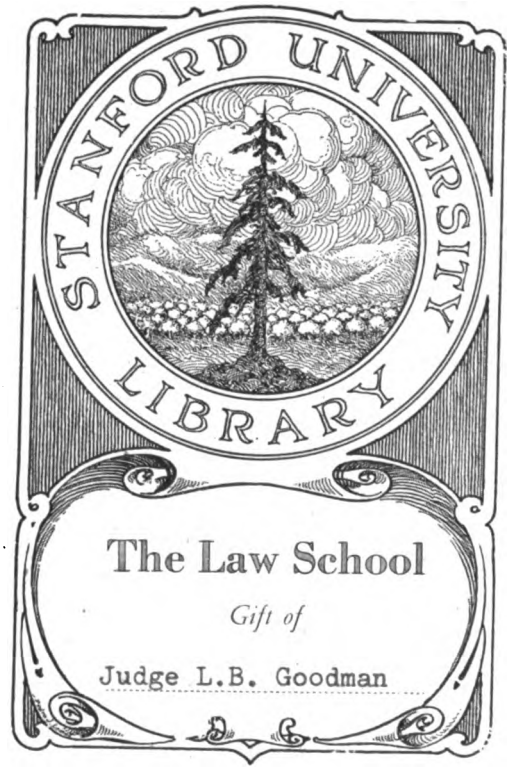

Digitized by Google

Gustaf Stånggren

Wilh. Thom
1841.

Fr. Stann

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

CORPUS IURIS SUEO-GOTORUM ANTIQUI.

Volumen I.

Samling

Af

Sweriges Gamla Lagar,

PÅ

KONGL. MAJ:TS NÅDIGSTE BEFALLNING

UTGIFVEN AF

D. H. S. Collin och D. C. J. Schlyter.

Första Bandet. WESTGÖTALAGEN.

STOCKHOLM, 1827, hos Z. Haeggström.

Digitized by Google

CODEX IURIS VESTROGOTICI,

CUM NOTIS CRITICIS, VARIIS LECTIONIBUS, GLOSSARIIS LOCUPLETISSIMIS AC INDICIBUS NOMINUM PROPRIORUM.

Westgöta-Lagen,

UTGIFVEN

AF

D. H. S. Collin och D. C. J. Schlyter.

STOCKHOLM, 1827, hos Z. Haeggström.

Digitized by Google

Digitized by Google

TILL

HANS MAJESTÄT

KONUNG

CARL XIV JOHAN.

Digitized by Google

Stormägtigste, Allernådigste Konung!

Det är genom Eders Kongl. Majts Nåd, som tillfälle blifvit oss beredt att odeladt upoffra vår tid och våra krafter åt det verk, hvaraf förstlingen nu i djupaste underdånighet nedlägges inför Eders Majts Thron. Eders Majts visa omvårdnad har äfven

Digitized by Google

sträckt sig dertill, att, så vidt möjligt varit, förskaffa oss kännedom om de till vårt arbete hörande handskrifter, samt att låta samla dem på ett ställe, der de af oss kunde jämnföras med en noggrannhet, som annars, äfven med den bästa vilja å vår sida, ej varit möjlig. Om derför EDERS MAJ:T af detta prof skulle Nådigst finna att vi utfört det oss anförtrodda värf på ett sätt, som motsvarade de billiga fordringar, hvartill EDERS MAJ:T af oss var berättigad; om, såsom vi våga hoppas, Fäderneslandets Lagfarenhet, Historia och Språkkunskap i en framtid få skörda några frukter af våra mödor, så är det EDERS MAJ:T, som äran derför tillhör. För vår del önska vi blott, att vi måtte få ostörde använda våra återstående dagar på fullbordandet af detta och andra härmed beslägtade, äfven angelägna, vetenskapliga arbeten, för hvilka vi sökt förvärfva erforderlig skicklighet. Vi våga i detta afseende med så mycket säkrare tillförsigt hoppas allt hvad på EDERS MAJ:TS Nådiga försorg ankommer, som en öm omvårdnad om befrämjandet af den högre bildning menniskan vinner genom vetenskap och konst, är en af de egenskaper, som aldrig saknas hos en vis Regent, och som omkring Thronen sprida en oförgänglig, ej, likt flärdens irrbloss, i sanningens dager förbleknande glans. Det allvarliga och uplysta interesse, hvarmed EDERS MAJ:T och Dess Höge Herr Son täckas omfatta allt, som står i sammanhang med den allmänna bildningen, är oss alltför väl bekant, att vi icke skulle,

Digitized by Google

lika med hvarje rättskaffens vetenskapsidkare, med sann tillfredsställelse och de gladaste förhoppningar arbeta i vårt kall, i det vi med djupaste undersåtliga vördnad, nit och trohet framhärde,

Stormägtigste, Allernådigste Konung!

EDERS KONGL. MAJ:TS

underdånigste och tropligtigste undersåter
H. S. COLLIN. C. J. SCHLYTER.

Digitized by Google

(✝ Död sedan subscriptionen skedde.)

SVERIGE OCH NORRIGE.

HANS MAJESTÄT KONUNGEN.
HANS KONGL. HÖGHET KRONPRINSEN.

Stockholm.

Adlerbeth, J. Friherre, Expeditions-Sekreterare.
Adlerbrant, Th. HofRätts-Råd.
Alexandersson, A. Ph. Mag.
Almqvist, J. M.
Arwidsson, A. I. Ph. Mag., E. O. Amanuens vid Kongl. Bibliotheket.
Askenbeck, A. J. Notarie.
Bagge, J. H. Registrator.
Bahrholtz, C. G. HofRätts-Sekreterare.
Bennet, W. Friherre, President, R. o. C. K. M. O. m. m. ✝
Bergenschöld, E. J. Justitie-Canceller, R. N. O.
Bergius, O. E. Förste Expeditions-Sekreterare.
Bergman, J. W. Protokolls-Sekreterare.
Bergstedt, E. Stats-Sekreterare, R. N. O.
Bergström, F. S. Curator ad litem.
Bergström, F. Assessor.
Berndes, J. B. Protokolls-Sekreterare.
Beskow, B. v. Kammarherre m. m.
Beskow, H. Copist.
Bibliotheket, Kongl.
Billberg, G. J. KammarRätts-Råd, R. N. O., L. V. A.
Billbergh, J. P. af, vice President, Förste Depart. Chef i K. Gen. Tullstyrelsen, R. N. O., C. D. D. O. (2 ex.)
Blom, I. R. Justitie-Råd, C. N. O., En af de 18 i Sv. A. ✝
Borelius, J. N. vice Advokat-Fiskal.
Brändel, G. Kammarherre, Envoyé, m. m.
Branting, G. Gymnastik-Lärare.
Bröberg, A. Grosshandlare.
Brogren, C. Notarie.
Carell, A.
Carlander, C. M. D., Assessor, R. K. C. XIII. o. N. O., L. V. A.
Casström, S. N. Commerce-Råd, R. N. O.
Chierlin, C. A.
CommerceCollegium, Kongl. Maj:ts och Rikets.
Crœlius, A. G. Lagman, Assessor. ✝
Danckwardt, M. G. Stats-Sekreterare, R. N. O.
Davey, U. U. Kongl. Fransk v. Consul.
Ehrenheim, I. L. v. vice President, R. N. O.
Eklund, J. F.
Ekmarck, L. A. Protokolls-Sekreterare.
Engeström, H. Exc. Grefve *L. v.* Stats-Minister för Utrikes Ärenderna, R. o. C. K. M. O. m. m. ✝
Evelius, J. Justitie-Råd, R. N. O.
Fersen, A. v. Grefve.
Fleming, Friherre, Kammarherre.
Florell, J. G. Assessor.
Franzén, F. M. Th. D., Professor, Kyrkoherde, L. N. O., En af de 18 i Sv. A., L. V. A.
Fryxell, A. Ph. Mag.
Frödelius, N. vice President, R. N. O.
Fåhræus, J. F. Förste Expeditions-Sekreterare.
Fägersten, L. O. Kammar-Råd, R. N. O.
Gahn af Colquhoun, C. P. General-Major, C. S. O. St. K. ✝
Girola, H. S.
Grandelius, A. F. Häradshöfding.

Digitized by Google

Gråsteen, C. G. vice President, R. N. O.
Gyllenborg, H. Exc. Grefve *F.* J. U. D., Justitie Stats-Minister, R. o. C. K. M. O.
Gyllenhaal, L. H. Kammarherre, Assessor.
Götiska Förbundet.
Hadorph, D. Expeditions-Sekreterare, R. N. O.
Hagberg, C. P. Th. D., Öfver-Hofpredikant, Professor, Kyrkoherde, En af de 18 i Sv. A., L. N. O.
Hallencreutz, S. E. Förste Expeditions-Sekreterare.
Hartmansdorff, A. v. Cancelli-Råd, R. N. O. m. m.
Hauffman, G. A. Häradshöfding.
Hedberg, C. S. Aktuarie.
Hedrén, J. J. Th. D., Öfver-Hofpredikant, Kyrkoherde, R. K. C. XIII. O., L. N. O.
Hernblom, P. vice Advokat-Fiskal.
Hjerta, G. Öfverste-Lieutenant, R. S. O.
Hollertz, J. M. Copist.
Jerström, J. E. HofRätts-Notarie.
Johansson, J.
Isberg, C. E. Justitie-Råd.
KammarRätt, Kongl. Maj:ts och Rikets.
Klintberg, C. af, President, C. N. O. ✝
Kolmodin, C. N. W.
KrigsCollegium, Kongl. Maj:ts och Rikets.
KrigsHofRätten, Kongl.
Lagergren, P. I. HofRätts-Fiskal.
Lagerlöf, A. H. Proto-Notarie.
Lalér, C. H. Lagman, Magistrats-Sekreterare.
Landgren, S. C. HofRätts-Råd.
Lefrén, J. P. General-Adjutant, Öfverste, R. S. O. m. m.
Levin, C. A. vice President, R. N. O.
Lilliebiörn, K. J. Notarie.
Lindeberg, P. I.
Lindien, P. H.
Ling, P. H. Professor, Föreståndare för Gymnastiska Central-Institutet.
Livijn, C. KrigsHofRätts-Råd.
Lorich, F. J. Expeditions-Sekreterare.
Lovén, L. J. Protokolls-Sekreterare.
Lönnerberg, R.
Malmborg, H. G. Häradshöfding.
Mannerstam, J. Justitie-Råd, R. N. O. ✝
Moberg, J. S. HofRätts-Fiskal.
Monthén, C. F.
Munthe, S. A. Expeditions-Sekreterare.
Myhrman, O. Advokat-Fiskal.
Möller, A. E. O. Cancellist.
Möllerstén, I. C. Proto-Notarie.
Mörner, H. Exc. Grefve *A. G.* En af Rikets Herrar, Stats-Råd, R. o. C. K. M. O., En af de 18 i Sv. A., L. V. A.
Nordblad, E. G. KammarRätts-Råd. ✝
Nordenfalk, J. Förste Expeditions-Sekreterare.
Noreus, S. Justitie-Råd, C. N. O. ✝
Nyblæus, G. HofRätts-Råd.
Nyström, Th. Sekreterare.
Osængius, A. G. KammarRätts-Råd, R. N. O.
Peterson, J. H. Justitie-Råd, C. N. O.
Pfeffer, C. H.
Philipsen, L. M. M. D., Professor.
Poignant, P. N. Förste Expeditions-Sekreterare, R. N. O.
Poppius, G. J. U. D., President, C. N. O., L. V. A.
Prinzencreutz, A. R. v. Expeditions-Sekreterare, R. N. O.
Regnér, A. Protokolls-Sekreterare.
Richert, J. G. Förste Expeditions-Sekreterare, Häradshöfding, Ledamot i K. Lag-Comitéen, R. N. O.
Riddlerstolpe, G. Friherre, Hof-Marskalk.
Robson, C. M. af, Bergs-Råd, R. N. O.
Rosbeck, M. M. Lagman, Assessor.
Rosén, E. G. v. Justitie-Råd, R. N. O.
Rosenblad, B. Kammarherre, Legations-Sekreterare.

Digitized by Google

Rothoff, B. Revisions-Sekreterare.
Scheele, G. A. v. Krigs-Fiskal.
Schierbeck, G. A. KammarRätts-Råd.
Schinkel, J. F. v. Kammarherre.
Schyberg, S. G. Cancellist.
Schöne, G. HofRätts-Råd, R. N. O.
Sjökrona, A. U. Cancellist.
Sköldberg, P. A. HofRätts-Råd.
Sommerhjelm, H. Exc. *M. L.* Norsk Stats-Minister, R. o. C. K. M. O., R. D. D. O.
Stahl, A. v. Kammarjunkare, Cancellist.
Stael von Holstein, O. W. Friherre, Kammarjunkare, Assessor.
Strokirch, H. A. v. Friherre, J. U. D., President, C. N. O. †
Strömfelt, H. F. Justitie-Råd, C. N. O.
Suchtelen, P. van, Grefve, Kejserlig Rysk Minister, General, m. m. (2 ex.)
Sutthoff, C. Advokat-Fiskal.
Sydow, A. R. v. Lands-Sekreterare, R. N. O.
Sydow, J. H. v. Assessor.
Sylvander, J. President, C. N. O.
Themptander, S. J. U. D., Justitie-Råd, R. N. O.
Thomée, G. H. Expeditions-Sekreterare. †
Thulin, J. C. Cancellist.
Tibell, G. W. af, President, C. S. O. St. K.
Torén, M. Justitie-Råd, C. N. O. †
Troil, F. v. Cancellist.
Ulfsparre, G. Expeditions-Sekreterare, R. N. O.
Ullrich (genom *A. Fryxell,* Ph. Mag.).
Wallin, J. O. Th. D., Ordens-Biskop, Pastor Primarius, C. N. O., En af de 18 i Sv. A., L. V. A.
Wallmark, P. A. Cancelli-Råd, Kongl. Bibliothekarie.
Wennberg, J. O. Commerce-Råd.
Wetterstedt, H. Exc. Grefve *G. af,* Stats-Minister för Utrikes Ärenderna, R. o. C. K. M. O., En af de 18 i Sv. A. m. m.
Wiborg, A. Bokhandlare. (3 ex.)
Widegren, G. Stats-Kommissarie, R. N. O. †
Winckler, Th. vice Notarie.
Wirsén, G. F. Grefve, Stats-Råd, f. d. President, R. o. C. K. M. O., En af de 18 i Sv. A. m. m.
Wretman, J. Assessor.
Wählberg, G. D. Protokolls-Sekreterare.
Zander, J. G. Advokat-Fiskal.
Zellén, N. W. af, Protokolls-Sekreterare.
Zenius, O. Commerce-Råd, R. N. O.
Åhman, A. Revisor.
Örbom, C. J. Justitie-Råd, C. N. O.

Borås.

Danielsson, A. Directeur vid R. St. Låne-Contor i Göteborg.

Calmar.

Bergström, Häradshöfding.
Bibliothek, Kongl. Gymnasii.
— Stiftets.
Engelfelt, C. U. Stads-Notarie.
Faxe, A. G. Häradshöfding.
Lundberg, S. vice Häradshöfding.
Trägårdh, J. Lagman, Häradshöfding.
Wittbom, P. F. HofRätts-Auskultant.

Carlskrona.

Brunberg, G. A. Juris Studiosus.
Hagerman, J. Amiralitets-Kamererare.
Henschen, L. W. Juris Studiosus.
Läsesällskapet.
Magistraten.

Carlshamn.

Ekstrand, S. P. Juris Studiosus.
Lindqvist, F. Juris Studiosus.

Carlstads Stift.

Bibliothek, Kongl. Gymnasii i Carlstad.

Digitized by Google

Bystedt, J. Adjunkt.
Elfvendahl, P. Kontrakts-Prost.
Holmstedt, J. Brukspatron.
Kihlgren, N. Ph. Mag., Comminister.
Lagerlöf, E. Th. D., Kontrakts-Prost, L. N. O.
Stenbäck, J. Kyrkoherde.

Christiania.

Berg, Justitiarius.
Bergh, General-Auditeur.
Collet, P. Assessor i Högsta Rätten, R. N. O.
Debes, J. P. Assessor i Högsta Rätten, R. N. O.
Holst, P. C. Stats-Råd, C. N. O.
Lange, Professor.
Mandix, J. Assessor i Högsta Rätten, R. N. O.
Steenbuch, H. Professor.
Sörenssen, Advokat.

Christianstad.

Bergencreutz, G. F. HofRätts-Råd, R. N. O.
Berg von Linde, J. HofRätts-Råd.
Ehrenborgh, C. W. Friherre, President, C. N. O.
Helleday, A. vice Häradshöfding.
Hessle, C. L. Assessor.
Hofrätt, Kongl. Majts och Rikets, öfver Skåne och Bleking.
Swedenborg, C. Häradshöfding.
Schmidt, C. Assessor.
Weydling, J. P. HofRätts-Fiskal.

Falun.

Becker, G. Häradshöfding.
Bergsten, C. A.
Fallström, C. J. Öfver-Auditeur.
Kröningsswärd, C. G. Häradshöfding.
Lorichs, P. D. Landshöfding, R. S. O.
Morell, J. P. Ph. Mag., J. U. Cand.
Munktell, J. J. Bergs-Råd.
Nordin, J. Lands-Contorist.
Noreus, J. J. U. D., Lagman, C. V. O., R. N. O.
Pihl, A. Bergshauptman, R. N. O.
Sefström, N. G. M. D., Professor, L. V. A.
Westlinger, A. vice Borgmästare.
Westlinger, D. P. Lands-Kamererare.
Åkerman, P. Protokolls-Sekreterare.

Gefle.

Berglind, S. Ph. Mag.
Söderhjelm, G. A.

Grenna.

Hjertström, C. G. Häradshöfding.

Göteborg.

Bolinder, A. W. Tull-Fiskal.
Borelius, L. Stads-Fiskal.
Brusewitz, E. E. Lagman, Justitie-Borgmästare, R. K. C. XIII. o. N. O.
Dahlberg, J. A. Förste Öfverskult.
Dahl, D. Handlande.
Damberg, N. P. Ombudsman.
Eggertz, F. Magistrats-Sekreterare.
Eiserman, J. vice Häradshöfding och Kämnär.
Ekman, S. Stads-Notarie.
Ekman, G. H. Commerce-Råd.
Ekström, S. Lagman, Politi-Borgmästare, R. N. O.
Engelblom, C.
Engström, E. Lands-Sekreterare.
Fundahn, S. Lands-Kamererare.
Fåhræus, O. I. Tull-Distrikt-Chef.
Greiffe, J. C. Politi-Fiskal.
Hedenbergh, G. Notarie.
Hennig, G. F. Handlande.
Holmgren, C. F. Stads-Notarie.
Holmgren, O. H. Läns-Bokhållare.
Högfeldt, I. A. Rådman.
Krook, J. A. vice Häradshöfding
Lichtenberg, L. Handlande.
Nordqvist, S. L. Rådman.

Digitized by Google

Nordström, L. Notarie.
Olsson, J. L. vice Krono-Upbörds-Casseur.
Orrberg, A. Auditeur.
Palm, J. Lagman.
Risberg Olson, J. Handlande.
Stenberg, P. Lagman.
Ståhl, E. F. Auditeur.
Thomée, A. R. Häradshöfding.
Vallentin, W. I. Grosshandlare.
Wingård, C. F. af, Th. D., Biskop, C. N. O.
Wåhlstedt, J. Handlande.

Göteborgs Stift.

Broman, A. J. Th. Lic., Regiments-Pastor, Consist. Notarie.
Browall, C. P. Ph. Mag., Kyrkoherde.
Börgesson, L. S. M. Adjunkt.
Dahlin, B. Kyrkoherde.
Mjöberg, P. Kyrkoherde.
Rahnberg, A. S. M. Adjunkt.
Stjernstam, L. Lagman, Häradshöfding.
Thorbiörnsson, L. Apologist, Consist. Amanuens. (20 ex.)

Halmstad.

Cassel, S. T. Häradshöfding.
Fischerström, N. J. Lands-Kamererare.
Gillberg, B. O. Lands-Sekreterare.
Olsson, A. vice Häradshöfding.
Pyhlsson, J. N. HofRätts-Auskultant.
Stockenberg, D. F. Landt-Räntmästare.

Hudikswall.

Skol-Bibliotheket.

Jönköping.

Backman, J. H. Assessor.
Crusenstolpe, C. D. HofR. Auskultant.
Göta HofRätt, Kongl. Majts och Rikets.
Leijonhufvud, S. A. Friherre, President, R. N. O.
Löwenadler, L. Lagman, Lands-Sekreterare.
Posse, H. Exc. Grefve *A. E.* En af Rikets Herrar, President, R. o. C. K. M. O. ✝
Wingenblixt, E. G.
Wijkmark, O. E. E. O. Notarie.

Laholm.

Corin, M. F. Borgmästare.

Lidköping.

Arvidsson, C. G. Borgmästare.

Linköping.

Bibliothek, Kongl. Gymnasii.
Hamilton, G. W. Grefve, J. U. D., f. d. Justitie-Råd, Landshöfding, C. N. O.
Hoffstedt, C. G. Studerande.
Petersson, P. G. Regiments-Auditeur.
Stenhammar, C. Lector och Prost.
Wallenberg, M. Th. D., Biskop, C. N. O.
Wiger, I. F. Studerande.

Linköpings Stift.

Aspling, S. Kyrkoherde.
Calén, D. Kontrakts-Prost.
Carlström, C. Comminister.
Castman, N. L. Kyrkoherde.
Funck, F. Friherre, Lagman.

Lund.

Bennet, G. Friherre, Studerande.
Bennet, K. Friherre, Capiten.
Berg, J. P. Studerande.
Berling, C. F. Akad. Räntmästare, R. V. O.
Bibliothek, Kongl. Akademiens.
— Skånska Nationens.
Billström, L. Studerande.
Bring, E. S. J. U. Cand., Professor. (2 ex.)
Bäckström, J. Borgmästare.
Christensson, J. E. Studerande.
Claëson, N. Studerande.
Ehrenborgh, G.

Digitized by Google

Faxe, J. Akad. Docens, E. O. vice Bibliothekarie. ✝
Faxe, W. Th. D., Biskop, Pro-Canceller, C. N. O.
Flinck, W. Studerande.
Gleerup, C. W. K. Bokhandlare. (20 ex.)
Greiff, C. v. Capiten.
Grähs, N. F. vice Auditeur, Akad. Bokhållare.
Gyllenkrook, A. G. Friherre, Hof-Marskalk.
Holmbergson, J. J. U. D., Professor.
Hylander, S. E. O. Akad. Adjunkt. ✝
Kahl, Å. Akad. Adjunkt.
Lidfors, E. Professor. ✝
Lindfors, A. O. Professor.
Montén, G. A. Studerande.
Montén, L. F. Studerande.
Möller Allesson, C. M. Studerande.
Nordberg, N. M. Studerande.
Ryberg, C. G. Studerande.
Rydberg, S. E. O. Akad. Adjunkt.
Schrevelius, F. Ph. Mag., Akad. Docens.
Smith, E. Studerande.
Steijern, J. v. Studerande.
Strussenfeldt, A.
Söderberg, G.
Söllscher, J. Studerande.
Tollstorp, G. Th. Studerande.
Trolle, A. Major.
Åberg, A. Studerande.

Lunds Stift.

Bildstein, J. v. Professor, Prost.
Hammar, O. Kontrakts-Prost.
Horster, J. Borgmästare i Sölvisborg.
Landergren, N. K. Hofpredikant, Prost.
Munck af Rosenschöld, D. Professor, Prost.
Nordström, L. T. Prost.
Palm, J. J. Akad. Sekreterare, Consist. Notarie.
Palm, L. A. Th. D., Kontrakts-Prost, L. N. O. ✝
Psilander, N. C. K. Hofpredikant, Prost.
Sommar, J. Th. D., Prost.
Stjernblad, A. Friherre.
Wählin, C. L. K. Hofpredikant, Prost.

Malmö.

Bager, E. Handlande.
Bager, L. J. Handlande.
Barck, G. Handlande.
Barfoth, Öfver-Auditeur, Rådman.
Bibliothek, Malmö Högre Lärdoms-Skolas.
Borg, J. Häradshöfding.
Clairfelt, M. General-Adjutant, C. S. O. m. m.
Collin, M. E. Conrector.
Follin, F. Kyrkoherde.
Gullander, A. P. Kontrakts-Prost.
Kiellander, G. Lagman.
Kjellström, M. Apothekare.
Klinteberg, W. af, Friherre, President, Landshöfding, C. N. O.
Knutsson, J. Auditeur, Rådman.
Krok, P. Assessor.
Malmborg, J. vice Magistrats-Sekreterare.
Qvensel, E. Kamererare.

Mariestad.

Richert, G. B. Häradshöfding.

Nyköping.

Engeström, G. Lands-Sekreterare.
Stenqvist, F.

Skara Stift.

Almqvist, H. Lagman.
Bibliothek, Kongl. Gymnasii i Skara.
Helén, G. Ph. Mag., K. Hofpredikant, Kyrkoherde.
Högman, B. M. Comminister.
Knös, C. J. Th. D., Domprost, L. N. O.
Mellin, J. F. Ph. Mag., Prost.

Digitized by Google

Skôfde.

Hagander, J. Häradshöfding.

Strängnäs Stift.

Bibliothek, Kongl. Gymnasii i Strängnäs.
Hedenström, C. Jägmästare.
Jäders Kyrka.
Jædrén, J. Kontrakts-Prost.
Lagergren, A. Assessor.
Arman, C. P. K. Hofpredikant, Prost.

Strömstad.

Hegardt, J. Borgmästare.

Söderköping.

Cederborg, S. M. T. Borgmästare.

Trondhjem.

Trampe, A. F. Grefve.

Uddevalla.

Bagge, M. Grosshandlare.

Upsala.

Afzelius, P. v. M. D., Ch. M., Professor, K. M:ts Förste Archiater, R. N. O., L. V. A.
Annerstedt, R. Studerande.
Aurivillius, C. E. Akad. Docens, E. O. Bibliotheks-Amanuens.
Bergfalk, P. E. Studerande.
Bibliothek, Kongl. Akademiens.
— Småländska Nationens.
— Södermanlands och Nerikes Nations.
— Östgöta Nations.
Bogeman, A. Sson, Studerande.
Boman, L.
Cassel, F. Studerande.
Delander, J. Studerande.
Ekman, P: W. Studerande.
Ekmarck, J. U. Ph. Mag.
Engeström, J. F. M. v. Studerande.
Fant, C. Akad. Docens.
Floderus, U. Studerande.
Forselius, C. A. Studerande.
Forselius, P. O. Studerande.
Frese, C. O. de, Studerande.
Geijer, E. G. Professor, Ordens-Historiograph, En af de 18 i Sv. A.
Gumælius, G. W. E. O. Akad. Adjunkt, E. O. Bibliotheks-Amanuens.
Haak, J. H. J. U. L., Akad. Sekreterare.
Hallberg, D. J. C. Studerande.
Hamilton, H. Friherre, Kammarherre.
Höijer, J. O. Professor.
Hörnstein, C. C. Studerande.
Järta, H. f. d. Landshöfding, C. N. O., En af de 18 i Sv. A.
Lindblad, J. C. J. U. Lic.
Löfdahl, S. A. Studerande.
Löwen, A. Grefve, Studerande.
Metzén, K. J. Studerande.
Nicander, K. A. Ph. Mag.
Nieroth, C. Kammarjunkare.
Palmblad, W. F. E. O. Akad. Adjunkt.
Rabenius, L. G. J. U. D., Professor, R. N. O.
Rosenstein, C. v. Th. D., Ärke-Biskop, Pro-Canceller, C. N. O., R. K. C. XIII. O., En af de 18 i Sv. A.
Schröder, J. H. Akad. Docens, E. O. vice Bibliothekarie.
Selggren, J. Studerande.
Steijern, H. v. Studerande.
Stånggren, G. Studerande.
Tauvon, O. A. Studerande.
Wahlberg, P. F. Med. Phil. Cand.
Wahrendorff, H. G. v. Studerande.
Winbom, J. Th. D., Prim. Th. Professor, Domprost, L. N. O. ✝
Zetterström, C. M. D., Professor, R. N. O., L. V. A.

Upsala Ärke-Stift.

Ägrell, E. Kontrakts-Prost.

Digitized by Google

Almqvist, C. J. Ph. Mag. Kyrkoherde.
Berg, L. O. Ph. Mag. Hospitals-Sysloman.
Björkman, O. Kontrakts-Prost.
Dalin, J. vice Pastor.
Frœnell, A. Ph. Mag., Prost.
Rydberg, C. P. Ph. Mag., Prost.
Sefström, A. G. Comminister.
Sundwall, A. Kyrkoherde.
Utterström, L. U. Rector Scholae.

Wenersborg.

Knoch, A. Häradshöfding.
Richert, N. C. Häradshöfding, Lands-Sekreterare. ✝
Sandberg, A. P. Häradshöfding.
Strömberg, C. A. Lands-Sekreterare.

Westerwik.

Havton, E. R. Dykeri-Kommissarie.

Westerås Stift.

Alin, J. Häradshöfding, R. V. O.
Alin, L. Häradshöfding.
Broberg, L. Th. Cand., Kontrakts-Prost, K. Hofpredikant.
Callerholm, N. Lagman, R. N. O.
Humlén, E. Kyrkoherde.
Koersner, G. Krono-Befallningsman.
Kumlenius, E. Kontrakts-Prost.
Lönegren, P. S. Ph. Mag., Kyrkoherde.
Netzel, A. Prost.
Tägtström, E. Collega Scholae.
Westman, C. F. Auskultant.
Åkerman, F. E. O. Cancellist.

Wexiö Stift.

Andersson, A. vice Pastor.
Bibliothek, Kongl. Gymnasii i Wexiö.
Hamilton, M. Grefve.
Mörner, L. Friherre, Th. D., Biskop, C. N. O. ✝
Norlin, B. vice Kontrakts-Prost, Rector Scholae.

Wisby.

Hambræus, L. J. U. D., Lands-Sekreterare.

Wisby Stift.

Laurin, J. Ph. Th. D., Prost.

Östersund.

Nyblæus, N. F. Tull-Distrikt-Chef, R. V. O.

UTRIKES ORTER.

Berlin.

Dehn, J. B. S. K. Svensk och Norsk General-Consul, R. N. o. V. O.
Nauckska Bokhandeln.
Homeyer, G. J. U. D.
Trautwein, Bokhandlare.

Bonn.

Universitets-Bibliotheket.

Braunschweig.

Skol-Bokhandeln.

Cassel.

Musei Bibliothek.

Darmstadt.

Hof-Bibliotheket, Storhertigliga Hessiska.

Dorpat.

Universitets-Bibliotheket.

Frankfurt am Main.

Stads-Bibliotheket, genom *Jægerska* Bokhandeln.
Thomas, Doctor, Borgmästare, Senator.

Giessen.

Ferber, Bokhandlare.

Digitized by Google

Greifswald.

Barkow, A. J. U. D., Professor.
Mauritius, Bokhandlare.
Schildener, C. J. U. D., Professor, Akad. Bibliothekarie, R. Wal. O.
Universitets-Bibliotheket.

Göttingen.

Denerlich, Bokhandlare.

Helsingfors.

Afzelius, A. E.
Falck, A. H.
Finkenberg, A.
Hising, C. H.
Kothen, G. v.
Senatens, Kejserliga, för Finland, Justitie-Departement.
— — Oeconomie Dito.
Stichæus, J. F. Refer. Sekreterare i Kejserl. Finska Senaten, R. S:t Annæ O. 2. Cl. o. S:t Wl. O. 4. Cl.
Walheim, J.

Kiel.

Falck, Professor.
Universitets-Bibliotheket.

Königsberg.

Universitets-Bibliotheket.

Köpenhamn.

Brummer, Bokhandlare.
Christensen, C. J. Cand.
Engelstoft, L. Etats-Råd, Professor.
Hansen, P. J. Cand.
Höpp, J. C. Etats-Råd.
Jacobsen, W. J. Cand.
Kolderup Rosenvinge, J. L. A. J. U. D., Professor.
Larsen, J. E. Politifullmägtig.
Lassen, E. Assessor i Högsta Rätten.
Mounier, C. J. Cand.
Paulsen, K. J. Lic.
Schlegel, I. F. W. Confer. Råd, Professor.
Thorlacius, B. Etats-Råd, Professor.
Timm, F. U. Studerande.
Umgaard, I. F. J. Cand.
Werlauf, E. C. Justitie-Råd, Professor.
Örsted, A. S. Etats-Råd, Cancelli-Deput.

Leipzig.

Brockhaus, F. A. Bokhandlare.

Lübeck.

Cropp, Öfver-Appellations-Råd.

Marburg.

Universitets-Bibliotheket.

Münster.

Spiegel, F. Grefve, K. Preussiskt verkl. Geheime-Råd, Dom-Dechant.

Paris.

Pardessus, I. M. Professor, m. m.

Pesth.

Horvat, S. Intendent öfver Ungerska National-Museum.

Petersburg.

Bibliotheket, Kejserl. publika, genom *Olenine,* Stats-Sekreterare.
Comitéen för Finlands angelägenheter.
Krug, Ph. Ledamot af Wetensk. Akad.
Lag-Commissionen, genom *Speransky,* Geheime-Råd.
Rehbinder, Friherre, Stats-Sekreterare.
Romanzoff, Grefve, Riks-Canceller.
Rosenkampf, Friherre, verkl. Stats-Råd.

Posen.

Italinski, v. Grefve.

Rostock.

Schröter, H. v. J. U. D., Professor.
Universitets-Bibliotheket.

Stralsund.

Trinius, W. Bokhandlare. (3 ex.)

Digitized by Google

Stuttgard.

Metzler, Bokhandlare.

Tübingen.

Osiander, Bokhandlare.

Wasa.

Alan, G. A. HofRätts-Sekreterare.
Asp, C. H. Assessor.
Ervast, H. vice President, R. S:t Annæ O. 2. Cl.
Forsman, W. Häradshöfding.
Forssell, C. H. Assessor.
Gottsman, J. F. vice Advokat-Fiskal.
Grönblad, J. J. Lands-Sekreterare.
Hammarström, M. Assessor.
Hjelt, E. A. HofRätts-Notarie.
HofRätt, Kejserl. Wasa. (2 ex.)
Holmberg, J. G. HofRätts-Råd.
Järnefelt, C. F. HofRätts-Notarie.
Järnefelt, O. vice Lands-Kamererare.
Krabbe, C. A. HofRätts-Råd, R. S:t Annæ O. 2. Cl.
Krabbe, G. E. HofRätts-Råd.
Magistraten.
Molander, J. F. HofRätts-Notarie.
Monselius, D. HofRätts-Råd.
Rehbinder, O. R. Friherre, Assessor.
Roschier, E. G. Advokat-Fiskal.
Roschier, O. M. Proto-Notarie.
Rotkirch, C. F. President, R. S:t Annæ O. 1. Cl.
Sadelin, P. U. F. Ph. Mag., Collega Scholae.
Sinius, B. HofRätts-Auskultant.
Snellman, H. Th. D., Professor, Kontrakts-Prost, R. S:t Wl. O. 4. Cl.
Stenhagen, C. E. O. HofRätts-Fiskal.
Sölfverarm, G. J. Häradshöfding, Lieutenant.
Ticcander, J. HofRätts-Cancellist.
Westzynthius, H. B. Assessor.
Wärnhjelm, H. Landshöfding, R. S:t Annæ O. 2. Cl.
Zidén, H. G. Ph. Mag., HofR. Aktuarie.
Æjmelé, C. M. D., Slotts-Läkare.

Zürich.

Stads-Bibliotheket.

Åbo.

Böcker, C. C. Professor, Förste Sekreterare i Kejserl. Finska Hushållnings-Sällskapet.
Chydenius, A. J. J. Cand.
Costiander, G. J. HofRätts-Aktuarie.
Edelheim, P. Ph. Mag., J. Cand.
Ekelund, C. E. Ph. Mag., J. Cand.
Eneberg, E. G. J. U. D.
Fieandt, C. A. v. HofRätts-Auskultant.
Hjertman, C. R. Ph. Mag., J. U. Cand.
Homén, L. Ph. Mag., HofR. Auskultant.
Idestam, G. Ph. Mag., HofR. Cancellist.
Lagus, W. G. J. U. D., Professor. (2 ex.)
Lindebäck, F. W. Ph. Mag.
Molander, T. HofRätts-Notarie.
Myreen, D. J. U. D., Professor.
Nordström, I. I. Ph. Mag.
Pippingsköld, J. J. J. Cand.
Pomell, E. J. vice President.
Rancken, M. E. Häradshöfding.
Simelius, A. G. Ph. Mag.
Sylvander, E. U. Ph. Mag., E. O. HofRätts-Fiskal.
Universitets-Bibliotheket.
Wegelius, A. W. Ph. Mag.
Wegelius, G.
Willebrand, v. President, m. m. (2 ex.)
Winter, Assessor.

Digitized by Google

PRAEFATIO.

I. De codicibus Iuris Vestrogotici manuscriptis.

1. Inter codices Iuris Vestrogotici manuscriptos primum locum tenet codex membranaceus in Regia Bibliotheca Stockholmiensi, signatus B. 59. Hic antea pertinuit ad collectionem codicum manuscriptorum Collegii Antiquitatum, quae anno 1780 Bibliothecae Regiae cessit [1]). In catalogo antiquioris Archivi Antiquitatum hic codex notatus fuit numero 8 [2]). Continet, praeter unum folium ex alio quodam codice, in fine huius voluminis insutum, 76 folia, $7\frac{1}{2}$ pollices Svec. alta et 6 poll. lata; habet tegumentum terginum, cui figurae prelo sunt impressae. In interiore latere teguminis scriptum est:

"N 8. Efter detta exemplar har Sahl. Stiernhielm låtit publicera Wäfsgötha lagen. I. P." (Peringſkjöld)

et infra:

"Ombunden medh Collegij koſtnadt in Febr. 1687. Joh. Had." (Hadorph).

FÖRETAL.

I. Om handskrifterna af Westgötalagen.

1. Första rummet bland handskrifterna af Westgötalagen intager en pergamentscodex å Kongl. Bibliotheket i Stockholm, signerad B. 59. Den tillhör det forna Antiquitets-Archivets samling af handskrifter, hvilken derifrån år 1780 kom till Kongl. Bibliotheket [1]). I det äldre Antiquitets-Collegii katalog var denna codex uptagen under N:o 8 [2]). Den innehåller, utom ett särskildt i slutet inhäftadt blad, 76 blad af $7\frac{1}{2}$ Svenska tums höjd och 6 tums bredd, och är bunden i brunt skinnband med inpressade figurer. På inre sidan af permen är skrifvet:

och nedanföre:

---

1) Codices manuscripti in hac collectione, qui Ius Sveo-Goticum spectant, in catalogo inveniuntur sub litt. B; locumque habent in ima porticu Regiae Bibliothecae, armario 26.

2) Hic codex idem, ut videtur, est, de quo agit epistola ad Thuronem Johannis (Roos), data Dominica Invocavit 1526, quae legitur apud Celsium, *Monum. polit. eccles. ex arch. Palmskiöld.* p. 9, 10, quemque R. Carolus IX in litteris ad Lind-

1) De till denna samling hörande handskrifter af Svenska Lagar, äro i katalogen uptagna under litt. B. och hafva sin plats i Kongl. Bibliothekets nedersta Galleri, skåpet 26.

2) Troligen är det denna handskrift, som omtalas uti det i Celsii Monum. polit. eccles. ex arch. Palmskiöld. *p. 9, 10, införda bref vet till Thure Jönsson (Roos), dat. Dominica Invocavit 1526, och som K. Carl IX i bref till Lindorm Ribbing*

Digitized by Google

Hoc volumine continentur:

a) Iuris Vestrogotici codex antiquior, hic typis descriptus pagg. 3—74. Hic codex primitus singularis fuit liber, qui continuit 48 folia, quorum secundum est abscissum [3]), ideoque ultimum nunc est ordine quadragesimum septimum. Scriptura incipit folio primo verso, et finitur folio 43 recto. Foliis, quae in fine scripturae vacua reliquit scriba, additamenta scripsit eadem manus, quae sequentibus foliis, 48 etc. adiecit adnotationes [4]). Quatuor folia membranacea ubique sunt unum intra altera posita; quisque eiusmodi fasciculus in fine habet custodem, quem vocant [5]). Prima pagina fol. 1, pariter ac altera pagina fol. 47, primitus involucri usum praebuit, quo factum est ut tritu et sordibus sint denigratae. In ima parte primae paginae, sordibus abrasis, scripsit rec. man. saec. XVI: *Wästgötha laghen.* Hunc codicem manibus frequenter fuisse versatum, inde apparet, quod margo foliorum, praesertim in principio, tritu est laceratus, quo, prioribus duobus foliis, litterae et vocabula aliquot perierunt [6]). Etsi hic Iuris VG. codex sine dubio est compositus in principio saeculi XIII, et quidem, ut verisimile videtur, a Legifero Äskil [7]), hoc tamen exemplar, quod etiam continet statutum Episcopi Bryniulfi de anno 1281, nequit

Detta band innehåller:

a) Den äldre codex af Westgötalagen, hvilken här finnes aftryckt sid. 3—74. Denna har ursprungligen utgjort en bok för sig sjelf, hvilken innehållit 48 blad, af hvilka det andra är bortskuret [3]), och det sista således numera är det 47:de. Skriften börjas på andra sidan af 1:sta bladet, och slutas på första sidan af 43:dje bladet. På de bladen, som i slutet blifvit lemnade rena, äro tillägg skrifna af samma hand, som gjort de på de efteråt inhäftade bladen, 48 o. f., befintliga antekningar [4]). Fyra pergamentsblad äro öfverallt lagda inuti hvarandra; vid slutet af hvart lägg, som således innehåller 8 blad, finnes en så kallad custod [5]). Första sidan af 1:sta bladet har, likasom 2:dra sidan af det 47:de, ursprungligen tjenat till omslag, och genom nötning och smuts blifvit nästan svart. Nederst på första sidan är, på ett renskrapadt ställe, af nyare hand i 16:de århundradet skrifvet: Wästgötha laghen. *Att denna codex varit mycket begagnad, synes deraf, att kanten af bladen, i synnerhet i början, blifvit förnött, hvarigenom, på de två första bladen, flera bokstäfver och ord gått förlorade [6]). Huru denna codex af Westgötalagen utan tvifvel är författad i början af 13:de århundradet, och sannolikt af Lagmannen Åskil [7]), så kan dock denna hand-*

---

orm Ribbing d. 20 Nov. 1607 scriptis, sibi ab eo missum esse memorat.

3) Cfr. not. 10. pag. 3.

4) Cfr. not. 19. pag. 287.

5) Cfr. not. 32. pag. 12.

6) Cfr. nott. 7—9, 16, 17, 25, 26. pag. 3—5.

7) Cfr. O. Rabenius, Diss. *de antiquis Westro-Gothiae Legiferis*, p. 64.

d. 20 Nov. 1607 säger att han från honom fått sig tillsänd.

3) *Jfr. not. 10. sid. 3.*

4) *Jfr. not. 19. sid. 287.*

5) *Jfr. not. 32., sid. 12.*

6) *Jfr. nott. 7—9, 16, 17, 25, 26. sid. 3—5.*

7) *Jfr. O. Rabenius, Diss.* de antiq. Westro-Gothiae Legiferis, *sid. 64.*

Digitized by Google

esse scriptum ante dictum annum, certo tamen nec multo post illum annum est exaratum [8]). Hic ubique occurrit þ, non eius loco *th; d* et ð promiscue; pro *maþer, mans* etc. saepe Runa *Maþer* (ᛘ) [9]). Ceterum de scriptura huius codicis consulatur Tab. I. Libri hic non sunt divisi in Capita; in principio ornantur litteris initialibus maioribus, alternatim rubris aut caeruleis, rubrisque titulis. Pari modo Cap. 3. KkB. a praecedentibus est distinctum [10]). In principio aliquot Librorum [11]) litteram initialem proxime sequitur littera maiuscula ordinaria. In textu litterae maiusculae, et aliquot locis quoque litterae communes in principio vocabulorum, inprimis þ, notantur rubris lineolis. In textu, excepto initio Librorum, uno tantum loco occurrit littera rubra, sc. *D* in v. *Danæ holmber* fol. 40. Emendationes aliquot locis sunt factae, partim propria scribae manu, et quidem interdum punctis litteris mendosis subiectis [12]), partim ab iis, qui scripserunt ista additamenta, de quibus infra sub litt. c) mentio fit. Hae rec. manus, aliaeve eiusdem fere aevi, quoque adiecerunt adnotationes in margine, quae respiciunt ea, quae continet textus [13]); quarum eae, quae momenti cuiusdam esse visae sunt, suo quae-

skrift, som äfven innehåller Biskop Brynjulfs stadga af år 1281, ej vara skrifven före detta år, men den är säkert icke heller skrifven långt derefter [8]). Här brukas ständigt þ, *ej i dess ställe* th; d *och* ð *omväxla; i stället för* maþer, mans *etc. brukas ofta runan* Maþer [9]). *Hvad för öfrigt skriftens beskaffenhet angår, hänvisa vi till Tab. I. Här finnes ingen indelning i Flockar. I början af Balkarne äro större, omväxlande röda eller blå begynnelsebokstäfver, samt Balkarnes titlar med röda bokstäfver. På samma sätt är 3. Fl. KkB. utmärkt från det föregående [10]). I början af några Balkar [11]) följer näst efter den stora begynnelsebokstafven, ännu en stor bokstaf af vanliga slaget. Inuti texten äro de stora bokstäfverne, och på några ställen äfven små bokstäfver i början af orden, i synnerhet* þ, *märkte med röda streck; men blott en röd bokstaf finnes inuti texten, neml.* D *i* Danæ holmber *fol. 40. Rättelser äro på några ställen gjorda, dels egenhändigt, stundom med punkter under bokstäfver, som ej skola läsas [12]), dels af dem som skrifvit de tillägg, hvilka nedanföre under c) omtalas. Af samma, eller andra med dem nära samtidiga, sednare händer finnas ock antekningar i kanten, som ha afseende på textens*

8) N. R. Brocman quoque censuit hunc codicem esse scriptum circa annum 1290. Rabenius, l. c. pag. 11.

9) Cfr. not. 45. pag. 14.

10) Vocabulum *Uerder* igitur rectius cum maiori *U* impressum fuisset.

11) Etiam in Orb. et GB. ubi hoc in textu impresso indicari debuisset, pariter ac in RetlB. et VK.

12) Vide ex. c. not. 47. pag. 7.

8) N. R. Brocman ansåg äfven denna codex vara skrifven omkring år 1290. Rabenius, l. c. sid. 11.

9) Jfr. not. 45. sid. 14.

10) Rätteligen borde derför ordet Uerder *varit tryckt med större* U.

11) Äfven i Orb. och GB. der detta bort i den tryckta texten utmärkas på samma sätt som i RetlB. och VK.

12) Se t. ex. not. 47. sid. 7.

Digitized by Google

que loco sunt observatae [14]); et titulos *Iorðþ-* et *Þiuwa bolkær* in summo margine illorum foliorum, quae continent hos Libros. Quibusdam ceterorum foliorum titulos Librorum inscripserunt manus multo recentiores. In margine praeterea aliquot locis leguntur adnotationes saec. XVII factae; de quibus id tantum mentione dignum videtur, quod initia capitum in editione Stiernhielmii, hic, etsi non ubique, sunt indicata, non solum notis numeralibus in margine scriptis, verum quoque signis, uncis parenthesium similibus, quorum aliqua sunt erasa. — Orthographia huius codicis satis quidem apparet legentibus textum a nobis editum; attamen sequentes observationes, ut speramus, non erunt inutiles:

innehåll [13]*), och hvaraf de, som funnits vara af någon vigt, blifvit på sina ställen anmärkta* [14]*); samt titlarne* Jorðþa- *och* Þiuwa bolkær *i öfre kanten af de blad, som innehålla dessa Balkar. På en del af de öfriga bladen äro Balkarnes titlar skrifne af ännu sednare händer. Åfven finnas i kanten på några ställen antekningar af 17:de århundradet; hvaraf blott förtjenar anmärkas att här, ehuru ej öfverallt, Flockarne i Stjernhjelms uplaga äro utmärkta ej blott med siffror i kanten, utan ock medelst märken, lika parenthestecken, i sjelfva texten; af hvilka somliga åter blifvit utskrapade. — Hvad stafsättet i denna codex beträffar, kan det tillräckligen inhämtas af vår tryckta text; dock torde följande anmärkningar härom ej vara onyttiga:*

a et *æ* saepe alterum alterius loco occurrit, ex. c.

a och æ brukas ofta i stället för hvarandra, t. ex.

huſla, ola, vighia, huſlæ, olæ, vighiæ etc. *biſcupær, bocarlær, konongær* etc. pro *biſcupar* etc. *akki, allæ, allær, an, aptir, ar, baræ, garæ, hanni, haræþ, maþ, ſuariæ, variæ, varþær, þan, þar, þral* etc. pro *ækki* etc. *æ, bænæ, fræ, fæ, grænnar, gærþ, mæ, ſkæþæ, ſvæ, ſændær, ſær, væþæ, þæ, ællir,* etc. pro *a, banæ* etc.

a, æ, e, immo *i* alterne occurrunt in uno eodemque vocabulo, ex. c.

Åfven förekomma a, æ, e, *och till och med* i *i stället för hvarandra i samma ord, t. ex.*

ſialver, ſialvær, ſialvar; ſaker, ſakær, ſakar; maþer, maþær, maþar; niþer, niþær, niþar; tylptar, tylptær, tylptér; kallar, kallær, kaller; taker, takær,

---

13) Ex. c. in principio fol. 7, et altera pagina fol. 17: *"Nota totam iſtam collumpnam;"* in principio fol. 20: *"Nota vſque ad rætlöſo balk;"* fol. 24 ad Cap. 2. JB. *"Wm iorþa faſta;"* fol. 25. ad §. 1. ibid. *"wm ærfþa iord;"* ad §. 2. *"Illis kiopt iord,"* et s. p.

14) Vide not. 7. pag. 10; not. 41. p. 13; not. 70. p. 16; not. 6. p. 24; not. 1. p. 36; not. 37. p. 40; nott. 21, 24. p. 45; not. 22. p. 57; nott. 1, 2. p. 61; not. 27. p. 74.

13) T. ex. vid början af fol. 7, och på 2:dra sidan af fol. 17: "Nota totam iſtam collumpnam;" *i början af fol. 20:* "Nota vſque ad rætlöſo balk;" *fol. 24, vid Fl. 2. JB:* "Wm iorþa faſta;" *fol. 25, vid §. 1. ibid.* "wm ærfþa iord;" *vid §. 2.* "Illis kiopt iord," *o. s. v.*

14) Se not. 7. sid. 10; not. 41. s. 13; not. 70. s. 16; not. 6. s. 24; not. 1. s. 36; not. 37. s. 40; nott. 21, 24. s. 45; not. 22. s. 57; nott. 1, 2. s. 61; not. 27. s. 74.

Digitized by Google

takar; hugger, huggir, huggær, huggar; utan, utæn, uten; hæraþ, hæræþ, hæreþ, haræd, hareð; ſtanda, ſtandæ, ſtandi; ſændi, þingi, pro *ſændæ* v. *ſænda* etc. *varþær, værþer, uerder; tuænni, tuenni, tuanni; þrænni, þrenni, þranni; bæræ, beræ, baræ; ækki, ecki, akki, ikki; æn, en, an; ær, er, ar; mæþ, meþ, maþ; þæt, þet, þat; vægh, vegh, uagh.*

c et *k* promiscue occurrunt, ex. c.

c *och* k *omväxla med hvarandra, t. ex.*

kriſter, criſtna; oc, ok; ſcal, ſkal; ſkil, ſcill; cruſſzur, ſcruþer, ſlict, tacæ etc.

ch pro *k*, ex. c.

ch *för* k, *t. ex.*

marcher, klokchor, tacher, ſöchia, chöpær, etc.

d, ð et *þ*, ex. c.

d, ð *och* þ, *t. ex.*

hæræd, hæræð, hæræþ; hovod, hovoþ; iord, iorð, iorþ; nider, niþer; vid, viþ; da, driðiu, driðiungær, dræl, dræſkulli etc. pro *þa* etc. *alþra, bonþe, falþer, fulþer, gialþa, halþæ, hænþær, huarþax, lanþe, ſanþær, vinþær, þöma, þör, þöþæ* etc. pro *aldra* etc.

dþ pro *þ:*

dþ *för* þ:

ſindþær, iordþær, ſkyldþinæ, þridþi.

e et *æ:*

e *och* æ:

ellær, hegnæ, tveggiæ, firiger, her, ſteþer, verþer, etc. pro *æller* etc. *bolæ, bötæ, gonongæ, læde, mæra, væt, æn,* pro *bole* etc.

é pro *e* vel *æ:*

é *för* e *eller* æ:

biſcopér, ér, folké, hém, kirkügærþér, preſt, tylftér eþ, þés etc.

f, þ, fþ et *þf:*

f, þ, fþ *och* þf:

aptær, aftær, afþtar; giftis, gyptis, gipftær; mungiptri, mundgyþftæ; toft, topt, topfto; tylft, tylpt, tylfpt.

f pro *v:*

f *för* v:

farit (? Md. 2.), *orþiufæ.*

g et *gh:*

g *och* gh:

eig, eigh; lag, lagh; dag, dagh; ſigiæ, ſighiæ; etc.

g et *h:*

g *och* h:

guggæ pro *huggæ; hvarhhin, lahum, marhæ, ortohær, vihit,* pro *hvarghin* etc.

g pro *k:*

g *för* k:

gonong, ligvægh.

h additur vel omittitur in principio vocabuli:

h *tillägges eller utelemnas i början af ord:*

Digitized by Google

harf, herft, hakær, haltæræ, halldræhælghunnæ, hællær, hæn, pro *arf, ærft* etc. *ugs* pro *hugs; alt* pro *halft; an* v. *æn* pro *han; ælt* pro *helt* v. *ær helt.*

i et *y* alterne usurpantur: — i *och* y *omväxla:*

kyrkia, kirkia, kirkya; brity, ſillir, ſins, ſkildir, tilptær eþ, unit, pro *bryti* etc. *y, byvþer, byþia, byorn, byſcuper, eftyr, gyuæ, gyptis, myulnu, ſkyal, ſytær, ſypan, tyaldræ* etc. pro *i, biuþer* etc.

iu, yu et *y; io* et *ö:* — iu, yu *och* y; io *och* ö:

kiurky pro *kyrkiu; ſkyuld* pro *ſkyld; byþæ* pro *biuþæ; þyft* pro *þiuft; ſakſiokionum* pro *ſakſökionum.*

n ante g omittitur aut mutatur in g: — n *framför* g *uteslutes eller förvandlas till* g:

falucopogs, konogge, panniggum, ſkanugs, pro *faluköpungs* etc.

o et *u* promiscue occurrunt: — o *och* u *omväxla:*

biſcoper, biſcuper; huggæ, hoggæ; holl, hull; huru, horo; hvspreo, hospreo; kum, com; olouandis, olowandiſſ; open, vpen; ſon, ſun; etc.

o et *ö:* — o *och* ö:

bonder, botæ, domæ, dor, kopt, lopær, moþærni, oræ, oxæ byrþi, ſokiæ etc. pro *bönder* etc. *bö, löſöm, mötæ, ſyſtör, vangömſlö, öleng, ör, öxa,* pro *bo* etc.

p, pc, pro *k:* — p, pc, *för* k:

ſopn, ſopcn, pro *ſokn.*

q et *k* promiscue ante *u:* — q *och* k *omväxla framför* u:

kuikkæn, quikum; kuaþer, quæþæ; kuighu, quighuna; etc.

u et *v:* — u *och* v:

uatn, uid, uili, gyuæ, halui, ſialuer, ſua, vuighz, vgild, vmfærþ, vp, baklyvſum, byvþer, niv, ſyv, eghv, hvn etc.

w et *v:* — w *och* v:

wardæ, warum, wigyæ, ſwa, twär, værþa, varu, vighia etc.

w pro *vu* vel *uv:* — w *för* vu *eller* uv:

awnd, halw, wlti, wrþin, wrþu, þiwær, ælliw, pro *avund* etc.

x pro *ks, gs:* — x *för* ks, gs:

tax pro *taks; dax, læx, vixl,* pro *dags* etc.

x, post *g,* pro *s:* — x, *efter* g, *för* s:

dugx, attungx, pro *dags, attungs.*

Digitized by Google

z, ſz, zs, pro *þs:*

garz, garſz, garzſliþ, gardſliz, guſz, dözſdæghi, razbænd, raſzbana, uaſzbo, pro *garþs* etc.

z pro *s:*

almænniſz, attungz, lægz, manz, manſz, vægzſ, pro *almænniſſ* (rectius *almænnigs* v. *almænnings*) etc.

z pro *þ:*

annæz, bezas, garz, hemfylghz, hæræz, vuighz, zy, pro *annæþ* (v. *annat*) etc.

þ in fine vocabuli omittitur:

gar, bolgar, daghor, hemfylgh, pro *garþ* etc.

æ pro *i:*

gonongæ, fearfölængh, mannæ, pro *konongi* etc.

Litterae duplicantur:

faar (a *fara*), *gaarſz, mæær* (mihi), *naat* (nox), *naam, reet* (a *riþa*), *þyy; pænninggæ, ſlickt, takkær, ſcill, þræll, barnni, ſynnia, farr, ſarr, ſværriæ, ſlerre, forreþe, manſſ, þingſſ* etc.

Litterae simplices pro duplicibus:

eki, hænær, manin, tvæni, þræni etc. pro *ekki* eto.

Litterae transponuntur:

galman, brity, huls, kirkinæ, vilx, typltar, æng, *enæng,* þera, pro *lagman* etc.

Cum duae vocales, vel duae inter se similes consonantes v. syllabae in duobus vocabulis colliduntur, altera interdum omittitur:

Atviſt pro *A atviſt,* Md. 3: 3. *han (a) aptær,* Md. 2. *þa (a),* BB. 7; AB. 4: pr; JB. 2: pr; 9: pr; M. 2. *baþ(i) i,* AB. 4: 1. *barnæ (a),* AB. 4: 2. *(a) aþal kono barn,* AB. 23. *(a) akargærþi,* JB. 13: 2. *ſuat* pro *ſua at,* KB. 12: 2. *eigh (a) ok,* KB. 15: pr. *a (a) ækki,* GB. 4: 3. *min(næ) æn,* SB. 5. etc. *o(s) ſkil,* JB. 15: pr. *a(t) daghurþi,* Md. 1: 3. *a(t) þriðiæ ſalæ,* ÞB. 8: 1. *köpt(s) þa,* ÞB. 12. *þer (ær),* KB. 12: 2. *maþær (ær),* SB. 3: pr. *lok (ok),* JB. 7: 3. *ſcaþ(æ) þær,* FS. 5: 1. *afæſli* pro *af ofæſli,* RB. 12. *ælt* pro *ær helt,* Þl. not. 6.

Hunc codicem in notis nostris litt. A. insignivimus.

b) In eodem volumine, foll. 59—66, inveniuntur adnotationes eae, quae finiuntur verbis: *"Explicit liber laurencii quem ſcripſit lydekinus,"* quas-

Dä två vokaler eller lika konsonanter eller stafvelser i två ord sammanstöta, uteslutes stundom endera af dem:

Denna codex är i noterna utmärkt med bokstafven A.

b) I samma band, foll. 59—66, äro inhäftade antekningar, hvilka slutas med orden: "Explicit liber laurencii quem ſcripſit lydekinus," *och här äro*

Digitized by Google

que hic exhibuimus pag. 257—281 cum titulo: *Lydekini excerpta et adnotationes.* Hae adnotationes, scriptae, ni fallimur, circa annum 1300, ea ratione, ut comparatione facta facile apparet [15]), ortae sunt, quod scriba ante oculos habens utrumque Iuris VG. codicem, antiquiorem et recentiorem, ex hoc transscripsit ea, quae in illo non inveniebantur. Hoc de Capp. 65 prioribus fere omnino valet. Post ea sequuntur aliae adnotationes, maximam partem e fontibus nobis incognitis haustae. Codicem, quem secutus est Lydekinus, passim difficilem lectu fuisse, ex lacunis ab eo factis concludere licet [16]). Ipsius quoque scriptura in marginibus foliorum partim extrita est, partim cultri iniuria mutilata. Lydekinus semper utitur litt. *þ*, ac, pro v. *maþer*, saepe Runa illius nominis. Litterae *i*, litteris numeralibus et vocibus abbreviatis adponit punctum; alias vero illius loco utitur lineola (vide Tab. IV). Litteras errato scriptas aut subiectis punctis vel lineolis notavit, aut quatuor punctis inclusit [17]). Quod ad orthographiam attinet, omissis tam istis multis, quae, Lydekino propria, lapsui calami tribuenda videntur, quam solita alternatione quarundam litterarum, ex. c. *a* et *æ*, *e* et *æ*, *i* et *y* etc. sequentia tantum nobis liceat observare:

a aliquot locis occurrit pro *o* v. *ö*, et contra:

tryckta sid. 257—281 med titel: Lydekini excerpter och antekningar. *Dessa antekningar, hvilka troligen äro skrifna omkring år 1300, hafva, såsom man genom jämnförelse lätt kan finna [15]), upkommit på det sätt, att någon som haft framför sig både den äldre och yngre codex af Westgötalagen, genomgått dem båda, och ur den sednare afskrifvit sådana stycken, som ej funnos i den förra. Detta är i allmänhet förhållandet med de 65 första Capitlen. Derefter följa andra antekningar, hvilka till största delen äro tagna ur nu obekanta källor. Att den codex Lydekinus haft för sig, på sina ställen varit svårläst, kan man sluta af de luckor han här och der lemnat [16]). Hans egen skrift är ock på några ställen i kanterna dels genom nötning utplånad, dels genom saxens åverkan stympad. Lydekinus brukar öfverallt* þ, *och för ordet* maþer *ofta runan af samma namn. I stället för punkt brukar han ett litet streck, utom vid* i, *siffror och förkortade ord (se Tab. IV). Orätt skrifna bokstäfver har han utmärkt genom derunder satta punkter eller dragna streck, eller på det sätt, att han inneslutit ett misskrifvet ord inom fyra punkter [17]). Hvad hans stafsätt beträffar, vilja vi, utan att uppehålla oss vid de många besynnerligheter, som troligen äro skriffel, eller vid de vanliga omväxlingarne, t. ex. af* a *och* æ, e *och* æ, i *och* y *o. s. v. blott anmärka följande:*

a *och* o *eller* ö *omväxla på några ställen:*

15) Praesertim hoc evidenter apparet III. 4o. Cfr. not. 38. ibid.

16) Vide not. 74. pag. 97; not. 3. p. 222; nott. 12, 18. p. 258. etc.

17) Vide not. 85. pag. 272.

15) Tydligast visar sig detta vid III. 4o. Jfr. not. 38. på samma ställe.

16) Se not. 74. sid. 97; not. 3. s. 222; nott. 12, 18. s. 258. etc.

17) Se not. 85. sid. 272.

Digitized by Google

artogh, öram, ökær.

c pro g, et g pro c v. k: — c *för* g, *och* g *för* c *eller* k:

ic (pro *ig* v. *eig), wæcnæ, hwlgin, legmanni.*

d et þ alterne occurrunt: — d *och* þ *omväxla:*

diæneſtu, drænger, dy, dæm, þagh, þotter, þör, bonþæ, þrenger etc.

d et t: — d *och* t:

tolfdæ, ad, hant, lant, kyt (pro *kid).*

é aliquoties occurrit: — é *förekommer några gånger:*

þeſſu, pénningæ.

e et o alterne occurrunt: — e *och* o *omväxla:*

apleior (pro *aploior* v. *aplöior), enæggiæþem, met* (II. Add. 2: 14. not. 66.), *phalocopens* (pro *-köpongs), þaþo hware* (pro *þa þo hwaro), þeth waro, þelæ, gærnongh, iorþonæ, logoþrængi, malſeghandonom, nempdone, þianoſto man.*

f pro v: — f *för* v:

fyxl (pro *vixl), frangæ, hufuzmanni.*

aeg, aog, æeg, æog, pro *ægg; eog* pro *ægg, eg, ogg; ieg, iog,* pro *igg, ig; yig* pro *ygg:* — aeg, aog, æeg, æog, *för* ægg; eog *för* ægg, eg, ogg; ieg, iog, *för* igg, ig; yig *för* ygg:

baegiæ, laoger, læegiæ, læoger, twæogiæ, leogiæ, leogoþrænger, heoger, liegiæ, ſiegiæ, liogiæ, tuiogæ, tryigiæ.

h pro g: — h *för* g:

byrhæren, laghilth.

i pro *a:* — i *för* a:

giui, manni, tiki, tiiundi.

i pro *e,* et contra: — i *för* e, *och tvärtom:*

ellir, ſi, þi, þir, herþingi.

ll pro *ld:* — ll *för* ld:

allenwiþu, fælle, fællen, giallæ, gullith, haller, ſcullen, ſkyllæn, ſkyllere.

m pro *n:* — m *för* n:

fræmzimæ, fældem, miþer, nempdæmam.

þ pro *k:* — þ *för* k:

ſpiftæ.

Digitized by Google

rn pro *m:*

twern, þærn.

rn *för* m:

ſ pro *h:*

ſargsaþe, ſindrædagh, ſæræt.

ſ *för* h:

th pro *t:*

boſloth, criſtith, hæmulæth, orthoghær, thiþa köp etc.

th *för* t:

y pro *o:*

byæ, byrhæren (pro *borgharen*).

y *för* o:

z pro *þ*, et contra:

hæræz, garþliþi.

z *för* þ, *och tvärtom:*

Simplex littera pro duplici, et contra:

ati, lanshærens, mani, manum, mine, fængilſum, laghſaggu, ſynnia, tylfttum.

Enkla bokstäfver för dubla, och tvärtom:

Littera omittitur, tam in medio vocabulo:

forne(n)ghæ fæ, garne(n)gæ, kono(n)x, læ(n)ggær, ma(n)z, nok(r)æ, off(r)e, hwin(ſ)ku.

Bokstäfver uteslutas, dels inne uti orden:

quam in fine:

innæ(n), ma(n), elle(r), huþſtryk(er), hænd(er), örtogh(er), ſiarþung(s), han(s), konong(s), hælz(t), tomp(t), nemp(þ), ſuær(þ), treægar(þ).

dels i slutet deraf:

quod interdum fit propter collisionem litterarum similiter sonantium:

hwar(t) þærræ, III. 57. *ſlic(t) (?) þæn*, 73. *vilt(o) oc*, 112. *twæfal(lo) hoor*, 121. *ſw(a) vanför*, 80.

hvartill orsaken stundom ligger i likljudande bokstäfvers sammanstötande:

Litterae transponuntur:

eignti, flaz, framſeng, gærnneg, man lagh (pro *laghman*), *ſynet, ſcon, ſcallæ vært, wærki.*

Bokstäfver omflyttas:

Lydekini adnotationes litt. C. insignivimus. Specimen eius scripturae damus Tab. IV.

Lydekini antekningar citeras här i noterna med bokstafven C. Prof af hans stil lemnas Tab. IV.

c) Tam quibusdam locis in margine codicis primum commemorati, quam ad calcem illius, foll. 43—58, ac post excerpta Lydekini, foll. 66—74, scriptae sunt illae adnotationes partim iuridici, partim historici argumenti, quas

c) Så väl på några ställen i kanten af den förstnämnda codex, som efter dess slut, foll. 43—58, och efter Lydekini excerpter, foll. 66—74, finnas de antekningar af dels juridiskt dels historiskt innehåll, som här äro tryck-

Digitized by Google

in quarta sectione exhibuimus, p. 285—341, sub titulo: *Incerti auctoris variae adnotationes.* Quaedam harum adnotationum, scil. IV. 3—5, 7, 8, 17, scriptae quidem sunt alia manu [18]), eaque paullo recentiore, quam ceterae; sed hi duo scribae, teste stilo, tam coaevi fuerunt, quaeque alter eorum hic scripsit, tam exigua sunt, ut non necessarium duxerimus dictas sex adnotatiunculas, a ceteris separatas, ad propriam referre sectionem. Harum adnotatiuncularum scriptor fuit monachus quidam ordinis S. Iohannis Hierosolymitani, ut ex ultima earum (IV. 17.) patet. Ceterae adnotationes sunt exaratae circa annum 1325 a sacerdote quodam in paroecia Vidhem (nunc Vedum) et territorio Laske, ut ex IV. 13. fin. certo concludere videmur. His quoque, maxima ex parte, manibus factae sunt tam emendationes illae in textu cod. A, quam adnotationes in margine eiusdem, quarum mentio supra est facta. Specimen scripturae illius, qui maximam partem harum adnotationum exaravit, exhibet Tab. V. Alterius manus apparet in margine cod. A. Tab. I. De istius orthographia observamus: *þ* ubique occurrit; *ð* saepe; Runa *maþer* aliquoties; pro terminationibus *a, ar, er* in textu Sveo-Gotico fere ubique *æ, ær; w* pro *v; ðh* v. *dþ* in medio vocabulo pro *þ*, ex. c.

baðhi, tappæðhi, wſiðhi, ingæſtædþi, þær etc.

h pro *gh* v. *k:*

hælhir, hælhu, fylhþy, mærhtti.

ta i IV:de afdelningen, sid. 285—341, med titeln: Åtskilliga antekningar af okänd författare. *Några af dessa antekningar, neml. IV. 3—5, 7, 8, 17, äro väl af en annan, något sednare hand [18]), än de öfriga; men dessa båda författare hafva dock, enligt hvad stilen intygar, varit så samtidige, och det som den ene af dem här anteknat är så obetydligt, att vi ej ansett nödigt att af nyss anförda sex små antekningar göra en särskild afdelning. Den som skrifvit sistnämnda antekningar, har varit en munk af Johannis af Jerusalem orden, såsom af den sista af dem (IV. 17.) är tydligt. De öfriga antekningarne äro skrifna omkring år 1325 af en prest i Vidhems (nu Vedums) socken i Laske härad; enligt hvad af IV. 13. i slutet tyckes kunna med visshet slutas. Af dessa samma händer äro ock till största delen så väl de rättelser i texten af cod. A, som de anmärkningar i kanten deraf, hvilka ofvanföre äro omtalade. Tab. V visar prof af dens stil, som skrifvit de flesta af dessa antekningar. Af den andres stil torde det prof vara tillräckligt, som finnes i kanten af cod. A. Tab. I. I afseende på den förres stafsätt anmärkes: þ brukas öfverallt; ð ganska ofta; runan maþer på några ställen; för ändelserna* a, ar, er, *i Svenska texten nästan öfverallt* æ, ær; w *för* v; ðh *eller* dþ *inuti orden för* þ, *t. ex.*

modþor, mödþærni, riſhoffðþe, wid-

h *för* gh *eller* k:

18) Hac manu quoque scriptae sunt eae adnotationes, quarum mentio fit not. 70. pag. 16; not. 24. p. 45; not. 2. p. 61.

18) Af denna hand äro ock de antekningar, som nämnas not. 70. sid. 16: not. 24. s. 45: not. 2. s. 61.

Digitized by Google

h additur in principio vocabulorum:

haf, hallær, hos, hænglum.

h *tillägges i början af ord:*

th pro *t:*

giörth, mykith, ranith, ſæth, skath.

th *för* t:

y pro *iu:*

bygs, kyrkynæ, tyghu.

y *för* iu:

Litterae saepe duplicantur:

afflær, fornæmmiſ, attær, bötte, liff, ædllum, forredhum, laſſ, grippin, vtt, ſkippæn etc.

Bokstäfver fördublas ofta:

Litterae eliduntur:

fræn(d)lingær, hu(d)ſtryki, wal(d)föræ, dræn(g)ſkapp, fiærðhun(g)ſ, ha(l)ſthundræð, to(l)fte, aſtmu(n)ðær, almænni(n)gi, giſtni(n)gh, kono(n)gh, pænni(n)g, sæwirdni(n)gh.

Bokstäfver uteslutas:

praecipue ubi litterae similiter sonantes in duobus vocabulis concurrunt:

manzſin(s) ſak, IV. 12. *han(s) ſun*, 14: 13. *han(s) sial*, 15: 12. *sacerdo(s) ſeminata*, 21: 94. *skamp(t) pær*, 14: 10. *lifwini (i)*, 15: 4. *inpens(o) officio*, 21: 93. *hyggiu (u)laghæ (?)*, 14: 11. *byrð(i) a*, 14: 13. *ſandær (ær)*, 19: 1. *mæðhæns* pro *mæðhæn hans*, 15: 5.

i synnerhet då likljudande bokstäfver i tvenne ord sammanstöta:

Pars harum adnotationum, quas litt. D. insignivimus, in margine fol. A, ut supra diximus, scripta est. Hoc valet de octo prioribus capitibus sectionis IV, et de adnotationibus nott. 5 et 13 pag. 285, 286 memoratis. Quinque capita proxime sequentia (IV. 9—13.), una cum adnotatione quae convenit cum II. Add. 11: 16. et Add. 5: pr. [19]), scripta sunt ultimis foliis dicti codicis. Finis adnotationis IV. 13. scriptus fuit ultima illius codicis pagina (fol. 47.), quae, pariter ac prima, olim involucri usum praebuit, quo factum est

Dessa antekningar, hvilka vi utmärkt genom bokstafven D, äro, såsom förut är nämndt, till en del skrifna i kanten af cod. A. Detta gäller om de åtta första styckena af IV:de afdelningen, samt om de nott. 5 och 13 sid. 285, 286 omnämnda antekningar. De följande fem stycken (IV. 9—13.) samt en antekning som öfverensstämmer med II. Add. 11: 16. och Add. 5: pr. [19]), äro skrifna på de sista rena bladen af nämnde codex. Slutet af antekningen IV. 13. har varit skrifvet på sista sidan af samma codex (fol. 47.), hvilken, likasom den första, fordom har tjenat till omslag; och denna omständighet har bidragit

19) Cfr. not. 64. pag. 292.

19) *Jfr. not. 64. sid. 292.*

Digitized by Google

ut scriptura deleta [20]) non omnino possit restitui. Undecim folia (48—58) sequentia continent adnotationes 14—18, tractatum de criminibus violati iurisiurandi Regii, e quo varietates adnotavimus ad II. Add. 7 [21]), et statutum Regis Magni, IV. 19. Sequitur porro fol. 59—65, et in principio fol. 66, opus Lydekini supra descriptum [22]), ubi unicam adnotatiunculam adiecit eadem manus, quae scripsit IV. 3. etc. [23]); et deinde, fol. 66, adnotatio IV. 20, atque, altera eiusdem folii pagina, aenigmata quaedam, sic incipientia: ¶. *Interrogaciones.* ¶. *Magiſter ad diſcipulum* etc. et vocabula Latina Suethice versa, quae, etsi nonnulla sunt detrita, veteris nostrae linguae gratia hic afferri merentur:

dertill, att den utplånade skriften [20]) ej numera kan fullkomligt återställas. Derefter äro elfva blad (foll. 48—58) inhäftade, hvilka innehålla anteckningarne 14—18, stycket om edsöresmål, hvarur varianter äro anmärkta vid II. Add. 7 [21]), samt Konung Magni stadga, IV. 19. Dernäst följer, foll. 59—65 och i början af fol. 66, Lydekini ofvanbeskrifna arbete [22]), hvarvid äfven finnes en anmärkning af samma hand som skrifvit IV. 3. etc. [23]). Efter Lydekini excerpter följer fol. 66 anteckningen IV. 20, samt, på andra sidan af samma blad, några gåtor, som börjas: ¶. Interrogaciones. ¶. Magiſter ad diſcipulum *etc. och derefter några på Svenska öfversatta Latinska ord, hvilka, ehuru några af de Latinska orden äro utnötta, för språkets skull förtjena att här anmärkas:*

Cuplearum (?) *brötaragraff;* lituparida (?) *grifllikaka;* pronuba *genfæriæ;* paranimphus *brudmadþær;* buterula *kirnæ;* buterulus *þyril;* cuna *wagga;* cauterium *iarmark;* segnif *lattær;* cuneus *væggi;* * * *nattrokær;* * * *vatlli.*

Sequentia octo folia (67—74) continent tractatum Latinum IV. 21, quem in sectiones quodam modo divisit scriba, cum inter capp. 63 et 64, 88 et 89, 90 et 91, unius fere lineae interstitium fecerit. Post haec denique foll. 74—76 sequuntur adnotationes quaedam huc non pertinentes, quarum maxima, tres paginas replens, habet titulum: *Hec eſt recta confeſſio,* et incipit: ¶ *Confiteor tibi pater domine celi et terre*

De följande åtta bladen (67—74) innehålla den Latinska upsatsen IV. 21, hvari skrifvaren utmärkt vissa afdelningar derigenom, att han emellan capp. 63 och 64, 88 och 89, 90 och 91 lemnat ungefär en rads mellanrum. Efter slutet häraf följa foll. 74—76 åter några antekningar af främmande innehåll, af hvilka den betydligaste, som uptager tre sidor, har öfverskriften: Hec eſt recta confeſſio, *och begynnes:* ¶ Confiteor tibi pater

20) Cfr. not. 10. pag. 295.
21) Cfr. not. 8. pag. 310.
22) Cfr. not. 7. pag. 316.
23) Cfr. not. 10. pag. 257.

20) Jfr. not. 10. sid. 295.
21) Jfr. not. 8. sid. 310.
22) Jfr. not. 7. sid. 316.
23) Jfr. not. 10. sid. 257.

Digitized by Google

ētc. Ultima pagina, praeter alia, quoque continet vocabula quaedam Latina Suethice explicata:

domine celi et terre *etc.* *På sista sidan finnas ibland annat åter några Latinska på Svenska öfversatta ord:*

geſpær hikkær nyuſær wæmiær ſnærkær
Ocito singulto ſternuto nauſeo ſterto
swælghær tyuggende *gapær hoſtær rapær* *spyrh*
Glucio weſtigans (lege: manducans) hio tuſſio ruplo (lege: ructo) womoqu$_e$
marrſuin langa * * *pyrſkær* * *
Delphin murenula corda gimellus alecque
gyæddæ ſtokfiſk *ſtyriæ laki* * *
lucius et ſtrumuluſ (v. ſtrinnuluſ) rumbus lamia (?) * *
gyus aghborre flundræ nors craba
Penula perha symul * *ſkripa gubio cancer

d) Huic volumini in fine adnexum est folium membranaceum, olim pertinens ad quendam codicem in 4:o, qui continuit aut integrum Iuris VG. codicem recentiorem, aut saltem capita quaedam ex illo codice, scripta stilo coarctato at distincto, medio, ut videtur, saeculo XIV. Ille codex, ad quem hoc folium pertinuit, dissectus est, ni fallimur, a bibliopego, qui membranas tegumentis aliorum librorum agglutinavit. Hoc saltem folium circumsecatum et glutine litum tali usui inservivit. Hoc fragmentum, quod in notis litt. E. insignivimus, incipit verbis: *bork æller bryter pors* etc. II. Add. 4: 5, et deinde habet Add. 5: pr, 1. et Add. 6. Post haec alia, vix vero recentior manus addidit priora 18 Capita tractatus IV. 21, usque ad verba: *vel filiam filii ſui,* cap. 18. Ultimae quatuor lineae tam negligenter sunt scriptae, ut verisimile sit scribam, taedio captum, scripturam tantum ad calcem paginae perducere voluisse, antequam desineret.

d) Slutligen är i detta band inhäftadt ett pergamentsblad som hört till en codex i 4:o, hvilken innehållit antingen hela Westgötalagens nyare codex, eller åtminstone några dit hörande stycken, skrifna med tät men redig stil, som det synes omkring medlet af 14:de århundradet. Den bok hvartill detta blad hört, har troligen blifvit söndertagen af en bokbindare, som behöft bladen för att limma dem på permar. Åtminstone har detta i kanterna kringskurna och med lim bestrukna blad varit till sådant bruk användt. Detta fragment, som vi i noterna utmärkt genom bokstafven E, begynnes med oraen: bork æller bryter pors *etc. II. Add. 4: 5; hvarpå följer Add. 5: pr, 1. och Add. 6. Derefter har en annan, ej märkbart yngre hand tillagt början af IV. 21, till och med orden:* vel filiam filii ſui, *i 18:de Cap. De fyra sista raderna häraf äro ganska vårdslöst skrifna, så att skrifvaren synes hafva ledsnat, och derför stadnat så snart han hunnit att sluta sidan.*

2. Codex membranaceus in Regia Bibliotheca Stockholmiensi, sign. B. 58, secundum inter Iuris VG. codices ma-

2. En pergamentscodex å Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B. 58, är, näst den ofvan beskrifna, den

Digitized by Google

nuscriptos locum meretur; continet enim, etsi, proh dolor! non omnino integer, maiorem partem recentioris illius Iuris libri, quem exhibet sectio II huius operis, sub titulo: *Iuris Vestrogotici codex recentior.* Hoc volumen continet 124 folia membranacea, praeter unum folium scripturae vacuum in principio, et nonnulla folia maximam partem abscissa. Decem pollices altum est, et $7\frac{1}{2}$ poll. latum [24]); tegumentum terginum, in quo figurae prelo sunt impressae, simile omnino est illi, quo munitus est codex supra descriptus, unde concludere possumus hunc codicem eodem tempore quo illum esse compactum, sc. a. 1687 [25]), cum non pridem e privato dominio ad pristinum Collegium Antiquitatum transiisset [26]). In interiori parte tegumenti scriptum est *"N 10"*, qua nota hic codex in catalogo Collegii Antiquitatum insignitus erat. Folio chartaceo in principio voluminis saec. XVII scriptus est conspectus eorum, quae in hoc codice continentur. Folio membranaceo in initio voluminis, quod vacuum reliquit scriba, a. 1722 est adnotatum:

märkvärdigaste handskrift af Westgötalagen, emedan den, ehuru ty värr ej alldeles fullständig, dock innehåller större delen af den sednare bearbetning af denna Lag, som här är tryckt i II:dra afdelningen, under titel: Den yngre codex af Westgötalagen. *Detta band innehåller 124 pergamentsblad, oberäknade ett af skrifvaren obegagnadt blad i början, och några till största delen bortskurna blad. Dess höjd är 10 tum, och bredd $7\frac{1}{2}$ tum [24]); skinnbandet, hvari figurer äro inpressade, är alldeles likt det, hvarmed förut beskrifna codex är försedd, och har derför utan tvifvel denna codex blifvit ombunden på samma gång som den andra, neml. år 1687 [25]), då den ej längesedan hade ur enskild ego kommit till Antiquitets-Collegium [26]). På inre sidan af permen är skrifvet "N 10", hvilket var denna boks nummer i Antiquitets-Collegii katalog. På ett derefter följande pappersblad är en innehållsförteckning skrifven i 17:de århundradet. Det af skrifvaren obegagnade pergamentsbladet i början innehåller denna år 1722 gjorda antekning:*

" *1. Weſtgöthe lagen.*
2. *Biärköa Rättär.*
1 *Denne Weſtgöthelag ſåſom fullkomligare än Stiernhielms edition, ärnade*

24) Si conferatur cum codice chartaceo, hic codex igitur est in 4:o maiori, non vero "forma fere octonaria", ut refert Bring, *Cod. Iur. Vestrog.* p. 3. not. b.

25) Bring refert l. c. in hoc tegumento figuras "more maiorum" esse pictas, quod veritate non nititur.

26) "Codex . . . nuper inter privatos repertus" hic dicitur in *Catalogo Librorum, qui in Hist. et Antiq. sub imperio Caroli XI publicati sunt,* Stockholmiae, 1690, p. 16.

24) Således, om den jämnföres med en papperscodex, i stor 4:o, och ej "forma fere octonaria," *såsom Bring berättar.* Codex Iur. Vestrog. *sid. 3. not. b.*

25) Bring berättar på anf. st. att på detta bandet figurer "more maiorum" *äro målade, hvilket äfven är ogrundadt.*

26) "Codex . . . nuper inter privatos repertus" *heter det om denna handskrift i* Catalogus Librorum, qui in Hist. et Antiq. sub imperio Caroli XI publicati sunt, *Stockholm, 1690, sid. 16.*

Digitized by Google

Hadorphius upläggia, som ses af Catalogo de anno 1690. [27]) och fins ännu 1722 denna V-Glag med Vennæsii hand affkrifwen sub num. 2. [28]).
2 Denne Biarköarattz explr hafr Hadorph följt i sin edition vide præf."

Altera eiusdem folii pagina Danus quidam, qui hunc codicem saec. XVI possedit, scripsit: *"Westre Götlandtz Swensk Lough Baag"* etc. et infra, manus paullo recentior: *"Jtem Bierke ret eller Kiobsted ret"*. In principio voluminis posita sunt sedecim folia membranacea (foll. 89—104), quae ad finem codicis Iuris VG. pertinent; etenim continent finem additamentorum huic codici adiectorum. In superiori margine primi horum foliorum scripsit Danus supra memoratus: *"Swensk Loug Baag."* Sequuntur deinde quatuor folia chartacea scripturae vacua, et post haec ipse Iuris VG. textus, etsi orbatus initio, sc. Libris de Iure Ecclesiastico et de vulneratione, una cum novem prioribus Capp. et initio decimi Capitis Libri de vulneratione fortuita. Cum in hoc codice quivis foliorum fasciculus contineat octo folia, recentior vero Liber de Iure Ecclesiastico ex aliis codicibus sit cognitus, et e cod. A. fere iudicari possit, quanta fuerint quae de Libris de vulnerationibus sunt deperdita, inde patet tres fasciculos, ideoque folia 24 priora periisse [29]), quod fortasse inde factum est, quod aliquis exemit Librum de Iure Ecclesiastico, manuscripto cuidam codici Iuris Magnæani illum inserturus. Hic Iuris VG. codex, e quo specimina quaedam damus

På andra sidan af samma blad har en Dansk, som i 16:de århundradet innehaft denna codex, skrifvit: "Westre Götlandtz Swensk Lough Baag" *etc. samt nedanföre, en något yngre hand:* "Jtem Bierke ret eller Kiöbsted ret". *Främst i boken äro inbundna 16 pergamentsblad (foll 89—104), som rätteligen skulle hafva sin plats i slutet af Westgötalagen, emedan de innehålla slutet af de dit hörande tilläggen. I öfre kanten af det första af dessa blad har nämnde Dansk åter skrifvit:* "Swensk Loug Baag". *Derpå följa 4 rena pappersblad, och efter dessa kommer sjelfva Westgötalagens text, hvaraf dock början, nemligen hela Kyrko- och Såramåls-Balken samt de 9 första och början af 10:de Cap. af Balken om vådasår, fattas. Som denna codex i allmänhet har åtta blad i hvart lägg, och man af andra handskrifter känner vidlöftigheten, af den nyare Kyrko-Balken, samt af cod. A. kan ungefärligen sluta till huru mycket rum det förlorade af Såra-Balkarne har uptagit, så befinnes det att tre sådana lägg, och således de 24 första bladen gått förlorade [29]), hvilket möjligtvis skett af den anledning, att Kyrko-Balken blifvit uttagen för att sammanhäftas med någon handskrift af K. Magni Erikssons Landslag. I-frågavarande handskrift, hvaraf Tabb.*

---

27) Scil. catalogo impresso, not. praeced. cit.
28) Nunc B. 61. in Reg. Biblioth. Stockholmiensi.
29) Cfr. not. 1. pag. 113.

27) D. ä. den i föregående not anförda tryckta katalog.
28) Nu B. 61. på Kongl. Bibliotheket i Stockholm.
29) Jfr. not. 1. sid. 113.

Digitized by Google

Tabb. II et III, aetate non videtur superare medium saeculum XIV (Brocman quoque illum ponit circa a. 1360); at illud Iuris VG. corpus, quod hic continetur, sine dubio coaevum fere est Codici Iuris Uplandici, i. e. exeunte saec. XIII compositum [30]). Libri hic divisi sunt in Capita, exceptis iis, qui de delictis *orbotæ mal, niþings værk* et *firnæ værk* dictis agunt, et Libro qui hic inscribitur *Mölno balker*. Quisque Liber in principio ornatur rubrica [31]) et indice argumenti Capitum; ipse textus incipit littera initiali alternatim rubra vel caerulea. Initia Capitum non indicantur nova linea, sed tantum notis numeralibus Romanis, minio pictis. Tituli Librorum quoque plerisque locis rubris litteris in summa pagina sunt exarati, ut ex. c. *friþ* altero folio, altero *bolker* scriptum sit [32]). Ad calcem Librorum quorundam, reliqua pagina, etsi lineis regula ductis, scripturae est vacua. Ad calcem Libri *Vt giærþæ bolker*, fol. 75, eadem manus adiecit additamenta, rubricis carentia, at litteris initialibus alterne rubris caeru-

II, III innehålla prof, synes väl icke vara äldre än från medlet af 14:de århundradet (Brocman sätter den äfven omkring år 1360); men den bearbetning af Westgötalagen den innehåller, är dock utan tvifvel i det närmaste samtidig med Uplandslagen, d. ä. från slutet af 13:de århundradet [30]). *Balkarne äro här indelte i Flockar, med undantag af styckena om* orbotæ mal, niþings værk *och* firnæ værk, *samt den här så kallade Mölno-Balken. I början af hvar Balk finnes dess rubrik* [31]) *jämte förteckning på Flockarnes innehåll, hvarefter texten börjas med omväxlande röda eller blå begynnelsebokstäfver. Flockarnes början utmärkes ej genom ny rad, utan blott genom deras ordningsnummer med röda Romerska siffror. Balkarnes titlar äro ock på de flesta ställena skrifne med röda bokstäfver öfverst på sidorna, så att t. ex.* friþ *står på ena bladet och* bolker *på det andra* [32]). *Vid slutet af Balkarne är på en del ställen det öfriga af sidan lemnadt tomt, med undantag af de updragna linierna. Efter Utgærþa-Balkens slut, fol. 75, följa af samma hand tilläggen, utan några rubriker, endast med omväxlande*

30) Excerpta Lydekini circa a. 1300, ut videtur, facta, quaeque de decimis capitalibus hic sanciuntur, statuto Episcopi Bryniulfi manifesto recentiora (cfr. III. 22.), alias rationes ut taceamus, evidenter, ni fallimur, terminant spatium inter annos 1281 et 1300.

31) Liber *Retlosæ bolker* tamen caret rubrica, pariter ac ea, quae de *niþings-* et *firnæ værk* agunt. Vide not. 7. pag. 119. not. 1. p. 149.

32) Cfr. not. 1. pag. 113.

30) *Lydekini excerpter, som synas vara gjorda omkring år 1300, samt hvad här stadgas om hufvudtionden, hvilket tydligen är yngre än Biskop Brynjulfs förordning (jfr. III. 22.), tyckes — andra skäl att förtiga — tydligen utmärka tiden emellan åren 1281 och 1300.*

31) *Rätlösa-Balken saknar dock rubrik, likasom styckena om* niþings- *och* firnæ værk. *Se not. 7. sid. 119. not. 1. s. 149.*

32) *Ifr. not. 1. sid. 113.*

Digitized by Google

leisve ornata [33]). Post Add. 6. sequitur additamentum, quod convenit cum I. Þl. et VK., quare ea tantum quae differunt, ad hos locos sunt adnotata [34]). Post Add. 7: 22. fol. 87 in textum irrepserunt duae adnotationes (Add. 7: 23, 24.), quae sine dubio scriptae fuerunt in summo aut infimo margine illius codicis, quem secutus est scriba. Sermonis serie sic interrupta, nova adnotatio, cum I. CB. conveniens, addita est. Continuatio interrupti tractatus de criminibus violati iurisiurandi regii, littera initiali grandiori rubraque in novo folio incipit; quo, deficiente vero codicis initio, factum est, ut 16 illa folia (89—104), quae hanc continuationem et additamenta porro sequentia continent, in initio huius voluminis sint posita [35]). Quae his 16 foliis scripta sunt, differunt quidem paullulum, si orthographiam respexeris, a praecedentibus; id quod interiecto cuidam temporis intervallo tribuendum esse videtur; haec tamen omnia eadem manu esse exarata, eadem omnino litterarum forma prorsus indubium reddit. Ultima quoque Capita Add. 7. ex eodem codice esse transscripta ac praecedentia, inde liquet, quod scriba, sine dubio oblitus quod adnotationes marginales supra memoratas, Add. 7: 23, 24, iam antea transscripsisset, eas iterum, idque, ut videtur, cum ad calcem sequentis paginae in

röda eller blå begynnelsebokstäfver [33]). Efter 6:te tillägget, följer ett tillägg som svarar emot I. Þl. och VK., hvarför endast olikheterna vid dessa ställen äro anmärkta [34]). Efter Add. 7: 22, fol. 87, hafva blifvit i texten införda tvenne anteckningar (Add. 7: 23, 24.), som utan tvifvel varit skrifna i öfre eller nedre kanten af den codex skrifvaren följt, och då sammanhanget med det föregående sålunda blifvit afbrutet, har ett nytt tillägg, öfverensstämmande med I. CB. derefter influtit. Fortsättningen af den afbrutna afhandlingen om edsöresmål har sedermera blifvit begynd på ett nytt blad och med stor röd bokstaf, och detta, jämte den omständighet, att handskriftens verkliga början saknades, har utan tvifvel gifvit anledning dertill, att de 16 blad (foll. 89—104) som innehålla denna fortsättning jämte de derefter följande tilläggen, blifvit insatta i början af denna bok [35]). Det som på dessa 16 blad är skrifvet, är väl till stafsättet något olikt det föregående, hvilket synes härröra deraf, att någon tid förlidit innan detta blifvit skrifvet; men stilens fullkomliga likhet visar alldeles otvifvelaktigt att detta är skrifvet af samma hand som det öfriga af denna handskrift. Att äfven slutet af Add. 7. är afskrifvet från samma codex som början deraf, är klart deraf, att skrifvaren, som säkerligen glömt att han redan afskrifvit de nyss omtalta antek-

33) Solum Add. 11. incipit littera nigra, non autem colorata, ut refert Bring. Nec verius est quod dicit integram vocem *Fæstir* in principio Add. 8. grandioribus litteris esse scriptam.

34) Cfr. not. 94. pag. 229.

35) Cfr. nott. 55, 61. pag. 237.

33) Endast Add. 11. börjas med en svart bokstaf, och ej med en målad, såsom Bring berättar. Lika ogrundad är hans uppgift att hela ordet Fæstir i början af Add. 8. skulle vara skrifvet med större bokstäfver.

34) Jfr. not. 94. sid. 229.

35) Jfr. nott. 55, 61. sid. 237.

Digitized by Google

archetypo venisset, exscripsit, nihil morans quod eas in mediam periodum intruderet [36]). Foliis 105—123 continetur Codex Iuris Urbici, *Biærköæ Rættær* inscriptus, quem Hadorph in publicam lucem edidit; ac fol. 124 fragmentum epistolae Latine scriptae, quae incipit: *"Pater reverende et domine ſcribimus vobis aliqua ſtatuta regia edita in parlamento regis per ſeptem dies iam continues (*lege *continuos) in villa telghianenſi habito"* etc. utrumque eadem manu qua Codex Iuris VG. exaratum. Cum in hac epistola sermo sit de comitiis Telgensibus a. 1345 habitis, inde apparet hunc codicem esse scriptum circa dictum annum.

Danus supra memoratus in margine multas adiecit adnotationes, quibus partim indicavit argumentum textus, partim obsoletiora vocabula suo modo explicavit. Tales glossas etiam quibusdam locis inter lineas scripsit. Ne quis credat momenti cuiusdam esse cognoscere istas glossas, quarum certe non omnes sunt absonae, nonnullas speciminis loco hic exhibebimus:

ningarne i kanten, Add. 7: 23, 24, än en gång, troligen då han kommit till slutet af följande sida i originalet, afskrifvit dem, utan att bekymra sig deröfver, att han införde dem midt i en mening [36]). Foll. 105—123 innehålla den af Hadorph utgifna Biärköa Rätten, samt fol. 124 ett stycke af ett Latinskt bref, som börjas: "Pater reverende et domine ſcribimus vobis aliqua ſtatuta regia edita in parlamento regis per ſeptem dies iam continues (*läs* continuos) in villa telghianenſi habito" *etc. allt af samma hand som Westgötalagen. Som sistnämnda bref angår mötet i Telge år 1345, så bevisar det att denna handskrift är skrifven omkring nämnde år.*

Den ofvan omtalte Dansken har i kanten gjort en mängd antekningar, hvari han dels anmärkt textens innehåll, dels, på sitt vis, förklarat gamla och mindre vanliga ord. Sådana ordförkluringar har han äfven på några ställen skrifvit emellan raderna. På det ingen må tro att det vore af någon vigt att känna dessa ordförklaringar, hvaraf visserligen icke alla äro oriktiga, vilja vi såsom prof här meddela några af dem:

DrB. 1. vighi, *Slecht;* væghanðe, *Slect eller frende.* Ibid. 8. halbenð, *halff gallend;* razbenð, *raſsende gallen.* Ibid. 15. ænſkæn, *embizmand.* AB. 31. ſiunættingh, *Slechting.* GB. 11. annoghre, *vden ſlechten.* RB. 1. higat, *legat.* ÞB. 18. faar ater griper ſpilter æller ſprængder, *farer nogen epther tyff griber ſlar eller ſprenger ham.* Ibid. 48. ænningæ lagh, *utlandz loug;* orþiufuæ, *viderlig tiuff.* Ibid. 51. garz ok grinðæ, *gallg och gren.* Ibid. 52. annættuægiæ, *wuidendes eller vden hans vidſkaff.* Ibid. 58. kononge, *kuinde.* Add. 3: pr. fyrnæuærk, *ildebrandt.* Ibid. §. 5. legger maþer man meþ enægiæþum kniui, *om mand beligger ſig med anden mandz kuinde.* Add. 7: 25. byltughæ, *Laug dage.* Add. 9: 1. oſæfli, *offrighed.* Add. 11: 9. iaflik, *obenbar.* Add. 13: pr. eþom, *eyendom.*

36) Cfr. not. 99. pag. 239.

36) Jfr. not. 99. sid. 239.

Digitized by Google

Quod ad orthographiam huius codicis attinet, missa frequenti alternatione litt. *a* et *æ*, *e* et *æ*, *i* et *y*, *o* et *ö* etc. lapsibusque calami haud paucis, sequentia praecipue observanda videntur:

I afseende på stafsättet i denna handskrift må, med förbigående af de ofta förekommande omväxlingarne af a *och* æ, e *och* æ, i *och* y, o *och* ö, *m. m. och det icke ringa antalet af skriffel, följande i synnerhet anmärkas:*

ee aliquot locis occurrit pro *æ:*

ee *förekommer några gånger för* æ:

heel, leegs, warþee, þeer.

fu in medio vocabulo pro *v:*

fu *inuti ord för* v:

arfui, hafuer, ſiælfuer, þiufuær.

gk, ghk, kg, pro *k* vel *gh:*

gk, ghk, kg, *för* k *eller* gh:

holgkin, ſagker, ængkæ, likgir, ſikghiæ, laghktaknær.

h pro *g* v. *gh:*

h *för* g *eller* gh:

borhaþe, burhit, dræhit, friþhelhan, huarhin, huſſruhæ, morhongiæf, örtuher.

iæ pro *æ:*

iæ *för* æ:

giæriæ, ſiæliæ, ſiætiæ.

m pro *n*, et contra:

m *för* n, *och tvärtom:*

næmpdæmannim, ſiunættimg, ſoknæmæm, dönæ, enon, kumnin, nokron etc.

th pro *t:*

th *för* t:

bruth, fylsweth, ſakth, thors (pro *torfs*).

w pro *vu:*

w *för* vu:

arwm, awnd, laghwnnin, ſtuwr, wllit, wlti, wrþin.

Litterae omittuntur:

Bokstäfver utelemnas:

han(d)verkum, lun(d)boe, ar(ſ)takin, hærazhö(ſ)þinge, o(ſ)efli, ſiæl(ſ)t, thor(ſ)s, tyl(ſ)tom, gan(g)s, hö(g)ſtæ, ſpren(g)der, þin(g)s, e(n)daghæ, fræ(n)dæ, iamlæ(n)gæ, ma(n)z, ba(r)þer, fiæ(r)mir, ga(r)þer, mi(r)þer, my(r)þer, ſa(r)ghær, wa(r)þer, fy(r)ſt, ma(r)kauæghær (?), dan(ſ)kan, vtlæn(ſ)kan, æn(ſ)ker, hul(t), kööp(t), ſkil(t), abyr(þ), agiær(þ), ſa(þ)ghær, hu(þ)ſtrykæ etc.

praesertim collisis similibus litteris vel syllabis in duobus vocabulis:

i synnerhet då lika bokstäfver eller stafvelser i särskilda ord sammanträffa:

(a) akræ giærþi, JB. 29. *(a) anuærkdaghi,* FornB. ind. 15. *þa (a),* FornB. 6. *ſtanð(a) a,* O. 1: 14. *a (a)þru,* FornB. 48. *a (a)kre,* UB. 21. *lægi(æ) æller,* UB. 24. *ær(f) fyoll,* Add. 11: 19. *þiuſſins* (pro *þiufs ſins*), ÞB. 32. *ſök(t) til,* DrB. 7. *all(t) tuægilt,* Add. 5: 1. *vppenbar(t) þet (?),* Add. 3: 4.

Digitized by Google

all(t) þry, Add. 11: 2. *þer (ær)*, Add. 2: 14. *iæmpſkillær (ær)*, Add. 11: 7. *maþer (ær)*, ibid. §. 19. *ok (o)klandæt*, ibid. §. 1.

Vocales duplicantur:

aa, aar, baarn, faar, gaas, laan, naam, een, geet, leef, þeer, griis, boo, þoort, broor, room, fyuurum, kööp.

Litterae transponuntur:

anögþom, börter tak, engh, fagn, getir, huanr, klöftorþ, liſlazt, ſkilt, ſwriæ (pro ſwæri), vangh, vant, þengſbane, þigns, örtohger, æmmikyt.

Hunc codicem in notis litt. B. insignivimus.

3. Codex membranaceus in Regia Bibliotheca Stockholmiensi, sign. B. 6, continet Codicem Iuris Communis Regis Magni, Erici Filii (hic non tantum proprio Libro *KyrkB.*, verum etiam Libris *BygnB.* et *þingB.* destitutum), una cum Libris nonnullis et minoribus quibusdam capitibus e recentiori Codice Iuris VG. Codex hic, tergino tegumento (in quo impressus est numerus annalis 1590), cum orichalceis laminis et fibulis, munitus, praeter folia quaedam chartacea in principio et fine, habet 102 folia membranacea, 10¼ poll. alta, et 7½ poll. lata; scriptus est, ut videtur, saeculo XIV ad finem vergente, nitida manu, cuius specimen dat Tab. VI. *þ* et *th* hic promiscue occurrunt, hoc tamen frequentius; infinitivi etc. fere ubique terminantur in *a*, non in *æ*, ut in codicibus antea commemoratis. Capita ubique (exceptis Libris *FornB.* et *UtgB.*) incipiunt in nova linea, litteris initialibus alternatim rubris viridibusve; argumentum eorum rec. man. saec. XVI in margine est adnotatum. Pallidam scripturam aliquot locis nigriori atramento renovavit rec. manus, quae nonnulla vocabula adulteravit [37]).

Vokaler fördubblas:

Bokstäfver omflyttas:

Denna handskrift är i noterna beteknad med bokstafven B.

3. En pergamentscodex å Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B. 6, innehåller Konung Magni Erikssons Landslag (som här saknar ej blott egen KyrkB., utan äfven BygnB. och þingB.), jämte några Balkar och smärre stycken af Westgötalagen enligt dess nyare redaktion. Denna i skinnband (hvarpå är tryckt årtalet 1590) med mässingsbeslag och spännen inbundna handskrift innehåller, utom några rena pappersblad i början och slutet, 102 pergamentsblad af 10¼ tums höjd och 7½ t. bredd; är skrifven, som det synes, i sednare hälften af 14:de århundradet, med vacker stil, hvaraf prof finnes Tab. VI. þ och th förekomma här om hvarandra, dock det sednare oftast; a brukas nästan beständigt i ändelser af infinitiver m. m. och ej æ, såsom i de förut beskrifna handskrifterna. Alla Flockar (utom i FornB. och UtgB.) börjas på ny rad med omväxlande röda eller gröna begynnelsebokstäfver; deras innehåll är af sednare hand i 16:de århundradet i kanten anteknadt. Den bleka skriften är på några ställen af sednare hand med svartare bläck updragen, hvarvid flera ord blifvit ändrade [37]). En annan hand, som ej

37) Cfr. nott. 31, 42, 45. pag. 83. etc.

37) Jfr. nott. 31, 42, 45. sid. 83. etc.

Digitized by Google

Alia manus, saeculo XIV vix recentior, hic adiecit praefationem ceterasque adnotationes infra commemorandas, et rubricas quasdam [38]). Manus paullo recentior ad calcem Libri *Iorthæ balkær* in Codice Magnaeano (fol. 39) adiecit additamentum de successione hereditaria; eadem, ut videtur, manus ad calcem Cap. 26. KkB. pigmento violaceo scripsit: *Iungfru Maria hielp*, et, in fine codicis, litteris, ut dicunt, monachalibus et violaceo pigmento: *Anno. MCDXXXI completus.* Partim in interiori parte tegumenti, partim primo folio membranaceo nomina dominorum huius codicis ab a. 1596 sunt exarata; quarum adnotationum hae sunt novissimae, primo folio scriptae: *"Factus Iohannis Peringeri [Peringskjöld] Anno 1677. mense Januar,"* et: *"Poſtmodum Titulo Emptionis Factus Regii Archivi Antiquitatum Anno 1721. menſe Novembri."* Altera pagina primi folii rec. illa manus, quae primum est memorata, scripsit praefationem hic pag. 77 impressam. Eadem manus in imo margine fol. 2 adnotavit: *Hwilkin ſkrok withni* etc. (IV. 4.). Folia 2—11 continent Librum de Iure Ecclesiastico ex recentiori Codice Iuris VG., quem Librum, cum in cod. B. desideretur, secundum hunc codicem edidimus. Fol. 12 rec. man. scriptae sunt illae adnotationes, quarum mentio fit nott. 1, 27. pag. 74, et not. 80. pag. 272. Fol. 13 incipit Codex Magnaeanus a Libro de Iure Regio. Fol. 40, inter Libros de bonis immobilibus et de hereditatibus, rec. man. addidit nar-

synes vara yngre än från slutet af 14:de århundradet, har här tillagt ett företal m. fl. antekningar som nedanföre skola omtalas, samt några rubriker [38]). En ännu sednare hand har vid slutet af Jorda Balken i Magni Erikssons Landslag (fol. 39) skrifvit ett tillägg angående arf; samma hand, som det synes, har vid slutet af Fl. 26. KkB. med violet bläck skrifvit: Iungfru Maria hielp, *samt vid slutet af denna handskrift, med munkstil och violet bläck:* Anno. MCDXXXI completus. *Dels innantill på permarne, dels på första pergamentsbladet äro denna handskrifts egare ifrån år 1596 anteknade. De sednaste antekningarne äro dessa på första bladet:* "Factus Iohannis Peringeri [Peringskjöld] Anno 1677. menſe Januar," *samt:* "Poſtmodum Titulo Emptionis Factus Regii Archivi Antiquitatum Anno 1721. menſe Novembri." *På andra sidan af 1:sta bladet är af förstnämnda sednare hand skrifvet det företal, som här finnes tryckt sid. 77. Samma hand har i nedre kanten fol. 2. anteknat:* Hwilkin ſkrok withni *etc. (IV. 4.). Foll. 2—11 innehålla den yngre Kyrko-Balken af WGL. hvilken här är tryckt efter denna handskrift, emedan den saknas i Cod. B. Fol. 12 innehåller af sednare hand de nott. 1, 27. sid. 74, samt not. 80. sid. 272. omtalta antekningar. Fol. 13 begynnes Magni Erikssons Landslag med Konungs-Balken. Fol. 40, emellan Jorda- och Ärfda-Balkarne, är af sednare hand skrifven berät-*

38) Vide not. 1. pag. 78; not. 84. p. 81; nott. 58, 65. p. 84; not. 37. p. 102; not. 94. p. 110.

38) Se not. 1. sid. 78; not. 84. s. 81; nott. 58, 65. s. 84; not. 37. s. 102; not. 94. s. 110.

Digitized by Google

rationem de conventu Danaholmensi (I. CB.) et, cum illa cohaerentem, limitum Vestrogotiae indicem (IV. 10.), etsi non integrum [39]). Folia 50—62, inter Libros *Högmæles-* et *Manhælghis balker* inscriptos, continent capita ex Iure VG. et quidem primum fol. 50 rec. man. scripta excerpta e Libro *Jorþa bolker* et Capite de molinis, cum antiquiori Iuris VG. Codice maxime convenientia, et incipientia verbis: *Ut fkiftur. oc garthær* etc., I. JB. 7: 2. Postea sequuntur, eadem manu exarati quae Librum de Iure Ecclesiastico et Codicem Magnaeanum scripsit, Libri Iuris VG. recentioris *FornB.* et *UtgB.* una cum Add. 2—6. et fragmento Libri *RetlB.*, Capp. 17—25, 28. continente, at hic non in Capita diviso. Fol. 71, post Librum *Epſöres balker*, rec. man. addidit caput de *þinglot.*

Hic codex, una cum adnotationibus rec. man. (eadem sc. quae praefationem scripsit) additis et ad Ius VG. pertinentibus, in notis nostris litt. G. insignitur.

4. Codex membranaceus in Regia Bibliotheca Stockholmiensi, sign. B. 10, habet 108 folia membranacea, $9\frac{3}{4}$ poll. alta, $7\frac{1}{4}$ poll. lata, tegumento tergino cum laminis orichalceis munita. Foll. 6—92 continent Codicem Iuris Communis Magnaeanum, scriptum vergente ad finem saeculo XIV, at in principio truncum; abest enim maior pars indicis Capitum Libri *Kununga balker*, et totus ille Liber de Iure Ecclesiastico, quem primitus, sine dubio, habuit hic codex. Foll. 93—95 continent principium Libri *Kununga bal-*

telsen om mötet på Danaholmen (I. CB.) och, i sammanhang dermed, förteckningen på Westergötlands gränsorter (IV. 10.), hvilken sednare dock ej är fulländad [39]). Foll. 50—62, emellan Högmäles- och Manhälgis-Balkarne, innehålla stycken som höra till WGL., neml. först fol. 50, af sednare hand, antekningar ur JordaB. och ur stycket om qvarnar, hvilka mest öfverensstämma med WGL:s äldre redaktion, och begynnas med orden: Ut ſkiftur. oc garthær *etc., I. JB. 7: 2. Derefter följer, af samma hand som skrifvit KkB. och Magni Erikssons Landslag, FornB. och UtgB. af den yngre WGL., samt Add. 2—6. och ett stycke af RätlB. neml. Fl. 17—25, 28, hvilket ej är indeladt i Flockar. Fol. 71, efter Epsöres-Balken, är af sednare hand tillagdt stycket om* þinglot.

Denna handskrift med de der af sednare hand (neml. alla af den samma som skrifvit företalet) skrifna, till WGL. hörande antekningar, är här i noterna citerad genom bokstafven G.

4. En pergamentscodex å Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B. 10, har 108 pergamentsblad af $9\frac{3}{4}$ tums höjd, $7\frac{1}{4}$ t. bredd, bundna i skinnband med mässingsbeslag. Foll. 6—92 innehålla K. Magni Eriksſons Landslag, skrifven i sednare hälften af 14:de århundradet, men defekt i början, emedan större delen af förtekningen öfver Flockarne i Konungs-Balken, och hela den Kyrko-Balk, som troligen från början hört till denna handskrift, är borta. Foll. 93—95 innehålla början af Ko-

[39]) Cfr. not. 32. pag. 288.

[39]) *Jfr. not. 32, sid. 288.*

Digitized by Google

ker nuper memorati, ex alio codice, eoque, ni fallimur, paullo recentiore. Foll. 1—5 et 96—108 (ex quibus foll. 5 et 105 tantum continent adnotationes saec. XV et XVI scriptas), olim pertinuerunt ad tertium quoddam volumen, quod aut integrum Ius VG. aut quaedam illius capita complexum est. Scriptura huius codicis valde similis est ei, qua exaratus est cod. G. supra commemoratus, amboque codices sine dubio sunt coaetanei, etsi is, de quo nunc loquimur, paullo antiquior esse eam ob caussam videri possit, quod þ hic multo frequentius occurrit quam *th*. Foll. 1—4 continent fragmentum Libri de Iure Ecclesiastico Vestrogotorum, a verbis *pikizdagha dagh* in Cap. 52. [40]) usque ad finem Libri. In summo margine fol. 1 adnotatum est: *"Fragmentum af Kyrkio-Balcken i weſter-Giotelagen Joh. Had." (Hadorph)*. Capita hic incipiunt litteris initialibus rubris aut caeruleis, non vero in novis lineis, exceptis duobus ultimis Capitibus, quae habent proprias rubricas et litteras initiales insignis magnitudinis. Foliis 96—108 leguntur capita de communibus silvis etc. (IV. 11.), de *þinglot*, et de ecclesiis Vestrogotiae; deinde, sub rubrica: *hær ſigher af landamærum*, ultima pars relationis de conventu Danaholmensi (I. CB.), et index limitum Vestrogotiae (IV. 10.), qui tantum littera initiali maiori rubraque ac nova linea ab illa separatur [41]); porro edictum R. Magni, hic secundum cod. D. editum (IV. 19.); caput: *Legher maþer man til at dræpa* etc. (IV. 9. et

nungs-Balken i samma Lag, tagen ur en annan, som det synes, något yngre handskrift. Foll. 1—5 samt 96—108 (hvaraf foll. 5 och 105 blott innehålla antekningar från 15:de och 16:de årh.), äro åter tagna ur en tredje codex, som innehållit antingen hela WGL. eller åtminstone stycken deraf. Stilen i denna codex liknar ganska mycket den näst förut beskrifna cod. G, med hvilken den utan tvifvel är samtidig, ehuru den kunde synas vara något äldre derför, att þ här mycket oftare förekommer än th. *Foll. 1—4 innehålla en del af Kyrko-Balken i WGL. från orden* pikizdagha dagh *i Fl. 52.* [40]) *till Balkens slut. I öfre kanten af fol. 1. är anteknadt:* "Fragmentum af Kyrkio-Balcken i weſterGiotelagen Joh. Had." (Hadorph). *Flockarne börjas här med röda eller blå begynnelsebokstäfver, men ej på ny rad, undantagande de två sista Flockarne, som hafva egna rubriker och större begynnelsebokstäfver än de föregående. Foll. 96—108 innehålla styckena om allmännings skogar etc. (IV. 11.), om* þinglot, *och Westergötlands kyrkor; derefter, under rubrik:* hær ſigher af landamærum, *slutet af berättelsen om mötet på Danaholmen (I. CB.), samt förtekningen på Westergötlands gränsorter (IV. 10.), hvilken sednare endast genom en stor röd begynnelsebokstaf och ny rad är skiljd från den förra* [41]); *vidare K. Magni stadga, hvilken här efter cod. D. är tryckt (IV. 19.); stycket:* Legher maþer man til at dræpa *m. m. (IV. 9. och not. 29. ibid.); Biſkop Brynjulfs förordning, och*

40) Cfr. not. 67. pag. 99.
41) Cfr. not. 1. pag. 67.

40) *Jfr. not. 67. sid. 99.*
41) *Jfr. not. 1. sid. 67.*

Digitized by Google

not. 29. ibid.), statutum Episcopi Bryniulfi, et denique, ultimis foliis, quae forsan, testibus et atramento et forma litterarum, ad alium quendam codicem pertinuerunt, aliud R. Magni edictum, statutum Skenningense vulgo appellatum, et ab Hadorph ex hoc codice editum [42]). — Folia huius codicis ad Ius VG. pertinentia, hic significantur litt. H.

5. Codex membranaceus in Bibliotheca Reg. Academiae Upsaliensis, sign. N:o 20 in catalogo codicum manuscriptorum Iuris Suecani, continet Codicem Iuris Communis Magnaeanum, una cum quibusdam Libris minoribusque capitibus Iuris VG. Hic codex, tegumento tergino compactus, habet, praeter duo folia in principio, quae olim fuerunt conglutinata, 136 folia membranacea $7\frac{3}{4}$ poll. alta et $5\frac{3}{4}$ poll. lata. Tam litterarum forma, cuius specimen exhibet Tab. VIII, quam series regum Sueciae fol. 34 manu paullo recentiori scripta, et ad R. Carolum Canuti Filium pertingens, saec. vero XVI usque ad R. Iohannem III continuata, demonstrat hunc codicem saeculo XV dimidium spatium nondum emenso esse exaratum. þ hic frequentius occurrit quam *th; ok* plerumque ita est abbreviatum, ut speciem referat litterarum *oc* connexarum [43]). Tituli Librorum in supe-

slutligen på de sista bladen, hvilka möjligtvis hört till en annan handskrift, emedan både stilen och bläcket äro något olika, en annan, af Hadorph efter denna handskrift utgifven förordning af K. Magnus, eller den så kallade Skenninge Stadga [42]). — De i denna codex befintliga, till WGL. hörande blad, äro här utmärkta genom bokstafven H.

5. En pergamentscodex å Kongl. Akademi-Bibliotheket i Upsala, uptagen under N:o 20 i den öfver Bibliothekets handskrifter af Svenska Lagar uprättade särskilda katalog, innehåller K. Magni Erikssons Landslag, samt några Balkar och mindre stycken af WGL. Denna i skinnband bundna codex har, utom två blad i början, hvilka varit sammanlimmade, 136 pergamentsblad af $7\frac{3}{4}$ tums höjd och $5\frac{3}{4}$ t. bredd. Både stilen, hvaraf prof finnes Tab. VIII, och en fol. 34 af en något yngre hand skrifven Svensk konungalängd, som går till Carl Knutsson, men af sednare händer är fullföljd till Johan III, visa att denna handskrift är från förra hälften af 15:de århundradet. þ *förekommer här oftare än* th; ok *är här oftast skrifvet förkortadt, så att det merendels liknar ett sammanbundet* oc [43]). *Balkarnes*

42) Hoc ordine est primum inter edicta ad calcem Codicis *Biærköa rætter* impressa. De eius aetate legatur commentatio Illustrissimi G. V. a Tibell, *Iduna*, vol. 10. p. 341. seq.

43) Ita factum est ut hanc abbreviationem non ante not. 4. pag. 178. observaverimus.

42) Denna är den första i ordningen af de efter Biärköa-Rätten tryckta gamla Stadgar. Om dess ålder se Hr. Presidenten m. m. G. W. af Tibells upsats i Iduna, *10. h. sid. 341. o. f.*

43) Detta är anledningen dertill, att vi ej kommit att iakttaga denna förkortning förr än i not. 4. sid. 178.

Digitized by Google

Skattm:s hr Sten Bielkes med westgöt Biſkopars Rimchrönika [51]). Post finitum Librum Iuris Ecclesiastici incipit Codex Christophorianus fol. 14 a Libro *Konungs balker*. Fol. 113 legitur index communium silvarum etc. in Vestrogotia (IV. 11.). — Hic codex, quem litt. L. insignivimus, id habet memorabile, quod Liber Iuris Ecclesiastici hic non ex eodem antiquiori codice originem ducit, e quo ceteri omnes codices, hunc Librum, e Iure VG. recentiori, continentes, emanarunt [52]).

Skattm:s hr Sten Bielkes med westgöt Biſkopars Rimchrönika [51]). *Efter KkB:s slut begynnes Christoffers Landslag fol. 14 med Konungs-Balken. Fol. 113 finnes förtekningen på allmänningsskogar etc. i Westergötland (IV. 11.). — Denna handskrift, hvilken vi utmärkt genom bokstafven L, är i det afseendet märkvärdig, att KyrkB. här härstammar ifrån en annan handskrift än den, som ligger till grund för alla de öfriga handskrifterna af WGL:s yngre Kyrko-Balk* [52]).

7. Codex membranaceus, e Bibliotheca Illustrissimi Baronis I. G. Sack in Bergshammar prope Strängnäs, continens Ius Commune Magnaeanum, una cum Libro de Iure Ecclesiastico e Cod. Iuris VG. Hoc volumen, tegumento tergino, cum laminis orichalceis, munitum, habet, praeter unum folium in principio, quod olim tegumento fuit agglutinatum, 127 folia membranacea, $7\frac{1}{2}$ poll. alta et $5\frac{1}{2}$ poll. lata. Scriptum est, ut videtur, vergente ad finem saec. XV. Capita ornantur litteris initialibus rubris; Librorum tituli in summo margine minio sunt picti. Foll. 1—12 continent dictum Librum de Iure Ecclesiastico; fol. 12 a Libro *Konungs balker* incipit Codex Magnaeanus.

7. En pergamentscodex innehållande K. Magni Erikssons Landslag med Kyrko-Balk af WGL.; hörande till Herr Baron J. G. Sacks boksamling på Bergshammar vid Strängnäs. Denna i skinnband med mässingsbeslag bundna handskrift har, utom ett blad i början, som varit fastlimmadt vid permen, 127 pergamentsblad af $7\frac{1}{2}$ tums höjd och $5\frac{1}{2}$ t. bredd. Den synes vara skrifven i sednare hälften af 15:de århundradet. Flockarne hafva röda begynnelsebokstäfver; Balkarnes titlar äro med rödt bläck skrifne öfver sidorna. Foll. 1—12 innehålla WGL:s Kyrko-Balk; fol. 12 begynnes Magni Erikssons Landslag med Konungs-Balken.

---

51) Chronicon Episcoporum Scarensium auctore Episcopo Bryniulfo III, legitur in fine huius codicis foll. 120—125. Editum est, idque sine dubio ex hoc codice, etsi gravia quaedam errata contrarium probare alicui videantur, ab E. Benzelio in *Monum. Hist. Vet. Eccles. Sveogoth.* p. 72—80.

52) Vide ex. c. not. 73. pag. 84; not. 26. p. 87; not. 88. p. 93; not. 8. p. 104. Cfr. schema cognationis codicum manuscr. Tab. III.

51) Biskop Brynjulf den 3:djes rimkrönika öfver Skara Biskopar finnes i slutet af denna handskrift fol. 120—125. Den än, utan tvifvel efter denna handskrift, ehuru flera betydande fel kunde synas vitna deremot, utgifven af E. Benzelius i Monum. Hist. Vet. Eccl. Sveogoth. *sid. 72—80.*

52) Se t. ex. not. 73. sid. 84; not. 26. s. 87; not. 88. s. 93; not. 8. s. 104. Jfr. slägttaflan öfver handskrifterna, Tab. III.

Digitized by Google

Scripturam huius codicis, quem in notis nostris appellavimus M, exhibet Tab. VIII.

8. Codex membranaceus in Bibliotheca Reg. Gymnasii Lincopensis, continens Ius Commune Magnaeanum, una cum fragmento Libri de Iure Ecclesiastico e Cod. Iuris VG. Hic codex tegumento tergino compactus, nunc habet 127 folia membranacea, $8\frac{1}{2}$ poll. alta et 6 poll. lata. Cum in quovis fasciculo sint decem folia, verisimile est decem folia in principio esse deperdita. Quae de Iure Ecclesiastico Vestrogotorum, prioribus tribus foliis adhuc superstitibus scripta, nunc restant, incipiunt verbis: *them ſom han thet vtlente*, Cap. 65 [53]). Foll. 4—119 continent *Konungs balker* ceterosque Libros Codicis Magnaeani. Postea sequuntur additamenta quaedam eadem manu qua praecedentia scripta, et quidem fol. 124 index communium silvarum etc. in Vestrogotia (IV. 11.), ac porro, cum rubrica: *Iſti ſunt terminj Inter Sweciam et Daciam*, adulterata narratio de conventu Danaholmensi et index finium Vestrogotiae, qui saltum facit ex *Dufn* (prope lacum Vettern) in *"öſtra haff Mællan blekungs ok More."* Scriptus est, ni fallimur, saec. XV ad finem vergente; Capita ornantur litteris initialibus rubris, cum caeruleis, excepto initio voluminis, alternantibus. Tituli Librorum in summo margine minio sunt picti. — Specimen scripturae huius codicis, a nobis N. appellati, damus Tab. VI.

9. Codex chartaceus in 4:o, cum tegumento membranaceo, ex libris Bi-

Denna handskrift hafva vi i noterna kallat M; prof af stilen finnes Tab. VIII.

8. En pergamentscodex å Linköpings Gymnasii Bibliothek, innehållande K. Magni Erikssons Landslag, samt ett fragment af Kyrko-Balken i WGL. Denna i skinnband med mässingsbeslag bundna handskrift har numera 127 pergamentsblad, af $8\frac{1}{2}$ tums höjd och $6\frac{1}{4}$ t. bredd. Som hvart lägg innehåller 10 blad, så äro troligen 10 blad i början förlorade. Det som de nu i behåll varande 3 första bladen innehålla af WGL:s Kyrko-Balk, begynnes med orden: them ſom han thet vtlente, *i Fl. 65 [53]). Foll. 4—119 innehålla Konungs-Balken och de öfriga Balkarne af Magni Erikssons Landslag. Derpå följa några tillägg af samma hand, hvaribland fol. 124 förtekningen på allmänningsskogar m. m. i Westergötland (IV. 11.), och derefter, med rubrik:* Iſti ſunt terminj Inter Sweciam et Daciam, *den förfalskade berättelsen om mötet på Danaholmen och förtekningen på Westergötlands gränsorter, hvilken sednare gör ett språng från* Dufn *(vid Wettern)* "I öſtra haff Mællan blekungs ok More." *Denna handskrift synes vara från sednare hälften af 15:de århundradet; Flockarne hafva röda begynnelsebokstäfver, hvilka, utom i början af boken, omväxla med blå. Balkarnes titlar äro med röda bokstäfver skrifna öfverst på sidorna. — Prof af stilen i denna handskrift, som vi kallat N, finnes Tab. VI.*

9. *En papperscodex i 4:o, pergamentsband, tillhörande Kongl. Akademiska*

53) Cfr. not. 7. pag. 104.

53) Jfr. not. 7. sid. 104.

Digitized by Google

bliothecae Reg. Academiae Upsaliensis, et sign. N:o 36 in catalogo codicum illius Bibliothecae manuscriptorum, qui olim coenobiorum fuerunt, ab E. Benzelio conscripto. Hic codex, medio, ut videtur, saec. XV diversis manibus scriptus, ac frequentibus abbreviationibus lectu difficilis, habet 224 folia, praeter duo folia membranacea ex antiquiori quodam codice, alterum in principium, alterum in finem huius voluminis translatum, quorum primum habet hanc adnotationem in superiori margine minio scriptam: *"liber erici iohannis nati in ludosia."* Intus in tegumento praecipua capita huius voluminis antiqua manu sunt indicata, sc. *"de penitenciis — Notule brynniulphi scarensis — Statuta generalia scarensis ecclesie — Gesta trium regum."* Quae hic memorantur *statuta generalia* etc. inveniuntur foll. 92—99, cum titulo: *Statuta generalia dicta kirkiobalker,* cui manus paullo recentior addidit: *ecclesie scarensis;* eundemque, praeter additamenta nonnulla, quae partim in notis nostris observavimus, partim textui, cursivis typis impressa, inseruimus, continent Latinum tractatum ad Ius VG. pertinentem, verbisque: *De quolibet genere anone* etc. incipientem, quem secundum cod. D. edidimus (IV. 21.). Hic ornatur littera initiali magna rubraque. Argumentum textus eadem manus in margine indicavit. Post Cap. 88 integra fere pagina scripturae est vacua [54]). Cap. 107 et seq. pinguioribus litteris quam praecedentia, attamen eadem, ut videtur, manu, sunt exarata. — Hunc codicem litt. O. insignivimus. Scripturae specimina continet Tab. VII.

Bibliotheket i Upsala, och uptagen under N:o 36 i den af E. Benzelius uprättade katalog öfver en del af Bibliothekets kloster-handskrifter. Denna, efter utseendet, i medlet af 15:de århundradet af flera händer skrifna, och genom en mängd förkortningar svårlästa codex har 224 blad, utom ett ur en äldre handskrift taget pergamentsblad i början och ett i slutet, af hvilka det förra har denna i öfre kanten med rödt bläck skrifna antekning: "liber erici iohannis nati in ludosia." *På inre sidan af permen är af gammal hand anteknadt, såsom det vigtigaste af denna handskrifts innehåll:* "de penitenciis — Notule brynniulphi scarensis — Statuta generalia scarensis ecclesie — Gesta trium regum." *De här nämnda* statuta generalia *etc., hvilka finnas foll. 92—99 med öfverskrift:* Statuta generalia dicta kirkiobalker, *hvartill en något yngre hand tillagt:* ecclesie scarensis, *äro, utom några tillägg, hvilka vi dels i noterna anmärkt, dels i texten med cursif stil infört, den samma till WGL. hörande Latinska upsats:* De quolibet genere anone *etc., hvilken vi ur cod. D. meddelat (IV. 21.). Den begynnes här med en stor röd bokstaf. Textens innehåll är af samma hand i kanten anmärkt. Efter Cap. 88 är nästan en sida lemnad ren* [54]). *Cap. 107 o. f. äro skrifna med gröfre stil än de föregående, men dock, som det synes, af samma hand. — Denna handskrift hafva vi utmärkt genom bokstafven O. Prof af stilen ses Tab. VII.*

54) Cfr. not. 63. pag. 335.

54) *Jfr. not. 63. sid. 335.*

Digitized by Google

10. Codex membranaceus ex Bibliotheca Reg. Academiae Upsaliensis, sign. N:o 18 in catalogo codicum Iuris Suecani manuscriptorum, habet 77 folia, $8\frac{1}{4}$ poll. alta et $5\frac{3}{4}$ poll. lata, tergino tegumento munitus est, continetque Ius Commune Magnaeanum, exaratum, ut docet adnotatio fol. 65 minio scripta, *per manum achonis johannis scolaris lundensis dyocesis. biærby anno domini M°ccc°lxxx° quarto.* Codex Magnaeanus incipit a Libro *Konungs balker,* cuius primum Caput principiumque secundi periit; in medio codice etiam aliquot locis desunt folia. Ultimus Liber, de Iure Ecclesiastico, finitur fol. 64. Foll. 65—76 continent recentiores adnotationes ante medium saec. XV scriptas, inter quas, regulas iudicum hic e cod. D. editas (IV. 12.) [55]); foll. 74—76 vero tractatum cum rubrica: *hær börias konungx vtskyller af ærliko oc godho landhe væstergötlandh,* hic, pag. 345—347, appendicis loco ex hoc codice editum. In ima parte praecedentis paginae minio scriptum est:

10. En pergamentscodex, tillhörig Kongl. Akademiens Bibliothek i Upsala, och uptagen under N:o 18 i katalogen öfver handskrifterna af Svenska Lagar. Denna codex, som har 77 blad af $8\frac{1}{4}$ tums höjd och $5\frac{3}{4}$ t. bredd, och är bunden i skinnband, innehåller K. Magni Erikssons Landslag, skrifven, enligt antekning med rödt bläck fol. 65, per manum achonis johannis scolaris lundensis dyocesis. biærby anno domini M°ccc°lxxx°quarto. *Magni Erikssons Landslag börjas med Konungs-Balken, hvaraf 1:sta och en del af 2:dra Cap. är borta; inuti är den ock på några ställen defekt; den slutas fol. 64 med Kyrko-Balken. Foll. 65—76 innehålla sednare antekningar från förra hälften af 15:de århundradet, hvaribland de efter cod. D. här tryckta domareregler (IV. 12.) [55]), samt foll. 74—76 den efter denna handskrift såsom bihang här sid. 345—347 tryckta upsatsen med rubrik:* hær börias konungx vtskyller af ærliko oc godho landhe væstergötlandh. *Nederst på föregående sidan är med rödt bläck skrifvet:*

"Sequitur de nobili lege de partibus væsgocie que est terra nobilissima"

et in imo summoque margine duarum paginarum proxime sequentium:

samt i nedre och öfre kanterna af de två näst derefter följande sidorna:

"Ærlikith landh wæstergötlandh," "goth landh wæstergötlandh," "wæl kristhit landh wæstergötlandh."

Hic tractatus ornatur litt. initiali magna rubraque. In fine minio scriptum est: *AMEN finis adest vere,* et infra leguntur duo versus Latini, in quibus nomen suum, Petrum, praedicat scriba. Specimen scripturae, qua

Denna upsats begynnes med stor röd bokstaf, och vid slutet deraf är med rödt bläck tillagdt: AMEN finis adest vere, *och nedanföre två Latinska versar, der skrifvaren låter veta att han*

55) Variantia quaedam ex hoc cod. attulimus l. c. nott. 34, 36, 41, 50, 51.

55) Några af de olikheter denna handskrift innehåller, äro anmärkta på anf. st. nott. 34, 36, 41, 50, 51.

Digitized by Google

exaratus est dictus tractatus, exhibet Tab. VI.

11. Duo folia membranacea, e codice quodam deperdito, pertinentia ad Bibliothecam Reg. Academiae Upsaliensis, ubi inventa sunt in alius cuiusdam voluminis tegumento, cui agglutinata fuerunt. Codex ille deperditus, medio, ut videtur, saeculo XIV scriptus, sine dubio continuit integrum Ius VG. recentius. Alterum horum foliorum, 8¼ poll. altum et 6 poll., excepto superiori angulo abscisso, latum, continet partem Libri *II. Arvæ Bolker* ab ind. 7. usque ad verba: *en hon ær hauande*, Cap. 4; cum vero margo folii circumcirca sit resectus, ne illa quidem sunt integra. Alterum folium, illo paullo minus, priori pagina, ubi pressior est scriptura, aliaque, ut videtur, manu exarata, incipit verbis *al þeſſi*, II. RätlB. 9, posteriori vero pagina finitur verbis *ſtiæl mykit*, Cap. 26. Cum superior, ac fere dimidia pars huius folii sit abscissa, et scriptura posterioris paginae fere extrita, in Capp. 9—15 et 18—21 dispersa tantum vocabula restant. Haec fragmenta codicis eximii, sine dubio, pretii, in notis appellavimus F.

12. Codex membranaceus in Regia Bibliotheca Stockholmiensi, sign. B. 56, continens Ius Vestmannicum, scriptum, ni fallimur, circa initium saec. XIV; habet 177 folia membranacea 5½ poll. alta et 4 poll. lata, tegumento tergino cum fibulis munita. Duobus ultimis foliis, ad calcem Iuris Vestmannici, minutiori scriptura et forte alia manu, adnotata sunt capita quaedam Iuris VG. sc. I. RB. 1—3. et LR.

heter Petrus. — Prof af stilen i nämnda upsats finnes Tab. VI.

11. Två blad af en pergamentscodex, tillhöriga Kongl. Akademiska Bibliotheket i Upsala, der de blifvit funna fastlimmade på permen af en annan gammal bok. Denna codex, hvilken synes hafva varit skrifven omkring medlet af 14:de århundradet, har troligen innehållit hela den nyare codex af WGL. Det ena af dessa blad, som har 8¼ tums höjd och 6 t. bredd utom det ena öfre hörnet som är afskuret, innehåller en del af II. Arva-Balken från ind. 7. till och med orden: en hon ær hauande, *i Fl. 4, dock ej fullständigt, emedan bladet på alla kanter blifvit kringskuret. Det andra bladet, som är något mindre, börjas på ena sidan, hvilken är skrifven med tätare stil och troligen af annan hand, med orden* al þeſſi, *II. RätlB. 9, och slutas på den andra med orden* ſtiæl mykit, *Fl. 26. Som större delen af detta bladets öfre hälft är borta, och skriften på 2:a sidan är nästan utnött, finnes af Fl. 9—15 och 18—21 blott strödda ord i behåll. Dessa lemningar af en handskrift, som utan tvifvel varit af utmärkt värde, hafva vi i noterna kallat F.*

12. En pergamentscodex å Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B. 56, innehållande Westmannalagen, skrifven troligen i början af 14:de århundradet. Denna codex har 177 pergamentsblad af 5½ tums höjd och 4 t. bredd, är bunden i skinnband med spännen. På de två sista bladen, efter WML:s slut, äro, med finare stil och möjligen af en annan hand, anteknade några stycken af WGL. neml. I. RB. 1—3. och LR. I noterna till dessa ställen hafva vi

Digitized by Google

In notis ad illos locos hunc codicem litt. I. insignivimus.

13. Codex chartaceus et membranaceus in 4:o, in Reg. Bibliotheca Stockholmiensi, sign. D. 26, scriptusque medio saec. XV; habet 16 folia in tegmen membranaceum insuta et chronicon Suecanum continentia, quod pertingit ad R. Carolum Canuti Filium; posteaque historiolam Daniae, quae finitur cum narratione de conventu Danaholmensi (I. CB.). In tegumento est adnotatum: *Gammell Siwenſk Crönika lefreret i Richzens Cantzelij aff Johanne Bureo Anno. 1619* [56]). In notis ad dictam narrationem appellavimus hunc codicem P.

14. Codex chartaceus, in 4:o oblongo et tergino tegumento, pertinens ad Reg. Bibliothecam Stockholmiensem, sign. D. 4, scriptus saec. XV ad finem vergente. In folio membranaceo in principio voluminis posito, ipse scriba addidit indicem argumenti sic incipientem:

beteknat denna handskrift med bokstafven I.

13. En pappers- och pergamentscodex i 4:o å Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. D. 26, skrifven i medlet af 15:de århundradet, har 16 i pergamentsomslag inhäftade blad, som innehålla en Svensk krönika, hvilken slutas med K. Carl Knutsson, och derefter en Dansk historia, som slutas med berättelsen om mötet på Danaholmen (I. CB.). På omslaget är skrifvet: Gammell Swenſk Crönika lefreret i Richzens Cantzelij aff Johanne Bureo Anno. 1619 [56]). *I noterna till nämnda berättelse hafva vi kallat denna handskrift P.*

14. En papperscodex i lång 4:o och skinnband, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. D. 4, skrifven i sednare hälften af 15:de århundradet. På ett pergamentsblad i början är af samma hand skrifven en innehållsförteckning, som börjas sålunda:

*"I thæſſe book ſinner man margh * * æwentyr ſwa ſom ær förſt Aff herra iwan oc herra gaffwian Item aff hertigh fredrik* (rec. man. mut. in *hendrik*) *aff normandi"* etc.

Post has narrationes versibus expressas dimidiumque volumen excedentes, sequuntur varia, quae soluta oratione sunt composita, et inter haec,

Efter dessa och andra rimmade berättelser, som uptaga öfver hälften af boken, följa prosaiska upsatser, hvaribland, fol. g XXXI; berättelsen om mö-

56) In Vol. I. *Scriptorum Rer. Suec.* sect. 1. pag. 239. dicitur aliud exemplar huius chronici in eadem Bibliotheca occurrere in cod. D. 3; at non reticendum fuisset quod illud exemplar subsistit in historia R. Caroli Canuti Filii, et ignorat omnia, quae post illam in codice supra memorato occurrunt, ideoque et narrationem de conventu Danaholmensi.

56) I Scriptores Rer. Suec. *T. I. sect. 1. sid. 239. säges att en annan handskrift af denna chrönika finnes i samma Bibliothek, sign. D. 3; men der hade ock bort nämnas att denna handskrift slutas med K. Carl Knutssons historia, och har intet af det som derefter i ofvannämnda handskrift följer; således icke heller berättelsen om mötet på Danaholmen.*

Digitized by Google

fol. g XXXI, narratio de conventu Danaholmensi (I. CB.) ac, cum illa connexus, index limitum Vestrogotiae (IV. 10.), et, fol. h I, index silvarum etc. communium in Vestrogotia (IV. 11.) eademque series Regum Sueciae, quam habet cod. D. (IV. 15.). Nos insignivimus hunc codicem litt. Q.

tet på Danaholmen (I. CB.) och, i sammanhang dermed, förtekningen på Westergötlands gränsorter (IV. 10.), samt, fol. h I, förtekningen på Westergötlands allmänningar (IV. 11.) och samma Svenska konungalängd som finnes i cod. D. (IV. 15.). Vi hafva kallat denna handskrift Q.

15. Codex membranaceus in Reg. Bibliotheca Stockholmiensi, $12\frac{3}{4}$ poll. altus, $7\frac{1}{2}$ poll. latus, sign. A. 17, tegumento membranaceo munitus, vulgo dictus *Liber Ecclesiae Upsaliensis*, continet a. 1344 ordinatam collectionem diplomatum exscriptorum, quae spectant sedem Archi-Episcopalem, templum cathedrale et dioecesin Upsaliensem. Praeter alia, quae ad proprium huius libri argumentum non pertinent, duobus prioribus ex octo foliis notis numeralibus destitutis, at inter foll. XXIV et XXV positis, sub titulo: *"Hii reges criſtiani et hoc ordine rexerant in ſwecia quo ponuntur,"* Latine, pariter ac cetera, quae hoc volumen continet, scripta est series Regum Sueciae, quam hic edidimus, eam ob caussam, quod maximam partem est versio illius, quam habet cod. D. (IV. 15.), etsi hic est continuata usque ad R. Magnum Erici Filium, et porro, recentiori manu, ad R. Ericum Pomeranum [57]). Hac continuatione circa a. 1400, ut videtur, scripta, paullo recentiores sunt ceterae adnotationes in notis nostris commemoratae [58]).

15. En pergamentscodex af $12\frac{3}{4}$ tums höjd, $7\frac{1}{2}$ t. bredd, å Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. A. 17, bunden i pergamentsband, innehållande den så kallade Liber Ecclesiae Upsaliensis, *hvilken blifvit inrättad år 1344, såsom ett diplomatarium för Upsala Ärkebiskopssäte, domkyrka och stift. Ibland andra egentligen icke till bokens ämne hörande antekningar, finnes här, på de två första af 8 onummererade blad emellan foll. XXIV och XXV, under titel:* "Hii reges criſtiani et hoc ordine rexerant in ſwecia quo ponuntur," *en, likasom det öfriga i denna bok, på Latin skrifven konungalängd, hvilken vi här meddelat af den orsak, att den till största delen är en öfversättning af den, som finnes i cod. D. (IV. 15.), ehuru den här är fortsatt till K. Magnus Eriksson, och af sednare hand till K. Erik af Pomern [57]). Något yngre än sistnämnda, troligen omkring år 1400 skrifna tillägg, äro de öfriga i noterna omtalade tilläggen [58]).*

16. Ex multis recentioribus codicibus, ubi regulae iudicum, e cod. D. hic editae (IV. 12.), inveniuntur, etsi ma-

16. Af de många nyare handskrifter, der de efter cod. D. här tryckta domarereglorna (IV. 12.) förekomma, mer

57) Cfr. not. *x* pag. 304.
58) Cfr. nott. *c, f, g, h, i, o, p, s, u.*

57) Jfr. not. x sid. 304.
58) Se nott. c, f, g, h, i, o, p, s, u.

Digitized by Google

gis minusve variatae, hic sufficiat, praeter codicem Upsaliensem N:o 18, supra pag. XXXI memoratum, nominare sequentes, e quibus nonnulla in notis nostris adnotavimus:

a) Codex chartaceus in 4:o, in Reg. Bibliotheca Stockholmiensi, sign. B. 47, continens Ius Urbicum, medio saeculo XV scriptum. Ultimis foliis, inter alias adnotationes ab ipso codicis scriptore factas, leguntur regulae iudicum e Iure VG. — Variantia quaedam ex hoc codice attulimus nott. 7, 10, 12, 15, 17—19, 22—24, 30, 32, 33, 41, 42, 46, 48, 51, 53.

b) Codex chartaceus in 4:o, in eadem Bibliotheca, sign. B. 17, continens Ius Commune Magnaeanum, medio saec. XV scriptum, habet in principio Librum de Iure Ecclesiastico e Iure Sudermannico, post quem sequuntur, rec. man. ineunte saec. XVI additae, memoratae regulae, e quibus variantia nonnulla citantur nott. 43, 50.

c) Codex chartaceus in folio, in Bibliotheca Reg. Academiae Upsaliensis, sign. N:o 38 (vel N:o 968 in catalogo collectionis Nordinianae), continens Ius Commune Christophorianum, saec. XVI ad finem vergente exaratum. Regulae, de quibus loquimur, una cum regulis ab Olao Petri conscriptis etc., in principio voluminis leguntur. Ex hoc codice nonnulla attulimus nott. 9, 42.

d) Codex chartaceus in fol., ex Bibliotheca Generosissimi Comitis M. Brahe in praedio Uplandico Skokloster, continens Ius Commune Christophorianum, scriptum medio saec. XVI. In principio leguntur dictae regulae,

eller mindre förändrade, torde det vara nog att, utom den ofvanföre sid. XXXI omtalade Upsala-codex N:o 18, här nämna följande, ur hvilka några olikheter i noterna äro anmärkta:

a) En papperscodex i 4:o å Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B. 47, innehållande Stadslagen, skrifven i medlet af 15:de århundradet. På de sista bladen finnas, ibland andra anteckningar af samma hand, äfven WGL:s domarereglor. Några olikheter hafva vi ur denna codex anfört i nott. 7, 10, 12, 15, 17—19, 22—24, 30, 32, 33, 41, 42, 46, 48, 50, 51, 53.

b) En papperscodex i 4:o å samma Bibliothek, sign. B. 17, innehållande K. Magni Erikssons Landslag, skrifven i medlet af 15:de århundradet. I början finnes Kyrko-Balken af Södermannalagen, hvarefter följa, af sednare hand i början af 16:de århundradet tillagda, ifrågavarande domarereglor, ur hvilka vi anfört några olikheter nott. 43, 50.

c) En papperscodex i fol. å Kongl. Akademiska Bibliotheket i Upsala, under N:o 38 (eller N:o 968 i katalogen öfver den Nordinska samlingen), innehållande K. Christoffers Landslag, skrifven i sednare hälften af 16:de århundradet. WGL:s domarereglor finnas här i början, jämte Olai Petri domarereglor m. m. Ur denna codex hafva vi anfört några olikheter nott. 9, 42.

d) En papperscodex i fol. tillhörig Herr Öfver-HofStallmästaren och Commendeuren Grefve M. Brahes boksamling på Skokloster i Upland, innehållande K. Christoffers Landslag, skrifven i medlet af 16:de århundradet. I början finnas WGL:s domare-

Digitized by Google

ab ipso codicis scriptore exaratae, praeter multa, quae addidit rec. manus. Variantia quaedam ex hoc codice afferuntur nott. 22, 23, 41, 50, 53.

17. Ex compluribus codicibus, qui continent narrationem de conventu Danaholmensi (I. CB.), una cum indice limitum Vestrogotiae (IV. 10.), utramque adulteratam, quique hic nullum respectum meruerunt, eos tantum nominabimus, qui, runis exarati, a nobis uno loco, ubi de vera vocabuli lectione sermo est, citantur [59]):

a) Codex membranaceus (11 poll. altus, $7\frac{3}{4}$ poll. latus) in Reg. Bibliotheca Stockholmiensi, sign. C. 14, continens Ius Borgarthingense, scriptum saec. XV. Altera folii 100 pagina, quam scriptor codicis vacuam reliquit, runis exarata sunt quaedam de terminis inter Norvegiam et Russiam, ac postea narratio supra memorata. Hanc narrationem edidit Örnhiälm, *Historia Sv. Goth. Ecclesiastica*, p. 604, 606; integra vero haec scriptura runica exhibetur in tabula ad E. I. Biörneri *Cogitationes de Orthographia Linguae Svio Gothicae*, pag. 60.

b) Codex membranaceus in 8:o, in Bibliotheca Universitatis Hafniensis, sub N:o 28 collectionis Arnae-Magnaeanae. Hunc codicem, totum runis exaratum, descripsit P. Kofod Ancher in Historia Iuris Danici, Cap. 6. Narrationem, de qua sermo est, quaeque in fine voluminis legitur, ex hoc codice edidit O. Worm, *Regum*

reglor m. m. af samma hand som skrifvit lagboken, jämte en mängd anteckningar af sednare hand. Några olikheter äro ur denna handskrift anmärkta nott. 22, 23, 41, 50, 53.

17. Ibland de många handskrifter, som innehålla berättelsen om mötet på Danaholmen (I. CB.) samt förtekningen på Westergötlands gränsorter (IV. 10.) mer eller mindre förfalskade, och hvilka vi ej ansett här förtjena någon upmärksamhet, vilja vi blott nämna de med runor skrifna, hvilka vi, i afseende på rätta läsarten af ett ord, på ett ställe åberopat [59]):

a) En pergamentscodex (11 tum hög, $7\frac{3}{4}$ t. bred) å Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. C. 14, innehållande Borgarpingslagen, skrifven i 15:de århundradet. På 2:a sidan af fol. 100, hvilken lagbokens skrifvare lemnat ledig, finnes, med runor skrifvet, först ett stycke angående gränsen emellan Norrige och Ryssland, och derefter ifrågavarande berättelse. Den sistnämnda finnes tryckt i Örnhjälms Historia Sv. Goth. Ecclesiastica, *sid. 604, 606; samt hela denna runeskrift, på en planche till E. J. Björners* Cogitationes de Orthographia Linguae Svio Gothicae, *sid. 60.*

b) En pergamentscodex i 8:o å Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn, under N:o 28 i Arne-Magneanska samlingen. Denna codex, som är hel och hållen skrifven med runor, är beskrifven af P. Kofod Ancher i dess Lov-Historie, *6. Cap. Den här ifrågavarande upsats, hvilken finnes i slutet af denna handskrift, är utgifven af O. Worm,* Regum Daniae series

59) Vide not. 5. pag. 67.

59) Se not. 5. sid. 67.

Digitized by Google

Daniae series duplex et limitum inter Daniam et Sueciam descriptio, Hafniae, 1642, fol. p. 28—31.

c) Codex chartaceus in 4:o, in Reg. Bibliotheca Stockholmiensi, sign. B. 81, continens Ius Scanicum, lingua Danica recentiori, saeculoque XVI exaratum. Ad calcem Iuris Scanici sequitur scriptura runica tribus foliis, posteaque *Rigens Rett* aliaque additamenta.

18. In codice chartaceo in fol., quem satis descripsimus not. 1. pag. 77, invenitur illa praefatio ad Ius VG. quam e cod. G. edidimus.

Quo evidentius appareat mutua illorum codicum nunc descriptorum ratio, qui continent textum Iuris VG. antiquioris vel recentioris, vel partem aliquam illius textus, hanc rationem, prout ex iis, in quibus inter se conveniunt aut differunt codices, iudicare potuimus, schemate quodam cognationis, Tab. III, exprimere tentavimus.

Restat ut mentionem faciamus de apographis codicum adhuc exstantium.

1. Codex chartaceus in fol., in Reg. Bibliotheca Stockholmiensi, ubi adservatur inter collectiones quas reliquit N. R. Brocman († 1770), quondam Adsessor Archivi Antiquitatum; sign. N:o 166; olim vero fuit inter libros I. Th. A. Burei; continet Ius Commune Christophorianum, et postea, ultimis octo foliis, fragmenta Iuris VG., e cod. K. supra memorato, exscripta. Duo priora horum foliorum sunt avulsa; si hoc apographum primitus habuerit omnia, quae continent 30 priora folia autographi, 7 aut 8 folia an-

duplex et limitum inter Daniam et Sueciam descriptio, *Hafniae, 1642, fol. sid. 28—31.*

c) En papperscodex i 4:o å Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B. 81, innehållande Skånelagen på nyare Danska, skrifven i 16:de århundradet. Efter Skånelagens slut följer runeskriften på 3 blad, och derefter Rigens Rett *m. fl. tillägg.*

18) Uti en papperscodex i fol., hvilken tillräckligen är beskrifven i not. 1. sid. 77, finnes det företal, som vi här enligt cod. G. meddelat.

För att göra förhållandet emellan de nu beskrifna codices, som innehålla WGL:s text eller någon del deraf, enligt dess äldre eller yngre redaktion, så mycket mer åskådligt, hafva vi sökt att genom ett slags stamtafla, Tab. III, framställa deras slägtskap så som vi af deras inbördes öfverensstämmelser eller olikheter tyckt oss kunna sluta dertill.

Det återstår nu att omtala de handskrifter, som äro afskrifna efter ännu i behåll varande codices.

1. En papperscodex i fol., tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, der den finnes ibland framlidne Assessorn i Antiqvitets-Archivet N. R. Brocmans († 1770) efterlemnade samlingar, teknad med N:o 166. Denna handskrift, som tillhört J. Th. A. Bureus, innehåller K. Christoffers Landslag, och derefter, på de 8 sista bladen, stycken af WGL. afskrifna efter den ofvan beskrifna cod. K. De tvenne första af dessa blad äro lösa, och, så vida denna afskrift innehållit allt hvad som finnes på de 30 första bladen i

Digitized by Google

tecedentia perierunt. Folium Cap. 8 —25. UtgB continens quoque periit. Quae nunc restant, incipiunt a Cap. 10. BygnB. (hic II. JB. 32.): *Biggar maan .a. fæmarchw* etc. post quae sequuntur eadem quae in autographo; deest tamen hic caput de praediis Upsaliensibus: *Vaþ oc Ökol* etc. in fine tractatus de molendinis, qui hic, propria rubrica destitutus, cohaeret cum Libro *Bygninga balker*. Hoc apographum scriptum esse videtur circa finem saec. XV; stilo compresso, at crasso rudique. Tituli Librorum et litterae initiales Capitum minio sunt exarata. Nullibi necessarium duximus in notis nostris citare hoc apographum negligenter scriptum, quod orthographiam autographi non curat.

2. Apographum in fol. antiquissimi codicis B. 59, quod, ut adnotavit Hadorph, scribendum curavit Antiquarius Regni Laur. Bure († 1665). Hoc apographum, quod adservatur in Reg. Bibliotheca Stockholmiensi, sign. B. 62, tantum continet cod. A. (Ius VG. antiquius) et partem addiamentorum (cod. D.), scil. IV. 10, 11, 14 —16, 19. — Huius apographi, a nobis Bur. (Bureani) appellati, apographum invenitur in Bibliotheca, quam in praedio Sudermannico Torp reliquit Generosissimus Baro Shering Rosenhane, nunc vero possidet Illius Affinis, Mareschallus Aulae ac Commendator Nobilissimus Iohn Iennings.

3. Apographum in 4:o eiusdem codicis B. 59, in Reg. Bibliotheca Stockholmiensi, sign. B. 60. Hoc apographum, saec. XVII, ut videtur, scriptum, in manibus habuit Stiernhielm, qui aliquot locis in margine

originalet, hafva 7 eller 8 föregående blad gått förlorade. Ett blad som innehållit Fl. 8—25. UtgB. är äfven borta. Det som nu är qvar, börjas med 10. Fl. BygnB. (här II. JB. 32.): Biggar maan .a. fæmarchw *etc. hvarefter följer det samma som i originalet; dock saknas här det som angår Upsala ödes gods:* Vaþ oc Ökol *etc. i slutet af stycket* vm möllor, *hvilket här, utan särskild rubrik, sammanhänger med BygnB. Denna handskrift synes vara från slutet af 15:de århundradet; stilen är tät, men grof och ful. Balkarnes titlar och Flockarnes begynnelsebokstäfver äro skrifna med rödt bläck. Vi hafva ingenstädes i noterna ansett nödigt citera denna vårdslöst gjorda afskrift, som i afseende på stafsättet alldeles icke rättar sig efter originalet.*

2. En afskrift i fol. af den äldsta codex B. 59, hvilken enligt Hadorphs antekning, Riks-Antiqvarien Lars Bure († 1665) låtit göra. Denna afskrift, hvilken finnes på Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B. 62, innehåller blott cod. A. (IVGL:s äldre codex), och en del af tilläggen (cod. D.), neml. IV. 10, 11, 14—16, 19. Vi hafva kallat denna afskrift Bur. (Bureanus). — En afskrift af denna afskrift finnes på Torp i Södermanland, i framl. Stats-Sekreteraren Friherre Shering Rosenhanes efterlemnade Bibliothek, nu tillhörigt hans Svåger, Herr Hof-Marskalken och Commendeuren John Jennings.

3. En afskrift i 4:o af samma cod. B. 59, å Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B. 60. Denna afskrift, som synes vara gjord i 17:de årh. har varit begagnad af Stjernhjelm, som på några ställen i kanten gjort

Digitized by Google

adnotatiunculas adiecit [60]). Continet antiquiorem Iuris VG. codicem, posteaque partem additamentorum (cod. D.) et Lydekini excerptorum (cod. C.). In fine legitur index argumenti. Appellavimus hoc apographum 6o. — In fine voluminis adsutae sunt tres plagulae, quae pertinuerunt ad aliud apographum ex nunc memorato transscriptum.

småanmärkningar [60]). Den innehåller VGL:s äldre codex, och derefter en del af tilläggen (cod. D.) och af Lydekini antekningar (cod. C.). I slutet finnes ett register öfver innehållet. Vi hafva kallat denna afskrift 6o. — Efteråt i samma band äro inhäftade 3 ark, utgörande ett fragment af en afskrift af denna afskrift.

4. Apographum in fol. eiusdem codicis B. 59. in Bibliotheca Reg. Acad. Upsaliensis, sub N:o 3 in catalogo codicum Iuris Suecani manuscriptorum. Quoque saec. XVII, ut videtur, scriptum. In primo folio legitur nomen *Gabriel Oxenſtiern Gabrielſon 1660*, intusque in tegumento, *Nils Risell* (Iuris Publici Professor Upsaliensis † 1789). Inveniuntur hic, servato autographi ordine, integri codices A, D. et C, exceptis IV. 4, 5, 7, 17 et 21. Hoc apographum appellavimus Ups. (Upsaliense).

4. En afskrift i fol., äfven af cod. B. 59, å Kongl. Akademiska Bibliotheket i Upsala, under N:o 3 i katalogen öfver handskrifter af Svenska Lagar. Denna afskrift synes äfven vara gjord i 17:de årh. På första bladet läses namnet Gabriel Oxenſtiern Gabrielſon 1660, *och på inre sidan af permen:* Nils Risell *(Iuris Publici Professor i Upsala, † 1789). Här finnas codd. A, D. och C. i den ordning de i originalet förekomma, fullständigt, med undantag af IV. 4, 5, 7, 17 och 21. Denna afskrift kallas i noterna Ups. (Upsaliensis).*

5. Apographum in 4:o eiusdem codicis, ex Bibliotheca Generosissimi Comitis M. Brahe in Skokloster; scriptum, ni fallimur, circa finem saec. XVI. Continet cod. A. et partem additamentorum (cod. D.), non vero Lydekini adnotationes (cod. C.). Litt. Sk. (Skokloster) insignivimus hoc apographum.

5. En afskrift i 4:o af samma codex, hörande till Herr Öfver-HofStallmästaren m. m. Grefve M. Brahes Bibliothek på Skokloster. Denna troligen vid slutet af 16:de århundradet gjorda afskrift, hvilken innehåller cod. A. och en del af tilläggen (cod. D.), men intet af Lydekini antekningar (cod. C.), hafva vi beteknat med Sk. (Skokloster).

6. Apographum in fol. codicis B. 58, in Reg. Bibliotheca Stockholmiensi, sign. B. 61. Hoc apographum, teste Peringskiöld, ab Erico Vennaesio, Actuario Collegii Antiquitatum (mortuo a. 1684), scriptum, idem est,

6. En afskrift i fol. af cod. B. 58, tillhörig Kongl. Bibliotheket i Stockholm, sign. B. 61. Denna afskrift är, enligt Peringskjölds antekning, gjord af Aktuarien i Antiqvitets-Collegium Erik Vennæsius († 1684),

60) Cfr. not. 2. pag. 42.

60) Jfr. not. 2. sid. 42.

Digitized by Google

de quo agit adnotatio illa, quae in autographo legitur [61]). Cum in autographo, ut antea dictum est, pars additamentorum in principio voluminis sit posita, Vennaesius hunc perturbatum ordinem, non a se animadversum, in apographum suum propagavit [62]). Litt. Vn. in notis nostris insignivimus Vennaesium eiusque apographum. Hoc exscripsit D. Iohannes Holmbergson, Professor Iuris apud Lundenses Celeberrimus, perturbationem nuper memoratam neque Ipse animadvertens nec emendans; quod eam ob caussam observamus, quod partem apographi D:ris Holmbergson edidit Cel. Professor E. S. Bring.

7. Inter collectiones a N. R. Brocman relictas, et nunc in Regia Bibliotheca Stockholmiensi adservatas, invenitur impressum Iuris VG. a Stiernhielm editi exemplar, in cuius margine Brocman multas adiecit adnotationes, praecipue e manuscriptis codicibus ab Ipso collatis, scil. codd. Stockholm. B. 59. (A. etc.), B. 58. (B.), Upsal. N:o 20. (K.), huiusque codicis apographo supra (pag. XXXVII) memorato, quod in Ipsius dominio erat. Exstant praeterea singulares schedae, in quibus ex dictis codicibus, apographo excepto, exscripsit varia, quae, ob nimiam prolixitatem, non potuit adnotare in margine impressi codicis. Haec apographa et adnotationes significavimus litt. Br. (Brocman).

8. Fasciculus aliquot plagularum chartacearum in 4:o, sign. D. 29. b. 9. in

och är den samma som i den å originalet gjorda antekning omtalas [61]). Som i originalet, enligt hvad förut är omförmäldt, en del af tilläggen äro bundna i början af boken, så har Vennæsius, utan att gifva akt härpå, fortplantat denna oordning på sin afskrift [62]). Med bokstäfverna Vn. hafva vi i noterna beteknat Vennæsius och hans afskrift. Denna afskrift har åter Juris Professorn i Lund Herr Doctor Johan Holmbergson afskrifvit, utan att nyssnämnda oordning af Honom blifvit anmärkt eller rättad; hvilket vi nämna af den anledning, att Hr. Dr. Holmbergsons afskrift blifvit till en del utgifven af Herr Professor E. S. Bring.

7. Ibland N. R. Brocmans efterlemnade, på Kongl. Bibliotheket i Stockholm förvarade samlingar finnes ett tryckt exemplar af WGL., Stjernhjelms edition, hvari Brocman i kanterna gjort en mängd anteckningar, i synnerhet ur de handskrifter han jämnfört, neml. codd. Stockholm. B. 59 (A. etc.), B. 58 (B.), Upsal. N:o 20 (K.), samt den förut (sid. XXXVII) omtalta, honom tillhöriga afskrift af sistnämnde codex. Ur dessa handskrifter, undantagande sist anförda afskrift, har han ock på lösa blad, som äfven äro i behåll, afskrifvit åtskilliga stycken, som varit vidlöftigare än att han kunnat antekna dem i kanten af det tryckta exemplaret. Dessa afskrifter och antekningar hafva vi citerat medelst bokstäfverna Br. (Brocman).

8. Ett häfte af några pappersark i 4:o, sign. D. 29. b. 9. på Kongl. Bi-

61) Vide pag. XVI supra.
62) Cfr. not. 62. pag. 237.

61) Se ofvanföre sid. XVI.
62) Jfr. not. 62. sid. 237.

Digitized by Google

Regia Bibliotheca Stockholmiensi, continet, inter alia apographa historici argumenti saec. XVI exarata, initium seriei Regum Sueciae (IV. 15.), usque ad nonum Regem Ingonem iuniorem, e cod. A. 17. (vide p. XXXIV supra) haud incuriose transscriptum.

9. In codice chartaceo in 8:o, quem olim possedit Iac. Istmen (Reenhielm), postea fratres Salan, nunc vero Bibliotheca Reg. Academiae Upsaliensis, praeter historiam Thorsteni Vikingsson etc. legitur apographum adnotationum historicarum de christianis Sueciae Regibus et de Legiferis Episcopisque Vestrogotiae (IV. 14—16.), ab Islando Iona Rugman e cod. B. 59. a. 1663 Stockholmiae transscriptum. Ultimo folio huius libri legitur adnotatio a D:re E. M. Fant, olim Professore Upsaliensi, scripta, ubi dicitur haec Regum series non convenire cum illa, quam ad calcem Iuris VG. edidit Stiernhielm, sed cum illa, quam habet cod. D. 4. (Q.); quod veritati quidem contrarium est, at non mirum, cum saepe perversa sint quae narrat Fant.

Iam recensis manuscriptis Iuris VG. codicibus, qui, adhuc exstantes, ad nostram notitiam pervenerunt, tentabimus decidere quaestionem, an Lundius, qui, in notis ad Loccenii versionem Iuris VG. aliisque locis, memorat complures eiusmodi codices ab Ipso collatos, revera habuerit tales codices, qui, in ingenti incendio, quo a. 1702 corruit urbs Upsalae, vel

bliotheket i Stockholm, innehåller åtskilliga i 16:de århundradet gjorda afskrifter af historiska upsatser, och deribland början af den Latinska konungalängden (IV. 15.), till och med den nionde Konungen Inge den yngre, temligen noggrannt afskrifven ur cod. A. 17. (se ofvanf. sid. XXXIV).

9. Uti en fordom Jac. Istmen (Reenhjelm) och sedermera Bröderna Salan, nu Kongl. Akademiska Bibliotheket i Upsala tillhörig papperscodex i 8:o, innehållande Þorstein Vikingissons Saga m. m., finnes en af Isländaren Jonas Rugman år 1663 ur cod. B. 59. i Stockholm gjord afskrift af de historiska anteckningarne om Sveriges christne Konungar, samt Westergötlands Lagmän och Biskopar (IV. 14—16.). På sista bladet i denna bok har framl. Professorn i Upsala Dr. E. M. Fant anteknat att den här afskrifna konungalängden öfverensstämmer ej med den af Stjernhjelm efter WGL. utgifna, utan med den som finnes i handskriften D. 4. (cod. Q.); en falsk upgift, öfver hvilken man ej kan förundra sig, enär en dylik förvirring i Fants anteckningar är ganska vanlig.

Sedan vi nu omtalat de handskrifter af WGL. som ännu äro i behåll, och kommit till vår kunskap, skola vi söka att besvara den frågan, huruvida Lundius, hvilken i anmärkningarne till Loccenii öfversättning af WGL. och på andra ställen omtalar flera af honom jämnförda handskrifter af WGL., verkligen egt några sådana, som i den Upsala stad år 1702 öfvergångna stora brand, eller på annat sätt kunnat

Digitized by Google

aliter perierint. Ex dictis notis, in quibus Lundius, ut in praefatione sua dicit, collatis omnibus manuscriptis codicibus, supplevit aliquot locos, quos Stiernhielm, subsidiis manuscriptorum codicum destitutus, reliquerat, iudicare possumus an habuerit alios quam hodie exstantes codices, et, si ita sit, quales ii fuerint. Ex quibusdam notis patet eum novisse et, certis saltem locis, contulisse quosdam codices in Archivo Antiquitatum, iam in Regia Bibliotheca Stockholmiensi adservatos [63]). Uno loco (pag. 96) commemorat quinque codices, quos ei comparaverat Sparfvenfeld, non tamen indicans utrum hi universi, an unus tantum, quem illo loco citat, continerent Ius VG. Ex his codicibus aliquoties citat unum, quem appellat "vetustissimum omnium," "optimum et antiquissimum" [64]), at fere omnes hi citati loci [65]) inveniuntur in codicibus Iuris Communis Magnaeano aut Christophoriano; unde sequitur, aut hunc codicem "omnium vetustissimum," si loci a Lundio citati textui illius fuerint inserti, quod non est verisimile, medio saec. XIV fuisse recentiorem, in quo casu Lundius de aetate codicum iudicare non potuit; aut illos locos in margine tantum fuisse adnotatos, etsi illud a Lundio reticetur; aut denique, quod nobis verisimillimum videtur, haec ceteraque eius excerpta e codicibus, exceptis iis, quae e codicibus

gå förlorade. Af nyssnämnda anmärkningar, der Lundius, enligt företalet, sedan alla handskrifter blifvit jämnförda, tillagt några af Stjernhjelm, i brist på handskrifter, förbigångna ställen, kan man bedöma om han haft några andra än de ännu i behåll varande handskrifter, och, i sådant fall, hurudana de varit. Åtskilliga anmärkningar visa att han känt, och, åtminstone vid vissa tillfällen, rådfrågat några af de i Antiqvitets-Archivet, nu å Kongl. Bibliotheket i Stockholm befintliga handskrifter [63]). På ett ställe (sid. 96) omtalar han fem handskrifter, hvilka Sparfwenfeld skaffat honom, utan att likväl upgifva om alla fem, eller blott en som der citeras, innehöllo WGL. En af dessa handskrifter, hvilken han kallar "den aldra äldsta," "den bästa och äldsta," anför han på flera ställen [64]), och nästan alla dessa citationer [65]) äro tagna ur K. Magni Erikssons eller Christoffers Landslag, hvaraf följer att antingen denna så kallade aldra äldste codex, så vida de af Lundius anförda ställen der varit intagna i sjelfva texten, hvilket ej är troligt, varit yngre än från medlet af 14:de århundradet, i hvilket fall Lundius alldeles icke kunnat bedöma handskrifters ålder — eller ock att nämnda ställen endast varit i kanten anteknade, fastän sådant blifvit af Lundius förtegadt, eller ock, hvilket synes oss mest troligt, att dessa och alla hans öfriga citationer ur handskrifter, undantagande

63) L. c. pag. 8, 33, 36, 101, 104, 115, 145.

64) Pag. 100, 110, 118, 119, 120.

65) Exemplum attulimus in glossario nostro v. *Ældari*.

63) På anf. st. sid. 8, 33, 36, 101, 104, 115, 145.

64) Sid. 100, 110, 118, 119, 120.

65) Ett prof deraf är anfördt i vårt glossarium, ordet Ældari.

Digitized by Google

Archivi Antiquitatum citata sunt, prorsus esse commentitia. Hanc opinionem non auderemus edicere, nisi cetera quae citat, manifesta continerent commenta. Ex. c. pag. 13, ubi ad 2. KonB. (hic I. RB. 2.) narrat "alios codices addere quae cap. 1. §. 1. ThingmB. [hic I. RB. 3.] cernuntur inserta, se verum auctoritatem hic et alias etiam membranarum veterum pariter cum Stiernhielmio atque Loccenio . . . sequi." Sive ignoraverit Lundius quemnam codicem secutus esset Stiernhielm, sive consulto celare voluerit mutationes a Stiernhielm factas, haec ementitus est; ipse enim ille codex, quem Stiernhielm habuit, unus est ex istis "aliis codicibus;" et certissimum est nullum veterem Iuris VG. codicem manuscriptum habuisse Librum *Þingmala balker* inscriptum, vel generatim easdem continuisse mutationes et rerum traiectiones, quas Stiernhielmio facere placuit. Aeque palam sunt commentitia, quae ad 13: 1. RätlB. (hic I. RB. 11: pr.) affert, ubi Stiernhielm habet: *Far them eigh apter* etc. Hic versionem Loccenii: "si eum non recuperarit" ita emendat Lundius: "si recuperet," additque: "sic enim meliores, et ipsius etiam tabularii Regii sive Archivi scripti codices, quamvis aliter legatur in edito cura Stiernhielmii." Ultima haec falsa sunt; neque enim codex, quem Stiernhielm secutus est, nec alius quisquam hoc loco habet v. *eigh*. Sic porro ad 15: 2. ThingB. (hic III. 63.) narrat, loco verborum: *þær næst .IIII. penningæ — örnæwingæ*, "alios et in hoc etiam meliores codices sic habere: . . . dein duos nummulos et duos

de förstnämnda Antiqvitets-Archivets, äro rent af diktade. Denna förmodan skulle vi ej våga ytra, om ej hans öfriga citationer innehöllo uppenbara osanningar. T. ex. sid. 13, der han vid 2. KonB. (här I. RB. 2.) säger att "andra handskrifter" tillägga det som finnes i 1: 1. ThingB. (här I. RB. 3.), men att han, lika med Stjernhjelm och Loccenius, der och på andra ställen följer "auctoritatem membranarum veterum." *Ehvad nu Lundius icke vetat hvilken handskrift Stjernhjelm följt, eller han upsåtligen velat dölja de af Stjernhjelm gjorda förändringar, så är detta en uppenbar osanning, enär just den handskrift Stjernhjelm haft, är en af de så kallade "andra handskrifter," och det är lika så säkert att aldrig någon gammal handskrift af WGL. haft någon Þingmala Balk, som att i allmänhet uti ingen sådan handskrift kunnat tillfälligtvis finnas samma omflyttningar och förändringar, som det sedermera föll Stjernhjelm in att företaga. En lika uppenbart falsk citation har han vid 13: 1. RätlB. (här I. RB. 11: pr.), der Stjernhjelm har:* Far them eigh apter *etc. Här rättar Lundius Loccenii öfversättning:* "si eum non recuperarit" *till* "si recuperet," *och tillägger att "bättre" handskrifter, och äfven Antiqvitets-Archivets, äro så lydande, eluru der läses annorlunda i den af Stjernhjelm utgifna. Det sista är alldeles osannt, ty den af Stjernhjelm följda handskrift har på detta ställe lika litet ordet* eigh *som någon annan. Likaså vid 15: 2. ThingB. (här III. 63.), der han berättar att, i stället för orden:* þær næst .IIII. penningæ — örnæwingæ, *andra, och i den delen bättre handskrifter*

Digitized by Google

trientes, hoc est duodeviginti nummulos, vel unum nummum eiusdem valoris, aquilae ala signatum;" quae tamen verba, ut cetera pleraque ab eo citata, propria eorum lingua afferre ei haud arrisit. Hic patet Lundium credidisse duas ortugas et duos nummulos effecisse duodeviginti nummulos, quorum itaque (ut in Suecorum provinciis) octo continuisset quaevis ortuga. Credidit igitur textum esse corruptum, eumque commentitia citatione emendare voluit. At ignorantia hic eum prodidit; non enim notum ei fuit sedecim Goticos nummulos effecisse unam ortugam, ideoque duodeviginti nummulos iustum esse dimidium duarum ortugarum et quatuor nummulorum, quos in proxime praecedentibus definit textus. Id boni afferunt manifesta haec commenta, quod ex iis certo iudicare licet, quod alias non nisi summa cum veri specie coniicere possemus, cetera pleraque ab illo citata aeque falsa esse, ex. c. cum narrat quomodo "manu exarati codices, ex iisque optimi quique et antiquissimi constanter legunt," vel quid "alii codices mss." vel "optimi quique codices mss. habent" talibus locis, qui tantum inveniuntur in Lydekini adnotationibus [66]), quas, procul omni dubio, in nullo alio manuscripto codice vidit, nisi forte in apographo quodam harum adnotationum recentioribus temporibus facto. Duo tantum citata, utrumque nullius momenti, possent quidem vera esse, alterum ad regulas iudicum (IV. 12.), ad edictum R. Magni (IV. 19.) alterum, quae duo capita praeterea inveniri potue-

hafva "dein duos nummulos et duos trientes, hoc est duodeviginti nummulos, vel unum nummum eiusdem valoris, aquilae ala signatum;" *hvilken citation, likasom de flesta andra, han dock ej funnit för godt att meddela på originalspråket. Här finner man att han trott att 2 örtuger och 2 penningar utgjorde 18 penningar, af hvilka sednare således 8 (såsom i de Svenska landskapen) skulle gått på en örtug. Han har derför trott något fel vara i texten, och velat rätta detta medelst en diktad citation. Men hans okunnighet har här förrådt honom, ty han har beklagligen ej vetat att 16 Götiska penningar gingo på en örtug, och att således 18 penningar voro jämnt hälften af de i texten näst förut bestämda 4 penningar och 2 örtuger. Det är rätt väl att man genom dessa uppenbara osanningar är berättigad att med visshet sluta, hvad man annars endast med en hög grad af sannolikhet kunde förmoda, att de flesta af hans öfriga citationer äro lika falska, t. ex. der han omtalar huru* "manu exarati codices, ex iisque optimi quique et antiquissimi constanter legunt," *eller hvad* "alii codices mss." *eller* "optimi quique codices mss. habent" *på sådana ställen, som endast finnas i Lydekini antekningar [66]), hvilka han ganska säkert icke sett i någon annan handskrift, om ej i någon i sednare tider gjord afskrift af dessa antekningar. Endast två högst obetydliga citationer kunde möjligen vara riktiga; neml. en vid domarereglorna (IV. 12.), och den andra vid K. Magni stadga (IV. 19.), hvilka båda stycken dessutom kunna*

66) Vide pag. 52, 59, 61, 65, 113. etc.

66) Se sid. 52, 59, 61, 65, 113. etc.

Digitized by Google

runt in codicibus de ipso Iure VG. nihil continentibus; cum vero haec citata, pariter ac cetera pleraque, Latine tantum versa exstent, hinc iam, alias rationes ut taceamus, verisimile est haec quoque citata esse commentitia.

Ex allatis constare credimus: Lundium vera nonnulla citasse e codicibus in Regia Bibliotheca Stockholmiensi hodieque exstantibus; ceterorum vero eius citatorum plurima plus minusve palam esse commentitia, et perpauca tantum, quae praeterea ad ipsum Ius VG. non pertineant, ut nullius momenti, ita incerta quoque esse. Haec igitur citata non probant Lundium manuscriptos aliquos Iuris VG. codices nunc deperditos habuisse, sed contrariae potius sententiae fidem faciunt; etiamsi vero tales habuerit, haud magni pretii esse potuerunt, cum specimina quae attulit ex illo codice, quem omnium esse antiquissimum credidit, ex Iure Communi Magnaeano vel Christophoriano ibi inserta fuissent. Haec demonstrare necessarium duximus, ne quis ex iis, quae Lundius de suis optimis et antiquissimis codicibus iactat, inducatur ad credendum quod tales codices eximii pretii revera habuerit, Iurisque VG. species longe alia fuisset, si hodie exstitissent "veteres membranae" illae, quas venditabat Lundius [67]).

funnits i handskrifter, som ej innehållit ett ord af sjelfva WGL.; men då dessa citationer, likasom de flesta andra, blott i Latinsk öfversättning äro meddelade, så är det, andra skäl att förtiga, redan häraf troligt att äfven dessa äro diktade.

Resultatet häraf är: att Lundius hämtat några riktiga citationer ur de i Kongl. Bibliotheket i Stockholm ännu i behåll varande handskrifter; att, af hans öfriga citationer, de flesta äro mer eller mindre uppenbart falska, och endast några få, som dessutom ej höra till sjelfva WGL., äro lika osäkra som obetydliga. Således bevisa dessa citationer ej att Lundius haft några numera förlorade handskrifter af WGL., utan göra fastmer motsatsen sannolik; och om han ock haft några, är det ej troligt att de varit af synnerligt värde, enär de profbitar han anför ur den handskrift han ansett som den aldra äldsta, skulle varit der inflickade ur K. Magni Erikssons eller Christoffers Landslag. Vi hafva ansett det vara af vigt att ådagalägga detta, på det ingen måtte, af hvad Lundius talar om sina "optimi" *och* "antiquissimi codices," *förledas att tro att han verkligen egt några sådana, som varit af synnerlig vigt, och att WGL. skulle sett helt annorlunda ut, om de* "veteres membranae," *af hvilka Lundius berömde sig, ännu varit i behåll* [67]).

---

67) Nos non primi sumus — de quo nobis gratulamur — qui cogimur commemorare pravum Lundii morem, quo, commenta de manuscriptis codicibus iactando, suis dictis et placitis fidem conciliare nixus est. Eiusdem generis exemplum attulit Fant, *Script. Rer. Svec.* T. I. sect. 1. pag. 239.

67) Vi äro lyckligtvis ej de förste, som nödgats omtala Lundii osed, att med osanna upgifter angående handskrifter bestyrka sina meningar och påståenden. Ett exempel af samma slag har Fant anfört i Script. Rer. Svec. *T. 1. sect. 1. sid. 239.*

Digitized by Google

II. De prioribus Iuris Vestrogotici editionibus.

II. *Om Westgötalagens äldre editioner.*

1. Wäst-Götha Laghbook, Vppå Den Stormechtigſte, Höghborne Furſtes och Herres, Herr Carl then Elloffſtes, Sweriges, Göthes och Wändes Konungs . . . . Befalning Vthaff ett off-gammalt MS.to ſom ſins in Archivo Regni, medh flijt vthſkrifwin, och i wiſſe Balkar, Flockar och §§. ſamman-fattat Aff Georg Stiernhielm, Kon. M.tz KrijgsRådh. Cum Gratia et Privilegio S.æ R.æ M.tis Sveciæ. Förſta gången tryckt och vplagdt vthi Stockholm, Aff Ignatio Meurer. Åhr 1663. In fol. 112 pagg. cum praef. 2 pagg.

Stiernhielm duos habuit manuscriptos codices, scilicet cod. Stockholm. B. 59, et cod. Ups. N:o 20 (cod. K.), qui eo tempore, ut in praefatione sua refert Stiernhielm, adservabatur in bibliotheca illustris cuiusdam viri Stockholmiensis, sc. Regni Mareschalli, Comitis Gabrielis Oxenstierna [68]). Ante oculos igitur habuit: 1) Iuris VG. codicem antiquiorem, qualem unicus adhuc exstans manuscriptus codex illum continet; 2) de Iure VG. recentiori, eos Libros eaque additamenta, quae habet cod. K; 3) Lydekini adnotationes, et 4) adnotationes in cod. B. 59. rec. manu scriptas (cod. D.). Hanc antiquiorum recentiorumque rerum copiam confundere studuit in unum corpus, quod pro suo libito in Libros, Capita et §§ disposuit. Ita finxit Libros, quos omnes ignorant manuscripti codices; titulos Capitum ipse composuit. Praeterea permulta mutavit, addidit et omisit, prout ipsi bonum est visum, ingentem illam turbam vitiorum ut taceamus, quae falsae lectioni tribui potest [69]), ut adeo iure nostro statuere possimus nullum

Stjernhjelm har haft två handskrifter, neml. cod. Stockholm. B. 59, och cod. Ups. N:o 20 (cod. K.), hvilken senare, enligt Stjernhjelms uppgift, då tillhörde en förnäm Herre i Stockholm, neml. RiksMarskalken Grefve Gabriel Oxenstjerna [68]): Han har således haft för sig: 1) Westgötalagens äldre codex, så fullständig som den enda ännu i behåll varande handskriften innehåller den; 2) af WGL:s yngre codex, de Balkar och tillägg som finnas i cod. K; 3) Lydekini antekningar, samt 4) de i cod. B. 59. af senare hand gjorda antekningar (cod. D.). Dessa äldre och yngre materialier har han sökt att sammansmälta till ett helt, hvilket han efter eget behag fördelat i vissa Balkar, Flockar och §§. På detta sätt har han tillskapat Balkar, som ej finnas i någon handskrift; Flockarnes titlar har han sjelf författat. Dessutom har han ändrat, tillagt och uteslutit hvad honom synts nödigt, oberäknad den nästan oräkneliga skara af fel, som kan tillskrifvas oriktig innanläsning [69]), så att man väl kan påstå att al-

68) Vide pag. XXVII supra.
69) Huc pertinet eius *Ardär Bolkär* (vide not. 1. pag. 23.), *eldebuter* (not. 62. p. 185.) etc.

68) Se ofvanf. sid. XXVII.
69) Hit hör hans Ardär Bolkär *(se not. 1. sid. 23.),* eldebuter *(not. 62. s. 185.) etc.*

Digitized by Google

umquam Iuris Codicem magis barbara perversaque ratione esse editum. Etsi Tabulae nostrae pag. 577 seq. satis ostendunt quomodo opus suum consarcinaverit Stiernhielm, hic afferamus nonnulla specimina earum mutationum, quibus Ius VG. reficere se autumavit vir alias meritissimus.

þæn vngſti af mæþernæ oc ſkifti. III. 73. *Kollum ſkal ærvi ſkiptæ. ſundær i tu. halft a fæþærni. ok halft a moþærni. æn baþir æru iamnſkyldir.* I. ÄB. 3: 1. *bo a iorþo hans.* I. AB. 18: pr.

drig någon Lag blifvit på ett mera barbariskt och förvändt sätt utgifven. Huru Tabellerna sid. 577 o. f. i det hela tillräckligen visa huru Stjernhjelm hopflickat sitt arbete, vilja vi här gifva några exempel af de förmenta förbättringar, hvarmed denne annars förtjente man riktat WGL.

then vngſti, halfft aff Fädherni, halfft af Mödherni, än badhir äru iamſkyldir, ok ſkiffti. Stj. ArfB. 2: 5.

han ær ſaker at trænni ſextanörtoghum. I. JB. 19: 1. *ær prigiæ marka ſak hete þre oc æru tuær.* II. JB. 45. Cfr. I. FB. 8; II. U. 18. *Chöpær man fæ af falby. vrakær hem vlowandiſz grannum þa ſkal niþær guggæ ſum ſtæþær.* I. FB. 5. *Köper mather fæ af ſottaby. ok vræker hem vlouandes grannum meþ viti ſinu. kære nokor a han. vræki bort at ſaklöſo. vil han ey bort vræka. huggi þa ſtæluer nither at ſaklöſo.* II. UB. 12. (sec. cod. K.). *Far þem aptær.* I. RB. 11: pr.

ok bor Landbo a iorde hans. Stj. ArfB. 17: pr. *Han är ſaker at thränni ſextan örtogher. Hete thre ok äro twa.* Stj. BygdB. 2: 4. Cfr. Stj. FornB. 3: 1. *Köper Madher Fä af Sotta By, ok wräker hem ulowandes Grannum medh witi ſinu, kärir nokor a han, wräki bort at ſaklöſo. Wil han ey bort wräka, huggi tha ſtälwer nidher ſum ſtäd är at ſaklöſo.* Stj. RätlB. 9: pr, 1. *Far them eigh apter.* Stj. RätlB. 13: 1.

ſum ffyr war ſaght. IV. 18: 4. *böte. (adde III.) niu. marker. enæ biſcupi* etc. III. 111. *ſum aptir ſkils.* Stj. ThiuwB. 2: pr. *böte niu Marker, i thre löte, ena Biſkupi* etc. Stj. ThingB. 17: 3.

Unica, in hoc Stiernhielmii opere, res, quae non omnis pretii est vacua, est glossarium calci operis pag. 100—112 adiectum, quod, etsi mancum mendisque laborans, testatur auctoris peritiam linguarum pro suo aevo insignem.

Det enda, som i detta Stjernhjelms arbete har någon grad af duglighet, är den i slutet sid. 100—112 bifogade "Orde-List," hvilken, ehuru ofullständig och felaktig den är, dock vitnar om författarens för sin tid utmärkta språkkunskap.

2. Latina editionis Stiernhielmianae versio prodiit sub titulo:

2. En Latinsk öfversättning af Stjernhjelms uplaga är tryckt med titel:

Digitized by Google

Legum W. Gothicarum in Svionia Liber, quem e Gothico in Latinum convertit Johannes Loccenius, uberioribus notis ac animadversionibus illustravit Carolus Lundius, edidit autem Olavus Rudbeckius. Upsalis, sine anno, 148 pagg. in folio.

Warmholtz [70]) statuit hunc librum a. 1691 esse impressum; Schildener contra [71]), citans praefationem ad Ius Uplandicum una cum Loccenii versione Latina ab O. Rudbeck a. 1700 editum, credit illum a. 1692 esse editum. Uterque hac in re fallitur. Ex dicta praefatione id tantum constat, huius operis impressionem a. 1692 esse inceptam. Neque prolegomena ad Bullam Agapeti [72]), etsi illa a. 1702 impressa sint, comprobant librum, de quo loquimur, iam decimo ante anno fuisse editum; illo enim loco id solum dicit Lundius, se tunc, ideoque antequam impressio esset incepta, "cogitasse codicem adiicere vernaculum." Cum vero in notis ad versionem Iuris VG. pag. 99 commemorentur mors ac sollemnia funeris Reginae Udalricae Eleonorae, atque haec celebrata sint die 28 Novembris a. 1693, inde evidenter sequitur, hoc opus non ante annum nuperrime dictum prodiisse. Exemplaria impressa maximam partem flammis, ut ferunt, consumta sunt in ingenti incendio, quo d. 16 Maji a. 1702 vastata est urbs Upsalae. Modicum tamen illud censendum est damnum; haec enim versio aeque neg-

Warmholtz [70]) utsätter 1691 såsom detta verks tryckningsår; Schildener [71]) åter, beropande sig på företalet till den år 1700, jämte Loccenii Latinska öfversättning, af O. Rudbeck utgifna Uplandslagen, tror att det utkommit år 1692. Intetdera af dessa årtal är riktigt. Af nämnda företal synes blott att tryckningen blifvit begynd år 1692. Likså bevisar icke företalet till Agapeti Bulla [72]), om ock detta företal blifvit tryckt år 1702, att ifrågavarande verk utkommit tio år förut, ty der nämnes blott att Lundius då, och således innan tryckningen var börjad, ämnat bifoga WGL:s original-text. Men i noterna till WGL:s öfversättning sid. 99 omtalas Drottning Ulrica Eleonoras död och begrafning, och som den sednare skedde den 28 November 1693, så är detta ett afgörande bevis att detta verk ej före sistnämnda år utkommit. Största delen af de tryckta exemplaren deraf, skall hafva blifvit lågornas rof vid Upsala brand den 16 Maj 1702. Dermed är dock ej mycket förloradt, ty denna öfversättning är lika vårdslöst författad

---

70) *Biblioth. Hist. Sveo-Goth.* XIV. p. 7.

71) *Bemerkungen zu Hn. J. Grimm's Abhandlung: Literatur der altnordischen Gesetze,* Greifsw. 1818, pag. 20.

72) C. Lundii *Notae ac Observationes in Literas Rom. Pontificis Agapeti II de praerogativa atque eminentia Regis Upsalensis sive Svioniae.* Upsaliae, 1703.

70) Biblioth. Hist. Sveo-Goth. *XIV. sid.* 7.

71) Bemerkungen zu Hn. J. Grimm's Abhandlung: Literatur der altnordischen Gesetze, *Greifsw. 1818, sid.* 20.

72) *C. Lundii* Notae ac Observationes in Literas Rom. Pontificis Agapeti II de praerogativa atque eminentia Regis Upsalensis sive Svioniae. *Upsaliae, 1703.*

Digitized by Google

ligenter est facta ac ceterae Loccenii versiones, quae in universum non nisi ei aliquatenus possunt esse utiles, qui iusto iudicio eas metiri callet, iisque minime opus habet. Lundii prolegomena (14 paginae) et calci (pag. 76—148) additae notae, pariter ac cetera eius scripta, vasta doctrinae mole sunt referta, at ipsam rem tam parum illustrant, ut, qui ea perlegeret, oleum et operam perderet. Maioris momenti sunt eius notae ad Loccenii versionem, quibus haec multis locis emendatur. — Secundum hanc versionem a Lundio emendatam, edictum Episcopi Bryniulfi denuo est impressum in libro ab H. Spegel edito: *Skriftelige bevis hörande till Svenska Kyrckio-Historien eller Biskops-Chrönikan*, Ups. 1716, p. 146—148.

som Loccenii öfriga öfversättningar, hvilka i allmänhet endast kunna med någon nytta begagnas af den, som förstår att bedöma dem, och minst behöfver dem. Lundii inledning (14 sidor) och efteråt (sid. 76—148) tillagda anmärkningar äro, såsom vanligt, späckade med mycken lärdom, men så föga uplysande för sjelfva ämnet, att deras genomläsning ej ersätter den tid och belönar det tålamod som dertill erfordras. Af mera värde äro hans anmärkningar vid Loccenii öfversättning, hvarigenom denna på många ställen blifvit rättad. — Efter denna öfversättning med Lundii rättelser, är Biskop Brynjulfs stadga å nyo tryckt bland H. Spegels Skriftelige bevis hörande till Svenska Kyrckio-Historien eller Biskops-Chrönikan, *Ups. 1716, sid. 146—148.*

3. Codex Juris Vestrogothici, ex vetusto Bibliothecæ Regiæ Holmiensis manuscripto, multum a Stjernhjelmiano discrepante, transscriptus; quem consent. Ampliss. Philos. Ord. Lund. Latine versum exhibent Præses Ebbe Samuel Bring, Phil. Doct. Hist. Litt. Doc. et Respondentes, Gustaf Acharius etc. *Partt. I—XXI, Lundæ, MDCCCXII—MDCCCXXII, Litteris Berlingianis,* 174 pagg. in 4:o.

Manuscriptus ille codex, quem in hoc titulo commemorat Celeberrimus Bring, iam Philosophiae Professor Lundensis, idem est quem nos cod. B. appellamus, scilicet cod. Stockholm. B. 58. Iam Hadorph ex hoc codice edere Ius VG. meditatus est [73]). Ultimo prioris saeculi decennio eundem exscribendum curavit Nob. P. Tham Dagsnesensis, et hoc apographum, quod in relicta eius bibliotheca desidera-

Den handskrift, numera Philosophiæ Professorn i Lund, Hr. Bring i denna titel omtalar, är den af oss så kallade cod. B, eller B. 58. å Kongl. Bibliotheket i Stockholm. Efter denna handskrift ämnade redan Hadorph utgifva WGL. [73]). På 1790-talet lät framl. Hof-Intendenten Pehr Tham till Dagsnäs afskrifva samma codex, och denna afskrift, hvilken ej fanns i hans efterlemnade boksamling, var, så-

73) Vide pag. XV, XVI supra.

73) Se ofvanföre sid. XV, XVI.

Digitized by Google

batur, idem, ut certo scimus, est manuscriptus Iuris VG. codex, cuius notitia ad Consultissimum D:rem C. Schildener, Professorem Gryphisvaldensem, pervenit [74]). Postea apographum huius codicis a Vennaesio factum, transscripsit Consult. Dr. I. Holmbergson, cuius apographum demum Cel. Bring, forma dissertationum academicarum, singulas plagas continentium, typis vulgandum suscepit. Plagulae a. 1818 impressae, 158 paginas continentes, tunc communi titulo instructae sunt, et dicatae Consult. D:ri G. Hugoni, in Academia Georgia Augusta Antecessori celeberrimo, qui hic dicitur "Iure Consultorum nostrae aetatis facile princeps." Hic titulus, hactenus rarissimus, ita sonat:

som vi med fullkomlig visshet känna, den handskrift af VGL. hvarom Hr. Professorn Dr. Carl Schildener i Greifswald erhållit kunskap [74]). Sedermera afskref Hr. Professorn Dr. J. Holmbergson Vennæsii afskrift af denna codex, och denna Hr. Dr. Holmbergsons afskrift är det som Hr. Bring företagit sig att i form af Akademiska Disputationer arkvis af trycket utgifva. Hittills är dock blott en tredjedel af detta verk utgifven. De år 1818 utkomna ark, utgörande 158 sidor, blefvo då försedda med ett gemensamt titelblad, och dedicerade till Professorn i Göttingen, Hof-Rådet G. Hugo, som här kallas "Iure Consultorum nostrae aetatis facile princeps." *Detta titelblad, som hittills är högst sällsynt, lyder så:*

Codex Juris Vestrogothici ex vetusto Bibliothecæ Regiæ Holmiensis manuscripto transscriptus, quem Latine vertit notisque illustravit Ebbe Samuel Bring, Phil. Doct. Juris Utr. Candid. in Jure Criminali Rom. et Regn. Septentr. Adjunctus E. O. Pars I. Lundæ, MDCCCXVIII, Literis Berlingianis.

Haec editio incipit, pariter ac apographum Vennaesii, ab additamentis in initio voluminis autographum continentis positis (Add. 7: 25. etc.), post quae sequuntur fragmentum Libri *af vaþæ farum*, quaeque porro habet ipse textus Iuris, usque ad verba: *þa skal þen yn-(sti)*, Cap. 8. ArfB. Alternae paginae continent textum et versionem Latinam, cum notis utrique adnexis. Quod ad hunc textum adtinet, observandum est, fallax Vennaesii apographum proprium eius fundamentum esse. Apographum Celeberrimi Holmbergson cum autographo collatum quidem fuit, quo quae-

Denna edition börjar, likasom Vennæsii afskrift, med de i original-handskriften främst i boken inbundna tilläggen (Add. 7: 25. etc.), hvarefter följer fragmentet af Balken af vaþæ farum *och det öfriga af sjelfva Lagens text, till och med orden:* þa skal þen yn-(sti), *i 8. Fl. ArfB. På hvarannan sida är tryckt texten och en Latinsk öfversättning, och vid hvardera äro noter bifogade. Hvad den här tryckta texten beträffar, så är att märka, att det egentligen är Vennæsii opålitliga afskrift som derför ligger till grund. Herr Dr. Holmbergsons afskrift har väl blifvit jämnförd med o-*

74) Vide Eius *Bemerkungen* etc. antea cit. pag. 18.

74) Se Dess förut anförda Bemerkungen *etc. sid. 18.*

Digitized by Google

dam errata sunt emendata; at contra multa nova errata non sunt observata, immo nonnulla in ipsa collatione sunt addita. Haec exemplis quibusdam firmare liceat. Pro *N*, II. DrB. 3, Vennaesius tribus locis legit *A*, [75]) et pro *Niu*, cap. 10. ibid., *A III*, etsi litt. *N* multis locis in hoc codice occurrit. Pro *E huar*, AB. 1, habet *Huär;* pro *fære*, Add. 8, *fiere;* pro *fyſt*, Add. 9: pr, *ſyſt*, etc. Cel. Holmbergson omittit v. *han (þore vitæ)*, VS. 14; *nampn*, O. 2: pr; *ſkal bötæ*, Dr. 27; *taki (ſin lagha lot)*, Add. 11: 16; *ſum (han aa halder)*, Add. 12: 1; addit *marker* post *III*, Dr. 32; *han* post *fællir*, Add. 7: 26. Post vv. *hwat þeer æru*, Add. 11: 16, inserit v. *börn*, in autographo ad tabulam consanguinitatis, eodem folio scriptam, pertinentem [76]). Pro *biþer*, O. 1: 13, legit *viþer;* pro *haft ær*, Add. 9: 2, *haftär;* pro *köper*, Add. 11: 5, *köp;* pro *tacnum*, Add. 13: 1, *tvenum*, et s. p. Haec omnia multaque alia errata in editionem Cel. Bring transierunt, vitiis typographicis aucta. Quod Cel. Bring non necessarium duxit inquirere, an fidum esset apographum ab ipso edendum, id mirum non est, cum ne tunc quidem, cum locum in apographo obscurum offendisset, operae pretium duxerit quaerere, quid haberet autographum [77]). Si itaque Stiernhielmii editio insigne est documentum imperiosi arbitrii editoris, omni iure statuere possumus edi-

riginal-handskriften, hvarvid några fel blifvit rättade, men deremot hafva en mängd nya ej blifvit anmärkta, och några vid sjelfva collationeringen tillkommit. Vi vilja anföra några exempel till bevis härpå. I stället för N, *II. DrB. 3, läser Vennæsius på 3 ställen* A [75]), *och för* Niu, *ibid. 10,* A III, *ehuru bokstafven* N *på många ställen förekommer i denna handskrift. För* E huar, *AB. 1, har han* Huär; *för* fære, *Add. 8,* fiere; *för* fyſt, *Add. 9: pr,* fyſt, *o. s. v. Hr. Holmbergson utelemnar ordet* han (þore vitæ *etc.*), *VS. 14; likaså* nampn, *O. 2: pr;* ſkal bötæ, *Dr. 27;* taki (ſin lagha lot), *Add. 11: 16;* ſum (han aa halder), *Add. 12: 1; tillägger* marker *efter* III, *Dr. 32;* han *efter* fællir, *Add. 7: 26. Efter orden* hwat þeer æru, *Add. 11: 16, insätter han* börn, *som i originalet hör till den på samma blad skrifna slägttafian* [76]). *För* biþer, *O. 1: 13, läser han* viþer; *för* haft ær, *Add. 9: 2,* haftär; *för* köper, *Add. 11: 5,* köp; *för* tacnum, *Add. 13: 1,* tvenum, *o. s. v. Alla dessa och många flera fel stå qvar i Hr. Brings tryckta uplaga, tillökta med ett antal tryckfel. Att Hr. Bring ej aktat nödigt att försäkra sig om riktigheten af den afskrift, han ämnade af trycket utgifva, kan ej förvåna, då han icke ens der denna afskrift var otydlig, gjort sig besvär att efterfråga huru der stod i originalet* [77]). *Man kan således med fullt skäl säga, att om Stjernhjelms uplaga utmärker sig genom utgifvarens egenmägtiga för-*

75) Cfr. not. 19. pag. 122.
76) Vide not. 57. pag. 247.
77) Ut Add. 9: pr, ubi dicere non potuit utrum in apographo legendum esset *thi sum* an *thisum*.

75) Jfr. not. 19. sid. 122.
76) Se not. 57. sid. 247.
77) Såsom Add. 9: pr, der han ej kunde afgöra antingen afskriften hade thi sum *eller* thisum.

Digitized by Google

tionem Cel. Bring aeque insignem testari incuriam et commoditatem, quam ad tale opus perficiendum sufficere credidit editor. — Versio Latina, quam adiecit Cel. Bring, vix melior exspectari potuit ab eo, qui neque ipsius argumenti, nec veteris nostrae linguae peritia satis instructus fuit, quique, ut ex multis locis evidens est, hac etiam in re tam incuriose egit, ut ne perlegisset quidem hunc Iuris codicem, antequam illum vertendum edendumque susciperet [78]).

Praeter editiones Iuris VG. iam memoratas, de duabus aliis editionibus cogitatum est, vel saltem sermo factus. Hadorph enim in animo habuit edere Ius VG. e cod. B, quae editio memoratur inter "opera, quae vel iam pridem vel nuper parata erant," in *Catalogo Librorum, qui in Historia et Antiquitatibus sub imperio Caroli XI publicati sunt,* Stockh. 1690, p. 16 [79]).

farande, så är Hr. Brings lika utmärkt genom den liknöjdhet och den beqvämlighet, hvarmed han trott att ett sådant verk kunde utföras. — Hvad den af Hr. Bring bifogade Latinska öfversättningen angår, är den så god den kunde väntas af en öfversättare, som saknade tillräcklig kännedom så väl af ämnet som af vårt gamla språk, och som äfven i detta afseende tagit saken så beqvämt, att han, såsom af många ställen kunde bevisas, icke ens genomläst denna Lag, innan han företog sig att öfversätta och trycka den [78]).

Utom dessa nu omförmälda uplagor af WGL. hafva två särskilda uplagor varit tillämnade, eller åtminstone omtalade. Hadorph ämnade neml. att utgifva WGL. efter cod. B, och detta verk upräknas bland de arbeten, som redan voro färdiga till tryckning, i den år 1690 i Stockholm tryckta Catalogus Librorum, qui in Historia et Antiquitatibus sub imperio Caroli XI

78) Ipse iam vereri coepit Cel. Bring ne versio sua erratis scateat, affert vero, in sui excusationem, neminem satis peritum ei adfuisse, a quo consilia petere potuisset (Diss. *de vet. Sv. et Goth. praecip. quae rempubl. spectant, instit.* Lundae, 1824, p. 78). At sive peritus consiliarius revera defuerit Cel. Bring, — etsi ipse antea fassus est Cel. Holmbergson obscuriores locos illustrasse — sive eiusmodi consiliorio non vacaverit vel necessarium visum fuerit in favorem Cel. Bring tale huius codicis studium suscipere, quale opus esset, si versio, quantum fieri posset, a mendis immunis, praeberetur, id non excusat Cel. Bring, qui non debuisset, alienis consiliis subsidiisque fretus, accedere ad opus, cui se non esse parem, facile intelligere potuisset.

78) Hr. Bring har numera sjelf begynt ana att hans öfversättning öfverflödar af oriktigheter, men han anser sig vara ursäktad dermed, att han ej haft tillgång till någon kunnig rådgifvare (Diss. de vet. Sv. et Goth. praecip. quae rempubl. spectant, instit. *Lund, 1824, sid. 78). Men ehvad Hr. Bring verkligen varit i saknad af en kunnig rådgifvare — ehuru han sjelf förr erkänt att Hr. Dr. Holmbergson för honom förklarat mörkare ställen — eller en dylik rådgifvare ej haft tillfälle eller ansett sig förpligtad att för Hr. Brings skull företaga ett sådant studium af denna Lag, som fordrades för att deraf lemna en, så vidt möjligt vore, felfri öfversättning, så är detta ingen ursäkt för Hr. Bring, som i alla fall ej bort, i förlitande på andras råd och hjelp, befatta sig med ett arbete, hvilket han lätt kunnat finna att han ej var vuxen.*

Digitized by Google

Lundius quoque pluries verba fecit de editione Iuris VG. ab ipso parata. In prolegomenis ad Ius Uplandicum supra (pag. XLVIII) memoratis, dicit "brevi secuturum esse Gotica lingua edendum ipsum illum codicem, desperatis ante locis recte suppletis, quae subsidiis manu exaratorum librorum plurium destitutus defectusque Gener. Stiernhielmius relinquere maluerat intacta, quam incerta, Themide irata, substituere." Idem de Lundio eodem fere tempore narrat Ionas N. Salanus in epistola ad G. Hickesium [80]). In principio prolegomenorum ad Bullam Agapeti [81]) dicit se, Loccenii versionem editurum, "cogitasse simul codicem adiicere vernaculum," at, "ob spem sibi factam de nonnullis aliis subsidiis instrumentisque," differendum existimasse; illa spe se non excidisse, quum in lucem tandem prolata essent "vetustatis quaedam inlustria monumenta," publicati sunt, *sid. 16* [79]). *Lundius förmälte äfvenledes vid flera tillfällen huruledes han var sinnad att utgifva WGL. I det förut (sid. XLVIII) omtalta företalet till Uplandslagen säger han att han innan kort ämnade utgifva WGL. på original-språket, sedan han först tillagt några ställen som Stjernhjelm, i brist af handskrifter, förbigått. Det samma berättar om honom, vid samma tid, Jonas N. Salan i bref till G. Hickesius* [80]). *I början af företalet till Agapeti Bulla* [81]) *säger han att han, då Loccenii öfversättning utgafs, äfven hade ämnat bifoga sjelfva WGL:s text, men han dröjde dermed, emedan han hoppades erhålla några då än förborgade* "subsidia instrumentaque;" *detta hopp hade icke heller slagit felt, emedan han numera updagat* "vetustatis quaedam inlustria monumenta, "*hvilka*

79) Cfr. pag. XVI supra. — Secundum Schildener (*Bemerkungen* etc. supra citt. p. 16. not.) narrat Dreyer in *Biblioth. Iuris Suio-Goth.* p. 198, ubi citantur I. Molleri *Hypomnem. ad Schefferi Svec. liter.* p. 437, Iohannem Axehielm parasse editionem Iuris VG. Hac tamen in re sine dubio errat sive Cel. Schildener, sive Dreyer, cuius opus non vidimus; Moller saltem l. c. non loquitur de Axehielm, sed de Hadorph.

80) Hickesii *Thesaurus Linguar. Vett. Septentr.* Vol. 2. (vel rectius, *Antiquae Literat. Septentr. liber alter*) p. 316.

81) Titulus (vide not. 72. pag. XLVIII supra) habet annum 1703, at ipsum opus iam a. 1702 impressum fuit, si verum est, quod ferunt, maximam partem exemplarium in incendio Upsaliensi hoc anno esse consumtam. Ista prolegomena eadem sunt, de quibus loquitur Schildener, l. c. p. 15.

79) *Jfr. ofvanf. sid. XVI.* — *Enligt Schildeners upgift (ofvan anf.* Bemerkungen *etc. s. 16. not.) berättar Dreyer i* Biblioth. Iuris Suio-Goth. *s. 198, med åberopande af I. Molleri* Hypomnem. ad Schefferi Svec. liter. *s. 437, att Johan Axehjelm ämnat utgifva WGL. Utan tvifvel ligger häri ett mistag, antingen af Hr. Schildener, eller af Dreyer, hvars verk vi ej sett; åtminstone talar Moller på anf. st. ej om Axehjelm, utan om Hadorph.*

80) *Hickesii* Thesaurus Linguar. Vett. Septentr. 2. *B. (eller rättare,* Antiquae Literat. Septentr. liber alter*) sid. 316.*

81) *Titeln (se ofvanf. not. 72. sid. XLVIII) har årtalet 1703, men sjelfva arbetet måste vara tryckt år 1702, emedan de flesta exemplaren skola brunnit up vid den stora eldsvådan i Upsala sistnämnda år. Nämnda företal är den af Schildener på anf. st. s. 15 omtalta skrift.*

Digitized by Google

quae non potuit quin publici iuris faceret. In fine horum prolegomenorum, quae praeterea tantum spectant litem de principatu inter Sueciam et Daniam, cui certamini finem faceret fictitia Bulla Agapeti, nonnulla occurrunt, e quibus concludi posset hoc scriptum, quod certo non nisi eum in finem compositum est, ut praefatio esset ad dictam Bullam, inter memorata "inlustria monumenta" sine dubio illustrissimum, esse praefationem ad editionem Iuris VG. cum notis Lundii. In Dissertatione *de iustitia et iure Sueonum*, Upsalis a. 1703 Lundio Praeside edita, nomine Respondentis I. Herlin iactatur "editionem codicis legum VG. novam sub prelo ferventem, nonnullis suppletis lacunis, propediem, opera Consult. Praesidis, haud sine summo applausu, cum orbe litterato communicatum iri." Nobis vero, his omnibus praetermissis, omnino est persuasum, istam Iuris VG. editionem a Lundio tam saepe iactatam, at numquam consummatam, de qua ne unum quidem verbum occurrit in prolegomenis ad Loccenii versionem, numquam sub prelo fuisse, immo, ne serio quidem de ea esse cogitatum. In antecedentibus (pag. XLII seq.) ostendimus Lundium non nisi levissima quaedam, immo fere nihil, in notis ad Loccenii versionem hausisse e manuscriptis codicibus in Archivo Antiquitatum adservatis, etsi ipsi cognitis, at contra fictitiis citatis Latine versis non pepercisse. Talibus subsidiis munitus accedere ad ipsum textum Iuris VG. edendum, id certe ipsi Lundio nimis lubricum visum est, nec ei in mentem venire potuit.

han ej borde dröja att göra allmänt bekanta. Vid slutet af detta företal, som för öfrigt blott angår rangstriden emellan Sverige och Danmark, hvilken genom den diktade Agapeti Bulla skulle afgöras, förekomma uttryck, hvaraf man skulle sluta att denna skrift, hvilken visserligen aldrig varit ämnad till annat än ett företal till Agapeti Bulla, utan tvifvel det märkvärdigaste af de omtalta "inlustria monumenta," *vore en inledning till en edition af WGL. med Lundii anmärkningar. Uti en i Upsala år 1703 utgifven Dissertation* de iustitia et iure Sueonum, *låter Lundius Respondenten J. Herlin berätta, att en ny upplaga af WGL., der några luckor voro fylda, skulle, genom Praesidis försorg, innan kort, med största bifall, varda åt den lärda verlden meddelad. Detta allt oaktadt äro vi fullt öfvertygade att denna af Lundius så ofta omtalade, men dock aldrig utkomna edition af WGL., hvarom han ej nämner ett ord i företalet till Loccenii öfversättning, aldrig varit under tryckning eller ens på allvar tillämnad. Vi hafva i det föregående (sid. XLII o. f.) visat, huru högst obetydligt, ja nästan alls icke han för noterna till Loccenii öfversättning hade begagnat de i Antiqvitets-Archivet varande handskrifter af WGL. hvilka han dock kände, och att han deremot var ganska frikostig med falska citater i Latinsk öfversättning. Att på det sättet utrustad företaga utgifvandet af sjelfva WGL:s text, det hade till och med för en Lundius varit alltför betänkligt, och kunde visst icke falla honom in.*

Digitized by Google

Minora tantum capita quaedam, ad Ius VG. pertinentia, praeter editiones supra recensas, e manuscriptis codicibus sunt edita:

1. Narratio de conventu Danaholmensi (I. CB.) e cod. P, occurrit in opusculo a I. Messenio edito: *Twå Små Gamble Sweriges och Göthes Chrönikor* etc. Stockholmiae, 1615, ac denuo impresso Stockh. 1643, 8:o. Alterum horum chronicorum id est, quod continet dictus codex, etsi a Messenio, ut ipse in titulo dicit, est diligenter perlustratum (*"ſlijteligan öffuerſedd"*), i. e., prout ipsi placuit, refectum atque ex aliis fontibus auctum [82]). Caput de conventu Danaholmensi, quod in fine manuscripti codicis legitur, hic post historiam R. Emundi, cap. 23. pag. 55 (in rec. edit. pag. 47) insertum est; post illud vero intrusum est chronicon Danicum in eodem codice scriptum. Sequentia exempla mutationum a Messenio factarum afferre liceat: *Æmunder* in *Odmunder* mutatur; *fiælande* in *Finlande; wrangxnæs* in *Weſtergöſnäs; dela* in *luttar;* post *ſkane* additur: *och Grijmithom,* et s. p. — Hoc chronicon ex eodem manuscripto codice denuo editum est inter *Scriptores Rer. Svec. Med. Ævi,* T. I. Upsalis, 1818, fol. sect. 1. pag. 240—250, cum titulo: *Then Gamble Swenſke Crönica,* ubi non Messenii quidem more "perlustratum" est; attamen hic quoque paucae illae lineae, ubi de conventu Danaholmensi agitur (p. 250), scatent turba mendorum, quorum maxima inde orta sunt, quod

Endast några smärre, till WGL. hörande stycken, äro, utom ofvannämnda editioner, efter handskrifter utgifna:

1. Berättelsen om mötet på Danaholmen (I. CB.) enligt cod. P, finnes i de af J. Messenius utgifna: Twå Små Gamble Sweriges och Göthes Chrönikor *etc. Stockholm, 1615; å nyo tryckta Stockh. 1643, 8:o. Den ena af dessa chrönikor är den, som finnes i nämnda handskrift, ehuru den blifvit af Messenius, såsom han sjelf på titelbladet säger, "ſlijteligan öffuerſedd," d. ä. efter eget behag förbättrad och ur andra källor tillökt [82]). Stycket om mötet på Danaholmen, hvilket i handskriften finnes i slutet, är här inflickadt straxt efter Emund slemes historia, cap. 23. sid. 55 (i sednare upplagan sid. 47), och näst derefter har Messenius inpassat den i handskriften förekommande Danska chrönika. Såsom prof på Messenii förbättringar må anföras, att han gör Æmunder till* Odmunder, fiælande *till* Finlande, wrangxnæs *till* Weſtergöſnäs, dela *till* luttar; *efter* ſkane *tillägger han:* och Grijmithom, *o. s. v. — Denna chrönika är efter handskriften å nyo tryckt bland* Scriptores Rer. Svec. Med. Ævi, *T. I. Upsala, 1818, fol. sect. 1. sid. 240—250, under titel:* Then Gamble Swenſke Crönica; *visserligen utan att der på Messenii sätt vara "öfverſedd;" dock äfven här invimla de få raderna om mötet på Danaholmen (p. 250) af en mängd fel, af hvilka de betydligaste härröra deraf, att de, ehuru tydliga, förkortningstecken*

82) Cfr. C. G. Warmholtz, *Bibliöth. Hist. Sveo-G.* V. p. 26.

82) Jfr. C. G. Warmholtz, Biblioth. Hist. Sveo-G. *V. s. 26.*

Digitized by Google

signa abbreviationum, etsi distincta, aut male lecta aut plane praetermissa sint. Sic, ut in hac vitiorum caterva maximum dicamus, heic occurrit vocabulum unicuique certe incognitum: *"hramoth"*, quamvis distincte scriptum est *herramoth*, litteris *er* abbreviatis. Sic *konunger* mutatur in *Konung; öſtragötlande* in *Ostgötlande; ſmalandum* in *smalanden; tolle tote* in *Tolletote* etc.

blifvit dels orätt lästa, dels alldeles förbisedda. Så ſinnes här, för att bland denna svärm af fel nämna det besynnerligaste, ett, förmodligen för hvar och en obekant ord "hramoth," *ehuru i handskriften tydligen står* herramoth, *med förkortningstecken för bokstäfverna* er. *Så är* konunger *gjordt till* Konung; öſtragötlande *till* Ostgötlande; ſmalandum *till* smalanden; tolle tote *till* Tolletote, *o. s. v.*

2. Historiam Legiferorum Vestrogotiae (IV. 14.) e cod. D, secundum apographum a Brocman factum, una cum versione Loccenii et suis observationibus edidit O. Rabenius in Diss. *de antiquis Westro-Gothiæ Legiferis*, Upsalis, 1769, 4:o. Haec editio, ut solent apographa Brocmanni, haud parum fidelis est, nec tamen mendorum vacua.

2. *Historien om Westergötlands Lagmän (IV. 14.) är efter en af Brocman gjord afskrift af cod. D. utgifven, jämte Loccenii öfversättning och egna anmärkningar, af O. Rabenius i Diss.* de antiquis Westro-Gothiae Legiferis, *Upsala, 1769, 4:o. Denna edition är, likasom Brocmans afskrifter i allmänhet, temligen noggrann, dock ej felfri.*

3. Postquam Ihre in Diss. *Vetustus Catalogus Regum Svio-Gothicorum*, Ups. 1752—1755, ex editione Iuris VG. Stiernhielmiana inseruerat historiam Regum Sueciae Christianorum (IV. 15.), una cum Loccenii versione suisque notis criticis, eumque A. A. v. Stiernman in libro suo: *Tal om de lärda vetenskapers tillstånd i Svearike under hedendoms och påfvedöms tiden*, p. 80, merito carpserat, quod illam Regum seriem ex editione Stiernhielmiana, manuscripto codice non collato, ediderat, quam reprehensionem variis tergiversationibus avertere conatus est Ihre in epistola: *Bref, innehållande bihang till ett nyligen utkommet Tal* etc. Upsalis, 1759, litteris N. P. R. subsignata, hac causa factum est, ut illa Regum series e manuscripto codice ederetur in libello: *Bref växling emellan tvänne vän-*

3. *Sedan Ihre, uti en i Upsala, 1752—1755 utgifven Diss.* Vetustus Catalogus Regum Svio-Gothicorum, *ur Stjernhjelms edition af WGL. aftryckt historien om Sveriges Christne Konungar (IV. 15.) jämte Loccenii öfversättning och egna kritiska anmärkningar, och af A. A. v. Stjernman i dess* Tal om de lärda vetenskapers tillstånd i Svearike *etc. sid. 80, blifvit rättvist tadlad derför, att han utgifvit denna konungalängd efter Stjernhjelms edition, utan att jämnföra den af Stjernhjelm följda handskriften, och Ihre sökt med åtskilliga undflykter värja sig mot detta klander i ett med bokstäfverna N. P. R. underteknadt* Bref, innehållande Bihang till ett nyligen utkommet Tal *etc. Upsala, 1759, gaf detta anledning dertill, att nämnda konungalängd blef efter handskriften utgifven i* Brefväxling emellan tvänne vänner *etc. Stockholm,*

Digitized by Google

ner angående ett nyligen i Upsala utkommet Bihang, innehållande anmärkningar öfver . . . A. A. v. Stjernmans tal etc. Stockholmiae, 1759, 8:o p. 32—44. Additur testimonium C. R. Berch de convenientia cum codice manuscripto. Nec tamen haec editio a mendis est pura. Nomen editoris, hic litt. J. C. B. insigniti, dicitur fuisse C. I. Strand [83]). Dupliciter denique, e codd. D. et Q, secundum apographa a Nordin facta, cum praefatione et notis E. M. Fant, edita est haec Regum series inter *Scriptores Rer. Svec. Med. Ævi,* Tom. I. sect. 1. p. 7—13. In hac quoque editione multa offenduntur menda.

1759, 8:o sid. 32—44. Efteråt följer ett betyg af Cancelli-Rådet C. R. Berch, om likheten med handskriften. Det oaktadt är icke heller denna edition felfri. Utgifvaren, som underteknat sig J. C. B, skall hafva varit Expeditions-Sekreteraren C. J. Strand [83]). Slutligen är denna konungalängd tvefaldt, neml. ur cod. D. och cod. Q, efter Nordins afskrifter, med företal och anmärkningar af E. M. Fant, utgifven bland Scriptores Rer. Svec. Med. Ævi, *Tom. I. sect. 1. sid. 7—13. Äfven denna edition har många fel.*

4. Latinam versionem et continuationem Regum seriei nuper memoratae, e cod. Bibl. Stockholm. A. 17. a nobis editam, antea ex eodem codice edidit E. Benzelius in *Monumentis historicis veteribus Ecclesiae Sveogothicae,* Upsalis, 1709, 4:o pag. 69—71. Alia vitia ut taceamus, id praecipue in hac editione est vituperandum, quod Benzelius textui tacens inseruit adnotationes in codice manuscripto rec. manu inter lineas scriptas, et, ante omnia, quod cum hac Christianorum Regum serie connexuit fragmentum alius Regum seriei, de ethnicis Regibus, longe post in eodem codice rec. manu additum [84]). Gravia ista men-

4. Den af oss, efter cod. Bibl. Stockh. A. 17, utgifna Latinska öfversättning och fortsättning af nyssnämnda konungalängd är förut utgifven efter samma handskrift af E. Benzelius i Monumenta historica vetera Ecclesiae Sveogothicae, *Upsala, 1709, 4:o sid. 69—71. Andra fel att förtiga, är emot denna edition i synnerhet det att påminna, att Benzelius utan anmärkning i texten uptagit de i handskriften af sednare hand emellan raderna gjorda tillägg, och, framför allt, att han i sammanhang med denna Christna konungalängd bragt ett långt efteråt i samma handskrift af sednare hand tillagdt stycke af en annan konungalängd angående de hedniske Konungarne [84]). Dessa betydliga fel*

83) De hac pugna confuse loquitur Fant, *Script. Rer. Svec.* T. 1. sect. 1. p. 13. not. d.

84) Hoc fragmentum, quod inscribitur: *Hii fuerunt reges pagani in fwecia,* excerptum

83) Om denna strid har Fant lemnat förvirrade upgifter i Script. Rer. Svec. *T. 1. sect. 1. sid. 13. not. d.*

84) Detta stycke, som har öfverskriften: Hii fuerunt reges pagani in fwecia, *är ett ut-*

Digitized by Google

da repetuntur in T. I. *Scriptorum Rerum Svec. Med. Ævi*, sect. 1. pag. 15, 16, ubi haec series denuo est edita, etsi a Nordin cum manuscripto codice collata erat. — Hanc quoque Regum seriem, ex editione Benzelii, inseruit Ihre Diss. nuper citatae, *Vet. Catal.* etc. pag. 34—38.

5. Edictum Regis Magni (IV. 19.) et caput: *Legher madþær man til at dræpæ* etc. (IV. 9.) edidit I. Hadorph inter *gambla Stadgar*, ad calcem codicis *Biærköa Rætter*, Stockholmiae, 1687; illud e cod. D, hoc, cui affinxit titulum: "*Konung Magni Ladulås Stadga Åhr 1284*," e cod. H.

äro uprepade i Scriptores Rerum Svec. Med. Ævi, *T. I. sect. 1. sid. 15, 16, der denna konungalängd å nyo är tryckt, eluru den af Nordin blifvit jämnförd med handskriften. — Äfven denna konungalängd har, efter Benzelii edition, blifvit aftryckt af Ihre i nyss anförda Diss.* Vet. Catal. *etc. sid. 34—38.*

5. Konung Magni stadga (IV. 19.) och stycket: Legher madþær man til at dræpæ *etc. (IV. 9.) äro af J. Hadorph utgifna bland* gambla Stadgar, *efter* Biärköa Rätten, *Stockholm 1687; den förra efter cod. D, den sednare, hvilken han ger titeln:* "Konung Magni Ladulås Stadga Åhr 1284," *efter cod. H.*

III. De hac Iuris Vestrogotici editione.

Postquam AUGUSTISSIMO REGI placuerat nos iubere illam edere collectionem antiqui Iuris Sveo-Gotici Codicum, cuius volumen primum nunc in publicam lucem prodit, primum nobis curae erat, omnes, si fieri posset, eius generis codices manuscriptos investigare, unumque in locum congerere. Quem in finem, nobis submisse rogantibus, litteris die 26 Martii 1823 clementer circummissis, Regi placuit iubere, omnes tales codices manuscriptos, in Bibliothecis Academiarum Gymnasiorumque ac in archivis Capitulorum, templorum et iudiciorum adservatos, mox ad Regiam Bibliothecam Stockholmiensem mitti. Privatos quoque talium codicum dominos, iubente

III. Om närvarande edition af Westgötalagen.

Då KONGL. MAJ:T täckts åt oss i Nåder updraga utgifvandet af den samling af Sveriges gamla Lagar, hvaraf Första Bandet nu lemnas i Allmänhetens händer, var det vår första omsorg att vinna en, så vidt möjligt var, fullständig kännedom om alla i behåll varande handskrifter af dessa Lagar, och att få dessa handskrifter samlade på ett ställe. Till befrämjande af detta ändamål täcktes Kongl. Maj:t, på vår underdåniga hemställan, genom utfärdade Nådiga Circulair-bref af den 26 Mars 1823, förordna, att alla i Akademi- och Gymnasii-Bibliothekerna, samt Domcapitlens, kyrkornas och domstolarnes archiver befintliga handskrifter af nämn-

---

est ex illa Regum serie, quae legitur inter *Script. Rer. Svec.* p. 2—5.

drag ur den konungalängd, som är tryckt bland Script. Rer. Svec. *sid. 2—5.*

Digitized by Google

Rege, publicis edictis rogarunt Praefecti Regii, vellent codices suos Bibliothecae nuperrime dictae commodare. Quae praeterea a nobis privatim eundem in finem potuerunt fieri, ea non sunt neglecta. Haec omnia non frustra esse facta, testatur collectio manuscriptorum codicum ad Ius VG. pertinentium hodieque in Bibliotheca Regia Stockholmiensi adservatorum [85]), in prima huius praefationis parte descripta. Nullus alius codex huc pertinens ad nostram notitiam pervenit; nihil, quod cuiusdam momenti sit, oculis nostris se subduxisse speramus.

da slag borde genast till Kongl. Bibliotheket härstädes insändas, äfvensom enskilde egare af sådana handskrifter blifvit, på Kongl. Maj:ts Nådiga befallning, af Konungens Befallningshafvande, genom utfärdade allmänna kungörelser, upmanade att till sistnämnda Bibliothek till låns insända sina handskrifter. Dessutom hafva vi ej försummat hvad på vårt enskilda bemödande för samma ändamål kunnat ankomma. Att dessa anstalter ej varit fruktlösa, visar den i första afdelningen af detta företal beskrifna samling af till Westgötalagen hörande handskrifter, hvilka alla [85]) nu finnas på Kongl. Bibliotheket härstädes. Inga andra hit hörande handskrifter hafva kommit till vår kunskap, och vi våga hoppas att ingen ting af betydenhet undgått vår upmärksamhet.

Hos omnes codices examinantes, vidimus in iis contineri sequentia diversa capita, unum ab alteris accurate separanda:

1. Antiquior, ante medium saeculum XIII in praesenti sua forma compositus Iuris VG. Codex, qualem eum, in Libro de Iure Ecclesiastico paullo mancum, exhibet codex versus finem eiusdem saeculi manu exaratus, una cum additamentis quibusdam eadem manu scriptis. Hunc continet prima pars huius editionis, cum titulo: Iuris Vestrogotici Codex antiquior.

Vid granskningen af alla dessa handskrifter af WGL. hafva de befunnits innehålla följande olika stycken, som noga måste ifrån hvarandra åtskiljas: 1. En äldre, i förra hälften af 13:de århundradet, i sin närvarande form, författad codex af WGL. sådan den, i KyrkB. något defekt, finnes i en handskrift från slutet af samma årh., med några af samma hand gjorda tillägg. Denna codex utgör första afdelningen af denna edition, med titel: den äldre Codex af Westgötalagen.

2. Recentior, in fine saeculi XIII, ni fallimur, compositus Iuris VG. Codex, cuius Libri *Kirkiu bolker, af ſaramalum* et pars Libri *af vaþæ ſarum* in codice alias plenissimo, medio saec.

2. En yngre, troligen i slutet af 13:de århundradet författad codex af WGL., hvaraf, i den fullständigaste handskriften (från medlet af 14:de årh.), KyrkB., Balken af ſaramalum, och en del

85) Excepto apographo alius apographi in Torp adservato (cfr. pag. XXXVIII supra), quod isto loco perlustrare suffecit.

85) Endast med undantag af den på Torp befintliga afskrift af en annan afskrift (se ofvanf. sid. XXXVIII); hvilken vi ansett vara tillräckligt att på stället jämnföra.

Digitized by Google

XIV scripto, desunt; at Librum de Iure Ecclesiastico alii habent manuscripti codices. Hunc codicem, et additamenta ad illum pertinentia, exhibet secunda pars huius voluminis, cui titulus: Iuris Vestrogotici Codex recentior.

3. In eodem volumine, quod continet codicem antiquiorem supra dictum, locum obtinuerunt Lydekini excerpta et adnotationes, quae, cum isto codice non cohaerentia, hic propriam partem, tertiam nempe, efficiunt.

4. Adnotationes in eodem codice rec. manu scriptae non magis cum ceteris confundi potuerunt, ideoque hic in quartam operis partem congesta sunt, cum titulo: Incerti auctoris variae adnotationes.

5. Tractatum de reditibus Regis e Vestrogotia hic appendicis loco adiecimus.

Ad illas quinque partes omnia, quae codices Iuris VG. manuscripti continent, referri potuerunt. De quacumque parte nonnulla monere liceat.

1. Iuris Vestrogotici Codex antiquior hic editus est ex unico codice manuscripto superstite, sc. cod. A. (B. 59. in Bibliotheca Regia Stockholmiensi). Lacuna in Libro *Kirkiu bolker* inde orta, quod unum folium in manuscripto codice periit [86]), ex nullo igitur alio codice compleri potuit. Cum hic codex ignoret divisionem Librorum in Capita et §§, nos talem divisionem fecimus, ut quisque locus facile citari et inveniri possit. Hanc divisionem facientes rerum tan-

af Balken af vapæ farum *är borta; men KyrkB. finnes i andra handskrifter. Denna codex, med dertill hörande tillägg, utgör här andra afdelningen, med titel: den yngre Codex af Westgötalagen.*

3. I samma band som innehåller förstnämnde äldre codex, äro inbundna Lydekini excerpter och anteckningar, hvilka ej stå i sammanhang med nämnde codex, och derför här utgöra en särskild afdelning, neml. den tredje.

4. De i samma handskrift af sednare hand gjorda antekningar kunde icke heller sammanblandas med det öfriga, och äro derför här sammanställda i fjerde afdelningen, under titel: åtskilliga antekningar af okänd författare.

5. En upsats angående Konungens ingälder af Westergötland, hvilken här är såsom bihang meddelad.

Till dessa fem afdelningar har allt hvad IVGL:s handskrifter innehålla, kunnat hänföras. Vi vilja nu meddela några anmärkningar angående hvardera af dessa afdelningar.

1. Den äldre Codex af Westgötalagen är här tryckt efter den enda handskrift deraf som finnes, eller cod. A. (B. 59. på Kongl. Bibliotheket i Stockholm). Den lucka, som i Kyrko-Balken upkommit derigenom, att ett blad i handskriften är borta [86]), har således ej ur någon annan handskrift kunnat fyllas. Som i denna handskrift ej finnes någon indelning i Flockar och §§, hafva vi här gjort en sådan indelning, på det att hvart ställe måtte kunna med lätthet citeras

86) Vide not. 10. pag. 3.

86) Se not. 10. sid. 3.

Digitized by Google

tum nexum respeximus, non vero illam divisionem, quam habet recentior codex. Lectorem itaque monemus, ne, hac divisione a nobis facta nisus, de rerum nexu iudicet; illa enim id tantum ostendit, quid nos de hoc nexu iudicaverimus. Adnotatiunculas in margine codicis manuscripti rec. man. factas, quae respiciunt illa quae in textu dicuntur, non vero nisi cum illo connexae, sensum praebent, suo quasque loco in notas retulimus; ceteras reservavimus ad quartam huius voluminis partem, reliquas recentiores adnotationes continentem. Codices narrationem de conventu Danaholmensi (I. CB.) quodam modo adulteratam exhibentes, non curavimus; runicos tantum uno loco citavimus [87]).

och igenfinnas. Vid denna indelning hafva vi blott gjort afseende på innehållet, och ej på den indelning, som finnes i den yngre codex. Vi få derför erinra Läsaren att ej från denna af oss gjorda indelning göra några slutsatser i afseende på sammanhanget, emedan den blott bevisar huru vi bedömt detta sammanhang. De i kanten af handskriften af sednare hand gjorda smärre antekningar, som hafva afseende på textens innehåll, och endast i sammanhang dermed hafva någon betydelse, äro hvar på sitt ställe i noterna anmärkta; de öfriga äro sparade till fjerde afdelningen, der de förekomma i sammanhang med de öfriga sednare antekningarne. — Vid berättelsen om mötet på Danaholmen (CB.) ha vi lemnat de handskrifter, der denna berättelse på ett eller annat sätt förfalskad förekommer, utan allt afseende. Endast rune-codices ha vi på ett ställe citerat [87]).

2. Iuris Vestrogotici Codex recentior.

Praefatio in cod. G. rec. manu scripta invenitur [88]). Secundum eundem codicem impressus est Liber de Iure Ecclesiastico, qui in cod. B. deest. Prolixa Capita 72 et 73, in §§ divisimus. Fragmentum Libri *af vaþæ farum*, quaeque porro in hac parte sequuntur, e cod. B. edita sunt, ita tamen, ut additamenta a bibliopego in initio

2. *Den yngre Codex af Westgötalagen.*

Företalet är taget ur cod. G, der det af sednare hand är tillagdt [88]). Efter samma handskrift är Kyrko-Balken tryckt, af den orsak, att den saknas i cod. B. 72. och 73. Flockarne hafva vi, i anseende till deras längd, indelat i §§. Fragmentet af Balken af vaþæ farum, *och allt det följande i denna afdelning, är tryckt efter cod. B, dock så, att de tillägg som bokbin-*

87) Cfr. pag. XXXVI supra. Adulterationem illius narrationis, pariter ac indicis limitum Vestrogotiae cum illa perversum in modum connexi, in opinatam gloriam nostrae patriae factam, continet Bulla Agapeti II misere ficta, et a Lundio in lucem prolata (vide not. 72. pag. XLVIII).

88) Cfr. pag. XXII supra.

87) Jfr. ofvanf. sid. XXXVI. En till förment ära för vårt fädernesland gjord förfalskning af denna berättelse och den på ett förvändt sätt i sammanhang dermed bragta förtekningen på Westergötlands gränsorter, innehåller den groft diktade och af Lundius i ljuset framhafda Agapeti II:s Bulla (se not. 72. sid. XLVIII).

88) Se ofvanf. sid. XXII.

Digitized by Google

voluminis posita, a nobis ad iustum locum in fine codicis sint translata [89]). Initium Libri nuperrime dicti, pariter ac Liber *af faramalum*, in nullo, proh dolor! manuscripto codice invenitur. Tria capita quae sequuntur post rubricam *orbotæ mal*, inter se distinximus notis numeralibus Arabicis, prioraque duo in §§ divisimus. Additamenta, quibus hanc rubricam addidimus, quoque notis Arabicis insignivimus; 2:um, 3:m, 4:m, 5:m, 6:m, 9:m, 11:m, 12:m et 13:m in §§ divisimus; 7:m vero, quod integrum repraesentat Librum de criminibus violati iurisiurandi Regii, divisimus in Capita. De his divisionibus, quarum necessitas unicuique patet, idem monendum est, quod ad primam partem de eadem re est dictum. Duo additamenta, quorum alterum convenit cum I. Pl. et VK., cum I. CB. alterum [90]), hic omisimus, varietatibus tantum ad dictos locos adnotatis.

3. Lydekini excerpta et adnotationes.

Hae adnotationes inveniuntur tantum in cod. C. (cod. Bibl. Stockholm. B. 59. foll. 59—66). Eas divisimus in Capita, notis Arabicis signata, qua in re plerumque respeximus illa signa (¶¶), quae ipse adposuit scriba. Supra (pag. VIII) observavimus partem harum adnotationum e Iuris VG. Codice recentiori esse excerptam. Pars talium locorum tam accurate convenit

daren satt främst i boken, af oss blifvit förvista till sin rätta plats i slutet [89]). Början af sistnämnde Balk, äfvensom hela Balken af faramalum, *har, ty värr, ej funnits i någon handskrift. De tre stycken som följa efter rubriken* orbotæ mal, *hafva vi utmärkt från hvarandra genom Arabiska siffror, och de två första af dem hafva vi indelat i §§. Tilläggen, vid hvilkas början vi tilsatt rubriken* Additamenta, *hafva vi äfven utmärkt genom Arabiska siffror; det 2:a, 3:e, 4:e, 5:e, 6:e, 9:e, 11:e, 12:e och 13:e hafva vi indelat i §§; det 7:e deremot, hvilket kan anses såsom en Edsöres-Balk, hafva vi indelat i Flockar. I afseende på dessa indelningar, hvilkas nödvändighet vi hoppas att hvarje Läsare skall inse, få vi erinra det samma som vid första afdelningen derom är sagdt. Två tillägg som öfverensstämma det ena med I. Pl. och VK., det andra med I. CB. [90]), äro här uteslutna, och endast olikheterna vid nämnda ställen anmärkta.*

3. Lydekini excerpter och anteckningar.

Dessa antekningar finnas blott i cod. C. (foll. 59—66 i cod. Bibl. Stockh. B. 59.). Vi hafva afdelat dem i Flockar, utmärkta med Arabiska siffror; och vid denna indelning på de flesta ställen rättat oss efter de tecken (¶¶) som finnas i handskriften. Vi hafva ofvanföre sid. VIII anmärkt att dessa antekningar till en del utgöras af ställen, tagna ur WGL:s yngre codex. En del af dessa ställen äro så öfver-

89) Cfr. pag. XVIII supra, et nott. 61, 62. pag. 237.
90) Cfr. not. 94. pag. 229; not. 61. p. 237.

89) Jfr. ofvanf. sid. XVIII, och nott. 61, 62. sid. 237.
90) Jfr. not. 94. sid. 229; not. 61. sid. 237.

Digitized by Google

cum illis dicti codicis locis, e quibus hi excerpti sunt, ut inutile fuisset idem bis imprimere. Eiusmodi itaque locos (ex. c. III. 3, 4, 7—10. etc.) hic omisimus, ubique tamen indicantes congruentem locum in secunda parte, ubi varietates sunt adnotatae.

4. Incerti auctoris variae adnotationes.

Hae sunt adnotationes, quas in cod. B. 59. addidit rec. manus [91]). Omnes, si excipias IV. 17 [92]), hic eundem ordinem, notis numeralibus designatum, servant, quo in manuscripto codice occurrunt. Nonnullas, cum locis in secunda parte convenientes, hic omisimus, re tamen suis locis indicata [93]). Manuscriptos codices, qui continent indicem limitum Vestrogotiae (IV. 10.) adulteratum et cum narratione de conventu Danaholmensi connexum, praetermisimus [94]). Ex multis illis recentioribus codicibus, in quibus regulae iudicum (IV. 12.), interdum perquam variatae, occurrunt [95]), non nisi quasdam varietates maioris momenti, textui illustrando inservientes, afferre necessarium duximus. Iuxta seriem Regum Sueciae Christianorum (IV. 15.) quoque exhibuimus veterem Latinam versionem, quae in *Libro Ecclesiae Upsaliensis* [96]) legitur;

ensstämmande med de ställen i nämnde codex, hvarifrån de äro hämtade, att det varit onödigt att trycka det samma två gånger. Sådana stycken (t. ex. III. 3, 4, 7—10. etc.) hafva vi derför här uteslutit, men likväl på hvart ställe hänvist till det motsvarande stället i 2:a afdelningen, der olikheterna i noterna äro anmärkta.

4. Åtskilliga antekningar af okänd författare.

Dessa äro de antekningar, som af sednare hand äro skrifna i cod. B. 59 [91]). De äro alla, med undantag af IV. 17 [92]), här tryckta och med ordningsnummer utmärkta efter den ordning, hvari de i handskriften förekomma. Några af dem, hvilka öfverensstämma med ställen i 2:dra afdelningen, äro här utelemnade, hvilket dock på behöriga orter blifvit anmärkt [93]). De handskrifter, hvari förtekningen på Westergötlands gränsorter (IV. 10.) förekommer förfalskad och bragt i sammanhang med berättelsen om mötet på Danaholmen, hafva vi lemnat utan upmärksamhet [94]). Ur en mängd nyare handskrifter, der domarereglorna (IV. 12.) till en del mycket förändrade, förekomma [95]), hafva vi ej ansett nödigt anmärka andra olikheter, än några väsendtliga, som kunna tjena till textens uplysning. Vid historien om Sveriges Christne Konungar (IV. 15.) hafva vi äfven låtit trycka den gam-

91) Vide pag. X seq. supra.
92) Cfr. not. 74. pag. 303. Huic adnotationi locum post historiam Episcoporum Scarensium adsignare, tanto minus religioni habuimus, cum illa recentius et alia manu quam haec, sit scripta.
93) Vide nott. 5, 13. pag. 285, 286; not. 64. p. 292; not. 8. p. 310.
94) Cfr. pag. XXXVI supra.
95) Cfr. pag. XXXIV seq. supra.

91) Se ofvanf. sid. X o. f.
92) Jfr. not. 74. sid. 303. Vi ha funnit det så mycket mindre betänkligt att flytta denna antekning efter historien om Skara Biskopar, som den är skrifven sednare och af annan hand än denna.
93) Se nott. 5, 13. sid. 285, 286; not. 64. sid. 292; not. 8. sid. 310.
94) Jfr. ofvanf. sid. XXXVI.
95) Jfr. ofvanf. sid. XXXIV o. f.

Digitized by Google

et quamvis huic versioni adnexa est continuatio usque ad tempus R. Erici Pomerani, hanc tamen continuationem a praecedentibus non esse divellendam censuimus. Adnotationes 9, 11, 18 et 20 divisimus in particulas convenienter signis ¶¶ in manuscripto codice. Edictum R. Magni (IV. 19.) secundum rerum, quas continet, differentiam, in §§ divisimus. In Latino tractatu IV. 21. sectiones fecimus ubi scriba, sive vocabulo *Item*, sive spatio quodam scripturae vacuo (ut Capp. 89, 91, 99) sive signo ¶ (ut Cap. 18), sive his omnibus coniunctis (ut Cap. 64), ipse indicavit transitum ad novam materiam. ac praeterea nonnullis locis, ubi argumentum id postulavit (Capp. 48, 49, 68). Quae addit cod. O, cum maiora fuerunt quam ut in notis tantum indicari potuerint, ex. c. omnia ultima triginta Capita, iis in textu locum dedimus, etsi cursivis, ut dicunt, typis insignitis, ut primo obtutu dignosci possint ab iis, quae habet cod. D.

la Latinska öfversättning, som finnes i den så kallade Liber Ecclesiae Upsaliensis [96]*), och ehuru vid denna öfversättning blifvit fogad en fortsättning till K. Eriks af Pomern tid, hafva vi ej ansett detta tillägg böra skiljas från det föregående. I anteckningarne 9, 11, 18 och 20 hafva vi gjort afdelningar efter teknen ¶¶ i handskriften, likasom i K. Magni stadga (IV. 19.) efter de der förekommande hufvudämnen. I den Latinska upsatsen IV. 21. hafva vi gjort afdelningar på de ställen, der skrifvaren, antingen genom ett* Item, *eller genom ett i handskriften lemnadt öppet rum (såsom vid Capp. 89, 91, 99), eller genom teknet ¶ (såsom vid Cap. 18), eller på alla tre sätten (såsom vid Cap. 64), sjelf utmärkt öfvergången till ett nytt ämne, och dessutom på några få ställen, der ämnet kräfde en sådan afdelning (Capp. 48, 49, 68). De tillägg som finnas i cod. O, och äro betydligare än att de kunnat endast anföras i noterna, t. ex. hela de 30 sista Capitlen, hafva vi uptagit i texten, men utmärkt dem genom cursif stil, på det Läsaren må kunna vid första ögonkastet skilja dem från det, som är taget ur cod. D.*

5. Appendix: *konungx vtſkyller af ærliko oc godho landhe væſtergötlandh* (de reditibus Regis e Vestrogotia, honesta bonaque terra).

5. Tillägget: konungx vtſkyller af ærliko oc godho landhe væſtergötlandh.

Hunc tractatum e cod. Upsal. N:o 18 [97]) edidimus, nec in ullo alio invenimus. Illum in particulas divisimus, ducibus signis ¶¶, quae habet manuscriptus codex.

Detta är taget ur cod. Upsal. N:o 18 [97]), och finnes ej i någon annan, oss bekant handskrift. Den här gjorda indelning är föranledd af teknen ¶¶ i handskriften.

Sic reddita ratione singularum textus partium, nonnulla in universum observabimus:

Efter denna redogörelse för de särskilda delarne af texten, få vi tillägga följande allmänna anmärkningar:

96) Cfr. pag. XXXIV supra.
97) Cfr. pag. XXXI supra.

96) Jfr. ofvanf. sid. XXXIV.
97) Jfr. ofvanf. sid. XXXI.

Digitized by Google

1. Maxima, quanta potuimus, diligentia secuti sumus manuscriptos codices, tam in interpunctione quam in orthographia; ut adeo ex. c. numquam maiorem litteram in principio [98]) vel punctum in fine periodi [99]) posuerimus, nisi ubi codex manuscriptus ita haberet. Quae in manuscriptis codicibus mutata, dubia vel alioquin notatu digna fuerunt, ea ubique in notis fideliter indicavimus. Quae rec. man. sunt mutata vel addita, non nisi ubi haec indubitate fuerunt recta et necessaria, textui inseruimus, re tamen in notis indicata.

2. Litteras vel voces, in manuscriptis codicibus non plene expressas, sed tantum abbreviationis notis indicatas (exceptis litt. *m* et *n* lineola significatis), cursivis typis insignivimus. In notis contra, ubi citata verba cursivis typis sunt impressa, abbreviatas litteras typis antiqua dictis distinximus; integra vero vocabula abbreviata, quae ibi occurrunt, ne cum Latinis verbis typis antiqua impressis confunderentur, non typis antiqua, sed cursivis distentis sunt insignita. Pari modo distinguuntur verba in textu vel notis occurrentia, quae rubro pigmento sunt exarata. —

1. Vi hafva med den största oss möjliga noggrannhet följt handskrifterna, både i afseende på stafsätt och interpunction, så att vi t. ex. aldrig satt stor bokstaf i början af en mening [98]), eller punkt i slutet deraf [99]), der det ej så fanns i handskriften. Allt hvad i handskrifterna funnits ändradt, tvetydigt, eller eljest anmärkningsvärdt, är i noterna troget tillkännagifvet. Endast sådana af sednare hand i handskrifterna gjorda ändringar och tillägg, som äro otvifvelaktigt riktiga och nödvändiga, äro i texten uptagna, med anmärkning i noterna om förhållandet.

2. Bokstäfver eller ord, som i handskrifterna ej äro fullt utskrifna, utan blott med förkortningstecken utmärkta, äro (med undantag af det med ett streck beteknade m *och* n*) här tryckta med cursifstil. I noterna deremot, der de citerade orden äro tryckta med cursifstil, äro de abbrevierade bokstäfverna utmärkta genom antiqua; men då hela ord förkortade der förekomma, äro de, till skilnad från den med antiqua-stil tryckta Latinen, ej tryckta med antiqua, utan med spärrad cursif-stil. På samma sätt äro de i text och noter förekommande ord, som äro skrifna med rödt bläck, utmärkta. — Vi*

---

98) Exceptis principiis Capp. II. KkB. 7 et 39, quae Capita in cod. G. cum proxime antecedentibus cohaerent. Contra v. *ſtempnudaghær*, II. UB. 26, in cod. B, ubi Caput ab h. v. incipit, habet *S* maiusculum.

99) Puncta, quae scriba apposuit ex. c. vv. *þa* et *þingi*, I. SB. 1 (vide Tab. I), quaeque id tantum spectant, ut textus a rubrica iuxtim scripta separetur, a nobis omittenda fuerunt.

98) Undantagande i början af II. KkB. 7 och 39, hvilka Cap. i cod. G. sammanhänga med de nästföregående. Deremot har ordet ſtempnudaghær, *II. UB. 26, i cod. B. stort* S, *af den anledning att Cap. der börjas med detta ord.*

99) De punkter som finnas i handskriften t. ex. vid orden þa *och* þingi, *I. SB. 1 (se Tab. I), tjena endast att skilja texten från den bredvid stående rubriken, och måste derför af oss uteslutas.*

Digitized by Google

Vix opus est demonstrare quantum sit utile et necessarium ita insignire litteras a scriba non expressas, quae, ut a lectore, convenienter signis earum loco scriptis, iuste adiici possint, peculiarem postulant scientiam; quamobrem optamus speramusque fore ut alii hoc exemplum sequantur. — In Latinis vocabulis talis abbreviatarum litterarum distinctio et superflua et nimis longa nobis visa est.

3. Ubi plures manuscripti codices collati sunt, omnes observavimus varietates, etiam in orthographia, ubi id operae pretium fuit. Si cui videbimur multas varietates nullius momenti attulisse, ei respondemus neque nos nec Lectorem posse certis finibus determinare quid hac in re nullius vel cuiusdam sit momenti; quod enim minimum videtur, id quadam ratione momentum adferre potest. Qui exigua multa a nobis adnotata videt, is potius laetetur, quod confidere potest nos nihil, quod afferri oportuisset, temere reticuisse.

4. Ibi tantum, ubi mendosus omnino fuit codex, quem in textu secuti sumus, quae alii codices meliora habuerunt, in textum retulimus, re tamen in notis indicata. Omissa verba ex aliis codicibus textui restituentes, usi sumus orthographia alias in textu usitata; in notis tamen, ubi necessarium visum est, indicavimus orthographiam istius codicis, e quo mutuata sunt illa verba [100]).

tro oss ej behöfva ådagalägga nyttan och nödvändigheten deraf, att de bokstäfver, som i handskriften ej äro utskrifna, utan fordra en särskild kännedom hos läsaren för att, i enlighet med de i deras ställe skrifna tecken, riktigt tilläggas, på sådant sätt utmärkas; och vi önska och hoppas att detta exempel måtte vinna efterföljd. — I Latinska ord hafva vi ansett ett sådant utmärkande af förkortade bokstäfver vara både onödigt och alltför vidlöftigt.

3) Der flera handskrifter varit att jämnföra, hafva vi anmärkt alla der förekommande olikheter, äfven i afseende på stafsättet, då sådant varit anmärkningsvärdt. Skulle någon Läsare tycka att vi anfört en mängd olikheter som ej äro af någon vigt, så svara vi, att hvarken vi eller Läsaren kunna bestämma gränsen för hvad som i detta afseende är af vigt eller ej, emedan äfven det som synes obetydligast, kan i något hänseende vara af vigt. Den som finner en mängd obetydliga olikheter anmärkta, må fastmer glädja sig åt den vissheten, att ingen ting af betydenhet blifvit af oss sjelfklokt förtegadt.

4. Endast i de fall, der den i texten följda handskrift varit afgjordt oriktig, hafva riktigare läsarter blifvit ur andra handskrifter i texten uptagna, naturligtvis med anmärkning om förhållandet. Då utelemnade ord blifvit ur andra handskrifter i texten uptagna, har dervid det stafsätt blifvit iakttaget, som för öfrigt i texten förekommer; dock har, der sådant funnits nödigt, i noten blifvit anmärkt huru de i texten uptagna orden skrifvas i den handskrift, hvarur de äro lånta [100]).

100) Vide ex. c. not. 26. pag. 83; not. 26. p. 87; not. 8. p. 104.

100) Se t. ex. not. 26. sid. 83; not. 26. s. 87; not. 8. s. 104.

Digitized by Google

5. Notae numerales in margine textus positae, indicant folia in illo codice manuscripto, quem sequitur textus. Sic ex. c. adnotatio IV. 1. scripta est in margine fol. 15; IV. 9, 10. fol. 43, ad calcem cod. A.

6. Notae numerales a textu ad notas delegantes plerumque respiciunt vocem notam numeralem proxime antecedentem; ubi vero nota numeralis prope sequentem vocem posita est, signumque parentheseos antecedit notam numeralem (ex. c. not. 8. pag. 3), nota pertinet ad sequentem vocem. In universum, ubi perspicuitas aliaeve causae (ex. c. not. 2. pag. 69) exceptiones non postularunt, notae numerales illo modo sunt positae, ubi unum tantum vocabulum respicit nota; hoc vero modo quoties ad plura pertinet. Nos non fugit signa parentheseos diverse posita offendere posse oculos nondum adsuetos; attamen, ubi perspicuitas id postulat, non morose curanda est externa species.

7. Ut, quantum fieri posset, connecterentur principales textus partes, unaquaque pagina sub textu propriis notis indicavimus locos convenientes in ceteris partibus. Rarissime indicavimus locos parallelos in eadem parte, ut ex. c. ad I. Md. 8.

5. De i kanten af texten stående siffror utmärka bladen i den handskrift, hvarefter texten är tryckt. Så finnes t. ex. anteckningen IV. 1. i kanten af fol. 15; IV. 9, 10. fol. 43, efter slutet af cod. A.

6. De siffror som hänvisa från texten till noterna ha merendels afseende på ordet näst framför siffran; men då siffran står närmast det följande ordet, och parenthesteknet står framför siffran (t. ex. vid not. 8. sid. 3), hörer noten till det följande ordet. I allmänhet, och så ofta ej tydligheten eller andra orsaker (se t. ex. not. 2. sid. 69) gifvit anledning till undantag, är siffran ställd på förra sättet der noten angår blott ett ord, men på det sednare der den har afseende på flera. Vi finna väl att de olika ställda parenthesteknen kunna stöta ett ovant öga; men vi måste härvid göra mera afseende på tydligheten, än på en öfverdrifven grannlagenhet för det yttre utseendet.

7. För att, så mycket möjligt var, sammanbinda de särskilda afdelningarne af texten, hafva vi näst under texten på hvar sida tillsatt hänvisningar till motsvarande ställen i de andra afdelningarne. Endast på några få ställen hafva vi tillagt hänvisningar till parallelställen inom samma afdelning, t. ex. vid I. Md. 8.

De glossariis etc. calci operis adiectis denique nonnulla monebimus.

1. Glossarium nostrum ad textum Sveo-Goticum conscribentibus, id praesertim nobis propositum fuit, ut, omnibus locis allatis, ubi rariores voces et locutiones offenduntur, praecipuisque, ut nobis visum est, locis, ubi usitatiora vocabula occurrunt, non so-

Slutligen få vi, angående de efter textens slut följande glossarier m. m. meddela några anmärkningar.

1. Ändamålet med vårt Svenska glossarium är hufvudsakligen att, genom anförande af alla de ställen, der hvarje mindre vanligt ord och talesätt förekommer, och de, efter vårt omdöme, förnämsta af de ställen, der vanligare ord förekomma, sätta ej blott

Digitized by Google

lum Iuris VG. lectores, sed etiam linguarum scrutatores in genere, facile possint invenire quodcumque vocabulum, et inquirere quamnam quovis loco habeat significationem. Omnibus antiqui nostri Iuris codicibus cum eiusmodi glossariis editis, haec glossaria una efficient promtuarium, cuius momentum, non tantum in studio Iuris patrii, verum etiam in universa philologia, unusquisque perspicere potest, praesertim qui ipse expertus est quam incertis gradibus in campo philologico vagetur is, qui eiusmodi subsidiis destituitur. — Praeterea interpretatione Suecana et Latina cuique vocabulo addita, Lectoribus in prisca lingua minus peritis, quantum hoc tempore potuimus — cum fas non fuerit, integris versionibus elaborandis, opus nostrum iam satis vastum, in immensam molem diffundere — adiumentum praestitimus ad textum explicandum. Quod ut sic effici potuisset, ut nos optassemus, multo longius tempus opus fuisset, quam quod nobis suppetiit. Perbene igitur scimus nos hac in re multos errores evitare non potuisse, quamobrem Lectores, si opus esset, moneremus ne caecam fidem nostris interpretationibus adderent; attamen credere audemus glossarium nostrum, quantumvis imperfectum, hoc quoque respectu utilitatem aliquam scientiae esse allaturum. — Ut, quantum fieri posset, omnem prolixitatem evitaremus, non nisi parcissime aliorum auctorum scripta citavimus, vel controversias movimus; interpretationes tamen Stiernhielmii, Loccenii, Ihrei aliorumque, ubi eas lucem aliquam afferre iudicavimus, ob raritatem operum horum auctorum adiecimus. A prolixioribus disquisitioni-

Westgötalagens läsare, utan ock språkforskaren i allmänhet, i tillfälle att genast med lätthet igenfinna hvart ord, och undersöka dess betydelse på hvart ställe. Då alla våra gamla Lagar hunnit blifva utgifna med sådana glossarier, komma dessa glossarier tillsammans att utgöra ett repertorium, hvars vigt, ej blott för studium af våra Lagar, utan ock för språkforskningen i allmänhet, bör kunna inses af hvar och en, och i synnerhet af den, som sjelf erfarit huru osäker man, i brist på sådana hjelpredor, vandrar på Philologiens fält. — Derjämte har vår afsigt, varit att, genom de vid hvart ord bifogade Svenska och Latinska öfversättningar, lemna de i det äldre språket mindre kunnige Läsare allt det biträde vi nu — då vi hvarken kunnat eller bort, genom utarbetande af fullständiga öfversättningar, gifva vårt, ändå nog vidlöftiga arbete en omätlig utsträckning — förmått åstadkomma till textens förklaring. Hade detta skolat ske på ett sådant sätt som vi önskat att kunna göra det, så hade en vida längre tid till detta arbete erfordrats, än vi kunnat derpå använda. Vi veta derför ganska väl att vi i detta afseende ej kunnat undvika att begå många fel, och vi skulle, om det behöfdes, erinra våra Läsare, att de ingalunda böra blindt lita på riktigheten af våra öfversättningar och förklaringar; men vi våga dock tro, att vårt glossarium, oaktadt all dess ofullkomlighet, äfven i detta afseende ej skall blifva utan nytta för vetenskapen. — För att i möjligaste måtto undvika vidlöftighet, hafva vi högst sparsamt anfört andra författares arbeten, eller inlåtit oss i tvister; Stjernhjelms, Loccenii, Ihres m. fl. tolkningar

Digitized by Google

bus etymologicis prorsus abstinuimus. Vocabula provincialia adhuc usitata nobisque cognita interdum attulimus, partim ex Ihrei *Svenska Dialect-Lexicon* et Hofii *Dialecto Vestrogotica*. Quae in prisca nostra lingua tanti momenti sunt allitterationes [101]), vel coniunctiones vocabulorum aut a vocalibus aut ab iisdem consonantibus litteris incipientium (ex. c. *i ordum ok athavum, bönder ok bokarlar*), eas ubique observavimus. Vocabula opposita, exemplum egregii Lexicographi [102]) secuti, nota)(insignivimus. In orthographia veterum vocum Sueo-Goticarum uniformitatem quandam observavimus, neque ad illam nos adstringere potuimus, quam textus quovis loco habet; quamobrem, ut inveniantur vocabula, saepe attendendae sunt litterae alternare solentes, ex. c. *a* et *æ*, *e* et *æ*, *i* et *y*, *d* et *þ*, *ds* et *z*, etc. Nominibus, quorum genus non certo novimus, apposuimus signum interrogationis. — Quae posthac in hoc tentamine emendanda vel illustranda invenerimus, ea in ultimo huius operis volumine dabimus.

hafva vi dock, så ofta vi ansett dem vara uplysande, anfört, i anseende till sällsyntheten af dessa författares verk. Från vidlöftiga etymologiska undersökningar hafva vi alldeles afhållit oss. Ännu brukliga, oss bekanta provinsord hafva vi, der vi funnit sådant tjena till uplysning, anfört, till en del ur Ihres Svenska Dialect-Lexicon *och Hofs* Dialectus Vestrogotica. *De i vårt äldre språk så vigtiga* allitterationer [101]), *eller sammanställningar af ord, som begynnas antingen med vokaler eller med lika konsonanter (t. ex.* i ordum ok athavum, bönder ok bokarlar*), hafva vi öfverallt anmärkt. Motsatta begrepp hafva vi, efter en utmärkt Lexicographis exempel* [102]), *beteknat med*)(. *I afseende på stafningen af de gamla orden hafva vi sökt iakttaga en viss likformighet, och ej kunnat binda oss vid den, som i texten på hvart ställe förekommer. För att igenfinna orden måste man derför ofta tänka på de bokstäfver som vanligen omväxla, t. ex.* a *och* æ, e *och* æ, i *och* y, d *och* þ, ds *och* z, *o. s. v. Vid de nomina, hvilkas genus vi ej med säkerhet känt, hafva vi satt frågetecken. — Hvad vi framdeles kunna finna att rätta eller uplysa i detta försök, ämna vi att meddela i sista bandet af detta verk.*

2. Glossarium ad Latinitatem medii aevi, etsi exiguum, aliquam forte utilitatem afferre potest. Suecanam vocabulorum explicationem hic superfluam esse duximus. Interpre-

2. *Glossarium öfver medeltidens Latin torde, ehuru inskränkt, ej vara utan all nytta. Vi hafva ansett Svensk öfversättning af orden här vara öfverflödig. De förklaringar som*

---

101) Iam Stiernhielm (in glossario ad lus VG. v. *löf ok lök*) observavit frequentem allitterationum usum in antiquis nostris Legibus.

102) A. O. Lindfors, Professoris Lundensis celeberrimi, in eximio opere: *Fullständigt Svenskt och Latinskt Lexicon*, Lundae, 1815, 1824.

101) Redan Stjernhjelm (Ordelist *till VGL. v.* löf ok lök) *anmärkte att allitterationer ganska ofta förekomma i våra gamla Lagar.*

102) Herr Professorn A. O. Lindfors's, i Fullständigt Svenskt och Latinskt Lexicon, *Lund, 1815, 1824.*

Digitized by Google

tationes signis citationis notatas, mutuati sumus e du Fresnei *Glossario ad Scriptores mediae et infimae Latinitatis.*

3. In indice nominum locorum omnia exposuimus, quae, praesertim ex collectione chartarum geographicarum et geometricarum, antiquiorum recentiorumque in Regio Tabulario Geometrico adservata, discere nobis contigit de situ hodiernoque nomine locorum in Iure VG. nominatorum. Quaedam hausimus ex opere Lindskogii, *Beskrifning öfver Skara Stift,* aliisque cognitis fontibus. Quae de priscis finibus Daliae attulimus, ea maximam partem, quaeque de antiquis, iam abolitis territoriorum Vermelandicorum nominibus coniecimus, ea omnino debemus scrutatori eruditissimo, A. Lignell, Praeposito territoriali in Vermelandia, cui gratissimam mentem hoc loco palam significare nobis liceat. Pares gratias agimus viro in Vestrogotia nato, I. G. Richert, Secretario primario et Equiti Regio, qui nobis benigne communicavit quae Ipsi de quibusdam Vestrogotiae locis cognita fuerunt. At haec cum dicimus, multo minus reticere possumus longe maiora, quae nos, pariter ac scientia quam colimus, debemus viro nuperrime laudato, in litterarum studiis ac publicis civitatis muneribus aeque eximio, cuius strenuae curae id honori est ducendum, quod Ille efficacia sua primus opus, quod nobis est mandatum, promovit.

4. In indice nominum hominum intra summae brevitatis fines nos cohibuimus. De hominibus hic nominatis ex aliis fontibus colligere et afferre memorabilia, id extra fines huius operis positum est.

äro utmärkta med citationstecken, äro lånta ur du Fresne's Glossarium ad Scriptores mediae et infimae Latinitatis.

3. Uti förteckningen på ställens namn hafva vi meddelat alla de upplysningar det lyckats oss att, i synnerhet ur den i Kongl. Landtmäteri-Contoret befintliga samling af äldre och nyare geographiska och geometriska chartor, vinna angående de i VGL. nämnda orters läge och nuvarande namn. Några upgifter hafva vi hämtat ur Lindskogs Beskrifning öfver Skara Stift, *och andra bekanta källor. De upplysningar vi meddelat om Dalslands forna gränsor, grunda sig hufvudsaklizen, och våra hypotheser om de forna, nu försvunna häradena i Wärmeland, helt och hållet på de underrättelser en kunnig forskare, Herr Kontrakts-Prosten A. Lignell i Wärmeland benäget meddelat oss, och för hvilka vi få offentligen förklara vår tacksamhet, likasom för de upplysningar angående åtskilliga orter i Westergötland, hvilka vi erhållit af en infödd Westgöte, Herr Förste Expeditions-Sekreteraren och Riddaren J. G. Richert. Men då vi nämna detta, kunna vi ännu mindre förtiga den vida större förbindelse, hvari vi och vår vetenskap stå till sistbemälte lika utmärkte Vetenskapsidkare och Ämbetsman, hvars nitfulla omtanka äran tillhör att först hafva på ett verksamt sätt föranledt det verk, som oss blifvit anförtrodt.*

4. Uti förteckningen på personers namn hafva vi ansett oss böra inskränka oss till den största korthet. Att om de här nämnde personer, ur andra källor upsöka och meddela underrättelser, har legat utom gränsen för vårt arbete.

Digitized by Google

5. Tabula, quae a Stiernhielmii editione Iuris VG. ad nostram delegat, praesertim necessaria est, si quis hic quaerat locos Iuris VG. in multis antiquioribus et recentioribus scriptis ex editione Stiernhielmiana citatos. Tabula contra, quae ab hac editione delegat ad Stiernhielmianam, necessaria est, si quis ex. c. consulere velit versionem Loccenii.

6. In tabulis lithographicis calci additis specimina dedimus codicum manuscriptorum et notarum abbreviationum ibi occurrentium, ambiguos quosdam locos simul exhibentes. Nobis quidem proposueramus integra alphabeta ex praecipuis codicibus depingere; cum vero hoc, si ea, qua oporteret, cura fieret, heic nimis prolixum fuisset, ab illo proposito recedendum fuit, quantumvis optandum est ut aliquis, cui scientia et otium suppetat, opus tanti momenti ad rem patriae diplomaticam suscipiat.

His praemissis, opus nostrum in manus tuas, benevole Lector, damus. Iudicium tuum tranquillo animo exspectamus. Severum sit, at iustum et aequum. Nolumus dissimulare nobis, haud minus quam alii cuicumque, cognitum esse quid in hoc opere sit bonum aut mancum. Quod Ius VG., si totam constructionem dispersi illius apparatus spectes, non aliter tractandum fuit, quam hoc a nobis factum est, id certo perspicimus. Tantam diligentiam esse adhibitam, ut neque de scriptura a nobis male lecta, nec de

5. Tabellen som hänvisar från Stjernhjelms edition af WGL. till denna, är i synnerhet nödvändig för att här kunna igenfinna de i många äldre och nyare skrifter efter Stjernhjelms edition citerade ställen af WGL. Hänvisningarne från denna edition till Stjernhjelms äro deremot nödvändiga, i händelse t. ex. någon skulle vilja rådfråga Loccenii öfversättning.

6. Uti de efteråt bifogade, i sten tryckta Tabellerna hafva vi lemnat prof af handskrifternas utseende, och de der förekommande förkortningstecken; äfvensom vi der framstält några tvetydiga ställen. Vi hade väl ämnat att ur de förnämsta handskrifterna meddela fullständiga alphabeter; men då vi funno att detta, om det skulle utföras med vederbörlig noggrannhet, här blifvit alltför vidlöftigt, måste vi öfvergifva denna föresats, ehuru mycket det vore att önska att någon, som dertill hade skicklighet och tillfälle, åtoge sig ett för Fäderneslandets Diplomatik så vigtigt arbete.

Och härmed lemna vi nu detta verk i den benägna Allmänhetens händer. Vi vänta med lugn denna Domstols utslag. Må det blifva strängt, men rättvist och billigt. Vi vilja icke dölja att vi känna, lika väl som någon annan, detta arbetes både förtjenster och brister. Att Westgötalagen, i afseende på hela upställningen af dess spridda materialier, ej kunnat eller bort behandlas annorlunda än vi gjort det, inse vi med fullkomlig visshet. Att en sådan noggrannhet blifvit iakttagen, att Läsaren ej behöfver frukta hvarken för oriktig läsning i hand-

Digitized by Google

vitiis typographicis [103]) cogitare Lectori opus sit, id ipsi optime scimus, optamus vero ut unicuique hac de re persuasum sit; quamobrem, si quis eiusmodi mendum alicubi latere suspicetur, ei, si illam suspicionem nobiscum communicare voluerit, responsum, ad persuadendum, ut speramus, sufficiens libentissimi dabimus. Si dubitationes vel calumniae, consulto vel inscitia prolatae, non possint quin exoriantur [104]), optandum est ut hoc fiat dum nos illas possu-

skrifterna eller för tryckfel [103]*), det kan ingen bättre veta än vi sjelfve, men vi önska att hvar och en måtte vara derom öfvertygad; och vi upmana derför den, som på något ställe finner anledning att misstänka något dylikt fel, att gifva oss en sådan förmodan tillkänna, då vi hoppas kunna lemna tillfredsställande och öfvertygande svar. Skola tvifvelsmål eller kan hända af upsåt eller oförstånd frambragta osanningar i detta hänseende yppas* [104]*), så är det att ön-*

---

103) Quod aliquot locis, foliis sub prelo sudantibus, ex. c. punctum quoddam disparuit, aut litt. *f* vel *ö* speciem litt. *ſ* vel *o* accepit (ex. c. in gloss. v. *Sörgata*, ubi v. *ſöpagata* in quibusdam exemplaribus legi potest *ſopagata*), vel quod v. *bort*, not. 76. pag. 191, miro casu, ex multis exemplaribus disparuit, haec, quae avertere non fuit in nostra potestate, non tribuende sunt errori typographico, nec nobis imputanda. Neque semper nomina propria certo omnino legi possunt, ut ex. c. litt. *n* non legatur *u*. Sic pro *haſlöſa*, II. MB. 8. not. 47, errato lectum est *huſlöſa*.

104) Quid? si quis aliquando, codices manuscriptos, quos nos secuti sumus, inspiciens, sive male legat, sive prorsus nequeat legere tales obscuros locos, quos, non sine ingenti difficultate, attamen explorate omnino legere nobis contigit, sibi ipse nomen paraturus, insimulet nos perperam legisse, immo finxisse ubi legere non potuimus! Eiusmodi terrens exemplum praebuit Celeb. Ihre in opusculo: *Bref till Lagerbring, rörande then Isländska Edda* etc. ubi affert specimina quaedam multorum istorum mendorum, quae in Edda a Göransson edita se invenisse narrat. Hodie testatur Raskii editio *Eddae Snorraeanae*, Stockh. 1818, haec omnia, quibus Ihre insimulat Göransson, esse falsa, et hunc, locis ab Ihre citatis, recte omnino legisse. Idem affirmavit vir egregius nobisque amicissimus, cuius praematuram mortem numquam non dolebi-

103) Att på några ställen under tryckningen t. ex. en punkt blifvit osynlig, eller ett ſ eller ö kommit att se ut som ſ eller o (t. ex. i gloss. v. Sörgata, *der ordet* ſöpagata *i en del exemplar ser ut som* ſopagata*), eller att, genom en besynnerlig händelse, hela ordet* bort, *not. 76. sid. 191, ur många exemplar försvunnit, sådant, hvilket vi omöjligen kunnat förekomma, bör ej anses som tryckfel och tillräknas oss. Likaså är det icke alltid möjligt att ansvara derför, att* nomina propria *blifvit rätt lästa, så att ej t. ex. ett* n *kan hafva blifvit läst som* u. *Så har* haſlöſa, *II. MB. 8. not. 47, orätt blifvit läst som* huſlöſa.

104) Hvem vet om det ej t. ex. en gång skulle kunna falla någon in, som vid påseende af de af oss följda handskrifterna antingen orätt läser, eller alldeles icke kan läsa sådana otydliga ställen, som blifvit af oss med mycken svårighet, men dock med fullkomlig visshet lästa, att, för att göra sig sjelf märkvärdig, beskylla oss för att hafva läst orätt, eller till och med diktat der vi ej kunnat läsa! Ett dylikt varnande exempel har den berömde Ihre lemnat i sitt Bref till Lagerbring, rörande then Isländska Edda *etc. der han anför några prof af de många fel han säger sig hafva funnit i Göranssons edition af Eddan. Numera vitnar Rasks edition af* Snorra-Edda, *Stockh. 1818, att alla dessa Ihres beskyllningar mot Göransson äro falska, och att Göransson på de af Ihre anförda ställen läst alldeles rätt. Detsamma intygade vår oförgätlige, numera beklagli-*

Digitized by Google

mus refutare; non quod nostra fama nobis tantae curae est, sed quoniam maximi momenti est, non solum quod eiusmodi opus summa religione factum est, sed etiam quod lector plene confidere potest diligentiae ab editore adhibitae. Si ea respexeris, de quibus iam diximus, nullam animadversionem veremur. Quae hic forte ostendi poterunt vitia, quaeque praecipue posterorum erit detegere, ea consistunt in singulis erratis in notis nostris, glossariis etc., nihilque faciunt ad rem principalem, fidem nempe ipsi textui habendam. Attamen rogamus velint Lectores periti reique amantes nobiscum communicare quae-

ska att det måtte ske medan vi äro i tillfälle att vederlägga dem; icke för det att vår egen ära ligger oss så ömt om hjertat, men derför, att brukbarheten af ett sådant verk som detta, beror ej blott derpå, att det är gjordt med största noggrannhet, utan ock derpå, att den som begagnar det, kan fullt lita på denna noggrannhet. I de nu anförda afseenden veta vi att vi ej hafva någon grundad anmärkning att befara. De verkliga fel, som här kunna komma att åtagaläggas, och hvilka det egentligen tillhör efterverlden att uptäcka, bestå i enskilda mistag i våra noter, glossarier m. m. och hafva alldeles intet inflytande på hufvudsaken, som är sjelfva textens pålitlighet. Vi anhålla icke desto mindre att få del af de påminnelser, hvartill kunnige och för saken nitälskande Läsare i hvad afseende som-hälst finna anledning, och vi skola med tacksamhet emottaga hvarje, äfven den

---

mus, Mag. Sv. Hylander, in Academia Lundensi Adiunctus E. O., qui observationes Ihreanas cum ipso codice Upsaliensi a Göransson edito, conferendo, hac de re tanto certiorem se fecerat. At contra, ut retulit Hylander, Ihrei observationes omnino quadrant in apographum a Rugman, Islando, ex dicto codice transscriptum. Ubi igitur Ihre editionem Göranssonii cum isto apographo non convenire viderat, ibi audacter incuriae insimulavit Göransson, nihil pensi habens quaerere, anne errasset Rugman! Officium humanitatis esse duximus hanc maculam abstergere a memoria Göranssonii, etsi eius opus nullo respectu exemplum praebet. Si quando, fato functis, idem nobis quod Göransson acciderit, quod nos operaque nostra calumniis obnoxii erimus, tunc quoque, sic speramus, aliquis existet, iustitiae amans, qui, veritatem in medium proferendo, ultimos nobis reddet honores.

gen bortgångne vän, E. O. Akad. Adjunkten Sv. Hylander, som genom jämnförande af Ihres anmärkningar med sjelfva den af Göransson följda Upsala-handskriften, ännu säkrare derom öfvertygat sig. Men deremot inträffade, enligt Hylanders berättelse, Ihres anmärkningar fullkomligt på en af Isländaren Rugman gjord afskrift af nämnda handskrift. Der således Ihre i denna afskrift funnit olikheter med Göranssons edition, der beskylde han djerft Göransson för vårdslöshet, utan att hafva öfvertygat sig om ej felet låg hos Rugman! Vi hafva ansett som en mensklig pligt att ej försaka detta tillfälle att göra rättvisa åt Göranssons minne, ehuru hans arbete visserligen i intet afseende är något mönster. Skulle på vår döda mull samma öde träffa oss som Göransson, att vi och våra arbeten blifva sanningslöst smädade, så skall äfven då, hoppas vi, upstå någon rättvisans vän, som genom sanningens framdragande skall bevisa oss den sista äretjensten.

Digitized by Google

cumque in nostro opere vituperanda censent, gratique accipiemus omnem, vel levissimam correctionem. Si quis optaverit ut in continuatione huius operis rationem eius aliqua ex parte mutemus, ad tale desiderium, quantum ipsorum nostrum iudicium permiserit, nos accommodabimus. — Utinam hoc opus acceptum fuerit ab iis, qui callent amantque maiorum nostrorum leges et linguam! Utinam excitet et promoveat ardentius illius iuris linguaeque studium, quam quod hactenus in nostra patria comparuit! Sic suavissimum praemium impensae operae reportabimus, laetique ac indefessi pergemus longam arduamque viam, quae adhuc emetienda nobis restat.

Stockholmiae die III Maii
MDCCCXXVII.

Editores.

obetydligaste rättelse. Skulle någon önska att vi i fortsättningen af detta verk i någon del ändrade vår nu följda plan, så skola vi äfven på en sådan önskan fästa allt det afseende, som med vår öfvertygelse står att förena. — Måtte vi nu snart erfara att detta verk blir med välvilja emottaget af dem, som känna och älska våra förfäders Lagar och språk, och att det väcker och befrämjar ett allvarligare och grundligare lag- och språkstudium än det, som hittills försports i vårt Fädernesland! Då skola vi njuta den ljufvaste tillfredsställelse för vår nedlagda möda; då skola vi med glädje gå vidare, och ej tröttna på den långa och svåra bana, som vi ännu hafva att genomvandra.

Stockholm den 3 Maj 1827.

Utgifvarne.

Digitized by Google

EXPLICATIO LITTERARUM, QUIBUS CODICES MANUSCRIPTI ETC. SIGNIFICANTUR.

A. Codex Bibliothecae Regiae Stockholmiensis B. 59. foll. 1—43 (vide supra pag. II).

B. Cod. eiusdem Bibl. B. 58. (vide pag. XIV).

C. Lydekini excerpta et adnotationes in dicto cod. B. 59. foll. 59—66 (vide pag. VII).

D. Incerti auctoris adnotationes in eodem cod. B. 59. (vide pag. X).

E. Fragmentum alius codicis, insertum eidem cod. B. 59. (vide pag. XIV).

F. Duo folia membranacea e codice deperdito, ad Bibl. Acad. Upsal. pertinentia (vide pag. XXXII).

G. Cod. Bibl. Reg. Stockholm. B. 6. (vide pag. XXI).

H. Cod. eiusd. Bibl. B. 10. (vide pag. XXIII).

I. Additamentum in cod. Iuris Vestmannici, Bibl. Reg. Stockholm. B. 56. (vide pag. XXXII).

K. Cod. Bibl. Acad. Upsal. N:o 20 (vide pag. XXV).

L. Cod. Bibl. Reg. Stockholm. B. 35. (vide pag. XXVII).

M. Cod. Bibl. Illustrissimi Lib. Baronis I. G. Sack in Bergshammar (vide pag. XXVIII).

N. Cod. Bibl. Gymn. Lincop. (vide pag. XXIX).

O. Cod. Bibl. Acad. Upsal. Catal. Benzel. N:o 36 (vide pag. XXIX).

P. Cod. Bibl. Reg. Stockholm. D. 26. (vide pag. XXXIII).

Q. Cod. Bibl. Reg. Stockholm. D. 4. (vide pag. XXXIII).

Rec. Recentiores codd., ubi regulae iudiciales (IV. 12.) descriptae exstant (vide pag. XXXIV).

De runicis codicibus, qui continent narrationem de conventu Danaholmensi (I. CB.) cum indice limitum Vestrogotiae (IV. 10.) connexam, vide pag. XXXVI.

Br. I. R. Brocmanni schedae manuscriptae (vide pag. XL).

Bur. Apographum a L. Bure factum, in Bibl. Reg. Stockholm. B. 62. (vide pag. XXXVIII).

Digitized by Google

Sk. Apographum ex Bibl. Gener. Comitis M. Brahe in Skokloster (vide pag. XXXIX).

Stj. Stiernhielm, in editione sua Iuris Vestrogotici (vide pag. XLVI).

Vn. Vennaesii apographum, in Bibl. Reg. Stockholm. B. 61. (vide pag. XXXIX).

Ups. Apographum in Bibl. Acad. Upsal. N:o 3 (vide pag. XXXIX).

6o. Apographum in Bibl. Reg. Stockholm. B. 6o. (vide pag. XXXVIII).

Praeterea in Glossariis et Indicibus nominum propriorum citantur:

Bg. E. S. Bring, *Codex Iuris Vestrogothici* (vide pag. XLIX).

BH. Biörn Haldorsen, *Lexicon Islandico-Latino-Danicum.*

Ih. Ioh. Ihre, *Glossarium Suiogothicum,* aliaque opera suis quaeque locis nominata.

Locc. Loccenius, Iuris Vestrogotici versio Latina (vide pag. XLVIII), et *Lexicon Iuris Sueo-Gothici.*

Lund. Lundius, notae ad versionem Loccenii.

Ver. O. Verelius, *Index Linguae veteris Scytho-Scandicae.*

Digitized by Google

CONSPECTUS OPERIS.

I. Iuris Vestrogotici Codex Antiquior . . . . . pag. 1.

Kirkiu bolkær (KB.*) . . . 3.
Af mandrapi (Md.) . . . . . 10.
Af ſæræ malum bolkar (SB.) . 17.
Af vaþæ ſarum (VS.) . . . . 19.
Bardaghæ bolkær (BB.) . . . 20.
Orbotæ mal (O.) . . . . . 23.
Arfþær bolkær (AB.) . . . . 24.
Giptar bolker (GB.) . . . . 32.
Retloſæ bolkær (RB.) . . . . 36.
Iordþær bolkær (JB.) . . . . 42.
Huru myulnu ſkal gæræ (M.) . 51.
Þiuuæ bollkær (ÞB.) . . . . 53.
Fornæmix ſakir (FS.) . . . . 61.
Fornamix bolkær (FB.) . . . 63.
Lecara ȝætar (LR.) . . . . 67.
Conongs bolkær (CB.) . . . . —
Horo þing lot ſkal ſkiptæ (Þl.) 69.
Biſcups bryniofs ſtaþue (Br.) . 70.
Weſtgöta Kyrkior (VK.) . . . 74.

II. Iuris Vestrogotici Codex Recentior . . . . . 75.

Praefatio (Praef.) . . . . . 77.
Kirkyubalker (KB.) . . . . 78.
Af vaþæ ſarum bolkær (VS.) . 113.
Friþ balkær (FrB.) . . . . 114.
Orbotæ mal (O.) . . . . . 117.
Dræpare bolkær (DrB.) . . . 120.
Aruæ bolkær (AB.) . . . . 131.
Giptæ bolker (GB) . . . . 143.
Retloſæ bolker (RB.) . . . . 149.
Þiufua bolker (ÞB.) . . pag. 159.
Iorþæ balkær (JB.) . . . . 177.
Mölno balker (MB.) . . . . 192.
Fornæmis balker (FornB.) . . 194.
Vt giærþæ bolker (UB.) . . . 212.
Additamenta (Add.) . . . . 222.

III. Lydekini excerpta et adnotationes . . . . 255.

IV. Incerti Auctoris variae adnotationes . . . . 283.

V. Appendix. *Konungx vtſkyller af ærliko oc godho landhe væſtergötlandh* . . 345.

Glossaria et Indices nominum propriorum . . 349.

1. Glossarium, continens antiqua vocabula Sveo-Gotica . 351.
2. Glossarium, continens vocabula medii aevi Latinitatis .. 547.
3. Index nominum propriorum locorum . . . . . 555.
4. Index nominum propriorum hominum . . . . . 572.

Tabula, quae indicat locos editionis Stiernhielmianae, huic editioni respondentes . . . 577.
Tabula, quae indicat locos huius editionis, Stiernhielmianae editioni respondentes . . . 583.
Addenda et emendanda . . 589.

*) In glossariis et indicibus nominum propriorum litt. B. compendii caussa est omissa, excepto I. FB. quod a FS. distinguendum fuit, et CB.

Digitized by Google

Digitized by Google

I.

JURIS VESTROGOTICI

CODEX ANTIQUIOR.

DEN ÄLDRE CODEX

AF

WESTGÖTA-LAGEN.

Digitized by Google

Digitized by Google

Kirkiu Bolkær.[1])

I.

Her byriarz[2]) *laghbok væſgöta.* 1

Krifter ær fyrſt i laghum warum þa ær criſtna[3]) var oc allir criſtnir konongær. böndær oc allir bocarlær biſcupær oc allir boclærðir mæn. Varþær barn til kirkiu boret oc beþiz criſtnu.[4]) þa ſcal faþir ok moðer fa guðfæþur oc guðmoþor oc ſalt oc uatn. þæt ſcal bæræ til kirkiu þa ſcal a preſt kallæ. han ſkal a kirkiu bole boæ. barn ſcal brymſignæ firi utan kirkiu. dyr. Siþen ſcal font wigyæ. preſter[5]) barn döpæ. oc gudfaþir a haldæ. gudmoþer til namns ſygiæ. preſter ſcal byuþe huſu[6]) lengi faþir oc moþer ſculu vardvetæ. Hændir þæt ſot a vegh oc ma igh til kyrkiu coma. þa ſcal gudfaþir döpæ[7]) oc gudmoþer a haldæ. i vatn. æn uatn. ær ([8]*til i* namn faþurs oc ſuner oc andæs hela*gha*[9]) þa ſcal þét .j. kyrkiu. gard gravæ oc arf ¤ ¤ ¤[10])

2.

¤ ¤ ¤[11]) ræ æn gengyærd þerra brinder vp. Byſcupi ſcal gengyærd geræ 2
twar næter oc til quels hins þridia. med tolf mannum. ſialuer han hin þrættandi. oc han drikki myod oc allir klerkar hans.

---

1 = II. KkB. 1. *2 = II. KkB. 4; IV. 21: 8.*

---

1) Cum liber de Ecclesiis in cod. A. non habeat propriam rubricam, hanc e cod. H. mutuati sumus.
2) Haec vox ambigua. Apogr. Ups. habet *byriär*. Cetera *byrias*.
3) Bur. Ups. et Rask (*Anvisn. till Isländskan, Stockh. 1818, p. 5*) legunt *criſtnæ*.
4) Hic, ut videtur, primum scriptum fuit *criſtin*, quod tamen ipse scriba emendavit. Bur. Br. et Rask (l. not. 3. c.) legunt *criſtini*.
5) Man. rec. inser. *skal*.
6) Lege: *huru*.
7) Infima pars marginis primi folii, crebro Codicis usu, ita fuit lacerata, ut litterae *pæ*, quaeque in proxime sequentibus verbis cursivis typis sunt impressae, simul perierint.
8) Cfr. not. 7. praeced. Bur. et Br. omitt. *til*.
9) Cfr. not. 7.
10) Verba: *oc arf* sunt erasa, et in omnibus apographis omissa. Sequens folium, quod sine dubio a v. *taka* incepit, est abscissum. Lacuna inde exorta, ex II. KkB. 1—4 completur.
11) Cfr. not. 10. praeced. — Inter *ræ* et *æn* scriptum fuit vocabulum quoddam (forsan *ær*), postea deletum.

Digitized by Google

3. *Af kyrkiu ræt.*[12])

Uerder maþer .i. kyrkiu dræpin þet ær niþings værk. þa er kyrkia al vuighz.[13]) Er þet firi tiu vitrum[14]) þa ſcal gyuæ byſcupe þrer marker firir vilx[15]) oc natter gengerd. En a tiu vittrum. er. at þer hovodtiunda-þo. oc uilia kyrkiu vighiæ letæ þa ſculu þer. houodtiundæ.

4.

Landbor ſculu eigh. houodtiundæ gæræ mer en enu ſinni. vten þer uili. eller at þer ſalli .i. houöd ſyndir.

5.

Værþer altæræ ſten lös. þa ſcal preſter byſcup uid væræ. eller hetta uid ſinum þrim marcum þa ſculu bönder giuæ byſcupi þrer marcher firi altæræ vixls oc natter gengerö. Oc firi[16]) kyrkiu gærö allen. þrer marcher. firi ſ[17]) kyrkiu gærd. tolf öra. oc firi ſtapul tolf öra. Cruffzur oc klokchor.[18]) calka oc meſſufat. þa ſcal byſcuper vighia firi tyundæ. þen. er bonder giuæ hanum oc börn fermæ.

6.

Taker kyrkia. at ſyrnaſſ. ſtandæ ſtulpær. liggia ſillir er helt dyrni. oc

---

3 = II. KkB. 5; IV. 21: 54, 9.
4 = II. KkB. 6; IV. 21: 106.
5 = II. KkB. 8; IV. 21: 8, 51.
6 = II. KkB. 9.

---

12) Br. legit *ran*. Forsan ita habuit archetypon, quod secutus est scriptor noster. Rectius tamen *drap*, ut habet Cod. G. Vide not. ad II. KkB. 5.

13) Pro *vuighþ*. A rec. man. mutatum in *vuighd*.

14) *vitnum* primum scriptum fuisse videtur; incertum an ab ipso scriba emendatum.

15) Pro *vixl*.

16) Ultima littera huius vocis *i*, in folii margine scripta, periit, eodem modo quo verba quaedam fol. 1. scripta. Cfr. not. 7. pag. 3.

17) Vox quaedam, a *ſun* vel *ſum*, ut videtur, incipiens, in ipso folii angulo scripta, ita mutilata fuit, ut ne coniiciendo quidem eam restituere possimus. Omnia apographa et Stj. habent *ſundrug*, quod tamen vix probari posse videtur.

18) Pro *klokkor*. *l* omissum ipse addidit scriba. Stj. et omnia apogr. legunt *klokthor*.

Digitized by Google

feſtiband ligger kamber. hell.[19]) haltæræ[20]) ſten. oc altare haui kikya[21]) vixl ſinæ ſamu. þo at hana böte en þeſſi æru all[22]) hel.

7.

Uerdher kyrkia brutin oc mæſſu ſat ſtolen. þet er niþingſværk. þat er niv marcha ſak. kyrky. ſwa hæreþe. ſva konogge. §. 1. Varþer in gangit at opnom dorom. þa ſcal preſter. gialdæ[23]) ſkaþa apter þen ſum kyrkia fik til þes er þrer marcher. æru. oc eigh þy meræ at ſkaþi ſe mere gör. §. 2. Er grauit vndir ſyll.[24]) þa ſkal ecki preſter værþæ. §. 3. Spyrs vp ſcaþi. þa a preſti böta þrer marcher. þagher kyrkia *ha*uir[25]) ſit alt.

8.

Brender up kirkya þa ſkal *pre*ſter[26]) böta. þrer markær. preſter ſkal wardæ framlyvſum. oc þen baklyvſum er tænder. §. 1. Brender .i. kirkiu. 3 ſcruþer af framlyvſum. gialdi preſter apter hvat ſum varþ[27]) er til þés þrer mærchær æru. eigh þy meræ at mere ſe ſkaþi gör. §. 2. Skil þem .a. bondæ oc preſti.[28]) kaller preſter. bondi[29]) tende. oc bonde kuaþer[30]) ne vid. byvþer firir ſik tylftér éþ. at han tændi. eigh. þa er han hauir ſvoret. þa ſkal preſter bötæ.

---

7 = *II. KkB. 11—13; IV. 21: 48.* 8 = *II. KkB. 14, 15; IV. 21: 49.*

---

19) Omnia apogr. et Stj. legunt *heller*. Lineolam enim transversam vel apostrophum, quo in hoc Cod. ornatur duplex *ll*, crediderunt esse notam abbreviatae syllabae *er*.

20) Pro *altæræ*. Litt. *h* deleta, sine dubio a rec. manu.

21) Lege *kirkya*. Ita quoque a rec. manu emendatum.

22) 6o. Ups. et Stj. legunt *allir*. Cfr. not. 19.

23) Hic, ut videtur, scriptum fuit *gialoe*; a rec. forsan manu emendatum.

24) Bur. Sk. et Stj. legunt *ſyller*. Cfr. not. 19.

25) Ita sine dubio hic fuit scriptum (Cfr. II. KkB. 13); litterae *ha* vero perierunt (Cfr. not. 16. pag. 4). Quidam, hunc locum male intelligens, delevit litteram *r* in vocabulo mox antecedenti *þagher*. Br. legit: *þaghe kyrkia .., tur*; Ups. *tage Kyrkia åtur*; et sic fere ceteri omnes.

26) Litterae *pr*, in angulo folii lacerato scriptae, nunc non exstant.

27) Pro *værþ*.

28) Br. et omnia apogr. legunt *preſter*; at eodem abbreviationis signo omnium casuum terminationes indicantur; in nominativo vero haec vox hic posita esse nequit.

29) Lege: *bonda*.

30) Pro *kuæþer*.

Digitized by Google

9.

Bær preſter meſſufat hém oc glataſſ. þer[31]) ſkal preſter þem apter gialdæ ſum þer varu. værð. med ſuornum eþe at þer varu eigh bætri.

10.

Hængir klocka i. kyrkiu falder .i. hovod mannæ. böte ſopn firi. niv marchum kirkiudroten iardeghendi en bana far.[32]) §. 1. Falder klockæ rummi nider .i. hovoþ manni. böti ſopcn marchum. þrim en han far banæ af. §. 2. Falder .i. hovod preſti æller klocchæræ varþi fær ſialvar. §. 3. Breſter klockæ firi þem. þa ér hvn vgild. §. 4. En annar maþar felli. kloccho niþer bræſter hvn viþer er hun værri en þrer marcher böte ſum hun ær værð. oc iki mære. en þrer marcher. þo at hun ſe bættri.

11.

Scill ſopn[33]) valdi þer ſum flere æru

12.

Værder marder[34]) .i. kyrkiugardhi. dræpin ællær ſarghe þer.[35]) gialde biſcupe þrer marcher. þa ſkal eighi tiþir uetæ. fyr æn[36]) hauir biſcups lof til. num han hætti uid ſinum þrim marchum. Biſcuper ſkal viþ ſopn mælæ. æn þær viþer þen vihit[37]) uan. §. 1. Værþer *maþer* luſtin .i. kyrkiugarþi. æller .i. har takin (38 þa ſkal eigh preſter mæſſu ſæghia fyr æn han hauir biſcups lof til ællar hans lænſpreſts böte biſcupi tolf öra. Æn þer mali. til

---

9 = II. KkB. 16; IV. 21: 50.
10 = II. KkB. 17—20; IV. 21: 52.
11 = II. KkB. 21; IV. 21: 53.
12 = II. KkB. 22, 25; IV. 21: 9, 11, 54.

---

31) Adde: *þa.*
32) Haec videntur esse corrupta. Ex II. KkB. 17. illustrantur.
33) Man. rec. add. *a.*
34) Lege: *mader.*
35) *harghe þer* primum fuit scriptum.
36) Man. rec. add. *han.*
37) Pro *vigit* v. *vighit.* Bur. et Br. legunt *vſhit.*
38) Ordo verborum turbatus ita est restituendus: *böte biſcupi tolf öra. þa ſkal eigh preſter — lænſpreſts.* (adde: *Biſcuper ſkal viþ ſopn mælæ.*) *æn þer mali* etc.

Digitized by Google

þæs ær friþ bröt. §. 2. Dylia ſopnær[39]) mæn kalla eigh friþ brutin þa ſkal biscups lenſpreſter ſe af ſopnar mannum tylptar eþ biþia ſær ſva gud holl oc uatum ſinum at þer eigh fridbrut giöt[40]) ſuat[41]) biſcuper a ſak. af.

13.

kirkiu gard ſkal ſcipæ bolæ mælli ſlict a bol at gærþe. ſum annat. Liggær kirkiugardær alþer open. þet er. þriggia marcha ſac. þet a biſcopér.[42]) 4
Ligger þridiunger vpen. þæt ér ſiax oræ ſak. þæt .a. biſcopær. ſiþan a. hæræd firi balka han[43]) atta örthoghor. Oc e ſkal kiurkiugarþær gilder varæ. baþi vinter oc ſomar.

14.

Barn þorf kriſtnu *maþer* huls.[44]) fyrra ſcal barn criſtna æn man huſlæ. þorf *maþer* oling. ok annar huſl. þa ſkal fyrræ man huſlæ æn[45]) olæ. 1
§. 1. Barn far eigh kriſtnu *maþer* eigh huſl. ællér öleng. ær preſter forſallalös. þa ær han fæker at marchum[46]) þrim. viþ biſcup oc þrim marchum vid fakföchenden. §. 2. Forfal preſts æru æn biſcuper hauir hanum buþ fænt oc ær bortfarin för. Annur æn han ſiukær ligher. þridiæ æn han þigiændæ mæſſu ſighir. Fyardæ æn han ær i. ſokn farin ſiukum. at hialpæ. §. 3. Vr ſkal mæſſufatum faræ ok ſivkum hialpæ. æn han ſivngær æigh þighianda mæſſu. §. 4. Skil[47]) þæm a bonda ok preſt kallær bondi han forfallalöſan. þa ſcal han væriæ ſik a mote mæder ſiax preſtum. at han laghæ forfall fæk.

15.

Preſter ſcal bondæ ola oc bonda kono. bonda ſvn oc dottor hans ælſtæ

---

13 = *II. KkB. 26; IV. 21: 12.* *15* = *II. KkB. 30 — 34; IV. 21: 63.*
14 = *II. KkB. 27 — 29; IV. 21: 62, 61.*

---

39) Rec. man. mut. in *ſoknær.*
40) Rec. man. mut. in *giörþo.* Potius tamen videtur esse legendum: *þer ær eigh fridbrut giört.* Cfr. II. KkB. 25.
41) Pro: *ſua at.*
42) Hic sine dubio est addendum: *Liggær haluær open. þet ær tolf öræ ſak. þet a biſcopær.* Cfr. II. KkB. 26.
43) Man. rec. emend. ad *huarn.*
44) Pro *huſl.* Cfr. not. 49. pag. 8.
45) Loco v. *æn* antea scriptum fuit *þorf.*
46) Omnia apographa habent *marcher.* Cfr. not. 28. pag. 5.
47) *Scikil* hic scriptum; at, punctis litteris *ci* subiectis, scriba indicavit eas non esse legendas.

Digitized by Google

barn firi. tyunda fin. æn firi hiona[48]) huart er olia fcal giui öra tva ok fva firi alla þa mæn eigh göra tyundæ fin ok öri firi lægher. ftaþ allum frælfum mannum. þem huls[49]) taca. ok ortogh firi natuaku. Eigh mæra þit fleræ vaki. Eigh[50]) ok flera vaka num *preſter* uili. æller bondi uili. oc þy at þrer nætær liggi. lik inni.[51]) Vill han[52]) lengær læta inni liggia giui örtogh[53]) naat huaria. §. 1. Gæſter dör at bonda taki öris mun af fatum hans. oc giui *preſti* firi lægherſtad oc örtogh at natvaku. præſter ær ſkyldugher[54]) geſt at hufla ſum bondæ. §. 2. Dör ſtafkarl. þa a *preſter* pik ok ſcreppu ok[55]) lægherſtad. §. 3. Sitær biſcuper innan ſoknæ far bondi buþ hanum biþær ola ſik. þa ær han ſkyldugher han at ola. haui half mark firir.

16.

Ganger *preſter* .i. ſokn annars *preſts* ber .i. bok ok ſtol ok læs iuir folké. þa ær han ſakar.[56]) at marchum. þrim. gialdi tolf öræ. biſcupi. ok tolf öræ preſti.

17.

A æcri ſcal tyundæ ſcipta. tacher *preſter*. ſva ſum kiurkiæ ær til vigþ. ſiþan ſcal ſciptæ .i. þrer lötæ. En a biſcopær. Annan a kiurkia. þridia væſtirmæn. §. 1. preſter a kuikkæn[57]) tyundæ allan. ok offær þet til cruſzu fotæ kombær .a. langafreadaghi.

18.

Bonde. dör .i. ſokn. ok uill. annærſtagd læghærſtaþ hauæ. þa ſkal *preſter*

16 = *II. KkB. 35; IV. 21: 13, 60.* *18* = *II. KkB. 42; IV. 21: 58.*
17 = *II. KkB. 36, 40.*

48) *hans* additum, at, sine dubio ab ipso scriba, lineola inductum.
49) Cfr. not. 44. pag. 7.
50) Verbum *a* sequentis vocalis caussa hic omissum esse videtur.
51) Locus hic subobscurus ex II. KkB. 31. illustratur.
52) *huan* scriptum, at *u* deletum.
53) Man. rec. add. *firi.*
54) *ſkydugher* primum scriptum, at *l* ab ipso scriba add.
55) Lege: *at.* Cfr. II. KkB. 33.
56) Rec. man. mut. in *ſækær.*
57) Secundum *k* est deletum a quodam, ut

Digitized by Google

lik hans uighia ok til gardſliz fylghia eighi længræ num han uili. þa ſkal han halvæn læghærſtad hauæ. ok haluæn þén *preſter* uiþ liki takær.

19.

Æn *preſti* vill. gipt gyuæ. þet ær tvar ſkæppur. ællær örtugh pænningæ.

20.

A *maþer* bol .i. by. aþrum ok ſar. affædhum.[58]) þa ſkal han tyundæ lucæ[59]) *preſti* ok kiurkiu ſum bol ligger. ok kirkiugarþi. varþæ. §. 1. Sar man enka aker til byiar. þa ſkal. præſtins tiundæ lætæ aftær ſtandæ. allæn. ællar bort. flytia.[60]) §. 2. Bor bondi a odmarkær. ſöki.[61]) þingæt kirkiu ær hanum. þykkir næſt varæ. æn han vill. ſva. §. 3. Eighi ma landboæ[62]) nöghæ at ſöchia or kirkiu by til annarrær kirkiu.

21.

Æn vaþa bloð comber .i. kirkiugard. þa ſkal torvu ſkæræ mæð bloþi oc kaſtæ ur kirkiugærði. ok kirkiugærþér ær ækki. vſkir. þy hældær.

22.

Præſt*er* ma ængin man fra kiurkiu vrakæ. num þen biſcopær havir forboþét. vrækæ. böndær fridlöſæn man. æn þer uilia. Orſaker ær preſter vm þat.

---

19 = *II. KkB. 43?*
20 = *II. KkB. 44, 45; IV. 21: 64.*
21 = *II. KkB. 46.*
22 = *II. KkB. 47.*

videtur, qui credidit hic esse legendum *kiurkæn*. Sic quoque legit Sk.

58) Primum *afhædhum*, ut videtur, scriptum. Incertum an ab ipso scriba emendatum.

59) Omnia apographa et Stj. legunt *lutä*.

60) Sensus huius loci illustratur ex IV. 21: 64.

61) *ſökir* scriptum, at *r* deletum.

62) *lanboæ* primum scriptum, at *d* ab ipso scriba additum.

Digitized by Google

Af mandrapi.

I.

Uærþær *maþer* dræpin ok af daghum takin. þa ſkal uighi a þingi lyſæ oc frafal[1]) aruingiæ ſigiæ. ok .a. adru. Æn a[2]) þridia eftyr mælæ ællær ær mal hans ſpilt. þa ſkal væghændi til þings faræ ok vtæn vider þing ſtandi[3]) mæn til þings gære. griþær at bezas.[4]) þings mæn ſkulu hanum loua þings gangu han ſkal uider þy banorþi gangæ. §. 1. þa ſkal arui banæ næmnæ 6 þæt ær. vald hans at giua þem banorð ([5]ær han vill. æn væghænder aru[6]) marghir til.[7]) þæn ſkal. mæþ barni bænæ næmpna. þy ær ſkyldaſtér a fæþærni. Hauir kona barn .i. knæ. þa ſkal hun banæ næmpnæ. þa ſkal haldſbenð næmpnæ ok atuiſtær mæn. þer ſkulu fæm varæ ok en raþſbani. §. 2. þa ſkal ændaghæ hem dömæ þæn ſum allir mæn göræs aſatir a þingi. þa ſkal a ænghæ[8]) þingshamna[9]) vittni bæræ lætæ. Iak var[10]) þa a þingi ok vir[11]) mæn ſiax. Sua ([12]kum dombær a mal þit. at þu ſkuldi hær[13]) ſtandæ .i. dagh. ok ritæ.[14]) a hændær hanum banorð mæþ tvænni tylptum. Sva ſe[15]) mær gud hull. ok uattum minum at ſva kum dombær .a. mal þit ſum iak bær nu vitni til þa ſkal arui ſværriæ. Sva ſe mær guð

1: pr = II. DrB. 1.
§. 1 = II. DrB. 1—3.
§. 2 = II. DrB. 3.

---

1) Incertum utrum hoc rectius, an *forfal*, quod habet II. DrB. 1; utrumque enim est obscurum.
2) *þa* scriptum, at *þ* deletum.
3) Pro *ſtande* v. *ſtandæ*.
4) Pro *beþas*.
5) Primum *æn har* scriptum; forsan a rec. man. emend.
6) Rec. man. in *æru* mutatum.
7) Rec. man. in superiori folii margine adnot. *taki fyærdhungs næmpd af þæn hoon wil.*
8) Lege: *ændaghæ* v. *endaghæ*.
9) *s* et *m* deleta; *h* in *b* mutatum. Stj. et omnia apographa habent *thing bana*. Sed *þingsmannæ* sine dubio legendum. Cfr. II. DrB. 3; I. Mand. 3; SarB. 1; BardB. 1: pr.
10) *var* man. rec. add.
11) *vir* man. rec. add.
12) *kumbær* scriptum; *dom* a rec. man. supra lineam additum. Bur. Sk. et Stj. legunt *kumber dom*; Ups. om. *dom*; Br. *kum domber*.
13) Ita a rec. manu emend. Antea *þæt*, ut videtur, fuit scriptum. Sk. legit *thät*; Bur. et Ups. *hät*; Stj. *här*.
14) Lege *vitæ*. Sic Bur. Cfr. I. SarB. 1; BardB. 1: pr.
15) *ſe* man. rec. add.

Digitized by Google

hol ok uattum minum. at þu bart .a. han od ok æg. ok. þu ær fændær bani hans. ok fua[16]) gaf iak þær namni til a þingi. þa ſkal arui firi adræ tylft gangæ ok ſamulund ſværiæ. Tolf mæn ſkulu .i. tylft ſtanda ok et munhaf ſkal eptir tylpt huæria væræ. þyy munhaf ſkulu æptir. tylptær eþ. hvænn.[17]) væræ guþ[18]) hylla at fær ok at[19]) græmya. §. 3. þa ſkal arui til fægnarþings fara lætæ dömæ ſic af þingi ok uita meþ vmſtaþumannum.[20]) Biþia ſva fær guþ hull. ok uattum ſinum. at han uan þat alt a endaghæ til fridær hans ſum lagh til fæghiæ. þa ſkal han a þing ganga afptar latæ döma friðlöſæn han firi arva ok æptimælændæ. ok vgilðan þa ſkal han friþ flyiæ. ætæ hema a daghurþi.[21]) a fægnærþingi ok i. ſkoghæ at natværþi. Liggiæ uið tolf marchær hæraðs hyfþingæ æn han ſitær kuær ok værdhar han eigh ok fyuratighi mærkær hæraþi. ok þrer mærkar þæn ætær mæþ hanum. ok drikkær ok hauir mot mæð hanum hætæ[22]) þrer ok æru tvar ſextan örtoghor .i. þriðiungh. huærn ællær num han læti bötær biuþa æti han nathorþ at ſaklöſu. §. 4. Viliæ þer bötær takæ. þa ſkal bötæ niu markær arvæböt. 7
oc tolf markær ættærbot. Sæx mærkær ſkal arui böta. ſex mærkær ſkal ættin böta. þrer a fædrærnni[23]) ok þrer a mödærni. þa ſkal hin ſkyldaſti öra tolf. þa þér ær næſt öra fæx. þa þer ær næſt. öra þrer. þæn þær ær næſt half fæmtu örtöghr. §. 5. Sva ſkulu allir bötæ. ok ſkulu ſva alli taka. a huar halw minna til fættæ mans. Bot ſkal ſkipta til fættæ mans. Iamnſkildir allir þa ſkal ſlit kolder takæ ſum koldr. Sæx mærkær ſkal arvi taka af ættærbot. ok ſex. mærchær ſkal ættin takæ. þrer a fæðerni. ok þrer a möþærni.

---

§. 3 = II. DrB. 3, 4.
§. 4 = II. DrB. 5 — 7.
§. 5 = II. DrB. 7.

---

16) *fua* bis scriptum, altero vero loco deletum.

17) Pars ultimae litterae *n* est deleta, eum, ut videtur, in finem ut hic legatur *hværn*. Sk. et Ups. habent *hväm*; Bur. et Stj. *hwäriu*.

18) *ci* v. *ti*, ut videtur, hic fuit scriptum. Forsan ab ipso scriba emendatum.

19) *at* deletum; a rec. man. *egh* add. Ups. et Stj. habent *eigh*; Sk. *är*. Bur. pro *at græmya* habet: *Helagre Möya*; male.

20) Bur. legit *Winſtadum Mannum*; Sk. et Stj. *winſtadumannum*.

21) Pro *g* primum fuit scriptum *r*; ab ipso scriba, ut videtur, emend.

22) Stj. et omnia apogr. habent *hättä*. Vide Tab. I.

23) Lege: *fæðærnni*.

Digitized by Google

2.

Scal *maþer* ætlæddan[24]) man. aptær bötæ. þæn annöþoghær havir farit[25]) han aptær[26]) bötæ mæþ niu marchum arvæ bot. ok ſex. mærkum ættærbot. ſva ſum ættæþæn man. firi vtæn halvæ ættær bōt. firir. þy at ætt hans ær half þrælær. ok frælsgiwar.[27])

3.

Æn hall bana uil ſökia ællær atuiſtær mén. þa ſkal þing uiſa ok talu a þingi. wetæ ok þem[28]) lata endaghæ döma. þa ſkal þingſmannæ. vittni a endaghæ latæ. beræ. ok ſva a huarium ændaghæ. þa ſkal þings mannæ vittni fyrſt latæ baræ.[29]) ſiþan ſkal arvi. ſvarjæ. Sua ſe mær gud hull. ok uattum minum. at þu hælt hanum undir od: ok æg. ok ſva gaf iac þer namni til. a þingi. §. 1. Atviſtær manni. ſkal þing uiſa ok ſva ſværia a hænder hanum. Biðia ſua fær gud holl ok uattum ſinum at þu vært a vighuælli maþ vraffviliæ ok ſua gaf iak þær næmpni til a þingi. §. 2. Raſzbana ſkal þing uiſa vm ſak þa þu kallar han ſannæn at væræ at han ræd han hælræþum. han ſkal uita firir a endaghæ mæð tylpt at fæþerni ok halua at möþerni. Falſſ. han at baþum þa ſkal han böta haluæ fæmtu mark. falſſ. han at tylpt böte þrer mark. falſſ. han at halvri böte tolf öra. §. 3. Nu ſkal halſſ bani bötæ halui fæmtu mærk. þær .a. akki[30]) konongær 8 ſak .a. eigh a razbænd. ok eigh a halſſ. bænd. ([31]Atviſt a ſakſökæ[32]) örtogh ok oræ fæm. ſva. a k*onongær* ſva. a hæræd. §. 4. Mæþ þingi ſkal hælghis bot ok[33]) tacæ ok eigh. næmæ til.

---

2 = *II. DrB. 7.*

3 = *II. DrB. 8.*

---

24) *ætlænddan* scriptum, at primum *n* deletum.
25) *varit* sine dubio legendum.
26) *aptær* deletum, at rec. man. seculo XVII, ut videtur, restitutum. Fortasse credidit aliquis, loco huius vocis, deficiens verbum *ſkal* v. *a* esse legendum. At verbum *a* hic, ut saepe alias, ante sequentem vocalem est omissum. Cfr. ex. c. not. 50 p. 8.
27) *frægsiwar* primum scriptum, at *l* propria scribae manu, ni fallimur, additum.
28) Sine dubio legendum *hem*. Cfr. II. DrB. 8; I. Mand. 1: 2.
29) Pro *bæræ*.
30) Pro *ækki*.
31) Praepositio *a* hic subintelligitur. Cfr. not. 26 supra.
32) Sic in custode (ut dicunt) est scriptum. Textus vero sequentis folii habet *ſakſolæ*.
33) Lege *ut*.

Digitized by Google

4.

Þrel[34]) drapér man. ættæþen.[35]) han ma eigh. heta þés[36]) bani. Bonde ſkal[37]) böta aruæ. bot ok ættar bot.[38]) eigh friþ flyia. num han uili. eigh böta.

5.

Dræpær maþar ſvænſkan man. eller ſmalenſkæn innan konongſrikis. man[39]) eigh. væſtgöſkan böte firi atta örtogher. ok þrettan markær. ok ænga ætar bot. §. 1. Niu markær. a kononger a mandrapi ok ſva allir mæn. §. 2. Dræpar kona man. þa ſkal mælæ. a man. þén ſkyldæſtæ. han ſkal botum varþæ ællær[40]) frid flyia. §. 3. Dræpar *maþær* danſkan man. allæ noræn *man* böte niv markum.[41]) §. 4. Dræpær *maþær* vtlænſkan man. eigh. ma frid flyia. or landi ſinu. oc .j. æth. hans. §. 5. Dræpær *maþær* vtlænſkæn preſt. *böte* fæ[42]) mykit firi ſum hærlænſkan man. Præſtær ſkal .i. bondalaghum væræ. §. 6. Varþær ſuþærman dræpin allær ænſkær *maþær*. þa ſkal böta firi marchum fiurum.[43]) þem ſakinæ ſökir. ok tvar. marchar k*onongi*. bondæ hvar gaf. þer af aþrum ſin. ræt. §. 7. Dræpær *maþær* þrél manſſ. böte firi markum þrem. num han uiti han fiughurræ markæ værdan. þa ſkal han ſva bötæ ængin a. þær ſak[44]) a vtæn ſakſökæn.

---

4 = II. DrB. 9. *5 = II. DrB. 10, 11, 13, 12, 14—16.*

---

34) Primum *þrer* scriptum.

35) Hic, ut videtur, fuit scriptum *æſtæþen*; *ſ* vero est deletum. Stj. et Bur. legunt *ättadhen*; Sk. *attädhen*; Ups. *a täden*.

36) Forte legendum *þegns*, ut habet II. DrB. 9.

37) Hic fuit additum *ſkal bæni*; at haec verba sunt deleta. Pro *bæni* forsan legendum fuit *baþi*.

38) *æſtar bot* hic, ut videtur, fuit scriptum, at *ſ* deletum est (Cfr. not. 35), eiusque loco *t* manu rec. sec. XVII. scriptum. Stj. et omnia apogr. habent *ättarbot*.

39) Bur. et Ups. habent *mæn*; Stj. et Sk. *men*. Male.

40) *ællær* deletum, eiusque loco *eih* manu, sine dubio, rec. scriptum. Sk. et Ups. h. v. omittunt; Bur. *ok Kona eigi*; Stj. *eigh*.

41) Rec. man. in marg. adnot: *hærad koningin eig*; et infra alia man: *ſva konongi ſiva hæradhi*. Posteriorem hanc adnotationem Stj. male inseruit inter vv. *böte* et *fæ* §. 5. Stj. MandB. 9: 3.

42) Pro *ſa* v. *ſua*. — De verbis a Stj. hic textui suo insertis, vide not. proxime praecedentem.

43) Super v. *fiurum* rec. sine dubio manus lineolam delendi animo duxit. Aucta nempe fuit haec mulcta. Cfr. II. DrB. 15.

44) Hic primum, ut videtur, fuit scriptum *ſaka*. Litterae *aka* vero deletae fuerunt; postea quidam sequenti vocabulo *a* addidit litt. *k*, quae, una cum superstiti littera init. praeced. voc. *ſ*, efficerent v. *ſak*. Iterum sec. demum XVII. restitutae sunt litterae *ak*.

Digitized by Google

6.

Dræpær *maþær* man varþær han ſiþen dræpin a fotum hanum liggi a værkum ſinum. böti huarti *konongi* allær hæræþi.

7.

Dræpær galin man *man*[45]) löpær or bandum bötæ han aptær mæd niv markum.

8.

Takær *maþær* alt ſæman[46]) þiuf oc þiuft. hauir ſtolet til tvæggiæ oræ. ællær þrem[47]) örum. meræ. bindi handær ([48]a bak ok föri ſva til þingſſ. lati tva mæn bæræ vittni a hænder hanum. at æn[49]) ær þiwær at þyft þeræ. ok uiti æptir mæþ tylptær[50]) eþe. lati ſiþæn dömæ. vgildæn han til vgſ[51]) ok til hangæ. til torf ok til tyæru. vgildæn firi arvæ ok æptir mælændæ. Værþær *maþær* ſtolen fæér ſins ([52]far eptir ſtandær þiuvær mötæ gitær eighi ſinu nait ſyr æn han dræpær han. þa ſkal döþum ſak giuæ döma vgildæn han a þingi.

9.

Far *maþær* hem at manni. væittar[53]) hanum hemſokn. dræpær han af[54]) 9 fær[55]) a hyrnuſtokkæ ſinum giui döþum ſak dömi vgildæn han a þingi.

---

6 = *II. DrB. 17.*
7 = *II. DrB. 18.*
8 = *II. DrB. 19.* *Cfr. I. þiB. 3: pr.*
9 = *II. DrB. 20.*

---

45) Stj. et omnia apogr. habent *madher*; male, nam antiqua littera *maþer* (Ψ) non nominativus tantum, sed ceteri quoque casus indicantur. Vide Tab. I.

46) Pro *ſaman.*

47) Lege *tvem.*

48) Loco vv. *a bak ok föri ſva* antea scriptum fuit: *hanum at han ær.*

49) Pro *an* v. *hin. h* a rec. man. add.

50) Primum *typtær* scriptum, at *l* ab ipso scriba add.

51) Pro *hugſ.*

52) Loco vv. *far eptir ſtandær* antea scriptum fuit: *nait ſyr æn han.*

53) Primum *vættar* scriptum, at *i* ab ipso scriba add.

54) Primum *as* scriptum; forte a rec. manu emend.

55) *hon* hic additum, at, ab ipso scriba, ut videtur, lineola inductum.

Digitized by Google

10.

Gærs *maþær* löfvitting*gær*[56]) liggær a fkoghum ok rænir. dræpær *maþær* man af fær. giui döþum fak dömi vgildæn han. a þingi.

11.

Dræpær *maþær* man. i fiangu hos kono finni. ællær annarftad laglika maþ vittnum takin taki. bulftær oc blæiur. föri til þings lati fea blod ok bænð. giui döþum fak. ok uittni mæd tuanni.[57])tylftum. næmdar mans uittnum ok ([58]hæraffhöfþingæ. ok læggi fiþan vgildæn han a þingi.

12.

Haldær *maþær* a uakni. finu löpær *maþær* a. far af banæ. böti firi niv markum. §. 1. Fællir *maþær* træ a man far af bana böti firi niv markum. §. 2. Skiutær man vp a lopt kombær niþ i. hovoþ manni far af. bana. böta[59]) firi niv markum.

13.

Dræpær. man *man*[60]) i. ölftuvu. þær fkulu banæ fa ællær bötæ firi markum. niv. §. 1. þær æru. þry öl. ær iammykit. fkal bötæ at. þral fum þiængn. Æit.[61]) ær þrullöp annat giftæröl. þridiæ[62]) ær ærvitöl.[63])

14.

Værþær *maþær* vtæn garzfliþ. dræpin. þa fkulu grænnæ[64]) bötæ firi.

---

10 = *II. DrB. 21.*
11 = *II. DrB. 22.*
12 = *II. DrB. 23, 25, 26.*
13 = *II. DrB. 24, 27.*
14 = *II. DrB. 28 — 31.*

---

56) *löfvirkingær*, ni fallimur, legendum. Cfr. II. DrB. 21.
57) Omnia apographa habent *manni*.
58) Legendum, ut videtur: *hæraffhöfþingi höfþi epin. ok læggi* etc. Cfr. II. DrB. 22.
59) Pro *bötæ* v. *böte*.
60) Apographa habent *madher*. Cfr. not. 45. pag. 14.
61) Hic primum *Ær*, ut videtur, fuit scriptum; Bur. legit *Ält*; Ups. et Sk. *Än*.
62) *þriadiæ* hic scriptum; at scriba ipse indicavit *a* non esse legendum. Cfr. not. 47. pag. 7.
63) Forte legendum *ærvisöl* v. *ærvizöl*.
64) Pro *grænnær* v. *grannær*.

Digitized by Google

6.

Dræpær *maþær* man varþær han ſiþen dræpin a fotum hanum liggi a værkum ſinum. böti huarti k*onongi* allær hæræþi.

7.

Dræpær galin man *man*[45]) löpær or bandum bötæ han aptær mæd niv markum.

8.

Takær *maþær* alt ſæman[46]) þiuf oc þiuft. hauir ſtolet til tvæggiæ oræ. ællær þrem[47]) örum. meræ. bindi handær ([48]a bak ok föri ſva til þingſſ. lati tva mæn bæræ vittni a hænder hanum. at æn[49]) ær þiwær at þyft þeræ. ok uiti æptir mæþ tylptær[50]) eþe. lati ſiþæn dömæ. vgildæn han til vgſ[51]) ok til hangæ. til torf ok til tyæru. vgildæn firi arvæ ok æptir mælændæ. Værþær *maþær* ſtolen fæér ſins ([52]far eptir ſtandær þiuvær mötæ gitær eighi ſinu nait fyr æn han dræpær han. þa ſkal döþum ſak giuæ döma vgildæn han a þingi.

9.

Far *maþær* hem at manni. væittar[53]) hanum hemſokn. dræpær han af[54]) 9 fær[55]) a hyrnuſtokkæ ſinum giui döþum ſak dömi vgildæn han a þingi.

---

6 = II. DrB. 17.
7 = II. DrB. 18.
8 = II. DrB. 19. Cfr. I. þiB. 3: pr.
9 = II. DrB. 20.

---

45) Stj. et omnia apogr. habent *madher*; male, nam antiqua littera *maþer* (Ψ) non nominativus tantum, sed ceteri quoque casus indicantur. Vide Tab. I.

46) Pro *ſaman.*

47) Lege *tvem.*

48) Loco vv. *a bak ok föri ſva* antea scriptum fuit: *hanum at han ær.*

49) Pro *an* v. *han. h* a rec. man. add.

50) Primum *typtær* scriptum, at *l* ab ipso scriba add.

51) Pro *hugſ.*

52) Loco vv. *far eptir ſtandær* antea scriptum fuit: *nait fyr æn han.*

53) Primum *vættar* scriptum, at *i* ab ipso scriba add.

54) Primum *as* scriptum; forte a rec. manu emend.

55) *hon* hic additum, at, ab ipso scriba, ut videtur, lineola inductum.

Digitized by Google

10.

Gærs *maþær* löſvittingær[56]) liggær a ſkoghum ok rænir. dræpær *maþær* man af fær. giui döþum ſak dömi vgildæn han. a þingi.

11.

Dræpær *maþær* man. i ſiangu hos kono ſinni. ællær annarſtad laglika maþ vittnum takin taki. bulſtær oc blæiur. föri til þings. lati ſea blod ok bændr. giui döþum ſak. ok uittni mæd tuanni.[57])tylftum. næmdar mans uittnum ok ([58]hæraſſhöfþingæ. ok læggi ſiþan vgildæn han a þingi.

12.

Haldær *maþær* a uakni. ſinu löpær *maþær* a. far af banæ. böti firi niv markum. §. 1. Fællir *maþær* træ a man far af bana böti firi niv markum. §. 2. Skiutær man vp a lopt kombær niþ i. hovoþ manni far af. bana. böta[59]) firi niv markum.

13.

Dræpær. man *man*[60]) i. ölſtuvu. þær ſkulu banæ fa ællær bötæ firi markum. niv. §. 1. þær æru. þry öl. ær iammykit. ſkal bötæ at. þral ſum þiængn. Æit.[61]) ær þrullöp annat giſtæröl. þridiæ[62]) ær ærvitöl.[63])

14.

Værþær *maþær* vtæn garzſliþ. dræpin. þa ſkulu grænnæ[64]) bötæ firi.

---

10 = *II. DrB.* 21.
11 = *II. DrB.* 22.
12 = *II. DrB.* 23, 25, 26.
13 = *II. DrB.* 24, 27.
14 = *II. DrB.* 28 — 31.

---

56) *löfvirkingær*, ni fallimur, legendum. Cfr. II. DrB. 21.
57) Omnia apographa habent *manni*.
58) Legendum, ut videtur: *hæraſſhöfþingi höfþi epin. ok læggi* etc. Cfr. II. DrB. 22.
59) Pro *bötæ* v. *böte*.
60) Apographa habent *madher*. Cfr. not. 45. pag. 14.
61) Hic primum *Ær*, ut videtur, fuit scriptum; Bur. legit *Ätt*; Ups. et Sk. *Än*.
62) *þriadiæ* hic scriptum; at scriba ipse indicavit *a* non esse legendum. Cfr. not. 47. pag. 7.
63) Forte legendum *ærvisöl* v. *ærvizöl*.
64) Pro *grænnær* v. *grannær*.

Digitized by Google

niv marchum. ællær banæ. fæ. þær ſkal bænæ til þings. föræ hanum griþær æſtæ til þingſ ok fra. han ſkal viþ banorþi ganga æghi ſiþæn friþ dax ok nattær til ſkogs. §. 1. Værþer *maþær* dræpin. þriggiæ by markum.[65]) kallær huar þærræ ſik eig .i. mark. æghæ. þa ſkulu þer. værriæ ſik mæþ. tvenni tylptum. Værþær enhvar full. þa ſkal þen aptær bötæ. Værþæ þær allir fulir. þa ſkulu þer allir aptær bötæ.[66]) niu markum. ællær ok banæn fa ſiþen ſkulu. þer allir marku mælli ſin ſkiptæ. §. 2. Værþær boræn a mark a byrd ma ſe bloð ok bænd hinnugh ſum dræpit var. þa ſkal. þen böta ſum. þa mark .a. §. 3. Værþær *maþær* dræpin .a. aldra götæ marku vita mæn eigh banæ. til giui ſak. þem. by ([67]þer næſtæ.[68]) Vill han igh uiþ banorþæ gangæ. þa giui ſak. þem by þær ær næſt. han ſkal væriæ ſik mæð. tvem tylptum ſva ſkal ok hin. þriði ſik væriæ. þa þer æru allir værdir.[69]) þa ſkal hæræþ bötæ. þét næſt ær. ok þingæt ſökær fang. þæt ſkal bötæ niv mark*um*. ællær banæ fa.

15.

Faldær *maþær* vndir mylnohivl. fær. þær banæ af. böte þrim markum. þæn ær. mylnu .a. §. 1. Faldér *maþær* i. brun. ællær diki. allær af. fiſkigardi. far bana af bötæ firi þrim markum. þen ær .a. §. 2. Gangær *maþær* a. biorn ſpiut. ællær ok ælgſpiut. far bana af. böte fyri *markum* III. þæn ær .a.[70]) §. 3. Reſir *maþær* træ. vp. ([71]fælder niþar. far *maþær* banæ af. böti. firi. *markum* III. þæn up reſti. §. 4. Stangær. þiur huggær runi. bitær. hundær far af. bænæ böte. fir*i* III. m*arkum*.

---

15 = II. DrB. 32, 33, 35 — 39.

65) Legendum, ni fallimur, *bÿa mællum*. Cfr. II. DrB. 29.

66) Hic addidit: *Værþæ þær allir fulir*, at ipse, sine dubio, delevit scriba.

67) Loco vv. *þer — banorþæ* alia quaedam antea fuerunt scripta.

68) Legendum, ut videtur, *næſt ær*.

69) Pro *vardir*.

70) Huc sine dubio referenda, quae in superiori folii margine a rec. man. sunt adnotata: *vtæn han laghlica lyſt hawær*. Stj. haec textui inseruit.

71) Pro: *falder niþær*.

Digitized by Google

Þætta ær af ſæræ malum bolkar.

1.

Uærþær *maþær* a manni ſar. þa ſkal ſarum lyſa a þingi þy fyrſtæ. væt[1]) eigh hvat hældr æptir mælir quikum ællær döþom. ok a adru þingi. æn .a. þriðiæ æptir mælæ. ællær. ær mal hans ſpilt. þa ſkal han ſar ſynæ. þa ſkulu þingſmæn vittni vm bæræ. æn þét ær fulſæri. þorf viþ ſpik ok ſpiær. lin ok lækirſgæf. þa ær þæt. fulſæri. þa ſkal þem[2]) latæ. dömæ endaghæ ok vitæ .a. hændær hanum. mæd tvem tylptum. ok. þriðiæ[3]) þingſmannæ vittni. byþia ſva fær gud hol ok vattum ſinum at han ær ſandær maþær[4]) hans ok ſva gaf iak þar[5]) næmni til a þingi. þa ſkal þæn. ær ſarghaþi laghæ buþ firi fær hauæ. IX. *markær* a fægnærþingi. bötær fram bæræ. ok tækkiumæn[6]) kræfiæ. þa ſkal han ſik frid löfæ[7]) dömæ bötæ. viþ hæræþ. IX. *markær* ok ſva uiþ konong. Er han fændær at ſak.[8]) þa ſkal hæræþ hanum vt. dömæ ællar ſkal han friþ fly.

2.

Værdær ſkrokſak[9]) giuin ſaræ mal. þa ſkal a þingi. næmd gæræ. tryggiæ mannæ af fiarþungi þæs at ſværiæ at han ær eigh ſændær ſaræmaþær hans ok eigh var maþ vræſviliæ. a vighualli.

3.

Innæn konongrikiſſ *maþær* iamgildær at ſarum ſum hærlænſkær *maþær*, §. 1. Danſki ok norin æghu bötær a ſarum ſum hærlænſkær *maþær*.

4.

Huggar *maþær* hand af man. bötæ niv markær. firi ſar. ok. III. *markær*

1) Pro *vet*.
2) Cfr. not. 28. pag. 12.
3) *þriggiæ*, ut videtur, legendum.
4) Forte legendum *ſaræmaþær*. Cfr. Cap. II. infra.
5) Pro *þær*.
6) Omnia apogr. habent *täkkinmän*.
7) Sine dubio legendum: *i frid latæ*. Cfr. I. BardB. 1: 1.
8) Hic locus mutilatus esse videtur. Sensus ex I. BardB. 1: 2. aliquatenus illustratur.
9) Primum *ſkorkſak* scriptum.

Digitized by Google

ſiri læſt. §. 1. Huggær *maþær* þumulfingær. af *manni*[10]) bötæ. IX. m*arkær* ſiri ſær ok tolf öræ. ſiri læſt. Firi. þæn þær. neſt. IX. m*arkær* ſiri ſær ok ſæx. öræ. ſiri læſt. Firi længſtæ fingær. IX. m*arkær* ſiri ſar. ok ([11]half m*ark* ſiri læſt. Firi. þæn. þær. ær næſt. IX. m*arkær* ſiri ſær. ok tva. öræ ſiri læſt. Firi litlæn fingær. IX. m*arkær* ſiri ſær. ok. oræ ſiri læſt. §. 2. Huggér næſær af. manni. bötæ. þræa m*arkær* ſiri læſt. ok. IX. m*arkær* ſiri ſær. §. 3. Huggær öghæ. vr höſþi. manni. bötæ. III. m*arkær* ſiri ögha. ok. IX. m*arkær* ſiri ſær. §. 4. Huggær m*aþær* har.[12]) af *manni* bötæ. III. m*arkær* ſiri læſt. ok. IX. m*arkær* ſiri ſar. §. 5. Lyſtær. tendær: vr höſþi.[13]) læſtir mal. hans. bötæ. III. m*arkær* ſiri læſt. ok. IX. m*arkær* ſiri ſar. §. 6. Gældir. man.
11 IX. m*arkær* ſiri læſt. ok. IX. ſiri. ſar. §. 7. Huggær. tær af. manni. ſva ſkal ſirir tær.[14]) ſum ſiri fingræ. §. 8. Læſtir ſkulu til iamlangæ ſtandæ. þa ſkal a ſea æn læſt ær[15]) ok læſtær bot vt takæ. Slikt ſkal væþæ læſt væræ ſum uilia. læſt.

5.

Værþær ſuþær *maþær* ællær ænſkær *maþær* ſar. þeir. æghu. at botum örtogh min æn ælliw. oræ.[16]) ok *konongær* örtogh ok. öra fem. ok ſva frælſgui.[17]) bondæ hvar. gaf þær aþrum af ſin ræt.

6.

Þræl. far ſar. botæ *maþær* ſiri. mark. ækki æghu fleri mæn ſak a. æn ſakſölæ.[18]) §. 1. Vétir fræſgiui[17]) ſar ællær þrell. mans ætbornum manni þa ſkal han ſökiæ til ugils. vil han hældær bötær takæ æn. værk a uinnæ. bötæ. hanum ſiri. m*arkum*. III.

---

10) Stj. 60. et Sk. legunt *madher*. Cfr. **not.** 45. pag. 14.
11) Loco vv. *half—þær* antea scriptum fuit: *öre ſiri læſt. Firi þæn þær ær næſt.*
12) Forte legendum *höra* v. *öra*.
13) Lege *höſþi*.
14) Adde *bötæ*.
15) Hic, ut videtur, addidit: *ællær liſtær*, at ipse, sine dubio, delevit scriba.
16) Pro *oræ* antea fuit scriptum *markær*.
17) Lege *frælſgiui*.
18) Lege *ſakſökæ*.

Digitized by Google

af vaþæ ſarum.

1.

Uærþær m*aþær* gönum læghær allær ſærghæþar gulfæ mælli at vaþa bötæ firi. III. m*arkum* þær ſum .i. kum. ok. þrim. þer ſum. vr. com. §. 1. Værdær *maþær* huggin .i. houod. ma ſeiæ hinnu. kallæ baþi uaþa. bötæ firi m*arkum*. III. §. 2. Mötes æg ok læggær. bote firi tolf öræ. §. 3. Læggær *maþær* gönom uaþuæ manſſ böte firi ſæx. öræ. þær ſum i kom. ok. VI. þær ſum .v. com. §. 4. Far *maþær* uaþæ fær (1ytyr hvarhhin.2) þæt æru. VI örær æn væþa ſar. ær. Værþær eigh uaþæ ſar. num baþir uili.

2.

Slikt ſkal vngum bötæ firi uaþa ſar ſum gamblum. Slikt ſkal firi kono ſar bötæ ſum karmans. Slict ſkal kona bötæ ſum takæ. §. 1. Vætir barn barnni. ſar. þæt ma eigh annætt.3) hetæ æn uaþi. þæt ſkal ſlicæ vaþæ. böt takæ ſum tald ær. ſiax öræ. §. 2. Dræpær barn. barn bötæ firi. IX. m*arkum*.

3.

þræl far væþæ ſar ma eighi firi bonda byærghas liggær attæ daghæ. þa ſkal bötæ örtogh. liggær han ſextan dagha. böte4) tvar örtoghær. liggær han fiura dagha ok tyughu. þa böte öræ. þy at han længær liggi. far ikki meræ firi þæt. §. 1. Lækis gæf. ſkal firi latæ. þæt æru. þrir örær ikki meræ. num han þoræ ſværiæ mæd tylptær eþé at han gaf half mark. §. 2. Mætæ ſkal þrælf læſtir ſua myklu ſum han ær. værri. ſua myklu ſkal minna5) bötæ ok6) firi fralſgiuæ.

---

3 = II. VS. 10, 11.

---

1) Verba: *ytyr — væþa ſar* omissa, scriba ipse in inferiori folii margine addidit.
2) Pro *hvarghin.*
3) Primum *annæn* scriptum.
4) *mark* hic addidit, at duplici lineola, nigra et rubra, ipse induxit scriba.
5) *minna* aut delendum, aut *manni* (i. e. domino servi) legendum videtur. Cfr. II. VS. 11.
6) *ſamulund*, ut videtur, addendum. Cfr. II. l. c.

Digitized by Google

4.

Æn ætborin man ſa vaþæ. ſkenu þarf hvarti uiþ ſpik ællær ſper. þa a han iamnæþér eþ mæþ ſættærgærþ. Sva ſe mær gud holl. oc vattum minum. at (7iak gaf þær ſlikæ ſak ſum. þu giuær nu mær. þa uildi iæc fli-
12 kum rætti. vna ſum8) nu föræ. iak. þær fram.

5.

Sarghar hundær ællær annar fænæþer. þa ſkal bötæ öræ tva. firi ſar ok öra þrea firi kiurſgæf.9) num han þoré uitæ til half. mark mæþ tylptær eþe.

Þættæ ær bardaghæ.[2])

I.

Uærþær *maþær* barþær oc friþir a brutin. þa ſkal han ſaku latæ lyſæ .i. garþ hans ok ſyunættingh latæ göræ at ſiundæ daghi. ſcal ſyunættingh haldæ ſanna ſiunættingſ gyarþ mæd þem. an þer uilia. þa ſkal latæ bæræ aſynæ uittni. at ſomi hans uar ſkærdær ok manhælghi hans brutit. Annær ſkal ſkærſcutæ vittni uetæ. þa ſkal þing uiſæ aldra götæ. þa ſkal þem[2]) letæ[3]) endaghæ dömæ þingſmannæ uittni lætæ bæræ vittnæ a héndær hanum bardaghæ maþ tvenni tylptum. þa ſkulu hörængiær æptir gangæ tvænni tylptum. þa ſkal læghæ vnd[4]) firi fær. hauæ æn han vil friþ ſin hægnæ. fiarðungs næmd æn han ær. lughin[5]) ſakar. §. 1. Æn læghæ bötær vill biuþæ þæt

---

4 = *II. VS. 12.*
5 = *II. VS. 14.*

1. = *II. FrB. 1.*

7) Legendum videtur: *gaf iak* v. *æn iak gaf.*
8) *þu giuar* hic addidit, at ipse delevit scriba.
9) *lækiurſgæf*, ut videtur, legendum. Litt. *læ* quoque a rec. man. additae.
1) *bolkær* sine dubio hic addidisset scriba, nisi nimis angustus locus rubricae fuisset relictus.
2) Cfr. not. 28. p. 12.
3) Pro *lætæ* v. *latæ.*
4) Lege *bud.* Cfr. §. 1. h. Cap; I. SarB. 1.
5) Br. legit *lughm*; at lineola super litt. *i* saepe abest.

Digitized by Google

æru atta örtoghær ok fæm mærkær. Örtogh min æn ælliw öræ. þa a. haræþ ſva .a. konongær. A fægnær þingi. ſkal han laghæ buþ firi fær haua latæ þöma[6]) ſik ([7]i. friþ æptir. §. 2. Vill. han eigh bötær biuþa þa ſkal ſakſökæ latæ dömæ ſic af þingi mæþ vmſtaþu mannum.[8]) vitæ. þæs at han inti alt a endæghæ til friþær hans. þæt ær lag ſighiæ. latæ ſiþæn dömæ han fridlöſæn af þingi.

2.

Bær *maþær* ænſkan man ællær ſundriſkæn bötæ firi ſakſökæ örtugh min æn. ſiu öræ. ok. IIII. örtoghor konongær.[9]) §. 1. Slikæ ſamu æru frælſgiuæ bötær ok. ſiax örer. æru þrals æn barþær ær.

3.

Diungær[10]) maghændæ *maþær* ouormaghæ böte firi öræ. tvæ. Slikt ſkal ovormaghi bötæ ſum takæ. §. 1. Bæriæſſ. ovormagha tver. far annar værræ af bötæ firi öræ tuæ.

4.

Lyſtær bondæ kono ſinæ .i. ölbénk. bötæ hænni. III. *markær*. lyſtær han hanæ i kiurkiu bötæ hænnæ. III. *markær*. læggi aptær til bos taki. or huat þem ſkil hælþér hughær allær hæl.

5.

Far *maþær* uaþæ hug. værþær ([11]huarti blat ællær bloþukt. þæt kallær ſuartæ ſlagh. a. eki. ræt .a.

---

2 = *II. FrB. 2, 3.*
3 = *II. FrB. 4, 5.*
4 = *II. FrB. 6 — 8.*
5 = *II. FrB. 9.*

6) Pro *döma*.
7) Stj. 6o. et Sk. legunt *vfrid*. Litt. *i* nempe hic, ut saepe alias, cum sequenti puncto est connexa, unde similitudo cum litt. *v* exorta est.
8) Bur. et Stj. legunt *vinſtadhu mannum*. Cfr. not. 20. pag. 11.
9) Lege *konongi*.
10) Stj. Sk. Ups. et 6o. perperam legunt *Oiungär*.
11) Loco vv. *huarti — ællær* alia quaedam antea fuerunt scripta.

Digitized by Google

6.

Varþær *manni*[12]) vraŋg banæ ſak giuin. þa ſkal hæræþshöfþingi væriæ han med tvenni tylptum. næmdær mannæ af hæræþi.

7.

13 Ær fridær manſ u böttær.[13]) þa ſkal boſkipti kræfiæ ok ſkildir[14]) lucæ æŋgin meræ. æn til þrigiæ markæ. þa ſkal konæ takæ þridiungh ſin. ok. III. *markær* at hindradax. gæf. þa[15]) arvi takæ þæt alt[16]) ſum æptir ær. ſiþan ſkal þén lot æptir ær ſkiptæ .i. þry. takar en lot ſakſökæn. annæn *konongær* þriþiæ har*æþ*.

8.

Kona firigær manni. fællir hana lukt[17]) hæraſznæmd. þa ſkal hun haua griþ til ſkogſ. dax ok nattær. þa ſkal latæ dömæ hanæ. vgill. firi arva. ok eptimælændæ ok dræpæ þær næſt.

9.

Far *maþær* ſarr liggær. i længi gangær i mælli. ok dör i þérri giuær arui ſak þem ær ſargæþi ok kallær han banæ væræ. þa ſkal han væria ſik mæþ luctri hæræſſnæmd æn han dör innan nath ok iamlangæ. gangær þær iuir. þa böti æŋgtæ fallſ han at ſak bötæ manin aptær.

---

6 = *II. FrB. 10.*
7 = *II. FrB. 11.*
8 = *II. FrB. 12.*
9 = *II. FrB. 13.*

---

12) Stj. et omnia apogr. habent *madher*. Cfr. not. 45. pag. 14.
13) Incertum an hic scriptum fuerit *ut böttær*; littera tamen quaedam, ut videtur, hic est deleta. II. FrB. 11. habet *ut bötter*.
14) Pro *ſkyldir* v. *ſkuldir*.
15) Verbum *a* subintelligitur. Cfr. not. 26. pag. 12.
16) Pro *alſt* v. *halſt*. Cfr. II. FrB. 11; þiB. 9; IV, 18: 10.
17) Pro *k* antea fuit scriptum *t*.

Digitized by Google

Orbotæ mal.[1])

Dræpær *maþær* man i kirkiu. þæt ær niþingſværk. orbötæ mal.[2]) §. 1. Dræpær *maþær* man i[3]) þingi. þær[4]) ær niþingſvark. §. 2. Gangær *maþær* a griþ oc göræ ſæt. hæmnir *maþær* þiuff. hæmnir *maþær* ræpſingær a þingi mæþ ſarum ællær meþ drape allar mæþ brænnu. þæt ær niþingſværk firigiort landi ok löſſum öræ.[5]) §. 3. Hugger *maþær* baþær hændær[6]) af manni. Dræpær *maþær* ſouen man. þæt ær niþinſværk. §. 4. þæt ær niþingſværk at bæræ ſculd[7]) iuir þangbrécçu hæriær a ſit eigh[8]) land firir giort iord lanſuiſt[9]) ok löſum örum. §. 5. Bindær *maþær* man i ſkoghæ viþ træ. þæt ér niþingſværk. §. 6. Skytær *maþær* in at lyuræ ok dræpær[10]) man. Dræpær .i. löghu. ællær i. baſtughu. dræpær. þa han nöte þarwa ſinæ. Stingir vt bæþin öghun. a manni. Skiær tungu ör[11]) höfþi manni. Hoggær af baþa fötær af manni. Dræpær *maþær* kono. þæt ær niþingſværk alt. hun .a. e[12]) friþ til mot ok til mæſſu aldrigh æru ſva mykil[13]) uigh i[14]) mællum mannæ. §. 7. Dræpær *maþær* lönær droten ſin. þæt ær niþingſværk. §. 8. Dræ-

---

Orb. pr. = *II. Orb. 1: 3.*
§. 1 = *II. Orb. 1: 4.*
§. 2 = *II. Orb. 1: 2, 11.*
§. 3 = *II. Orb. 2: 8, 2.*
§. 4 = *II. Orb. 1: 8.*
§. 5 = *II. Orb. 2: 12.*
§. 6 = *II. Orb. 2: 2, 4, 3, 10, 11, 8, 5.*
§. 7 = *II. Orb. 1: pr.*
§. 8 = *II. Orb. 2: 1.*

---

1) Rubrica sequentis libri de hereditatibus: *þættæ ær. arfþær bolkær.* hic est scripta, at quidam, incertum an ipse scriba, erratum animadvertens, illam lineola nigra induxit. Deleto *f* in v. *arfþær*, Stj. legit *Ardär Bolkär*. Sic quoque apographa, praeter Bur. quod vitiosam illam rubricam recte omittit. Nos vero, cum rubrica hic necessaria esset, illam mutuati sumus, quam habet Cod. B. (Cfr. II. Orb.) Hoc eo tutiores facere potuimus, cum v. *orbötæ mal*, in textu occurrens, sine dubio ex antiquioris codicis rubrica a nostro scriptore textui errato fuerit inserta. Cfr. not. 2. sequentem.

2) V. *orbötæ mal* sine dubio in antiquiori codice, quem secutus est scriba, fuit rubrica huius Capitis, at illius errore textui inserta. Stj. quoque hoc intellexisse videtur, cum h. v. omiserit. Cfr. not. 1. praeced.

3) *a*, ut videtur, legendum.

4) Lege *þæt*.

5) Lege *örum*. Cfr. §. 4.

6) Prima syllaba h. v. *hæn* errato bis est scripta, nempe in fine prioris, et in principio sequentis paginae.

7) Pro *ſciuld* v. *ſciold*. Man. rec. sec. XVI. in superiori folii margine scriptum: *ſkold*.

8) Lege *eighit*.

9) *lanuiſt* primum scriptum, at *f* ab ipso scriba add.

10) Litt. .*d* omiss. rec. ut videtur, man. add.

11) Pro *or*.

12) *e* omissum ipse scriba addidit.

13) Inter *i* et *l* littera *t*, ut videtur, fuit scripta, at deleta est.

14) Cum v. *i* a praecedenti *uigh* parum distet, Stj. et omnia apogr. legunt *wighi*.

Digitized by Google

pær *maþær* man i ölbenk mæþ knivi. ſitir vm knif ok kötſticki. mæþ hanum þæt ær niþingſværk. §. 9. Huggær man bu manſ niþær gærs at goruarghær. þæt ær niþingſværk. §. 10. Lopær *maþær* a harſkip[15]) ok gyærs bunkabitær.[16]) *maþær* ſtandær a halſi ok a höfþi ok hæriær *man.*[17]) þæt ær niþingſværk.

Þætta ær arfþær bolkær.

1.

Svn ær faþurs arvi. Ær eig ſvn. þa ær dottær. Ær eig dottær. þa ær fa-
14 þir.[1]) Ær eig.[2]) faþir þa ær moþer.[3]) þa ær broþer. Ær eig broþér. þa er. ſyſtir. Ær eig ſyſtir. þa æru ſunærbörn.[4]) Ær eig ſunærbörn þa ær dottor börn. Ær eig dottor börn. þa æru broþor börn. Ær eig broþorbörn. þa æru ſyſtör börn. Ær eig. ſyſtor börn. þa ær faþurfaþir.[5]) Ær moþor moþær. ok faþur broþær. þa takar moþor moþer. ok faþur broþer gangær fra.[6])

2.

Moþir takar ſyna arf. til enge ſun dör. þa gange doter til ok taki ſlit ſum moþir af ærvi. §. 1. Havir moþir tua collæ dör enge ſun. af aþrum coll. þa ſkvlu[7]) dötær til gangæ ær vm faþur æru maþ hanum ſkiptæ viþ moþor ſinæ ærvi. taki ſlickt huarin ſum annur.

---

§. 10 = *II. Orb.* 1: 10.

1 = *II. AB.* 1.
2 = *II. AB.* 2.

15) Pro *hærſkip.*
16) *bunkabritær* v. *bunkabrytær*, ut videtur, legendum. Cfr. II. Orb. 1: 10; Add. 5: pr.
17) Bur. legit *manni*; 60. Sk. et Stj. *madher.* Cfr. not. 45. pag. 14.
1) Hic addidit: *þa ær moþer*, at ipse, sine dubio, delevit scriba.
2) Litterae quaedam hic additae, at deletae.
3) Adde: *Ær eig moþer.*
4) *ſunærbrörn* hic scriptum; primum vero *r* in *brörn* non esse legendum, subiecto puncto est indicatum.
5) Hic, ut videtur, est addendum: *Ær eig faþur faþir. þa ær moþor faþir.* Cfr. II. AB. 1.
6) In superiori folii margine rec. manu est adnotatum: *Non natus nec naciturus tamen hereditabitur propter infortunium quod mulier interficitur infantulo viuo in ſe portanti* (Sic).
7) *ſkalu* primum fuit scriptum.

Digitized by Google

3.

Moþor faþir. ok faþur moþer. þer æru iamnærvi. Moþorbroþer ok faþur fyſtir. þer æru iamnærve. Dottor *ſun* ok ſvnædottir. þer æru iamnærvi. Syſtur *ſun* ok broþor dottir. þer æru iamnærvi. §. 1. Kollum ſkal ærvi ſkiptæ. ſundær i tu. halft a fæþærni. ok halft a moþærni. æn baþir æru iamnſkyldir.

4.

Sitær konæ i bo dör bonde kallæſſ havandæ. varæ. hon ſkal i bo ſittia tyughu ukur. þa ſkal a ſeæ æn hun ær havande.[8]) þa ſkal bo ſkiptæ ſkal hun a bolæ ſittiæ. til fardaghæ næſtu. Ær bonde döþer firi fardagha. þa[9]) hun af faræ. havir hun ſat. þa nyute þes[10]) far hun barn far criſtændom. þa huir[11]) hun ærv hægnæt. §. 1. Bondæ a ſun kona ær maþ barni dighær þa ſkulu þer baþ[12]) i bo ſittiæ. §. 2. Kona giftiſſ bort fræ barnum[13]) ſinum eghu barn ambut ællær þræll. þa ma þem firi bo ſætiæ. þa mughu fæþærnis frænþer ſkiptæ or barnæ lot. Faþur broþir barnæ mæli mælæ. ok ſoſtræ ſkal firi bo ſitiæ. Moþer ſkal raþæ arkær. lyklum ok lætæ ſkyldir takæ. ok ſkyldir lukæ. Ær moþorfaþir. til þa ſkal raþa ok eig faþur broþer. Ær faþurfaþir til þa ſkal han raþæ. ok eig modorfaþir. Eigh gitær moþor uiþær bo ſkilt num folſtra[14]) ſe til. firi at ſættiæ. Moþir ſkal til faræ. þryſvar a iamlangæ bos at vittiæ. æn bryti firi ſitir.

5.

Maþær far fær aþalkono gætær uiþ barn dör ſv. fær aþra gætær viþ

3 = II. AB. 3.
4 = II. AB. 4 — 6.
5 = II. AB. 7.

8) Adde: *ær hun eig havande.* Cfr. II. AB. 4.
9) Pro: *þa a.* Cfr. not. 26. pag. 12.
10) *havir ſait* hic additum, at, ab ipso ſcriba, ut videtur, duabus lineolis inductum. Ille, ſine dubio, ſcribere voluit: *ær hun havir ſait* (cfr. II. AB. 4), cum vero vv. *ær hun* omisisset, maluit cetera, ut ſuperflua, delere, quam omissa inserere.
11) Lege *hauir.*
12) Rec. ut videtur, man. in *baþi* mut. Sed *baþ i* pro *baþi i* ſine dubio est ſcriptum. Cfr. not. 9. ſupra.
13) *brarnum* ſcriptum, at primum *r* non esse legendum subiecto puncto est indicatum.
14) Lege *foſtra* v. *foſtri.*

Digitized by Google

barn. far hina þriðiu. þör.[15]) bondé. þa en[16]) konæ er livændi. þa ſkal af takæ. hemfylgh ſinæ alt þét ær vnöt ær. hun ællær hænær börn. þa ſkal hin ælſti koldær boſkipti. kræfiæ. takær af þriþiung af bono. þa takar hin annær koldær ſit mæþærni ok læggær aptær til ſkiptis ſiðæn takær han af ſin þriþiung. hvat. þæt ær hældær konæ ællær hin yngſti. kolder. þa ſkal þæt aptær til lægiæ.[17]) takær ſiþan af ſin þriþiung. þa ſkal af allum hindradaxgæf lucæ.[18]) Tax eig fæ til. þa ſkal ſlikt enum af uatæ. ſum aþrum.

6.

Gyptis kona aþrum manni gyptis þridia ſin. dör konæ a barn .i. hæſkæp. þa ſkal þen yngſti. koldær arf takæ. löſæ öræ alla ok iord þa ær köpt .i. garþi. §. 1. Gyptis konæ far eig börn .i. efſtu giftu. þa giſtis hun allum barnum ſinum aptær til alfs.[19])

7.

En[20]) bonde gyptir dotur ſinæ mæþ mund ok mæþ mælæ. ſkal vitæ mæþ tvænni tylptum. en þem ſkil .a. at hun var ſva gyft. ſum lægh ſigiæ. ok þy æghu. barn ærf at lægmæli.

8.

Gangær mæþr[21]) fran kono ſinni mungiptri i ſiang annarrar kono aflar barn. þæt ér horbarn. takær eig. at lægmæli fæþærni ſit. §. 1. Mæle þær frændær bondæ eptir han döþæn vid kono hans mundgypftæ at han[22]) atti eig barn. þættæ. þæn ſkal barn[23]) æghæ ær huærriæ nat liggær hoff. ok

---

6 = II. AB. 8, 9.
7 = II. AB. 10.
8 = II. AB. 11, 12.

---

15) Pro *dör.*
16) Pro *æn.*
17) *ligiæ* primum fuit scriptum.
18) Sic sine dubio legendum (cfr. II. AB. 7.), quamvis pars altera litterae *u* est omissa, ita ut legi possit *licæ* v. *litæ.* Stj. et omnes apogr. legunt *lítä.*
19) Lege *arfs.* Cfr. II. AB. 9.
20) Pro *Æn.*
21) Pro *maþær.*
22) *huan* scriptum, at *u* deletum.
23) *brarn* scriptum, at primum *r* non esse legendum consueto modo est indicatum.

Digitized by Google

gyptær ær til mæþ lagmælum. §. 2. Kona .a. flokifrillu[24]) fon. ok annan aþalkono *fon*. þer fkulu baþir hænnær arf takæ. flikt hvar fum annar.[25]) §. 3. Lægz *maþær* viþ. kono giatær viþ barn. þæt ær aþalkono barn. æn han fæftir hana fiþen ok far mæþ laghum. far han hana fiþæn mæþ mund. ok mæþ mæli. gætær ok barn. þæt ær aþalkonobarn. fkiutær þa kono af handum. fær. ma eig. bo hænni. mæþ guff rætti. ftiælf fiþæn ok aflær barn. þæt ær frillu barn. takær mæþærni. ok eig fæþærni.

9.

Giuær *maþær* fik i kloftær. han fkal fæ fkiptæ viþ aruæ finæ. taki han en lot. ok annan fkal arvi taka. fva marghir. ærvær æru i fva margha lyti fkal fkiptæ. giuiff han mæþ finum lot in. Dör han i kloftré. þa ær klofter hans arui. §. 1. Vill han or faræ firi iamlangadægh. þæt ær vald hans. Ær han ena nat ok iamlangæ. þa ma han eig or faræ. ok éngfins mans arf takæ. ok. ikki[26]) fkulu frændær hans værkum værþæ.

10.

A dözfdæghi ma ikki fra aruæ giuæ at lagmæli. num arvi. quædær fialvær ia viþr. fva figiæ. lærþir mæn at eig ma ne uid kvæþæ mæþ gufz ræt. 16

11.

Dræpær *maþær* man wil hava arf hans. han fkal iki arvi hans væræ. Sighir han at han drap han mæþ vaþæ værki. han fkal væria fik mæþ luktri hæræfz namd.[27]) Varþær han varþær han fkal arf takæ. Fals han at laghum þa fkal annær þær arf takæ. þæn dræpæ[28]) ær fkyldeftær.

---

9 = II. AB. 13. *11 = II. AB. 14; Add. 11: 13.*

---

24) Stj. et omnia apogr. habent *floki frillu*. Male. Cfr. tamen Stj. *Ordelift* v. *Floki*.

25) Stj. et omnia apogr. hic textui inserunt duo illa additamenta in superiori margine huius et sequentis folii rec. man. scripta, quae infra exhibebimus, IV. 1, 2. Bur. tamen om. secundum additamentum.

26) Pro *kk* antea scriptum fuit *ll*. Stj. 60. et Sk. legunt *aldri*. Cfr. Tab. I.

27) Pro *næmd*

28) Lege: *þæm dræpnæ*.

Digitized by Google

12.

Far *maþær* af landi fætær brytiæ firi bo. fighir at han fkal. gangæ til roms. þa fkal bryti bo varþa til iamlangæ. fiþan fkal arvi varþæ.[29]) ok iki bryti længer num arvi uili. §. 1. Far *maþær* af. landi. fytær hufpreæ i bo. havir[30]) i knæ ok annat i kviþi. far criftindom vændir han hæl ok nakkæ at hemkynnum[31]) ok ftighær fotum af foftær landi. þær fkulu arvær væræ. er fkyldafti. uaru hanum þa han heman for en han kombær eig aftær til hemkynnæ. §. 2. Ingfinff manff arv takær (?[32]hæn mæn i girklandi fitær.

13.

Ligia mæn tver fiuker baþir i eno hufi. ær huar[33]) annars arvi. liuir annar fua længi æftir annan. at han viþ hufli takar. þa ær han hans arvi. §. 1. Dor[34]) *maþær* i by. annar i. aþrum by baþir a eno dögri. faræ mæn i mote fighir. hvar aþrum þöþæ[35]) þerræ hvarghi þerræ ær annærs arvi. §. 2. Brannæ[36]) mæn tver inni. baþir fænþær hvarghi þerra ar annars arvi. §. 3. Drukknæ tuer baþir a enu fkipi. hvarghi þærra ær annars arve. §. 4. Skilias mæn hemæ. far annar a fkip allær til fkgf.[37]) dör hin ær hemæ var ok þen findþær döþen[38]) ær heman for. ok vet eigh a hvat dögre ær han do. hvarghi þerræ ær annars arvi.

14.

Dör *maþær* anfkær i landi ær eigh þæn fkyldefti hos. þa fkal

---

12 = *II. AB. 15, 16.*
13 = *II. AB. 16.*
14 = *II. AB. 17, 18.*

29) Litterae quaedam, forte *til*, hic additae, at deletae sunt.
30) Adde *barn*. Cfr. II. AB. 16; I. Mand. 1: 1.
31) Stj. Bur. et Ups. legunt *hemkyunum*; at litt. *n* saepe ut *u* scripta est, et contra.
32) Mutatum quidem ad *þæn man*; cum vero incertum sit, an hoc ab ipso scriba sit factum, alio autem loco, II. AB. 16, legatur *han mæn*, illi emendationi fidem addere non ausi sumus, sed rem lectoris iudicio relinquimus. Stj. et omnia apogr. legunt *thän man*.
33) *hvarghi* sine dubio legendum.
34) Pro *dör*.
35) Pro *döþæ*.
36) Pro *Brænnæ*.
37) Lege *fkogf*.
38) Pro *döþæn* v. *döþan*.

Digitized by Google

harf[39]) hans ſtandæ til iamlangæ. ær eigh þa arvi komen. þa ſkal konongær arf takæ biſcupær æn preſtær ær. §. 1. Dör þydiſkær maþær ær egh barn til. þa ſkal konongær arf takæ[40]) byſkopær æn preſtær ær. þæt kallær danæ ærf. §. 2. Dör maþær na egh arvæ hans. þa ér konongær. arvi hans

15.

Sva ær an kona firiger ſtiupbarni ſinu. vill ſinum barnum arf vnnæ. væri ſik mæþ hærærf[41]) næmd falz hvn þa hauir hvn firigiort fær oc friþi ſinum. Vill egh ſun hænnar latæ hanæ frid flya. þa ſkal han frændum bötæ ſum þer uiliæ ær eghu þem allær taki hanæ þær[42]) han[43]) fa.

16.

Siþan ær hion tu komæ ſaman takkær annat þerræ arf. förer. i bo læx til brytſtokſſ. far iki giald firi þæt ſum liuær a þæt ſvm arf tok. þæt ſum af födis æghu þæt bæþi. §. 1. Stoþ hors i ſkoghum gangæ all. þy fyl. ſum 17
af föþæs æghv þer baþi. §. 2. Tækær[44]) maþær bo at arvi. ma eigh brity[45]) firi væræ ællær drghiæ[46]) ſkulu. baþi hion avaxt aghæ. Zy[47]) biþær maþær fær kono þærræ ær til arff[48]) ſtandér. þy gipſtær bondæ þæm manni. dottor ſinæ ær til arff ſtandær. at þer viliæ baþi afvæxt æghæ.

17.

Farr bryti firi bo *mans.*[49]) han ær miſkunnær maþær bonþæ þæs ær bo .a. riþær i ok rændær or. far iki vtan tylptær eþ. firi at han havir alt or bo. þæt ær han atti. §. 1. Bonþe kallær han havæ lön[50]) bo bæggiæ þerræ

---

15 = *II. AB. 19.*
16 = *II. AB. 20, 21.*
17 = *II. AB. 22.*

---

39) Pro *arf.*
40) *þan a*, ut videtur, hic additum, at deletum est.
41) Lege *hæræþſ.*
42) Litt. *þ* omiss. ipse, ut videtur, add. scriba.
43) *hana* sine dubio legendum.
44) Pro *Takær.*
45) Pro *bryti.*
46) Lege *deghiæ.*
47) Pro *þy.*
48) Lege *arff.*
49) Ups. et Sk. legunt *madher.* Cfr. not. 45. pag. 14.
50) Lege *löntt.* Cfr. II. AB. 22.

Digitized by Google

ok bort ſkutit. þa ſkal uitæ firi mæþ tylptær eþi. at han havir alt fram laght. han mæ eigh. þiuvær at hetæ. þat ær handſalt[51]) ſa.[52])

18.

Dör bondæ huſpreæ livir. bo a iorþo hans dör firi fardaghæ. þa ſkal hun til ſinna iorð faræ ok halft viþ landboæ. bö[53]) ſit havæ. han a at vitæ til arffæſtu[54]) ok eigh længær. Kona takær þriðiung .i. bo ok þrer mærkær af hans lot ſiþen tymber ok myllu reþe. þæt ſkal alt ſkiptæ ſva ſum bo. §. 1. Skyldir[55]) ſkulu baþir lucæ. ok baþi kræfiæ ſlikt huart ſum i. bo a hvat[56]) þær fyr görær. wrþu æn þer ſamæn komo allær ſiþæn vtæn mandrap eit. §. 2. Saræ bötær ok bardagha bötær mutur ok vingævæ agho þer baþi lukæ ok ſva takæ.

19.

Farr annær broþer köpfærþum ok annar hemæ i aſku ſitær baþir aghu þer iammykit af arvi.

20.

Inlaght fæ værþær bort ſtolet. ok bondæ fæ mæþ gialdi iki firi. ſkal uitæ mæd tylptær eþe. at hans fæ var mæþ ſtolet.

21.

Havir faþir hemſylghz[57]) gört ſvni ſinum falþer faþir fra. þa ſkal aptær til ſkiptiſ bæra viþ þæn ſum vgiptær ær. hanum ſkal ſlikan ſamu lot af gæræ ſum þæn haſþi þem[58]) til bos ſum giptær ær. ſva ſkulu dötær ſum ſynir

---

18 = *II. AB. 25, 26.*
19 = *II. AB. 27.*
20 = *II. AB. 29.*
21 = *II. AB. 30.*

---

51) Litt. *d* omiss. ipse scriba add.
52) *fæ* legendum videtur.
53) Pro *bo*.
54) Lege *arffæſtu*.
55) Litt. *l* omiss. ipse add. scriba.
56) *hvat* deletum quidem est, at sine dubio a quodam, qui hunc locum non intellexit. Stj. et omnia apogr. om. h. v.
57) Pro *hemſylghþ*.
58) Lege *hem*.

Digitized by Google

ſkiptæ æn þer æru arvær hauir af iorþv ſalt þan ær giptær ær. þæt ſkal i hanſ lot ſtandæ þa ær[59]) ſkiptæ. §. 1. Dör ſun giptær af garþi. a eig barn ok aru þer ſkild at faþir ok moþer at bo ſinu þa ſkal faþir. arf takæ. ok eig modér. Faþir ſkal iord latæ hem fylghia moþir ma iki iorþ giua fran rættum ſkæptarva. §. 2. Dör ſun. a barn æptir ſik. ær hanum hem giuit a boli iorþ. þæt æghu barn vitu til ok eig til flerræ. ær eghi num et bol. þa far eigh vitu til þæs. Æru tvar. ſtuwur ok toptergarþær i malli.[60]) þa æru 18
þæt tu bol. kallær til enkæ akærſſ.[61]) æller[62]) enka éng. þar a iki. uitu til num þæn uili ær han kallær þem[63]) giuæ. §. 3. Skuldum ſkal ſkiptæ ſvm bo. Æ. þingi ſkal viþ halfſ örum takæ ok ſva fram ſækæ.[64])

22.

Vill *maþær* man or annörghom[65]) ſtad löſæ. han ſkal ſiunætting firi. þan göræ ær han havir. handamælli. byuþæ þem tva öræ gullz. ællær tvar mærk*ær* vægnær vittni til latæ bæræ a ſivnættingi. at han ær. hanum ſua ſkiuldær at an[66]) a at[67]) löſæ han mæd laghmæli ok uitæ mæþ tylptær eþi. Siþæn far eigh vart num han kalli barn ſit væræ. Haldær han æptir ſægnær þing. þa hætti viþ ſinum. IX. m*arkum*.

23.

Æt leþer *maþær* ([68]aþal kono barn allær viþgangit a þingi. þa takær. þæt arf hans ok eigh hin han ætleddhe. Er ſun til ællær dottir. faþir ællær moþer. broþer allær ſyſtir. þa far ækki þæn af arvi ær[69]) ætledde. Er ingin þerræ til þa ſkall þæn takæ ær ætledde.

---

22 = II. AB. 31.

23 = II. AB. 32.

---

59) Adde *þer*.
60) Pro *mælli*.
61) Litterae *ſſ* ſunt deletae.
62) *til*, ut videtur, hic additum at deletum est.
63) Lege *hem*.
64) *ſæliæ*, ut videtur, legendum. Litt. *liæ* in margine add. rec. man. Cfr. tamen I. GB. 9: 1.
65) Lege *annöþghom*.
66) Pro *han*. *h* rec. man. add.
67) *ak* scriptum, at *l* deletum.
68) Pro *a aþal kono barn*. Cfr. not. 26. pag. 12.
69) *allær*, ut videtur, hic fuit scriptum, litt. *all* vero ſunt deletae.

Digitized by Google

24.

Dör landboe firi fardaghæ. þa æru tver löter loll[70]) af bolæ hans.[71]) Dör kona hans. þa ær þriþiungær lös af bolæ hans. Er rughi fait a bole. þa fkal þæn ær bol a gialda arwumn.[72]) iammarghar fkæppur fum a ær fait. §. 1. Dör lanærdroten þa fkal lanboe kuar fitia til fæftæ hans ær int ællær arvæ lukæ hanum til gef. finæ.

25.

Dör frælfgiui kalla þer ær han æghu til tuæggiæ lotæ[73]) giptan væræ. þa fkulu þer gialdæ kono hans mark. at hindradagx gief. æn þer þoræ vitæ han[74]) tvæggiæ lotæ giptan.

Giptar bolker

1.

Konongær vil fær kono biþia. Ær þæt vtæn konongrikiz. þa fkal mæn finæ latæ faræ. ok ærændi fit vrakæ ok fæft takæ. þa fkal konong*ær* brudfærþ gen gæræ. þa fkal konong*ær* gen fara ok giua tolf mærkær gulz allær tvæ byæ at væþium fætiæ.

2.

Bondæ fon vil fær kono bydiæ. han fkal hin fkyldæftæ at hittæ. ok bön finæ byriæ. han[1]) fæftnæþær ftæmnu leggæ a hænni fkal til fæ fighiæ næmnæ

---

24 = *II. AB. 33, 34.*
25 = *II. AB. 35.*

1 = *II. GB. 1.*
2 = *II. GB. 2; KkB. 52; IV. 21: 22.*

---

70) Lege *löfir.* Scriptum, ut videtur, fuit *boll*; prima tantum littera est emendata. Bur. legit *boll*; Ups. *bol*; Stj. *lös.*

71) Bur. hic, cetera vero apogr. post periodum proxime sequentem, textui inserunt additamentum in inferiori folii margine rec. man. scriptum, *fyrfte fardaghær* etc. Vide IV. 3.

72) Lege *arwum* v. *arwumin*, vel potius *arvænum.*

73) *han*, ni fallimur, hic additum, at deletum est.

74) Adde *til.*

1) Adde *g* v. *fkal*, Stj. *Handfäſtnädär.* Male,

Digitized by Google

iord æn til ær. ok alt þæt giuæ vill. þrear markær ſkal lagha vingæf. uaræ. þaghar firi fæſt ær ſkilt ok handum ſaman takit. þa ær tilgævær allær[2]) intær. æn vingævær eigh fyr æn þer komæ bæþi a en bulſtær ok vndir ena bleo. §. 1. Af fæſtæ ruf a biſcopær. III. *markær.* 19

3.

Værþær fæſti konæ manſſ takin .a. IX. *markær* þæn ſkyldaſtæ ok ſva fæſtimaþær. ok ſva *konongær* ok ſva ællir. mæn. boe hæne aldrigh. þer ſkulu friþær hans eghæ uald. kome aldrigh i friþ. fyr. æn þer uiliæ ær ſak ſökiæ.

4.

Far frælſgiui ættaþæ kono. þa ær *mark* uin gæf. ok mark hindradax-gæf. barn þerræ ſkolu ætboren væræ. §. 1. huarn ſtaþ hindradaxgæf. (3ær. þa ær þriþiungſ. ſkipti a fæ þerræ ær eigh hindradax gæf givin. þa ſkal hvn up takæ. þriðiung ok. III. *markær.* §. 2. Far frælſgiui. foſtro. giffs eigh vin gæf ællær hindradax gæf. þa giptis. hun til hælſningſ. §. 3. Vill þræll fa huſkono giui tva öræ til þem ær hana a. (4ækki kiæpſir i barnum.

5.

Giuær *maþær* manni ſak. at han havir lighæt hos huſkono hans. þa ſkal firi gangæ tilptær eþ. ællær bötæ. VI. öræ. §. 1. Havir konæ hor giort ok givær bondæ kono ſinni ſak. þa væri ſik. mæþ ſiv mannum af næmdinni. Værdær hun varþ böte hænni. III. *markær.* þem ſkal aptær til bos lagiæ. ægæ hun þem huat þem ſkil hæl ællær hughær. Verþer hun eigh varþ. þa ſkal hun gangæ fræ bo ok boflöt .i. hvarþax[5]) clæþum ſinum.

---

3 = II. GB. 2.
4 = II. GB. 3.
5 = II. GB. 4, 6.

---

2) *ællær* scriptum, at *a* in *æ* mut.
3) Loco vv. *ær. þa ær* antea scriptum fuit: *barn þer.*
4) Verbum *a* hic subintelligitur. Cfr. not. 26. pag. 12.
5) Pro *hvardax.*

Digitized by Google

6.

Fæſtir *maþær* ænkiu ok flytær hem ok lægſ hos ok aflær[6]) hanni barn þar a ængin ſak .a. Værþær. barn ſiþæn föt. öl ær giört. þæt ær aþalkono barn. þy hetir ſingin fæſt[7]) ænkia. §. 1. Fæſtir *maþær* mö. gær viþ lönþær læghær han ær. ſakær at. ſex *markum* uid faþur hænnær. §. 2. Ligær *maþær* uid kono ok fæſtir hana ſiþæn mælir vingæf þa ær læghær böt. §. 3. Liggær viþ fralſæ foſtro bötæ tolf öræ. firi ambut VI. öræ. firi ætborna kono. ſex *markær* þen barn .a. vid[8]) ambut. han ſkal varþæ hanni. til þæs ær hun gitær kuærn draghit. ok ko molkæt. Dör hun af barni bötæ han. III. *markær*. §. 4. En löpæ kono læghær ſkal. væria *mæþ* tilptar epe. baþe ætbornær[9]) annöþogher.

7.

Talſ frænſim mællin hionæ tveggiæ. þa ſkal a þingi tæliæ. ok biſcupſ lof til fa. at væriæ[10]) mæþ tvanni tylptum biþiæ ſva fær guþ hull. ok vattum ſinum at frændſim[11]) vkur ær ſva ſkyuld ſum nu[12]) havir. iak taltt. þy ma iak eigh boa hanni. at guſz rætti. Givær bondé fær ſialvær ſak. kallar ſik ſva ſkyldæ kono hava at ſinni kono at han ma eigh bo hænni at guſz rætti. þa fulli þæt mæþ tvænni tylptum. værþær han fælþær þa ſkal han botæ[13]) hænni.

8.

Liggær *maþær* hos dottor ſinni. þæt mal ſkal af landi bort ſkiptæ[14])

---

6 = II. GB. 7—11; Add. 12.
7 = II. GB. 14.
8 = II. KkB. 52; Orb. 3; GB. 15; IV. 21: 18, 17, 4.

---

6) Lege *aflær*.
7) Omnia apogr. legunt *ſingin fäſt*; Stj. *Sängiufäſt*. Prima enim littera h. v. est ambigua. Cfr. Tab. I. II. GB. 7. et Add. 12: 2. habent *fangen fæſt*.
8) *vid* deletum, forte ab eodem, qui delevit v. *hvat* I. AB. 18: 1. Cfr. not. 56. pag. 30.
9) Adde *ok*.
10) *ſværiæ*, ut videtur, legendum. Cfr. II. GB. 14.
11) Litt. *d* omiss. ipse add. scriba.
12) Loco v. *nu* antea *hau* v. *han* scriptum fuit.
13) Lege *boæ*. Cfr. II. GB. 14.
14) *ſkriptæ*, ut videtur, legendum. Cfr. II. Orb. 3; GB. 15.

Digitized by Google

ok til roms. Egho faþghar tver ena kono. Egho bröþær tver ena kono. Eghv bröþvngær tvær enæ kono. Eghu fyſtrungær tver ena kono. Egho moþghur tva en man. Egho fyſtær tua en *man*. Egho fyſtrungur ællær bröþvngor tvar en *man*. þæt ær firnærværk. §. 1. Myrþir kona barn ſit. Dræpær ſvn faþur ſin. Ellær faþir ſon ſin. Allær broþir broþor ſin. Ellær bröþrungær broþrung ſin. Allær fyſtrungi fyſtrung ſin. Allær faþur faþur ſin. Allær moþer faþur ſin. Allær ſvnarſun ſin. Allær dottorſvn ſin. Allær broþorſon ſin. Allær fyſturſvn ſin. Allum ſlikum malum ſkal af landi ſkiptæ[15]) mæþ brevi til pavæns i rom þer ſkulu af pavanum bref takæ. ok aptær til byſcups föræ latæ han ſea huilkæ miſkun þer fingu. biſcuper ſkal þem bref fa firi tyundæ ſin. §. 2. Af allum firnaruærkum. a biſkupær. þrer *markær*. þer ſum ſkriptæ. brut gæræ. þer eghu biſcupi. III. *markær*.

9.

Svnnudaghin þæn ær næſt ær æptir martenſ mæſſu dagh. at qvældi þa æru mungætſ tiþir lagh taknær. §. 1. Hæptir[16]) bonde fæſti kono manſz þa ſkal bruþmæn til gæræ. a mungatſ tiþæ daghi. tva mæn til garſz. gæræ. griþær at beþæs. þa ſkal hvar þerræ aþrum grid fækæ.[17]) i gard ok or. þa ſkal klæþi miætæ ok ſiþæn firi gipt ſkiliæ. §. 2. Sva ær firi gipt at ſkiliæ. þaghær þer kumæ baþi a en bulſtær ok vnþir ena bleo. þa a hvn þridiungh i bo. ok. III. *markær* at hindradax gæf. af hans lot. §. 3. Svn han hanum ſinæ fæſtikono a þrim laghæ ölſtæmpnum. þa ær han ſakar at. IX. *markum* viþ ſakſokiæ. ok ſua viþ *konong* ok ſva viþ allæ mæn. §. 4. Sva ſkal bonde byudæ fæſtikono. at laghum at þrim ölſtæmnum ſva ſum. beþæs §. 5. þæt ær laghæ forfal manz ok kono at þer ſiuk æru ællær bruþ vaþir inni

---

9 = *II. GB. 15. fin; 16.*

---

15) Cfr. not. 14. praeced.

16) Pro litt. init. *H* scriptum est *N*, at *H* supra lineam addidit rec. ut videtur, manus. *Hæptir* esse legendum, praeterea et sensus suadet, et II. GB. 16. testatur. Stj. et omnia apogr. legunt *Häptir*.

17) *fæliæ*, ni fallimur, legendum. Cfr. not. 64. pag. 31. Stj. habet *fäliä*.

Digitized by Google

brænþær. þær[18]) ær forfal bæggiæ. þerræ æn þiufnæþær ællær bofran havir iuir gangit. Æn han latær þing. vifæ. þa fkal tva mæn a þingi. lata forfal bæræ. Vill. han eigh at þy litæ. þa fkal a endaghæ mæþ.[19]) tylptær eþe. ok tuænni vittnum biþia fva fær guþ holl. ok vat finni. at han fæk laghæ forfæll. ok þy ma iak eigh giptæ þær hanæ. §. 6. Vill han væriæ
21 firi hanum. þa fkal firi gangæ mæþ tvænni tylptum biþiæ fva fær guþ holl ok uattum finum. at frænfim þerræ ær fva fkylþ at þer mughv eigh bo mæþ gufz rætti. ællær fiffkapær. §. 7. Kvæþær han ne viþ kallæff eigh fæft havæ þa fkal han firi ganga mæþ tvannum tylptum. biþiæ fva fær guþ holl ok vattum finum at han fæfti hana eigh fva fum lagh fighiæ i landi þæffu.

Þættæ ær retlofæ bolkær.[1])

I.

SVeær egho konong at[2]) taka ok fva vrækæ. han fkal mæþ giflum ovan fara ok i. öftrægötland. þa fkal han fændi[3]) mæn hingæt[4]) til aldragöta þingf. þa fkal laghmaþær giflæ fkiptæ. tua funnan af landi. ok tua norþæn af lanþe. fiþan fkal aþra fiuræ mæn af landi gæræ med þem. þer fkulu til iunæbækær. motæ[5]) faræ. Öftgöta gifla[6]) fkulu þingat fylgiæ ok vittni bæræ at han ær fva ([7]inlændær fum lægh þerræ. figiæ. þa fkal alþragötæ.

1 = II. RB. 1.

18) Lege *þæt.*

19) Litt. *m* errato bis est scripta, in fine nempe superioris, et initio sequentis lineae. Ups. legit *in mäd.*

1) Hanc rubricam, quamvis errore quodam hoc loco primum scripta fuisse videatur, cum ad tria priora Capita huius Libri minime sit accommodata, (cfr. quae ad Rubr. *Orbotæ mal* sunt adnotata), in antiquiore tamen codice, quem secutus est scriba, iam huic libro inscriptam fuisse, inde apparet, quod scriptor codicis B, eam sine dubio ineptam iudicans, nec aliam ullam, satis aptam, in promtu habens, omnem rubricam hoc loco omisit. Cfr. not. ad II. RB. rubr. — Rec. man. in marg. adnot: *Hær sighær aff horo konogh oc biſkup skal takæ.*

2) I. om. *at.*

3) Pro *fænde* v. *fændæ.* Cfr. tamen not. 4. seq.

4) I. *hængat giæra.*

5) I. *i gen.*

6) I. *gyflær.*

7) I. *i lendær þer fum lagh fighia.*

Digitized by Google

þing i[8]) gen hanum næmnæ þa han til þingſ[9]) kombær þa ſkal han ([10]ſic allum götom trolekæn ſværiæ at han ſkal eigh ræt lægh a landi varu[11]) brytæ. þa ſkal lagmaþær han fyrſt til konungſ dömæ ok[12]) ſiþen aþrir. þer. ær[13]) han biþar.[14]) §. 1. K*onongær* ſkal þa þrim mannum friþ giuæ þem ær eig hava niþingſværk giort.

2.

En biſcup ſkal taka. þa ſkal konong*ær* allandæ[15]) at ſpyriæ huarn þer uiliæ hava han ſkal bonþæ ſvn væræ. þa ſkal[16]) konong*ær* hanum ſtaf i hand ſæliæ[17]) ok ([18]gullfingrini ſiþan ſkal han i kirkiu leþæ. ok i biſkupſ ſtol ſættiæ. þa ær[19]) fulkomen til valdær[20]) vten uixlt.[21])

3.

Bondæ ſun ſkal lagmaþer væræ. þy ſkulu allir bonder ualdæ mæþ guſz miſkvn. §. 1. konongær ſkal næmd firi ſik[22]) ſætiæ ok lagmaþer a þingi.[23]) §. 2. þæt hetir. e aldragötæ þing ær laghmaþer ær .a. þær ma folk. ætleþæ. oķ ſættum lyſæ.

4.

Takær *maþær* bo manſz vp at vfældu. þæt ær þrénni. IX. m*arka* ſak. a. IX. m*arkær* ſakſöki ok giald firi. bo. ſit mæþ ſuornum eþe. IX. m*arkær* ([24]k*onongær* ok. IX. m*arkær* allir. mæn. §. 1. Huggær *maþær* hus vp manſſ

---

2 = *II. RB. 2.*
3 = *II. RB. 3.*
4 = II. RB. 4, 5.

---

8) I. om. *i.*
9) I. om. *þingſ.*
10) I. *allum götum edh trolika ſwæriæ.*
11) I. *þera.*
12) I. om. *ok.*
13) I. *ſum.*
14) I. *biþir.*
15) Stj. et Ups. legunt *allaudä*; Sk. Go. et Br. *allandä*; Bur. *all Landä*. Cod. I. habet *alla landa*. Cfr. II. RB. 2.
16) I. *a.*
17) A. mutatum in *ſætiæ*, forte a rec. man. I. *ſatiæ.*
18) I. *fingrini.*
19) I. add. *han.*
20) I. *vals.*
21) I. *vixl.*
22) I. om. *ſik.*
23) Pro *þingæ* (verb. infin.), ut videtur. Cfr. II. RB. 3. I. *þinghe.*
24) Loco vv. *konongær ok. IX.* antea scriptum fuit *ſakſökæ.*

Digitized by Google

at vſoktu. þæt ær. þrenni IX. *markær.* a. IX. *markær* ſakſökæ. ok ſva *konongær* ok ſva allir mæn.

5.

Kallær *maþær* man bykkiuhuælp har[25]) ær. þæt ſighir. han þu koþ hæn. Iak ſkyrſkutæ þy at þu kallæþe[26]) mik vkuæþinſ orþ. þæt ær ſextanörtoghæ ſak i hvan lot. han ſkal hanum þing uiſæ at[27]) ſkyrſkutæ vitt-
22 ni latæ bæræ at endagha ok vitæ *mæþ* tylptær eþe. biþi ſva ſær guþ holl. ok vattum ſinum at þu kallaþe mik. vkuæþins orþ. ok þu æſt ſandær at ſak þerri. ær iak giuar þær Sva ſkal vkuæþins orþ ſökiæ ok firnær orþ. §. 1. Kallær *maþær* annæn frælſgívæ. þæn ætboren ær ællær ſigir iak. ſa at þu rant en firi enom ok haſþi ſpyut a baki. þæt ær vkuaþins orþ. þrænni ſextanortoghæ ſak. §. 2. Iak ſa at *maþær* ſarþ þik hvar ær þæt. þu koþ han. Iak ſkyrſkutæ þy at þu kallæþe mik vkvaþinſ orþ. ok firnær orþ. þæt ær ſexſtanortoghæ ſak. i hvan þriþiung. §. 3. Iak ſa at þu atti þin viliæ. viþ ko.[28]) ællar mæræ. þæt ær firnær orþ. þranniſaxtanörtogæ ſak. þæt ſkal ſökia a hændær hanum. kumbær eigh ne viþ. §. 4. Iac ſa at þv atti moþor þina. þæt ær firnær orþ. ok þrenniſextanortoghæ ſak ok kombær eigh ne viþ. §. 5. Þættæ aru vkvæþins orþ kono. Iak ſa at þu reet a quiggrindu ſöſharæþ. ok i trolf ham þa alt var iamriſt nat ok daghér. kallar hanæ kunna firigæræ kono ællær. ko. þæt ær. vkuaþins ord. kallær kono hortutu. þæt ær vkuaþins ord. kallar kono haua at faþur ſin ællær ſtrukit hava barn ſit fra ſær allær hava myrt ſit barn. þættæ æru firnær orþ. §. 6. All þaſſi ſynda mal ſkal fyrſt uiþ præſt ſin talæ ok eigh braþæ vp *mæþ* awnd ællær vrez uiliæ num han ſæki ſik at þrim *markum.* hete þrer ok æru tuar.

6.

Rænir *maþær* man handran. þa ſkal han væriæ. ſik mæþ tolf manna

---

5 = II. RB. 6 — 9. *6 = II. RB. 12.*

---

25) Lege *huar.*
26) *ſkallæþe* scriptum, at *ſ* deletum.
27) Lege *ok.*
28) *kono* scriptum, at *no* deletum.

Digitized by Google

eþe ok tvæggiæ mannæ vittnum. af þem tolf ok ſiþan i tylft ſtandæ. Falz han at böte þræni ſæxtanortoghær.

7.

En *maþær* krævær man ſkuld[29]) þa ſkal han a grænnæ hans kallæ latæ þem uid væræ ok höræ at han kræuær han ſkuld. þa mæ han næmæ han ſiþæn æn han vill. A han ſkyld at kræfiæ. þa ma han ſökiæ han til ſum lægh ſighiæ. ok éþ ſin a ouan æn þem ſkil vm at han a hanum eig meræ at gialdæ. Kuæþær hin ne viþ kallær ſik eig. æghæ hanum. ſkyld at gialdæ. þa ſkal han ſuæriæ mæþ tolf mannum at han a eig hanum ſkyld at gialdæ ællær gæf at lönæ. Bær han þryt viþ böte þrænni ſaxtanörtoghær ok ſkyldþinæ. §. 1. Naam ſkal löſæ mæþ ſkuld *mæþ* tylptær eþe.

8.

Dræpær *maþær* hors ællær nöt firi manni. vetir feær fölengh. þæ ſkal han ſiunætting firi hanum giæræ latæ ok ſynær. vittni a hændær latæ baræ biþi ſva ſær guþ holl at iak ſa at þu drapt fæ hans ok vete hanum fearfö- 23
længh. Syþan ſkal han firi tylpt gangæ. biþiæ ſva ſær guþ holl. ok vatt ſinni. at þv uete mær fearfölingh ok þv drapt fæ mit. ok þu æſt ſandær at ſak þerre. ſiþæn ſkal han aptær gialdæ. mæþ. ſvornom eþe. ok .a. ovan þrænni ſaxtanörtoghær. Er eig a ſynar vittni. til væri ſik *mæþ* tolf mannum. Æn þæt fæ ær dræpit. ær tueggiæ öræ ær vært. ællær tvem örum. bættræ. þæt ær full fearföling. Æn þæt ær værræ æn tver örær. þa ſkal þæt tvægildi. atær gialdæ ſua huart. ſum vært ær. §. 1. Værþær dræpit hors ællær nöt a byar marku. annærſ byær. vet eig hvar drap. þa ſkal han ſiunætting giaræ firi enum þerra ok haldæ firi allum. ok vittni latæ bæræ a ſivnættingi. at þæt fik þær fiorlæſting. a marku þerræ af handæuarkum. mannæ ok þy æghu. þer þæt. mæþ laghum aptar bötæ.

---

7 = II. RB. 16. *8 = II. RB. 17, 18.*

---

29) Litt. *l.* omiss. ipse add. scriba.

Digitized by Google

9.

Dræpær fæ annat ok bær hirþinge vittni. gialdi helt firi *mæþ* ſvornum eþe ok taki han þæt dræpnæ ællær nyti hold ok hvþ taki halfgildi. þæt ær atti af þem ſum drap.[30]) I þæſſu male ær hirþingi fulþer vittniſmaþær hvæt[31]) hældær. han ær[32]) frælf allær þræl. Syns hanum giald þa ſkal ſiunattingſ. til giaræ. lætæ bæræ aſynær uittni. þa ſkal ræþæ wætti ok kræfiæ bokær[33]) ſyns hanum rætmæli. þa ſkal ſkyrſkutæ. Biþi ſva fær gud holl. at fæ þit drap mit fæ. mæþ ſynær uittni. ok ſva gaf iak þær ſak til. Far han eigh ſokn fræmt mæþ laghæ uittnum. þa ſkal þæn ær ſak ær givin. væriæ. ſik mæþ tolf mannum. biþiæ fær ſva guþ hol. at eigh drap mit fæ. þit fæ. ok[34]) iak eigh ſanddær at þæ ſak. þv giuær mæ. §. 1. Faldær. fæ .i. mans handæværki. i brun all[35]) diki. ællær. annur þylik værk ok far þær banæ af. þa ſkal bötæ. VI. öræ firi hæſt. half mark. firi oxæ ok ſua firi ko. ok hors. Sva ſkal þæt ſökiæ ok væriæ. ſua ſum fæ havi fæ dræpit. §. 2. Flögher fæ i gærþi ſva at ængin æltir far banæ af liggi vgilt. Æn flögher or gærþi gialdi hin aptær. gærþ .a. Æltir nokor or gærþi fa þær banæ af. ær til aſynæ vittni gialde þæn ſum a ælti ſva ſum mælt ær æn i diki laghi döt. ſamæleþ ſokiæ ok væriæ. §. 3. Æn *maþær* læſtir hæſt. ælt-
24 lær[36]) halataghl ok ſtingær vt öghæ gialdi öræ.[37]) ællær væri ſic mæþ tylptær eþe.

10.

All.[s]lan ſkulu hel hem flyties þem ſum læþi[38]) firi vtæn al genmæli.

---

9 = *II. RB. 20 — 24.* 10 = *II. RB. 25.*

---

30) Sensus huius loci illustratur ex iis, quae ad II. RB. 20. adnotantur.

31) Pro *hvat.*

32) *hældær* hic additum, at deletum est.

33) *bötær* sine dubio legendum. Cfr. II. RB. 20.

34) Adde: *þy ær.*

35) Lege *allær.*

36) Verba quaedam hic sine dubio sunt omissa. Cfr. II. RB. 24.

37) Rec. man. v. *öræ* lineola induxit, et in margine addidit: *halfgildi ſum þet fæ ær værth.*

38) Rec. man. sec. XVII. supra litt. *æ* addidit signum abbreviati *n*, ut legeretur *lænþi.* Male.

Digitized by Google

11.

Löpær dræll[39]) bort allær ambut fra lawarþi sinum ok gör nokon skaþa. dræpær. stial allær rænir. eig skal lauarþær. skæþæ gialþa num han aptær sa hion sit.[40]) Far þem aptær böte afgærþir þerræ sum lagh sigiæ én asynær vittni æru til ællær þiufnæþær i handum takin ær eigh þæt til. væri mæþ nekuaþum sum lægh sighia. §. 1. Lanar *maþær* manni þræl sin svari hin sakum ær uiþ lani havir takit. e mæþæn han ær i hans varþnæþe.

12.

Þæn sum leghir af bondæ hæst. ællær öxa.[41]) allær. ko. han skal varþæ firi vangömslö. þæt ær þiuuær. vatn. dyi. klavi ok annur þylik. §. 1. Firi farf. fæ. afæfli.[42]) þæt ær. biorn. allær. quefæ.[43]) firi varghi. skal uarþæ sum firi. wangömslö. æn eig far aflæstir af. þæt ær. fex öræ firi hæst. halfmark firi oxa ok hors far han aflæstir gialdi iki firi vargh.

13.

Læggær *maþær* manni fæ sit in til gætflu. þa ma þæt fæ eigh tapas af þem uiþ takar hwærtti mæþ styld ællær mæþ rani num bondæ. þæs fæ ær uiþr takær allær kostær værþa maþ taknir aftær skal han gialdæ. Laggi fram þæt han uill. ok maþ tylptær eþ at han fæk eig meræ hans. fæ at gætflu æn han havir nu fram laghat.

---

11 = II. RB. 26, 27.
12 = II. RB. 28. Cfr. I. FornB. 6.
13 = II. RB. 29.

39) Pro *þræll* v. *þræl.* Rec. man. mut. in *træl.*
40) Lege *fin.*
41) Pro *oxa.*
42) *af ofæfli*, ut videtur, legendum. Cfr. II. RB. 28.
43) Quaedam sine dubio hic sunt omissa. Cfr. I. FornB. 6: 1; II. UtgB. 13.

Digitized by Google

Iordþær bolkær.

1.

Fæm æru fang iorþær. Et ær arvær. Annæt ær. hemgæf funær. þriþiæ ær hemfylgð. dottor. Fiærþæ ær köp. Fæmtæ ær fkötning.

2.

Köpe fkal taka at[1]) þæs hænde ær iord fæl umfærd[2]) at varþæ. ok han tua af hændi[3]) værþi at værþæ. þer allir fkulu takæ i hand baþvm þem þa ær ok köpfæftum bundit. Ryvi *mæþ.* III. *markum* þæn ryuæ uill. Comber eigh köpruui uid fin farit ær. þa[4]) fiunætting garæ firi þem fvm vmfærþ værþær ok allum þem ær iorþ æghu i by[5]) fkal gangæ um akræ. ok ængiær. ok fua aptær a topt fiþæn. Illiz þa ennor ftaþér. þa fkal þen variæ ær iorþ fæl æn fyr illiz æn umfærþ kombær .a. Illiz fiþæn þa fkal þæn varþæ[6]) fum köpir. Attæ fkulu oþolfæftir varæ. niunde ftyriffæftær. Siu nattæ gamall fkal fiunatting*ær.* varæ. Sa fkal iorþ. væriæ. ær .a. maþ tuænni tylptum. ok tuænni vittnum fkal iorþ væriæ. Siunætting fkal uifæ þem manni ær köpæ varþæþæ æn annættvægiæ quæls værþ ællær vmfærþ firi hanum. Siunattingh fkal firi hanum halþæ þor han uitæ firi mæþ tylptær eþe at han eigh köpe. værþaþe. þa ær han uarþær. falz han böta.[7]) III. *markær* firi köpruf. §. 1. Illiz arftakin iorþ hana fkal væriæ. *mæþ* ærfþær vittnum. Tver mæn fkulu vittni bæræ ok i tylpt ftandæ. Sva fkal uittni bæræ. Bær iak. þæs uittni ok uir mæn tver at þu tokt iorþ þæffæ at ar-

---

1 = II. JB. 1. *2 = II. JB. 1 — 3.*

---

1) Lege *tua af.* Cfr. II. JB. 1.
2) Stj. hic et ubique pro *umfærd* perperam legit *winfärd.* Non tamen in Codice, hoc vel ullo alio loco, h. v. rec. man. in *winfärd* est mutata, ut refert Baxo, *Cod. Jur. Veftrog.* pag. 4. not. d. Sed in apogr. 60, quo usus est Stj., eiusmodi adnotatio, illius manu, hoc loco in margine est facta.
3) Sine dubio legendum: *af þés hændi ær köpir.* Cfr. I. not. 1. cit.
4) Pro *þa a.* Cfr. not. 26. pag. 12.
5) Adde *þa.*
6) *variæ*, ni fallimur, legendum.
7) Pro *bötæ* v. *böte.*

Digitized by Google

vi. at v iltu[8]) mæþ vittni borno binþum[9]) uit ſlikt ſvm lagh ſighiæ. þa ſkal han firi tylpt ganga at biþiæ[10]) ſvæ guþ holl ok uattum ſinum. at iac tok iorþ þæſſæ at arvi ok at v iltu. ok iac a ok þu ikki vættæ .i. §. 2. Illiz iorþ at þem köpt havir. þa ſkal han værnæ mæþ tuanni tylptum ok tuanni vittnum. biþi ſva ſær guþ holl. ok uattum ſinum at iak köptæ iorþ. þæſſæ maþ fæſt ok *mæþ* vmfærþ at v iltu. ok ſva ſvm lagh ſighiæ ok iak. a ok þv iki vætæ i. þa ſkal firi. aþræ tylpt gangæ ok ſværiæ ſamalund. köpæ vittni ſkal latæ bæræ. i tylfpt hvarri. tvæggia mannæ.

3.

Æn fæliæ uill iorþ ſinæ þa ſkal biuþæ arvæ ſinum ſiunatting ſkal firi arva gæræ. ok ſva biuþa hanum iorþ[11]) at köpæ. Siþæn ſkal þing uiſæ ok manæþær ſtæmnu ſkulu þingmæn þem gæræ. Combær han til at köpæ iorþ a manæþær ſtæmnu. þæt ær vald. kombær han eigh. þa ſkal han til þingſ faræ læti þöma ſær at fæliæ þem mæſt biuþær værþ firi. Sva ſkal konæ lagh byþæ[12]) ſum karmaþar. §. 1. Eig ſkal a flæt faræ num[13]) vili hvat þæt ær *maþær* ællær konæ æn i bo ſitær. §. 2. Eig ma *maþær* af kono ſinni iorþ köpæ mæþ lagmæli. þæt kallær. væggiær köp. Köpe bonde iorþ i iorþ æn han. vill. §. 3. Sa ſvm iorþ fæl ſialuær ſkal han. köpfæſtum. bindæ. ok uiþ vmfærþ uæræ.[14]) hvat þæt ær hældér kona ællær barn. ællær *maþær*. a þingi ſkal owormaghæ köpæ lyſæ. §. 4. *Maþær* köpe *mæþ* lö-

---

3 = II. JB. 4, 5, 7, 8; Add. 11: 5, 11.

---

8) Ita, non vero *uiltu* scriptum est, ut persuasum sibi habuit Bring, l. c. p. 32. n. 32.

9) Ups. Sk. 6o. et Br. legunt *biudum*; quod tamen parum nobis curae fuisset, nisi haec vox in Cod. B. (II. JB. 2.) magis, quam hoc loco, anceps fuisset. Cum ex forma litterarum *n* et *u* nihil certi statuere liceat, lectores ipsi iudicent, utra lectio sensui magis conveniat. Quod in v. *binþum* litt. *þ* pro *d* sit scripta, id neminem moveat, cum eiusmodi exempla minime sint rara. Vide Praef.

10) Adde *ſær*.

11) Litt. *i* omiss. ipse add. scriba.

12) Pro *biuþæ*.

13) Post v. *num* una littera vel duae, ut videtur, sunt deletae. V. *arvi* vero hic non fuisse scriptam, vel loci angustia testatur. Cfr. II. JB. 5. Hanc autem v. male addidit rec. quaedam man. sec. XIV, non eadem tamen, quae ceteras plerasque additiones in hoc codice scripsit. Cfr. Præf. Stj. habet *Arwi*; Bur. *ſielfwa*; Ups. *köpt*; Sk. *tylpt*. 6o. om. h. v.

14) Loco v. *uæræ* aliae qvaedam litterae antea fuerunt scriptae.

Digitized by Google

ſom örom ok uill aptar fæliæ vid löſöm örom han ſkal þem lægbiudæ ær han köptæ af. han ſkal ſua firi iorþ lukæ ſum þa ær til buþit. Vill han i iord ſkiptæ. þa ſkal han ([15]lag eigh biuþæ.

4.

Konæ ſæl iorþ ſinæ ællær *maþær* laggær eig .i. bo. köpir ſæ iorþ aþræ. þæt ær þæs þerræ ær iorþæ wærþi. atti. §. 1. Köpir *maþær* iorþo ſinni 26 gær agærþ till. mæþ fæ. bæggiæ þerræ. þaghær. bo. ſkiptis. þa ſkal ſva marhæ[16]) oræ. apt*ær* til ſkiptis læggiæ ſum agærþ. var. §. 2. Skil a hion tu. ær iorþ mæþ löſom örom köpt kallæf annat eigh eghæ. þæt. a vitu baþvm þem uil uitæ til egho. §. 3. Værþær iorþ farin ſiþæn hion tv komæ ſamæn þa ær hun bæggiæ þerræ.[17])

5.

Biſkupær a vitu firi kononge. ok lændær *maþær* firi biſcupi. ok bonde firi allum. þem.[18]) Egho böndær by. ok annan lændir. mæn ſkil þem a þa æghu bönþer uitu ok eigh lændir mæn. ([19]bya þerræ mælli. Boæ bönþær i by mæþ lendum manni. eig mughu þer uitu miſtæ. þy hældær.

6.

Vill *maþær* iorþ at væþium takæ þa ſkal. vmfærþ til þeræ[20]) ſkiliæ hanum ſua iorþ til vaþia ſum lagh til ſighia. Löſær han innæn þriggia vintra. þa ær eigh iorþ foruæþiæ ſtandær hun þrea vinter ællær þrim længær.

---

4 = *II. JB. 9 — 11.*
5 = *II. JB. 13.*
6 = *II. JB. 14.*

---

15) Pro: *eigh lagbiupæ.*
16) Pro *marghæ.*
17) Sk. et 60. hic textui inserunt additamentum in margine rec. man. scriptum, *Giær maþær* etc. quod cum II. JB. 12. convenit, iis exceptis, quae ad illum locum adnotantur.
18) Ups. hic textui inserit additamentum in not. 17. praeced. commemoratum.
19) Loco vv. *bya þerræ mælli*, antea scriptum fuit: *ſkil þem a þa æghu.*
20) Sine dubio legendum *repæ* (cfr. II. JB. 14.) v. *geræ.*

Digitized by Google

þa ær forvæþia.[21]) §. 1. Læggær *maþær* annvr. væþ. gull ællær ſilvær. þa ſkal han gæræ ſiunatting firi hanum ok halþa at löſæ uæþ ſit ok kuld[22]) kræfiæ. Han ſkal ſkyld lucæ eþ ſin eptir at ſkuld ær eig mere æn nu ar fram lagþ. Vil eig ſkyld lukæ ok eig lagh gangæ. þa ſkal vaþium halþæ ok til þingſ föræ latæ dömæ fær at ſæliæ.

7.

Köpir *maþær* bol æru af köptir. akrær ſkil þem a[23]) han eig vitu num til ennær ſkipt.[24]) þa ſkal fær firi gangé. ær bol. a *mæþ* tvem tylptum. ok biþi ſva fær guþ holl ok uattum ſinum at ſkipt þæſſi var aldrigh farin af bole þéſſu mæþ fæſt ællær *mæþ* vmfærþ ok eig afhænd ſum lagh ſighiæ. §. 1. Kallær annær. ſik hauæ herſt[25]) ſkipt ok annar copt. ſa a vitu ær ærſt kallæs havæ. §. 2. Kallær annar vtſkipt eghæ ok annar a bol. ſa a uitu ær bol a. Vtſkiptir ok garþær. þær ſkulu all til toptær at lagmæli. §. 3. Hauir *maþær* topt i by ok oræſſ land ok fex laſſa æng. þa a han uitu til vtſkiptæ ([26]attundæ löter attungz til löf ok lok[27]) vndir viþær. A *maþær* eig ([28]meræ firi en atundær löt attungx ([29]far iki uitæt a han.

8.

Attungum ſkal by byggiæ. Fiurir væghær ſkulu af by rinnæ. ([30]Liþ ok garþa ok bror ſkal attungum. ſkiptæ.

9.

Hittis at kirkiugærþær ok toptærgarþar. ([31]þa ſokn gærþæ. ok eig

---

7 = II. JB. 15 — 17, 19.
8 = II. JB. 20.
9 = II. JB. 21.

---

21) Rec. man. in marg. adnot: *taki þo han ſkyld ſidan dager ær uthi*, at ipsa haec lineola induxit. — Bur. hic textui inserit additamentum illud, de quo in not. 17. mentio est facta.
22) Lege *ſkuld.*
23) Adde *þa a.*
24) Rec. man. in marg. add. *þen bol a.*
25) Pro *erſt* v. *ærſt.*
26) Sequentia sine dubio sunt corrupta vel mutilata. Cfr. II. JB. 19.
27) G. add. *oc.*
28) G. om. *meræ firi en.*
29) G. pro *far — han* habet: *þa a. hans* (lege *han*) *aig widu till ſkoks.*
30) G. om. *Liþ — ſkiptæ.*
31) Pro *þa a.* Cfr. not. 26. p. 12. G. *þa ager ſokn at giærþa* etc.

Digitized by Google

top[32]) Hittis a[33]) akær ok topt. ([34]ſa ſkal gærþæ ær topt .a. §. 1. Gar-
27 þær ſkal ſtandæ mælli topt ok akræ lukttær a hælghaþorſþagh. Halfgærþi mællin toptæ. tvæggiæ. han ſkal[35]) e. gildær væræ. æn hvarghin böte firi utæn annær kærir a annæn.

10.

Tialdru. ſtenæ. ſkal[36]) tua i iorþ *gra*wæ.[37]) þriþiæ a læggiæ. þer ſkulu vitni beræ[38]) ar[39]) i iorþ liggiæ. §. 1. hus ſkal ſva nær tyaldru. ſættiæ at ſtuþer[40]) rum ær mællum ok opſædrup.

11.

Flytær annar[41]) *maþær* hus ſin af topſto ok yrkir[42]) toft. þa hetir[43]) hakær[44]) ok eig toft. Sökiæ ſkal garþ af hændi fær ([45]þæn ær mælli war toftæ gildæn ok eig vgildæn.

12.

Rændær væghær toftæ mælli. han ſkal ſiu alnnæ breþær varæ. A *maþær* wægh iuir toft *mans*. han ſkal þæn. vægh hanum af læggiæ. ſum han uill. eig i dæk[46]) ællær y[47]) dy. ællær i fiall vp. Halvæn vægh ſkal huar þerræ. mælli. toftæ. læggiæ. §. 1. ([48]Ligwægh ſkal til kirkiu læggiæ. eigh ma lik iuir toft *mans* faræ olouandis num[49]) han ſe ſakær at. þrænni ſex-

---

10 = *II. JB. 22.*
11 = *II. JB. 23.*
12 = *II. JB. 24—26.*

---

32) Lege *topt*. G. *tomp*.
33) G. *at*.
34) G. *þa ſkal þen giærþa ſum. tomp ager. ſolgilder a hælgoþorſdag Garþer mellum tompta ſkal gildær ware. oc böte æig. vtan hvær kæri annan.*
35) A. *ligiæ*, ut videtur, hic additum, at deletum est.
36) G. *ſkulu*. Male.
37) G. add. *oc*.
38) G. add. *oc*. Male.
39) Pro *ær*.
40) G. *ſtuþa*.
41) G. om. *annar*.
42) G. *ſaar*.
43) A. Rec. man. add. *þæt*. G. *hete þæt*.
44) Pro *akær*. G. *ager*.
45) A. *þæt* primum scriptum fuit; incertum an ab ipso scriba emendatum. G. om. *þæn — toftæ*.
46) Stj. Sk. Bur. et 60. legunt *dak*. G. *bæk*.
47) Pro *i*. G. om. h. v.
48) Pro *Likwægh*. G. om. *Ligwægh — læggiæ*.
49) G. *vtan*.

Digitized by Google

tanortoghom. §. 2, Græſwæghær ſkal til byær liggiæ. ſa[50]) ſkal þranniſæx-tanortoghor bötæ ([51]ær vp yrkir.

13.

Far *maþær* a akær ſin ællær. æng ſinæ at boæ. þa ſkal han ſialwær ſik vtgærþæ. A *maþær* gard firi hanum. þa ſkal han ſökiæ up han mæþ ſiunæ ting. ok tolf mannæ eþe ok uittni latæ bæræ at garþær þænni ſtændær firi toſt hans ſua at han ma eig utuæghum næ.[52]) Kaſtér han eig garþ vp firi ſiunættingſ dagh böte. þrenneſaxtanortohær.[53]) ok hinn taki up garþ æptir. þingſ domæ ok lati[54]) domæ ſær garþ. at varþvetæ e mæþæn toſt hans vindær. §. 1. Flytær af bygd[55]) ſinæ. þa ſkal han ſokiæ garþ af handum ſær ſua ſum fyr a latæ dömæ hanum gildæn gard ok eig vgildæn. §. 2. Huſær *maþær* i akærgærþi. þær ſum aþrir grannæ æghu iorþ kring vm[56]) þa ma han eig þær boæ mæþ lagmæli. þer ſkulu hanum ſiunætting gæræ ok in haldæ. vitni latæ bæræ at han bor akargærþi[57]) ok gær klöſtroþ iuir akær ok æng. þy ma han eig at lægmæli. hær boæ. þa ſkal þing uiſæ latæ hem[58]) dömæ endaghæ vittnæ mæþ tuanni tylptum. latæ dömæ af garþ a ſægnær þingi. brytæ af ok eig brænnæ.[59]) §. 3. Bröþær ſkiptæ iorþ ſinni. huſær annær ut a akær ællær æng a graſiæþri. liggær[60]) teghær viþ tegh. han .a. iamna vitu uiþ þæn i by bor. §. 4. Byggir han[61]) ut a mark byær gærþi 28 um kring ſik ſialuær. ([62]Byggir a ſa[63]) marku gærþir um kring ſik .a.

---

13 = II. JB. 27 — 33.

---

50) A. Rec. man. mut. in *þæn*. Stj. legit *then*, Sk. *tha*, Ups. et Go. *ta*. — G. *þæn*.
51) G. *ſum up bryter*; om. sequentia, usque ad finem §. 2. Cap. XIII.
52) Pro *na*.
53) *ortohær* pro *ortoghær*.
54) *taki*, ut videtur, hic antea scriptum fuit; incertum an ab ipso scriba emendatum.
55) Rec. man. supra h. v. add. litt. *uig*, ut legeretur *bygnigd* v. *bygnig*. Bur. legit *nya bygd*.
56) *han*, ni fallimur, hic additum, at deletum est.
57) Pro *æ akærgærþi*. Cfr. not. 26. pag. 12.
58) Pars litterae *h*, forte a rec. man., est deleta, ut legatur *þem*. Sic Stj. et omnia apogr. Cfr. not. 28. p. 12.
59) Sk. hic textui inserit additamentum in margine rec. man. scriptum: *hulkin ſkrok-witne* etc. Vide IV. 4.
60) G. *oc*.
61) G. *Bigge man*.
62) A. Verba: *Byggir — ſik* sunt lineola inducta, forte ab ipso scriba, at errato, ut videtur. Cfr. II. JB. 31, 32. G. om. *Byggir — længær*.
63) Lege *ſæ*.

Digitized by Google

III. vitter. ællær. III. vittrum længær a[64]) oxæ byrþi[65]) til ſkogſſ. til vndir viþær ([66]ok til fængans[67]) ængyn a vitu innæn gard hanum ok han ingæ utæn garþ til almannigs þæt kallar holmſköp[68]) han ma eig i bælgh bindæ.[69]) Viliæ grannær intaku takæ firi hanum. þa ſkulu þer hanum gatu læggiæ til almænnigſ ſiv famnæ[70]) breþæ. ([71]þer ſkulu garþæ gærþæ ær iorþ egho ut til almænnigſ.

14.

Eig mæ[72]) takæ intaku. ([73]num alli uili þer ær eghu attundæ lot af attungi. Þaghar in ær takit. þa ſkal ſa valdæ oþolſkipti ær uill. gæræ ſiunættingſ firi ens garþi ok haldæ. firi allum þem iorþ æghu i by. þa ſkal þing uiſæ ok lata. hem[74]) endaghæ dömæ. þingſmænna vittni. a endaghæ latæ bæræ ok ſværiæ æptir at ſva kom dombær. a mal hans a þingi at han ſkuldi hær ſtandæ i dagh ok repæ iorþ i attungi.[75]) ſiþen .i. attungæ. ær repæt. þa ſkal þing ſighia ok lötæ a ſægnær þingi. æn eigh uill fyr. Siþæn lata dömæ ſua attungi hvarium ſum lotær fal *mæþ* þingſ uittni ſua ſkulu allir ſin i mællin ſkipæ bæþi gard ok iorþ, en eig uiliæ. ællær.

15.

En man[76]) kallar ſik aghæ a[77]) fær marku.[78]) ær eig garþær vm kvæþæ[79]) grænnar ne vid. ([80]kallæ allæ. þem egha. þa æghv þer vitu ([81]ær allum þem uilliæ uitæ til egnær. væria med tvænni tylptum ok tvænni

14 = II. JB. 33. *15 = II. JB. 34 — 36.*

64) G. *oc hawi.* Male.
65) G. *öxabyrþ.*
66) G. om. *ok — bindæ.*
67) Lege *færgangs* v. *fæargangs.*
68) In antiquiori cod. quem secutus est scriba, forte scriptum fuit *holmſtop* (pro *holmſtopt*, cfr. not. 32. pag. 46.), quod ille male legit *holmſcop.* Cfr. II. JB. 32.
69) Br. et omnia apogr. legunt *biydä.* Cfr. not. 9. pag. 43.
70) G. *faghna.*
71) G. om. *þer — almænnigſ.*
72) G. *ma.*
73) G. *vtan allir wilia. þe ſum æghande æru;* om. quae in hoc Cap. sequuntur.
74) Rec. forsan man. mutatum in *þem.* Sic Stj. et omnia apogr. Cfr. not. 58. p. 47.
75) Pro *attungæ.*
76) G. *Æn nokor.*
77) G. *af.*
78) G. add. *oc.*
79) G. *ſigiæ.*
80) G. om. *kallæ — egha.*
81) G. *meþ tuænne tyltum. oc aſynamannum Skil a thorp* etc.

Digitized by Google

uittnum. biþiæ ſua ſær guþ holl. ok uattum ſinum at iord þæſſi. ær o[82]) ſkil vm ær almænnigær. aldræ grænnæ. ok eig enæng þin. §. 1. Skil a þorp ok by ([83]vm almænnig. þa a byr vitu ok eig þorp.[84]) Half tylft. ([85]af fæſtu. ſkal i by. uæræ æn gitær ſik uitæt til fullbyær.[86]) Tver[87]) iorþærghændi.[88]) i tylft hvarri ſkulu vittni. bæræ æn han ær höghæ byr. ok af heþnu bygdær. þa ſkulu tver iarþeghændi af þem eig baru[89]) uittni hvar ſiri ſinni tylft gangæ biþi ſua ſær gud holl ok uattum ſinum. at byr. þænni havir varit fullbyr bæþi i heþnu ok kriſtnu. ok þy a han iamnæ vitu viþ by þin[90]) at laghmale. A. en *maþær* allæn by ær kiurkiæ .i. ok half[91]) boændæ mannæ. þa ma uitæ han til fulz byær. 29

16.

Skil mæn vm marker ſkial byæ mælli. þa ſkulu þer ſkyal ſe ſin i mællin. ganga huar byr i ſit mærki ær han kallær i. Þerra ſkal hvarghum[92]) innæn garz. kallæ þær ſum ſtandit havir þrea vætær[93]) ok þim.[94]) længær. þær a byr uitu firir. þer ſkulu ſaman gangæ. ok vittni. latæ bæræ .i. ſtad þæn ſum han kallær .i. Værþær annær vittnum. ſiþæri. ſa ſkal vitu.[95]) orþ æghæ. hava baþi iammargh uittni. þa ſkal hæræþ a ſyn til næmnæ af þingi ſæmbér a ſynær mannum a þa ſkal þem lagh dömæ ær aſyn vittnær mæþ. ſæms þem eig a. þa ſkal lanz a ſyn næmnæ ok löſæ mælli. þerræ. §. 1. Skil a land ok hæræþ. land ſkal uitu ([96]eghæ ok þe hæræz[97]) ſkulu[98]) ui-

---

16 = II. JB. 37, 38.

---

82) Pro *of.* Litt. *f*, quam hic addidit rec. man., collisis vv. *of ſkil*, est omissa.
83) G. om. *vm almænnig.*
84) G. add. *till almenning.*
85) *at*, ut videtur, legendum. Cfr. II. JB. 36. G. om. *af fæſtu.*
86) G. om. sequentia, usque ad finem §. 2. Cap. XVII.
87) Bur. Sk. 60. et Br. legunt *trer.* Male.
88) Lege *iorþæghændi.*
89) Mutatum in *bara.* Male.
90) *hin*, ut videtur, legendum.
91) Adde *tylft.* Cfr. II. JB. 36.
92) Primum *harghum* scriptum; *v* ab ipsa scriba additum. Potest etiam legi *hvarghinn.*
93) *nætær* primum fuit scriptum.
94) Lege *þrim.*
95) Man. rec. add. *til.* Male.
96) Verba: *eghæ — hæræd vitu*, omissa, ipse scriba in inferiori folii margine addidit.
97) Pro *hæræþ.*
98) *ſkulu* omiss. ipse addidit scriba.

Digitized by Google

tu eghæ. ær eig fökiæ fang til. fkal væriæ *mæþ* tvænni tylptum næmdæ. mannæ. §. 2. Skil[99]) a hæræd oc by þa. a hæræd vitu.

17.

Vill by takæ in mark finæ gen byær mark annærri. þer fkulu gard gærþæ ær in uiliæ takæ. ok föki fiþæn haluæn fær af handum gilldén ok eig vgildæn. §. 1. Vill *maþær* træþi up taka þa fkal han garz[100]) gærþæ. ær up uil taka. föke fiþæn fær. af hande gildæn ok eig vgildæn. Træþir *maþær* enka akær gærþi fialvær um kring. §. 2. Vil *maþær* fæ löt finæ hégnæ. þa fkal han garþ mælli fæ lötæ gæræ eigh ma han ællær intakæ. num han fe faker at þrænni faxtænörtogh*um*. ok hetir græffþæri[1]) fa byr ær fua gærid. §. 3. ([2]Rændær vatn mælli tuæggiæ markæ gærþi hvar at finu oðælli ok mötæs i miþri uatnras.

18.

A *maþær* enkæ fkipt i by. aþrum. þer æghu vitu. ær i by. boæ huru mykil hun fkal uaræ. hun hetir uitulös iorþ an hun ær eig rend ok ftend. eig mæ þy at hvaru allæ bort uitæ at lagnmæli.[3])

19.

Æn tyaldrur uil flytiæ æn vranct kallar liggiæ. þa fkal fiunatting til gæræ. ok þing nifæ ok endaghæ latæ hem dömæ. þor væriæ mæþ tuænni tylptum. fa ær vid han delir. at tyaldræ. þæffi liggær ræt ok vræt eighi.[4])

---

17 = *II. JB. 39 — 42.*
18 = *II. JB. 43.*
19 = *II. JB. 44, 45; KkB. 63.*

---

99) *Sik* primum fuit scriptum.
100) Pro *garþ*.
1) Mutatum in *græffþari*, forte a rec. man.
2) G. *Rindar watn byæ mællum. giærþer hwær fin ægholoth þc mötis miþ ftrömis* Om. sequentia, usque ad finem pr. C. XIX.
3) Lege *laghmæli*.
4) Posterior pars periodi et hic et II. JB. 44 desideratur, nisi fortasse sequentia: *Hvar fum brytær* etc. huc sint referenda.

Digitized by Google

§. 1. Hvar ſum brytær vp ren ok ſten han hetir ([5]i aþrum mannum ormyliæ ([6]han ær ſaker at trænni[7]) ſextanörtogh*um*.

20.

Slar *maþær* æng mans cumbær hin at ær a han ſkal taka uiþi quiſt bitæ baſt a[8]) ok ſætiæ ſua i þet ær laghæ forbud ma eigh vndæan[9]) takæ num han ſækti ſik at þrænni ſextan örtogl*um*. þér ſkal hö a æng ladæ[10]) til þes ær þer æru ſattir.

Huru myulnu ſkal gæræ[1])

Uill *maþær*[2]) mylnu gæræ han ma eig ſua gæræ at topt annærs manſſ 30 spillis[3]) eig akri. eig æng eig væghum mannæ. eig forta grannæ. ok eig mylnu þerre ær för[4]) var gör eig fiſki uærkum. §. 1. fiſkigarþ ma ok eig ſua gæræ at þem ælþri fiſkigarþi ſpillir. Eig ma fiſkiæ .i. ſtæmmum manſſ an-

---

20 = *II. JB. 45.*

M. pr. = *II. MB. pr.*
§. 1 = *II. MB. §. 1.*

5) G. om. *i aþrum mannum.*
6) G. *Böte. þrænne ſextan örtok.* Om. sequentia, sed add. *Brænder mölla up. giældi þen attir ſum lekt hawi hwſit meþ ſornum ethe* Cfr. IV. 5.
7) *tvænni* scriptum, at *v* in *r* mutatum. Lege *þrænni.*
8) *af* sine dubio legendum. Cfr. II. JB. 45.
9) Lege *vndæn* v. *vndan.*
10) *lagdæ* scriptum, at *g* non esse legendum, subiecto puncto est indicatum.
1) G. ex hoc Capite has habet excerptiones: *Wil man möllo bygia ther eyg war för. ok agher æig bægia wagna lanz. þa aghar han in taka twa löter af watne. oc ey mer Wil man möllo göra. han ma. ey. ſwa bygia. at tomp anars manz ſpillis. eig akre. æller æng. ey. wægh for manna. oc eig forta granna ok möllo ſum för war gör. oc eyg. fiſkiu wærk. Ok eyg ma fiſki garþ ſwa bygiæs. at andrum ſpilli ſum för war gör Ok eig ma man fiſkiæ .i. ſtemme. annærs. æller .i. diki. Bygger man Möllo .a. æng ſinni. ligger granna almennigh. i geen annan wæg. ok ager annar by. þa ſkal han landſæſtu köpa af þem. iorþ agha. i by. Watn ſkal eig wændæ. af fornæ fari. andum* (lege *andrum*) *till anmarka. vtam* (lege *vtan*) *ſum för war* Quibus rec. mạn. sec. XVI. add. *Dele men vm mölloſtæth. gilli* (lege *liggi*) *till æthz witu oc aſynæ manna nu ſa the baþe iæmpnæ wittu tha liggi thet till lanz aſyn.*
2) Signum abbreviatae vocis *maþær*, omissum, at ab ipso scriba additum, deletum est, eiusque demum loco *man* rec. manu scriptum.
3) Lege *spillir.*
4) *a* hic additum, non esse legendum, subiecto puncto scriba indicavit.

Digitized by Google

nar ([5]æn þæn ær .a. eigh i diki. annar manſſ. §. 2. Mylnu ſtaþer[6]) ligær öþe. þrea uettær allær þrim vættrum længær æru fang af roten. þa[7]) ſa wald at takæ ær uill. Sighir ſua þén ær mylnuſtaþ atti. at fang æru eigh[8]) al af roten viti mæþ tvænni tylftum at ſtiborþ. ſtoþu ok ſtulþær. ok dræſkulli[9]) la ok holagh. Æ a *maþær* myulnuſtaþ. mæþæn. þe fang æru. all vroten. Sa *maþær* a mylnu ſtad. ær fyrſt gær uærk a hvat. þæt ær hældæ[10]) a aldra götæ æng. ællær alþra grænnæ. §. 3. Delæ mæn vm mylnu ſtad kallær huar ſik eghæ. þa ſkal aſyn til næmnæ. þen ſkal lagh fa vittnum uærþær ſiþæri havæ baþir iammargh vitni. þa ſkal lanz aſyn næmnæ til ok ſkiliæ mælli. þerræ. §. 4. Gær *maþær* mylnu i almænniſz vattni a annar *maþær* eing annænuagh þa ſkal þridiung*gær* löſſ faræ af vattni æn tua löte ma han ſtæmnæ. eig iuir a land num han fa landfæſtu[11]) *mæþ* fæſt ok vmfærþ laghæ. §. 5. Takæ[12]) grænnær almænnig in firi mylnu dörom. þa ſkal han fær uæghær kræfiæ. þer ſkulu hanum uægh læggiæ. Gaar[13]) *maþær* þæt[14]) eig laghſkiptæ þær iorþo lyutær annær firi mylnu dorom. þa ær mylnæ hans vnit. §. 6. Maþer gær myulnu. a æng ſinni liggær grænnæ almænnigær i gen annanuagh. a byr annær. þa ſkal han landfæſtu köpæ af þem ær þær a iord i by. §. 7. Vatn ſkal eigh vændæ af fornu fari. aþrum manni til andmarkæ aþruvis æn fyr hauir runnit. §. 8. Iorþ ma eigh at mutu takæ.[15])

---

§. 2 = II. MB. §. 2.
§. 3 = II. MB. §. 3.
§. 4 = II. MB. §. 4.
§. 5 = II. MB. §. 5.
§. 6 = II. MB. §. 6.
§. 7 = II. MB. §. 7.

5) Sine dubio legendum: *num þæn vili ær a.* Cfr. II. MB. §. 1.
6) Litt. *þe* omiss. ipse add. scriba.
7) Pro *þa a.* Cfr. not. 26. p. 12.
8) *eigh* omissum rec. man. add.
9) Rec. man. mut. in *præſkulli.*
10) Lege *hældær.*
11) Litt. *d* omiss. ipse add. scriba.
12) Litt. init. *T* deleta est.
13) Pro *Gær.*
14) *þær*, ut videtur, primum fuit scriptum.
15) Sk. et 60. hic textui inſerunt additamentum in inferiori folii margine rec. manu scriptum: *Skær watn* etc. Vide IV. 5.

Digitized by Google

Þætta ær. þiuuæ bollkær

1.

Giuær *maþær* manni þiufs ſak firir hæft ællær annæn grip ok fas aptær gripær ſpiltær allær. ſprængdær. gialdæ aptær *mæþ* ſuornom eþe. æn falz at ok fullær þiufs bötær.

2.

Stiælæ tuer faþghær værþæ taknir *mæþ* hænge faþir vppi. ok ſun æn maghændi. maþær ær. §. 1. Gangær at ſtialæ bryti. ok þræl. bryti ſkal vp- 31
pi hængiæ.[1]) ok eigh dræl.

3.

Takær *maþær* þiuf ſin ok þiuft *mæþ* bindi þiuf a bak ok leþe til þingſ. *mæþ* tua vittniſmæn þa ær vittnæ a þinge. han ſannæn þiuf væræ. *mæþ* tolf mannum. af þingi gangæ. þæs at ſværiæ at han ær fuldær þiuér. þy ær han varþær lif ſit latæ. Siþæn ſkal han dömæ til hogſ ok til hangæ. til draps ok til döþæ. til torff ok til tiæru. vgildæn firi arvæ ok æftimælændæ. ſva firi kiurky. ſum firi gonungæ.[2]) §. 1. Værþær þiuuær takin a vægh ok eigh af þem ær firi ſtyld ær wrþin. þa ſkal han þiuf hem *mæþ* fær lædæ[3]) ok bud ſændæ þem ſvm þiuvær þær[4]) ær. Havir han hans ſannæn þiuf ſingit. taki mark firi þiuf. ok tva öræ firi þiuft. En þæn ſum ſtolen ær kallær þiuft eigh uæræ ſinæ. ok eigh þiuf haui þæn ſum i handum hauir þiuf til þings. dömiff þæþæn til konongſgarz bonde ſkilf viþ þiuf ſaklös a þingi. §. 2. Takær *maþær* þiuf annærs manff a væg ok eig. ſin. latær löſæn at laglöſo þa kallæ mæn þæn lottakæræ[5]) uæræ þiufnæþær.

---

1 = *II. þB. 18.*
2 = *II. þB. 19, 21.*
3 = *II. þB. 24 — 28. Cfr. I. Mand. 8.*

---

1) Litt. *i* omiss. ipse add. scriba.
2) Pro *konungi.*
3) Pro *ledæ.*
4) *þiuvæþær*, ut videtur, legendum.
5) Sic legendum, quamvis litt. *a* et *k* non satis cohaerent. *ſottækærę* forte fuit scriptum.

Digitized by Google

4.

Sva ær i lahum[6]) talt at þrir æru þiuuær. En ær. þæn ær ſtial ok takar. Annær raþær i hænþar þivſi. Þriþi takar uiþr. þær æru allir ena lund ſakir. §. 1. Þrear ærv þiufs vitulöſor. En æn i handi takar. Annur æn or huſi draghær. Þriþiæ æn leþeſſ til gaarsz ok grinþær gitær hvarghin ſik orþiufæ giort. §. 2. Þrer æru þiufs vitur. En at iak ſtal eigh fæ þit ok eigh þyftis iak .a. Annur at iak ræþ eig fæ þit i hanþær. þiuvi. Þriþiæ at iak ær eigh viþertaku. þiuvær þin ok væri ſik ſum ſaghæt ær.

5.

Værþer *maþær* ſtolen vrækær fiæt æptir fællir .i. kæfti. fyrſt ſkal by letæ. A grænnæ ſkal kallæ. þer ſkulu mæþ gangæ. Leþer eigh fiæt or by. þa ſkal ranſſakæ. Eig mughv grænnær ranzſak ſyniæ. Grænnær ſkulu i garþ gangæ þæs fyrſt ær næſt ær grun a han ſkal rum kallæ ok beþez ranſak. Bonþe ſkal eig ranſſak ſyniæ æn han ær ſialuær hemæ. han ſkal vpp latæ
32 ſin inuiſtær hus þæt ær kornſkyæmmæ ok matſkammæ ok ſymnſkæmmæ[7]) þy þru æru inuiſtar hus. En annur hus bæþi laþa ok nöthus þæt heter vthus. þo at las ſe firi. §. 1. Nu ſkal bonde hus vpp lætæ. Nu ſkal bonde þæn ſins hauir miſt ok annar mæþ hanum ingangæ þæn ær þer troæ baþir. Baþir ſkulu þer iuirlöſir uæræ ([8]ok löſgiurþir. ok barföttir bundit brökær uiþ knæ. ok ſua ingangæ. Þer ſkulu letæ i þem hvſum hittir ſit inni vndir las ok lykki. ær þet hult halmi. þæ ær ſa þiuuær at. þa ſkal þiuf takæ þem ſaklöſt firi þy. at han ær ſanþær þiuuær ok hvarghin gitær han þerre ſak *mæþ* laghum rundit. Vill han uiþ gangæ at han ær ſandær þiuvær. þa ſkal bondin vald eghæ ſa ær ſak giuær at takæ bötær firi ſkaþæ ſin. ok eighit aptær ok a þæt ſum lagh ſighiæ. þa ma bonde uiþ han ſættæs at ſaklöſo þo eigh fyr an firir hæraſzhöfþingæ. utæn han far burghæn firir. böte ſak ſinæ

---

4 = II. þB. 29.

5 = II. þB. 30, 32, 33.

6) Pro *laghum*.
7) *ſyumſkæmmæ* quoque legi potest.
8) Verba: *ok — knæ.* omissa, in inferiori folii margine ipse addidit scriba.

Digitized by Google

niþ land ok gonong[9]) ſum lagh ſighiæ. Vill han eigh uiþar gangæ. þa ſkal þiuf a bak bindæ ok til þingſz föræ eigh ma fyr löſæn latæ num viþ liggi fiuratighi mærkær. Takar *maþær* bundin þiuf *mæþ* rani. af manni. han ſkal ſkirſkutæ firi næſtu manni ok i næſtæ by. at han ær þiuff ſins ræntær ok þy ær hin ſakær at. XL. *markum.* §. 2. Nu æn hittir i luctu allær læſtu kari. ark ællær kiſtu þær havir huſprea lykil til þa ær hvſprea þiuuær. Vill eigh bonde laghbötæ þa ſkal hvspreo takæ. ok a[10]) bak bindæ til þingſ föræ firi allær götæ ællær firi hæræþ. Vill þa bonde löſæ hoſpreo ſinæ mæþ laghum rættum. þa ſkal kono löſæ latæ firi þy at konæ ær ovormaghi hvn a eigh hug ok eigh hangæ utæn firi trolſkap.

6.

Far bonde æſtir ſinv ſins[11]) hanum ranſzſak. þa ſkal han *mæþ* vittnum beþæz firi þy at han ma eigh hanum ſyniæ ranſzſak þa han ær ſialvær hemæ. ſyns hanum ranzſak þa dragher han þiuffku a ſik. þa ſkal ſkirſkutæ firi grannum at nu ær ranzſak ſvnd. þa kallær bonde han þiuf ſin. þy at han ſundi ranzſak. Nu kuaþær han ne viþ. þa ſkal ſa ſighiæ til ſinum hæræſzhöfþingæ han ſkal þing til namnæ[12]) ok næmd ſætiæ ok at ſpyria hvi han ranzſak ſundi. en kallar ſik eigh þiuf han ær ſakær at þranni ſæxtanörtoghom. §. 1. Nu ær þæt böt at ranzſak. ſundi. Nu ſtandær ſak open ſu at 33
han ær þiuvær kallaþær. han ſkal væriæ ſik *mæþ* tvæni tylptum ok. IIII[or].[13]) mannæ forræþe. falz han böte ſum lagh ſighiæ.

7.

Nu ær vtuiſtær hvs. giuær hin ſak ær ſins hauir miſt. ([14]þu kom þær at. þu havir ualdit ællær hion þin ær þu at male at mælæ. þa ſa bonde

6 = *II. þB. 34.* 7 = *II. þB. 35, 37.*

9) Pro *konong.*
10) *a* omiss. ipse add. scriba.
11) Pro *ſyns.*
12) Pro *næmnæ.*
13) Id est *quatuor*, pro *fiura.*
14) *þy kom þæt þær* etc. ut videtur, legendum. Cfr. II. þB. 35.

Digitized by Google

bundin viþ vitu ſuæri *mæþ* tuenni tylftum ok. IIII^{or}.[13]) mannæ forreþe. at þet kum þær hvarti *mæþ* uitu ællær valdi minu ællær þerræ iak a mæle at mælæ. þæt ær abryrþ[15]) ok eig wlti iak þiufnæþe þem. §. 1. Vitir bonde bondæ at han abyrd upp a han bar væri ſik *mæþ* tuænni tylptum.

8.

Hittir *maþær* grip ſin. þa ſkal han tak firi bezaff.[16]) bonde ſkal eig tak ſynia num han ſakær ſe. þa ſkal bonde til takæ biþiæ man kuarſætu firi þiuf ſtolet þa ſkal ſiunatting firi þem garæ ær i tak gik ok haldæ firi þem hæſt havir i handum. §. 1. þiuſtolet[17]) ſkal leþæ til þriþia ſalæ a þriðiæ ſalæ ſkal ſit löſæ ællær ſværiæ *mæþ* tylptær eþe ok tuæggia manna vittnum at þæt uar hemæ föt oþ[18]) þær drak ok diþi myolk ok[19]) moþor ſpinæ ok iac a. ok þv ikki i. Þor[20]) eigh þæs ſværiæ. þa ſkal hin til gangæ ær ſit havir kænt. ok ſværiæ *mæþ* tylptær eþe ok tvænni vittnum at þænni gripær uar fra mær ſtolen ok huarghi ſankændi iak fyr æn hær iak a ok þu iki.

9.

Hittir *maþær* grip ſin a farnum vægh. þa ſkal hin i handum hauir brötær tak firir fa af boſaſtum mannum vm ſyv nætær til hus ok til hems. þa ſkal hin æptir fara ær ſit hauir kænt. þa ſkal kuarſætu tak firi beþæff af bolfaſtum manni. takſætær han firi rani þa ſkal löſæ þær ſum ſtaþit ær num fylſwat[21]) firir gangi. taki ſkal grip framnit havæ. kombær eigh fram. þa

8 = II. þB. 39.

9 = II. þB. 40, 41.

15) Lege *abyrþ.*
16) Pro *beþæff.*
17) Lege *þiufſtolet.*
18) Lege *ok.*
19) Lege *or.*
20) Inter *Þor* et *eigh* litterae quaedam forsan fuerunt scriptae, quarum tamen nullum vestigium apparet.
21) *ſylſwat* primum scriptum; a rec. forsan man. emend.

Digitized by Google

ær eigh tak laglika gangit. (22)þa ær han ſakær at tvænni23) ſæxtanörtoghum, ællær væri ſik *mæþ* tylptær eþe. ok tvægiæ manna vittni.

10.

En *maþær* kænnir grip ſin i annærſ *mans* handum kallær ſa ſik at lane havær24) takit ær i handum havir. þa ſkal æftir fara ær ſik kællær25) eighæ ok tak ſiri beþæs af þem ar i handum hauir. han ma eigh ſynnia num han ſæki ſik takſætær han ſiri raan þær ſkal löſæ ær ſtæþær ællær vær- 34
iæ ſiri hemæföt. ſyunatting ſkal ſiri gæræ at löſæ mæþ laghæ vittnum. æn eigh vindær hin lagha uærn ſiri.

11.

Þry æru laghæ tak. et ær brötar tak til hus ok til hemſ. Annæz26) ær kuarſætu tak mæþ þem ſæmbær. a baþum. þriþiæ ær ſkiælæ tak ſiri lanð ok galman27) þet ma eigh bonde aþrum ſyniæ num han ſæki ſik.

12.

Takſætær *maþær* grip ſin kallær hin i handum hauir ſik hauæ köpt af vtlænſkum manni. ok ær vin innæn lanz. þa ſkal han ſyunatting ſiri hanum gæræ. ær i handum hauir grip. han ſkal ſinum ſalæ bud ſa. kumbær han til uil vinnæ ſiri. hemæ föt. þer a han vitu til. Kumbær han eigh. þa ſkal han uita til ſins *mæþ* tylptær eþe ok tvæggiæ mannæ vittnum. §. 1. Æru baþir utlænzkir. þer uid hauæ köpt28) þa ſkulu þer ſiughurra29) natta ſtæm-

---

10 = II. þB. 42, 41.
11 = II. þB. 43.
12 = II. þB. 44, 45.

---

22) Rec. man. lineola induxit verba *þa — ællær*, sequentia vero ita mutavit: *væri ſik mæþ II tylptær eþe. ok IIII manna vittni*; atque in margine addidit verba: *ælla böte fulla þiufs böter III IX* markær, quae nunc fere extrita sunt.
23) *þrænni* sine dubio legendum.
24) Lege *havæ.*
25) Pro *kallær.*
26) Pro *Annæþ* v. *Annæt.*
27) Pro *lagman.*
28) Pro *köpts* v. *köpz*; *s* enim, sequentis *þ* caussa, quod fere ut z sonuit, est omissum. Cfr. not. 82. pag. 49.
29) Lege *fiughurtan.* Cfr. II. þB. 44.

Digitized by Google

nv gæræ kumi þa allir til þæs landæmærkiz ar þæm ær næſt. Sali ok vin. ok þæn i hændi havir. ok þæn ær illir. þær ſkal væriæ firi hemæ föt ællær laghvm löſæ. §. 2. Köpæſſ þer vid annar i varu landi. ok annar hinvagh kiægglu. ællær i danmark. þa ſkal manæþær ſtæmnu til gæræ ok leþiſſ til landæmærkiz. ok giers annattuigiæ löſis ſum lagh ſighia ællær væri þen i handum hauir. Þy lik lagh ok ræt ſum vtlænſk*ir* man[30]) göra os. þylikæn uilium uir þem göræ.

13.

Tapær *maþær* grip ſin köpir aptær ok kænnir eigh þa. kænniſſ viþ ſiþæn. þa ſkal hans vin vid uaræ flyti hinum grip ær hanum ſaldi. Ok illi þæn grip ær firi uar guldin. ok leþe ſiþen til þriþia ſalæ þer ſkal fylf wath firi gangæ. ællær löſæ *mæþ* laghum. En varir landa kænnæ ſin grip i aþru landi. ællær utlænſkir mæn i uaru landi þa ſkal ſyunattingh til gæræ. ok löſæ grip ſin *mæþ* þrim mannum æn ſkal þæn væriæ[31]) ær grip illir. Annær hans landi *mæþ* hanum. Þriþi af þy landi ær havir grip ſin i kænt. Löſt ſkal hin latæ ær i handum havir *mæþ* þæſſi uitu. num væriæ uili *mæþ* tylptær eþe. at i hanſſ gardi þer var þænni gripær hemæ föder. ok þv at[32]) han ok þu iki i. þor han eigh[33]) þet ſuæriæ. þa ſkal hin til uita *mæþ* þrim mannum at han a þæn grip ok þu iki. Leþe til þriþiæ manſz ællær höte ſum lagh ſighia.

14.

Hittir man grip ſin[34]) i þivſs haptum ællær altir[35]) þiuf af. þa ſkal han lyſæ ſum lagh ſighiæ ok gieræ ſik orþiuvæ. Kombær hin aptir[36]) ær

13 = II. þB. 46, 47. *14 = II. þB. 48, 49.*

30) Pro *mæn.*
31) *væræ* sine dubio legendum. Cfr. II. þB. 47.
32) *t* deletum est, sine dubio a quodam, cui cognitum non fuit *at* esse 2. pers. praes. ind. a v. *ægha.* Sed pro *þv at* legendum videtur: *þy a iak.* Cfr. II. l. c.
33) Litt. *eig* extritae sunt, at rec. man. sec. XVII. restitutae.
34) Lege *mans.* Cfr. II. þB. 48.
35) Pro *æltir.*
36) *aptær* primum scriptum.

Digitized by Google

kannir ſit þa ſkal han til gængæ[37]) *mæþ* tylptær eþe ok tuæggiæ manna vittnum biþi ſva fær guþ hollæn ok uattum ſinum at iak hitti þennæ grip i þiuff handum. ællær ælti iak þiuf af. þy æm iæk verþer vnnitigiæ[38]) laghæ. ok lyſti firi fyrſtæ motſ manni ok næſtæ by. ok þriþiæ þingi. þy æm iak uarþær orþiuuá at varæ. þa ſkal hin til gangæ ær grip ſin hauir kænt ok ſværiæ at gripær ſar var fran mæær ſtolen ok huarghi ſankiændi iak fyr ær[39]) hær ok iak a ok þu iki. Þa ſkal þen löſt hauir[40]) grip ſin luca tva öræ firi hæſt at vnningia laghum æn han ſteþer han vtan haraz ok öre en han innan hæræz löſir ok eigh þy meræ at flere ſe an en *maþær* a.

15.

Varþær hyrſæ ſtolen ok ær eigh i fol. uærþær i fol ſiþæn annær far at köpæ. Hittir hin ſit at ſtæþiæ han ſkal takfætiæ ok ſyunatting til gæræ ok löſæ ſit mæþ laghum æn eigh gangær fyls uat firir hin ſkal fyl hauæ ær föt hauir hema.[41])

16.

Stiæll[42]) *maþær* þræl manz allær ambut löpær bort faar hin æptir ær a far ſit eighit aptær ok leþer apt*ær* a hand hanum ær han þiuf kallær til garþ ok til grinder m*æþ* vittnum. þæt[43]) at han gitær eigh þiuffak rundit m*æþ* laghum rættum hanum ſkal bötæ firi þa þiuffak atta örtoghor min æn ſiurar m*arkær*. ſua k*onongi* ok ſua allum mannum.

17.

Stæþær *maþær* þræl ſin ællær ambut kallær fra ſæ ſtolet uæræ allær rantakit. þa ſkal han takfætiæ. þa ſkal ſyunatting firi þem gæræ ſum i tak

---

15 = *II. þB. 50.*
16 = *II. þB. 51.*
17 = *II. þB. 52.*

---

37) Pro *gangæ*.
38) *vnningiæ* sine dubio legendum.
39) Lege *æn*.
40) Rec. man. add. *firi*. Male.
41) *a* fere extritum, at rec. man. restitutum.
42) *i* extritum est, eiusque loco deformis quaedam littera, *e* fere similis, rec. man. scripta.
43) *þæm* forte legendum. Cfr. II. þB. 51.

Digitized by Google

gæk taki ſkal þæn uaræ viþ ſiunatting ar i handum hauir. Sa a vittni[44]) ær i handum hauir æn uittni fæſſ. Vittni firi hemæ föt *mæþ* tylptær epe. ok tvæggiæ mannæ vittnum. Biþi ſua fær guþ holl. ok uattum ſinum at iak födde han hemæ i huſum ok hæſkæp þer diþi ok drak miolk af moþor ſpina. þær uar i klæþum uafþær[45]) ok i uaggu lagþer. þy a iak han ok þu iki. falz han. þa ſkal hin ſit hauir takſæt ſuæriæ *mæþ* tylptar epe ok tuæg-
36 giæ mannæ uittnum at þanni *maþær* allær. konæ uar fra mær ſtolen ællær rant*ær*. ok huarghi þa rætkændi iak han ſyr æn hær iak a ok þu iki i.

18.

Takær *maþær* þræll allær. ambut a löpſtighum. þa ſkal lyſæ ſum lagh ſighia hin ſkal lucæ firi vnningiæ lagh tua öræ innan lanz half mark utæn lanz. Vinni til ſum lagh ær.

19.

Þræl ok ambut þem. ſkal vingæ. Bonde ær til vinordz biþin[46]) þæſſ ær fæl ok hins ær köpir. þa ſkal ſa vingæ ær til uinordz ær biþin. Bonde ſkal værþe ſa ær fæl. þræl ok ambut. þem ær köpir bæþi ny ok naþær[47]) þar næſtu firi brote. æn firi griþum allæn aldær. §. 1. Þy ſkal uin takæ til alþræ köpæ at han ſkal orþiuua[48]) gæra um al köp. Vil hin han þiuf kallæ. þa ſkal uin vittnæ ok þer tver famæn *mæþ* tylptær epe. at iak köpti grip þænnæ. *mæþ* vin ok *mæþ* vittni. ſva ſum lagh varu. ok þy ualt iak eigh ſak þerre. þu giuær mær. §. 2. Horſſ ok nöt hof fæ ok hornfæ. ſkapat klæþi ok ſkiept uakn. þem ſkal köpæ ok fæliæ *mæþ* vin ok vittni. §. 3. Dikur ſwærþ ok oſkapaþ klæþi ok alt þæt i boþom liggær. ok þæt a torghe

---

18 = II. þB. 53. *19 = II. þB. 54 — 57.*

---

44) *vitu*, ut videtur, legendum. Cfr. II. þB. 52.
45) Stj. et omnia apographa legunt *nafdir*.
46) Forte addendum: *af bæggiæ handum*. Cfr. II. þB. 54.
47) Pro *næþær*.
48) Stj. et omnia apogr. legunt *ordinnæ*; at litt. *n* et *u* saepe inter se esse similes, antea observavimus (vide not. 31. pag. 28; n. 9. p. 43.). Cfr. II. þB. 55.

Digitized by Google

köpeſſ vtæn boþær ſva ſum i. Illir ennor[49]) þy. þa ſkal han haua tuæggiæ mannæ uittni ok tylptær eþ. þæſſ. at ſværiæ at han köpte torghköpe rættu ok þy ær han eigh þiuuær at.[50])

Þatta ær fornæmix ſakir.

1.

Marghær æru fornæmiz ſakir. En ær þæſſi. at takær *maþær* öknöte. manz. a löt uti o louandiſz ok akær *mæþ* allær riþær. þa ær han ſakær at þrænni ſaxtanörtogh*um*.

2.

Huggær *maþær* ek þa ſum aldin bær olowændiſſ. þa ær han ſakar at ſex örom. Huggær. han þrear ællær þrim flerra. þa ar þæt þrænni ſaxtanörtogh*a* ſak.[1]) Huggir vndir uiþu þa ær þæt atta örtogho ſak. vtan ſkoghær ſe lagaþer i hæræz ræpſt. þa böte. þrænni ſæxtan örtogh*ær*. §. 1. Möter *maþær* manni hauir fang læſt. klandær ſiri hanum. kallær ſin væræ. beþiſſ til ſtumſ at faræ. þa ſkal han ſylghiæ. ær han ſandær at ſak böte atta örtogh*ær* ſakſökæ enum ſirir vndiruiþ ok ſax öræ ſirir aldinuid ſyn han til ſtumſ at faræ. þa ær þæt rætlöſæ. §. 2. Takar *maþær* man i ſkoghi ſinum. þræl ællær. legho *man*. taki af hanum öxſe ællær öknöte. þæt ær ſiærme ær.[2]) 37 Takær *maþær* viþ ſtuf bondæ ællær bondæ ſun. þa a ſa fang ær eghur .a.

---

1 = *II. FornB. 2.* 2 = *II. FornB. 7, 3 — 6, 14.*

---

49) Rec. man. add. *af.*

50) Apographa hic textui inserunt additamentum in margine rec. manu scriptum, quod cum II. þB. 58. convenit, iis exceptis, quae ad illum locum adnotantur.

1) Rec. man. verba *ællær* et *þa ar — ſak* lineola induxit, alia vero, tam inter lineas quam in margine, addidit, ut legeretur: *Huggær han II XII öræ þrear III markær þrim flerra III IX markær.* Cfr. quae, eadem manu in margine sequentis folii 37. adnotata, infra leguntur, IV. 7.

2) Rec. man. in marg. add. *före heem til ſiñ ok giui wt at fyrſtu kraavom mæþ witnom ællær böte III XVI örtughær.*

Digitized by Google

taki af hanum fang at ſaklöſu. ſöke han ſydæn vm ſkoghær hug æn han uil. §. 3. Akær *maþær* gönom ſkogh *manz.* bræſtær axſul manz. ællær andurſtang huggi at ſaklöſu bæþi.

3.

Takar *maþær* a ([3]andrum dæghi hæſt ællær. oxſæ. wang allær ſlæþæ ſkip ſtiornfaſt molkær. ko manz. all þe æru full fornæmi ſkal bötæ firi ſax öræ. öre firi ekiu. tua firi tagbændu half mark firi ſiværingſ bat. örtogh firi riuu. firi tuar. tvar örtoghær firi þreær allær þrim fleræ. þæt ær fult fornæmi ſax öræ.

4.

Akær *maþær* iuir æng uflægnæ. allær ivir akar ſiþæn vp ær runnit. böte örtogh firi huart hiul. Akær annut ſinni böte þrænni ſextanörtoghor. þy at þa hetir ſörgatæ.

5.

Takar maþær garþ manz gialdi firi þrænni ſaxtanörtoghor. Takar *maþær* fang manz huggin i ſkoghi ællær annærſtaþ. gialdi þranni ſaxtanörtoghær æn han falz at. §. 1. Þæn ſum förir ſin gar[4]) af akrum ſyr æn burghit ær gialdi aptær allæn þæn ſcaþ.[5]) þær gangær gönum ok a ovan þrænni ſaxtanörtoghor þem enum ſkaþæn far eigh conongi. eigh allum mannum. §. 2. Brytær *maþær* annarſ garþ far bonde ſkaþæ gönom gialdi hin ær bröt atta örtoghær hællær[6]) hin ær garþ a. æn han findær eigh hin ær bröt. §. 3. Löpær fæ innangærþiz at helum garþi þæn ſum fæ a læggi fram ſlikt ſum

---

3 = II. FornB. 15.
4 = II. FornB. 16.
5 = II. FornB. 17 — 22.

---

3) Sine dubio legendum *anuærk dæghi.* Cfr. II. FornB. 15. in indice Capp. In antiquiori cod. forsan fuit scriptum *anuær dæghi*, et a nostro scriptore male lectum *annær dæghi.*
4) Pro *garþ.*
5) Lege *ſcaþæ.* Omnia apogr. legunt *ſtadh.*
6) Pro *ællær.*

Digitized by Google

han uill ok ſuæri æptir. *mæþ* eneþe ſinum æn minni ær ſkaþi gör æn til akærlaſſ. Kallær annær væræ meræ æn akærlaſſ. þa gialdi atær akærlaſſ ok eigh mera þy at meri ſe ſkaþi gör.

6.

Takær *maþær* akar nam ſra kono ællær manni gialdi þrænni ſaxtanörtoghær. allær væri ſik *mæþ* tylptær eþe. Akar nam ſkal æltæ fra manni ok eigh takæ. §. 1. Hittir *maþær* grip manſz a akri lyſi ſum aþrum þiufnæþ. gangær uid ſum a löſe ſum annæt akarnam. §. 2. Latær[7]) *maþær* hæſt i tiuþær a akær manſz ællær æng böte þrænni ſaxtanörtoghær. ællær uari ſik *mæþ* tylptær eþe. §. 3. Haldær *maþær* fæ ſit i friþgerþi annarræ mannæ *mæþ* hund ok *mæþ* hirþæ. III. ællær. III. ſlerre.[8]) þa væri ſik mæþ tylptær eþe. þa æn han falz. þa böte þranni ſæxtanörtoghær. §. 4. Latær *maþær* grip ſin i tiuþær vm dagh ok uarþær lös liggær a hældæ allær fiætur gangær i a- 38
kær manſz ok uarþær intakin. þa löſe *mæþ* eneþe ſinum.[9])

Fornamix bolkær.

1.

Utgarþær allir ok liþ ſkulu uæræ firi. ok gild vm hælgha þorſdagh. Liggær lid ugilt þæt ær ſax öræ ſak. öre firi enkæ gap a utgardhum. attæ ortoghær firi bolgar.[1])

---

6 = II. FornB. 24 — 29. *1 = II. UtgB. 1 — 3.*

---

7) *Tatær* v. *Tacær* primum est scriptum, at *T* in *L* mut. forte a rec. man. Cfr. II. FornB. 26.

8) Quaedam hic videntur errato esse omissa, nisi forte verba: *III. ællær. III. ſlerre* ex adnotatione marginali in textum irrepserint. Cfr. II. FornB. 28; Add. 4: 1.

9) Bur. hic textui inserit tria illa additamenta in inferiori margine foll. 36. et 37. rec. man. scripta, quae infra exhibebimus, IV. 6 — 8. Ups. vero primum et tertium tantum habet (IV. 6. et 8.); Sk. et 60. tertium solum.

1) Pro *bolgarþ*; *r* deletum. Forte credidit aliquis *bolka* esse legendum. Cfr. II. UtgB. 5.

Digitized by Google

2.

Væltær heſtær. rotær ſvin a akri vprunnum. bote firir ſlickt korn ſum a ær ſat. ſkæppv firir huariæ þriðiu valtran ællær þriþiu rotæn.

3.

Sitær græſſæti i by mansz a hvarti i garþum allær lidum eigh eng ok eigh akær. þa a han eigh mæþ laghum utængarz at hawæ nokot þæt ær kuikændiſ ær num han ſæki ſik at þrænniſaxtanörthoghum.

4.

Eig a tiuþærfæ i gærþi at gangæ ulowandiſſ num han ſæki ſik viþ allæ grannæ at attaörtoghum. §. 1. Præſtær a meþ laghum en hæſt i garþi at havæ firi þy. at han ſkal i ſokn riþæ æn braþlikæ kumæ buþ bondæ at huſlæ allær oliæ.

5.

Chöpær man fæ af falby. vrakær hem vlowandiſz grannum þa ſkal niþær[2]) guggæ[3]) ſum ſtæþær.

6.

Foþær fæ ok leghu fæ tækkiu[4]) fæ ok nam fæ. þy ſkal warþæ firi aldri vangömflu. ſult ok klaui. byargh ok bro. vatn ok dy. varghi ok þiuvi. þæſſi æru al wangömflæ. þem ſkal al aptær bötæ mæþ typltar[5]) eþe. §. 1. Firi ofævli ſkal eigh warþæ. þæſſi æru ofævli aſikkiæ. eldær. raan byorn. ſtingær ok ſtarui.[6])

---

2 = *II. UtgB. 7.*
3 = *II. UtgB. 8.*
4 = *II. UtgB. 9, 11.*
5 = *II. UtgB. 12.*
6 = *II. UtgB. 13. Cfr. I. RetlB. 12.*

---

2) Br. et apographa legunt *uiþær*. Male. Cfr. not. 48. pag. 60.
3) Pro *huggæ*.
4) Sk. Bur. et 60. legunt *täkkin*; Ups. *takin*. Male. Cfr. not. 48. pag. 60.
5) Lege *tylptar*.
6) Potest quoque legi *ſtarm* (sic Stj. Sk. Bur. et 60.), *ſtarni* (sic Ups.), *ſcarm*, *ſcarni* vel *ſcarui*. Vide Tab. I. Cum litt. *ſc* in hoc cod. interdum ita sint scriptae, ut a *ſi* dis-

Digitized by Google

7.

Hittir *maþær* koppo fund a annærſ manſz éng ſæmbær þem .a. þa a halft ſa ær ſtok hitti ok halft ſa ær aghu a. Skil þem a þa a far uitu ær æng a ſuæriæ m*æþ* tylptær eþe ok tuæggiæ mannæ vittum[7]) at ſtok þænnæ þu klandær mærkti iak fyrræ. þy a iak ok þv eigh. §. 1. Þæn a hæræ ær hændir þæn a ræf ær refer. þæn a vargh ær vinþær þæn a biorn ær betir þæn a ælgh ær fællir. þæn a otær ær or a takær. §. 2. Hittir þæn koppofund ær. a lagha lot i ſkoghe haui allæn koppofund eghi ma huggæ ek niþ vtæn grannæ lof. §. 3. Hittir *maþær* hökæ a ſkoghi ſinum allær a almanningi bindær værpplæ vm fötær eig ma annær bort takæ num han fæki ſik at þrænni fæxtanörtogh*um*.

8.

Flar *maþær* enæ ek aldinbæræ i ſkoghe manſſ. þæt ær fæx öra ſak hæn[8]) han kombær eigh. dulum viþ. Flar *maþær* þreæ. allær. III. flere þæt ær. þrænni ſaxtanörtoghæ ſak. Flar vndirviþv til laſ. viþær þæt ær. ſax ö- 39
ræ ſak. Flar han. III. laſſ all*ær*. III. flerre böte þranniſæxtanörtogh*ær*. Kvæþær *maþær* ne viþ þa ſkal hanum uiſa ſiunatting. væri ſik m*æþ* tolf mannum

9.

Brænnir *maþær* hö manſſ a æng vti. þæt ær rætlöſæ. þa ſkal ſökiæ til m*æþ* ſivnattingi hin ſkal variæ ſik mæþ tylptar eþe. ok tvæggiæ mannæ vittnum. at iak brændi eigh hö þit ok eigh ær iak ſanþær at ſak þerre þu gi-

---

7 = *II. UtgB. 14 — 16.*
8 = *II. UtgB. 17 — 20; IV. 7.*
9 = *II. UtgB. 21? 22.*

---

cerni nequeant, (cfr. ex. c. not. 5. p. 62.), et codices G. et K. hanc vocem a *ſk* incipiant, nobis visum fuisset *ſcarui* hoc loco esse legendum, nisi cod. B. ubi litt. *ſt* et *ſc* non possunt confundi, habuisset *ſtarui*. Vide II. UtgB. 13. ibique notata.
7) Lege *vittnum*.
8) Pro *æn. h* deletum.

Digitized by Google

uær mær. §. 1. ſva ær vm al þy mal annur æn brænnir mylnu ællær v[9]) fiſkigarþ. riſgarþ. bro ællær fang manſſ huggin i ſkoghe. þæt ær alt rætlöſæ. þæt ſkal alt aftær gialdæ *mæþ* ſuornom eþe. at þæt var eigh bætræ ok ouan a þraniſaxtanörtogh*ær*.

10.

Takæ diur fæ fran hirþingiæ far eigh aflæſtir aftær hætti viþ ſva mykli leghu ſum han ſkuldi hauæ ſiri þæt fæ far han aflæſtir aftær vari ſaklös. §. 1. Liggær fæ i dyæ dōt. þa ſkal hirþingi ſtaf ſin hos ſtingæ hat ſin vndir hovoþ læggiæ. all*ær*. kapu. all*ær*. ris. vnþir brytæ. þær ſkulu vittni bæræ at vangömflæ hans gek eigh at.

11.

Laghæ ſtæmnudagh*ær* æru tver. Paſkær ok mikyalfmæſſæ. §. 1. Fæſtir *maþær* leghoman ær eigh gangin a wiſt hans. þa ær þæt vitæ hans *mæþ* tylptær eþe. ok tvæggiæ mannæ uittnum at iak fæſtis eigh mæþ þær ok æn-gin ſtaþvæ giorþi iak uiðr. þik. þor han eigh þæt ſuæriæ. luki vp ſva myklæ legho ſum hanum var mælt. Gangær han a uiſt hans ætær nætorþ[10]) ok daghor[11]) þa kombær han eigh laghum uiþ. luki up ſua myklæ legho[12]) ſum hanum uar mælt. ok böte þranniſaxtanörtogh*ær* ovan a. Hvar haldær ſin bonde hauir lagkklandæt[13]) ſin legho man. böte þranni ſaxtanörtogh*ær*. §. 2. Hætti bondi ſliku ſamu viþær æn an[14]) vrakær·bröt legho man af hæſkap ok af uiſt ſinni. Gæri huemledær ſik vreþæn.

---

10 = II. UtgB. 23, 24.

11 = II. UtgB. 26 — 28, 29. ſin.

9) *v* non legendum videtur.
10) Pro *natorþ*.
11) Pro *daghorþ*.
12) Litt. *le* fere sunt extritae.
13) Lege *laghklandæt*.
14) Pro *han*.

Digitized by Google

Þattæ ær[1]) *lecara rætar.*[1])

Uarþær lekæri barþær þæt ([3]ſkal e vgilt uaræ. Varþær lekari ſargaþær þen ſum *mæþ* gighu gangar all*ær* *mæþ* ſiþlu far ([4]all*ær* bambu. þa ſkal kuighu taka otamæ ok ſlytiæ up a ([5]bæſing. þa ſkal alt har af roppo rakæ. ok ſiþæn ſmyria. þa ſkal hanum ſa ſko[6]) nyſmurþæ. þa ſkal lekærin takæ quighuna vm roppo.[7]) *maþær* ſkal til huggæ *mæþ* huaſſi geſl. Git*ær* han[8]) haldit. þa ſkal han hauæ þæn goþa grip. ok niutæ[9]) ſum hundær græſſ. Gitær han eigh haldit.[10]) havi ok þole þæt ſum han fek ſkama[11]) ok ſkaþæ[12]) biði alþrigh halldær[13]) ræt[14]) æn huſkonæ[15]) hudſtrukin. E. a variændi 40 vitu ok[16]) ſkyldæſti arf at[17]) takæ.

---

*Þættæ ær conongs bolk*ær[1])

Emundær ſlemæ var[2]) conong*ær* i vpſalum ok ſven tiuguſkiæg[3]) i dan mark.[4]) þer ſattu riſtir[5]) mællir ([6]ſverikis ok danmark. þa ([7]næmdus af ſweriki. cakaldi[8]) af tindæ landi.[9]) Botn[10]) af fiærðrundæ landi.[11]) Ga-

---

1) *r* fere extritum est.
2) Pro *rættær*; ultimum *r* fere extritum.
3) I. *ær e ogilt. far hwarte fri* (lege *firi*) *eigh lagh oc æigh fæ. Warder* etc.
4) I. om. *allær bambu.*
5) I. *a baſingh alt ſkal har* etc.
6) I. *ſcoa.*
7) I. *halan.*
8) A. *n* fere extritum.
9) I. *nyti.*
10) I. add. *þa.*
11) A. Litt. *kam* fere extritas, rec. man. restituit. I. *ſcam.*
12) I. add. *oc.*
13) Pro *hælldær.*
14) I. add. *a ſær.*
15) I. *ambat.*
16) I. add. *hin.*
17) I. om. *at.*
1) B. G. P. Q. om. rubricam. H. habet rubricam: *hær ſigher af landamærum*; sed de ipso textu finem tantum: *Danæ holmber ær ſkiptir* etc. post quem continua serie sequitur index limitum Vestrogotiae (IV.10.).
2) Q. add. *thridhi criſtni.*
3) Q. add. *war konung.*
4) A. litt. *i d* fere extritae, rec. man. sunt mutatae in *D.*
5) Stj. 60. Sk. et Bur. legunt *riſtir.* Cfr. Tab. I. Codd. Runici habent *riſtir.* B. Q. *ramærki.* G. *ryſter ok ramerki.* P. *riſter och raa.*
6) B. *danmark ok ſwærikis.*
7) B. *nemdis.* Q. *næmpdo the tolff ſom riſta ſtena. ſkullo ſætia mællan rikin förſt cakalde* etc.
8) Stj. 60. et Sk. legunt *Takaldi.* — B. *ravaldær.* P. *ragwald.* G. *raglande.* Cfr. not. 7.
9) B. G. P. Q. *tiundæ lande.*
10) A. Ita scriptum fuisse videtur. Rec. man. mut. in *botil.* Ups. Bur. et Stj. legunt *Botil.* Sk. *Bötis.* 60. *Botu.* — G. Q. *Botn.* B. *bote.* P. *both.*
11) B. Q. *fiæþrundæ lande.* G. *fiaþriunda lande.* P. *fiædrunge lande.*

Digitized by Google

ſi[12]) af væſtmannæ landi. Grimaldi af öſtrægötlandi. Nænnir[13]) af ſmalandum. Thorſten af væſtrægiötlandi. ([14]Tolle ([15]af iutlandi. Toti ok toki af iutlandi. Gymkil[16]) af ſialandi. Dan[17]) af ſkani. ([18]Grimitun af hallandi. ([19]Þer tolf ſættu ſæx ſtenæ mællir rikiænnæ. Fyrſti[20]) ſten a[21]) ſuntrv aſi.[22]) Annær[23]) i danæbæc. Þridþi[24]) kinnæ[25]) ſten. Fiarðði[26]) i uracſnæſi.[27]) Fæmti[28]) hvitæ[29]) ſten. Sætti[30]) brimſæ[31]) ſten. mællir blecongſ.[32]) ok möre. Danæ[33]) holmbær ([34]ær ſkiptær i þre ([35]löte. A en lot vpſalæ conongær. Annæn ([36]a dana conongær.[37]) Þridþiæ ([38]lot a noregſ[39]) conongær. ([40]da ær[41]) ſtæmnæ þerræ vær. þa hælt danæ conongær i[42]) beſzle vpſalæ conongſz. ([43]Æn noræn conongær[44]) i[45]) iſtæd[46]) hans.[47])

---

12) B. *Gaſſe.* Q. *gaſa.*
13) B. *Næmnir.* P. *Nampnir.* Q. *nænnar.* G. pro *Nænnir* — *væſtrægiötlandi* habet lacunam.
14) B. pro *Tolle* — *toki* habet: *af danmark tylli oc tyki.*
15) G. P. om. *af iutlandi.*
16) B. Q. *Gimkil.* G. *Gunkil.*
17) Q. *nan* v. *uan*, rec. man. mut. in *nænnar.*
18) B. om. *Grimitun.* P. om. *Grimitun af hallandi.*
19) B. *þa ſættu þeer ſex* etc. G. *þa ſattu the tolf. ſæx* etc.
20) B. *fyſtæ.* G. Q. *förſta.*
21) P. *j.*
22) B. *ſiutru aſi.* Q. *ſkwtroaas.*
23) B. Q. *annæn.*
24) Q. *thridhia.*
25) B. *krimæ.*
26) B. *fiærþe.* Q. *fiærdha.*
27) B. *wrækſnæs.* P. *wrangxnæs.*
28) B. *femte.* Q. *fæmpta.*
29) B. G. *hwiti.*
30) B. *ſette.* Q. *ſiætta.*
31) B. P. Q. *brymſæ.*
32) A. *bleconſgſ* scriptum, at punctum primo *ſ* subiectum.
33) A. litt. *D* rubra. P. *Fana* (miniatoris errore).
34) Q. *ſkiptis tha.*
35) A. *löte* errato bis est scriptum, in fine prioris et initio sequentis lineae. P. *dela. en deel vpſala* etc. Q. *dela. en deel atte opſala* etc.
36) B. P. om. *a.* G. *lot .a.* Q. *deel ðanmarkx* etc.
37) Q. add. *oc.*
38) P. om. *lot a.* Q. *deel*, om. *a.*
39) B. H. *noren.* G. *norin.*
40) P. *Tha ther war herramoth.*
41) B. G. Q. om. *ær.*
42) B. G. om. *i.*
43) B. G. *oc.* Q. P. *oc norghis.*
44) Q. add. *hiolt.*
45) P. om. *i.*
46) B. *iſtaþe.* G. *yſtathæ.* P. *iſtadh.*
47) B. add. *et cetera.* P. add. *nar han ſtegh þa ſin heſt.* G. H. Q. hic addunt indicem limitum Vestrogotiae (IV. 10.).

Digitized by Google

horo þing lot ſkal ſkiptæ.[1])

Hær[2]) ſighær[3]) horo þing lot ſkal ſkiptæ bo[4]) mællum a aldræmannæ þingi. Vaðſbo. ([5]þæt ([6]ær helt bo. takar ſlit[7]) madær ſum. madær. Kinda hareð halft.[8]) bo. Valla[9]) haræd oc kakind. halft bo. takar tua löte ualla haræþ oc ([10]þridiungin ([11]cakin. ([12]Guðems bo. guðemſ haræd ok frökinſhæræþ.[13]) halft. bo. takar fæmtungin[14]) frokinſhæræd[13]) ok ſiura löte. guðemſ[15]) hæræd. Vilſkæhæræd[16]) aſh*æræd.* ok mark. ([17]þæt ær halft[18]) bo. takar marc fæmtungin oc ſiðæn ſkiptis i tu mællir uilſkæh*æræd.*[19]) oc aſh*æræd.* Lung bo ſkal ſkiptæ[20]) driðiungum. En þridiungin[21]) ær alſh*æræd* ([22]ok barcnah*æræd* ok laſkæh*æræd.* ([23]taka tuæ löte. barcnah*æræd* oc þre löte. alſh*æræd* ok laſkæh*æræd.* Annær þriðiung*ær.* ær giæſini ok[24]) vidðunh*æræd.*[25]) oc ballæbygð.[26]) takar ([27]fæmtungin viðunh*æræd.*[28]) ok ballæbygð. oc ſiura löte giæſini ſiðan takar fæmtungin ballæbygd[26]) uið viðunh*æræd.*[29]) Þriði þriðiung*ær* ([30]af lung bo. ær colanfh*æræd.* ([31]oc all vtlandin. tuer löter[32]) ær colandſh*æræd.* oc þriðiung*ær*[33])

---

1) A. v. *ſkiptæ* omissam a scriba, qui nimis angustum locum rubricae reliquerat (cfr. not. 1. p. 20.), nos, tam ex sequenti textu, quam ex rubr. in cod. H. supplevimus. H. *hær ſigher horo þing* (adde *lot*) *ſcal ſciptæ bo mællum.* B. G. om. rubr. G. rec. man. sec. XVII. in superiori folii margine adnotavit: *Huru general böther på ett Ting ſkohla dehlas till hwart och ett häradt efter ſom det ſtort är.*
2) B. om. *Hær — þingi.*
3) G. add. *af.*
4) G. *boa.*
5) B. om. *þæt.*
6) B. G. H. sic. A. pro *ær helt* habet *ælt.*
7) B. G. H. *ſlikt.*
8) B. hic, et G. quoque in sequentibus, pro *halft* habent *half.*
9) B. *wællæ.*
10) B. G. *þripiungh.*
11) B. G. H. *kakinð.*
12) H. *Gudhems.* G. om. *Guðems bo.*
13) B. *frökings hæræð.*
14) B. *femtunger.*
15) H. *gudhems.*
16) B. *wiſkæhæræð.*
17) B. G. om. *þæt ær.* H. om. *þæt.*
18) B. *half.*
19) B. *uiſkæhæræð.*
20) B. *ſkiptæs.*
21) B. G. H. *þripiunger.*
22) B. *laſkæhæræð oc barknæ hæræð.*
23) B. H. *taker.* G. om. *taka — laſkæhæræd.*
24) B. om. *ok.*
25) B. *wiþunðhæræð.* H. *wiðundahæraðr.* G. *wiþændahæret.*
26) B. H. *ballæbygh.*
27) B. *femtungen ballæbygh. oc fiuræ loti giæſinæ oc wiþunhæræð. ſiþan* etc. G. om. *fæmtungin — ballæbygð. oc.*
28) H. *wiðundahærad.*
29) B. *viðhunðæhæræð.* H. *wiðundæhærad.* G. *withændahæret.*
30) B. om. *af lung bo.*
31) H. om. *oc — colandſhæræd.*
32) B. *loti.*
33) B. add. *ær all.*

Digitized by Google

vt landin. ([34]Nu byriæs aſbo ſkanungſhæræd halft bo. aſuhæræd.[35]) viſtæhæræd oc nordal[36]) halft bo. takær nordal[36]) attundæ lot. ſiðan takar tua löte[32]) aſuhæræd. ok driðiung*in*. uiſtahæræd. hæi[37]) taka ſcanungſ boi[38]) dalbo. lot. firi at þer[39]) ſculu crakæ ok flacæ.[40]) mariu kirkiu i ſkarum.
41 ([34]Nu byriæs holæſio bo. allir[41]) oc biarkæhæræd. halft. bo. floðnæhæræd.[42]) oc viniæhæræd.[43]) halft bo. ([34]Nu byriæs ſkalandæ bo. tuer löter. qualni[44]) ok þriðiungær.[45]) væbohæræd oc alt[46]) ſyndal.[47]) ([34]Nu byriæs uartoptæ bo. vartoptæ[48]) hæræd halft bo. reðuægh. ok kind halft bo. takær hwært. þerræ halft. Fyrſt ſkiptæ. þry bo. viþ fæm bo. vartoptæ[48]) bo.[49]) guðems bo. ok lung bo. ([50]þe þry. taka[51]) halft. við hin fæm.[52])

Biſcups bryniofs ſtaþue[1])

Bryniuluær ([2]mæd guð naðum ſkara biſcupær ſændir allum þem mannum ær. þættæ bref ſe guðs quædiu oc faðurlicæ blæſcent.[3]) Þæt ſkulu allir mæn uitæ at um þa miſſæmiu ær röres mællum lecmanna oc clærkæ i varu biſcupſdöme iuir kirkiunnær frælſi at[4]) min hærræ conong magnuſ mæd uærs capituli raði. ſkipaði. þæſſæ leð. þær[5]) iuir

---

34) B. H. om. *Nu byriæs.*
35) G. H. add. *ok.*
36) B. *norððall.*
37) B. H. *þær.*
38) B. G. *bo.*
39) B. *þö.*
40) Stj. Sk. Ups. et 60. legunt *flatä.* — B. G. H. *flakæ.*
41) H. *Alir.*
42) B. G. *flonnæhæræð.*
43) B. *winnahæræð.*
44) B. *qualdne.*
45) H. *þridiungin.*
46) B. om. *alt.*
47) B. *ſun dall.* G. H. *ſundal.*
48) B. *warþtoptæ.* H. *wardtoptæ.*
49) G. add. *ok.*
50) B. *þö þri.* G. om. h. vv.
51) G. add. *ee.*
52) G. add. *boon. wazbo. kyndabo. aaſbo. hulaſio bo. ok ſkalanbo.* In cod. B. cum hoc capite immediate cohaeret index ille ecclesiarum Vestrogotiae, quem cod. A. demum post constitutionem Episcopi Brynulphi exhibet. Vide pag. 74. infra.
1) A. om. rubr. Hanc e cod. H. mutuati sumus.
2) H. *ſkara biſcuper meþ guz nadþum.*
3) H. *blæſzæn.*
4) H. *þæt.*
5) H. om. *þær.*

Digitized by Google

1. þæn[6]) korn tiunde[7]) oc af aldrahanda fryct ær vægzſ[8]) ok af quic fæ. ſkal fullilicæ utgiæræs. Vitis þæt nocor[9]) man at han ſitær quar vm allæn tindæn[10]) annættuæggiæ biſcupſins[11]) ællær *præſtins.* ællær kirkiunnar. allær. ſpitalſins væri ſic mæd ſiu næmdæ mannum. falſ han at þy. þæ böte ſakſokiæn[12]) ſaxtan örtoghær oc ut tindæn.[13]) æn nocor[14]) vitis at han haldær atær. nocon lot af tindanum. annættuæggiæ af biſcupſins allær[15]) preſtins. allær.[15]) kirkiunær. allær.[15]) ſpitalſins ([16]allær. prouæſtærgift.[17]) allær. falucopogſ ſkiæppu. þa uari ſic mæd ([18]ſic oc ſinum næſtæ grannæ oc ſinum næmdærmanni falſ han at þy. þa böte ſacſokiænum atta örtoghær oc þæt mæd af tiundanum ær han atær hælt.[19]) Ok þæſſæ ſamu uærn[20]) vndir ſtandum uir væræ gildæ um aldræhandæ tiundæ vtæn þæn loten fatökræ mannæ ær böndir ſkulu inni haldæ oc vaſlum[21]) mannum giuæ. Er oc ſva at ingin loter af allum tindænum ær ut guldin firi paſcha aftan. þæ giældi allum ſakſiokionum[22]) enæ ſaxtanörthoghær oc ut allan tindan.

2. Vm houoð tindæ ær ſua ſkipæt. at huilkin man ſum[23]) æruir æſtir faður ſin allær moðor. helt bo. ([24]han ſkal giæræ hovoð tindæ æſtir driðiu[25]) ſæd. ([26]æruæ mangir ſamæn et helt bo. oc uiliæ bo ſamæn þa ſiti vm þry ær[27]) ok giæri. þa hovoð tindæ. uil nokor ([28]þerræ bort faræ innæn þem þrim arum. þa giæri houoð tindæ. þaghær ær ſkiptis af ([29]ſinum pænning-

---

1 = II. KkB. 37; III. 5, 6; IV. 21: 2. 2 = II. KkB. 72.

---

6) H. *At þæn.*
7) H. sic. A. *copitinda.*
8) H. *wax.*
9) H. *nokon.*
10) H. *tiundæ.*
11) H. *biſcups.*
12) H. *ſakſökiænum.*
13) H. *tiundanum.* Male.
14) H. *han.*
15) H. add. *af.*
16) H. om. *allær — ſkiæppu.* Cfr. not. 19. infra.
17) A. *ſprouæſtærgift* scriptum, at punctum primo *ſ* subiectum.
18) H. om. *ſic oc.*
19) H. add. *oc ſamælund oc. æn ater halder prouaſtær gift. æller faluköpungs ſkiappu wæri ſik.* Cfr. not. 16. supra.
20) H. add. *þa.*
21) H. *wæſtum.*
22) H. *ſakſökiænum.*
23) H. om. *ſum.*
24) H. *þa ſkal han.*
25) H. *þridiu.*
26) H. *æru aruær flere til. en egn. oc wiliæ allir bo* etc.
27) H. *aar.*
28) H. *bort mæt ſinum pænningum i þe þry aar.*
29) H. *ſin lot.*

Digitized by Google

gum. ylia þær[30]) allir ſkiliæs at. þa giæri fir æn ſkiptis hovoð tindæ. ſua vngær ſum gamal. utæn mö giæri igh fyr æn[31]) giftis.[32]) Æruir. man lö-
42 ſkæ pænninggæ. ([33]þa giæri houoð tindæ. þaghær ([34]ær han æruir. ok eigh optari af þem[35]) panniggum.[36]) utan kirkiæ uighis æptir þæt tiu ar. Oc þæt undirſtandum uir mæð þem mannum ſum[37]) iorð eghændæ æru oc eigh[38]) mæð lanbom ſum uið þænnæ tindæ haldæs eigh firi kirkiu vigſl. Quinman ſkal eigh houoð tindæ[39]) fyr æn hun giptiſ ([40]oc carman eigh fyr æn ær fæmtan ara gamal. Far *maþær* ſic laghlicæ cono þær ſkulu giæræ houoð tindæ aftir þriðiu fæð. af þém pænniggum.[36]) ær þær þa hauæ. Ærvæ þær aftir faður ællær.[41]) moðor. þa luki ſua houoð tindæ. ſum fyr ær ſagt.

3. Huilkin mæn[42]) ſum farghær man[43]) ællær. dræpær i[44]) þæmmæ ſamſunþum. I ſkarum vm ſkiærðorſdag[45]) um præſta möt.[46]) um varra fru föðſlu dag. allær i faluköpungi. um botulfs mæſſu. ællær pancraſz[47]) mæſſu. ællær. i ſködwe um ælinær[48]) mæſſu. ællær a rættum kirkiu uæg. huat þæt ær hældær i hemfærð allær. bort færð. allær. a þæn dag ær kirkinæ[49]) ær ([50]uigð a i kirkiu by. þa böte biſcupi. X. markær. Huar ſum farghær ællær. drapær i kirkiugærði af folſco ſinni. böte biſcopi. III. markær. Giær han þæt i kirkiu böte biſcupi. IX. markær oc uærði aldrigh inlændær fyr æn biſcupær bidær firi hanum ok æptir þæt. þæ[51]) bö-

---

3 = II. KkB. 52, 22; IV. 21: 11.

---

30) H. add. *oc.*
31) H. add. *hon.*
32) H. add. *ſwa ſkal howodtiunda göra ſum ſakt ær. vtan af bac arf. pær ſkal ingti giæra af. Skil þem a kallær þæt minna væra. gangi tolf manna ed. oc tuænni uithni. Af allu ſkal howodtiundæ giæra. vtan af bondans mæþalklæþum. oc huſſfrunna mæþalklæþum. korn. o* (lege *oc*) *hö oc inuið. oc al wilði hors.*
33) H. *þa göre þaghær howodtiunda. ær han hauir ærſt.*
34) A. Verba *ær han* fere extrita, rec. man. sunt mutata in *annan.*
35) A. *þem* fere extritum, rec. man. mut. in *þan.*
36) H. *pænningum.*
37) H. om. *ſum.*
38) H. om. *eigh.* Male.
39) H. add. *göra.*
40) H. *ællær karman fyr æn han ær* etc.
41) H. *oc.*
42) Pro *man.* H. *mader.*
43) H. om. *man.*
44) H. sic. A. om. *i.*
45) H. *ſkærþors dagh. ællær.*
46) H. *præſta mot. ellær.*
47) A. z deletum.
48) H. *ælino.*
49) Pro *kirkiæn.* H. *kirkiæ.*
50) H. *vigh.* om. *a.*
51) H. om. *þæ.*

Digitized by Google

te æn biſcupi. XX. *markær.* Oc[52]) þæſſæ bön oc bot[53]) uilium vir at giömes i þæſſum tuem næſtu ſallum.

4. Vm þa mæn ær hælghæ daghæ brytæ ær ſua ſkipæt at huar ſum[54]) byargſ vm paſka dag ællær hælghæ þors dagh. pikiſdaghæ dagh. iulædægh. attundæ dagh. tolſtæ dag. nokon varræ fru dag. nocon apoſtlæ[55]) mæſſu dag. miþ ſumærs dagh. ſancta laurinſzær[56]) dag. ſanctæ michiæſ[57]) dag halldræhælghunnæ[58]) dag. þa böte atta örtoghær biſcupi af þæt myntt ær. þa gangær.

5. Syndær giftær madær mæþ löſkre kono böte biſcupi. XII. öre. Syndær giftær man mæþ annærs manſ cono böte byſcupi. IX. *markær.* Firi frænſcimæ ſpiæl mællum ſyſkinæ. ællær. ſyſtrungæ. böte.[59]) IX. *markær.* mællum þriþiæ manſ ællær. fiarþæ. böte. XII. öre. Hvær ſum ſyndær amot natturrinni. böte biſcupi. IX. *markær.*

6. Mæþ[60]) canuncæ. raþi. uilium uir faſtæ giæræ. þæſſæ ſkipilſi ok mæþ þem frælflec ær kirkiæn[61]) haſþi firi os. oc[62]) þær til ær uart inſighli ok uærſ capituli inſiglli fore þættæ bref ſat. ([63]Actum. anno domini. M°. CC°. LXXX°. primo.

---

4 = II. KkB. 52; III. 18; IV. 21: 37. 5 = II. KkB. 52; III. 121; IV. 21: 16, 40, 17, 18.

---

52) H. om. *Oc.*
53) H. add. *þa.*
54) H. om. *ſum.*
55) H. *apoſtlo.*
56) H. *laſuirzſa.*
57) H. *mikials.*
58) H. *aldra hælghona.*
59) H. add. *biſcupi.*
60) H. add. *warra.*
61) H. *kirkiæ.*
62) H. om. *oc.*
63) H. *Oc þætta war giort oc ſkipæt oc ſtaþuæt þuſand arum oc tu hundrad arum attatighi aar. oc æn eet ar æftir wars hærra ſödſlo tima.*

Digitized by Google

IN[2]) uaſzbo[3]) æru þrer kirkiur ok ([4]fæmtighi. ([5]Vallæ hæraði tolf. Skanugſ[6]) hæræþi. þrer ok tiughu. Cakind fæmtan. Guðemſharæþ.[7]) fem ok tiughu.[8]) Vartoptæ[9]) haræð ſiu ok fyritighi. Reðwægh.[10]) fiurær ok tiughv. Vilſkæ[11]) hæræð. tolf. Frökinſ haræð. ſiu. Aſhæraði ſiutan. Mohæræþi tolf.[12]) Kind ([13]niu. oc þrætighi. Mark fiurær ok tiughu. Viðundæhæræði. atta. Bællabygð.[14]) III.[15]) Giæſini þrer ok tiughu. Kindahæræði. atta oc[16]) tiughu. Qualni ſiu oc tiughu. Alſharæði. IIII. Barknæhæræði. fæmtan. Viſtæhæræði. ([17]tiu. ([18]Aſuhæræði ælliuu.[19]) Viniæhæræði.[20]) tiu. Flodnæhæræði.[21]) fæm. ([22]Byarkahæræði. fæm. Laſkæhæræði. atta. Colænſhæræði fiurar oc tiughu. Vætluhæraði.[23]) fæm. Alum[24]) tiu.[25]) Sæwudæl[26]) fiurær. Aſkemſhæræði. fæm. Hiſing tvar kirkiur.[27])

---

1) Hanc rubricam in cod. A. addidit rec. man. sec. XVI. In cod. B. hic index immediate cohaeret cum Capite de *þinglot*. Cfr. not. 52. pag. 70. Cod. G. ubi idem index latine scriptus exstat, habet rubricam: *Numerus eccleſiarum terre Weſgocie.*
2) B. H. *I.*
3) A. *ſ* detritum, rec. man. mut. in *l.*
4) A. *fæmtighi* fere extritum, rec. man. restituit. B. G. H. eundem numerum habent.
5) B. H. hic et in sequentibus ubique repetunt praepositionem *I.*
6) B. G. H. *ſkanungs.*
7) H. *guðhems hæradhi.*
8) G. *XX.ti. VII.*
9) B. *varþtoptæ.* H. *wardtop.*
10) B. *Riþuægh.*
11) B. *viſkæ.*
12) G. *XIII.*
13) H. *enne minna æn firitighi.*
14) B. *ballabygh.*
15) A. *IIII.* ut videtur, hic scriptum fuit. G. *tres.* B. *IIII.* H. *fiurar.*
16) H. sic. A. om. *oc.* B. G. *XX VIII.*
17) B. *XX.*
18) H. om. *Aſuh vræði — tiu.*
19) G. *XII.*
20) B. *vinæhæræð.*
21) H. B. G. *ſlonnahæradi.*
22) H. *biærkuhæradhi.* G. om. *Byarkahæræði. fæm.*
23) B. *vætllæhæræð.*
24) G. *Alir.*
25) B. *V.* H. *fæm.*
26) B. H. *ſæwudal.* G. *Sæwdal.*
27) H. om. *kirkiur.* A. rec. man. in marg. adnot. *scilicet eccleſiarum quinque centenarie IX VIII eccleſie minorum vicariorum* (?). Ultimum verbum tam detritum est, ut non certo possit legi. Br. coniicit: *quatuor*, quod tamen sensum non praebet. — G. ladd. *Summa eccleſiarum in weſgocia. D. XC. V. eccleſie*; et porro, cum rubrica

Numerus eccleſiarum in Wærmelandia et daall.

In iurſorſhærad. VII. eccleſie. Gilbyærgæhærad. VII. Sunzhærad. III. Næshærad. IIII:or. Slotboohærad. IIII:or. Gromshærad. I. et adhuc. VIII:o. ruſtici de wirmilſkogh in gilbærgæhærad. Frikuhærad. IIII:or. Eluahærad. III. adhuc due eccleſie dicte vlþær. öö. Ekes hærad. IIII:or. Friſkdal IIII:or. Wæſhærad. V. Wiſneem. III. Nordal. IX. Norþmarcum. IX. þuſbohærad. VIII:o. eccleſie.

Digitized by Google

II.

JURIS VESTROGOTICI

CODEX RECENTIOR.

DEN YNGRE CODEX

AF

WESTGÖTA-LAGEN.

Digitized by Google

Digitized by Google

Gudh ſiælfuer ſe meþ laghſagu laghum ok laghbook wæſgöta. ok late þem ſwa laghum ſkipta. at hwær nyude þes han agher meþ friþ ok broþorlike ſiemio ſijn .i. mellum. lagh æru ſkipaþ rætuiſum ok ſpacum ([1]*til fridar ok wrangwiſom ok oſpakum til reddugha. oc ræfſt. mæþ liſlat. æller penningæ böte. æftir þy ſom bruth æru till. Hwi ſcal nokor lif latæ. æller penningæ bötæ ſiri bruth. þy at hældar ſcal ylder.*[2]*) oc wrangviis warþa bætre oc goþer. (*[3]*eig onder. Æn æig ſiri giri ſkyld oc rikdom. þy agher hwer criſtin man ſiri naþelik brut. naþalik böter takæ. Wee ær þem domaræ ſiri nokra handa wild. ſkypaþ lagh oo ſtaþ faſt*[4]*) wændir vrætlikæ till falz. æller wærnær meþ klokſcaph. æller valde ſino. Han ma wæl heta laghaſpiæll oc ſiælæ waþe. oc æig rethwis domare. þæn nekar guþi oc gör han ſik wreþſaman. þen vræt witne bær ſiri dom. oc eig withnær þæt ſanaſtæ han weet. Oc ma han heta ranſman oc falſare. (*[5]*i bland gopom. oc eig ſannindæman. þy at i allum malom ſtyris domber æftir withnum. þer witni aghæ ſiriganga. (*[6]*ſwa ær oc han meþ eþe ſinum nokot ſwær af*[7]*) andrum a moot þy han ſannare weet. oc þy mughu wrang witniſmæn. oc þe amoot ſinnæ ſannind ſwæriæ ſiri guþi oc mannum wæl (*[8]*likas þe þæm companum ſom þiwa*[9]*) ſuman ſtiæla. oc ranſmen ſaman röwæ eig æræ þe bætre Wæl ær þem goþ lagh liuſyr. oc i. ſcript comber. þe æru ſwa ſum. mwr ær (*[10]*iwir hws ſiri winum.*[11]*) oc ſwa æru þe wærn. ſiri wiſum*[12]*) mannum*[13]*)* 1

---

1) Verba *til — oſpakum*, quae cod. G. om. ex Codice chart. Gymnasii Skarensis, sec. XVI. scripto, Jus municipale, atque commune Christophorianum, continenti, et hac praefatione ornato, restituimus.
2) Cod. Skar. *ilder.*
3) C. Skar. *(än onder) Ock ey* etc.
4) C. Skar. *ſtadgatth.*
5) C. Skar. *ock ey haffwa ſamware medh godom ock ſanningz mannom.*
6) C. Skar. *om Sä är att Hann* etc. Male.
7) C. Skar. om. *af.*
8) C. Skar. *licknas*; om. *þe.*
9) Pro *þiuva.*
10) C. Skar. om. *iwir hws.*
11) Pro *uvinum.* C. Skar. *owänum.*
12) Pro *uviſum.* C. Skar. *owiſom.*
13) C. Skar. add. *eller oſtyrlikom witnom mannom.*

Digitized by Google

Hær byrias uæſgözſk lagh förſt kirkyubalker.[1])

2 I.[2]) Um barn ſkal kriſtna[3])
II. Um bönder uilia kirkyu göra[4])
III. Vm biſcuper bryter ſtæmpnu dagh[5]) uither bönder
IIII. Vm bönder bryta uid biſcup ſtæmpnu dagh
V. Vm mather uærther[6]) i kirkyu[7]) dræpin
VI. Vm landboa houoththinda[8])
VII. Vm[9]) almænnix ([10]landboa
VIII. Vm altara ſten uærther lös[11])
IX. Um[9]) kirkia taker at fyrnas[12])
X. Um[9]) kirkia ökes
XI. Um kirkia uærther brutin ([13]oc ur[14]) ſtolet
XII. Um ingans[15]) at öpnom dorom
XIII. Um[9]) grafs under kirkyu ſyl[16])
XIIII. Um kirkia up brænder
XV. Um[9]) mæſſufat inne brænna[17])
XVI. Um præſter bær mæſſufat hem
XVII. Vm klocka falder i kirkyu nither ([18]oc mather faar bana aff
XVIII. ([19]Vm klocka ([20]falder rumi. nither
XIX. Vm klocka falder i houoth præſti[21]) ælla klockara
XX. Vm annar fælli klocko nither oc briſter hun[22])

---

1) Hanc rubricam e cod. K. mutuati sumus. L. M. om. rubr. In cod. G. rec. man. add. rubr. *Hær byriæs kyrkiunna ræthar.*
2) G. Litt. numerales in margine add. rec. man. Magnam partem extritae sunt.
3) L. M. *criſnæs.*
4) M. *byge.*
5) M. *ſtempne.*
6) L. om. *uærther.*
7) M. *kirkegard.* Male.
8) L. *howdh tiendhæ.* M. *hoffwodh thighende.*
9) K. *Nv um.*
10) M. *hoffwodtigende eller landbo.*
11) M. *loſſ.*
12) M. *fornas.*
13) M. *eller ſtwlen.*
14) L. *wth.*
15) M. *ingangx.* L. *ingangh.* K. *the in ganga.*
16) M. *ſyld.*
17) M. *brenner.*
18) M. om. *oc — aff.*
19) M. om. *Vm — nither.*
20) Lege *rumi falder.* K. L. pro *rumi* habent *wte.* Male.
21) M. *preſt.* L. *preſthens.*
22) M. om. *hun.*

Digitized by Google

XXI. Vm ſokn ſkil um præſt

XXII. Vm mather[23]) uærther i kirkyugarthe dræpin ælla ſarghather[24])

XXIII. ([25]Vm mather vil i kirkyu ligiæ

XXIIII. Um kirky gifs nokot ælla præſti

XXV. ([26]Um mathèr uærther i kirkyugarthe drapin[27])

XXVI. Um[9]) kirkyugarth

XXVII. Um barn thorf kriſtnu. mather[28]) huſl ælla olnengh

XXVIII. ([29]*Um barn far ey kriſtindom mather ey huſl ælla olneng*

XXIX. Um ([30]kalla præſt forfallalöſan uæra

XXX. ([31]Um huat præſter a[32]) fore olnengh

XXXI. Um huat præſter a[33]) fore lægher ſtath

XXXII. Um gæſter dör at bonda

XXXIII. Um ſtafkarl dör at bonda

XXXIIII. Um ([34]bither bonde biſcup olia innan ſokna ſik.

XXXV. Um præſter ([35]bær ([36]bok oc ſtool ([37]innan ſokn annars[38]) præſt

XXXVI. Um ([39]huru tinda ſkal ſkipta oc aflatha

XXXVII. Um hua[40]) ſiter iuer kyndylſmæſſu dagh *mæth* allum tinda.[41])

XXXVIII. Um hua[42]) ſiter quar til paſcha bathe *mæth* tiunda ([43]ok mæth ſæct

XXXIX. Um[9]) prouaſta gift oc faluköpunx ſkæppu

XL. Um[9]) quictinda[44]) oc offer.[45]) vm[46]) langafredagh

XLI. Um[9]) maſkuz[47]) fredagh

---

23) M. *man.*
24) K. L. *ſaar.*
25) K. L. sic. G. om. *Vm — ligiæ.* M. pro *kirkyu* habet *kyrkegard.* Male.
26) L. om. *Um — drapin.*
27) Lege *luſtin.*
28) M. *criſmo widh.*
29) Titulum Capitis XXVIII. in omnibus codicibus omissum, ex ipso Capitis textu restituere necesse fuit.
30) M. *bonde kallær* etc. K. *præſt kallas.* L. *preſther kalles forfallæ löös wara.*
31) M. om. *Um — olnengh.*
32) L. *ægher.*
33) L. M. *ægher.*
34) K. L. M. *bonde bidther biſkup* (M. om. *biſkup*) *oliæ ſik innan ſoknar.*
35) K. L. M. sic. G. *bethes.* Cfr. textum Cap. XXXV.
36) L. *bokaſtoll.* K. om. *oc.* M. pro *oc* habet *eller.*
37) L. *innæn annars ſokn.* M. *i annars ſogn.*
38) K. *annan.*
39) M. *tighende ſkipthe* etc. L. *hwrw tyendh ſkall ſkiptæs och afflathes.*
40) L. *hwar ſom.* M. *nagher.* K. *Nv huar ſum.*
41) M. *medh tighendhe.* L *meth allo.*
42) L. *noken.* M. *nakor.* K. *Nv um nokor.*
43) L. om. *ok mæth ſæct.* K. M. om. *mæth.*
44) L. *qwiktyendh.* M. *qwictighende.*
45) M. add. *til korſet.*
46) L. M. sic. G. *oc a.* K. om. praepos.
47) L. M. *matſkuts.*

Digitized by Google

XLII. Um bonde dör i ſokn oc uil i annare[48]) ligia.

XLIII. Um tithaköp[49]) ſkal göra[50])

XLIIII. Um mather ſa[51]) bool aff ſæthom[52]) ælla enka aker

XLV. Um bonde bor[53]) a öthmarkum[54])

XLVI. Um uatha blooth komber i kirkyu garth

XLVII. Um forbuthather mather uræker ſokn fra mæſſu

XLVIII. Um[9]) mather gör ſkriptabroot

XLIX. Um[9]) mather ganger lagh a them dagh[55]) ey ær ethfört[56])

L. ([57]Um mather bryter kirkmæſſu[58]) frith

LI. Um[9]) mather[59]) bryter iula frith ælla paſcha.[60])

LII. Um[61]) biſcups ræt ([62]at gamblum laghum

3 LIII. Um ([63]ſamuigilſe ælla inlezlo ([64]æptir barn

LIIII. Um[9]) offordagha

LV. Um[9]) huat præſter a.[65]) at vtfærtha dagh[66])

LVI. ([67]Um mather bryter rætta faſtodagha

LVII. ([68]Um mather uither ſigher ſrillu ſina[69]) vm paſcha dagh

LVIII. Um[9]) openbart hoor

LIX. Um [9]) hyonalagh banz mall. oc tæſtament

LX. Um[9]) mather uil gifua fore ſiæl ſina

LXI. Um kirkia dele[70]) uither kirkyu ælla præſt

LXII. Um præſter bryter nokot a kirkyubole boande[71])

LXIII. Um byar bygning. ſkal præſter i bonda laghum uæra

---

48) M. *j andra ſokn.* L. *annarſtadz.*
49) L. *tydhæköp.* M. *thionda kiöp.* K. L. M. add. *huru thæt.*
50) L. M. *göræs.*
51) K. L. M. *ſaar.*
52) K. *affæthom.* L. *aff ſædhom.* M. *a ſedhom.*
53) G. Incertum est utrum *dör* primum sit scriptum, et in *bor* mutatum, an contra. At *bor* legendum esse, non est dubium. K. L. sic. M. *dör.*
54) K. L. M. *ödmarkum.*
55) K. sic. G. M. om. *dagh.* L. M. add. *ſom.*
56) L. *edhæ.*
57) L. *Nv um.* M. om. *Um — frith.*
58) K. *kirmæſſu.*
59) M. *man.*
60) M. add. *friid.* L. om. *ælla paſcha.*
61) K. L. add. *mather bryter.*
62) L. om. *at — laghum.*
63) K. *ſamuigſl.* M. *ſamwiglx.* L. *ſamwigelſo och indleſoo.*
64) M. add. *penninghe*; om. *æptir barn.*
65) L. M. *egher.*
66) K. L. M. sic. G. *dagha.*
67) Titulum Cap. LVI. in cod. G. omissum, ex K. L. M. supplevimus. K. *Nv um* etc.
68) L. om. *Um — dagh.* K. *Nv um* etc.
69) K. *ſinne.* M. *ſine.*
70) K. L. M. *deler.*
71) K. L. M. sic. G. *boænda.*

Digitized by Google

LXIIII. Um præſter bryter nokot oc ær ey a kirkyu bole
LXV. Um kirkyuuærianda.[72]) oc kirkyu pænninga
LXVI. Um præſtins hioon bryta nokot a kirkyu bole[73])
LXVII. Um nokor[74]) uil kirkyu iorth fælia
LXVIII. Um ([75]mather uil buz iorth ſina ater löſa aff kirkyu
LXIX. Huru[76]) præſter a[77]) hyonalagh[78]) lyſa[79])
LXX. Um[9]) mather ægher biſkupi ælla præſti nokot[80]) giælda
LXXI. Um[9]) nokor forbuthar[81]) utan biſcups[82]) breff
LXXII, LXXIII. ([83]Um hoſuoththinda oc præſta arff

L[84])

Criſter ær förſt i laghum uarum. tha[85]) ær kriſtna uaar.[86]) Uarther barn boret till kirkyu.[87]) oc bethes kriſtnu. tha ſkal father oc mother. guthfathur oc guthmothor til ſa oc ſalt. tha ſkall barn til kirkyu bæra[88]) oc a præſt kalla. han ſkal a kirkyubole boa. barn ſkal brimſigna[89]) for[90]) utan kirkyu dör. ſithan ſkal[91]) font uia.[92]) oc præſter ſkal barn döpa oc

---

I = I. KkB.1.

---

72) M. *kyrkedrocnare* (lege *kyrkedrotnar*).
73) M. *preſtabole.*
74) K. L. *mather.* M. *man.*
75) M. *man wil landziord* etc. om. *aff kirkyu.* G. Pro *ſina ater* scriptum est *ater ſina*, at iustum verborum ordinem additis signis indicavit scriba.
76) L. *Vm hurw.* K. *Nv huru.* M. *Vm*, om. *huru.*
77) L. M. *egher.*
78) K. M. add. *at.*
79) L add. *ath tre ſönedaghom.*
80) K. add. *at.*
81) K. L. *værther forbuthater.*
82) K. *biſkupſens.*
83) K. *Nv um.* M. hunc titulum recte in duos seiungit: *Vm hoffwdtigende*; *Vm preſta arff.* Qua tamen in re, contra antiquiorum codicum auctoritatem, illum sequi non potuimus, quamvis ipse textus, qui his de rebus agit, re vera in duo Capita est divisus.
84) G. Scriba hic reliquit duarum linearum spatium scripturae vacuum; eum tamen in eo fuisse ut aliquid hoc loco adderet, testatur litt. init. *H*, quam viridi colore hic pinxit. Rec. manus, eadem quae praefationem (pag. 77. supra) et alia quaedam addidit, de quibus vide Praef. nostram, rubricae loco hic scripsit: *æftir guz ſöpilſæ tyma. þa bukis* (forte legendum *brukis*) *þæſſi laghin. huru böndar ſculu ſik kirkiu byggæ.*
85) L. *ſaa.* M. *ock ſa.*
86) M. *war* rec. man. sec. XVI. mut. in *wår.*
87) L. *kirkiodöræ.*
88) L. *bæræs.*
89) L. *brymſignæs.* M. *brymſignadz.*
90) M. om. *for.*
91) M. add. *han.*
92) K. L. M. *vigiæ.*

Digitized by Google

guthfather oc guthmother a halda oc (93til nampn ſigiæ. præſter ſkall biuda huru længe father oc mothor (94ſkal uarthueta. Hænder95) ſoot a uægh oc ma96) ey til kirkyu koma. tha ſkal (97döpa i natne. i nampn fathurs oc98) ſons. ok thæs99) hælgha anda. (100þa ſkal thæt i kirkyu garth grafua1) oc arff taka. Komber liuande barn fram tha ſkal thæt brimſigna oc kriſtna. oc optare ey döpa. Hænder barn2) ſyukdomber oc ær kona3) een inne. þa ſkal hun döpa thæt4) oc thy5) nampn gifua tho6) ſkal (7thæt thy huaro i kirkyu garth grafua (8oc arff taka. Uærther barn brimſignat oc ey döpt. tha ſkal þæt ey i kirkyu garth grafua. oc ey arff taka.

II.

Uilia bönder kyrkyu göra. tha ſkal biſkups lof til bithia.9) han ſkal lofua. Nu ær kirkia gör.10) þa ſkal ſkötninga11) til göra halfmarka land. oc. XX. laſſa12) æng. oc aattunda13) loot attungs til vſkipte.14) oc fyughur huus. (15ſtuuv. bakhærbærghi. nöthuus oc lathu. them ſkulu16) bönder up göra oc præſter uppe halda ſithan. Mæſſufat oc17) til fa. oc18) kalk ok19) korporale oc18) mæſſuhakul. ſtool20) oc21) handlijn. oc18) mæſſuſærk oc21) linda ok houöthlijn þem ſkulu bönder til fa. oc ſithan kirkia ſiælf uppe halda. them (22ſkal biſkuper uigia. tha ſkal (23til biſkups fara. oc ſtæmpnu dagh uith han göra naar (24kirkyu ſkal uigia. tha ſkal biſkuper mæn ſi-

---

93) M. *nampn giffwa.*
94) L. *ſkullu wardwetha barnenoo.* M. *ſkule barne worwetha.*
95) M. add. *barne.*
96) M. *kan.*
97) M. *thet döpes j try nampn j wathne, ffadhers* etc.
98) K. M. om. *oc.*
99) L. *then.*
100) M. *Oc thet* etc.
1) L. *graffues.*
2) M. *barne.* L. *barnæ.*
3) M. *qwinna.*
4) M. add. *j thry nampn.*
5) M. *the.*
6) K. L. M. *þa.*
7) M. *oc thet j kyrkegordh* etc. K. *þæt þo at huaro* etc. L. *thet togh ath hwario* etc.
8) L. om. *oc — grafua.* Male.
9) L. add. *ath.* M. add. *oc.*
10) M. *giord.*
11) L. *ſkötningh.*
12) L. *laff.*
13) L. *attungha.*
14) L. *wtſkipte.* M. *byſkipthe.*
15) K. *hærberghe. ſtuwu nötos* etc. L. *herberghæ ſtwffuæ nöthus och ladhæ.* M. *ſkemma* (rec. man. lineola inductum) *ſtwffwa ladha ok nöthws.*
16) L. *ſkall.*
17) M. *oc meſſafath.* L. om. *oc.*
18) K. L. M. om. *oc.*
19) M. om. *ok.*
20) L. *ſtolam.*
21) L. M. om. *oc.*
22) K. om. *ſkal biſkuper.*
23) L. M. sic. G. *biſkuper til fara.* K. *biſkup vid vara.*
24) K. L. sic. G. *kirkia.* M. *kyrkia ſkal wighias.*

Digitized by Google

na uifa. at[25]) taka hofuothtinda ([26]af allum them mannum ey hafua giort 4 hofuothtinda i them. X. uintrum. en houothtinda fkal fkipta i thre lyte[27]) en loten[28]) a[29]) bifcup*er*.[30]) annan kirkian.[31]) thrithia præften

III.

Halder[32]) bifkuper ey dagh[33]) at bondom. þa fkal han[34]) böta fiex mark*er*. forfal hans æru thæffi.[35]) æn konong*er* hauer hanom buth fænt. annur[36]) æn ærchebifcup*er* hauer hanom buth fænt. Thrithia æn han fyuker ligg*er*.[37]) þa fkal han ([38]i dögreno förfta oc daghinom næfta foknenne buth fa. oc figia þem. at han forfal hauer.[39]) ([40]oc þy ma han eygh ftæmpnu dagh halda. ([41]Illæ bönder at hanom[42]) at han þem[43]) thaghar ey buth ([44]fik. þa fkal ftallare þæt[45]) uita *mæth* tylftar ethe. bithia[46]) fik fua guth hollan[47]) oc[48]) uattum finum. at han them thagar buth fænde tha[49]) han buth fek[50])

IIII.

Halda[51]) bönder ey at bifkupe ftæmpnu dagh. böte hanom thre mark. For-

---

IIII = I. KkB. 2; IV. 21: 8.

---

25) L. M. *och.*
26) L. sic (*aff allæ the mannom ey haffue giorth howdtyendh*). G. K. M. om. *af — hofuothtinda.* Cfr. Cap. LXXII. §. 4. infra.
27) K. *löte.* M. *lwthe.*
28) L. om. *loten.*
29) K. L. M. *ægher.*
30) M. *bifcopen. oc.*
31) G. Rec. man. quae praesertim in dimidia fere parte primae paginae fol. 4. pallidam scripturam nigriori atramento renovavit, verba quaedam male legens, mutavit *kirkian* in *kijkian.* — L. M. add. *och.*
32) M. *Kallar.* Male.
33) L. M. *ftæmpnædagh.*
34) M. *bifcoper.*
35) K. L. M. om. *thæffi.*
36) M. *annat.*
37) M. *er.*
38) M. *före dyghrene a daghenom* etc. L. *i dygneno* etc.
39) L. add. *fanghet.*
40) M. om. *oc — halda.*
41) L. M. *Skyllæ böndher*, om. *at.*
42) G. Rec. man. mutatum in *honom.* Cfr. not. 31. supra. M. *bifcopi.*
43) G. Mut. in *tem.* Cfr. not. 31.
44) L. *fændhæ, tha han forfall fik thaa fkall han ftallare hans* etc.
45) G. Mut. in *thet.* Cfr. not. 31.
46) L. *bedhy.*
47) K. *hool.* L. M. *hwll.*
48) M. *at.* Male.
49) K. *ær.* L. *nar.* M. *ther*, om. *han.*
50) L. add. *at han forfall fik.*
51) M. *Kalle.* Male.

Digitized by Google

fal thera ær[52]) æn gengæth[53]) up brænder.[54]) ælla lanz hærra[55]) hæner them[56]) buth fænt land at uæriæ. Biſkupi ſkal gengærth göra vm tua næter oc til quæls thriþia daghin *mæth* tolff mannum oc ſiælfuer han thrættande.[57])

V.[58])

Uærther mather[59]) i kirkyu dræpin. thæt ær nithinxsuærk tha ær ([60]hun all vſkijr. oc kirkyugarther ([61]ſamulund. tha ſkal gifua biſkupe thre[62]) mark fore ſkirſl. oc natta[63]) gengærth oc ey houothtinda[64])

VI.[65])

Landboar ſkula[66]) ey optare houothtinda ([67]göra wt. meer æn entima[68]) vtan the uilia. ælla the falla[69]) i houoth[70]) ſynd ([71]i thy are kirkia uighis a.[72])

VII.

([73]The ſum boa a[74]) almænnixs[75]) iorth oc[76]) taker ſun æpti fathur. the heta bönder oc ey lanboa.[77])

V = *I. KkB. 3; IV. 21: 54, 9.*
VI = *I. KkB. 4; IV. 21: 106.*
VII = *IV. 21: 106.*

---

52) L. *æro.*
53) L. M. add. *therræ.*
54) M. *op brend.*
55) L. add. *therræ.*
56) M. om. *them.*
57) K. M. add. *oc kaplan hans driki myod meþ hanom.* L. add. *och han drickio myödh och kapellan hans meth hannum.*
58) G. Rubricam: *vm kirkiu dræp* hic addidit rec. man. (cfr. not. 84. pag. 81.)
59) L. *man.*
60) L. *kirkio.* M. *oſkir kirka oc* etc.
61) M. *oc.*
62) M. *III.* rec. man. mut. in *VI.*
63) K. *nattar.*
64) L. add. *göræ.*
65) G. Rubricam: *vm kirkyu landboar* add. rec. man. (cfr. not. 84. pag. 81.)
66) K. L. *ſkulu.* M. *ſkule.*
67) K. *wt göra æn* etc. L. M. om. *wt meer.*
68) L. *eth ſynnæ.*
69) K. *falli.* L. *faller.*
70) G. Mut. in *houdth.* Cfr. not. 31. pag. 83.
71) M. *e the.*
72) L. M. om. *a.*
73) Hoc caput in codd. G. K. M. cohaeret cum praecedenti VI:o; at cod. L. quem hic secuti sumus, hic recte incipit novum Caput. Cfr. ind. Capitum.
74) [illegible] om. *a.*
75) G. Mut. in *almanners.* Cfr. not. 31. pag. 83.
76) M. om. *oc.*
77) K. *landboa.* L. *landboer.* M. *landboen*

Digitized by Google

VIII.

Uærther altara ſten lös. tha ſkal[78]) præſter biſkup[79]) uith uara. vil han biſcupe ey til ſigia. ([80]tha hætte uith ſinom thrim markum. tha ſkulu bönder giſua biſcupi thre mark. oc natta gengærth fore altara uigſl.[81]) kalka oc mæſſufat them[82]) ſkal biſkuper uigia fore tiunda ([83]þæn ær bönder göra[84]) hanom[85]) oc folk færma.

IX.

Taker kirkia at ſyrnas.[86]) ſtanda ſtolpa oc[87]) ligia ſyllar oc[88]) helt dyrne træ oc fæſtiband. ligger camber heel. oc[89]) altare hafui kirkia uighſl ſina. æn ([90]tho at hana böte. æn thæſſi[91]) æra[92]) all[93]) hell.

X.

Ökis kirkia oc mera ær thæt nya. æn thæt forna. þa ſkal kirkia uigias.

XI.

Uærther kirkia brutin oc mæſſufat wt[94]) ſtolen. þæt ær nithinxuærk oc[95]) niu marka ſak kirkyu ſiælfue oc ſua hæraþe oc ſua kononge. Uarther han fangen i kirkyu ælla annarſtath *mæth* ([96]thy the ſtalo aff kirkyunne. tha late lijf[97]) fore.

VIII = *I. KkB. 5; IV. 21: 8, 51.*
IX = *I. KkB. 6.*
X = *IV. 21: 44.*
XI = *I. KkB. 7: pr.*

---

78) M. *agher.*
79) M. *biſcope.* L. *biſcopy.*
80) L. *hettom*; om. *tha.*
81) L. add. *ffor allan kirkiogardh III marker ffor halffuen XII öræ for tridingh VI öræ æn han wgillir liggher.*
82) M. om. *them.*
83) L. *them*, om. *ær.* M. *them ſom.*
84) L. *giffuæ.*
85) M. om. *hanom.*
86) M. *förnas.*
87) K. L. M. om. *oc.*
88) Lege *ær.* L. M. om. h. v.
89) K. L. M. sic. G. om. *oc.*
90) L. *tha ath hon böthes.* M. *tho haffwe böta*; male.
91) G. Rec. man. mut. in *ſhaffi.* Cfr. not. 31. pag. 83.
92) K. L. M. sic. G. om. *æra.*
93) M. *til.*
94) L. om. *wt.*
95) L. *j thet ær.*
96) K. L. *kirkyunna þyuſt. late* etc. M. *kyrkionna thing lathe* etc. G. *thy* rec. man. mut. in *thet.* Cfr. not. 31. pag. 83.
97) L. add. *ſyth.*

Digitized by Google

XII.

Værther in ganget at ypnom dorom. þa ſkal præſter giælda ſkatha ater þæn ær[98]) kirkia ſek.[99]) til thæs ær[100]) þre marker æro.[1]) ſithan ſkal han ey þy mera ([2]giælda at ſkaþi ſe mere gör

XIII.

Ær grauit undir ſyl. þy ſkal præſter ey uartha. ſpyrs ([3]up ſithan oc faar kirkia ſijt ater. thaghar hun[4]) hauer[5]) alt ſijt ater. taki ſina[6]) thre mark ([7]præſter aff thyuue

XIIII.

Brænder up kirkia. tha ſkal præſter böta thre marker præſter ſkal uartha[8]) framlyuſum. oc þæn baklyuſum ([9]ær tænder.

XV.

Brænna mæſſufat inne ([10]aff framlyuſum i kirkyu giælde præſter ater huart[11]) ſum uært ær ([12]til thæs ær[13]) þre mark æru. ([14]ey thy mera. at mere ſkathi ſe gör Skil[15]) a[16]) bonda oc præſt. kaller[17]) præſter bonda tænda.[18]) ſigher[19]) bonde ney uither.[20]) byuthi fore ſik tylftar ([21]eth.

XII = I. KkB. 7: 1; IV. 21: 48.
XIII = I. KkB. 7: 2, 3; IV. 21: 48.
XIIII = I. KkB. 8: pr; IV. 21: 49.
XV = I. KkB. 8: 1, 2; IV. 21: 49.

---

98) L. om. *ær*. K. *pæt*, om. *ær*. M. *them ſom.*
99) M. om. *ſck.*
100) L. *ath.* M. om. h. v.
1) M. om. *æro.*
2) M. *at ſkade at ſe mera giör.*
3) M. *ſiden ſkade far* etc. L. *op ſkadhi faqr* etc.
4) L. *Tha kirkio*
5) M. om. *hauer.* Male.
6) L. *tha.*
7) M. *ather preſther op aff tiwſſwe.*
8) L. M. *wordhæ.*
9) K. *ater.* Male. M. *ſom.* L. *ſom optændher.*
10) K. L. M. *j kirkyu af framlyuſum.*
11) K. add. *pæt.*
12) M. *ther til.*
13) K. L. M. om. *ær.*
14) L. *och ey meer en tha ath* etc.
15) G. K. M. qui initium sequentis Capitis XVI. omittunt, hic novum Caput incipiunt; at in cod. L. ubi sequens Caput integrum exstat, haec cum antecedentibus recte cohaerent. Cfr. not. 26. pag. 87.
16) M. om. *a.*
17) L. M. sic. K. *kalla.* G. *bither.*
18) K. L. *tænt haua.*
19) K. L. M. *quædther.*
20) K. L. M. om. *uither.* M. add. *for ſiik.*
21) M. om. *eth.*

Digitized by Google

([22]Bithi ſik ſua ([23]g. h. o. v. ſ. at han tænde ey. oc ey ær han fander at ſak there.[24]) thaghar[25]) han hauer ſuoret tha ſkal præſt*er* böta

XVI.

([26]Bær præſter mæſſufat hem oc glatas ther tha ſkal præſter them ater giælda *mæth* ſornom ethe at þe uaro ey bætre

XVII.

Hænger klocka i kirkiu. falder hun nith*er* oc i houoþ manne.[27]) ſaar[28]) bana aff. böte ([29]fore ſokn. IX. m*arker* aruanum[30]) oc[31]) iortheganda[32]) giælde ſlict math*er* ſum man.[33]) landboa giælde[34]) fore ſina huſbönder. oc ſtande i thera ſkyld. oc giælde incti fore ([35]vtan han dör aff.

XVIII.

Falder klocka rummi[36]) nith*er* i houoth manni. böte ſokn fore III[37]) m*arker*. ([38]arfuanom enom æn han dör aff

XIX.

Fald*er* klocka i houoth præſti. ælla klockara. tha uarthe[39]) ſik ſialfu*er*. ([40]brift*er* hun fore them. tha[41]) uæri vgild[42])

XVI = *I. KkB. 9; IV. 21: 50.*
XVII = *I. KkB. 10: pr.*
XVIII = *I. KkB. 10: 1.*
XIX = *I. KkB. 10: 2, 3; IV. 21: 52.*

---

22) M. *Oc bide.*
23) K. L. *gud hollan. oc vattum ſinum.* M. *gwd hwl oc warffru at* etc. male.
24) L. add. *och ey tændhæ han.*
25) M. *tha.*
26) L. sic (*Bær preſther meſſofath heem och glathæs ther tha ſkall preſther*). G. K. M. haec om. et sequentia: *them ater giælda* etc. cum fine praeced. Capitis XV. per voc. *oc* perperam coniungunt. Cfr. ind. Capitum, et not. 15. pag. 86.
27) K. add. *oc.*
28) L. add. *han.*
29) K. L. M. *ſokn fore.*
30) K. L. M. add. *enom.*
31) L. om. *oc.*
32) K. add. *mæn.* L. add. *men och.* M. *iordgongomen*; male.
33) L. *madher.*
34) K. *giælden.*
35) M. *om han dor ey aff.*
36) K. *rommi.* L. *Rummæ klockæ.* M. om. *rummi.*
37) M. *IX.*
38) K. L. M. *æn han ſaar bana aff. aruanom enom.*
39) L. M. *wordhæ.*
40) M. *briſte*, om. *hun.*
41) M. om. *tha.*
42) L. M. *wgilth.*

Digitized by Google

XX.

([43]Fællir annar man klocko nither. oc[44]) bræfter hun uither. ær hun uærre æn thre mark. böte ſum hun uærth ær æn[45]) eki[46]) mera ([47]tho at klocka bætre ær.[48])

XXI.

Skil ſokn vm præſt.[49]) rathe[50]) þe ſum flere æra. ok biſkuper giſui kirkyu tha[51]) ute æra thre[52]) vikur.[53])

XXII.

Wærther mather i kirkyugarþe[54]) dræpin ælla farghather. göre ſokn[55]) natta[56]) gengærþ. oc þæn[57]) gærningena gyorthe giælde ater ſoknamannum[58]) fult fore koſten oc a þre[59]) marker. oc ſkal biſcuper forbutha.[60]) ee[61]) til han[62]) ræt gör ok præſter ([63]ſyunge oc i kirkyu inne. iorthe oc ey i kirkyugarthe för æn han ſkijr ær

XXIII.

Hua[64]) inne[65]) uill ligia i kirkyu.[66]) giſui hænni þre mark oc præſtinum[67]) ſijn læghorſtath oc ſpöre ey lænſpræſtin[68]) at

---

XX = I. KkB. 10: 4.
XXI = I. KkB. 11; IV. 21: 53, 10.
XXII = I. KkB. 12: pr; Bryn. 3; IV. 21: 9, 11, 54.
XXIII = IV. 21: 55.

---

43) In codd. K. M. hoc caput cum praecedenti cohaeret, quamvis in indice capitum ab illo separatur.
44) M. om. *oc.*
45) K. om. *æn.*
46) K. M. *ey.*
47) M. *een tho.* L. *æn III. m*arker *kirkionæ tha ath hwn ſee bæthræ.*
48) K. L. M. *ſe.*
49) K. *præſter.*
50) M. *wolle.*
51) K. L. M. *thaghar.*
52) M. *IX.*
53) G. Rec. man. mut. in *vikun.*
54) G. *garþe* omissum, at, forte ab ipso scriba, additum.
55) L. add. *biſcopi.*
56) K. *nattar.*
57) L. add. *ſom.*
58) L. *ſoknenne.*
59) M. *III.* rec. man. mut. in *VI.*
60) K. L. add. *til.*
61) M. *a.*
62) L. add. *ſoknenne.*
63) L. *ſiwnghe oc liik iordhæ j kirkionnæ inne och ey* etc. Recte. K. *ſyunge i kirkyu inne. jorþe ey* etc. Male. M. *ſiwngge j kyrke inne oc iorde, oc ey* etc.
64) K. L. M. *Huar.*
65) M. om. *inne.*
66) L. *kirkionnæ.*
67) M. *preſte.*
68) L. *lænſpreſther.* M. *biſcope.*

Digitized by Google

XXIIII.

([69]Alt thæt kirkyu[70]) gifs hafui kirkian. oc præſter[71]) thæt hanom gifs. huat þæt ær hælder[72]) iorth ælla löſe pænninga.[73])

XXV.

Uærther mather luſtin[74]) i kirkyugarþe ælla i[75]) haar takin. þæt ær friþbrot böte biſkupi tolf öra.[76]) oc præſter ſyunge at ſaklöſo. Dylia[77]) ſoknamæn calla[78]) ey frith brutin uæra. þa ſkal biſkups lænſ præſter[79]) ſe aff ſoknamannum tylſtar eth. oc[80]) bithia ſik ſua guth ([81]hollan oc uatum ſinum. at þær ær ey ([82]frither brutin. ([83]ſua at þær a biſcuper[84]) ſak a.

XXVI.

Kirkyugarther ſkal ee gilder uæra. bathe[85]) uinter ok ſommar. ([86]kirkyugarþ ſkal ſkipta bola[87]) mællum. oc bool[88]) ſlict[89]) ſum annat ([90]Ligger kirkyugarþer alder open. thæt ær ([91]thrigia marka ſak. ligger halfuer

---

XXIIII = IV. 21: 57.
XXV = I. KkB. 12: 1, 2; IV. 21: 11, 54.
XXVI = I. KkB. 13; IV. 21: 12.

---

69) M. hoc Caput demum post verba *at ſaklöſo* Capitis in textu sequentis habet. Cfr. not. 77. infra.
70) L. *kirkionne*. M. *kyrkian*.
71) M. L. *preſten*.
72) L. M. *eller*.
73) L. *löſæræ*.
74) K. M. sic. G. L. *dræpin*. Scriptor codicis K. supra v. *luſtin* addidit *dræpin*, illam tamen non delens; quo, ut videtur, tantum significare voluit, se manifestum hoc erratum in codice quodam invenisse.
75) M. om. *i*. G. add. *kir*, at punctis subiectis scriba indicavit, has litteras non esse legendas.
76) L. *örtugher*. Male.
77) G. M. hic male novum incipiunt Caput. Cfr. ind. capitum. In cod. G. is, qui litteram initialem vocis *Dylia* viridi colore pinxit, loco litterae *D*, quam hic apponendam consueto modo indicaverat scriba, errato addidit *U*, ita ut hic legatur *Uylia*. M. *Uilia*; male.
78) L. *ſighia*.
79) M. *lenſman*.
80) L. om. *oc*.
81) M. *hwl oc warffru at* etc. Male.
82) L. *frydbruth giorth*.
83) L. *ſaa ath biſcoper agher ſak aff*. M. *oc biſcoper egher ey ſak aff*.
84) K. add. *ey*.
85) L. add. *om*. M. om. *bathe*.
86) L. *kirkiogardher ſkall ſkiptas* etc. M. *oc han ſkal* etc.
87) L. *bolom*; male. M. *boolſtada*.
88) Adde *a*. M. add. *tagi*. L. add. *egher*.
89) L. add. *ath göræ*.
90) M. hic novum incipit Caput.
91) M. *XII öra ſak oc henne ægher biſcopen en ſiden egher hærad* etc.

Digitized by Google

open thæt ær tolföra ſak. ligg*er* thrithiung*er* öpen thæt ær ſiex öra ſak. (92thætta a biſcup*er*. æn ſithan a93) hærath| fore bolka huar94) .VIII. örtogh*er*

XXVII.

(95Nv um barn þorf kriſtno96) oc math*er* huſl. (97förra ſkal barn kriſtna æn man98) huſla. þorf math*er*99) huſl oc annar olnengh. (100förra ſkal man huſla æn olia.

XXVIII.

(1Kan barn fa ey kriſtindom.2) math*er* ey huſl ælla olneng. ær præſt*er* forfalla lös böte uith biſkup ſak ſina. oc facſökianum3) thre mark*er*. 6 Forfal æru præſtens fyughur. þætta ær eet. æn biſcup*er* hau*er* hanom buth ſænt oc ær han för bort farin.4) Annat æn han fyuk*er* ær. Þriþia vm5) han ær i ſokn farin ſyukum at hiælpa. (6Fiærtha æn (7han thigiandamæſſu ſigh*er*. V mæſſofatum ſkal præſt*er* fara ſyukum at hiælpa. æn8) han9) ey (10ſigh*er* thigiandamæſſu

XXIX.

Skil them a (11præſt oc bonda. kalla bonde (12præſt forfallalöſan. þa

---

XXVII = I. KkB. 14: pr; IV. 21: 62. *XXIX = I. KkB. 14: 4; IV. 21: 61. fin.*
XXVIII = I. KkB. 14: 1— 3; IV. 21: 61.

---

92) L. *thet egher.*
93) L. *egher.*
94) M. *hwan*; recte. L. *hwæri.*
95) K. L. om. *Nv um.* M. om. *Nv.*
96) M. *criſmo widher.*
97) M. *tha ſkal för.*
98) K. L. *mather.* Male.
99) M. *man.*
100) M. *ta ſkal för.* L. deceptus a praecedente voce *olnengh*, om. quae in hoc Cap. sequuntur, una cum initio Cap. XXVIII. Cfr. not. 1. seq.
1) K. *Faar barn.* M. *Um barn far.* L. om. *Kan — olneng*; sequentia cohaerent cum praecedente Capite. Cfr. not. 100. praeced.
2) M. add. *oc.*
3) M. *ſakſökiarenom.*
4) L. *rydhen.* M. add. *en han bud far.*
5) K. L. *æn.*
6) K. *ok æn han ſyunger ey þigiændi mæſſo. ella ſkal præſter v meſſufatum fara* etc.
7) L. *han ſiwngher thyandhe meſſo, wr* etc. M. *tionda* (male) *meſſo ſiwngher wr* etc.
8) M. *vm.*
9) K. om. *han.*
10) *K. mæſſu ſyunger þigiændi.* L. *ſiwngher tyandhæ meſſo.* M. *tionda meſſo ſivnger.*
11) L. *preſthen och bondhen kaller bondhen preſthen* etc.
12) M. *a preſt forſallaloſan wara, tha* etc.

Digitized by Google

ſkal præſter uæria ſik a mote[13]) *mæth* ſiex ([14]præſtum. ([15]b. ſ. ſ. g. h. oc. v. ſ. at han ſik laghaforfal

XXX.

Præſter a[16]) bonda at[17]) olia oc ([18]bonda ſun. ok bonda kono.[19]) bonda dottor the ælſtu fore tiunda ſijn oc fore[20]) altara. ([21]æn fore hiona huart ([22]ær olia ſkal gifui tua öra.[23]) ok ſua fore alla the[24]) mæn[25]) ey göra tiunda

XXXI.

Præſter a[26]) öre at leghorſtath. fore alla mæn oc[27]) örtogh at natuaku.[28]) ey mera ([29]tho at flere uakis æn ena[30]) vtan præſter uili oc bonde. ([31]ey a præſter mera at natuaku æn ena[32]) örtogh. ([33]þo at thre næter lik inne ligger ligger længer inne. gifui örtogh fore huaria nat

XXXII.

([34]Um gæſter[35]) dör at bonda. taki öre[36]) mun aff fatum hans. oc gif-

---

XXX, XXXI = I. KkB. 15: pr. *XXXII = I. KkB. 15: 1; IV. 21: 63.*

---

13) M. om. *a mote.*
14) L. *preſthæ.*
15) K. *bidthi ſik ſua g.* etc. L. *Bedhy ſik ſwa gudh hullan och wathom ſynom.* M. *bidia ſeg ſa gwd hwl oc warffru at* etc. male.
16) L. M. *egher.*
17) M. om. *at.*
18) K. L. *bondans huffru* (L. *huſtru*) *oc ſon hans oc dotter* etc.
19) M. add. *oc.*
20) L. om. *fore.*
21) M. *Siden för hwart hion.*
22) M. *ther.* L. *ther olyæs.*
23) M. add. *penninga.*
24) L. M. om. *the.*
25) L. add. *ſom.*
26) L. M. *ægher.*
27) K. L. M. sic. G. om. *oc.*
28) L. *naathwaken.*
29) L. *æn tha,* om. *at.* M. *en tho at.*
30) Addendum, ut videtur: *ey ſkal oc flera uaka æn ena.* Cfr. I. KkB. 15: pr.
31) L. *Ee egher meræ* etc. male. M. *Ey eger.*
32) K. L. om. *ena.*
33) L. *thaa.* M. om. *þo — örtogh.*
34) M. *Dör geſther.*
35) K. L. M. sic. G. *præſter.* Cfr. ind. Capp.
36) K. L. *öres.*

Digitized by Google

ui præſti at[37]) leghorſtaþ oc örtogh at natuaku. Præſter ær ſkyldugher gæft at huſla[38]) ſum bonda

XXXIII.

Dör ſtafkarl. tha a[39]) præſter pik[40]) ok ſkræppu ([41]at lægherſtath.[42])

XXXIIII.

Sitter biſkuper innan ſoknar.[43]) faar bonde hanum buth. oc bither olia ſik. han ſkal olia han[44]) oc hafui fore halfmark

XXXV.

Ganger præſter i annars ſokn. oc[45]) bær i bok ok ſtool oc læs[46]) iuer folke. þa ær han ſæker[47]) at thrim markum. böte præſtinum. XII. öra oc ſua biſcupi.[48])

XXXVI.

Aff akre ſkal tiunda göra oc[49]) ſkipta oc aflatha.[50]) taker[51]) præſter ſum kirkia ær uigh[52]) til.[53]) ſiþan ſkal ſkipta ([54]i thre lyte. taki[55]) en kirkia annan[56]) biſcuper. thrithia[57]) ſkal ſkipta[58]) i tu. een loot til ſpitalſins. oc annan hafui bonde hema mæth[59]) ſik fatöka manna loot. ([60]Aff

---

XXXIII = I. KkB. 15: 2; IV. 21: 63. fin.
XXXIIII = I. KkB. 15: 3.
XXXV = I. KkB. 16; IV. 21: 13, 60.
XXXVI = I. KkB. 17: pr; III. 1, 5; IV. 21: 1, 66.

---

37) L. om. *at*. Male.
38) L. add. *ſa*.
39) L. *egher*. M. *agher*.
40) L. *pygh*.
41) M. *hans före legerſtad*.
42) G. add. *oc örtogh at nat uaku*. at haec ipse lineola induxit scriba.
43) K. *ſokna*.
44) L. *hanum*.
45) L. om. *oc*.
46) G. bis habet verba *oc læs*.
47) L. M. *ſaker*.
48) L. *biſcopenom et cetera*.
49) L. om. *göra oc*. M. add. *tiunda*.
50) L. *affladhe*. M. *aff ladhw*.
51) K. L. *taki*.
52) Pro *uighþ* v. *uigth*; *þ* v. *th* sequentis *t* caussa est omissum. Cfr. not. 28. pag. 57. K. *vigh*. L. *wigdh*.
53) M. add. *tridiung*.
54) L. om. *i*. M. *at trem*.
55) K. *taker*.
56) K. M. sic. G. L. *annar*.
57) K. *þridthi*. Male.
58) L. Rec. man. mut. in *ſkiptas*.
59) M. om. *mæth*.
60) M. hic novum incipit Caput.

Digitized by Google

alt[61]) þæt korn man fa[62]) til iorth.[63]) fkal tiunda ([64]aff. ee hua th*ær*. a. oc ey lath*er* tiunda aff oc fkil han[65]) aat böte thrænne fiextan örtogh*er*. ([66]Aff allt[67]) thæt korn man fa[68]) til iorth[69]) fkal tiunda aff. ee huat þæt ær hælder bonde ælla leghoman. oc alt korn fkal ([70]fkilia aat. fær huete oc[71]) fær[72]) rugh. fær[73]) byugh oc[74]) fær[75]) hafra. ok[76]) til kirkyu föra. Alli[77]) mæn fkulu tiunda göra. fua ([78]klærka fum lekmæn. vtan præftin aff finu kirkyu bole. ælla böte fum fkils.

XXXVII.

Siter math*er*[79]) quar iuer[80]) kyndilfmæffu dagh[81]) vm[82]) allan tinda. bifkups. præftins. kirkyunnar. ælla fpitals korn vm nokot þætta mall[83]) gifs hanom fak fore.[84]) uæri fik *mæth* finum[85]) næmdamanne. ([86]falzs han aat. böte fiextan örtogh*er* ([87]fakfokianum ([88]infampnum. ([89]Gifs manne fak at ([90]han hau*er* minna[91]) gyort at nocrom[92]) loot æn han aatte. ælla prouafta[93]) gift. ælla falufkæppu. væri fik *mæth* finum næmdamanni oc fik fialfuum oc[94]) finum næfta granna. fals han aat.[95]) böte. VIII. örtogh*er* fakfökianum[96]) oc þæt han ater hiolt aff tiundanum.

XXXVII = I. Bryn. 1; III. 5, 6; IV. 21: 2.

---

61) L. *hwerth.*
62) L. M. *faar.*
63) M. *iorden.*
64) K. *e huar þæt a* etc. L. *aff, ee hwar thet egher, hwar fom ey ladher aff thyendhe och* etc. M. *oc hwat thet er lather* etc.
65) K. L. M. om. *han.*
66) L. om. *allt.*
67) K. L. M. *faar.*
68) M. *iordene.*
69) L. *fkyllia*, rec. man. mut. in *fkyllias*. M. *fkilias*, om. *at.*
70) K. M. om. *oc.*
71) L. *fwa.*
72) L. *och.*
73) M. om. *oc.*
74) K. L. om. *fær.*
75) K. L. om. *ok.*
76) K. *Allir.*
77) L. *klerker fom kekman* (sic).
78) L. *man.*
79) L. M. sic (*offuer*). K. *vm*, ab ipso scriba mut. in *iuer*. Stj. tamen legit *vm*. G. *vm.*
80) L. om. *dagh.*
81) K. L. M. sic. G. *iuer.*
82) L. om. *mall.*
83) L. om. *fore.*
84) M. om. *finum.*
85) L. *ffielz*. M. *fels at ede.*
86) M. *fakfökiærenom.*
87) K. M. *enom.*
88) G. K. M. hic novum incipiunt Caput; at L. sequentia cum praecedentibus recte connectit. Cfr. ind. Capp.
89) L. *haffue*, om. *han.*
90) M. om. *minna.*
91) L. add. *theffom.*
92) M. *pafca.* Male.
93) M. *meth.*
94) M. add. *ede.*
95) M. *fakfökiarenom.*

Digitized by Google

XXXVIII.

([96]Siter han quar til paſka. bathe um tiundan[97]) oc ([98]ſua vm fæcte-
7 na.[99]) væri tha i forbuthi[100]) thær til han hauer alt[1]) ræt gyort[2]) vm bathe.

XXXIX.

([3]Ee huar. VIII. ſkæpna tiunde ær byug reet.[4]) göre ſkæppu byug ([5]prouaſtanom. oc ſua faluſkæppu.[6]) Ær ſyu ſkæpna tiunde. þa ([7]taki prouaſter ena ſkæppu byug oc fira pænninga til faluköpungs. ælla ſkæppu[8]) hafra. aff ([9]loot fatöka manna þæt[10]) bonden hauer inne mæth ſik. ([11]Ee huar minna ær æn ſyu ([12]ſkæpna tiunde. tha gifui prouaſte ok til faluköpongs. huarium thera fira pænninga ælla ſkæppu hafra ([13]huat bonden[14]) uil hælder.[15]) æn incti[16]) aff fatökra manna ([17]loot ſum bonden hauer inne mæth ſik.[18])

XXXVIII = III. 7; IV. 21: 2. fin, 67. XXXIX = III. 3, 4.

---

96) L. hic recte novum incipit Caput; G. K. M. vero haec connectunt cum praeced. Cap. Cfr. ind. Capp.

97) C. *tiundæ*, rec. man. mut. in *tiunde*. K. M. *tiunda*.

98) C. M. om. *ſua vm*.

99) C. *ſakynæ*.

100) L. add. *ee*.

1) C. L. om. *alt*.

2) L. add. *fore ſik*.

3) M. hic recte incipit novum Cap.; in codd. G. K. L. autem hoc Caput cum praecedenti male cohaeret. Cfr. ind. Capp. et not. 96. supra. C. M. om. *Ee*.

4) L. M. *biwgreeth*. C. *biugræt ær, t* rec. man. mut. in *æ*.

5) C. *prouaſte oc adra* (litt. *ra*, in extrema folii parte scriptae, perierunt) *til phalocöpens*.

6) K. *faluköpungs*. L. *fallæköpingz*. M. *falokiopunge*. Cfr. not. 5.

7) C. K. *taker æn proueſter ſcæppu*. L. *taker æn prouaſthæ ſkeppo*. M. *taker prouaſter ſkeppo*.

8) K. L. M. sic. C. *ſcappu*. G. *ſkæpp*.

9) C. *þem lötenom ſum bonden* (rec. man. mut. in *b. den*) *hauer inni met sic af fatöcræ manæ loth*. ¶ (4.) *hwar* etc.

10) K. L. M. *þær*.

11) G. K. hic novum incipiunt Caput; L. M. vero sequentia recte connectunt cum praecedentibus. C. L. om. *Ee*.

12) C. *ſcæppur þa* etc.

13) C. *af þem loth bondin hauer inni met ſik*.

14) M. L. *bonde*.

15) M. *eller*. Male.

16) L. om. *incti*. Male.

17) L. M. sic. G. K. *them bonden* etc. om. *loot*.

18) K. sequentia usque ad verba *koſt hans* in Cap. XLIII. demum post Cap. XLV. inserit. Verba: *Faar mather* etc. in Cap. XLIII. cum hoc Cap. cohaerent. M. quoque verba illa ex fine Cap. XLIII. hic addit, servato praeterea eodem Capitum ordine, quem habent G. L. et textus noster.

Digitized by Google

XL.

Præſter a[19]) quikan tiunda[20]) allan. oc offer thæt[21]) til cruzuſot[22]) komber. a[23]) langafredagh.

XLI.

([24]Incte a[25]) præſter aff them almoſom ([26]a altara koma ([27]vm maſkus dagh

XLII.

([28]Um bonde dör i ſokn oc uil i annare[29]) ligia. þa ſkal præſter hans lik uigia oc til garz lijth fylia. oc[30]) ey længra utan han[31]) uili. þa ſkal præſter allan ſijn ræt vp hafua.[32]) bathe fore olneng ([33]oc ([34]ſua fore læghorſtaþ oc natuaku. oc[33]) gifui them præſti han ([35]til faar ſua mykit han uil. ælla thorff han ey iortha han[36]) vtan han uili præſtin[37])

XLIII.

([38]Æn tithaköp ſkal gifua löſka[39]) man. ([40]gifui fira pænninga ſuenſka.[41]) ær han[42]) gifter[43]) gifue örtogh. ey þy mera at hion ſe flere

---

XL = I. KkB. 17: 1.
XLII = I. KkB. 18; IV. 21: 58.
XLIII = I. KkB. 19? III. 1; IV. 21: 65.

---

19) K. L. M. *ægher.*
20) K. *quictiunda.*
21) L. *ther.*
22) L. *cryze ſothæ.* M. *korſſet.*
23) M. *om.*
24) K. L. M. sic. G. *Ængin.* In cod. K. hoc Caput cum praeced. cohaeret, quamvis in indice Capp. ab illo seiungitur.
25) L. *ægher.* M. *ager.*
26) M. *ſom komber a altare.*
27) L. *a matſkutzfreyædagh.* M. *a matſkots fredagh.*
28) M. *Dör bonde j Sokna* etc.
29) M. *annars*; male. L. *andhre ſokn.*
30) K. L. M. om. *oc.*
31) L. om. *han.*
32) L. *oppæbæra.*
33) M. om *oc.*
34) L. om. *ſua fore.*
35) M. *wil fara til ſwa* etc.
36) L. *honom.*
37) K. *præſteren.* L. M. om. h. v.
38) M. *Then tionda kiöp.*
39) K. L. M. *löſker.*
40) K. L. *VIII.* om. *gifui.*
41) K. L. M. om. *ſuenſka.*
42) K. L. M. om. *han.*
43) L. add. *man.*

Digitized by Google

a[44]) koſt hans. ([45]Faar mather[46]) akerlas alla handa korn. göre tiunda. faar[47]) ey fult akerlas göre tiþaköp.[48])

XLIIII.

Ægher[49]) mather bool i adrum by. oc ([50]ſaar ([51]affæthom. ([52]þær ſkal luka tiunda[53]) præſti. oc kirkyu ſum bool ligger. oc kirkygarthe uarthueta.[54]) Saar mather enka aker til byar. þa ſkal han præſtins tiunda ([55]lata ater ſtanda. oc allan ([56]ælla bort föra.

XLV.

([57]Boor bonde i[58]) ödmarkum.[59]) ſöke[60]) thijt til kirkyu[61]) hanom þykker næſt uæra. ey ma[62]) lanboa nöþa[63]) at ſökia wr kirkyu by. oc til annara kirkyu.[64])

XLVI.

([65]Komber uatha bloth i kirkyu garth. þa ær han[66]) ey þy hælder[67]) vſkijr

---

XLIIII = I. KkB. 20: pr, 1; IV. 21: 64. XLVI = I. KkB. 21.
XLV = I. KkB. 20: 2, 3.

---

44) L. add. *paa.*
45) Quae in hoc Cap. sequuntur: *Faar — tiþaköp*, in codd. K. M. cohaerent cum Cap. XXXIX. Cfr. not. 18. pag. 94. K. vero huic Capiti adnectit Cap. XLVI. *Komber uatha bloth* etc.
46) L. *man till.* M. *bonde.*
47) K. *fa.*
48) M. *tionda kiöp.*
49) K. *A.* M. *Sar.*
50) M. *far.*
51) L. *aff ſædhom.* M. *aff ſedom.*
52) L. *tha ſkall han ther.* M. *tha ſkal han lika tionda*; male. K. *þær ſkal han luca* etc.
53) L. add. *bodhe.*
54) M. *worda hwete.* Male.
55) L. *ather ſæthiæ.*
56) M. *annan lata bortſföra.* Recte.
57) M. *Dör madher.* Male. In cod. K. hoc Cap. cum praeced. cohaeret.
58) L. M. *a.*
59) L. M. sic. K. *ödmarku.* G. *wtmarkum.* Cfr. ind. Capp.
60) K. L. sic. G. *ſöker.* M. *före.*
61) L. add. *ſom.*
62) L. add. *man.*
63) Forte legendum *nöþga.* K. M. *nödgha.* L. *nöghæ.*
64) In cod. K. hic sequuntur Capp. XL — XLII. et initium Cap. XLIII. usque ad verba *koſt hans.* Cfr. not. 18. pag. 94, not. 45. supra, et seq. not. 65.
65) In cod. K. hoc Cap. cohaeret cum initio Cap. XLIII. Cfr. nott. 45, 64. supra.
66) L. *kirkiogardh.*
67) L. add. *aff.*

Digitized by Google

XLVII.

Præſter ma ingin v[68]) kirkyu uræka vtan þæn[69]) biſkuper hauer forbuthat. ([70]Uærther mather[71]) aff[72]) næmd fælder. oc[73]) forbuthather aff biſkups ([74]umbuz manne. ([75]vræker fore þryzſku ſkyld ſokn fran mæſſu. böte fore förſta dagh[76]) thre mark.[77]) Vræker[78]) annan dagh.[79]) böte ([80]mark biſkupi ([81]oc ſua kononge oc ſua[82]) hærathe. Uræker thrithia ([83]dagh. böte nio mark ſoknenne. oc. IX kononge. ok IX hærathe

XLVIII.

([84]Huilkin mather[85]) gaar i kirkyu ([86]openbarlika ([87]forbuthaþer oc laghlika ær fælder. oc æter köt oc bryter faſtudagha.[88]) ſum han hauer openbarlika takit.[89]) þæt ær ſkripta brot vtan han hafui[90]) þæs loff til ſum vald[91]) hauer a[92]) biſkups uæghna.

XLIX.

Huilkin mather[93]) etha ganger i aduent.[94]) ok innan ([95]attunda dagh

XLVII = I. KkB. 22; III. 8; IV. 21: 3. XLIX = III. 10; IV. 21: 5.
XLVIII = III. 9; IV. 21: 4.

68) K. L. M. *fra.*
69) M. om. *þæn.*
70) L. hic novum incipit Cap.
71) C. add. *laglicæ.*
72) C. M. *a.*
73) C. om. *oc.*
74) C. litt. *vm* tantum habet, at inter eas et sequentem vocem lacunam unius fere pollicis.
75) M. *oc wardher för tryſko ſkul ſokn fran meſſo wreken böte* etc.
76) C. add. *biſcupi.*
77) C. v, *mark*, quae in extrema folii parte sine dubio fuit scripta, est omnino detrita. L. add. *biſcopi och ſwa konnunghæ och ſwa hæradhæ*; om. vero quae in hoc Cap. sequuntur.
78) M. om. *Vræker.*
79) K. om. *dagh.*
80) M. *VI marker.*
81) M. om. *oc ſua.* C. *abra kononꝑi* etc.
82) K. om. *ſua.*
83) C. *böte biſcupi* (male) *nuj* (lege *niu*) *m*arker *scon.* (pro *socn*) *sua konog oc ſua hærape.*
84) M. om. hoc Caput.
85) K. L. *man.* L. add. *ſom.*
86) C. *forwnnin oc openbarlike forbupæper oc eper* etc. L. *lagwnnen och* etc. ut C.
87) K. sic. G. *oc forbutherar.* Cfr. not. 86.
88) L. add. *the.*
89) C. *wid takyt.* L. *widhertaketh.*
90) K. *hauer.* L. *haffdhe.* C. vv. *han hafui* sunt detritae.
91) K. L. C. *valdet.*
92) C. *af.*
93) K. L. *man.*
94) L. *aduentu.* M. *aduento.*
95) M. *otte daga.*

Digitized by Google

æptir tolfta dagh iula. ælla innan[96]) nio vikna[97]) faſtu. ælla i paſka hælgh.[98]) ælla ([99]adra dagha. þa[100]) ey ær eth gænct[1]) a. böte threnne ſiextan örtogher. ([2]ena biſkupi. andra[3]) kononge. þrithia[4]) hærathe. ([5]ok kallas[6]) afflagha ethar. oc ey meenethar

L.

8 Bryter mather[7]) kirkmæſſu frith a kirkmæſſu[8]) dagh.[9]) fran þy förſt[10]) daghas oc til[11]) daghfulghit ær innan ſoknamærkis.[12]) böte biſkupe thre[13]) marker

LI.

Bryter mather[7]) iulafrith. fraa[14]) iula aptne ok ([11]til ([15]attunda dags æptir tolfta[16]) dagh.[17]) ælla paſkafriþ fra klocna othenſdagh. oc til[11]) paſka dagh[18]) at quælde. böte biſcupi ([19]tolff öra. ([20]oc tolff[21]) hærathe

LII.

Thætta æghers[22]) biſkupers[23]) at gamblum laghum.[24]) værþer maþer i

---

L = III. 11; IV. 21: 7.
LI = III. 12; IV. 21: 6.

LII = I. GB. 8, 2: 1; Bryn. 3—5; III. 13—19, 121, 76; IV. 21: 11, 4, 16, 40, 17, 18, 22, 23, 34, 37.

---

96) C. K. L. *i.* M. om. h. v.
97) C. *vcnæ.*
98) K. *hælgþ.* M. *helgd.*
99) L. *edhæ thee daghæ ey* etc. male. C. *aþ i æ* (lege *aþræ*) *þa dagha eig* etc.
100) K. *þe.* M. *ther.*
1) C. *eþ gangin.*
2) M. *tagher ena biſcop adra konnung oc tridie* etc.
3) C. *swa.*
4) C. L. *oc swa.*
5) C. om. *ok — meenethar.* L. *och thet kalles* etc.
6) K. *kallar.* M. add. *then eder.*
7) L. *man.*
8) K. *kirmæſſo:* M. *kyrmeſſo.*
9) L. *daghom.*
10) L. om. *förſt.*
11) L. *intill.*
12) L. add. *tha.*
13) M. *III* rec. man. mut. in *VI.*
14) G. Litt. *r* omiss. ipse add. scriba.
15) K. C. M. sic. G. om. *attunda dags æptir.* L. pro *æptir* habet *eller*; male.
16) M. *trettendæ.*
17) M. add. *iwla.* L. add. *jwlæ och.*
18) M. om. *dagh.*
19) K. *XII.* mut. in *VI.* M. verba *tolff — hærathe* deleta, eorumque loco scriptum: *IX mark.*
20) C. om. *oc tolff hærathe.*
21) L. *ſwa.*
22) C. *a.*
23) C. K. L. M. sic. G. *aff.* Cfr. ind. Capp. L. add. *worom.*
24) C. add. *varum.*

Digitized by Google

kirkyu dræpin. thær a[25]) biſkup*er*. IX. m*ark* fore. Uærþ*er* maþ*er*[26]) i kirkyu ſaar. ([27]þa a biſkup*er* þre[28]) mark.[29]) ([30]fore all[31]) banzmall[32]) thre mark. Hua[33]) ſkripta brot gör böte biſcupi[34]) thre[28]) m*arker*. fore tuæfalt hoor[35]) þre[28]) m*ark*. fore enfalt hoor.[36]) XII.[37]) öra. Fore frængimma[38]) ſpial. a thrithia man.[39]) ælla fiærþa.[40]) XII.[41]) öra.[42]) ær þæt ſkyldare. böte[43]) þre[44]) mark. oc ſua ([45]fore all annur fyrnuuærk.[46]) oc gange til room.[47]) Skilias hion tu aat.[48]) ælla ryua fæſt[49]) fore frængima[50]) böten baþe biſcupi thre[28]) m*arker* ([51]Skilias þe[52]) fore guzciua lagh. böte thæn ſum ([53]fæſte. ([54]ællar gifte. böte biſcupi thre mark*er* Gifter maþ*er* dottor.[55]) ælla ([56]frænkono ([57]nöthga. ([58]oc ſkilias the[59]) aat. böte biſkupi thre[28]) mark ([60]thæn rætter giftomaþ*er* ær. æn han gifter.[61]) Fore. XII. manna eth[62]) ægh*er*[63]) biſkup*er* thre mark. ([64]ſua oc fore tuænne tylfter oc ey mera. Hua[65]) ſum bryter hælgha[66]) dagha. paſka dagh hælghathorſdagh. ([67]pingizdagha dagh. mizſummars dagh. ſancta lafrinzſa[68])

---

25) L. M. *egher.*
26) C. L. om. *maþer.*
27) L. *ther egher.* M. *ther agher.*
28) M. *III* rec. man. mut. in *VI.*
29) L. add. *fore.*
30) M. om. *fore — mark.*
31) L. om. *all.* C. *hwart.*
32) C. add. *a biſcuper.*
33) L. M. C. *Hwar.*
34) L. om. *biſcupi.*
35) L. add. *böthæ biſcopi.*
36) C. om. *hoor.*
37) M. *XII* rec. man. mut. in *XVIII.*
38) M. *frendſemia.*
39) L. *manna.*
40) K. add. *man.* C. add. *a biſcuper.*
41) L. *X.*
42) M. *öræ* rec. man. mut. in *mark.*
43) C. add. *biſcupi.*
44) M. *III* rec. man. mut. in *XL.*
45) L. *aller*, om. *fore.*
46) M. *fyrnawerk.* L. *fyrnæwærk.* C. *firnæwærc.*
47) C. add. *oc giui biſcups caplane di* (i. e. *dimidiam* pro *half*, cfr. III. 24.) *mark firi bref.*
48) C. om. *aat.*.
49) L. *fæſthæ.* M. *faſto*; male.
50) C. *frenzſim.* L. *frændhſæmmio.* M. *frendſemio.* G. K. M. add. *ſpiæl.*
51) L. om. *Skilias — marker.* M. haec habet post periodum in textu sequentem: *Giſter maþer* etc. Cfr. not. 60. infra.
52) C. om. *þe.* M. add. *at.*
53) C. *gipti biſcupi* etc.
54) M. om. *ællar gifte. böte.*
55) C. add. *ſinæ.*
56) M. *frencko.* L. *frenka ſyno.*
57) C. *nödghæ.* L. M. *nödhogha.*
58) C. *böte þen ſum retter giſtær maþer* (adde *ær*) *en þer skiliæs at. III. m*arker *en han giſtir. ſiri XII.* etc.
59) L. add. *ſydhæn.*
60) M. om. *thæn — gifter*; hic vero sequitur periodus in textu praecedens: *Skilias the — m*arker. Cfr. not. 51. supra.
61) L. *giſſthæ.*
62) C. *eþer.*
63) C. K. *a.*
64) C. L. M. *oc ſwa.*
65) L. *Hwar.* M. *Ho.*
66) K. *helghu.* L. M. *helgho.*
67) Hic incipit fragmentum iuris eccles. VGot. in cod. H. — H. K. *pikizdagha.* L. *Pinginſdagha.* M. *piginſdaga.*
68) H. *laurinza.* L. *Sancti laurencii.*

Digitized by Google

dagh. ([69]hælghuna mæſſo dagh. ælla[70]) uarra fru dagha.[71]) ſancta mikiæls[72]) dagh iula dagh. aattunda dagh. tolfta[73]) dagh. kirkmæſſu[74]) dagh. apoſtlamæſſu dagha.[75]) þe ſum[76]) faſta[77]) oc forhælgþ ær fore. oc alla ſyndagha.[78]) huilkin ſum ([79]biærgs ſtoran uærknath nokon. a nocrom thæna dagh. böte biſkupi. ([80]VIII. örtogher ælla uæri ſik *mæth* tolff manna ethe. Hiælpe hö oc[81]) korne[82]) at ſaklöſo æptir ([83]mithaptan. ([84]Huar ſum bryter frith i ſkarum[85]) vm[86]) ſkærdagh.[87]) böte biſkupe III. mark. ælla uæri ſik ſum lagh ſigiæ.

LIII.

([88]Hua ſum gör fulla gengærþ gifui præſti tua örtogher[89]) fore inlezlu[90]) lyuus. ([91]oc uixla lyus. oc ofre[92]) incte vtan[93]) hun[94]) vili.[95]) Hua[96]) minna gör æn fulla gengærth.[97]) gifui örtogh fore huart. huarte ([98]lyuſ ælla pænninga. agher[99]) bonde præſti fore inlezlu[90]) æptir gift. utan bonde vili.

LIII = III. 20; IV. 21: 69.

69) H. *hælghuna dagh.* M. *alle helgona dag.* K. om. h. v.
70) Lege *alla.* L. *allan.* H. *eller*; male. K. M. om. h. v.
71) H. K. L. *dagh.*
72) L. *Sancti Michaelis.*
73) M. *trettanda.*
74) K. *kirmæſſu.* L. *kirkiomæſſo.* M. *kyndermeſſo*; male.
75) L. M. *dagh.* Male.
76) H. K. M. om. *ſum.*
77) H. K. L. M. sic. G. add. *ær.*
78) H. *ſunnudagha.* K. *ſundagha.* L. *ſöndagh.* M. *ſondaga.*
79) H. K. L. *biærgher.* M. *bers ſiora bordh daga a naken* etc. male.
80) M. *VIII örtogher* rec. man. mut. in *III marker.*
81) M. om. *oc.*
82) L. add. *om höſth.*
83) K. L. *midiæn aptan.*
84) K. *Hua.* M. *Hwor.* L. hic novum incipit Cap.
85) C. add. *sialwum.*
86) K. *a.*
87) C. L. *ſkerþorzdagh.*
88) H. L. M. *Hvar.* In cod. L. hoc Cap. cum ſine praecedentis cohaeret. Cfr. not. 84. supra.
89) M. add. *preſte.*
90) M. *inledzno.*
91) M. om. *oc uixla lyus.*
92) M. *offer.*
93) H. *vm.*
94) M. *han.*
95) L. add. *Sydher ær j wſgöthalandhæ pwndhæ oſth for jnlezſſo.*
96) H. L. *Hwar.* M. *har.*
97) L. *gerdh.*
98) L. *offer eller lyws egher* etc.
99) H. K. *a.*

Digitized by Google

LIIII.

A[100]) thæſſum[1]) daghum a[2]) bonde oc huffru[3]) ofra.[4]) paſka dagh. kirkmæſſo dagh. varafru dagh þæn förſta[5]) vm höſten. förſta ſiala dagh[6]) æptir mikialſmæſſu dagh.[7]) hælghunamæſſu dagh.[8]) ſialamæſſu dagh[9]) ([10]thær æptir. iula dagh[11]) kyndylſmæſſu dagh.

LV.

At wtfaru[12]) dagh ſkal præſter hafua örtogh fore ſiælamæſſo oc altaralæghi. ([13]oc ſua at ſyunda dagh. oc ([14]ſua at þrætiundæ[15]) dagh.

LVI.

Æter bonde huijt vm faſto. ælla nokon thæn dagh ſum byuz ([16]til faſto aff kirkyu. vtan þrang böte halfmark biſkupi.[17]) oc[18]) faſti annan fore. ælla uæri ſik *mæth* ſinum næmdamanne oc ſinum næſta granna.

LVII.

Hwa[19]) ſum ligger i löſkalæghi openbarlika. oc uitherſiger[20]) frillu ſinne[21]) a paſka dagh fore præſti oc ſokna mannum. ([22]ſyndær ater *mæth*

LIIII = III. 21; IV. 21: 70.
LV = III. 21; IV. 21: 71.
LVI = III. 24; IV. 21: 38.
LVII = III. 25; IV. 21: 39.

---

100) L. M. om. *A.*
1) H. *þæmma.*
2) M. *egher.* L. *ſkall.*
3) L. *huſtru.* H. K. add. *at.*
4) L. add. *och a altare legghia.*
5) H. *förre.*
6) L. M. *ſiælmæſſodagh.* M. add. *om höſtem* (sic).
7) M. om. *dagh.* H. add. *a.*
8) L. *Allæ helghona dagh.* H. add. *ok a.*
9) K. om. *ſialamæſſu dagh.*
10) L. *efſther helghomæſſo dagh.* M. *ther neſt epter.*
11) H. K. L. sic. G. *dagk.*
12) M. *vtferdo.*
13) L. *ſwa och a.* M. om. *oc.*
14) L. M. om. *ſua at.*
15) H. sic. G. K. L. M. *thrættanda.*
16) L. *ath faſthæ i kirkionne.* M. quoque pro *kirkyu* habet *kyrkonne.*
17) L. *biſcopenom.*
18) G. add. *bō*, sed punctis his litteris subiectis indicavit scriba eas non esse legendas.
19) H. K. L. M. C. *Hvar.*
20) L. *wigher ſigher.* Male.
21) H. *ſina.*
22) H. K. M. sic. L. *Syndher han.* G. *ſyndæra.* Primum fortasse hic scriptum fuit *ſynda*, quod addito abbreviationis signo emendare voluit scriba. C. *oc taker atter æftir paſchær* etc.

Digitized by Google

hænne. æptir paſka.[23]) böte biſkupi thre *marker.* ([24]Dyl han. væri ſik *mæth* tolff mannum.[25])

LVIII.

9 Huilkin man[26]) gör openbart hoor. taker horkono hem til ſijn. ok[27]) lægger ([28]innan ſiængh ſina. ælla uærther inne takin *mæth* hænne. þær ma biſkupſ ſoknare[29]) ſak gifua ([30]til. han[31]) uæri ſik *mæth* fiærthungs ([32]næmdenne ([33]ælla böte ſum ([34]ſauct ær

LIX.

Biſkuper ſkal döma vm klærka[35]) hyonalagh. ([36]banzmaal oc tæſtament.

LX.[37])

Uil mather[38]) fore ſina ſiæl gifua. þa ma han gifua hell oc vſyuker. een helan houothloot *mæth* tuægiæ ælla thrigia manna uitnum. ſua mykin[39]) loot [([40]manne bær til. oc halfuan[41]) æn[42]) ſyuker ær.[43]) Ær þæt[44]) alt quindi.[45]) gifui ſua mykit ſum[46]) enna thera ([47]bær til. ([48]huat ([49]thæt æra flere ælla færre.

LVIII = III. 26; IV. 21: 40.
LIX = III. 27; IV. 21: 41.
LX = III. 28; IV. 21: 56.

---

23) H. *paſcær.*
24) C. *eller dyle* met. *XII. mannum.*
25) L. *mannæ edh.*
26) C. *maþer.* K. L. M. add. *ſum.*
27) C. L. om. *ok.*
28) C. *innæ ſiæng ſik.*
29) M. *ſiökiare* honom.
30) M. om. *til. han.*
31) C. *þæn.*
32) K. L. *næmd.*
33) C. om. *ælla — ær.*
34) H. *ſak*; male. K. L. *ſakt.* M. *ſakt ær* deletum, eiusque loco rec. man. scriptum *IX* marker.
35) C. L. om. *klærka.*
36) C. *oc vm teſtament.*
37) G. Rubricam *vm ſiælæ giſt* add. rec. man.
38) L. *man.*
39) K. L. *mykit.* Male.
40) M. *ſom man bör til.*
41) L. *haſſuæ*; male. M. add. *lot.*
42) L. add. *han.*
43) M. om, *ær.* L. *liggher.*
44) H. *þær.*
45) H. M. sic. K. L. *quinnur.* G. *tiunde.*
46) L. *loth.*
47) L. *hörer.* M. *bör*, om. *til.*
48) M. *hwa.*
49) M. *the.* H. *þer æru.* K. *þe æra helder flere* etc. L. *thee heller æru* etc.

Digitized by Google

LXI.

Skil[50]) tua ([51]kirkyu ([52]um nokot[53]) thingh ſijn i mællum. ælla oc[54]) præſt ok kirkyu. vm kirkyu goz. þær ær biſkuper domare iuer[55]) oc ſua iuer[56]) kirkyuſkulder

LXII.

Allt þæt[57]) præſter bryter boande a kirkyubole.[58]) böte biſkupe bathe ([59]hæraz ræt oc konongs.[60]) vtan byar bygninga.[61])

LXIII.

I[62]) byar bygningh[63]) ſkal præſter i bonda laghum[64]) uæra. þæt ær lijth.[65]) garthar[66]) broar. ([67]i hald feaar oc[68]) aſlator.[69]) aplöior[70]) tiældrobroot[71]) akernaam.[72]) fore[73]) thæſſi maall ſkal ([74]næmdaman præſt uæriæ. ælla fælla. falz han[75]) til thrænni ſiextan örtoger.[76]) taki ([77]biſkuper konongs ræt. falz til[78]) minna. taki alt[79]) hærazhöſþingen. ([80]Fore tiældro broot[81]) böte thrænne ſiextan örtogher

---

LXI = III. 29; IV. 21: 41.
LXII = III. 30, 105; IV. 21: 31, 72.
LXIII = I. JB. 19: 1; III. 65; IV. 21: 33.

---

50) M. *Dela.*
51) C. H. L. M. *kyrkiur.*
52) C. *at ſini mellin* etc.
53) L. *nokor.*
54) C. om. *oc.* M. om. *ælla oc.*
55) C. om. *iuer.*
56) H. L. add. *alla.* C. *vm aller.*
57) C. H. K. L. M. sic. G. om. *þæt.*
58) C. add. *þa.*
59) C. *konongs ræt oc hæræz vtæn* etc. L. *konningz ræth och hærædz ræth.* M. *kyrkio reth oc hæradz reth.*
60) G. add. *oc*, at h. v. non esse legendam, subiectis punctis est indicatum.
61) C. M. *bygning.* H. L. *byghningær.* C. add. *bor han* etc. cfr. Cap. LXIV.
62) L. *Um.*
63) C. *bygninghum.*
64) L. *lagh.*
65) M. *ligh.* Male.
66) C. add. *oc.*
67) L. *j halfaer.* Male.
68) C. H. K. L. M. om. *oc.*
69) C. *aſlator.* M. *aſlettor.*
70) H. *a plögior.* M. *opplöghior.*
71) C. *tiælruhyrð.*
72) L. *akerwam.* M. *aker mam* v. *man.* Utrumque male.
73) C. L. add. *al.*
74) L. *næmpdamannæn preſthen wæry.*
75) C. *an.* H. K. L. M. *þæt.*
76) C. *sol.* (i. e. *solidos*).
77) C. L. M. sic. H. K. om. *biſkuper.* G. *kononger ræt ſijn.*
78) C. H. K. L. sic. G. om. *til.* M. *thet.*
79) M. *ted.* H. K. *alt þæt.*
80) C. om. *Fore — örtogher.*
81) L. *tiælenbrwth.* M. *tielbrut.*

Digitized by Google

LXIIII.[82])

([83]Boor han a annare[84]) iorth. böte biſkupi konongſræt[85]) oc hærathe ſin ræt

LXV.

Twer ſkulu kirkiudrotna[86]) uæra oc thrithi ([87]præſtin ([88]ther ſkulu een[89]) tima a areno[90]) rekna firi aldri ([91]ſoknænne. ([92]fore paſka.[93]) ok ſkuldir[94]) kræfiæ. hua[95]) ſum ey hauer[96]) guldit vm[97]) paſka dagh miſti thiæniſto.[98]) eer ey bonde ſiælfuer i garthe. forbuthi them ſum nyklana[99]) bær. Ingin ma længre dagh[100]) gifua oc[1]) pant fore fætiæ. Læna[2]) præſter ok kirkyudrotnar kirkyupænninga vtan ſoknenna[3]) rath. giældi[4]) ſiælfuir ater kirkyunne. oc[5]) kræui ([6]per ater aff ([7]þem þer læntu. ([8]Lænar all

LXIIII = III. 30, 105; IV. 21: 31.

LXV = III. 31; IV. 21: 82, 67, 83, 84, 14, 43.

82) G. Rubricam: *vm preſtin* add. rec. man.
83) M. *Giör*; male. C. hoc Cap. cum C. LXII. coniungit. Cfr. not. 61. pag. 103. L. Cum littera rubra initialis *B* sit omissa, primum *o* in *oor* rec. man. est mutatum in *b*, ita ut hoc Cap. male cohaereat cum praecedenti.
84) L. M. *annars*. Male.
85) L. *ſyn ræth*. Male.
86) H. C. K. L. *kirkiudrotnær*. M. *kirkio domara*; male.
87) C. L. M. *preſter*.
88) M. *tha ſkulo the*.
89) L. *ena*.
90) C. *are*.
91) H. C. K. L. M. *ſokn*.
92) L. *kirkiopenningæ och* etc.
93) C. *paſchær*. H. *paſcær*.
94) C. L. *ſkulu*. Male.
95) C. H. L. M. *hwar*.
96) L. om. *hauer*.
97) C. *firi*. K. om. h. v.
98) C. L. add. *ſinæ*.
99) K. C. L. M. *nykla*.
100) K. add. *fore*.

1) C. L. add. *eig*. M. *wtan*; male.
2) K. C. *Lanar*. M. *Lenar*. H. *Lana*.
3) L. M. C. *ſoknamannæ*.
4) H. *giældir*.
5) C. *þer*.
6) H. sic. G. *han ater aff þem han lænte*. C. *þem þer lento*. K. *þet ater af þem pær wt lænto*. L. *the aff thöm ſom thy lænthæ*. M. *them ater ſom the lenthe*. Cfr. not. 7. seq.
7) Fragmentum iuris eccles. VG. in cod. N. hic incipit, verbis: *them ſom han thet vtlente*.
8) Verba *Lænar — læntu* in codd. G. H. K. M. N. omissa, restituimus ex cod. L. (*llænar all ſokn och qwædher all iaa widher giellæ ather kirkio och kræffuæ thee aff them thy lænthæ*). C. qui haec quoque, etsi paullum mutata, habet (cfr. nott. 9—11. seq.), testatur illa non in cod. L. primum esse addita, sed errato esse omissa a scriptore illius apographi, a quo ceteri hodie exstantes codices originem ducunt (cfr. Praef.), qui sine dubio deceptus est a verbis finalibus huius et praecedentis periodi: *aff þem þer læntu*.

Digitized by Google

ſokn oc[9]) quæther all[10]) ia uither giældi ([11]ater kirkyu oc kræui þer aff þem þer læntu. Take*r* præſte*r* laan aff kirkyu. ([12]giælde ater fore paſka.[13]) ælla böte biſkupi thre m*a*rk.[14]) Ingin[15]) ma ([16]taka kirkyunykla[17]) ælla pænninga vtan ([18]m*æth* alla ſoknenna rathe. huar[19]) þæt gör böte thrænne ſiextan örtogher. ena[20]) biſkupi ([21]adra kononge ([22]thrithia hærathe. Vilia ey kirkiuuærianda[23]) rækna fore paſka.[24]) væri i forbuþi vm paſka.[25])

LXVI.

([26]Alt thæt præſtens hion bryta boande[27]) aa[28]) kirkyubole. böte biſkupi konongfræt ([29]oc hærathe ſijn ræt

LXVII.

Ey ma kirkyu[30]) iorth ſæliæ ælla ſkipta[31]) vtan biſkups loff oc præſtins oc ſoknamanna[32]) viliæ. vtan þa[33]) ſum[34]) gifs til kirkyu[35]) bygningh ([36]hana ſkulu ſoknamæn. ſæliæ ([37]æn kirkia thorf bygning uith.[38])

LXVI = IV. 21: 32.

LXVII = III. 31; IV. 21: 46.

---

9) C. om. *oc.*
10) C. *aller.*
11) C. *al ſocn atær eig kræui af þem* etc. Male.
12) L. *gieller ey ather fore paſkædagh böthe* etc.
13) H. C. M. *paſcær.* Cfr. not. 12.
14) L. add. *fore.*
15) K. *enga.* Male.
16) C. kyrkiu *nyclum eller* kyrkiu *pænningum radæ.* N. *hafua.*
17) H. K. L. M. N. sic. Cfr. not. 16. G. *kirkyutinda.*
18) C. *aldra ſocn.* L. *ſoknamanne.*
19) K. N. *hua.* C. add. *ſum.*
20) L. *enar.*
21) L. *andhrar hæradhi och tridhiæ konnunghæ.* N. *andra hæradhe Thridia konunge.*
22) C. *oc þriþiu.*
23) H. C. K. M. N. *kirkiudrotnær.* L. *kirkiodrotwar.*
24) H. *paſcær.* M. add. *kirkio gield.*
25) H. *paſcær.* C. om. *vm paſka,* add. vero: *Eig ma* etc. cfr. Cap. LXVII.
26) In cod. G. hoc Cap. cum praecedenti male cohaeret. Cfr. ind. Capp.
27) L. om. *boande.*
28) M. *j.*
29) K. N. om. *oc — ræt.*
30) N. *kyrkia.* Male.
31) C. *ſpiftæ.* N. *bytha.*
32) K. *ſoknamannanna.*
33) G. *ſua* primum scriptum, at supra litt. *u* scriba ipse addidit *þ.* L. N. *thee.* C. M. *þæt.*
34) C. om. *ſum.*
35) M. *kyrkionna.*
36) H. K. sic. M. N. *hona.* G. *hafua.* L. *honom mwa.* C. *þa moghu.*
37) C. L. om. *æn — uith.*
38) N. om. *uith.*

Digitized by Google

LXVIII.

([39]The iorth ſum gifs fore mans ſiæl til kirkiu. hun ær ([40]ey buziorth ([41]længer æn vti ær nat ok iæmlangee.

LXIX.

([42]Uil man hionalagh[43]) binda thæt ſkal præſter lyuſa[44]) thre[45]) hælghu dagha i kirkyudorom.[46]) ([47]ælla böte biſkupe thre marker.

LXX.

Hua[48]) ſum præſti ([49]a giælda nokot ælla biſkupi at kirkyunna ræt.[50]) hauer han ey guldit þa han ær[51]) thrim[52]) ſinnum minter til. þær[53]) ma biſkuper forbuþa til oc ey ſökiæ til.[54]) Sigher mather[55]) ſik ey rætlika[56]) fældan[57]) uæra fore biſkups ſak. hafui dagh til förſta lanzthings.[58]) vil han kalla[59]) ſik vndir[60]) högre[61]) domara. hafui thær til manatha dagh. hafui[62]) han ey tha ordelt ſik þa ma biſkuper forbutha[63])

LXXI.

Ængin præſter ælla lænſman ma forbutha[64]) vtan biſkups breff. ([65]forbuthar han vſkællika. uæri ſua længe ([66]i forbuthi ſum bonden uar.

LXVIII = III. 31. fin; IV. 21: 47.
LXIX = III. 33; IV. 21: 24.
LXX = III. 32; IV. 21: 42.
LXXI = III. 32; IV. 21: 68.

---

39) C. *þa iorþ gifs* etc.
40) N. *for budz iordh æn* etc. Male.
41) C. *ſiþæn ær vte nat* etc.
42) N. hoc Cap. connectit cum praecedenti.
43) M. add. *byghia ella.*
44) H. K. M. N. add. *vm.* C. add. *per ſum conæ ær ſeſt.*
45) L. *IIII.* Male.
46) L. add. *ther konno ær fæſih.*
47) C. om. *ælla — marker.*
48) H. L. M. *Hvar.*
49) M. *ægher.* K. *a at.* L. *ægher ath.* N. *æger nakot at gælda ella ok biſcope* etc.
50) L. om. *ræt.*
51) M. om. *ær.*
52) L. *trennw.*
53) L. M. *tha.*
54) L. M. om. *til.*
55) N. *man.*
56) H. *ræklika.* Male.
57) L. *fallen.*
58) K. L. M. N. *lanzþing.*
59) Forte legendum *dela.* Cfr. III. 32.
60) N. *til.*
61) L. *handh.* Male.
62) H. K. L. M. N. *hauir.*
63) M. add. *honom.*
64) H. K. L. sic. G. M. N. *forbyutha.* M. add. *annan.*
65) L. *forbudhadher hanum.* Male. N. *forbiudha han. Forbiudz han* etc. Male.
66) N. *then j forbudhi ſom honum förbödh ſom* etc.

Digitized by Google

LXXII.[67])

Houothtinde[68]) æptir gift ſkal ingin man[69]) luka[70]) meer. vtan[71]) thæn[72]) incte ([73]haſþe æptir fath*ur* ælla[74]) moth*or* Giftis[75]) ælla falder[76]) i houothſynd. the[77]) ſum openbara ſkript[78]) kræuer þa ſkal thæn[79]) ſami giælda houoþtinda innan thrætiunda[80]) daghen[81]) ſithan[82]) hans bröllöpe[83]) hau*er* uærit. ([84]ælla hân ær fælder. ælla[85]) hauer uith*er*ganget the ſynd. §. 1. Ee [86]) hua[87]) ſum ærfue[88]) fath*ur* ælla mothor[89]) löſa[90]) pænninga. huat thæt ær hælder[91]) math*er* ælla[92]) kona. maghande man[93]) ælla ouormaghi.[94]) þa ſkal han[95]) giælda houoþtinda innan. XXX.[96]) daghin.[97]) æptir fath*urs* ælla[98]) moth*or* döthradagh[99]) aff them[100]) pænningum ſum ([1]han hauer æptir them. oc[2]) ingum adrum[3]) Thæn[4]) ſum löner ælla un-

---

LXXII = *I. Bryn.* 2. *pr* = *IV.* 21: 99. *§. 1* = *IV.* 21: 100, 102.

---

67) H. habet rubr. *Howodþtiunda.* K. rubr. *vm houodtinda.*

68) H. hic et ubique habet *Houoþtiundæ.* K. *Vm houodtinda.* N. *Um howdh tyanda.*

69) L. M. N. om. *man.*

70) K. N. *gielda.*

71) G. v. *vtan* non esse legendam, punctis quidem subiectis indicavit scriba; at eum hac in re errasse, et sensus loci et ceteri codices testantur. M. *en* (pro *æn*).

72) H. K. N. *ſum.* L. M. add. *ſom.*

73) H. K. M. N. *ærſþe.* L. *tok epther ſadher eller modher ath arff.*

74) M. *oc.*

75) M. add. *han.*

76) N. add. *han.*

77) K. N. *þen.* L. om. h. v.

78) H. add. *þorf uidþer eller.*

79) L. *thennæ.*

80) L. *XIII.* M. *trettende.* Male.

81) H. L. *dagh.*

82) N. *æpter thet.*

83) K. *bröllöp.* L. *brulopp.* M. *brodllope.* N. *brölöp.*

84) L. *hæller.* N. *han ſaldher ella han hawir* etc.

85) M. add. *han.*

86) L. *Æn.* M. *A.*

87) H. K. M. *hvar.*

88) H. K. M. N. *æruir.* L. *ærffuer epther.*

89) M. add. *ella.* Male.

90) H. *löſka.*

91) M. om. *hælder.*

92) N. om. *ælla.*

93) H. K. *madther.* L. *mogandhe madher.*

94) H. *oghormaghi.*

95) N. *hwar.*

96) L. *XIII.* Male.

97) N. *dagha.*

98) M. *oc.*

99) H. M. *dödþærdagh.* K. *döþansdagh.* L. *dötzdagh.* N. *döansdagh.*

100) M. om. *them.*

1) H. K. M. N. sic. G. *hauer them.* etc. L. *han ærffuer epther ſadher eller modher och* etc.

2) M. add. *aff.*

3) N. add. *pæningom.*

4) H. K. M. *æn han.* L. *Æn hwar.* N. *Æn them.*

Digitized by Google

dan ſkyuter nokot aff them pænningum.[5]) han ægh*er* ([6]at ([7]tiunda aff. ælla ſkipter[8]) the[9]) pænninga ælla bort före.[10]) för æn tiunde ær aff gör.[11]) hætti uith*er* .XVI. örtogh*um* ſakſökiandanom.[12]) ſua konong*e*[13]) oc[14]) hærathe. oc ater thæt ([15]han undan dro[16]) aff tiundanum. ([17]Aff them[18]) allum löſom pænningum[19]) ſkal houoth*t*inda göra.[20]) vtan aff korne.[21]) fore[22]) þy ([23]at th*æ*r tiundas huart aar aff. §. 2. Giſtir math*er*[24]) ſon ælla dottor. oc gifuer hemgiæfua.[25]) dör[26]) fath*er* ællar moth*er* ſithan. göre[27]) ſua mykin loot at[28]) houoth*t*inda aff thy[29]) hanom uar[30]) hemgiuit ſum ([31]huart þera thæt[32]) wgift ær[33]) oc göre th*æ*r[34]) houoth*t*inda[35]) arfuin[36]) falder. ([37]ælla före[38]) ater *mæth* ſuornom ethe oc göre[39]) all[40]) ſaman.[41]) Gifuer ([42]math*er* ([43]frillu barnom ſinom goz.[44]) göre ſua ([45]the barn houoth*t*inda ſum ([46]laglik barn. §. 3. Nu æn vtanlanz ([47]ælla vtan ([48]biſkups-

---

§. 2 = III. 23; IV. 21: 101, 110. *§. 3 = IV. 21: 103.*

---

5) K. *penningomen.*
6) M. om. *at.*
7) K. om. *tiunda aff.* N. *han ſkal ey ſkipta the pæninga æller aff föra för æn tyunde ær aff giör hwa thet gör hætte* etc. Male.
8) K. *han ſkipte.*
9) H. *þa.*
10) L. *förer.* M. *ſendher.*
11) M. *giord.*
12) K. *ſakſökiænum.* H. *ſakſökianum enom.* L. *ſakſiödenom*; male. M. *ſakſökiandom oc.* N. *ſakökianom* (sic) *ok.*
13) H. *konongenom.*
14) H. K. L. M. add. *ſua.*
15) N. *ſom han aff drogh* etc.
16) H. M. N. *drogh.* L. *ſköth.*
17) M. *Oc aff.* N. hic novum incipit Cap.
18) L. N. om. *them.*
19) L. add. *ſom han ærffuer.*
20) M. N. *giöras.*
21) L. *kornenno.*
22) L. om. *fore.*
23) K. M. om. *at.* L. *ath aff thet thiendhæs hwart aar.*
24) N. *man.* M. *nokor.*
25) H. C. *heemgiæuar.* K. *hemgiæfuer* meþ. M. L. *hemgaffwor.* N. *hemgifter* meth.
26) N. *döe.*
27) M. *gör.* N. *giffuc.*
28) M. *aff.* H. K. *af* in *at* mutatum. C. L. *i.*
29) N. add. *ther.*
30) N. om. *uar.*
31) N. *thet hwartt therra vtgift* etc. Male.
32) C. om. *thæt.* H. K. M. *þær.* L. *ſom.*
33) M. *ara.*
34) N. *thet ær.*
35) H. M. *houodhtiundæn.* C. L. M. add. *ſum.*
36) C. H. *ærſpen.*
37) C. om. *ælla — ſaman.*
38) N. add. *af gelle.* Male.
39) H. K. *gören.* N. add. *vt.*
40) N. *alt.*
41) M. add. *hoffwdtiondan vt.*
42) M. *moder*; male. N. *man.*
43) M. *frillobarne ſino.*
44) L. add. *dör ſadhæren.* C. add. *þör ſapir ſiden.*
45) H. *þy.* C. *hans þy barn.*
46) H. *laghgipt*; male. C. *annur laghlic barn.* N. *the ther laghlek barn æru.*
47) K. *ellan.* L. *madher eller och æn wthan* etc.
48) L. sic. H. *biſcupsdömeet dömes.* G. K. N. *biſkupsdömet.* M. *biſcop dömc.*

Digitized by Google

dömes ([49]mather huar han[50]) hælſt boren ær. þæn ey.[51]) galt houothtinda a[52]) ſino lande[53]) hauer boet iamp[54]) thry aar i varo biſkupſdöme. thaghar[55]) iampn[56]) thry[57]) aar æru[58]) wt[59]) lithin. þa ſkal han[60]) göra houothtinda. Sua oc æn[61]) nokor wtlænſker[62]) far bort aff biſkupſdömeno.[63]) för æn thry aar æro wtlithin.[64]) oc[65]) komber ater i geen oc duæls ſua længe. at[66]) bathe thæt han[67]) för uar æn han bort foor. oc ſua ſiþan han ater kom. oc[68]) ful æro thry aar. þa[69]) ſkal han[70]) houoþtinda göra. §. 4. ([71]I allum þæmma fallum ſkal ængin optari houoþtiunda göra[72]) æn entima[73]) aff þem ſamu pænningum. vtan kirkia uighis. þa ſkulu alli vtan landboa. göra houothtinda. the[74]) ey hafua gyort houothtiunda i tiiu ([75]vintrum. §. 5. Ærfua börnen[76]) æptir fathur ælla mothor till fulla ſiex marka. tha ſkal huart þera göra ſina. **XXX.** pænninga. ærfua the minna æn til[77]) ſiex mark.[78]) luki[79]) all ena[80]) thrætighi pænninga. huat þe æra[81]) flere[82]) ælla færre.[83]) oc them[84]) ſkal ([85]ingin göra vtan entima. Ok ([86]hua

---

§. 4 = IV. 21: 105. *§. 5 = IV. 21: 108.*

---

49) M. om. *mather*. N. om. *mather — biſkupſdöme.*
50) L. *ſom.*
51) H. L. M. *ikki.* K. *ekkc.*
52) L. M. *j.*
53) M. *biſcops döme.* L. M. add. *och.*
54) H. K. M. *iæm.* L. *iampn.*
55) M. N. *Tha.*
56) H *iæm.* K. *iam.* M. *iempn.* L. *geſthan.* N. om. h. v.
57) M. *tw.*
58) M. om. *æru.*
59) N. *vm.*
60) L. om. *han.*
61) L. *ær*; male. N. *vm.*
62) L. add. *madher.*
63) L. M. N. sic. G. H. K. add. *æn.*
64) L. *wtganghen.* N. *om lidhin.*
65) M. om. *oc.*
66) H. K. L. M. N. sic. G. om. *at.*
67) N. om. *han.*
68) *oc*, ut videtur, non est legendum.
69) M. *Thy.*
70) M. om. *han.*
71) H. K. L. M. N. sic. G. om. *I — göra.* N. hic novum incipit Cap.
72) L. om. *göra.*
73) N. *een thiidh.*
74) H. K. L. M. N. *þer.*
75) H. *vinter.* L. *winthræ.* M. *aar.* N. *winter ok haua tho ærſt ſadher ok modhur* etc. male.
76) K. *börn.* L. *barn.* M. *barnen.*
77) N. om. *til.*
78) H. *marka.*
79) H. *lukin.* L. *luka.* K. N. *gielde.* M. *giſſwi.*
80) N. om. *ena.*
81) K. *æro helder.* N. *heller æru.*
82) L. add. *barn.*
83) N. verba: *æller ferre* ab ipso scriba sunt lineola inducta. Male.
84) L. om. *them.* M. *then.* N. *thet.*
85) K. *engöra vtan* etc. Male. L. *enghen oſſthaven göra.*
86) H. K. L. *hvar.* M. *thoghor hoffwdtionde giörs förſt* etc. N. *hwar taker howdhtyunda ſförſt* etc. male.

Digitized by Google

þaghær[87]) ([88]houothtiunda gör[89]) förſt tha ſkall them[90]) wt göra. Ok[91]) ſkal[92]) biſkuper ([93]oc præſter iamt ſijn .ij. mællum ſkipta.

11 ## LXXIII.[94])

Præſta arff[95]) ſkal ſua[96]) ſkiptas. Dör præſter tha ([97]ſkall rætter arfue taka arff hans. tho[98]) ſua. at[99]) dö[100]) han ([1]thæt aar[2]) han ſkal biſkups[3]) gengærth göra. þa ſkall ([4]arue alt goz taka. bathe[5]) fæthena.[6]) huat hun ([7]ær hælder a akrum vte ſkoren ælla[8]) vſkoren. ælla[8]) in borghin. ok biſkupe[9]) gengærth göra. oc præſtins ([10]ſkulder luka. oc thæt[11]) up bæra ſum præſtin ([12]hauer aflat för æn[13]) han dör[14]) Æn alt[15]) thæt ſithan falder ær[16]) præſtin ær[17]) döther. thæt taki thæn præſter[18]) æpti[19]) komber. oc ([20]incte ſkal aff kirkyubole föra[21]) för æn biſkups[22]) gengærþ ær aff gör.[23]) Uil ey arſue biſkupi gengærth göra. tha ma han[24]) forbutha til.[25]) ([26]Nv kan præſter dö ([27]a þæt ar biſkuper ſkal ey gengærþ hafua.

LXXIII: pr = IV. 21: 89, 90.

---

87) G. add. *förſt*. L. add. *han*.
88) K. L. *houodtiundar förſt* etc.
89) H. om. *gör*.
90) M. *han*.
91) L. add. *them*.
92) N. om. *ſkal*.
93) M. *preſter them iempt* etc.
94) G. rubricam: *Vm præſtæ arff. huru ſkall ſkiptas* add. rec. man. H. K. rubr. *vm præſta arf*.
95) L. *arffwir*.
96) M. om. *ſua*.
97) N. *aghir*. L. *ſkulla ræthæ arffuæ*.
98) L. M. *Tha*.
99) M. om. *at*.
100) H. K. L. M. N. *dör*.
1) L. *then*. N. *tha ſkal* etc.
2) H. add. *thær*. K. add. *þa*.
3) H. K. L. N. *biſcupi*.
4) L. *arffwin alth godzeth* etc. N. *arfue hans alt* etc.
5) N. *alla*.
6) M. add. *oc*.
7) M. *ſkyllar j akrom* etc. Male.
8) N. add. *ok*.
9) L. *biſcops*. N. *biſcopeaum*.
10) K. N. *giæld gielda*.
11) M. om. *thæt*.
12) N. *hafde aflant* (sic).
13) H. K. L. om. *æn*.
14) L. M. N. *doo*.
15) M. om. *alt*.
16) L. *ath*. M. *tha*. N. om. h. v.
17) L. om. *ær*.
18) M. add. *ther*. N. add. *ſom*.
19) L. add. *han*.
20) K. H. M. N. sic. G. *ingin*. L. *ſkall ey aff* etc.
21) L. om. *föra*. M. *föras*.
22) M. *biſcop*.
23) H. M. N. *giord*.
24) L. M. N. *biſcoper*.
25) M. om. *til*. N. add. *han wil gengerdh göra*.
26) N. *Æn preſter döör a thet aar honu* (lege *honum*) *bör ey biſcope gengærdh halda ella haua tha* etc.
27) H. K. L. N. sic. G. pro *a þæt ar* habet *oc*. M. *thet er*.

Digitized by Google

tha taki alt gozet arfuin.[28]) §. 1. ([29]æn ([30]vm tiunda uar[31]) ſua[32]) ſkipat[33]) at alder thæn tiunde ſum[34]) vte ſtander. antigia[35]) a[36]) akrum ælla i ſokn[37]) vti. taki thæn præſt*er*[38]) ſum[39]) æptir komber. æn alder thæn[40]) la-thin[41]) ær.[42]) m*æth* præſtins korne.[43]) han[44]) ſkal[38]) arfuin hafua. §. 2. Nu dör præſtin ſithan uinterrugh*er*[45]) ær fath*er*. vm höſten tha ſkal þæn præſtir[46]) æptir[47]) komber rughin hafua. oc giſui arfuanom[48]) frölön fore. §. 3. Nu kan ſua uæra.[49]) at præſt*er* taker nocot fore ſik[50]) æptir annan præſt. thæt inuæntarium kallas. giælder præſt*er* ey thæt[51]) mæthan[52]) han liuer. ([53]þa giælde hans arfua[54]) þæt. oc thær[55]) köpes iorth m*æth* vnder præſtins borth.[56]) §. 4. Nu ær ſua ſtathgat[57]) vm hö ([58]æptir præſtin döthan. at[59]) alt thæt in[60]) ær burghit. ælla i ſtak ær komet. thæt a[61]) alt præſtins arfua.[62]) æn wſlægna ængia[63]) ſkal thæn præſtir haua.[64]) æptir komber §. 5. ([65]Nu kan ſua uæra at præſter hauer lanboa undir kirkyu

---

§. 1 = *IV.* 21: 91.
§. 2 = *IV.* 21: 94.
§. 3 = *IV.* 21: 95.
§. 4 = *IV.* 21: 94.
§. 5 = *IV.* 21: 92.

---

28) L. add. *och göre biſcopi enghæ gengerdh.*
29) M. *Nw.*
30) K. H. sic. G. *tiunda ær ſum ſkipat uar at* etc. Cfr. nott. 31 — 33.
31) M. *ware.* N. *ær.*
32) L. N. om. *ſua.*
33) M. *ſkifft.*
34) H. K. *ær.* M. N. *ther.* L. om. h. v.
35) L. om. *antigia.*
36) M. *j.*
37) N. add. *hans.*
38) L. add. *allan.*
39) H. om. *ſum.*
40) L. *allan then ſom.*
41) N. L. *ladhin.* M. *laden.*
42) N. add. *eller.*
43) K. N. add *ſtander.*
44) N. *honum.*
45) L. *winther ruff.*
46) L. M. N. add. *ſom.*
47) H. K. M. N. sic. G. om. *æptir.* L. *æpter ham* (lege *hanum*).
48) M. *arffwmmen.*
49) H. *vardtha.*
50) M. add. *oc.*
51) L. N. add. *ather.*
52) L. *men.*
53) N. *giælle tha ater arfwa hans thet han fore ſik tok Ok ther* etc.
54) H. *aruær.*
55) L. om. *thær.*
56) H. K. L. *bordh.* M. N. *bool.*
57) H. M. *ſtaduat.* G. H. add. *at.* Cfr. not. 59. infra.
58) N. *preſtins thes dödha* etc.
59) L. sic. K. M. N. om. *at*; G. H. vero h. v. male inserunt post v. *ſtathgat* supra. Cfr. not. 57.
60) L. *innæ.*
61) K. L. N. *ægher.* M. *agher.*
62) H. K. N. *arui.* M. *arffwar.* L. *arffwin*, om. *præſtins.*
63) H. L. M. N. *ængiær.*
64) L. add. *ſom.* N. add. *ther.*
65) L. habet §. hanc de colonis post §. in textu sequentem. Cfr. not. 71. pag. 112.

Digitized by Google

ſina. hauer han nokot uptakit[66]) aff ſkyldenne för ([67]æn ([68]han do. hafui arfuin thæt. æn alt ([69]thætt vtakit ær. taki ([70]thæn præſter æptir komber. §. 6. ([71]Nu dö[72]) præſter fore paſka dagh. tha[73]) alt thæt han[74]) hauer up takit aff pænningum hafui arfuin thæt.[75]) alt[76]) thæt vtakit ær hafui[77]) thæn præſtir[78]) æptir komber. ([79]Æn dör præſtir ſiþan han[80]) hauer thiæniſt ([81]gifuit a[82]) paſka dagh. ([83]þa taki arfui ſua[84]) thæt uti ſtander. ſum thæt up ær takit.[85]) §. 7. Nu kan thæt[86]) ſua uæra. at præſter far fra kirkyu ſinne[87]) oc til andra[88]) kirkyu *mæth* biſkups loſue.[89]) þa ſkal han[90]) haſua allan thæn tiunda ([91]ſum han hauer up takit oc i handom[92]) hauer. æn alder[93]) thæn vtakin ær. taki thæn præſtir[94] æptir komber. ([95]oc ſamu lund[96]) ſkal uæra vm paſka pænninga. Æn[97]) kan ſua[98]) uæra at han[99]) taker ([100]tiundan thær han til faar. þa late up allan thæn[1]) han ([2]fraan faar. ee huat han ær hælder[3]) up takin ælla[4]) ey. ok fæthena ſkal ([5]han ([6]nytia ([7]ee huart han faar. ([8]Æn ſkipta tue[9]) kirkium. tha hafui huar

---

§. 6 = IV. 21: 93.

66) M. *opbarit.* N. *vpburith.*
67) L. om. *æn.*
68) H. K. M. N. sic. L. pro *do* habet *dör.* G. *arfuin do. hafui han thæt arfuin. æn* etc.
69) N. *vtakit haſwi then* etc.
70) L. *præſthen ſom æpther* etc.
71) L. hanc §. habet ante §. in textu praecedentem. Cfr. not. 65. pag. 111.
72) H. K. L. M. N. *dör.*
73) M. N. om. *tha.*
74) L. om. *han.*
75) K. verba: *æn alt thætt vtakit — thæt* bis habet.
76) L. *ath.* M. *Oc alt.*
77) N. *taki.*
78) L. om. *præſtir.* N. add. *ſom.*
79) M. *dör then preſter* etc.
80) N. om. *han.*
81) N. *ſina giort.*
82) L. om. *a.* N. *vm.*
83) M. *ſa taki arffwe thet* etc.
84) N. add. *wel.*
85) L. *borith.* N. *vpburit ær.*
86) H. K. L. M. om. *thæt.*

§. 7 = IV. 21: 96, 97.

87) M. om. *ſinne.*
88) H. K. *annæra.* M. *annars.*
89) L. *orloffwæ.*
90) N. om. *han.*
91) L. om. *ſum.* N. *ſydan haſuer*; male.
92) N. add. *takit.*
93) H. K. L. *allæn.*
94) L. om. *præſtir.* N. add. *ſom.*
95) L. om. *oc — pænninga.* M. N. om. *oc.*
96) M. *Sammwled.*
97) L. *Nw.*
98) M. *thet.*
99) G. bis habet v. *han.*
100) L. *thicndh.* N. *ther allan tyundan ſom han* etc.
1) H. K. N. *pær.*
2) M. N. *frafoor.* L. *haffdhe fran fareth.*
3) M. *eller.*
4) N. add. *ok.*
5) L. om. *han.*
6) L. M. *niwthæ.*
7) H. K. M. om. *ee.* N. *ther han til ffaar.*
8) L. *Nw.* M. *Nw en twe ſkiffta.*
9) H. K. *tuer.* L. add. *præſthær.*

Digitized by Google

ſæth ſina.[10]) æn vm tiunda ſtande ſua ſum ([11]the hafua up boret. ælla ſum the ([12]ſtæthia ([13]ſijn .i. mællum tha thee[14]) ſkipta.[15])

Af vapæ ſarum bolkær.[1])

(X.)

* * *[2]) byærghæs. ligger han attæ ðaghæ. þa ſkal bötæ örtugh. ligger han fæxtan ðaghæ. böte tua örtugher. ligger ſyuræ ðagha ok tiughu. böte öræ firi. ok þo at han længer ligger fa ikki meræ firi. lækis giæf ſkal han lukæ. þet ær tuer örær ikki meræ num han þore ſuæriæ þæt meþ tolf mannum. at han gaf halfmark.

XI.

Mætæ ſkal þræls læſtir. ſwa miklo ſum han ær feiær[3]) værri. ok[4]) ſva mykit ſkal böte ok ſamulunð frælsgiuæ.

XII.

Far ætboren man vaþæ ſkeno. þarf viþ huarte ſpik æller ſpiær. þa aghu vinir þerræ þem ſatta at göræ. ok fæx öræ fram lægiæs ok iampnaþæ

X = I. VS. 3: pr, 1.
XI = I. VS. 3: 2.
XII = I. VS. 4.

---

10) L. om. *ſina.*
11) L. *thaa haffuer hwar therra opboreth.* N. *hwar thera hawir tha vpburith.*
12) L. *ſtadgaa.*
13) N. *ſino mællan.*
14) M. add. *kyrkiom.*
15) N. add. *AMEN*, ac infra, rubris litteris: *Hær lyktas kyrkio balken Et Cetera.*
1) Cum, XXIV prioribus foliis codicis B. perditis (cfr. Praef.), initium libri de vulneribus fortuitis perierit, fragmentum huius libri nunc exstans non habet aliam rubricam quam v. *bolkær* supra primam pag. fol. 1. scriptam. Verba *Af vapæ ſarum*, quae, nisi forte hic liber vulnerationem tam voluntariam quam fortuitam comprehenderit, sine dubio fuerunt inscripta ultimo foliorum nunc deperditorum, e cod. A. supplevimus.
2) Quae in principio huius Capitis desiderantur, ex I. VS. 3: pr. supplentur.
3) V. *feiær* omissam ipse add. scriba.
4) *ok* non legendum videtur.

Digitized by Google

eþa hanum gangas. b. ſ. s. g. h. ok. v. ſ.[5]) æn iak gaui þer ſlikæ ſak ſum þu giuir nu mik. þa vilði iak litæ at þolikum ræt ſum nv förir iak þik fræm.

XIII.

Vaþæ eþ ma gangæ æ a þolikum ðagh man vil ok viþ þorf.

XIIII.

Sarghar hunðer man æller annar ſænæþer böte tua öræ. ok æ lækis giæſ. tue öræ num han þore vitæ til half mark. at han gaf ſuæ. þa böte ok half mark. ok ſva firi hemæ fötð dyur. æn þo at þön varu förræ villðh.

---

2 *Hær byriæs friþ balkær*[1]), *meþ flokom.*

I. vm maþer varþer barþer ok friþer abrutin.
II. vm ſuþer maþer barþer varþer æller ænker.
III. vm frælſgiui varþer barþer æller þræl.
IIII. vm maghanðæ man bær oghormaghæ.
V. vm bærriæs tuer oghmaghæ.[2])
VI. vm bonðe ſlar kono ſinæ .j. ölbænk.
VII. vm bonðe ſlar[3]) kono ſinæ j kirkiu.
VIII. vm bonðe ſlar kono ſinæ a torghe.
IX. vm maþer far ſvartæ ſlagh.
X. vm manni giſs vrang banæ ſak.
XI. vm friþer manz ær vt böter.
XII. vm konæ firi gör manni.
XIII. vm maþer far ſar ok ligger .i. lengi[4]) ok ganger i mællum.

XIII = IV. 21: 5. *XIIII = I. VS. 5.*

---

5) Cfr. not. 15. pag. 91.
1) Sequentis folii rubrica habet *bolkær*.
2) Lege *oghormaghæ*.
3) *ſlal* primum fuit scriptum.
4) Vn. legit *legi*; male, *n* enim est consueto modo abbreviatum.

Digitized by Google

XIIII vm broþer raþer ſyſtor ſinni æller bröþer.
XV. vm bonde raþer hirþingiæ ſinum.

Uarþer maþer barþer ok friþer a brutin. ær þæt ſkiærſkutat. ok by boret ſynys blat ok bloþokt. væri ſik *meþ* ſiu mannum af næmpðinnæ. ær eig by boret ok eig ſkirſkotæt. væri ſik *meþ* tuenni tylftom. ok þet ſkal næmpðæmannim[5]) vitæ hvat þæt var hælder by boret ([6]æller ſkirſkutæt. æn laghæ böter vil biuþæ. þæt ær attæ örtugher ok fæm *marker*. ene örtugh minnæ æn ælliuo öræ. a kononger ok ſwa hæræþ. ok ſökæ hwar ſin ræt *meþ* ſiunættingi.[7])

II.

Warþer ſuþer maþer baþer[8]) æller ænker. böte firi þem ſum ſak ſöker. ene örtugh minnæ æn ſiu öræ. kononge ſiurær örtugher.

III.

Sliku ſamu æru frælzgiuæ[9]) böter ok þræls böter æru ſæx öræ.

IIII.

([10]Slikt ſkal oghormaghi bötæ ſum takæ. ok ſlikt taki ſum böte.

V.

Bærghiæs tuær oghormaghær annar ſaar værræ[11]) af. böte firi tua öræ

I = *I. BardB. 1.*
II = *I. BardB. 2: pr.*
III = *I. BardB. 2: 1.*
IIII = *I. BardB. 3: pr.*
V = *I. BardB. 3: 1.*

---

5) Lege *næmpðæmannin*. Vn. legit *nämpdämannini*.
6) Lege: *ok ſkirſkutæt æller eig. æn* etc.
7) Vn. legit *ſin nättingi*.
8) Pro *barþer*.
9) Litt. z omiss. ipse add. scriba.
10) Quaedam sine dubio hic sunt omissa. Cfr. ind. Capp. et I. BardB. 3: pr.
11) *vænræ* scriptum, at *n* scalpro mutatum in *r*.

Digitized by Google

VI.

Liſter[12]) maþer kono ſinæ .i. ölbænk. böte firi þre *marker.*

VII.

Lyſter han hanæ i kirkyu. böte firi þre *marker.*

VIII.

Lyſter han hana a torghe. böte hænne þre *marker.* þer þreær *marker* ſkal ater til boos leggiæ. taki vr hun æller hænnær arui. huat þem ſkil hælðer heel æller hughi.

IX.

Far maþer vaþa hug. varþer huarte blat æller bloþugher.[13]) þæt kallær ſuartæ ſlagh a ikki ræt æ.

X.

Warþer manni vrang banæ ſak giuin. þa ſkal hærazhöþinge hans væriæ han *meþ* tuænni tylſtom næmpðæmannæ af hæræþe

XI.

Ær friþer manz ut böter. þa ſkal boſkipti kræuiæ. ok ſkylðer lukæ ingum meræ æn til þrigiæ *marka.* þa ſkal konæ takæ þriþing ſin af. ok þre *marker* at hinðrædaghs giaf. þa ſkal arui taka halft þet æptir ær. þa ſkal þæn halftning ſum æptir ær .j. þri ſkiptæ. taker en lot ſakſöki annan kononger. þriþiæ hæræþ. æn eig var ezöret brutit.

VI—VIII = I. BardB. 4.
IX = I. BardB. 5.
X = I. BardB. 6.
XI = I. BardB. 7.

---

12) Pro *Lyſter.*

13) Lege *bloþugt.*

Digitized by Google

XII.

Konæ firi giær manni. fællir hana luct hæræznæmpðin. þa ſkal hun friþ hauæ til ſkoghs. ðaghs ok nater. þa ſkal hanæ vgilðæ ðömæ firi aruum ok æptir mælænðum. ðræpi þær ſum naa. ſiþan.

XIII.

Far maþer ſar. likgir[14]) .i. længi. ganger i mællum ok ðör i þerre. giui arui þem ſak ſum ſarghaþi. kallær han bana varæ. þa ſkal han værriæ ſik meþ lucte hæraznempðinni. æn han ðör innan nat ok iamlængæ. falz han ater.[15]) böte ater mannin ok gangi til ſkriptæ ſum ſköteſt. ganger iuir nat ok iamlægæ.[16]) þa ſvari ingu fori ſiþan.

XIIII.

Sitiæ ſyzkini .i. bo ſaman æptir faþer ðoþæn. far broþer raþæ ſyſtur ſinni. æller broþer oghormaghæ væri fæklöſt.

XV.

Raþer bonðe hirþingiæ ſinum. ſva at eig ær leſtir æller lyter af. ok ær eig blat æller bloþhugt. væri ſaklöſt. huþſtriker ok han væri ok ſaklöſt.

---

orbotæ mal.[1]) 4

I.

Dræpir man ſin rættæ hærræ ſum han hauir tro giuit. þet ær orbotæ mal. han hauir firi giort landæ ok löſum örum allum. han ær vnðen ſagher

---

XII = I. BardB. 8.
XIII = I. BardB. 9.
XIIII = III. 56.
XV = III. 54.
1: pr = I. Orb. §. 7.

14) Lege *liggir.*
15) Lege *at.*
16) Lege *iamlængæ.*

1) Haec rubrica tantum in superiori folii margine est scripta, eadem tamen manu qua ipse textus.

Digitized by Google

þrigiæ konongæ ſtæmpnum. §. 1. Brennir maþer man inni. þet ær orbotæ mal. §. 2. Gar a griþ ok göræ ſæt. þet ær orbotæ mal. §. 3. Dræper maþer .i. kirkyu. þet ær orbotæ mal. §. 4. Dræper maþer a þinge. þet ær orbotæ mal. kallær bræþæ vitni at laghum varum. §. 5. Miþir[2]) maþer man ſaklöſan for pæningæ ſkylð. þæt ær orbotæ mal. §. 6. Giær maþer manni hemſokn. þet ær orbotæ mal. ok allir þer hanum fylghiæ. er huar houozman firi ſik. ok þer ſan alðrigh friþ. for æn þæn biþer for þem ſum þeer haua brutit viþ. §. 7. Taker maþer kono meþ valð. þet ær orbotæ mal. §. 8. Bær maþer ſkiolð iuir þengbrækku. ok hærriæ ſit landð. þæt ær orbotæ mal. ok ſua allum þem hanum fylghiæ þær til. §. 9. Hæmnir maþer a annan. æn þen ſum giærþe[3]) giorþe. þet ær orbotæ mal. §. 10. Löper maþer a hær ſkip giörs bunkkæ brytæri. ok rænir man fæiær ſins. þet ær orbotæ mal. §. 11. Hæmnis maþer þiufs æller rættæ refſtæ. þet ær orbotæ mal. §. 12. Taker maþer legho til at ðræpæ man ([4]æller ſaghær fullum ſarum. þet ær orbotæ mal. ok þæn ſum legho gaf. ſvari allum vanðræþum firi. ſwa ſum ſiæluer giort haſþi. §. 13. All þæſſi mal æru ezöre konongs. loſæ ſik huar af ſkoghe viþ konong meþ firitighi markum. þaghær han biþer firi hanum ſum han hauir brutit viþ. Firi all þeſſi mal ſkal boo ſkiptæ. taker huſſru æ förſt ſin[5]) þriþiung ok þre *marker* æn hun ær vbrutlik. ok ſiþan taki æn lot malſeghanðin. annan kononger ok þriþiæ hæraþe. §. 14. Löper maper a tompt ſum giært ær vm. ok hus ſtanð a.[6]) þet ær hemfriþer. ær eig

---

§. 2 = *I. Orb. §. 2; IV. 19: 2.*
§. 3 = *I. Orb. pr; IV. 19: 2.*
§. 4 = *I. Orb. §. 1; IV. 19: 2.*
§§. 6, 7 = *IV. 19: 2.*
§. 8 = *I. Orb. §. 4.*
§. 9 = *IV. 19: 2.*
§. 10 = *I. Orb. §. 10.*
§. 11 = *I. Orb. §. 2.*
§. 12 = *III. 109; IV. 9: 1.*
§. 13 = *IV. 19: 2.*

2) Pro *mirþir* v. *myrþir*. Danus ille, qui hunc codicem quondam possedit, cuiusque interpretationes alias plerumque sunt infelices (cfr. Praef.), supra h. v. scripsit *myrder*.
3) Lege *giærþ* v. *giærþona*.
4) Forte legendum: *ok dræper æller ſaghær* (pro *ſarghær*).
5) *lot af* hic addidit, at ipse, sine dubio, delevit scriba.
6) Pro *ſtanða a*. Cfr. not. 12. pag. 25.

Digitized by Google

hus a tompt. þa ær eig hemfriþer brutin. ær eig garþer vm. ok komber þo .i. hus in. þæt ær hemfriþer. §. 15. Legger lenſmaþer almennigs giælð æller þen ſum lænit a. at vfelðu æller ſaklöſo. haui ſiri giort lænum ſinum.

2.[7])

Thæt ær niþings værk at ðræpæ faþur æller moþer ſun æller ðotter broþer æller ſyſtur. ma eig innan lanz bötæ. bæri niþings nampn vtan lanz ok böte ſynð ſinæ. §. 1. Þet ær niþings værk at ðræpæ man .i. ölbenk. §. 2. Þet ær niþings værk at ſkiutæ in at liuræ ok ðræpæ man ſwa ſowen. §. 3. Þet ær niþings værk ðræpæ man .i. kirkyu[8]) æller ee huar han nöter þarua ſinnæ. §. 4. Þet ær niþings værk at ðræpæ man a ſunðæ. §. 5. Þæt ær niþings værk at ðræpæ kono. §. 6. Þet ær niþings værk at brytæ kirkyu. §. 7. Þet ær niþings værk at giælðæ man. §. 8. Þet ær niþings værk at huggæ af manni baþæ henðer ok föter. æller ok hanð ok fot. §. 9. Þet ær niþings værk at for gioræ kono æller manni. §. 10. Þet ær niþings værk at ſtingæ vt baþin öghon a manni. §. 11. Þet ær niþings værk at ſkæræ af tungu af manni. §. 12. Þet ær niþings værk at binðæ man .i. ſkoghe viþ 6 træ ſiri froſte æller flughum. §. 13. Þet ær niþings værk at benbæriæ man til banæ. §. 14. Þet ær niþings værk at ðræpæ oghormaghæ *meþ* viliæ værkum. §. 15. Þet ær niþings værk at ðyungæ faþur æller moþer. §. 16. Firi all þeſſi niþings værk ſkal bötæ ſæx ſinnum. IX. *marker*. æller væri ſik *meþ* fiærþungs nempðinni.

---

§. 15 = IV. 9: 2; 19: 4.
2: §. 1 = I. Orb. §. 8.
§. 2 = I. Orb. §§. 6, 3.
§§. 3—5 = I. Orb. §. 6.
§. 8 = I. Orb. §§. 3, 6.
§§. 10, 11 = I. Orb. §. 6.
§. 12 = I. Orb. §. 5.

---

7) Rubrica *Nithings Värk*, quam Bring (*Cod. Jur. VG.* p. 104.) hoc loco habet, in apographo quidem Vn., non vero in ipso Codice invenitur. Unicuique tamen patet, rubricam *orbotæ mal*, primo horum trium Capitum inscriptam (cfr. not. 1. pag. 117.), ad illud tantum pertinere; quamvis scriba rubricas *niþings værk* et *firnæ værk* omisit.

8) Pro *kirkyu*, ni fallimur, legendum est *baſtughu*. Cfr. I. Orb. §. 6. et II. Orb. 1: 3.

Digitized by Google

3.

Thæt ær ſirnæ værk at aghæ likamæns luſtæ viþ moþer ſinæ æller ðotter ſinæ æller ſyſter ſinæ æller ðottor ðottor ſinni. æller ſunæquærn ſynnæ. æller ſyſtor ðottor ſynæ. æller faþur moþer ſinæ. faþur ſyſter ſinæ. moþer ſyſtur ſinæ. broþerquærn ſina. broþer ðottor ſinæ. bröþlungö ſinæ. ſyſtlungö ſinæ. æller aghæ bröþlungær tuer. enæ kono. æller bröþlungær tuer en man. æller ſyſter tuer en man. æller ſpillir maþer ſær viþ hors æller nöt. Þeſſu mall æru all ſyrnæværk ok banz mall. þem ſkal allum af lanðum ſkriptæ ok til room. ok ſkal bötæ þrenni. IX. *marker* af allum ſyrnæuærkum.

---

7 *Hær byriæs dræpare*[1] *bolk*ær *me*þ *flokum.*

I. vm maþer varþer ðræpin ok af ðaghum takin.
II. vm barn ær eig ſiælſt[2] **til æptir mælæ fört.**
III. vm maþer friþ böte man.[3]
IIII. vm ðræpæræ ligger a wiþer ſtokhyrno.
V. vm aruabot.[4]
VI. vm ættærbot.
VII. vm aruabot[5] **ſkal ſkiptæ.**
VIII. vm giuær ſak firi halbanæ.[6]
IX. vm þrel ðræper ættaþan man.
X. vm innan rikis maþer varþer ðræpin ok eig væſgöſker
XI. vm konæ ðræper man.

---

3 = I. GB. 8; IV. 21: 18.

---

1) In rubricis paginarum varie scribitur: ðræparæ, drapæræ, draparæ, drapara, ðræpara, dræparæ.
2) Lege *ſiælſt.*
3) Haec videntur esse corrupta.
4) *ættærbot*, ut videtur, antea hic fuit scriptum.
5) Lege *ættærbot.*
6) *ættaþan man* antea hic fuit scriptum.

Digitized by Google

XII. vm ðrap vtan rikis manz.
XIII. vm maþer ðræper ðanſkan æller noren.
XIIII. vm mæþer ðræper preſt vtlænkan.[7])
XV vm ſuþerman ænſkan[8]) alzſman ymumæn[9]) varþæ ðræpnæ.
XVI. vm maþer ðræper þræl.
XVII. vm maþer ðræper man a ðræp.[10])
XVIII. vm galin man ðræper man.
XIX. vm maþer far ei þiuf ſin för æn han ðræper han.
XX. vm ðræper maþer man af fær a hyrnuſtoke ſinum.
XXI. vm maþer görs löfuirkinger.
XXII. vm maþer ðræper man .i. ſiængo hos kono ſinnæ.
XXIII. vm maþer halðer a wapni ſinu löper maþer.[11])
XXIIII. vm maþer ðraper man .i. ölſtuuu.
XXV. vm maþer felle træ niþer a man far bana af.
XXVI. vm maþer ſkiuter vp a lopt ok far maþer bana af.
XXVII. vm maþer varþer ðræpin .i. æruis öl.
XXVIII. vm maþer varþer vtan garþzliþ ðræpin.
XXIX. vm maþer varþer ðræpin þrigiæ-byær mællin.
XXX. vm maþer bær abyrþ a mark manz.
XXXI. vm maþer varþer ðræpin a alðræ götæ mark.
XXXII. vm maþer falðer vnðir mölno hiul far bana af.
XXXIII. vm maþer falðer .i. brun far bana af.
XXXIIII. vm maþer falðer af ſpangu far bana af.
XXXV. vm maþer falðer af fiſke garþe far bana af.
XXXVI. vm maþer ganger a biorn ſpiut far bana af.
XXXVII. vm maþer ganger a ælgſtokt far bana af.
XXXVIII. vm maþer reſer træ vp far bana af.
XXXIX vm heſter lyſter man far bana af.

---

7) Pro *vtlænſkan*.
8) Lege *ænſker*.
9) Pro *ymuman*. Vn. legit *ymumæ* male. Cfr. not. 4. pag. 114.
10) Pro *drap*.
11) Adde *a*.

Digitized by Google

XL. vm vt rikis maþer ðræper man.
XLI. vm maþer nöghar til ſva at han vp læter kono ſinæ.

Uarþer maþer ðræpin ok af ðaghum takin. þa ſkal vighi lyſæ. ok forfal[12]) æruingiæ ſigiæ ok a aðro þinge. æn a þriþia þinge. ſkal han æptir mælæ. ok lyſæ ok næmpnæ ællæ[13]) þa ær a vigh valle varo ok ſak giuer allær næmpnæ þa ær han vil. þa ſkal væghanðe til þings fara. vtan viþ þing ſtanðæ. ok mæn til þings göræ griþer at beþas. þings mæn ſkulu hanum þingango louæ. han ſkal viþ banæ orþe gangæ. þa ſkal arui bana nempnæ. þæt ær valð hans at giuæ þem banorþ ær han vil. æn manger æru væghanða til. ok þæn han förſt ſak giuir gange ekke þær af.

II.

([14]Hauer konæ barn .i. knæ. þa ſkal þen ſkylðæſte meþ barneno a feþerne nempne giuæ æn eig er barn ſialft til. æptir mælæ fört. ok væri gilt þet han gör.

III.

Þa ſkal halfbænð[15]) næmpnæ ok ([16]ater uiſtæ mæn. þör ſkulu fæm varæ ok en razbanæ. þa ſkal endaghæ hem ðomæ. þer ſum allir mæn giæræs aſatir vm a þinge. þa ſkal a edaghæ[17]) þings mannæ vitne latæ bæræ. Iak ([18]var a þinge ok vir fæx mæn. ſva kom ðomber a mal þit. N[19]) at

---

I = *I. Mand. 1: pr, 1.*
II = *I. Mand. 1: 1.*
III = *I. Mand. 1: 1 — 3.*

---

12) Cfr. not. 1. pag. 10.
13) Pro *allæ*.
14) Haec videntur esse corrupta. Cfr. I. Mand. 1: 1.
15) Pro *halbænð* v. *halðbænð*.
16) Lege *atuiſtæ*.
17) Lege *endaghæ*.
18) Loco v. *var* aliae quaedam litterae antea fuerunt scriptae. Sequens *a* omissum, ipse add. scriba.
19) Vn. perperam legit *A*. Nobis vix verisimile videtur, hanc litteram, tribus locis occurrentem, significare illas formulae iurisiurandi partes, ubi is, qui iurantibus verba praeiret, aliquantulum cessare debuit, ut iurantes possent ea, quae dixisset, recitare (cfr. Bring, *C. J. VG.* not. 72, 73, 75. pag. 124.). Forsitan in antiquiori codice, quem scriba secutus est, hic scriptum fuit *Nota*, consueto modo

Digitized by Google

þu ſkulðe ſtanðe hær i ðagh. N.[19]) ok vinnæ a hænðer hanum. N.[19]) bana orþ *meþ* tuenni tölftom ſwa. ſe. m. g. h. ok. u. m.[20]) at ſwa kom ðomber a þit mal. ſum nu bær iak vitni til. þa ſkal arui ſwæriæ. f. s. m. g. h.[21]) u. m. at þu röt hanum oð ok æg. ok þu æſt ſanðer bani hans. ok ſwa gaf 9
iak þer nempne til a þinge. þa ſkal arui firi aþre tölft gangæ[22]) ok ſamulunð ſwæriæ. Tolf mæn alz ſkulu .j. tylft ſtanðæ. et munhaft ſkal æptir huariæ tylft varæ. Siþan ſkal arui til ſegnær þings faræ latæ ðömæ ſik af þinge. ok ſwæriæ *meþ* vmſtaþu mannum. b. f. s. g. h. ok. v. f.[23]) at han van alt þet a eðaghæ[17]) til friþær hans. ær lagh ſighiæ.

IIII.[24])

Siþan ſkal han a þinge gangæ. Latæ ðömæ han friþlöſan. ok vgilðan firi aruæ ok æptir mælænðæ. þa ſkal hin friþ flyæ. æti hemæ at ðaghurþe a ſegnær þinge. ok .i. ſkoghe at natorþe. ligiæ viþ tolf *marker* hærazhöfþingiænom æn han ſiter quar. ok han wræker han eig. ok. XL. *marker* hæraþeno. ok. III. *marker* manni huarium ſum æter ok ðriker *meþ* hanum. æller mot ok ſamuiſt hauir *meþ* hanum. æller num han late böter biuþæ. þa æti han natorþ ok ðaghur[25]) at ſaklöſo. biuþer han eig böter ok ſamuiſtas han *meþ* nokrom manni. böte þen ſum han ſamuiſtas *meþ*. III. *marker*. hete þre æru tuar.

V.

Wiliæ þer böter takæ. þa ſkal bötæ niu *marker* aruabot. ok tolf *marker* ættærbot.

IIII = I. Mand. 1: 3. *V = I. Mand. 1: 4.*

---

abbreviatum. An forte his tribus locis nomina actoris et rei edicere, diemque condictum nominare debuerint iurantes, lectorum iudicio permittimus.

20) I. e. *ſwa ſe mær guð hul ok uattum minum.* Cfr. I. Mand. 1: 2.

21) Adde *ok*. Cfr. not. 20. praeced.

22) Loco v. *gangæ* antea, ut videtur, scriptum fuit *ſtanðæ*.

23) Cfr. not. 15. pag. 91.

24) In codice scriptum est *III*.

25) Pro *ðaghurþ*.

Digitized by Google

VI.

Sæx m*arker* ſkal arue af ættærbot takæ.[26]) ok ſæx m*arker* ætin.

VII.

Þre m*arker* a fæþerne ok þre a möþerne. ok taki ingin ættærſtuþi vtan en timæ. æn þo at han flere mæn ðræpi æn en. þa ſkal þæn ſkilðaſte bötæ tolf öræ. þa þen þer ær næſt ſæx öræ. þen þær ær neſt þre öræ. þen þær[27]) ær neſt halfemte örtugh.[28]) þen þær ær neſt fiuræ pæningæ ok tuar örtugher. ſwa ſkulu allir bötæ, ok ſwa ſkulu allir takæ. ee huar haluo minnæ til fættæ manz. Bröþer ſaman ſök[29]) til ættærbot allir firi eno garzliþi. böten allir tolf öræ. ſökes huar þerræ ſin ſtaþ. böte huar þerræ tolf öræ Bröþræ ſynir. ſökis huar ſin ſtaþ. böte huar ſaman ſöktir. böte allir VI[30]) öræ. æru at ſkilð böte huart þerræ æmmykit. þer neſt halfemto ortugh. þer neſt fiuræ pæningæ[31]) æller en örnæuingæ. Syſtræ ſyni ſaman. ſökter. böte ([32]huar þerræ ſæx öræ. atſkilðir böte huar þerræ æmmykit. Syſtrungæ brörn[33]) ſaman ſökt böte þre öræ. at ſkilð böte huar þerre æmmykit. þer neſt halfemto örtugh. ſwa ee huar halwu minnæ. ſwa a möþerne ſum a færþerne[34]) til fættæ manz. Slikt ſkal kolðer takæ ſum annar. ok ſkilt[35]) kolðer bötæ ſum annar. Preſter ſkal eig takæ ættærſtuþa. ok eig vt göræ. Sæx m*arker* ſkal arui takæ af ættærbot.[36]) ok ſæx m*arker* ætin. þre a fe-

---

VI = I. Mand. 1: 4. *VII = I. Mand. 1: 4, 5; 2; III. 63.*

---

26) Lege *bötæ*. Cfr. I. Mand. 1: 4.
27) *þæn* scriptum, at *n* scalpro mutatum in *r*.
28) Loco v. *örtugh* antea fuit scriptum *mark*.
29) Pro *ſökt* (cfr. not. 52. pag. 92.); rectius *ſöktir*.
30) Pro *VI* antea scriptum fuit *þre*; ab ipso scriba, ut videtur, mutatum. Ex III. 63. satis patet hic esse lacunam, ita supplendam: *böte allir VI öræ. bröþlungæ börn ſaman ſökt böte all þre öræ. æru at ſkilð* etc; minime vero superflua esse verba: *æru at ſkilð — æmmykit*, ut voluit Bring, *C. J. VG.* p. 133. not. k.
31) Adde: *ok tuar örtugher. þer neſt atirtan pæningæ*. Cfr. III. 63. Nec hanc lacunam, quantumvis perspicuam, vidit Bring, l. c. not. l.
32) Pro *huar þerræ* lege *allir*. Cfr. III. 63.
33) Lege *börn*.
34) Lege *fæþerne*.
35) Lege *ſlikt*.
36) *takæ* addidit, at ipse rubra lineola induxit scriba.

Digitized by Google

þerne. ok þre a moþerne. Æn ætleðæn man ſkal ater bötæ ([37]þen ær anögher hauir varit. han ſkal ater bötæ *meþ* niu *markum* aruabot. ok ſæx *markum* ættærbot. han heter ſkunkufalz maþer ær þræl hauir varit. Samuleþ frælzgiuæ. han ſkal allum botum ater botæ ſwa ſum frælſan man. firi vtan haluæ ættærbot. firi þy at æt hans hælf[38]) æru þrælar ok frælſgiuær.

VIII.

Æn halſbana[39]) vil ſökiæ æller atuiſtær man. þa ſkal þing viſa.[40]) ok atalo a þinge vetæ. ok enðaghæ lata. hem ðömæ. þa ſkal þings mannæ vitne fyrſt[41]) bæræ lata. Siþan ſkal arui ſwæriæ. ſ. s. m. g. h. ok. v. m.[42]) at þu eſt hanum ſwa ſkilðer. at þu at þettæ nempni bæræ. ok ſwa gaf iak nempni þik a þingæ. atuiſtarmani ſkal þing viſæ. ok endaghæ hem lata ðömæ. ſiþan ſkal han ſwæriæ a henðer hanum ſwa ſum a halbanæ. ok ſwa gaf iak þer nempni til a þinge. Razbanæ ſkal þing viſa. vm ſak þa ær þu giuir hanum. ok þu kallær han ſannan at vara. at han ræþ han hælraþum. þa ſkal han vita firi a enðaghæ *meþ* tylſt a fæþerne ok halfre tylſt a möþerne. falz han at baþum. böte halſemte *mark*. falz han at tylft. böte. III. *marker*. falz han at halfre. böte tolf öræ. þær a kononger ikki ſak a. Falz razbani[43]) han böte halfemte *mark*. eig a kononger ſak af halbenð æller razbenð. af atuiſtæ manni a ſakſöke örtugh ok fem öræ. ok ſwa a kononger ok ſwa hæraþ. Meþ þinge ſkal manhæliæs bot vt taka. ok eig næmæ til.

IX.

Þrel ðræper man ættaþan. han ma eig hetæ þengſbane. bonðe ſkal ſak bötæ. baþe arua bot ok ættærbot. en eig friþ flyæ num han uili eig bötæ.

VIII = I. Mand. 3. *IX = I. Mand. 4.*

---

37) Loco verborum *þen — ſkal ater*, antea fuit scriptum: *meþ niu markum aruabot. ok ſæx markum ættærbot.*
38) Pro *half.*
39) Pro *halbana* v. *halðbana.*
40) Voc. *viſa* omiss. ipse add. scriba.
41) Litt. *r* omiss. ipse add. scriba.
42) Cfr. not. 20. pag. 123.
43) Lege *halbani.* Cfr. I. Mand. 3: 3.

Digitized by Google

X.

Warþer innan konongs rikis man ðræpin. ok eig wæſgöſker. böte firi atta örtugher ok þrættan m*arker*. ok eig ættærbot. ok taki eig ættærſtuþi. Niu[44]) m*arker* aghu alle mæn af mandrape. ok IX m*arker* kononger

XI.

Dræp*er* konæ man. þa ſkal mælæ a mannen þen ſkylðæſter ær hænnir. han ſkal botom wærþæ æller friþ flyæ. ær eig faþer til ſon æller broþer. þa taki þen ſkilðæſtæ.[45]) þy taker broþer vingiæf. at han ſkal före moþer æller ſyſtor ſakum ſvaræ. ok lanð flyæ æn ſva komber til.

XII.

Firi ðrap vtan rikiſmanz ma eig friþ flyæ or ſinu foſterlanðe ok .i. æt hins ðræpnæ

XIII.

Dræp*er* maþer dankan[46]) man böte niu m*arker*. Dræp*er* norenen böte firi niu m*arker*.

XIIII.

Dræp*er* maþer vt rikis preſt.[47]) æmmykit firi præſt ſum hærlenſkan man. æn þo at han vt lænſkær ſe.

XV.

Dræp*er* maþer ſuþerman æller ænſkæn alzman. ok ymuman. böte niu m*arker* þem ſak ſöke. tuar kononge. bonde gaf hvar þer aþrum ſin ræt af alzmanni ok ymu.

X = *I. Mand. 5: pr, 1.*
XI = *I. Mand. 5: 2; III. 56.*
XII = *I. Mand. 5: 4.*
XIII = *I. Mand. 5: 3.*
XIIII = *I. Mand. 5: 5.*
XV = *I. Mand. 5: 6.*

---

44) Vn. perperam legit *A III.* Cfr. not. 19. pag. 122.
45) *vingiæf*, ut videtur, addendum. Cfr. II. GB. 2.
46) Pro *danſkan.*
47) *preſti* scriptum, at *i* deletum.

Digitized by Google

XVI.

Dræper maþer þræl manz. böte firi þre *marker.* num han þore ſwæriæ han fiughræ *markæ* værþan varæ. þa böte ſwa. þær a huarte ſak a bonðe æller bryti vtan ſak föke en. 12

XVII.

Drap*er* maþer man. ok varþer ſiþan han ðræpin a fotom hans a ſama vighualli ok i ſamu ſtunð. liggi a værkum ſinum þær a eig ræt a. eig karl ok eig kononger.

XVIII.

Dræp*er* galin maþer man. löp*er* vr bandum. böte han ater meþ niu m*arkum.*

XIX.

Tak*er* maþer alt ſaman þiuf ok þiuſt hauir ſtulit til half mark æller meræ. binðæ henðer a bak ok föræ ſua til þings. læte tua mæn vitnæ bæræ a henðer hanum. at han ær ſander at þiuſt þerre. ok viti æptir meþ tylftar eþe. biþi ([48]ſik. ſ. s. g. h. ok. v. ſ. at han ſtal til fulðræ þiuſt. ok han ær ſanðer at ſak þerre. late ſiþan ðömæ ([49]vgilðan han firi aruæ til thors[50]) ok tiæru ok æptir mælanðæ. ſva firi kirkyu ſum kononge. Warþer maþer ſtulin fæiar ſins. ok far æptir. ſtanðer þiufuer .i. mote. giter hin eig ſinu nat fyr han ðræp*er* han. þa ſkal ðöþum ſak giuæ. ok latæ vgildan dömæ[51]) a þingæ.

XX.

Far maþer hem at manni. ok vetær hanum hemſokn. dræp*er* han he-

---

XVI = *I. Mand. 5: 7.*
XVII = *I. Mand. 6.*
XVIII = *I. Mand. 7.*
XIX = *I. Mand. 8. Cfr. II. þiB. 24.*
XX = *I. Mand. 9.*

48) Sive *ſik*, sive alterum sequentium *ſ s* est superfluum. Cfr. not. 15. pag. 91.
49) Ordo verborum hic est turbatus. Lege: *han til thors ok tiæru vgilðan firi aruæ ok æptir mælanðæ* etc. Cfr. I. Mand. 8.
50) Pro *thorfs* v. *torfs.*
51) V. *dömæ* omissam ipse add. scriba.

Digitized by Google

mæ af ſik a hyrnuſtokke ſinum. giui ok ðöþum ſak ok late ðömæ vgilðan ſiþan a þinge.

XXI.

Giærs maþer löfuirkinger. ligger i. ſkoghum. giors grimu maþer. dræper maþer han af fær. giui doþum ſak ok late ðömæ vgildan a þinge.

XXII.

Dræper maþer man .i. ſiængo hos kono ſinni æller annar ſtaþ laglikæ meþ vitnum takin. före til þings. ok læti ſe bloþ[52]) bæn. giui ðöþum ſak. ok viti meþ tuenni tylftom nempðæmannæ. ok hærazhöþingè hoſþe eþin. lati ðömæ vgildan ſiþan.

XXIII.

Halder maþer a vapne ſinu. löper maþer a. far bana af. böte firi niu marker. þær a ingin ſak a flere en ſak föke.

XXIIII.

Dræper maþer man .i. ölſtuwu[53]) þer ſkulu banæ ſa æller niu marker bötæ.[54])

13 ## XXV.

Fællir maþer træ niþer a man. far banæ af. böte firi niu marker.

XXI = I. Mand. 10.
XXII = I. Mand. 11.
XXIII = I. Mand. 12: pr.
XXIIII = I. Mand. 13: pr.
XXV = I. Mand. 12: 1.

---

52) Adde *ok*. Cfr. Cap. XXX. infra, et I. Mand. 11.

53) Loco v. *ölſtuwu* aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum.

54) Hoc Caput post C. XXVI. sequi debuisset, tamen ante verba *ſlikt maþer* etc. in fine illius Cap., ea enim sine dubio huc pertinent. Quae in Cap. XXVII. statuuntur, quoque respiciunt ea, quae in hoc Cap. sunt dicta. Cfr. I. Mand. 13.

Digitized by Google

XXVI.

Skiuter maþer vp a lopt. komber niþer ok .i.. houoþ manni. far far.[55] han bana af. böte firi. IX. *marker.* ([56]flikt maþer ſum maþer ok eig kona.

XXVII.

Þön æru þry öll ſum æmmikyt ſkal bötæ þrel ſum aghu[57] æn dræpir[58] værþer. et ær æruis öll. annat ær brölöp. þriþiæ ær giptar öll.

XXVIII.

Warþer vtan garþsliþ ðræpin. þa ſkulu grannar. bötæ niu *marker.* æller bana fa. þer ſkulu bana til þings föræ. ok hanum friþ beþæs til ok fra. han ſkal viþer bana orþe gange. æghi ſiþan ðags friþ ok natær til ſkogs.

XXIX.

Warþer maþer ðræpin þrigiæ byær mellin. ok kallær hwar þerre ſik eſg þa mark[59] agha. þa ſkulu þer værria ſik *meþ* tuenni tylſtom. Falðer nokor þerræ at. þa ſkal þen ater bötæ. Fallær þer allir æller væriæs allir. þa böten alle mannin ater. *meþ.* IX. *markum.* Siþan ſkulu þer allir. þa mark mellin ſin ſkiptæ.

XXX.

Warþer abyrþ boren a mark manz. ok ma ſe bloþ ok bæn hinnugh ſum ðræpin var. þa ſkal þæn bötæ mark a.

XXXI.

Warþer maþer dræpin a aldræ götæ mark. vitæ mæn eig bana til. giul

---

XXVI = *I. Mand. 12: 2.*
XXVII = *I. Mand. 13: 1.*
XXVIII = *I. Mand. 14: pr.*
XXIX = *I. Mand. 14: 1.*
XXX = *I. Mand. 14: 2.*
XXXI = *I. Mand. 14: 3.*

---

55) *far* non est legendum.
56) Verba *ſlikt — kona* pertinent ad Cap. XXIV. Cfr. not. 54. pag. 128.
57) Sine dubio legendum *þiæghn.* Cfr. I. Mand. 13: 1.
58) Lege *dræpin.*
59) *maſk* v. *maik*, ut videtur, hic antea fuit scriptum.

Digitized by Google

ſak by þem næſtæ. vil han eig bana orþe viþer gangæ. þa ſkal han væriæ ſik *meþ* tuenni tylftom. þa ſkal þem by ſak giuæ þer ligger neſt. þa ſkal þæn by væriæ ok ſik *meþ* tylftom. Swa ſkal þen þriþiæ byr væriæ ok ſik. ſiþan þer æru allir varþer. þa ſkal þet hærætþ þer ligger neſt. ok þingat ſöker fang ok fiær gant[60]) han ater bötæ *meþ*. IX. *markum*. æller bana fa.

XXXII.

Falðer maþer vndir mölno hiul. far bana af. böte firi. III.[61]) þen ær a.

XXXIII.

Falðer maþer i brun far bana af. böte firi. III. *marker* þen ær a.

XXXIIII.

14 Falðer maþer af ſpango far bana af. böte firi. III. *marker*.

XXXV.

Falðer maþer af fiſke garþe. ok far bana af. böte firi III. *marker* þen ſum a.

XXXVI.

Gangen[62]) maþer a biorn ſpiut. far bana af. böte firi. III. *marker* þen ær a.

XXXVII.

Ganger a ælghſtokt far bana af. böte firi. III. *marker* þen ær a.

XXXVIII.

Refer maþer træ vp ok falðer niþer i houoþ manni. far bana af. böte firi. III *marker* þen ær a. ok vp reſte.

XXXII. = *I. Mand. 15: pr.*
XXXIII, XXXV = *I. Mand. 15: 1.*
XXXVI, XXXVII = *I. Mand. 15: 2.*
XXXVIII = *I. Mand. 15: 3.*

---

60) Lege *gang*.
61) Adde *marker*.
62) Lege *Ganger*.

Digitized by Google

XXXIX.

Lyſter hæſter ſtanger þiur hugger runi. biter hunder. far bana af. böte firi. III. *marker.* ok ſwa firi annur hemæföð diur. æn þo at þön vilð haua uærit.

XL.

Wm löſkæ mæn vt rikis gangæ hem at manni ok ðræpæ æller ſarghær han. æller hans kono æller hans hion firi at han ſyn þem nokot þet þe beþæs. þa ſkulu þe mæn þylikæ giærningæ göræ fangæs at ſaklöſo. ok gömæs til þes hæræznæmpð .i. þy hæræþi ſum giærningin var gör innan. vær þem æller fællir. (63þer firi þa64) ſak. þa ſkulu þe lif lata ok eig biltoghe læggiæs.

XLI.

Huilkin man ſum ganger hem at manni. ok hugger han æller ſlar æller nöghær han til *meþ* nokrom valzuærkum ſva at han later vp hanum kono ſinæ til at han miſſirmæ henne. þa þen þylikæ gerningæ gör ſkal fangas at ſaklöſo ok gömæs til þes hæræznemð. i þy hæraþe ſum (65giærnin ær giorþæs innan. vær han æller fællir. fellis han firi þa ſak. þa ſkal han lif latæ. ok eig biltugher lægiæs.

Hær byriæs aruæ bolkær meþ ſlokom. 15

I. vm moþer taker ſonar arf[1])
II. vm moþer hafuer tua collæ.
III. vm huru collom ſkal arf ſkiptæ.

XXXIX = I. Mand. 15: 4.

---

63) Lege *fællas þer* etc.
64) Pro *þa* antea fuit scriptum *ſa.*
65) Lege *giærningin giorþæs* etc.

1) Titulus primi Capitis est mendosus, nam ea, de quibus hic dicitur, non in primo sed secundo Capite inveniuntur.

Digitized by Google

IIII. vm konæ ſitir i bo ok ðör bonde.
V. vm bonðe a ſun ok konæ ær *meþ* barne ðigher.
VI. vm ænkiæ giptez ok giæz eig barnæ fæþernis frændum at.
VII. vm maþer far fær adalkono.
VIII. vm konæ giftez annat ſinni.
IX. vm konæ giptez far eig barn.
X. vm bonde gipter ðottor ſinæ *meþ* munð ok malæ.
XI. vm maþer ganger fran kono ſinni laghgiptri.
XII. vm konæ agher frillu ſun oc annan aðalkono ſun.
XIII. vm maþer giuir ſik i kloſter.
XIIII. vm maþer ðræper man vil haua arf hans.
XV. vm måþer far af lanðæ ok ſitir bryti[2]) i bo.
XVI. vm maþer far af lanðe ſitir huſſru i bo.
XVII. vm ænſker maþer ðör æller þiþiſker.[3])
XVIII. vm maþer ðör wet ingin aruæ hans.
XIX. vm konæ firi giær ſtyp barnom ſynum firi arf.
XX. vm hion tu comæ ſaman före annat arf[4]) i bo.
XXI. vm bak arf maþer taker.[5])
XXII. vm bryti ſitir firi bo manz han ær miſkunnæ *maþer* hans.
XXIII. vm bryti ſitir i bo manz köpe[6]) iorþ æller görſimar.
XXIIII. vm bryti ſitir i bo ægher ingti i köpe iorþ æller gör[7])
XXV. vm bonde ðör ok huſſru liuir bor a iorþ hans.
XXVI. vm man giuer frillu barnum ſinum iorþ. frædæ.[8])
XXVII. vm broþer far at köpſærþum ok annar hemæ ſitir.
XXVIII. vm bonðæ ſun ðör vgipter vr garþe hans.
XXIX. vm inlægt fæ varþer bort ſtolit.
XXX. vm faþer hauer giort hemſylgð ſyni ſinum.
XXXI. vm maþer vil man or annöþoghum ðom löſæ.

---

2) F. sic. B. *brytri.*
3) F. *þyþiſker.*
4) Loco v. *arf* antea fuit scriptum *j bö.*
5) Cfr. quae ad huius Cap. textum adnotantur.
6) F. *köpir.*
7) Lege *görſimar.* F. h. v. est abscissa.
8) Lege: *frændæ æller ſvene.* F. sic, ut videtur, habuit, at v. *ſvene* est abscissa.

Digitized by Google

XXXII. vm maþer ætleþer þrel ællr amlut.
XXXIII. vm lanboe. ðör firi fardaghæ.
XXXIIII. vm landroten ðör firi farðaghæ. 16
XXXV. vm fræſgiui[9]) ðör.

Svn ok dotter æru faþurs aruar. taki ſun tua lote ok dotter þriþiung. ær eig ſun æller dotter. þa taki ([10]faþer ok moþer. faþer tua lote ok moþer þriþiungh. ær eig faþer. æller moþer. þa ([11]æru bröþer ok ſyſter. taker broþer tua lote ok ſiſter[12]) þriþiungh. ær eig broþer ([13]æller ſyſter til. þa taki ([14]ſuna börn ok dottor börn. ſunæ börn tua lote ok dottor börn þriþiung. ær eig ſuna born æller dottor börn. þa ([15]taka broþer börn ok[16]) ſyſter börn. broþer bærn[17]) tua löte oc ſyſter börn þriþiung. æru[18]) eig bröþer börn æller ſyſter börn. þa ([19]ær faþur faþir ok moþer faþir. taker faþur faþir tua lote ok moþor faþir þriþiung. ær moþor moþer. ok faþur broþer. þa taker moþer moþer ok faþur broþer gar fran. E huar ſtaðr delæs uiþer maþer af manni ok[20]) konæ af kono vt komin ([21]ok æru iæmpn kynnium gange ee maþer til tuigiæ lotæ ok konæ til þriþiungs.

II.

Moþer taker ſunar arf til enge ſun ðör. þa gangæ dotter til ok takæ[22]) ſlict af[23]) arfui ſum moþer Hauer moþer tua colla. ðör enge ſun .i. adrum colle. þa ſkulu þa[24]) dötter til gangæ ær vm faþur æru *meþ* hanum. ok ſkiptæ arfui viþ moþer ſinæ. taki ſlikt huarin þerre ſum annur.

I = *I. AB. 1; III. 34, 35.* *II* = *I. AB. 2.*

---

9) F. *frælſgiui.* Recte.
10) C. F. om. *faþer ok moþer.*
11) C. *taki broþer tua* etc.
12) B. v. *ſiſter* omissam, ipse addidit scriba.
13) C. *oc ſyſtir þa* etc.
14) C. om. *ſuna börn ok dottor börn.*
15) C. *taki*, om. *broþer börn ok ſyſter börn.*
16) F. *aller.*
17) C. *börn.* F. *brön.*
18) C. *ær.*
19) C. *taki faþur faþir oc ſiþæn ſum för ſwaro lagh* ¶ (35) *Nw e hwar delæz* etc.
20) C. F. sic. B. om. *ok.*
21) C. *æru þe iam ſcyld gange man* etc.
22) F. *takar.*
23) B. *af* omiss. ipse add. scriba.
24) B. *þa* omiss. ipse scriba addidit.

Digitized by Google

III.

Moþer faþer ok faþur moþer. þet ær iampn aruæ. Moþer broþer ok faþer ſyſter þet ær iampn aruæ.[25]) Dottor ſun ok ſuna dotter. þet ær iampn aruæ. Syſter ſun ok broþer ðotter. þet ær iampn aruæ. Collom ſkal arf ſkiptæ ſynder i tu. halft a fæþerni ok halft a möþerni. en þer æru baþer iamſkylðer hanum. ok ſin i mellum uſkilðer. þet ær ſwa at vnderſtandæ. at dör man ok[26]) hauer eig börnæ aruæ. æru[27]) æptir a fæþerni ok möþerni frendir ſin ([28].i. mellin vſkilder. æru annan wægh margher. oc an-
17 nan vægh en. ſwa mikit taker þæn en ſum allir hinir. æn þer æru hanum allir iamſkilder. Bröþræ ſynir æller dötter. æru annanſtaþ flere ok annanſtaþ færre. taker[29]) ſlict en ſum annar. maþer[30]) manz lot. ok konæ kono lot. ok ſyſtræ börn ſamuleþ. ok ſkiptæs[31]) æptir mantali.[32])

IIII.

Syter konæ i bo ok ðör bonde. kallæs hon hauanðe varæ. hun ſkal i bo ſitiæ til fræſtningæ tiughu vikur. þa ſkal a ſe en hon ær hauande. ær hon eig hauande. þa ſkal ſkiptæ. ok giælde hon ater allen þæn koſt hun nötte men hun .i. bo ſat. *meþ* ſornum eþe af ſinum pæningum. hun ſkal a bolæ ſitiæ til fardaghæ neſtu. ær bonðe ðöþer firi fardagha. ſiter hun *meþ* ſkrukke vm fardaghæ. ær ſtempno ðagh firi ſagher. þa ſkal hon af faræ. hauer hun ſaat. þa niutæ þæs ær hun hauer ſaat. ikki far hun meræ af bole vtan hun haui barn. far þæt ſkriſtinðom.[33]) þa hauer hun arf egnat.[34])

III = I. AB. 3; III. 36. *IIII = I. AB. 4: pr.*

---

25) F. sic. B. om. *Moþer broþer — iampn aruæ.*
26) C. om. *ok.*
27) F. om. *æru.*
28) C. *mælli ſcylder*, om. *æru annan wægh — dötter*; add. quidem: *æru annæn wæghin margher oc annæn*, at haec lineola induxit scriba.
29) C. *taky.*
30) C. *man.*
31) C. *ſchipte.*
32) C. *man mantali.*
33) Lege *kriſtinðom.*
34) Pro *hegnat.*

Digitized by Google

V.

Bonðe a ſun conæ ær meþ barne ðigher. þa ſkulu þe baþin i bo ſitiæ.

VI.

Giptis ænkiæ giæz eig barnæ fæþernis frændum at. þa ſkal þæn ſkyldeſti fæþernis frænðe til riþa ok ſeæ horo barnæ pæningæ. faræ. biuþer moþer bæſt til fælægh. þa ær hon næſt ſiri þy at hun ær barnæ arui. vil hun eig[35]) ſva göra. þa ær þæn næſt ær bæſt biuþer til. meþ fæþernis frænðæ raþe. eig ma fra moþer takæ mæþan han[36]) vgipt ſitir. vtan hennæ brut hittis. ok hun miſhæghæ barnæ goz. faþur broþer[37]) ſkal barnz male mælæ. Moþer ſkal raþæ archæ niclum ok takæ ſkylðe ok lukæ. ær moþer faþur til. þa ſkal han raþa ok eig faþur broðer. ær faþur faþir til þa ſkal han raþa. ok eig moþer faþer. Moþer ſkal riþa þriſuar a iamlangænom boos at vittiæ. æn bryti ſitir ſiri.

VII.

Maþer far fær aðalcono gæter viþ barn ðör þy. far aðræ gæter viþ barn dör þy. þa far han þriþiu. þa ðör bonðe. þa en[38]) konæ ær liuande. 18
þa ſkal hun af takæ hemfylgh ſinæ. alt þæt vnöt ær hun æller hennær börn. þa ſkal hin ælzti colðer boſkipte kræuiæ. ok taker af ſin þriþiung af bo. taker hin annar kolðer ſit möþerni. ok læggær ater til ſkiptis. ſiþæn taker han af ſin þriþiungh huat þet ær helðer.[39]) æller hin yngſti colðer. þa ſkal ater lægiæ ok taker ſiþan af ſin þriþiungh. þa ſkal allum ([40]hinðræðægs giæf af lukæ. takx eig fæ til. þa ſkal ſlict enum afat[41]) ſum andrum.

V = I. AB. 4: 1.
VI = I. AB. 4: 2.
VII = I. AB. 5.

---

35) *eig* omiss. ipse add. scriba.
36) Lege *hun.*
37) *broþer* bis est scriptum, sed altero loco deletum.
38) Pro *æn.*
39) Adde *konæ.*
40) Pro *hinðræ* fuit scriptum *hinðræg*, at litt. *gs* sunt deletae.
41) *afatæ* sine dubio legendum.

Digitized by Google

VIII.

Giptæs konæ adrum manni. giptis þriþiæ ſinni. Dör kona a barn .i. hæſkap. þa ſkal þen ynſti[42]) colder arf takæ. löſöræ allæ. ok iorþ þa þe köpt hauæ i garþe. ok ſva ælmænningz[43]) iorþ alla þa hon giptis til. ok giælðe yngſti colder. ſkulder ællær[44]) þör görar varo i æfſtu giptunni.

IX.

Giptis konæ far eig barn i æfſtu giptu. þa giptis hun allum ater til arfs þörnum ſinum. ſunum æn ſyni æru.

X.

Æn bonde giptir dottor *meþ*[45]) munð ok *meþ* malæ. börn hennær mughu eig horbörn hetæ. ſkil þem a. þa ſkal biſkupær at vitnum letæ. vm hionælagh. ok laghmaþer vm arf dömæ.

XI.

Ganger maþer fran kono ſinni laghgiptri. ok i ſiæng annarræ kono aflæ barn. þet ær hor barn. tiker eig at læghmæli faþerni ſit. Mælæ þet frænðer bonða æptir han öðan. viþ kono hans laghgipti. at han atti eig barn þettæ. þen ſkal barn agha huaria nat hos ligger. ok giptir ær til *meþ* laghmælum.

XII.

Conæ aghar frillu ſun oc annan adalcono ſun. þer ſkulu baþir hænnær arf taka. ſlict huar ſum annar. huat þet æru hælðer ſynir ællør ðötter. lægs maþer viþ kono. giæðer[46]) viþ barn. þet ær frillu barn. fæſtir han ſiþan

VIII = *I. AB. 6: pr. Cfr. III. 73.*
IX = *I. AB. 6: 1.*
X = *I. AB. 7.*
XI = *I. AB. 8: pr, 1.*
XII = *I. AB. 8: 2, 3.*

42) Pro *yngſti.*
43) Pro *almænningz.*
44) Pro *allær.*
45) Loco v. *meþ* antea fuit scriptum *ſinæ.*
46) Pro *giæter.*

Digitized by Google

meþ laghum. þa ær þet adalkono barn. þy at þaghar han bættræþi kononæ. 19
þa bættræþi han ok barnnit. ſkiuter þa konæ af handum fær. ma eig boo *meþ* henni at guz rætti. ſtyæls til ſiþan. ok aflar barn. þet ær frillu barn. þör ſau ingti af arue. vtan möþerni ſit num þet ena adalkono barnit.

XIII.

Giuer maþer ſik i kloſter. han ſkal fæ ſkiptæ.[47]) giuis han *meþ* ſinum lot. Dör han i kloſtre. þa ær kloſter aruæ hans. Wil or fara firi iamlangæ ðagh. þet ær vald hans. ær han enæ nat[48]) ok iamplangæ. þa ma han eig or faræ. ok ingſins manz arf takæ. ok eig ſkulu frænder hans wærkum hans værþæ.

XIIII.

Dræper maþer man. vil haua arf hans. han ſkal eig arue hans varæ. Sigher han at han drap han *meþ* vaþa værki. þet ſkal luct hæræz nempdin væriæ æller fællæ. Warþer han eig varþer. þa ſkal han arf taka. ær ſkyldæſter ær þem dræpnæ.

XV.

Far maþer af lanðe. ok ſætir brytiæ firi bo. ſigher at han ſkal fara til roms. þa ſkal bryti firi bo raþæ til iamplangæ. ſiþan ſkal arue raþæ eig bryti længer num arui vili.

XVI.

Far maþer af lande. ſitir huſſruæ .i. bo. hauer barn .i. knæ ok i quiþi. far þet kriſtindom. vænder han hæl ok nakkæ af[49]) hemkinnum. ok

---

XIII = I. AB. 9.
XIIII = I. AB. 11.
XV = I. AB. 12: pr.
XVI = I. AB. 12: 1, 2; 13.

---

47) Hic sine dubio est lacuna. Cfr. I. AB. 9: pr.
48) V. *nat* omissam, ipse add. scriba.
49) Lege *at*.

Digitized by Google

ſtigher ſotom af ſoſterlanðe. þör ſkulu aruar vara ær þa varo han heman for. hanum ſkyldaſter æn han komber eig ater til hemkinnæ. Ingſins manz arf taker han mæn han i greklande ſitir. ok ingin hans arue annar ær æn þen þa var. ær han heman for. Ligiæ tuer mæn ſiuker baþir .i. eno huſe. huarghin þerræ ær annars arui. æn þer döiæ baþir. liuer annar ſva lenge æptir annan. at han mate viþ huſle takæ. þa ær han arui hans. æn þyt han eig talat giti æller huſl takit. þa ær han arui hans. Dör maþer i by ok annar i aþrum. baþir a eno ðögre. faras mæn i mote. ſigher huar andrum ðöþa þerræ. huarghin þerræ ær annar[50]) arui. Brænnæ tuer mæn inni baþir i eno huſi ſenðer. huarghin ær annars arui. Fallar tuer mæn bæþe i enne oreſto. huarghin þerræ ær annars arui. druknæ tuer mæn baþir a eno ſkipi. huarghin þerræ ær annars arui. Skiliæs mæn[51]) hemæ at hemkinnum. far annar a ſkip æller til ſkoghs. dör hin ær hemæ var. ok hittis hin annar döþer ær bort for. wet eig a huat ðögre ær ðo. huarghin þerra ær annars arui.

XVII.

Dör ænſkir æller þiþiſker[52]) hær i lanðe. ær eig þen ſkildaſti hos. þa ſkal arf hans ſtandæ til iamplangæ. ær eig þa arui komin. þa ſkal kononger arf takæ. biſkuper en preſter ær.

XVIII.

Dör maþer wet ingin aruæ hans. þa ær kononger arui hans. ſigher þen ſua ær han ðo at. at han vet van til arua hans. þa ſkal fæ i takum ſtanðæ at lænſto[53]) nat ok iamplangæ. ær eig aruæ komen þa. þa ſkal kononger arf takæ ok giætæ til þes ær þen ſkildaſti komber.

XVII = I. AB. 14: pr, 1. *XVIII = I. AB. 14: 2.*

---

50) Lege *annars*.
51) *at* hic additum, at deletum est.
52) Pro *þyþiſker*.
53) Pro *længſto*.

Digitized by Google

XIX.

Konæ firi giær ftypbarnum finum. vil barnum finum arf vnnæ. fæller hana luct hæræz nenpðin.[54]) þa hauir hun firi giort friþi finum. giui henni friþ dax ok nattar til fkogs. wil eig hennæ fun hanæ friþ latæ flyæ. þa fkal han frærdom[55]) bötæ. fwa mykit fum þer haua vilia. æller takin þer hana þer fum þær nar hænni.

XX.

Siþan hion tu komæ baþin faman. taker annat þerræ arf. förer til bo. legs til bruftoghs far ikki giælð firi. þet fum lefes a ok vburghit ær. þet ær þes þerræ fum arf tok. en[56]) af föþes agho þe baþi. ma huarghit[57]) anðru calf ala. ftoþhors i fkoghe gangæ. all þy fyll fum af föþes agho þön baþen.

XXI.

Taker maþer bo at ([58]bak arf. ([59]orkær eig bryti firi at halðæ ok deiæ. þa fkulu baþin hion auaxt haua. þy biþer maþer fær þærre kono. ær til arfs ftanðer. þy giptir bonde ðottor finæ manni þem ær til ærf ftanðer 21 at þö viliæ baþin auaxt aghæ þen a aflas.

XXII.

Sitir bryti firi bo manz. han ær mifkunnæ maþer bonðæ þes ær bo a. riþer i garþ ok rinder vr far ikki merræ firi num tylftar eþ. at han hauer alt þet vr bo ær han atti. bonde kallær haua lönt bo bægiæ þerræ ok fkutit burt. þa fkal han vita firi meþ tylftar eþe. at han hauer alt fram laght.

XIX = I. AB. 15.
XX = I. AB. 16: pr, 1.
XXI = I. AB. 16: 2.
XXII = I. AB. 17.

---

54) Lege *nempðin.*
55) Lege *frændom.*
56) Adde *þet.*
57) *huarghin* primum scriptum, at *n* in *t* mutatum.
58) Pro *bak arf* sine dubio legendum est *arui.* Cfr. I. AB. 16: 2.
59) *ok ær* primum scriptum, at super litt. *o* ipse, ut videtur, scriba addidit *r.* Legendum igitur: *orkær eig brytiæ firi at halðæ ok* (v. *æller*) *deiu.*

Digitized by Google

han ma eig þiufuer hetæ at handſalu fæ. Hittis nokot inni *meþ* hanum ſiþan hete þiufuer ſiri böte lagha böte ok eig lif late.

XXIII.

Sitir bryti i bo ([60]manz köpe iorþ æller görſimar *meþ* bo bægiæ þerræ. aghe ſva mykit i þy ſum[61]) han köper ſum han ([62]aa i bono. Löner han þy þa þe ſkiptæ. þa ([63]haui ſiri giort ſinum lot.

XXIIII.

Sitir bryti ſiri bo manz[64]) agher ingti i bono.[65]) köper iorþ æller görſimær.[66]) aghe þet bonden ſum goþzit agher.[67]) lægger han lön a[68]) hete þiufuer ſiri.

XXV.

Dör bonde huſſru liuer bor a iorþ hans. ðör ſiri vtarſtu fardaghæ. þa ſkal hon til ſinnæ iorþ fara. ok halſt viþ landboa ſin haua. han a vitu til ars fæſtu ok eig længer. ok ſamulunð en huſſru ðör ok bonde liuer.

XXVI.

Giuer maþer frillu barni ſinu eyngh æller frænðæ æller ſvene. far þet barn æptir ſik þa haui þa iorþ. far eig barn. þa gange þit hun ater ſum hun var vt af giuin, vtan þet ſe giort *meþ* anðrum forſkælum. witnum æller brewom. konæ taker þriþiungh i bo ok þre *marker* af hans lot. ſiþan tymber ok möllno reþe. þa ſkal alt ſkiptæ ſum bo. Skulder ſkulu þe baþe lukæ ok baþe kræfiæ. huart þerræ ſlict ſum i bo a. huat þer varu för gö-

---

XXIII = III. 37.
XXIIII = III. 38.
XXV = I. AB. 18: pr.
XXVI = I. AB. 18: pr. ſin, 1, 2; III. 110; IV. 9: 2. not.

---

60) C. *cöper iorð eller apra gærſimær* etc.
61) C. om. *ſum.*
62) C. *ægher .i. bo.*
63) C. *hawer han forgiört ſin lot .i. bo.*
64) C. om. *manz.*
65) C. *bo.*
66) C. *gærſimær.*
67) C. *a.*
68) C. om. *a.*

Digitized by Google

rar[69]) æn þe ſaman komo æller ſiþan. vtan man drap et. Saræ böter ok barþadaghæ[70]) böter. ok vingiæfuær agho þe baþi at takæ ok lukæ af ſinum 22
bo pæningum æller af köpe iorþum. æn eig af hænnær ærſþer iorþ.

XXVII.

Far annar broþer köpfærþum ok annar hemæ[71]) .i. aſko ſitir. baþe agho þer æmmikit af arui. ſwa ok en man ſætter ſun ſin til bokar. ok annar biærgs firi boo. þen far ekki þy mærræ[72]) firi ſit arwiþi ok hins fræmlaghu

XXVIII.

Dör ſun manz ogipter vr garþe ok faþirin boter vt firi han til hundræþæ markæ ([73]ok annar aflar til hundraþæ markæ. þet ſkal faþirin mæþan han ær liuande alt ater bötæ ſum lagh ſighiæ. ok ſiþan taki[74]) halft huar þerræ af arfue.

XXIX.

Inlaght fæ warþer burt ſtulit. rent[75]) æller brent ok bonðæ fæ meþ. giælðe ikki firi. han ſkal vitæ meþ tylftar eþe. at hans fæ var meþ ſtulit.

XXX.

Hauer faþer hemfylgh giort ſyni ſinum. falðer faþer fra. þa ſkal ater til ſkiptis bæræ viþ þen ſum vgiptir ær. hanum ſkal ſlikan ſama lot af garþe göræ ſum han hafþe hem til boos ær giptir ær. ſwa ſkulu dötter ſkiptæ ſum ſynir æn þer æru aruar. hauer þæn af iorþo ſalt ær gipter ær. þet ſkal ſtanðæ i hans lot. þa ær þer ſkiptæ. Dör ſun gipter or garþi a eig

---

XXVII = I. AB. 19. *XXX = I. AB. 21.*
XXIX = I. AB. 20.

---

69) *göran* scriptum, at *n* in *r* mutatum.
70) Lege *bardaghæ*.
71) *fitir* hic add. at lineola induxit scriba.
72) Pro *merræ* v. *meræ*.
73) Verba *ok* — *faþirin* omissa, in inferiori folii margine addidit scriba.
74) *tiki* primum fuit scriptum.
75) Pro *rænt*.

Digitized by Google

börn. æru þe ſkilð at boo ſinu. faþer ok moþer. þa ſkal faþer arf taka. ok baþin löſæ pæningæ. faþer ſkal iorþ latæ hem fylgiæ.[76]) moþer ma eig iorþ giuæ fran rattum[77]) ſkaparuæ. Dör ſun a barn æptir ſik. ær hanum hem giuit abole iorþar þær aghu börn vitu til þes. ([78]ok eig til flere. ær eig num et bol. þa fa eig til þes. æru tuar ſtuwr ok tompgar þer[79]) .i. mellum. þa æru tu bol. kallar til enkæ akers æller enkæ engh. þer far ekki vitu til num han vili. han kallar hem giuæ. Skuldum ſkal ſkiptæ ſum bo. a þingæ ſkal viþ halz örum takæ. ok ſwa fram fæliæ. ok þem .i. hanð fa ſum han vil. huat han ær helðer ſkilder æller vſkylðer.

XXXI.

23 Wil maþer man or anögþom. ðom löſæ. þa ſkal ſiunættingh giæræ firi þem ær handæ mellum hauer.[80]) ok biuþe þem tua oræ gulz æller tuar marker væghnær.[81]) ok latæ vitni til bæræ a ſinættingæ[82]) at han ær hanum ſua ſkylðer at han a at löſæ han. at lagmæli. þing ſkal viſæ ok biuþæ fæ a þinge ok ſwa a enðaghæ. ok vita æptir meþ tuenni tylſtom. at han ær hanum ſua ſkylðer at ([83]a löſæ han laghmæli. Siþan ſaar han eig vart han num han kalli barn ſit varæ. halde han hanum æptir ſæghnær þing. þa hætte viþ ſinum niu markum ſakſokiæ ſwa kononge ok ſwa hæræþe.

XXXII.

Ætleþer man þrel æller ambut. ok taker i æt meþ ſik a þinge. þa taker han arf haus. æn eig er ſun til æller ðotter. faþer æller moþer. broþer æller ſyſtur. ær nokot þerræ til ok ætleð.[84]) þa taker þet arf. ær ingti þerra til. þa taker þen arf ætleðe.

XXXI = I. AB. 22.

XXXII = I. AB. 23.

---

76) Loco v. *fylgiæ* antea fuit scriptum *ðömæ*.
77) Pro *rættum*.
78) Verba: *ok — þes* omissa, in inferiori folii margine add. scriba.
79) Lege *tompgarþer*.
80) Voc. *hauer* omiss. ipse add. scriba.
81) *væghnæn* primum fuit scriptum.
82) Lege *ſiunættingæ*.
83) Lege: *han a at löſæ han at laghmæli*.
84) *ætleder* quoque legi potest.

Digitized by Google

XXXIII.

Dör lanboe firi fardaghæ. þa[85]) æru tuer löter löfer af bole hans. ær rughi fat a bole. þa fkal þen ær bol a giælðæ aruænum æmmanger fkiæpur fum ær a fat. Dör konæ þa ær þriþiunger lös af bole.

XXXIIII.

Dör lanðroten. þa fkal lanboe quar fitiæ til fæfta[86]) hans ær int. æller ([87]ater lukæ til giæf finæ.

XXXV.

Dör frælfgiui callæ þer ær han agho han varæ giptan til tuigiæ lota. þa fkulu þe giælðe cono hans mark at hindrædax giæf af finum lot. æn þer þora vita han til tuigiæ lotæ.

Hær byriæs giptæ bolker meþ flokum. 24

I. vm kononger vil fær kono byþiæ.
II. vm bonðæ fun vil fer kono biþiæ.
III. vm ætboren man fær frælfgiui[1]) fæfter.
IIII. vm bonde giuer manni fak at han hauer hufcono hans.[2])
V. vm konæ hauer hor giort ok ær hun fan at.
VI. vm man giuer kono finne hor fak.
VII. vm maþer fæfte ænkiu ok flyter hem.
VIII. vm maþer fæfte mö giör viþ legher firi bröllöp
IX. vm maþer ligger viþ löfkæ cono.

XXXIII = I. AB. 24: pr.
XXXIIII = I. AB. 24: 1.
XXXV = I. AB. 25.

---

85) Loco v. *þa* antea fuit scriptum *tuer.*
86) *fans* primum fuit scriptum.
87) *aater* scriptum est, at primum *a* deletum. Lege: *arui lukæ hanum til giæf finæ.* Cfr. I. AB. 24: 1.
1) Lege *frælfgiui.*
2) Adde *lægræt.*

Digitized by Google

X. vm maþer liger meþ frælſe foſtro.
XI. vm anogth foſtræ bær nyclæ bonðæ.
XII. vm maþer vil leghers bot ut ſokiæ.
XIII. vm ([3]hauande cono man abyrghe manni.
XIIII. vm frænzim deles[4]) hionæ mællum.
XV vm konæ miþer barn ſit.
XVI. vm bonde hæftir fæſtir cono manz.[5])

Kononger vil fær kono biþiæ. ær þet vtanrikis. þa ſkal han mæn ſinæ lata fara ærænde ſit at wrækæ ok fæſt takæ. þa ſkal kononger .i. gen riþa ok mund giua tolf marker gulz æller tua byær at væþium fætiæ.

II.

Bonðæ ſun vil fær kono biþiæ. han ſkal hin ſkyldæſte at hittæ ok bön ſinæ byriæ. ok fæſtnæþæ ſtæmpnu lægiæ. a hænni ſkal til fæiær fæghiæ. næmpnæ iorþ æn til ær. næmpnæ man. næmpnæ quicfæ. þet ær giuæ uil. næmpnæ ligiænðæ fæ æn til ær. Thaghær firi fæſt[6]) ær ſkilt. ok handum ær ſamat[7]) takit. þa æru til giæuær æll*ær*[8]) intar. æn vingiaf ſkal lukin varæ a giptær quælde. þa þe koma baþin vnder enæ ble. alt þet ſum gips at hindrædax a fæſtnæþa ſtempnu ok lyſis a giptær quelde. þet ær alt fult fangh iorþær. æn vm færþ komber a. annantingiæ a hindrædaghinum æller för. ok eig annath fyr æn þer koma baþin a en bulſter æller a[9]) enæ ble. Skiliæs þe at ſiþan firi nokræ fallæ ſakir. haui hon morghinn giæf ſinæ. æn eig varur[10]) forſkyæl firi gior. æller ær hun eig laghfangen. Ær eig ſon

I = *I. GB. 1.* *II* = *I. GB. 2: pr; 3; III. 67, 129.*

3) Lege: *man abyrghe hauande cono manni.*
4) Lege *tæls.*
5) Adde: *XVII. vm konæ löper bort fran bonðæ.*
XVIII. vm maþer gör lægher ok öör v-ſotter.
6) V. *fæſt* omissam, ipse addidit scriba.
7) Lege *ſaman.*
8) Pro *allær.*
9) *vnder*, ut videtur, legendum.
10) Lege: *varu annur.*

Digitized by Google

faþer æller broþer. þa taki arwi wingiæf. Waþer fæſte kona manz takin. þa a IX. *marker* þen ſkilðaſti. ok[11]) fæſti maþer. ok ſwa kononger. ok ſwa allir mæn. ok boe *meþ* henni aldrigh. þer ſkulu friþar hans agha wald komy alðrigh i friþ fyr æn þe viliæ ær ſak ſökiæ.

III.

Biþer ætboren[12]) man ſær frælzgiwu fæſt*er* han hanæ. ok fær *meþ* laghum. þa ſkal *mark* vingiæf varæ. Far frælzgiui ætiæþæ[13]) kono. þa ær *mark* wingiæf. ok *mark* hinðræðax giæf. börn þerræ ſkulu ætboren varæ. Hwarn ſtaþ ſum hinðræðax giæf gips.[14]) þa ær þriþiungs ſkipte a bo þerræ. ok eig þrea *marker meþ*. Far frælzgiui foſtro giægs[15]) eig vingiæf ok hinðræðax giæf þa giptis hon til hælfnings. gifs vingiæf. þa giptis hun til þriþiungs. ok hindrædax giæf af hans lot. vil þræl huſkono fa. giui tua öræ til ſiængh hennær þem þer hana a. ikki a kiæſſir i barnom.

IIII.

Giuer bonde manni ſak at[16]) huſkuno hans lægræt. ok hanum ſkam giort. quæþer han ne viþer. þa ſkal han gangæ firi *meþ* tylſtæ eþe. þor han eig ſwæriæ. þa ſkal han böte ſæx öræ.

V.

Hau*er*[17]) konæ hor giort. ok ær hon ſan at fak þerræ. þa ſkal leþa hanæ til þriſcullæ kippæ af henni mantul ok ſkæræ af hænni bakſkyurtu. ok ſkiutæ ſua vt vm ðör fran boos lot ſinum.

III = I. GB. 4. *IIII = I. GB. 5: pr.*

---

11) Adde *ſwa*.
12) Loco v. *ætboren* antea fuit scriptum *maþer*.
13) *ættæþæ* sine dubio legendum.
14) Pro *gifs*.
15) *giærs* vel *gifs* sine dubio legendum.
16) Adde: *han hauer*. Cfr. ind. Capp. et I. GB. 5: pr.
17) *Haua* primum fuit scriptum.

Digitized by Google

VI.

Giuer maþer kono ſinnæ hor ſak. þa ſkal hun væriæ ſik *meþ* ſiu mannum af næmpðinne. varþer hon varþ. böte henni. III. *marker.* þem ſkal ater til bos lægiæ. taki vt hun æller hænnær arue huat þem ſkil æller[18] heel æller hugher. Warþr hun eig varþ. þa ſkal hon gangæ fran boos lut ſinum .i. huar ðax klæþum.

VII.

Feſtæ maþer enkiu ok flyter hem. lægs hos aflar henni barn. þær a ingin ſak a æn þo at han bryti hus æpti hænni. ſin æller hænnæ. Warþer barn ſiþan föt ær öl ær giort. þa ær þet aðalcono barn. þy heter fangen fæſt enkiæ.

VIII.

Feſter maþer mö gior viþ legher. þa ær han ſaker at ſæx *markum* viþ faþer hænnæ

IX.

Ligger maþer viþ löſkæ kono. ok fæſter hana ſiþan. ok mælir vingiæf þa ær legher böt.

X.

Ligger maþer viþer frælſæ foſtro. afla *meþ* henne barn. böte tolf öræ.

XI.

Æn annöþof[19] foſtræ bær nıclæ bondæns. liggær maþer *meþ* henni. böte. III. *marker.* firi ambut. ſæx öræ. Firi ætbörnna[20] kono. VI. *marker.*

VI = *I. GB. 5: 1.*
VII = *I. GB. 6: pr. Cfr. II. Add. 12: 2.*
VIII = *I. GB. 6: 1. Cfr. II. Add. 12: 2.*
IX = *I. GB. 6: 2. Cfr. II. Add. 12: 2.*
X = *I. GB. 6: 3. Cfr. II. Add. 12: 2.*
XI = *I. GB. 6: 3, 4. Cfr. II. Add. 12: 2.*

---

18) *hælder* legendum videtur.
19) Lege *annöþog.*
20) Pro *ætborna.*

Digitized by Google

Æn ambut ſkal varþæ. þen ær barn a viþer. þer til hon giter kuern dræghit ok ko molkat. ðör hon af barne. böte. III. *marker*. enlöpræ cono leghер ſkal væriæ *meþ* tylſtæ eþe. baþe ætbornæ ok annoghre.

XII.

Wil[21]) maþer[22]) læghers bot vt ſökiæ. þa ſkal ([23]han til hærazþins æller til fiærþungs þings fara. ok lata fær endagha hem dömæ. at ſökiæ han *meþ* ([24]ſiu mannum. þa han ſöker a endagha. þa væri ſik hin *meþ* ([25]tolf mannæ eþe. ok ſiu mæn af næmpdinne æptir. æller böte lægher bot.[26]) Giör han eig ræt ([27]innan förſta lanzþings. ſiþan han er ſökter antingiæ *meþ* botom æller laghum. læggiæ lagmaþer han friþloſan mællan æluær ok tiuiþar ee til han ræt gior.

XIII.

Abyrgher man hauande kono manni. þem ær a viþ hana barn. ðör hun af barne. böte. VI. *marker* firi lægher ok firi ðöþ. III. *marker*.

XIIII.

Tæls frænzimi hionæ tuægiæ mællum. þa ſkal a þingæ teliæ ok biſcups loſ til fa at ſwæriæ *meþ* tuenne tylſtom biþiæ ([28]ſær. ſ. s. g. h. oc v. ſ. 27 at frænzim ocur ær ſwa ſkylðr ſum nu hauer iak talt. þy ma iak eig bo *meþ* henni at guz rette. ([29]Giuer maþer ſik ſiæluer ſak. kallar ſik ſwa ſkylðæ kono haua. at han ma eig bo *meþ* henne[30]) at guz rette. þor han eig viþ ganga. þa ſkal han væriæ ſik *meþ* tuenne tylſtom. Warþer han varþer. þa ſkal han ſkiliæs viþ kono. falz han at þa ſkal han bo *meþ* henni.

XII = III. 64. Cfr. II. Add. 12: 1. *XIIII = I. GB. 7.*

---

21) *Wiþ* primum fuit scriptum.
22) C. *man.*
23) C. *til hæræzþingh faræ eller lanzþingh oc* etc.
24) C. *XII. mæn.*
25) C. *XII. eþ.*
26) C. *laghæ böte.*
27) C. *hwarte met laghum eller botom innæn þryþæ lanzþingh. þa scal lagman han friþlöſen leogiæ mellin* etc.
28) Cfr. not. 48. p. 127.
29) Loco vv. *Giuer — ſiæluer* antea fuit scriptum: *þor han eig viþ ganga.*
30) Loco v. *henne* antea fuit scriptum *guz h.*

Digitized by Google

XV.

Myþer[31]) konæ barn ſit ðraper ſun faþur ſin. æller faþer ſun ſin. broþer broþor ſin. bröþunger bröþungæ ſin. ſyſtrunger ſyſtrungh. faþurbroþor ſin. moþorbroþer ſin. faþurfaþer ſin. æller ſunæ ſun ſin. æller dottor ſun. æller ſyſtur ſun ſin. æller broþer ſun ſin. allum ſlikum malum ſkal af landðe ſkriptæ. meþ breue til pauans i rom. þer ſkulu af pauanom bref takæ. ok til biſcups fara. ok latæ ſe hwilkæ miſcun þe þer ſingo. biſcuper ſkal þem bref fa for tiundæ ſin. þet ær queþiæ konongs ok biſcups ok aldræ wæſgötæ. at ſlict mal ſkal alt til rom ſkriua. Sinno ðagh þen ſum neſt ær æptir martins meſſu dagh at quelðæ. þa æru mungaz tiþer allar laghktaknær.

XVI.

Hæftir bonðe feſtir kono manz. þa ſkal bruþmæn til giæræ a bröþlöpes daghi. tua men til garþs at göræ griþ at heþæs. þa ſkal þem adrum griþ giuæ i garþ ok ur. þa ſkal kleþe mætæ. ſiþan firi gipt ſkiliæ. Swa ær firi gipt at ſkiliæ. þaghar þer comæ baþin a en bolſter ok vnðer enæ ble. þa a hon þriþiungh .ſ. bo ok. III. *marker* af hans lot at hindrædax giaf. Syn han hanum ſinæ fæſte kono at þrim ölſtempnom. þa ær han fæker at. IX. *markum* uiþ ſakfökiæ ok ſva viþ konongh ok ſua viþ hæræþ. Swa ſkal bonðe biuþa fæſte kono at laghum ſum beþæs at þrim ölſtempnum. þæt ær laghæ forfal manz æller eono. æn ſiuk æru. æller ([32]æn bruþ warþer inni brænð. æller en þiufnæþer æller boos ran[33]) ær iver gangat. en han þing later vifæ. þa ſkal tua mæn a þingæ lagha forfal lata bæræ. later han ſer hem[34]) enðaghæ ðömæ. ok vil eig at þy litæ. þa ſkal han a endagh meþ tylftar eþe ok tuem vitnum b. ſ. s. g. h. oc. v. ſ.[35]) at han fik lagha forfal. ok þy matte han eig giptæ hana. nu vil han væriæ hana firi hanum. þa ſkal han firi biſcupe meþ þem ſkyldaſtæ tæliæ at frænzim

XV = *I. GB. 8: 1; 9: pr.* *XVI* = *I. GB. 9: 1—7.*

31) Pro *myrþer*. Cfr. not. 2. pag. 118.
32) Lege: *bruþ waþir inni brænðær*. Cfr. I. GB. 9: 5.
33) V. *ran* omissam, ipse scriba addidit.
34) *þæm*, ut videtur, primum fuit scriptum.
35) Cfr. not. 15. pag. 91.

Digitized by Google

þerræ ær ſwa ſkylð. at þer mogho eig bo ſaman at guz rætte. ok ſigher han ne uiþ hana eig fæſt haua. þa ſkal biſcup*er* þet m*eþ* vitnum letæ

XVII.

Löp*er* konæ bort fran bonðæ.[36]) taki bondæn göz alt. Wræker bonðæ hanæ. böte bonden. III. IX. m*arker* i þre ſtaþi.

XVIII.

Gör maþ*er* lægh*er*. ok ðör han vſotter. þa ma þet ſökia til þriþiæ aruæ oc eig læng*er*[37]) þa ðyliæ, böte. vt. VI. m*arker*. ok þet ſkal vt ſökiæ ræter kono malſmaþ*er* ok eig annar. ok haui han tua löte. ok hun þriþiung af botom. Æro flere kononne iamſkyld. taki þen ſak ſoker. dör konan for en lægh*er* ær böt tiki hænnæ arui hænna lot. Gvþ giui os þe giptæ mal. var herræ gömæ varæ ſyæl.

Retloſæ bolker.[1])

I. vm huru konongh ſkal væliæ.
II. vm biſcup ſkal takæ.
III. vm huru laghman ſkal takæ.
IIII. vm maþ*er* tak*er* bo manz at vfelðo[2])
V. vm maþ*er* hugger hus manz vp at vſæktæ.[3])
VI. vm maþ*er* callar man vquæþins orþ.
VII. vm maþ*er* callar ættaþan man frælſginæ.

XVII = III. 56. fin.

---

36) Loco v. *bonðæ* antea fuit scriptum *manni*.
37) Quaedam sine dubio hic sunt omissa.
1) Hanc rubricam e cod. A. mutuati sumus. Etenim B. nullam hoc loco habet rubricam; cuius rei caussa nos quidem non fugit (cfr. not. 1. ad I. RB. rubr.), cum vero rubrica hic esset necessaria, illa, quam habet antiquissimus codex, licet minus apta, potius servanda visa est, quam alia quaevis eligenda.
2) Loco vv. *at vfelðo* antea fuit scriptum: *up at vſætto*.
3) Lege *vſækto*.

Digitized by Google

VIII. vm maþer ſigher man haua fæ æller hors æller nöt

IX. vm vquæþins orþ kono.

X. vm konæ ſiri giær ko æller cono bo æller bondæ.

29 XI. vm kona far m*eþ* wiþſkiplum.

XII. vm maþer ræni man handrani.

XIII. vm maþer værþer ræntir m*eþ* fullum walzuerkum.

XIIII. vm maþer ranir[4]) man a vægh klæþa ſinnæ.

XV. vm maþer bryt*er* hus manz vreþer.

XVI. vm maþer kræw*er* ſkulð af manni.

XVII. ([5]vm *maþer* dæp*er*[6]) nöt ællr hors ſiri manni

XVIII. vm maþer dræp*er* nöt æller hors a byar mark annars

XIX. vm fæ wæþer dræpit[7]) fa[8]) a ([9]in iorþ.

XX. vm fæ ðræp*er* annars manz fæ.

XXI. vm fæ ðör i manz hand værkum.

XXII. vm fæ flögher ſælſt i giærþe[10]) ok far bana af.

XXIII. vm maþer æltir fæ vr giærþe[11]) ok far bana af.

XXIIII. vm fæ warþer læſt.

XXV. vm maþer take*r* lan at lane.

XXVI. vm þrel æller ambut löp*er* brut.

XXVII. vm lær manni þrel ſin.

XXVIII. vm maþer leghe heſt æller ukſæ æller ko af manni.

XXIX. vm maþer legg*er* fæ ſit in til giæzlu at annars.

XXX. vm maþer wil ſwene æller frændæ iorþ giua.

---

4) V. *ranir* omissam ipse addidit scriba.

5) Titulum Cap. XVII. omisit, at in margine addidit scriba; quo tamen factum est, ut series numerorum sequentium titulorum sit turbata.

6) Lege *dræper.*

7) *dræpin* primum fuit scriptum.

8) *fa* non est legendum.

9) *en iorþ* sine dubio legendum.

10) Loco v. *giærþe* antea fuit scriptum *gærþe.*

11) Pro *i* primum *a* scriptum.

Digitized by Google

Swear agho konongh at taka ok ſwa at wrækæ. han ſkal *meþ* giflum owan fara ok .i. öſtræ götlanð. þa ſkal han fændæ mæn ſinæ. higat gioræ til alðræ götæ þings. þa ſkal laghmaþer giflæ ſkipa. tua ſunnan af lande. ok tua norþan af lanðe. ſiþan ſkal aðræ fiura mæn af lanðe giöræ. *meþ* þem ſkulu til iuna bæckar i gen riþa. öſgötæ giflæ ſkulu þingat fylgiæ ok witnæ bæræ at han ær ſua walðer ſum lagh ſigiæ. þa ſkal alðræ götæ þing .i. gen hannum nempnæ. þa ær han til þings komber. þa ſkal han eþ[12]) allum götum trolekan ſwæriæ. at han ſkal eig ræt a lanðe varo brytæ. þa ſkal laghmaþer han fyrſt til konongs ðömæ. ſiþan aðræ þe han biþer til. kononger han ſkal þa þrim mannum friþ giuæ. þem ſum eig haua gört niþings værk.

II.

30

Æn biſcup ſkal takæ. þa ſkal kononger alla lanða at ſpiriæ. hwen þe haua viliæ. han ſkal bondæ ſun varæ. þa ſkal kononger hanum ſtaf i hand ſa oc gul fingrine. ſiþan ſkal haṅ i kirkiu leþæ ok a biſcups ſtol ſætiæ. þa ær han til comen wals vtan til wixll.

III.

Bonðæ ſun ſkal laghmaþer varæ. þy ſkulu alle bönder[13]) raþa *meþ* guz miſcunð. kononger ſkal nempð firi ſik ſætiæ. ok laghmaþer a þingæ. þæt hete ee alðræ götæ þing ær laghmaþer ær a. þer ma folk ætleþæ ok ſættum lyſæ. æn buþkafle ær firi gangen. ([14]Ingen man ma hus manz brænnæ vtan han kaſnæ vargher hete. han hauir firi giort lande ok löſum örum.

I = I. RB. 1.
II = I. RB. 2.
III = I. RB. 3.

---

12) *fik* sine dubio legendum. Cfr. I. RB. 1: pr.
13) *bönden* scriptum, at ultimum *n* scalpro mutatum in *r*.
14) Quae in hoc Cap. sequuntur, ad Cap. V. pertinere videntur. In antiquiori codice, quem secutus est scriba, haec sine dubio fuerunt in margine adnotata.

Digitized by Google

IIII.

Taker maþer bo manz up.[15]) þet ær. III. nȳu *marka* ſak a IX. *marker* ſakſökin ok ater giælð firi bo ſit *meþ* fornum eþe. ok kononger a. IX. *marker*. ok ſua hæraþe.

V.

Hugger maþer hus manz up at vſöktu. þet er III. IX. *marka* ſak. a IX. *marker* ſakſökin ok ater giælð firi ſkaþan. oc. IX. *marker* kononger. oc ſwa allir mæn.

VI.

Callær maþer man bikiuhuælp. huar ær þet ſigher han. þu ſaghi hin. iak ſkiærſkote þet at þu callar mik vquæþingz orþ. þa ær þæt þrigiæ *marka* ſak. hete. III. ok æru tuar. ſæxtæn örtugher .i. huarn lot. þæn þet vitis væri ſik *meþ*[16]) tolf mannæ eþe ok tuem vitnum. ſva ſkal all vquæþins orþ ſökiæ oc firnæ orþ.

VII.

Callær maþer man frælzgiuæ þæn .ær ætboren ær. þet ær vquæþins orþ. III. *marka* ſak. hete þre oc æru tuar.

VIII.

Iak ſa at maþør hafþi viliæ ſin *meþ* faar. huar ær þet. þu ſagþi han. iak ſkiærſkote þy at þu callar mik vquæþins orþ oc fyrnær orþ. þet ær þrigiæ markæ ſak. hete þre oc æru tuar. Iak ſa at þu atte viliæ þin viþ ko æller hors. þet ær fyrnær orþ þet ær. III. *marka* ſak. hete þre oc æru

IIII = *I. RB. 4: pr.*
V = *I. RB. 4: 1.*
VI = *I. RB. 5: pr.*
VII = *I. RB. 5: 1.*
VIII = *I. RB. 5: 3, 4.*

15) Adde: *at vfelðo.* Cfr. ind. Capp. et I. RB. 4: pr.

16) *meþ* bis est scriptum, in fine nempe praecedentis, et initio sequentis lineae.

Digitized by Google

tuar. ælle*r* væri ſik m*eþ* tolf manna eþe. Iak ſa at þu atte moþer þinæ̃ þet ær þrigiæ m*arka* ſak. hete. III. oc æru tuar.

IX.

Þæſſi æru vquæþins orþ cono. iak ſa at þu reſt a quiþgrinꝺe oc löſhaꝛeþ oc löſgiurþ i trolzham. þa ær alt var ærnrikt nat ok dagh*er*. þet ær vquæþins orþ. Callar cono hortughu. þet ær vquæþins orþ. Callar hana haua at faþur ſin. þet ær vquæþins orþ oc fyrnæ orþ. Calla hana kunnæ firi giæræ ko ælle*r* bo. þet ær vquæþins orþ. Callar hana haua myrt barn ſit. þet ær fyrnæ orþ. all þeſſi ſyndæ mal ſkal fyrſt viþ preſt talæ oc eig bregþa vp m*eþ* awnd oc illum yiliæ. num han fæki ſik at þrim m*arkum*. hete III. oc æru tuar.

X.

Firi giær cona ko ælle*r* ([17]bo. cono ælle*r* bonde. warþ*er* hun takin viþ. giælꝺe lif ſit firi. þet ligg*er* til hæraznempdinne. falz hun at. þa böte. III. IX. m*arker*. ok þær a biſcup*er* þre m*arker* af at konongs ræt.

XI.

Far konæ m*eþ* wiþſkiplum. böte þrenni fæxtan ortugh*er* enar biſcupe. ok tuar hæraþe oc kononge.

XII.

Maþ*er* rænir man.[18]) oc ær eig blat ælle*r* bloþokt. ælle*r* ſan aſynir vitni til. þa ſkal væriæ ſik m*eþ* tolf mannæ eþe. ok tuer mæn ſkulu vitni bæræ. ok ater .i. tölft ſtanꝺæ. falz han at. þet ær þrigiæ m*arka* ſak. hete þre oc æru tuar. fæxtan örtuher i huarn þriþiung.

IX = I. RB. 5: 5, 6. *XII = I. RB. 6.*
X, XI = IV. 21: 21.

---

17) Melius: *cono. bo ælle*r etc. Cfr. ind. Capp. et II. Add. 5: pr. 18) Adde *handrani.* Cfr. ind. Capp. et I. RB. 6.

Digitized by Google

XIII.

Warþer maþer rænter *meþ* fullum walzuerkum oc ſynis acomer a hanum æller æn ſann aſynar vitni æru til. þa væri ſik *meþ* fiærþungþungs[19]) nempðinni. æller böte þrenni IX. *marker.*

XIIII.

Rænir maþer man a vægh vti clæþæ ſinnær. gar viþer. ([20]böte. III. *marker* hete þre ok æru tuar. callar ſik agha oc giter eig vart. gar eig ui-
32 þer. varþer ſiþan openbart. þæt ær þrenni nio *marka* ſak æn han falz at.

XV.

Brytir maþer hus manz wreþer. þa ſkal han vitæ firi *meþ* tylſtæ eþe æller böte. III. *marker.* hete þre oc æru tuar. taker han nokot bort. giælðe ater ſkaþan oc a þrenni nio *marker.*

XVI.

Kræuer maþer ſkulð af manni. þa ſkal han a granna hans callæ. ok lata þem viþer vara. ok höræ at han kræuer ſkulð ſinæ. þa ma han ſökiæ han[21]) ſiþan æn han vill. a han ſkuld at kræuiæ. þa ſkal han ſiunætting til latæ giæra. ok haldæ firi hanum til ſkuld ſinnæ. þa ſkal ſkuld fram lægiæ. oc eþ ſin ouan a. æn þem ſkil vm at han a hanum eig meræ at giældæ. quæþer hin ne viþ. ok[22]) kallar ſik eig agha hanum ſkulð at giældæ. þa ſkal han ſuæria *meþ* tolf mannum oc tuegiæ mannæ vitnum. at han a hanum eig ſkuld at giældæ æller giæf at lönæ. bær han þryt viþ. lati þa ut dömæ ſiþan ſkuldenæ oc a þre *marker.* hete. III. oc æru[23]) tuar. Huar ſum adrum a ſkulð at gældæ. ee huat þet ær hælzt. ær eig han ſialuer a ſino goz. giæri ſiunettingh firi hans brytiæ.[24]) löſer eig han[25]) ſkuldena

---

XV = III. 78. *XVI = I. RB. 7: pr; III. 39.*

---

19) Lege *fiærþungs.* Primum *fiærþungdsgs,* ut videtur, fuit scriptum.
20) Loco vv. *böte — hete* antea fuit scriptum: *ſiþan openbart.*
21) F. om. *han.*
22) F. om. *ok.*
23) Loco v. *æru* antea fuit scriptum *tuar.*
24) F. *briptiæ.*
25) F. *þen.*

Digitized by Google

ſum a[26]) giælðæ innan manæþæ ðagh. æller ganger lagh firi meþ tolf mannæ eþe ok tuægiæ mannæ vitnum. þa vari bryti friþ los. ok ſwa þæn[27]) brytin æptir han comber ee til ſkuldin ær[28]) lukin.[29]) vtan han haui lagha forfall. ok viti forfall ſin meþ tolf mannæ eþe.

XVII.

Dræper maþer hors æller nöt firi manni ok vetær hanum fæiærfölengh.[30]) þa ſkal han[31]) ſiunettingh[32]) firi hanum giæræ[33]) oc vitni a hænder hanum bæræ latæ meþ maghandæ manni. æru[34]) aſynær vitni til. ſwæri in til hans meþ tolf mannum. oc þen ſtanðæ i eþenom ſum vitnæþi. b. f. s. g. h.[35]) oc. v. f. at þu vete[36]) mær[37]) fæarfölengh oc þu drapt fæ 33 mit. ok þu eſt ſander at ſak þerre. ſiþan ſkal han ater giælðæ meþ ſornom eþe. oc ouan.[38]) III. marker. hete þre oc æru tuar. æru eig aſynær vitni til. þa[39]) væri ſik meþ tolf mannum. þen ær[40]) ſakin ær giuin. bær han þryt viþ. þa böte ſum lagh ſigia. æn þæt fæ ær dræpit ſum tuegiæ öræ ær vært. æller meræ. þæt ær allt[41]) fæiærfölengh. ([42]Wm þæt fæ ær dræpit ær værræ ær æn tuer öræ. þa ſkal þæt tuægilðæ ater hwart ſum vært ær. eig ær föþer föiærfölengh.[43]) eig geet eig[44]) lamb. eig gris.[45]) eig 'gaas. æller ðyli meþ tolf mannæ eþe.

XVIII.

Wærþer dræpit nöt æller hors manz. a byær marku[46]) annars byar.[47]) vet eigh huar[48]) ðrap. þa ſkal ſiunættimg[49]) giæræ firi enom þerræ. ok

XVII = I. RB. 8: pr.

26) F. add. *at.*
27) F. om. *þæn.*
28) B. *æn* primum fuit scriptum.
29) F. *guldin.*
30) G. *feafölgning.* F. *föiærföling.*
31) G. K. om. *han.*
32) G. hic et ubique habet *ſynætting.* K. *ſynæting.*
33) G. *gæta.* Male.
34) B. *eig* hic additum, at deletum est.
35) G. K. F. sic. B. om. *h.* Cfr. not. 15. p. 91.
36) F. *vætte.*
37) G. K. *mik.*

XVIII = I. RB. 8: 1.

38) G. K. *a.* F. *a ouæn.*
39) G. K. om. *þa.*
40) G. *ſum.*
41) G. K. add. *ful.*
42) K. G. *Nv æn þæt fæ værþer dræpit. ſum værra* etc.
43) G. *feafölinger.* K. *fearfölinger.*
44) K. *ella.*
45) G. K. add. *ok.*
46) G. *markum.* Male.
47) K. *byars.*
48) G. *hua.*
49) Lege *ſiunætting.* Cfr. not. 32. supra.

Digitized by Google

haldæ[50]) firi allum oc vitni lata bæræ a ſiunettinge at ([51]þet fik þer fæiærlæſtir a marku þerre af hanverkum mannæ. ok þy aghu þer þæt[52]) fæ ater ([53]*meþ* laghum at bötæ. ſiþan ſkal ſakſöke firi tilft[54]) gangæ. vitæ a hender þem at þet fik þær fearleſtir af hanverkum[55]) manna. a byar marku þerræ. þa ſkulu þe giæld fram lægiæ. allir bofaſtir mæn *meþ* ſornom eþe. at þæt var eig fæiær[56]) bætræ. ok ouan.[57]) III. *marker.* hete þre oc æru tuar. viliæ þer eig ræt giæræ. þa[58]) böte ſum lagh ſighiæ.

XIX.

Warþer fæ dræpit a en iorþ[59]) viti a hender þem ær[60]) iorþ a.

XX.

Dræper fæ annat fæ. bæri hirþingi vitni. oc giælde helt firi *meþ* ſornom eþe. ok ([61]haui han þæt dræpnæ. æller nyti huld oc huðh. ok taki halfgildi þen ær atte af þem[62]) ær drap. ok ſva æn hunder byter[63]) fæ. I þeſſu male ær hirþinge fulder vitnis man. huat han ær helðer[64]) fræls
34 æller anöþogher.[65]) ſyns hanum giæld. þa ſkal ſiunettingh til goræ.[66]) ok latæ bæræ aſynær vitni. þa ſkal reþæ vætti ok kræfiæ böter. Syns hanum retmæli.[67]) þa ſkal ſkirſkotæ[68]) ok ſværiæ a hender hanum *meþ* tolf mannum oc[69]) *meþ* aſynær vitni.[70]) b. ſ. s. g. h. oc. v. ſ.[71]) at fæ þit drap mit fæ.[72]) ok ſva gaf iak þer[73]) ſak til. far han eig ſökn[74]) fræmdæ *meþ* lagha vitnum. þa ([75]þen ſum ſakin ær giuin. væri ſik *meþ* tolf mannum. at

---

XX = I. RB. 9: pr.

---

50) G. K. add. *in.*
51) K. G. *fek fearlæſtur.* (G. *fearlæſti*) *a þera mark. af handuærkum* etc.
52) K. G. sic. B. *þær.*
53) G. K. *böta mæþ laghum. ſiþan* etc.
54) K. *tylſt.* G. *tyft*; male.
55) G. K. *handuærkum.*
56) G. K. om. *fœiær.*
57) G. K. *a.*
58) G. om. *þa.*
59) K. G. add. *manz. ellar træþi.*
60) G. om. *ær.*
61) G. K. *han haſui.*
62) K. G. add. *þæt a.* Recte.
63) G. K. *biter.*
64) G. K. om. *helðer.*
65) G. K. *ey.*
66) G. K. *göra.*
67) G. *ræt mæle.*
68) G. K. *ſkærſkuta.*
69) G. K. om. *oc.*
70) K. *vitnum.*
71) Cfr. not. 15. pag. 91.
72) G. K. om. *fæ.*
73) K. G. *þik.*
74) G. K. *ſokn.*
75) K. G. *ſkal þæn æþ ſakin ær giuin. væriæ* etc.

Digitized by Google

eig drap fæ mit þit fæ. ok þy ær iak eig ſanðer at ſak þerræ ær þu giuer mik.

XXI.

Falder fæ innan[76]) manz handæ værki[77]) .i. dyki[78]) i brun. æller i annur þolik[79]) værk ok faar bana af. þa ſkal vt latæ dömæ. VI. öræ firi heſt. halfmark firi okſæ. ok ſvæ firi hors. ok ([80]ſva firi ko. ſva[81]) ſkal þæt baþi ſökiæ ok væriæ ſum fyr ([82]var ſakt.

XXII.

Vm[83]) fæ flögher .i. giærþi ſva at ingin æltir.[84]) liggi vgilt. Æn vm ([85]giærþi flogher far bana af. giælde þen ater[86]) garþ a.

XXIII.

Æltir[87]) vr giærþi[88]) faar banæ af. ær[89]) til aſynær vitni. giælde þen ſum[90]) a ælti.[91]) ſva ſum melt ær. VI. öræ firi heſt.[92]) half m*ark* firi ([93]ko. oc ſva firi hors. oc ſva okſæ. æru eig a ſynær vitni til. væri ſik m*eþ* tolf mannæ eþe.

XXIIII.

Æn[94]) leſtir heſt æller[95]) okſa æller ko. hugger af horn æller rumpu æller ſtinger öghæ vt. giælde half gildi firi. æller væri ſik m*eþ* tolf mannæ eþe.

XXI = I. RB. 9: 1.
XXII, XXIII = I. RB. 9: 2.
XXIIII = I. RB. 9: 3.

---

76) G. K. *i.*
77) B. *værkæ* primum fuit scriptum.
78) K. G. *diki.*
79) K. G. *polikin.*
80) G. om. *ſva firi.*
81) B. *ſva* bis scriptum est, at altero loco lineola inductum.
82) G. K. *ær ſauct.*
83) G. K. F. *Æn.*
84) Verba: *far bana af*, quae in textu infra leguntur, hic potius sunt addenda.
85) K. G. *flöghir gærþe oc ſaar* etc.
86) G. add. *ſum.* K. add. *þær.* F. add. *ær.*
87) G. K. *Æltis.*
88) G. K. add. *oc.*
89) K. G. add. *þær.*
90) G. K. om. *ſum.*
91) K. sic. G. *hælti.* B. *a. æſte.*
92) G. add. *oc.*
93) G. *oxa ſum för ær ſauct. æru ey* etc. K. *oxa. ſua fore ko. oc ſua fore hoors. æro ey* etc.
94) G. add. *man.*
95) G. K. om. *æller.*

Digitized by Google

XXV.

All lan ſkulu hem flytiæs. þem ær læþi for[96]) vtan all gen mæli.

XXVI.

([97]Loper þræl bort æller ambut fran lauarþæ ſinum. oc gör nokon ſkaþæ. dræper man ſtyæl mykit æller litit. æller rænir. eig ſkal lauarþi ſkaþa giældæ num han hion ſin ater fa. faar han þem ater. þa böte af giærþ þerre. æptir þy ſum lagh ſigiæ. æn aſynær vitni ær til. æller þiufnæþer i handum taks. æn eig ær þet til. þa væri ſik meþ nequæþum ſum lagh ſigiæ.

XXVII.

([97]Lær maþer manni þrel ſin. ſvari hin ſakum ær viþer lane taker ee mæþan han er .i. hans verſlu.

XXVIII.

Þen ſum legher af manni heſt okſæ æller ko. han ſkal warþæ firi wangömflo. þet ær þiufneþ.[98]) vatn. ðy. clæui. ok annur þylik.[99]) firi fars legho fæ af ofæfli.[100]) þæt ær biorn æller queſæ.[1]) firi varghi. ſcal ſva varþa ſum firi vangömflo. æn ([2]eig faar aflæſtir af. þet ær. VI. öræ firi[3]) heſt half mark firi okſa. ok ſva firi ko oc ([4]ſva firi hors. faar han aflæſtir[5]) af. giældi ingti firi vargh.

XXIX.

Lægger ([6]maþer adrum fæ ſit til giæzlu. þa ma þet fæ eig tapæs af þem ær viþ taker ([7]annattingiæ meþ ſtylð æller meþ rani. num bondæ fæ æller

---

XXV = I. RB. 10.
XXVI = I. RB. 11: pr.
XXVII = I. RB. 11: 1.
XXVIII = I. RB. 12. Cfr. II. UtgB. 13.
XXIX = I. RB. 13.

---

96) G. K. om. *for.*
97) G. K. om. Capp. XXVI et XXVII.
98) K. G. *þyuuer.*
99) K. G. *þolik.*
100) G. K. *ofuælli.*
1) Cfr. not. 43. pag. 41.
2) G. *han faar eygh afflæſti aff*; om. cetera.
3) K. sic (*fore*). B. om. *firi.*
4) K. om. *ſva firi.*
5) K. *aſlæſti.*
6) K. *man fæ ſit in til gömo.*
7) K. *antigiæ ſtyld ella raan vtan bonda* etc.

Digitized by Google

coſter þes[8]) viþ taker varþæ meþ taknir. wærþer þet eig meþ takit. þa ſkal han ater ([9]lægiæ fram þet han vil. ok[10]) meþ tylftar eþ. at han fik eig meræ hanz fæ til giæzlo[11]) æn[12]) han haver nu fram laght.

XXX.

Wil man ſinum ſwene æller frænðæ. ([13]ællr huen han vil iorþ giua. giui af[14]) köpo iorþum.[15]) ok þa[16]) han hauir fangit .i. herre[17]) þiæniſt æn eig af fæþerni æller moþerni ællr ([18]arftakin iorþ num[19]) arfui vili.[20])

Hær byriæs þiufua bolker meþ ſlokkom.

I. vm maþer giuer manni þiuſſak oc er ei i handum takit.
II. vm þiuft ær i handum takin.
III. vm fullæ þiuſt.
IIII. vm maþer fanger man firi þiufs ſak oc er eig ſander at
V. vm maþer ſtiæl til half mark æller meræ.
VI. vm flere þiufuer ſtiæl[1]) ſaman enæ þiuft.
VII. vm maþer later fullan þyf til löſnær.
VIII vm þiufs lagha böte.
IX. vm maþer ſtiæl oc far vndan meþ oc fangas fyr en han comber hem
X. vm maþer ſtiæl giælde æ ſkaþan ater meþ ſornom eþe.
XI. vm huſſru bær þiuſſak meþ bondæ.

XXX, cfr. II. JB. 46.

---

8) K. add. *ær.*
9) *giælda. læggi*, ut videtur, legendum.
10) K. om. *ok.*
11) K. *giælda.* Male.
12) K. sic. B. *ær.*
13) K. *iord giua ella nocrom adrum. giui* etc.
14) B. Loco v. *af* antea fuit scriptum *köpo.*
15) K. *iord.*
16) K. *þe.*
17) K. *hærra.*
18) K. *af arſtakne* (sic).
19) K. *vtan.*
20) K. hic add. tria Capita: *XLIII. Hva ſum ſkrokuitni bær* etc. Vide IV. 4. *XLIIII. Alli þe ſum ærua af manna ælf* (lege *alf*) *wt comne æro. þa taki man tuælöte oc kona þridiung. Ok æno alli þe ſum ærua af kono wt komne. taki ſamolund. oc i allum arwm þa gange kona til arfs oc taki ſin laghaloot. ær ey ſon father ella brother. þa taki arve vingæf* (Cfr. II. Add. 11: 16; GB. 2; III. 129.) *XLV. Förſte fardagher* etc. Vide IV. 3.
1) Lege *ſtiælæ.*

Digitized by Google

XII. vm huſſru ſtiæl oc bonde bær ſak firi.

XIII. vm man ſtiæl minnæ æn til tua öræ.

36 XIIII vm ſtafkarl ſtiæl.

XV. *vm man ſtiæl fæ þet minnæ ær æn tua öræ vært.*[2])

XVI. vm man ſtiæl fæ þet meræ ær æn tua öræ vert.

XVII. vm huru bonde ſkal þiuf ſin gömæ.

XVIII. vm griper faas ater ſpilter æller ſprender.

XIX. vm faþer ok ſun ſtiælæ ſaman.

XX. vm bonde ok þrel ſtiælæ ſaman.

XXI vm bryti æller annar fræls man oc þræl ſtiælæ ſaman

XXII. vm þræl ſtiæl enſammin.[3])

XXIII. vm þræl ſtiæl til þrigiæ markæ.

XXIIII. vm maþer taker þiuf ſin oc þiuſt meþ.

XXV. vm maþer taker annars manz þiuf.

XXVI. vm maþer taker annars manz þiuf oc later löſæn[4])

XXVII. vm þen ſum ſtolin ær callar ſik eig þiuf aghæ.[4])

XXVIII. vm lottækaræ þiufnaz.[4])

XXIX. vm þiufs vitur oc vitulöſö.[4])

XXX. vm maþer varþer ſtolin vræker fiæt æptir.

XXXI. vm annan man ſlæpir þiufue en þen ſtolin var.

XXXII. vm maþer rænir þiuf af manni.

XXXIII. vm þiuſt hittis meþ huſſru.

XXXIIII vm ranſak ſyns[5])

---

2) Titulum Cap. XV. in Codice omissum, hic restituere, et seriem numerorum sequentium titulorum, usque ad Cap. XXXI. turbatam, corrigere, necesse fuit. A Capite vero XXXII, scriba, errorem apprehendens, ipse iustum Capitum numerum restituit.

3) Pro *i* antea fuit scriptum *a*.

4) Titulos Capp. XXVI — XXIX cum ipso textu horum Capitum non convenire, unusquisque videt. Etenim utrinque error apparet. In indice nempe tituli Capp. XXVI et XXVII inter se sunt commutati. In textu vero Capp. XXVI et XXVII, male separata, in unum sunt congerenda; et contra, Caput XXIX in duo dividendum. Ita igitur legendum:
XXVI. vm þen ſum ſtolin ær callar ſik eig þiuf aghæ. (In textu Capp. XXVI et XXVII.)
XXVII. vm maþer taker annars manz þiuf oc later löſæn. (Cap. XXVIII.)
XXVIII. vm lottakaræ þiufnaz. (*Swa ær — enælunð ſakir.* Cap. XXIX.)
XXIX. vm þiufs vitur oc vitulöſor. (*Þre æru þiufs vitulös* etc. Cap. XXIX.)

5) Titulum Cap. XXXIIII. omissum, ipse addidit scriba.

Digitized by Google

XXXV. vm vt viſtæ hus.
XXXVI vm bryti æller legho ſven ſtiælæ oc i bondens hus bæræ.
XXXVII vm æn bonde vitir annan abyrþ.
XXXVIII. vm maþer vitir man vm þiuſt.
XXXIX. vm maþer hittir grip ſin þiufſtolin oc beþez tak firi.
XL. vm maþer hittir grip ſin a farnom vegh þiufſtolin.
XLI vm maþer takſætter firi ran.
XLII vm maþer kiænnir grip ſin i annars manz handum.
XLIII vm lagha tak.
XLIIII vm maþer takſæter grip ſin af vtlænzkum köpten.
XLV. vm varir men oc hinuægh kiæglu mæn köpes viþ.
XLVI vm maþer tapær grip oc[6]) köper ater oc kiænnir eig.
XLVII vm varir men kiænnæ grip ſin i adru landæ
XLVIII vm maþer hittir grip ſin[7]) i þiufs handum æller ælter af.
XLIX. vm *maþer* callar grip æi lagh lyſtan varæ.
L. vm hors warþer ſtolit oc ær eig i folæ. 37
LI. vm maþer ſtiæl þræl manz æller ambut.
LII. vm maþer ſtæþer þræl ſin ran takin.
LIII. vm maþer taker þræl æller ambut i[8]) löpſtighum.
LIIII. vm maþer ſtiæl[9]) þræl ſin æller ambut.
LV. vm lagha vin oc köpæ vin.
LVI. vm köp hornfæ ok hoffæ.[10])
LVII. vm torgh cöp.
LVIII. vm agnæbaku oc fullæn görþiuf.

---

6) Loco v. *oc* antea fuit scriptum *ſin.*
7) Lege *manz.*
8) Lege *a.*
9) Lege *ſæl.*
10) Inter vv. *ok* et *hoffæ*, *o* scriptum at deletum est. Scriba sine dubio in eo fuit, ut v. *ok* iterum scriberet.

Digitized by Google

.I.

Giuer maþer manni þiuffak. ok ær eig i handum takit ok eig or hufum dræhit æller laghlike leet a han. væri fik meþ tuenni tylftom. ok tuenni foreþum. ok fwæri huar væti fins leftum.

II.

Æn[11]) i[12]) handum takit vr hufum dræhit æller laghæ lezl[13]) a. þaghar ær han vitulös. þet agho fiu men af nempdinni fværiæ. at þet ær eig i handum takit eig vr hufum drahit æller laghlekæ leet a han. for þy a han eig vitulös at varæ. þa væri fik meþ tuenni tyltom. oc tuenni foreþum ok fværi fva fum fakt ær. Nempdæman a at væriæ þiuf æller fællæ. vær han han. þa ær han værþer.[14]) fæller han han. þa ær han fælder. vil han huarte göræ. þa fværi at han vet han huarte fannan æller vfannan. ok þy a han fynæ værn væri fik fiþan meþ tuenni tylftom ok tuenni foreþum. hvar fum ftiæl til tuægiæ öræ æller meræ. væri fik meþ flikum laghum fum ær fakt.

III.

Full þiuft þet ær half mark. eig ma for minnæ hængiæ æller ftokkæ æn for tua oræ. ok til half mark fkal bötæ fullæ þiuf böter. ok eig hængiæ æller ftokkæ æller ftyuæ. Half fætte ortugh. þet ær huinzkæ ok alt niþer fra.[15])

IIII.

Witer maþer manni þiuffak. ok fanger han oc baftær han oc binder
38 han. æller ftokkær han. ok giter han eig at þy fannan giort. böte. XL. *marker*. attæ ortugher oc þrættan *marker* mals eghandænum. ok fva hæraþe oc fva kononge. æller væri fik meþ fiærþungs n[illegible]þð

I = IV. 18: 1.
II = IV. 18: 1, 2, 4.
III = IV. 18: 3, 5.

11) Lege *Ær*.
12) Primum *h* scriptum.
13) *lezn*, ut videtur, legendum.
14) *væþer* primum est scriptum, at *r* omissum ab ipso scriba additum.
15) Primum *faa* scriptum.

Digitized by Google

V.

ſtial maþer til half mark ælle̊r meræ. ok varþer i handum takit æller vr huſum dræghit. æller laghlikæ leet a man. gange aldrigh[16]) til löſn vtan til[17]) liſlazt.[18])

VI.

Stiælæ flere þiufuær ſaman æn[19]) til enæ fullær þiuſt. ok varþær allir ſender fangnir viþ. hengi allir. allir þer ſum eig[20]) i handum takit. væri ſik meþ tuænni tylſtom. æller bote fullær þiufs böter.

VII.

Hwar ſum later fullan þiuf til löſnær. hætti viþ ſinum þrenni nio markum. Eig ma lif lata firi þet ſum til laghæ legs. vtan böte ſum lagh ſighiæ.

VIII.

Fuller þiufsböter æru. XI.[21]) *marker*. atta örtughum minnæ æn fiura *marker* .i. hwarn rættin.

IX.

Stiæl maþer far vndan meþ. ok varþer han fangin meþ þy fir æn han komber hem. þa böte firi ſinæ pæningæ oc eig ſinnæ huffruhu. bo hans ſkal ſkiptæ. æn kona hans ær ſaklös. kona ſkal föſt af taca[22]) ſin þriþiung. ſiþan ſkal bondans lut .i. tu ſkiptæ. taki[23]) halft arui hans. ok halft ſkiptis i þry taki en lot malſeighandin förſt oc annan kononger oc þriþiæ hæræþ.

V = *III. 145; IV. 18: 5.*
VI = *III. 145; IV. 18: 7.*
VII = *III. 145; IV. 18: 8, 6.*
VIII = *IV. 18: 6.*
IX = *IV. 18: 9, 10.*

---

16) Litt. *i* omiss. ipse add. scriba.
17) Loco v. *til* antea fuit scriptum *lif.*
18) Pro *liſlatz.*
19) *æn* non est legendum.
20) Adde *ær.*
21) *XX.* primum est scriptum, nec satis distincte emendatum. At *XI.* esse legendum, sequentia comprobant.
22) V. *taca* omissam ipse addidit scriba.
23) *taki* primum fuit scriptum.

Digitized by Google

X.

I allum þiuftom baþi i huinzku[24]) oc adrum giælde ater malfeghandænum forſt ſkaþa giælð ſit. af allu vſkiptu. þer ær ingin malfeghande vtan þen ene han gripер meþ ſinu. kiænnæ flere men ſit inni meþ þem ſum gripin værþer. þa taki hwar ſit vt þet han kiænnir. vitni til meþ ſornon[25]) eþe.

XI.

Nv bær huſſru þiufs ſak meþ bonde ſinum. væri ſik meþ tuænni tylftom ok tuænni foreþom næſtæ mannæ. b. ſ. s. g. h. oc. v. ſ.[26]) at hun eig
39 ſtal oc eig ſtulit nöte meþ ſinu viti æller viliæ. ok ſværiæ huar ſins leſtum. falz hon at. þa böte ſum lagh ſighiæ. taks ut vr þem huſum ær hun a fari at ſwaræ. þa ær hun vitulös.

XII.

Nv ſtiæl huſſru ok bonde bær ſak firi. væri ſik ſum fyr ær ſakt. ær hon ſan at ſakinni. þa böte han lagha böte firi hana. eig ma kono fran bondæ takæ æn han biuþer firi hanæ laghæ böter.

XIII.

Stiæl maþer minnæ æn tua öræ. þet ær huinzkæ. væri ſik meþ XIIII. mannum. ok ſværi hvar ſins leſtum. falz han at. böte þrenni ſæxtan örtugher .i. þre ſtaþi. orkar han eig ſva bötæ. hete huin oc miſte huþ oc öron.

XIIII.

Stiæl fatöker maþer leef æller fullan mals mat. þen rætter almoſo maþer ær. ok eig orkær at æruoþæ ſik til föþo. væri ſaklöſt. ſtiæl eig optære

---

X = IV. 18: 11, 12. *XI = IV. 18: 13.*

---

24) *huinku* primum fuit scriptum.
25) Lege *ſornom.*
26) Cfr. not. 15. pag. 91.

Digitized by Google

ſva æn þrim ſinnum at ſak löſo. ſtiæl han optare. væri ([27]huin ok miſte huþ ok[28]) ören.

XV.

Stiæl maþer ſöþ æller geet æller annur þilikin[29]) fænæþ. þet minnæ ær vært. æn tuæ öræ. böte þrenni ſæxtan örtugher .i. þre ſtaþi.

XVI.

Stiæl þet fæ er tua öræ er vært æller meræ at enne ſtiſ̈ð. böte fullæ þiufsböter. oc hete gör þiufuer.

XVII.

I allum þiuftum ſkal bonden ſaklös vara. at han gömer ſin þiuf. æn þo at han eig[30]) för. æn han dræper han æller ſaghær. væri þet vgilt en han faar han meþ fulðre þiuft. Eig ma þiuf hengiæ æller huſtrykæ[31]) vtan han ær dömder a þinge meþ herezhöfþinge loſue. vil eig hærezhöfþinge þing haua. þa före han til hans garz. æller til þes hans vmbuþ hauir .i. hæræþyno. oc late þær löſen han at ſaklöſö. ok abyrghe hanum han þær. vil han eig viþ þiufue takæ æller þing haua. ſvari ſliku ſiri ſum bonden ſkulde ſvara. þre nætær ſkal bonðæ þiuf gömæ. fir æn han ma ſva han bort and- 40
væghþæ ſum nu ær ſakt.

XVIII.

Faar[32]) ater griper ſpilter æller ſprængder. gælde ater meþ ſuornom eþe.[33]) at griper hans ær eig værri fæiær nu æn han var. þa ær han myſti hans ok ouan fullar þiufs böter.

XVIII = I. þB. 1.

---

27) Loco vv. *huin ok* antea fuit scriptum *huinzkæ.*
28) V. *ok* bis est scripta.
29) Pro *þylikin*; *þilikit* antea fuit scriptum.
30) Addendum, ut videtur: *giter ſinu nat.* Cfr. II. DrB. 19.
31) Pro *hupſtrykæ.*
32) Lege *Faas.*
33) Quaedam aut hic omissa, aut in sequentibus corrupta esse videntur. Forte addendum: *num han þore ſuæriæ meþ tolf mannæ epe.*

Digitized by Google

XIX.

Stiælæ tuer fagher[34]) ok varþæ takni meþ. hengi baþir æn ſun ær maghanðæ man.

XX.

Ganger at ſtiælæ bonðæ ſun maghandæ man oc bryti hengi baþir. Ganger at ſtiælæ eghanðæ þræls oc þrel. henge eghandæ oc eig þræl.

XXI.

Stiæl briti oc þræl. æller þræl ſtiæl meþ adrum frælſum manni. þer ſkulu hængiæ oc eig þræl. aghe bonden valð ſum þrel ægher at löſæ meþ III. *markum*. ok giælde ater ſkaþan æller giui vt þrellin[35]) æn eig orkar þen frælſi at löſæ ſum han ſtal meþ.

XXII.

Stiæl þrel enſammin henge up þrælin æller löſe þen ær agher for þre *marker* .j. þre ſtaþi.

XXIII.

Stiæl þrel til þre *marker*. giælðe bonde. ſtiæl minnæ giælde oc ater. ſtiæl meræ en. III. *marker*. giælde eig þy meræ at meræ ſe ſtolet.

XXIIII.

Taker maþer þiuf ſin oc þiuſt meþ. binde þiuft a bak ok leþe til þings oc tua vitnis men. þa ær vtnæ[36]) a þingæ ſannan þiuf varæ meþ tolf mannum a þinge þes gangæ at ſwæriæ. at han ær fulder þiufuer. þy ær han værþer ſit lif at latæ. ſiþan ſkal han dönæ[37]) til hogs[38]) oc til hangæ til

---

XIX = *I. þB. 2: pr.*
XXI = *I. þB. 2: 1.*
XXIIII = *I. þB. 3: pr. Cfr. II. DrB. 19.*

---

34) Pro *faþgher*.
35) Loco v. *þrellin* antea fuit scriptum *giui*.
36) Lege *vitnæ*.
37) Lege *dömæ*.
38) Rec. man. mut. in *högs*.

Digitized by Google

dræps oc til döþæ til torfs oc til tiæru. vgildan firi arfuæ oc æptir mælændæ. ſwa firi kirkyu ſum kononge.

XXV.

Wæþer þiufuer takin a wegh. ok eig af þem ær firi ſtilðr ær wrþin. þa ſkal han þiuf hem *meþ* ſik leþæ. ok buþ ſændæ þem ær ſtolir[39]) var. oc taki tua öræ firi þiuf æn ater far. hau*er* han ſannan þiuf hans fangit. oc þiuſt *meþ*. taki half mark firi þiuf oc þiuſt. þiufuer liggi ſum mælt ær. æ 41 vgilðer a uerkum ſinum.

XXVI.

Æn þen ſum ſtolin er callar þiuſt eig ſinæ vara. eig þiuſt[40]) firi þet takin varæ.[41])

XXVII.

([42]Hauir þen i handum hauir þiuf til þings ðömes þæþan oc til kononge garz. ſwa þy huaru at kononge bryti giælðe hanum er þiuf hauir takit ſlik vnningæ lagh ſum hin ſkulde giuæ er þiuf atte oc han giæri af þiufui ſlikt han vil. bonde ſkils viþ þiuf ſæklöſo[43]) a þinge.

XXVIII.

Taker maþer a veghe annars manz þiuf oc eig ſin. later löſan at ſaklöſo.[44]) þa calla men þa lot takaræ varæ þiufnæþær.

XXV, XXVI, XXVII = I. þB. 3: 1. XXVIII = I. þB. 3: 2.

---

39) Lege *ſtolin*.
40) *þiuf* sine dubio legendum. Cfr. I. þB. 3: 1.
41) Apodosis huius periodi in Cap. XXVII. legitur. Cfr. not. proxime sequentem.
42) Lege *haui*. Cum hoc Caput a praecedenti male sit separatum, verborum series ita est interrupta, ut Cap. XXVI. contineat protasin periodi, C. XXVII. vero apodosin. Cfr. I. þB. 3: 1. et not. 4. pag. 160.
43) Aut *ſaklös*, aut *at ſaklöſo* legendum.
44) *laghlöſo*, ut videtur, legendum. Cfr. I. þB. 3: 2.

Digitized by Google

XXIX.

Swa ær .i. laghum talt at þry æru þiufuer. æn ær þen[45]) ſtiæl. annar þen ær raþer i hender þiufui. þriþi þen ær viþ taker. þeer æru allir enælunꝺ ſakir. ([46]þre æru þiufs vitulös.[47]) et en i handum taker. annat æn vr huſum drægher. þriþiæ æn han leþes til garþs oc grinder. giter hwarghin ſik orþiufua giort. þreær æru þiufs vitur. et at iak ſtal eig oc eig þiuftes iak at þy. annat at iak ræþ eig fæ þet i hender þiufue oc eig galt þu min at. at þu miſti þet. þriþiæ at iak ær eig viþ taku þiufuer þin. ok eig fænitte iak fæ þit. æller coſtæ þinæ. væri ſik ſum ſakt ær.

XXX.

Warþer maþer ſtolin wrækir[48]) fiæt æptir. fællir .i. kiæfli.[49]) förſt ſkal by lætæ.[50]) a grannæ ſkal callæ. þer ſkulu *meþ* gangæ. leþer han eig fiæt vr by. þa ſkal ranſakæ lætæ. eig mogho grannær ranzakan ſyniæ. grannar ſkulu i garþ gangæ. þes föſt meſt ær grun a. han[51]) ſkal rum callæ ok beþaz[52]) ranzſak. bonde ſkal eig ranzſak ſyniæ æn han ær ſiæluer hemæ. han ſkal hus vp lætæ ſin. in viſtæ hus. þet ær kornherberghi. mather-
42 bærghi. æn ænnur[53]) hus. laþæ nöthus ok ſtaller. þer hete ut hus æn þo at laas ſe fore. Nv ſkal bonde laas vp latæ. þa ſkal bonde þen ſins hauer miſt oc annar *meþ* hanum in[54]) gangæ. þen ær þer tro a baþir þer ſkulu iuir löſer varæ ok löſgiurþer ok barföter. bundit brökær viþ knæ. ok ſwa in gangæ. þeer ſkulu letæ. hittir ſit inni vndir laas oc nicly. ær þet hul[55]) halmi. þæ ær han þiufuer at. þa ſkal þiuf taka þet[56]) at ſaklöſo. firi þy at han ær ſander þiufuer. ok huarghin giter han þerre ſak rundit *meþ* la-

---

XXIX = I. þB. 4. *XXX = I. þB. 5: pr, 1.*

---

45) Loco v. *þen* antea fuit scriptum *ſtiæl.*
46) Hic, secundum indicem Capitum, novum Caput incipere debuisset. Cfr. not. 4. pag. 160.
47) *vitulöſor* sine dubio legendum. Cfr. I. þB. 4: 1.
48) Loco litt. *wr* antea fuit scriptum *fi.*
49) *kiæfti*, ut videtur, legendum.
50) Pro *letæ.*
51) Loco v. *han* antea fuit scriptum *þa.*
52) *beza* antea scriptum fuit.
53) Pro *annur.*
54) V. *in* omissam ipse add. scriba.
55) *hælt* sine dubio legendum.
56) *þem*, ut videtur, legendum. Cfr. I. þB. 5: 1.

Digitized by Google

ghum. wil han viþer gangæ ſak þerre. þa ſkal bonde vald aghæ þen ær ſak giuer at takæ böter firi ſkaþa ſin. ok ſit eghit ater. oc a ouan þet ſum lagh ſigiæ. þa ma bonden ſættæs viþ han oppenbarlikæ at ſaklöſo. þo eig för en firi hærazhofþingiænum. vtan han fa borghan firi. böte ſak ſinæ viþ hæræt oc konongh ſum lagh ſighia. wil han eig viþ gangæ. þa ſkal þiuft a bak bindæ oc[57]) þings föræ. eig ma löſan latæ. num viþer ligge. IX. *marker* kononge oc ſua hæraþe.

XXXI.

Slæppir annar maþer þiufue æn þen ſum ſtildenæ atte. böte þrenni nio *marker*. enær malſheghanðænum ſum þiufitinæ[58]) atti. ſwa hæraþi ok ſwa kononge.

XXXII.

Taker maþer bunðin þiuf af manni *meþ* rani. han ſkal ſkirſkotæ firi næſtæ manni ær hanum möte oc i næſtæ by. *meþ* þerræ vitnum ma han ſighiæ at han ær þiuffins[59]) ræntir.[60]) oc þy ær han eig ſagker[61]) at. XL. *markum*.

XXXIII.

Nv æn hittir i luctu æller leſtu kari ark æller kiſtu. þer ſum huffrughæ hauer niclæ til. þa ær huffruhæ þiufuer. Wil eig bonde lagha böte biuþæ. þa ſkal huffruhu takæ oc bindæ. ok til þings föræ. firi allæ götæ oc[62]) hæraþ. vil þa bonde löſæ huffru ſinæ *meþ* lagha rættum. þa ſkal kono löſæ 43
latæ þy at konæ ær ovormaghi. hun er eig huggande oc eig hængiænde. vtan firi trolſkap. vil eig bonde löſæ hanæ. þa miſti hudh oc öron.

XXXII = I. þB. 5: 1. fin. *XXXIII = I. þB. 5: 2.*

---

57) Adde *til.*
58) Lege *þiuſtinæ.*
59) Pro *þiufs ſins.*
60) *ræntit* primum scriptum fuit.
61) Pro *ſaker.*
62) *æller*, ut videtur, legendum. Cfr. I. þB. 5: 2.

Digitized by Google

XXXIIII.

([63]Syns hanum ranzſakan. þa drægher han þiuſſku a ſik. þa ſkal bonde þen ær ſins hauer miſt ſkirſkotæ þet firi grannum. þa tiki meþ ſik nempðæmannin oc grannæ æn nempðæmannin er hemæ. ok læti vp ſiælfuer dör huariæ leþ han giter at ſaklöſo. ok ranzſaki æptir ſinu meþ vitnum. er eig bonde hemæ. þa lætæ huſſruhæ huſ vp. hittir han nokot ſit þer inni. þa væri huſſruhæ ſwa faſt þiufuer at ſum bonde.

XXXV.

Nv er[64]) vtuiſtæ hus. giuer hin ſak ær ſins hauer miſt. at þy com[65]) þer at þu hauer wllit æller hion þin. ær þu at male at mælæ. þa er þæn bonde bundin viþ vitu. ſwæri meþ tuenni tylftom oc tuenni foreþum. at þet com eig þer meþ minu viti æller valde. æller þerræ iak a male at mælæ. þet ær abyrþ oc eig wlti iak i þiufnæþi þem.

XXXVI.

Hauer man brytiæ æller reþoſuen ſtiælæ þer oc bæræ in i bondens hus. þa ſwari ſiælfuer. oc bonden haui værn firi ſik.

XXXVII.

Witir bonde annan at han bar abyrþ a han. væri ſik meþ tuenni tylftom oc tuenni vitnum

XXXVIII.

Witir maþer man firi þiuf æller flere. væri ſik ſum lagh ſighiæ. æller böte laghæ böte.

XXXIIII = I. ÞB. 6: pr.
XXXV = I. ÞB. 7: pr.
XXXVII = I. ÞB. 7: 1.

---

63) In principio huius Capitis quaedam, sine dubio, scribae incuria sunt praetermissa. Cfr. I. ÞB. 6: pr.

64) V. *er* omissam ipse addidit scriba.

65) *þet*, ut videtur, addendum.

Digitized by Google

XXXIX.

Hittir maþer grip ſin. þa ſkal tak firi beþæs. oc bonde ſkal eig tak ſynia. num han ſe ſaker. þa a bonde men til at[66]) takæ. biþiæ quarſatu tak firi þiufſtolit. þa ſkal ſiunettingh til giæræ firi þem i tak gek. oc halðæ firi hanum grip hauer .i. handum. þiufſtolit ſkal leþæ til þriþia ſalæ. at þriþiæ ſælæ ſkal ſit löſæ. vtan lanz æn innan lanz ma han leþæ ſua mangæ han giter innan manaþa dagh. hauer eig þa let. hete ſiælfuer þiufuer firi. æller 44
num fylfwæt[67]) firi gange meþ tylftar eþe oc tuegiæ mannæ vitnum. ſværi at þer[68]) var hemæ föt oc þer diþi oc miolk drak af moþor ſpinæ. ok iak a[69]) oc þu ikki uetæ i. þor han eig ſuæriæ þet. þa ſkal han til gangæ ær ſit hauer kiænt. meþ tylftær eþe oc tuægiæ[70]) mannæ vitnum. ſværiæ at griper þenni var fran mær ſtolin oc huarhin[71]) fæknæþe[72]) iak fyr æn hær. iak a þu ikki vættæ .i.

XL.

Hittir maþer grip ſin a farnum vægh. þa ſkal han ſum i hanðum hauer börter[73]) tak firi fa af bofaſtum manni ſiunætæ tak til hus oc hems. þa ſkal hin æptir fara ær ſin grip hauer kiænt. þa ſkal grip öghlyſæ þen i tak gik firi. þaghar griper ær frammi. þa ſkal quarſatu tak firi beþas af bofaſtum manni.

XLI.

Tak fætter maþer firi raan. þa ſkal löſæ þer ſum ſtaþit ær æller num fylſuæt firi gange ſiunættingh ſkal ([74]þæn giæræ er .i. tak gek firi. löſæ

XXXIX = I. þB. 8.
XL = I. þB. 9.
XLI = I. þB. 9, 10.

---

66) *at* sine dubio non est legendum; neque enim, ut credidisse videtur scriba, v. *takæ* (gen. a *taki*) est verbum, nec verbum *biþiæ* ad sequens nomen *quarſatu tak* est referendum. Ita igitur legendum: *til takæ biþiæ. quarſatu tak* etc.
67) Lege *fylſwæt.*
68) Lege *þet.*
69) *ia* scriptum, at *i* deletum.
70) Loco litt. *uæ* antea fuit scriptum *æg.*
71) Pro *huarghin.*
72) Lege *ſankændi.* Cfr. Cap. XLIX. infra, et I. þB. 8: 1.
73) Pro *bröter.*
74) Lege: *firi þem giæræ er .i. tak gek. löſæ* etc. Cfr. Cap. XXXIX. supra.

Digitized by Google

meþ lagha vitnum. æn ei vitnþer[75]) hin lagha værn firi tuem ma ater fighiæ[76]) meþ lagha forfallum. æn hin þriþia fkal halþæ firi þem er grip hauir i handum. taki fkal grip frammi hauæ. Comber griper fram. þa er tak gengit fum lagh fighiæ. ([77]Comber eig griper fram. þa er eig tak gangit fum lagh figiæ þa ær han faker at þrim *markum.* hete þre oc æru tuar. æller væri fik meþ tylftar eþe oc tuægiæ manna vitnum.

XLII.

Maþer kiænne grip fin. i handum annars manz. callar þen i handum hauer fik at lanæ hauæ takit. þa fkal laan föræ hem oc fiunættæ taki firi varþee. hin fkal tak firi beþæs er agha callas. af þem er .i. handum hauer. tak ma eig fyniæ. num han fæki fik. bofafter man fkal i tak gangæ firi grip. þen han illir quærfætu taki.

XLIII.

45 Þry æru laghæ tak. et er bröter tak til hus ok hems. annat er quarfatu tak. þriþiæ er fkiælæ tak. firi lanþ oc laghman. þæt ma eig bonde fyniæ adrum num han faki fik at þrim *markum.* hete þre oc æru tuar.

XLIIII.[78])

Tak fætter man grip fin. caller hin er .j. handum hauer fik köpt haua af utlænfkum manni. oc ær vin innan lanz. þa fkal han fiunættingh giæræ firi hanum ær grip .i. handum hauer. han fkal finum fælæ buþ fa. comber han til oc vil vinnæ firi hæmæ föt. þer a han vitu til. comber han eig til. þa faar han eig vitu. þa fkal han vita meþ tylftar eþe oc tuem vitnum. æru bæþir utlænzkir. þer viþ haua köpz. af nærikiu af öftrægötlanþe æller af fmalanþum. þa fkulu þeer fiurtan nættæ ftempnu giæræ. kumi þer allir til

---

XLII = I. þB. 10.
XLIII = I. þB. 11.
XLIIII = I. þB. 12: pr, 1.

---

75) Lege *vinþer.*
76) Pro *g* antea fuit scriptum *æ.*
77) Verba: *Comber — figiæ* omissa, in inferiori folii margine ipse addidit scriba.
78) Sic legendum, quamvis scriptum est *XLIII.*

Digitized by Google

þes lanðæ mæris ſum þem næſt ær. ſæli oc vin. oc þæn i handum hauær. oc þen er illir. þær ſkal væriæ firi hemæ föt

XLV.

Köpæs tuer viþ annar i varu lanðe oc annar hinuegh kiæglu æller hinuegh colmarþ æller[79]) noreghe æller .i. danmark. þa ſkal manæþæ ſtempno til giæræ. oc leþis til landæmæris. ok göres þær annattuægiæ löſæ ſum lagh ſighiæ æller væri hin ær i handum hauer oc göri þem þilikan ræt ſum þeer giæræ herlenzkum mannum.

XLVI.

Tapær[80]) maþer hæſt ſin oc köper ater oc kiænnir eig. ok kiænis viþer ſiþan. þa ſkal vin viþer vara. flyti hanum hæſt ær hanum ſalðæ. ok illi þen grip ær firi var guldin. oc leþe ſiþan til þriþiæ ſalæ. þer ſkal fyls weth firi gangæ. æller löſæ meþ laghum. ok leþe ſum fyr ær ſakt.

XLVII.

Æn varir men æller lænder kiænnæ grip ſin .i. adru landi. þa ſkal þrenætting til giæræ. ok löſæ grip ſin meþ þrim mannum. een ſkal þæn varæ ær grip illir. annar hans lande meþ hanum. þriþi af þy lande ſum han hauer grip ſin kiænt .i. löſt ſkal hin latæ ſum .i. handum hauer. meþ þeſſi 46
vitnum. num væriæ vil firi hemæ föt meþ tylftar eþe. ok meþ tuegiæ mannæ vitnum. ſwæriæ at i hans garþi var griper þæn hemæ föðer. ok þy a iak han oc þu ikki .i. þor eig han þæt ſwæriæ. þa ſkal hin vita meþ þrim mannum at han a grip þæn. ok hin ikki .i. ok leþe ſum lagh ſighiæ. æller böte ſum lagh ſighiæ.

XLVIII.

Hittir maþer grip manz .i. þiufs haſtum. æller æltir þiuf af. þa ſkal han

---

XLV = I. þB. 12: 2.
XLVI, XLVII = I. þB. 13.
XLVIII = I. þB. 14.

---

79) Adde *i.*

80) *Taker* primum fuit scriptum.

Digitized by Google

löſæ[81]) ſum lagh ſighiæ. ok göre ſik ſwa orþiufuæ. Comber hin æptir ær a ok kiænnir ſit eighit. beþes han vnningæ lagh. þa ſkal han til gangæ *meþ* tylftær eþe ok tuenni vittnum. b. ſ. s. g.[82]) oc. v. ſ. at iak hitti grip .i. þiufs haftum. æller iak æltir[83]) þiuf af. ok þy ær iak værþer vnningæ lagh. ok iak lyſti firi förſtæ motz manni ok .i. næſtæ by. ok a þriþiæ þingi. þy ær iak værþer orþiufuæ at varæ.

XLIX.

Skil þem a hin ær grip hins hauir hit.[84]) kallær hin ær .i. handum hau*er* eig lyſt haua ſum lagh ſighiæ. þa ſkal han ſwæriæ *meþ* tolf mannæ eþe oc tuem vitnum at han lyſti grip þem ſum lagh ſighiæ. þy ær han eig værþer þiufver hetæ. þa ſkal hin gangæ til ær ſin hauer kiænt. *meþ* tolf mannum oc tuenni vitnum at grip*er* þenne var fran mær ſtolin. ok huarghin fænkiændi[85]) iak fyr ær[86]) hær. iak a þu ikki .i. þa ſkal þen luka ær löſt hau*er* grip ſin. tua öræ firi hæſt. at vnningæ laghum. æn han ſtæþer han vtan hæræz. ok öre æn innan hæræz löſer. ok ([87]þy flere at meræ ſe æn en man a.

.L.

Waþer hors ſtolit oc[88]) eig i folæ. varþer ſiþan i folæ ær annar faar at köpæ. hittir hin ſit at ſtæþiæ. han ſkal takſætiæ ok ſiunættingh til giæriæ[89]) at löſæ ſit *meþ* laghum. æn hin ganger eig fyl vet firi. hin ſkal fyll hauæ ær föt hauer hemæ.

LI.

47 Stiæl maþer þrel manz aller ambut lop*er* bort. faar hin æptir ær a. faar ſit eghit ater oc leþer ater i hand hanum. ær han þiuf callar til garz ok

XLIX = *I. þB. 14.*
L = *I. þB. 15.*

LI = *I. þB. 16.*

81) Lege *lyſæ.*
82) Adde *h.* Cfr. not. 15. p. 91.
83) Lege *ælti.*
84) Sine dubio legendum: *hin ær grip a.*
85) Pro *ſankiændi.*
86) Lege *æn.*
87) Lege: *eig þy meræ at flere ſe* etc. Cfr. I. þB. 14.
88) Adde *ær.*
89) Lege *giæræ.*

Digitized by Google

grinðæ *meþ* vitnum þem at han getir[90]) þerræ þiuffak rundit *meþ* laghum rættum. hanum ſkal bötæ firi þa þiuffak attæ örtughum minnæ æn fiurar *marker*. ok ſwa kononge oc ſwa hæraþe.

LII.

Stæþer maþer þrel ſin æller ambut callar fran ſer annættuægiæ ſtolit varæ æller rantakit. þa ſkal han takſætiæ. ok bolfaſter maþer .i. tak gangæ. bonde ma eig adrum tak ſyniæ. num han ſæki ſik .i. laghum mannæ. ſiþan takſat ær .i. quarſatu tak. þa ſkal[91]) han tua mæn til viſæ. latæ göræ ſiunættingh firi þem er .i. tak gek. taki ſkal þen viþ varæ ær .i. hanðum hau*er*. þa ſkal ſiunættingh haldæ. oc til mælæ. þen a vitu .i. handum hauir. æn vitni faas. vitni firi hemæ föt *meþ* tylftær eþ oc tuem vitnum. b. ſ. s. g.[92]) oc. vattium[93]) ſinum. at iak föde hemæ i huſum. oc hæſcæpi. þer diþi oc drak miolk ok[94]) moþer ſpinæ. þær var[95]) han i klæþum vaſþer ok i. vaggu laghþer. þy a iak oc þu ikki .i. falz hanum vitni. þa ſkal hin comæ ær ſit hau*er* takſæt *meþ* tylftær eþe. ok tuer men vitni bæra ok ſwæri at þenni maþer æller conæ var fran[96]) mær ſtolin æller ræntir. ok huarghin ſaknædi[97]) iak för æn hær. iak a þu ikki i.

LIII.

Takær maþer þræl æller ambut a löpſtighum. þa ſkal lyſæ ſum lagh ſighiæ. hin ſkal luka vnningæ lagh. tua öræ innan lanz. oc half m*ark* vtan lanz. ſlict ær vitæ til þes ſkipæþ þen grip at löſæ ſwa ſum for ær ſakt. i adrum þolikum malum.

LIIII.

Þrel oc ambut þem ſkal vingæ. bonde ær til vinorþs biþin af bæggiæ

LII = *I. þB. 17.*
LIII = *I. þB. 18.*
LIIII = *I. þB. 19: pr.*

---

90) Pro *giter*. Adde *eig*.
91) Pro *ſ* antea scriptum fuit *h*.
92) Adde *h*. Cfr. not. 15. pag. 91.
93) Lege *vattum*.
94) Lege *or*.
95) Vn. legit *bar*.
96) Pro *r* antea fuit scriptum *a*.
97) Lege *ſankændi*. Cfr. not. 72. pag. 171.

Digitized by Google

handum þes ær fæl oc hins ær köp*er*. þen ſkal vingæ ær til ær biþin. bon-
48 de ſkal varþæ. þen ær fæl þrel æll*er* ambut þem ær köp*er* baþi ær ny ær oc næþar þör neſtu firi bruti.

LV.

Þy ſkal vin taka til alðræ köpæ at han ſkal orþiufuæ göræ vm all köp. vil hin han þiuf kallæ. þa ſkal vin vitnæ. ok þeer ſaman *meþ* tylftær eþe at iak köpte grip þennæ *meþ* vin oc vitne ſwa ſum lagh ſighiæ. oc þy valder eig iak .i. ſak þerre ær þu giuer mær.

LVI.

Hors ok nöt ſkal *meþ* vin oc vitni baþi fæliæ ok köpæ ſkoren klæþi oc ſkiæpt vapn. hoffæ oc horn fæ ſkal *meþ* vin oc vitni köpæ.

LVII.

Wſkoren klæþe ok ðykur ſwærþ oc alt þet .i. boþom ligger oc a torghe cöpes. vtan boþer ſwa ſum .i. Illir nokor man (98innan by þet ær han köp*er* a torghe æll*er* i boþom. þa ſkal han haua tuegiæ mannæ vitni ok tylftar eþ. at han köpte torgh köpæ rættu. ok þy ær han eig þiufuer at.

LVIII.

(99Tver æru ondeſtu þiuuær. fulder gurþiufuer oc agnabakæ. æn agnæbaku100) far annattuægiæ *meþ* klylf1) æll*er* vaghin. ok vil ſwa ökiæ laþæ ſin *meþ* ſtolo2) korne. warþer maþer takin *meþ* ſlikum ſtyldum. hengi up han. huat þet ær helder minnæ æll*er* meræ. (3böte firi fullær þiufs böter.

LV = *I. þB. 19: 1.*
LVI = *I. þB. 19: 2.*
LVII = *I. þB. 19: 3.*
LVIII = *IV. 21: 88.*

---

98) Verba *innan by* sine dubio non sunt legenda. Ex verbis *ennor þy* I. þB. 19: 3. scribae errore exorta videntur.

99) Ex huius Capitis principio et fine excerpta sunt, quae in margine cod. A. fol. 36. rec. man. (D.) adnotavit (cfr. not. 5o. pag. 61.): ¶ *Twer æru þyuwær öndeſter. Anbankæ. oc fullær gorþyuwær.* ¶ *Takær præſtær þyuff* etc. ut in fine huius Cap. Cfr. nott. 8 — 14. pag. 177.

100) *agnæbakæ*, ut videtur, legendum.

1) Lege *klyf.*

2) Lege *ſtolno.*

3) Verba: *böte — böter* ad sequentem periodum pertinere, at scribae errore hic addita esse videntur. Cfr. not. 5. pag. 177.

Digitized by Google

Witis manni þet oc ær eigh .i. handum takit. æller vr huſum dræghit æller lagha lezn a kumnin.[4]) þa væri ſik *meþ* tuenni tylſtom ok tuenni foreþum oc ſwæri hwar ſins leſtum.[5]) Stiæl maþer grip þæn ſum annar agher i *meþ* hanum ok varþer fangin mæþer. Nv vſember þem a. ſigher þen ſik alt agha ſum ſtiæl. hin ſigher ſik agha halft æller þriþiungh æller ſva mikit ſum ſkiæliki ſigia hin aghæ ſum ſtolin var. Nv ær hin vitulös ſvm ſtal firi. þy at han ma eig ſtiælæ til viſorþ æller rænæ. ok þy ær han vitulös. Nv ſkulu þör ſkuþæ. æn þæt ær til half mark æller half mark meræ. ær þæt til half mark. æller half mark mæræ.[6]) þa henge vp han. Nv ſkal þen ſum 49
ðöm[7]) föræ ſkiælikæ hanum tolf mannæ eþ þes at gangæ. at hau*er* ſwa ſtolit at han a lif lata ok vgilder ligiæ. Nv ſkal þen ðom före dömæ han ogildæn firi arfuum ok æpti mælændum. ſwa firi karle ſum firi kononge. Taker preſt*er* þiuf þa gömæ han ok ſende lænzmanni buþ. ok fa hanum i henðer. þa a lænſmaþer[8]) af hanum böter takæ. ſwa böter ſum han hau*er* ſtolit til. ok giælde ater malſeghanðæ[9]) ſkaþa ſin. ok þem han hau*er* brutit[10]) viþer. æn ſwa vinnæs pæningæ at. ok eig ([11]lif latæ. hau*er* han eig pæningæ at bötæ. þa ſkal lænſmaþer latæ hudſtrikæ han. ok ſwa löſan latæ. ok eig hengihiæ[12]) æn[13]) preſt*er* hau*er* fangat han. Sænder preſt*er* lænſmanni buþ þiuf at takæ. oc comber han eig innan þre daghæ oc þre nætter. oc takær þiuf þa ær preſter ſaklös.[14])

Hær byriæs iorþæ balkær[1]) *meþ ſlokom.*

I. vm lagha fang iorþær.
II. vm maþer illir arftaknæ iorþ.
III. vm maþer illir köpo iorþ.

---

4) Lege *kummin* v. *kommin.*
5) Hic addendum videtur: *æller böte firi fullær þiufs böter.* Cfr. not. 3. pag. 176.
6) Pro *meræ.*
7) Pro *ðom.*
8) D. *lænſman.*
9) D. *malſeghændænum.*
10) D. *bytlit.* Male.
11) D. *lati liff sit.*
12) Lege *henghiæ.* D. *hængiæ.*
13) D. *mædþen.*
14) D. add. *at han lætær þyuf löſæn.*
1) In rubricis paginarum scribitur *bolker.*

Digitized by Google

IIII. vm maþer vil iorþ ſinæ ſæliæ æller konæ.

V. vm a[2]) flat fara.

VI. vm maþer æller kona ſæl iorþ ſinæ firi þrangæ ſkyld[3])

VII. vm vægiæ köp.

VIII. vm *maþer* köpe iorþ *meþ* löſom öröm oc vil ſamulund ſiæliæ

IX. vm maþer æller konæ ſæl iorþ ſinæ leegs eig verþ til boo.

X. vm bonðe cöpe iorþ i iorþ giær til fæ hæggiæ þerræ.

5o XI. vm köpe iorþ æn hion tu ſkiliæs at.

XII. vm kononger ſköter manni iorþ firi coſt ſin.

XIII. vm vitu mællin konongs oc biſcops oc bondæ.

XIIII. vm væþſættæ iorþ. oc annur væþ gull æller ſiluer.

XV.[4]) vm köp*er* ſær bol æru akrær af köpter.

XVI. vm maþer callar ſik ſkipt haua arſt oc annar cöpt.

XVII. vm delez at bool oc vt ſkipter.

XVIII. vm ([5]ſkiptir oc garþar ſkulu til tompt ligiæ.

XIX. vm attunðæ lut attungs oc lagha tompt.

XX. vm attungum ſkal by byggiæ all bys laghæ.[6])

XXI. vm kirkiu garþ oc tompt garþ oc adra garþa.

---

2) *a* fere deletum est.
3) Litt. *l* omiss. ipse add. scriba.
4) Hic in cod. K. incipit index XXII priorum Capitum libri *bygninga balker* inscripti (cfr. Praef.); quem indicem, etsi ipsa Capita cum illo non exacte conveniunt, hic integrum exhibere necesse fuit:
Hær byrias bygninga balker meþ flockum
I Um mather köper bool. ok æro akra aff ſalde
II Um huru laghatomt ſkal væra
III Um mather vil tiældru ſtena lægiæ
IIII Um mather vil ſik vægh lægiæ
V Um græſuægher til byar ligger
VI Um mather ſlyter bygning a ker (pro *a aker*; cfr. not. 6. pag. 118.) *ſin*
VII Um maþer hyſir a akergærþe ok bönder ægha kringh vm
VIII Vm bröþer ſkipta iord. hyſir annar a akrum ella ængh
IX Um mather byggir a fear markum. þry aar ælla þrim arom længer
X Um mather vil intaku taka
XI Um mather kallar ſik (*ægha* sine dubio est addendum) *egho enſkipta a fearmarku*
XII Um ſkil a þorp ok by vm almænning
XIII Um man ſkil vm marka ſkæl
XIIII Um ſkil a land ok hæraþ vm vitu
XV Um ſkil a hærad ok by
XVI Um maþer vil fælöt in taka
XVII Um rinder vatnraas mellum byar
XVIII Um mather a enka ſkipt i by adrum
XIX Um mather vil tiældro ſlytiæ kallar vranga ligiæ
XX Um mather bryter reen ok ſteen vp
XXI Um mather ſlaar ængh annars maus
XXII Um mather vil ſinum ſiene ella frænda iord giua.
Sequitur deinde ipse textus: *Köper mather ſik bool* etc. Cfr. Capp. XV. et seq. infra.
5) Lege *vtſkiptir.* — Cfr. not. 5o. pag. 184.
6) Utrum corrupta sint verba *all bys laghæ*, an vocabulum quoddam hic sit omissum, ipsi iudicent lectores.

Digitized by Google

XXII. vm tiældru ſtenæ oc vpſadrup.
XXIII. vm maþer flyter huſ ſin af tompt oc yrkir tompt.
XXIIII. vm vægh tomptæ mellin.
XXV. vm vægh iuir tompt manz.
XXVI. vm likh vægh oc græs vægh.
XXVII. vm maþer far a aker ſin æller ængh at boæ
XXVIII. vm maþer vil ſamu bygðer ater af flytiæ.
XXIX. vm maþer gör klöftorþ[7]) iuir aker manz.
XXX. vm bröþer ſkiptæ iorþ ſinnæ oc huſær annar a garþs iæþri
XXXI. vm maþer bygger a[8]) byiar marku.
XXXII. vm maþer bygger a fæ marku.
XXXIII. vm maþer vil in taku takæ.
XXXIIII. vm maþer callar ſik fæ mark aghæ.
XXXV. vm ſkil a þorp oc by vm almenningh.
XXXVI vm bys vitu till full byær.
XXXVII. vm markæ ſkiæl byiæ mellum.
XXXVIII. vm ſkyl a land oc hæræt æller by oc hæræþ.
XXXIX. vm by vill mark intakæ gen byær mark adræ.
XL. vm man vill træþe vp takæ æller enkæ aker.
XLI. vm maþer vil fæ löt hagnæ.
XLII. vm vatn rinder byær mellin.
XLIII. vm vitulöſæ iorþ.
XLIIII. vm callar tiældru vrarngæ[9]) ligiæ.
XLV vm ormylio oc æn maþer ſlar æng manz. 51
XLVI. vm maþer vil ſuene æller frænðæ ſinum iorþ giuæ.

Fæm æru fangh iorþar. eet ær arf. annat ær hem giæf ſunar. þriþiæ hemfylgh dottor. fyarþæ ær köp. fæmtæ ær ſkötningh. köpæ ſkal takæ tua af

---

I = *I. JB. 1, 2: pr.*

---

7) Pro *klöftroþ.*
8) Verba *bygger a* bis sunt scripta.
9) Lege *vrangæ.*

Digitized by Google

þes hende. ær ſkal[10]) vmfærþ at varþæ. oc[11]) tua af þes ær köper. verþi oc[12]) varþæ. þer allir ſkulu taka i hender þem baþom. þa ær köpfæſtum bundit. Ryue *meþ* þrim *markum* þen ær vil. komber eig köprufue viþ ſiþan en[13]) farin ær. þa ſkal ſiunættingh goræ firi þem ær vmfærþ varþæþi. oc allum þem ær[14]) iorþeighande æru i by. þa ſkal gangæ vm akræ ok ængiær oc ſua ater a tompt ſiþan. illis þa nokrom ſtaþ. þa ſkal þen varþiæ[15]) iorþ fæl en fyr illis æn vmfærþ comber a. illis ſiþan. þa ſkal þen varþia. ([16]ſum köpte. Atta ſkulu öþælfaſtir[17]) varæ oc niunde ſtyrifaſtir. ſiunattæ gamal ſkal huar ſiunættingher varæ. þen ſkal iorþ verþiæ er a *meþ* tyuænni[18]) tylſtom oc tuænni vitnum. ſiunættingh ſkal viſæ þem ær cöpe varþaþi. æn annattuægiæ. quæls værþ æller vmfærþ. a ſiunættings daghi ſkal ſiunættingh halde firi hanum. þor han vitæ firi *meþ* tylſtar eþe at han eig cöpe varþaþe. þa ær han varþer. falz han at böte. III. *marker* firi þen æn[19]) ryuer þem han gör köp ruf viþ.

II.

Illir maþer arf taknæ iorþ. þa ſkal han værþiæ *meþ* ærſþær vitnum. tuer men ſkulu vitni bæræ. ok i tylft ſtanðæ. ſwa ſkal vitni bæra. bær iak þes vitni. ok vir tolf[20]) men at þu tokt iorþ þeſſæ at arfue. at viltu *meþ* vitni borno. binþum[21]) vit ſlikt til ſum lagh ſighiæ. þa ſkal han tylft firi[22]) ganga. b. ſ. s. g. h. oc. v. ſ.[23]) at iak tok[24]) iorþ þeſſæ at arfue oc viltu

---

II = I. JB. 2: 1.

---

10) Lege *ſæl.*
11) Adde *han.*
12) Lege *at.*
13) *iorþen*, ut videtur, legendum. Cfr. Cap. III. in fine, et C. XI.
14) *ei* (initium v. *eighande*) addidit, at ipse delevit scriba.
15) *varþæ*, ut videtur, primum fuit scriptum.
16) Loco vv. *ſum — gamal* antea fuit scriptum: *þen ſkal iorþ varþiæ er a meþ tuænni tylſtum oc tuænni vitnum ſiunættingh.*
17) Pro *oþælfaſtir.*
18) Lege *tuænni.*
19) Lege *ær.*
20) Lege *tuer.* Cfr. I. JB. 2: 1.
21) Vn. legit *biuþum.* Cfr. not. 9. pag. 43. Hanc vocem in antiquiori codice, quem secutus est scriba, fuisse ambiguam, eumque legisse *biuþum*, ex addito vocabulo *til* coniicere licet.
22) Lege: *firi tylſt.*
23) Cfr. not. 15. pag. 91.
24) Loco v. *tok* antea fuit scriptum *cöpte.*

Digitized by Google

meþ vitni borno. iak a oc þu ikki vættæ .i. þa ſkal firi adræ tylſt gangæ ok ſamulunð ſwæriæ. 52

III.

Illir iorþ af[25]) þem cõpt hauir. þa ſkal þen væriæ meþ tuænni tylftom oc tuænni vitnum. b. ſ. s. g. h. oc. v. ſ.[23]) at iak cõpte iorþ þeſſæ meþ fæſt oc vmfærþ oc[26]) v iltu ſwa ſum lagh ſighiæ oc iak a oc þu ikki vætti .i. þa ſkal firi aðra tylft gangæ oc ſamulunð ſwæriæ ſum fyr var ſakt. köpæ vitni ſkal latæ bæræ. firi hvariæ tylft tuægiæ iorþeghanðæ mannæ innan byar oc vtan attungs. Köpes men iorþum uiþer. þaghær annur ær farin. þa æru baþær farnær.

IIII.

Æn ſiæliæ vil ſinæ iorþ. þa ſkal ſiunættingh firi aruæ giæræ. oc biuþæ hanum a þinge iorþ at köpæ oc manæþa ſtæmpnu til legiæ. comber han til a manæþa ſtempno iorþ at cöpæ. þæt er vell.[27]) komber han eig. þa fæli ſiþan þem ær han vil oc meſt biuþer værþ firi. þaghær enon[28]) er buþit. þa ær allum. ſwa ſkal kona laghbiuþæ. ſum karmaþer.

V.

Eigh ſkal a flat fara num vili huat þet ær helder maþer æller cona en i bo ſiter. Wil maþer æller konæ a flat fara. biuþi ſinum arfuom meþ laghmanz loui. æller hærazhöfþingæ ſwa ſum aðræ iorþ. wil arfuer eig viþ takæ hanum a manæþæ ſtempnu. þa taki þen ſum vil oc han vil föþa. eig ma kona iorþ fæliæ. vtan henni vræki hunger til æller klæþæ löſæ æller annur þrang.

VI.

Þarf maþer æller kona ſiælia iorþ ſina til föþo æller klæþæ. fæli ee

III = *I. JB. 2: 2.*
IIII = *I. JB. 3: pr.*
V = *I. JB. 3: 1.*

25) *at*, ut videtur, legendum.
26) Lege *at*.
27) Lege *vall* v. *vald*.
28) Lege *enom*.

Digitized by Google

bonden ſinæ iorþ[29]) til tuægiæ lota oc hennær til þriþiungs. ægher bonde eig iorþ. fæli af hennar iorþ til þrigiæ *marka* vm aret. oc eig meræ.

VII.

Eig a maþer af cono ſinnæ iorþ cöpæ at laghum. þæt kallar vægiæ cöp. köpe bonde iorþ i iorþ vm han vil. þet ær valð hans *meþ* hennær næſtæ
53 frændæ raþe. þen ſum iorþ ſæl. ſiælfuer ſkal han cöpfaſtum bindæ. ok viþ vm færþ vara. huat þet ær helder barn æller konæ. a þinge ſkal oghormagha cöpæ lyſæ.

VIII.

Maþer *cöper* iorþ *meþ* löſom örum. oc vil ater ſæliæ firi löſæ öræ. þa ſkal han þem lagh biuþa ær han cöpte þa iorþ af. han ſkal ſwa firi iorþ lukæ ſum þa ær buþit til. vil han[30]) iorþ ſkiptæ. þa ſkal han eig lagh biuþæ.

IX.

Konæ ſæl iorþ ſinæ æller man legger[31]) i bo. *cöper* ſær aðræ iorþ. þet ær þes þerræ er[32]) iorþauerþet atte. ſkil þem at hæl æller hughi. alt þet vburghit ær væri þes þerræ iorþ atte.

X.

Köper maþer iorþo ſinnæ. giær agiærþ *meþ* fæ bægiæ þerræ. þaghar bo þerræ ſkiptis. þa ſkal ſwa mangæ öræ ater luka ſum agiær[33]) var ok til ſkiptis lægiæ.

VII = *I. JB. 3: 2, 3.*
VIII = *I. JB. 3: 4.*
IX = *I. JB. 4: pr.*
X = *I. JB. 4: 1.*

---

29) Loco v. *iorþ* antea fuit scriptum *tuæ.*
30) *i*, ut videtur, addendum.
31) Adde *eig.* Cfr. ind. Capp. et I. JB. 4: pr.
32) V. *er* omissam ipse add. scriba.
33) Pro *agiærþ.*

Digitized by Google

XI.

Skil þem a hion tu. er iorþ *meþ* löſum ör*um* köpt callas annat eig aghæ. þet þerræ a vitu ær baþum þem vil vitæ til egnær *meþ* tuenni tylftom oc tuem vitnum baþom þem til eignær. Warþer iorþ farin ſiþan hion tu comæ ſaman. þa ær hon bægiæ þerræ.

XII.

([34]Giær maþer i gen kononge. ſköter[35]) kononger hanum iorþ firi. iþræs kononger ſyr æn han comber at ðorum. þæ[36]) ær hans[37]) valðr at takæ ater ſkötningh æn han vil. comber annar ſoter iuir þreſkullæ. þa ær ſkötningh *meþ* laghum fangin.

XIII.

Biſcup*er* a vitu firi kononge. æn lender maþer firi biſcupe. æn bonde firi allum þem. agho bönder by oc annan lender man. ſkil þem a. agho bönder vitu. oc[38]) lænder mæn byiæ þerræ i mellin. æn lænðer maþer callær ſik bonðæ. oc bonðe callar han lænden varæ. viti *meþ* tylſtær eþe. at han ær bonde. oc eig ær han lenðer at laghum varum. num faþer hans ær lender. Boa bönðer i by *meþ* lænðum mannum. eig moghu þer vitu miſtæ þy at helder at þer lender æru

XIIII. 54

Maþer vil iorþ at væþium taka. þa ſkal fæſt til reþæ. atta opolfaſtæ oc niunðæ ſtyrifaſten ſkiliæ hanum ſwa iorþ til væþiæ ſum lagh ſighiæ. löfær han iorþ innan þre vintir. þa ær iorþ eig forvæþiæ. ſtander iorþ þre vinter oc þrim lenger. þa ær iorþ foruæþiæ. legger maþer annur væþ annættuægiæ gull æller ſiluer. þa ſkal giæræ ſiunættingh firi hanum at löſæ væþ ſin. þa

---

XI = I. JB. 4: 2, 3.
XIII = I. JB. 5.
XIIII = I. JB. 6.

---

34) Cum hoc Capite conveniunt, quae in marg. cod. A. fol. 26. rec. man. (D.) sunt adnotata. Cfr. not. 17. pag. 44.
35) D. *skötte.*
36) D. *þa.*
37) D. sic. B. *han.*
38) Adde *eig.* Cfr. I. JB. 5.

Digitized by Google

ſkal ſiunættingh haldæ oc ſkuld kræuiæ. ([39]vil han luka ſkulð oc eþ ſin æptir at ſkuldin var eig meræ en nu ær fram lagt. vil han eig ſkulð lukæ oc eig lagh fram föræ. þa ſkal væþium halðæ oc til þings föræ. oc þer værþæ lætæ oc mætæ. oc fæliæ ſiþan. oc taki af ſkulð ſinæ. löper nokot iuir at. þa fa þet ater þem ſum atte.

XV.

Köper maþer ([40]fær boll. oc æru akrær af ſalder. ſkil þem a. ([41]þa a han[42]) eig vitu num til ennar ſkipt. þa ſkal ([43]firi gangæ þen ær bool a meþ tuænni tylftom. oc valde hin ([44]helghum dome. b. ſ. s. g. h. oc. v. ſ.[45]) at ſkipt þeſſi var alðrigh ſalð fra bole þeſſu meþ fæſt æller vmfærþ. oc aldrigh af henð[46]) ſum lagh ſighiæ.

XVI.

Callar annar ſik ærſt hauæ ſkipt oc annar köpt. þen a vitu ærſt callas[47]) haua.

XVII.

Callar annar ſik vtſkipt[48]) aghæ. oc annar bool ([49]þæn a vitu bool a. ([50]vtſkipter oc garþer þer[51]) ſkulu all[52]) til tomptæ at læghmæli.[53])

XVIII.

Lagha tompt ſkal tiughu alnæ langh varæ. oc tiu[54]) alnæ bræþ.[55])

XV = *I. JB. 7: pr.*
XVI = *I. JB. 7: 1.*
XVII = *I. JB. 7: 2.*

---

39) Legendum, ut videtur: *þa ſkal han*, vel *han ſkal.*
40) K. *ſik bool.*
41) K. *o k han ey vitu a. vtan til enna* etc. Male.
42) B. *v* hic additum, at deletum est.
43) K. *þæn fore ganga bool* etc.
44) K. *meþ guddome.* Male.
45) Cfr. not. 15. pag. 91.
46) K. *afhænde.*
47) K. *kallar.*
48) K. *vſkipt.*
49) K. sic. B. om. *þæn — bool.*
50) Quae in hoc Cap. sequuntur, secundum indicem Capp. pertinent ad sequens Cap.
51) K. om. *þer.*
52) K. sic (*aal*). B. *alt.*
53) K. *laghmale.*
54) K. *XX.*
55) K. *bred.*

Digitized by Google

XIX.

Hau*er* maþer lagha tompt i[56]) by öres lanð. oc ſæx laſſa ængh. oc attunðæ lot attungs. ſiþan i liþum oc i brom oc i[57]) garþum. oc i[57]) allum byiar bygningum. þa a han vitu til vtſkiptæ. oc til ſkogs. oc til lagha hugs.[58]) ſwa ſum hans egho loter bær til. a[59]) han minnæ. þa a han eig vitu til ſkogs. vtan til löf[60]) oc loc oc vnðir viþu. hugge kaſtlægge[61]) af 55 vndir viþu til elðebrandæ.[62]) ſwa ſum hans[63]) ægho loter ber til. oc taki ſin lot huar[64]) ligger. baþi i vnðir viþu oc aldin viþu þy[65]) niþer ær fallin.

XX.

Attungum ſkal by bygiæ fiughuræ[66]) vægnæ ſkulu væghær af by rænnæ. liþ oc garþær oc ([67]broor ſkulu attungum bygiæs.

XXI.

Hittis at[68]) kirkiugaþer[69]) oc tomptæ garþer. þa ſkal ſokn giærþæ. oc eig tompt. hittis at[68]) aker oc tompt. ([70]þæn ſkal giærþæ ſum tompt a. garþer ſkal ſtandæ mellin tomptæ oc akrægiærþes luktir a hælghæ þors ðagh. halfgarþer[71]) mellin tomptæ tuægiæ. ([72]han æ gilðer ſkal varæ. baþe vintir oc ſomar. oc huarhin[73]) þerræ böte þo at vgilder liggi. vtan ([74]annar þerræ kæræ a annan.

XXII.

Tiældru ſtenæ[75]) ſkal tua i iorþ graua oc[76]) þriþia a leggiæ. þer ſku-

---

XIX = I. JB. 7: 3.
XX = I. JB. 8.
XXI = I. JB. 9.
XXII = I. JB. 10.

56) K. *til.*
57) K. om. *i.*
58) K. sic. B. *husſ.*
59) K. *agher.*
60) K. *löfs.*
61) K. *hugga ok kaſtlaþa.*
62) K. *eldebrand*, quod Stj. perperam legit *eldebuter.*
63) K. om. *hans.*
64) K. add. *han.*
65) K. *þe.*
66) K. *fira.*
67) K. *bro ſkal.*
68) K. *a.*
69) K. *kirkyugarþer.*
70) K. *þa ſkal þæn.*
71) K. *halfgærþe.*
72) K. *ſkal ee gilder væra.*
73) K. *huarghin.*
74) K. *annan kære.*
75) K. sic. B. *Tiældru ſtenu ſtenæ.*
76) K. om. *oc.*

Digitized by Google

lu vitni bæræ .i. iorþ liggiæ. hus ſkal ſwa nær tiælðru ſætiæ at ſtulpæ rum ær mellin oc vpſæ drup.

XXIII.

Flyter[77]) maþer hus ſin af tompt. oc yrkir tompt ſiþan. þa heter þet aker ſiþan. oc eig tompt. ſökiæ ſkal garþ af hende fær *meþ* lagha ſokn. þen mellin var tomptæ gilden oc eig vgilden.

XXIIII.

Rinder vægher tomptæ mellin. han ſkal ſiu alnæ bræþer[78]) varæ.

XXV.

A[79]) maþer vægh iuir tompt manz. þa ([80]ſkal hanum þen vægh af lægiæ ſum han vil. eig .i. ðiokn. oc[81]) eig i ðy oc eig a fiæll vp. haluen ſkal hwar þerre mellin tomptæ læggiæ.

XXVI.

Lik vægh ſkal til kirkiu læggiæ. eig ma lik iuir manz tompt bæræ vlouanðis. num[82]) han ſe ſaker at. III. *markum.* hete. III. oc æru tuar. Græs vægher ſkal til byar ligiæ. þen ([83]ſkal bötæ. III. *marker* ær vp yrkir. hete þre oc æru tuar.

XXVII.

Far maþer a aker ſin æller ængh ſinæ[84]) at[85]) boæ. þa ſkal han
56 ſik ſiæluer vt giærþæ. a maþer garþ firi hanum. þa ſkal han ſökiæ[86]) vp *meþ* ſiunættings[87]) giærþ oc tolf mannæ eþe. oc vitni latæ bæræ. tuænni a

---

XXIII = *I. JB. 11.*
XXIIII, XXV = *I. JB. 12: pr.*
XXVI = *I. JB. 12: 1, 2.*
XXVII = *I. JB. 13: pr.*

---

77) K. *Flytter.*
78) K. *breþer.*
79) K. *Gör*; miniatoris errore.
80) K. *a thæn vægh* etc.
81) K. om. *oc.*
82) K. *vtan.*
83) K. *böte.*
84) K. om. *ſinæ.*
85) K. sic. B. om. *at.*
86) K. add. *han.*
87) Cfr. not. 32. pag. 155.

Digitized by Google

ſiunættinge. at garþer þenni ſtander firi tompt hans. ſwa[88]) at han ma eig vt væghum na. kaſter han vp innan ſiunættings ðagh. væri ſaklös.[89]) böte þrenni ſæxtan örtugher ſiþan ðomber comber a ([90]hans mal. af þinge.

XXVIII.

Flyter maþer af byghð ſini.[91]) þa ſkal han ſökiæ garþ af handum ſær meþ ſiunættings giærþ ſamulunð ſum han ſökte fyr a.[92]) latæ dömæ[93]) han gildan oc eig vgilðæn.

XXIX.

Huſar[94]) maþer[95]) akræ giærþi. þær ſum adrir grannar agho iorþ kringh vm han. þær ma han eig bo[96]) a. at laghmæli.[97]) oc[98]) klöf troþ giæræ iuir akre ([99]þerre oc ængiær. þy ma han eig þær bo at laghmæli.[97]) þa ſkal hanum þingh[100]) viſa. oc talu giæræ[1]) a þinge. hem latæ endaghæ dömæ vinna meþ tuænni[2]) tylſtom. lati þingh ſighiæ oc dömæ af garþ a ſæghnær þinge. brytæ af oc eig brænnæ.

XXX.

Bröþer ſkiptæ iorþ ſinnæ. huſar[3]) annar vt a aker æller engh a garþs iadhri.[4]) ligger tegher viþ tegh. han[5]) a iæmpna vitu viþ ([6]han ær i by boor.

XXVIII = I. JB. 13: 1.
XXIX = I. JB. 13: 2.
XXX = I. JB. 13: 3.

---

88) B. Loco v. *ſwa* antea scriptum fuit *at h.*
89) K. add. *ælla.*
90) K. om. *hans mal.*
91) K. *ſinne.* Sed *ſina* legendum est.
92) K. hoc loco recte, B. vero inter vv. *fyr* et *a*, habet punctum.
93) K. sic. B. add. *ðoma.*
94) K. *Hyſer.*
95) K. add. *a.* Cfr. not. 26. pag. 12.
96) K. *boa.*
97) K. *laghmale.*
98) K. add. *ey.*
99) K. *þera ælla æng.*
100) K. om. *þingh.*
1) K. *atalu veta.*
2) K. *tuem.*
3) K. *hyſir.*
4) K. *garzliþi.* Male.
5) K. sic. B. *hana.*
6) K, *hin*, om. *ær.*

Digitized by Google

XXXI.

Bygger han vt a byær mark. giærþi vm kringh ſik ſiælfuer.[7]) a han ([8]tompt i by. þa a[9]) han vitu til vt ſkiptæ.

XXXII.

Bygger maþer a fæ marko. oc hauer boet a þry aar oc þrim lenger. oc a öxæ byrþe til ſkoghs. til vnðir viþu. oc til fæer gangðs.[10]) Ingin a vitu innan garþs hanum. oc han inga vtan garþs[11]) til almennigs. þæt callar holms tompt. han ma eig i bælgh binðæ.

XXXIII.

57 Wiliæ grannæ in taku taka firi hanum. þa ſkulu þer hanum gatu læghiæ til almennings ſiu famnæ breþæ. þer ſkulu garþæ giærþæ. ær[12]) iorþ agho vt til almennings. eig ma intaku takæ ([13]num æller þer viliæ ſum agho. attunðæ lot attungs. þaghær in ær takit. þa ſkal þæn[14]) valðæ o-þolſkipte[15]) ſum vil. ([16]giæri til ſiunættingh firi ens garþi iorþ eghanðæ manz. oc[17]) halðæ for allum þem ær iorþ agho i by. þa ſkal þingh viſæ. oc hem[18]) lætæ ðömæ enðaghæ. oc lætæ a enðaghæ[19]) þings mænnæ vitne bæræ. oc ſwæriæ æptir at ſwa com ðomber a maal hans a þinge. at han ſkulðe her ſtanðæ i ðagh. oc repæ[20]) iorþ þeſſæ. ſkogh. iorþ æller garþ i. attungæ. æn ſiþan attungum ær ([21]repet. þa ſkal þingh ſikghiæ. oc lotæ a ſeghnær[22]) þinge æn eig vil för. ſiþan lætæ ðömæ ([23]a þingæ huarium ſwa ſvm loter falder til meþ þings vitnum. ſua[24]) ſkulu allir fin i mellum ſkiptæ. baþe ([25]ſkogh. oc iorþ. oc garþ en eigh uiliæ allir.[26])

XXXI, XXXII = I. JB. 13: 4. *XXXIII = I. JB. 13: 4; 14.*

---

7) B. *ſilælfuer* scriptum, at primum *l* deletum.
8) K. om. *tompt — han.*
9) B. *aa* scriptum, at primum *a* deletum.
10) K. *fear gangs.*
11) K. sic (*garz*). B. *gargs.*
12) K. *ſum.*
13) K. *vtan alli þe.*
14) K. *han.*
15) K. *othalfſkipte.*
16) K. göra *til ſynætings.*
17) K. add. *in.*
18) K. *þem.* Male.
19) K. *endaghum.*
20) K. sic. B. *repæ.*
21) K. *repat. þa ſkal ſigiæ* etc.
22) K. *ſæghna.*
23) K. *ſua a þinge huarium ſum loter bæt til. ella fæl til* etc.
24) K. sic. B. *þa.*
25) K. *iord ſkogh ok gard* etc.
26) Lege *æller.*

Digitized by Google

XXXIIII.

Æn maþer callær ſik aghæ egho a fæ marko.[27]) ær eig ([28]garþ vm. quæþæ grænnær ne viþ. oc callæ allæ[29]) þem aghæ. þa aghæ þer vitu. þær allum þem vitnæ viliæ til egnær.[30]) væriæ meþ tuænni tylftom oc tuenni vitnum. b. ſ. s. g. h.[31]) oc v. ſ. at iorþ þeſſi[32]) oos ſkil vm ær almenninger alðræ grannæ oc eig en engh[33]) þin.

XXXV

Skil þorp oc by vm almenninghæ. þa a byr vitu ([34]oc eig þorp.

XXXVI.

Half tylft at fæſtu ſkal .i. by boæ. æn han giter vitit ſik til[35]) ful byær. tuer iorþeghanðæ mæn ſkulu vitni bæræ. i huarri tylft. at han ær höghæ[36]) byr. oc af heþno byghder. þa ſkulu tuer iorþeghanðæ mæn ([37]af þem. eig baru[38]) vitni huar firi[39]) ſinæ tylft gangæ. b. ſ. s. g.[40]) h. oc. v. ſ. at byr þenni hauir varit fulbyr. baþe .i. heþno oc criſtno. oc þy a han iæmnæ vitu viþ by hin at ([41]laghmæle a en man allan byn. ær kirkiæ i 58 oc half tylft boænðа mannæ. þa ma han vitæ han til ful byær.[42])

XXXVII.

Skil man[43]) vm markæ ſkiæl ([44].i. byæ mællum. þa ſkulu þer ſkiæl ſiæ-

---

XXXIIII = I. JB. 15: pr.
XXXV, XXXVI = I. JB. 15: 1.
XXXVII = I. JB. 16: pr.

---

27) K. *fearmarkum.*
28) K. *garþer vm ok ſigiæ granna vid.* Male.
29) K. om. *allæ.*
30) K. *eynar.*
31) K. sic. B. om. *h.* Cfr. not. 15. pag. 91.
32) K. add. *ær.*
33) B. Pro *engh* antea fuit scriptum *eg.* K. *een egha.*
34) K. *forę þorpe.*
35) K. om. *til.*
36) K. *höxter.* Male.
37) K. *þær ey* etc.
38) K. sic (*baro*). B. *bar.*
39) K. sic (*fore*). B. om. *firi.*
40) K. sic. B. pro g habet *s.* Cfr. not. 15. pag. 91.
41) K. *lagmale. Agher* etc.
42) K. *fulby.*
43) Pro *mæn.*
44) K. *bya i mællum.*

Digitized by Google

tiæ[45]) ſin .i. mellum. gange huartuægiæ[46]) byr i ſit[47]) merkæ þer han callar i þerræ ſkal huarghin adrum innan garþs callæ. þæt[48]) ſum ſtandit hauir[49]) þre vinter. oc þrim lenger. þær a by vitu firi. þer ſkulu ſamán gangæ. oc vitnæ[50]) latæ bæræ .i. ſtaþ þen han callær .i. Warþer annar at vitnum ſiþari. þen ſkal viz orþ hauæ. haua þer[51]) baþir æm margh[52]) vitni. þa ſkal til þings fara. oc aſyn til nempnæ. Sember[53]) aſynæ mannum a þa ſkal þem lagh ðömæ ſum hæraz aſyn vitnir[54]) meþ. Sæms[55]) þem eig a. þa ſkal lanz aſyn mellin þerre[56]) löſæ. oc ſtande[57]) ſiþan ſum hon giær

XXXVIII.

Skil a lanð oc hærat. lanð ſkal vitu agha. oc þe hæræþ ſkulu vitu haua ſum eig ſökiæ fangh[58]) til. meþ tuenni tylftom nempðæmannæ.[59]) valde ([60]þer helghumðome er eþ ſkulu ſe. Skil a hæræþ oc by. þa a hæræþ vitu oc byr eigh.

XXXIX

Wil byr takæ in mark ſinæ. gen byær marku[61]) annarre. þer ſkulu garþ giærþæ ær in viliæ takæ. ſökæ ſiþan fær[62]) af[63]) henðe halfuan gilden. oc eig vgilðæn.

XL.

([64]Træþer maþer enkæ aker giærþi[65]) fiælfuer vm kringh ſik. vil ma-

XXXVIII = I. JB. 16: 1, 2.
XXXIX = I. JB. 17: pr.
XL = I. JB. 17: 1.

45) K. *fætiæ; ſea* vero sine dubio legendum. Cfr. I. JB. 16: pr.
46) K. *huartigiæ.*
47) K. *ſik.* Male.
48) K. *pær.*
49) K. add. *i.*
50) K. *vitni.*
51) K. om. *þer.*
52) K. *æm mangh.*
53) B. *Semben* scriptum est, at *n* scalpro mutatum in *r.*
54) K. *vitnar.*
55) K. *ſæmber.*
56) K. *þera.*
57) K. *ſtanda.*
58) K. om. *fangh.*
59) K. *nemder.*
60) K. *þæn hælghudome.*
61) K. *mark.*
62) K. sic. B. *þer.*
63) K. om. *af.*
64) K. hoc Cap. ita habet: *Uil mather træþe — vgildan. Taker maþer enka aker in. gærþe ſtæluer vm kring.*
65) B. *giæþi* primum fuit scriptum.

Digitized by Google

þer[66]) træþi vp taka. þa ſkal han garþ giærþæ. oc ſökæ ſiþan ſer af hænde halfuen gilden oc eig ogilden.

XLI.

Wil maþer fæ löt ſinæ hæghnæ. þa ſkal han garþ mællin fæ löt[67]) giærþæ.[68]) eig ma han æller intakæ. num[69]) ſe fæker ([70]til þre *marker.* hete. þre. oc æru tuar. oc hete græſpari þeu byr[71]) ſua gör

XLII

Rinder vant[72]) mellin markæ tuægiæ. gange huar at[73]) ſino oþale. oc 59 mötes i ([74]miþri vant ræs.

XLIII

A maþer enkæ ſkipt i by aðrum. þer agho vitu ær[75]) i by boa huru mikin hun ſkal waræ. ([76]hun ær vitulös iorþ æn hun ær eig renð oc ſtenð. eig ma þy at huaru ællæ[77]) bort vita. at lagh mæli.

XLIIII.

Æn ([78]tiælðru vil flytiæ oc callar vranct[79]) ligiæ. þa ſkal ſiunettingh til lætæ giæræ. oc þinng viſæ. oc enðaghæ ([80]latæ hem ðomæ. þor þen væriæ ær[81]) viþ han deler *meþ* tueni tylftom oc tueni vitnum. at tiældræ þeſſi ligger ræt oc eighe wrang.[82])

XLI = I. JB. 17: 2.
XLII = I. JB. 17: 3.
XLIII = I. JB. 18.
XLIIII = I. JB. 19: pr.

---

66) B. *mþer* antea scriptum fuit.
67) Lege *fæ lötæ.*
68) K. *göra.*
69) K. *vtan han.*
70) K. *at þrim markum.*
71) K. add. *ær.*
72) K. *vatn.*
73) K. *a.*
74) K. *midthi vatnraas.*
75) K. om. *ær.*
76) K. *heter vitulös iord. ey þo ma alla vita at lagmale. ær hon ey rend ok ſtend.*
77) Pro *alla.* Cfr. not. 76. praeced.
78) K. *mather vil tiældro flytiæ.*
79) K. sic. B. *vrangh.*
80) K. *þem lata döma.* Male.
81) K. om. *ær.*
82) Cfr. not. 4. pag. 50.

Digitized by Google

XLV.

Bryter maþer[83]) vp ren oc ſten. han heter vrmyliæ[84]) .i. aðrum mannum. ær þrigiæ *marka* ſak hete þre oc æru tuær. Slar maþer[83]) engh annars[85]) mans. comber hin[86]) til er a. þa ſkal han takæ viþi quiſt. oc bitæ baſt af. oc ſætiæ ſwa[87]) i.. oc vari hin[86]) viþ. *meþ* tuenni vitnum. þet ær laghæ forbuþ. ma eig vndan taka ([88]num han ſe ſaker at þrim markum. hete þre. oc æru tuar. þær ſkal hö a engh laþæ. til þes ær[89]) þe æru ſatir[90]) vm þæt.

XLVI.

Vil man[91]) ſinum ſwene æller frænðæ. æller huen[92]) han vil iorþ giuæ. þa ma han giuæ af köpe iorþum[93]) þriþiungin. oc[94]) þe han hauer aflat[95]) innan[96]) hærræ þiænæſt. æn eig af fæþerni æller möþerni. æller arftaknæ[97]) iorþ. vtan arfui vili. æn helmningh[98]) af allum lös[99]) örum ma han giuæ æn[100]) ſiuker ligger. oc ællæ[101]) æn han hell ær. ſwa konæ ſum maþer. ([102]Vil man illæ iorþ. þæt ſkal göræs firi kötſunnudagh. æller ær illæn vgilð.

Mölno balker[1])

Maþer vil mölno[2]) giæræ. han ma hanæ eigh ſua giæræ at tompt annars manz ſpillir. eig akræ manz. eig engh. eig[3]) væghum mannæ. eig forta[4])

XLV = I. JB. 19: 1; 20. RB. 30.
XLVI = III. 52, 108, 141; Cfr. II. MB. pr = I. M. pr.

---

83) K. *man.*
84) K. *örmyliæ.*
85) K. om. *annars.*
86) K. *han.*
87) K. om. *ſwa.*
88) K. *vtan han ær ſæker* etc.
89) K. *at.*
90) K. *ſaatter.*
91) K. *mather.*
92) K. *þem.*
93) K. *köpo iord.*
94) K. add. *af.*‖
95) K. sic. B. *affæt.*
96) K. *i.*
97) K. *aftakne.* Male.
98) K. *hælfningen.*
99) K. *löſom.*
100) K. *vm.*
101) Pro *alla.* K. *allan.*
102) K. om. *Vil— vgilð;* sequuntur vero Capita ad librum *Retloſæ Bolker* pertinentia. Cfr. Praef.
1) K. habet rubricam: *vm möllor.*
2) K. *Um mather vil ſik möllo.*
3) K. *ælla.*
4) K. sic. B. *forſæ.* Cfr. I. M. pr.

Digitized by Google

grannæ. eig mölno þerre[5]) ær för var gör.[6]) eig fiſkigarþum. §. 1. Fiſki garþ 60 ma eig ſwa giæra. at hinum ælðri fiſkigarþi[7]) ſpillir. Igh ma fiſkiæ innæn ſtæmmu manz ([8]annars. num þen vili[9]) ſum a. eig i ðyki[10]) annars manz.[11]) §. 2. ([12]Mölnoſtaþer ligger öþe. þre vinter oc[13]) þrim lenger. æru fang af roten. þa a þæn[14]) valð at taka ær vil. ſigher þen ſwa ær mölno ſtaþ atti. at fang æru eig af rotin. viti *meþ* tuenni tylftom at ſtiborþ ſtoþ. oc ([15]ſtolper oc þreſkulle laæ. oc holagh. ee[16]) a maþer mölnoſtaþ mæþan þeſſi fang æru oroten. þen[17]) a mölnoſtaþ ær[18]) förſt gör værk a. hüat þet ær heller aldræ götæ egn[19]) æller alðræ[20]) grannæ. vtan grannanir forbuþæ hanum. þa ſæmi[21]) *meþ* grannomen. æller före af værkin. bigger[22]) han ſiþan forbuþit[23]) comber a. böte þrænni ſæxtan örtugher. oc bryti vp værkin. §. 3. Delæ mæn vm mölnoſtaþ callær[24]) huar ſik agha. þa ſkal hæræz[25]) aſyn[26]) til[27]) nempnæ. ſæmber aſynæ mannum a. þa ſkal þem lagh dömæ ſum aſyn vitnær *meþ*. Sæmber þem eig a. þa ſkal aſyn til nempnæ af landeno.[28]) oc væri þet fult ær[29]) hun gör. §. 4. Giær maþer mölno i almenninghs vatni.[30]) a annar man egnh annan vægh i gen. þa ſkal þriþiunger[31]) lös löpæ af vatni. ([32]æn tua löte ma han ſtempnæ.[33]) eig iuir a lanð. num[34]) han fa lanfæſtu[35]) *meþ* fæſt oc vmfærþ. §. 5. Takæ[36])

---

§. 1 = I. M. §. 1.
§. 2 = I. M. §. 2.
§. 3 = I. M. §. 3.
§. 4 = I. M. §. 4.
§. 5 = I. M. §. 5.

---

5) K. *þe.*
6) K. add. *ok.*
7) K. om. *fiſkigarþi.*
8) K. *vtan þæn* etc.
9) K. sic. B. om. *vili.*
10) K. *diki.*
11) K. om. *manz.*
12) K. *Ligger mölloſtaþer.*
13) K. *ella.*
14) K. *han.*
15) K. *ſtulpe. þræſkulle la* etc.
16) K. *Ey*; miniatoris errore.
17) K. add. *mather.*
18) K. *ſum.*
19) K. *iord.*
20) K. om. *alðræ.*
21) K. add. *ſik.*
22) K. *Bygger.*
23) K. *forbuthin.*
24) K. *kalla.*
25) K. *hærad.*
26) B. *a* omissum ipse add. scriba.
27) K. add. *kalla. oc.*
28) B. *landenæ* antea fuit scriptum.
29) K. om. *ær.*
30) K. *vatnom.*
31) K. *þridiungen.*
32) K. *ok tuælöte.*
33) K. *ſtæmma. ok.*
34) K. *vtan.*
35) K. *landfæſto.*
36) K. *Taki.*

Digitized by Google

grannær in almænningh firi mölnöðorum. þa ſkal han ([37]ſer vægh kræuiæ. þer ſkulu hanum vegh læghiæ. gær[38]) han þes eig ([39]laghſkiptæ þe iorþ ſiuter annar maþer firi mölno ðorom hans. þa ær mölnæ ([40]vnit. §. 6. maþer giær mölno a engh ſinni. ligger grannæ almenninger annan vægh igen. a byr
61 annar. þa ſkal han lanfæſtu[35]) cöpæ af þem ær þær a iorþ i by. §. 7. Vatn ma[41]) eigh vænðæ af fornæ fari aðrum manni til anmarkæ annurlund[42]) æn för hauir varit. Skiær vatn ſik ſialft[43]) vt iuir aker æller engh æller tompt annar[44]) manz. aghi þen ([45]þa vatn ær fyr atti iorþenæ ſum ([46]vt ær ſkoren. §. 8. ([47]Vaþ. oc Ökol. Vartoptær. Gudhem. Lungho. Holæſio. Aſar oc ſkalanðer. Þer æru allir vpſala öþer. þem ma aldrigh vetæ. þem atti. ee þen ſami konunger ær ræþ lanðum.

Hær byriæs fornæmis balker[1]) meþ ſlokum.

I vm maþer taker heſt manz æller hors at[2]) vlouanðis.[3])
II vm maþer taker öknöte[4]) manz vlouanðis.

---

§. 6 = I. M. §. 6.

§. 7 = I. M. §. 7; IV. 5.

---

37) K. *ſik vægha.*
38) K. *Gaar.* Male.
39) K. *för æn laghſkipt ær iord.*
40) K. *hans vnyt.*
41) K. *ſkal.*
42) K. sic. B. om. *annurlund.*
43) B. *ſiaft* primum fuit scriptum.
44) K. *annars.*
45) K. *vatnet för aatte* etc.
46) B. Pro *vt ær*, antea scriptum fuit: *ær ſko.*
47) K. haec ita habet: *Uaad ok ökol. vardtopta ok gudhem. lungh ok holæſiæ aſar ok ſkalanda. þe varo aal upſalaötha. þem matte aldrigh ſköta ellar veta. þem aatte þæn kononger landom ræþe.* — In codice chartaceo Regiae Bibliothecae Holmiensis, signato *B. 38*, Jus commune Christophorianum continenti, scriptoque anno MDLXXXVIII, alia manu anno MDXC est adnotatum: *Wpſala öde I Wäſtergiötland skriffuit aff een gambull Lagbook. I Waſboo Wadh I Wallehäradt Ökell I gudhens häradt Gudhem I Skaniſhäradt Liungh och huſlöſa I* (nomen territorii est omissum) *Aſserra På Kullen Skalunda De wore Till Vpſala öde the Matte aldrigh ſkötha eller uetha, dem âtte den konungh Landit âtte.*

1) B. Rubricae paginarum habent *bolker*, excepto fol. 66, ubi scriptum est *balker*. K. hic habet *ſaker*; in rubricis vero paginarum duobus prioribus locis *ſakir*, quatuor autem sequentibus *balker*.
2) G. K. om. *at.*
3) G. *vlandes.* Male.
4) K. *ök.*

Digitized by Google

III ([5]vm maþer klander ([6]læs manz firi hanum.
IIII vm[7]) ſyn adrum til ſtufs at faræ.
V. ([8]vm maþer taker[9]) i ſkoghe ſinum þrel æller leghoman
VI vm[10]) taker viþ ſtuf bonðæ æller bonðæ[11]) ſun.
VII vm ſkogher ær i hæræz ræfft takin
VIII vm maþer hugger i ſcoghe manz vnðir viþu[12]) minnæ ([13]æn til ſæx leſſæ[14])
IX ([15]vm maþer hugger i ſcoghe manz[16]) vnðir viþu meþ valz værkum[17])
X vm[18]) ſtorþahugh.
XI vm[19]) maþer hugger ſcogh ([20]up tiældræ i[21]) mellum
XII vm[19]) hug i ([22]byar ſkoghæ manz[23]) vſkiptum.
XIII vm maþer hugger i ſkoghe[24]) a ([25]minnæ æn en lagha lot i
XIIII vm ([26]hugh æn *maþer* aker gönom ſkogh manz.
XV vm *maþer* taker anuærk manz anuærkdaghi.[27])
XVI vm *maþer* aker iuir engh manz[28]) æller aker vprunnin[29]) 62
XVII vm *maþer* taker garþ manz vp.
XVIII vm maþer taker huggin fangh manz i ſkoghe.
XIX vm maþer före[30]) garþ ſin af akrum för æn burhit[31]) ær
XX vm maþr brytir annars garþ oc ganger[32]) fæ gönom.

---

5) G. *Nv um.* B. ita habet: *III vm maþer klander IIII vm maþer klander læs* etc; quo errore factum est, ut series sequentium litterarum numeralium sit turbata. Scriba, demum cum, ipso textu scripto, in eo esset ut Capiti VII minio apponeret litteras numerales, errorem, ut videtur, animadvertit, nam pro *VII* scripsit *VIII*, et sic in sequentibus, ut ipsa Capita indici responderent.
6) G. K. *las fore manne.*
7) K. add. *mather.* G. *Nv um han.*
8) G. *Nv um.* K. om. *vm — leghoman.*
9) G. add. *annar.*
10) K. add. *mather.* G. *Nv um man.*
11) G. *hans.*
12) G. *ænderuithu.* Male.
13) G. K. sic. B. om. *æn til.*
14) G. K. *laſſa.*
15) K. om. *vm — valz værkum.*
16) G. om. *manz.*
17) G. add. *til ſiex laſſa.*
18) G. K. *Nv um.*
19) G. *Nv um.*
20) B. loco vv. *up — mellum* antea fuit scriptum: *manz vſkiptu...* (?)
21) G. K. om. *i.*
22) G. *biærghſkoghe.* Male.
23) *manz*, ut videtur, non est legendum.
24) K. add. *ok.*
25) G. K. *eigh lagha hug i hanom.*
26) G. K. sic. B. *huger maþer gonom* etc.
27) Pro *a anuærkdaghi.* Cfr. not. 26. pag. 12. G. K. *a anuardaghi.*
28) G. K. om. *manz.*
29) K. bis habet vv, *Um — vprunnen.*
30) G. K. *förer.*
31) G. K. *burghit.*
32) G. K. *gaar.*

Digitized by Google

XXI vm fæ ingiærþis löper at helum garþe.[33])
XXII vm maþer callær ſkaþa mere varæ[34]) æn aker las.
XXIII vm hirþinge brytir garþ oc far i friþgiærþi.
XXIIII vm maþer taker ([35]aker naam fran manni ([36]æller cono.
XXV vm maþer hittir grip manz i akre.
XXVI vm maþer[37]) later heſt æller annan grip i tiuþer i aker[38])
XXVII vm maþer[37]) halder[39]) fæ ſit i annaræ[40]) friþgiærþi.
XXVIII vm ([41]þrim gifs ſak æller flerum.
XXIX vm maþer[37]) later heſt ſin[42]) i tiuþer oc vaþer[43]) lös
XXX vm maþer[37]) taker in fæ manz i friþ giærþi.
XXXI vm bool ligger i by öþe oc giuir grannum ſak firi.
XXXII vm þeſſæ[44]) væghæ æn vgilder lighiæ.
XXXIII vm ſkoghæ brenno.[45])
XXXIIII ([46]vm mæn[37]) brennæ col i ſkoghe
XXXV vm maþer[47]) taker in fæ[48]) at garþælöſo.
XXXVI vm ligger huſæ lös tompt i by.
XXXVII vm[49]) all malæ ruf
XXXVIII vm[49]) bool öþzlo
XXXIX vm bonde deler[50]) ſik vnðir lanz þingh
XL vm maþer ſiter quar vm gengiærþ
XLI vm maþer ſiter quar vm almenningx öræ.
XLII vm nempðæmaþer fylgher eig gengiærþ ſinni.
XLIII vm[51]) huru margh[52]) þing ſkulu vara vm aret
XLIIII ([53]vm maþer flar alðin viþu[54]) a lanz almenningge[55])

---

33) K. G. *garþom.*
34) G. K. om. *varæ.*
35) G. *man fra* etc. Male.
36) K. om. *æller cono.*
37) G. *man.*
38) G. add. *mans.* K. *tyuther vlouandes.*
39) G. K. sic. B. *helder.* Cfr. textum Capitis.
40) G. *annars.*
41) K. G. *mather giuer þrim ſaak. ælla þrim flere.*
42) G. K. om. *ſin.*
43) K. G. *værþer.*
44) K. *almanna.*
45) G. K. *brænnur.*
46) K. om. *vm — ſkoghe.*
47) K. *man.*
48) G. K. add. *mans.*
49) K. *Nv um.*
50) G. *dele.*
51) G. *Nv.*
52) G. K. *mangh.*
53) G. *Nv um man.*
54) G. *alinuithu.*
55) G. add. *ælla* K. add. *ella hæra*

Digitized by Google

XLV vm[56]) ræt ſkiæppæ ſkal varæ ([57]oc rætter biſmare
XLVI vm[58]) varghæ garþ oc vargha næt.
XLVII vm[58]) maþer ær ſökter oc ſtanðer[59]) meþ reþo vetti
XLVIII vm maþer ſtæmpnir man til lanzþins[60]) oc comber eig
XLIX vm *maþer* ſlar baſt æller bork[61]) bryter[62]) pors æller[63]) quæſti[64]) i annars ſkoghe
L vm[58]) annær bær ſtikæmæz[65]) æn þiæniſtu mæn 63
LI vm[58]) lanboe förer eig ſkulð[66]) hem firi iulæ aptæn.

Margher[67]) æru fornæmis ſakir. æn at þeſſe byriæs þær. huilkin man ſum taker heſt æller hors manz vlouanðis at ſkiæmmæ[68]) leþ ſinæ meþ. oc varþer ſkiælikæ[69]) þær takin meþ æller vitnum at ledær.[70]) þa böte[71]) fullær þiufs böter. oc lati eig lif ([72]firi þa ſak.

II

Taker maþer ([73]öknöte manz a löt vti[74]) vlouandis. aker meþ æller riþer. þa ær han ſaker at þrim *markum*. ([75]hete þre oc æru tuar.

III.

Möter maþer manni. hauir fangh læſt. klænðer[76]) firi hanum ſigher ſin

---

I = *IV. 6.*
II = *I. FS. 1.*
III = *I. FS. 2: 1.*

---

56) G. *Nv huru.* K. *Nv um huru.*
57) G. K. *ælla biſmare.*
58) G. *Nv um.*
59) K. add. *fore.*
60) K. *lanz þings.* G. *lans thing.*
61) G. K. *bark.*
62) G. K. sic. B. om. *bryter.*
63) G. K. sic (*ælla*). B. om. h. v.
64) G. *quæſte.* K. *quaſta.*
65) G. K. *ſtekomæz.*
66) G. K. *lanzſkyld.*
67) G. K. om. *Margher — þær.*
68) G. *ſkæma.* K. *ſtunta.*
69) Vox *ſkiælikæ* hic superflua, demum post v. *vitnum* legenda videtur. Cfr. Cap. IX. infra.
70) G. K. *ledder.*
71) G. K. add. *fore.*
72) K. G. *ſit fore þe ſak.*
73) K. *oxa ella hors. hæſt a löt* etc.
74) G. *ute.*
75) K. om. *hete — tuar.*
76) G. K. *klandar.*

Digitized by Google

varæ. beþes til ſtufs at faræ. þa ſkal han fylghiæ. ær han ſander at ſak þere. böte þrenni ſæxtan örtugher firi ([77]vnðir viþu oc ſwa aldin viþu.

IIII.

Syn han hanum til ſtufs at faræ. þa ær þet rætlöſæ. þa fylghi han hanum til förſtæ motz[78]) æller[79]) förſtæ byiær.[80]) oc ſkiærſkote. at han vil[81]) eig til ſtufs faræ. ([82]þa æn han ſyn hanum böte III. ſæxtan örtugher. æller uæri ſik meþ tolf mannæ eþe. oc þet[83]) ſkal ſwa væriæ oc ſökiæ. ſum fyr ær ſakt. ([84]falz han at rætlöſo.[85]) þa ſkal hanæ ſwa[86]) ut taka ſum allær aðrar.

V

([87]Taker maþer man[88]) i ſkoghe ſinum. þrel æller legho man. taki af hanum öxe æller öknöte. þæt ſum fiæmir ðrægher[89]) at ſaklöſo.

VI

Taker ([90]viþ ſtuf bonðæ æller bonðæ ſun. þa[91]) han fangh ær[92]) eghn a. taki af hanum fangh[93]) at ſaklöſö. ſöke han ſiþan vm ſkoghæ hugh æn han vil. ([94]Wm all maal[95]) iuir ſkoghæ hugh. ſkal ſwa væriæ ſum ([96]ſakt ær nu.

IIII = I. FS. 2: 1. fin. *V, VI = I. FS. 2: 2.*

---

77) G. K. *aldenuithu. oc ſua fore underuiþu.*
78) G. K. *moot.*
79) G. add. *til.*
80) G. K. *by.*
81) G. K. *uili.*
82) G. K. sic. B. om. *þa — hanum.*
83) G. K. om. *þet.*
84) K. hic male incipit novum Cap.
85) G. K. sic. B. *rætlöſe.*
86) G. K. om. *ſwa.*
87) K. om. hoc Cap.
88) G. om. *man.*
89) G. *fiarmeer ær.*
90) K. *mather i ſkoghe ſinum. bonda ælla bonda ſun vidther ſtauf. þa* etc.
91) Pro *þa a.* Cfr. not. 26. pag. 12. G. K. add. *a.*
92) K. om. *ær.*
93) K. om. *fangh.*
94) Quae in hoc Cap. sequuntur: *Wm — nu,* ad Cap. XI. pertinere videntur.
95) G. K. sic. B. add. *i.*
96) G. K. *nu ær ſauct.*

Digitized by Google

VII.[97])

([98]Vtan ſkogher takis innan hæræzræfſt. taks han innan hæræzræfſt. hulkin ſiþan hugger innan[99]) hanum vlouanðis. böte firi[100]) þrenni fæxtan ortugher.

VIII.

([1]Hugger maþer vndir viþu i ([2]ſkoghe annars manz. þær ſum han a[3]) 64 ingti i et læs[4]) tu æller þri. böte. III. fæxtan örtugher. oc ater ſkaþan *meþ* ſornom eþe.

IX.

Hugger maþer[5]) vndir viþu fæx læſ[4]) æller flere. oc aker hem all ſender *meþ* fullum valzuerkum.[6]) böte[7]) IX. *marker.* þre innan huarn rættin.[8]) æller væri ſik *meþ* tilſtar[9]) eþe. æn han varþer eig ([10]takin viþ æller *meþ* vitnum ſkiælekæ leder oc[11]) böte ee ſkaþan ater.

X

Hugger maþer i ſkoghe manz. gör ſtorþahug. oc kaſtlæger[12]) fæx las æller flere. böte firi[13]) þrenni. IX. *marker.*

XI.

Hugger maþer oc[11]) vp ſcogh[14]) tiældræ[15]) mællum. böte oc ſwa.[16])

VII = I. FS. 2: pr.

---

97) B. hic pro *VII* habet *VIII*, et sic quoque in sequentibus *IX* pro *VIII* etc. Cfr. not. 5. pag. 195.
98) G. *Taxs ſkogher innan* etc. In principio huius Capitis quaedam omissa esse videntur. Cfr. I. FS. 2: pr.
99) K. *i.*
100) G. K. om. *firi.*
1) K. Hoc Cap. cohaeret cum praecedenti.
2) K. G. *annars ſkoghe. þær* etc.
3) K. *ægher.*
4) G. K. *las.*
5) G. K. sic. B. add. *a.*
6) G. *ualuærkum.*
7) G. K. add. *fore.*
8) G. K. *ræt.*
9) G. K. *tylſtar.*
10) G. K. *ſkællika mæth uitnum ledder. ælla takin uith.*
11) K. om. *oc.*
12) G. *kaſtlægger.*
13) G. K. om. *firi.*
14) K. *ſkogha.*
15) G. K. *tiældru.*
16) K. om. *ſwa.*

Digitized by Google

ſwa ſcal[17]) bötæ baþe firi aldin viþu oc vndir viþu ſum ([18]ſakt ær. Alt þet man. hugger minnæ æn ([19]til ſæx laſſæ oc værþer eig takin viþ.[20]) æller[21]) vitnum laghlikæ ledær.[22]) væri ſik meþ tolf mannæ eþe. æller böte ſum ſakt[23]) ær. hugger ſæx las æller meræ. væri ſik meþ ſiu mannum af nempdinnæ. æller böte ſum lagh ſighiæ.

XII.

Þeer byær ær[24]) ſkogha[25]) agho ſaman. vſkiptæ[26]) ſin i mællum. þö[27]) þær agho i[28]) huggi at ſaklöſo. ee mæþan þem ſember a. ([29]Sæmber þem eig a. þa aghe þæn valþ at ſökiæ til ſkiptis ær[30]) ſkiptæ vil. oc eig[31]) þen ær öþæ vil. meþ ſiunættinge huat þæt helþer ær aldin ſcogher æller vnþir viþur.[32])

XIII.

Igh ma þen man i ſcoghe huggæ vlouandis ær[33]) minnæ hauir æn attundæ lot attungs. oc lagha tompt. vtan han ſaker ſe at þrenni ſæxtan ortughum.

XIIII

Aker maþer[34]) gönom ſcogh manz. bræſter[35]) axul æller andur ſtangh. huggi at ſaklöſo baþi

XV.

Taker[36]) maþer[37]) heſt æller oxſæ vangh[38]) æller ſlæþa. ſkip ſtyri-

---

XIIII = I. FS. 2: 3.

XV = I. FS. 3.

---

17) G. add. *oc.*
18) G. K. *nu ær ſauct.*
19) G. K. *ſiex las.*
20) B. Pro *viþ* antea fuit scriptum *meþ.*
21) G. K. add. *mæth.*
22) G. K. *ledder.*
23) K. G. sic. B. *ſak.*
24) G. *ſum.*
25) G. K. *ſkogh.*
26) G. K. *at uſkipto.*
27) K. G. *þe ſum.*
28) G. K. *innan.*
29) G. K. om. *Sæmber — a.*
30) G. K. *ſum.*
31) G. K. sic. B. om. *eig.*
32) K. G. *vndiruiþa.*
33) K. G. *þær.*
34) G. *man.*
35) G. K. *briſter.*
36) K. *Aaker*; miniatoris errore.
37) Adde: *a anuærkdaghi.* Cfr. ind. Capp. et I. FS. 3.
38) G. K. om. *vangh.*

Digitized by Google

faſt.[39]) ökee.[40]) molker ko manz. þeſſi maal æru[41]) all[42]) full rætlöſæ. þær[43]) ſkal bötæ[44]) firi þrenni ſæxtan örtugher i þre ſtaþi.[45]) æller væri ſik meþ tolf mannæ eþe. firi riwflu[46]) örtugh firi tuar.[47]) tuar örtugher. firi þrear. æller þrim flere. böte ſæx öræ. 65

XVI

([48]Aker maþer iuir engh manz æller[49]) aker ſiþan vp ær runnin.[50]) böte firi hiul huart örtugh. aker aðru ſinni. böte ſamulunð. ([51]þa æru atta örtögher. aker þriþiæ ſinni. þa ær þet[52]) full rætlöſæ. böte þrenni ſæxtan örtugher i þre[53]) ſtaþi. ([54]firi þy þet hetæ þa förgata.

XVII.

Taker maþer[55]) garþ manz vp.[56]) böte. III. ſæxtan örtugher i þre ſtaþi.[57])

XVIII

Taker maþer ([58]manz huggin fangh i ſcoghe. æller annar ſtaþ. böte. III. ſæxtan örtugher .i. þre ſtaþi.[59]) æller væri ſik meþ tylftar eþe

XIX.

([60]Maþer förer garþ ſin af akr*um* för æn burghit er. giælde ([61]ater al-

XVI = I. FS. 4.
XVII = I. FS. 5: pr.
XVIII = I. FS. 5: pr; III. 149.
XIX = I. FS. 5: 1.

39) G. *firi fæſt.* K. *foreſæſt.*
40) G. *ökſe.* K. *öxe.*
41) K. sic. G. *ær.* B. om. h. v.
42) G. om. *all.*
43) G. om. *þær.* K. *o k.*
44) G. *bötas.*
45) K. *löte.*
46) G. *riuu.* K. *ena riw.*
47) G. K. add. *böte.*
48) K. Litt. init. *A* omisit miniator, atramento vero addidit rec. man.; quo tamen factum est, ut hoc Cap. cum praecedenti cohaereat.
49) G. K. add. *iuer.*
50) K. *runnet.*
51) G. K. om. *þa — örtögher.*
52) G. K. om. *þet.*
53) G. *thrænne.*
54) K. *þy at þæt.*
55) G. add. *man.* Male.
56) G. K. sic. B. om. *vp.* Cfr. ind. Capp.
57) K. *löte.*
58) K. *huggin fang i ſkoghe manz.*
59) G. *ſtathi* rec. man. mut. in *ſcipthi.* K. *til præſkiptis.*
60) G. *Um mather före.* K. *Före mather.*
61) G. *allan ſkathan ater thæn thær gönom gik.* K. *ater ſkathan allan. þær gönom gik.*

Digitized by Google

lan þen ſkaþa þen þær fæks gönom. oc aa ouan.[62]) III. ſæxtan örtugher ([63]i þre ſtaþi.

XX.

Bryter maþer[64]) annars garþ. ([65]ganger fæ gönom oc gör bonðæ ſcaþa. böte ([66]hin ær bröt attæ örtugher oc ater ſcaþan. æller hin[67]) garþ a. æn[68]) eig hittis þen ([69]ær garþ brot.

XXI.

([70]Löper fæ ingiærþis at helom garþe. þen ſum fæ a leggi fram[71]) ſlikt[72]) han vil. oc ſuæri[73]) meþ en eþe ſinnum. æn minni ær ſkaþi gör. æn til aker las.

XXII.

Skil þem a callar annar aker las oc annar minnæ. læggi fram þen[74]) minnæ callar ſlikt[75]) han vil. oc ſuæri æptir meþ tylftar eþe. at eig ær mere ſkaþi gör. ([76]callar annar meræ æn aker las. ([77]þa ſuæri meþ tolf manna eþe at han fek ſkaþa til aker las. þa giælde hin ater[78]) eig þy meræ en aker las.[79]) at mere ſe ſkaþi gör.

XXIII.

Brytir hirþinge garþ. oc far i friþ giærþi mannæ meþ ſiælfræþi[80]) ſinu. þa ðyli bonðen meþ tolf mannæ eþe. at han böþ hanum eig þæt. ſiþan böte hirþingi[81]) oc eig bonden.

XX = I. FS. 5: 2.
XXI, XXII = I. FS. 5: 3.
XXIII = III. 41.

---

62) G. K. om. *ouan.*
63) K. G. *til þræſkiptis.*
64) G. *man.*
65) K. *gaar.* G. *ſua at fæ gaar gönom.*
66) K. *þæn ſum.* G. *hin thær.*
67) K. G. *þæn.*
68) G. K. *vm.*
69) G. K. *bröt*; om. *ær garþ.*
70) K. connectit hoc Cap. cum antecedenti.
71) G. K. *framt.*
72) K. add. *ſum.*
73) G. K. sic. B. *ſvriæ.*
74) G. sic. B. om. *þen.* K. *ær.*
75) K. add. *ær.*
76) K. hic incipit novum Cap.
77) G. K. sic. B. om. *þa — til aker las.*
78) G. K. om. *ater.*
79) K. G. add. *þy.*
80) G. *ſiælfrathe.*
81) K. G. *hirþingin.*

Digitized by Google

XXIIII.

Taker maþr aker nam fran manni. æller kono. ([82]han a at böte fæxtan örtugher. i þre ſtaþi.[83]) æller væri ſik meþ tylftar eþe. aker nam ſkal æltæ fran manni oc eig takæ.

XXV.

Hittir maþer grip[84]) manz i akri. lyſi ſum aðrum þiufnæþ.[85]) ganger þen viþ ær[86]) a. löſe ſum annat aker nam. 66

XXVI.

Later man heſt i tiuþer. æller annan grip[87]) i aker manz æller engh. þet ær. III. *marka* ſak. hete þre oc æru tuar. æller væri ſik meþ ([88]tylftar eþe

XXVII.

([89]Halder maþer fæ ſit i friþ giærþi annara mannæ. en æller flere meþ[90]) hund oc hirþæ.[91]) þa ær han ſaker at fæxtan örtughum .j. þre ſtaþi. æller væri ſik meþ tylftær eþe.

XXVIII.

([92]Giuer ([93]man ſak þrim mannum. æller þrim flere. þet liggi til[94]) nempdinnær. giuir færum ſak. þa væri ſik meþ tolf mannæ eþe. oc ſamulund vm friþ löſæ[95]) mannæ ſamuiſt.

XXIIII = I. FS. 6: pr.
XXV = I. FS. 6: 1.
XXVI = I. FS. 6: 2.
XXVII, XXVIII = I. FS. 6: 3.

---

82) G. K. om. *han a at.*
83) K. *lyti.* G. *til thræſkiptis.*
84) G. *grips*, rec. man. mut. in *gripo.*
85) K. G. *pyufnaþe.*
86) G. *thær.*
87) G. K. sic. B. *gript.*
88) K. om. sequentia usque ad verba *tolf mannæ eþe* in Cap. XXVIII. Cfr. nott. 89, 92. infra.
89) K. om. totum hoc Cap. Cfr. not. 88. praeced.
90) G. sic. B. om. *meþ.*
91) G. *hirdth.*
92) K. om. *Giuer — meþ.* Cfr. not. 88. supra.
93) G. *mather manne ſak. prim ælla* etc. Male.
94) B. *h* hic additum, at deletum est.
95) G. *frillöſa*, et sic ubique.

Digitized by Google

XXIX.

Later[96]) maþer grip ſin[97]) i tiuþer vm dagh. oc vaþer[98]) lös. ligger fiætur a æller hælðæ. oc ganger i akr manz. varþer i þerre bonðæ griper intakin. þa ſcal löſæ *meþ* eneþe ſinum. læggi fram ſwa mykit han vil. oc ſwæri a ouan *meþ* eneþe ſinum. ee huat dagh þet er. oc væri ſaklös.[99]) haldir hin[100]) ſiþan ær[1]) intok. hætti viþ. III. ſæxtan örtughum.

XXX.

Taker maþer in fæ manz j friþgiærþi ſinu.[2]) hors æller nöt ſænðir[3]) buþ eghandanum.[4]) comber han[5]) innan ſolæ fætris[6]) ſit at löſæ. löſe[7]) *meþ* eneþe ſinum. oc[8]) læggi fram ſwa mykit han vil. komber han eig[9]) til.[10]) ([11]þa hin ſum intok. kallæ[12]) til ſinæ grannæ at finæ[13]) ſcaþa ſin. ([14]oc at þet ær vſpilt oc vſprænt[15]) oc lati ſwa ut. oc eghande ſe faker at.[16]) III. ſæxtan ortughum oc ater[17]) ſkaþan[18]) *meþ* ſornom eþe. ([19]Nv faar han hanum[20]) eig buþ af.[21]) þa[22]) lati[23]) vt innan ſolæ fætris ([24]*meþ* grannæ vitnum oc lati ſynæ. at þet ær vſpilt oc ([25]vbart oc vſpiælt oc v-ſprænt. oc læti ſynæ ſcaþa ſin. ſiþan ([26]þa kærir til eghandis.[27]) leggi fram ſwa mykit han vil. oc[28]) *meþ* tolf mannæ eþe. at mere var eig[29]) ſcaþi

---

XXIX = I. FS. 6: 4; III. 4o. *XXX = III. 4o.*

---

96) K. *Tater*; miniatoris errore.
97) G. K. om. *ſin.*
98) K. G. *værþer.*
99) C. G. K. add. *ſiþæn.*
100) G. K. *han.*
1) C. om. *ær.* K. G. *þær.*
2) G. K. om. *ſinu.*
3) C. *ſændi.*
4) G. K. *eghanda.*
5) C. add. *til.*
6) G. *ſolaſæters.* K. *i ſolaſæter.*
7) G. K. om. *löſe.* Male.
8) C. om. *oc.*
9) K. G. add. *þa.*
10) C. om. *til.*
11) G. *til hans ſum* etc.
12) K. C. *kalli.* G. *taki.*
13) C. G. K. *ſynæ.*
14) C. om. *oc — vſprænt.*
15) G. *uſprænct.* K. *ælla vſprænct.*
16) C. G. K. sic. B. om. *at.*
17) G. *ate giælde.*
18) C. *ſcaþæ.*
19) C. om. *Nv.* K. hic incipit novum Cap.
20) C. om. *hanum.*
21) G. K. om. *af.*
22) C. om. *þa.*
23) C. K. add. *þo.* G. add. *þa* (lege *þo*).
24) C. *oc calli til granna oc se at vſpilter ær oc vbarþer oc vſprangdr oc late ſynæ ſcaþæ* etc.
25) G. K. *uſprænct oc vbart. ok late* etc.
26) C. *han.* G. K. *han kære.*
27) C. K. *eghændæns.* G. *eghandan.*
28) G. K. om. *oc.*
29) C. om. *eig.* Male.

Digitized by Google

gör æn nu ær fram laght. Skil þem a ſigher[30]) ſik eig buþ haua ([31]fangit. þa dyli *meþ* tolf manna eþe.

XXXI.

Ligger öþe bool[32]) i by. giuir ([33]þæn ([34]ſak ſum bool a þrim æller 67 þrim flere. at þer haua hus hans brent. æller tymber[35]) bort ([36]fört oc takit. þet ([37]liggi til ſiu mannæ af nempðinni. giuir færrum[38]) ſak ([39]æn þrim. væri huar[40]) ſik *meþ* tolf mannæ eþe.[41])

XXXII.

Firi þeſſæ væghæ. ([42]ſkal bonde laghæ böte bötæ æn vgilder liggiæ. þæt æru landz væghæ. æller[43]) kirkiu væghær. quærnæuæghær. æn[44]) makauæghær.[45]) oc[46]) makabroor[47]) ([48]liggiæ til byær. þet eig æru almennæ[49]) uæghær. æller ([50]almennings ([51]broor. ([52]oc æru þön[53]) vgild. væri ſaklös.[54]) vtan nokor kiærir[55]) af ([56]grannomen. þa böte firi öræ oc taki vp ſiæluer grannæner.

XXXI = III. 42. *XXXII = III. 43.*

---

30) G. K. add. *hin.*
31) C. *fingit ſwæri met .XII. manna eþe at han eig buþ ſik.*
32) C. *bol öþe.*
33) G. K. *hæn.*
34) C. *bolæ* (lege *bol æ*) *ſac firi þrim* etc.
35) C. G. K. *timber.*
36) C. om. *fört oc.*
37) C. *lieger til nempdine.*
38) C. G. sic. B. *ſlerum.* K. *ſlerom* primum scriptum est, at, punctis h. v. subiectis, *færrum* in margine addidit scriba.
39) C. om. *æn þrim.*
40) B. Loco v. *huar* antea fuit scriptum *ſik.* C. om. *huar.*
41) C. add. *oc .II. manna withnum.*
42) C. *böte bonþe laghæ botæ lanzwægh* etc.
43) G. K. pro *æller* habent *allmanna uægher.* C. *almannæwægh kyrkiu wægh quærnæ wægh* etc.
44) G. K. om. *æn.* Cfr. not. 45. seq.
45) G. K. *marka uægher*; recte, ut videtur; sed C. quoque habet *Enmakæ wægh*, vel potius *Enniakæ wægh* (pro *Æn makæ wægh*). Cfr. not. 47. infra.
46) G. K. *ælla.*
47) G. K. *marka bror*; sed C. *makæ broær.* Cfr. not. 45. supra.
48) C. om. *liggiæ til byær.*
49) C. G. K. *almænnix.*
50) C. om. *almennings.* G. K. *almænna.*
51) G. *bro.*
52) C. *liegiæ vgiller* etc.
53) G. K. *the.*
54) G. C. K. *ſaklöſt.*
55) G. K. *kære.* C. *kiæri æftir.*
56) C. *grannum þa böte öre oc taki ſialwer grannær.*

Digitized by Google

XXXIII

Vitiz manni ſkoghæ brennæ.[57]) ([58]brennir han til tiughu laſſæ. ([59]æller tymber ſkogh[60]) til tiughu laſſæ. firi huart þettæ. böte þrenni. nio *marker*. æller væri ſik *meþ* ([61]fiærþungs nempdinni. brennir han[62]) minnæ. böte þrenni fæxtan örtugher. æller væri ſik *meþ* tolf ([63]mannæ eþe

XXXIIII.

([64]Brænnæ mæn[65]) kol i ſcoghe flere ſaman ([66]æn en. oc æru[67]) ſkilder at[68]) vm maal oc ([69]matu. værþer elder lös. oc brennir[70]) til[71]) fullæ brenno ſum ([72]fyr var ſakt. vari huar houoþz maþer[73]) firi ſik. oc böte hvar[74]) þerræ. III. nio *marker*. æller væri ſik *meþ* ([75]fiærþungs nempdinni

XXXV.

Taker maþer in fæ ([76]manz at garþalöſo. böte þrenni fæxtan örtugher. æller væri ſik *meþ* ſiu mannum af nempdinni.

XXXVI.

Ligger huſæ lös[77]) tompt i by. oc æru akrær oc engiær allir af falder.[78]) oc gærþær lighiæ ater til tompt. þa taki huar þerræ ſum iorþenæ

XXXIII, XXXIIII = III. 44. *XXXVI = III. 45.*
XXXV = III. 41. fin.

---

57) G. add. *ok*.
58) C. *at han hawer brænt til* etc. G. K. *brænni han ey til* etc; male.
59) C. om. *æller — þettæ*. Legendum videtur: *annattuægiæ aldinuiþu æller undiruiþu æller tymber ſkogh* etc. Cfr. II. Add. 3: 1.
60) G. K. *timberſkogha*.
61) C. *ſiu nempdæmannum*.
62) C. om. *han*.
63) C. *mannum. brænnæ* etc. Vide Cap. XXXIV.
64) K. Hoc Cap. cum praeced. cohaeret.
65) K. *man*.
66) B. Pro *æn* antea fuit scriptum *en*. C. om. *æn en. oc*.
67) G. K. om. *æru*.
68) C. om. *at*.
69) G. K. *mætte*. C. *metti oc wærder* etc.
70) C. *brænniſ*. G. K. *brænni*.
71) C. sic. G. K. om. *til*. B. *allæ*. Cfr. II. Add. 3: 2.
72) C. *wart ſact böte hwar ſor ſik .III. IX. marker* (pro *IX marker* antea fuit scriptum *XVI. örtogh*) *eller* etc.
73) G. *houozman*. K. *forman*.
74) B. Loco litt. *v* antea fuit scriptum *a*.
75) C. *ſiu man af nempdænæ*.
76) K. G. *a gardlöſo*; om. *manz*.
77) G. K. *huuſlös*.
78) K. G. *fraan ſalder*.

Digitized by Google

haua köpt ſwa mykit baþe[79]) af tomptinne oc garþommen. ſum han hauer fangit innan iorþinni. æptir nat oc iamlangæ. viliæ þer garþanæ eig gildæ giæræ. þa böte ſum lagh ſighiæ.

XXXVII.

Firi all mala ruf. ſcal tolf mannæ eþer gangaz *meþ* tuenni vitnum. oc vitni[80]) ater .i. eþe[81]) ſtanðæ. æller böte. III. ſæxtan örtugher.

XXXVIII.

Siter maþer[82]) a annars iorþ oc ſar. oc göþer ſinæ iorþ. taker viþ go- 68
þum huſum oc röter niþer. oc ſum brennir han oc böter[83]) ingin. oc ingin gor[84]) han viþ. þet[85]) ær all[86]) ful bolözlæ. ([87]þær þet vitis manni. böte III. ſæxtan örtugher. æller væri ſik *meþ* ſiu mannum af nempdinni.

XXXIX.

Deler[88]) bonde ſik vndir lanzþingh. ſigher ſik eig ([89]laghlikæ fælden væræ. ordeler[90]) han ſik ([91]i þy næſtæ lanzþingæ væri ſaklös. giter ([92]han ſik eig æn þa ordelt. haui æn þa manæþæ dagh at delæ ſik vndir höſtæ[93]) domaræ. giter han ſik eig æn þa[94]) ordelt. böte ſak ſina.[95]) vil han eig æn þa ræt göræ. þa[96]) ſökæ han.[97])

XXXVII = III. 49.
XXXVIII = III. 50; IV. 8. fin.
XXXIX = III. 51.

---

79) G. K. om. *baþe.*
80) K. G. *vitnin.*
81) K. G. *eþenom.*
82) K. *man.*
83) G. K. *bætrar.*
84) G. K. *gör.*
85) G. *thær.*
86) *all* aut superfluum, aut *alt* legendum videtur. G. K. om. h. v.
87) G. *alt thæt þær uites* etc. K. *vitis manne þæt. böte* etc.
88) G. *Dele.*
89) G. K. *laghfældan.* C. *lagh fællen.*
90) C. *ordelæ.*
91) K. G. *innan næſta lanzþing.* C. *innen næſtu þry lanzþingh.*
92) C. *ſik eig þa* etc.
93) C. *högſtæ.* G. K. *höxta.*
94) K. G. *þær.*
95) C. G. K. sic. B. om. *ſina.* C. add. *oc wæri ſaclös firi ſocninne.*
96) C. om. *þa.*
97) G. *ſöken.*

Digitized by Google

XL.

Siter maþer[98]) quar vm gengiærþ æptir þre ſtemnudagha. oc[99]) huar[100]) ſiurtannatæ.[1]) göre[2]) vt gengiærþinæ[3]) oc a III. öræ. oc ([4]ingin annar. vil han eig[5]) þa ræt göræ. þa nempni hærazhöſþingi þingh[6]) hem til hans.[7]) oc ([8]taki vt gengiærþinæ. oc a þre öræ. oc eig meræ. þær a ingin ſak a. vtan þæn[9]) gengiærþina[10]) a.

XLI.

Siter man[11]) vm almennigx[12]) ören[13]) quar iuir martens meſſu ([14]dagh. giælde vt almennigx[12]) ören oc a en öræ.

XLII.

Fylgher eig nempdæmaþrin[15]) ſinnæ[16]) gengiærþ oc almenpnigs[17]) öre innan forſtæ endaghom.[18]) böte tua öræ þem[19]) gengiærþinæ a. æller[20]) viti forfall ſin meþ tolf mannæ eþe.

XLIII.

Wm aret ſculu tu reſſingæ þingh varæ. oc tu hærazþingh. comber eig

---

XL = III. 55; V. 2.
XLI = III. 55. ſin; V. 3.
XLII = III. 57; V. 3.
XLIII = III. 57.

---

98) K. *man.*
99) C. om. *oc.* G. K. *fore.*
100) B. Prior sequentis vocis syllaba *ſiur* primum loco v. *huar* est scripta, postea vero in margine addita.
1) C. *ſiugurtannattæ.* B. *dagh* addidit, at lineola induxit scriba. G. K. add. *dagh.*
2) C. G. K. sic. B. *giæra.*
3) C. *gengiarþ.*
4) B. *ingim* primum fuit scriptum. G. K. om. *oc ingin annar.* C. loco vv. *ingin annar* habet: *þem agher þen vp takæ gengiarþ a.* Legendum igitur videtur: *þem agher þen vp takæ gengiærþ a oc ingin annar.*
5) G. C. K. add. *æn.*
6) C. om. *þingh.*
7) K. om. *hans.*
8) C. *late takæ vt gengiarþ.*
9) C. om. *þæn.*
10) C. G. K. *gengærþ.*
11) G. K. *mather.*
12) B. *almenninx* primum fuit scriptum.
13) G. K. C. *öre.*
14) C. *göre vt almenninx ore oc annæn vp a.*
15) G. *næſndamather.*
16) G. K. *ſum.* Male.
17) G. K. *almænnix.*
18) G. K. *endagha.*
19) K. *ſum.*
20) G. K. om. *æller.*

Digitized by Google

nempdæmaþrim[21]) til þerræ. böte attæ ortugher. Eig ſculu oc flere þingh varæ[22]) a eno are. vtan lanz herræ buþ. æller laghmaz.[23])

XLIIII.

Flar man[24]) aldinuiþu a lanz almenningge. æller hæraz almenningi.[25]) varþer takin viþ. þa þen han taker viþ. taki af hanum öxæ. oc clæþe oc alt þet han far meþ at ſaklöſo. oc haui ſiæluer. kan han oc[26]) ſla han nokon dynt væri oc ſaklöſt. ([27]kiærir ([28]han oc æn ſiþan til hans[29]) a þinge oc 69
falz han at. böte þrenni ſæxtan örtugher. oc væri þen mals eghendin[30]) ſum han tok viþ.

XLV.

([31]En ræt ſkiæppæ. oc rættær biſmari. ſcal vm alt landit varæ. oc[32]) huar[33]) þem hauir eig ræt[34]) ſiþan han ær laghvarþer[35]) af foghotæ[36]) ællr hæræzhöþingæ.[37]) böte attæ örtugher.

XLVI.

Allir þer i ([38]væſtræ götlande bo ([39]ſwa at ingin ſe vndan takin. ſculu bygia[40]) varghagarþæ. þær ſum til ær fallit. æller ([41]haua varghænæt.[42]) þeer[43]) ſum eig haua ſcoghæ. oc[44]) þæt ſcal hærazhöþingi[45]) ſco-

---

XLIIII, XLV = III. 58. *XLVI = III. 60.*

---

21) Lege *nempdæmaþrin.* G. *næmda mather.* K. *næmdaman.*
22) K. om. *varæ.*
23) Pro *laghmanz.* G. *laghmans ær.* K. *laghmancens.*
24) G. K. *mather.*
25) G. om. *almenningi.*
26) G. K. add. *fa at.*
27) G. *Kære.*
28) G. K. *æn han til hans ſiþan.*
29) B. Voc. *hans* omiss. ipse add. scriba.
30) G. K. *malſeghande.*
31) K. *Rætter biſmare. ok ræt ſkæppa.*
32) G. K. om. *oc.*
33) G. *hua.*
34) G. K. *rætta.*
35) G. add. *til.* K. *laguarather thær til.*
36) G. *foghata.*
37) G. K. *hærazhöſþinga.*
38) C. *landeno.*
39) C. om. *ſwa — takin.*
40) G. K. sic. C. *hawæ.* B. *vp.*
41) C. *þer ſum eig hawæ ſcoghæ hawi waghæ næt. oc þet* etc.
42) C. G. K. sic. B. *vaghænæt.*
43) K. om. *þeer.*
44) G. om. *oc.*
45) G. K. *hærazhöſþinge.* C. *hærazhöſþingen.*

Digitized by Google

þa. oc ([46]þer ſculu vrækæ a lagha ſtempnudaghum. ([47]ſtempnudaghær æru þeſſir. fyrſte[48]) fiærþe dagh paſkæ. annar[49]) fiærþe dagh[50]) pikizdaghæ.[51]) þriþi ær[52]) annar dagh mychialsmeſſu[53]) dagh.[54]) fiærþe[55]) femte dagh iulæ. huar[56]) eig ([57]vræker a ([58]þemmæ ſtempnudaghum. ([59]bonde æller bryti. böte öre. legho maþer[60]) æller innizmaþer[61]) örtugh. oc[62]) huar[63]) eig hauir næt æller garþæ bygdæ. böte tua öræ. ([64]oc haui bönderne[65]) ſiælfuer. oc[66]) i huarri ſcallæwræt[67]) ſculu tuer men varæ ([68]ſum ([69]at gömæ þem mannum ſum eig göræ ræt. oc[70]) ſökiæ þem. þolæ[71]) þer ſoknenæ. ([72]böte. III. fæxtan örtugher. oc[73]) væri þæn malſeghandin[74]) ſum ſöker. oc þæs[75]) i mellin. ee[76]) huarn timæ[77]) þeſſir[78]) tuer kræfiæ[79]) þem til. þa vrækin þer[80]) æller[81]) böten ſum ([82]lagh ſighiæ.

XLVII.

Ær maþer ſökter.[83]) ſtander firi ſinum garþe *meþ* reþo væti.[84]) vil eig malſeghandin æller lænſmannin[85]) ſtauæ hanom. ſtaui nempdæmaþrin.[86])

XLVII = III. 61.

---

46) C. *wærki*, om. *þer ſculu.*
47) C. G. K. *lagha ſtempnudagher.* K. hic incipit novum Cap.
48) G. K. om. *fyrſte.*
49) K. add. *ær.*
50) K. *dagha.*
51) G. *pingez dagha.* C. *pencoſter.* K. om. h. v.
52) C. om. *ær.*
53) C. *mikaelis.*
54) *daghæ* legendum videtur. C. G. K. om. h. v.
55) G. K. add. *ær.*
56) G. K. *Hua.* C. add. *ſum.*
57) G. K. sic. B. *wæker.* C. *wærker .i. þænnæ* etc.
58) K. G. *þæſſum daghum.*
59) C. G. K. *böte bonde eller bryte. öre* etc.
60) C. *legoman.*
61) K. *innis man.* C. *inniſina*; male.
62) C. om. *oc.*
63) G. K. *hua.*
64) C. om. *oc — ſiælfuer.*
65) G. K. sic. B. *bonderene.*
66) G. K. om. *oc.*
67) G. K. *ſkaluræt.* C. *ſcallæ wært.*
68) G. K. om. *ſum.* C. *þer.*
69) K. *göma at.* G. *uacta at.*
70) C. G. K. sic. B. add. *eig.*
71) C. *þelæ.* At *e* pro *o* aliquoties habet Lydekinus. Cfr. not. 89. pag. 211.
72) C. om. *böte — oc.*
73) K. om. *oc.*
74) C. *malſeigende.*
75) C. G. K. sic. B. *þeſſi.*
76) G. om. *ee.*
77) G. add. *ſum.*
78) C. *þe.*
79) K. *quæriæ.* Male.
80) C. G. K. om. *þer.*
81) C. G. K. sic. B. *allir.* (cum addito puncto).
82) C. *ſakt ær.*
83) C. *man ſotter.* G. K. add. *ok.*
84) C. G. K. *wætti.*
85) C. *lænsman.*
86) C. *nempdemaþer.*

Digitized by Google

æller ee huar[87]) vill at ſaklöſo.[88]) vil oc ingin ſtaua hanom. ſwæri þot[89]) huaru. oc væri ſaklös.

XLVIII.

Stempnir[90]) maþer manni tu[91]) lanz þingh meþ vitnum. oc comber han[92]) eig til. a þru[93]) þerræ ([94]at ſuaræ ſak ſinni.[95]) þa a[96]) laghmaþer han friþlöſæn[97]) læggiæ. mellin æluer oc tiuiþæ.[98]) ee[99]) þær[100]) til han til[1]) ſuara komber. ſamulund[2]) oc þen ſum[3]) ſtempnir æn han comber eig til. Ingin döme yuir annan. fyr æn han ([4]ær lagh callæþer til ſuaræ.

XLIX. 70

([5]Flær maþer baſt æller börk.[6]) bryter pors. æller quæſti[7]) i þem ſcoghe[8]) han a ingti .i. böte. þrenni ſæxtan örtugher.

L[9])

Holgkin[10]) leghomaþer möllæri. ([11]almennigx bonde[12]) æller bondæ ſun vgipter vr garþi bær ſtikæmez.[13]) þer eig æru þiæniſtu men. æller .i. vandræþum. böten.[14]) III. ſextan örtugher.

XLVIII = III. 62, 53. *L = III. 147.*
XLIX = III. 148.

---

87) G. *hua.* C. G. K. add. *ſum.*
88) C. *ſaclöſæ.*
89) C. *þeth* (cfr. not. 71. p. 210.). K. G. *þo at.*
90) G. K. *Stæmpni.*
91) C. sic. B. G. K. *til.*
92) C. om. *han.*
93) Pro *a abru.* Sic C. — G. K. *at adru.* Cfr. not. 6. pag. 118, et not. 4. p. 178.
94) C. om. *at — ſinni.*
95) B. *ſinæ* antea fuit scriptum.
96) C. *ma.*
97) G. K. add. *at.*
98) C. G. K. *tiwiþ.*
99) G. C. K. sic. B. *oc.*
100) C. G. om. *þær.*
1) C. om. *til.*
2) G. *ſamuleth.*
3) C. om. *ſum.*
4) G. *laglika kalla han til ſuara.* K. *ær laglika kallather* etc.
5) C. G. K. *Flar man.*
6) G. hic om. *börk*; cfr. not. 8. seq. K. *bark.* C. om. *æller börk.*
7) K. *quaſta.* G. *quæſte. ælla ſlaar bark.*
8) C. add. *ſum.*
9) B. Litteras numerales huic Cap. inscriptas (*LI* nempe, cfr. not. 5. pag. 195, et not. 97. p. 199.) omisit scriba, addidit vero rec. man. G. om. totum hoc Cap. quamvis titulum eius in indice Capp. habet. K. connectit hoc Cap. cum praecedenti.
10) K. *Huilkin.*
11) K. *ella almænninxs bonde. bonda ſon* etc.
12) K. sic. B. *bönder.*
13) K. *ſtekomæz.*
14) K. *böte.*

Digitized by Google

LI.

Förer eig lanboen hem iorþeghandænum land ſkild[15]) ſinæ. æller hans ([16]viſſum vmbuz manni. nat firi iulæ aptan. væri tuæſkylder.

Hær byriæs ([1]vt giærþæ bolker ([2]meþ ſlokom.

I vm liþ vgilt ligger.
II. vm ængkæ[3]) gap a vt garþum.
III. vm[4]) bolgarþ*er*[5]) vgilder ligger.
IIII. vm gap vgilt[6]) ligger alt aret.
V. vm bolkæ[7]) tiældru[8]) mellin.
VI. vm alt boolbrygþi.
VII. vm valtran oc rotan a akre vp runnum.[9])
VIII. vm ([10]ſæ græſſætæ.
IX. vm maþ*er* tiuþræ a ſino vlouandis.
X. vm ([11]maþer ([12]eng manz æller bys almenningh tiuþrær
XI. vm tiuþer heſt præſtens.
XII. vm maþer köp*er* ſæ af falz by.[13])
XIII. vm legho ſæ. tækiu ſæ. oc nam ſæ.
XIIII. vm cöpo fund.[14])
XV. vm veþe værk.
XVI. vm hökæ fund.
XVII. vm maþer ſlar enæ ek aldinbæru.[15])

LI = III. 138.

---

15) G. K. *landſkyld.*
16) G. K. *uiſſu buthi.*
1) G. K. *wtgartha balker.*
2) G. om. *meþ ſlokom.*
3) G. *enka.* K. *enga.*
4) G. *Nv um.*
5) G. K. sic. B. *bolgarþ.*
6) Lege *opit.*
7) G. K. *balka.*
8) K. *tiældra.*
9) G. sic. K. *þrunnen* B. *ſaþum.*
10) K. *græſæta ſæ.*
11) G. K. *mather* (K. *man*) *tyuthra* (pro *tyuthra a*, cfr. not. 26. pag. 12.) *ængh manz ælla byrs* (K. *bys*) *almænnixs.* Male.
12) Lege *a eng.* Cfr. tamen not. 50. pag. 8.
13) G. K. *falby.*
14) G. *köpafund.* K. *köpfund.*
15) K. *aldinbæra.*

Digitized by Google

XVIII. vm maþer flar þrer æller þrim flere.
XIX. vm maþer flar las af vndir viþu.
XX. vm[16]) flar þry læs[17]) æller þrim flere.
XXI. vm[18]) viliæ brænno.
XXII. vm[19]) vaþæ branno.[20])
XXIII. vm dyur taker fæ fran hirþingæ.
XXIIII. vm fæ ligger i dy döt.
XXV. vm bonde ([21]luker leghomanni fæþi
XXVI. vm lagha ſtempnu dagha.[22]) 71
XXVII. vm[23]) feſtir[24]) leghoman oc gar a[25]) viſt hans
XXVIII. vm maþer klænder[26]) leghoman firi adrum
XXIX. vm nockædrumb[27]) oc ældræ.

I.[28])

Ut garþer allir ([29]oc liþ ſkulu gild væræ vm helghæ þors dagh. ([30]liggir liþ vgilt. þæt ær fæx öræ ſak.

II.

Ore[31]) firi enkæ[32]) gap a vt garþum.

III.

Firi bolgarþ.[33]) attæ örtugher æn vgilder ligger.

I — III = I. FornB. 1.

---

16) G. add. *mæther*. K. *Nv um mæther*.
17) G. K. *las*.
18) G. sic. B. om. *vm*. K. *Nv vm*.
19) K. *Nv um*.
20) G. K. *brænnu*.
21) K. *lukar manne legho i ſæþ*.
22) G. K. *dagh*. Male.
23) G. K. add. *man*.
24) G. *fæſti*.
25) G. *aff*. Male.
26) G. K. *klandar*.
27) K. *nockadrumd*.
28) K. hic iterum habet rubricam: *Hær byrias wtgarthabalker meþ floccum*.
29) G. K. sic. B. *ſkulu oc liþ*.
30) G. K. hic male incipiunt Cap. II.
31) G. K. *öre*.
32) G. *enga*.
33) G. K. sic. B. *bolgarþer*.

Digitized by Google

IIII.

Ligger gap alt aret opit. böte firi attæ ortugher æn þryter[34]) ær a.˙ oc vil eig giærþa.

V.

([35]Oc ſwa firi bolkæ huarn.[36]) æn tiældræ mællum ligger open.

VI

Ligger alt bolſbrygþi[37]) vgilt baþi a varþingum oc hoſtþingum[38]) firi þriſku[39]) æller vangömo ſkyld.[40]) böte firi huart þing þrenni ſæxtan örtugher. kumber hin firi helghæ þors dagh. ſum þet agher. at giærþæ garþæ ſinæ[41]) væri ſaklös. kumber han eigh. þa ſlan grannanne[42]) engh hans. oc varþuetin[43]) garþum hans. oc þen ſum garþ agher[44]) en[45]) vgilder liggir. oc ær ingum anuarþæþer[46]) at varþuetæ. þa böte han þre *marker* þit ſum garþær hans liggiæ. oc ſwa all garþa viti.[47]) oc allir þer ſum garþ giærþæ. væri þer malſegænder at. boor þen innan[48]) adru hæraþi. æller lande. þa ma þæn enæ[49]) man næmæ[50]) til ſak ſinnæ. oc eig ma[51]) næmæ i flerum ſakum. oc ([52]nam þet ſcal ſtanðæ þre nættir innan þy hæraþe. oc þen[53]) ſum nempde ſcal biuþa hanum ater[54]) löſæ. vil han eig ater löſæ. þa före þet hem[55]) at ſaklöſo. Far han æptir hanom ſum nempder ær. oc innir[56]) han i þy hæraþi ſum namit var takit .i. þa ma han æltæ þet fra hanum oc

---

34) K. G. sic. B. *bryter*.
35) B. Loco huius Capitis, initium sequentis antea fuit scriptum. G. K. connectunt hoc Cap. cum praecedenti.
36) G. sic. K. *huar*. B. *huanr*.
37) G. K. *bolbrygþe*.
38) G. K. *höſtþingum*.
39) K. G. *pryſku ſkuld*.
40) G. K. *ſkuld*.
41) G. K. add. *þa*.
42) G. K. *grannar*.
43) G. K. *uarþuete*.
44) K. *a*.
45) G. *æn*, ab ipso scriba mutatum in *þæn*.
46) G. K. *anduarþaþer*.
47) K. *garþauiþi*.
48) G. K. *i*.
49) K. *een*.
50) G. *næfna*. K. *næmna*.
51) G. K. om. *ma*.
52) K. G. *þæt naam*.
53) B. Voc. *þen* omissam ipse add. scriba.
54) K. add. *at*.
55) G. K. sic. B. om. *hem*. K. add. *ater*; male.
56) G. *inne*.

Digitized by Google

eig rænæ. Taker han þet ſiþan þet[57]) vtan lanz æller hæraþ[58]) comber.[59]) þa ſaker[60]) han ſik at þrenni ſæxtan örtughum i. þre ſtaþi[61])

VII.

Waltrer[62]) heſter. roter[63]) ſuin a ([64]aker vprunnin. böte firi ſkiæpu 72
corn ſlikt ſum a var ſat.[65]) firi huariæ þriþiu ([66]valtren æller roten.

VIII.

Siter ([67]greſſæti ([68]i by manz. a[69]) huatti[70]) i garþum æller i.[71]) liþum eig ængh eig[72]) aker. þa a han eig *meþ* laghum vtan garz at haua. eig ko. eig ſoo. eig buk. eig get. eig föþ. ([73]eig ſuin. eig griis. eig[72]) gaas. num[74]) han ſe ſaker at ([75]þrim markum. ſæxtan örtugh*er* .i. huarn þriþiungin.[76]) oc ſöke ſum fyr ær ſakt.

IX.

Igh a tiuþer fæ i giarþi[77]) at gangæ ([78]a ſino allum grannum vlouandis. num[79]) han ([80]ſæki ſik viþ hæræþ at atta ortughum æn nokor kiæræ[81]) iuir[82]) han.

X.

Tiuþrer[83]) man a annars manz engh æller ([84]almenninge aldra mannæ

VII = I. FornB. 2.
VIII = I. FornB. 3.
IX = I. FornB. 4: pr.

---

57) G. om. *þet.*
58) G. K. *hæraz.*
59) G. *domber.* Male.
60) G. K. *ſæker.*
61) K. G. *ſtæþi.*
62) G. K. *Valtra.*
63) G. K. *rotar.*
64) G. K. *akre up runnum.*
65) G. K. *ſaet.*
66) G. K. *ualtran ælla roten.*
67) G. *græſſxtti.* K. *græſæti.*
68) G. K. om. *i by.*
69) G. om. *a.*
70) G. K. *huarte.*
71) G. K. om. *i.*
72) G. K. *ælla.*
73) G. K. om. *eig ſuin.*
74) G. K. *vtan.*
75) G. K. sic. B. *þrinni ſæxtan örtughum .i. huarn* etc.
76) G. K. *þrithiung.*
77) B. *garþi* primum fuit scriptum; *i* omissum ipse add. scriba. K. G. *ingærþes.*
78) G. *ſinum*, om. *a.* Male.
79) G. *utan.*
80) G. K. *ſækis uith* etc.
81) K. *kærer.*
82) G. K. *a.*
83) G. *Tyuthra.* K. *Tyudrar.*
84) G. K. *i almænni.*

Digitized by Google

ingiærþis. ([85]oc kiærir nokor a han. böte. III. fæxtan örtugher. i þre ſta-þi.[86]) æller væri ſik *meþ* nempdinni. liþ ([87]oc broor oc garþær oc allir byær friþir. þet liggir[88]) til nempdinnæ.

XI.

Preſter a *meþ* laghum en heſt i ([89]garþi at haua. þy at han ſcal i ſokn riþæ æn han braþlika buþ far.[90]) bondæ at huſlæ æller oliæ. haui a ſinu oc eig a annars. num[91]) han fa lof til.

XII.

Köp*er* maþer fæ af falz by[92]) oc vræker hem vlouandis grannum *meþ* ſinu[93]) viti. kiærir[94]) nokor a han vræki bort at ſakloſo.[95]) vil han eig bort vrækæ. huggi þa ſialfuer niþer at ſaklöſo. vil han eig niþer huggæ oc eig bort vrækæ. þa huggi[96]) þæn niþer ær[97]) naar[98]) at ſaklöſo. oc hin böte[99]) þre *marker*. enæ[100]) kononge. oc enæ[100]) hæraþe. oc ([100]enæ ([1]hanum a han kyærir.

XIII.

([2]Foþer fæ oc[3]) legho fæ tækiu fæ. oc[4]) naam fæ. þæt ſcal akt i enom laghum vara. þy ſcal varþæ firi ([5]allum vangömſlom. ſiult[6]) oc clæui.[7]) byarg oc broo. vatn. oc dy. vargher. oc þiufuer. ([8]þeſſi æru all vangömſlæ. þem ſcal ater bötæ *meþ* tolf mannæ eþe. firi oefli[9]) ſcal eig var-

XI = I. FornB. 4: 1.
XII = I. FornB. 5.

XIII = I. FornB. 6. Cfr. II. RetlB. 28.

85) G. K. *kære*, om. *oc*.
86) K. *ſtæþi*.
87) G. K. om. *oc broor*.
88) G. K. add. *alt*.
89) K. G. *gærþe haua*.
90) K. *fa*. G. add. *aff*.
91) K. *vtan*. G. *vm*; male.
92) K. *ſottaby*.
93) B. *ſinni* primum fuit ſcriptum.
94) G. K. *kære*.
95) G. K. *ſaklöſo*.
96) K. *ſla*.
97) G. K. *ſum*.
98) G. *na*.
99) G. K. add. *fulla*.
100) G. K. om. *enæ*.
1) K. *þen ſum a kærer*. G. *akærandenum*.
2) K. *Föther mather leghoſæ* etc. Male.
3) G. om. *oc*.
4) K. om. *oc*.
5) G. *alli vangömo*.
6) G. *ſylt*. K. *ſult*.
7) G. K. *klæua*.
8) G. om. *þeſſi — vangömſlæ*.
9) K. *ofæſle*. G. *ofuælli*.

Digitized by Google

þa. ([10]aſikiæ elder.[11]) ran. biorn. ſtingi. oc ſtarui.[12]) þeſſi æru all o-efli.[9])

XIIII.

Hitter[13]) köpo ſund a[14]) annars manz egnh[15]) æller almenningi. ſighi 73
til ([16]i by þem ſum han vil. oc ([15]egnh ([17]agher. oc haui halft þen ſum[18])
ſtok hittir.[19]) oc halft þen ſum[20]) til ær ſakt. Hittir maþer a ([21]ſinni
egnh. haui[22]) ſiælfuer. hittir[23]) þen ſum[24]) lagha lot hauir j ſcoghenom.[25])
haui ſwa mikit af trænu ſum bin liggiæ innan. oc ſtande tret i hans lot. oc
hugge eig tret niþer vlouandis. vtan han giælde annat firi. Skil þem a. þa
a þen vitu ſum[26]) egnh[27]) a. ſuæri *meþ* tylſtær eþe oc tuenni[28]) vitnum
at ſtokker þenni er[29]) þu klandar.[30]) þa merkti iak firræ. þy a iak oc þu
([31]ikki vættæ .i.

XV.

([32]þen a hæra er[33]) hendir. þen ræf ær[33]) reſer. þen vargh[34]) er
vinder. þen biorn er[35]) binder. þen ælgh er[36]) fællir. þen a oter vr a dræ-
gher.

XIIII = *I. FornB. 7: pr, 2.* *XV* = *I. FornB. 7: 1.*

---

10) G. *aſikyu raan byorn elder ſtinger* etc. K. *aſækyu ella raan byorn ſtynger* etc.
11) B. Loco litt. *ld* antea fuit scriptum *de.*
12) G. K. *ſkarui.* Cfr. not. 6. pag. 64.
13) G. K. add. *mather.*
14) G. K. *i.*
15) G. K. *ængh.*
16) K. G. *þem i by ſum* etc.
17) K. *ok æng aker.* Male.
18) K. om. *ſum.* G. *ær.*
19) G. *hitte.*
20) G. K. *ær.*
21) G. K. *ſino eghno.*
22) G. K. add. *alt.*
23) G. *hitte.*
24) G. K. om. *ſum.*
25) G. K. *ſkoghe.*
26) G. om. *ſum.* K. *ær.*
27) K. *æng.*
28) G. K. *tuem.*
29) G. K. om. *er.*
30) G. K. sic. B. *klalder.*
31) G. *incte i.* K. *æncte i.*
32) K. connectit hoc Cap. cum antecedenti.
33) G. K. *ſum.*
34) G. K. *uægh.* Male.
35) G. *ſum.*
36) G. om. *er.*

Digitized by Google

XVI.

Hitter maþer hökæ i ſkoghe ſinum æller almenningi. binder værplu[37]) vm föter. eig ma annar ſiþan[38]) bort takæ. num[39]) han ([40]ſæki ſik at þrenni[41]) ſæxtan örtughum. i þre ſtaþi.[42])

XVII.

Flar maþer ([43]ek aldin bæræ i ſcoghe annars manz. þet er ſæx öræ ſak en han comber eig dulum viþ.

XVIII.

Flar maþer þre[44]) eker[45]) æller þrim flere. þet er þrigiæ markæ ſak. hete þre oc æru tuar.

XIX.

Flar vndir viþu til las uiþær.[46]) þet er ſæx öræ ſak.

XX.

Flar han þry las æller þrim[47]) flere. þet er. III. *marka* ſak. hete þre[48]) oc æru tuar. ([49]quæþer han ne viþ. þa ſcal hanum ſiunetting viſæ. oc væri ſik[50]) *meþ* tolf mannum æller böte ſum ſakt[51]) ær.

XXI.

Brennir[52]) maþer hö manz æller korn ([53]a kre ([54]vti. æller ſiſki garþ.

XVI = I. FornB. 7: 3.
XVII, XVIII = I. FornB. 8; IV. 7.
XIX, XX = I. FornB. 8.
XXI = I. FornB. 9.

---

37) G. K. sic. B. *vrærplu.*
38) G. K. om. *ſiþan.*
39) G. K. *vtan.*
40) K. *ær ſæker at.*
41) G. K. om. *þrenni.*
42) K. *ſtæþi.*
43) G. K. *ena ek aldenbæru i ſkoghe manz.*
44) K. *þrim.* Male.
45) G. K. om. *eker.*
46) G. K. *ær.*
47) B. Loco litt. *þr* antea, ut videtur, scriptum fuit *æl.*
48) G. K. sic. B. om. *þre.*
49) K. *Sigher han ney. þa* etc.
50) G. K. om. *ſik.*
51) K. G. sic. B. *ſak.*
52) G. *Brænne.*
53) Pro *a akre.* Sic G. K. Cfr. not. 93. pag. 211.
54) G. K. *ute fiſkegarth* etc. Lege *vti. æller engh. æller ſiſki garþ. æller möllo* etc.

Digitized by Google

æller engh. æller mölno *meþ* valzuerkum. böte þrenni. nio. *marker* oc ater ſcaþan. æller væri ſik[55]) *meþ* fiærþungs nempdinni.[56]) orker[57]) han eig at[58]) bötæ. þa fly[59]) friþ ſin.[60]) ([61]brennir han þet minnæ ær.[62]) böte þrenni ſæxtan örtugher.[63]) oc ater ſcaþan. æller væri ſik *meþ* tylftær eþe.

XXII.

Brennir maþer hö manz a engh vti[64]) *meþ* vaþæ. þæt ær rætlöſæ. þa 74 ſcal ſiunetting latæ göræ. þa væri han[65]) ſik *meþ* tylftær eþe. oc tuenni[66]) vitnum. at han brende[67]) eig hans hö. oc ingæ rætlöſo giorþe han hanum. oc þy ær han eig ſander at ſak þerre ([68]ær hin vitir hanum. oc eig com þet af hans handæuerkum. æller *meþ* hans viliæ. falz han at. þa[69]) böte þrenni ſæxtan örtugher oc ater ſcaþan.[70]) ſwa er vm all ([71]annur þolik maal. ([72]æn man brennir *meþ* vaþæ mölno[73]) æller[74]) fiſki garþ. riſgarþ.[75]) broo manz. huggin fang i ſcoghe. þet er alt rætloſæ.[76]) huat þet ær ([77]helder ſot æller vſot. þet ſcal ater bötæ *meþ* ſornom eþe at þæt var eig *meþ* viliæ verkum. oc eig[78]) var þæt bætræ. oc ([79]a ouan. III. *marker.* hete þre oc æru tuar.

XXIII.

Takæ[80]) dyur ſæ fran hirþingæ ſaar eig aflæſtir ater hetti viþ ſua myk-

---

XXII = I. FornB. 9.

XXIII = I. FornB. 10: pr.

---

55) G. K. sic. B. om. *ſik.*
56) K. *næmd.*
57) G. *orka.* K. *orkar.*
58) G. om. *at.*
59) G. K. *flye.*
60) G. K. add. *fore.*
61) K. G. *Brænni þæt* etc.
62) G. K. sic. B. om. *ær.*
63) G. add. *fore.*
64) K. *vte.*
65) G. K. om. *han.*
66) G. K. *tuem.*
67) K. *brænnir.* Male.
68) G. *ſum thu giuer hanom* etc. K. *ær þu giuer* etc.
69) G. K. om. *þa.*
70) G. K. add. *oc.*
71) K. G. *þolikin maal annur.*
72) G. K. hic incipiunt novum Caput: *Brænnir mather mæth* etc.
73) K. *möllor.*
74) G. K. om. *æller.*
75) K. G. sic. B. *riſgaþ.*
76) G. *rætlöſe.* K. *rætlöſa.*
77) G. K. *ſöct ælla uſöct.*
78) G. K. sic. B. om. *eig.*
79) G. K. *ouan a.*
80) G. K. *Taker.*

Digitized by Google

li[81]) legho ſum han ſculde firi þet fæ haua. taka[82]) nöt æller föt[83]) far han aflæftir[84]) af. væri ſaklös.

XXIIII.

Ligger fæ i dy döt. þa ſcal hirþinge ſtaf ſin hos ſtingæ. hat ſin vndir houoþ ([85]lægi æller capo æller ris vndir[86]) brytæ. þer ſculu vitni bæræ. at vangömflæ hans gek[87]) eig at

XXV.

Mælir bonde leghomanni fæþi. hæti[88]) viþ þrenni fæxtan örtughum. oc leghomannin myſti[89]) fæþinæ.[90]) ær þet bryti æller landboe.[91]) taki ([92]ee iorþeghandin fæþinæ.[93])

XXVI.

Lagha[94]) ſtempnudaghær æru tuer.[95]) paſchær oc mikiælſmeſſæ. ([96]fæſtir maþer[97]) legho man. oc ær eig gangin a viſt hans. þa er þet vitæ hans meþ tylftær eþe oc tuenni[98]) vitnum at iak fæftis eig meþ þer.[99]) oc ingin ſtaþuæ giorþe ([100]meþ þer. þor han eig ſværiæ. lukæ[1]) vp[2]) ſua

---

XXIIII = I. FornB. 10: 1.
XXV = III. 57. fin.

XXVI = I. FornB. 11: pr, 1.

---

81) G. K. *mykle.*
82) G. K. *taker.*
83) K. G. *föþ.*
84) G. *afflæſte.* K. *aflæſti.*
85) Pro *lægiæ æller.* Sic G. K. Cfr. not. 6. pag. 118.
86) K. G. add. *houoþ.*
87) K. add. *þær.*
88) G. K. *hætte.*
89) G. K. *miſte.*
90) K. G. sic. B. *fæþiæ.* G. K. add. *oc taki ater bonden ſiælſuer.*
91) G. K. sic. B. *bonde.*
92) G. K. *iortheghande*, om. *ee.*
93) G. K. sic. B. add. *at lagha*; cui errori id occasionem sine dubio praebuit, quod v. *at* in fine Cap. XXIV, et v. *lagha* in principio Cap. XXVI, nondum inserto Cap. XXV, quod in antiquiori codice desideratur, confines fuerunt. Cfr. I. FornB. 10: 1; 11: pr. et not. 94. seq.
94) G. K. sic. B. hic om. v. *Lagha*, eam ad finem antecedentis Cap. male transferens. Cfr. not. 93. praeced.
95) G. add. *um aret.*
96) G. K. hic incipiunt novum Cap.
97) K. *man.*
98) G. K. *tuem.*
99) K. G. *þik.*
100) G. K. *iæk uith thik.*
1) G. *luki.* K. *giælde.*
2) G. K. om. *vp.*

Digitized by Google

miklæ legho ſum hanum var melt. oc bonde ſamulund[3]) æn[4]) han vræker han.[5])

XXVII.

([6]Ganger han a viſt hans. æter natorþ oc daghurþ. þa comber han[7]) eig dulum[8]) viþ. löper han bort. þa[9]) luki[10]) op ſua miklæ legho ſum ha- 75
num var melt.. oc a[11]) þrenni ſæxtan ortugher. hetti bonde fliku[12]) ſamæ viþ æn han vræker legho man af ([13]hæſcap oc af viſt ſinni.

XXVIII.

Legher nokor man legho man æller drængh.[14]) huar[15]) han halder ſiþan laghakland comber a han. böte þrenni ſæxtan örtugher.

XXIX.

Siter maþer æller konæ. oc giærs nokkædrumber[16]) þer eig giæræ ſcat æller ſculð. oc[17]) viliæ eig legho gangæ þa men þoruo[18]) þerræ viþer. huar[19]) ſum þem halder ſiþan þer æru laghlikæ krafþir.[20]) hetti viþ þrenni ſæxtan örtughum. æller væri ſik *meþ* ſiu mannum af nempdinni. ([21]Warþæ ſkiællikir[22]) ældræræ barþir. þer ſa aldrigh helder[23]) ræt a ſik[24]) æn huþſtrukin hus konæ. kan man bittæ ſkiælikæn[25]) ældræræ. kalli til ſinæ

XXVII = I. FornB. 11: 1, 2. *Cap. XXIX. in fine.*
XXVIII = I. FornB. 11: 1. fin. Cfr. *XXIX = IV. 20: 1 — 3.*

---

3) G. *famuleþ.*
4) G. K. *æm.*
5) G. K. sic. B. om. *han.*
6) G. K. connectunt hoc Cap. cum praecedenti. Cfr. not. 96. pag. 220.
7) G. om. *han.*
8) G. K. *laghum.*
9) G. K. om. *þa.*
10) K. *giælde.*
11) G. K. sic. B. om. *a.*
12) G. K. *flict.*
13) G. K. om. *hæſcap oc af.*
14) B. *drægh* primum fuit scriptum.
15) G. *hua.*
16) G. *nocra dumbrær.*
17) G. K. om. *oc.*
18) K. sic. B. *þarf.* G. *man þorf.*
19) G. K. *hua.*
20) G. K. *kraſþ.*
21) G. K. recte quidem hic novum incipiunt Cap.; quos tamen, contra auctoritatem indicis Capp. in omnibus codicibus, hac in re sequi non ausi sumus.
22) B. *ſkiælki* primum fuit scriptum.
23) G. K. *nere.*
24) G. *ſær.*
25) G. K. *ſkællika.*

Digitized by Google

grannæ. oc taki[26]) han oc före til ([27]hærazhöþingiæns. æller þes i hans ſtaþ ([28]er ſatter. ſiþan buþi[29]) þer þing. oc höre[30]) ſkiæl hans.[31]) ær han vſkæliker. þa late huþſtrikæ han at ſaclöſo. ([32]Göri huem leþer ſik vreþan. legher nokor maþer ſik han ſiþan. æller halðer han ſiþan lagha klanð comber a han. hætti viþer. III. XVI. örtughum.

(*Additamenta.*)[1])

I.

Taker lagmaþer[2]) mutu firi dom ſin.[3]) giui k*onongi* mutu. oc myſti[4]) laghmanzdöme ſit. taker hærazhöþingi mutu. giui k*onongi* mutu. oc myſti[4]) hærazmanna mall[5]) ſit. takær lænſmaþer[6]) mutu. giui k*onongi* mutu. oc myſti[4]) læn ſit. taker nempdæmaþer mutu. ([7]taki k*ononger* mutu oc hin böte XL. m*arker*. ſua ([8]þiæniſtæ man ſum bonde. ([9]oc ſwa nempdæman. huil-

---

1 = *III. 59.*

---

26) K. *takin.*
27) G. K. *hærazhöfþingans. ælla til thæs* etc.
28) G. K. *ſiter.*
29) K. G. *buþin.*
30) G. K. *hören.*
31) K. G. add. *ær han ſkælliker þa nyute þæs.* Eadem verba in cod. B. rec. manus sec. XVII. in margine addidit. Lacuna, quam hoc loco habet B, sine dubio iam in antiquioribus codicibus exstitit, eamque varie, neuter vero, nobis iudicibus, feliciter, explerunt auctor illius adnotationis, quam infra exhibebimus, IV. 20: 3, et scriptor illius codicis, quem secuti sunt G. et K. Etenim, ni valde fallimur, non post v. *hans*, sed post v. *vſkæliker* verba quaedam sunt omissa, ideoque legendum est: *ær han vſkæliker. þa . . .* (*niuti þæs*, vel *væri ſaklös.*) *ær han ſkæliker. þa late huþſtrikæ* etc.
32) K. om. sequentia. G. habet: *göre huen uil lether ſik urethan*, om. vero cetera. Verba: *Göri — vreþan*, ad finem Cap. XXVII. pertinent (cfr. I. FornB. 11: 2.), cetera autem: *legher — örtughum* eadem fere sunt quae continet Cap. XXVIII. Haec sine dubio in antiquiori quodam codice fuerunt in margine adnotata, postea vero hoc loco perperam textui inserta.

1) Cum nullam hoc loco rubricam habeat cod. B. nobis necesse fuit hanc addere.
2) C. *man lagh* (lege *laghman*).
3) C. om. *ſin*, attamen intervallum aliquantum habet inter vv. *dom* et *giui.*
4) C. *miſti.*
5) C. *mal.*
6) C. *lænzman.*
7) C. sic. B. *giui* konongi *mutu. oc hin ſum gaf. böte* etc.
8) C. *þiæneſtomaþer oc bonþe ſum nempþemaþer giui .XL.* marker *firi mutunæ. hwil* (lege *hwilkin*) *man* etc.
9) Verba: *oc ſwa nempdæman* non legenda videntur.

Digitized by Google

kin man han gite*r* at þy ſannan giort. at han tok mutu.[10]) þa taki han. ([11]VIII. örtugh*er*. oc XIII. m*arker* af. XL. m*arkum*.

2.[12])

Allir tolf mannæ eþar. þer m*eþ* vitnum gangas ſua at tuer vitni bæræ. oc ater ([13]innan eþe ſtandæ. þer mughu eig ater gangæ. §. 1. Igh ma 76 ([14]þrel. oghormaghi. æller friþlös man innan laghum ſtandæ. ſtander nokor þerræ ([15]i. eþum. vari af lagha eþer. §. 2. allær tuenni tylftær ſculu ſtandæ oc eig ater gangæ. vtan adrer tuenni tylftær gangæ i[16]) gen. vm ſama malit. þa liggi þæt til ſiu mannæ af nempdinni. §. 3. ([17]Suær man barn af handum fær. ([18]þa liggi til ſiu mannæ af nempdinni. §. 4. hem föþo eþær. han[19]) ſkal oc liggiæ til ſiu mannæ af nempdinni. oc han gangis firi ingti vtan[20]) þet a föte ganger. §. 5. Suær maþer eþe[21]) a mot nempdinni oc þy[22]) hon fællir. þet ſcal oc til ſiu mannæ af nempdinnæ ligiæ. §. 6. Giæld guldit[23]) fæ m*eþ* vin[24]) oc vitni. oc ſuær ater af hanum ſiþan. þet ligger[25]) oc til ſiu mannæ af nempdinni.[26]) §. 7. vær maþer[27]) ſik for þiuf ſak oc hittis m*eþ* hanum ſiþan. þet ſcal[28]) oc til ſiu mannæ af nempdinni ligiæ. §. 8. Vær maþer ſik firi ſak. oc böter[29]) ſiþan viþ ſak giua.[30]) þet liggi oc til ſiu mannæ af nempdinni. §. 9. Þeſſi eþer ſculu allir ater[31])

2: *pr, §§. 1, 2 = III. 48.*
§. 3 = III. 46.
§. 4 = III. 46, 49.
§§. 5, 7 — 9 = III. 46.

---

10) C. *mutunæ.*
11) C. *vp af .XL. markum þem hin böte ſcal .VIII. örtogher oc .XIII. marker.*
12) G. K. habent rubricam: *Vm tolſmanna etha.*
13) G. K. *i ethenum.*
14) G. K. *ouormaghi ællar þræl.*
15) G. K. *innan eþe.*
16) G. om. *i.*
17) G. om. hanc §.
18) K. *þæt ligge ok til* etc.
19) G. K. om. *han.*
20) K. add *fore.*
21) G. K. *eth.*
22) K. *þe.*
23) G. *Giæld oc guldit.* Male.
24) G. *uin*, rec. man. mut. in *niu.* Cfr. not. 31. pag. 83.
25) G. *ligge.*
26) B. *nempdinnæ* primum fuit scriptum.
27) K. *man.*
28) K. *ligger.* Male; nam *liggiæ* in fine periodi sequitur.
29) G. *böte.*
30) K. G. sic. B. *ſak giuin.*
31) K. G. sic. B. om. *ater.* Cfr. III. 46.

Digitized by Google

gangæ.[32]) æller nempd firi ſtandæ.[33]) huar[34]) flere eþe legger til nempdinæ æn þeſſæ. hetti viþ þrenni ſæxtan ortughum. §. 10. Söker maþer man[35]) til ſculðs ſinnæ. oc kiænnes[36]) baþir ſculdinæ[37]) huru mykil[38]) hon ær. legger hin[39]) fram ([40]ſua mikit han vil.[41]) oc ſuær a[42]) meþ tolf mannum. at fuluirþi ær. ([43]hin ſigher ne viþ. före til hæraz þingh. oc læti þer mætæ æn fuluirþi ær. ſember þem eig þer. före til lanz þingh. ſighiæ þer[44]) mættens men eig fuluirþi varæ. leggi ([45]til þet[46]) fat ær. oc laghmaþer[47]) dömæ eþen vp.[48]) §. 11. Giælder maþer ſculd ſinæ meþ tuægiæ æller[49]) þrigiæ mannæ vitnum. oc hin kræuer ſiþan guldit ær.[50]) ganger han firi ſik
77 tolf mannæ eþ meþ ſamu vitnum. at alt ær guldit. þen eþer ſcal ſtandæ oc eig ater gangæ. ganger hin geneþ[51]) mote. þa ſcal laghmaþer þen eþ vp dömæ. oc hin firre[52]) ſcal quar ſtandæ. §. 12. Firi huinzku.[53]) gangeſ fyurtan mannæ eþær.[54]) firi raþaſak dræps.[55]) atertan mannæ eþær tylſt a fæþerni. oc half[56]) a möþerni. huar innan fættæ[57]) manz. §. 13. ([58]Kallær maþer[59]) annan þrel. væri ſik meþ atertan mannæ eþe.[60]) huar innan ([61]fættæ manz. oc þa han hauir ſik vart. þa bote[62]) hin ſum[63]) þrel cal-

---

§. 10 = III. 47.

---

32) K. *ga.*
33) K. *ſta.*
34) G. *Hua.*
35) C. om. *man.* G. *manni*, rec. man. mut. in *manne.*
36) G. K. *kænnas.*
37) C. sic. G. K. om. *ſculdinæ.* B. quoque om. h. v. at ipse, ut videtur, scriba addidit *ſculdin* supra lineam inter vv. *mykil* et *hon.* Sine dubio h. v. in antiquiori codice, a quo originem ducunt B. G. et K, fuit omissa, at a scriba in margine addita.
38) C. G. K. *mykin.* B. Voc. *ſculdin* omissam hic add. scriba. Cfr. not. 37. praeced.
39) G. K. om. *hin.*
40) C. om. *ſua — vil.*
41) G. K. add. *ſiþan*; in G. rec. man. mutatum in *ſilua.* Cfr. not. 31. pag. 83.
42) C. G. K. om. *a.*
43) G. K. om. *hin — fuluirþi varæ.*
44) C. *þæ.* B. add. *eig.*
45) G. *þæs*, om. *til.* Male.
46) C add. *a.*
47) C. *lagman.* K. *laghmannen.*
48) C. om. *vp.* Male.
49) G. om. *æller.* Male.
50) G. K. add. *þa.*
51) K. *i geen eed.* G. K. add. *i.*
52) G. K. *förre.*
53) B. *huinku*, ut videtur, primum fuit scriptum.
54) G. *ethe.*
55) G. *draps.* K. *ratha ſaks draap.*
56) G. sic. B. *halt.* K. *halft.*
57) G. K. *ſiætta.*
58) K. om. sequentia.
59) G. *man.*
60) G. om. *eþe*; add. vero: *tylſt a fæthærne ok halft a möthærne.*
61) G. *ſiætta man.*
62) G. *böte.*
63) G add. *han.*

Digitized by Google

læþi. III. *marker.* hete þre oc æru tuar. §. 14. ([64]Warþer nempð[65]) v-ſkiælikæ gangen. æller ganger hæraznempð amot[66]) annare.[67]) þa ſkal laghmaþer[68]) nempnæ tolf ſkiælikæ mæn[66]) af landino a lanz þinge. at[69]) ſcoþa huat þær ær ſant vm. oc ([70]þa þer fællæ. oc ſuæriæ æptir. hanæ ſcal laghmaþer[71]) vp dömæ. ee[72]) þer en ([73]nempð ær fælð þer[74]) annur varþ et e conuerſo. oc i þy[75]) hæræþe ſcal nempð gangæ ſvm iorþ ligger. æller[76]) giærning görs.

3.[77])

All[78]) fulſæri. abyr.[79]) fyrnæuærk. all niþings uærk. liggi[80]) til luctræ[81]) fiærþungs nempdinnæ. §. 1. ([82]ſcoghæ brænnur. æn man hugger[83]) til tiughu laſſæ annattuægiæ[84]) aldil uiþu.[85]) æller a tymber ſcoghe æller a[86]) vndir viþu. hulkit eet af þemmæ[87]) man brænnir[88]) til tiughu laſſæ. væri ſik firi[89]) meþ fiærþungs nempdinni. §. 2. Brennæ men kol i ſcoghe flere[90]) ſaman æn en. oc æru ſcildir at[91]) vm maal oc metti. Warþer elder lös. oc brærnir[92]) til fullæ brænnu ſum ([93]nu ær ſakt. þær ær huar houoz

---

§. 14 = III. 77.

---

64) G. om. sequentia.
65) C. *hæræznempdæ.*
66) C. *met*; nisi forte vv. *mot* et *mæn* eodem modo quo v. *met* abbreviaverit Lydekinus. Cfr. III. 74. in fine.
67) C. add. *hæræznempd.*
68) C. *lagman.*
69) C. om. *at.*
70) C. *þi ſum þer falle* etc.
71) C. *lagman*; at prior h. v. syllaba, in extrema folii parte scripta, ita extrita est, ut vestigium tantum litt. *la* appareat.
72) C. om. *ee.*
73) C. *nempdin er fall.*
74) Pro *þer ær.* Sic C. Cfr. not. 40. pag. 7.
75) C. ut videtur, om. *þy*; Litt. *i hæ* autem, in extrema folii parte scriptae, fere sunt extritae.
76) C. add. *þær.*
77) G. habet rubricam: *Vm fyrnauærk.*
78) G. sic. B. add. *full.*
79) G. *abyrth.*
80) G. *ligiæ.*
81) G. *lucta.*
82) G. *æn ſkogha* etc.
83) *brænnir* esse legendum, ex sequentibus apparet. Cfr. II. FornB. 33.
84) G. add. *a.*
85) G. *aldinuithu.*
86) G. *aff.*
87) G. *thæſſum.*
88) G. *brænni.*
89) G. om. *firi.*
90) G. add. *mæn.*
91) G. om. *at.*
92) Lege *brænnir.* G. *brænni.*
93) G. *ſauct ær.*

Digitized by Google

maþer[94]) firi ſik ([95]*meþ* fiærþungs nempdinni vær huar ſik. §. 3. ([96]Rænir maþer man hand rani *meþ* fullum valzuerkum. oc ſynæs acomor a hanum. væri ſik *meþ* fiærþungs nempdinni.[97]) §. 4. ([98]Rænir maþer ([99]man ølæþæ ſinnæ a vægh. callær[100]) ſik aghæ. oc giter eig vart. ganger eig viþ. oc varþer ſiþan vppenbar.[1]) þet liggi til fiærþungs nempdinnæ. §. 5. Leg-
78 ger maþer man *meþ* enægiæþum kniui.[2]) væri ſik *meþ* fiærþungs nempð. §. 6. ([3]Storþæ hugh oc æn ſcogher hugs vp tiældru mellum. þet liggi til fiærþungs nempdinnæ.[97]) §. 7. ([4]Sarghær maþer kono. æller ſlar[5]) ſua at hun föþer döt barn af. þet liggi til fiærþungs nempdinnæ.

4.[6])

Siter maþer quar vm allan tiundæ æller *meþ* nokrom[7]) lot. af tiundanum iuir[8]) kindilmeſſu[9]) dagh. þet liggi til ſiu mannæ af nempdinnæ. §. 1. Allær byiær bygninger. þet ær liþ gaþær.[10]) broor. tiældrubruth. aplöghior.[11]) ayrkiur. aſlatur .i. hald fæiær.[12]) æn þrim gifs ſak æller þrim flere. aker næm.[13]) taker in fæ at[14]) garþlöſo. all þeſſi maal liggiæ til ſiu mannæ af nempdinni. §. 2. manhelghi[15]) æn þet ær ſkiærſkotat oc byborit oc ſinis[16]) blat oc bloþught. þet liggi til ſiu mannæ af nempðinni.[17]) §. 3. Aghær man[18]) öþe bool i by. oc giuer þen ſak ſum[19]) bool a þrim æller þrim flere. at þer haua hus hans brænt æller timber bort borit.[20]) þet lig-

---

94) G. *houoz man.*
95) G. *væri huar ſik mæth fiærthungs næmd.*
96) G. *Ræni.* Hanc §. habet post §. in textu sequentem.
97) G. *næmd.*
98) Cfr. not. 96. supra.
99) G. *manz klæther a uægh* etc.
100) G. *kalkar.* Male.
1) G. *openbart.*
2) G. om. *kniui.*
3) G. *Skogha hugh tiældra mællum. oc ſtortha hugh. thæt* etc. Haec sequuntur post §. 7.
4) Cfr. not. 3. supra.
5) G. *ſlaa.*
6) G. K. habent rubricam: *Vm ſyu manna etha.*
7) G. K. sic; add. *helom.* B. *nokron.*
8) G. K. *vm.*
9) G. K. *kyndilſmæſſu.*
10) K. G. *garþar.*
11) G. K. *aplötor.*
12) G. K. *fear.* B. *þ* hic additum at deletum est.
13) G. K. *akernaam.*
14) G. K. *a.*
15) G. K. *Manælghi.*
16) G. K. *ſynes.*
17) B. add. *Manhelghi en þet ær ſkiærſkotit oc byboret.*
18) G. K. *mather.*
19) G. K. om. *ſum.*
20) G. K. *fört.*

Digitized by Google

gi til ſiu mannæ af nempdinnæ.[21]) §. 4. Witiz manni bool öþzlæ. ([22]þet liggi til ſiu manna af nempdinni. §. 5. Viþſkipli. giuer maþer kono ſinnæ hor ſak. hugger maþer innan ſcoghe manz.[23]) ſæx las. æller meræ. ([24]æller huar ſum halder[25]) leghodrængh[26]) manz. ſiþan ([27]lagh klaþ comber a han. huar nokædrumb halder ſiþan[28]) ær laghlikæ krafþer.[29]) Flar maþer baſt æller bork[30]) æller[31]) bryter pors æller quæſti[32]) innan[33]) þem ſcoghe ſum[34]) han a ingti .i. all þeſſi mall liggiæ til ſiu mannæ af nempdinni.[35])

5.[36])

Hemfriþer oc[37]) quinnæfriþer. kirkiufriþer.[38]) oc[37]) þingfriþer. ſtempnofriþer. morþ. hempnir[39]) þiufs dræper landroten[40]) ſin. gar a griþ[41]) oc göræ ſæt. hempnir æptir rættæ ræſſingær.[42]) hempnir[43]) a annan man[44]) en þen giærningenæ[45]) giorþe. bær ſkiolþ iuir þengbrækko.[46]) Giærs maþer[47]) þunkæ brytari. taker man[48]) legho til at þræpæ man.[49]) Firi giær ([50]kona co 79 æller kono bo æller bondæ. þeſſi mall æru all orbotæ maal. oc þer liggiæ ([51]til luctræ hæraz nempdinnæ. §. 1. Stempnir[52]) maþer ([53]hem þingh at

---

21) G. *næmd.*
22) G. K. om. *þet — nempdinni.*
23) G. K. sic. B. *maz.*
24) G. K. *hua*, om. *æller.*
25) B. Loco litt. *ha* antea fuit scriptum *le.*
26) G. *legho*; male. K. *leghoman.*
27) Lege *lagh klanþ.* G. *laghklandath ær. Hua* etc. K. *han laghklandaþer ær. Flaar mather baſt* etc.
28) G. add. *han.*
29) G. *klandather.* Male. Cfr. II. UtgB. 29.
30) K. *bark.* G. om. h. v.
31) G. K. om. *æller.*
32) G. *quæſte.* K. *quaſta.*
33) G. *i.* K. *a.*
34) G. K. om. *ſum.*
35) E. *næmpþ.*
36) E. habet titulum: *Vm þy maal til hæres næmpdinæ ligiæ.* G. rubr. *Vm orbotamall.*
37) D. G. om. *oc.*
38) G. sic. B. *kiikiufriþer.*
39) G. *hæmpnis.*
40) D. *lanz droten.*
41) G. D. *gruth.*
42) D. *ræſingh.* G. *ræſſtir.*
43) G. add. *mather.*
44) D. E. G. om. *man.*
45) D. *giærd.* E. *giærþinæ.*
46) G. *thængbrinku.*
47) D. om. *maþer.*
48) G. *mather.* D. om. h. v.
49) G. *annan.*
50) D. *bondæ. kono. koo. ællar boo manz. þæſſi æru alli orbota mal*; om. cetera. G. *kona kono. ælla kona bonda ſinum. þæſſi* etc.
51) G. *all til lucta* etc.
52) E. *næmpnir.* G. *Næmpni.*
53) G. *thingh hem.* E. quoque sine dubio habuit *þing hem*, at v. *hem*, abscisso folii margine, periit.

Digitized by Google

manni þem laghwnnin ær ([54]at adrum ræſſingæ þings lutum.[55]) böte[56]) ut botenæ. oc a.[57]) III. *marker* at þritinum.[58]) ſtander bonde gen *meþ* vapnum[59]) oc valzuerkum. oc vil eig hus vp lata. æller böter fram[60]) biuþæ. þa ſcal bondæ haldæ mæn[61]) vplaz.[62]) gör han nokræ giærning a ([63]nokron manni. þa er þet all[64]) tuægilt. oc alt vgilt þet[65]) han faar.[66]) huat þet ær helder ſar barðaghi æller bani.[67]) §. 2. Warþer man æller konæ fangin *meþ* troldom miſti lif ſit. gifo[68]) ſak til. böte þrenni. IX. *marker* æn falz at. taker *biſkuper* þre *marker* af *konongs* ræt. Wærþer takin *meþ* viþſkipplum. böte. III. XVI. örtugher. oc *biſkuper* taki. enæ. XVI. örtugher æn han falz at. §. 3. Wæþæ eþ oc þiufs eþa. oc eþæ firi akerſkaþæ. þem ma gangæ ſaklöſt vm hælghæ daghæ oc faſtoðaghæ.

6.[69])

Um rættæræ er ſua ſkipat. rættæri ſkal[70]) i huarium by ([71]varæ. oc ſcal annattuægiæ væghfarandæ manni koſt[72]) ſæliæ. æller til annars rættæ. vil eig þen ſæliæ ſum[73]) man varþer rættir til. þa böte þre *marker*. enæ kononge. adræ þem væghfarende ær. þriþiu ſkal .i. tu ſkiptæ. taki hærat ſæxtan örtugher. oc atta örtugher rættærin. oc ſiþan ſkal rættærin hanum koſt ſæliæ. æller til annars rættæ han. vil han huarti ſæliæ æller rættæ væghfa-

---

5: §. 2 = IV. 21: 21.
§. 3 = IV. 21: 5.

6 = IV. 19: 1.

---

54) G. hic om. *at — lutum.* Cfr. not. 67. infra.
55) Potest etiam legi *lucum.* G. *lotom.* Cfr. not. 67. infra. E. *lukum.*
56) G. *þa böte alla.*
57) G. om. *a.* E. quoque h. v. omis'sse videtur. Cfr. not. 53. pag. 227.
58) E. *þrytinum.* G. *thryzſkunne.*
59) G. *uaknum.*
60) G. add. *at.*
61) E. G. *mæþan.*
62) G. *up lazſes.*
63) Lege *nokrom.* G. E. *nokon man.*
64) Pro *alt.* Sic E. G. Cfr. not. 29. pag. 124.
65) E. *þær.*
66) E. add. *huat þæt ær.*
67) G. hic add. verba supra omissa: *at adrum things lotom.* Cfr. not. 54. E. G. om. sequentia.
68) Lege *gifs.*
69) E. habet titulum: *Rættæræ balke.* G. rubr. *Vm rættara.*
70) G. om. *ſkal.*
71) G. om. *varæ. oc ſcal.*
72) G. add. *at.*
73) G. om. *ſum.*

Digitized by Google

ranðæ man.[74]) böte fæx *marker.* ([75]tua kononge. oc tua hæræþe. oc tua wæghfærændæ manni. eig fcal meræ ([76]til ens rettæ æn tua men fenðer. oc tua heftæ.[77]) oc köpæ fua hö fum alt annat. §. 1. huar hærædzhöfþingi fcal innan[78]) finu hæræþi rættæræ fkipæ. þen bonðom fember vm. æller böte 80 hæræzhöfþingi. III. *marker.* huar[79]) fum eig vil rættæræ væræ. æller rættæræ takæ. æptir hæræzhöfþings[80]) fkipan. bötæ attæ örtugher. §. 2. Nv kan þem fkiliæ a rættæræn.[81]) oc wæghfærandæ mannin.[82]) oc þen han var rættær til. figher wæghfaranðæ mannin[82]) at rættærin villi[83]) eig rættæ han. oc eig[84]) fæliæ hanom koft. æller giuir[85]) han þem fak ær han var rættær til. at han vilde[83]) eig hanum koft fæliæ. þa fkal fiærþungs ([86]nempdin þem væriæ æller fællæ. fua vift fum wæghfærændæ man. lyfti firi grannum æller vitrum mannum af hæræþino. þa han boort for at han fik af ([87]huarghum ([88]þerræ koft at köpæ. §. 3. Nv þer fum[89]) fæliæ fkulu wæghfaranðæ mannum koft. þer fkulu fæliæ fum almennings köp ær i. landino. vtan nokor vili hæmolikæ fæliæ. þen timæ[90]) ingin væþer[91]) rætter til hans. þa ma þen fæliæ fum dyræft giter han. þo huaro fua at eigh fe of mikin mun a. §. 4. Nv kan fua varþæ. at nokor taker et æller annat[92]) þet fum mikit ær vært vtan bondans[93]) viliæ. þa böte firi þre *marker.* enæ kononge. aþræ hæraþi. þriþiu þem vræt var giort.[94])

---

74) G. *manne.*
75) G. *taki tua kononger oc tua hærath ok tua uægfarande mæn.*
76) G. *fænder til ens mans rætta æn tua mæn ok* etc.
77) E. *æftæ.*
78) G. *i.*
79) G. *Hua.*
80) G. *hans.*
81) E. sic. G. *rættaran.* B. *rættærin.*
82) G. *man.*
83) G. *uil.* Male.
84) G. om. *eig.*
85) B. *giuin* primum fuit scriptum.
86) G. *næmd þem antigia uæria* etc.
87) B. Loco v. *huarghum* antea fuit scriptum *hanum.*
88) G. *koft köpa,* om. sequentia.
89) E. om. *fum.*
90) E. sic. B. om. *timæ.*
91) E. *værþer.*
92) E. add. *nokot.*
93) E. sic. B. *bondæn.*
94) B. Additamentum hic, in fine fol. 80. et folio 81, sequens, continet capita de *þinglot,* et de ecclesiis Vestrogotiae, quae iam supra e cod. A. attulimus. Cfr. not. 52. pag. 70, not. 1. p. 74.

Digitized by Google

7.[1])

82 Riþær man[2]) hem at manni[3]) þes viliæ[4]) at han vil bonden æller nokot hans hionæ æller nokon[5]) þen .i. hans garþ giæſt hauær. æller hans garþ ſöker[6]) .i. þrangum. þaghær han .i. garþen comber ſcaþa at göræ dræper. æller[7]) ſlar. æller hugger fullum ſarum. æller ſlar ſkeno. æller gör bloþuite. allir þer þær æru m*eþ*[8]) .i. flok oc farunötæ. þer haua brutit ezöret.

2. Rindir maþer at annars ([9]tompt fran vuinum ſinum. hin ſum æptir far kaſter æller ſkyuter æptir han[10]) ſua. at han far ([11]döþ af. æller bloþuiti. æller fulſæri.[12]) ſiþan han comber a hans[13]) tompt. ſum han til hiælpæ[14]) ſöker. æller garþ hans. þa hauer han oc allir þer m*eþ* hanum varo[15]) brutit ezöret. Nv taker ([16]þet hin ſum fore löper. för en han comber a hans[13]) tompt þær[17]) han flyr til. æller i hans garþ. þa ([18]haua þer eig brutit ezöret.

3. ([19]Nv riþæ þe hem at manni. oc ([20]en þo at þe vildu ſcaþa göræ. oc gitæ[21]) eig. þa en ([22]þö ſla eig til bloz. oc hugge oc eig dræpæ. þa ær ezöret m*eþ* litlo brutit. Brytæ þer hus æller ſkenæ. æller ſkiuuæ manni. æller ſkiutæ. oc comber eig bloþuiti innæn. þa böte. III. m*arker*. æller dy-

---

7 = IV. 19: 2.

---

1) D. habet titulum: *All þæſſi mal æru konongs Ezöre.*
2) D. *maþær.*
3) D. *adþrum.*
4) D. *wiliændis.*
5) D. *annæn.*
6) D. sic. B. *ſökiæ.*
7) D. om. *æller.*
8) D. om. *meþ.*
9) D. *gardþi firi vuinum ſinum. oc hin æptir, caſtær* etc.
10) D. *hanum.*
11) D. *aff dödþ. ællær fulzæri. ællær blodwiti. siþæn* etc.
12) B. add. *æller.*
13) D. *hins.*
14) D. *hiappæ.*
15) D. *ærw.*
16) D. *hin þær. æpptir löppær. þæn firi löppær* etc.
17) D. *ær.*
18) D. *hawir han.*
19) D. *Ridþær maðþær hem* etc.
20) D. *vil skadþa* etc.
21) D. *gittær.*
22) D. *han slar eigh. til bloz. oc eigh huggær han. oc eigh dræppær. þa ær höt mæð litllu böth. Bryttær hans hus ællær ſkener. ællær skyuwær man ællær skyuttær* etc.

Digitized by Google

li *meþ* tolf mæn.[23]) oc gange eig ([24]tolf mannæ eþ. för æ̃ ([25]nempdin hauer fore ezöreno vart.

4. ([26]Nv kan maþer þen hemſokn gör. warþæ barþer æller dræpin. æller faar bloþuiti. ([27]æller far. þet ær alt vgilt ær[28]) han[29]) faar .i. hemſokn.[30]) Nv ([31]kunnu före faræ. ok viliæ flyæ. alt þet þer fa .i. garþe æller[32]) a tomptene.[33]) þet ær alt vgilt. Nv æn þer aghæs viþer .i. garzliþi.[34]) oc fallæ föter innan oc houoþ vtan a þem hemſokn giorþe. væri vgil᷑er. Fallæ föter vtan oc houoþ innæn. væri gil᷑er.[35]) þy at ([36]þæþæn fiol houoþ 83 ſum föter ſtoþo.

5. Nv kan þæn löpæ or ſinum garþe[37]) ær þer riþu hem at. ([38]dræper flar æller hugger. ſiþan þer como or hans garþi. böte æptir[39]) lanzlaghum. far han far æller varþer dræpin. ſiþan han com or ſinum garþi. þa böte ([40]þer æptir lanzlaghum þæt giorþo.

6. Nv. far þen far[41]) hemſokn giorþe[42]) æller varþer dræpin.[43]) oc giorþe ingin ſcaþa. þa væri vgilt þet han fik. oc huarte han flyr ([44]eig friþ. eig hans bo ſkiptis.

7. Nv hittis[45]) men i garþi ſattir oc ſkiliæs[46]) vſattir. ([47]þær ær eig brutit ezöret. vtan han ganger[48]) or garþe ſiþan han varþer vreþer[49]) oc

---

23) D. *mannum.*
24) D. *.XII. eð.*
25) D. *maðþær hawir war* (lege *wart*) *ſik fore ezöreth.*
26) D. *Gör maðþær hemſokn. oc .i. þy. han giær hemſoknena. wærdþær saar. æller dræppin* etc.
27) D. om. *æller far.*
28) D. om. *ær.*
29) B. Loco v. *han* antea fuit scriptum *faar.*
30) D. *hemſoknenne.*
31) D. *kan han firi faræ. oc wil flyæ. alt þæt han faar* etc.
32) D. sic. B. *ællea.*
33) D. *tompt.*
34) B. *garþi* primum fuit scriptum.
35) B. *vgilðer* scriptum, at *v* deletum. D. add. *firi.*
36) D. *þæ þæn fæl ſum* etc.
37) D. add. *þa.*
38) D. *dræpæ. sla. æller huggæ.*
39) D. om. *æptir.*
40) D. *þæn æptir laghum þæt görþe.*
41) D. add. *ær.*
42) B. Sic primum recte fuit scriptum; mutatum vero ab ipso scriba in *giorþo.* D. *görþe.*
43) D. add. *han.*
44) D. *oc eigh hans* etc.
45) D. *hittaz.*
46) D. add. *at.*
47) D. *þer hawæ.*
48) D. *gangi.*
49) B. Loco v. *vreþer* aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum.

Digitized by Google

hæmtær ſik hiælp oc[50]) vapn.[51]) oc ganger ſua ater .i. garþin[52]) hugger ([53]ſlar æller dræper. þa hauer han oc allir þe ([54]meþ hanum væro brutit ezöret.

8. Nv a þen i friþ biþiæ huſit ægher oc hemæt. oc þen a ([55]boſkipti oc ſwa bötrenæ ſum ſarin ſik. Nv hauer annar ([56]bönænæ. en arwi manzcins ſum dræpit ſik. þa ſkal han biþiæ fore hanum ſum huſit agher. oc ſua brat han hauer fore hanum biþit. oc han hauer ([57]böt viþ konongen. þa ſtempne ſiþan drapærænum[58]) annat þing. oc ([59]vinni han ſua ſum i drapamalum[60]) ſkils. oc fari þo friþlös firi hans aruum. þer til han[61]) hauer böt viþer þem. ſiþan han hauer böt viþer aruanæ.[62]) wari ſaklös baþe fore kononge oc hæræþe. fore þerre[63]) friþlöſönne. þy at han hafþi förre böt viþ konongen. Nv en ([64]han ær lanboe hem ſokn göres til. æller ([65]hauer lænt hus æller legt. far han æller nokot hans hionæ.[66]) far. ([67]drap ſkeno æller bloþuiti. þa a han baþi boſkipti oc ſaræboter[68]) oc friþ biþiæ. Nv æn an-
84 nar[69]) man far þæn lanboens garþ ſöker. far. ſkeno. ([70]bloþuiti. æller varþer dræpin. þa a han boſkipti. oc böter ſum ([71]farit ſik. æller drapet. oc þen ([72]biþi .i. friþ ſum iorþeghænden er. oc eig lanboen.[73]) vtan iorþeghændin göre gyærningenæ.[74]) æller han viſæ[75]) þit ſkaþæ at göræ. þa biþi lanðboen[73]) i friþ.

9. ([76]Nv hemnis man a fæt mall. oc böt. han hauer brutit ezeret.[77]) þa ſkal nempden þet vita huat helder annar ſkilnæþer com þerre mellum æller eig.

---

50) D. *ællær.*
51) B. *vapp*, ut videtur, primum fuit scriptum.
52) D. *garð.*
53) D. sic. B. *æller ſlar. oc dræper.*
54) D. *hanum fylghæ.*
55) D. *böttær oc boſkipti ær ſarit ſek.*
56) D. *bön æn arwær manz hins drapit* etc.
57) D. *konongi böt. þa* etc.
58) D. sic. B. *draparæn.*
59) D. *witni a han* etc.
60) B. *drapamlum* primum fuit scriptum.
61) D. om. *han.*
62) D. add. *þa.*
63) D. *þe.*
64) D. *þæn ær lanboe. ær hemſokn* etc.
65) D. *leght huus. ællær lanth. ffar* etc.
66) D. *hinæ.* Male.
67) D. *ællær. drapp. ællær skeno* etc.
68) D. *ſaræbot.*
69) D. sic. B. *ænnan.*
70) D. *ællær drap. þa* etc.
71) D. *ſaar ællær drapp ſek.*
72) D. *bidiæ .i. friþ. ær iorðheghendin* etc.
73) D. *lanboe.*
74) D. *giardþinæ.*
75) D. *wiſti.*
76) D. *Hwar hæmniſ a fæt oc böt. hawir* etc.
77) D. *ezöreth.*

Digitized by Google

10. Nv ma man[78]) eig hemnæs æptir böter feſtær. vtan han bryter[79]) ezöret. vtan ([80]þe æru eig borghaþær. oc ſua ſe fore ſkilt[81]) at. ([82]bötes eig innan þæn dagh er þör lagþo. þa matto þö[83]) hemnæs. en varþæ bötrenæ[84]) borghæþær. þa ſkal ([85]bötrenæ af borgharænum kræfiæ oc eig hemnæs. ([86]hemnes han ſiþan böter æru borghaþær. þa briter han ezöret. Nv en nokot er böt af botom. þa mughu þe eig hemnes.

11. Nv ma man[87]) eig hemnes a annan en ([88]giærþin giörþe. hemnir han ([89]ſua. þa bryter han ezöret. þa ſkal ([90]hæraznempdin wita huat helðer han hemdes a þen ſama ſum giærþinæ giorþe. æller a annan. giorþe þen ſami eig giærþinæ a han. þa ſkulu þe þet witæ. huat heller com annar ſkilnæþer ([91]þerræ mellin. æller han hemdis a han. en han hemdes a han. þa hauer han brutit ezöret.

12. ([92]Nv taker man kono meþ wald. han hauer brutit ezöret. ſynis a ([93]kono a clæþom hennær. æller a manninom þem kono[94]) ref. æller op oc akallan. þet ſkal hæraznempð vitæ. huat ([95]þær er ſant vm. Nv bryz han viþer hanæ oc giter eig ſin wiliæ fræmt. ſliter clæþi henner. höres op oc akallan. þa hauer han brutit ezöret.

13. ([96]Nv ſiter maþer firi aþrum a þings wægh. æller kirkiu wagh. oc vil dræpæ farghæ æller bæriæ fir en han comber til þings æller kirkiu. dræ- 85
pær hugger æller ſlar. bloþuiti. þa hauer han brutit ezöret. Nv comber

78) D. *madþær.*
79) D. *bryti.*
80) D. *þaar ſee eigh* etc.
81) D. sic. B. *ſkil.*
82) D. *bötten eigh .i. þæn ſtemnu dagh oc innæn han. þer laghþu* etc. Male.
83) D. *þer.*
84) D. *bötær.*
85) D. *bötær borgæræ kræffwiæ.*
86) D. sequentia mutato verborum ordine sic habet: *Nu æn nokot — hæmnæs. Hemnis nokor ſiþen bötær æru borghaþær. þa hawæ þer brutit ezöret.*
87) D. *maþær.*
88) D. *þæn ær giærþinæ.*
89) D. *a annæn. þa hawir han brutit ezöreth.*
90) D. *hæræz næmpð witæ. hwat hællær þæn ſami sum han hæmdiſ .a. gördþe giærdþinæ .a. hin. ællær annar gördþenæ. þa æn eigh görþe þæn ſami giærdþinæ a hin. þa. skulu þer* etc.
91) D. *þem .i. mællum. ællær han hamdniſ hins. hamdiſ han .a. annæn. þa. hawir* etc.
92) D. *Takær maþær* etc.
93) D. *manni. ællær .a. hanſ klæðþum. þæt konæ reff. ællær ſyniſ a kono nokor akomæ. oopp ællær akallæn* etc.
94) Lege *konæ.* Cfr. not. 93. praeced.
95) D. *þæt ær ſat.*
96) D. om. *Nv — þer er eig brutit ezöret.*

Digitized by Google

ſkiælnæþer mannæ mællin a þinghwægh æller a kirkiuwægh. oc eig af langre auunð. far annar drap af andrum. þer er eig brutit ezöret. Siter maþer fore adrum a þingwægh æller a kirkiuwægh. ([97]oc en þo at han vildi ſcaþa gioræ. oc giter eig. þa er ſköt höter meþ litlo böter. ([98]Nv hugger klæþe æller vapn annars. ſkiuter æller ſkiuwer a þingwægh æller kirkiuwægh oc comber eig bloþuiti .i.[99]) þa dyli meþ tolf mannum. æller böte. III. marker.

14. Nv[100]) ðræper maþer annan. hugger æller ſlar bloþuiti a þingi æller i kirkiu ſiælfri. þa er[1]) brutit ezöret. vtan þet ſe ([2]meþ vaþæ. þy at þær ægho allir friþ haua.

15. Nv a man[3]) friþ hem til ſin af þingi oc fran[4]) kirkiu. huar ſum gör ([5]gerningh a han för en han comber hem til ſin. þa hauer han brutit ezöret. Nv[100]) riþer maþer til pænings ([6]öl för en han hem comber æller annar ſtaþ fyr en hem. ſitia hans vuini fore hanum. dræpæ æller ſarghæ. þa haua þer eig brutit ezöret.

16. ([7]Nv æltir man annan af þingi.[8]) æller af þings ſtempnu æller af andræ ſtempno. þær man ſkal eþa ſea æller gangæ. þær brytir þen ſum ælter ezöret. en þo at engin acomæ comber a han. þy at engin þorþe ſökiæ æller ſæctæ före hözlom. þet ſkal hæraz nempdin witæ. huat helder han flyþi þrængder æller ſiælfuiliænðis. æller hin ælti[9]) han af þingſtempnonne.[10]) Nv a han friþ heman fran ſin. oc til ſtempno. oc ſua ater hem til ſin. dræ-

---

97) D. *Æn þö at han gitti eigh skæþæ gört oc wili þö. þa ær höt mæð litlw böt.*
98) D. *Huggær madþær klæþi* etc.
99) D. *innæn.*
100) D. om. *Nv.*
1) D. add. *þær.*
2) D. *aff waðþæ. firi þy at* etc.
3) D. *maþær.*
4) D. om. *fran.*
5) D. *nokræ giærningh til hans.*
6) D. *öls. sittiæ hans wuinir firi hanum. fyr æn han combær. wiliæ han dræppæ* etc.
7) D. *Æltir madþær man aff þing ſtæmpnu. ællær annarri ſtæmpnu ællær af laghæ til mælum. þær bryttær han sum ælti ezöret. æn þö at þær come ingin akomæ .a. han. þy at þær þorðþe engin ſæctæ ællær ſökiæ fore höllom. Nu skal þæt hæræznæmpð wittæ. hwat han ſluþi* etc.
8) Pro *þingi* forte legendum *lagha til mælum.* Cfr. not. 7. praeced.
9) D. sic. B. *ælter.*
10) D. *þing ſtæmpnu ællær com annar skiælnædþær þerræ mællin. oc eigh a þing ſtæmnunne.*

Digitized by Google

per ([11]man han æller ſlar bloþuiti æller ſarghær[12]) a wæghan[13]) til ſtempno æller fran. þær fore at han ſtempde æller ſiunætting giorþe. æller eþa ſa. æller gangæ. Firi þeſſe fiughur mall. þa hafuer han brutit ezoret. Nv 86 ſitiæ þer a wægh firi hanum. oc gita eig dræpit. ſarghat æller ſlæghit bloduiti. þa ær hötter ſköt bötter

17. Nv[14]) leþer maþer man til ſtoks oc hugger af hender æller föter. þa hauæ ([15]allir þe þer *meþ* wäro brutit ezoret. ([16]komber þet i vapnæ ſkiptæ þerre i[17]) mellin. þa er eig ezöret brutit.

18. Nv hemnæs maþer[18]) a konongs ðom. dræper ([19]æller hugger fulzære æller ſlær æller hemnes a man þær fore at han witnæþe amot[20]) hanom fore[21]) konongs dome. æller hemnis[22]) a han ſiþan hauer[23]) ſak[24]) ſæt æller ſit fæþerne laghlikæ wart firi hanum. hempnis han þær firi. þa hauer han oc allir þer *meþ* hanum waro brutit ezöret. þa viti ([25]hæraznempðin. huat helder han hæmndis[26]) þes.[27]) æller com annar ſkiælnæþer þerræ mellin.

19. Nv[28]) riþer maþer hem at adrum oc ([29]waldförer han or ſinum garþe ([30]þa en þy at eig hus bryter. æller gör engum bloþuiti .i. garþinum. þaghær han comber or garþinum. binder han fullum bandum. dræper hugger ([31]fullum ſarum. æller ſtokkær. þa hauer han brutit ezöret.[32]) vtan þet ſe kononngs domber. æller annars þes buþ ſum[33]) konongs ðom hauer. æl-

---

11) D. *maþær han. ſarghær. allær. ſlaar. tez blodwiti .a. wæghinum. til ſyunættingx. allær. ffra ſyunættingh. þær han firi han ſtæmpdi wildi oc ſyunættinggæ haldæ. þa hawir han brutit ezöreth. Nu ſittiæ þer foor hanum. oc gittæ hwarti dræpit han. ællær ſarghæt. ællær ſlæghit han bloduiti. þæ ær höt skyöt böth.*

12) B. *ſaghær* primum est scriptum, at *r* omissum ipse add. scriba.

13) *wæghinum*, ut videtur, legendum.

14) D. om. *Nv.*

15) D. *þer allir* mæþ etc.

16) D. *Nu combær a wappnæſkippti.*

17) D. om. *i.*

18) D. om. *maþer.*

19) D. *ſlar. huggær fulzæri ællær hæmniſ* etc.

20) D. *mote.*

21) D. sic. B. *.i.*

22) D. *hæmdiſ.* Male.

23) D. *han haſþi.*

24) D. sic. B. *ſakt.*

25) D. *þæt hæræz næmpð.*

26) D. sic. B. *hemnis.*

27) D. om. *þes.*

28) D. om. *Nv.*

29) D. *förer han mæþ wald or* etc.

30) D. *Æn þö at han eygh hus bryti. ællær göre* etc.

31) D. *fulzæri ællær ſtingær. þa* etc.

32) D. sic (*ezöreth*). B. *ezörer.*

33) D. *ær.*

Digitized by Google

ler leþes oc[34]) a han ſander þiufnæþer. æller taks or huſum hans meþ ranſak ſander[35]) þiufnæþer.

20. Nv æru[36]) þeſſe mall ([37]ſum för varo ſaghðe konongs ezöre. huar[38]) þem bryter horo[39]) marghir þer æro alz[40]) ſaman. þa haua þe ([41]allir forwærkæt þy pör agho. vtan iorþenæ. oc biltughæ[42]) vara iuir alt rikit. ([43]þerræ goz ſkal ſkiptæs .i. þre lote. en lot ([44]malſeghanðæ. annan konongi oc þriþiæ hæraþi. Nv forwærkæ þer eig þerræ[45]) barnæ lot. oc eig þerræ[45]) huſſru lot. oc engſis[46]) þes lot .i. bo a meþ þem. vtan þerre lot
87 enſammæ. þy at engin a annars lot at[47]) forwærkæ. for þy at huar ſcal ſinæ ſak enſammæn[48]) bötæ.

21. Huar[49]) ſum þem halder æller föþer meræ en et mal. æller hiælper þem til nokot ilt at göræ. æller weter þem nokræ forwiſt ſiþan þer warþæ[50]) biltugher. böte. XL. marker. ([51]æller dyli meþ. XII. men at han gaf eig biltughum manni daghur æller natorþ. oc han viſti eig at han biltugher var. Hauir han haldit han. þet ſcal hæræznempð[52]) witæ. wæriæ æller fællæ han þet ær. XL. marka ſak. en firi natorþ oc daghur. böte. III. marker. æller dyli meþ tolf men. æn kirkiu ſokn æller fiærþungs hæræt. æller oc alt hæræt hauer ſamuiſtas meþ hanum. böte ſum ſagt ær.

22. Nv aghu þer biltughi wæræ. þær til þen biþer for þem er þer brutu

---

34) D. om. *oc.*
35) D. *fulkær.*
36) D. add. *al.*
37) D. om. *ſum — ſaghð.*
38) D. add. *ſum.*
39) D. *E, horo.*
40) D. om. *alz.*
41) D. *forgörth allir. allu þy þer æghæ þa utæn* etc.
42) D. *biltughir.*
43) D. *oc þerræ goz. þer. æghu þæt ſkal* etc.
44) D. sic. B. *malſeghanðin. annan konongin. þriþiæ hæraþæt.*
45) D. *ſinnæ.*
46) D. *einngxſins.*
47) D. om. *at.*
48) D. om. *enſammæn.*
49) D. *Nu hwar.*
50) D. *wurþu.*
51) D. *kiænnis þæt. at han hawir giuit biltughum manni naturþ æller daghurþ. þa dyli mæþ .XII. mannum. at han gaff eigh biltughum manni. æller han viſti eig at war biltughær. oc kiænniſ þæt hanum. at han hawir haldith han. þa ſkal eingin ſokn þær æptir gangæ. þæt ſkal ſtandæ til hæræznæmpð. hwat hun wil hæller fællæ han æller wæriæ. oc hwar ſum ſamwiſt hawir mæþ hanum æller mæþ þem. æller giwær þem daghorþ æller naturþ. þa böte .III. marker. æller dyli mæþ tyſtær epe. Nu æn kyrkyu ſokn. æller fiardþungx hæræþ. æller oc alt hærædþit. hawir ſamſunð mæþ frillöſum manni. Dyli. æller böte æptir þy framlebeſ skilſ for frillöſæ mæn.*
52) B. Loco litt. *nem* antea fuit scriptum *höþ.*

Digitized by Google

wiþer æller hans arſwær. æller ([53]þen huſit a oc hemet. þaghær han biþer firi þem. þa ſkal kononger þem friþ giuæ. ([54]oc þer giui kononge. XL. *marker.* þet ær hans en ſak.

23. ([55]Þet er. XL. *marka* ſak at ſæliæ frælſan man. þet er. ([56]XL. *marka* ſak. at dræpa friþhelhan[57]) man. Firi all niþings wærk. vtan þet[58]) man ſkal rymæ firi. III. IX. *marker* ([59]firi giærþ. oc. III. IX. *marker* firi niþings værk. taker. II. IX. *marker* ſak ſöke. oc. II. IX. *marker* kononger oc. II. IX. *marker* haræþ.

24. All ezöre ſkal ſua ſkiptæ. förſt ſkal huſſru lot af göræ oc. III. *marker* æn hun[60]) ær vbrutlik. ſiþan ſcal .i. þry ſkiptæ. taker en lot malſeghandi annan hæræþ oc þriþiæ kononger.[61])

25. ([62]Nv ſkal iuir[63]) all eþzöre hæræz næmpð ([64]af þy hæraþe ſum 89
gyærþen war gör.[65]) wita hwat þær ær ſant vm. Nv ſkal hæraz höfþingi þeem a þingi byltughæ leggiæ. ok alla þeem vp tæliæ. ſighær hærazhöfþinge ([66]ſik egh þeem vita vp tæliæ. þa ſkal annan dagh vndir taka. ok þæt ſannaſtæ letæ.[67]) ſiþan ſkal han a[68]) þem dagh till ([69]fara ær takin ær firi

53) D. *annar þæn ſum huſit oc hemet .a. sum fyr war ſkilt. þaghær* etc.
54) D. *þa ſkulu þer löſæ wiþ. konongh. mæþ .XL.* markum etc.
55) D. om. *Þet — þriþiæ kononger* (Capp. 23. et 24.). Haec in antiquiori codice, quem secutus est scriba, fuisse in margine adnotata, ab eo vero textui inserta, vel inde apparet, quod eadem adnotatio alio quoque loco, nempe Cap. 29. infra, in media periodo, inepte satis est inserta. Cfr. not. 99. pag. 239.
56) B. Loco vv. *XL. marka ſak* antea fuit scriptum *hans enſak.*
57) B. Altero loco, ubi haec adnotatio textui est inserta (cfr. not. 55. supra), h. v. scribitur *fridhelghæn.*
58) B. Altero loco (cfr. not. 57.) *þe.*
59) Altero loco sic. Hoc autem loco: *Firi giærþ oc. III. IX.* marker. *Firi niþings værk taker* etc.
60) B. Altero loco om. *hun.*
61) B. Hic sequitur, in fine fol. 87. et folio 88, narratio de conventu Danaholmensi (cfr. I. ConB.), litteris paullo minoribus, at eadem manu qua cetera, exarata. Sic vero interrupto sermone de criminibus violati regii iuramenti, continuationem eiusdem argumenti, littera initiali maiori rubraque ornatam, in novo folio incepit scriba. Illa continuatio, quaeque porro sequuntur additamenta, bibliopegi errore in initio voluminis sunt posita.
62) Vn. hic apographum, et Bring editionem suam incipiunt; de cuius rei caussa cfr. not. 61. praeced. et Praef. D. haec recte connectit cum antecedentibus. Cfr. not. 55. supra.
63) D. *um.*
64) D. *vitæ. hwat þær ær ſat vm. þy hæræz næmð. af þy hærædþinu ær. ſum giærdþin war görð .i. Nu* etc.
65) B. Voc. *gör* omiss. ipse add. scriba.
66) D. *vitæ þem. eyg vpp at tæliæ.*
67) D. add. *oc.*
68) D. sic. B. om. *a.*
69) D. *ær takin. fore nempð a þingi lyſæ. oc þem upp tæliæ* etc.

Digitized by Google

nempd a þingi vp tæliæ. ok þee han þa vp tæll[70]) ſkulu byltughir wara. ok eig dyliæ. Nv ma han eig eeþ þær firi ganga Eig. XII. manna eeþ. ([71]eig twætyltæn eeþ. eig þrætyltan eeþ. hwar eþ þær firi gangær. þa böte ([72]firi vlagh ſum ſkils.

26. Nv ma eig þæn ſkaþan ſik witnæ ſökiæ æller ſtæfnæ[73]) vp a þæn ſkaþan gyorþe ſyr æn næmpdin hawær wært æller fælt ([74]firi eþzöreno. vtan han ſkal[75]) fara till þings. ok vpenbara ([76]þæt þæt[77]) malet. ok ſiþan ſkal[78]) malet ſtandæ quart till ([79]hæraznempdinnæ. gans[80]) nokrum vitnum a ſyr. þa æru þeen vgilꝺ.[81]) Nv en næmpdin fællir. þa ma ([82]han eig firræ ſökiæ þy at han ær byltughær. Nv æn næmpdin wær han[83]) firi eþzöreno. þa ma han ſiþan ſökyæ. hwat þæt var[84]) hælder drap[85]) ſaar bloþviti æller ſkenæ. ſwa ([86]ok þæn gyærþena giorþe[87]) ſiþan næmpdin hauer vart han firi eþzöreno. dyli *meþ* eþe æptir lanz laghum.

27. Nv ([88]all þe maall ſum kononx eþzöre æru ſkulu ſlitaz *meþ* luctri hæraz næmpdinne. ok hærazhöfþingi hofþe eþen ſyælu*er*.

28. Nv ma een man hemſokn göræ. ok eþzere brytæ. æn fyrræ[89]) matte eig en man hemſokn göræ ([90]æller eþzöre brytæ. æn eþzöret gafs.

29. Nv ma eig konæ eþzöre brytæ.[91]) þy at hon ma eig byltughæ[92]) faræ. Nv ma eig[93]) owormaghe. eþzöre brytæ. kæris þæt til hans. þa ſkal

---

70) D. add. *þer.*
71) D. *oc eigh. twætyltæþæn eþ. oc eig þrætylſtæþæn eþ. hwar ſum þær eþ ſore* etc.
72) D. *þæn ſore wlagh*, om. *ſum ſkils.*
73) D. *ſtæmpnæ.*
74) D. om. *firi eþzöreno.*
75) D. sic. B. *vili.*
76) Lege *þær.* D. om. *þær þæt.*
77) Vn. legit *þär.* Cfr. BRING, *Cod. Jur. VG.* p. 10. not. 4. At haec vox minime est lectu difficilis.
78) D. add. *þæt.*
79) D. *konongſ ræſſt.*
80) Pro *gangs.* D. *Gangær þær.*
81) D. *vlagh.*
82) D. *hin. eyg fyrræ han ſökiæ. þy at hin ær eig biltughær.*
83) D. om. *han.*
84) D. *ær.*
85) D. sic. B. om. *drap.*
86) D. *ma han oc giarþinæ — ezöreno. mæþ eþe dyliæ æptir laghmalum oc lanzlaghum.*
87) D. sic (*görþe*). B. *gior.*
88) D. *þæſſi al mal æru ezöre. oc þer skulu ſlitæs mæþ konongs ræſſt. Nu ma en man* etc.
89) D. *fyr þa.*
90) D. om. *æller — brytæ*; add. vero *ffyr.*
91) D. *bryt. fore.*
92) D. *biltugh.*
93) D. *eig* omissum, at rec. man. additum.

Digitized by Google

([94]næmd ſwæriæ han varæ femtan æaræ[95]) gamblan. Nv ma þræl eig eþ- 90
zöre brytæ. þy at han[96]) ma eig byltugha[97]) faræ. vare þæt ſwa at han matte byltughær faræ. þa bruti han giærnæ eþzöret. þær til at han matte byltughær wæræ. Nv æn han ([98]kan eþzöret brytæ. þa[99]) ſkal þæn þrælin a. bötæ attæ örtughær ok. XIII. m*arker*. þa æn bonden wil eig bötæ firi han a[100]) fyuurum laghæ þingum. ok ([1]a fyurum laghæ ſtefnum. þa ſkal þrælin vp hengiæ wiþer ([2]garz liðh. ſum han aa.

3o. Sættæs mæn vm orþæ[3]) ſkipti. faar nokor þærræ af andrum ſiþæn dræapp[4]) ſar æller ſkeno. æller bloþuiti þær ær eig brutit eþzöret.

31. Þettæ lyſti ok konong byrghir. at huilkin man ſlar til blamæ[5]) æller till bloz æller dræp*er* ſin huſbondæ. hwat han ær helder leghuman æller trogiuin man. þa hauær han brutit eþöret.[6])

8.

Fæſtir nokor konð æller mö manne. þæn ſum eig ær rættær giptær man. böte. III m*arker* firi fæſtningæ raan. þeem ſum fæſtninga male rænt*er* ær. eig ma ingin fæſtæ æller giua vtan hænnær ia æller viliæ. eig ma ok ænkiu fæſtæ æller firi gipt hennær ſkiliæ. vtan rættær giftar man. æller þæn hans lof hafu*er* fanget. hwar ſum fæſtir mö æller ænkiu. æller firi gipt ſkil. vtan ræt giftærmanz iaa ok viliæ. þa böte firi gift. XL. m*arker* ok III. m*arker* 91

---

94) D. *næmpdin swæria. at han war eigh .XV. aræ gainal.*
95) Pro *aaræ* v. *aræ.*
96) D. om. *han.*
97) D. *biltughær.*
98) D. *brytær ezöret.*
99) B. hic iterum, verborum seriem penitus interrumpens, inserit adnotationem illam in margine antiquioris codicis factam: *þæt er. XL. marker ſak — þrypiæ kononger*, quae supra legitur, Capp. 23, 24. pag. 237. Cfr. not. 55. ibd. Post illa v. *þa* iterum est scripta.
100) D. *innæn.*
1) D. *fyurum syunætlingium. þa* etc.
2) *þes* addendum videtur. D. *bondænſ garz liþ þæſſamæ þrællin .a.* om. cetera
3) *iorþæ* scriptum est, at *i* deletum. Vn. legit *jorþä*; at Br. *orþæ.*
4) Pro *drap.*
5) Vn. et Br. legunt *blanä*; Bring autem refert autographum habere *blamä* vel *blawä* (*Cod. J. VG.* p. 16. not. 12.). At neque ambigua est v. *blamæ*, nec cum *n* vel *w* umquam confundi potest litt. *m.* De cetero non dubium est quin h. v. recte sit scripta, etsi quoque Ihre eam, alio loco occurrentem, suspectam habuit et male interpretatus est. *Gloſar. Sv. G.* v. *Blema.*
6) Lege *eþzöret.*

Digitized by Google

firi fæſt rættom giptær manne. ſum[1]) faþer ær giftær man dottor ſinnæ. æn han liuande ær. ær eig faþer till. þa ſkal þæn ælſte oc ſkildæſte maþer a fæþærne giftær malum raþæ. æn han hittis innan fæmtæ man. þæn ſkilder ær kononne. ær ingin innan fæmtæ man kononne ſkylder a fæþærnit ok hittis ſkyldære a möþærnit. þa ſkal han giftær malum raþæ.[2]) at ſkuldæ fæmte maþer giftær malum raþæ. þa matte han baþe kono byþiæ oc firi gift ſkiliæ. hauær konæ broþær[3]) æller bröllongæ. æller frænder flere æller fære.[4]) þe ſum firi giftær malom agho raþa. ſum fyr ær ſakth. þa ſkal ee þæn ælſti af þem ſkildæſtu giftær malum raþa. oc vingiæf taka. Eig ma owormaghi giftær malum raþæ. æller vingiæf takæ. æn þo at han ſkyldæſter ſe. ok arf taki. æru ſunder kollæ broþer[3]) kono giftær mæn þa ſkal ee þæn[5]) ælzſti broþer aa fæþærnit giftær malom raþa. hwat han ær hælder ſynderkollæ æller ſamkollæ. Giptæs frælſgiuæ raþe þæn ſkyldaſte af[6]) þeem hana .i. æt tok meþ ſik giftærmalum hænnær. æn eig liuær þæn ſami .i. æt tok hana. giptis ambot raþe þæn giptærmalom ſum hana aghær

9.

Um nokor will annan til ſwar ſtefnæ. Ingin æghær dömæ vtan ſwar af rættom ſwarandæ. vtæn vm ſærlik mall. ſum liuſlikæ ſtandæ wt ſkriwin i laghbook warre. Nv hwar ſwm wil annan til ſwar ſtemnæ. þa ſtemni han aa þingi æller aa allhelghum daghe firi ſokn. þa ær laghſtemt. komber ſtæmder till ſwar. winne þæn þærræ ræt hawær. ok lagh meþ haldæ. komber eig laghſtemder till ſwar aa fyſtæ lanz þingi. adru æller þridiu. hawær þæn ſtæm-
92 di. þinx mannæ vitu. þerræ þa aa lanz þinge waro. at han war a allum þrim þingum meþ atalu ſinni. þa aghær laghman vtan ſwar fældan dömæ. ſum lagh ſighiæ. at allu þi[7]) ſum atalæn ok akallan fyſt ſtod a þingi. ok han

---

1) Verba quaedam hic videntur esse omissa. Forte legendum: *ſum fyr ær ſakt.*
2) *þy* hic esse addendum, recte observat Bring l. c. p. 18. not. 15.
3) Pro *bröþer.*
4) V. *fære* paullulum quidem est trita, attamen satis apparet non esse scriptum *fiere*, ut Vn. legit.
5) Loco v. *þæn* antea fuit scriptum *ælſti.*
6) *at*, ut videtur, legendum.
7) Pro *þy.*

Digitized by Google

ſtemdis æn laghlikæ ſtemt war. ok atalæn ſum fyr ær ſakt. ok ſtande þæn domber ſwa ſkilder[8]) ſum ſwarande ſiælwer wiþ vare. ær eig þæn ſtemdi meþ aa talu ſinne a allum þrim þingum. þa ær onyt ſtemnæ hans. §. 1. ſighær nokor ſik eig laghlikæ ſtemdæn waræ æller laghlikæ forfal ſwa at han gat eig til ſwaræ komit. bæra þinx mæn viaflik witni. æller ok ſoknæmæm[9]) þe a alhelghum daghe at kirkiu varo. þa ær laghſtemt. bæræ þe witne ok þo iaflik witi[10]) meþ tylſtær eþe. ok twægiæ bolſaſtæ mannæ witnum. þe þa a þingi waro. æller ok at kirkiu. at han ſtemdi laghlikæ þa. þa ær ok laghſtemt. bæra þings mæn. ok ſoknæmæn. iaflik witne. ok ymiſlik. ok gita[11]) eig eþ gangit. þa ær eig laghſtemt. Nv ægher at laghaſtemnum lagha forfall firi ſtandæ æn þe til æru. fyſtæ æn han ſiuker ligger. ſwa at han giter eig til ſwara komit. annat ær hærfærþ land at wæriæ. þriþia æn kononger hauer hanum bodh ſænt. fyærþæ æn han vtanrikis ær. hwar ſum giter forfall ſik af þeſſum. meþ tylſtær eþe. wæri þæt ſaklöſt firi ſtemnu ſkuldi eig ſtemder til ſwars komæ. þa ſingi eig ſpakmænni ræt. af widþærlikum. ok æn ſiþer af oſæfli ſino. §. 2. Wil nokor annæn til ſwar ſtemnæ. annattwæggiæ til fiærþunx þings. æller hæraz þing. þa ſtemni hanum firi ræſſingæ þing. wm hoſt æller[12]) ær maþer ſtemdær til ſwar vm varþing. ok komber eig fyr luctær þinget haft ær.[13]) wæri friþlös wiþær alt hæraþæt til han til ſwara komber. ſtemnis ok nokrom firi hoſt þing. væri lagh ſamu. §. 3. Engin ſtem- 93
ðær aghær ok a nokrom þingum til ſwar komæ. vtæn aa lanz þingi æller wærþingum æller höſtþingum ([14]ſum fyr ær ſakt.

10.

Allær byær bygningær liþ garþar broor tyældrubruth aa yrkiur aa ſlator yhalðs fiær[15]) akærnaam. In takit fæ a garþælöſo. ſkal næmdamaþer iuir alt

8) *gilder*, ut videtur, legendum.
9) Lege *ſoknæmæn*.
10) *witni* primum fuit scriptum.
11) *giter*, vel *giter hin*, ut videtur, legendum.
12) *var.* sine dubio addendum.
13) Sic recte scriptum est, non vero *haſtær*. Cfr. Bring, *C. J. VG.* p. 26. not. 23.
14) Loco vv. *ſum — ſakt* alia quaedam antea fuerunt scripta, quae nunc legi non possunt.
15) Pro *ihald fæiær*.

Digitized by Google

ſit ſkiri fram ſighiæ. i fram ſægn ſinni. ok wæriæ æller fellæ. eig agher oc han nokræ flere ſakær fræm ſighiæ. vtan han vili ællighis all annur kiæro maal. þe til næmðo aghu at liggiæ. ſkulu wæriæs æller fællæs. þær giærþ giorþis. hwat þæt ligger till fyærþunxnæmðo æller hæræþ.[16]) brytær oc nokor þe bruth ſum han agher *meþ* laghum wizorþ haua.[17]) ſic at haua. taki vitni þær han bröt. ok væri firi ſinum garþi. þeem han þa i boþe æller lenxtæ wæræ hans var. æn han eig boændis ær. þær ſkal ok han firi all brut böte. kononge ok hæræþe. naar ok hwar hanum ſak gifs.

II.

Uiliæ mæn lotæ ok laghſkiptæ ſin i mellin. þa ſkal endagh til takaz. ok iampkyrnis mannum buþ ſændæ. þer ſkulu þeræ i mellin iampnæ. ok howoþ lote læggiæ. ok hwar ſins leſtum æptir ſwæriæ. at þeer eig rættære vita æller iampnære kunnu þerræ mellin ſkiptæ. ſiþan ſkal lot i læggiæ. ok guþ domare waræ. nyute hwær þæs hanum lotær til faldær. eig mughu howoþ loter ryuuæs ſiþan ſwa giort ær. ſkil þeem aa ſiþan. haui þæn wald ok vizorþ laghfangit wil witæ *meþ* twænni tyltom ok twænni witnum iampkyrnis mannæ. þe viþ varo. þa þer laghſkiptu ſin i mellum[18]) biþi. ſ. s. g. h. ok. v. ſ.[19]) at han fik *meþ* lot ok lagha ſkipti. ok þy aghær iak. ok þu
94 eig. §. 1. ær nokor þerræ miſhaldin i ſkipti ſinu. ok talar aa innan næſtu þry aar. þa ſkulu æn iæmpkyrnis mæn þæt þerræ i mellin iæmpnæ *meþ* vizorþom. oc eig howoþ loter atær ganga. mæþæn lagha loter i kom. talaz eig æ innæn þry ær þe næſto ſiþæn þeer ſkiptu ſin i mellin. aghe þa hwar ſum fangit hauer. ok wæri *meþ* twænni tyltom ok tweni vitnum. at han fik *meþ* lot ok lagha ſkipti. ok ſiþæn hæft ok hæſþæt. þry ær æller þrim længer. oilt ok klandæt[20]) ſum lagh ſighiæ. ok þy aghær iak ok þu eig. §. 2.

11: pr, 1, 2 = III. 142.

---

16) Pro *hæræz.*
17) Pro *haua*, ut videtur, *firi* est legendum.
18) *mellin* antea fuit scriptum.
19) Cfr. not. 15. pag. 91.
20) *klandæt* pro *oklandæt* praecedentis v. *ok* caussa scriptum videtur. Cfr. not. 74. p. 225.

Digitized by Google

Nv kunnu þeer arf ſin i mællin ſkiptæ *meþ* ſæmiu. ok eig *meþ* lot ok lagha ſkipti.[21]) ſtanðer þæt all[22]) þry aar ok þrim længer o kyært. ok vtan lagha atalu þerræ mellum. wære laghfangen hwarium ſin lotær ſum han *meþ* ſæmiu i ſkipti fik. Talær nokor þerræ laghlikæ aa innæn næſto þry aar wæri ſkipti þerræ i mællum ogilt. ok bæri hwar þerræ ater ſwa mykit. oc ſwa got ſum han fik i ſkipti ſinu *meþ* ſornom eþe. hwat þæt ær iorþ æller löſæ pæningæ. §. 3. ([23]Faar nokor i ſkipti ſino o hemolt iorþ æller löſe pæningæ. ok giter eig *meþ* laghum wart. þæt ſkal aldræ þerræ ſkaþi waræ. ſum ſaman ſkyptu. ok eig hans ens ſamins þæt i ſkipti fik. ee huro lengi ſkipti ([24]ſtander. hawær þry aar æller þrim lenger. vtan nokors þerræ loter ſe fræmleþis ærf fallin fyr æn atalæþis. ſtande þa hanum firi ærfþæ vitu fæþærnis æller möþernis. §. 4. ([25]Takær maþer æller konæ ærf þæn manböter fylghir. æru þen oſkyld. þeem dræpnæ. take þem[26]) arf ſum *meþ* laghum aghær at hawæ. ok manbötrænæ gangæ ater i æt þæs dræpnæ. þeem ſum hanum ær ſkyldæſter. hwat þaar varo fyrræ feſtær æller ofeſtær. ok 95
([27]ællær æterböter ſinæ. þy at eig ma oſkyldær man böter æruæ firi ſkyldæn. Nv hwar ſum annan dræpper. dör fyr æn han böt hauær. þæn ſkal botum wærþæ draparans arf taker. til þæs böt ær. hwat þæt ær konæ æller maþer. ee i huro marghær ærfþir þæt kombær. hwat han ok minnæ æruær

---

21) *ſkiptæ* antea fuit scriptum.

22) *all* pro *alt*, sequentis *þ* caussa, scriptum esse videtur. Cfr. not. 29. pag. 124.

23) Loco vv. *Faar — ſino* antea fuit scriptum: *ok giter eig laghum wart.*

24) Lege *ſtandit hawær. þry* etc.

25) Quae haec §. continet, sine dubio, quodam scribae errato hic sunt inserta. Eadem infra, §. 17, iusto loco leguntur.

26) Lege *þen.*

27) Loco vv. *ællær æterböter ſinæ* §. 17. infra habet: *ater bötrænæ ſinær.* In antiquiori codice sine dubio hoc loco fuerunt verba quaedam obscure scripta, quae, sensum eorum non intelligens, diversis modis hic et §. 17. legit scriba. Utrum verba *ællær æterböter ſinæ* ita possint explicari: praeterea habeto ille occisi cognatus, ad quem, mortuo occisi herede, mulcta homicidii transit, portionem mulctae *ættærbot* dictae antea sibi debitam; an *ællær* pro *allær* sit scriptum, ita ut sensus sit, illam mulctae *ættærbot* dictae partem, quae occisi heredi cesserit, hoc mortuo, integram ad proximum superstitum occisi cognatorum transire, non vero inter eum et remotiores cognatos esse dividendam; an pro *ællær æterböter ſinæ* legendum sit *ſwa æterböter*, ita ut sensus fortasse possit esse, id quod de mulcta homicidii hic sanciatur, in omnibus casibus valere, sive mulcta *ættærbot* penderetur, sive non (cfr. §. 19. infra); an alio quodam modo haec sint emendanda, lectorum iudicio submittimus.

Digitized by Google

æller meræ. §. 5. Wil maþer æller konæ arftaknæ oþolz iord ſinæ fæliæ. oþol watn æller oþol watn wærk. þe ok ærftakin æro. þa ſkal þen fæliæ wil arfwm ſinum laghbyuþæ a lanzþingi hæræþ.[28]) æller ſyærþunx. þaghar enom af arwm laghbuþit ær. þa er allum þem. hwat aruær æru flere æller færre. ſynætting ſkal firi aruæ goræ ſlikum han vil. ok eig in haldæ oræt laghlikæ byþiæ han til þings komæ. af þingi manæþæ dagh til læggiæ. at köpæ arftaknæ oþol iorþ vatn ok oþol vatn wærk. ſum eghanðe fæliæ wil. æll*ir*[29]) æruær þe ([30]a manæþæ dagh komæ. löſe hwar ærſþæ lot. komæ eig æll*ir*[29]) löſe arue þem[31]) ſum komber ok wæri hans. komber ingin þerræ a manæþædagh til taknum. ok löfir ſum a þingi mætænz ord a kom. þa fæli ſiþan þem han vil. ok wæri gillt þem köp*er*. þæn laghbiuþer ok iorþ wil fæliæ. ſkal mætanz orþ a þingi fram fighæ. Eig ma han af nokrom minnæ takæ. æn ſwa ſum mætanz orþ af þingi a kom. æn arui wil löſæ. §. 6. Nv æn arui ſighær þæn for minnæ köpt haua. ſum köpte æn a þingi mætit war. ok hin for minnæ ſalt hauæ ſum ſaldi. æller ok þæn ſalde. ſighir ſik for minnæ ſalt hawa. þa hwat helder ær. aghe þæn walð ok wærn[32]) oc wizorþ m*eþ* köpe feſti oc vmfærþ fangit hauær. wæriæ m*eþ* twænni tyl-
96 tom oc twænni witnum. twem þem varþæþe wærþeno. ok twem þem wiþ varo ær værþ vt galz. b. f. s. g. h.[33]) ok. vattum ſinum. at han fik þa iorþ vatn æller vatnwærþ[34]) m*eþ* fæſt ok vm færþ fore fæ ok fullæ öræ. æptir þy fyſt mætit war a þingi. ok eig for minnæ. gitær han lagh gangit. ſtande ſum giort ær. gitær han eig. þa ſkal arui löſæ þæn vill. af næſtæ lanzþingi manæþæ dagh taka. ([35]halvæ iorþ köpæ. löſæ m*eþ* ſornom eþe for ſwa wærþ ſum finz m*eþ* ſkiællikum witnum. at hin vt galt ſum köpte. löfær han eig ſum ſakt ær. þa komber han eig ſiþan löſnom wiþær. vtan aghe þæn

---

§. 5 = I. JB. 3: pr.

---

28) Pro *hæræz*.
29) Pro *allir*.
30) Loco litt. *a m* antea fuit scriptum *ma*.
31) Lege *þen*.
32) Loco v. *wærn* antea fuit scriptum *wizorþ*.
33) Cfr. not. 15. pag. 91.
34) Lege *vatnwærk*.
35) *arvæ iorþ*, ut videtur, legendum. In antiquiori codice forte scriptum fuit *harwæ iorþ*. Cfr. not. 39. pag. 29.

Digitized by Google

köpt hauær. §. 7. köp*er* nokor iorþ watn æll*er* watn wærk. ok ær eig lagh buþit. þæn ſum löſæ aghær. löſe innæn þry aar förræ lagha hæfþ a kombær. fore ſwa wærþ ſum annar köpte. loſær eig þæn löſæ aghær innan þry aar. aghe þæn ſum köpte. þy at han þa m*eþ* laghum fangit hauær. vtæn þæn löſæ atte haue lagha forfal. þættæ at han vtan kononx riki ær. ſwa at ingin inrikis ([36]iæmpſkillær. at löſa. þo innæn næſto þry aar. ſiþæn han in kombær. löfer eig iamſkildær þæn inrikis ær a lagha ſtempnudagh. þa faar han eig vitu til ater at löſæ. ſiþæn han in komb*er*. löſær þæn ok iamſkildær ær oc[37]) inrikis. þa aghær þæn vitu. vtanrikis ær atær at löſæ ærfþæ lot ſin af hanum innæn manæþædagh af lanzþingi til taknum æptir þy ſum ærfþæloter var þa iorþ ater löſtes a[38]) þo at hun var fræmleþis i ærf fallin. §. 8. Swa ſkal kono ok owormagha laghbyuþa ſum maghandæ manne. löſer eig konæ æll*er* owormaghæ mals man a manæþæ ſtempnu ſum fyr var ſakt. þa ma eig owormaghe ater loſæ. ſiþan han til maghandæ aar komb*er*. vtæn þæn vili ſum köpte æll*er* aruær hans. §. 9. Sigher maþ*er* arftaknæ o- 97
þoliorþ vatn ællr vatnwærk eig laghbuþin varæ. þæt liggær til þings mannæ vitnæ. bæra þings mæn iaflik vitnī. ok ymflik. þa æghær þæn værn oc wizorþ. ſik kallæ[39]) laghbuþit haua. æll*er* aruæ hans. æn han döþær ær. at ſwæriæ m*eþ*. XII mannæ eþe. oc twem bolfaſtæ mannæ vitnum. þa a þingi varo han laghböþ. b. ſ. s. g. h. oc. v. ſ.[40]) oc helghædomæ han a halder. ok twem. XII. mannum at laghböþ iorþ a þingi. ſum lagh ſighiæ. ſiþæn ſtande ſum giort ær. §. 10. Wil nokor flat faræs. þa ſkal a þingi laghbiuþæs aruum ſinum hwat[41]) þeer æru flere æll*er* færre. ſwa ſum fyr var ſakt. vm iorþ arftaknæ. ængin ma ſik ok enom af arfwm flatfara. æn all*ir* a manæþædagh til komæ. ok byuþær hwar ſik til. at föþæ ok klæþæ æptir ærfþæ lot ſinum. §. 11. hwar ſum ſkiptir oþol iorþ i iorþ oc giuær pæningæ till.

---

§. 11 = *I. JB. 3: 4; III. 135.*

---

36) Sine dubio legendum: *iæmpſkillær ær. löſe þo* etc. Verbum *ær* antecedentium litt. *ær* caussa est omissum. Cfr. not. 74. pag. 225.

37) V. oc omiss. ipse add. scriba.

38) *a* aut ſuperfluum, aut *æn* legendum videtur.

39) Lege *kallær.*

40) Cfr. not. 15. pag. 91.

41) Loco v. *hwat* antea fuit ſcriptum *þeer.*

Digitized by Google

æru wærþhöræ til gifnir. bætri æn iorþ. þa ſkal laghbiuþæ ſum fyr ær ſakt. ær wærþ minnæ. þa ſkal eig laghbiuþæ. löſer ok nokor laghfeld brut ſin meþ iorþ. þa ſkal eig laghbiuþa. wil oc þæn ſum iorþ köpt hauer. æller þighat köpæ iorþ i iorþ. þa[42]) ſkal eig laghbiuþa þeem ſum han af kopte. æller þa ſwa ſum arue arftaknæ iorþ arfwm ſinum ſum fyr ær ſakt. Nv æn þæn ſum iorþ göpt[43]) hauer firi löſæ öræ æller oc þighat. vil ſæliæ firi löſæ öræ. þa ſkal han laghbiuþa þeem ſum hanum ſalde æller gaf. vndan takne ſiælægift ſum ingum ſkal laghbiuþæs. morhongiæf[44]) ok hemgiæf ſkal laghbiuþæs arwm. ok eig þeem ſum gaf. þy at þet ær fult fagn[45]) iorþær ſum lagh ok laghbok ſighir. ſkiptær nokor iorþ arftaknæ i iorþ adræ. vil ater ſæliæ þe han firi tok. þa ſkal han hanæ laghbiuþæ arfwm ſinum. þy at þæt ær þa arftakin iorþ han firi arfþæ iorþ ſinæ tok. ær köpt iorþ ſkipt
98 æller giuin. ſkipt i adræ iorþ. þa ſkal þe firi toks. eig længer laghbiuþæs. ſwa ſkal oþol iorþ watn ok oþolwatnwærk artakin[46]) kööp[47]) æller giuin ([47]laghbiuþær ([48]ſum fyr ær ſakt. ſwa ok almænninx iorþ. æn þo at hon ær af[49]) meþ vin ok vitni vingæn[50]) ſum löſöræ. Hauer kirkiæ æller kloter[51]) iorþ laghlikæ fanget meþ giæf. hanæ ſkal eig laghbiuþa. æn ſæliæ vil. hauær kirkiæ æller kloſter iorþ kopt. ok vil ater ſæliæ for löſæ öræ. þa ſkal kirkiæ þa iorþ laghbiuþa ſum bonde. §. 12. Giuær maþær æller konæ iorþ bort æller löſæ pæningæ. þæt ſum lagh ſighiæ vtan arwæns ia ok viliæ. væri gilt mæn han liuær ſum gaf ok eig længer. æn arwæn atalær innæn þry aar æptir han doþan. æro flere aruær til æn en. ok haua ſumi iaa ſit til giuit. ſtande i lot hans iaa ſit til gaf. ok þeem ne ſaghþe ma þæt eig vndan gangæ. þy at ingin aghær annærs bort at giuæ. vtan hans iaa ok viliæ. §. 13. Dræper maþer man til ærfs meþ viliæ wærkum. han ſkal eig

---

§. 13 = I. AB. 11.

---

42) *eig* hic additum, at deletum est.
43) Pro *köpt.*
44) Pro *morghongiæf.*
45) Pro *fang.*
46) Pro *arftakin.*
47) Lege *laghbiuþæs.*
48) Loco vv. *ſum — almænninx* antea ſuit scriptum: *meþ vin ok vitni vingæn ſum loſæ.*
49) Cum nomen, quod respicit v. *af*, sit omissum, etiam h. v. est superflua.
50) Pro *fingæn* v. *fangin*, nisi forte *vingæþ* legendum.
51) Lege *kloſter.*

Digitized by Google

aruæ hans varæ. ſighær han at han drap han *meþ* vaþæ wærki. ok eig *meþ* viliæ. þæt ſkal lukt hæraz næmpδ i þy hæraþe giærningen var giör. vita hwat han drap han *meþ* vaþæ æller viliæ. ok hæraz hoſþinge hoſþe eþen. ok ſiþæn ſwæri hwar vætte ſins leſtom. dræper han *meþ* waþæ. þa ſkal han arf takæ. drap han *meþ* viliæ. þa[52]) ſkal þæn arf taka ſkyldæſter ær þem dræpnæ. ſum eig drapp ok aldrigh[53]) ſik *meþ* viliæ til arfs drap. §. 14. Dræper maþer man *meþ* viliæ æller kono. barnum ſinum til arfs æptir moþer þerra döþæ. þa ſkulu þo barnen arf taka. ok þo þen ſkildaſte möþærnis frænde. vndir ſinni gömo hauæ. til þe maghande æru. ok til ſkiæls komin. ok dottær a giptærmal ganger. ok eig faþærin ſum drapp. Nv æn nokor af þeem ſizſkinum dör barnlöſt. faþirin liuande. þa ærui þerræ ſizſkini hwart 99 annat. ſighir faþirin þæt *meþ* vaþæ giort haua. ok eig *meþ* viliæ. æller oc annær ſkilnæþær þerræ mellum. ok eig han til arfs drapp. þa ſkal hæraz nempd af þy hæraþe giærningen var gior innan. vita hwat þæt var *meþ* vaþæ æller viliæ. æller annær ſkilnæþær kom þerræ mellum. oc hæraz höſþingin hoſþe eþen. ok ſiþan ſwæri hwar vætin ſins leſtom. var þæt *meþ* viliæ. miſti arf ſin ſum fyr ær ſakt. var þæt *meþ* vaþæ æller andrum ſkilnaþe. þa ſkal (54hon æller han eig arf miſta. Dræper kona man *meþ* viliæ[55]) ſinum til arfs. vari lagh ſamu. §. 15. Dræper maþer kono ſinæ til arfs. eig ma hon þy heldær arf ſin miſtæ. vtan hon ſe i raþum *meþ* bondæ ſinum.[56]) æller eig ok hæraz höſþingin hoſþe eþen. ok ſiþan ſwæri hwar vætti ſins leſtom. falz hon at. takæ eig þæn arf. þæt ſkulu börn þerræ takæ æn þe til æru. æru eig born til. taki þæn ſkyldæſtæ æptir þy ſum lagh ſighiæ. §. 16. (57þeſſum lundum ſkal arui ſkiptæz. iampnſkildæ mællum

52) Huic voci ipse quidem scriba, supra lineam, addidit *n*, ut legeretur *þæn*; quod tamen errato esse factum, neminem fugit.

53) *þæn*, ut videtur, addendum.

54) Verba *hon æller* sequentia quidem: *Dræper kona — ſamu* respiciunt, attamen hoc loco inepta videntur.

55) *barnum* addendum videtur.

56) Adde: *þæt ſkal hæraz nempd af þy hæraþe giærningen var giör innan. vita hwat hon var i raþum meþ bondæ ſinum.*

57) Tabulam consanguinitatis, quam sequentium illustrandorum gratia hic addidit scriba, accurate depingendam duximus. Vide Tab. III. Quae haec §. continet, D. ita habet, ut, omissis verbis: *þeſſum lundum — ſwa at* in principio, scriba inceperit a verbis: *Nu ær man aff mannæ alff vt komen* etc. et demum post verba: *i ættær træno*, addiderit illa, quae textus noster in principio habet: *æru allir þer ſum ærwæ* etc. Huc quoque pertinet Cap. XLIV. BygnB. in cod. K. Cfr. not. 20. pag. 159.

Digitized by Google

ſwa at ([58]allir æro þeer ſum ærua. af[59]) mannæ alf vt komnir. þa take maþer[60]) twa lote. ok kona þriþyung. æru oc all*ir* þeer ſum æruæ. af kono alf[61]) vt komner. taki ſamulund. ok i allum ærſþum. þa ([62]taki konæ arf. ok taki[63]) ſin lagha lot. ([64]æptir þy ſum ſkils. Nv ær[65]) maþer[60]) af mannæ alf vt komin. ok annar af kono alf. taki þæn twa loti. af manni kom ok hin þriþiung. ær maþer[60]) af kono alf vt komen. ok kona af manne.[66]) þa takær ſwa mykit kona ſum maþer. ær maþer[60]) af ([67]mannæ alf oc[68]) konæ af kono alf.[69]) þa ([70]taki fyuræ[71]) loti han ok hon fæmtung.[72]) Nv ([73]æn konæ ær af kono alf vt komin. ok annur af ([74]mannæ. þa taki hon twa löte[75]) af ([76]manni kom ok hin þriþiung. ſwa ſkulu æll*ir*[77]) arf ſkiptæ. hwat þeer æru[78]) flere æller færre iampſkildir ſin i mellum. taki ſwa hwart ([79]vp viþ annat ſum nu ær ſakt. ok ſkiptis[80]) æptir ([81]mantali. ([82]ok gange aldre arfw*er* i kollæ ſkipti. vtan þeer vari[83]) ſin i mellin ofkild*er*. ok ([84]hanum iampſkild*er* þeem döþæ. þa taki ſwa[85]) mykit een ſum flere. hwat þæt ær hælðær konæ æller maþer. Nv ([86]æn twee dælæ vm arf kallær annær ſik ([87]nærme waræ arfue. þa taki þæn þerræ ſum fyrræ[88]) ær at tali i ættær træno.[89]) §. 17. ([90]Takær maþer ællær konæ. ærf þæn ſum manböt*er* fylg*er*. æru þeen ofkilð þeem dræppnæ.

---

58) D. *æru allir þer* etc.
59) D. *a.* Male.
60) D. *man.*
61) B. bis habet verba *konó alf.* D. om. *alf.*
62) D. *gangi konæ til arff.*
63) B. Loco v. *taki* antea fuit scriptum *þy*; ab ipso scriba, ut videtur, emendatum.
64) D. om. *æptir — ſkils*; add. vero: *ær igh ſun. fadþir ællær brodþer. taki arwi vingiæff.* Cfr. II. GB. 2; III. 129.
65) D. sic. B. *æi.*
66) D. *mannæ alff.*
67) D. *manni vt komen. oc* etc.
68) B. Loco v. *oc* antea fuit scriptum *vt.*
69) D. om. *alf.*
70) D. *taker han fyuræ löte. oc hun* etc.
71) D. sic. B. *firi.* Si, ut coniicere licet, antiquior codex, quem secutus est scriba, pro *fæmtung* habuerit *fiærþung* (cfr. not. 72. seq.), id sine dubio scribae in animum induxit *fiuræ* vel *firæ*, ut forte scriptum fuit, esse vitiosum, et in praepos. *firi* mutandum. At vero, si *fiærþung* recte sit scriptum, pro *firi* legendum est *þre.*
72) D. sic. B. *fiærþung.* Cfr. not. 71. praeced.
73) D. *ær konæ aff* etc.
74) D. *mannæ alff. taki* etc.
75) D. sic. B. *lati.*
76) D. *manæ alff vt kom.*
77) D. *allir.*
78) D. add. *hæller.*
79) D. *ſin .i. mællin huart vid annæt* etc.
80) D. *skipti.*
81) D. quoque sic habet, quamvis 60. et Stj. perperam legunt *marktali.*
82) D. *Nu gangi aldrigh arff* etc.
83) D. *æru.*
84) D. *þem dödþæ iæm ſkyuldir.*
85) B. Voc. *ſwa* omiss. ipse add. scriba.
86) D. *takæ tuer delæ* etc.
87) D. *nærmer væræ at ærwæ.*
88) D. *nærmer.*
89) D. hic add. *æru allir þer* etc. Cfr. not. 57. pag. 247.
90) Cfr. §. 4. supra pag. 243. et not. 25. ibid.

Digitized by Google

taki þæn arf ſum meþ laghum aghær at havæ. ok manbötær gange ater i æt þæs dræpnæ. þem ſum hanum ær ſkylldaſt. hwat þaar varo fyr feſtær æller ofeſter. ok (91 ater bötrænæ ſinær. þy at eig ma oſkilder manböter arfuæ fyri ſkildæn. Nv hwar ſum annan ſrap. ok dör fyr han böt hauær. þæn ſkal botom varþa draparans arf taker til þæs böt ær. hwat þæt ær konæ æller man. ee i huro marghær ærfþir þæt komber.92) hwat han æruir meræ æller minnæ. þy at æller laghe dræpin ogilder i botom. Swa ſkal ee hwar þerra bötæ ſum arf taka konor ſum mæn. hwat þæt ær hælder kollæſkipti. æller iampſkilder ſin i mellum. §. 18. Gangær þæn arſui i kollæſkipti manböter fylghiæ. ær i kolle hwarium alt kunu alf.93) ſkipti ſwa manbö- 101
te ſum arue. ær maþer i kolle adhrum æller baþom een æller flere. takin þe allir manbötær wp. ok konor gangen fran. æru ok mæn94) kollom baþom. annæn vægh flere. oc annæn vægh færre. ſkipti ſwa manböte ſin i mellin ſum arue. Nv æn manböter varo fyr feſter. oc borghæþær. æn arf i kollæ ſkipti fyoll. þa ſkiptin all ſaman manbötær ſum ærfue. konor ſum mæn. §. 19. Nv kunnu þæt alt konor vara arf taka. þen manböter fylghia. æru þar iampſkildær þem dræpnæ. oc ſwa ſin i mellum. þa ſkiptin ſwa manböte ſum arue. hwat þa varo helder feſter æller ofeſter. þy at þolande ær quinmaþer æptir faþur broþer. æller annan ſin ſkildæn manbötær miſtæ. þa maþer95) iamſkildær þem. æn eig at maþer vſkildære. manbötrenæ vpp taka ſkulde. Nv æn baþe konor oc mæn iamſkilder ſin i mellin. oc96) ſwa þeem dræpnæ kunnu arf taka þæn ſum manböte fylghir. þa ſkipti all ſamæn arfe ſum lagh ſighiæ. ok mænninir taki manbötrænæ. oc konor gange fran. æn þaar eru ofeſtær oc oborghaþar. þa ær97) fyoll. Nv æn bötær

---

91) Pro: *ater bötrænæ* legendum videtur *æterbötrænæ*. Cfr. not. 27. pag. 243.
92) Loco v. *komber* antea *gaar* fuit scriptum.
93) Pro *kunu alf* legendum quidem videtur *kunur*; neutiquam vero pro: *ær i kolle hwarium alt kunu alf*, legatur: *är i kolle huarium äller adhrum alt kunur*, ut perperam suadet Bring, *C. J. VG.* pag. 60. not. 51.
94) Adde *i*.
95) Pro *maþer ær*. Cfr. not. 36. pag. 245.
96) V. *oc* omiss. ipse add. scriba.
97) *ær* ante sequens *f* pro *ærf* scriptum est; nisi forte *ær fyoll* pro *ær ærf fyoll* sit scriptum, ita ut v. *ærf* a circumstantibus vocabulis penitus sit absorpta. Cfr. not. 95. supra, et not. 22. pag. 243.

Digitized by Google

varo fyr[98]) fæſtær ok borghaþar. þa ſkiptin þeen all ſaman manböter ſum arſe. ſwa konor ſum mæn. ſwa oc manböter ſum eig fylghir ættæböter. ſwa ſum æru þeſſen mall. halder man a wapne ſinu. löper annar aa. faar bana af. ok annur þylik. æller æn maþer fællir[99]) vndir mölnohyul. ok far bana af. æller annur þylik. þy at æptir þylik. maal aghær eig hemd gangæ.

12.

Um læghær æller læghære böter. hefþær maþer[100]) löſkæ kono. aflær eig baarn meþ henni. wæri ſaklöſt at pæningæ botum. þy at ingin ma ſak giua firi læghær fyr æn barn ær til komit. ok föt af moþor liui liuandæ æl-
102 ler döt. þa ma ſak giuæ firi læghær þem ſum barn a viþ hanæ. ok eig adrum. fore löſkæ kono ma ſak giuæ firi læghær. ok eig firi giptæ. Far gipt konæ barn. þæn ſkal barn aghæ gipter ær til meþ laghum. eig ma optare ſama manne meþ ſamu kono ſak giuæ. æn en[1]) timæ. æn þo at hon flere barn far. eig ma læghær barn bötær firi[2]) ſiælt[3]) ſik vp takæ. eig ok moþerem[4]) firi fyæluæ[5]) ſinæ ſynðe. þem ſkal rættær giptær man vp taka. æller ærfe hans. æn giptær man fyr dör hwat þa[6]) var[7]) æller eig. eig ma læghær bötær i flere ærſþer gangæ. vtæn i förſto ærf ſum nu ær ſakt. vtan han ſe borghaþar. §. 1. wil nokor af adrum læghær bot vt ſökiæ rætlika. þa ſkal han til þigns[8]) fara. lanzþing æller fyærþungs þing. æller hæraz þing. af laghmanne æller hæraz höfþingiæ endaghæ beþæs. at ſökyæ han meþ ſyu mannum læghær bot vt at kræviæ. wil þæn ſak giuær læghær barn dyliæ. dyli meþ toll[9]) manne eþe. vitne löſom a endagh till taknom. biþy ſik oc

---

12 = I. GB. 6. Cfr. II. GB. 7 — 12.

---

98) V. *fyr* omiss. ipse add. scriba.
99) Pro *fallir*.
100) Litt. *þ* bis est scripta, at priori loco deleta.
1) V. *en* omiss. ipse addidit scriba.
2) *firi* bis est scriptum.
3) Pro *ſiælſt*.
4) Lege *moþeren*.
5) Lege *ſyæluæ*.
6) *a* primum est scriptum, at *þ* ipse, ut videtur, addidit scriba.
7) *varu borghaþær* legendum videtur.
8) Pro *þings*.
9) Lege *tolf*.

Digitized by Google

þem tolf mannum. ſ. g. h.[10]) oc helgadomæ ſum han aa halder. at han ær eig faþer at barnæ þy hanum vitis. þæn eþer ſkal liggiæ till ſiærþungs nempðar. þær han bor. wil nempð þæn eþ gildæu göra. þa ſkal hon[11]) ſwæriæ. biþia ſik ok þeem ſyu mannum af nempð. h. ſ. g.[12]) ok helghæ dom hon[11]) a halder. at han ſoor a rettom endagh *meþ* lagha munhaue. reen oc eig[13]) men. ſiþan ſkal þæn eþer ſtandæ. ok eig ater gangæ. Fellir nempd eþ þæn. böte þæn barn dulde ſum lagh ſighiæ. innæn neſtæ lanz þing. æptir þæt han feldis. æller leggi laghmaþer han friþlöſæn. mellin æluær ok tiuiþæ. ee til han ræt giör. §. 2. Þettæ æru lagha böter. firi læghær firi fræls ættæþæ kono. ſex *marker*. ok þem taki þæn þa var giptær maþer barn ſyſt til kom. æller arui hans. eig ma oc læghærböte .i. flere ærfþe gangæ. vtæn þem[14]) ſe borhaþe.[15]) Firi fræſgiuu.[16]) XII. öræ ret- 103
tom giptær manne. þeem[17]) ſum hana tok. i æt *meþ* ſik. æn eig liuer þæn ſami hanæ i æt tok firi ambut. ſex öræ þeem hanæ aghær. bær hon nyklæ eghandæs böte III *marker* þæn læghær giörþe. feſtir maþer mö. ok gör viþer læghær fyr hon ær gipt. ok af garþe gör. böte rettom giptær manne laghæ böte. fæſtir maþer ænkiu oc flytær hem. ok aflær *meþ* henni barn. þær a engin ſak aa. æn þo at han hus bryti æptir henni. ſin æller hennær. varþer barn fyr föt æn öll ær giort. þæt ær adalkono barn. ok eig frilu barn. ok þy hetær fangin fæſt ænkiæ. læghræ man kono. ok feſtær hanæ fyr han ær lagh fældir firi læghær. þa ær læghær bööt. ok barn þerræ adalkono barn. hwat hon fyr fæſtis æller ſiþæn. þy at þaghar han bætræþe kononæ. þa bætræþe han oc barnen.

13.

I allum þeem eþom ſum vitni ok foreþæ agho firi gangæ. þa ſkulu þæs[18]) fyſt vitni bæræ. ſwa ater i eþe ſtandæ. i twænni tylftom ſkulu fyri mæn

10) Cfr. not. 15. pag. 91.
11) *han* sine dubio legendum.
12) Rectius *ſ. g. h.* Cfr. not. nuper cit.
13) V. *eig* omiss. ipse add. scriba.
14) Lege *þær*.
15) Pro *borghaþe*.
16) Lege *frælſgiuu*.
17) Addendum, ut videtur, *ſkyldaſter ær þem*. Cfr. II. Add. 8. ſin.
18) *þer*, ut videtur, legendum.

Digitized by Google

ok tiughu vara. ok eig flere. i tolft[19]) mannæ epe tolf mæn. ok ingin epær ökis at mantale *mep* vitnum ælle*r* forepum. hwat epom þæt hæftz[20]) æru. §. 1. allir tolf mannæ epe*r*. ok twænni tylftir ſum laghlikæ gangazs *mep* vitnum wizorþum munhavi ok dome til tacnum. ſkulu ſtandæ oc eig ater gangæ. vtan þee epær ſum laghlikæ agho till nemð liggiæ. ok ſærlik *mep* ſkript lyſir laghboc var. þa gange þæn epe*r* ater ſum nempð fellir laghlikæ. ok þæn ſtandæ hon gildæn gör. Nv vm twe delæ. hwat mal þæt ær. aghær annar wizorþ haua. ok gangær lagh ok ep a lagha endaghe *mep* do-
104 me dömdom. annær þerræ agher eig vizorþ. ok gangær þo lagh. oc ep *mep*[21]) hinum. þæt hete*r* löpis epe*r*. þa ſkal han laghmaþer vpp dömæ ælle*r* hærazhofþingi. Engin ma i epe ſtandæ ælle*r* nempð. þæn i banni ær byltughir mæn ælle*r* friþlöſer. þræll ælle*r* owormaghe. eig ma konæ i epom ſtandæ ælle*r* vitni bæræ. vtæn vm þæt barn fyr döpis æn þæt till kirkiu kom. wm þæt ær konæ fulde*r* vitniſmaþe*r* ſum karmaþe*r*. hwat barn fik döpilſe ælle*r* eig i ytarſtæ timæ manz ælle*r* kono æn dopſöke*r*[22]) ſwa braþlikæ kom til. at eig gite*r* karmaþe*r* til komit. fullar nokor ep ſin at mantali *mep* þem. þæt ær falz epe*r* faſti ok bötin allir þe i epe ſtoþo. vndan tacnum þem eig i epe ſtandæ mughu. ſum fyr æru nemdir. §. 2. af allum twenni tylftom. ok tolf mannæ epom. ſum laghlikæ ater gangæ. aghær kononge*r* enæ mark pæningæ af hwarium iſtaþæ manni. ok biſkupe*r*. III. m*arker* af howozmanne. at kononx rætte. eig meræ hwat þæt ær helde*r* tolf mannæ epe*r*. ælle*r* twenni tylfte*r*. þy at i engom epom ær howozman vtan en. eig i twenni tylftom. ælle*r* nokrom epom. howozman aghær iſtaþu man fram ſighiæ. æn þe*r* eig viþe*r* gangæ ſiæluær. ælle*r* böte ſlikæ for hwar þera. Nv æn þæn dyl iſtaþu man kallzæs[23]) varæ. dyli *mep* tolf mannæ epe ſwa

---

§. 1 = III. 48. *§. 2 = III. 76; IV. 21: 34, 35.*

---

19) *tylſt* primum est scriptum, at *y* in *o* mutatum. Lege *tolf.*

20) Lege *hælſt.*

21) *mot*, ut videtur, legendum. Cfr. not. 66. pag. 225.

22) *dopſötter*, ni fallimur, primum fuit scriptum.

23) *kallæzs* vel *kallæs* legendum videtur; nisi aut *kallzæs* pro *kallþæs* sit scriptum, aut *kallæþæs* legendum, ut Br. conjicit. Si in antiquiori codice scriptum fuerit *kallæþæs*, litt. *æþ* abbreviatis, nota abbreviationis a nostro scriptore cum litt. *s* facile potuit permisceri.

Digitized by Google

at howozmannen vitni bæri. æller nokor af þem i eþe ſtoþo. oc viþ haſwær gangit. Wil nokor legho hion ſin i eþe ſtandæ latæ. feſte[24]) læghoman oc̃ bonde bote firi han ſum lagh ſighia. Gangær nokor man eþæ aa þem daghum æller timum. eig ær eþſört a. böte howozmænnen.[25]) III. ſextan örtohger enæ kononge aþra biſkupi þriþiæ hæraþe. et cetera. Skipum þeſſum eþom ſwa. at waart ſamvit ok ſyæl matte eig for ga. þæt gyri[26]) var fru ſancta maria. AmeN.

---

24) Lege *faſte.*
25) Pro *howozmannen.*
26) Legendum, ut videtur, *gyvi* (pro *givi*).

Digitized by Google

Digitized by Google

III.

LYDEKINI

EXCERPTA ET ADNOTATIONES.

LYDEKINI

EXCERPTER OCH ANTEKNINGAR.

Digitized by Google

Digitized by Google

1.[1])

Tiundæ ſcal aſſ[2]) ladæ oc ([3]ſkiliæ at biog vm ſik. rugh vm ſik oc haff- 59
ra vm ſik oc hwete vm ſik oc af allo kornnæ ſcal giörez thiunde. ſua leghemad*er* ſum bundæ. huar bryter nokot aff þéſſu böte þrenni ſextan artogher. far *maþer* ak*er* laſ korns. ſkall tiiundi.[4]) far han minnæ giöre thiþa köp[5]) þet ſcal ſua giöra. k.[6]) löſca *maþer* giöre attæ penningæ. ([7]ær han gipter giuæ artogh oc eig þy mæræ at barn ſi flere

2. ¶ Allir þir men ſum fa ak*er*laſ vm ara þ*er* ſkal tiundæ giöre. oc ſcotpenningæ lucæ. giör han tydæ köp. þa ſkal han eg giöre þem. eig ſkulu leghædrengar þem giöre. hwa[8]) ſum a ([9]at giöræ ſkot oc giör eighe. bötæ attæ orthoghær. oc þem takir herezhöfþingin[10])

aff cr*i*ſtnu bolk

3, 4. ¶¶ *Vide II. KirkB. 39. ibique notata.*

5. ¶ allir *mæn* sculu korn tiundæ giöræ ſua klerkæ ſum lecmen.[11]) vtæn

---

1 = II. KkB. 36, 43; IV. 21: 1, 65. *5 = I. Bryn. 1; II. KkB. 36. ſin, 37; IV. 21: 66, 2.*

---

1) Rec. man. saec. XVI. addidit rubricam: *Extract ur Weſtg. Lagen nyare.*
2) V. *aff* omissam in margine supra lineam addidit Lydekinus. Nunc fere deleta est.
3) Cum pallida scriptura haud paucorum verborum, praesertim in principio horum excerptorum, a rec. man. saec. XVI. nigriori atramento sit renovata, quod tamen interdum perperam est factum, necesse fuit distentis litteris insignire ea verba, in quibus non tam distincta pristinae scripturae vestigia apparent, ut inde iudicari possit, an recte legerit ille renovator. V. *ſkiliæ* ab eo est mutata in *hæliæ*. Br. legit *ſæliæ*. At *ſkiliæ* hic fuisse scriptum, vix est dubium. Cfr. II. KkB. 36.
4) Pro *tiunde* vel *tiunda*.
5) Ita hic recte scriptum fuisse videtur; a renovatore vero mutatum in *thiþi t'öre*. Ups. legit *tridhi före*; Br. *thiþi före*.
6) Legendum, ut videtur, *kona oc*.
7) Ita procul dubio hic fuit scriptum. Cfr. II. KkB. 43; IV. 21: 65. A renovatore perperam lectum: *æn han æptir giua will oc* etc.
8) Mutatum in *hina*. Cfr. not. 3. supra.
9) Ita sine dubio fuit scriptum; mutatum vero in: *ar giöræ ſkal*.
10) Rec. manus, eadem quae in cod. A. nonnulla adnotavit (vide IV. 3 — 5, 7, 8.), hic addidit: *oc halua malſeganda*.
11) Rec. man. mutatum in *lecthen*.

Digitized by Google

preſter af ſinnu kirkubole eller böte ſum **[12]) siter mader quar vm allen tiundæ vm kyndilsmeſſu.[13]) biſcups preſteſt[14]) kirkiu eller ſpitalſ: eller vm nokon þen loth gifs hanum[15]) sac for þet væri ſik met ſiu mæn af nempdinne eller böte .XVI. artoger sacſöckiandæ. oc vt tiunden.

6. ¶ gifs mani ſak at han giöre mine an han ati ænnættinghæ biſcupi. preſti. kyrkiu. ſpitali. proueſte eller til phalocöpung væri ſik met ſinum nempdær manni oc sær ſoknum[16]) oc sinom neſtæ grannæ. giter eig wært ſik gialde[17]) vp þet af **[18]) ær ([19]a. ſak oc böte atta örthtogh þem ſakynæ giuer.

7. ¶ *Vide II. KirkB. 38.*

8. ¶ wærder *maþer* etc. *Vide II. KirkB. 47.*

9. ¶ *Vide II. KirkB. 48.*

10. ¶ *Vide II. KirkB. 49.*

11. ¶. bryter *maþer* kirkmeſſu fridh böte III marker. kirmæſſu friþer ær framþy daghas oc til daghfulghit ær kyrmæſſudaghen

12. ¶ *Vide II. KirkB. 51.*

13. ¶ þettæ a. biſcuper — .III. marker.
14. ¶ hwar ſcriptæ brot — .III. marker.
15. ¶ firi twæfalt hor — firi bref.
16. ¶ skiliæs hion — .III. marker.
17. ¶ giptir *maþer* — eig meer. *Vide II. KirkB. 52.*

---

6 = I. Bryn. 1; II. KkB. 37; IV. 21: 2. 11 = I. Bryn. 3; II. KkB. 50; IV. 21: 7.

---

12) Lacuna duorum pollicum hoc loco est facta, quamvis solum v. *ſkils* desiderari videtur.
13) *kyndils* fere detritum, in *ko* mutavit rec. manus.
14) Lege *preſts.*
15) Rec. man. mutatum in *han.*
16) Lege *ſialuum.*
17) *a* omiss. ipse add. Lydekinus.
18) Lacuna unius pollicis hic facta, per *tiundanum* expleatur.
19) Pro *a ſak*, ut videtur, legendum *ater hiolt*, vel *han ater huolt.* Cfr. II. KkB. 37.

Digitized by Google

18. ¶ hwar ſum helghædaghæ bryt*er* paſchædagh hælghæ þors dagh pinkyzdagh midſumarsdagh laurencij ([20]ællæ varæ fru dagh michaelis omnium ſanctorum natiuitatis circumciſionis epiphanie domini kyrcmeſſu dagh oc allæ apoſtolæ daghæ ſum for hælgþ oc faſtæ ær firi allæ ſunnudaghæ hwar ſum biærgs nocon thwæræ wercnæd a nocrom þeſſum daghum böte b*iſcupi* .VIII. artog*er* elle dyle m*et* .XII. m*annum*. biærgi in korn oc hö vm höſt æftir midiæn aſtæn at ſaclöſo

19. ¶ hwar ſum frid bryter .i. skarum etc. *Vide II. KirkB. 52. in fine.*

20. ¶ hwar ſum gör fullæ gengiærþ giui .II. örtogh p*reſti* firi vixlæ lius oc inlezlo lius æftir barn oc oſſe[21]) en hun vill. hwar eig gör[22]) fullæ gengiarþ giui artogh firi fyxl[23]) oc ſo in lezlo. hwarte lius eller penningæ a bonde p*reſti* firi inlezlo æftir giſtu vtæn bonde will

21. ¶ a þeſſum ([24]dagh so ſkal bonde ofræ oc huſſru oc a altæræ leogiæ paſchæ dedicationis aſſumpſionis et purificationis beate virginis. omnium ſanctorum die animarum proxima michaelis in commemoratione animarum. iulæ dagh. a. vt færdæ dagh þa ſcal bonde preſti[25]) giuæ örtogh firi ſialæ meſſu oc a altæra leogiæ oc[26]) ſo firi ſyundedag oc ſwa firi XXX III.[27])

22. ¶ vm howod tiundæ ſcal ſtande ſum ([28]fyrmær æ. war ſtat .i. ſcarum oc þettæ legiæ. til.

23. ¶ *Vide II. KirkB. 72: 2.*

24. ¶ æter bonde hwit .i. faſtu vtæn þræng eller nocon þen faſtudagh ſum

---

18 = *I. Bryn. 4; II. KkB. 52; IV. 21: 37.*
20 = *II. KkB. 53; IV. 21: 69.*
21 = *II. KkB. 54, 55; IV. 21: 70, 71.*
24 = *II. KkB. 56; IV. 21: 38.*

20) Lege: *allæ varæ fru daghæ.*
21) Lege *ofre.*
22) *göre* scriptum est, at *e* non esse legendum, subiecto puncto est indicatum.
23) Pro *vixl.*
24) Lege *daghum ſkal* etc.
25) *pereſti* scriptum est, at punctum primo *e* subiectum.
26) Rec. man. mut. in *ar.*
27) *III* non est legendum. In codice, e quo excerpsit Lydekinus, forsan fuit scriptum *XXX^ma* (pro *trigeſima*), at pro *ma* male lectum *III.*
28) Ita sine dubio hic fuit scriptum; at renovator h. v. mutavit in *fromær.* Sequens *æ* fere ut *ſt'* est scriptum.

Digitized by Google

buden ær at faſtæ böte. di.[29]) *mark biſcupi* firi hwarn oc faſti annæn firi. eller wæri ſik *met* nempdimani oc neſtæ *gr*anna ſinom.

25. ¶ *Vide II. KirkB. 57.*

26. ¶ *Vide II. KirkB. 58.*

60 27. ¶ *Vide II. KirkB. 59.*

28. ¶ wil *maþer* for ſinæ ſiæl giuæ hell oc vſiuk*er* þa ma han giuæ en lelæn[30]) huwuþloth swa mykin[31]) loth ſum[32]) manni bær til ær þæt alt quindi ſum eruir giui ſwa mykin loth sum ennæ þerræ bær til hwat þer aru fleræ eller færra haluen æn han ſiuk*er* lieger oc eig mæræ

29. ¶ *Vide II. KirkB. 61.*

30. ¶ *Vide II. KirkB. 62, 64.*

31. ¶ *Vide II. KirkB. 65, 67, 68.*

32. ¶ hwar ſum *biſcupi* eller *preſti* aer giældæ ad kyrkiunæ ræt haw*er* han eig gullit þa ma *biſcuper* forbuþa til þa h*an* ær þryſwar[33]) mintir til oc ic ſökiæ. Engn pr*eſter* eller læns man. ma forbuþæ vtæn[34]) *biſcups* bref forbuþær han vſkiallicæ se ſwa længe .i. forbuþe ſum bonden var. ſigær man ſik eig retlikæ fældem[35]) firi *biſcups* sac. haui dagh til fyrſtæ lanzthing. wil delæ ſic vndi högere domæræ haui manaþadag. ær eig da ordelth þa ma *biſcuper* forbuþæ

33. ¶ *Vide II. KirkB. 69.*

---

28 = II. KkB. 60; IV. 21: 56. *32 = II. KkB. 70, 71; IV. 21: 68, 42.*

---

29) Pro *half* (dimidiam). Cfr. II. KkB. 56; IV. 21: 38, et not. 47. pag. 99.
30) Lege *helæn.*
31) *mykit* primum fuit scriptum.
32) *ennæ* hic additum est, at subiectis punctis sublatum.
33) *þruſwar* primum est scriptum; at punctum litt. *u* subiectum, et *y* supra lineam additum.
34) Loco litt. *æ* alia quaedam litt. antea fuit scripta, qua primum in *a* mutata, postea vero subiecto puncto sublata, litt. *æ* supra lineam addidit Lydekinus.
35) Lege *fælden* vel *fældan.*

Digitized by Google

af ærfþæ bolc.

34. Sun oc dotter — för waro lagh

35. ¶ Nw e hwar delæz etc. *Vide II. AruæB. 1.*

36. ¶ Dör man haw*er* eig bornæ æruæ etc. *Vide II. AruæB. 3.*

af rætlöfo bolc.[36])

37. *Vide II. AruæB. 23.*

38. ¶ *Vide II. AruæB. 24.*

39. ¶ hwar fum[37]) a aþrum fculꝺ at giallæ. e hwar þæt ær hælzt ær eig han fialw*er* .i. finu goz föke hans brytiæ gialder han eig fialw*er* fum fcullenæ aghær innæn manædædagh æftir fiunættingin in halden eller gang*er* lagh firi þa wæri bryti hans fryþlös oc fwa þæn æftir comb*er* til fcullen ær guldin vtæn þæn haui laghæ forfal fkil þem vm forfal wæri forfal fin m*et* .XII. *mannæ* eþæ oc twæogiæ mannæ witnum.

af fornæmom vm tiuþerfæ additio[38])

40. ¶ hwat dagh þæt ær etc. *Vide II. FornB. 29. in fine; 30.*

41. ¶ bryt*er* herþingi garþ oc far .i. friþgærþi m*et* enræþi finu dyli bonde. m*et* .XII. *mannæ* eþ at han bröþ[39]) eig fiþæn bötæ herþingi firi rætlö- 6
fö eller wære fik m*et* .VII.[40]) *mannum* af nempdinne. tak*er* *maþer* in fæ
mans[41]) a gardlöfö böte firi .III. XVI. örtogh

42. ¶ *Vide II. FornB. 31.*

---

39 = II. RetlB. 16.

41 = II. FornB. 23, 35.

---

36) Codex ille, e quo excerpsit Lydekinus, videtur habuisse duo Capita hic proxime sequentia, XXXVII et XXXVIII, in libro qui inscriptus fuit *Rætlöfo bolker*, quamvis ea in cod. B. inveniuntur in libro de Hereditatibus; nisi fortasse titulus: *af rætlöfo bolc*, ad Cap. XXXIX. tantum pertinens, quodam Lydekini errore hoc loco sit scriptus.

37) V. *fum* omissam ipse add. Lydekinus.

38) Verba: *vm tiuþerfæ additio* respiciunt Cap. XL. proxime sequens, ubi ea tantum ex II. FornB. 29. sunt adnotata, quae in antiquiori codice, I. FS. 6: 4. non inveniuntur.

39) Lege *böþ.*

40) *XII* scriptum est, sed scalpro mutatum in *VII.*

41) V. *mans*, in ipso folii angulo scripta, fere extrita est.

Digitized by Google

43. ¶ *Vide II. FornB. 32.*

44. ¶ *Vide II. FornB. 33, 34.*

45. ¶ ligg*er* huſalös tomp .i. by acræ oc ængiær fran ſalt oc gardæ at*er* til tomp liegiæ þa taki hwar þærræ ior̃ haw*er* cöpt ſwa[42]) mykit af tomptenne oc garþenom ſum þer hæwæ ſingit af ior̃enæ æftir nat oc iamlanghæ ſiegiæ þer ne wi̇̃[43]) garþenom[44]) þa[45]) böte ſwa ſum lagh ſiegiæ.

46. ¶ Thæſſi eþær liogiæ[46]) .a. ſiumæn af nempdine twæſörez eþer. swær man barn[47]) af handom ſik. hemföþo eþer. swær *maþer* eþ .a. mot nempdine þem hun laglica[48]) **.[49]) wær *maþer* sik[50]) for þiuf ſac oc hittiz ſiþæn m*et* hanum. wær *maþer* ſik for ſac oc böt*er* ſiþæn viþ ſaclöckiæ.[51]) þeſſi eþer ſculu allir at*er* gangæ. eller nempd firi gangæ.[52]) hwar ſum leog*er* flere eþæ til nempd böte .III. XVI. örtogh.

47. ¶ *Vide II. Add. 2: 10.*

48. ¶ Allir .XII. mannæ eþer ſculu m*et* withnum gangæz. twe *mæn* withni bæræ oc ſwa at*er* .i. eþe ſtanþæ þer mughu eig at*er* gangæ. eig ma ovormaghi þrel elle friþlöſman[53]) .i. eþe ſtanþæ. ſtar nocor þer[54]) .i. eþenom. wæri af laghæ eþer. aller twenn*i*[55]) tylft*er*. m*et* withnum oc hærazdom gangnær ſculu ſtandæ oc eig at*er* gangæ vtan[56]) aþra twenn*i* gangæ moth samæ malet þa liegi þæt til .VII. *mannæ* af nempdinæ

---

45 = II. FornB. 36.
46 = II. Add. 2: 3 — 5, 7 — 9.
48 = II. Add. 2: pr, 1, 2; 13: 1.

---

42) Litt. *a* omiss. ipse addidit Lydekinus.
43) *wi̇̃r* scriptum est, at *r* subiecto puncto sublatum.
44) Ita sine dubio fuit scriptum, at litt. *ar*, in extrema folii parte scriptae, sunt extritae.
45) *þæ* scriptum est, at scalpro mutatum in *þa*.
46) Litt. *o* est extrita.
47) Litt. *n* fere extrita est.
48) Litt. *ca* sunt extritae.
49) Lacuna aliquot litterarum hic est facta. Legendum, ut videtur, *þen* vel *oc þy hun laglica fæller*. Cfr. II. Add. 2: 5.
50) Litt. *i* omiss. ipse add. Lydekinus.
51) Lege *ſakſökiæ*.
52) Litt. *an* sunt extritae.
53) Litt. *þ* est extrita.
54) Lege *þerræ*.
55) Litt. *wen* extritae.
56) Litt. *n* extrita.

Digitized by Google

49. ¶ firi[57]) all malæruf gange .XII. *mannæ* eþer m*et* withnum oc eig nempd eller böte .III. XVI. örtogh. Hemföþo eþer gange for ængti vtæn þæt a föte gangher.

50. ¶ firi bol özlö bötez firi[58]) .XVI. örtogher. þæt ær bol özlæ ſit*er* *maþer* .a. annars iorð ſar oc[59]) göder ſinæ iorð oc eig bondens tak*er* guþ[60]) hus oc röter oc ſum brænnir bætrær engin[61]) oc engin wiþ gör þæt ær ful bol özlæ.

51. ¶ *Vide II. FornB. 39.*

52. ¶ wil *maþer* nocrom giua iorð giui[62]) þrigþiung[63]) af cöpo iorð m*et* vmfærþ oc hælfmingin af löſom öram[64]) han haw*er* aflæt en ſiuk*er* lieg*er*. oc eig fæþerne eller mæþerne vtan arui wili

53. ¶ Engin döme vm nocon vtæn han se laghkalþer til swæræ.[65])

54. Raþer bonde hirþingiæ ſinum swa eig wærþer læſt*er* eller lytir wæri ſaclöſt huþſtryk[66]) han wæri oc ſaclöſt

55. ¶[67]) *Vide II. FornB. 40, 41.*

56. ¶ Sitiæ ſyzkini .i. bo ſlar[68]) edþre[69]) broþer yngri broþor eller ſyſtur ſina vgiftæ wæri ſaclöſ firi. Thy taker broþer wingæf at ſcal for moþer eller ſyſtir lant flyæ oc ſacum ſwaræ en ſwa bert[70]) til. Löp*er* huſ-

---

49 = II. FornB. 37; Add. 2: 4.
50 = II. FornB. 38; IV. 8. fin.
52 = II. JB. 46. Cfr. III. 108.
53 = II. FornB. 48. fin.
54 = II. FrB. 15.
56 = II. FrB. 14; DrB. 11. fin; GB. 17.

---

57) Litt. *ri* extritae.
58) *III* sine dubio legendum. Cfr. II. FornB. 38; IV. 8. fin.
59) H. v. quae sine dubio in extrema folii parte fuit scripta, prorsus extrita est.
60) g hic additum est, at subiecto puncto sublatum.
61) Litt. *gin* sunt extritae.
62) *giuæi* scriptum est, at litt. *æ* subiecto puncto sublata.
63) Lege *þriþiung*.
64) Lege *örom*.
65) Pro *swaræ*.
66) Lege *huþſtryker*.
67) Totum fere hoc signum, in margine scriptum, est abscissum.
68) *ſalar* scriptum est, at punctum primo *a* subiectum.
69) Lege *elþre*.
70) Lege *bær*.

Digitized by Google

fru bort fra bonþæ taki bonde goz alt. wrak*er* hana bort böte þrenne. ✠✠.[71]) m*arker* innen þreæ ſtaþi

57. ¶ Tu ſculu reſſingæ þingh wæræ wm ar. annæt vm höſt oc annæt vm war oc et hæræzþing æfti hwar[72]) þærræ. Comb*er* eig nempdæmæn[73]) til þæſſu böte .VIII. örtogh*er*. eig ſculu flere þingh wæræ a eno are. vtæn hærræ buþ eller lagmanz. Fylg*er* eig nempdæmam[73]) ſinni laghæ gengærþ oc almenninx öre at fyrſtæ endag þa böte .VIII. örtogh*er* eller witi forfal ſin m*et* .XII. *mannæ* eþe. Mæler bonde logoþrængi[74]) ſæþi at lægho böte III[75]) XVI. örtogh*er* hawi ænæ kononger enæ hæræþ oc enæ þen iordænæ .a. oc legoþreng*er* miſti ſæþenæ oc hawi þen hanæ ſum iordenæ agh*er*.

58. ¶ Flar man allen wiþu a lanzalmenninge eller hæraz wærþ*er* takin wiþ miſti þæt han m*et* far oc böte .III. XVI. örtogh*er* en han flaz[76]) firi a þinge En ræt ſkæppæ oc en ræt*ter* biſmare ſcal gange vm alt lanð. hwar ſum eig haw*er* þem ræt ſiþæn han ær lagwæræþ*er* til af foghatæ eller hæræzhöfþingia böte .VIII. örtogh*er*[77])

59. ¶ *Vide II. Add. 1.*

60. ¶ *Vide II. FornB. 46.*

62 61. ¶ *Vide II. FornB. 47.*

62. ¶ ſtæmnir — han comb*er* eig til. *Vide II. FornB. 48.*

63. ¶ Bröþer ſamæn ſöcter til ættær both allir firi eno garþliþi böte allir .XII. öræ.[78]) bröþræ ſynir ſamen ſöcter böte allir .VI. öræ. ſökæz hwar

---

57 = II. FornB. 43, 42; UtgB. 25; V. 3. *58 = II. FornB. 44, 45.* *63 = II. DrB. 7.*

---

71) Lacunam hoc loco fecit Lydekinus. Adde *niu*. Cfr. II. GB. 17.
72) Pro *hwart*. Cfr. not. 22. pag. 243.
73) Lege *nempdæman*.
74) Lege *legoþrængi* vel *legodrængi*.
75) *III* omiss. in margine add. Lydekinus. Primum vero *I* est abscissum.
76) Lege *falz*.
77) *oc .XIII. m*arker addidit, at ipse, sine dubio, delevit Lydekinus. Cfr. II. FornB. 45.
78) Adde: *ſökez hwar þerra ſin ſtaþ böte hwar þerra .XII. öræ*. Cfr. II. DrB. 7.

Digitized by Google

þerra ſinz ſtaþ böte hwar þærre .VI. öræ. bröþ*er*longæ barn ſamæn ſoc[79]) böte al .III. öræ. ſcyld[80]) at. hwar .III. öræ. þær næſt halffemtæ örtogh. þær næſt .IIII. penningæ oc twa örtogh. þær næſt at*er*tan penningæ eller en örnæwingæ. ſyſt*ræ* ſynir ſamen ſöcter böte allir .VI. öræ. oc ſkylþer at böte hwar þærræ iam mykit[81]) þar næſt halffemtæ örtogh. oc ſwa e. hwar haluu minnæ. ſwa a fæþ*er*ni ſum mæþ*er*ni til ſætæ manz

64. ¶ *Vide II. GiptæB. 12.*

65. ¶ *Vide II. KirkB. 63.*

66. ¶ ([82]Pena violencium[83]) emunitatem eccleſiaſticam eſt duplex communicatio[84]) hominis ſiue mulieris. Nam viol*ator*[85]) eſt ([86]communicandus ([87]videlicet e XVII. q. IIII. nullus[88]) et ut ſiquis deinceps[89]) eo ſaluo qui com[90]) aliter ſacrilegus eſt excommunicatus ipſo iure vt incendarius eccleſie et effract*or*[91]) vt .XI. q.[92]) III canonica[93]) .XVII. q IIII. omnes eccleſie[94]) intra[95]) de raptoribus in literis[96]) intra[95]) de ſen*tentia* con-queſti[97]) alij autem ſacrilegi qui alio modo eccleſias violant ſeu pecunias[98])

66, cfr. IV. 21: 78.

---

79) Lege *ſot* vel *ſoct.*
80) Pro *ſ.ild.*
81) Adde: *ſyſtrungæ börn ſamen ſöct böte al .III. öræ. ſkild at böte hwart þerræ iam mykit.* Cfr. II. DrB. 7.
82) Cfr. Tab. IV, ubi totum hoc Cap. depictum est.
83) Ultimae litterae h. v. obscurae quidem sunt; ita tamen esse scriptum, non dubium est. Br. legit *violencie contra.* Alio loco *violentes* pro *violantes* habet cod. O, IV. 21: 37.
84) Lege *excommunicatio.*
85) Vel *violans.* Inferior folii angulus ita est laceratus, ut de h. v., praeter integras litt. *vi*, pars tantum litterarum *ol* restet. Br. legit *vir.* Ups. *vt.*
86) Lege *excommunicandus.*
87) Forte legendum: *vt c. XVII.* etc.
88) I. e. *can. Nullus (19) c. 17. qu. 4.* in Decreto Gratiani.
89) I. e. *can. Si quis deinceps (22)* ibidem.
90) Ita hic scriptum esse videtur. Litterae quaedam sine dubio perierunt (cfr. not. 85. supra). Forte legendum *communicat* (scilicet cum excommunicando).
91) Litt. *or* non exstant. Cfr. not. 85. supra.
92) *qui* scriptum est, at litt. *ui* deletae.
93) I. e. *can. Canonica (107) c. 11. qu. 3.*
94) I. e. *can. Omnes ecclesiae (5) c. 17. qu. 4.*
95) Nota quaedam abbreviationis, libros Decretalium significans, a Lydekino autem non intellecta, in codice, e quo ille excerpsit, sine dubio hoc loco fuit scripta.
96) I. e. *c. In literis (5) X. de raptoribus (V. 17).*
97) I. e. *c. Conquesti (22) X. de sententia excommunicationis (V. 39).* De vv. *ſen-tentia conqueſti* litterae *ſen . . queſti* tantum exstant. Cfr. not. 85. supra.
98) Ita sine dubio legendum, quamvis, secundum consuetum abbreviandi modum,

Digitized by Google

vel res *99) rapiunt violenter vel bona ipſorum100) vſurpant et per hoc ſacrilegium in currunt non ſunt cum ipſo iure excommunicati vt .s.1) de foro competenti. conqueſtus2)

67. ¶ Far rætter eghende fær iorð af handom hwat þat ær helder giæf eller cöp. þat ær fult fang iordær e hwat han ſtanþer a ſialwi iorden eller annærſtaþ þa han far. gitir eig ſialwer eghanþe wiþ wærit ſeter aþrum i. hant met bref eller fullum vitnum þa ær þæt gilt ſwa ſum han ſialwer wiþ waræ. (3Forer maþer uingru4) eller engin5) forneghæ fæ þæt ær annat þaþghær þæt ar .i. hanþer fingit oc hennær arwæ6) aftir henni. alt þæt ſum gifs at hindrædax giæf oc lyſis a giftær quældi. þæt ær fult fang iorþær æn vmfærþ komber a. ſindrædagh7) eller fyr8) oc eig annæt för en þe komæ vndir enæ bleo. (9skilias at ſiþæn haui hun morghengæf. en eig eru anut forſkial firi gör.

68. ¶ Tax dagher mannæ mellin oc ganger annær .i. borghen firi daghin hwært nokæ gærnneng göræ10) þæt malit innæn daghin þa þen garnegæ11) gör rymi land en byrhæren12) böte .III. niu marker. þa þæn gærnneg gökrē13) wærder in lænder. göre borgheræn ſkaþælöſæn innæ manaþ af þæn dagh han in kom eller döme lagman han friþlöſæn a lanzþingh vm allæ lagſæghu þær til han ræt gör. Nu giuer annær maþer dagh en rætter malſ-

---

67 = II. GB. 2.

---

per^{as} vel par^{as} est scriptum. Ups. et Br. legunt *parochias*.

99) Vocabulum quoddam, forte *ipſarum*, in ipso folii angulo scriptum, periit. Cfr. not. 85. pag. 265.

100) Lege *ipſarum*.

1) Cfr. not. 95. pag. 265.

2) I. e. *c. Conqueſtus (16) X. de foro competenti (II. 2)*.

3) Asterisco hoc loco indicavit Lydekinus ea ad hoc Cap. pertinere, quae in fine Cap. LXIX. sint addita. Cfr. not. 9. infra, et not. 16. pag. 267. Ista autem non hic, sed in fine huius Cap. esse inserenda, neminem fugit.

4) *uingæu* vel *uingæf* sine dubio legendum.

5) V. *engin* aut superflua aut corrupta videtur. Forte *nokot* vel *annat* legendum.

6) *æft* hic additum est, at lineola sub h. litt. ducta.

7) Lege *hindrædagh*.

8) *engin forneghæ fæ*. hic addidit, at lineola induxit Lydekinus.

9) Verba *skilias — gör*, hoc loco omissa, in fine Cap. LXIX. addidit Lydekinus, asteriscis tamen indicans ea ad hoc Cap. esse referenda. Cfr. not. 3. supra, et not. 16. pag. 267.

10) Lege *gör a*.

11) Pro *gærneng*.

12) Pro *byrghæren* vel *borghæren*.

13) Lege *görþe*.

Digitized by Google

maþer vbiþin. oc görs nokor gærnengh a þæt mal innæn þæn dagh. þa rymi þen daghen gaf. oc þæn böte laghe böte ſum gærþine görþe. Wil maþer aþrum vmbuþ i hant ſætiæ dagh at giuæ af ſinæ wæcnæ[14]) .i. lagmalum ſwa ſum ær drap eller ſaræ mall. þat ſcal han göre a lanzþingh hæræzþingh fiarþiunxþingh eller *met* vpnum brewum ſkiallicræ mannæ. eller ær þæt eig laghgilt.

69. ¶ giu*er* ret*ter* malſeghændæ dagh oc gör ſiden gærnongh a hans wegnæ innæn dagh a ſamæ malet ſwen eller frændi hans. rymi baþe þæn dagh gaf *oc*[15]) ſwa þæn gærnneng görþe[16])

70. ¶ enghin man ma fangæ bofaſtæn man for nocra[17]) gærneng oc ſætiæ .i. nocor haftiſi.[18]) vtæn mordaræ þiuuæ röuaræ oc biltughæ mæn.

71. Nw ſkal engin ſkiut takæ af nocrom olouenþæs vtæn han hawi lans hærens bref til. gör þet nocor wærþer fanghen wiþ. þa före han til næſtu by. oc vinni han. *met* .XII. mannum oc hange[19]) vp ſiþen at ſaclöſo

72. ¶[20]) Röuær man sins hærræ goz oc wærþer fanghin wiþ færſkæ gærneng late lif ſith. wærþer han eig fanghin wiþ wæri ſik *met* * *[21]) hærænemp[22]) *el*ler[23]) böte firi tiughi m*arker* in .III. ſtadhi oc gialdi fyrſt malſeghandenom * *l[24]) firi ſkadhæ ſin

73. ¶ haw*er* conæ flere collæ tæki flict coller ſum coller *flic*t[25]) þæn æl-

---

71 = IV. 19: 4. *73, cfr. II. AB. 8.*

---

14) Pro *wægnæ*.
15) Lacerato folii margine, v. *oc* fere periit.
16) Hic addita sunt verba *skilias — gör* ad Cap. LXVII. pertinentia. Cfr. nott. 3, 9. pag. 266.
17) Litt. *r* omiss. ipse add. Lydekinus.
18) *haſtilſi*, ut videtur, legendum.
19) Stj. legit *hängis*; Ups. *hängs*; Go. *hängz*; Br. *hængx*.
20) Vestigium huius signi, in margine scripti, vix restat.
21) Lacuna hoc loco est facta, vocabulo *luctri*, ut videtur, explenda.
22) Lege *nempd*.
23) Litt. *el*, in parte folii lacerata scriptae, nunc non exstant. Cfr. not. 85. pag. 265.
24) Ultima tantum haec mutilati cuiusdam vocabuli littera exstat. Forsan scriptum fuit *full* (pro *fult*).
25) *flic*, pro *flict* (cfr. not. 22. pag. 243.), sine dubio primum fuit scriptum, at litt. *t* supra lineam ipse addidit Lydekinus. Lacerato folio, nunc tantum litt. *t* exstat.

Digitized by Google

ſti ſum þæn vngſti af mæþernæ oc ſkifti æftir mantale ([26]*baþi iorð* oc löſæ öræ oc gialdi aller ſkuldir ſamæn. *maþer* mans lot oc conæ[27])

63 74. ¶ take*r* maþ*er* dom a warþingum ar[28]) wæriæ ſinæ iorþ. m*et* .II. XII[29]) þa þæn mote wil ſwæriæ hwar han boor hælz hawi ſworeth firi höſthþing han eller hans wiſt vmbuz man æn han ær vtan laghæ forſal. ſiþæn þæ hawæ sworeth baþæ þa liggi þæt til ſiu mæn af nempdine. þæn wæriæ eller ſellæ hun will. oc þæn ſum fyrræ wærþe awærke iorþonæ m*et* hæræzhöſþingæ dome. ſwar hin ſiþan a mote oc windir delo. tha hin ſum fyrræ warþæ giui vm[30]) hinum ſum þelo[31]) wan swa myclæ ſkyld m*et* gr*a*nnæ witnum ſum iorþen matti ſky*l*dæ[32]) m*et*[33]) hun .i. delonne waſ.

75. ¶ lægg*er* hæræzhöſþinge þæt til nempdinæ. eig agher til nempd legiæ böte .VI. m*arker* .i. þrea ſtaþi. en malſheghendæ. annæn lagmani þriþia[34])

76. ¶ Biuþer hæræznempd ſic til ſialuilliande at wæriæ nokot mal þa ma eig hæræzhöſþingi þem fragangæ. gang*er* þe nempd at*er* þa böte hun hwar nempdæmaþ*er* .III. m*arker*. oc þ*ær* take*r* b*iſcuper* af .III. m*arker*. kuſker hæræzhöſþingi nempdænæ at wæriæ nokot mal oc finz þæt m*et* fullum witnum. þa böte hæræſhöſþ*ingi*[35]) .XII. m*arker*. oc. bær[36]) a b*iſcuper* af .III. m*arker*. aff allum at*er*gangx eþom a b*iſcuper* .III. m*arker*. aff huſuzmanni kononge*r* enæ m*ark*. af hwarum iſtadhæ manni.[37]) wiſe maþ*er* lægoman ſin .i. eþ böte bonden oc leoghæþreng*er* faſti. ([38]oc ſamuled a b*iſcu*-

---

76 = II. KkB. 52; Add. 13: 2; IV. 21: 34, 35.

---

26) De vv. *baþí iorð* litt. *ba . . rð* tantum exstant; ceterae una cum angulo folii sunt abscissae.

27) Adde *conu lot*. Difficile est iudicatu, utrum haec a scriba fuerint omissa, an in folio quodam nunc deperdito scripta. Inter foll. 62. et 63. nempe unum folium videtur esse abscissum. Nullum tamen scripturae vestigium apparet in lacinia illius folii adhuc superstiti.

28) Lege *at*.

29) I. e. *tylſtum*.

30) *vt* forte legendum.

31) Pro *delo*.

32) Desecto folii margine, litt. *l* periit.

33) Potest forsan legi *mæn*. Cfr. not. 66. pag. 225.

34) *konongi* forte hic additum fuit, at cum margine folii abscissum est.

35) Ultima litt. *i* est abscissa.

36) Lege *þær*.

37) Huc sunt referenda verba: *oc ſamuled* etc. post periodum proxime sequentem addita. Cfr. not. 38. seq.

38) Verba *oc — iſtadhæ manni* supra omissa et hic inserta, cum periodo: *aff allum — iſtadhæ manni* sunt connectenda. Cfr. not. 37. praeced.

Digitized by Google

per af twenni[39]) tylftyr .III. *marker* af hufuzmanni oc kononger *mark* af hwarum iftadhæ manni. wil nempdæmaþer þæt wæriæ han fælle[40]) fyrræ vel e conuerfo wæri fic. met .XII. *mannæ* eþ oc tweggiæ mannæ witnum. oc þe .i. eþ ftanþe oc gange laghen a þinge[39])

77. ¶ Engin þianofto man ma nempdaman wæræ vtæn þæt fe baþe met bondænæ oc hærædzhöfþingæ[41]) wiliæ. hwar fik drænger[42]) til at wæræ nempdæman a mot hærædzhöfþingæ oc bondom[43]) böte[39]) .III. XVI. örtogh oc mifty nempdinæ. enæ konongi. ena hæræz[44]) oc enæ bondonom. warþer[45]) hæræznempdæ etc. *Vide II. Add: 2: 14.*

78. ¶ Bryter maþer hus mans oc taker engti bort böte .III. marker. taker han nokot bort böte .III. niu marker oc gialdi alt ater þæt pröuæz til hans at han borttok[46]) eller wæræ fic met fiaþurnx[47])

79. ¶ Slar maþer huggær eller dræper eller bryter aþruuifu[48]) in cöpftaþ wærþer fangin innæn tacmarkænæ böté konong ræt i cöpftaþ.[49]) hæraz ræt þær han bor. wærþer han eig fangin böte baþæ rættenæ[50]) þær han bor oc .e. malfeghendæ fin ræt. vtæn þæt fe þiuft minnæ en til hafmark[51]) böte bynum konong ræt oc hemæ baþæ hæraz ræt oc konong ræt

80. ¶ Falz maþer a þingi for fac oc ær malfeghendæn fw[52]) vanför eller þor eig fökiæ fialwer fic[53]) ræt.[54]) vt. oc biþer han hærædzhöfþingæ göræ fic ræt þa fcal hærædzhöfþingi hamum dagh giuæ til annærs þings gör han[55])

---

78 = II. RetlB. 15.

---

39) Ultima litt. h. v. est abscissa.
40) Pro *fælde.*
41) Pars litt *h* (pro *höfþingæ*) est abscissa.
42) Pro *prænger.*
43) Rec. man. mut. in *bonder.*
44) Forte legendum *hæræzhöfþingæ.*
45) Litt. *per* sunt abscissae.
46) Litt. *tok* sunt extritae.
47) *fiarþunx nempd* sine dubio legendum.
48) Litt. *ru* sunt extritae.
49) Litt. *cöp* in angulo folii scriptae, sunt abscissae.
50) Ita scriptum fuisse videtur; at de ultimis duabus litteris pars tantum litt. *n* exstat. Cfr. not. 49. praeced. Stj. et Go. legunt *rättä*; Ups. *rät.*
51) Lege *halfmark.*
52) *fw* pro *fwa* forsan sequentium litt. *va* caussa est scriptum. Cfr. not. 20. pag. 242.
53) *fin* primum scriptum est.
54) *þa fcal* addidit, at lineolam sub h. vv. duxit Lydekinus.
55) Adde *eig.*

Digitized by Google

vel res [*]99)) rapiunt violenter vel bona ipſorum100)) vſurpant et per hoc ſacrilegium in currunt non ſunt cum ipſo iure excommunicati vt .s.1)) de foro competenti. conqueſtus2))

67. ¶ Far rætter eghende ſær iorð af handom hwat þat ær helder gíæf eller cöp. þat ær fult fang iordær e hwat han ſtanþer a ſialwi iorden eller annærſtaþ þa han far. gitir eig ſialwer eghanþe wiþ wærit ſeter aþrum i. hant met bref eller fullum vitnum þa ær þæt gilt ſwa ſum han ſialwer wiþ waræ. (3)Forer *maþer* uingru4)) eller engin5)) forneghæ fæ þæt ær annat þaþghær þæt ar .i. hanþer fingit oc hennær arwæ6)) aftir henni. alt þæt ſum gifs at hindrædax giæf oc lyſis a giftær quældi. þæt ær fult fang iorþær æn vmfærþ komber a. ſindrædagh7)) eller fyr8)) oc eig annæt för en þe komæ vndir enæ bleo. (9)skilias at ſiþæn haui hun morghengæf. en eig eru anut forſkial firi gör.

68. ¶ Tax dagher mannæ mellin oc ganger annær .i. borghen firi daghin hwært nokæ gærnneng göræ10)) þæt malit innæn daghin þa þen garnegæ11)) gör rymi land en byrhæren12)) böte .III. niu marker. þa þæn gærnneg gökrē13)) wærder in lænder. göre borgheræn ſkaþælöſæn innæ manaþ af þæn dagh han in kom eller döme lagman han friþlöſæn a lanzþingh vm allæ lagſæghu þær til han ræt gör. Nu giuer annær maþer dagh en rætter malſ-

---

67 = II. GB. 2.

---

per[as] vel par[as] est scriptum. Ups. et Br. legunt *parochias*.

99) Vocabulum quoddam, forte *ipſarum*, in ipso folii angulo scriptum, periit. Cfr. not. 85. pag. 265.

100) Lege *ipſarum*.

1) Cfr. not. 95. pag. 265.

2) I. e. *c. Conqueſtus (16) X. de foro competenti (II. 2)*.

3) Asterisco hoc loco indicavit Lydekinus ea ad hoc Cap. pertinere, quae in fine Cap. LXIX. sint addita. Cfr. not. 9. infra, et not. 16. pag. 267. Ista autem non hic, sed in fine huius Cap. esse inserenda, neminem fugit.

4) *uingæu* vel *uingæf* sine dubio legendum.

5) V. *engin* aut superflua aut corrupta videtur. Forte *nokot* vel *annat* legendum.

6) *æft* hic additum est, at lineola sub h. litt. ducta.

7) Lege *hindrædagh*.

8) *engin forneghæ fæ*. hic addidit, at lineola induxit Lydekinus.

9) Verba *skilias — gör*, hoc loco omissa, in fine Cap. LXIX. addidit Lydekinus, asteriscis tamen indicans ea ad hoc Cap. esse referenda. Cfr. not. 3. supra, et not. 16. pag. 267.

10) Lege *gör a*.

11) Pro *gærneng*.

12) Pro *byrghæren* vel *borghæren*.

13) Lege *görþe*.

Digitized by Google

maþer vbiþin. oc görs nokor gærnengh a þæt mal innæn þæn dagh. þa rymi þen daghen gaf. oc þæn böte laghe böte ſum gærþine görþe. Wil maþer aþrum vmbuþ i hant ſætiæ dagh at giuæ af ſinæ wæcnæ[14]) .i. lagmalum ſwa ſum ær drap eller faræ mall. þat ſcal han göre a lanzþingh hæræzþingh fiarþiunxþingh eller *met* vpnum brewum ſkiallicræ mannæ. eller ær þæt eig laghgilt.

69. ¶ giu*er* ret*ter* malſeghændæ dagh oc gör ſiden gærnongh a hans wegnæ innæn dagh a ſamæ malet ſwen eller frændi hans. rymi baþe þæn dagh gaf *oc*[15]) ſwa þæn gærnneng görþe[16])

70. ¶ enghin man ma fangæ bofaſtæn man for nocra[17]) gærneng oc ſætiæ .i. nocor haftiſi.[18]) vtæn mordaræ þiuuæ röuaræ oc biltughæ mæn.

71. Nw ſkal engin ſkiut takæ af nocrom olouenþæs vtæn han hawi lans hærens bref til. gör þet nocor wærþer fanghen wiþ. þa före han til næſtu by. oc vinni han. *met* .XII. mannum oc hange[19]) vp ſiþen at ſaclöſo

72. ¶[20]) Röuær man sins hærræ goz oc wærþer fanghin wiþ færſkæ gærneng late lif ſith. wærþer han eig fanghin wiþ wæri ſik *met* **21]) hæræznemp[22]) *el*ler[23]) böte firi tiughi m*arker* in .III. ſtadhi oc gialdi fyrſt malſeghandenom **l[24]) firi ſkadhæ ſin

73. ¶ haw*er* conæ flere collæ tæki flict coller ſum coller *flict*[25]) þæn æl-

---

71 = IV. 19: 4. *73, cfr. II. AB. 8.*

---

14) Pro *wægnæ*.
15) Lacerato folii margine, v. *oc* fere periit.
16) Hic addita sunt verba *skilias — gör* ad Cap. LXVII. pertinentia. Cfr. nott. 3, 9. pag. 266.
17) Litt. *r* omiss. ipse add. Lydekinus.
18) *haftilſi*, ut videtur, legendum.
19) Stj. legit *hängis*; Ups. *hängs*; 6o. *hängz*; Br. *hængx*.
20) Vestigium huius signi, in margine scripti, vix restat.
21) Lacuna hoc loco est facta, vocabulo *luctri*, ut videtur, explenda.
22) Lege *nempd*.
23) Litt. *el*, in parte folii lacerata scriptae, nunc non exstant. Cfr. not. 85. pag. 265.
24) Ultima tantum haec mutilati cuiusdam vocabuli littera exstat. Forsan scriptum fuit *full* (pro *fult*).
25) *flic*, pro *flict* (cfr. not. 22. pag. 243.), sine dubio primum fuit scriptum, at litt. *t* supra lineam ipse addidit Lydekinus. Lacerato folio, nunc tantum litt. *t* exstat.

Digitized by Google

malſeghendæ ræt þa læegi hærædzhöfþingi han friþlöſæn iui ſæræt[56]) til han rat[57]) gör

81. ¶ hwlgin iarnblæſære onth iarn ſæl. böte .III. XVI. örtoger oc hawer han eig særlect mark böte oc .III. XVI. örtogher

82. ¶ Gær *maþer* aſlator eller ayrkiu[58]) wilþir giuir vt at fyrſtæ kæro wæri ſaclös

83. ¶ En bondæ ſun vgiſtir[59]) af garþe oc takit hwarte faþerne eller möþerne bryter ezöræ eig ma[60]) firi faþer hans ſkyflæ. vtæn han ſum gærþerte[61]) görþe flyi land. bryter han annur laghæ bruth böte faþir firi han laghæ böte

84. ¶ Wærþer *maþer* ſaar oc fætiz ſialuer met tryigiæ[62]) manni[63]) witni. oc dör af ſamu ſarum aruin liti at[64]) þe bot ſum hin ſialuer tok. krauer aruin aþra bot wæri ſic þæn ſargsaþe[65]) met .XII.[66]) eþe oc tuiogæ mannæ witnum af þem ſum wiþ waro þa han ſætte oc böte wiþ hin.

85. Bindir *maþer* ſtaþwæ met manni oc leogiæ wiþer læghe met witnum eller vpnum breuum þæn ſum þæt bryter gialdi vt wiþerleghet oc a .III. XVI örtogher

86. Gör nempdæman frangæ[67]) framſaghu böte .III. marker oc þær taki malſæghendi enæ af. aþra kononger oc þriþia hæraþ. nu ſigher bonden eig ſik rætlikæ fællen wæræ nempdæman ſigher ſic rætlika fælt hafha haui þen þærra witzorþ mæræ far af grannum til withnis met .XII. mannæ eþe

87. Ganger *maþer* a aker. eller æng manz vm war eller höſt met vrezviliæ.

---

56) Lege *hæræt.*
57) Pro *ræt.*
58) Sic Br. quoque legit; Ups. et 60. vero *ayrkin. u* enim hic, ut alias interdum, ut *n* est scriptum.
59) Primum *i*, abscisso folii margine, periit.
60) Pars litt. *m* est abscissa.
61) Lege *gærþene.*
62) *tryrgræ* scriptum, at litt. *r r* sealpro mutatae in *i i.* Pro *tryggiæ.*
63) Lege *mannæ.*
64) Litt. *t* fere extrita est.
65) Lege *ſarghaþe.*
66) *mannæ* addendum, nisi forte *XII* pro *tylftær* sit scriptum. Cfr. not. 25. pag. 147, not. 29. p. 268.
67) Lege *vrangæ.*

Digitized by Google

hogg*er* slar eller dræp*er* wari alt vgilt þæt han faar oc þæt twegilt bonden faar oc hans hion *f*iri[68]) allum þem þær a ſaac a. ſkil þem vm vrezviliæ liggi þæt til fiarþunx nempdenæ.[69]) lagher vtlænzk*er* man in lænzken man[70]) vp a ſæt mal oc böt alt þæt[69]) han faar wæri vgilt oc þæt liggi til hæræz nempd hwat han laghæ han[69]) eller com annar ſkialnaþer þerræ mellum.

88. Far bryti fra bondæ ſiþæn *in*[71]) ær burghit vm höſten eller giui bonde hanum orlof ær brytin ſaclös oc haller[72]) bonden hans penningum ſiþen böte .III. m*arker* malſegh*ændæ* oc ſwa kono*ngi* oc *ſ*wa[71]) hæræþi oc vt penningæna. Far brytin fra bondæ vtæn rættan ſtæmpnu[73]) dagh vtæn bondæ wiliæ hættæ wiþ ſliku ſamu.

89. ¶ Wiſar *maþer* ſin ſuen *hu*ggæ[74]) eller ſla eller takæ vhemmolth ſwari þen ſum gör oc tali til þæn ſum *ha*num[75]) böd. wil han dyliæ dyli met XII. *mannum*. Eig ma hæræzhöſþingi biuþæ a bon*dæ*[76]) eller preſt coſt eller haſtæfoþ*er*[77]) þa han þinger eller þæſſi mellum vtæn cöpe ſik coſt giæ- 64
ſt*er* han bondæ eller p*reſt* m*et* valð giui þem fult firi ſin coſt oc a .III. niu m*arker*. enæ malſegh*ændi*. aþræ lagman þriþiæ konongher.

90. ¶ Hwar ſum gang*er* bort fra ſinni kyrkiu vm paſchæ dagh þan ſum a at giældæ biſcupi. kyr*kiu* eller p*reſti* oc tak*er* þianeſto .i. annærre kyrkiu böte m*ark* biſc*u*pi aþræ[78]) hæra*þi* þriþiæ k*onongi*.

91. ¶ egher p*reſter* legmanni ſculd at giællæ han ſcal .a. p*reſtaſtampnu* kræfiæ han. lænſp*reſter* ſcal hanum manæþæ dagh leggiæ gör han eig þa ræt oc ſiungir han ſiþæn. bote b*iſcupi* .III. m*arker*. oc enæ af þem taki malſe-

---

90 = IV. 21: 30. *91 = IV. 21: 36.*

---

68) Desecto folii margine, litt. *f* periit.
69) Pars primae litt. h. v. est abscissa.
70) *manni* scriptum est, at lineola sub litt. *ni* ducta.
71) Prima litt. h. v. est abscissa.
72) Litterae *h* altera pars abscissa est, altera extrita.
73) De litt. *p* idem valet quod in nota 72. praeced. est dictum.
74) Litt. *hu* sunt abscissae.
75) Litt. *ha*, una cum parte litt. *n*, sunt abscissae.
76) Litt. *dæ* sunt abscissae.
77) Pro *hæſtæfoþer*.
78) *hra* (pro *hæra*) hic additum est, at lineola sub has litt. ducta, emendatione frustra tentata.

Digitized by Google

ghændæ oc ſwa mykit giui malſeghændi af ſiþnum[79]) þriþiung ſum biſcuper af hwarum ſinum loot

92. ¶ ([80]hwar ſum niþir fællir dax wærki .i. kyrkiu garþ ſtåpul eller klocnæ[81]) hus gerneng böte öre firi oc twa öræ firi accer[82]) en quær ſitær. ma kyrkiudrotnæ ſokiæ til at v dömdo

93. ¶ Hwar ſum röuær nocorſmaz[83]) goz vt af kyrkiu eller kyrkiu garþi böte III. niu marker oc ater þæt han röuær oc wæri .i. banni. Dör i banni liogi vtæn kyrkiugarþ. Er man i banni nath oc iamlangæ for þryzku ſcyld. þa ſkal konox ſuær iui han gangæ oc liogi utæn kyrkiugarþ.

94. ¶ gör man fræmzimæ[84]) ſpial hor oc scriptæ brot alt met enne cono taki ſinflæſtum ſcrift firi hwar þærræ oc böte ſamuleþ ſinflæſtum.

95. ¶ hwar ſum eig will wigiæs wiþ ſinæ frillu eller viþ hanæ ſkiliæs ſiþæn han ær þryſwar mintir til. þa ma preſter hanum ſynniæ þiæneſto til han gör annettiggiæ. wil eig preſter þærn[85]) forbuþæ bote biſcupi .III. marker.

96. ¶ gör man nocræ þe ſac ſum biſcuper a ræt .a. oc wægis lönlekæ vnþæn. viþ biſcups vmbuzmanni oc falz opænbarlicæ ſiþæn for ſamu ſakenæ böte laghæ böte oc taki openbarlikæ ſcript. swa böte löſkæ conæ ſum man firi frænzimæ ſpial oc ſcriptabrot.[86])

97. Iatter preſter firi pænningæ at biþiæ firi bondæ ſial til iamlangæ oc dör

---

92 = IV. 21: 81.
93 = IV. 21: 78, 79.
94 = IV. 21: 28.
95 = IV. 21: 25.
96 = IV. 21: 29, 27.
97 = IV. 21: 76, 85.

---

79) Lege *ſinum*.
80) Quae hoc Cap. continet, ita habet cod. G: *Hwa ſum ſælle daxwærki niþer for kyrkiu. vtan ſorſal böte twa öra for klyf. ok öre for laas. ok ſwa for daxwærki. Nu komber æyg þæn ſum næſder ær. þa ſkal kyrkiu wærgi meþ ſoknamannum hanum ſokia. göra meþ twem vm quældin. oc halda in. vm morghonen meþ þrem.*
81) Lege *klocnæ*.
82) *acu* vel *aku*, ut videtur, legendum. Ups. legit *æter*; Br. *atter*; 6o. et Stj. *ater*.
83) Pro *nocorſ manz*.
84) Lege *frænzimæ*.
85) Lege *þæm. þrærn* scriptum est, at primum *r* quatuor punctis inclusum.
86) *ſperptabrot* scriptum; at punctum primo *p* subiecit, et *i* omiss. add. Lydekinus.

Digitized by Google

preſter firi iamlangæ þaþo hware æru pænningæ annaþer. agher ouormaghi kyrkiu ſculd at giælþæ forbuþi þem ſum panningæ þærræ hau*er* .i. hanþom hwat þæt ær hælder malſman bryti eller lanboe þerræ.

98. Sitær *maþer* a frælſis bole clærk*er* eller legman oc ſaar aþra iorþ vtæn viþ. ær mere þe iorþ han ſaar vtæn wiþ göre fullæ gengiarþ. ær frælſis[87]) iorþen mere göre engti af. aru þær iamnær göre halft.

99. ¶ ærwir *maþer* nokon[88]) vtæn biſcupſosmet[89]) oc förer hijt hem göre þær eig houoþtiundæ af. af allum þem pænningum bonden .a. þa han dör oc eig æru wingaþer eller fangn*er* fyr han dör þær ſcal houoþtiunþæ göræ af.

100. ¶ Giuir *maþer* cono ſinni garþ til hindrædax iæff m*et* allum pænningum þem þær .i. æru[90]) dör bonden þa haui huſſrun garþen m*et* ſwa marghum pænningum ſum i waro g*ar*þenom[91]) þa han war henni giuin. ær mere göz ſiþæn .i. fört. ſkipti þ*et*[92]) huſſrun oc bonþæns aruæ æftir lanz laghum

101. ¶ giuir *maþer* vhemmolth goz fore[92]) ſinæ ſial oc git*er* eig hæmulæth. giældi arwin ſwa mykit ſum þet goz ær[92]) wært en han gaf eig meræ en han mate m*et* laghum giuæ

102. ¶ lamb oc kyt före bonden p*reſti* hem vm mizumær. vtæn bonde vili læggær[93]) hemæ hawæ. oc kalf oc gris niu nættæ

---

98 = *IV. 21: 77; V. 2.*
99 = *IV. 21: 104, 107.*
101 = *IV. 21: 59.*
102 = *IV. 21: 75.*

---

87) Litt. *fræ* fere sunt extritae.
88) Litt. *no* fere extritae.
89) Lege *biſcupſlömet.*
90) Ita sine dubio hic fuit scriptum, at h. v. penitus extrita est.
91) Lacerato folii margine, litt. *ar*, una cum parte litt. *g*, perierunt.
92) Ultima littera h. v. periit. Cfr. not. 91. praeced.
93) Pro *længær.*

Digitized by Google

103. ¶ hæfþær man guþmoþer ſinæ eller guþdotor eller guþſyſtir ſinæ eller guþziwæ ſinæ böte b*iſcupi* .III. m*arker* eller dyli m*et* .XII. *mannum.*

104. ¶ hion tu þe ſum fæſt æru oc wiliæ eig wigiæs þæt þerræ þy walder miſti þianoſto vm paſchær þer til þe wigiæs

105. ¶ af þy pr*eſter* dyakn eller ſubdiakn bryt*er* a kyrkiu goz bo[94]) hæræz oc k*onongs* ræt b*iſcupi.* bryt*er* annarſtaþ böte b*iſcupi* konons ræt oc hæradæ ſin ræt. af allum aþrum clerrum[95]) taky lanzdomæræ baþæ rætti oc ([96]slercer ſkal clarcer ([97]ſwa ezöre ſum aþru

106. ¶ Gör man ſik malſman vſkylra cono oc ſigh*er* ſik hænni ſkyllæn wæræ. ſigh*er* nocor ne gæn[98]) winni ſik til m*et* .XII. *mannæ* eþe at han er hanni swa ſkyll*er* at han ma hennæ[99]) malſman wæræ. ær hun vt lænzk oc haw*er* eig hær frænder tiki ſlikæn malſman hun will

107. ¶ kiærer *maþer* a annæn vm þæt þe waro fyr ſate vm. witi m*et* XII. *mannum* oc twem[100]) af þem withnum sum wiþ waro at þær ſætoz

108. ¶ Wil *maþer* nocrom iorþ giuæ giui þriþiung af köpo iorþ m*et* vmfærþ oc þe han haw*er* aflat oc eig ærfþæ iorþ vtæn arui vili. oc hælfning af löſom örom en ſiuk*er* liggær oc allæ en hæl er ſwa conæ ſum man[1])

109. ¶ giſs manni ſac at han legh*er* man til at dræpæ eller ſarghæ wæri ſic m*et* hæræznempd. þæn ſum lægonæ gaf. swari ſum han sialwær gört haſþi oc legho oxe liggi vgilder

---

103 = *IV. 21: 19.*
104 = *IV. 21: 26, 74.*
105 = *II. KkB. 62, 64; IV. 21: 31, 72, 33.*
108 = *II. JB. 46. Cfr. III. 52.*
109 = *II. Orb. 1: 12; IV. 9: 1.*

---

94) Lege *böte.*
95) Lege *clercum.*
96) Legendum, ut videtur: *clercer ſkal clarc wæriæ eller ſællæ ſwa firi ezöre ſum aþru.* Cfr. IV. 21: 33.
97) Verba *ſwa — aþru* hic omissa, post verba *ne gæn* in Cap. CVI. addidit Lydekinus, asteriscis indicans illa huc esse referenda. Cfr. not. 98. seq.
98) Verba: *ſwa ezöre ſum aþru*, ad Cap. CV. pertinentia, hic, intra asteriscos, sunt addita. Cfr. not. 97. praeced.
99) Litt. *næ* omiss. ipse add. Lydekinus.
100) *twern* scriptum est, at scalpro emendatum.
1) Huc sunt referenda, quae Cap. CX. infra continet, quaeque hoc loco errato, ut videtur, sunt omissa.

Digitized by Google

110. ¶ ([2]Dör þæn ſum giuin ær þolic iorþ. vtæn barn þa ſcal iorþen a*ter* gangæ til þæn ſum hun gik vt af eller han[3]) aruæ vtæn þet ſe gört m*et* aþrum ſkialum breuum eller withnum

111. ¶ ([4]biltugh*er* ligg*er* .i. kyrkiu garþ ¶[5]) Fangær *maþer* biltugæn man ſiþæn han comb*er* vtæn kononx riki oc wald förer han at*er* in i rikit böte .XL. m*arker* in þrea ſtaþi. hwar han dræp*er* innæn þem fangilſſum.[6]) faſti oc böte han at*er* i gen oc han liggi i kyrkiugarþe. hwar biltughæ mæn eller þiuuæ lat*er* iarþe i kyrkiugarþe böte.[7]) niu. *marker.* enæ b*iſcupi* aþræ hær*aþi* oc þriþia malſeghændæ. hulkin timæ *maþer* fangær þiuf m*et* fulli þiuft. late winna han m*et* .XII. *mannum* oc döme oc hænge vp ſiþæn. hwat þæt ær hæld*er* vm faſtu[8]) hælæct eller ſynct[9])

112. ¶[10]) Delæ mæn vm iorþ hulkælund hun ær hælzt til comen. oc ær hin innæn lanz[11]) oc laghſaggu[12]) ſum a kiærer oc hawir þolt at hin hæſþæþe þrim arum eller[13]) þrim lægg*er*[14]) at ([15]vilt oc vclandaþo þa[16]) han wiþ wizorþ commen ſum hæſ*þæt*[17]) haw*er* vtæn hun se læth. ær han vtæn lanz comb*er* in oc kyarer eig .i. *næſtu*[18]) þry aar han in comb*er* hawi wizorþ þæn .i. hanþom haw*er*. swa oc ouor*m*aghi[19]) þigh*er* han þry aar ſiþæn maghande ær miſti oc wizorþ

---

110 = II. AB. 26.

---

2) Cfr. not. 1. praeced.

3) Lege *hans.*

4) Verba: *biltugher — kyrkiu garþ*, una cum praeced. signo ¶, videntur ut titulus huius Cap., ipso textu iam scripto, esse addita. Hic in nova linea incipit, illa sunt scripta in ſine praecedentis lineae, tamque angusto loco, ut v. *garþ* excedat lineam marginalem. Sensus eorum sine dubio hic est: Casus, in quo exsul in coemeterio est sepeliendus. Quod nisi ita esset, haec cum sequentibus aperte pugnarent. Sic hac de re Stj. quoque iudicasse videtur, cum haec verba omiserit. Vide eius edit. 17: 1. ThgB.

5) Totum fere hoc signum, in margine scriptum, est abscissum.

6) Ita hic scriptum fuisse videtur. Extritis primis litteris, rec. man. mut. litt. *a* in *æ*.

7) *III* sine dubio addendum.

8) Litt. *faſt* fere extritae sunt.

9) Pro *ſycnt.*

10) Hoc signum, quod sine dubio in margine fuit scriptum, est abscissum.

11) Litt. *lan* extritae.

12) *laghſæggu* scriptum est, at *æ* scalpro mutatum in *a*.

13) V. *eller* extrita.

14) Pro *længer*.

15) Pro *vilto oc*. Cfr. not. 85. pag. 220.

16) Adde *ær*.

17) Litt. *þæ*, lacerato folii margine, perierunt; *t* autem fere extritum est.

18) Litt. *æſt* fere extritae sunt, *n* vero periit. Cfr. not. 17. praeced.

19) Litt. *m* periit.

Digitized by Google

113. ¶ *Rænær*[20]) man alt bols bryþi af manni böte III. niu m*arker*. ræner enkæ ökær[21]) eller encæ eng böte .III. XVI. örtogh*er*. Engin ma ikurnæ takæ i byaſkogh. eig a[22]) hæræz almenning. eig a lanz almenning læng*er* æn fra dyoniſij. oc til annunciationis hwar þæt gör fyr eller ſiþæn böte .III. XVI. örtogh*er*

114. ¶ Hulkin vt lænzk*er* man þæn eig ær hær bofaſt*er* eller legoman m*et* aþrum nytiær nokot af lanzalmenningum. warþer takin wiþ. taky af hanum þæt han far m*et* at ſaclöſo oc hawi þæn þæt tak*er*

115. ¶ legher man ſkip warþe þy swa ſum aþru þy man legh*er*.[23]) ſlæppir *maþer* huinſku þiuui böte engti firi

116. ¶ tak*er* maþer in til ſin gengiarþ eller almennizöre vtæn rættæn vmbuzman oc leog*er* eig lön a böte .III. XVI. örtogh*er* oc eig ſcal man fangæ han oc eig i fangelſe ſætiæ. legg*er* lön a hete þiuu*er* firi oc böte æfti þy ſum gengiærþ wirþis til hwat heller til huuinzku eller til fullet[24]) þiuft oc böte þiufs böt*er* oc hænge eig.[25]) ſlæppir maþ*er* hwinku kiuui[26]) ſwari engu firi. hwar ſum bönþer göra biſcupi gengiærþ ⁂[27])

117. ¶ Æn flere[28]) byiær æghu fryogiærþ[29]) ſæmæn. halder man a ſinu oc ſinnæ gr*a*nnæ .i. by byæ[30]) m*et* hanum wari ſaclös en engin kiærer a af hans gr*a*nnum kiæræ vt biæmæn.[31]) at h*an* haw*er* halþet iuir ramerki oc vt a þærræ. wæri ſik m*et* .VII. mæn af næmpdine eller böte .III. XVI. örtogh*er*. kiær er[32]) m*et* alþræ þærræ sæmiu hawi allir en malſeghændæ ræt. Nu kiærer en oc eig flere hawi þæn malſeghændæ rættæn enſæmin þær til at han fæki sinæ gr*a*nnæ. Lat*er* *maþer* ſtanþæ enkæ ak*er* eller æng vſko-

---

20) Litt. *R*, una cum praeced. signo ¶, periit.
21) Lege *akær*.
22) *a* fere extritum.
23) *ſlæ* hic additum, at lineola sub has litteras, lapsu calami deformatas, ducta est.
24) *fuller* vel *fullæ* legendum videtur.
25) Litt. *i* omiss. ipse add. Lydekinus.
26) Lege *hwinſku þiuui*. Littera quaedam hic addita, at inducta est.
27) Lacuna integrae fere lineae hic est facta.
28) *kyrær* additum est, at lineola sub has litt. ducta.
29) *fryþgiærþ* vel *friþgiærþi* sine dubio legendum.
30) *boæ* legendum videtur.
31) Pro *vtbyæmæn*.
32) Lege *kiærer*.

Digitized by Google

ren elder vflæghnæ ſiunattum aftir at allir mæn hawæ in burghit læte þa .i. ſæ at ſaclöſo.

118. ¶ ſitær bonde *quar* vm ſkiutæ giard þa fyrſtu herræ riþæ vm land ✲✲✲33)

119. Ognær bot taki vp enſæmin arwin oc eignti34) ætten vtæn arwi wili giuæ hænnæ af.35)

120. ¶ biltugum manni ma engin dagh giuæ ſiþæn han ær vt ſoren vtæn malſeghen*di*36) han ma ſiunattæ dagh hanum giuæ oc böte engin firi han af þem ſum ſamwiſtæz *met* hanum fyr en h*an* ær lyſtir biltughir a lanzþingh

121. ¶ aff enfallo öre37) a kononger .XII. öræ oc b*iſcuper* .XII. öræ. aff (38twæfal hoor agher b*iſcuper* .III. m*arker* af kononx ræt. oc. ſex. k*ononger* oc niu. m*arker* hæræþ oc niu m*arker* malſeghænde.

122. For alt kononxs ezöre ſcal ſkiræ fiarþung nempd firi hæraz nempd oc ſiþæn39) hæræzhöfþinge swæriæ enſæmin firi hæræz nempdene eller þæn i. ſtad hans ær

123. ¶ ſtial *maþer* æpli or treægar annars. örter40) bönor rouor kal eller41) lökæ böte .III. XVI. örtogher. bryter nokot fryct træ i. treag*ar* böte .III. m*arker*42) i. þre ſtaþi eller wæri ſik m*et* .XIIII. mannum.

124. ¶ Samwiſtæz man met *f*riþlöſom43) manni þa a þæn malſeghændæ rætten af hanum ſum hin warþ friþlöf firi

---

121 = I. Bryn. 5; II. KkB. 52; IV. 21: 16, 40.

---

33) Lacuna dimidiae lineae.
34) Pro *eingti* vel *engti*.
35) Forte aliquid hic addere voluit Lydekinus, nam integram fere lineam scripturae vacuam reliquit.
36) Litt. *di*, abscisso folii margine, perierunt.
37) Lege *hor*.
38) Pro *twæfallo hoor*. Cfr. not. 20. pag. 242.
39) Litt. *n* est abscissa.
40) *ærter* legendum videtur.
41) Litt. *er*, folii margine lacerato, perierunt.
42) Ita sine dubio hic fuit scriptum; at incertum tantum vestigium litterae *m* nunc exstat. Cfr. not. 41. praeced.
43) Litt. *f*, in angulo folii scripta, periit.

Digitized by Google

125. Engin ma riuuæ vp kyrkiugarþ oc hus i fætiæ vtæn *biſcups* orlof oc ſocnæmænnæ wiliæ oc raþe[44]) þe ſum flere æru.

126. ¶ Take*r* man ennæ nattæ foþer korn eller hö a garþe vti böte .III. XVI örtogh*er* oc fult for þæt han tok en han wærþer takin wiþ

127. ¶ hwar ſum föker mere firi enæ ſac æn þre ſiunættingæ þæt het*er* offocn þæn ſum ſwa föker böte .III. XVI. örtogh*er*

128. ¶ .I. hwarþiu hæraþe scal en þing ſtaþer wæræ ([45]a vti .i. hwarium fiarþiung oc en þer hæraz þing ſcal wæræ

129. ¶ ær eig faþir ſun eller bröþ*er* taki arw*er* vingiæf

130. ¶ Sit*er* grænd quar oc haw*er* eig nempdæman oc gör eig framſængu a fiarþungx þing eller hæraz þing þe neſto böte al grænden .III. m*arker*. gör en framſeng af g*r*annum wari alli ſaclöſer

131. ¶ æltir broþ*er* bort ſyſtur ſinæ fræn boſloth ſinum böte. niu. m*arker* i þre ſtaþi oc henni at*er* boſloth ſin

132. ¶[46]) Myrþ*er* conæ barn ſith heþet eller *criſtith*. wærþ*er* fangin wiþ miſti lif ſith. witiz hun þæt wæris m*et* hæraz nempdonc oc böte .XL. m*arker* æn hun fælz at .i. þrea ſtaþi oc[47]) konong*s* ræt taki b*iſcuper* .III. m*arker* oc þe conæ miſti arf ſit

133. ¶[46]) Gör man p*reſti* nocræ akomo þa han haw*er* guzlikamæ böte laghæ böte ſwa ſum akomo ær til. oc iuir laghæ böte. böte III[48]) niu m*arker* enæ b*iſcupi* aþre hæra*þi* oc þriþia malſeghandonom

---

125 = *IV. 21: 80.*
129 = *II. GB. 2; RetlB. 30. not. 20; Add. 11: 16. not. 64.*
132 = *IV. 21: 20.*
133 = *IV. 21: 73.*

---

44) V. *raþe* fere extrita est; rec. man. mut. in *he*.
45) Verba *a vti* superflua aut corrupta esse videntur.
46) Hoc signum, quod sine dubio in margine fuit scriptum, est abscissum.
47) Adde *af*.
48) *III* omiss. ipse, ut videtur, add. Lydekinus.

Digitized by Google

134. ¶ ſitiæ ſyſkini .i. bo ærſt[49]) faþur elle moþor far nokot þerra at dræpæ[50]) ellder nocræ höghæ gærning göræ böte af ſinum enpenningum[51]) firi oc[52]) ſinnæ ſyzkinæ[53])

135. ¶ Skiſtir *maþer* iorþ .i. iorþ oc gör til penningæ ær mere iorþen en agerþ þa ſcal eig lagbiuþæ. ær agerþen mere eller oc iamn þa ſkal lagbiuþæ

136. ¶ æru iamſkylli[54]) mæn ſum arwæ ſtanþer til oc far en þærræ vtæn lanz dör þen þe aghu at ærwæ. ſkifti þagær þer ſum hemæ æru ſin .i. mællin oc göre af hans loth swa goþæn[55]) ſum hwars þerræ. oc fa .i. hænd[56]) þem frender craþæ[57]) oc hawi han i. handom til vti[58]) .X. winter. ær han eig þa ater comen eller full wiſſæ af hanum. ſkifti hans loth þe ſum þa æru ſkyllæſter. comber han ſiþæn ater. giui hwar hanum ſwa mykit ater ſum han vp bar af hans loth.

137. Gör *maþer* hiorþæhog heoger[59]) miþer[60]) firi mænni þry nöt eller þrym flere. böte .III. niu marker oc ater ſkaþæn met ſwornom eþe eller wari ſik met fiarþiung nempd þer ſum han gör gærnengh.

138. ¶ Siter *maþer* quar vm ſcyld iuir iulæ aftæn wæri twæſkylder

139. ¶ æn en deler vm oþol iorþ innæn gærþes[61]) wiþ allen byn. ffar han eig wiþin[62]) innæ byær taki fær wiþin .i. ſamu ſokn

---

135 = II. Add. 11: 11. *138 = II. FornB. 51.*

---

49) Litt. *r* omiss. ipse add. Lydekinus. Ups. 6o. et Stj. legunt *äftir*. Male.
50) Litt. *dr* fere extritae sunt.
51) Ita scriptum esse videtur. At folium hoc loco ita est maculatum, ut prima syllaba h. v. non certo possit legi. Ups. legit *löſſpänningum*; 6o. et Stj. *pänningum*.
52) Adde *eig*.
53) Primae litterae h. v. sunt extritae. Rec. man. mut. in *ezkinæ*.
54) Litt. *iamſky* pallidae quidem sunt, attamen haud difficiles lectu. *y* rec. man. mut. in *e*. Ups. legit *flere ſkilli*; 6o. et Stj. *vgifti alli*; Br. vero recte.
55) Litt. *o* fere extrita, rec. man. est mutata in *i*. Ups. legit *ſidän*.
56) Lege *hænder*.
57) *rapæ*, ut videtur, legendum.
58) Adde *æru*.
59) Pro *hogger* vel *hugger*.
60) Lege *niþer*.
61) Pars litt. *þ*, abscisso folii margine, periit.
62) *wiþæn* primum est scriptum,

Digitized by Google

140. ¶ *T*il[63]) iorþæ ſkipti oc til kornſcyld oc til daxwærcæ ma man ſökiæ baþe war oc höſt

141. ¶ *W*il[63]) *maþer* illæ iorþ þæt ſkal göræ firi hözunnudagh[64]) eller ær illæn vgil

142. Skifti ([65]börn æftir faþur eller moþor eller annæn arf. comb*er* eig lot*er* .i. þa ær þæt eig laghilth[66]) *ki*ærer[67]) nocor a ſiþæn þa ſkulu huuudlotene ſtanþæ quarri oc iamkyrnis mæn iam*ni*[68]) ſiþæn mellum þærræ ſi-
66 gh*er* nocor at eig com loter eller laghæ ſkifti .i. viti. m*et* .XII *mannæ* eþe oc .II.[69]) withnum wiþ waro at þar com lot*er* oc laghæ ſkipti .i.

143. ¶ ær alt .i. eno drape[70]) *maþer* oc conæ þa ſcal ma[71]) til draps takæ oc eig cono.

144. ¶ ([72]Engin ma nocot takæ ellder[73]) vt giuæ af hæraz almenning vtæn als hæraz ſæmiu[74]) oc hærazhöfdingæ. kærer þær nokor a nempni til aſyn af lanzþingi oc wari þæt gilt hun gör Engin ma nokot[75]) lanzalmenningi intakæ vtæn alz lanz wilia oc lagmanz dom gör nokor hær imot böte firi ſum firi annæt iorþæ ræn.

145. ¶ Stial man til half m*ark* löſes aldrigh. ſtialæ twer þiuu*ær* eller twem flere til fuldræ þiuft oc w*ær*þæ allir fænder fangn*er* hængi allir æn þer ſum eig ær .i. handom takit. wæri ſik m*et* .II. tylfttum hwar. eller böte fullæ þiufs böt*er*. hwlkin man lat*er* fullæn þiuf til löſnær böte .III. niu m*arker*.

---

141 = *II. JB. 46. fin.*
142 = *II. Add. 11: pr, 1, 2.*
145 = *II. þiB. 5—7; IV. 18: 5, 7.*

---

63) Litt. initialis h. v. una cum signo ¶, lacerato folii margine, periit.
64) Litterae init. *h* ſcalprum, ut videtur, fuit adhibitum, sine dubio ut mutaretur in *k*.
65) Litt. *n æ* in vv. *börn æftir* non exstant. Cfr. not. 63. supra.
66) Pro *laghgilth*.
67) Litt. *ki* perierunt. Cfr. not. 63.
68) Litt. *ni* perierunt. Cfr. not. 63. Stj. et 60. legunt *iamkä*. Cfr. II. Add. 11: 1.
69) Alterum *I* extritum est.
70) Rec. man. mut. in *drapi*.
71) Lege *man*.
72) Cfr. not. 3. pag. 257. Loco v. *nocot* aliud quoddam vocabulum a Lydekino scriptum fuisse videtur.
73) Litt. *el* rec. man. sunt mut. in *æ*.
74) Ita, ni fallimur, hic fuit scriptum. Rec. man. mut. in *ſamti*. Ups. legit *ſamu*; 60. et Stj. *ſamtyckiu*; Br. *ſamtiki*.
75) Pro *nokot* forte scriptum fuit *oc af*.

Digitized by Google

146. ¶ Sarghær *maþer* huſſru ſinæ ful sari eller ben bryt*er* böte hænni .XII. m*arker* oc þær a engin annær ræt .a. hwar ſum legg*er* m*et* enæggiæþem[76]) kniui böte .III. niu m*arker*. ſwa ſiri ſar ([77]ſum oc ſkeno ſiri drap

147. ¶ bær leogoþrænger almenninx bönþer eller þærræ ſynir. brytiær. myllærer eller[78]) fantær ſtikæmæz. böte .III. XVI. örtogher

148. ¶ *Vide II. FornB. 49.*

149. ¶ take*r* man fang manz .i. ſkoghe. ellir brennir böte .III. XVI. örtogher

150. ¶ sæl man vhemulæ iorþ böte .III. niu m*arker*. sæl han annur þing vhemol böte .III. XVI. örtogher

151. ¶ Legher man boſkap manz. falder fæ niþer. gialdi at*er* half gildi. eller fa ater hold oc huþ. Explicit liber laurencii[79]) quem ſcripſit lydekinus.

---

147 = II. FornB. 50.

149 = II. FornB. 18.

---

76) Pro *enæggiaþom*. Cfr. not. 71. pag. 210.
77) Lege: *oc ſkeno ſum ſiri drap.*
78) Pro *eller* forte legendum: *þer eig æru.* Cfr. II. FornB. 50.
79) *laurencii* deletum est.

Digitized by Google

Digitized by Google

IV.

INCERTI AUCTORIS VARIAE ADNOTATIONES.

ÅTSKILLIGA ANTEKNINGAR AF OKÅND FÖRFATTARE.

Digitized by Google

Digitized by Google

1.[1])

Hawir bonden hialæghi widþær ambut ſinæ. swa at han afflær barn mæð hænni. þa ær þæt frillubarn modþor .i. laghum warum. oc ingæſtædþi anarſtæð. ær nokot barn modþorennær frillubarn vtæn hær .i. þæſſu mælinu.

2.[1])

Wærþær *madþær* vt fworen aff landi oc biltughær laghþær oc ſtiælz atær in .i. landit til ſinnær hufffru. oc aflær barn mæð hænni þæt barn heter riſhoffðþe .i. laghum warum. þæt barn takær mödþærni oc eig fæþærni.

3.[2])

fyrſte fardaghær[3]) tolfte dagh iula. ([4]annan kyndilmæſſu þridhi kiotſunnudagh. ytarſte vm midfaſtu.[5])

4.[6])

hulkin[7]) ſkrokwitne bær firi nokrom domara vm hwat maal þæt hælſt ær. faſte ([8]ok ſtande vtan kirkio ok böte III *marker.* ena biſkupe andra[9]) kononge[10]) þriþia hæraþi

1) Cfr. not. 25. pag. 27.
2) Cfr. not. 71. pag. 32. Cod. K. haec habet in ultimo Cap. libri qui inscribitur *bygninga balker.* Cfr. not. 20. pag. 159.
3) Pro *fardaghær ær.* Sic K. Cfr. not. 36. pag. 245.
4) K. *annar vm kyndilmæſſo. þridi vm kötſundagh. fiærþe vm midfaſto ok þa ær ytarſte fardagher.*
5) Sequitur adnotatio in margine folii 26: *Giær madþær .i. gen kononge* etc. quae convenit cum II. JB. 12. Cfr. ibi notata, et not. 17. pag. 44.
6) Cfr. not. 59. pag. 47. K. haec habet in Cap. XLIII. *Bygninga B.* Cfr. not. 20. pag. 159.
7) K. *Hva ſum.*
8) D. Foramine hoc loco in membrana facto, litt. *k ſt* in vv. *ok ſtande* perierunt. At G. K. haec verba integra habent.
9) De litt. *ndra* idem valet quod in not. 8. praeced. est dictum.
10) G. add. *ok.*

Digitized by Google

5.[11])

30 Skær watn ſik ſiælft wt iuir akær ællær ængh ællær tompnt annars mans. æghi þæn watnit ſom fyr atte iordhina ([12]Brender quærn wp giælde atær þæn legkt hawær quærnahuſet mæð ſwornom eþe[13])

6.[14])

36 .a.[15]) þæſſi ær höxſtæ fornæmmiſ ſak i. laghum. Takær madær hæſt ællær horſ vloſwændiſ attær. þa konongær ær ſialwær .i. gardþi. þa böte .III. markær. oc .XII. öræ æn biſkupær ær ſialwær .i. garði. oc takær nokor or hanſ garði. hæſt ællær horſ. vloſwendiſ. ællær oc[16]) bötte fore fullum. þyuff botum. oc eig til liff laz. VIII. ſolidos minus quam .4or. marcas in .3. parteſ

7.[14])

37 a fiærdhungx ællær hæraz þinge ſkal ſkoghær i hæraz raſſt takæz mæð alla þerra godwillia i ſkoghe agha

flar man ek aldinbæru boti VI öræ XII firi II for III III markær flar flere bote III IX markær. ſua for * *[17])

8.[14])

37 Takær man til lans baſtowo ællær kölno ok brendær wp. giælde atær

---

5 = II. MölnB. S. 7.
6 = II. FornB. 1.
7 = I. FornB. 8; II. UtgB. 17, 18.
8 = II. FornB. 38; III. 50.

---

11) Cfr. not. 15. pag. 52.
12) Cfr. not. 6. pag. 51.
13) Sequitur adnotatio in margine folii 36: *Twer æru þyuwær öndeſter* etc. ex II. ÞiB. 58, de qua cfr. not. 99. ibid. et not. 50. pag. 61.
14) Cfr. not. 9. pag. 63.
15) *a* est superfluum. Asterisco a scriba male lecto sine dubio originem debet.
16) Quaedam hic aut corrupta aut omissa esse videntur. Bur. om. *ællær oc*; Stj. credit lacunam esse post haec verba; Br. coniicit pro *oc* legendum esse *oxe*.
17) Folium hoc loco atramento ita est ma-

Digitized by Google

mæð ſwornom eþe. a III.[18]) XVI ortughær. ok eig þy mera at mere ſe ſkadhi gor. Wardær eelder lös firi lanboa giælde fyrſta hws ok eigh mera. vtan ſækt

Firi boolozlo giælde atær ſkadhan ok III[18]) XVI ortughær

9.[19])

1. Legher[20]) *madþær* man til at dræpæ man ællær sarghæ fullum sarum. 43 þa skal þæn ær legho[21]) tak*ær* vgillær wæræ. Æn þæn ær legher[22]) wæri ſic mæð ([23]luctri hæræznæmpð. falz han at. oc ork*ær* igh wæriæ ſic. þa scal han swaræ[24]) swa mykit firi ſum han görðe þæt ſialwær. Annittæggiæ[25]) böte swa mykit ſum malſeghænd*i*[26]) quædþ*ær* ſialwær ia[27]) widþ*ær*. ællær hæmniz vp a han.

2. ¶. Læggær lænſman[28]) almænninxgiald at vfældu mali ællær ſaklöſo. hawi firigört lænum ſinum.[29])

10.[1])

Hær[2]) byriæs danaholmber. Or.[3]) danaholme. oc .i. ſtæmnu ſund. Or. ſtemnu ſundi. oc .i. klyfiær.[4]) Or. klyfium.[5]) oc .i. slæt. as. Or slætaſi. oc i

---

9 = II. Orb. 1: 12, 15; III. 109.

---

culatum, ut verba quaedam hic scripta legi nequeant. Forsan scriba ipse, quae hic scripserat, ita oblitterare voluit.

18) *III* omiss. ipse add. scriba.

19) Haec, quaeque porro sequuntur adnotationes, ad calcem cod. A. sunt additae.

20) H. sic. D. *Legler.*

21) H. *leghona.*

22) H. *leghe.*

23) H. *lucti hæraznæmdini.*

24) H. *ſwæriæ.* Male.

25) H. *Annæggiæ.* Male.

26) H. *malseghanden.*

27) H. om. *ia.*

28) H. *lænsmadþer.*

29) H. add. *Giuær madþer frildo barne ſinne eghn. ſaar þæt arua þa taki. ſaar þæt egh arvæ. þa gangi hun ater þit ſum hun war wt giuin.* Cfr. II. AB. 26; III. 110.

1) D. Rec. man. saec. XVI. add. titulum *Weſtgöta Râmärken*, quo deleto, eadem, ut videtur, manus scripsit rubricam *Weſtgöta Landamären.* In codd. G. H. Q. hic index limitum Vestrogotiae cohaeret cum narratione de conventu Danaholmensi. Cfr. not. 47. pag. 68.

2) G. om. *Hær — danaholmber.* H. *Nv byriæs i danæ holm.* Q. *Ok hær byrias landamære mællan halland oc wæſtergötland. förſt a danaholm* etc.

3) Q. hic et in sequentibus ubique pro *Or* habet *aff.*

4) D. *klufiær* primum fuit scriptum.

5) H. *kliſum.*

Digitized by Google

(6flacbæc. Or flacbæc. oc. i samſio. Or. samſio. oc .i. aldræmannæ bræccu. Or aldræmannæ bræccu. oc .i. (7duærghæruð. Or duærghæruð. oc .i. gnipæ8) Or. gnipæ.8) oc .i. (9ænnu. oſ. Or ænnu oſe. oc i. (10clintærmoſæ Or clintær moſæ. oc .i. ſinuaſ. Or ſinuaſi. oc .i. diupædal. Or dyupæ dali (11oc i lygni. Or lygni oc .i. dyupædal. Or dyupædæli. oc .i. þægſluas. Or12) þægſluaſi. oc .i. (13örnæbiærgh. Or örnæbiærghi oc .i. ganærör. Or ganæröre oc i (14mæð alſnæs. Or mæð alſnæſi. oc i. uiſulangi.15) Or. uiſulangi. oc i. unæbiærgh. Or unæbiærghi oc .i. (16iulas Or iulaſi oc .i. scutruas. Or scutruaſi oc .i.17) cloccobiærgh. Or cloccobærghi oc .i. (18miælkæ. Or miælkæ oc i meſe. Or meſe oc i. byur.19) Or byuri ö.20) oc i specuoſ. Or specuoſe. oc i (21aſtæbiærgh. Or aſtabiærghi. oc .i. (22ſtræcu. Or ſtracu oc i (23hæſtubughæ. Or hæſtubughæ oc i danabæch Or danabæc oc i scatuſio. Or scatu ſio oc .i. (24botn. Or botnne. oc .i. ör ſio. Or örſio oc i rabæc Or rabæc oc i konongæuæð. Or konongæuaði oc i (25mioðyrtædal. Or mioðyrtædali. oc .i.26) boc ſio Or boc ſio. oc i bokæ bæc27) Or bokæbæk27) oc
44 .i. fygðis uic.28) ¶ (29Hær hittis at vart landð oc finuið30) oc hallanð. ¶ (31nu or fygðis uic. oc .i. barn Or barn oc i öſt fygði.32) Or öſt fygði. oc i. spaðæ33) Or spaðæ. oc i (34spaðæbon. Or ſpadabonne oc i biærghſio. Or biærgſio oc i tolerſio. Or tolereſſio35) oc i. (36ſaxio Or saxſio oc i

---

6) G. *flagbek. Or. flagbæk* etc.
7) G. *duærgharyth. Or. duærgharythi* etc. H. *dyærghæ ruð. Or dyærghā ruði* etc. Q. *dwærgharydh aff dwærgharydh* etc.
8) D. *guipæ* quoque legi potest. H. primo loco habet *guipæ*, altero *gvipæ*. Sed G. *gnipa*. Q. ambiguum.
9) G. *enni oos. Or enni oſe* etc.
10) G. *klitter moſæ. Or klitter moſa* etc. H. *elintærmoſæ. Or elintærmoſæ* etc.
11) G. om. *oc — dyupædæli.*
12) D. *oc* primum fuit scriptum.
13) G. H. *hornabiærg. Or hornabyærgi* etc.
14) G. H. *mædalnæs. Or mædalnæſi* etc.
15) G. H. *viſulangh.* Q. *wiſelang.*
16) G. *vll aas Or vll aſi* etc.
17) D. *oc* additum est, at subiectis punctis sublatum.
18) G. *malkæ ok meſe* etc.
19) G. H. *byurö.*
20) G. H. *byurö.* Q. *biwr.*
21) Q. *aſkabærgh aff aſkabærgh* etc.
22) G. H. *ſtraku.* Q. *ſkræku. aff ſkræku* etc.
23) G. *hæſtabugh ok i. danabæk* etc.
24) G. *bont. oc .i. rabæk* etc.
25) G. *möþyrta dal. Or möþyrtadali* etc.
26) D. *i* omiss. ipse addidit scriba. H. om. *i.*
27) G. Q. *bökebek.*
28) G. *fyghþis wiþ.*
29) H. om. *Hær — hallanð.* Q. *Thetta ær ramærke mællan wæſtergötland finuidh oc halland Förſt aff fygdhis wiik* etc. Male.
30) G. *finuiþi.*
31) G. *Siþan fran fyghþis wiþ* etc.
32) G. *öſterfygþis*; om. sequentia.
33) H. *ſpædæ.*
34) H. *ſpaðaboln Or ſpadæboln* etc. Q. *ſpadhaboln aff ſpadhboln* etc.
35) H. *tolers ſyo.* Q. *tolerſio.*
36) H. *ſaxæ ſyo. Or ſaxa ſyo* etc.

Digitized by Google

mæghinſ ſio. Or mæghinſio. oc i. skiærſſio. Or skiærſſio oc i. anæ ö. Or anni ö[37]) oc i. maal Or mal oc .i. ſændu Or ſændu oc i ſampſio Or sampſio oc i scuaſio[38]) Or scuaſio[38]) oc i[39]) scuabæk.[40]) Or ſcuabæc[40]) oc i ekebæc Or ekebæc oc i ([41]anæ niz Or anæ niz oc i uatu.[42]) Or uatu[42]) oc i ualſio. Or ualſio oc .i. raſio. Or raſio oc i raðcalf. Or raðcalfui oc i græni fal. Or græni fal[43]) oc i scaptæmoſæ. Or scaptæmoſæ oc i[44]) hiorðſaſ.[45]) Or hiorðaſi[46]) oc .i. nizær quild. Or nizærquild oc i hinð oſ.[47]) Or hinðær oſe.[48]) oc i dumnæquild.[49]) Or dumnærquild oc i dumpnærmoſæ. Or dumnærmoſæ oc i dumn Or dumn. oc i uætur.

¶ ([50]Nu byriæſ a dali. I ([51]surtubærgh. Or ſurtubiærghi oc i hiartturſnæſ moſæ. Or hiartturſnæſ moſæ oc i diupudal.[52]) Or diupudal[52]) oc i hælluuað Or helluuaði oc i foronæ fæmgreno. Or foronne fæmgreno oc i ([53]uitrieſ fiælð. Or uitrieſ fielli. oc i. muſren mio. Or muſrenmio oc .i muſren illu. Or muſren illu oc i tranumoſæ. Or tranumoſæ oc ([54]i tranuquiſllir. Or tranuquiſllum oc .i anætranu. Or anætranu.[55]) oc i myclæmoſæ. Or myclæmoſæ oc i ſpetu. Or spetu oc i. ([56]öru. Or öru oc up at örſ uatnni. oc ſua i aggu. Or aggu oc. i hæðnu. Or hæðnu oc i ([57]almſtars liðum. Or almſtars liðum. oc i næſhyl. Or næſhyl oc i hiarttæhouoð. Or hiættæhöfðe[58]) oc i þyuðmaræ funð. Or þyudmaræ ſundi[59]) oc sua i. uæni.

¶¶ ([60]Nu. byriæſ .i. ([61]putu holme. ¶¶ Or putuholme. oc i tyærnag-

37) H. *anne ö.* Q. *anaö.*
38) H. *ſkyæſyo.* Q. *ſqwaſio.*
39) H. om. *i.*
40) H. *ſkyæbæc.* Q. *ſqwabæk.*
41) H. *anæ nixi. Or anne nixi* etc.
42) D. *uatn* quoque legi potest. Q. etiam ambiguum.
43) H. *græni falli.*
44) H. Q. sic. D. om. *i.*
45) D. Primum *ſ* a rec. man. quae pallidam scripturam renovavit, est mutatum in litteras quasdam lectu difficiles, forte *rſ* v. *el.*
46) H. *hiors aſi.* Q. *hiordzaas.*
47) H. *hindær os.*
48) Q. *hindoos.*
49) H. *dumnær quild.*
50) H. om. *Nu — dali.* Q. *Hær byrias ramærke oc landamære a dal Förſt i ſurtobærgh* etc.
51) H. *ſpyrtu byærgh. Or ſpyrtubyærghi* etc.
52) H. Q. *dyupadal.*
53) D. Rec. man. mut. in *uitireſ* v. *uttireſ.* H. *vitrics fiæl. Or witrics fiælle* etc.
54) H. *tranu quillir. Or tranuquillum. oc anæ tranu* etc.
55) H. *anni tranu.*
56) H. *örö. oc vp örs watni* etc.
57) Q. *almſtars lidha.* H. *alnitars liðir. Or alnitars liðum* etc.
58) H. *hiarta höfðe.* Q. *hiærtahoſwodh.*
59) H. *ſunðum. oc. i wæni.*
60) H. om. *Nu — putu holme.*
61) Q. *pituholm. aff pituholme* etc.

Digitized by Google

læ.[62]) Or tyærunæglæ.[63]) oc i oðnem[64]) oc vp at oðnem[64]) ænlangum.[65]) oc[66]) i graðnæ.[67]) Or graðnæ.[67]) oc. sua .i. ([68]harðæ marſliðir. Haluær oðnemæ[69]) ſcoghær oc alðær thiifllaſcoghær.[70]) alt uæſtæn anæ frö.[71]) þæt ær vp[72]) um ([73]clöuenæ þa hæff i uargſ næſi. þa i fulæ bæc[74]) firi moſæ oc ſua i ſtenen dighræ. ſum[75]) liggær mællin moſænnæ. ([76]oc ſua i[77]) hærbænc[78]) ſunð. oc ſua i cleær moſæ. oc sua i roſenæ. uið hiorðſhus. oc ([79]ſua i lofnæs. oc ſua i wæni.

II.[1])

45 1. ¶¶ ([2]almænnigſ ſcoghær. ¶¶ Wrighuhæſtær.[3]) hattaſ.[4]) guſuliðir.[5]) haſmærholt.[6]) ſtranðuiðær.[7]) brun.[8]) giælæruiðær.[9]) lygniſuiðær.[10]) artuſcoghær.[11]) byrſuholt.[12]) ſandæ holt. örſcoghær.[13]) rön.[14]) öſtæruiðær.[15]) ſynðæruiðær.[16]) eðſuiðær.[17]) lærikyu ſcoghær. riſuiðær. ([18]uætllufiæl. ([19]ri-

---

62) Q. *tiærunaghla.*
63) H. *tyærnaghla.*
64) Q. *ödhnem.*
65) H. *ænðlangum.* Q. *ændelangvm.*
66) H. Q. add. *ſua.*
67) H. *grædnæ.*
68) H. *hardamars liðir.* Q. *hardhamarſlidha.*
69) H. *oðnems.* Q. *ödhnema.*
70) D. Alterum *i* omiss. ipse add. scriba. H. *pyſla ſkogher.*
71) H. *anafröo.*
72) H. om. *vp.*
73) H. *klöuana.* Q. *klewena. aff klewena oc i wargxnæs. aff wargxnæs oc i fulabæk. aff fulabæk oc i firimoſa. aff firimoſa oc i ſtenen* etc.
74) H. *fullabæc.*
75) H. om. *ſum.*
76) Q. *aff ſtenin dighra oc i hærbæc ſund. aff hærbæc ſund oc i klear moſa. aff klear moſa oc i roſena widh hiordhhws. aff roſene oc i loſnæs. aff löffnæs oc i wæne.*
77) H. sic. D. om. *i.*
78) H. *harbens.*
79) H. *i löſnæs oc ſwa i vænir.*
1) D. Rec. man. saec. XVI. addidit rubricam *Weſtgöta Almänningar.* H. habet rubricam: *vm almænings ſkogha.* N. rubr. *Almennigx watn bærgh oc ſkogha eł cetera;* incipit vero a montibus; dein sequuntur silvae, lacus et amnes.
2) H. K. om. *almænnigſſcoghær.* L. Q. *Theſſæ* (Q. *Thetta*) *æru almennings ſcogha i weſtergötlandh Förſt wrigholeſten* etc. N. *Thetta æru almenningx ſkogha.*
3) N. *wnringa hæſter.* L. add. *Item,* et sic in sequentibus fere ubique.
4) H. K. L. *Hatteraas.* N. *Haſter aaf.*
5) K. *kuſu lipir.* N. om. h. v.
6) K. *halmarholt.* Q. om. h. v.
7) N. *Srandær Widher* (sic).
8) N. *Brin.*
9) H. K. L. Q. *Giælauiþer.*
10) N. *lugins widher.*
11) D. *arcuſcoghær* quoque legi potest. L. *ortuſcogher.* Q. *arcuſkogher.*
12) L. *Börſſholth.* N. *bruſin holt.*
13) N. *Orſkogher.*
14) K. *Röon.* L. *ron.*
15) L. *öſtwidher.*
16) H. Q. *Sunder uiþer.* L. *Sudherwidher.*
17) N. *Quider.*
18) L. *wetlaſieldh.* Q. *wætlaſiæl.* N. *Wætſluſiæl.*
19) L. N. om. *riðungſuiðær.*

Digitized by Google

ðungſuiðær. ([20]kuluſcoghær. ([21]roðke. ([22]hildi. ([23]gryti. ([24]kili. ([25]ællæmyr. ([26]alamar. ([27]granbröth. ormæſcoghær. ([28]clittæmóe. tranuſcoghær stipi.[29]) ſkipinðæ. holt.[30]) ſueæmar.[31]) riſlingi.[32]) langa ſkeððe. afſſæualdær.[33]) norðfalæ. ſynðærfalæ.[34]) öſtærfalæ.

2. ¶¶ ([35]almænnigſ biærgh. ¶. ¶. Geremæbiærgh.[36]) huarboæbiærgh.[37]) lenboabiærgh.[38]) aldubiærgh.[39]) myrſubiærgh.[40]) haal.[41]) hundæbiærgh billingh.[42]) kindculle.[43])

3. ¶¶. ([44]almænnigſ uatn. ¶¶ scryutui.[45]) brangiri.[46]) tiðær.[47]) lygni.[48]) lyniendi.[49]) aſundi.[50]) öcrer.[51]) langær. friſki. fæfiuſior.[52]) alti.[53]) uandryudæ uatn.[54]) miorſ.[55]) örſior. tolkær. þræhyrnnæ.[56]) wæni.[57]) wætur. loðne.[58]) yſtær[59]) ymſi scaður.[60])

---

20) K. *koloſkgh* (sic).
21) L. Q. *rodkchylde.*
22) H. *Hiſli.* K. *htſli.* Cfr. not. 21. praeced.
23) N. *artu.* L. *grithekyle.*
24) Cfr. not. 23. praeced.
25) H. *Ællimyr.* K. *ælimir.* N. *Alamyr.* L. *Alemyralmar.*
26) Cfr. not. 25. praeced.
27) K. *Granbret.* L. *granbrot.* N. *Grönbrör.*
28) N. *Klintamo.* H. K. L. om. *clittæmoe — stipi.*
29) D. *stipi* primum in *skipi*, ut videtur, mutare voluit, deinde lineola induxit scriba. Ups. legit *Skipi.* Cet. apogr. et Stj. om. h. v. N. Q. quoque om. h. v. Cfr. not. 28. praeced.
30) K. L. N. *Skipwidhaholt.* H. *Skipruþaholt.*
31) K. *Swidhamar.* N. *Swehamar.*
32) H. L. N. *Riiſlinger.*
33) N. *Axawal.*
34) H. Q. *Sunderfalæ.* L. *Sudherfala.*
35) H. K. om. *almænnigſ biærgh*; index montium cum praecedentibus cohaeret. N. *Tætta æru almenningx bærgh.* Q. *Thetta æru almænningx bærgh i wæſtergötlande. Förſt geremabærgh* etc.
36) L. *goremabergh.*
37) D. *hæruarboæbiærgh* quoque legi potest. H. *Hwærbobiærgh.* Q. K. *hwarffbobærgh.*
38) K. *lönbobyærgh.* N. Q. *Lena bærgh.*
39) H. K. *Allubyiærgh.* N. *Allo bærgh.* L. *Ollabærgh.*
40) L. *mörſſobærgh.*
41) N. add. *oc.*
42) H. K. L. N. *Billinger.*
43) D. *kindculle* deletum est. H. K. L. N. Q. om. h. v.
44) K. om. *almænnigſ uatn.* H. habet rubricam: *vm almænnings vatn.* L. *Almennings ſiör.* N. *Thetta æru almenningx ſyoa.* Q. *Thetta æru almænningx watn i wæſtergötland Förſt ſkcrywtni* etc.
45) D. *y* omiss. ipse add. scriba. H. *Strukni.* K. *Stukni* L. *Strwknæ.* N. *ſtrokne* (primum *ſtorkne* scriptum). Cfr. not. 44. praeced.
46) H. K. L. *Brængir.* N. om. h. v.
47) H. *Tiþir.* N. om. h. v.
48) H. K. L. *Lyghnir.*
49) D. *tyniendi* primum est scriptum. H. *Lönænde.* K. *lönindhi*, ut videtur, sed h. v. et quae sequuntur, fere extritae sunt. L. *Linnændi.* N. *Linninde.* Q. *tyniende.*
50) L. *Aſiwnde.*
51) L. *Öker.* Q. *öcre.* N. om. h. v.
52) L. *Siwſiör.* N. *ſynneſior.* Q. *ſæſwuſio.* H. om. h. v.
53) H. *Falti.* N. *althiid.*
54) H. L. N. *Wandriþavatn.*
55) H. *Miör.* L. *Miör.*
56) L. *Treſſler.* N. *Træſlor.*
57) H. L. *Vænir.*
58) L. N. *Lodhenæ.*
59) H. *Yrſt.* N. L. *irſter.* Q. *Iſker.*
60) L. N. om. *scaður.*

Digitized by Google

4. ¶ ¶ (61almænnigſ ær ¶ ¶ liðæ. oc62) tiðæ. oc63) noff.64)

12.1)

46 Hwar2) rætær domæri wil wæræ. han skal hawæ þriggiæ handæ naþir aff gudþi. kunnæ skiæl mællum ræt oc wræt.3) ok williæ allt þæt ræt ær oc æncti annæt. ok gittæ rætin fulkomnæt. mæð huxæn ok mæð arwudþi. ok4) ordþænnæ5) framförelſe. ok giærnningginnæ fulkomelſe. Hwar2) ſum rættæn dom skal vt giwæ. han skal höræ tiltalendæ ok6) swarendæ ok witni. Nu skal han pröwæ þeſſi þry. fyrſt tiltalendæ. hwat þæt war man tiltaledþi. hwat han ſik kiæræ kan. ællær7) han giær þæt mæð luſt ællær mæð8) nöd. (9han skal ok pröwæ. hwat hanum ær gört. fore þy sumær ſakir. æru höghre. ok ſumær læghri. (10ok .i. hwilik*um* ſtad. þæt war hanum gört. fore þy. (11æn þyt giærninginær ſe12) lik*ær*. þa (13ær þö ſakin högre i andrum ſtad. æn14) andrum. han ſkal oc pröwæ15) mangi giærninginæ gördþo. fore þy at (16giærning*ær*. göræſ ſtundum mæð17) flerum. ok ſtundum mæð17) færrum. han ſkal oc pröwæ18) þikllæ19) hanum ær þæt gört.20) fore þy þær höre hardþæri plikt21) til. þær22) þikllæ23) göræ. æn þæt entimæ göræ. þæt ſkal ok pröwæſ. huru þæt gört war. (24vm þæt war

---

61) H. N. om. *almænnigſ ær*. Q. *Thetta æru almænningx ær i wæſtergötland Förſt tidha, lidha, oc nos.*
62) H. L. N. Q. om. *oc*.
63) H. L. om. *oc*.
64) D. In altera pagina fol. 45. sequuntur duae adnotationes: *Nu ær mæn aff mannæ alff vt komen* etc. et: *hemfrid. kuinnæ frid* etc. quarum illa convenit cum II. Add. 11: 16. haec autem cum II. Add. 5: pr. Cfr. ibi notata.
1) K. habet rubricam: *vm domæra*.
2) K. *Hua*.
3) K. *vranct*.
4) K. add. *meþ*.
5) D. *fulkomeſe* hic additum est, at lineola sub h. v. ducta.
6) K. om. *ok*.
7) Rec. *oc huat*.
8) K. om. *mæð*.
9) Rec. *Så ſkal han och pröffua ſwaranden och witne hans. och ingom them witnom troo ſom för hade falſkt witnat. eller peninga tiltagit. Nw äre the fyre* etc.
10) Rec. *han ſcal oc pröfua j huat ſtadh* etc.
11) K. *at æn thot*.
12) K. *æro*. Rec. *ſynas*.
13) K. *æro tho ſakina* etc.
14) K. add. *i*.
15) Rec. add. *huru*.
16) K. *gærningana göras*.
17) Rec. *aff*.
18) Rec. add. *huru*.
19) K. et Rec. *opta*.
20) K. et Rec. sic (*gyort*). D. *göre*.
21) K. et Rec. sic. D. *pkikt*.
22) Rec. *thet*.
23) K. *optare*. Rec. *thidare*.
24) K. sic. D. *fore þy at þæt ær mæð* etc. Rec. *for thy ſompt ær meth bradom ger-*

Digitized by Google

gört mæð bradþum giærningum. han ſkal oc pröwæ .i. hwilikum timæ. þæt war gört. fore timænſ ſkuld ökeſ ([25]manzſin ſak. Nu ær ſaght huru tiltalendæ a[26]) pröwæſ mæð ſlikum ſamu skiælum ſkal ([27]ſuærende pröwſ. ok witni þön[28]) þry tiltalende. ok[29]) ſwarende. ok witni.[30]) hwilikin ær tiltalædþi ſwarædþi. ællær witnædþi. annæt ær þæt[31]) hwat han tiltaledþi. ſwaredþi ællær witnædþi. þridiæ mæð hwem han tiltaledþi ſwaredþi. ællær witnædþi. fiardþæ huru þikllæ[32]) han tiltaledþi. ſwareþi. ællær witnæþi. fæmtæ hwi han tiltaleþi ſwæræþi ællær witnæþi. sættæ huru han tiltaledþi. ſwæreþi. ællær witnæþi.[33]) æptir ([34]þem þrim ſkal han dömæ. Nu ær[35]) þe fiughur domæren ma hindræ. eit ær kiærlek.[36]) anæt ær hat. þridiæ ær gawur. fiærdþæ ær ræzl. Mot þem[37]) ſyurum a[38]) domærin ſtandæ ok. hawæ[39]) ingin iurdrikiz[40]) man[41]) ſwa kiæræn. at han göre ([42]þæt æi vtæn alt hindær. æn þö at han wari hans ([43]faþurſ bani. alt iurþriki ſkulði þu æi köpæ þær til. at þu ſkuldi en vrætæn[44]) dom vt giuæ. ([45]fiærþæ ær ræzl. þu ſkalt ræt göræ. oc rædþeſ ingin. hwarrti a þit liff. ællær þit goz. vten gud en. þu domæri. ([46]hyg at.[47]) huru sköt iurþrikiſkiærllekær. hat. ællær gawur. ællær ([48]ræzl. ([49]huru ſköt. þæt ær ænt Gud hawir þic til domæræ ſat. fore ſit folk. ok[50]) haff[51]) guz ræzl .i. allum þinum domum. þy at

---

ningom giort oc ſompt meth wilia oc lengre foragt oc ſompt meth wada han ſcal oc etc.

25) Pro *manzſins ſak.* Sic K. Cfr. not. 82. pag. 49.

26) K. *ægher.*

27) K. *ſuarande pröuas ok vitnen.*

28) D. *pön* fere extritum. K. *the.*

29) K. om. *ok.*

30) Rec. add. *ſculu meth ſiw ſkælum vt lætas Förſt ær.*

31) K. om. *pæt.*

32) K. et Rec. *opta.*

33) Rec. add. *Siwnda j hwat tima han tiltalade ſwarade eller witnade.*

34) K. *theſſum.* Rec. *tæſſe try ſkæl tiltalande ſwarande oc vitnande ægher domaren döma.*

35) K. *æro.*

36) Rec. *værlz kærleker.*

37) D. Lineola, qua indicari solet litt. *m*, hic extrita est. Stj. et Ups. legunt *the*, — K. *theſſum.*

38) K. *ægher.*

39) K. *haui.*

40) K. et Rec. sic. D. *iurikiz* vel *irrikiz*, ut videtur, primum est scriptum; *d* supra lineam additum, et pars litt. *u* vel primi *r* extrita. Stj. et omnia apogr. legunt *inrikiz.* Male.

41) Rec. *mænniſkio.*

42) Rec. *ther oræt fore. Oc tha domarin retta ſcal tha göri thet vtan allt hat æn tho* etc. Al. *orett j domenom. än tå at han wore hans Son eller Broder. Annat är. at han dömer vthan alt haat. än thå* etc.

43) K. *fathurbane.* Rec. add. *Thridia ær gaffvor.*

44) K. *vrangan.*

45) D. Verba *fiærþæ ær ræzl* lineola induxit rec. manus.

46) Rec. *thenk huru* etc.

47) K. *a.*

48) Rec. *wærldz rætzl ſculo ændas.*

49) K. om. *huru ſköt.*

50) Rec. om *ok.*

51) K. *thy ſkalt thu haua.* Rec. *haff for thy.*

Digitized by Google

ſwa ſaghþi gud. dömen æi.[52]) þy. at .i. ſkulin dömæſ[53]) þy at gud[54]) han ſkal dömæ. þæn ([55]ænсti ær lönt fore. vtæn bidiæ[56]) þæn valdughæ domæræn. þær dom hawær .i. himiriki oc[57]) iurdriki. ok .i. hælwiti. þæt[58]) han giwi allum domarum. ſwa at dömæ .i. iorþriki. at þer matu þær mæð þianæ ſik.[59]) himiriki. amen.

13.

47 ¶ Vidhemmæ ſokn ſkiptiſ .i. þre þridiungæ. hæggu þorppæ. olafſtorppæ oc honboræ Sidþæn ſkiptiſ hæggu þorppæ þridiungær .i. þre löte. innæn ingigærdþæ bol. ſiuidþæbol.[1]) oc ſæx ſætungxmannæ. ſum æru. pulli.[2]) pikkæbol. guduaſtær ræuær. hallæbol. bænæ .i. ællikærri. oc bændi[3]) ſkallæſſun. ([4]iſti idem tenentur habere lidh apud curiam sacerdotis. per .1. annum ſætungxmæn. et per alium annum. fiærdhungxmæn. et per .3. annum olafſærwæþridiungh. ſcilicet kazubol ion arnſten kaſſæbol et arnbiornæþorppær

¶ þridþi lotær ær ſæmundæ bol. korſbol. kyrkubol. karlſbol. oc bærgxbol. sidþæn .a. pulli fiærdhungin aff hælmninginum .i. hidinzbole .i. vtſkiptum. þö aff gunnuræloth. oc igh aff ſæmundæ loth. firi þy at dotter ſaldi brodþore .i. by finzantæ fædþær. fiærdhungin aff hælmningginum.

¶ Olafſtorppæ þridiungær ſkiptiſ .i. þre löte. fyrſtum. bændict magnuſſun. bændict ſcallæſſun. bæni .i. ællikær oc magnus ſkinnæri. annæn loten takæ þe ſætungxmæn. ſum vpp æru taldir .i. hæggu þorppæ þridiugh.[5])

([6]Item lidh apud curiam ödhers ([7]olafſtorppær tenentur habere. quan-

52) K. add. *vræt.*
53) Rec. add. *Thy ma hwar en dömare rædelica* (al. *redeligen*) *döma.*
54) D. Voc. *gud* omiss. ipse add. scriba.
55) K. *engin ær lönter* etc.
56) D. Vox *bidiæ* bis est scripta, nempe in fine prioris, et initio sequentis lineae.
57) K. om. *oc.*
58) K. *at.*
59) K. *ſit.*
1) Ups. legit *aſundabol*; Br. *aſuiidpæbol.* Male.
2) Br. legit *Puſſi.*
3) Br. legit *Bændix*; Ups. *Bändis.* Pars litterae *x* in fine h. v. addita quidem est, at tribus lineolis inducta. Lege *bændict.*
4) Quae hic et infra (cfr. not. 6.) latine sunt scripta, videntur esse adnotationes paullo recentiores. Eadem tamen manu qua cetera, haec sunt exarata.
5) Lege *pridiungh.*
6) Cfr. not. 4.
7) V. *olafſtorppær* omissam, supra v. *tenentur* addidit scriba. Br. legit: *tenentur olafftorpper.*

Digitized by Google

tum. ([8]ödher. laurencius dyakn. per quemlibet .3. annum et ſimiliter gutti ræffwær ſemper ad medietatem ad noſ omnes.

Anno domini M°. CCC. XX. V^to. habuit eccleſia vidhem .XI. marcas cum .II. oris et cum parochianif[9]) reſtabant .XIII. ore[10])

14.[1])

¶ Hær hittæs namn þerræ mannæ. ær wæſtrægötlanz lagh görðþo oc 48
fram förðþo.

¶. Fyrſti war lumbær. oc af hanum æru lumf lagh callæðþ. fore þy. at han ſighs. hawæ huxæt. oc görd en mykin loth aff laghum warum. han war föðær .i. wangum. oc þær liggær han .i. enom collæ. fore þy at ([2]han war heðþen.

¶. Annar war. Biorn kialki. han war haf[3]) mæðþalby. þær war han iorð-
þæðþær .i. enom collæ. fore þy hanum war eygh kunugh hælægh criſnæ. æn .a. þem ſamæ. collæ. ſtandær clocnæ hus þerræ nu .i. mædalby.

¶. Þriði war Þorer ræſwær. af gökem.

¶. Fyarðhi. war. Alli. han war födær .i. ſighlislangem. oc han taldi lagh .a. lincornæ[4]) wallum. æn war wrangwiſ. oc ffore ſins wrangleks ſakir. ca-

---

8) Br. pro *ödher*. *laurencius* legit: *ad heredes Laurencii*. Male.

9) Fant (*Script. Rer. Svec. Med. Aevi*, Tom. 1. sect. 1. p. 7.) perperam legit *pereantur*.

10) Continuatio harum adnotationum, quae in altera pagina folii 47. scripta fuit, deleta est, illiusque loco alia quaedam rec. manu, saec. ut videtur XV, scripta. At recentiori hac scriptura quoque erasa, saec. demum XVI hic est adnotatum: *S. Olofz krön. 61: pag. 7 lin. Madr er nefndr emundr af scaurum han var laughmadr i gautland veſtra*. De prima scriptura haec tantum fragmenta eruere nobis contigit:
****þorppæ þridhiungær takæ hælmningin*
*** *arnſten* (?) *ſidþæn takæ pulli oc* ***
*** *tenetur ſemper habere lidh. apud arn-*
biornæþorpp.
¶ *Honbora þridiungær ſkiptiſ .i. tua löte*
** *olaffiorppær* ***
lidh apud haghas (?) *tenentur habere per alium annum hægguþorppæ et alium annum bymæn* (?) *et lyngaſæ* (?) *lidh tenentur habere olaffiorppæ ællikiærær atque honborær.*

1) Rec. man. saec. XVI. add. rubricam: *Wæſtræ Göta Laghmæn.*

2) *war han* scriptum est, at iustus verborum ordo additis signis indicatus. Cfr. Tab. V.

3) Pro *æf.*

4) 60. Ups. Sk. Stj. et Br. (cuius apographum secutus est O. Rabenius in Diss. *de Antiquis Weſtro-Gothiæ Legiferis*) legunt *Lintornä.*

Digitized by Google

ſtæðhi han .i. lagh war. marghæ wrætti. oc krokæ. oc ilh bragh ð. oc þy war han kallæðþær. kringalli.

¶. Fæmti war. Tubbi ſtallæri. han war laghmaðþær. litlæ ſtunð. oc war grimbær. oc wrangwiſ. þa ſtunð han war.

¶ Sætti war. Öndær aff æſſungi.

¶. Syndi war. Wluar af Trælghu. han þolde bort wrækilſi swa at han baðhi tappæðhi walð oc laghmanz namn. fore ſinæ vſiðhi. oc ſolſko.

¶. Attunði. war. Þyrnir. han war föðdær .i. wplandum.

¶. Niundi war Wluar hans ſun.

¶. Tyiunði. war. Aſzur af Hæru. han taldi wæſtgötæ lagh. al .a. enom ðagh. þy. eno ſinni. oc aldrigh mer. fore þy at han do ([5]skamp þær æptir.

¶. Æliupti war. Karlli. af Ezwæri. han æflti eygh egn ællær alðræ[6]) coſtæ. swa mykit ſum raflekær hanf oc hyarttæ haweſkæ. oc ſnilli hans högðhe han til þæs wælz. han ſpurðþi æptir þem mannum. ſpaklikæ. ær læghæ spiæl görðo .i. landi waru. han ræſſti hwarium. æptir ſinni giærð. oc lanð ſith fore ondom mannum frælſæðhi han. oc vdömum. hwaðæn aff war han ſaghþær mæð. myldri ([7]hyggiu laghæ ſtyræri. oc þy[8]) war han ſaghðær kuæmilikæ faðþir at foſtærlanði.

¶ Tolfte war. Algutær hans ſun. æptir han. mykilhughæþær maðþær oc girughær.

¶. Nu firi þy at. Sitruggær[9]) han[10]) ſun wildi eygh ættir ſinſ faðþurs döðþæ. þa byrð .a. ſic bindæ. at wæſtgötæ. formæli for þy at war vngær. oc eygh at fær gior æn .i. allæ löte. Oc þy tok Önðær aff grolandum. þrænttandi.[11]) wiðþær laghmanzðöme. rætwiſ man oc ſtaðlikær. han taldi ræt lagh oc gömde þerræ .i. hwarn ſtað.

---

5) Pro *ſkampt þær*. Cfr. not. 22. pag. 243.
6) Forte legendum *aðræ*.
7) Ihre (Diss. *Vet. Catal. Reg. Svio-G.* p. 77. not.) credit pro *hyggiu laghæ* esse legendum *hugi ulaghæ*; ad quam sententiam quoque accedit O. Rabenius (Diss. not. 4. cit. p. 51.). Male. Si coniecturae hoc loco opus essent, potius dicendum esset *hyggiu laghæ* pro *hyggiu ulagha* esse scriptum. Cfr. not. 53. pag. 218.
8) Verba *oc þy* bis sunt scripta, nempe in fine prioris, et initio sequentis paginae.
9) 60. Sk. Stj. et Br. (l. not. 4. c.) legunt *Gitruggär*.
10) Pro *hans*. Cfr. not. 25. pag. 293.
11) Lege *þrættandi*.

Digitized by Google

¶ Siðþæn tok æptir han. Naghlli bröþer hans. Fyghurtanði. wið ſamæ walði. han fylghði ſiðþum oc mæðfærþum broðþorſ ſins. haſþi hoff .i. orðum at[12]) athawm allum. þyænædþi rætwiſi oc laghlikæ wærn allum wæſtgötum.

¶. Æptir han. tok Sittrÿggær[13]) alguz ſun. Fæmtanði wið laghmanzdöme. þa fulkomen at walði. oc witi ſinu. mæð guðz tröſt.

¶. Sexſtandi. war. Allguttær hanſ sun.

¶ Syutanði war. Æſkil laghmaðþær. han spurðþi innurllikæ. oc lettæðþi all lums lagh. oc annarrær. at nytræ hæſð lanzſins for ælðri. Siðþæn han ſan lanſzins lagh. þa huxædþi han þem mæð. myklli ſnilli. oc ſyalſſins forſeo. han war marghæ wæghæ wæl ſſallin till þæs walz. han haſði þa giæff. af guðþi. at han atti ſnilli mykllæ. fore aðrum mannum. han haſðþi oc clærkdom ærlikæn. iæmth goðþom clærkum. oc iuir allæ lötte ſtyrkti han wæſtgötæ. oc þerræ hofdhengiæ. han war mangnuſær ſun. minniſkiolz aff bialbo. han war mykin *maðþær* for ſic. til aldræ raðþæ oc rætræ. swa at war iuir allæ rikiſſins höffðhengiæ. Swa ſum han war mykin for ſic til alðræ raðhæ. swa war oc han goðþær drængær till swærðh oc till alðræ takæ .i. ſtrið. hwat ma iæk nu meræ af hanum sighiæ. vtæn þættæ. at ſent föðþes annar ſlikær maðþær.

¶. Atærtandi war göſtawær laghmaðþær. ſpakær *maðþær* oc rætwiſ

¶ Nitanði war folke laghman. warſkær. oc milðær .i. daghum ſinum. toko marghir hedþær[14]) af war*um* laghum. oc frillubörn gengu ffra ar- 49
wi ſinum. ¶.[15])

---

12) Lege *oc.*

13) 6o. Sk. Stj. et Br. legunt *Gittryggär.* Cfr. not. 9. pag. 296.

14) Rabenius refert quidem (l. c. p. 86.) se ab Ihre didicisse alios codices pro *hedþær* habere *hedtner.* At, ni vehementer fallimur, isti "alii codices", quorum copiam habuit cel. Ihre, non aliud sunt quam apographum Rugmanni, qui, hanc historiam Legiferorum Vestrogotiae ex illo ipso codice transscribens, qui nunc in nostris manibus est, hoc loco pro *hedþær* legit *hedþner.* Quatenus vero apographi auctoritas contra autographum valeat, dupondii possunt iudicare.

15) Hoc signum, et spatium quatuor fere linearum, quod scripturae vacuum reliquit scriba, indicare videntur, eum nomina recentiorum Legiferorum usque ad suum aevum hic addere sibi proposuisse.

Digitized by Google

15.[1])

Olawær skotkonongær. war fyrſti. ([2]konongær sum criſtin war .i. sweriki. han war döptær .i. ([3]kyældu þerræ wiþ hoſæby liggær. oc heter byrghittæ. aſ[4]) sighfriþi biſcupp. oc han ([5]skötte þaghær allæn byn till ſtaffs oc ſtols.

¶. Annar konongær war. Æmunþær colbrænnæ. oc hæt[6]) þy colbrænnæ. at[7]) war riwar .i. ræfſtum ſinum. at brænnæ hus mannæ.

¶. Þriþhi war. Æmundær slemæ. ([8]þy at war ſlifkær. oc eygh goþþær ([9]at þra .i. þy mali han wildi ffræmmiæ. oc han ([10]görþhe skiæl mællin swerikis oc danmark. ([11]swa ſum ſighx .i. landæmærum.

Hii reges criſtiani et hoc ordine rexerant in ſwecia quo ponuntur

¶ *Olauus fuit primus rex ſwecie criſtiane fidei imitator qui a beato ſigfrido epiſcopo magne ſanctitatis viro in ſcute* a) *ſito iuxta huſaby baptiſmi ſacramentum recepit. ac dej amore ductus memoratam villam predictam. eccleſie criſti cuius fidem receperat donacionis titulo vendicauit epiſcopi a ſcribens dignitati. Huic ſucceſſit in regno emundus wlgariter dictus culbrenna. quia iudicauit in penam ipſorum tranſgreſſorum domos comburi Tercio loco regnauit emundus ſlema qui metas poſuit inter ſweciam et daciam*

---

1) D. Rec. man. saec. XVI. add. rubricam: *Chriſtne Konungar i Swerike.*
2) Q. *criſtin konung i ſwerike.*
3) Q. *the kældo widh huſaby* etc.
4) Q. add. *ſancto.*
5) Q. *gaff gænæſt allan byyn til kirkiona.*
6) D. Sic scriptum est, non *hat.* Cfr. *Bref-wäxling emellan twänne wänner* etc. Stockholm 1759. p. 33. not. 10. — Q. add. *fore.*
7) Q. add. *han.*
8) Q. *han war ſlitzker* etc.
9) D. Loco not. 6. cit. p. 34. not. 13. perperam dicitur *aſþra* hoc loco esse scriptum. — Q. pro *at* habet *oc*; male.
10) Q. *ſætte ramærke.*
11) Q. om. *swa — landæmærum.*

---

a) E. Benzelius (Monum. Eccles. SveoG. p. 69.), Nordin (Script. Rer. Svec. Med. Aevi T. 1. s. 1. p. 15.) et Br. legunt fonte. *Ita legendum quidem, neutiquam vero scriptum est. Apographum huius historiae Regum Sveciae, quod in Bibl. Reg. Holm. asservatur, sign.* D. 29. 9. b, *quoque habet* ſcute. *Sine dubio credidit scriba h. v. ab illo male lectam, esse nomen proprium loci cuiusdam.*

Digitized by Google

¶. Fyarðþi. war hakun[12]) röðhe. han war föððær .i. lifwini.[13]) wiſtæhæræðði. þrættan wintæſ[14]) war han kononggær. oc liggær .i. lifwini. sum han boren[15]) war.

¶. Fæmti war. Stænkil *konongær.*[16]) han ælſkæðhi[17]) wæſtgötæ. ([18]vm. fram allæ þe mæn .i. hans riki waru. oc han war goðhær skyttæri[19]) oc ſtarkær. swa sum æn ſtanðæ hans ſkotmark[20]) .i. lifwini. Callær eth konongſten. Annar[21]) ſtanðær wið konongſ liðſtolppæ. Þridhi .a. ſtanzbyærghi. oc .e. glæddus wæſtgötær af hanum mæðhæns[22]) liffdaghær waru.

¶. Sætti war. Ingi *konongær.*[23]) han ſtyrdhi sweriki mæð drænſkapp.[24]) oc bröt aldrigh lagh. ([25]þy. talð waru oc takin .i. hwariu lanzſkappi.

¶. Syunði war. Halſten *konongær.*[23]) broðher Ingæ *konongs.*[26]) hoffambær

Quarto loco regnauit haquinus ruffus oriundus in veſgocia in villa que dicitur humi b) *in qua eciam ſepulturam eſt adeptus Quinto loco regnauit ſtenkillus* c) *iſte veſgotos plus aliis dilexit. et fuit peritus multum in arte ſagittandi et robuſtus corpore Sexto loco regnauit Ingo acceptus et gratus omnibus qui cuilibet terre regni ſui leges a prioribus inſtitutas ac libertates integraliter reſeruauit nec eis in aliquo derogauit Septimo loco regnauit frater eius halſtanus modeſtus et beniuolus et equitatis cuſtos de cuius obitu*

12) D. *halun*, ut videtur, primum fuit scriptum.
13) Pro *lifwini i.* Sic Q. Cfr. not. 15. pag. 275.
14) Q. *aar.*
15) Q. *föd.*
16) Q. om. *konongær.*
17) D. Litt. *ſ* omiss. posteaque inter litt. *kæ* errato additam, inter litt. *lk* ponendam esse, demum, forte rec. manu, lineola est indicatum. Loco not. 6. cit. p. 35. male legitur *ællzkædhi.*
18) Q. *fore alla andra mæn ſom i* etc.
19) Q. *ſkytta.*
20) Q. *ſkotmærke.*
21) Lege *annat.*
22) Pro *mædhæn hans.* Sic Q. Cfr. not. 41. pag. 7; not. 52. p. 269.
23) Q. om. *konongær.*
24) Pro *drængſkap.* Q. *manheet.*
25) Q. *the ſom takin waro i* etc.
26) Q. add. *han war.*

b) *Nomen* liuini *a scriba male fuisse lectum, in aprico est.*
c) *Man. paullo rec. in marg. adnot.* ſtenkillus filius ſororis olaui, alicubi ponitur IIus *(Benz. male legit* VI.*)* et alibi IIIIus *(Benz. legit* VII.*). Apogr. D. 29. not. a. cit. haec textui inserit.*

Digitized by Google

oc goðlynðær hwart ([27]mal fore han[28]) kom. þa war han bötændi at. fore þy. wflæðhis fweriki. aff hans ffrafallum oc ðöðhæ.

¶.[29]) Atundi war. Philipus k*onongær*. halftenf sun. oc[30]) nöt at faðhurs oc faðhurbroðhorf fins. ([31]at þer foro wæl mæð sweriki. ingin matti oc hanum laghæ spiæl kyænnæ.

¶. Niunði war Ingi k*onongær*.[32]) broðher. Philipufær k*onongs*. oc heter[33]) æptir. Ingæ k*onongh*. halftens konongf bröðhær.[34]) hanum war firi giort mæð ondom dryk .i. öftrægötllanði. oc fek. ([35]aff þy banæ. Æn sweriki for .e. wæl mæðhæn þer frænlingær[36]) rædhu.

¶. Tiundi war ([37]Rangwaldær k*onongær*. baldær oc huxftor.[38]) reð .a. karllæpitt at vgifllædhu. oc fore þa sæwirðnigh han giorðhe allum wæftgötom.

tota fwecia non modicum doluit Octauo loco regnauit filius eius philippus dilectus omnibus propter patrem et patruum fuum nec in aliquo leges et libertates terre inuentus eft minoraffe Nono loco d) *frater philippi ingo iunior Ingonis prioris fcilicet patrui fui nomen fortitus regnum accepit qui poftmodum in ofgocia wretis* e) *inpocionatus deceffit. ipfo fiquidem ac aliis predeceffforibus fuis eiusdem parentele viuentibus ftatus regni femper integer in nullo penitus vacillabat Decimo loco regnauit ragualdus* f) *magnanimus et corde tumens. hic quia contra leges veftgotorum ad carlaby vbi placitum tunc habuerunt ipfis irrequifitis acceffit ibidem ab ipfis iniuriam fuam vin-*

---

27) Q. *thet maal fom fore honom kom tha bætradhe han oc fore thy wærradhes fwerike aff hans dödha.*
28) D. Voc. *han* omiss. ipse, ut videtur, add. scriba.
29) Hoc signum bis est scriptum, in fine nempe prioris, et principio sequentis paginae.
30) Q. *han.*
31) Q. *thy at thê ftyrdho wæl fwerike.*
32) Q. om. *konongær.*
33) Q. *heet.*
34) Q. *brodher.*
35) Q. *ther aff.*
36) Q. *frændlinga.*
37) Q. *ragwal*; om. *konongær.*
38) Q. add. *han.*

---

d) *Apogr. D. 29. add.* regnavit.
e) *Apogr. D. 29.* veneno.
f) *Rec. man. supra lineam add.* knaphöfdha.

Digitized by Google

þa ([39]ſek han skiæmðær döðhæ. ſtyrðhi þa goðhær laghmaðþær.[40]) wæſtrægötllandi. oc lanz höffhengiær.[41]) oc waru þa allir tryggir landi ſinu.

¶. Ælliuſti war. Swærkir. k*onongær*[42]) gambli. han war cornubæ sun .i. öſtrægötllanði. hans hæſtæ ſwen myrði han[43]) iulæ otto. ſum han ſkuldi till kyrkyu faræ. oc han ær[44]) iorðæðhær .i. alwaſtrum. oc han byriæðþi fyrſt ([45]oc ælfti han þæt cloſtær. ſum guð læti ſial nu[46]) hans þæt nyutæ.

¶. Tolfte war ([47]Erekær k*onongær*. han war vſini swa brat af ðaghum takin. han giærðhi .e. goð ðöme mæðæn han liffðhi. oc guð gaff hanum þær goðæ lön fore. Nu ær han[48]) sial .i. ro. mæð guðhi oc hans hænglum.[49]) oc ben hans hwilæs .i. wpſalum. oc hawir þær teeth oc oppenbaræt margh faghær iærtingni mæð gudz naðhum.

¶. Þrættandi war. karll ([50]k*onongær*. swarkirſ sun gamblæ. nöt ſins goðþæ faðþurſ till. nams. han ſtyrðhi sweriki mæð ſpækth oc goðwiliæ. oc han

dicantibus g) *eſt occiſus. Vndecimo loco regnauit ſwercherus ſenior filius kornubi de oſgocia quem garcifer ſuus interfecit in nocte natalis domini cum ad matutinas eſſet iturus. et ſepulturam habuit in cenobio monachorum quod dicitur alwaſtrum qui ipſum primus fundauit Duodecimo loco regnauit ſanctus ericus* h) *Decimotercio loco regnauit karolus filius ſwerkeri ſenioris qui interfecit magnum regem et occiſus fuit in viſingxöö et ſolebat XIIIIus*

---

39) Q. *ſlogho bönder honom i hæl i gaaſamoſa ¶ Ælløpte* etc.
40) D. Litt. *æ* hic non, ut l. not. 6. c. p. 39. perperam dicitur, est omissa, sed terminatio *ær* consueto modo est abbreviata.
41) Lege *höffþengiær*. Loco nuper cit. male legitur *höſthengiær*.
42) Q. om. *konongær*.
43) Q. add. *a*.
44) Q. *wardh*.
45) Q. *thet ſama kloſter* etc.
46) Q. om. *nu*.
47) Q. *ſanctus ericus konung. han war ſlaghin i en ſtriſtdh widh opſala oc ther ligger han. oc gudh hafwer giort margh godh iærtekne fore hans ſkuld. oc han wan förſt finland til criſtindoom ¶ Thrættande* etc.
48) Pro *hans*. Cfr. not. 10. pag. 296.
49) Pro *ænghum*. Litt. *h* est deleta.
50) Q. *gambla konung ſwærkers ſon. han ſtyrdhe* etc.

---

g) *Rec. man. in marg. adnot.* a communitate electus.
h) *Rec. man. in marg. adnot.* uxor beati erici fuit criſtina filia Ingonis junioris regis

Digitized by Google

tok aff ᚦaghum magnus k*onongh* fyurtandæ .i. ([51]öræbro. ([52]æn han sialwær fæl .i. wiſingxſ .ö. oc han liggær .i. alwaſtrum ([53]hos fædþ*ur* ſinum. Æn sun swærkis[54]) war boren[55]) .i. danmark .i. kiltu. oc war ömblegh hans færᚦ.

5o ¶. Fæmtandi war knutær k*onongær*. han wan sweriki mæᚦ swærᚦhi. oc[56]) tok aff daghum. karll konongh. oc koll k*onongh*. oc byriſleph k*onongh*. oc ([57]atti marghær oroſtær wiᚦ sweriki. oc fek .i. allum ſighær. oc hafᚦhi mykith arwuᚦi. fyr æn han fek sweriki mæᚦ ro. Siᚦþæn war han goᚦhær konongær. ær[58]) han tok wiᚦþær ([59]waxæ. ([6o]oc þre wintær oc tyghu war han k*onongær*. oc[61]) læt ſit liff .i. Erexbærghi .i. giæſini. oc han liggær .i. warnem.

Sexſtanᚦi war swarkir k*onongær*. sniællær man oc goᚦþær ([62]ᚦrængær.

nominari. Quintodecimo loco regnauit K. i) *qui per gladium regnum acquiſiuit et interfecit karoſum regem et burizleſ regem et alluium* k) *regem et paſſus eſt multas guerras et tribulaciones ante regnum pacifice eſt adeptus et continue victoriam eſt ſortitus tandem mortuus eſt in erroſberch* l) *in veſtgocia in clauſtro wærnhem ſepultus Sextodecimo loco regnauit ſwerche-*

51) Q. Rec. man. saec. XVII. vel forte XVIII, in aliud quoddam nomen mutare voluit v. *örabro*, id vero tam negligenter fecit, ut, quid scribere voluerit, etiamsi operae pretium esset, explorari non posset. Id tamen nos certo affirmare posse videmur, h. v. non esse mutatam in *Öſtraaros*, ut refert von Stjernman (*Tal om de lärda vettenskapers tillstånd i Svearike under hedendoms och påfvedöms tiden*, p. 81. not.); quodque narrat Auctor libelli supra (not. 6. pag. 298.) cit., hanc mutationem litteris reliquae scripturae omnino similibus esse factam, et nigredinem tantum atramenti prodere recentiorem manum (p. 41. not. 58.), id merum est commentum.

52) Q. *oc han ſiælff do i* etc.

53) Q. om. *hos — ſinum.*

54) *sun hans swærkir* hic esse legendum, recte, sine dubio, observavit Ihre, Diss. *Catalog. Reg. Svio-G.* p. 93.

55) Q. *födder.* Male.

56) Q. *han.*

57) Q. *han hafdhe mykith örlögh* medh *ſwerikis mannom oc wan iw alltiidh ſigher. oc han hafdhe* etc.

58) Q. *tha.*

59) Ihre (l. not. 54. c. p. 107.), cui applausit Fant (*Script. Rer. Svec.* T. 1. s. 1. p. 12. not. s), credidit pro *waxæ* legendum esse *waræ.*

6o) Q. *XXIII aar war* etc.

61) Q. add. *han.*

62) Q. *oc röntis* etc.

i) Rec. man. add. kanutus filius beati erici.

k) Quoque legi potest allnium *v.* alluinum, *non vero* Alluum, *ut legit* Nordin *(l. not. a. cit. p. 16.).*

l) Lege ericſberch.

Digitized by Google

röndes[63]) ſinu riki wæl. æn folkongær ([64]toko liff aff hanum. hans ſialfs maghær görðhe hanum þæt .i. gyæſtilren. oc .i. alwaſtrum liggær han. oc ær hans .e. giættit. at goðþo.

¶. Syutanði war Erekær[65]) *konongær*. han flydði ([66].i. noreghe. þre iæmlangæ. siðþæn wan han sweriki mæð swærði oc mæð sighær. oc war ([67]ſyu wintær konongær. oc war godþær. aar *konongær*. fore þy at .e. waru goð aar vm alt hans riki.[68]) mæðþæn han liffðhi. han ſtra ðoo .i. wiſingxſ .ö. oc liggær .i. warnem ([69]hos bröðrom ſinum oc ffrænðum.

¶. Attærtandi war. Ion. konongær ſwærkirſ sun. bærnſkær[70]) at alðri oc mykit goðwiliæþær. þre wint*ær*[71]) war han konongær. oc ſtra ðo .i. wiſingxſ.ö. alt sweriki harmæðhi hans döðhæ. ([72]mykit. at han skuldi eygh liwæ længær oc .i. alwaſtrum liggær han. ([73]oc .e. göme guð syal hans. ¶.[74])

rus iunior ſilius karoli regis sapiencia preditus et armis ſtrennuus hunc interfecerunt fulcones affines eius in bello geſtilreen et m) *aluaſtum* n) *Decimoſeptimo loco regnauit ericus* o) *qui fratribus ſuis interfectis* p) *hælgyarsaas a ſwerkero rege in norwegiam fugit* q) *et tandem regnum optinuit et VII annis regnauit in quibus per totum regnum magna fertilitas fuit hic wærnhem cum patre ſuo ſepultus eſt Decimooctauo loco* r) *regnauit iohannes filius ſwercheri iunioris hic bonus tribus annis regnauit et al-*

63) D. Sic scriptum est, non *röndis*. Cfr. l. not. 6. c. p. 42. not. 66.
64) Q. *ſlogho honom i hæel i gæſtilſreen mællan dala oc lena. oc han ligger i alwaſtrum ¶ Siwttande* etc.
65) Q. Man. rec. add. *arſæle*.
66) Q. *til norghe i thry aar Ok ſidhæn* etc.
67) Q. *ſidhæn ſiw aar konunger. oc han war* etc.
68) Q. add. *æ*.
69) Q. om. *hos — ffrænðum*.
70) Q. *barnſker*.
71) Q. *aar*.
72) Q. om. *mykit — længær*.
73) Q. om. *oc — hans*; add. vero: ¶ *Nittande war konung erik læſpe ſom aff honom ſintz i the ny kronika*; quibus demum rec., ut videtur, man. add. *hær i thæſſe ſame book*. Eiusmodi recentiorem historiam in illo libro, et quidem foll. *h XVI — i XXI*, fuisse scriptam, ex indice adhuc superstiti constat; ista vero folia sunt abrepta.
74) Cfr. not. 15. pag. 297. Spatium sex circiter linearum scripturae vacuum hic re-

m) *Benz. et Nord. male legunt* in.
n) *Adde:* ſepultus est.
o) *Rec. man. add.* nepos beati erici.
p) *Rec. man. in marg. adnot.* anno domini M° CC V°.
q) fuit *primum est scriptum; a rec. man. emend.*
r) *V.* loco *omiss. ipse add. scriba.*

Digitized by Google

waſtrum ſepultus eſt cum patre ſuo poſt iſtum regnauit s) *waldemarus et frater eius dominus magnus rex feliciter* t) *cui ſucceſſit byrgerus qui fratres ſuos interemit ſcilicet duces Ericum et valdemarum et poſtmodum* u) *vnanimiter electus fuit in regem ſweuorum et norwegie magnus filius ducis erici* v) *predicti* (x *qui regnauit annis XLVI* y) *ſed anno domini M° CCC° LXV° captus eſt per albertum magnopolenſem et poſt VII annos liberatus. Poſt captiuacionem Magni in diſcordia electus eſt dictus albertus qui regnum tenuit vſque ad annum domini M^m CCC^m LXXXIX^m et ipſo anno captiuatus ob innumeras iniurias ſuecis* z) *illatas cooperante domina Margareta regina olim norwegie relicta haquini regis norwegie filij magni regis ſuecie. Anno domini M° CCC° XCVI° electus eſt illuſtris princeps ericus filius ducis pomerannie in regem ſuecie dacie et norwegie. nam quo ad matrem originem duxit a regibus omnium trium regnorum.*

16.[1])

¶. Sighfriðær war fyrſti byſkupær sum hær com criſtnu .a. han ſſor aff ænglandi. oc hingæt. oc mærhtti[2]) hær þre kyrkyuſtæðhi oc wighþi. þre kyrkyugarðþæ. En ær .i.[3]) friggiærone.[4]) Annær .i. gyrem. Þriði ær .i. agniſtaðhum. oc for ſiðþæn .i. wæræntð. oc com þær criſtnu .a. oc liff ſit at rættum döðæ. oc .j. wæxyo hwilæſ ben hans. Æn hælhir[5]) ænglær toko

---

lictum est, ubi postea, sequenti historia Episcoporum Scarensium iam scripta, alia manus addidit adnotationem illam: *Nouerint vniuerſi* etc. quam, ne interrumpatur series adnotationum historicarum, infra exhibebimus (vide IV. 17.).

1) Rec. man. saec. XVII. add. titulum illum absurdum: *Christnä Biſcupär i Swerike*, quem Stj. in editione sua promulgavit.

2) Pro *mærkti*.

3) *ær* hic additum est, at solitis signis indicavit scriba, h. v. errato bis scriptam, ante praepositionem *i* esse legendam.

4) *friggiæroue* quoque legi potest.

5) Pro *hælghir*.

---

s) *Rec. man. add.* ericus III^us filius erici ſecundi (*Benz. et Nord. perperam legunt* ſancti; *Br.* Sed). Poſt.

t) *Benz. legit* feliciſſimus.

u) *Rec. man. add.* anno domini M° CCC XIX°.

v) *V.* erici *omiss. ipse add. scriba.*

x) *Sequentia addidit rec. manus.*

y) *In marg. add.* Regnante M (*i. e.* Magno) electus fuit filius eius Ericus ſed cito veneno interiit.

z) ſuecie *quoque legi potest.*

Digitized by Google

wiþ ſial hans oc förðþo hanæ til paradiſ. oc ær þæn ſæl. ær ſlikæ arwuðhis lön skal wp takæ ſum han tok.

¶. Annar war vnni ærchibiſcupær. han wighis .i. ænglanði. oc ſændis ſwa hingat. þa wildi hær ſwa noðhoght folk wiþ criſtnu takæ. oc[6]) þer toko biſcupin. oc tyrffðhu till banæ. mæð ſtenum. ſidþæn tok guð wiþ ſial hans. oc hælghir mæn.

¶. Þriðhi war aſtmuðær *biſcupær*. han ſatti fyrſt ſtaff oc ſtoll .i. skarum. oc hanum skötteſ bolſtaðhir. hær aff almænnighi. vtæn prowæſtu boll .a. mildu heðe. i. ſkarum liggær han.

¶. Fyarðþi war. ſtenfindær *biſcupær*. lætllatær man oc godhær drængær. oc ([7]han gat fyrſt comet ſit biſcuffdöme till rættæ lyðnu. oc .i. ſkarum liggær han.

¶. Fæmti war. Adalwarðær. gambli.

¶. Sætti war hin hælghi adalwarðþær vngi. han læth fyrſt grawæ grunwal vndir ſancta mariu kyrkyu .i. ſkarum oc þær liggær han .i. guz friðhi oc hælghræ mannæ.

¶. Syunði war. Roðolwarðær. aldræ þæghnæ wærſtær. þa waru .VII. boo till ſtaffs oc ſtols. oc hwart ſit bo afllæt. aff þæmmæ .VII.[8]) biſcupum. oc .j. skarum liggær han.

¶. Attunði war Rikulwær *biſcupær*. han war ænſkær at ædllum. oc .j. skarum liggær han.

¶. Niundi war hærwarðær *biſcupær* oc ænſkær han atti baði kono oc börn .i. ænglandi. oc lopp fra þem oc hit till lanz. oc war hær biſcuppær. oc öcte hwartti ſtaf ællær ſtoll. han ſankæði gull oc sylwær. oc ſtals swa hæðhæn oc attær .i. ænglanð till ſinnær kono oc till ſinnæ barnæ. 51

¶. Tiundi war ſtörbiorn *biſcupær*. han öcte myok ſtaff oc ſtoll. oc han

---

6) *at* legendum videtur. ordo solitis signis indicatus.
7) *gat han* scriptum est, at iustus verborum 8) *bo* hic additum at deletum est.

Digitized by Google

fullæðhi mykyt aff ſancta mariu kyrkyu .i. skarum þer waru ffyrſtu inföðer mæn. Adalwarðær vngi. oc ſtorbiorn. i. ſkarum liggær han.

¶. Ælliuppti wær. öðgrimbær *biſcupær*. han war goðær maðær oc ſniællær. þa war ſanctæ mariæ kyrkyæ fulkomæð .i. hans ðaghum. oc han wighði hanæ til. fæm pænningæ bla. af hwarium bonðæ.[9]) fore þy at þa gek erpænningær .i. alt götllanði. ællær ſkuldi gialdæ ſyu skiæpp*ur* hafræ. ællær. þrer bygs. oc i. ſkarum liggær han.

¶. Tofte[10]) war þæn goðhe *biſcupær* bændictær. ſlikær warð aldrigh till godgiærningæ. hwartti fyr ællær ſiðhæn. han tok ælliuwu. bo. oc læt nitan. han tok hafthundræð[11]) lanbo. oc læt hundræð. han læt ſcriuæ ſancta mariu kyrkyu korn. allæn. oc ſyðri kowæn. oc göræ han allæn. han gaff till half mark gulz. at liſtæ þen hoffoð tekn ſum þær æru .i. scriwæð han læt oc boæ öðbönnen hælghæ. oc kowæn han ſtanðær nu .i. han læt oc giæræ taflunæ. fore höghæ altæræ. han læt bo baði ſcrinin. oc röctæði hælghu domæ .i. þem. han lot göræ handinæ hælhu[12]) oc bo hanæ. oc læggiæ .i. hanæ hælhu domæ. han lot göræ bokinæ bono. Mæð hans raðhum com cantæbonæ till ſkaræ. oc hanæ köpte han mæð ſinum panningum. Bibliam lot han köppæ .i. ænglanði. oc gaf mariu kyrkiu .i. skarum. han lot göræ ſſiærðhunghin. af ſancta pætærs kyrkyu .i. skarum aff ſinum koſt. Flæſtæ þe pænningæ sum koſtæðþi ſancta nicholauſſæ kyrkyu .i. skarum. læt han till. oc han war þerræ gilbroðær. han gaff ſancta nicholaouſæ kyrkyu baðær clocconær. han gaf baðær clocconær til Erexbiærghs. han læt göræ kyrkynæ .i. götalum. oc bo hanæ. han læt göræ. kyrkiunæ .i. agniſtaðhum. oc bo hanæ. han læt göræ kyrkiunæ .i. dimum oc bo hanæ. han læt göræ kyrkynæ .i. wighni oc bo hanæ. oc han wighþi hanæ. vtæn hwan pænnigh. hwar sum han for vm ſit biſcupſ döme. oc ſa nokot affat þæs guði ([13]skuldi. mæð þiænæ. þa halpp han mæð ſinum pænningum. mannillikæ oc ærllikæ. I. mædal wplanðum gaf han baðhi cloccor oc bökær oc scruð. han læt oc

---

9) *bonæ* primum fuit scriptum.
10) Litt. *f* scalpro mutata in *l*. Pro *tolſte*.
11) Pro *hælſthundræð*.
12) *hælyu* primum fuit scriptum. Pro *hælghu*.
13) *mæð þianæ skuldi. mæð þiænæ*. scriptum est, at solitis signis indicavit scriba v. *skuldi* ante verba *mæð þiænæ* errato repetita, esse legendam.

Digitized by Google

bror göræ. han læt göræ. bronæ .i. oſee. Adþræ .i. offruð. oc þriðiu .i. ffrawæðhi. Fyærðhu biæcnæbro.[14]) oc Fæmtu. wllærwis bro. han læt broæ twar raſtir aff tiwidhi. oc enæ raſt aff wæturſwidhi. oc enæ raſt aff hökeſaſi. eigh tok han meræ æn. fæm pænningæ bla. aff hwarium bondæ ællær fæm skyæppur haffræ. ællær þrer bygx. Æn ingin. man þæffæ hems. ffar hans goðgiærningær allær tallt. vtæn guð ſyalwær. sum han ſtyrðhi þær till. þy. hwaru leffðhe han æptir ſic ffæ oc pænningæ. ſtor ſilſkar oc margh[15]) ðyurſhorn. klæði oc graſkin swa margh sum tyghu hæſtær gatu mæſt droghet .i. goðho fore. Æn fylhþy[16]) þy fæm liffpunð sylff. þyt hwaru gaff han fatökom manum sit bröð vſparllikæ. oc clæði baðhi. swa ſum guð löne ſyal hanſ hallær[17]) ſinær godgiærningær. oc .i. mariu kyrkiu .i. skarum liggær han.

¶. Þrættandi war *biſcupær* iærppulwær. han war föddær .j. hwærwi han com fyrſtæ ſinni tyundæ aff bondom biſcupi. þa• fek han domæ til a þingi. fyrſt þa þing haffðþis. oc hiolz widð afkubæk.

¶. Fyurtandi war. Ion hyrnnæ warſkær man oc þærſſlik*ær* allum mannum.

¶. Fæmtandi war w*æ*rnarðær mykin þægn gaff baðhi rikum oc fatökom.

¶ Sexſtandi war *biſcupær* bændikt vngi. han ſamnæðhi h*æ*rwapn brynn- 52
iur. oc skyoldæ. oc skiþpæðhi swa ſtafwi oc ſtole. harðær oc braþær war han baðhi wið lekæ oc lærðæ. myok ödðes eghn badhi ſtafs oc ſtols .i. hans daghum. j. vpplandum do han oc .j. warnemh liggær han.

¶. Syutandi war ſtenar *biſcupær*. öſtgözkær at æðlum. godwiliæðþær. man. Æn lærðir mæn. æghu ([18]goz biðiæ syal hans. fore þy at han ffrælſæðhi þem wæl. mæð allum ærllikum lottom. ¶.[19])

---

14) *biætnæbro* quoque legi potest.
15) Sk. Bur. et Br. legunt *mangh*.
16) Pro *fylghþy* v. *fylghþi*.
17) Pro *allær*.
18) Forte legendum: *guþ biðiæ fore syal* etc. 6o. et Stj. pro *goz* habent *gott*; Sk. *godh*.
19) Spatium sex fere linearum scripturae vacuum hic relictum est. Cfr. not. 15. pag. 297.

Digitized by Google

17.[1])

50 Nouerint vniuerſi quod dominuſ papa. Cardinales. Archiepiſcopi. et Epiſcopi Relaxant omnibus benefactoribus domus ſancti iohannis babtiſte. vere penitentibus et confeſſis .XX. IIII^{or}. carenaſ. ac VII. partem peccancium de iniuncta eiſ penitencia Inſuper particeps erunt. miſſarum. oracionum. elemoſinarum. ceterorum que beneficiorum que fiunt in domibus noſtri ordinis vltra mare. ſeu citra mare. per mundum vniuerſum. procuratoreſ vero fideles conſimileſ indulgenciaſ conſequantur.

18.

52 1. ¶. Giwær madær manni þyufffak. ær eigh .i. handum takit. eyg or huſum dræghit. oc engin laghæ lezn .a. wæri ſik mæð twæni tylftum. oc .II. forredhum. oc swæri hwar ſinlæſtum. Ær .i. handum takit. or huſum dræghit. laghæ lezn .a. komen. wæri witulös. þæt ſkal .VII. *mæn* aff næmpðin*ni*. swæriæ. at þæt war eig .i. hand*um* takit. eygh or huſum dræghit engin laghæ lezn .a. komen. oc þy .a. han eig witulöf at wæræ. Siðþæn wæri han ſic ſialwær mæð twæni tylfftum.

2. ¶. Næmpdæ madær .a. hwat han hældær wil þæt mal wæriæ ællær ffællæ. Wil han hwartti þæt. þa swæri en witulöfæn eð. biði swa fær guð hol. oc syu mænnum aff nempð. at han weth han hwartti þyuff ællær orðþyff. Siðþæn þa[2]) wæri ſik ſialwær. mæð twæni tylfftum. oc .II. forredhum. oc swæri hwar ſinlæſtum. sum lagh sighiæ.

3. ¶. Fuldær þyuwffnæðþær.[3]) þæt ær .II. öræ. ællær .II. meræ.

---

18. 1 = *II. þB. 1, 2.*
2 = *II. þB. 2.*
3 = *II. þB. 3.*

---

1) Cfr. not. 74. pagg. 303, 304.
2) Loco litt. *þ* primum scriptum fuit *w*.
3) *þyuwær* primum fuit scriptum; at litt. *ær* tribus lineolis circumscriptae sunt, et litt. *ffiæðþær* illico additae. Cfr. Tab. V.

Digitized by Google

4. ¶ Hwar sum ſtiæl .II. ör*æ*. ællær .II. ör*um*. meræ. þa wæri ſik mæð samu laghum. sum ffyr war ſaght.

5. ¶. ſtiæl til halff mark. ællær *halff* m*ark* meræ. Wærðær .i. hanðum.[4]) or huſum dræghit. ælla*r* laghæ lezn .a. comen. þa hængin þær ffore. oc eig ma ffor minnæ hængiæ æn *halff* m*ark*. Æghi malſeghænd*i* walð löſn at takæ ælla*r* hængiæ.

6. ¶. Eigh ma liff latæ þaghær til laghæ lægs. vtæn böte ſum lagh ſighiæ .VIII. örtoghom minnæ æn .IIII^or^. m*arkær* .i. þre ſtaði.

7. ¶. ſtiællæ flere ſamæn til *halff* m*ark* ællæ*r* *halff* m*ark* meræ oc wærþæ allir ffanghnir. þa hængi oc allir. Æn þe ſum eyg ær .i. handum takit. þa wæri ſic mæð .II. tylfftum. ([5]ælla*r* böte .III. IX. m*arkær*.

8. ¶. hwar sum lætær fullæn þyuff löſæn. böte. **[6]) m*arkær*.

9. ¶. ſtiæll maðþ*ær* combær eyg hem vndir laſſ oc lykki. wærðþ*ær* fyrræ fangin. þa gialdi ſinæ pænningæ fore. oc huſffru wæri ſaclöſ þær aff.

10. ¶. Bo hans ſkal swa ſkiptæſ. æn hans huſffru ær ſaklöſ. þa ſkal konæ hans takæ ſkipti ſit ſum lagh ſighiæ. Siðæn bondæns lot ſkiptæ i. tu. hawi halft hans arwær. oc halft ſkiptiſ .i. þry. tak*ær* en lot malſeghænðin. annæn. hæræ*æ*ð. oc þriðiæ konongær.

11. ¶. I. allum þyufnæði baðþi .i. huinzku. oc allu. þa gialdi .e. malſeghændænum fyrſt attær skaðæn mæð fornum eðþe aff vſkiptu.

12. ¶. eig æru flere malſeghænd*ær* þær at. Æn þæn sum han far mæð ſinu. oc ([7]han wærðær grippin mæð. kyænnæ flere mæn sit þær inni mæð

---

4 = II. þB. 2. fin.
5 = II. þB. 5, 3; III. 145.
6 = II. þB. 7, 8.
7 = II. þB. 6; III. 145.
9, 10 = II. þB. 9.
11, 12 = II. þB. 10.

---

4) Adde *takit*.
5) Verba: *ællær böte .III. IX.* sunt deleta, forte a rec. man. Pro *III. IX. markær* legendum quidem videtur *XI. markær*, vel *fullæ þiufsbötær* (Cfr. II. þB. 6, 8; III. 145.); attamen XXVII marcarum mulcta alio quoque loco commemoratur, not. 22. pag. 57.
6) Lacuna hic est facta. Cfr. II. þB. 30. fin, 31.
7) *wærðær han* scriptum est, at iustus verborum ordo solitis signis indicatus.

Digitized by Google

þem ær grippin ær. þa winni til ſins mæð .XII. mannæ eðþe. oc eig flere malſeghænðær. Æn þæn ſum mæð ſinu hawir takit.

13. ¶. Nu bær hufffru ſak. at hun ſtal mæð bonðæ ſinum. þa ſkulu hænnær malſmæn þer skyllæſter æru. hanæ wæriæ mæð .II. tylſtom. biðiæ ſwa ſær guð hol. at hun eig ſtal. oc eig ſtolet nöte.[8])

19.[1])

56 Magnus ſweæ konongær oc götæ mæð guz naðum. ſændir allum þem mannum ær þættæ breff ſe oc horæ.[2]) guðz kwæðiu oc ſinæ nað.[3]) Vir kyænnums þær vidþær. at aff þæt walð[4]) guð hawir hos[5]) .i. skippæt. hörer hos[6]) þæt at huxæ oc ſtadwæ. ær guz vari heðþær. oc þerræ mannæ þærwir ſum[7]) rikit byggiæ.

1. En hær hawir wærit .i. wart riki en vſiðþær længi. at allir þer mæn vm rikit faræ. aldrigh æru þer ſwa rikir. at þer williæ eigh giſtæ[8]) fatökræ mannæ hus. oc allæn ſin coſt hawæ vtæn pæningæ. oc nötæ þæt vp enæ littlæ ſtunð. ær hin fatöke[9]) hawir længi[10]) arwuðþæt fore. Oc mæþ þy at aff slicum vſið. combær baþi oft mykil liffins wadþi. oc swa ſiallinnær. þæ[11]) hawm wir þæt sua ſkippæt. mæð ſniælræ[12]) mannæ raðþi. baði biſkuppæ. oc ſwa annaræ ærllika mannæ. At allir wæghfarændæ mæn skulu sialwir fær[13]) koſt radþæ. oc ingin ſkal þær ſkullughær wæræ till[14]) þem nokot[15]) at giwæ. Oc þær till at þættæ matti ([16]hældær haldæs. þa

---

13 = II. þB. 11. *19: 1 = II. Add. 6.*

---

8) Sequitur foll. 53 — 55. et in principio fol. 56. cum titulo: *All þæſſi mal æru konongs Ezöre*, tractatus de criminibus violati Regii iuramenti, qui convenit cum II. Add. 7. iis exceptis, quae ibi sunt adnotata.
1) H. habet rubricam: *vm ſtaþua konong magnoſa.*
2) Pro *höræ.* H. om. *oc horæ.*
3) H. om. *nað.*
4) H. add. *ær.*
5) D. Pro *h* primum scriptum est *o.* H. *os.*
6) H. *os.*
7) H. *ær.*
8) H. add. *i.*
9) D. *fatöker* primum fuit scriptum.
10) H. om. *længi.*
11) H. *þa.*
12) H. *ſnilra.*
13) H. *ſæ.*
14) D. *wæræ* hic additum est, at lineolis inductum. H. om. *till.*
15) H. add. *wætta.*
16) H. *haldæs ſwa myklu hælder.*

Digitized by Google

wilium wir at en maþær. ſkippiſ til .i. hwarium by. þæn ſæliæ ſkal wæghfarendæ mannum. þæt þer wiðþær þurwu. ællær oc[17]) till annaræ mannæ rættæ. þerræ þær þem ſſar þæt þer wiðþær þuruu fore þerræ pæningæ.[18]) En væghfarande[19]) man wærþær rættær til manz. oc wil þæn eigh ær han ær rættær til. hanum ſæliæ þærwir ſinær. böte .III. *markær* .I.[20]) *konongi* oc .I. væghfarændæ *manni* þem eigh ſek ſinær þaruir.[21]) Æn. þridiæ ſkiptiſ .i. twa löte. taki .XVI. örtoghær. hæræð. oc .VIII. örtoghær rættærin. ([22]Hwar hærædhöfðenge skipi rætæræ .i. ſinu hæræði. ællær böte *konongi* .III. *markær*. Viliæ[23]) eigh böndær wiþær takæ. böte hwar .VIII. örtoghær. Rætti eigh meræ .a. en bondæ æn twa hæſtæ. oc ſæli baðþi höö oc korn oc allær ſinær þærwir for ſinæ pænningæ. Æn þa rættærin wil hwarti wæghfarændæ *manni* af ſinu ſæliæ oc ([24]eig til annarſ rættæ.[25]) mæð þy at han ær waldughæri æn annar. þa böte oc ſwa mykllu meræ fore brut ſin. oc wæri þæt ſex *markær*. ([26]II. *konongi*. II. hæræði. oc .II. wæghfarændæ. manni. Æn þa æn þer þrættæ ſin .i. mællum. rættærin. ([27]wæghfarendi *mannin* oc þæn ſum ([28]til ær rættær. oc ſighær hwar annæn eig hawæ ræth görth[29]) adrum.[30]) þa ſætium wir ([31]þem allæ til fiærðhunſ nempð aff hæræðinu til wærn. mæþ ([32]þem ſkiælum. at wæghfarændi *mannin* lyſti fore grannum. ællær for ſkiælicum *mannum* af hærædþinu. þa han 57 bort ffoor. at han fek eigh ſinær þarwir at köpæ .i. ſlikum. by. ([33]for ſinæ

---

17) H. om. *oc.*
18) H. hic inserit ea, quae in textu infra sequuntur: *Huar hæraz höþingi — atta örtogher.* Cfr. not. 22.
19) H. sic. D. *fæghfarændæ.*
20) D. *II.* scriptum, at alterum *I* deletum est. H. *twar*; male.
21) H. sic. D. *pæwir.*
22) H. habet verba: *Huar — örtogher* ante periodum in textu proxime antecedentem. Cfr. not. 18. supra. Sequentia vero ita habet: *oc han ſkal oc wæghfarandi manni fa þaruir ſinar. firi hans pænninga. Æn þa en rættarin* etc.
23) H. *wil.*
24) D. *til annarf rættæ eig.* scriptum est, at iustus locus v. *eig* solitis signis indicatus. H. om. *eig.*
25) H. add. *þa.*
26) H. *twar marker kononge. oc tvar marker hæradþi oc tuar marker wæghfarandi manni.*
27) H. *oc wæghfarandi maþer.*
28) H. *wæghfarandi madþer wardþer rættir til. oc ſigher* etc.
29) D. *gördh* primum fuit scriptum.
30) H. om. *adrum.*
31) H. *rættaranum. oc ſua þem ær wæghfarandi madþer callas væra rættir til fiærdþungs næmpd af hæraþi* etc.
32) H. *þe ſkiæl. æn wæghfarandi maþer lyſti þæt laghlika. þa han bort for. annattuæggiæ firi grannum. ællær firi tryggum hæraz manni. at han ſek* etc.
33) H. om. *for ſinæ pænningæ.*

Digitized by Google

pænningæ. Æn þæt ær oc swa stund*um*. at mæn williæ off dyrt sit gooz sæliæ wæghfarændæ mannum. oc þy. wilium wir at wæghfarænd*æ manni*[34]) sælis sinær þærwir. swa sum almænnilik[35]) köpp *ær* .i. landenu. oc þa æn nokor ær þæn. ær þæt wil hemulikæ takæ til sin. at köppæ þæt in. ær han hawir eig sialw*ær*. oc han matti wæghfarænd*æ mannum* vtt sæliæ. þa sæli han sum dyræst gitær han. swa þyt hwaru at sylghæ ma. Nu fore þy. at þæt ær ingti at sættiæ rættin. vtæn ([36]at han haldis æptir. þa wilium wir þæssæ waræ skippæn swa wiþ*ær* lagh festæ. at hwar sum tak*ær* nokot wtæn þæss williæ sum .a. þa wilium wir. at þæn takis linlikæ. vtæn barðaghæ. oc forəs os. swa þyt hwaru. at han hawi dagh. vm sæx vkur. at bötæ .XL. m*arkær* fore ranith. þæt han giærþi. oc þa æn han böter[37]) eigh .XL. m*arkær* i. þem sæx vikum[38]) þa wilium wir at han foresf os. Þæssæ .XL. m*arkær* skulu skiptæs .i. þre löte. tak*ær* en lot k*onongær*. annæn. hæræð. oc[39]) þriðiæ þæn sum ranit war wið gört. Wærðær þæt swa. at þæn sum rænt hawir flyr vndan. oc skiærs up buðkaflli. buðþæs hæræðinu. at takæ þæn man. hwar sum eig combær till böte .III. m*arkær*. Wærðar þæt oc swa at nokor skiær vp budkafllæ. vskiælikæ. oc[39]) faræ mæn æptir hans orðom wiliæ takæ man saklösæn. böte .III. m*arkær* þæn vp skar. æn þyt hwaru at þer fangæ eigh mannin. þa æn han wærðær fangin. oc saar han sipæn siærðungs nemð for sik. at ([40]han ær saklös. þa böte þæn ær buðkafllæ vp skar. ællær þæn fyrst förþe .XII. m*arkær*. taki .IIII. ([41]k*onongær*. IIII[or]. hæræð.[42]) oc .IIII.[43]) þæn[44]) vskiælikæ warð[45]) takin. Æn þem allæ ær fulghdu af hæræðinu[46]) til at takæ han. þa gifwm wir saklösæ. Flyr þæn[47]) bort undæn ([48]sum slik sak wærdær[49]) giuin. þa scal hanum en rumæn dagh giwæ. til answaræ. at comæ. af þem daghi. scal han hawæ manæðæ

---

34) *mannum* quoque legi potest. Sic H.
35) H. *almænnelikt*.
36) H. om. *at han*.
37) H. *böte*.
38) H. *vkum*.
39) H. om. *oc*.
40) D. *ær saklös han*. scriptum est, at consueto modo emendatum.
41) H. marker *kononger oc .IIII.* etc.
42) H. sic. D. *hæræði*.
43) H. add. *marker*.
44) H. sic. D. *þem*.
45) H. *war*.
46) H. *hæradþi*.
47) D. *han* primum scripto at deleto, v. *þæn* supra lineam addidit scriba.
48) H. *ær nokor slik* etc.
49) D. Primum *r* omiss. ipse add. scriba.

Digitized by Google

fræſt. at bötæ ſwa mykith. ſum ſyr ær ſaght. æn han falz. ællær wæri ſiþæn vtlæghær. Wærdær oc ſwa at nokor þæn ær ſandær[50]) at ſlikri gærningh. hörer nokrum hærræ til .i. landinu. oc[51]) haldær þæn hærræn hanum ſiþæn han far wart bref. at han ſcal ([52]þæn ſamæ•bort lætæ. vm ſiughrtan nættær. böte .XL. *markær*. Ællær wæri ſic mæð ſinum en eð. Æn þa æn nokor annar *madþær*[53]) haldær hanum. æn þyt hwaru. at han eygh wart broff far. þa böte þyt hwaru .XL. *markær*. Þæt wærdær oc swa oft. at þæn[54]) ſum giarðinæ[55]) gior. at han callær ſik adþru nampni. æn han heter. oc ſlæppær swa vndæn. oc annar *madþær*[56]) wærðær takin for han. þæn eygh til görðe. þæn sum[57]) ſwa wærðær takin. han skal wæriæ ſic mæð .XII. *mannum* þem han war þa mæð. ær giarninggin ſix görð[58]) wæræ. Far madær eigh födþo hwarti mæð bön ([59]ællær mæð pænninghum. ærw þær til witni. þa lofwm wir hanum at takæ ſwa mykit. ſum han ma fær fyrſtum hiælppæ mæð. oc giældi swa mykit fore. ſum ([60]almænnilik köpp ær .a. Mæð þy. at þæt ær oc wæl wærðhughut. at þer hawi meræ frælſi sum wærðughir[61]) æru. swa oc þer ſum meræ ærwðæ for os. þa takum wir vndæn þæſſi giſtnigh.[62]) fyrſt allæ varæ[63]) garðæ. swa biſkupæ. 58
oc riddæræ. oc ſwenæ til wapn. ſwa at þer ſkulu ingæ ſkulð bæræ. þær til. æntiggiæ[64]) giwæ ællær ſæliæ. vtæn[65]) þer ſialwer wiliæ.[66])

2. Ellighær wilium wir oc þy mal ær war faðir skippæði rikinu til frælſis. oc til naðþæ. attær nyæ. oc feſtum þem mæð wart walð. oc warum ed-

---

2 = *II. Add. 7; Orb. 1: 6, 13, 7, 3, 4, 2, 9.*

---

50) Pro *ſandær ær*. Sic H. Cfr. not. 3. pag. 285.
51) H. om. *oc*.
52) H. *han bort* etc.
53) H. om. *madþær*.
54) D. Loco litt. *þ* antea scriptum est *s*.
55) H. *gærningena*.
56) H. *man*.
57) H. om. *sum*.
58) H. *gör*.
59) H. *oc egh pænningum* etc.
60) H. *almænnilikt ær köp a*.
61) H. *wærdþughari*.
62) H. *giſtning*.
63) H. *warþæ*. Male.
64) H. *annattvæggiæ*.
65) H. *um*. Male.
66) H. hic perperam inserit verba: *Viðþæſſa væræ ſkipan — prouæſt ioon*, quae ad finem huius edicti pertinent. Cfr. nott. 96, 5. pag. 315.

Digitized by Google

ðe. oc aldræ þerræ ([67]fræmſtu mannæ .i. rikinu æru.[68]) Et ær þæt. at hwar ſum huggær. allær dræppær nokon .i. ([69]ſit ſialff hus. ællær annars manz hus.[70]) þa ſkal alt þæt han .a. skiptæs .i. þre.[71]) lötte. takær en konongær. annæn hæræð. þriðiæ ſacſökie.[72]) oc þæn sum giærðinæ[73]) görðe.[74]) ſe vtlaghðær .e. til þæn biðær fore hanum. ær han hawir brutit wiðær. oc böte os ſiðæn .XL. markær. Slikæ ſamu hæmð ſculu[75]) allir þer hawæ. ([76]ſum quindi walföræ. ællær dræppær. ſarghær .i. kyrkyu. kyrkygarðhum. ællær .a. þingum. ællær ([77]gangær .a. gruð. oc göræ ſæth. ællær takær[78]) man fore annarſ manz giærð. ællær huggær[79]) lim af manni. oc at þæſſi war ſkipæn mati enæ lunð hallæs iwir alt rikit. þa wilium wir. at hwar sum ffaar at giæræ ([80]aff þæſſum nokot nu æru vptalð. at han wæriſ annattwæggiæ mæð[81]) alðri hæræðz næmpð. ællær fællis. oc hwar ſum faar at göræ nokot ([82]af þæſſum nv ærv vp talð. þa skal han alðrigh frið ffa. fyr æn ([83]han þæn ſami biðær fore hanum sum huſit atti. ær giærningin ær giorð .i.

3. Ellighær mæðær[84]) þy at þæt ær wæl wærðuct. at þer sum os ſylghiæ frammarmer baðþi mæð raðhum oc hialpp. at þer hawi mere æru. þa giwm wir allæ waræ mæn. oc wars kyæræ broðþorf bænðigs. oc allæ þerræ brytiæ. oc lanbo. oc allæ þa .i.[85]) þerræ goz æru liðughæ. af allum[86]) konongſlicum ræt. swa oc allæ ærkibiſcupſins ſwenæ oc allæ biſcupænnæ[87]) swenæ. Wiir wilium oc at allir þer mæn ær ([88]mæð örs þiænæ. at þer hawi þæt ſamæ frælſi. hwem ſum þer þianæ hælſt.

---

67) D. *mannæ fræmſtu* scriptum, at solitis signis emendatum.
68) H. om. *æru.*
69) H. *ſiæſſins* (lege *ſiælſſins*).
70) H. om. *hus.*
71) D. *þry* primum fuit scriptum.
72) H. *ſakſökiænum.*
73) H. *gærningenæ.*
74) H. sic. D. add. *oc.*
75) H. add. *oc.*
76) H. *ær waldföræ quindi. ællær dræpær. ællær ſarghær i kirkium. ællær .i. kirkiu gardþum* etc.
77) H. *ganga* (pro *ganga a*, cfr. not. 26. pag. 12.) *gruð* etc.
78) H. *takæ.*
79) H. *hugga.*
80) H. *nokot af þæſſum ſum nu* etc.
81) H. sic. D. om. *mæð.*
82) H. *þætta ſum nu ær vp talt.*
83) H. *þæn bidþer* etc.
84) H. *mæþ.*
85) H. om. *i.*
86) H. om. *allum.*
87) H. sic. D. *buſcupænnæ.*
88) H. *örs hauæ. at þeer hawin* etc.

Digitized by Google

4. Wir hawm oc swa ſkippæt. at ingin þæn. ær læn hawir. læggi nokor alagh .a. böndær. ællær þunggæ. swa wiſt[89]) han vil eygh ſin læn miſtæ. vtæn þæt ſe þerræ goðwili. Wir ſiribiuðum oc þæt at böndær giæri[90]) eigh gengiærð. lænſmannum. vtæn þer ſialwer wili. eigh hællær ([91]þa þingæs æn vtæn þingh. Wir wilium oc at ingin man taki sær ſkyuth af bondom. vtæn han hawi wart breff þær til. hwar ([92]ællighæs takær skyut af bondom. oc faar han nokræ acomo af eghændænum. þa ſe hun vgilð. oc wærðær han fangin. þa löſe ſik. swa[93]) ſum eghændæns dombær ær til. oc þæs ær æmni ær[94]) fangin ær. Læggium þy hær harðæ ræfft wiðær. at flæſtir þer swa takæ. ([95]æru ſwa hærðiſ löſer. at þer vandæ eigh hwat bonden faar ſit attær. ællær eigh. æn þer gittæ ſyſt mæð ſinær þarwir oc syſlur.

5. ([96]Wið þæſſæ waræ skippæn waru wiðær mangir ærllikir mæn. oc gawu þær ia til. oc sworo at þer ſculðu hanæ haldæ. oc ſtærkiæ[97]) mæð alt þæt þer gatu. þær waru wiðær biſcupær. Iacuppær ærchibiſcupær af vpſalum. Biſcupp anundær af ſtrængiænæſ. Biſcup kyætil af finlanði. Biſcup aſzur af wæxſio. þær waru oc[98]) wið ridðærær. ffyrſt war Brodþer. Bændictær. hærra vlwar karlſſun. hærræ bændict[99]) laghman. Magnus ionſſun. Swantæpulkær. Vlwar hungerſſun.[100]) Anundær harals ſun.[1]) Knutær mattioſſun. Rörikær alguzſſun. Karl haralſſun. Thorſten hunwizſſun. Bændict[99]) Ionſſun. Rangwaldær[2]) ræwær. Ranwaldær[3]) Ingæſſun. Bryniulwær botillærſſun.[4]) þær war oc wið hæræ pætær war kanceler. hærræ bændict[99]) ærchidiakn af vpſalum. Prowæſt ([5]andreſ. oc Prowæſt Ion. Nu þær till at

---

4 = II. Orb. 1: 15; III. 71.

---

89) H. add. *ſum.*
90) H. *giærin.*
91) H. *i þing tima. æn vtan þæt. Uir* etc.
92) H. *ællær takær. ſaar han acomo nokra af eghandæ* etc.
93) H. om. *swa.*
94) H. *ſum.*
95) H. *ær ſwa hærði löſer.*
96) Quae hic sequuntur: *Wið — Prowæſt Ion*, H. supra inserit. Cfr. not. 66. pag. 313.
97) H. *ſtyrkiæ.*
98) H. om. *oc.*
99) H. *bændictær.*
100) H. *hulmgers ſun.*
1) H. sic. D. *karlſſun.*
2) H. *Raguældær.*
3) H. *Ragwaldær.*
4) H. *potella ſun.*
5) H. *andrös. oc ſwa prouæſt ioon. Ellighær wilium wir* etc. Cfr. not. 66. pag. 313.

Digitized by Google

þæſſi mal ær wir hawm nu vp talt. mattu hawæ fullæ fæſtu. þa lætum wir wart inſighlli fore þættæ bref fættiæ. Oc war þættæ skippæt. oc scriwæt .i. alnu æptir warf hærræ fözllo ðagh.[6]) þuſæn arum. oc tu hundræð. oc attatighi. oc fæm arum.[7])

20.[1])

66 1. Sittær nokkædrumb*ær* ællær nokkæ konæ williæ igh a legho gangæ. giær igh sæð eigh skath oc skuldir. kræffw*ær* bonde han til legho manz ællær hanæ til leghokono. hwar þem hyſir ([2]ſidþen ællær oc hallær þ*er* æru krawd*er*.[3]) hæti[4]) ſinum .III. XVI. örtogh*um*.

2. ¶. þær ſum rættir ældærær æru. wærþæ þ*er* bardþer[5]) fa aldrigh ræt a sær. hællær huzſtr*u*kin huſkonæ.

3. ¶. Ser madþ*ær* fulkomæn[6]) ældæræ. calli til ſic ſinæ gr*a*nnæ. twa ællær þre. ſum han vitnæ at væræ sannæn ældæræ. före han ſidþæn ſinum hærædzhöf*þ*ingæ at ſaklöſo. oc han pröwe hans ſkyal. sidþen skiæri hærædzhöf*þ*ingi þing vp. oc höre vitni hans. Ær han[7]) skiælik*ær*[8]) wæri ſaklös. Ær han eigh ſaklös. þa huſtryki han. oc ſe þæn[9]) ſaklös ær han förþe.

4. ¶. laghmadþ*ær* æghær lanzkylð aff mohæræþ[10]) þæt ær fæm tyugh nöt hwær fiardþæ ar. ¶.[11])

20: 1 — 3 = II. UtgB. 29.

---

6) H. *födzlo tima.*
7) D. Sequuntur foll. 59 — 65. et in principio fol. 66. Lydekini adnotationes, quas supra pagg. 257 — 281. exhibuimus.
1) Haec ad calcem excerptorum Lydekini (cfr. not. 7. praeced.) sunt adnotata.
2) *ællær ſidþen hallær* primum est scriptum, at .v. *oc* omiss. ipse addidit, verborumque ordinem solitis signis indicavit scriba.
3) Membrana hoc loco ita est perforata, ut de litt. *awd*er fragmenta tantum exstent.
4) V. *hæti*, in extrema folii parte scripta, extrita est; litt. *hæ* vero renovavit rec. man. Adde *wið*.
5) Litt. *er* sunt extritae.
6) Litt. *æn* extritae.
7) V. *han* extrita; a rec. man. renovata.
8) Cfr. not. 31. pag. 222.
9) Sic recte, ut videtur, legit 60. Verba *ſe þæn* autem sunt extrita, et a rec. man. mut. in *eg*.
10) Litt. *hæræþ* fere extritae, rec. man. mut. sunt in *häraz*.
11) Hoc signum indicare videtur scribam quaedam hic addere sibi proposuisse. — Altera pagina fol. 66. continet adnotationes quasdam huc non pertinentes. Cfr. Praef.

Digitized by Google

21.[1])

1. De quolibet genere anone debet decimari et qui non ſeparauerit ([2]decimam totam de anona ſua et poſuerit per ſe. vel non ſeparauerit quodlibet genus abinuicem.[3]) Emendat[4]) Epiſcopo .XVI. ſolidos. ſimiliter Regi et[5]) prouincie. 67

2. Item si[6]) non ([7]defert decimam ad Eccleſiam[8]) ante purificacionem. si inpedituſ fuerit ſuper hoc. purget se cum .VII. nempdariiſ vel ([9].XVI. ſolidos emendat.[10]) actori. tantum. ([11]Si vero inpeditus fuerit ([12]qui non ſoluerit plene.[13]) purget ſe cum ([14]ſuo nempdario ſe ipſo et ſuo vicino vel emendat[15]) .VIII. ſolidos actori. tantum. cum ſupplecione decime. Et ſi non ſatiffecerit jn vtroque caſu[16]) ante paſcha ſit[17]) interdictus donec ſatiffecerit de vtroque ([18]Debet eciam scribi quantum quiſ decimauerit.[19])

3. Item ſi[20]) quiſ legittime conuictuſ et[21]) jnterdictus contumaciter depulerit[22]) parochiam[23]) de Eccleſia.[24]) emendat Epiſcopo .III. marcas. pro prima repulſione. Pro secunda vero[25]) marcam.[26]) aliam Regi. terciam pro-

---

1 = II. KkB. 36; III. 1. 5, 6.
2 = I. Bryn. 1; II. KkB. 37, 38; III. 3 = II. KkB. 47.

---

1) O. hic habet titulum: *Statuta generalia dicta kirkiobalker*, cui alia forte manus addidit: *eccleſie ſcarenſis.* In ligamento autem eiusdem codicis inscriptus est titulus: *Statuta generalia ſcarenſis eccleſie.*
2) E. *decimas totas.* O. *decimam ab anona propria et repoſuerit* etc.
3) O. add. *vt ſiligo ſit per ſe ordeum per ſe et auena per ſe.*
4) E. O. *emendabit.*
5) O. *ſimiliter.*
6) O. *qui.*
7) E. O. *portauerit decimas.*
8) E. *eccleſias.*
9) E. *cum XVI ſolidis.*
10) E. *emendet.* O. *emendabit.* Et sic in sequentibus fere ubique.
11) O. *Item Si vero quis inpeditus* etc.
12) E. O. *quod non ſoluit.*
13) O. add. *decimas.*
14) O. *vno nempdario cum ſe ipſo et proximo vicino* etc.
15) E. *emendabit.* O. *ſoluet.*
16) O. add. *ſcilicet de ſupplecione et emenda.*
17) O. add. *tunc.*
18) O. *Item debet* etc.
19) E. *decimauerit* mutatum in *decimabit.* O. *apportauerit.*
20) E. O. sic. D. om. *ſi.*
21) O. *uel.*
22) E. O. *repulerit.*
23) O. *parrochianos.*
24) O. add. *uel miſſa.*
25) O. add. *vnam.*
26) O. add. *epiſcopo*; recte. E. add. *eccleſie*; male. Cfr. II. KkB. 47.

Digitized by Google

uincie. Pro tercia vero[27]) .IX. marcas Regi. IX. parochie.[28]) et IX. prouincie.

4. Item si quis legittime conuictus[29]) et[30]) interdictus Eccleſiam intrauerit vel carneſ commederit vel fregerit aliquem diem sibi iniunctum in penitencia pupplica.[31]) Emendat Epiſcopo .III. marcas. et similiter pro quolibet ([32]reſiduo ([33]quod dicitur ſc*rip*tæbrut.

5. Item si quis iurauerit .a. principio aduentus[34]) vſque ad[35]) octauam Epiphanie. vel[36]) a[37]) .LXX^ma. vſque ad dominicam[38]) quaſi modo geniti vel in feſtiuiſ diebus vel ieiunandis.[39]) Emendat Epiſcopo .XVI. ſolidos. similiter Regi. et[40]) prouincie. niſi caſualiter et non voluntarie quiſ ledatur. vel niſi[41]) redimere voluerit ([42]per iuramentum. pecora ſua que commederant[43]) segeteſ alicuius. vel niſi quiſ conuincere velit[44]) de furtu[45]) aliquem.

6. Item siquis wlnerauerit aliquem .a. vigilia natiuitatis[46]) vſque ad octauam Epiphanie. vel .a. quarta. feria ante cenam domini. vſque ad noctem diei paſche. Emendat Epiſcopo .XII. oras.

7. Item siquis wlnerauerit aliquem .a. ſummo mane[47]) vſque ad noctem in die dedicacionis Eccleſie emendat Epiſcopo .III. marcas.

8. Item pro conſecracione Eccleſie[48]) et altaris ([49]simul ([50]habebit epi-

---

4 = II. KkB. 48, 52; I. GB. 8: 2.
5 = II. KkB. 49; VS. 13; Add. 5: 3.
6 = II. KkB. 51.
7 = I. Bryn. 3; II. KkB. 50; III. 11.
8 = I. KkB. 2, 5; II. KkB. 4, 8.

---

27) O. *autem.* E. add. *repulcione.*
28) O. *parrochianis.*
29) O. sic.[1] D. E. om. *conuictus.*
30) O. *uel.*
31) E. O. *publica.*
32) E. *reſiduum.*
33) O. *dicto wlgariter ſcriptabruth.*
34) O. add. *domini.*
35) E. O. sic. D. om. *ad.*
36) O. *et.*
37) E. om. *a.*
38) O. *diem lune poſt.*
39) E. *ieiunaturis.*
40) D. *et* fere extritum est. O. add. *similiter.*
41) O. add. *quis.*
42) O. om. *per iuramentum.*
43) E. *commedunt.* O. *comederunt.*
44) E. *voluerit.*
45) E. *furto.*
46) E. O. add. *domini.*
47) D. Mut. in *marie,* forte ab ipso scriba. Male.
48) O. *cimiterii.* Cfr. not. 62. pag. 319.
49) E. *ſimiliter.* Male.
50) O. *debet epiſcopus habere.*

Digitized by Google

ſcopus procuracionem duarum noccium ([51]et talentum cere de parochianis et seruientes eius[52]) .XIII. oras. cum ſolido ([53]eciam de parochia.[54]) et .VI. marcas denariorum de[55]) Eccleſia. ([56]*Item dolia redimentur a clientibus pro XII oris ſwenis et tapetum et VIII vlnas tele tenetur conſecrans habere cum quo ſe cinget* Pro conſecracione[57]) vero altaris[58]) tantum procuracionem vnius noctiſ[59]) et dimidium talentum cere ([60]et famuli .XIII. oras cum ſolido de parochia.[61]) et .III. marcas de Eccleſia

9. Item pro reconſiliacione[62]) procuracionem vnius noctis

10. ([63]Item Epiſcopus libere dabit Eccleſiam poſt tres ſeptimanas parochianiſ diſcordantibus et[64]) preſentantibus

11. Item siquis aliquem interfecerit in[65]) Eccleſia. emendat epiſcopo .IX. marcas. et exulabit. donec Epiſcopus interceſſerit pro eo. qui habebit pro prece .XL. marcas. Si vero wlnerauerit[66]) tres marcas.[67]) ([68]Si autem[69]) in cymiterio interfecerit vel[70]) wlnerauerit. vel[71]) percuſſerit. XII. oras.

12. Item pro cymiterio non habenti sepem legittimam emendabunt parochiani epiſcopo. tres. marcas. pro medietate .XII. oras. pro tercia parte ſex oras.

---

9 = I. KkB. 3; II. KkB. 5, 22.
10 = II. KkB. 21.
11 = I. Bryn. 3; KkB. 12: pr, 1; II. KkB. 52, 22, 25.
12 = I. KkB. 13; II. KkB. 26.

---

51) O. *de parrochianis et vnum talentum cere et* etc.
52) E. om. *eius.* O. *eis.*
53) O. om. *eciam de parochia.*
54) E. *parochianis.*
55) E. om. *de.*
56) Quae sequuntur, cursivis typis impressa, habet O; om. vero D. E.
57) E. *curacione.* Male.
58) E. O. sic. D. *altari.*
59) E. add. *Item epiſcopus libere dabit,* at linea sub h. vv. ducta est.
60) O. *de parrochianis et ſeruientes XII oras denariorum cum ſolido et III marcas denariorum de eccleſia.*
61) E. *parochianis.*
62) O. add. *cimiterii tantum.* Cfr. not. 48. pag. 318.
63) O. om. hoc Cap.
64) *non* addendum videtur.
65) O. *de* primum scriptum est, at *in* supra lineam additum.
66) O. add. *aliquem in eccleſia emendabit.*
67) O. add. *epiſcopo.*
68) O. om. *Si — oras.*
69) E. *vero.*
70) E. om. *vel.*
71) E. om. *vel.* — Pro *vel* legendum videtur: *tres marcas. si vero.* Cfr. I. KkB. 12; Bryn. 3; II. KkB. 22.

Digitized by Google

13. ([72]Item si sacerdos non rogatus visitauerit infirmos in parochia alterius sacerdotis. emendat Episcopo .XII. oras. et XII.[73]) oras. curato.

14. Item si sacerdos debitum quod tenetur Ecclesie non soluerit ante pascha. emendat episcopo. tres. marcas.

15. Item si quis percusserit clericum vel religiosum.[74]) emendat episcopo. tres marcas.

16. Item pro duplici adulterio. emendat episcopo .III. marcas.[75]) pro simplici autem[76]) .XII. oras.

17. Item siquis[77]) cognouerit consanguineam suam in primo vel secundo gradu. emendat episcopo tres marcas. et similiter pro quolibet ſirnærwærk.[78]) et visitet sedem apostolicam. si[79]) in tercio ([80]et in quarto gradu[81]) .XII. oras.

18. ¶. hec autem que sequuntur[82]) dicuntur. ſinærwærk.[83]) silicet cognoscere matrem vel filiam. vel[84]) styppdottor. vel filiam filii sui.[85]) vel filie sue. vel vxorem filii. vel matrem patris sui[86]) seu[87]) matris. vel sororem patris seu[87]) matris. vel filiam fratris sui[86]) seu sororis. vel vxorem fratris sui.[86]) vel[88]) consobrinam suam. vel[88]) duo consobrini vnam mulierem. vel[89]) due consobrine vnum virum. vel commisceri brutis. In omnibus istis

---

13 = I. KkB. 16; II. KkB. 35. Cfr. IV. 21: 60.
14 = II. KkB. 65.
16 = I. Bryn. 5; II. KkB. 52; III. 121.
17 = I. GB. 8: 2; Bryn. 5; II. KkB. 52.
18 = I. GB. 8: pr, 2; Bryn. 5; II. KkB. 52; Orb. 3.

---

72) O. om. *Item — tresmarcas* (Capp. XIII, XIV.). Cfr. tamen Cap. LX. infra.
73) E. *VII.* Male.
74) O. add. *aliquem.*
75) O. add. *Et.* E. add. *et similiter — apostolicam* (vide Cap. XVII.), haec vero sunt deleta.
76) E. O. om. *autem.*
77) O. om. *siquis.*
78) O. *fyrnowerk.*
79) O. add. *vero.*
80) E. O. *uel quarto.*
81) O. add. *emendabit episcopo.*
82) E. O. sic. D. *secuntur*; *et* additum, at lineola inductum est.
83) Lege *ffirnærwærk.* E. *fyrnæværk.* O. *fyrnowerk secundum leges wesgotas.*
84) E. O. add. *filiastram dictam.*
85) Hactenus fragmentum E.
86) O. om. *sui.*
87) O. *uel.*
88) O. *seu.*
89) O. *et.*

Digitized by Google

casibus debent viri adire sedem apostolicam. et tam viri quam mulieres.[90]) emendant episcopo. tres marcas de[91]) Iure Regio.

19. Item si quis congnouerit commatrem suam vel filiam spiritualem vel sororem.[92]) vel ([93]illam cuius filium vel filiam tenuerit in baptismo vel confirmacione. emendat episcopo tres marcas.

20. Item si mulier interficit infantem suum siue ([94]baptizatum siue non. 68 emendat episcopo. tres marcas de jure regio.

21. Item[95]) si vir vel mulier ([96]conuictus fuerit de maleficio. emendat episcopo. ([97]tres marcas ([98]de iure regio. Si conuictus fuerit vel conuicta de widskiplum[99]) emendat[100]) episcopo .XVI. solidos.

22. Item pro separacione matrimonii vel sponsaliorum ([1]propter consanguinitatem. vir et mulier ambo simul Episcopo. emendant. tres marcas. quilibet[2]) .XII. oras. Pro separacione propter[3]) guziwlagh. emendet pater mulieris vel alius proximus qui ([4]dedit eam nuptui. Episcopo tres marcas solus.

23. Item si pater dat ([5]filiam suam nuptui vel aliuf quilibet consanguineam suam invitam. emendat episcopo tres marcas.

---

19 = III. 103.
20 = III. 132.
21 = II. RetlB. 10, 11; Add. 5: 2.
22 = I. GB. 2: 1; II. KkB. 52.
23 = II. KkB. 52.

---

90) O. add. *et tam mulieres quam viri.*
91) O. om. *de.*
92) O. add. *spiritualem.*
93) O. *feminam cuius filiam tenuit* etc.
94) O. *sit baptizatus.*
95) O. om. *Item.*
96) O. *conuicti fuerunt de maleficio emendabunt* etc.
97) O. sic. D. *marcam.* Cfr. II. RetlB. 10; Add. 5: 2.
98) O. om. *de iure regio.*
99) O. *widhskipilsöm.*
100) O. *emendabunt.*
1) O. om. *propter consanguinitatem.*
2) O. add. *eorum.*
3) O. *autem.*
4) O. *eam nuptui dat III* etc.
5) O. *inuitam filiam suam nuptui vel quilibet alius consaguineus emendabit* etc.

Digitized by Google

24. Item[6]) sacerdos benedicens ſponſos[7]) non propoſitis bannis ter prius in Eccleſia puplice. emendat epiſcopo. tres marcas.

25. Item si[8]) ter monitus ([9]non wlt benedici cum concubina[10]) sua vel eam dimittere sacerdoſ poteſt eum[11]) interdicere. et ([12]si non fecerit emendat epiſcopo. tres marcas.

26. Item coniuges. ter. moniti nollentes benedici .a. percepcione corporiſ chriſti[13]) suſpendantur.

27. Item pro inceſtu ([14]et reſiduis. emendat mulier tantum eciam sicut vir.

28. Item siquis[15]) commiſerit inceſtum adulterium ([16]vel firnæwærk cum eadem muliere. emendat epiſcopo[17]) ſecundum caſum. ac ſi peccaſſet cum diuerſis

29. Item ([18]siquis inpoſitus non tamen puplice conuictus pro aliqua cauſa ad epiſcopum ([19]pertinente dedit oculte monuſcula[20]) exactori Epiſcopi et poſtea conuictus fuerit. puplice pro eadem.[21]) emendat Epiſcopo secundum caſum et recipiat[22]) penitenciam puplicam.

30. Item si quis obligatus Epiſcopo. Eccleſie. sacerdoti ([23]vel prepoſito abſentauerit se ab[24]) eccleſia propria in die paſche malicioſe recipiens corpus

---

24 = *II. KkB. 69.*
25 = *III. 95.*
26 = *III. 104. Cfr. IV. 21: 74.*
27 = *III. 96.*
28 = *III. 94.*
29 = *III. 96.*
30 = *III. 90.*

---

6) O. sic. D. add. *si.*
7) O. om. *ſponſos.*
8) O. add. *quis.*
9) O. *noluerit.*
10) O. sic. D. *contumacia.*
11) O. *eos.*
12) O. *emendabunt*; om. *si non fecerit.*
13) O. add. *in die paſce.*
14) O. *uel reſiduo dicto ſcriptabruth emendabit mulier ſoluta ſicut vir.*
15) O. om. *siquis.*
16) O. *et ſcriptabruth cum* etc. Male.
17) O. add. *tantum.*
18) O. *ſi inpetitus non* etc.
19) O. *pertinentem dederit* etc. Male.
20) O. *munuſcula.*
21) O. add. *cauſa.*
22) O. *recipiet.*
23) O. *prepoſito uel eccleſie ſalacopenſi abſentauerit* etc.
24) O. *de.*

Digitized by Google

chriſti in aliena eccleſia emendat epiſcopo. marcam. aliam Regi. terciam prouincie.

31. Item si præſtbiter dyaconus vel subdyaconus inhabitantes bona Eccleſie ([25]dereliquerint ([26]in aliquo emendant epiſcopo ius regium et eciam prouincie Si vero dereliquerint[27]) extra bona Eccleſie. emendant epiſcopo ius regium. et prouincie jus ſuum[28]) sed de omnibus aliis clericis inferiorum[29]) ordinum recipiet dominus terre jus ([30]Regium et prouincie.

32. Item familiares sacerdotum seu[31]) quicunque delinquentes[32]) in curia ipſorum.[33]) emendant epiſcopo jus regium. eciam ſi contingat infringi iuramentum regium prouincie vero[34]) jus ſuum.

33. Item clerici in omnibus cauſis debent defendi vel conuinci per clericos ([35]non per laycos eciam[36]) si contingat[37]) infringi regium iuramentum.[38]) preter byærbygningh. ([39]sicut sunt. lyð. gardþær. broor. jhalð feær. aflatur. aplöior. tyalrubyrð.[40]) pro iſtis omnibus tantum nempdarius laycuſ purgabit vel condempnabit clericum[41]) ſicut laychos. ([42]Et si clericuſ pro iſtis conuictus fuerit ad trinoſ[43]) .XVI. ſolidos. Epiſcopus recipiet jus regium. Si autem[44]) minus totum recipiet prolocutor.

34. Item pro periurio .XII. ([45]vel .XX. IIII^{or}. hominum seu eciam nemp-

---

31 = *II. KkB. 62, 64; III. 105. Cfr. IV. 21: 72.*
32 = *II. KkB. 66.*
33 = *II. KkB. 63; III. 105. fin.*
34 = *II. KkB. 52; Add. 13: 2; III. 76.*

---

25) Lege *deliquerint.* O. *deliquerit.*
26) O. om. *in — dereliquerint.*
27) Lege *deliquerint.*
28) O. sic. D. *ſuun* v. *ſium.*
29) O. sic. D. *inferioribus.*
30) O. *ſuum et eciam prouincia.*
31) O. add. *eciam alii.*
32) D. *derelinquentes* scriptum, at litt. *re* deletae. O. *deliquerint.*
33) O. *epiſcoporum.* Male.
34) O. *autem.*
35) O. om. *non per laycos.*
36) O. *et.*
37) O. sic. D. *contigat.*
38) O. add. *dictum edzöre.*
39) O. *que ſunt lidh* etc.
40) O. *tiældrobruth.*
41) O. *clericos.*
42) O. *Item ſi clericus conuictus* etc.
43) O. *ter.*
44) D. Sub v. *autem* lineolam duxit scriba, *non* statim addens. Quod errato factum esse, non est dubium. O. om. utrumque horum vocabulorum.
45) O. *hominum XXIIII ſeu eciam nempdene.*

Digitized by Google

de si conuicta fuerit ([46]et eciam coacta per prolocutorem[47]) prouincie tres marcas habebit epiſcopus .a.[48]) perſona principali.[49])

35. Item siquis mercenarium suum miſerit ad iurandum in aliqua cauſa. si reprobatum fuerit iuramentum emendabit epiſcopo ruſticus .III. marcas et mercenarius ieiunabit.[50])

36. ([51]Item si sacerdos non ſoluerit laycho debitum die aſſignata per officialem Epiſcopi emendat epiſcopo .III. marcas. De quibus recipiet actor .I. marcam. Et remittat[52]) tantum de illa quantum Epiſcopus remittit de qualibet sua marca.

37. Item violantes[53]) dies feſtiuoſ. ſilicet. paſche. aſcenſioniſ.[54]) pentecoſtes. Iohannis.[55]) laurencii. omnes dieſ[56]) beate virginiſ. michaelis. omnium ſanctorum. natiuitatis.[57]) circumciſionis.[58]) ephiphanie.[59]) dedicacionis. omnium apoſtolorum habencium vigiliaſ ieiunandas. seu dominicaſ. Pro omnibus iſtiſ emendant epiſcopo .VIII. ſolidos. anonam tamen[60]) et fenum licite ([61]plauſtrabunt. poſt mydiæn aptæn.

38. ([62]*Item ſiquis commederit butirum in XL^ma uel in aliqua die que pronunciatur ieiunanda emendabit epiſcopo dimidiam marcam pro qualibet die et ieiunet aliam pro illa uel purget ſe iuramento nempdarii et proximi vicini ſui*

---

35 = II. Add. 13: 2; III. 76.
36 = III. 91.
37 = I. Brvn. 4; II. KkB. 52; III. 18.
38 = II. KkB. 56; III. 24.

---

46) O. om. *et eciam coacta.*
47) D. *prolocucione* primum fuit scriptum.
48) O. *de.*
49) O. add. *qui dicitur höuitſſzman.*
50) O. sic. D. *ieunabit.*
51) O. *Si clericus non ſoluerit debitum* etc.
52) O. sic. D. *recipiet.*
53) O. *violentes.*
54) O. sic. D. *aſſenſioniſ.*
55) O. add. *baptiſte.*
56) O. add. *feſtiuos.*
57) O. add. *domini.*
58) O. sic. D. *circumſiciónis.*
59) Lege *epiphanie.* O. *epyphanie*; add. *diem.*
60) O. sic. D. *tantum.*
61) O. *plauſtrabit in autumpno poſt midhapton.*
62) Hoc Caput habet O; om. vero D.

Digitized by Google

39. Item[63]) si quis tenens ([64]concubinam puplice abiurauerit eam in die paſche et reſumpſerit poſtea. emendat epiſcopo tres marcas.

40. Item ([65]qui puplice commiſerit[66]) adulterium tenendo ([67]adulteram in lecto ſecum. vel ([68]si habuerit infantem vel captus fuerit cum ea. in vna[69]) domo. emendat ([70]pro simplici adulterio .XII. oras. pro duplici. tres marcas. vel purget se cum nempdariis quarte partis[71]) prouincie.

41. Item Epiſcopus debet iudicare de teſtamentiſ. matrimoniis.[72]) clericis. cuiuscunque ordinnis. excommunicacione. debitiſ eccleſie. ([73]boniſ eccleſie. vel ſi littigauerint jnter se due Eccleſie et super spiritualibus cauſiſ quibuscunque.]

42. Item siquis dixerit ſe ([74]non iuſte conuictum pro aliqua cauſa ad Epiſcopum pertinente[75]) habebit[76]) inducias ad primum placitum. ([77]quod dicitur lanzþing. et ſi[78]) appellare voluerit. vlterius[79]) ad dominum terre habeat ([80]ad hoc vnum menſem. et si tunc[81]) innocens iudicatus non fuerit. poteſt per Epiſcopum interdici donec satiſſecerit. 69

43. Item si quis ([82]receperit ([83]clauem vel denarios Eccleſie contra voluntatem parochianorum. emendat ([84]Epiſcopo. marcam. aliam Regi. terciam prouincie.

---

39 = II. KkB. 57.
40 = I. Bryn. 5; II. KkB. 52, 58; III. 121.
41 = II. KkB. 59, 61.
42 = II. KkB. 70; III. 32.
43 = II. KkB. 65.

---

63) O. om. *Item.*
64) O. *publice concubinam ſuam et die paſce eam abiurauerit et* etc.
65) O. *ſiquis*; om. *puplice.*
66) O. sic. D. *committerit.* Br. legit *committeret.*
67) O. *eam publice in* etc.
68) O. *infantem ſuam cum ea habuerith uel ſi captus* etc.
69) O. *eadem.*
70) O. *epiſcopo pro ſimplici XII* etc.
71) O. sic. D. *parte.*
72) O. sic. D. om. *matrimoniis.* Cfr. II. KkB. 59.
73) O. om. *boniſ eccleſie.*
74) O. *iniuſte.*
75) O. *pertinentem.* Male.
76) O. sic. D. *hanc.* In codice, quem secutus est scriba, sine dubio scriptum fuit *habeat*, consueto modo abbreviatum, scilicet *hat* cum lineola supra litt. *a.*
77) O. *dictum.*
78) O. sic. D. om. *ſi.*
79) O. om. *vlterius.*
80) O. *adhuc vnum* etc.
81) O. om. *tunc.*
82) O. sic. D. *reciperit.*
83) O. *claues eccleſie uel denarios contra* etc.
84) O. *regi marcam aliam epiſcopo 3am prouincie.*

Digitized by Google

44. Item si augmentatur eccleſia de licencia epiſcopi. si augmentatum[85]) fuerit maius quam opuſ ([86]anticum. tunc ex nouo eccleſia conſecrabitur.

45. Item ([87]quando conſecrata eſt Eccleſia.[88]) ödhebol. nichil faciunt de procuracione epiſcopi. sed parochiani familiam[89]) habentes.

46. Item nullus poteſt vendere vel permutare bona[90]) eccleſie sine licencia Epiſcopi et voluntate sacerdotiſ et[91]) parochianorum. niſi illa[92]) que data[93]) fuerint specialiter ad ornatum eccleſie. illa enim poſſunt vendi[94]) per sacerdotem et parochianos ([95]epiſcopo non queſito.

47. Item predia data[96]) pro anima alicuius libere poſſunt vendi. si heredes illa[92]) non redimerint infra annum.

48. Si ffur apertis hoſtiiſ intrat Eccleſiam et aliquid abſtulerit sacerdos emendabit[97]) Eccleſie .III. marcas et non plus. quantumcunque[98]) sit furatum.[99]) Si vero fodiendo subter baſeum[100]) intrauerit non inputatur[1]) ſacerdoti. Si vero[2]) furtum poſtea repertum fuerit tunc fur emendat sacerdoti. tres marcas. cum eccleſie reſtitutum fuerit ([3]quod amiſerat.

49. Si[4]) Eccleſia deſtruatur ([5]per jncendium de candelis. que ([6]ſunt circa altare sacerdoſ emendat eccleſie tres marcas. Si vero[2]) de candelis que sunt in Eccleſia emendat qui incendit. ([7]tres marcas. Si indumenta comburrantur de framlyuſum. emendabit[97]) sacerdoſ eccleſie marcas .III. et

---

44 = II. KkB. 10.
46 = II. KkB. 67.
47 = II. KkB. 68.
48 = I. KkB. 7: 1—3; II. KkB. 12, 13.
49 = I. KkB. 8; II. KkB. 14, 15.

---

85) O. *augmentum.*
86) O. *antiquum debet eccleſia a nouo conſecrari.*
87) O. *ſi conſecranda* etc.
88) O. add. *tunc colonie que dicuntur.*
89) O. *familias.*
90) O. *predia.*
91) O. *ac.*
92) O. om. *illa.*
93) O. *dicta.* Male.
94) O. sic. D. *venti.*
95) O. om. *epiſcopo non queſito.*
96) O. add. *eccleſie.*
97) O. sic. D. om. *emendabit.*
98) O. sic. D. *quantumque.*
99) O. *furtum.*
100) Lege *baſin.* O. *ſubtus baſan* v. *baſam.*
1) O. *inputandum eſt.*
2) O. *autem.*
3) O. *totum quod amiſit.*
4) O. *Item ſi.*
5) O. *pro incendio.* Male.
6) O. sic. D. *extra altare*; om. *ſunt.*
7) O. om. *tres marcas.*

Digitized by Google

non plus. Si ([8]vero contendunt inter se ſacerdos et laycus incendens. tunc laycus defendet se cum .XII. laycis. quo facto sacerdoſ emendat eccleſie treſ marcas.

50. Item si sacerdoſ libroſ ([9]eccleſie vel indumenta ad domum ſuam portauerit et ibi perdantur vel pereant quocunque modo sacerdoſ reſtituat eccleſie totum. dampnum preſtito[10]) iuramento quod amiſſa[11]) meliora non fuerint[12])

51. Item si[13]) sacerdos non denunciauerit epiſcopo quod lapiſ altaris motus vel fractus eſt.[14]) emendat Epiſcopo ([15]III marcas.

52. ([16]Item si caſu campane preſtbiter vel campanariuſ ([17]mortuuſ fuerit ([18]nihil emendabitur propter hoc. ([19]nec ipſi emendabunt si campanam fregerint.

53. Item si parochiani contendunt de sacerdote ille optineat in quem maior pars conſenſerit.[20]) Preſtbiter[21]) ſemper habitabit[22]) in fundo eccleſie.[23])

54. Item si aliquis percuſſus fuerit in cymiterio abſque[24]) effuſione sanguinis ([25]preſtbiter ibidem libere sepeliat et in Eccleſia celebret. Si vero in eccleſia aliquis[26]) interfectus fuerit vel[27]) ad[28]) effuſionem sanguinis per-

---

50 = I. KkB. 9; II. KkB. 16.
51 = I. KkB. 5; II. KkB. 8.
52 = I. KkB. 10: 2, 3; II. KkB. 19.
53 = I. KkB. 11; II. KkB. 21.
54 = I. KkB. 12: 1; 3, 12: pr; II. KkB. 25, 5, 22.

---

8) O. *ſacerdos uel laycus contendunt inter ſe incendens candelas defendet ſe XII laycorum iuramento quo facto* etc.
9) O. sic. D. om. *eccleſie*; pro *vel* habet *et*.
10) O. sic; add. vero *ſuper hoc*. D. *preſtitiſ*, at pars ultimae litt. *ſ* deleta est.
11) O. sic. D. *admiſſa*.
12) O. *fuerunt*.
13) D. *camppanarius* hic additum est, at lineola sub h. v. ducta.
14) O. *ſit*.
15) O. sic. D. *marcam*. Cfr. I. KkB. 5; II. KkB. 8.
16) O. *Si de caſu* etc.
17) O. *moriatur*.
18) O. sic. D. *niſi propter* etc.
19) O. *ipſi nihil emendabunt* etc.
20) O. sic. D. *concenſierit*.
21) O. *Item ſacerdos*.
22) O. *habitet*.
23) O. om. *eccleſie*. Male.
24) O. *ſine*.
25) O. *ſacerdos ibi ſecure celebret et ſepiliat Si* etc.
26) O. om. *aliquis*.
27) O. add. *uſque*.
28) D. Voc. *ad* omiss. ipse add. scriba.

Digitized by Google

cuſſus. non debet sepeliri in cymiterio[29]) nec in eccleſia ([30]ante reconciliacionem celebrari. ([31]*Quia polluta eccleſia polluitur eciam et cimiterium ſed polluto cimiterio non polluitur eccleſia* Si vero cymiterium tantum modo pollutum[32]) fuerit in Eccleſia nichilominus poteſt[33]) sepeliri.

55. Item[34]) si quis voluerit in Eccleſia ſepeliri dabit ([35]eccleſie tres marcas ad ornatum. et sacerdoti omnia ſua iura[36]) jrrequiſito epiſcopo et eius officiali. ([37]*ſed hoc in eccleſiis parrochialibus In eccleſia autem cathedrali requiri et haberi*[38]) *conſenſus canonicorum et eis dabitur ſecundum placitum eorum*

56. *Item ſanus quilibet poteſt dare partem vnam capitalem tam de mobilibus quam immobilibus irrequiſitis heredibus Infirmus autem poteſt dare dimidiam partem capitalem Pars autem capitalis ſic intelligi debet quod ſiue vir ſiue mulier fuerit qui legat tantum poteſt dare pro anima ſua quantum heres maſculus recipiet de hereditate poſt ipſum ſiue pater fuerit heres ſiue filius ſiue frater ſiue alius conſanguineus*[39]) *et debet pars capitalis in hoc caſu intelligi quantum femina heres exiſtens recipit ſiue mater fuerit ſiue filia ſiue alia remocior conſanguinea vnde ſi vnicus fuerit heres legari debet medietas omnium bonorum*

57. ([40]Item si quis dederit eccleſie vnicum agrum vel vnicum pratum pro sepultura ([41]vel aliomodo. Sacerdos ad vſus ſuoſ habere debet. donec eccleſia neceſſe habuerit vendere pro reparacione ſua et non vlterius. Si[42])

---

55 = II. KkB. 23.
56 = II. KkB. 60; III. 28.
57 = II. KkB. 24.

---

29) O. *eccleſia.* Male.
30) O. *celebrari ante reconciliacionem eccleſie.*
31) *Quia — polluitur eccleſia* habet O; om. vero D.
32) O. sic. D. *violatum.*
33) O. *poterit.*
34) O. *Sed.*
35) O. *ad ornatum eccleſie III marcas.*
36) O. add. *et hoc poteſt fieri.*
37) Quae sequuntur, cursivis typis impressa, habet O; om. vero D.
38) Adde *oportet.*
39) Quaedam hic esse omissa, neminem fugit. In sequentibus nempe fingitur omnes heredes esse feminas. Cfr. II. KkB. 60; III. 28.
40) O. *Nota ſi vnicum dederit agrum uel pratum* etc.
41) O. *ſua uel aliquo alio modo* etc.
42) O. *Item ſi vero.*

Digitized by Google

datur fundus vel dimidius sacerdoti[43]) habeat ipse. si datur[44]) ecclesie habeat ([45]ipsa. si datur vtrisque inter se diuidant pensionem equaliter. Si[46]) locari debet sacerdos est proximior. si tantum uult dare sicut alius aliter locetur illi qui plus offert.

58. Item pro vnccione[47]) et sepultura jn cymiterio. ([48]sicut consueuit ab antiquo. hoc adiecto. quod si quis elegerit alibi sepulturam soluat[49]) heres sacerdoti ac si sepultus esset secum. Illi autem ad quem funus transfertur. dabit[50]) tantum sicut bene reputauerit se contentum aliter non sepeliat funus nisi[51]) voluerit.

59. Item si quis dederit ecclesie Rem alienam soluat[49]) heres quantum valet Res illa si defunctus non dedit plus quam[52]) dare[53]) potuit secundum leges.[54])

60. ([55]*Item si sacerdos non rogatus excommunicet*[56]) *aliquod sacerdotale officium in aliena parrochia absque necessitatis articulo emendabit episcopo XII oras et XII curato*

61. Item ([57]prestbiter negligens tam baptizare infantem quam ([58]inwngere infirmum requisitus emendat Episcopo. tres. marcas. et tres actori. nisi

---

58 = I. KkB. 18; II. KkB. 42.
59 = III. 101.
60 = I. KkB. 16; II. KkB. 35. Cfr. IV. 21: 13.
61 = I. KkB. 14: 1, 2, 4; II. KkB. 28, 29.

---

43) O. sic. D. *sacerdos.*
44) O. *vero.*
45) O. *ecclesia Si vero vtrisque diuidant* etc.
46) O. add. *vero.*
47) O. *inuecione* v. *inuencione*; lege *inunccione.*
48) O. *tantum dari debet quantum dari consueuit* etc.
49) O. *soluet.*
50) O. *dabitur.*
51) O. add. *ipse.*
52) O. *uel.* Male.
53) D. *voluit* hic additum est, at lineola sub h. v. ducta.
54) O. add. *patrie.*
55) O. habet hoc Cap. D. vero om. Cfr. tamen Cap. XIII. supra.
56) *exerceat*, ut videtur, legendum.
57) O. *si presbyter requisitus necligens tamen baptizare infantem siue inwngere infirmum emendabit* etc.
58) O. sic (cfr. not. 57. praeced.). D. *iniungere firmum.*

Digitized by Google

70 legittime fuerit inpeditus. Inpedimenta[59]) sunt .IIII^or. Primum.[60]) si vocatus fuerit[61]) ad Epiſcopum. Secundum. si tunc ([62]viſitat alium infirmum. Tercium. si ipſe infirmus eſt.[61]) Quartum si inceperat canonem. Si autem ruſticus dicit ([63]jpſum non inpeditum. ipſe ([64]sacerdos se cum sex sacerdotibus defendet.

62. Item si vnus petit baptiſmum et[65]) alius corpus chriſti. ([66]prius eſt baptizandi.[67]) Si autem vnus petit corpus chriſti et alter vngi prius dabitur corpus chriſti quam vncio

63. Item si hoſpes moritur.[68]) domeſticus det[69]) sacerdoti de Rebus ([70]defuncti .IIII^or. solidos. ([71]*Pro paupere autem recipiet peram et baculum*

64. ([72].¶. Item si quis[73]) seminauerit fundum suum in aliena parochia habens aliud[74]) domicilium soluet totas ([75]decimas vbi predia sunt scita.[76]) Si ([77]vero vnicum agrum vel pratum ibi soluet decimas sacerdoti. omnes ([78]autem decimas soluet.[79]) soluet vbi habet domicilium.

65. Item si quis habuerit in tota[80]) decima ([81]plauſtratum. quod dicitur akærlas ([82]faciat decimas. Si ([83]minus habuerit soluet sacerdoti. tydhæ-

---

62 = I. KkB. 14: pr; II. KkB. 27. *64 = I. KkB. 20: pr, 1; II. KkB. 44.*
63 = I. KkB. 15: 1, 2; II. KkB. 32, 33. *65 = II. KkB. 43; III. 1.*

---

59) O. add. *vero.*
60) O. add. *eſt.*
61) O. *ſit.*
62) O. *et ad alium* etc. Male.
63) O. *eum non legitime inpeditum* etc.
64) O. *defendet ſe cum VI preſbyteris.*
65) O. om. *et.*
66) O. *3us inungi prius debet dari corpus chriſti quam vnctio prius baptiſmus quam corpus chriſti Item ſi hoſpes* etc. (vide Cap. LXIII.).
67) Lege *baptizandum.*
68) O. add. *in domo alicuius.*
69) O. *dabit.*
70) O. *ſuis oram et ſolidum ſi vigilauerit.*
71) *Pro — baculum* habet O; D. autem om.
72) O. connectit sequentia cum praecedentibus.
73) O. om. *quis.*
74) O. ita. D. *aliquod.*
75) O. *de quo vbi* etc. Male.
76) Pro *sita.* O. *ſata.*
77) O. *autem ſeminauerit vnicum agrum alibi ſoluet ibi decimas* etc.
78) O. om. *autem — soluet. soluet*; habet vero lacunam aliquot litterarum.
79) Lege *ceteras* v. *alias.*
80) D. *parochia* hic additum est, at lineola sub h. v. ducta.
81) O. *vnum plauſtrum dictum* etc.
82) O. *ſoluet decimas eccleſie.*
83) O. *vero minus faciet ſacerdoti* etc.

Digitized by Google

köpp.[84]) Ita quod solutus vel soluta. soluet[85]) .VIII. denarios. Maritatus autem.[86]) solidum. siue pluref ([87]siue pauciores habuerint infantes.

66. Item sacerdos[88]) decimabit de bonis patrimonilialibus[89]) et non de fundo eccleſie.

67. Item si quis non soluerit decimas[90]) ante paſcha vel alia ([91]debita .a. corpore chriſti die paſche suſpendatur.

68. Si.[92]) quis sacerdos vel laycus interdixerit[93]) aliquem ([94]iniuſte. et abſque trina amonicione sit interdictus tanto tempore. sicut ille fuit quem interdixit.

69. Item dabuntur sacerdoti in benediccione nubencium. pro candelis .IIII. solidi. ([95]Et pro candelis poſt partum[96]) .II. solidi. et offert[97]) mulier quantum voluerit. ([98]poſt nupcias mulier non tenetur offerre niſi voluerit.

70. Item[99]) iſtis diebus maritus et vxor tenetur offerre et[100]) cybum in altare ponere. silicet. Natiuitatis.[1]) Paſche Dedicacionis. Aſſumpcionis. et[2]) Purificacionis. Omnium sanctorum. et[2]) die animarum. ([3]jn Craſtino. Die animarum poſt michaelis ([4]proximo. Octo sunt.

---

66 = II. KkB. 36. fin; III. 5.
67 = II. KkB. 38, 65.
68 = II. KkB. 71; III. 32.
69 = II. KkB. 53; III. 20.
70 = II. KkB. 54; III. 21.

---

84) O. add. *et omnes* (lege *non*) *decimas.*
85) O. *dat ſacerdoti.*
86) O. add. *vnum.*
87) O. *habuerit infantes ſiue non.*
88) O. *preſbyter.*
89) Lege *patrimonialibus.* O. *paternis.*
90) O. add. *ſacerdoti.*
91) O. *iura ſiue debita ſuſpendatur a percepcione corporis chriſti die paſche.*
92) O. *Item ſi.*
93) O. sic. D. *interdicetur.*
94) O. *ſine litteris epiſcopi et trina monicione ante paſcha tanto tempore ſit interdictus quanto ipſe fuit* etc.
95) O. *pro candela vero.*
96) O. sic. D. om. *partum.*
97) O. *offerat.*
98) O. *Item poſt* etc.
99) O. add. *in.*
100) O. add. *debent.*
1) O. add. *domini.*
2) O. om. *et.*
3) O. *et die* etc.
4) O. om. *proximo. Octo sunt.*

Digitized by Google

71. Item sacerdos pro funere debet habere. prima die. VII[a].[5]) et XXX[a].[5]) solidum et altærælæghi.

72. ([6]*Item preſbyter delinquens quocunque modo et habitans in fundo eccleſie emendabit epiſcopo ius regium preter in VIII prenotatis que ſunt by-arbygning et cetera vt ſupra*[7])

73. Item si quis leſerit sacerdotem portantem. corpus chriſti ad infirmos emendabit vltra legittimam emendam. Epiſcopo.[8]) tres marcas. treſ Regi et tres leſo.

74. ([9]*Item coniuges ſi contracto matrimonio noluerunt benedici ſuſpendantur a percepcione corporis chriſti in die paſce Si autem alter noluerit* ⁂[10])

75. ([11]Item agni. et Edy.[12]) non debent portari sacerdoti ante[13]) Iohannis baptiſte. nec porcelli.[14]) nec[15]) vituli. ante quam fuerint .IX. noctium

76. Item si[16]) Curatus ([17]Recepta pecunia promiſerit orare pro defuncto ad annum. licet ([18]curatus moriatur jnffra annum tamen lucrata ([19]eſt pecunia.

77. Item si quis clericus vel laycus reſidet[20]) in prediis Eccleſie vel aliis liberis et ([21]tamen seminat alia predia que non sunt libera. Si libera sunt

---

71 = II. KkB. 55; III. 21.
72 = II. KkB. 62; III. 105. Cfr. IV. 21: 31.
73 = III. 133.
74 = III. 104. Cfr. IV. 21: 26.
75 = III. 102.
76 = III. 97.
77 = III. 98; V. 2.

---

5) O. add. *die.*
6) Hoc Caput habet O; om. vero D. Cfr. Cap. XXXI. supra.
7) Cfr. Cap. XXXIII. supra.
8) O. om. *Epiſcopo.*
9) Hoc Cap. habet O; om. vero D. Cfr. Cap. XXVI. supra.
10) O. om. finem huius Cap. et initium sequentis, male connectens ea, quae utrinque supersunt. Cfr. not. 11.
11) O. om. *Item — debent*; sequentia vero connectit cum Cap. praeced. Cfr. not. 10.
12) Pro *hedi.*
13) O. add. *feſtum.*
14) O. sic. D. *pocelli.*
15) O. *et.*
16) D. Voc. *si* omiss. ipse add. scriba.
17) O. *accepta pecunia promittit* etc.
18) O. *morietur*; om. *curatus.*
19) O. *pecunia exiſtat.*
20) O. sic. D. *reſidens.*
21) O. *non ſumit alia predia que ſunt libera* etc. Male.

Digitized by Google

maiora non facit[22]) procuracionem. Regi. Si autem ([23]non libera maiora fuerunt faciat plenam procuracionem. Si autem equalia fuerint[24]) faciat dimidietatem[25])

78. Item si quis ([26]rapit aliquid in Eccleſia vel[27]) cymiterio excommunicatus eſt ipſo facto. et si non abſolutus moritur[28]) careat Eccleſiaſtica sepultura et reſtituat poſſeſſori totum quod abſtulit et cum hoc emendat ([29]regi .IX. marcas. prouincie .IX. Epiſcopo tres. quia jpſe eſt tutor Eccleſie.

79. ([30]Item si quis ſteterit ad[31]) annum in excommunicacione contumaciter ([32]per Regis mandatum decolabitur et eccleſiaſtica sepultura careat. 71

80. ([30]Item nullus poteſt ponere domos in cymiterio abſque[33]) licencia Epiſcopi et conſenſu[34]) maioris partis parochianorum.

81. Item si quis non plauſtrare vult neceſſaria[35]) pro fabrica eccleſie turris vel camppanum[36]) emendet .II. oras. si quis[37]) autem non fecerit daxwærki. cum ad hoc ([38]vocatus ffuerit emendet. oram. et hoc poſſunt tutoreſ eccleſie proſequi abſque omni iudicio.

82. Item debent eſſe duo tutoreſ Eccleſie et tercius preſtbiter et quilibet eorum habeat[39]) vnam clauem. et ipſi debent nulli concedere ([40]denarios eccleſie niſi cum conſilio et voluntate parochianorum. quod si fecerint red-

---

78 = III. 93, 66.
79 = III. 93.
80 = III. 125.
81 = III. 92.
82 = II. KkB. 65.

---

22) O. *faciat.*
23) O. *libera non ſunt maiora.*
24) O. om. *fuerint.*
25) O. *dimidiam procuracionem.*
26) O. *raperit bona alicuius.*
27) O. add *in.*
28) O. *moriatur.*
29) O. *IX marcas regi IX epiſcopo quia* etc. Cum v. *prouincie* ibi sit omissa, incertum est utrum sit legendum: *IX prouincie IX epiſcopo*, an: *IX prouincie III epiſcopo.* Hoc quidem convenit cum textu nostro; illud vero rectius videtur. Cfr. III. 93.
30) O. habet Cap. LXXX. ante C. LXXIX.
31) O. *per.*
32) O. *decolletur de mandato regis.*
33) O. *ſine.*
34) O. sic: D. *concenſu.*
35) O. om. *neceſſaria.*
36) Lege *camppanarii.* O. *campanarum.*
37) O. om. *quis.*
38) O. *nominatus fuerit dabit I oram.*
39) O. *debet habere.*
40) O. *de decimis eccleſie ſine conſilio* etc.

Digitized by Google

dant ipſi[41]) eccleſie quantum conceſſerunt. et ſatiſſaccionem recipiant. ab illo cui conceſſerunt. Ipſi ([42]eciam debent computare denarios Eccleſie. quolibet anno. vno[43]) die ante paſcha et debita exhigere. quod ſi non ([44]fecerint careant corpore chriſti jn die paſche.

83. Item[45]) omnia debita eccleſie debent ſolui ante paſcha in eque bonis deniriiſ.[46]) sicut quiſque ([47]recepit. nec aliquid poteſt recipi in pignus pro debitis eccleſie siue in prediis siue in aliiſ quibuscunque nec aliquis poteſt dare diem vltra paſcha. et qui non ſoluerit ante paſcha tunc careat corpore chriſti.

84. Item ſiquis habitans extra parochiam non ſoluerit debitum eccleſie ante paſcha ([48]interdicatur Portans claues curie que eſt in illa parochia

85. ([49]Item si puppilli et orphani qui dicitur owormaghi non ſoluerit[50]) debitum eccleſie ante paſcha interdicatur bona illorum habens ad manus siue ſit malſmadþær siue[51]) vilicus siue collonus.

86. Item si sacerdos dederit[52]) alicui corpus chriſti qui non ſoluerat[53]) debitum eccleſie ante paſcha emendabit Epiſcopo. tres marcas.

87. ([54]*Item ſacerdos non debet recipere caſtuppa nec dare*

88. Item ([55]si sacerdos receperit furem debet eum committere exactori.

83, 84 = II. KkB. 65.
85 = III. 97.
88 = II. þiB. 58.

41) O. add. *tantum.*
42) O. *et curatus debent* etc.
43) O. *vna.*
44) O. *fecerit careat.*
45) O. om. *Item.*
46) Lege *denariiſ.* O. om. h. v.
47) O. *receperit nec aliquis poteſt recipere pingus* (sic) etc.
48) O. *tunc debet interdici portans clauem* etc.
49) O. *pupilli et orphani owirmagha ſi non ſoluerit* (mutatum in *ſoluerint*) *debitum ante paſcha quod tenet eccleſie tunc debet interdici qui bona illorum inter manus habet ſiue legittimus tutor fuerit qui dicitur malſman ſiue villicus ſiue colonus.*
50) D. aeque ac O. habent v. *ſoluerit* ab ipsis scribis mutatam in *ſoluerint.* Male, nam h. v. ad idem subiectum est referenda ac sequens verbum *interdicatur*; voces *pupilli* et *orphani* autem non in nomin. plur. sed in genit. sing. sunt positae.
51) D. *siue* bis est scriptum.
52) O. *dat.*
53) O. *ſoluerit.*
54) O. habet hoc Cap. D. vero om.
55) O. *ſacerdos debet recipere furem et emittere eum exactori* etc.

Digitized by Google

Qui si[56]) vocatus per sacerdotem infra triduum non venerit poteſt ([57]eum dimittere inpune Et ſi[58]) fur habet bona ([59]emendat exactori et actori secundum leges et reſtituat[60]) res furtiuas[61]) illi. Cuius erant. Si autem non habet bona ([62]exactor excoriat eum et non ſuſpendat ex quo sacerdos cepit eum.[63])

89. De[64]) hereditate sacerdotum taliter eſt ſtatutum quod heres sacerdotiſ recipiet omnia bona[65]) ipſo defuncto. Ita tamen quod si moritur eo[66]) anno[67]) tempore seminandi finito. ([68]quo Epiſcopus procurabit.[69]) tunc heres recipiet bona mobilia et segetes siue collectas[70]) siue non et Epiſcopum procurabit et debita[71]) soluet et legata. heres eciam recipiet[72]) omnia que lucratus eſt sacerdos[73]) ante mortem. que vero poſt mortem eius cecideriint[74]) hec leuabit succeſſor.

90. Item heres nichil defert[75]) de fundo Eccleſie ([76]ante quam epiſcopo de procuracione fuerit satiſfactum. et si ſatiſfacere noluerit interdicatur[77]) per Epiſcopum. Si ([78]sacerdos moritur anno quo epiſcopus non[79]) debet procurari ([80]heres recipiet segeteſ. et omnia alia bona.[81])

91. De decimis ([82]autem quando Epiſcopus non procurabit[69]) taliter eſt 72

89, 90 = II. KkB. 73: pr. *91 = II. KkB. 73: 1.*

56) D. *ſit* scriptum est, at *t* deletum.
57) O. om. *eum dimittere.*
58) O. sic. D. om. *ſi.*
59) O. *debet emendare — leges patrie et reſtituere* etc.
60) D. Litt. *tu* omiss. ipse add. scriba.
61) O. *furatas.*
62) O. *tunc exactor faciet eum excoriari et non ſuſpendi quia ſacerdos* etc.
63) O. inter hoc Cap. et sequens integram fere paginam habet scripturae vacuam.
64) O. *Item de.*
65) O. add. *ſua.*
66) O. om. *eo.*
67) O. sic. D. om. *anno.*
68) O. *quod epiſcopus debet procurare.* Male.
69) Lege *procurabitur.*
70) O. *collecte ſuerunt.*
71) O. sic. D. *debitum.*
72) O. add. *bona.*
73) O. om. *sacerdos.*
74) O. *venerunt.*
75) O. *deferat.*
76) O. *priuſquam.*
77) O. *interdicetur.*
78) O. *autem moritur eo anno* etc.
79) O. om. *non.* Male.
80) O. *taliter ſtatutum eſt quod heres tunc recipiet ſegetes et omnia bona et non procurabit epiſcopum De decimis* etc. (vide Cap. XCI.).
81) D. Quaedam hic addita, at deleta sunt.
82) O. *quum epiſcopus non debet procurari et ſic ſtatutum eſt quod annone ſtantes in*

Digitized by Google

ſtatutum. quod ſtantes in agris vel in parochia habeat[83]) succeſſor. Collectas vero in orreum[84]) cum anona sacerdotis habeat[85]) heres.

92. Item si ([86]habet colloniaſ ad Eccleſiam suam. quidquid leuauerat de penſione ante mortem habeat heres. quidquid autem reſtat habeat[87]) succeſſor

93. ([88]Item si sacerdos moritur ante paſcha quidquid reciperat de denariis. qui dicuntur huſlgipht habeat heres quidquid autem reſtat habeat succeſſor. Si vero moritur poſt paſcha ([89]inpens officio paſchali. tunc[90]) heres tam reſtancia quam leuata.

94. Item si ([91]sacerdo ſeminata siligine hyemali in autumpno[92]) ante quam ([93]seminatur in vere moriatur ([94]solet succeſſor heredibus[95]) frölön et ipſe[96]) habeat siligenem seminatam.[97]) Si vero poſt seminacionem in vere moritur recipiet heres siligenem sicut alias segeteſ. Si vero sacerdos[98]) moritur anno quo debet Epiſcopum procurare parte fundi seminata per defunctum et partem seminat ſucceſſor. Si Equaliter ([99]seminauerant equaliter epiſcopum procurabunt Si vero ([100]non equaliter. qui plus ſeminauerit plus soluet. ([1]Si autem ſacerdos moritur anno quo epiſcopus debet procurari antequam aliquid seminauerit succeſſor Epiſcopum totaliter procurabit De fe-

---

92 = II. KkB. 73: 5.
93 = II. KkB. 73: 6.
94 = II. KkB. 73: 2, 4.

---

agris ſiue in parrochiis debentur ſucceſſori Collectas autem etc.

83) D. Ita sine dubio legendum est, etsi, deletis ultimis h. v. litteris, nunc tantum restant litt. *habe.*

84) O. *horrea.*

85) O. *debet habere.*

86) O. *ſacerdos habet colonos ad eccleſiam quidquid de penſione leuauerit ante mortem habebit heres* etc.

87) O. add. *ipſe.*

88) O. om. hoc Caput.

89) Pro *inpenſo officio.* Cfr. not. 15. pag. 275.

90) Adde *habeat.*

91) Pro *sacerdos ſeminata.* Sic O. Cfr. not. 25. pag. 293.

92) O. sic, sed add. *et.* D. *atumpno.*

93) O. *ſeminauerit et antequam ſeminauerit in* etc.

94) Lege *soluet.* O. *tunc ſucceſſor dabit.*

95) O. sic. D. *herenti.* Br. legit *habenti.*

96) O. *ſucceſſor.*

97) O. om. *seminatam.*

98) O. om. *sacerdos.*

99) O. *ſeminauerint equaliter procurabit Si* etc.

100) O. *inequaliter.*

1) O. *Item ſi ſacerdos anno quo debet epiſcopum procurare antequam aliquid ſeminauerit et moritur tunc ſucceſſor* (sic) *eum totaliter procurabit De ſeno taliter* etc.

Digitized by Google

no autem taliter eſt ſtatutum quod quidquid ([2]ante mortem sacerdotis allatum eſt jn orreum[3]) vel collectum in ([4]cumulos quod dicitur ſtak. vel falkaſtratum habeat hereſ. Prata vero non falkaſtrata habeat succeſſor

95. Item ſi[5]) sacerdos Recipit inuentarium et non soluit[6]) ante mortem tunc soluet heres et cum hoc ementur predia ad menſam sacerdotis.

96. Item si[7]) sacerdos de licencia epiſcopi de vna Eccleſia tranſit ad[8]) aliam tunc habeat ([9]segetes et decimas et omnes obuenciones collectas et leuatas et succeſſor non leuatas. hoc cauto[10]) quod si tranſiens recipit ([11]decimas in Eccleſia ad quam tranſit relinquat eciam decimas in Eccleſia de qua tranſit collectas et non collectas.

97. Item si sacerdotes permutant adinuicem[12]) beneficia quilibet habeat[13]) ſegetes ſuas et de decimis quantum quilibet ([14]leuauerat vel sicut inter se conueniunt[15])

98. Item si sacerdoſ ([16]propter debitum ſuum vel ſponte de licencia epiſcopi ante natale domini[17]) dimiſerit Eccleſiam ([18]suam relinquat succeſſori totam decimam. Si vero poſt natale habeat ipſe medietatem ([19]decime et medietatem succeſſor siue decima[20]) collecta et appoſita fuerit[21]) anone sacerdotis recedentiſ siue non.

---

95 = II. KkB. 73: 3. *96, 97 = II. KkB. 73: 7.*

---

2) O. om. *ante mortem sacerdotis.*
3) O. *horrea.*
4) O. *archuuos uel falcaſtratum* etc.
5) O. sic. D. om. *ſi.*
6) O. sic. D. *soluet.*
7) O. om. *si.*
8) O. *in.*
9) O. *decimas ſegetes et omnes alias obuenciones* etc.
10) O. *tanto.* Male.
11) O. om. *decimas — eciam decimas.*
12) O. sic. D. *adinucem.*
13) O. *habet.*
14) O. *leuauerit et ſicut* etc.
15) O. *conueuenerunt* (sic).
16) O. *ſponte uel propter debitum ſuum de licencia* etc.
17) O. om. *domini.*
18) O. *relinquet*; om. *suam.*
19) O. sic. D. om. *decime et medietatem.*
20) O. sic. D. *de. c'*; lege *dec'*, i. e. *decima*, rite abbreviatum.
21) O. *fuit.*

Digitized by Google

7399. De[22]) decima capitali de communi conſenſu[23]) Epiſcopi[24]) cleri legiferi et laycorum taliter eſt[25]) ſtatutum. quod nullus de cetero faciet[26]) decimas capitales poſt nupcias. niſi solus ille qui nichil recipit poſt patrem vel matrem. talis enim cum vxorem duxerit infra .XXX. diem .a. die nupciarum decimabit talis ([27]eciam nichil recipiens poſt patrem vel matrem si lapſus fuerit in peccatum pro quo puplice penitebit. opreſſione infancium excepta. infra .XXX. diem .a. die qua conuictus fuerit[28]) decimabit.

100. Item qui hereditat patrem vel matrem. quia[29]) propter plures hereditates non debet decimari infra .XXX. diem a[30]) die obitus[31]) patris vel matris siue vir siue mulier ([32]fuerit eciam infans vnius noctis decimaſ soluet[33]) capitales. et[34]) de omnibus boniſ que quis hereditauerit preter anonam decimabitur De boniſ ([35]autem annte hereditatem perceptam acquiſitis nichil decimabitur.

101. Item[36]) ſi[37]) pater dederit filio vel filie matrimonium ([38]contrahenti denarios qui dicuntur hemgiæff et poſtea moritur ipſe vel mater[39]) talis filius vel filia tantum decimabit de boniſ ([40]sibi datis quantum quilibet alius qui viuente patre matrimonium non contraxerit[41]) vel data sibi reportabit ad hereditatem diuidendam et preſtito iuramento de plenaria reportacione omnes pariter decimabunt

102. Item si quis diuiſerit[42]) hereditatem vel aliquid de hereditate[43]) oc-

---

99 = *II. KkB. 72: pr.*
100 = *II. KkB. 72: 1.*
101 = *II. KkB. 72: 2.*
102 = *II. KkB. 72: 1.*

---

22) O. *Item de.*
23) O. sic. D. *concenſu.*
24) O. add. *et.*
25) O. *fuit.*
26) O. *faciat.*
27) O. *vero ſcilicet nihil* etc.
28) O. add. *uel confeſſus.*
29) O. *et.*
30) O. *ad.* Male.
31) O. sic. D. *obito.*
32) O. sic. D. om. *fuerit eciam.*
33) O. *ſoluat.*
34) O. om. *et.*
35) O. om. *autem annte.*
36) O. *Ita.*
37) O. sic. D. om. *ſi.*
38) O. *contrahendi denariosque dicuntur* etc. Male.
39) O. add. *tunc.*
40) O. om. *sibi datis.*
41) O. *contraxit.*
42) O. *dimiſerit.* Male.
43) D. Litt. *here* bis sunt scriptae, in fine nempe praecedentis et initio sequentis paginae.

Digitized by Google

cultando subtraxerit vel bona de loco quo fuerint[44]) die obitus patris vel matris ad alium locum tranſtulerit antequam decima capitalis soluta fuerit ([45]trinas .XVI. solidos emendabit.

103. Item si quis dacus. noricus. ([46]vel alamannus. ([47]sweus vel oſtgotus. vel alias vndique aduenies habitauerit in veſtgocia per tres annos ſtatim[48]) illis finitis decimabit. ([49]Sed pone talis alienigena[50]) doloſe recedit[51]) de dyoceſi ante ([52]terminum ([53]vt sic non soluat decimas capitales. et poſtea redit tunc quando complete habitauerit hic per trihennium computato adinuicem tempore quo fuerat ſtatim decimabit

104. Item si quis hereditauerit[54]) bona[55]) in aliena dyoceſi et tulerit huc de illis non decimabit.

105. Item nullus decimabit de eiſdem denariis[56]) niſi semel. niſi Eccleſiam contingat[57]) conſecrari tunc ([58]duobus annis decimabunt qui non ([59]decimauerant ([60]poſt patrem vel matrem in decem annis proximis[61]) ante conſecracionem Eccleſie Si ([62]autem in X[em] annis ante conſecracionem eccleſie decimauerant[63]) pro conſecracione nichil soluant. si[64]) longiuſ tempus quam decennium[65]) a tempore quo quis decimauerit[66]) lapſum fuerit tunc pro conſecracione decimabit

---

103 = II. KkB. 72: 3.
104 = III. 99.
105 = II. KkB. 72: 4.

---

44) O. *fuerunt.*
45) Lege *trinos.* O. *XVI ſolidos regi XVI prouincie et XVI actori emendabit.*
46) O. *almanicus*; om. *vel.*
47) D. Ita scriptum fuisse videtur; rec. man. mut. in *swens.* O. *ſuenus uel vndecunque aduenies et habitauerit* etc.
48) O. om. *ſtatim.*
49) O. *Videlicet pene talis* etc. Male.
50) O. sic, at *aliegena* primum scriptum. D. *aliegena.*
51) O. *recceſſerit.*
52) *triennium* legendum videtur.
53) D. Litt. *t* supra *v* est scripta, ut legi possit *videlicet.* O. om. *vt — decimabit.*
54) O. sic. D. *hereditabit.*
55) O. om. *bona.*
56) O. *decimis.* Male.
57) O. *contingit.*
58) O. *omnes decimabunt* etc.
59) Sic legendum est, etsi D. habet *dimauerant*, O. vero *decimamauerant.*
60) O. *ante* (lege *poſt*) *obitum patris uel matris in* etc.
61) O. sic. D. *proxima.*
62) O. *vero decimauerant in decem annis proximis pro conſecracione eccleſie nihil ſoluant.*
63) O. sic (cfr. not. 62. praeced.). D. *decimauerit.*
64) O. add. *vero.*
65) O. *decem num.* Male.
66) O. sic. D. *decimabit.*

Digitized by Google

74 106. Item[67]) colloni ([68]non decimabunt nisi semel.[69]) nisi lapsi fuerint in peccatum pro quo debetur puplica penitencia[70]) eo anno quo Ecclesia consecratur pro oppressione tamen infancium non decimabitur[71]) Qui autem inhabitant[72]) predia communia in quibus filiuf succedit[73]) patri licet vocentur almenningxkarlær decimabunt tamen[74]) sicut[75]) alii rustici

107. Item de[76]) omnibus que quis possidet die mortif ([77]debet decimari nisi[78]) soluta et tradita fuerint[79]) alii ante mortem pro debitis vel alio modo vel asignnata alii per modum qui dicitur winghan[80]) licet[81]) sint in fundo

108. Item de ([82]denariis qui dicuntur þrætinghi[83]) pæningær taliter est statutum. quod si infantes succedunt patri vel matri in plenif sex marcis[84]) quilibet infans singulariter soluet[85]) de parte sua illos denarios. Si vero in minori ([86]succesferunt soluant vnicos .XXX. denarios omnes simul et debent solui ([87]cum prima hereditate. quam quif recipit[88]) et non debent solui nisi semel. Et ([89]illos diuidant inter se episcopus et sacerdof equaliter.[90]) Ecclesia autem ex[91]) illis nichil recipit.[92])

109. Item si quis plures curias hereditauerit de omnibuf illis faciat decimas capitales. Illi autem .XXX. denarii ex[93]) illa ([94]curia soluentur tantum in qua defunnctus residenciam habuit[95]) personalem.

---

106 = I. KkB. 4; II. KkB. 6, 7.
107 = III. 99.
108 = II. KkB. 72: 5.

---

67) O. om. *Item.*
68) O. sic. D. *decimari non debent.*
69) O. add. *uel.*
70) O. add. *et.*
71) O. sic. D. *decimabit.*
72) O. *inhabitat.*
73) O. sic. D. *succeditur.*
74) O. om. *tamen.*
75) O. add. *et.*
76) O. sic. D. om. *de.*
77) O. om. *debet decimari.*
78) O. sic. D. *non.*
79) O. sic. D. *fuerit.*
80) O. sic. D. *vingiæff.*
81) O. add. *adhuc.*
82) O. *decimis que* etc. Male.
83) Lege *þrætighi.* O. *trætiondha.* Male.
84) O. sic, sed add. *tunc.* D. *marcharum.*
85) O. *soluat.*
86) O. *succesferit soluat.*
87) O. *de propria hereditate* etc. Male.
88) O. *receperit.*
89) O. *alios debent inter se diuidere episcopus* etc. Male.
90) O. om. *equaliter.*
91) O. *de.*
92) O. *recipiat.*
93) O. *pro.*
94) O. sic. D. om. *curia — tantum.*
95) O. *facit.*

Digitized by Google

110. Item si quis dederit filiis putatiuis bona mobilia de hiis[96]) decimabitur mortuo patre sicut de illis in quibus succedunt filii legittimi.

111. Item fi[97]) data fuerit alicui curia cum bonis mobilibus de illis decimabitur.[98])

112. *Nota de ſacramento confirmacionis quod ſit vnum de maioribus racione miniſtrantis quoniam non de minori epiſcopo et in*[99]) *ſacramento confertur gracia ſpiritus ſancti ſicut in baptiſmo digne recipienti et confirmandi debent eſſe ſine mortali peccato et ieiunj* 98

113. *Item nullus poteſt confirmari niſi ſemel tantum*

114. *Item quj voluerit ſibi mutari nomen in confirmacione poteſt et non aliter*

115. *Item vir tenebit virum et mulier mulierem et tenebit ad dexteram manum flectando genua coram epiſcopo exprimendo nomen confirmacionis*[100]) (*[1]et ſic eſt preſens qui tenuit poteſt in confirmacione tenere*[2]) *Sed non poteſt pater filium nec mater filiam nec vitricus priuignum nec nouerca filiaſtram nec poteſt aliquis tenere virum filie ſue nec aliqua filij ſuj vxorem Poſt vnccionem finitam ab epiſcopo fiat decens et munda ligatura ſuper eam per manus ſacerdotum et poſt noctes III fiat criſmatis ablucio non per manus laycorum ſed ſacerdotum et nullus tenebit alium in confirmacione niſi prius fuerit confirmatus*

116. *Item nullus preſbyter benedicat nupcias prius benedictas quatenus nullus epiſcopus poteſt contra premiſſum articulum diffinire*

---

110 = II. KkB. 72: 2.

---

96) O. *illis.*
97) O. sic. D. om. *ſi.*
98) Hic desinit D. Sequentia add. O.
99) *hoc* addendum videtur.
100) *confirmandi* forsan legendum.

1) Haec sine dubio sunt corrupta. Forte legendum est: *et cetera Qui prius* (sc. in baptismo) *tenuit* etc.
2) *nouerca filiaſtram nec poteſt alius tenere* hic additum, at linea inductum est.

Digitized by Google

70 legittime fuerit inpeditus. Inpedimenta[59]) sunt .IIII^or. Primum.[60]) si vocatus fuerit[61]) ad Epiſcopum. Secundum. si tunc ([62]viſitat alium infirmum. Tercium. si ipſe infirmus eſt.[61]) Quartum si inceperat canonem. Si autem ruſticus dicit ([63]jpſum non inpeditum. ipſe ([64]sacerdos se cum sex sacerdotibus defendet.

62. Item si vnus petit baptiſmum et[65]) alius corpus chriſti. ([66]prius eſt baptizandi.[67]) Si autem vnus petit corpus chriſti et alter vngi prius dabitur corpus chriſti quam vncio

63. Item si hoſpes moritur.[68]) domeſticus det[69]) sacerdoti de Rebus ([70]defuncti .IIII^or. solidos. ([71]*Pro paupere autem recipiet peram et baculum*

64. ([72].¶. Item si quis[73]) seminauerit fundum suum in aliena parochia habens aliud[74]) domicilium soluet totas ([75]decimas vbi predia sunt scita.[76]) Si ([77]vero vnicum agrum vel pratum ibi ſoluet decimas sacerdoti. omnes ([78]autem decimas soluet.[79]) soluet vbi habet domicilium.

65. Item si quis habuerit in tota[80]) decima ([81]plauſtratum. quod dicitur akærlas ([82]faciat decimas. Si ([83]minus habuerit soluet sacerdoti. tydhæ-

---

62 = I. KkB. 14: pr; II. KkB. 27. *64 = I. KkB. 20: pr, 1; II. KkB. 44.*
63 = I. KkB. 15: 1, 2; II. KkB. 32, 33. *65 = II. KkB. 43; III. 1.*

---

59) O. add. *vero.*
60) O. add. *eſt.*
61) O. *ſit.*
62) O. *et ad alium* etc. Male.
63) O. *eum non legitime inpeditum* etc.
64) O. *defendet ſe cum VI preſbyteris.*
65) O. om. *et.*
66) O. *3us inungi prius debet dari corpus chriſti quam vnctio priuſ baptiſmus quam corpus chriſti Item ſi hoſpes* etc. (vide Cap. LXIII.).
67) Lege *baptizandum.*
68) O. add. *in domo alicuius.*
69) O. *dabit.*
70) O. *ſuis oram et ſolidum ſi vigilauerit.*
71) *Pro — baculum* habet O; D. autem om.
72) O. connectit sequentia cum praecedentibus.
73) O. om. *quis.*
74) O. ita. D. *aliquod.*
75) O. *de quo vbi* etc. Male.
76) Pro *sita.* O. *ſata.*
77) O. *autem ſeminauerit vnicum agrum alibi ſoluet ibi decimas* etc.
78) O. om. *autem — soluet. soluet*; habet vero lacunam aliquot litterarum.
79) Lege *ceteras* v. *alias.*
80) D. *parochia* hic additum est, at lineola sub h. v. ducta.
81) O. *vnum plauſtrum dictum* etc.
82) O. *ſoluet decimas eccleſie.*
83) O. *vero minus faciet ſacerdoti* etc.

Digitized by Google

köpp.[84]) Ita quod solutus vel soluta. soluet[85]) .VIII. denarios. Maritatus autem.[86]) solidum. siue pluref ([87]siue pauciores habuerint infantes.

66. Item sacerdos[88]) decimabit de bonis patrimonilialibus[89]) et non de fundo eccleſie.

67. Item si quis non soluerit decimas[90]) ante paſcha vel alia ([91]debita .a. corpore chriſti die paſche suſpendatur.

68. Si.[92]) quis sacerdos vel laycus interdixerit[93]) aliquem ([94]iniuſte. et abſque trina amonicione sit interdictus tanto tempore. sicut ille fuit quem interdixit.

69. Item dabuntur sacerdoti in benediccione nubencium. pro candelis .IIII. solidi. ([95]Et pro candelis poſt partum[96]) .II. solidi. et offert[97]) mulier quantum voluerit. ([98]poſt nupcias mulier non tenetur offerre niſi voluerit.

70. Item[99]) iſtis diebus maritus et vxor tenetur offerre et[100]) cybum in altare ponere. silicet. Natiuitatis.[1]) Paſche Dedicacionis. Aſſumpcionis. et[2]) Purificacionis. Omnium sanctorum. et[2]) die animarum. ([3]jn Craſtino. Die animarum poſt michaelis ([4]proximo. Octo sunt.

---

66 = II. KkB. 36. fin; III. 5.
67 = II. KkB. 38, 65.
68 = II. KkB. 71; III. 32.
69 = II. KkB. 53; III. 20.
70 = II. KkB. 54; III. 21.

---

84) O. add. *et omnes* (lege *non*) *decimas.*
85) O. *dat ſacerdoti.*
86) O. add. *vnum.*
87) O. *habuerit infantes ſiue non.*
88) O. *preſbyter.*
89) Lege *patrimonialibus.* O. *paternis.*
90) O. add. *ſacerdoti.*
91) O. *iura ſiue debita ſuſpendatur a percepcione corporis chriſti die paſche.*
92) O. *Item ſi.*
93) O. sic. D. *interdicetur.*
94) O. *ſine litteris epiſcopi et trina monicione ante paſcha tanto tempore ſit interdictus quanto ipſe fuit* etc.
95) O. *pro candela vero.*
96) O. sic. D. om. *partum.*
97) O. *offerat.*
98) O. *Item poſt* etc.
99) O. add. *in.*
100) O. add. *debent.*
1) O. add. *domini.*
2) O. om. *et.*
3) O. *et die* etc.
4) O. om. *proximo. Octo sunt.*

Digitized by Google

99 117. *Item inter dies ſancti petri et mathie*[3]) *erunt ammodo duo dies in anno biſextili et tunc dicendum eſt petrum trum mathiam inde*[4])

118. *Item nullus faciat inflaciones conficiendo corpus chriſti*

119. *Item nullus ſepeliat raptores ſatiſſaccione non premiſſa ſub pena excommunicacionis*

120. *Item feſtum beate birgitte eſt feſtum terre quod eſt in craſtino eſkilli celebrandum et feſtum michaelis eſt duplex*

121. *Item kathedrales eccleſie habeant bona ſua regiſtrata et bona prebendarum ſuarum*

122. *Item fratres mendicantes non admittantur ad audiendas confeſſiones niſi prius docuerint ſe per prelatos dyoceſanos et literas eorum admiſſas*[5])

123. *Item fiant placita generalia in qualibet prouincia propter exceſſus in quibus epiſcopi habent iudicare*

124. *Item iniungenda eſt equalis penitencia homicidis per totam prouinciam nec*[6]) *introducantur niſi peractis III carenis nec epiſcopi poſſunt diſpenſare cum homicidis in permutacione dierum*

125. *Item epiſcopi non intromittant ſe de hereditate preſbyterorum*

---

3) *Mathei* primum fuit scriptum.

4) Ne quis credat hunc locum esse mendosum, nobis liceat sensum eius breviter explicare. Veteres habuerunt versiculos memoriales (*cisio-ianus* vulgo appellantur), nomina festorum immobilium in quaque mense ita continentes, ut, numeratis versiculorum syllabis, inveniretur dies, in quem festum quoddam incideret. Versiculi de festis mensis Februarii ita sonuerunt:

Bri pur blasus ag dor februo scolastica va sig

Iuli coniunge tunc petrum mathiam inde.

Inveniuntur hic nomina: *Brigitta, Purificatio, Blasius, Agatha, Dorothea, Scolastica, Valentinus, Sigfridus, Iuliana, Petrus* et *Mathias*, quorum ultimum, numeratis syllabis, incidit in diem vicesimum quartum. Cum vero, in annis bissextilibus, dies intercalaris incideret in diem XXIV:m, et festum *Mathiae* demum in XXV, allatum versiculum ad istos annos conformarunt, dicendo, pro *petrum mathiam*, aut: *petrum mat mathiam*, aut, secundum textum nostrum: *petrum trum mathiam*. Sic enim iterata syllaba significavit duplicatum diem (bissextum), et nomen *Mathiae* recte incidit in diem vicesimum quintum.

5) Lege *admiſſos*.

6) *interdicantur* hic additum, at lineola inductum est.

Digitized by Google

126. *Item decimabitur de melle et hummulo*

127. *Item Curati moneant vſurarios deſiſterę ab vſuris ſub pena dampnacionis eterne*

128. *Item conſecrentur hoſtie quolibet menſe conſumptis prius conſecratis*

129. *Item nullus recipiat pignus ex parte eccleſie niſi ad certum tempus*

130. *Item nullus conueniat in*[7]) *ſpoliatoribus*

131. *Item nullus preſbyter debet reſpondere iudicio ſeculari*

132. *Item nullus legat vel ſcribat ſentenciam ſanguinis*

133. *Item orandum eſt in dominicis pro benefactoribus eccleſiarum*

134. *Item quilibet habeat ſtatuta ſynodalia in eccleſia ſua ſub pena trium marcarum*

135. *Item nullus exigat pecuniam niſi peracto officio*

136. *Item nullus portabit criſinale niſi fuerit infra ſacros*

137. *Item nullus celebret corrupto vino*

138. *Item excommunicati per epiſcopum*[8]) *excommunicantur per omnes in dyoceſi*

139. *Item pronuncientur omnes indulgencie XXX carenarum illis quj offerunt ad truncos eccleſie kathedralis*

140. *Item quilibet curatus reparet quolibet anno in fundo vnam notabilem domum ſub pena trium marcarum*

141. *Item quilibet curatus ſcribat decimas cuiuscunque parrochianj ſuj et in octaua purificacionis quilibet officialis in prouincia ſua recipiat compu-*

---

7) *cum* legendum videtur.

8) *ex'ca* additum, at lineolis inductum est.

Digitized by Google

tum decimarum a curatis et poſtea veniant officiales ad epiſcopum faciendo sibi computum de premiſſis

Et ſic eſt finis ſtatutorum ſit laus et gloria chriſto

Digitized by Google

V.

APPENDIX.

hær börias konungx vtſkyller af ærliko oc godho landhe væſtergötlandh 74

Thætta ærw laghlika oc rætta konungx vtſkyller oc ingæl j væſtergötlandhe opſalaödhe alt gammalt kronunna göz konungx enſak dulgha drap danaarff oc thridhingh aff allom ſaköres brwtom laghagingærdh oc almænnigxöre Nw agher laghagingærdh tæſſom lundom vt kræſwias oc vtgöras Agher man til thre[1]) marka j quikom koſtom oc örtugh ſædh innan garz göre fulla gingærdh oc fullan almænnigxöre Saar han til örtugh korn æller mera oc agher æy til thre mark j qwikom koſtom göre halffwa gingærdh oc halfwan almænningxöre Haffwer han oc til thre mark j qwikom koſtom oc ſaar æy örtugh korn innan karz[2]) göre halfwan gingærdh oc halfwan almænningxöre oc mætis[3]) fore mark geeth oc faar hwart för öre oxe oc ſkiwth hwart for XII öra ær thet værre mætis ſom thet ær værth til hæſter mætis ſom han ær til Then ſææ leght haffwer ſkal fore thet gingærdh almænningxöre oc alla lagha vtſkyller göra oc alægna pæningha ſiælffwer then ſom fæ ægher Saar man bool aff ſædhom hwat thet ær minne æller mera oc nöther thet alt a enom ariin göre æy vtan ena gingærdh æ hwar han ladhar thet hælzt Sithia flerre mæn a eno bole oc ſkildhe ath om maal oc mæthe göre hwar therra ſina laghagingærdh then heelt ſom heelt agher oc 75
then halft ſom halft agher ara the ſamman om aſk oc diſk göre alle ena gingærdh

1) V. *thre* omiss. in marg. add. scriba.
2) Pro *garz*.
3) *ko* addendum videtur.

Digitized by Google

2. ¶ Skilias bofalaxmæn oc göra gingærdh*ena meth* vitnom för æn the ſkipta göre alle ena gængærdh göra the æy hona aff *meth* vitnom för æn the ſkipta göre hwar therra ſyna gingærdh Far man aff frælſſe bole hwat tima aars thet hælzt ær vare vndherbwndhen ængha inno æller vtgærdh för æn almænninxöre vt gangha egher Far man aff ofrælſſe iordh oc vndher frælſſe göre ræt om alla vtlaghor ſom för ærw a budhna æn han kom a frælſſe iordh oc æy flerre Saar klærker æller lekman badhe frælſſa iordh oc ofrælſſa ær frælſſe iordh mere vare al fræls ær frælſſe iordh minne göre al vtgæl Arw the badha iæmpna göre halff vtgiæl Saar man af ſædhom oc förir æy af göre gingærdh ther ſom ſædhen liggher förer han aff göre gingærdh ther han boor oc æy meer Arw mange fælagx til ſamman göre oc alle ena gingærdh Skipta the ſædh a akre göre oc alle ena gingærdh oc ſwa all abwdh til hælgha torſdagh ſom ſkotpæningha ægha göras Far man af frælſſe bole före hælgha torſdagh vare lidhogher om alla vtſkyller til hælgha torſdagh Far han aff ofrælſſo goze oc a frælſt göre alla vtgærdher thil hælgha torſdagh Sither man a goze annars lanbo æller brythi bidher huſbondhe han ledughan ſithia fore vtgærdhom oc abudhom ſware huſbondhen hans bruthom æn han gither han æy ledhughan hallith *meth* ræt æller bön Sither bonde a frælſſe goze oc gör æy vtgærdher aff ſino ſware ſiælffwer oc æy hans huſbonde Æpter marthenſmæſſo dagh ma gingærdh abiwdhas oc ſiortannattha ſtæmpnodagh til læggia ſwa annan oc thridhia æn hon æy för wtkomber Sither noghor quar *meth* laghagingærdh æpter thre ſtæmpnodagha hwan ſiortannatta longan göre vt gingærdh*ena* oc a thre öra them ſom hona agher vp bæra æy agha thær oc flerre ſak a Sidhen thre ſtæmpnodhaga ærw vt lidhne ſom för ær ſakt tha ſkal hærazhöfdinghen *meth* tinghe gingærdh vt taka oc a tre öra for tryzkona ſwa fore halffwa gingærdh ſom for hela oc æy ſökia æpter henne

3. ¶ Hwar næmpdoman ofwer ſith ſkire ſkal a rættom ſtæmpnodagh gingærdh oc almænninxöre fölghia tiith hon ſkal intakas æller böte twa öra

---

2. *Saar klærker etc.* = *III. 98; IV.* 21: 77. 3. *Hwar næmpdoman etc.* = *II. FornB. 42; III. 57.*
Sither noghor etc. = *II. FornB. 40.*

Digitized by Google

them gingærdh agher vp bæra æn han gither æy *meth* XII mæn vitith ſan forſal ſiin Næmpdhoman hwar ofw*er* ſith ſkire ſkal vitha *meth* edhe ſinom hwat bonde ſkal göra heelth æller halfth æller inthe ſwa oc hwat han haffw*er* giorth fult æller æy Gör æy næmpdhoman rætta framſagho om gingærdh æller almænningxöre æller lönir vndan halft æller heelt böte thre m*ark* them gærdhe*na* agher vptagha oc th*et* göre*s* vth *meth* ſækt ather ſtodh tak*er* han nokoth in til ſik aff gingærdh æller almænninxöre æller nokoth annath vare thiwfw*er* fore æpt*er* thy ſom th*et* ær værth ær th*et* til fulla thiwft hænge Ær th*et* minne böte laghaböther æn han gither ſik æy m*eth* laghom varth Sither bonde qwar offw*er* m*ar*thenſmæſſo m*eth* almænningxöre a thinge krafdhom oc a andro fore tryzko ſkul tha ſkal almænninghxöre m*eth* tinghe wt takas ſom gingærdh aff them ſom qwar ſither Hwar ſom ſaar affſædhom vndher frælſt bool göre halfwa gingærdh oc æy meer Saar man vndher ofrærſt[4]) bool göre hela gingærdh 76

Sither bonde etc. = *II. FornB. 41.*

---

4) Lege *ofrælſt.*.

Digitized by Google

GLOSSARIA

et

INDICES NOMINUM PROPRIORUM.

Digitized by Google

1. Glossarium, continens antiqua vocabula Sveo-Gotica.
2. Glossarium, continens vocabula medii aevi latinitatis.
3. Index nominum propriorum locorum.
4. Index nominum propriorum hominum.

Digitized by Google

1. GLOSSARIUM,

CONTINENS ANTIQUA VOCABULA SVEO-GOTICA.

A.

A (*æ*, I. A. 21: 3; II. Fr. 9; Add. 11: 1.), praep. 1) cum abl. på (ställe, tid eller sak): in, ἐπὶ (loco, tempore vel re). *a akri*, I. K. 17: pr. *a vægh*, I. K. 1. *a kirkiu bole*, ibid. *a þingi*, I. Md. 1: pr. *a garþalöſo*, pro *a garþalöſi iorþ* (ut *a ſino*, II. U. 9.), II. Add. 10; III. 41. *ſum a* (scil. *boli* vel *akri*) *ær ſait*, I. A. 24: pr; FB. 2. *a langafreadaghi, mungatstiþa daghi*, I. K. 17: 1; G. 9: 1. *a eno dögri*, I. A. 13: 1. *a þæſſum daghum*, II. K. 54. *a* (*barni, vakni* etc.) *halda*, vide *Halda*. *liggia a værkum ſinum*, vide *Værk*. *a fæþerni, möþerni*, I. Md. 1: 1, 4. *þriþiungs ſkipti a fæ*, I. G. 4: 1. *varþa a manni ſar*, Cfr. adj. *Sar*. 2) c. abl. i: in, ἐν (loco etc.). *a ſkoghi*, I. Md. 10; FB. 7: 3. *a varu, ſino lande*, I. R. 1: pr; II. K. 72: 3. *æn a tiu vitrum ær at þer* etc. om det är tio år sedan de etc. si post annum decimum sit, quam etc. I. K. 3. *ægha ſak* v. *ræt a raþsbænd* etc. I. Md. 3: 3. cfr. *Rætter, Sak*. *ægha böter a ſarum*, d. ä. i såramål, in caussis de vulneratione. I. S. 3: 1. *ſkil mæn a* (*ſak*), vide *Skilia*. *at flere ſe æn en maþer a*, d. ä. att flera hafva eganderätt till det stulna: quod plures sint rei furto sublatae domini. I. Þ. 14. 3) c. acc. på: in, ἐπὶ (locum etc.). *fælla træ a man*, I. Md. 12: 1. *þriþia* (*tialdru ſten*) *a læggia*, I. J. 10: pr. *a bak binda*, vide *Bak*. *a hænder manni*, vide *Hand*. *a man kalla*, vide *Kalla*. *göra gærning a maþ*, vide *Gærning*. Cfr. *Abyrþ, Aþlöghia, Aſlata, Hæmna*. 4) c. acc. i: in, ἐν (locum etc.) *ſkiuta up a lopt*, I. Md. 12: 2. 5) c. acc. till: ad. *apter a topt*, I. J. 2: pr. *a þing ganga*, I. Md. 1: 3. *a bonda rætta*, IV. 19: 1. *liggia a ſiu mæn af næmdine*, alias *liggia til ſiu* etc., vide *Næmd*. *a þriþia man*, d. ä. i tredje led: tertio cognationis gradu. II. K. 52. *a III vitter*, till och med tre år: (ad) tres annos, I. J. 13: 4. Cfr. *Kæra, Mæla*. 6) c. acc. emot: contra. *löpa a* (*vakn*), I. Md. 12: pr. *grun ær a* (*man*), I. Þ. 5: pr. *göra gærþ a man*, II. Add. 7: 11. *værþer friþer a* (*man*) *brutin*, I. B. 1: pr. *a* (*ſkipti* etc.) *tala*, vide *Tala*. 7) c. abl. vid: iuxta. *varþa dræpin a fotum manni*, I. Md. 6; II. Dr. 17. *dræpa man a hyrnuſtokke ſinum*, I. Md. 9; II. Dr. 20. Cfr. *Liggia*. 8) adverbialiter, derutöfver: insuper. *ok a* (sc. *böti*) *þre marker, ok a þæt ſum lagh ſighia*, etc. I. Þ. 5: 1; II. K. 22; R. 15; Forn. 40, 41; U. 27; Add. 5:

Digitized by Google

1; III. 85, 89; IV. 8; V. 2. *a ovan* v. *ovan a*, vide *Ovan. ok fvær a mæþ tolf mannum* etc. II. Add. 2: 10. — Pro: *a daghurþi*, I. Md. 1: 3, et *a þriþia fala*, I. Þ. 8: 1. *at daghurþi* et *at þ. f.*, ni fallimur, legendum est (cfr. not. 22. pag. 243.).

A (pl. *ær*), f. å: amnis, flumen. IV. 11: 4. Cfr. *Almænnings a*, *Oter.*

A, praes. ind. ab *Ægha*, quod vide.

A, pro *æ* vel *e*, vide *E.*

Abiudha, v. a. påbjuda: edicere. *a. gingærdh*, *utlaghor*, V. 2.

Aboli, n. boningsställe: habitatio. I. A. 21: 2; II. A. 30.

Abudh, n. pl. egentligen, påbud i allmänhet; påbudna utskylder: proprie quaecumque iussa; tributa indicta, V. 2.

Abyrd (*abyrþ*, *abyr*, *abryrþ*), f. (a *bæra*), hemligt flyttande af en dräpen menniskas lik på annans mark, eller insmygande af tjufgods i en annans hus: occisi corporis in alienum solum, vel rei furtivae in alienam domum translatio clandestina. I. Þ. 7: pr; II. Þ. 35; Add. 3: pr. *bæra a. a mark*, I. Md. 14: 2; II. Dr. 30. *bæra a.* (*up*) *a man*, I. Þ. 7: 1; II. Þ. 37.

Abyrghia, v. a. öfverlemna till någons vård, eller lägga på någons ansvar: curam vel periculum rei ad aliquem deferre. *a. havande kono manni*, II. G. 13. *a. þiuf hæraþshöfþinga*, II. Þ. 17.

Adalkona, vide *Apalkona.*

Adra, *Adru*, *Adrum*, vide *Annar.*

Advent, ? adventet, tre till fyra veckors tid före jul: adventus (vide gloss. lat. h. v.). II. K. 49.

Aer, vide *Ægha.*

Af (*aff*; *haf*, IV. 14: 2.), praep. c. abl. 1) af: ab, de. *brænder fkruþer af framliufum*, I. K. 8: 1. *fa bana af* (*klokko* etc.), vide *Bani. fæx marker af ættarbot*, I. Md. 1: 5. *af fæftaruf*, *firnarværkum* etc. *a biſkuper þre marker* etc. I. G. 2: 1; 8: 2; III. 76. *gæra af manni*, vide *Gæra. þær af*, af den orsaken, derföre: illam ob caussam. IV. 18: 9. *hvadan af*, af hvilken orsak: quamobrem. IV. 14: 11. 2) af, ibland: ex, inter. *nokor af grannomen*, II. Forn. 32. *engin af hans grannum*, III. 117. *en af grannum*, III. 130. *engin af þem fum* etc. III. 120. 3) från (ställe, tid eller sak): de, ex (loco, tempore vel re). *falla af fiſkigardi*, I. Md. 15: 1. *af* (*iorþ*) *fara*, I. A. 4: pr. etc. *inkte af kirkiubole föra*, II. K. 73: pr. *föra garþ fin af akrum*, I. FS. 5: 1. *löſa fik af fkoghe*, II. O. 1: 13. *gipter* etc. *af garþe*, vide *Garþer. leghoman af hæfkap ok af viſt finni bröt vræka*, I. FB. 11: 2. *ælta þiuf af* (*gripi*), I. Þ. 14. *fkipt... farin af bole*, I. J. 7: pr. *þen fum iorþ gik ut af*, vide *Ganga. þit fum hun* (sc. *iorþ*) *var ut af givin*, II. A. 26. *fværia nokot af andrum*, II. Praef; Add. 2: 6. *af handum*, vide *Hand. dræpa man af fær*, vide *Dræpa. næmdarmæn af hæraþi*, I. B. 6. *af fveriki*, *tindalandi*, *mæþalby*, *ænglandi*, etc. I. CB; IV. 14: 2; 16: 1. *æi chibiſkuper af upfalum*, IV. 19: 5. *af þem daghi*, III. 68; IV. 19: 1. *af heþnu*, vide *Heþna. lidugher af konungslikum ræt*, IV. 19: 3. *af daghum taka*, vide *Dagher. þær af*, derifrån: inde. II. Dr. 1. Cfr. *Foter.* 4) ur: ex. *drikkia af moþor fpina*, II. Þ. 39. 5) om, angående: de. *af kirkiuræt*, *mandrapi*, etc. I. K. 3: rubr; Md. rubr. etc. *full viſa af hanum*, III. 136. *far han hanum eig buþ af*, d. ä. derom: de ea re. II. Forn. 30. *af hanum fighia*, IV. 14: 17. *fom af honom fins i þe ny kronika*, IV. 15:

Digitized by Google

18. not. 73. *hær figher af horo* etc. I. R. rubr. not. 1; Þl. not. 3. 6) på: in. *af þingi, landsþingi,* I. Md. 1: 3; B. 1: 2; J. 16: pr; Þ. 3: pr; II. Dr. 3; J. 27; Add. 11: 5—7; III. 144. *af sina vœcna* (pro *vœgna*), III. 68. 7) adverbialiter, bort, undan: aliorsum, e medio. *af fara,* I. A. 4: pr. *bygd sina af flytia,* I. J. 13: 1; II. J. 28. *före af værkin,* II. M. 2. *af taka,* I. A. 5; II. A. 7. *döma, bryta af garþ,* I. J. 13: 2; II. J. 29. Cfr. *Af roten, Köpa, Sælia.*

Afat, vide *Fat.*

Afata, v. n. fattas: deficere. Scribitur *af uatæ,* I. A. 5. *afat,* II. A. 7.

Afgærþ, f. brott: delictum. I. R. 11: pr; II. R. 26.

Afhænda, v. a. (ab *af handum,* vide *Hand*) afhända: alienare. I. J. 7: pr; II. J. 15.

Afla, v. a. 1) afla: procreare. I. A. 8: pr, 3; II. A. 11, 12. *aflar hænni barn,* I. G. 6: pr; II. G. 7. *afla mæþ kono barn,* II. G. 10; Add. 12: pr, 2; IV. 1, 2. 2) förvärfva: adquirere. II. K. 73: pr; A. 21, 28; J. 46; III. 52, 108; IV. 16: 7.

Aflada (*aflatha*), v. a. lägga i särskild hög: seorsum struere v. in cumulum congerere. II. K. 36; III. 1. Cfr. *Lada.*

Aflagha, adj. indecl. olaga: non legitimus. *a. eþer,* olaga ed: iuramentum irritum. II. K. 49; Add. 2: 1; III. 48.

Aflæstir, f. pl. qvarlefvor af ett af vilddjuren dödadt fäkreatur: reliquiae pecoris a feris laniati. I. R. 12: 1; FB. 10: pr; II. R. 28; U. 23. Stj. derivat h. v. a. *fla,* excoriare; Locc. a *læster,* mutilatio; Ver. a *liosta,* percutere; Ih. "a *fletta,* frequentativo vocis *flâ,* deglubere."

Af roten, adj. bortrutnad: putredine consumtus. I. M. 2; II. M. 2.

Affœdhum (*affœthom, aff fœdhom*), adv. särskildt, afsides: seorsum. H. v. occurrit tantum in formula *fa* (*bol*) *a.,* besså ett hemman, som ligger i en annan by än den, der egaren bor: seminare fundum in alio pago situm. I. K. 20: pr; II. K. 44; V. 1—3.

After, Afptar, vide *Apter.*

Afœfli, vide *Ofœfli.*

Agha, f. vide *Egha.*

Agha, Aghas, vide *Ægha.*

Agnabaka, m. den som stjäl säd ute på marken: qui segetes in agro furatur. II. Þ. 58. Scribitur *anbankæ,* not. 99. ibid. Locc. credit istos fures inde esse ita dictos, quod "segetem asportarent domum, et ibi per trituram ita excuterent aristas, ut solae ferme paleae (*agnar*) superessent, quibus in tergo furum colligatis (*a bak bundin*) ita in rei furtivae signum in iudicium ducebantur." Ver. derivat ab *agn,* et *banka,* tundere; Ih. vero, Locc. secutus, a *bak,* dorsum, aliam tamen denominationis caussam afferens; dum fur, inquit, "fruges dorso imponebat, vestigia furti paleae relinquebant."

Agærþ (*agiær*), f. pågift, mellangift, fyllnad i penningar vid jordaskifte, då endera jorden är af mindre värde än den andra: supplementum pecuniarium, in permutatione fundorum additum fundo minori. I. J. 4: 1; II. J. 10; III. 135.

Aka, 1) v. n. åka: curru vehi. I. FS. 1, 2: 3; 4; II. Forn. 2, 14, 16. 2) v. a. föra (på vagn), köra: (curru) vehere. II. Forn. 9.

Digitized by Google

Aka, f. lass: vehes. *aku* pro *aceer*, vocabulo sine dubio corrupto, legendum nobis videtur III. 92.

Akallan, f. 1) åkallan, anropande om hjelp: invocatio. II. Add. 7: 12. Cfr. *Op.* 2) tilltal, anklagelse: actio, accusatio. II. Add. 9: pr. Cfr. *Atalan.*

Aker (akr, II. Forn. 29. *akar*, I. FS. 4. *hakær*, I. J. 11. *ökær*, III. 113.), m. åker: ager. I. K. 17: pr; J. 7: pr; 9; FS. 5: 1; 6: 1, 4; FB. 2; II. K. 73: pr; V. 2. etc. *a. ok* v. *æller æng*, I. J. 2: pr; 13: pr, 2, 3; M. pr; FS. 4, 6: 2; FB. 3; II. M. 7; Forn. 36; III. 87; IV. 5. Cfr. *Enka.*

Akergærþi (akra giærþi), n. åkergärde: ager consaeptus. I. J. 13: 2; II. J. 21, 29.

Akerlaſs, n. sädeslass: plaustrum frumento ex agris comportato repletum. I. FS. 5: 3; II. K. 43; Forn. 21, 22; III. 1, 2; IV. 21: 65.

Akernam (aker næm), n. en annans fä, som man funnit på sin åker, och intagit: alienum pecus in agro captum. I. FS. 6: pr, 1; II. K. 63; Forn. 24, 25; Add. 4: 1; 10. Cfr. *Nam, Namfæ.*

Akerſkaþi, m. skada på åker, gjord af andras kreatur: damnum ab alieno pecore agro illatum. II. Add. 5: 3. collat. cum Forn. 29.

Akker, vide *Aka.*

Akoma, f. åkomma: laesio corpori illata, vulnus. II. R. 13; Add. 3: 3; 7: 12. not. 93; 16; III. 133; IV. 19: 4. Cfr. *Koma.*

Akærande, m. kärande: actor. II. U. 12. not. 1.

Ala, v. a. upföda, underhålla: alere. *ma hvarghit andru kalf ala*, proverb. ingendera skall föda kalf åt den andra: neuter alet alterius vitulum. II. A. 20.

Alagh, n. pl. pålaga: indictio. IV. 19: 4. Cfr. *Alæghin.*

Alder (alþer; ællir, ællær, ællæ, ælla, pro *allir* etc. I. G. 3; II. K. 52; Dr. 1; A. 8; G. 2; J. 33, 43, 46; Add. 11: 5, 16; III. 18. *hallær*, IV. 16: 12. *halldræ*, I. Br. 4.), pron. 1) all: omnis. I. K. 1, 2; II. K. 73: 1, 7. etc. *allir mæn*, vide *Maþer. aldra göta egn, -mark, -þing, aldramanna þing*, vide *Egn* etc. 2) hel: totus. *kyrkia al*, I. K. 3. *kirkiugarþer alþer*, 13. ibid. *allæn by*, I. J. 15: 1. *allæ (ſkipt)*, I. J. 18. *allæn koppofund*, I. FB. 7: 2. *all ſokn*, II. K. 65. *alt hæræþ*, II. Add. 7: 21. *alt land*, III. 58. *alt götland*, IV. 16: 11. *ſkriva korn allan, göra han (sc. kovan) allan*, IV. 16: 12. etc.

Alder, m. tid, lifstid, ålder: aevum, aetas. *allan alder*, I. Þ. 19: pr. *bærnſker at aldri*, IV. 15: 18. Cfr. *Bærnſker, For ældri.*

Aldin, n. trädfrukt; förekommer här blott om ållon: fructus arborum; hic solum occurrit de glandibus. I. FS. 2: pr.

Aldinbær, adj. fruktbärande (träd): fructifera (arbor). *ek a.*, I. FB. 8; II. U. 17; IV. 7.

Aldinſkogher, m. ållonskog: silva glandaria. II. Forn. 12.

Aldinviþer (aldil viþer, allen viþer), m. fruktbärande ek, eller tilläfventyrs fruktbärande träd i allmänhet: quercus glandifera, vel forte quaevis arbor fructifera. II. Forn. 44; III. 58.)(*undirviþer.* I. FS. 2: 1; II. JB. 19; Forn. 3, 11; Add. 3: 1.

Aldrahanda, pron. indecl. allehanda: omnis generis. I. Br. 1. Scribitur *alla handa*, II. K. 43. Cfr. *Hand.*

Aldra hælghuna dagher (halldræ-hælghunnæ dagher), m. allhelgona dag: festum omnium sanctorum, dies primus Novembris. I. Br. 4; II. K. 52.

Digitized by Google

not. 69; 54. not. 8. Cfr. *Hælghuna-mæssu dagher.*

Aldrigh (alþrigh), adv. aldrig: numquam. I. O. 6; G. 3; J. 7: pr; LR; Br. 3; etc. Scribitur *aldre,* II. Add. 11: 16.

Alf (pro *halvu* a *halva*), f. hälft, sida: dimidia pars, latus. *af manna, kunu alf utkomnir,* födde af manssidan (såsom t. ex. broders eller farbroders barn) eller qvinnosidan (såsom systers eller fasters barn): geniti a virili latere (ut ex. c. fratris v. patrui liberi) vel a feminino (ut sororis v. amitae liberi). II. R. 30. not. 20; Add. 11: 16. Pro *kunu alf,* II. Add. 11: 18. legendum videtur *kunur;* cfr. not. 93. ibid.

Alf, I. A. 6: 1. vide *Arver.*

Allandæ, vide *Landi.*

Allen viþer, vide *Aldinviþer.*

Allhelagher, adj. *a. dagher,* söndag eller annan större helgdag, i motsats mot de mindre helgdagarne, som ej hade *faſta ok forhælgþ:* dies dominica, vel festum maioris ordinis, oppos. minoribus festis, quae non habebant vigilias ieiunandas. II. Add. 9: pr, 1. collat. c. II. K. 52; III. 18; IV. 21: 37.

Allæ, Allær, conj. vide *Æller.*

Almanna (almennæ), adj. indecl. (ab *allir mæn,* cfr. *Almænninger* et *Maþer*) allmän: communis. *a. bro, vægher,* vide *Almænnings bro, Almænnings vægher.*

Almoſu, f. almosa: munusculum egeno datum. II. K. 41. Inde

Almoſo. maþer, m. tiggare: mendicus. II. þ. 14.

Almænniliker, adj. allmän, vanlig: vulgaris. IV. 19: 1.

Almænninger (almænniger, almanninger, almannigher, almenninger, almenniger; almenþniger, II. Forn. 42. *ælmænninger,* II. A. 8. *almænni,* II. U. 10. not. 84.), m. (ab *allir mæn*) 1) allmänhet, t. ex. en bys, ett härads eller landskaps innevånare: universitas hominum, ex. c. universi pagi cuiusdam, territorii v. provinciae incolae. *- gs a, ſkogher* etc. i. q. *aldra manna a, ſkogher* etc. 2) i. q. *almænnings ſkoghar;* a) en bys gemensamma skog och mark: pagi cujusdam silva et pascuum commune. I. J. 13: 4; 15: 1; M. 5; FB. 7: 3; II. J. 32, 33, 35; M. 5; U. 14, 16; *bys a.,* II. U. ind. 10. *a. aldra granna,* I. J. 15: pr; II. J. 34. *granna a.,* I. M. 6; II. M. 6. *a. aldra manna,* II. U. 10. Cfr. *Byaſkogher.* b) ett härads skog: silva territorii communis. *hæraþs a.,* II. Forn. 44; III. 58, 113, 144. c) hela landskapets skog: silva totius provinciae communis. *lands a.,* II. Forn. 44; III. 58, 113, 114, 144. Ad ultimum hoc genus communium silvarum referenda videtur illa, de qua mentio fit IV. 16: 3. — Cfr. *Almænnings ſkogher.*

Almænnings a, f. gemensam å: flumen commune. IV. 11: 4.

Almænnings biærgh, n. gemensamt berg: mons communis. IV. 11: 2.

Almænnings bondi, m.)(*þiæniſtu mæn* etc. II. Forn. 50; III. 147. i. q. *bondi,* quod vide.

Almænnings bro, f. allmän bro, bro som hör till en allmän väg: pons publica, v. ad publicam viam, *almænnings vægher* dictam, pertinens.)(*makabro,* II. Forn. 32. Scribitur *almanna bro,* not. 50. ibid.

Almænnings giæld, n. allmän pålaga, skatt: publicum tributum. II. O. 1: 15; IV. 9: 2.

Almænnings iorþ, f. jord, hvartill egande rätten var allmän, men nytjerätten eller en ständig besittningsrätt upplåten åt enskild person: praedium publicum, cuius ususfructus vel do-

Digitized by Google

minium utile privato cuidam competiit. II. K. 7; A. 8; Add. 11: 11. Cfr. *Almœnningskarl, -landboe.*

Almœnningskarl, m. den som hade nytje- eller ständig besittningsrätt till en jord, hvartill dominium directum var allmänt: vir, qui habebat usumfructum vel dominium utile praedii publici. IV. 21: 106. coll. c. II. K. 7. Cfr. *Almœnnings iorþ, -landboe.*

Almœnnings köp, n. allmänt, gångbart pris: pretium vulgare. II. Add. 6: 3.

Almœnnings landboe, m. den som bodde på allmänningsjord, utan att hafva ständig besittningsrätt: colonus fundi publici. II. K. ind. 7. coll. c. textu Cap. Cfr. *Almœnnings iorþ, -karl.*

Almœnnings ſior, m. allmän sjö: communis lacus. IV. 11: 3. not. 44.

Almœnnings ſkogher, m. allmänning: silva communis. IV. 11: 1.

Almœnnings vatn, n. allmän sjö eller å: communis lacus vel amnis. I. M. 4; II. M. 4; IV. 11: 3.

Almœnnings vœgher, m. allmän väg (som ej för en bys enskilda behof var anlagd): publica via (quae non unius tantum pagi utilitatis caussa erat munita),)(*maka vœgher,* II. Forn. 32. not. 49. Scribitur *almanna vœgher,* in textu, et not. 43. ibid.

Almœnnings öre, m. en allmän skatt af ett eller ett halft öre af hvar skattskyldig gård: unius vel dimidiae orae tributum de unoquoque fundo tributario. II. Forn. 41, 42; III. 57, 116; V. 1—3. *fulder a.*)(*halver,* V. 1.

Alt pro *halt* v. *halft,* vide *Halver.*

Altaralœghi, n. offer (af matvaror) som läggas på altaret: oblatio (cibariorum) altari imposita. II. K. 55; IV. 21: 71. Cfr. *Altare.*

Altara ſten (haltœræ ſten), f. altarsten: mensa altaris. I. K. 5, 6; II. K. 8.

Altare, m. 1) altare: ara. I. K. 6. etc. *a a. lœggia,* offra (matvaror till presterskapet), (cibaria sacerdotibus offerenda) altari imponere. II. K. 54. not. 4; III. 21. Cfr. *Altaralœghi, Ofra. höghe a.,* högaltare: altare principale. IV. 16: 12. 2) offer som läggas på altaret: stips quae altari imponitur. II. K. 30.

Alz, adv. inalles: omnibus consummatis. II. Dr. 3. *alz ſaman,* II. Add. 7: 20.

Alzman, m. II. Dr. 15. detta ord synes ursprungligen betyda öbo eller kustbebyggare i allmänhet (af *aland,* ö, kustland); här en innevånare af Östersjöns öar eller östliga kuster; h. v. si, ut Bg. recte iudicare nobis videtur, contracta sit ab *alandsman,* primitus comprehendit quoscumque insulares et maris accolas, hoc autem loco speciatim insularum et litorum orientalium maris Baltici incolas. Bg. credit quidem h. v. esse vertendam *Åländning,* Ålandum, sed sensu latiori comprehendere non tantum incolas insulae *Åland,* sed etiam omnes Fennones et incolas ceterarum regionum, quae a parte orientali mari Baltico adiacent et hodie imperio Russico sunt subiectae (*Cod. Jur. VG.* p. 114. not. 62.). At *aland,* aeque ac *fœland,* primitus non fuit nomen proprium, sed generatim significavit insulam vel oram maritimam, eodem modo quo *öland* significavit insulam.

Alœghin, adj. pålagd, påbjuden som skatt eller afgift: indictus, impositus. *alœgna pœnningha,* utomordentliga skatter eller afgifter: extraordinaria tributa,)(*lagha utſkyller,* V. 1. Cfr. *Alagh.*

Ambut (ambot, ambat), f. trälinna: serva, ancilla. I. G. 6: 3; LR. not. 15; II. Add. 8, 12: 2; IV. 1.)(*þrœl,* I.

Digitized by Google

A. 4: 2; R. 11: pr; Þ. 16—18, 19: pr; II. A. 32; R. 26; Þ. 51—54.)(*andöþog foſtra*, II. G. 11.

Amot, a mot, praep. emot: contra. Vide *Mot*.

An, pron. vide *Han*.

An, conj. vide *Æn*.

Anbanka, vide *Agnabaka*.

Andmarki, anmarki, m. förfång, skada: detrimentum. I. M. not. 1; §. 7. ibid; II. M. 7.

Andurſtang, f. (Fenn. *antura*), en stång, som fästes under slädmeden, prov. anderstång: pertica trahae suffixa. I. FS. 2: 3; II. Forn. 14.

Andvæghþa, v. a. synes betyda bortföra, lössläppa: significat, ut videtur, devehere vel dimittere, forte a *wægher*. II. Þ. 17.

Anna, v. a. förtjena, vinna egande rätten till en sak, så att den ej af förra egaren kan återfordras: mereri, dominium rei ita adquirere, ut a priori domino non possit revocari. II. G. 2; III. 67, 97.

Annanſtaþ, vide *Annarſtaþ*.

Annantingiæ, vide *Annattvæggia*.

Annanvagh (annan vægh), adv. 1) på andra sidan: trans (ex. c. fluvium). I. M. 4, 6; II. M. 4, 6. 2) å ena, å andra sidan: ab altera parte. II. A. 2; Add. 11: 18.

Annar, pron. (*aþrum* v. *adrum*, dat. sing. m. I. K. 20: pr; II. Add. 7: 19. etc. vel dat. pl. I. J. 19: 1; II. K. 72: 1. *andrum*, II. A. 7, 16. *aþra, adra*, acc. sing. f. I. Md. 1: 2; A. 5. v. acc. pl. m. I. R. 1: pr; II. R. 1. *andræ*, dat. sing. f. pro *annare*, II. Add. 7: 16. *aþru, adru*, dat. sing. n. I. Md. 1: pr; Þ. 13. *andru*, II. A. 20. vel, minus recte, *annut, annat (ſinni)*, I. FS. 4; II. A. ind. 8. *aþrir, adrir*, nom. pl. m. I. R. 1: pr; II. J. 29. *adrer*, f. II. Add. 2: 2. *annar* pro *annars*, I. M. 1. *annæz* pro *annæt*, I. Þ. 11. *ænnur* pro *annur*, II. Þ. 30. *anut*, forte lapsu calami pro *annur*, III. 67.) 1) annan: alius, alter. I. K. 10: 4; 13, 14: pr; 16. etc. *ſlikt en, hvarin* v. *hvar ſum annar*, I. A. 2: 1; 5, 8: 2; II. A. 3. *ſighir* etc. *hvar aþrum* etc. I. A. 13: 1; G. 9: 1. cfr. *Bondi. hvarghi þerra ær annars arvi*, I. A. 13: 1—4. *ſlokifrillu ſon ok annar aþalkono ſon*, I. A. 8: 2. *lyſi* (sc. rem inventam) *ſum aþrum þiufnaþi, löſe ſum annat akernam*, I. FS. 6: 1. *þræl ſtiæl mæþ adrum frælſum manni*, II. Þ. 21. Cfr. *Liuta*. 2) den andre: secundus. I. K. 14: 2; 17: pr; Md. 1: pr; 13: 1; II. Add. 9: pr. etc. 3) endera: alteruter. I. A. 2: 1; 13: 4; J. 13: 3; 16: pr; FS. 5: 3; II. J. 3, 12; Add. 11: 16, 18. *annat þerra*, idem. I. A. 16: pr. *före annat arf i bo*, om endera under äktenskapet tager arf: si alteruter (coniugum) in domum importet hereditatem. II. A. ind. 20. *kallas annat*, (endera: alteruter) *eig egha*, I. J. 4: 2. Cfr. *Fara*. 4) *annar — annar*, den ene, den andre: alter — alter. I. A. 13: pr; 19; J. 7: 1, 2; 9: 1; Þ. 12: 2; II. Forn. 22; Add. 7: 13; 13: 1; III. 57; IV. 12.

Annarſtaþ (annarſtad, anarſtæd, annærſtagd, annanſtaþ, annarſtadz), adv. 1) annorstädes: alibi. I. K. 18; Md. 11; FS. 5: pr; II. K. ind. 42. not. 48; cap. 11; Dr. 22; Forn. 18; III. 67, 105; IV. 1. 2) till annat ställe: ad alium locum. II. Add. 7: 15. 3) å ena, å andra sidan: ab altera parte. II. A. 3.

Annattvæggia (annat tvæggiæ, annættvægiæ, annattvigiæ, annittæggiæ, annettiggiæ, antigia, ætntiggiæ, annattingiæ, ænnættinghæ, annantingiæ, antingiæ), 1) pron. ettdera (af två): alterutrum. *til han gör a.*, III. 95. 2)

Digitized by Google

conj. antingen: sive. I. J. 2: pr; Þ. 12: 2; Br. 1; II. K. 73: 1; G. 2, 12; R. 29; Þ. 45, 52, 58; J. 1, 14; Add. 3: 1; 6: pr; 9: 2; III. 6; IV. 9: 1; 19: 1, 2.

Annurlund, adv. annorlunda: aliter. II. M. 7. Cfr. *Lund.*

Annöþogher (anöþogher, anögþer, anogther, anögher, annogher; annöþof pro *-þog*, II. G. 11. *annörghom* pro *-þghom*, I. A. 22.), adj. (Isl. *annaud* v. *anaud*, servitus), träl: servus, in servili statu.)(*frœls*, vide *Frœls.*)(*ætledder*, I. Md. 2; II. Dr. 7.)(*ættaþer*, I. Md. 2.)(*ætboren*, I. G. 6: 4. *a. domber*, träldom: servitus. II. A. 31. *a. ſtaþer*, idem. I. A. 22. Cfr. *Foſtra.*

Anſker, vide *Ænſker.*

Anſvar, n. gensvar, genmäle: responsio. IV. 19: 1.

Antigia, antingiæ, vide *Annattvæggia.*

Anvarþa, andvarþa, v. a. öfverlemna, antvarda, anförtro: tradere, committere. II. U. 6.

Anværk, n. pl. 1) landtarbeten: opera rustica. Vide *Anværkdagher.* 2) kreatur och redskap hörande till landtbruket: iumenta aliaeque res ad opera rustica necessariae. II. Forn. ind. 15.

Anværkdagher, m. en dag, då vår- eller höstarbete är för händer: dies quo opus rusticum fit. II. Forn. ind. 15. Scribitur *anuardagher*, not. 27. ibid. Pro *anværkdæghi* perperam scriptum est *andrum dæghi*, I. FS. 3. Cfr. not. 3. ibid.

Anöþogher, anögher, vide *Annöþogher.*

Aplöghia, aplöia (opplöghia, II. K. 63. not. 70.), f. plöjning utöfver gränsskilnaden in på andras område: transgressus limitum in arando. II. K. 63; Add. 4: 1; IV. 21: 33.

Apoſtla mæſſu dagher, m. Apostladag: dies festus cuiusdam S. Apostolorum. I. Br. 4; II. K. 52.

Apoſtola dagher, m. i. q. *apoſtla mæſſu dagher*, III. 18.

Aptan (aftæn), m. 1) afton: vespera. *mider a.*, II. K. 52. not. 83; III. 18; IV. 21: 37. Cfr. *Midaptan.* 2) dagen före en högtidsdag: dies festum quoddam praecedens, vigilia. Cfr. *Iula-, Paſka aptan.*

Apter (aptær, aptar, aftær, apftar), adv. 1) tillbaka: retro. *a. a þing* v. *topt ganga*, I. Md. 1: 3; J. 2: pr. *a. koma*, I. A. 12: 1. *a. til ſkiptis læggia* v. *bæra*, I. A. 5, 21: pr; J. 4: 1. cfr. *Bo. (bref) a. til biſkups föra*, I. G. 8: 1. *a. fa*, I. R. 11: pr; Þ. 1, 16; FB. 10: pr. *a. köpa*, I. Þ. 13. *a a hand manni lepa;* I. Þ. 16. *eighit a. (taka)*, I. Þ. 5: 1. *a. gialda*, vide *Gialda. man* v. *fæ a. böta*, vide *Böta. maþer köpe ok vil a. ſælia*, I. J. 3: 4. *þa giftis hun allum barnum ſinum a. til alfs (*lege *arfs)*, I. A. 6: 1. 2) qvar: residuus. *a. ſtanda*, I. K. 20: 1. — In recentioribus codicibus h. v. scribitur *ater;* ex. c. II. A. 16; J. 1. etc. Cfr. *Ater.*

Ar, n. 1) årsväxt, gröda: annona. *god a.*, IV. 15: 17. 2) år: annus. II. K. 6, 65, 72: 1, 3; 73: pr. etc. *um aret* v. *ar*, quovis anno. II. J. 6; Forn. 43; III. 2 (ubi *ara* pro *aret* scriptum est), 57. *æptir þæt tiu ar*, tio år derefter: decem post annis. I. Br. 2. *þuſand arum* etc. år 1000 etc.: anno millesimo etc. I. Br. 6. not. 63; IV. 19. 5. *ær*, pl. pro *ar*, I. Br. 2; II. Add. 11: 1. *æaræ*, gen. pl. pro *aræ*, II. Add. 7: 29. Cfr. *Maghandi.*

Arf, n. arf: hereditas. Haec recentior forma vocis *arver* occurrit III. 132.

Arf, m. vide *Arver.*

Digitized by Google

Arffallin (ærf fallin), adj. som gått i arf: qui hereditate ad alium dominum transiit. II. Add. 11: 3.

Arftakin (ærftakin, artakin), adj. ärfd: hereditate acceptus. *a. iorþ*, I. J. 2: 1; II. R. 30; J. 2, 46; Add. 11: 5, 9—11.

Arfþa iorþ, *Arfþar bolker*, etc. vide *Ærfþ*, *Ærfþa iorþ*.

Arin, m. eldstad: focus. V. 1.

Ark, f. skrin: arcula. I. Þ. 5: 2; II. Þ. 33.

Arkar lykil, m. I. A. 4: 2, *archæ nikil*, II. A. 6. skrinsnyckel: clavis arculae.

Arkononger, m. *goþer a.* en konung, under hvars regeringstid ständigt goda år inträffat, hvilket af de gamle tillskrefs konungen: rex, cujus imperii tempus fecundis annis est insignis; quam prosperitatem veteres regi acceptam retulisse, notissimum est. IV. 15: 17.

Ars fæsta (arffæsta), f. landbos rättighet att qvarsitta ett års tid på den arrenderade jorden: ius coloni in annum sedendi in praedio conducto. I. A. 18: pr; II. A. 25.

Arvabot (arvæböt), f. böter, som af dråpare erlades till den dräpnes arfvinge: mulcta, quam homicida pendebat heredi occisi. I. Md. 1: 4; 2, 4; II. Dr. 5, 7, 9. Cfr. *Manböter*, *Ognarbot*.

Arva iorþ, f. arfjord: fundus v. ager hereditarius. Ita sine dubio legendum pro *halvæ iorþ*, II. Add. 11: 6.

Arver (ærver; in nominat. occurrit *arf*, II. K. 73: pr; A. 17; J. 1; Add. 11: 18. *arvi*, *arvæ*, II. Add. 11: 18; III. 136. *hurf* pro *arf*, I. A. 14: pr. cfr. II. Add. 11: 6. not. 35.*)*, m. 1) jord, fast egendom: bona immobilia.)(*lösir pænningar*, II. A. 30. 2) död persons qvarlåtenskap: bona defuncti relicta. *dör maþer . . . þa skal a. hans* etc. I. A. 14: pr. *vil hava a. hans*, I. A. 11. *taka a. mans*, I. A. 8: 2; 9: 1; 12: 2; 23; II. K. 73: pr; Add. 11: 4, 17. 3) arf: hereditas. I. J. 1; II. J. 1; Add. 11: 4, 14—17, 19. etc. *arva bolker*, II. A. rubr. *taka bo* v. *iorþ at arvi*, I. A. 16: 2; J. 2: 1. *skipta arvi* v. *arf*, I. A. 2: 1; 3: 1; II. Add. 11: 16, 18, 19; III. 142. *a. ganger i kollaskipti*, II. Add. 11: 16. *nærme vara arve*, ibid. *i a. falla*, *arvin falder*, vide *Falla*. *til a. standa*, *a. stander til mans*, vide *Standa*. *dræpa man sik*, *barnum sinum*, *kono sinni til arfs*, II. Add. 11: 13—15. *vil sinum barnum a. unna*, I. A. 15. *þa havir hon a. hægnat (egnat)*, hereditatem infanti servavit, I. A. 4: pr; II. A. 4. *þa gistis hun allum barnum sinum apter til arfs*, I. A. 6: 1 (ubi *alfs* male scriptum est); II. A. 9. *gengu fra arvi sinum*, förlorade sin arfsrätt (som de förr haft): amittebant ius suum hereditarium (quod antea habuerant). IV. 14: 19. Cfr. *Arf*, *Bak-*, *Dana-*, *Presta-*, *Sunararver*, *Ærfþ*.

Arver, m. arfvinge: heres. Cfr. *Arvi*.

Arvi (arfvi, arvæ, arfva, ærvi, ærfe; in nomin. occurrit *arver*, II. J. 5; Add. 7: 8. not. 56; 22; 11: 8; III. 129; IV. 18: 10.*)*, m. arfvinge: heres. I. Md. 1: 1—5; 3: pr; B. 7, 9; A. 1, 9: pr. etc. *a. ok æptir mælandi*, allitt. vide *Ugilder*. *börna arvar*, vide *Barn*. *sökia (lægher) til þriþia arva*, d. ä. till dess lägersmannens qvarlåtenskap tre gånger gått i arf, eller hans arfvinge dött och blifvit ärfd af en annan, och denne åter af en tredje: donec mortuo stupratoris herede huiusque herede, bona ad tertium heredem pervenerint. II. G. 18. — Cfr. *Skap-*, *Skæptarvi*.

Arvi (arfvi, arvæ), m. arf: hereditas. Vide *Arver*.

Digitized by Google

Arvingi (ærvingi), m. arfvinge: heres. I. Md. 1: pr; II. Dr. 1.

Arvuda (ærvoþa), v. n. 1) egentligen, göra landtarbete: imprimis, opera rustica facere. II. Þ. 14. *hin fatöki havir længi -þat*, IV. 19: 1. 2) göra arbete eller tjenst i allmänhet: cuilibet negotio, ex. c. rei militari, operam dare. *þer ſum mera a. for os*, IV. 19: 1.

Arvudi, arviþi, n. (ab *arver 1.*) 1) egentligen landtarbete: proprie labor rusticus. II. A. 27. 2) arbete i allmänhet, bemödande medelst ytre handlingar: quivis labor, opera.)(*huxan*, IV. 12. 3) besvär, svårighet: negotium, molestia. IV. 15: 15.

Arvudis lön, f. arbetslön, belöning: praemium laboris. IV. 16: 1.

As, m. ås: iugum. Vide ind. nom. locc. vv. *Hiordsas, Hælgiarsas, Hökesas* etc. Terminatio *os* in vv. *hindos, ſpekuos, ænnuos*, idem significare videtur.

Aſater, adj. ense: concors. *göras aſatir*, öfverenskomma: consentire. I. Md. 1: 2; II. Dr. 3. Cfr. *Satter*.

Aſikkia (aſikiæ, aſikyu, aſækyu), f. åska: tonitrus, fulmen. I. FB. 6: 1; II. U. 13. Ita h. v. explicat Ih., qui suspicatur *aſikkiæ elder* esse id quod nos *åſkeld* (ignis fulmineus) dicimus, v. *aſikkia* derivans "ab *As*, communi Deorum nomine, et *ecka*, transvectio, quum crediderit olim vulgus fatuum, Thorum, dum tonat, curru suo quatere Olympum." (*Gl. Sv. G.* v. *Åſka*; Diss. *Vet. Catal. Regg. Sv. G.* p. 140. seq.). Stj. Locc. et Ver. vertunt "*utan ſak*, extra culpam"; Br. "potius forte pestis v. morbus epidemicus, ut *aſyn* pro *ſyn*."

Aſka, f. aska: cinis. *hema i aſku ſitia*. sitta hemma vid spisen: domestico foco adsidere,)(*köpfærþum fara*, I. A. 19; II. A. 27. *vara ſaman om aſk* (pro *aſko*) *ok diſk*, hafva samma spis och bord, vara i ett matlag: communi foco et mensa uti,)(*ſkildir at om mal ok mætte*, V. 1. Quod in hac formula dicitur *aſk ok diſk*, non vero *arin ok diſk*, id mirum non videbitur cui cognitum est, quantum, in connectendis vocabulis, similitudo quaedam soni apud veteres valuerit.

Aſlata (aſlæta), f. öfverskridande af rätta gränsen, vid hö- eller sädesbärgning, så att någon slår eller skär inpå andras område: transgressus limitum in secando foeno vel metendis segetibus. II. K. 63; Add. 4: 1; 10; III. 82; IV. 21: 33.

Aſyn, f. 1) åsyn: contuitus. Cfr. *Aſynar vitni*. 2) syn: inspectatio iudicialis. *hæraþs* v. *lands aſyn*, I. J. 16: pr; M. 3; II. J. 37; M. 3; III. 144.

Aſynar mæn, aſyna mæn, m. pl. synemän, förordnade att förrätta härads- eller landssyn: viri ad inspectandas res litigiosas nominati. I. J. 15: pr. not. 81; 16. pr; M. not. 1; II. J. 37; M. 3.

Aſynar vitni (aſyna-, aſynir vitni), n. 1) åsynavitne: testis oculatus. I. R. 8: pr; 9: 2; 11: pr; II. R. 12, 13, 17, 20, 23, 26. 2) vitnesbörd af åsynavitne: testimonium eiusmodi testis. *bæra a.*, I. B. 1: pr; R. 9: pr; II. R. 20. Cfr. *Synar vitni*.

At (ad, III. 32*)*, praep. c. dat. 1) åt, till: ad (locum). *vænda hæl ok nakka at hemkynnum*, vide *Hemkynni. rinna at annars tompt*, II. Add. 7: 2. *ſtæmna þing, riþa hem at manni*, II. Add. 5: 1; 7: 1, 3, 5, 19. Cfr. *Fara, Ganga. kumber hin at*, si is adveniat. I. J. 20. *fyr æn han komber at dorum*, II. J. 12. *at ganga*, vide *Ganga*. Cfr. *Hitta, Skilia*. 2) åt, för: ad. *faþir at foſterlandi*, IV. 14: 11. *halda ſtæmnudagh at adrum*, II. K. 3, 4. *at fær gior*, vide *Gæra. at fæſtu, læng-*

Digitized by Google

ſto, vide *Fair, Længer. njuta at annars*, alienis (meritis) frui, vide *Niuta*. Cfr. *Hylla, Illa, Lita, Saker, Spyria, Sæka*. 3) på: in. *at qvældi*, I. G. 9: pr; II. K. 51. *at ſiunda daghi, endagha* etc. I. B. 1: pr; R. 5: pr; II. K. 55; III. 57. *þry öl, ær iammykit ſkal böta at* etc. I. Md. 13: 1. *at þrim ölſtæmnum*, I. G. 9: 4. *at ſæþerni, möþerni*, I. Md. 3: 2. 4) vid: iuxta, ad, etc. *hema at hemkynnum*, II. A. 16. *at kirkiu*, II. Add. 9: 1. *gærþa at ſinu odælli*, I. J. 17: 3. *up at örs vatni, odnem*, IV. 10. *at fyrſtæ kæro*, III. 82. *at natværþi*, I. Md. 1: 3. 5) hos: apud. *dö at manni*, I. K. 15: 1; II. A. 18. *at þriþia ſala*, II. þ. 39. *læggia ſæ ſit in til giætſlu at annars* (proprie, in aliena domo; haec enim locutio est elliptica, non vero praep. *at* regit genitivum, ut quidam statuunt), II. R. ind. 29. 6) framför adjectiver och participier tjenar denna praep. att utmärka ett tillstånd, ungefärligen såsom de så kallade duo ablativi consequentiae i Latinska språket: adiectivis vel participiis praeposita, h. v. interdum indicat statum quendam, pariter fere ac duo ablativi consequentiae in lingua Latina. *at opnom dorom*, då dörrarne äro öpna: apertis foribus. I. K. 7: 1. *at helum garþi*, I. FS. 5: 3. *at ufældu muli*, IV. 9: 2. *at garþalöſo*, (agro) non consaepto. II. Forn. 35. *at uilto*, lite non mota, vide *Uilter. at ſaklöſo*, sine culpa v. poena, vide *Saklös*. Cfr. *Laghlös, Ugiſlat*. Huc quoque referenda videtur locutio adverbialis *þy at hvaro;* cfr. *Þy*. 7) genom: per. *ſkiuta in at liura*, I. O. 6; II. O. 2: 2. *at vaþa*, I. VS. 1: pr. *taka bo at arvi*, vide *Arver 3. at konongs rætte*, II. R. 10; Add. 13: 2. 8) med: cum. *at vitnum leta*, II. A. 10. *at þæſſe byrias þær* (scil. *fornæmis ſakir*), II. Forn. 1. 9) till, som, i egenskap af: ad, ut, loco v. nomine (rei) etc. *ſkylda kono at ſinni kono hava*, hafva en beslägtad qvinna till (sin) hustru: uxorem sibi cognatam habere. I. G. 7. *iorþ at væþium ſætia* v. *taka*, vide *Væþ. ægha at botum örtogh* etc. I. S. 5. *öre at unningia laghum*, I. þ. 14. *at hovoþtinda*, II. K. 72: 2. *at hindradagsgæf*, I. B. 7. etc. *at natvaku, lægherſtaþ*, I. K. 15: 1; II. K. 31 — 33. *at legho*, III. 57. Cfr. *Lan, Muta*. 10) till, i afseende på: ratione habita (rei). *bærnſker at aldri*, IV. 15: 18. *ſkild at bo ſinu*, vide *Bo. at vitnum ſiþari*, II. J. 37. *minna at nokrom lot*, II. K. 37. *iamgilder at ſarum*, I. S. 3: pr. *væri ſaklöſt at pænninga botum*, II. Add. 12: pr. *gærs at (bu) gorvargher*, I. O. 9. *þiuver at (þiuft þerre)*, I. Md. 8; A. 17: 1. etc. *ſander at ſuk*, vide *Sander. fællas at (tyłft* etc.), vide *Fælla. at væſtgöta formæli*, IV. 14: 13. 11) enligt: secundum. *at laghum*, vide *Lagh. at guþs rætti*, I. G. 7; II. A. 12; G. 14, 16. *at kirkiunna ræt*, II. K. 70; III. 32. *at laghmæli*, vide *Laghmæli*. — *At ulovandis* occurrit quidem II. Forn. ind. 1. at v. *at* aut delenda, aut *ater* legenda nobis videtur; cfr. IV. 6. — Cfr. *A*, praep. in fine.

At, conj. 1) att: quod, ut. *at mere ſe ſkaþi gör, at han tændi eigh*, I. K. 8. *at gömes*, att de iakttagas: ut observentur. I. Br. 3. *viti . . . at þer ſætos, at þær kom loter* etc. III. 107, 1. *utan at þer falli* etc. nisi cadant. I. K. 4. *æftir at allir mæn hava in burghit*, III. 117. *a tiu vitrum at* etc. d. ä. sedan: postquam; cfr. *A* 2. 2) på det att: (eum in finem) ut. *at þæſſi var*

Digitized by Google

ſkipan mati etc. IV. 19: 2. 3) att (framför infinitiver): nota infinitivi. *at fyrnas,* I. K. 6. *at gærþe* (pro *gærþa*), I. K. 13. *ægha at gialda* etc. vide *Ægha.* 4) för att, till att: ad (faciendum), ut (faciat) etc. *griþ at beþas,* pacem petitum v. petendi caussa. I. Md. 1: pr. *ſiukum at hialpa,* I. K. 14: 2. *bo at vittia,* I. A. 4: 2. *ſkaþa at göra,* II. Add. 7: 1, 8. *at liſta þen hovodtekn* etc. IV. 16: 12. *þæt ær ſva at underſtanda,* id sic est intelligendum, II. A. 3. *ſva ær firi gipt at ſkilia,* I. G. 9: 2.

At, 2. pers. sing. praes. ind. vel sup. ab *ægha,* quod vide.

Atala, v. a. åtala, klandra: litem movere, actionem intendere. II. Add. 11: 3, 12.

Atala (aa talu), f. åtal, klander, påstående: actio, petitio. *a. veta,* tilltala, framföra sin talan: actionem intendere. II. Dr. 8; J. 29. not. 1. *vara a þingi mæþ a. ſinni,* vara tillstädes på tinget, och der förkunna sitt käromål eller påstående: coram iudicio adesse, ibique petitionem suam pronuntiare. II. Add. 9: pr. *utan lagha a.,* opåtaldt, oklandradt: non mota lite. II. Add. 11: 2. Cfr. *Tala.*

Atalan, f. i. q. *atala. a. ok akallan,* allitt. II. Add. 9: pr.

Ater (attær), adv. 1) tillbaka: retro. *ſtals a. i ængland,* IV. 16: 9. *a. föra, koma,* II. K. 72: 2, 3. Cfr. *Ater ganga, Löſa.* 2) åter, å nyo: denuo, iterum. II. K. 57. *a. nya,* renovare, quasi iterum novum facere. IV. 19: 2. 3) qvar: residuus. *a. i tylft ſtanda,* de testibus. II. R. 12. *garþar liggia ater til tompt,* vide *Topt.* Cfr. *Hulda, Standa.* — Antiquior huius v. forma est *apter,* quod cfr.

Ater ganga, v. n. 1) återgå: redire. II. A. 26; Add. 11: 4, 17; III. 110. 2) återgå, förklaras ogiltig: irritum fieri. II. Add. 2: pr, 9; 11: 1; 13: 2; III. 46, 76.)(*ſtanda,* II. Add. 2: 2, 11; 12: 1; 13: 1; III. 48.

Atergangs eþer, m. återgångsed, ed som förklaras ogild: iuramentum irritum. III. 76.

Ater giæld, n. betalning, ersättning: solutio, compensatio. II. R. 4, 5.

Ater giælda, v. a. vide *Gialda.*

Atertan, num. aderton: octodecim. II. Add. 2: 12, 13; III. 63.

Atertandi, attærtandi, num. adertonde: decimus octavus. IV. 14: 18; 15: 18.

Athavi, m? (a *hava*) sed: mos. *i ordum ok -vum,* allitt. IV. 14: 14.

Atſkilder, adj. åtskiljd: separatus. II. Dr. 7. Cfr. *Skilia.*

Atta, num. åtta: octo. I. K. 13; Md. 5: pr; VS. 3: pr; B. 1: 1; J. 2: pr. etc.

Attatighi, num. åttatio: octoginta. I. Br. 6. not. 63; IV. 19: 5.

Atti, imperf. ab *ægha,* quod vide.

Attundi (atundi), num. åttonde: octavus. IV. 14: 8; 15: 8; 16: 8. *a. dagher æptir tolfta dagh iula,* tjugonde dag jul: octava epiphaniae, dies XIII Ianuarii. II. K. 49, 51. *attundi dagher* (sc. *iula*), nyårsdagen: dies circumcisionis. I. Br. 4; II. K. 52. *attundi loter,* en åttondedel: octava pars. I. Pl. Cfr. *Attunger.*

Attunger, m. en af de delar, hvari hvar by var indelad; men huruvida detta ord här, såsom annars, betyder åttondedel, och, i sådant fall, huruvida dessa åttingar stodo i bestämdt förhållande till sjelfva byn, eller till något annat helt, är ovisst: certa quaedam pars pagi; in partes enim *attungar* dictas divisus erat quivis pagus; an vero v. *attunger* hic, ut alias, significet octavam partem, ac, si ita sit, utrum ipse pagus, an aliud quoddam

Digitized by Google

esset totum illud, quod respicerent hae partes, dubium est. I. J. 8, 14; II. J. 3, 20, 33. *attundi loter af -gi*, I. J. 14, v. *attundi loter -gs*, I. J. 7: 3; II. K. 2; J. 19, 33; Forn. 13, åttondedelen af en *attunger*: pars octava eiusmodi primariae partis, minime vero, ut credidit Ih., portio octava pascui communis totius villae. *innan by ok utan a.*, II. J. 3.

Atviſt, f. egentl. närvaro; äfven en mindre delaktighet i dråp: proprie praesentia; speciatim vero, remotior quaedam societas homicidii. I. Md. 3: 3. Vide *Atviſtar maþer*.

Atviſtar maþer (ater viſtæ perperam pro *atviſtæ*, II. Dr. 3.*)*, m. en som varit med dråparen på vigvallen, och visat fiendskap eller vrede emot den dräpne, dock utan att med råd eller gerning hjelpa till sjelfva dråpet: homicidae socius, qui, occiso infestus, adfuit in loco caedis, non tamen ad ipsam caedem ope vel consilio adiuvans. I. Md. 1: 1; 3: pr, 1; II. Dr. 3, 8.

Avaxter (afvæxter), m. (a *vaxa*) afkastning: fructus. I. A. 16: 2; II. A. 21.

Avund, f. (ab *unna*) ovänskap, fiendskap: inimicitia. I. R. 5: 6; II. R. 9; Add. 7: 13.

Aværka, v. a. bruka (jorden): colere (terram). III. 74.

Axul (axſul), ? (hjul-) axel: axis. I. FS. 2: 3; II. Forn. 14.

Ayrkia, f. inkräktning på andras område vid plöjning eller annat åkerarbete: transgressus limitum in arando aliove rustico labore. II. Add. 4: 1; 10; III. 82. Cfr. *Yrkia*.

Aþalkona (udalcona), f. äkta hustru: uxor legitima. I. A. 5; II. A. 7.

Aþalkono barn, n. äkta barn: legitimus filius v. filia. I. A. 23; G. 6: pr; II. G. 7.)(*frillu barn*, I. A. 8: 3; II. A. 12; Add. 12: 2.

Aþalkono ſun, m. äkta son: filius legitimus.)(*frillu ſun*, I. A. 8: 2; II. A. 12.

Aþra, aþru, aþrum, vide *Annar*.

Aþruvis (aþruviſu), adv. annorlunda: aliter. I. M. 7; III. 79.

B.

Bak, n. rygg: tergum. *þu hafþi ſpiut a baki*, du hade ett spjut efter dig, förföljdes af en beväpnad: alius, hasta armatus, te persequebatur. I. R. 5: 1. *binda hænder a bak (þiuvi)*, I. Md. 8; II. Dr. 19; *þiuf a bak binda*, I. Þ. 3: pr; 5: 1, 2; *binda þiuft a bak*, II. Þ. 24, 30; binda tjufvens händer, jämte tjufgodset, på hans rygg: manus furis et res furtivas tergo ipsius alligare.

Bak arver, m. bakarf (och sidoarf): successio cognatorum in linea adscendenti et collaterali. I. Br. 2. not. 32; II. A. 21.

Bakhærbærghi, n. bagarstuga: pistrina. II. K. 2; nisi *hærbærghi* tantum sit legendum. Vide not. 15. ibid.

Baklius, n. pl. ljus, som voro så ställda i kyrkan, att presten, då han var vänd mot altaret, hade dem bakom sig: candelae, in aede sacra ita collocatae, ut pone sacerdotem, ad aram conversum, essent.)(*framlius*, I. K. 8: pr; II. K. 14.

Bakſkiurta, f. bakstycke af en kjortel: pars postica pallae muliebris. II. G. 5.

Balder, adj. båld, djerf: audax. IV. 15: 10.

Balker, bolker, m. (egentligen bjelke; äfven något sammanhängande, fort-

Digitized by Google

satt, i allmänhet: proprie trabs, deinde res continua, v. continuatio rei; [cfr. BH. *Lex. Isl.* h. v.] inde, ni fallimur,) 1) fortsättning eller innebegrepp af sammanhängande ämnen, t. ex. *kirkiu balker*, etc.: continuatio eiusdem argumenti, v. series rerum inter se connexarum, ex. c. *kirkiu b.* ceterique tituli librorum iuris. 2) en sammanhängande eller fortsatt bristfällighet (på gärdsgårdar), troligen af en viss storlek: continuus defectus (in saepimentis), certae cuiusdam, ut videtur, magnitudinis. I. K. 13; II. K. 26; U. 5. In codicibus Iuris Norvegici id dicitur *balkabrot*, si saepes ultra decem orgyiarum *(fadma)* spatium diruatur.

Bamba, f. trumma: tympanum. I. LR.

Bana orþ, vide *Banorþ*.

Bana ſak, f. dråpsak, anklagelse för dråp: actio v. accusatio homicidii. *varþer manni vrang b. givin*, d. ä. om målseganden brister i bevisningen: si actor nequeat probare homicidii accusationem. I. B. 6; II. Fr. 10.

Band, n. band: vinculum. *or -dum löpa*, I. Md. 7; II. Dr. 18. *binda man fullum -dum*, II. Add. 7: 19. Cfr. *Fæſtiband*.

Bani (bænæ pro *banæ*, I. Md. 1: 1; 14: pr; 15: 4.*)*, m. 1) död, genom dråp eller olyckshändelse: nex, mors violenta vel fortuita. II. O. 2: 13; Add. 5: 1; IV. 16: 2. *fa bana af (klokko, vakni*, etc.*)*, I. K. 10: pr, 1; Md. 12, 15; R. 9: 1, 2; II. K. 17, 18. not. 38; Dr. 23, 25, 26, 32—39; R. 21—23; Add. 11: 19; IV. 15: 9. 2) baneman: interfector. I. Md. 1: 1, 2; 4, 14: pr, 3; B. 9; II. Fr. 13; Dr. 1, 3, 28, 31; IV. 12. *bana fa*, framskaffa dråparen: interfectorem producere; vide *Fa*. Cfr. *Fabur-*, *Hald-*, *Raps-*, *Þengsbani*.

Bann, n. större bann: excommunicatio maior. II. Add. 13: 1; III. 93.

Banorþ, bana orþ, n. banemannens namngifvande, angifvelse för dråp: denominatio interfectoris, accusatio homicidii. *giva manni b.* i. q. *bana næmpna*, nämna banemannen, anklaga någon för dråp: interfectorem nominare, accusare aliquem homicidii. I. Md. 1: 1; II. Dr. 1. *vita (ritæ* perperam est scriptum*)* v. *vinna b. a hænder manni*, bevisa en sådan angifvelse: eiusmodi accusationem probare. I. Md. 1: 2; II. Dr. 3. *viþ b. ganga* v. *b. viþer ganga*, vidgå angifvelsen, bekänna dråpet: caedem a se patratam confiteri. I. Md. 1: pr; 14: pr, 3; II. Dr. 1, 28, 31. — Si posterior h. v. pars non sit v. *orþ*, verbum, ut nobis verisimile videtur, sed tantum terminatio in lingua Islandica usitata (ex. c. *eiginord, legord*,) ût statuit Rask (*Anvisn. till Isländskan*, Stockh. 1818, p. 196.), h. v. vertenda est: dräpande, dråp; caedes, homicidium.

Banzmal, n. (a *bann*) brott som medförer bannlysning: caussa excommunicationis. II. K. 52, 59; O. 3.

Bara, vide *Bæra*.

Bardagha böter, f. pl. slagsmålsböter: mulcta percussionis. I. A. 18: 2; II. A. 26.

Bardaghi (barþadaghi, perperam, II. A. 26.*)*, m. (a *bæria*) slag, stryk: percussio, verber. I. B. 1: pr; II. Add. 5: 1; IV. 19: 1. *bardagha (bolker)*, I. B. rubr.

Barfötter, adj. barfota: nudis pedibus. I. Þ. 5: 1; II. Þ. 30.

Barn, n. (pl. *barn*, I. A. 4: 2; 7. etc. *börn*, I. K. 5; A. 1. etc. *born*, II. Add. 11: 15. *brörn* vero, II. Dr. 7. *bærn*, II. A. 1, et *brön*, ibid. not. 17, lapsu calami.) 1) barn: infans. I. K. 1, 14: pr, 1; Md. 1: 1; VS. 2: 1, 2. etc. 2) barn, son eller dotter: filius v. filia. I. A. 4—6, 8: pr, 1, 3; G. 4: 3. etc. *börna arvar*, bröstarfvingar: liberi a-

Digitized by Google

liique heredes in linea descendenti. II. A. 3. *dö af barni,* dö i barnsäng: puerperio occumbere. I. G. 6: 3; II. G. 11, 13. Cfr. *Apalkono-, Brobor-, Dottor-, Frillu-, Hor-, Lægher-, Stiup-, Sunar-, Syſtor-, Syſtra-, Þybarn, Inleþſla.*

Baſta, v. a. (a *baſt,* philyra) binda med bastrep: fune e philyra confecto ligare. *baſta ok binda,* allitt. II. Þ. 4.

Baſtugha, baſtova, f. badstuga: balneum. I. O. 6; IV. 8.

Bater, m. båt: cymba. Cfr. *Siuærings bater.*

Baþi (baþe, bæþi; bodhe, II. K. 44. not. 53.*),* conj. både: et (..et). I. K. 3; G. 6: 4; J. 14, 15: 1; Þ. 5: pr; 19: pr; II. K. 42, 62. etc. *ſit bröd ... ok klædi b.* videtur esse scriptum pro: *b. ſit b. o. k.,* IV. 16: 12. Vocabulis allitterationis caussa connexis h. v. nonnumquam otiosa praeponitur. *b. ſtafs ok ſtols,* IV. 16: 16.

Baþir, (baþi, baþin, bæþir, bæþe), pron. båda: ambo. I. VS. 1: 1, 4; A. 3: 1; 16, 18: 1, 2; II. A. 16; Þ. 44. etc. *bæggia* (gen. pl.) *þerra,* I. A. 17: 1; G. 9: 5. etc. *baþ i* pro *baþi i,* I. A. 4: 1.

Benbœria, v. a. slå, så att ben krossas: ita ferire, ut ossa frangantur. II. O. 2: 13.

Bera, vide *Bœra.*

Beſzle, n. vel *beſzel,* m. (Isl. *bitill,* m. *beiſli,* n.) betsel: frenum. I. CB.

Beta, v. a. jaga: insectari, venari. I. FB. 7: 1. Cfr. *Biorn.*

Beþas (bezas, I. Md. 1: pr; Þ. 8: pr.*),* v. dep. 1) begära: petere. *b. griþ, ranſuk, tak,* etc. I. K. 1; Md. 1: pr; G. 9: 1, 4; Þ. 5: pr; 6: pr; 8: pr; 9, 10: II. K. 1; Dr. 1, 28, 40; G. 16; Þ. 30, 39, 40, 42, 48; Add. 12: 1. 2) bedja: rogare. I. FS. 2: 1; II. Forn. 3.

Biargh (biærgh), n. berg: mons. *b. ok bro,* allitt. I. FB. 6: pr; II. U. 13. Cfr. *Almænnings biærgh,* et ind. nom. locc. vv. *Aldu-, Aſtabiærgh* etc.

Bikiuhvælper, vide *Bykkiuhvælper.*

Biltugher (byltugher), adj. (a *bil,* intervallum locorum v. momentum temporis, et *tog,* iter, quasi peregre abiens) biltog, fridlös inom riket till dess förlikning med målseganden skett, och således på obestämd tid: proscriptus, securitatis intra regnum expers, donec compositio cum actore facta esset; non vero ad certum tempus proscriptus, ut Ver. et post eum Locc. et Ih. crediderunt. II. Add. 7: 21, 22, 25, 26; 13: 1; III. 70, 111, 120. *b. læggias,* II. Dr. 40, 41; Add. 7: 25; IV. 2. *b. lyſas,* III. 120. *b. fara,* II. Add. 7: 29. *b. vara ivir alt rikit,* ibid. 20. Cfr. *Friþlös, Utlægher, Utſvoren.*

Binda, v. a. 1) binda: ligare. *b. værpla um föter,* I. FB. 7: 3. *b. man viþ træ,* I. O. 5. *b. manſiri ſroſte æller ſlughum,* II. O. 2: 12. *bundit bröka viþ knæ,* I. Þ. 5: 1. *bundin þiuver,* I. Þ. 5: 1; II. Þ. 32. *viþ vitu bundin,* d. ä. förbunden till: obligatus; vide *Vita.* Cfr. *Bak, Band, Baſta, Biorn, Bælgher, Byrdi, Underbunden.* 2) afsluta: contrahere. *hionalagh b.,* II. K. 69. *b. ſtaþva mæþ manni,* III. 85. 3) stadfästa, bekräfta: confirmare. *köpfæſtum b.,* vide *Köpfæſt. binþum vit ſlikt,* detta bekräfta vi: haec nos affirmamus, I. J. 2: 1; II. J. 2; nisi *biuþum* legendum sit, quod tamen sensum nobis non videtur praebere.

Biog, vide *Biug.*

Biorn, m. björn: ursus. I. R. 12: 1; FB. 6: 1; II. R. 28; U. 13. *þæn a b. ær betir* v. *binder,* allitt. I. FB. 7: 1; II. U. 15.

Biorn ſpiut, n. björnspjut, på sådant sätt utställdt, att det afskjuter sig sjelf,

Digitized by Google

då djuret går förbi: hasta, ursorum interficiendorum caussa ita idoneo loco collocata, ut, fera transeunte, ipsa se eiaculetur. I. Md. 15: 2; II. Dr. 36.

Biſkuper (biſcuper, biſcoper, byſcuper), m. biskop: episcopus. I. K. 2, 3, 5, 13; R. 2; J. 5; Br. pr, 1, 3—5; II. K. 52; IV. 16. etc. Cfr. *Boklærder, Ærchibiſkuper.*

Biſkupsdöme (biſcufsdöme, IV. 16: 4. *biſcupsosmet*, perperam, III. 99.*)*, n. biskopsstift: dioecesis. I. Br. pr; II. K. 72: 3; IV. 16: 12. *utan biſkupsdömes maþer*, en man, född utom stiftet: vir extra dioecesin (Scarensem) natus. II. K. 72: 3.

Biſkups ſtol, m. biskopsstol: sella episcopalis. I. R. 2; II. R. 2.

Biſnari, m. besmar: statera. II. Forn. 45; III. 58.

Biug (biog, byg), n. bjugg, korn: hordeum. II. K. 36, 39; III. 1; IV. 16: 11, 12.

Biug reet, II. K. 39. *(biwgreeth, biugræt*, not. 4. ibid.*)* synes vara participium af *biug reþa*, tillreda, tröska säden (egentl. kornet), skilja den från halmen och agnarne: segetem (proprie hordeum) praeparare, triturare, grana a culmis paleisque secernere. *hwar VIII ſkæpna tiunde ær byug reet*, om tionden, tröskad, gör åtta skäppor: si decimae, trituratis segetibus, repleant octo modios. Cfr. *Reþa.* — Stj. credit v. *reet* significare segetes; Locc. vero et Ver. statuunt *biugreet* idem esse ac *biugvret*, i. e. locus saeptus pro hordeo serendo. His adsensisse videtur Ih. *(Gloss.* vv. *ret, vret)*, etsi dubitaverit, anne *reet* sit derivandum a *reda*, solvere, pendere, ut *b.* sit hordeo pensum.

Biuþa (byuþa, byuda), v. a. (imperf. *böþ*, part. pass. *buden*) 1) erbjuda: offerre. I. A. 22; G. 9: 4; J. 3: pr; II U. 6. *til b.*, I. J. 3: 4; II. J. 8. *b. ſik til at* etc. II. Add. 11: 10; III. 76. *biuþer moþer bæſt til fælægh*, d. ä. om hon erbjuder de bästa vilkor: si optimas offerat societatis conditiones. II. A. 6. *iorþ arwa ſinum b.*, I. J. 3: pr; II. J. 4, 5. Cfr. *Bupsiorþ, Laghbiuþa. eþ b.*, I. K. 8: 2; II. K. 15. *böter b.*, I. Md. 1: 3; B. 1: 1, 2; II. Fr. 1; Dr. 4; Þ. 12, 33. *böter fram b.*, II. Add. 5: 1. 2) befalla, påbjuda: iubere, indicere. I. K. 1; II. K. 1. *b. manni*, II. Forn. 23; III. 89. *dagh til faſtu* v. *faſtudagh b.*, II. K. 56; III. 24. *b. a man koſt æller hæſtafoþer*, III. 89. Cfr. *Abiudha, Firibiuda.*

Biþia (bidia, byþia, bydia), v. a. 1) bedja: rogare, precari. I. K. 15: 3; II. Add. 11: 5; III. 80; IV. 12. fin; 16: 17. *b. firi manni*, I. Br. 3; II. O. 1: 6, 13; Add. 7: 8, 22; IV. 19: 2. *i friþ b.*, II. Add. 7: 8. *friþ b.* occurrit ibid. at praep. *i* addenda videtur. *b. fore mans ſial*, d. ä. hålla själamessa: missam pro defuncto celebrare. III. 97. *b. man til vinorþs* v. *taka*, vide *Vinorþ, Tak. aþrir þer hän biþer (til)*, I. R. 1: pr; II. R. 1. *b. ſær ſva guþ hollan* etc. vide *Vat, Vatter. bider husbonde han ledughan ſitia fore utgærdum*, d. ä. beder han den som har med beskattningen att göra, att landbon eller bryten må vara fri: si dominus precibus conciliet colono v. villico immunitatem, V. 2. Cfr. *Ubiþin.* 2) begära: petere, expetere. *biſkups lof b.*, II. K. 2. *kono b.*, II. Add. 8. *ſær kono b.*, I. A. 16: 2; G. 1, 2: pr; II. A. 21; G. 1—3. *bidi aldrigh hælder ræt* etc. I. LR.

*Biærgha (*part. *burghin; burhit* pro *burghit*, II. Forn. ind. 19.*)*, v. a. inbärga, införa grödan i ladan: segetem foenumque in horrea invehere. I. FS. 5:

Digitized by Google

4; II. Forn. 19. *in b.*, II. K. 73: pr, 4; III. 18, 88, 117. Cfr. *Uburghin.*

Biærghas, v. dep. arbetas laborare. I. VS. 3: pr; Br. 4; II. VS. 10. *b. ſtoran* v. *þværa værknaþ*, II. K. 52; III. 18. *b. ſiri bo*, II. A. 27. Pro *biærghs* scribitur *biærgher*, II. K. 52. not. 79. quod mendosum esse videtur.

Blami, m. (a *blar*) blånad: livor. *ſla til. b. æller til bloþs*, II. Add. 7: 31. Cfr. not. 5. ibid.

Blar, adj. mörk, blå: fuscus, lividus. *b. pænningar*, IV. 16: 11, 12. kopparpenningar: nummi aerei. Ita quoque h. v. explicat Locc. Ih. vero (*Gloss.* v. *blad*) suspicatur pecuniae genus "ita dici pro *blaffert*, quod vetustum erat, nec hodie desitum nummorum genus in Germania, tres cruciatos valens, quodque Septentrioni olim non fuisse ignotum, testatur Gudmundus Andreæ, *Lex. Isl.* p. 31. Nisi forte *pæninga bla* respondeat Germanico *blechpfening*, hoc est nummo bracteato: ut enim hoc a *blech*, lamina, ita illud a folio non disparis formae." His autem coniecturis longe felicior Locc. versio nobis saltem videtur. Cfr. *Erpænninger.* — *blat ok bloþugt*, lividum et cruentum, II. Fr. 1; Add. 4: 2. *hvarti* v. *eig b. æller bloþugt*, I. B. 5; II. Fr. 9, 15; R. 12.

Blea (*blæia, ble*), f. (Isl. *blæa*) lakan, sängtäcke: lodix. *bulſter ok blæiur*, I. Md. 11. *koma bæþi a en bulſter ok undir ena b.*, d. ä. i en säng: si ambo, celebratis nuptiis, adscenderint torum. I. G. 2: pr; 9: 2; II. G. 16. *koma baþin a en bulſter æller a ena b.*, II. G. 2. *koma under ena b.*, II. G. 2; III. 67.

Bloþ, *blod*, n. blod: sanguis. I. K. 21. *bloþ ok bænd*, vide *Bænd. ſla til bloþs*, i. q. *ſla bloþviti*,)(*hugga*, II. Add. 7: 3. Cfr. *Blami*, *Vaþa bloþ.*

Bloþugher, adj. blodig: cruentus. *blat ok bloþugt*, vide *Blar.*

Bloþvite, n. 1) blodsutgjutelse: effusio sanguinis. *komber eig b. innan*, II. Add. 7: 3, 13. *gör engum b.*, ibid. 19. 2) mindre sår, blodvite: vulnus levius.)(*ſar*, ibid. 4.)(*ſar* et *ſkona*, ibid. 1, 8, 26, 30.)(*fulſæri*, ibid. 2. *ſla b.*)(*hugga*, ibid. 13, 14.)(*ſargha*, ibid. 16.

Blæſcent (*blæſzæn*), f. (Isl. *blessan*) välsignelse: benedictio. I. Br. pr.

Bo (*bu*, I. O. 9. *bö*, I. A. 18: pr.), n. 1) boskap, fäkreatur: pecora. *hugga bu mans niþer*, I. O. 9. *ſirigæra ko æller bo*, II. R. 9, 10. *ſirigæra bo æller bonda*, II. Add. 5: pr. 2) egendom (lös och fast, i allmänhet), gård, hemman, med deri befintlig lös egendom: bona (generatim, mobilia et immobilia), praedium ubi aliquis habitat, una cum bonis mobilibus, quae ibi sunt. *ærva helt bo*, I. Br. 2. *taka bo at arvi* v. *bakarf*, I. A. 16: 2; II. A. 21. *ſkild at at bo ſinu*, I. A. 21: 1. *ganga fra bo ok boslöt*, I. G. 5: 1. *i bo ſitia*, I. A. 4: pr, 1; 12: 1; J. 3: 1; III. 56, 134. etc. *ſaman i bo ſitia*, II. Fr. 14. *ſætia man ſiri bo*, vide *Sætia. bryti ſitir* v. *far ſiri bo* etc. vide *Bryti. bo varþa*, I. A. 12: pr. *bo ſkipta*, vide *Skipta. ſkuldum ſkipta ſum bo*, I. A. 21: 3. *tymber* etc. (sc. quae ad alterutrius coniugum praedium pertinent) ... *ſkipta ſva ſum bo*, i. e. bona coniugum communia. I. A. 18: pr. *i bo ægha* (*mæþ aþrum*), I. A. 18: 1; II. A. 23, 24, 26; Add. 7: 20. *ægha* v. *taka þriþiung i* v. *af bo*, I. A. 5, 18: pr; G. 9: 2. *þriþiungs ſkipte a bo*, II. G. 3. *föra arf i* v. *til bo*, I. A. 16: pr; II. A. 20. *böter apter til bos læggia*, I. B. 4; G. 5: 1. *læggia* (*iorþa værþ*) *i bo*, I. J. 4: pr. *hava* (*hemfylgþ*) *hem til bos*, I. A. 21: pr; II. A. 30. *bo mans at ofæl-*

Digitized by Google

du up taka, vide *Up taka*. 3) gård, hemman: praedium. I. A. 18: pr; IV. 16: 7, 12. *biærghas firi bo*, II. A. 27. 4) fögderi, ett eller flera härader, som synes hafva lydt under en på något af Upsala ödes gods boende konungens ämbetsman: praefectura, regio unum plurave territoria *(hæraþ)* continens, cui praefuisse videtur praefectus regius, in praedio, ut dicebatur, Upsaliensi habitans. I. pl. Cfr. *Læn*, et ind. nom. locc. v. *Asbo*, ceteraque harum regionum nomina.

Bo, m. (in compos.) bo, innevånare: incola. Vide *Dalbor*, *Skanungsbor*.

Boa, *bo* (imperf. *boþe*, II. Add. 10. sup. *boet*, II. K. 72: 3; J. 32. part. *boande*, II. K. 62, 66.) 1) v. n. bo: habitare. *a kirkiubole, a iorþ, i by* etc. *boa*, I. K. 1, 20: 2; A. 18: pr; J. 5, 13: pr, 2; 18; Br. 2. etc. *byæ* occurrit quidem III. 117. at *boæ* legendum nobis videtur. Cfr. *Boande*. 2) v. n. bo tillsammans (om makar): cohabitare (de coniugibus). *þer mughu eig bo (ſaman)*, I. G. 9: 6; II. G. 16. *bo mæþ kono*, II. A. 12; G. 2, 14. 3) v. a. c. dat. lefva i äktenskap med (qvinna): (feminam) in matrimonio habere. *ma eig bo hænni, boe hænni aldrigh* etc. I. A. 8: 3; G. 3, 7. 4) v. a. inreda, tillreda, reparera: instruere, adornare, reparare. *han læt boa ödbönnen hælgha, badi ſkrinin; han lot göra handina hælghu ok bo hana; han læt göra kyrkiuna i . . . ok bo hana*, IV. 16: 12.

Boandi (boændis), adj. (part. a *boa*) i. q. *bofaſter*, II. Add. 10. *half tylſt boanda manna*, sex män som bo i byn (utan att vara jordegare): sex viri (in pago) habitantes (etsi propria praedia non habentes). I. J. 15: 1; II. J. 36.

Bofalagsmæn, m. pl. de som hafva gemensam hushållning: qui communem habent oeconomiam. V. 2. Cfr. *Fælægh*.

Bofaſter, adj. bofast: fixam sedem v. habitationem habens. I. þ. 9; II. R. 18; þ. 40, 42; III. 70, 114. Cfr. *Bolfaſter*.

Bok, f. bok: liber. *æn man ſætter ſun ſin til bokar*, d. ä. att blifva prest: si quis filium suum sacris ordinibus dicet. II. A. 27. Cfr. *Boklærder*. *bok ok ſtol*, böne- eller handbok och prestkappa: liber ritualis et stola sacerdotalis. I. K. 16; II. K. 35. *han lot göra bokina bono*, IV. 16: 12. cfr. *Bono*. — Cfr. *Laghbok*.

Bokarl, m. i. q. *bofaſter maþer*. Cum vv. *bönder ok bokarlar*, I. K. 1. alliterationis caussa coniungantur, non necesse est contrariam iis tribuere significationem, ut fecit Ih., qui credidit *bokarl* esse eum, qui alterius villam colit.

Boklærder, adj. lärd, studerad: litteris doctus. *biſkupar ok allir boklærdir mæn*, allitt. episcopi et omnes clerici. I. K. 1. Alias *lærdir mæn*; cfr. *Lærder*.

Bol, n. gård, landtgods: praedium. I. K. 13, 20: pr; A. 4: pr; 21: 2; 24: pr; J. 7: pr; II. K. 26, 44, 73: 3. not. 56; A. 4, 30, 33; J. 15; Forn. 31. et not. 32. ibid; Add. 4: 3; V: 1—3.)(*utſkipt*, I. J. 7: 2; II. J. 17. Cfr. *Frælſis-*, *Kirkiu-*, *Preſta-*, *Provaſtu-*, *Öþebol*, et praediorum nomina propria: *Bærgs-*, *Hallabol* etc. IV. 13.

Bolbrygþi, vide *Bolsbrygþi*.

Bolfaſter, adj. i. q. *bofaſter*. I. þ. 9; II. þ. 52; Add. 9: 1; 11: 9.

Bolgarþer, m.)(*utgarþer*, I. FB. 1; II. U. 3. *bolgarþer* synes betyda det samma som *toptargarþer*, eller gärds-

Digitized by Google

gård omkring tomterna i en by; *utgarþer* deremot gärdsgård omkring byns egor; så vida ej ordet *bolgarþer* skulle möjligtvis vara upkommet genom skriffel i stället för *bolkar* eller *bolka: bolgarþer* nobis videtur esse i. q. *toptargarþer,* saepimentum circa areas in pago; *utgarþer* vero saepes circa agros; nisi forte pro *bolgar* et *bolgarþ* ll. citt. legendum sit *bolkar* v. *bolka.* Cfr. I. FB. 1. not. 1. Stj. vertit *b.* "gärdsgården som är omkring sjelfva odalbyn," *utgarþer* vero "den gärdsgård som är kring om afgärda byn," quem secutus, Locc. vertit illud: "saepes praedialis vel pagi patrimonialis," hoc autem: "saepes circa seorsum separatum a veteri pagum." Lund. vero ita explicat v. *utgarþer:* "saepes solum extra situm longius a villa cingens." Quae Ver. de his verbis habet, ambigua sunt; *b.* enim, quod idem ac *bolsbrygþi* esse statuit, ita vertit: "hägnaden kring åker och äng vid byn: saepimenta circum pagum;" in v. *utgard* vero dicit: "utgård kring om utegorna, bolgård kring hemgården och äng, eller utkring bolbyn: villa extra fundum s. solum." Ib. de his vv. servat silentium.

Bolker, vide *Balker.*

Bolsbrygþi (bolbrygþe, bols bryþi), n. ett *bol,* en landtgård med allt hvad dertill hörer, i hus, egor, gärdsgårdar etc.: praedium, cum aedificiis, agris, saepimentis etc. ad illud pertinentibus.)(*enka ökær (lege aker) eller enka æng,* III. 113. *ræna alt b. af manni,* ibid., aliquem vi e possessione fundi eiicere. *ligger alt b. ugilt,* d. ä. alla de gärdsgårdar, som höra till ett bol: si omnia saepimenta, ad praedium quoddam pertinentia, destructa iaceant. II. U. 6. — Locc. vertit v. *bols bryþi,* III. 113, quae apud Stj. scribitur *bols bryti:* "omnia domi fracta et concisa" (?); Lund. et Calonius (Diss. *de prisco in patria serv. iure,* §. 10. not.) "omnes fundi fructus;" Ver. "omnia pagi culta: hö och säd." Versio quam dedit Ih. "omnis supellex" aeque infelix videtur ac derivatio vocis quam affert, sc. a *bráte,* quod dicit notare "variam supellectilem domesticam, proprie talem, quae in unum locum congesta est, et deinde in genere quamlibet collective sumtam." Origo h. v. nobis latet; cum non, ut habet Stj., scripta sit *bols bryti,* a v. *brytstokker* procul dubio diversam omnino habet originem.

Bolstaþer, m. boställe, gård: habitaculum, praedium. II. K. 26. not. 87; IV. 16: 3.

Bolöþsla (bolözla, boolozla), f. (ab *öþa*) husröta och försämring af arrenderad jord, genom landbos vanskötsel: ruina praedii conductitii, coloni incuria effecta. II. Add. 4: 4; III. 50; IV. 8. *full b.,* II. Forn. 38; III. 50.

Bondalagh, n. pl. böndernes eller folkets allmänna lag: commune indigenarum ius. *i -um vara,* I. Md. 5: 5; II. K. 63.

Bondi (bonþe, I. A. 17; R. 2; III. 100. *bundæ,* III. 1.), m. (contr. a *boandi*) 1) bonde, jordegare: vir proprium fundum habens. I. K. 5; A. 4: 1; 7; II. Add. 7: 1; III. 50, 87; IV. 16: 11, 12; 19: 1. etc. *bönder ok bokarlar,* allitt. vide *Bokarl.*)(*landboe,* I. A. 18: pr; II. K. 7; A. 25.)(*bryti,* vide *Bryti.*)(*hirþingi,* II. Fr. 15; Forn. 23; III. 41, 54.)(*þræl,* I. Md. 4; VS. 3: pr; II. Dr. 9; Þ. 23.)(*leghodrænger,* III. 57, 76.)(*leghomaþer,* I. FB.

Digitized by Google

11: 1, 2; II. K. 36; Forn. 46; U. 25, 27; Add. 13: 2; III. 1; IV. 20: 1.)(*gæſter*, I. K. 15: 1; II. K. 32.)(*preſter*, I. K. 8: 2; 14: 4. etc.)(*lænder maþer* etc. I. J. 5; II. J. 13.)(*þiæniſta man*, II. Add. 1. cfr. *Almænnings bondi. böndinir* (sc. litigantes),)(*hæraþshöfþingin*, III. 77. *allir bönder* (sc. *i landinu*), I. R. 3: pr; II. R. 3. *bondi* pro *hæraþ*,)(*bryti*, vide *Bryti. bonde hvar gaf þær af aþrum ſin ræt*, d. ä. bönderne (i häradet) hafva i den händelsen efterskänkt hvarandra böterna till häradet: territorii incolae convenerunt de mulcta territorio alias debita, in tali casu non exigenda. I. Md. 5: 6; S. 5; II. Dr. 15. — *bonda ſin*, I. K. 15: pr; G. 2: pr; R. 2, 3: pr; FS. 2: 2. etc. 2) (gift) man: maritus. *mæþ b. ſinum*, II. Þ. 11; Add. 11: 15.

Bono, han lot göra bokina bono, IV. 16: 12. *bono* synes antingen vara dat. defin. a *bo*, i hvilket fall den på anförda ställe nämnda boken torde varit en jordebok eller ett så kalladt registrum öfver biskopsstolens eller domkyrkans i Skara egendomar; eller ock kan det möjligen vara Latin, då *bokin bono* utan tvifvel varit ett missale eller breviarium, som hade fått detta namn deraf, att det började med ordet *bono*. — *Bono* potest esse sive dat. defin. a *bo*; quo in casu liber ille, cuius mentio l. c. fit, videtur fuisse index v. registrum, ut dicebant, praediorum sedis episcopalis vel templi Scarensis; sive dat. a Lat. *bonus*, quod si ita sit, *bokin bono* sine dubio fuit missale quoddam vel breviarium, quod a v. *bono* incepit, et inde ita fuit denominatum. Locc. citt. verba ita vertit: "fieri fecit ritualium librorum reconditorium." Cum vero *bokina* non sit genit. pl. sed accus. sing. Ih. vv. *bokina bono* mutat in *bokabonona*, quod vertit: "ligatura librorum ritualium." At *boka bonaþin* sine dubio legendum foret, si vera esset utracumque harum versionum.

Bopænningar, m. pl. penningar och annan lös egendom som tillhör (makars gemensamma) bo: pecunia aliaque bona mobilia (coniugibus communia). II. A. 26.

Boren, adj. (part. pass. a *bæra*) 1) buren: portatus; vide *Bæra*. 2) född: natus. II. K. 72: 3; IV. 15: 4. Cfr. *Ætborin*.

Borgha (*borhaþe* pro *borghaþe*, II. Add. 12: 2.), v. a. gå i borgen för: fideiubere. *b. böter*, II. Add. 7: 10; 11: 18, 19; 12: pr, 2. Cfr. *Oborgaþer*.

Borghan (*burghæn*), f. borgen: fideiussio. *fa b.*, ställa borgen: satisdare. I. Þ. 5: 1; II. Þ. 30. *ganga i b.*, III. 68.

Borghari (*byrhære*), m. löftesman: fideiussor. II. Add. 7: 10; III. 68.

Borker, börker (*barker*), m. (Isl. *börkr*), bark: cortex. II. Forn. 49; Add. 4: 5.

Bort færd, f. bortresa: abitus. *i hemfærd æller b.*, I. Br. 3.

Bort vræklſi, n. bortdrifning, afsättning (från ämbete): depulsio, reiectio. *þola b.*, IV. 14: 7. Cfr. *Þola*.

Borþ, n. bord: mensa. *under preſtins b.*, till kyrkoherdens underhåll: ad mensam v. victum sacerdotis. II. K. 73: 3.

Boſkaper, m. boskap: pecudes. III. 151.

Boſkipti, n. 1) boskifte, egendoms delning: bonorum divisio. I. A. 5; II. A. 7. 2) i synnerhet egendomens delning då den genom brott var förverkad: praesertim illa bonorum divisio, quae fiebat, cum aliquis bona sua propter commissum crimen amitteret. I.

Digitized by Google

B. 7; II. Fr. 11. Cfr. *Skipta, Skyfla.* 3) målsegandens andel af den förbrutna egendomen: ea bonorum damnati portio, quae actori competebat. II. Add. 7: 8. Cfr. *Skipti.*

Bosloter (boslöter, boos luter), m. andel i gemensamt bo: portio (alicuius) de communibus bonis. I. G. 5: 1; II. G. 5, 6; III. 131.

Bosran, n. rån eller plundring inom hus: rerum domesticarum depraedatio, rapina domestica. I. G. 9: 5; II. G. 16.

Bot, f. bot, böter: mulcta. H. v. occurrit in sing. I. Md. 1: 5; II. Add. 5: 1; III. 84. *bön ok b.,* allitt. I. Br. 3; at frequentius in pl., I. Md. 1: 3, 4; S. 1, 3: 1. etc. *lagha böter,* I. B. 1: 1; II. Fr. 1; A. 22; G. 12. not. 26; Þ. ind. 8; cap. 12, 33, 38; Forn. 32; Add. 12: 2; III. 68, 83, 96, 133; V. 3. *Böter, böte,* sing. m. occurrit II. Add. 11: 4, 17—19; 12: pr, 2. — Cfr. *Arva-, Hælghis-, Lægher-, Læſtar-, Manhæliæs-, Ognar-, Sara-, Vapa-, Ættarbot, Bardagha-, Man-, Pænninga-, Þiufsböter, Rætter.*

Botulfs mæsſa, f. Botulfs messa: festum Botulphi, dies XVII Iunii. I. Br. 3.

Boþ, f. salubod: taberna institoria. I. Þ. 19: 3; II. Þ. 57.

Brat, adv. (a *braþer*), hastigt: repente. IV. 15: 12. *ſva brat,* conj. så snart: cum primum. II. Add. 7: 8.

Braþa, v. n. (egentl. brådska, handla med häftighet eller obetänksamhet: proprie: festinare, inconsulte agere) *b. up,* utfara i förebråelser: acriter in alium invehi, v. facta ei obiicere. I. R. 5: 6. — Hoc verbum, quod ab Ih. cum v. *brigda* commiscetur, quoque a v. *bregþa* (q. cfr.) alienum, et a *braþer* derivandum esse nobis videtur.

Braþer, adj. 1) hastig, oöfverlagd: repentinus, non meditatus. *mæþ -um gærningum,* IV. 12. 2) hastig till sinnes, häftig: praeceps animo, iracundus. IV. 16: 16.

Braþlika, adv. hastigt: repente. I. FB. 4: 1; II. U. 11; Add. 13: 1.

Bref, n. 1) bref: epistola. I. G. 8: 1; II. K. 52. not. 47; G. 15. 2) skriftligt påbud, resolution: edictum, rescriptum. I. G. 8: 1; Br. pr, 6; II. K. 71; G. 15; III. 32, 71; IV. 19: pr, 1, 4, 5. 3) enskilde personers skriftliga förordnande eller betyg, t. ex. gåfvobref: litterae, privatorum decreta vel testificationes continentes, ex. c. litterae donationis. II. A. 26; III. 67, 110. *met upnum -vum,* III. 68, 85.

Bregþa, v. a. (Isl. proprie mutare) *b. up* (Angl. *upbraid,* Dan. *bebrejde*) förebrå: obiicere. II. R. 9. Hoc verbum, etsi in imperf. habet *bra* (unde *förebrå*), a verbo *braþa* (q. cfr.) diversum esse videtur.

Breþer (bræþer), adj. bred: latus. *ſiu alna* etc. *b.,* I. J. 12: pr; 13: 4; II. J. 18. etc.

Brimſigna (brymſigna), v. a. (a *primo signo*) primsigna, med korsteknet på panna och bröst tekna den som skulle döpas: signaculo crucis baptizandum in fronte et pectore signare, ut Iure Canonico praeceptum erat (cfr. c. 63. D. 4. de consecr.). I. K. 1; II. K. 1.

Brinna, v. n. (praes. *brinder*) brinna: ardere. *up b.,* comburi. I. K. 2. Cfr. *Brænna* 2.

Bro, f. (egentl. anlagd väg [genom fyllning, stock- eller stenläggning o. d.]: proprie via munita; cfr. *Broa*) bro öfver vatten: via super aquam strata, pons. I. J. 8; FB. 6: pr; 9: 1; II. K. 63; J. 19, 20; U. 10, 13, 22; Add. 4: 1; 10; IV. 16: 12; 21: 33. Cfr. *Almænnings-, Marka bro,* et ind. nom. locc. vv. *Biækna-, Ullærvis-, Öræbro.*

Digitized by Google

Broa, v. a. anlägga väg: viam munire. IV. 16: 12.

Brot (brut), n. fallandesot (unde hodie dicitur: falla i brott, brottfall, brottfälling): epilepsia. Grave hoc corporis deliquium nobis videtur innui I. þ. 19: pr; II. þ. 54. Stjernhöök quoque verba: *ſiri brote* vertit: "quod morbo sontico non laboraret" (*De iure Sv.* et *G. vet.* p. 210.). Neque igitur h. v., nobis iudicibus, significat delicta, nec generatim corporis vitia et pravas consuetudines. Cfr. tamen Calonius, Diss. *de prisco in patria servorum iure,* §. 16. not. Bring, Diss. *de vet. Svec. et Got. praecipuis, quae rempubl. spectant, institutis,* p. 54. seq.

Broþer, m. broder: frater. I. A. 1. etc. Scribitur in nom. sing. *bröþer,* II. A. 1; III. 129; IV. 14: 14. Cfr. *Faþur-, Gil-, Moþorbroþer.*

Broþerqværn, f. brors hustru: fratris uxor. II. O. 3. Cfr. *Qværn.*

Broþorbörn, n. pl. brorbarn: fratris liberi. I. A. 1; II. A. 1.

Broþor dottir, f. brordotter: fratris filia. I. A. 3: pr; II. O. 3.

Broþorliker, adj. broderlig: fraternus. II. Praef.

Broþorſon, m. brorson: fratris filius. I. G. 8: 1. Cfr. *Bröþra ſynir.*

Brullöp (bröþlöpe, bröllöpe, bröllöp, brölöp), n. bröllopp, gästabud som anställdes af brudgummen på den dagen då bruden flyttade hem till honom: convivium nuptiale, eo die a sponso datum, quo nova nupta ad domicilium eius migrabat. I. Md. 13: 1; II. K. 72: pr; Dr. 27; G. ind. 8. Ita h. v. a *giſtaröl* distinguenda videtur, non enim sponsalia, ut narrat Ih., umquam fuerunt appellata *b.,* nec etymologia h. v. quam affert laudatus vir, nempe a *lofva,* spondere, probari posse videtur. Cfr. *Bröþlöpes dagher.*

Brunder, m. brunn: puteus. I. Md. 15: 1; R. 9: 1; II. Dr. 33; R. 21.

Bruſtokker, vide *Brytſtokker.*

Brut, n. (a *bryta*) 1) brytande: fractio. Cfr. *Tiældrubrut.* 2) öfverträdande: violatio. Cfr. *Friþ-, Lagha-, Skriptabrut.* 3) brott: delictum. II. Praef.; A. 6; Add. 10, 11: 11; IV. 19: 1; V. 2. Cfr. *Saköre, Ubrutliker.* — Ab h. v. diversa videtur v. *brot,* quam vide.

Bruþ, f. brud: sponsa, vel nova nupta, ipso die nuptiali. De sponsa nondum nubenti occurrit quidem h. v. II. G. 16. *æn b. varþer inni brænd;* at haec esse corrupta, in not. 32. ibid. est observatum. Cfr. *Bruþ vaþir.*

Bruþfærd, f. (a *fara*) brudens högtidliga afhämtning till brudgummens hem: sponsae solemnis, cum comitatu, ad domum sponsi deductio. *b. gen (konu) gæra,* comitatum ad sponsam deducendam delegare. I. G. 1.

Bruþmæn, m. pl. män, som af brudgummen sändes för att hämta bruden hem till honom: viri, quos delegabat sponsus, ut sponsam ad domum eius deducerent. I. G. 9: 1; II. G. 16.

Bruþ vaþir, f. pl. brudklädning: vestimenta sponsae nuptialia. I. G. 9: 5. Sic quoque legendum est II. G. 16. Cfr. *Bruþ.*

Brymſigna, vide *Brimſigna.*

Brynia, f. brynja, harnesk, pansar: thorax, lorica. IV. 16: 16.

Bryta, v. a. (*briter* pro *bryter,* II. Add. 7: 10. imperf. *brot* pro *bröt,* II. Forn. 20. pl. *brutu,* II. Add. 7: 22.) 1) bryta, af-, sönder-, nedbryta: frangere, confringere, perfringere. *ben b.,* III. 146. *b. frykttræ,* III. 123. *b. ris,* I. FB. 10: 1. *b. pors æller qvæſti,* II. Forn. 49; Add. 4: 5. *b. garþ,* I. FS. 5: 2; II. Forn. 20, 23. *b. af garþ,* nedrifva bygnader: aedificia demoliri. I.

Digitized by Google

J. 13: 2; II. J. 29. *b. up ren ok ſten*, I. J. 19: 1. *b. up værk* (sc. opera molaria), II. M. 2. *b. up vægh*, I. J. 12: 2. not. 51. Cfr. *Bunka brytari*. 2) upbryta, bryta sig in i (hus): effringere. *b. hus*, II. G. 7; R. 15; Add. 7: 3, 19; 12: 2; III. 78. cfr. *Æptir. b. kirkiu*, I. K. 7: pr; II. K. 11; O. 2: 6. 3) bryta, öfverträda, ej iakttaga: violare, non servare. *b. lagh* v. *ræt*, I. R. 1: pr; II. R. 1; IV. 15: 6. *b. ſtaþva*, III. 85. *b. ſtæmnudagh*, II. K. ind. 3, 4. *b. kælghadagha, faſtudagha*, I. Br. 4; II. K. ind. 56; cap. 48, 52; III. 18. *b. kirkmæſſu-, iula-, paſka-, hemfriþ*, II. K. 50, 51; O. 1: 14; III. 11. Cfr. *Friþer. b. mankælghi mans*, I. B. 1: pr. *b. eþſöre*, vide *Eþſöre. hvar bryter nokot af þæſſu*, d. ä. ej iakttager det som är stadgadt om tionden: qui non observat quae de decimis sunt statuta. III. 1 (ubi tamen lectio est dubia). 4) förbryta sig, begå brott: peccare, delinquere. II. K. 62, 66; Add. 7: 20; III. 79, 105. *b. (lagha) brut*, II. Add. 10; III. 83. *b. viþ man*, II. O. 1: 6, 13; Þ. 58; Add. 7: 22; IV. 19: 2. 5) *brytas*, v. dep. brottas: luctari. *b. viþer kono*, II. Add. 7: 12.

Bryti (*brity, briti*), m. (a *brytia*, distribuere, dispensare; vide Ver.) inspektor, förvaltare af en annans egendom: dispensator, procurator alienorum bonorum, villicus (ut vertitur IV. 21: 85.). I. A. 12: pr; II. A. 15; R. 16; III. 39.)(*bondi*, I. A. 17: pr; II. A. 22; Forn. 46; U. 25; III. 88, 147.)(*bonda ſun*, II. Þ. 20; III. 147.)(*deghia*, I. A. 16: 2; II. A. 21.)(*landboe*, II. U. 25; III. 97; IV. 19: 3; V. 2.)(*repoſven*, II. Þ. 36.)(*þræl*, I. Þ. 2: 1; II. Þ. 21. *ſætia b. ſiri bo*, I. A. 12: pr; II. A. 15. *b. ſitir ſiri bo mans*, I. A. 4: 2; II. A. 6, 22, 24; vel *i bo*, II. A. 23; vel *a gopſe annars*, V. 2. *b. far ſiri bo*, I. A. 17: pr. — Cfr. Calonius, Diss. *de prisco in patria servorum iure*, §. 10. not. *konongs bryti*, i. q. *lænsmaþer*, praefectus v. vectigaliarius regius, qui habitabat in praedio regio, II. Þ. 27, unde *bondi* et *bryti* alliterationis caussa opponuntur, eodem sensu quo alias *karl* et *kononger*, II. Dr. 16. (cfr. Bg. *Cod. J. VG.* p. 145. not. z.). Cfr. *Konongsgarþer, Lænsmaþer.*

Brytſtokker (*bruſtokker* unde *bruſtoghs* pro *bruſtoks*, II. A. 20.), m. hushållskassa: arca, ubi servatur pecunia domesticis usibus destinata. I. A. 16: pr; II. A. 20. a *brytia*, dispensare (cfr. *Bryti*), et *ſtokker*, truncus, quoque cista pecuniaria. "Veteres" enim, ut recte monet Ih. (*Gloss.* v. *stock*), "arcarum loco cavatos arborum truncos multo ferro firmatos habuerunt, quibus divitias suas indiderunt, ut ita fures prohiberentur, una cum pecunia cistam auferre." Hodieque eiusdem generis arcae eleemosynariae (fattigstockar, fattigbössor) ubique inveniuntur. Primum h. v. membrum derivant Stj. Ver. et Lund. a *bryti*, Locc. a *bryta*, dividere, Ih. autem, hac in re infelicissimus, a *bråte*. Cfr. *Bolsbrygþi*. — Hinc illustratur locutio in Iure Scanico et Selandieo: *thæt kombær a borth ok* v. *ællær a bruthſtok*, allitt. (hvad som kommer på bordet eller i kassan, d. ä. användes till föda eller hushållsutgifter: quod communi familiae victui vel sumtibus inservit), quam istorum Iuris Codicum interpretes non recte intellexerunt.

Brækka, f. backe, brink: clivus. Cfr. *þangbrækka*, et ind. nom. locc. v. *Aldramanna brækka.*

Brænna (*brannæ*, I. A. 13: 2.), 1) v. a. bränna: cremare. I. J. 13: 2; FB. 9; II. R. 3; Forn. 31, 33, 34, 38; Add.

Digitized by Google

3: 1, 2. etc. *b. man inni,* II. O. 1: 1. *inni brænder,* I. G. 9: 5; II. G. 16. *b. kol,* carbones coquere. II. Forn. 34; Add. 3: 2. *rænt æller brænt,* raptum aut combustum. II. A. 29. 2) v. n. brinna, upbrännas: flagrare, comburi. I. K. 8: 1. *up b.,* I. K. 8: pr; J. 19: 1. not. 6; II. K. 4, 14; IV. 5, 8. *inni b.,* I. A. 13: 2; II. K. 15; A. 16. Cfr. *Brinna.*

Brænna, f. brand: incendium. I. O. 2. *full b.,* II. Forn. 34; Add. 3: 2. coll. c. Forn. 33; Add. 3: 1. Cfr. *Skogha-, Vaþa-, Vilia brænna.*

Bræſta (breſta, briſta), v. n. brista, gå sönder: frangi. I. K. 10: 3, 4; FS. 2: 3; II. K. 19, 20; Forn. 14.

Bræþa vitni, n. så kallas det om någon dräper en annan på tinget, troligen i anledning af något särskildt, kanske förkortadt, dervid förekommande, nu obekant, rättegångs- eller bevisningssätt: hac appellatione insignitur homicidium coram iudicio patratum, idque, ni fallimur, ob specialem quendam, et forte summarium, in isto casu usitatum procedendi vel probandi modum, cuius ratio hodie ignoratur. II. O. 1: 4. Prior h. v. pars videtur esse gen. vocis *bræþi* (celeritas, ira, a *braþer*). Ih. vertit v. *breþa vitni* in Iure Uplandico occurrentem: "testis actionum quarumlibet sub animi fervore editarum" *(Gloss.* v. *bræde).*

Brökar, f. pl. byxor: feminalia. I. Þ. 5: 1; II. Þ. 30.

Bröllöp, vide *Brullöp.*

Bröt, adv. bort: foras. I. FB. 11: 2. Cfr. *Burt.*

Bröt, f. (Isl. *braut*) farväg: via munita; inde, ut recte observat Ih. *(Gloss.* v. *tak),*

Brötar tak (börter tak, II. Þ. 40.*),* n. borgen, som gafs då någon på landsvägen i en annans händer funnit en sak som blifvit honom frånstulen, och bestod deri, att löftesmannen anvarade derföre att den klandrade saken skulle sjunde dagen derefter framvisas vid dens hus och hem i hvars besittning den var, hvadan denna borgen äfven kallades *ſiunætta tak til hus ok til hems:* sponsio, qua is, qui rem suam furto sublatam apud alium in via publica invenerat, a sponsore delegabatur ad domicilium eius, qui rem possidebat, ubi, septimo post die, res erat exhibenda; unde haec sponsio quoque appellabatur *ſiunætta tak til hus ok til hems.* I. Þ. 9, 11; II. Þ. 40, 43. Aliter, sed male, h. v. a Stj. Locc. et Ih. explicatur. Cfr. *Siunætta tak.*

Bröþlöpes dagher, m. den dagen då bröllopet af brudgummen anstäldes och bruden hämtades hem till honom: dies, quo convivium nuptiale, *bruþlöp* dictum, a sponso dabatur, et nova nupta ad domicilium eius migrabat. II. G. 16. Ita quoque legendum est I. G. 9: 1, ubi scriptum est *mungats tiþa dagher.*

Bröþra ſynir, m. pl. bröders söner, manliga bryllingar: fratrum filii, patrueles. II. Dr. 7; III. 63.

Bröþungi (bröllongi), commun. *Bröþrunger (broþrunger, bröþunger, bröþlunger),* m. *Bröþunga (bröþlunga),* f. brylling: patruelis. II. Add. 8.)(*ſyſtrungi,* I. G. 8: pr, 1; II. O. 3; G. 15. Cfr. Tab. III. *bröþerlonga barn,* III. 63.

Bu, vide *Bo.*

Bukker, m. bock: caper. II. U. 8.

Bulſter (bolſter), m. bolster: culcita. Cfr. *Blea.*

Bunki, m. skeppsdäck: stega, constratum navis; inde

Bunka brytari (bunkabitær, I. O. 10.*),* m. den som bryter sig in under skeppsdäcket för att plundra, sjöröfvare: effractor navium, pirata. I. O. 10; II. O. 1: 10; Add. 5: pr.

Digitized by Google

Burghan, vide *Borghan*.

Burt, adv. bort: aliorsum, e medio. *b. ſkiuta*, II. A. 22. *b. ſtulit*, II. A. 29. Alias scribitur *bort*, ex. c. *b. flytia*, I. K. 20: 1. *b. taka*, I. FB. 7: 3; III. 78. Cfr. *Bröt*, *Skiuta*.

Buþ (bud, bodh), n. (a *biuþa*) 1) bud: nuntius. I. FB. 4: 1. *ſænda manni b.*, I. K. 14: 2; Þ. 3: 1; II. K. 3, 4; Þ. 58. etc. *fa manni b.*, vide *Fa. fa b.*, nuntium accipere. II. K. 3; Forn. 30; U. 11. 2) ombud: mandatarius. II. Forn. 51. not. 16. 3) befallning: mandatum. II. Forn. 43; Add. 7: 19; III. 57. cfr. *Abudh.* 4) tillbud, erbjudande: oblatio. *lagha b. firi ſær hava*, erbjuda laga böter: legitimam mulctam offerre. I. S. 1; B. 1: 1. Huc quoque referendum est I. B. 1: pr. etsi pro *bud* ibi perperam est scriptum *vnd*. — Cfr. *Biuþa*, *Umbuþ*.

Buþa, v. a. (a *buþ 1.*) 1) båda: denuntiare. *buþas hæraþinu at taka þæn man* etc. IV. 19: 1. 2) upbåda, sammankalla: conciere, convocare. *b. þing*, II. U. 29.

Buþkaſli, m. budkafle: tessera, qua sive ad iudicia olim convocabatur populus, sive alia ei indicabantur, quaeque ita formabatur, ut aut ex illius figura, aut ex signis ei incisis intelligi posset, quid faciendum esset. II. R. 3. *b. up ſkiæra*, IV. 19: 1. *b. föra*, ibid.

Buþsiorþ, f. förytrad jord, hvilken kan af förra egarens arfvinge igenlösas: fundus v. ager alienatus, quem redimere potest prioris domini heres. Talem significationem habet h. v. II. K. 68. coll. c. IV. 21: 47, etsi, sine dubio, proprie significat fundum v. agrum, quem, antequam alienetur, aut heredibus suis aut priori domino redimendum offerre debet dominus (vide II. Add. 11: 5—11.); ita vero non offertur eiusmodi fundus, de quo sermo est II. K. 68; vide II. Add. 11: 11. Cfr. *Biuþa 1*, *Laghbiuþa*.

Bya, vide *Boa*.

Byar bygning, f. det som hörer till landtbruket, och grannarnes inbördes skyldigheter: quae ad culturam terrae, mutuaque vicinorum officia pertinent. II. K. 62, 63; J. 19; Add. 4: 1; 10; IV. 21: 33, 72.

Byar friþer, m. fred mot oförrätter af grannarne, i det som hörer till landtbruket: securitas ab iniuriis vicinorum, in iis, quae ad culturam terrae pertinent. *allir -þir*, omnes casus, ubi de hac securitate, illiusve laesione agitur. II. U. 10. coll. c. Add. 4: 1.

Byar mark, f. bys gemensamma mark: pascuum pagi commune. I. R. 8: 1; J. 17: pr; II. R. 18; J. 31, 39. *mark byar*, idem. I. J. 13: 4. Occurrit quidem *þriggia by markum*, I. Md. 14: 1, sed hoc perperam esse scriptum, non est dubium. Cfr. not. 65. ibid.

Byar ſkogher, m. en bys gemensamma skog: silva pagi communis. II. Forn. ind. 12; III. 113. Cfr. *Almænninger* 2 *a)*.

By borin, adj. buren till by: ad pagum allatus. *ær þæt ſkiærſkutat ok -ret*, d. ä. om den slagne gått med sina åkommor till by, och der tagit vitnen på de blånader eller blodviten han bekommit: si (verberatus) iverit ad pagum ut livores vel vulnera accepta monstraret, ibique antestatus sit. II. Fr. 1; Add. 4: 2.

Bygd, f. 1) det som är bygdt, byggnader: quae exstructa sunt, aedificia. I. J. 13: 1; II. J. 28. 2) bygd, bebygd ort: regio habitata. Vide ind. nom. locc. v. *Ballabygd*.

Byggia (bygia; bigger pro *bygger*, II. M. 2.), v. a. 1) bygga (hus, vattenverk etc.): exstruere (aedificia alia-

Digitized by Google

ve opera). I. M. not. 1; II. M. 2. *b. a fæ marku* v. *byar mark*, I. J. 13: 4; II. J. 31, 32. *byr ... af hęþnu byg-der*, I. J. 15: 1; II. J. 36. 2) inrätta, tillreda: struere, parare. *b. varghagarþa, næt*, II. Forn. 46. *hionalagh b.*, II. K. 69. not. 43. 3) bestyra, fördela det som i afseende på landtbruket är gemensamt för grannarne i en by: disponere ea, quae in terra colenda ad communem vicinorum curam pertinent. *by, liþ, garþa, bror attungum b.*, I. J. 8; II. J. 20. Cfr. *Byar bygning*. 4) bebo: incolere. *þer ſum rikit b.*, IV. 19: pr.

Bygning, f. 1) bygning, reparation: aedificatio, reparatio. *æn kirkia þorf b. viþ*, II. K. 67. Cfr. *Kirkiu bygning*. 2) landtbruk: cultura terrae. *bygninga balker*, II. J. ind. not. 4. Cfr. *Byar bygning*. 3) i. q. *bygd 1*, II. J. ind. not. 4: vi.

Bykkia, f. hynda, prov. böcka: canis femina; inde

Bykkiuhvælper, bikiuhvælper, m. hundhvalp (ett skällsord): catulus canis (convicii genus). I. R. 5: pr; II. R. 6.

Byr (*by* pro *byr*, I. J. 17: pr; II. Dr. 31; J. 37. *byar, byær, byiar, byiær*, gen. I. K. 20: 1; R. 8: 1; II. K. 44; Forn. 4. *by*, gen. pl. pro *bya*, I. Md. 14: 1. *byiæ*, II. J. ind. 37; cap. 13. *byær*, II. Dr. 29; J. ind. 42.), m. 1) landtgård: praedium. I. G. 1; J. 17: 2; FB. 3; II. G. 1; J. 41; U. 8. 2) by: pagus, e pluribus praediis constans. I. K. 20: pr; Md. 14: 3; A. 13: 1; R. 8: 1; J. 5, 7: 3; 8, 14, 16: pr; 18; M. 6. etc.)(*þorp*, I. J. 15: 1; II. J. 35.)(*ſokn*, III. 139.)(*hæraþ*, I. J. 16: 2; II. J. 38. *þys almænninger*, II. U. ind. 10. cfr. *Almænninger* 2 *a*). *a en maþer allan byn*, I. J. 15: 1; II. J. 36. *ſa enka aker til byar*, d. ä. som ligger i en annan by: seminare agrum in alio pago situm. I. K. 20: 1; II. K. 44. *iak lyſti firi ... næſta by*, d. ä. dess innevånare: incolae pagi. I. Þ. 14. I synnerhet beteknar *byr* de sammanhängande hustomterne i byn; praecipue h. v. denotat contiguas areas in pago. *i by boa*)(*huſa a aker æller æng*, I. J. 13: 3; II. J. 30. — Cfr. *Attunger, Fal-, Full-, Högha-, Kirkiu-, Sottabyr, Leta, Lepa, Utbyamæn*, et ind. nom. locc. vv. *Hoſabyr, Mædalbyr*. 3) stad: urbs. III. 79. Huc quoque pertineret II. Þ. 57, nisi verba *innan by* procul dubio corrupta essent.

Byrd, f. (a *bæra*) bärande: portatio. Cfr. *A-, Tiældru-, Öxabyrþ*.

Byrdi, f. (a *bæra*) börda: onus. *byrd* (pro *byrdi*) *a ſik binda*, IV. 14: 13.

Byria, v. a. börja: incipere. *bön ſina b.*, allitt. I. G. 2: pr; II. G. 2. *han byriaþi fyrſt þæt kloſter*, d. ä. han grundlade: prima fundamenta illius coenobii iecit. IV. 15: 11. *nu* v. *hær byrias* etc. I. Þl; II. K. Fr. etc. rubr; Forn. 1; IV. 10. *byriarz* pro *byrias*, I. K. rubr.

Bækker, m. bäck: rivus. Vide ind. nom. locc. vv. *Aſku-, Danabækker* etc.

Bælgher, m. (egentl. afdragen hud: proprie pellis) lädersäck: uter. *i b. binda*, allitt. d. ä. innestänga: includere. I. J. 13: 4; II. J. 32.

Bænd, bæn, ? (Isl. *ben*, vulnus) märken efter ett skedt dråp: vestigia caedis perpetratae. *blod ok b.*, allitt. I. Md. 11, 14: 2; II. Dr. 22, 30. Ih. versio: "sanguis et vulnus," etsi forte cum proprio huius locutionis significatu conveniat, locis tamen ab Ipso citatis non satis est accommodata.

Bæra (*beræ*, I. K. 16; Md. 3: pr. etc. *baræ*, I. Md. 3: pr; R. 8: pr. imperf. *bar*, 2:a pers. *bart*, I. Md. 1: 2.

Digitized by Google

pl. *baru*, I. J. 15: 1. part. pass. *borin)*, v. a. 1) bära: portare, ferre. I. K. 1, 9, 16. etc. *han var borin . . . i kiltu*, IV. 15: 13. *b. aldin*, om träd: de arbore fructifera. I. FS. 2: pr. cfr. *Aldinbær. b. a man od ok æg*, I. Md. 1: 2. *böter fram b.*, I. S. 1. *ſak b.*, om en anklagad: de reo. II. Þ. 12; IV. 18: 13. *þiuffak b.*, II. Þ. 11. *ſkuld b.*, vara skyldig: obligari, vide *Skuld*. Cfr. *Abyrd, By borin, Nipinger, Up bæra, Þangbrækka*. 2) framföra, visa: proferre etc. *vitni b.*, vide *Vitni. forfal b.*, d. ä. bevisa: probare. I. G. 9: 5; II. G. 16. *b. þryt viþ*, visa tredska: contumaciam ostendere, contumaciter agere, vide *Þryter*. 3) föda, framföda: gignere, partum edere; vide *Boren*. 4) tillkomma: pertinere. *ſva mykin lot manne bær til*, II. K. 60; III. 28. *ſva ſum hans egho loter bær til*, d. ä. så mycket som enligt hans egolott tillkommer honom: quantum pro rata parte ei competit. II. J. 19. *ſva ſum loter bær til*, II. J. 33. not. 23.

Bæria (praes. *bær*, part. pass. *barþer; baþer*, II. Fr. 2.), v. a. slå: verberare. I. B. 1: pr; 2; LR; II. Fr. ind. 3, 4; cap. 1, 2; U. 29; Add. 7: 4, 13; IV. 20: 2. — *Bærias (bærghias)*, v. dep. slås: verberibus pugnare. I. B. 3: 1; II. Fr. 5. Cfr. *Bardaghi, Benbæria, Ubarþer*.

Bærnſker, barnſker, adj. (a *barn*) barnslig: puerilis. *b. at aldri*, barnslig till åldren, d. ä. ung: aetate puer. IV. 15: 18.

Bæſinger (baſinger), m? I. LR. synes betyda kulle: videtur significare collem. Isl. *bæſingr* huc non pertinet.

Bætra, v. a. 1) bättra: meliorem reddere, in meliorem statum evehere. *þaghar han -aþi konona þa -þi han ok barnit*, II. A. 12; Add. 12: 2. 2) reparera: reficere. II. Forn. 38. not. 83; III. 50. Cfr. *Böta 1.*

Bætri, bættri, adj. comp. bättre: melior. I. K. 9, 10: 4; R. 8: pr; FB. 9: 1; II. Praef. etc. *fæiar b.*, vide *Fæ*.

Bæþi, Bæþir, vide *Baþi, Baþir*.

Bön, f. 1) begäran: rogatio, precis; IV. 19: 1; V. 2. särdeles frieri: speciatim proci petitio, cfr. *Byria*. 2) förbön för en som begått brott: deprecatio pro alio, qui crimen commisit. I. Br. 3; II. Add. 7: 8.

Börker, vide *Borker*.

Börn, vide *Barn*.

Böta (bote, botæ, pro *böte*, I. S. 6: pr; VS. 1: 2. etc.*)*, v. a. 1) bota, reparera: emendare, reparare. *b. kirkiu, hus*, I. K. 6; II. K. 9; Forn. 38. *þa var hun bötandi at*, då skaffade han rätt, upprättelse (i saken): correctionem adhibuit. IV. 15: 7 (ubi cod. Q. pro *böta* habet *bætra*). 2) ersätta: rependere. *apter* v. *ater b.*, I. FB. 6: pr; II. A. 28; U. 13, 22. *ſkaþa ater b.*, II. Forn. 9. *fæ apter b.*, I. R. 8: 1; II. R. 18. 3) försona sitt brott genom böter, böta: delictum mulcta expiare, mulctam solvere. *böta*, absolute, I. K. 8: 2; 10: 4; Md. 1: 5; 4, 6. etc. *ma eig innan lands böta*, II. O. 2: pr. *b. þrer marker* etc. I. K. 7: 3; 8: pr; 12: 1. etc. *böta (ſiri*, derföre: pro eo*) niu* etc. *markum*, I. K. 10: pr, 1; Md. 5: 3, 6, 7; 12. etc. *b. viþ konong, ſakgiva* etc. I. S. 1; Þ. 5: 1; II. K. 28; Þ. 30; Add. 2: 8; 7: 8; III. 46, 84. *b. ſak* v. *ſynd (ſina)*, I. Þ. 5: 1; II. K. 28; O. 2: pr; Dr. 9; Þ. 30; Forn. 39. *hvar ſkal ſina ſak enſamen b.*, II. Add. 7: 20. *þa ær lægher* v. *for æn lægher ær böt*, I. G. 6: 2; II. G. 9, 18; Add. 12: 2. *man (sc. dræpnan) ap-*

Digitized by Google

ter böta, I. Md. 2, 7, 14: 1; B. 9; II. Fr. 13; Dr. 7, 18, 29, 31. cfr. *Gen. iammykit b.,* I. Md. 13: 1; II. Dr. 27. Cfr. *Faſta, Höta, Laghböta, Sætta, Uböter.*

C.

Calker, Caplan, Clerker, Colli, Coma, etc. vide in *K.*

Cantabona, f. (contr. ut videtur, a *cantarabonaþer;* Isl. *cantari,* cantor, *cantara-kápa,* stola liturgica) biskopens, och den öfriga till messan hörande chorskruden: ornatus liturgicus episcopi ceterorumque clericorum. IV. 16: 12. Locc. quoque vertit: "omnis generis ornatus et vestimenta sacerdotalia," et Ih. "amictus sacerdotalis, sub missa usurpatus." His obstare quidem videtur quod h. v. cit. l. est fem. gen. *bonaþer* vero est masc.; sed fieri potest, ut, contracto vocabulo, genus sit mutatum. — Fuerunt alias qui crediderint h. v. significare ingens illud instrumentum musicum, organum dictum, quod nostro tempore in sacris aedibus conspicitur. Vide ex. c. Sv. Bring, Diss. *de Musica sacra,* p. 31. et Eiusdem (Lagerbring) *Svea Rikes Historia,* 2. D. p. 277. not. 3.

Canunker, m. kanik, ledamot i domcapitlet eller biskopens råd: canonicus, adsessor capituli vel consilii episcopalis. I. Br. 6. Cfr. gloss. Lat. v. *Canonicus.*

Capitulum, vide gloss. Lat.

Compan, m. kamrat, stallbroder: socius. II. Praef.

Copitinda, I. Br. 1. not. 7. vox sine dubio corrupta, ideoque textu eliminata, cum vera lectio *corntinda* v. *korn tiunde* ex alio codice restitui potuerit. Afferre tamen liceat, quod Stj. illam v. vertit "tiond af bistockar, honung och vax," et Locc. "decimae de apibus."

Craþæ, III. 136. vox lapsu calami, ni valde fallimur, deformata, pro qua *raþæ* est legendum, ut not. 57. ibid. est observatum.

Crusſa, f. kors: crux. I. K. 5.

Crusſu foter, m. foten af det på altaret stälda korset: pes crucis super ara collocatae. *offer þæt til c. komber,* d. ä. som lägges på altaret: quod arae imponitur. I. K. 17: 1; II. K. 40.

D.

Dagher, m. 1) dag: dies. I. B. 1: pr; II. K. 47, 49. etc.)(*nat,* I. R. 5: 5; II. R. 9; þ. 58. *friþer* v. *griþ dags ok nattar,* ett dygns fred: pax diei et noctis. I. Md. 14: pr; B. 8; II. Fr. 12; Dr. 28; A. 19.)(*dögur,* II. K. 3. *um dagh,* om dagen: interdiu. I. FS. 6: 4; II. Forn. 29. *i dagh,* hodie. I. Md. 1: 2; J. 14. etc. Cfr. *Endaghi, Aldra hælghuna-, Anværkdagher,* etc. 2) dygn: dies civilis, dies cum nocte. I. VS. 3: pr; II. VS. 10. 3) bestämd, förelagd dag eller tid: dies praefinitus, spatium concessum. *d. giva,* förelägga dag, lemna anstånd: diem praefinire, spatium concedere. II. K. 65; III. 68, 69, 80, 120; IV. 19: 1. *d. læggia,* II. Add. 7: 10. *d. (undir) taka,* II. Add. 7: 25; III. 68. cfr. *Taka. d. hava,* hafva rådrum: spatium concessum habere. II. K. 70; III. 32; IV. 19: 1. *d. halda,* iakttaga den utsatta dagen, eller då fullgöra det som bör göras: servare diem constitutum, v. illo die facere id, quod fieri oportet. II. K. 3. Cfr. *Stæmnudagher. d. ær uti,* I. J. 6: pr. not. 21. *manaþa d.,* den dag då en månad förlidit, en månads tid: di-

Digitized by Google

es quo mensis exit, spatium menstruum. *a m. d.*, II. Add. 11: 5, 10. *innan m. d.*, II. R. 16; Þ. 39; Add. 11: 7; III. 39. *m. d. (til) læggia*, II. Add. 11: 5; III. 91. *m. d. (til) taka*, II. Add. 11: 5—7. *m. d. hava*, II. K. 70; Forn. 39; III. 32. *ſiunatta d.*, III. 120. Cfr. *Iamlangadagher*, *Rumer.* 4) *daghar*, pl. lifsdagar, lifstid: tempus vivendi. *i hans* v. *ſinum daghum*, IV. 14: 19; 16: 11, 16. *af d. taka*, afdagataga: vitam alicui eripere, interficere. I. Md. 1: pr; II. Dr. 1; IV. 15: 12—14. Cfr. *Lifdaghar.*

Daghfulghit, adj. n. dagens slut, då dagsljuset alldeles uphört: finis diei, ingruentibus nocturnis tenebris. *til daghfulghit ær*)(*fran þy (förſt) daghas*, II. K. 50; III. 11. Stj. derivat h. v. a *fylla*, implere; Ih. vero a *fela*, occultare; at vera radix vix alia potest esse quam v. *fylghia*, cui quoque inest implendi v. ad finem perducendi notio.

Daghurþer (daghur v. *daghor* pro *daghurþ)*, m. (proprie *daghvarþer*, ab obsoleto verbo *vara*, edere, de quo cfr. Ih.) frukost, prov. davare: ientaculum. *æta hema a (v. at) d. ok i ſkoghi at natværþi*, I. Md. 1: 3; II. Dr. 4. *natorþer ok d.*, I. FB. 11: 1; II. Dr. 4; U. 27; Add. 7: 21.

Dagsværki, n. dagsverke: opera diurna. III. 92, 140; IV. 21: 81.

Dalbor, m. pl. innevånarne af Dalsland: Dąliae incolae. *dalbo* pro *dalboa*, gen., I. Þl.

Dana arver, m. danaarf, arf, som tillföll konungen eller, i visst fall, biskopen, efter utländsk man som dött här i landet, utan att lemna efter sig arfvingar: hereditas, quae ab extero homine, hic mortuo, relicta, nullo exstante herede, regi vel, in certo casu, episcopo cessit. I. A. 14: 1; V. 1. — Utrum h. v. derivanda sit a *Danir*, Dani, ut olim vulgaris fuit opinio, an ab Isl. *dáinn*, mortuus, ut voluerunt Ver. aliique, nondum liquet. Quae contra priorem sententiam allata sunt argumenta, ea nobis saltem nullius momenti esse videntur. Conferri meretur Gallorum *droit d'aubaine* (ius albanagii), sive hoc vocabulum ortum sit a Scotis, qui olim appellati sunt *Albani* v. *Albanici*, "quibusque consuetudo peregrinandi paene in naturam versa erat" (cfr. DU FRESNE, *Gloss. med. et inf. Latin.* v. *albani*), sive ab Alamannis, ut credidit WACHTER (*Gloss. Germ.* v. *albanagium*). Cfr. tamen P. K. ANCHERS *ſaml. jurid. Skrifter, udg. af* SCHLEGEL *og* NYERUP, 2. B. p. 396. not. **). Neutiquam vero v. *dana*, ut suspicatur Ih., contracta est a *d'aubaine.*

Danir, m. pl. Danskar: Dani. *dana kononger*, I. CB.

Danſker (dankan pro *danſkan*, II. Dr. 13.), adj. Dansk: Danus. I. Md. 5: 3; S. 3: 1; II. Dr. 13.

Deghia, deia, f. förestånderska för en annans egendom: villica.)(*bryti*, I. A. 16: 2; II. A. 21. Hodieque Uplandi sic appellant ancillam primariam, cui pecudum cura est demandata.

Dela (dælæ, II. Add. 11: 16.), v. a. (egentl. dela: partiri) tvista: litigare. *mæn* v. *tver d.*, I. M. 3; II. K. 61. not. 50; M. 3; Add. 11: 16; 13: 1; III. 112. *d. viþ annan*, I. J. 19: pr; II. K. ind. 61; J. 44; III. 139. *d. ſik undir landſþing*, v. *undir högre* v. *högſta domara*, d. ä. vädja, hänskjuta tvisten: appellare, litem appellando continuare. II. Forn. 39; III. 32. *deles* perperam est scriptum pro *tæls*, II. G. ind. 14. Cfr. *Ordela.* — *Delas*, v. dep. tvista inbördes: inter se litigare. *d. viþer*, II. A. 1. *d. at*, II. J. ind. 17.

Digitized by Google

Dela (þela), f. tvist, rättegång: lis. *vinna d.*, III. 74. *i d. vara* (de re litigiosa), ibid.

*Dia (*imperf. *diþi)*, v. a. dia: mammam sugere. Cfr. *Drikkia.*

Diakn (dyakn), m. diaconus. III. 105; IV. 13. Cfr. *Sub-, Ærchidiakn*, et gloss. Lat. v. *Dyaconus.*

Digher, adj. tjock, stor: crassus, amplus. *mæþ barni d.*, d. ä. hafvande: gravida. I. A. 4: 1; II. A. 5. Cfr. ind. nom. locc. v. *Stenin dighri.*

Diki (dyki), n. fiskdam: piscina. I. Md. 15: 1; R. 9: 1, 2; M. 1; II. R. 21; M. 1.

Dikur (dykur), adj? *d. ſværþ*)(*ſkiœpt vakn*, I. Þ. 19: 3; II. Þ. 57. svärdsklinga, eller svärd som ännu ej blifvit försedt med fäste: lamina ensis, v. gladius nondum capulo munitus. Sic recte, ut videtur, Stj. Locc. vertit "nudi enses." Ver. autem, quem secutus est Lund., ita: "Decas vel manipulus gladiorum colligatorum. Quod de lamina una gladii exponit Stiernhielm eius significatus documentum vix proferet." Quod Ih., qui alias ad Stjrii sententiam accedit, ambas has interpretationes conciliaturus, affert, nempe olim forte moris fuisse, ut laminae ensium semper per decades venum darentur *(Gloss.* v. *deker)*, id nobis non verisimile videtur.

Diokn, ? idem, ut videtur, vocabulum ac *dœk*, grop: fossa. *eig i diokn ok eig i dy*, allitt. II. J. 25. Cfr. *Dœk.*

Diſker, m. bord, disk: mensa. Cfr. *Aſka.*

Diunga, v. a. slå (dänga, dunka): ferire, verberare. I. B. 3: pr; II. O. 2: 15. Cfr. *Dynter.*

Diur, n. vilddjur: fera.)(*fœ*, I. FB. 10: pr; II. U. 23. Cfr. *Hema föder.*

Diurshorn, n. ur- och bisonoxens horn, hvaraf fordom gjordes dryckeskärl: uri vel bisontis cornu, e quo vas potatorium confecerunt veteres. IV. 16: 12.

Domari, m. domare, den som dömer i en sak: iudex, generatim qui rem decidit; non enim certum quoddam munus hac v. indicatur. II. Praef; IV. 4, 12. Ita Deus appellatur, cum res sorte deciditur, II. Add. 11: pr; episcopus, II. K. 61. *högre* v. *högſti domari*, öfverdomare, under hvars pröfning en vid landstinget afdömd sak kunde dragas: supremus iudex ad quem, re in communi provinciae iudicio, *landsþing* dicto, iudicata, appellabatur. II. K. 70; Forn. 39; III. 32. Cfr. *Landsdomari.*

Domber (döm pro *dom*, II. Þ. 58.*)*, m. 1) tillstånd: status, conditio. Cfr. *Annöþogher, Siukdomber.* 2) dom: iudicium, sententia. *hæraþshöfþinga d.*, III. 74. *laghmans d.*, III. 144. *konongs d.*, II. Add. 7: 18, 19. *vitni bæra firi d.*, II. Praef. *d. ſtyris æptir vitnum*, ibid. *dom taka*, III. 74. *d. ut giva*, IV. 12. *taka mutu firi d. ſin*, II. Add. 1. *d. ſtande gilder*, II. Add. 9: pr. *ſva kum d. a mal þit* v. *hans at* etc. formula iuramenti. I. Md. 1: 2; J. 14; II. Dr. 3; J. 33. *ſiþan d. komber a hans mal*, II. J. 27. *ganga eþ mæþ d. til taknom* v. *dömdom*, II. Add. 13: 1. *löſe ſik ſva ſum eghandans d. ær til*, d. ä. med så stor summa som egaren fordrar i lösen: tantam pecuniam pro libertate sua dato, quantam postulat dominus iumenti. IV. 19: 4. Cfr. *Domi, Hæraþsdomber.* 3) domsrätt, domarebefattning: iurisdictio. *d. föra*, II. Þ. 58. *konongs d. hava*, II. Add. 7: 19. *þæn d. havir i himiriki* etc. IV. 12. fin.

Domi, m. dom: sententia iudicialis. *þa fek han doma til a þingi*, IV. 16: 13. Cfr. *Þings domi.*

Digitized by Google

Dottir (dottær, doter), f. dotter: filia. I. K. 15: pr; A. 1, 2: pr; 16: 2; 23. etc. pl. *dötær,* I. A. 2: 1; 21: pr. *dötter,* II. A. 2, 3, 12. *dotter,* II. A. 2. Cfr. *Broþor-, Gud-, Styp-, Suna-, Syſtordottir.*

Dottor börn, n. pl. dotterbarn: nepotes v. neptes ex filia. I. A. 1; II. A. 1.

Dottor dottir, f. dotterdotter: neptis ex filia. II. O. 3.

Dottor ſun, m. dotterson: nepos ex filia. I. A. 3: pr; G. 8: 1. etc.

Doþſöker, m. dödens anfall eller förebud, dödskamp: impetus v. indicium appropinquantis mortis, agon morituri. II. Add. 13: 1.

Dragha (praes. *dragher* v. *drægher,* impf. *dro,* n. part. pass. v. sup. *draghit, drægħit, droghet* [IV. 16: 12.], *drahit,* v. *drœhit,* sed numquam in inf. *draha,* ut refert Ih.), v. a. draga: trahere, ex. c. currum v. vehem. II. Forn. 5; IV. 16: 12. Cfr. *Fiærmer. d. qværn,* I. G. 6: 3; II. G. 11. *d. oter ur a,* II. U. 15. *d. or huſi* v. *huſum,* d. ä. vid ransakning finna tjufgods i någons förvar: res furtivas, facta inquisitione, in aedibus alicuius invenire. I. Þ. 4: 1; II. Þ. 1, 2, 5, 29, 58; IV. 18: 1, 5. coll. c. II. Add. 7: 19. fin. *d. þiuffku a ſik,* vidᵉ *þiuffka. undan d.,* genom försnillning undanhålla: intervertere. II. K. 72: 1.

Drap, n. dråp: caedes, homicidium. I. O. 2; II. Dr. 12. Scribitur *dræp,* II. Dr. ind. 17; Þ. 24; Add. 2: 12; 7: 8. *dræapp,* II. Add. 7: 30. *æro alt i eno drape maþer ok kona,* d. ä. äro de delaktige i samma dråp: si homicidii socii sint vir et femina. III. 143. *man til draps taka,* d. ä. ställa mannen till ansvar för dråpet: virum homicidii reum facere. ibid. *fa drap,* vide *Fa. döma til d. ok til döþa,* allitt. döma till döden: ad mortem damnare. I. Þ. 3: pr; II. Þ. 24. Cfr. *Dulgha-, Kirkiu-, Mandrap, Dræpa.*

Drapamal, n. dråpmål, dråpsak: caussa, ubi de homicidio quaeritur. *ſva ſum i drapamalum ſkils,* d. ä. i Dræpare-Balken: in libro de homicidiis. II. Add. 7: 8.

Drapari, dræpari, m. dråpare: homicida. II. Dr. ind. 4; Add. 7: 8; 11: 4, 17. *dræpare bolker,* II. Dr. rubr.

Drikkia, v. a. dricka: bibere. I. K. 2; Md. 1: 3; II. K. 4. not. 57; Dr. 4. *han diþi ok drak miolk or moþor ſpina,* allitt. I. Þ. 8: 1; 17; II. Þ. 39, 52.

Drotin (pl. *drotnar),* m. herre: dominus. Cfr. *Kirkiu-, Lanar-, Landsdrotin.*

Drukkna, v. n. (a *drukkin,* aqua aliove liquore impletus) drunkna: in aqua casu perire. I. A. 13: 3; II. A. 16.

Drykker, m. dryck: potus. *onder d.,* förgift: venenum. IV. 15: 9.

Drænger, m. tjenare (konungs eller enskild persons, kanske i synnerhet krigsman): minister (regis aut privati, speciatim forte miles). *leghomaþer æller d.,* II. U. 28. Cfr. *Leghodrænger. goþer d.,* (egentligen en god tjenare, tapper stridsman; sedan i allmänhet) en kraftig, hjeltemodig man: (bonus minister, fortis miles; deinde generatim) vir strenuus. IV. 15: 16; 16: 4. *g. d. till ſværd* etc. IV. 14: 17. Cfr. tamen Ih. *Gloss.* h. v., et Diss. *Vet. Catal. Reg. Sv. G.,* p. 113. seq.

Drængſkaper (drænſkapper), m. manlighet, hjeltemod: virtus, strenuitas. IV. 15: 6.

Dræp, vide *Drap.*

Dræpa, v. a. (impf. *drap,* 2. p. *drapt,* I. R. 8: pr; II. R. 17. *draper* pro *dræper,* I. Md. 4; Br. 3; II. Dr. ind. 24; cap. 17; G. 15. *drapin* pro *dræpin,* II. K. ind. 25 [ubi tamen *luſtin* legen-

Digitized by Google

dum]; *dræpæ*, vitiose, ut videtur, pro *dræpnæ*, I. A. 11.) dräpa: occidere. I. K. 3, 12: pr; Md. 5: pr, 2—7. etc. et de pecoribus occisis v. occidentibus, I. R. 8, 9: pr; II. R. 17—20. *dræpin ok af daghum takin*, allitt. I. Md. 1: pr; II. Dr. 1. *d. man af fær*, dräpa man ifrån sig, d. ä. för eget försvars skull: alterius impetum ipsius caede a se avertere, defensionis caussa alium occidere. I. Md. 9, 10; II. Dr. 20, 21. *d. man a drap*, dräpa en dråpare på färsk gerning: alium in homicidio, i. e. commisso ab illo homicidio, statim interficere. II. Dr. ind. 17. Cfr. *Arver*, *Foter*, *Hinnugh*.

Dræpari, vide *Drapari*.

Dræſkulli, vide *Þreſkulli*.

Duler, m. (a *dylia*) svarandens eller den anklagades nekande inför rätta: infitiatio rei in iudicio. *han komber eig dulum viþ*, han får ej *dylia*: ad infitiandum v. negatoriam probationem non admittitur. I. FB. 8; II. U. 17, 27. Cfr. *Dylia*.

Dulgha drap, n. (a *dylia*, occultare) dulgadråps böter, som erlades af byn, eller de närmaste byarne, eller hela häradet (egentligen sjelfva dråpet): mulcta homicidii, cuius auctor latet, pago, vel proximis pagis, vel toti territorio imposita (proprie ipsum homicidium). V. 1. Cfr. I. Md. 14; II. Dr. 28—31.

Dvælias, v. dep. dväljas, uppehålla sig: morari. II. K. 72: 3.

Dyi, *dy*, m? dy, gytja: limus. I. R. 12: pr; FB. 6: pr; 10: 1; II. R. 28; U. 13, 24. Cfr. *Diokn*, *Dæk*.

Dylia (imperf. *dulde*, II. Add. 12: 1.), v. a. 1) neka, förneka: negare, infitiari. *lægher barn d.*, II. Add. 12: 1; sed plerumque h. v. ponitur absolute. *dylia ſopnar mæn*, etc. I. K. 12: 2; II. K. 25, 57; G. 18; Add. 13: 2. 2) i synnerhet, inför domstolen med ed fria sig från käromålet: speciatim iuramento negatorio in iudicio se defendere. *dyli mæþ eþe æptir lands laghum*, II. Add. 7: 26. *d. mæþ tylftar eþe*, II. Add. 7: 21. not. 51. *d. mæþ tolf manna eþe*, II. R. 17; Forn. 23, 30; Add. 12: 1; 13: 2; III. 41. *d. mæþ tolf mæn* v. *mannum*, II. K. 57. not. 24; Add. 7: 3, 13, 21; III. 18, 89, 103. *þer ſkulu ... eig d.*, II. Add. 7: 25.

Dynter, m. (a *diunga*) slag, rapp, prov. dunt: ictus, plaga. II. Forn. 44.

Dyr, *dör*, n. pl. (dat. *dorum*) dörr: ianua. I. K. 7: 1; II. K. 12; G. 5; Þ. 34; J. 12. Cfr. *Kirkiu dyr*, *Mylnodör*.

Dyrne træ, n. i. q. *dyrni*. II. K. 9.

Dyrni, n. dörrpost: postis. Ita h. v. nobis videtur vertenda, I. K. 6. Stj. Locc. et Lund. vero vertunt: dörr: porta. Cfr. *Dyrne træ*.

Dæk, f. grop: scrobs, fossa. *eig i dæk æller i dy*, allitt. I. J. 12: pr. Cfr. *Diokn*. Stj. eumque secuti Locc. Ver. et Ih. crediderunt, ut videtur, vv. *dæk* et *dy* esse synonymas; sed *dæk* idem est ac Isl. *dauck* v. *döck*. "*ef ross er rekit í dauck eda dy*," si equus actus sit in fossam vel paludem, habet R. Magni Lagab. *Gulaþ. L. C. 35. LandslB.* ceterique Iuris Norvegici et Islandici Codices, quos ipse citat Ver.

Dögur, n. (dat. *dögre*) dygn: dies civilis, dies cum nocte. I. A. 13: 1, 4; II. K. 3; A. 16. In Lex. Isl. BH. v. *dægur* vertitur: "semissis diei naturalis nycthemerum: en Dags- eller en Nats-Tid, d: 12 Timers Tid."

Döia, v. n. dö: mori. II. A. 16. praes. *dör*, I. K. 15: 1, 2; A. 6: pr; 14. etc. *þör*, I. A. 5. *dor*, I. A. 13: 1. imperf. *do*, I. A. 13: 4; IV. 14: 10; 16: 16. Cfr. *Döþer*, *Stra döa*.

Döma (*domæ*, I. J. 13: pr; II. Dr. 3. *þöma*, I. B. 1: 1; J. 3: pr. *dönæ*, II.

Digitized by Google

Þ. 24.), v. a. 1) döma: iudicare. II. K. 59; A. 10; Þ. 17; Forn. 48; Add. 9: pr; III. 53, 111; IV. 12. *þa ſkal laghmaþer han til konongs d.*, d. ä. förklara (den af Upsvearne valde och af de öfriga landskapen erkände) konungen vara laglig konung (äfven öfver Vestergötland): legifer pronuntiato regem (in ceteris regni partibus rite electum et acceptum) legitimum (quoque Vestrogotorum) esse regem. I. R. 1: pr; II. R. 1. *d. þiuf til konongsgarþs*, I. Þ. 3: 1; II. Þ. 27. *d. af garþ*, vide *Af 7. lata d. ſik af þingi*, I. Md. 1: 3; B. 1: 2; II. Dr. 3. *lati d. ſær at ſælia*, skaffe sig dom, som berättigar honom att sälja: expetat (a iudice) sententiam, qua ius vendendi ei concedatur. I. J. 3: pr; 6: 1. *lati d. ſær garþ at varþveta*, I. J. 13: pr. — Cfr. *Drap, Endaghi, Friþer, Friþlös, Hug, Torf, Udömder, Ugilder, Lagh-, Up-, Ut döma.* 2) tilldöma: adiudicare. *lata d. ſva attungi hvarium ſum* etc. I. J. 14; II. J. 33. *lata d. hanum gildan garþ ok eig ugildan*, låta döma den andre (som förut egt gärdsgården) skyldig att återtaga den, sedan den blifvit satt i godt stånd: saepem, rite exstructam, alteri (ad quem antea pertinuerat) adiudicandam curare. I. J. 13: 1; Cfr. II. J. 28, ubi haec verba sunt mutilata.

Döme, n. (Isl. *dœmi*) gerning, som tjenar till efterdöme: actio, quae exemplum praebet. IV. 15: 12. Cfr. *Udöme.*

Dör, vide *Dyr.*

Döþer (doþer, II. Fr. 14; Dr. 21; Add. 11: 12. n. *döt)*, adj. död: mortuus. I. S. 1; A. 4: pr; 8: 1; R. 9: 2; FB. 10: 1. etc. *þæn finder döþan*, om (man) finner den död: si eum inveniant mortuum. I. A. 13: 4. *döþum ſak giva*, anklaga den döde; säges om dråpare, som bevisar att den dräpne begått ett sådant brott hvari han legat ogild: accusare mortuum; dicitur de interfectore, qui probat interfectum eiusmodi crimen commisisse, in quo impune occidi potuit. I. Md. 8—11; II. Dr. 19—22.

Döþer, m. död: mors. II. G. 13; Add. 7: 2. Cfr. *Döþi.*

Döþi (dödi, þöþi), m. död: mors. I. A. 13: 1; II. A. 16; IV. 14: 13; 15: 7, 18; 16: 1. Cfr. *Drap, Döþer, Skiæmdar dödhi.*

Döþradagher, m. i. q. *döþsdagher.* II. K. 72: 1. Scribitur *dödþærdagher, döþansdagher, döansdagher*, not. 99. ibid.

Döþsdagher, m. dödsdag: dies mortis. I. A. 10; II. K. 72: 1. not. 99.

E.

E (ee, æ; a, I. Md. 1: 5.), adv. alltid: semper. I. K. 13; O. 6; R. 3: 2; J. 9: 1; LR; II. VS. 14. etc. *e mæþan*, så länge (som): quamdiu. I. R. 11: 1; J. 13: pr; M. 2; II. Forn. 12. *e til*, ända till dess (att): donec, usque dum. II. K. 22; G. 12; R. 16; Add. 12: 1; IV. 19: 2. *e þær til*, idem. II. Forn. 48. *e hvar (v. hva)*, hvilken som hälst: quicumque. II. K. 36; 72: 1; Dr. 7; Forn. 47; III. 39. *e hvar ſtaþ, hvarn tima*, på hvad ställe eller tid som hälst: quocumque loco v. tempore. II. A. 1; Forn. 46. *e hvat þæt ær hælſt*, II. R. 16. *e hvat dagh þæt ær*, II. Forn. 29. *e hvat... hælder (... æller* etc.), ehvad: sive. II. K. 36; 73: 7. *e hvar*, hvar som hälst: ubicumque. II. K. 39; O. 2: 3; A. 1. not. 19. *e þær*, idem. II. Add. 2: 14. *e hvar... hælſt*, V. 1. *e hvart*, quoviscumque. II. K. 73: 7. *e huru (marghir, længi)*, II. Add. 7: 20. not. 39; 11: 3, 4, 17. *e a*

Digitized by Google

þolikum dagh man vil, hurudan som hälst: qualicumque die. II. VS. 13. — Lapsu calami æ forte scriptum est III. 22, ubi lectio praeterea est dubia. Vide not. 28. ibid.

Efsti, vide *Æfsti.*

Ègh, vide *Eigh.*

Egha (agha), f. (a verbo *ægha*) 1) eganderätt: dominium. *vita manni til egho,* bevisa någons eganderätt: dominium alicuius probare. I. J. 4: 2. 2) egor, mark som en viss person eger: ager, solum, quod quidam in dominio habet. I. FS. 2: 2; FB. 7: pr; II. J. 34. Cfr. *Enegha.*

Egha, v. a. vide *Ægha.*

Eghandi, m. egare: dominus rei. II. Þ. 20; Forn. 30; Add. 11: 5; 12: 2; III. 67; IV. 19: 4 Cfr. *Iorþ-, Malseghandi.*

Eghi, Eghin, vide *Eigh, Eighin.*

Egho loter, m. den andel (i by) som tillhör en viss egare: rata pars (pagi) quae ad aliquem pertinet. I. J. 17: 3. not. 2; II. J. 19.

Egn (eign, eing, eng, æng), f. 1) eganderätt: dominium. *vita* v. *vitna manni til egnar,* I. J. 15: pr; II. J. 11, 34. Cfr. *Egha.* 2) egor, jord som man eger: solum fundus quem aliquis habet. I. M. 4, 6; FB. 7: pr; II. A. 26; M. 4, 6; Forn. 6; U. 10, 14; IV. 9: 2. not. 29; 14: 11; 16: 16. *aldra göta, aldra granna egn,* I. M. 2; II. M. 2. Cfr. *Enæng.*

Egna, vide *Hægna.*

Eigh, adv. ej: non; varie scribitur: *eigh,* I. K. 4. etc. *eig,* I. Md. 14: 1. etc. *æigh,* I. K. 14: 3. *æig,* II. Praef. *eygh,* IV. 14: 11. etc. *eyg,* IV. 18: 1, 7, 9. *ey,* II. K. 1. etc. *æi,* IV. 12. *æy,* V 1—3. *egh,* I. A. 14: 1, 2. etc. *eg,* III. 2. *igh,* I. K. 1. etc. *ic,* III. 32. *eighi,* I. K. 12: pr; 18. etc. *eghi,* I. A. 21: 2; FB. 7: 2. *eighe,* II. J. 44; III. 2.

Eighin, eghin, adj. egen: proprius. *(sit) eighit kiænna, apter fa* v. *taka,* de re furto sublata, I. Þ. 5: 1; 16; II. Þ. 30, 48, 51. *hæria a sit eigh* (lege *eighit*) *land,* I. O. 4.

Eki, vide *Ækki.*

Ekia, f. eka, ekstock: scapha e trunco querneo confecta. I. FS. 3.

Eldebrandar, m. pl. (egentl. eldbränder: titiones) eldebrand, bränsle: cremia. II. J. 19. Ex hoc vocabulo male lecto, Stj. confecit suum *eldebuter.* Vide l. c. not. 62.

Elder, m. eld: ignis. Vide *Asikkia, Lös.*

Elder, vide *Æller.*

Ellighær, vide *Ællighær.*

En (æn, I. Þ. 13; II. O. 1: 13. etc. n. *et; eit,* I. A. 18: 1; IV. 12. *æit,* I. Md. 13: 1. *eth,* IV. 15: 5. pl. *enir),* 1) num. en: unus. *en man,* II. Add. 7: 28. *þu rant en siri enom,* I. R. 5: 1. *æit ær brullöp,* I. Md. 13: 1. *enar sextan örtogher,* I. Br. 1; II. K. 49, 65; R. 11; Add. 5: 2; 13: 2; III. 57, 77. *enar niu marker,* II. Þ. 31; III. 89, 111, 133. *enir prætighi pænningar,* II. K. 72: 5. 2) adj. ensam: solus. *mandrap eit,* I. A. 18: 1; II. A. 26. *sakföki en,* I. FS. 2: 1; II. Dr. 16. *þem enum skapan far,* I. FS. 5: 1. *kona en,* II. K. 1. *arvanom enom,* II. K. 17. not. 30; 18. *þæn en,* II. A. 3. *þæn ene,* II. Þ. 10. *þæn ena man,* II. U. 6. *þæt ena adalkono barnit,* II. A. 12. *gud en,* IV. 12. 3) samma: idem. *i eno husi, a eno dögri, skipi,* I. A. 13: pr, 1, 3. *i enom laghum vara,* II. U. 13. Cfr. *Enalund.* 4) articulus indefinitus. *þær ligger han* v. *var han iorþaþer i enom kolla,* IV. 14: 1, 2.

En, conj. vide *Æn.*

Enalund (ena lund) adv. på samma sätt, lika: eodem modo, aeque. I. Þ. 4: pr; II. Þ. 29; IV. 19: 2. Cfr. *Lund.*

Digitized by Google

Endaghi (ændaghi; endagh, II. G. 16; III. 57. etc. *edaghæ,* II. Dr. 3. *ænghæ,* I. Md. 1: 2.), m. 1) en bestämd dag: status dies. II. Forn. 42; Add. 11: pr; III. 57. 2) i synnerhet en af domaren bestämd dag, då ett vid tinget anmäldt mål skulle enskildt emellan parterne, likväl på ett visst föreskrifvet sätt, och i närvaro af dertill på tinget förordnade personer, fullföljas: speciatim, dies a iudice constitutus, quo caussa ad iudicium delata, privatim inter actorem et reum, at ordine iure definito, et praesentibus viris a iudicio delegatis, erat agenda. I. Md. 1: 2, 3; 3: pr, 2; B. 1: 2; G. 9: 5; R. 5: pr; J. 14; II. Dr. 3, 8; A. 31; G. 12, 16; J. 33; Add. 12: 1. *lagha e.,* II. Add. 13: 1. *e. hem* (non *þem,* ut aliquot locis perperam est scriptum) *döma* v. *lata döma,* I. Md. 1: 2; 3: pr; S. 1; B. 1: pr; J. 13: 2; 14, 19: pr; II. Dr. 3, 8; G. 12, 16; J. 29, 33, 44. *af laghmanne æller hæraþshöfþingia e. beþas,* II. Add. 12: 1. Cfr. *Sægnarþing.*

En egha, f. i. q. *enæng (enegn),* quod vide. II. J. 34. not. 33.

Eneþer, m. ed af käranden eller svaranden ensam: solius actoris vel rei iuramentum. *ſværi* v. *löſe* v. *væri ſik mæþ e. ſinum,* I. FS. 5: 3; 6: 4; II. Forn. 21, 29, 30; IV. 19: 1.

Enfalder, adj. enkel: simplex. *enfalt hor,* vide *Hor.*

Eng, vide *Egn, Æng.*

Enge, adj. indecl. ende: unicus. *e. ſun,* I. A. 2; II. A. 2. *e. gap,* II. U. ind. not. 3; cap. 2. not. 32. Cfr. *Enka.*

Engin, vide *Ingin.*

Enhvar, pron. (Isl. *einhver*) någon: aliquis. I. Md. 14: 1.

En iorþ, f. jord, som tillhör en enskild egare: solum, quod in privato cuiusdam dominio est.)(*byar mark,* II. R. 19. In ind. ibid. scriptum est *in iorþ,* quod mendosum quidem esse videtur, sed illo loco eundem fere sensum praebet.

Enka (ængkæ, II. U. ind. 2.), adj. indecl. (Isl. *eink,* singulare et solum quid. BH.) en enda, prov. enka, önka: unicus. *e. aker* v. *æng,* I. K. 20: 1; A. 21: 2; J. 17: 1; II. K. 44; A. 30; J. 40; III. 113, 117. *e. ſkipt,* I. J. 18; II. J. ind. not. 4: XVIII; cap. 43. *e. gap,* I. FB. 1; II. U. 2. Cfr. *Enge.*

Enlöper, adj. (a *löpa,* currere, quasi solus currens; Isl. *einhleypr*) ensam, ogift: solitarius, innuptus. *e. kona,* I. G. 6: 4; II. G. 11.

Ennor, pron. någon: aliquis. Ita h. v. uno tantum loco, I. Þ. 19: 3, occurrens, nobis videtur vertenda. Cfr. *Ennor ſtaþer.*

Ennor ſtaþer, adv. någonstädes: alicubi. I. J. 2: pr. Loco h. v. II. J. 1. habet *nokrom ſtaþ.* Cfr. *Ennor.*

Enpænningar, m. pl. penningar och annan (lös) egendom som enskildt tillhör någon: pecunia aliaque bona (mobilia), quae privatim ad aliquem pertinent. III. 134 (ubi tamen lectio est dubia).

Enræþi, n. (a *raþ*) eget råd eller godtfinnande: proprium consilium. III. 41. Cfr. *Sialf ræþi.*

Enſak, f. ensak: mulcta, quae uni tantum, ex. c. regi, cedit. II. Add. 7: 22; V. 1.

Enſamin (enſæmin, gen. *ens ſamins,* gen. pl. *enſamma;* dat. *inſampnum,* II. K. 37.), adj. ensam: solus. II. Þ. 22; Add. 7: 20; 11: 3; III. 117, 119, 122.

Enſkipter, adj. öfvergången från gemensam i enskild ego, (enskiftad): qui ex communi dominio ad privatum do-

Digitized by Google

minum transiit. *e. egha*, II. J. ind. not. 4: xi.

Entimi, adv. en gång: semel. II. K. 6, 72: 4, 5; IV. 12. Cfr. *Timi*.

Enæggiaper, adj. som blott har en ägg: (culter) qui unam tantum partem acutam habet. *e. kniver*, II. Add. 3: 5; III. 146.

Enæng, en engh (rectius *enegn*), f. jord, som tillhör en enskild egare: solum ad privatum dominum pertinens.)(*almænninger aldra granna*, I. J. 15: pr; II. J. 34.

Er, vide *Ær*.

Erpænninger, m. (Isl. *eyrpeníngr*, ab *eyr*, Lappon. *air*, aes) kopparpenning, kopparmynt: nummus aereus. IV. 16: 11.

Eper (edde pro *epe*, IV. 19: 2.), m. ed: iuramentum. I. R. 1: pr. not. 10; II. Praef; Add. 2: 5, 9, 11; 5: 3; 12: 1; 13; III. 46, 76. *ep ganga*, vide *Ganga*. *mæp ſvornum epe*, vide *Sværia*. *ep ſin æptir*, I. J. 6: 1; II. J. 14. *ep ſin a ǫvan*, I. R. 7: pr; II. R. 16. *ſiu manna e.*, II. Add. 4. not. 6. *tolf manna e.*, I. J. 13: pr; II. K. 52; Þ. 58; J. 27; U. 13; Add. 7: 3, 25; 13: pr, 2; III. 106; IV. 18: 12. *tolf manna e. ganges mæp (tvænni) vitnum* etc. II. Forn. 37; Add. 2: pr, 11; 13: 1; III. 48, 49. *ganga tolf m. e. ok tvænni vitni*, I. Br. 2. not. 32. *mæp t. m. e. ok tvæggia manna vitnum*, II. R. 16. *mæp t. m. e. vitnelöſom*, II. Add. 12: 1. Cfr. *Dylia, Sværia, Vita, Væria*. *ſiurtan manna e.*, II. Add. 2: 12. *atertan manna e.*, II. Add. 2: 12, 13. *tvætylter, prætylter e.*, II. Add. 7: 25. *i e. ſtanda*, svärja i tylftared: in iuramento duodenario iurare. II. Add. 2: 1; 13: 1, 2; III. 48; i synnerhet om vitnen, som, sedan de först särskildt svurit (cfr. *Foreper*), stodo qvar i tylftareden och der svuro jämte de öfriga: speciatim de testibus, qui, postquam iuramentum praevium, *foreper* dictum, dederant, in iuramento duodenario remanebant, i. e. una cum ceteris decem viris iurabant. II. R. 17; Forn. 37; Add. 2: pr; 13: pr; III. 48, 76. — Pro *ep* legendum videtur *ſik*, II. R. 1. — Cfr. *Aflagha-, Atergangs-, En-, Falz-, For-, Gen-, Hemföpo-, Iamnapar-, Löpis-, Men-, Tvæſöres-, Tylftar-, Vapa-, Þiufseper, Biupa, Epſöre, Hoſpa, Nœmd, Sea, Vitulös*.

Epfört, adj. n. (a *föra*) då det är tillåtet att aflägga ed i rättegångsmål: (dies) quo iuramentum iudiciale dare licet. II. K. ind. 49.

Epgængt (eth gœnct), adj. n. (a *ganga*) i. q. *epfört*. II. K. 49. Alius codex habet *ep gangin* (vide not. 1. ibid.), quod sine dubio est vitiosum.

Eps vita (œthz wita), f. bevisning genom (vitnens) ed: probatio per (testium) iuramentum. I. M. not. 1. coll. c. textu, §. 3.

Epſöre (epzöre, ezöre, ezore, epzere, ezere, epöre), n. (egentl. ed: iusiurandum, a *ſværia*), 1) konungens och de förnämste mäns i landet ed att försvara den allmänna freden, hvilken ed först gafs af Birger Jarl och Konung Magnus, uti de i detta ämne utfärdade författningar: iusiurandum regis et regni primatum de pace publica servanda, a Duce Birgero et Rege Magno in editis ea de re constitutionibus primum datum (*mæp ... varum epe* etc. IV. 19: 2.). IV. 21: 33. not. 38. Inde quoque dicitur *konongs e.* (vide infra). Antiquiora tempora respiciuntur cum dicitur: *fyrra ... æn epſöret gafs*, II. Add. 7: 28. *e. bryta*, illud iuramentum v. pacem eo confirmatam violare. II. Fr. 11; Add. 7: 1—3, 7, 9—19, 28—31; III. 83. 2) edsöresbrott, edsöresmål: crimen quo illud iusiurandum vi-

Digitized by Google

olatur, v. caussa, ubi de eiusmodi crimine agitur. II. Add. 7: 3, 25, 26; III. 105. *konongs e.*, II. O. 1: 13; II. Add. 7. not. 1. pag. 230; cap. 20, 27; III. 122. *ſkipta e.*, d. ä. den förbrutna egendomen: bona damnati. II. Add. 7: 24.

Epſört, adj. n. (a *ſværia*) i. q. *epfört*. II. Add. 13: 2.

F.

Fa (*fæ*, I. Md. 14: pr; 15: pr; A. 5; II. G. 3. *fæſs* pro *fas*, praes. pass. I. Þ. 17. *ſik*, *ſek*, *fæk*, imperf. I. K. 14: 4; G. 9: 5; LR; II. K. 3. etc. pl. *fingu*, I. G. 8: 1. *fæks*, imperf. pass. II. Forn. 19. *fangin*, *fangit*, part. pass. et sup.; scribitur *fingit*, I. Þ. 3: 1; II. Forn. 30. not. 31; III. 45, 67. cfr. *Fangen fæſt*. *fan*, 3:a p. pl. praes. conj. II. O. 1: 6; A. 12.), v. a. 1) få: accipere. *i hænder fa*, III. 67. *fa fæ at gætſlu*, I. R. 13. *pænningar vingaþer æller fangner*, III. 99. *fa ækki* v. *ingti af arvi*, I. A. 23; II. A. 12. *fa kriſtnu*, *huſl*, etc. I. K. 14: 1; A. 4: pr; 12: 1. *fa giald*, I. A. 16: pr. *fa aflæſtir af* (*fæ*), I. R. 12: 1. *fa bana*, vide *Bani* 1. *fa drap*, II. Add. 7: 8, 13, 30. *fa ſar*, *vaþa ſkenu*, etc. I. S. 6: pr; VS. 3: pr; 4; B. 5, 9. etc. *alt þæt þer fa* (sc. *drap* etc.), II. Add. 7: 4. *fa ſkaþa*, I. K. 7: 1; FS. 5: 1, 2. etc. *fa* (*ſær apal-*)*kono*, I. A. 5; G. 4: pr; Br. 2. *fa kono mæþ laghum*)(*fæſta*, I. A. 8: 3; II. G. 3. *fa kono mæþ mund* etc. I. A. 8: 3. *fa barn*, I. A. 4: pr; 6: 1; II. A. 26; Add. 12: pr. *fa lagha forſal*, I. K. 14: 4; G. 9: 5. *maþer far eig þiuf ſin* etc. si furem capere nequeat. II. Dr. ind. 19. *þær han* (lege *hana*) *fa*, ubi eam capere possint. I. A. 15. *æn vitni fas*, si testes adsint, I. Þ. 17. Cfr. *Buþ*, *Friþer*. 2) förvärfva: adquirere. II. R. 30; J. 12; Forn. 36; Add. 11: 1, 6, 7, 11; III. 45. cfr. II. Add. 11: 11. not. 50. — Cfr. *Laghfangen*. 3) fasttaga, fånga: capere, deprehendere. *ſann an þiuf fa*, I. Þ. 3: 1. *þæn ſum han* (sc. furem) *far mæþ ſinu*, IV. 18: 12. Cfr. *Fanga*. 4) gifva, lemna: dare, tradere. *biſkuper ſkal þem bref fa*, I. G. 8: 1. *fa hanum ſko nyſmurþa*, I. LR. *fa manni i hand* v. *hænder* (*ſtaf* etc.), II. A. 30; R. 2; Þ. 58; III. 136. *þer þem far þæt þer viþer þurvu*, IV. 19: 1. *ater fa*, reddere. II. J. 14. *lagh fa*, gå ed: iuramentum dare. I. M. 3. *fa manni buþ*, d. ä. sända: nuntium mittere. I. K. 15: 3; Þ. 12: pr; II. K. 3, 34; Þ. 44; Forn. 30. 5) skaffa, framhafva: in medium promere, adferre, conciliare. *fa gudfaþur* etc. I. K. 1. *mæſſufat* etc. *til fa*, II. K. 2. *bana fa*, framskaffa dråparen: interfectorem exhibere. I. Md. 13: pr; 14: pr, 1, 3; II. Dr. 24, 28, 31. *fa burghan*, *tak*, ställa borgen: satisdare. I. Þ. 5: 1; 9; II. Þ. 30, 40. *biſkups lof fa*, I. G. 7. *hold ok huþ ater fa*, III. 151. 6) framför en infinitivus beteknar *fa* att något sker händelsevis: ante aliud verbum in infin. positum, h. v. indicat fortuitam actionem. *far broþer raþa ſyſtur*, händer det att broder slår syster: si forte frater verberet sororem. II. Fr. 14. *kan han ok fa at ſta han*, II. Forn. 44. not. 26. *annar far at köpa* (*hyrſu*), I. Þ. 15. *far nokot þerra at dræpa* etc. III. 134. *hvar ſum far at gæra nokot af þæſſum*, IV. 19: 2. 7) (framför ett supinum) kunna: (ante aliud verbum in supino positum) posse. *ſiþan far eig vart*, I. A. 22. *far han eig ſokn frænt*, I. R. 9: pr. (II. R. 20. pro *frænt* habet *frændа*). *far iki vitat a han*, I. J. 7: 3. *ingin . . . far hans godgærningar allar talt*, IV. 16: 12.

Digitized by Google

Fadurliker, adj. (a *faþir*) faderlig: paternus. I. Br. pr.

Fagher, adj. vacker, herrlig: pulcher, praeclarus. *f. iærtingni*, IV. 15: 12.

Fagher, m. pl. vide *Faþghar*.

Fair, pron. pl. få: pauci. compar. *færre*, *fære*, II. K. 60; 72: 5; A. 3; Forn. 28, 31; Add. 8. etc. superl. *fæſtir*, a quo in sing. occurrit *at fæſtu*, åtminstone: minimum. I. J. 15: 1; II. J. 36.

Falbyr, *falz byr*, m. (a *fall* 2.) by, hvaräst smittosam sjukdom (bland boskapen) är gängse: pagus, ubi lues (pecuaria) grassatur. *köpa fæ af f.*, allitt. I. FB. 5; II. U. 12.

Fall, n. 1) (a *falla* 1.) fall, händelse, inträffad omständighet: casus, eventus. I. Br. 3; II. K. 72: 4. *firi nokra falla ſakir*, för några omständigheters, eller vissa orsakers skull: rerum quarundam caussa. II. G. 2. 2) (a *falla* 2.) död, pest: mors, lues letifera; cfr. *Falbyr*. 3) (a *fælla*, condemnare) sakfällande: condemnatio.)(*værn*, II. Praef. Cfr. *Falz eþer*.

Falla (*fælder* pro *falder*, I. Md. 15: 3. *fællir*, II. Add. 11: 19. imperf. *fæl*, IV. 15: 13. etc. *fal*, I. J. 14 [nisi *falder* legendum]; *fiol*, II. Add. 7: 4. *fyroll*, II. Add. 11: 18, 19.), v. n. 1) falla: cadere, decidere. I. K. 10: pr, 1, 2; Md. 15: pr, 1. etc. *falder fæ niþer*, om kreaturet faller t. ex. i vatten, så att det omkommer: si pecus cadendo, ex. c. in aquam, pereat. III. 151. *f. i hovoþ ſynd*, I. K. 4; II. K. 6, 72: pr. 2) dö: mori. IV. 15: 13. Cfr. *Fra falla*. 3) fällas i rättegång, brista i bevisning etc.: caussa cadere, probatione deficere etc. II. Dr. 29. Cfr. *Fælla*. 4) utfalla (om arf, inkomster etc.): venire (de hereditate, reditibus etc.). *arver falder*, II. K. 72: 2; Add. 11: 19. *arver falder i kolla ſkipti*, II. Add. 11: 18. *i arf falla*, om jord: de fundo. II. Add. 11: 7. Cfr. *Arffallin*. *alt þæt ſiþan falder*, om prestinkomster: de reditibus sacerdotis. II. K. 73: pr. *loter falder*, I. J. 14; II. J. 33.

Fallin, adj. fallen, passande: aptus, idoneus. IV. 14: 17. *þær ſum til (varghagarþa) ær fallit*, der tjenliga platser finnas: ubi idonea sunt loca. II. Forn. 46.

Falſare, m. förfalskare, bedragare: falsarius, impostor. II. Praef.

Faluſkæppa, f. i. q. *faluköpongs ſkæppa* (vide *Skæppa*). II. K. 37, 39.

Falz byr, vide *Falbyr*.

Falz eþer, m. (a *fall* 3.) ed som fälles eller förklaras ogild: iuramentum quod irritum renuntiatur. II. Add. 13: 1.

Fang (*fagn*, II. Add. 11: 11.), n. (a *fa*) 1) laga fång: adquisitio, modus adquirendi. *fang iorþar*, I. J. 1; II. J. 1. *lagha f. iorþar*, II. J. ind. 1. *fult f. iorþar*, II. G. 2; Add. 11: 11; III. 67. 2) pl. bygnadsvirke, bränsle o. d. som hämtas från skogen: materiatio, quae in silva caeditur, ad aedificandum vel alios usus. I. FS. 2: 1, 2; 5: pr; FB. 9: 1; II. Forn. 3, 6, 18; U. 22; III. 149. *ſökia f. (til ſkogs)*, I. Md. 14: 3; J. 16: 1; II. J. 38. *ſökia f. ok fear gang* (*ſiær gant* perperam est scriptum), allitt. II. Dr. 31. 3) pl. trädvirke i en redan upförd bygnad: materia lignea aedificii iam exstructi. I. M. 2; II. M. 2.

Fanga (sup. *fangat*, part. pass. *fangin*), v. a. fånga, gripa: comprehendere, capere. II. K. 11; Dr. 40, 41; Þ. 4, 9, 58; III. 70, 79, 111, 116, 145. etc. *varþa fangin mæþ troldom*, II. Add. 5: 2. *varþa fangin viþ (færſka gærning)*, II. Þ. 6; III. 71, 72, 132.

Digitized by Google

Fangen fæſt, fingin fæſt, adj. f. (a verbo *fa,* quod in part. pass. habet *fangin* v. *fingin*) så kallas trolofvad enka, som före bröllopet flyttat hem till fästemannen och af honom blifvit häfdad: sic appellatur vidua desponsata, quam sponsus ante nuptias domum deducit gravidamque facit (quasi quae ut sponsa in possessionem sponsi venit). I. G. 6: pr; II. G. 7; Add. 12: 2. Cfr. I. G. 6: pr. not. 7. — An forte potius dicendum sit *fangen* et *fæſt* esse duo diversa vocabula, ut ll. c. ita explicari possint: *þy hetir fæſt ænkia fangen* (derför kallas trolofvad enka fången eller förvärfvad: ideo vidua desponsata appellatur adquisita v. accepta), ipsi iudicent lectores.

Fangilſe, n. 1) fångenskap: captivitas. *innan þem -ſum,* in ea captivitate. III. 111. 2) fängelse: carcer. III. 116.

Fangin, fangit, vide *Fa, Fanga.*

Fanti, m. (Ital. *fante,* abbrev. ab *infante;* proprie puer, unde prov. *fänta,* puella) tjenare som följer med sin husbonde i krig: satelles, famulus, qui in militia sequitur dominum. III. 147. Haec significatio, quam huic v. tribuit Ih. aliique, cit. l. minus accommodata videtur; at ille locus, ni fallimur, est corruptus, ut ibid. not. 78. est observatum.

Far, n. får: ovis. II. R. 8; V. 1.

Far, n. sätt, sed: mos, ratio (Isl. vita, mores. BH. *at fornu fari,* antiquo more v. modo, Magni Lagab. Gulaþ. L. C. 4, 14. LandvB. etc.). *vænda vatn af fornu fari,* d. ä. ifrån det sätt, hvarpå det förr lupit: mutare alveum fluminis. I. M. 7; II. M. 7.

Fara, v. n. 1) fara, gå: proficisci, ire. *i ſokn f.,* I. K. 14: 2. *f. til roms,* II. A. 15. *f. a ſkip æller til ſkogs,* I. A. 13: 4. *af landi f.,* I. A. 12: pr. *friþlös, biltugher f.,* II. Add. 7: 8, 29. *or (kloſtre) f.,* I. A. 9: 1. *köpfærþum f.,* I. A. 19. *f. hem at manni,* I. Md. 9. *fore f.* (löpa: currere), II. Add. 7: 4. *f. undan mæþ (þiuft),* II. Þ. 9. *f. i friþ gærþi manna,* II. Forn. 23. *f. mæþ viþſkiplum,* II. R. 11. *ur mæſſufatum f.,* ornatu liturgico se exuere. I. K. 14: 3. Cfr. *Stumber, Stuver, Utfaru dagher, Væghfarandi.* — *Faras,* dep. *f. mæn i mote,* fara män så att de mötas: si viri ita proficiscantur, ut sibi invicem obvient. II. A. 16. 2) löpa, rinna: currere, fluere (de aqua fluminis). I. M. 4. 3) flytta: migrare. I. A. 4: pr; 18: pr; II. K. 73: 7; III. 88; V. 2. *f. a aker ſin at boa,* I. J. 13: pr. *a flat f.,* vide *Flat. bort f.,* I. Br. 2. 4) fara, handla: agere. *þer foro væl mæþ ſveriki,* IV. 15: 8. 5) befinna sig, vara: se habere, esse. *væl f.,* IV. 15: 9. *ſea horo barna pæninga f.,* II. A. 6. *far bryti firi bo mans,* d. ä. förestår: si villicus praesit bonis alicuius, I. A. 17: pr; sermonem enim hoc loco non esse de villico bona disperdente, ut crediderunt Lund. et Ih. (*Gloss.* v. *förfara*), testatur II. A. 22, ubi pro *far* legitur *fitir. far annar værra af (bardagha),* om endera far värre, får mera skada af slagsmålet: si alteruter magis laedatur; I. B. 3: 1; II. Fr. 5. (nisi *far* h. ll. sit ab infin. *fa*). Posset quidem huc quoque referri: *þæn annöþogher havir farit,* I. Md. 2; at magis verisimile nobis videtur, pro *farit* legendum esse *varit,* ut habet II. Dr. 7.

Fara, v. a. öfverlåta eganderätten till förytrad jord medelst dervid brukliga formaliteter (troligen egentligen genom *umfærd*): dominium fundi alienati solemni ritu (proprie, ut videtur, traditione *umfærd* dicta) transferre. I. J. 2: pr; 7: pr; II. J. 1, 3. *f. ſær iord af handum,* III. 67. *varþer iorþ*

Digitized by Google

farin ſiþan hion tu koma ſaman, d. å. om jorden blir (genom *umfærd*) åt dem öfverlåten: si dominium fundi (solemni traditione) ad coniuges transferatur etc. I. J. 4: 3; II. J. 11.

Fardagher, m. (a *fara* 3.) fardag: dies demigrationis; dies anniversarius, legibus praefinitus, quo is, qui alienum fundum colit, demigrare debet. IV. 3. *til, ſiri -gha*, I. A. 4: pr; 18: pr; 24: pr; II. A. ind. 34; cap. 4, 25, 33.

Farin, adj. (väg) på hvilken resande fara: (via) a proficiscentibus trita. *f. vægher*, farväg: via publica. I. Þ. 9; II. Þ. 40.

Farunöti, n. (Isl. *förunеyti*, a *för*, iter, et *neyti*, societas) resesällskap, följe: societas itineris, comitatus. II. Add. 7: 1. Cfr. *Flokker*.

Faſt, adv. fast, säkert: firme. *ſva faſt*, äfvensä väl: aeque. II. Þ. 34.

Faſta, f. 1) fasta, sådan den på vissa tider och dagar iakttages i Romerska kyrkan: ieiunium, vel potius abstinentia illa a carne et aliis quibusdam cibi generibus, quae in ecclesia Romana certis temporibus et diebus observatur. *þæn dagher ſum biuþs til f.*, II. K. 56. 2) fastedag: dies eiusmodi ieiunii. III. 111. *f. ok forhælgþ*, vide *Forhælgþ*. Cfr. *Feſtudagher*. 3) den stora fastan före Påsk, hvilken egentligen begyntes onsdagen efter Fastlagssöndag, och varade i 40 dagar (då söndagarne ej räknas), men på visst sätt blifvit förlängd, så att den varade från söndagen Septuagesima till Påsk, hvarför den kallades *nio vikna faſta*: quadragesima, tempus ieiunii festum Paschatis antecedens, quod proprie a feria quarta post dominicam Esto mihi incipiebat, et quadraginta dies (dominicis non numeratis) complectebatur, at quodam modo extensum fuit ad novem septimanarum spatium (a dominica Septuagesima ad Pascha) unde appellabatur *nio vikna faſta*, novem septimanarum ieiunium. II. K. 49. Cfr. Sv. Bring, Diss. *de ieiuniis vet. Sv. Got.* §. 3. *æter bonde hvit um faſtu*, h. e. in quadragesima. II. K. 56; III. 24. Cfr. *Midfaſta*, et gloss. Lat. v. *Quadragesima*.

Faſta (*feſte* pro *faſte*, II. Add. 13: 2.), v. n. fasta: ieiunare; 1) på allmänna fastedagar: communis ieiunii tempore. III. 24. 2) då det, såsom penitens, ålägges enskilda personer: cum ieiunium poenitentiae loco alicui indicitur. II. K. 56; Add. 13: 2; III. 24, 76; IV. 4. *faſti ok böti*, II. Add. 13: 1; III. 111.

Faſter, adj. fast: firmus. *f. gæra*, bekräfta: confirmare. I. Br. 6. Cfr. *Staþ-, Stiorn-, Styrifaſter*.

Faſtudagher, m. fastedag: dies ieiunii; 1) allmän: communis. II. Add. 5: 3; III. 24. *bryta rætta -gha*, II. K. ind. 56. 2) enskild: privatus. *f. (viþ) taka*, åtaga sig en såsom penitens ålagd fasta: ieiunium sibi iniunctum suscipere. II. K. 48. *bryta f.*, ibid. Cfr. *Faſta*.

Fat, n. pl. kläder: vestimenta. I. K. 15: 1; II. K. 32. Cfr. *Mæſſufat*.

Fat (*a fat, afat, affat*), adj. n. det som fattas: quod deficit. *þæt fat* v. *a fat ær*, II. Add. 2: 10. *han ſa nokot affat*, aliquid deficere videbat. IV. 16: 12. Sed II. A. 7. pro *afat* legendum est *afata*, nisi forte *vara* sit addendum. Cfr. *Afata*.

Fatöker, adj. fattig: pauper. II. Þ. 14; IV. 16: 12, 15; 19: 1. *fatökra manna leter*, de fattigas andel (af tionden): portio (decimarum) pauperibus adsignata. I. Br. 1; II. K. 36, 39.

Digitized by Google

Faþghar (fagher), m. pl. (Isl. *fedgar*) fader och son: pater et filius. I. G. 8: pr; Þ. 2: pr; II. Þ. 19.

Faþir, m. (*fædþur*, dat. IV. 15: 13.) fader: pater. I. K. 1; A. 1. etc. *f. at foſterlandi*, pater patriae. IV. 14: 11. An huc referenda sit v. *fædþær*, IV. 13, iudicare non possumus, cum sensus istius loci nobis lateat. Cfr. *Gudfaþir*.

Faþurbane, m. faders dråpare: patris (sui vel alieni) interfector. IV. 12. not. 43.

Faþur broþer, m. farbroder: patruus. I. A. 1, 4: 2. etc.

Faþurfaþir, m. farfar: avus paternus. I. A. 1; 4: 2; G. 8: 1. etc.

Faþur moþer, f. farmor: avia paterna. I. A. 3: pr; II. O. 3. etc.

Faþur ſyſtir, f. faster: amita. I. A. 3: pr; II. O. 3.

Fearföling, vide *Fœarföling*.

Ferma (fœrma), v. a. confirmera, meddela confirmation, ett af Catholikernes föregifna sacramenter: antea baptizato conferre confirmationem, fictitium ecclesiae Romanae sacramentum. *börn f.*, I. K. 5. *folk f.*, II. K. 8. Cfr. IV. 21: 112—115.

Feſtir kona, vide *Fœſtikona*.

Fiall (fiœll), n. fjäll, berg: mons. I. J. 12: pr; II. J. 25. Cfr. ind. nom. locc. vv. *Vitries-*, *Vœtlufiœld*.

Fiardi, Fiarþunger, vide *Fiærþi, Fiærþunger*.

Fingin fæſt, vide *Fangen fæſt*.

Fingit, vide *Fa*.

Fingrini, vide *Gullfingrini*.

Finna, v. a. 1) finna: invenire. I. A. 13: 4; FS. 5: 2. etc. *han fan landſins lagh*, IV. 14: 17. 2) befinna: comperire. *finnas mæþ ſkiælikum* v. *fullum vitnum*, II. Add. 11: 6; III. 76.

Finzantœ, vocabulum obscurissimo loco, IV. 13, obvium, cuius significatio, vel an forte sit nomen proprium hominis locive, nobis latet.

Fiorlæſting, f. (Isl. *fiörlöſtr*, a *fiör*, vita, et *löſtr*, laesio, cfr. *Læſter*) lifvets förlust genom våldsam behandling: laesio letalis, nex. I. R. 8: 1. Cfr. *Fœarlæſtir*.

Fir, vide *Fyr*.

Firi (ſirir, I. K. 3; 8: 2. etc. *fyri*, II. Add. 11: 17. *fore, fori*, II. K. 15, 17; Fr. 13. etc. *for*, II. Þ. 2, 22. etc. *före*, II. Dr. 11.), praep. c. dat. et acc. 1) framför (ställe): pro, ante (locum). *f. mylnu dörum*, I. M. 5. *f. eno garþsliþi*, II. Dr. 7. *ſiri moſa*, framom mossen: ante paludem. IV. 10. *a maþer garþ f. hanum* (i. e. *f. toft hans*), I. J. 13: pr. *garþer þænni ſtander f. toft hans*, ibid. *intaka taka f. hanum*, §. 4. ibid. *f. vara*, förestå: praeesse. I. A. 16: 2. *fara, ſitia, ſœtia man f. bo*, vide *Fara* etc. *forfall, nœmd ſtander f. (mal)*, vide *Standa*. *f. utan*, utanför, utom, utan: extra, praeter, sine; vide *Utan*. 2) framför (i jämnförelse): prae (in comparatione). *vitu ægha f. kononge* etc. I. J. 5. *uſkylder f. ſkyldan*, II. Add. 11: 4, 17. *ægha ſnilli f. adrum mannum*, IV. 14: 17. 3) inför: coram. *f. tylft ganga*, vide *Tylft*. *f. hæraþshöfþinga, allar göta* etc. I. Þ. 5: 1, 2. *f. land ok laghman*, I. Þ. 11. *f. by, þingi*, I. Þ. 14. *f. præſti ok ſokna mannum*, II. K. 57. *ugilder firi arva* etc. vide *Ugilder*. An huc pertineat: *ſkira fiærþungs nœmd f. hæraþs nœmd*, et *ſvœria firi hæraþs nœmdene*, III. 122, dubium nobis videtur. Cfr. *Skira, Svœria*. 4) före (tid): ante (tempus). *f. fardagha, iamlangadagh, paſka, paſka aftan, paſka dagh*, I. A. 4: pr; 9: 1; 18: pr; 24: pr; Br. 1; II. K. 65; 73: 6. *f. bröllöp*, II. G. ind. 8. *f. ræſſinga þing, höſtþing*, II. Add. 9: 2; III. 74. *f. tiu vitrum*, I. K.

Digitized by Google

3. *f. os,* före vår tid: ante nostrum tempus. I. Br. 6. 5) i stället för: pro, loco (alterius). *annar varder takin f. han,* IV. 19: 1. *faſte annan (dagh) f.,* II. K. 56. 6) för: pro. *böta firi (gærþ* etc.*) niu markum* etc. vide *Böta. þrer marker f. vixl,* I. K. 3. *öre firi ekiu* etc. I. FS. 3. *bonda* etc. *ola f. tiunda ſin,* I. K. 15: pr. *löſa (þiuf) f. þre marker,* II. Þ. 22. *biuþa f. ſik eþ,* I. K. 8: 2. *ma eig f. bonda biærghas,* I. VS. 3: pr. *klanda (fang) firi manni,* I. FS. 2: 1. *þæn f. ſtyld ær vurþin,* vide *Varþa. far han ſiærþungs næmd f. ſik,* d. ä. på sin sida: si nemda pro eo stet. IV. 19: 1. *mykin maþer f. ſik,* vide *Raþ. f. (fæſt* etc.*) ſkilia,* vide *Fæſt, Gift. vita f. (mal) mæþ tylftar eþe* etc. I. Md. 3: 2; A. 17: 1; J. 2: pr. etc. *þær a byr vitu f.,* I. J. 16: pr. *ganga f. mæþ tvænni tylftum* etc. vide *Ganga. f. þæt,* derför: eam ob caussam. I. VS. 3: pr. *firi þy at,* derför att, emedan: propterea quod, quoniam; vide *Þæn. firi at,* idem. I. Þl; II. Dr. 40. 7) såsom: pro, ut. *f. kiursgæf* (lege *lækisgæf*), I. VS. 5. *f. unningialagh,* I. Þ. 18. 8) emot: contra. *væria f. manni,* I. G. 9: 6. — Verba *mera firi æn,* I. J. 7: 3, nullum sensum praebere, ideoque delenda esse videntur. — Cfr. *Firi gialda.*

Firi, adj. indecl. i godt stånd: sartus tectus. *f. ok gilder,* I. FB. 1. Cfr. *För.*

Firi, Fira, Firitighi, vide *Fiurir, Fiuratighi.*

Firibiuda, v. a. förbjuda: vetare. IV. 19: 4. Cfr. *Forbuþ.*

Firi faras, v. dep. förfaras, förgås, omkomma: perire. I. R. 12: 1; II. R. 28.

Firi ganga, vide *Ganga.*

Firi gialda, v. a. orätt eller genom mistag betala: errato solvere. *firi var guldin* pro *var firi guldin,* I. Þ. 13; II. Þ. 46. (pariter ac *lag eig biuþa* pro *eig lagbiuþa,* I. J. 3: 4; *up æru taldir* pro *æru uptaldir,* IV. 13.); nisi forte *firi* pro *firæ* v. *firra,* antea, sit scriptum.

Firigæra (ſirir göra, for giora), v. a. c. dat. 1) förverka: crimen committendo perdere. II. O. 1: 15; A. 23; Add. 7: 20. not. 41; IV. 9: 2. *f. landi (iorþ* etc.*) ok löſum örum,* I. O. 2, 4; II. O. 1: pr; R. 3. Cfr. *Land.* 2) förgöra genom förgift eller trolldom: veneficio interimere. I. B. 8; II. Fr. 12; O. 2: 9. *f. ko æller bo,* II. R. 9. *f. ko æller kono, bo æller bonda,* allitt. I. R. 5: 5; II. R. 10; Add. 5: pr. *f. mæþ ondom dryk,* IV. 15: 9. Ambae hae significationes dant locum lusui verborum: *æn kona firigær ſtiupbarni ſinu ... þa havir hun firigiort (ſær ok) friþi ſinum,* I. A. 15; II. A. 19.

Firnar orþ (ſirnæ-, fyrnær- v. *fyrnæ orþ),* n. smädelse, hvarigenom någon beskylles för vederstygglig gerning *(ſirnarværk):* convicium, quo horrendae actionis *(ſirnarværk)* aliquis insimulatur. I. R. 5: pr, 2—5; II. R. 6, 8, 9.

Firnarværk (ſirnærværk, ſirnæ værk ſinærværk, fyrnuværk), n. (Isl. *firn,* prodigium, res insolens; Moeso-Got. *fairina,* crimen; Alam. *firina,* Anglo-Sax. *firen,* idem) vederstygglig gerning; så benämnes blodskam, sodomi, och tilläfventyrs några andra grofva brott: actio horrenda; sic appellatur incestus, sodomia, et forte alia quaedam atrocia crimina. I. G. 8: pr, 2; II. K. 52; O. 3; Add. 3: pr; IV. 21: 17, 18, 28.

Firra, Firre, vide *Fyrra, Fyrre.*

Fiſkia, v. a. fiska: piscari. I. M. 1; II. M. 1.

Fiſkigarþer, m. stängsel som byggas i åar, för att fånga fisk: saepimentum, piscium capiendorum caussa in

Digitized by Google

ſumine exstructum. I. Md. 15: 1; M. 1; FB. 9: 1; II. Dr. 35; M. pr, 1; U. 21, 22.

Fiſki værk, n. i. q. *fiſkigarþer*. I. M. pr.

Fiughur, vide *Fiurir*.

Fiugurtan (fiughrtan, fiurtan), num. fjorton: quatuordecim. II. Forn. 40; not. 1. ibid; Add. 2: 12; IV. 19: 1. Cfr. *Stæmna, Fyghurtandi*.

Fiuratighi, num. fyratio: quadraginta. I. Md. 1: 3; Þ. 5: 1. Scribitur *fyritighi*, I. VK. *firitighi*, I. VK. not. 13; II. O. 1: 13.

Fiurir, num. fyra: quatuor. I. J. 8. *fyri*, II. Add. 13: pr. fem. *fiurar*, I. VK. *fiura*, II. Þ. 8. n. *fiughur*, II. K. 28; IV. 12. gen. *fiughurra* v. *fiughuræ*, I. Md. 5: 7; Þ. 12: 1 (ubi *fiughurtan* legendum); II. J. 20. *fiughræ*, II. Dr. 16. dat. *fiurum* v. *fyuurum*, I. Md. 5: 6; II. Add. 7: 29; IV. 12. acc. m. *fiura*, I. VS. 3: pr; R. 1: pr. *fira*, II. K. 39, 43; sed *firi*, II. Add. 11: 16. not. 71, vitiosum videtur (etsi *firitighi* pro *fiuratighi* occurrit). f. *fiurar*, I. Þ. 16; II. Fr. 2. n. *fiughur*, II. K. 2; Add. 7: 16.

Fiurtan, Fiurtandi, vide *Fiugurtan, Fyghurtandi*.

Fipla, f. violin, prov. fela: pandura. I. LR. Cfr. *Gigha*.

Fiæmir, vide *Fiærmer*.

Fiær ganger, vide *Fæarganger*.

Fiærmer (fiærme, fiarmeer, fiæmir), adv. fjermare: remotius. *f. vara* v. *dragha*, säges om en dragare som är förespänd vid högra sidan: dicitur de iumento ad dextram vehiculo iuncto (quod remotius est ab auriga ad sinistram eunte). I. FS. 2: 2; II. Forn. 5.

Fiærþi (fiardi, fyrþi, fyrdhi, etc.), num. fjerde: quartus. I. K. 14: 2; J. 1; CB; II. J. 1; Add. 9: 1; IV. 12, 14: 4; 20: 4. etc.

Fiærþunger (fiarþunger, fiarþiunger), m. 1) fjerdedel: quadrans. II. Add. 11: 16. not. 72; IV. 16: 12. *f. af hælmninginum*, en åttondedel: octava pars. IV. 13. 2) fjerding, en af de fyra delar, hvari häraden voro indelade: quadrans territorii *(hæraþ)*; in quadrantes enim divisa erant territoria. III. 128. *fiærþungs hæraþ*, idem. II. Add. 7: 21. *næmd .. af f.*, I. S. 2. cfr. *Fiærþungs næmd*.

Fiærþungs mæn, m. pl. män, af hvilka hvardera eger en fjerdedel t. ex. af ett landtgods: viri, quorum singuli quadrantem cuiusdam rei, ex. c. praedii, in dominio habent. IV. 13.

Fiærþungs næmd, f. nämnd af inom fjerdingen boende män: viri intra territorii quadrantem habitantes, ad caussam inquirendam nominati. I. Md. 1: 1. not. 7; B. 1: pr; II. Add. 6: 2; IV. 19: 1. *fkira f. n.*, III. 122. *liggia til f. n.*, II. Add. 3: 4, 6, 7; 10, 12: 1; III. 87. *liggia til luktra f. n.*, II. Add. 3: pr. *væria fik mæþ f. n.*, II. K. 58; O. 2: 16; R. 13; Þ. 4; Forn. 33, 34; U. 21; Add. 3: 1—3, 5; III. 137; quibus sine dubio addendum est III. 78, ubi pro *fiarþunx næmd* perperam scriptum est *fiapurnx*. Cfr. *Fiærþunger*.

Fiærþungs þing, n. fjerdings ting, som hölls inom och för hvar särskild *fiærþunger*: iudicium quadrantis territorii. cfr. III. 128.)(*hæraþs þing*, II. G. 12; Add. 9: 2; III. 130; IV. 7.)(*lands* et *hæraþs þing*, II. Add. 11: 5; 12: 1; III. 68.

Fiæt, n. fjät, steg, fotspår: passus, vestigium. Cfr. *Leþa, Vrækia*.

Fiætur, m. fjätrar: compedes. I. FS. 6: 4; II. Forn. 29.

Digitized by Google

Fla, v. a. flå: decorticare. I. FB. 8; II. Forn. 44, 49 (ubi *flær* pro *flar*); U. 17—20; Add. 4: 5; III. 58; IV. 7.

Flaka, v. a. (a *flaki*, res plana et extensa, ut tabulamentum, crates, frustum glaciei; cfr. Ih. *Gloss.* et *Dialect Lex.* BH. *Isl. Lex.*) spåna, täcka med spån: scandulis tegere. *f. kirkiu*, I. Þl. Spåna kyrkor est nomen sine dubio vetustum ludi cuiusdam puerilis; vide Ziervogel, *30 afhandl. öm Svenska mynt och medailler*, p. 199. Cfr. *Kraka*.

Flat, flæt, n. hus: domus. *a f. fara*, begifva sig i (en annans) hus, lemna sig och sin egendom i en annans våld, emot lifstids-underhåll: in (alienam) domum se recipere, "tradere se et sua bona alterius potestati et domui pro perpetuo victu," ut recte vertit Locc. I. J. 3: 1; II. J. 5. Cfr. *Flatfara fik*.

Flatfara fik (aprum), v. rec. vel *flat faras*, v. dep. i. q. *a flat fara*; vide *Flat*. II. Add. 11: 10.

Flokker, floker, m. flock, samling: collectio, grex. 1) flock, sällskap: coetus hominum, caterva. *vara i f. ok farunöte*, allitt. II. Add. 7: 1. 2) capitel: caput, titulus. II. Fr. etc. rubr. Dubitarunt quidem nonnulli, quos secutus est Ih., an a congerie hoc nomen capitulo inditum sit, cum id aptius conveniret integro titulo [rectius libro, *bolker*], et crediderunt v. *flokker* eiusdem prosapiae esse ac *flaki*, tabula; iunctas enim tabulas, et alteras alteris superimpositas, trabem *(balk)* forma retulisse. Nobis vero longe verisimilius videtur, singula iuris capita, sive ore (sermone vel cantu) tradita et memoriae ope translata, sive litteris mandata, *flokkar* (fasciculos, vel forte carmina, νόμους) fuisse appellata, diu antequam in unum corpus redigerentur, certosque in libros *(bolkar)* disponerentur. Cfr. O. Rabenius, *de fatis litter. iurid. in Suecia*, Holmiae, 1772. p. 60. seq.

Flya, fly, v. n. et a. fly: fugere. II. Add. 7: 2, 4, 16; IV. 15: 17; 19: 1. *friþ* v. *land f.*, dicuntur ii, qui, commissi criminis vindictam vitaturi, in exsilium abeunt. Cfr. *Friþer, Land*.

Flytia, v. a. 1) föra: ducere, ferre. I. K. 20: 1; G. 6: pr; R. 10; LR; II. G. 7; R. 25; Add. 12: 2. *flyti hinum*, restituito illi. I. Þ. 13; II. Þ. 46. 2) bortföra, flytta: de loco in alium movere, migrare. I. J. 11, 13: 1; 19: pr; II. J. 23, 28, 44. Cfr. *Af 7*.

Flöghia, v. n. flöja, hoppa öfver gärdsgårdar: saepimenta transsilire (de pecoribus). I. R. 9: 2; II. R. 22.

Foghoti, foghati, m. (a Lat. *advocatus*) (krono-)fogde: praefectus publicus. II. Forn. 45; III. 58.

Folgilder (rectius *fulgilder*), adj. i fullgodt stånd (om gärdsgård): rite exstructus (de saepe). I. J. 9: pr. not. 34.

Foli, fol, m. föl: pullus equinus. *i f. vara*, dicitur de gravida equa. I. Þ. 15; II. Þ. 50. Cfr. *Fyl*.

Folk, n. 1) folk: populus. IV. 12. 2) enskilda menniskor: singuli homines. I. K. 16; R. 3: 2; II. K. 8, 35; R. 3; IV. 16: 2.

Folſka, f. (a *fol*, Gall. *fol, fou*, homo stolidus) 1) dårskap, oförstånd: stoliditas. IV. 14: 7. 2) vrede, hastighet: praeceps animus, ira, (secundum BH. stolida excandescentia). *dræpa man af f. ſinni*, d. ä. i vredesmod (ej af våda): alium iracundia sua, i. e. irato animo (non casu) interficere. I. Br. 3.

Fonter, m. (a Lat. *fons*) dopfunt: baptisterium. I. K. 1; II. K. 1.

Fora, f. fur: pinus silvestris Linn. Vide ind. nom. locc. v. *Foran ſæmgrena*.

Digitized by Google

Foragt, n. öfverläggning: praemeditatio. IV. 12. not. 24.

Forbuþ, n. (a *firibiuda*) 1) förbud: interdictum. II. M. 2. *lagha f.*, I. J. 20; II. J. 45. 2) i synnerhet, förbud att begå den H. Nattvarden, mindre bann: Sacrae Coenae interdictio, excommunicatio minor. *vara i f.*, II. K. 38, 65, 71; III. 32.

Forbuþa (part. *forbuþaþer*), v. a. c. dat. (a *forbuþ*) 1) göra förbud: interdicere. II. M. 2. 2) i synnerhet, sätta i förbud, eller mindre bann: Sacra Coena interdicere. I. K. 22; II. K. 22, 47, 48, 65, 71; III. 32, 95, 97. *f. til*, II. K. 70, 73: pr; III. 32.

Fore, n. (a *för*, aptus) före, godt väglag: commoda viae conditio, cum facilis est vectura. *i godho f.*, IV. 16: 12.

Fore, praep. vide *Firi.*

Foreþer (forreþer, forræþer), m. tvenne vitnens ed, hvilken i vissa fall föregick tylftareden: iuramentum praevium; duorum testium iuramentum, duodecadis iusiurandum certis in casibus antecedens. II. Add. 13: pr. *væria fik* v. *fværia mæþ tvænni tylftum ok IIII. manna f.*, I. Þ. 6: 1; 7: pr, idem igitur significat ac *væria* etc. *ok tvænni foreþum*, II. Þ. 1, 2, 11, 35, 58; IV. 18: 1, 2. Radix minime dubia est praep. *fore*, ante, non vero ea, quam affert Ih., h. v. male explicans.

Forfal, (forfæll, I. G. 9: 5.), n. förfall, hinder: impedimentum. I. K. 14: 2; II. K. 3, 4, 28; Forn. 42; III. 57, 92. not. 80; V. 3. *lagha f.*, I. K. 14: 4; G. 9: 5; II. K. 29; G. 16; R. 16; Þ. 41; Add. 9: 1; 11: 7; III. 39, 74. *f. bæra*, vide *Bæra. f. ſtander ſiri*, II. Add. 9: 1. Cfr. *Frafal.*

Forfallalös, adj. förfallolös, hindrslös: impedimentis vacuus. I. K. 14: 1, 4; II. K. 28, 29.

For ganga, v. n. förgås: perire; scribitur abbreviate *for ga*, metri caussa, in epilogo, II. Add. 13: 2.

For giora, vide *Firigæra.*

Forhælgþ, f. en helgd som iakttogs dagen före en del högtidsdagar: vigilia. *þe (apoſtlamæſſu daghar) ſúm faſta ok f. ær fore*, II. K. 52; III. 18. Cfr. gloss. Lat. v. *Vigilia.*

Forman, m. förman, hufvudman: princeps (in reatu). II. Forn. 34. not. 73.

Formæli, n. föremäle, befattning såsom förespråkare eller ordförande: verba pro aliis facientis negotium, patrocinium. IV. 14: 13.

Forn, adj. (a praep. *fore*, ut antiquus ab ante) gammal, som förr varit: antiquus. I. M. 7; II. K. 10; M. 7. Cfr. *Fyrnas.*

Fornas, vide *Fyrnas.*

Forneghæfæ (rectius *förninga fæ*, a *föra*), n. skänker, som vid trolofning af fästemannen medföras åt fästeqvinnan: dona, in sponsaliis a sponso sponsae collata. III. 67.

Fornæmi, n. (a *næma*, capere) otillåtet bruk eller borttagande af en annans egendom, hvilket dock hvarken sker i hemlighet, såsom stöld, eller med våld, såsom rån: alienae rei illicita usurpatio v. ereptio, quae nec clam fit, ut furtum, nec vi, ut rapina. *fult f.*, I. FS. 3. Cfr. Magni Lagab. *Isl. L. C. 7. þióſnaþ.* Ereptio propriae rei, cuius usus alii concedi oportuit, inter caussas *fornæmis ſakir* dictas quoque numerata fuisse videtur, IV. 6. Diversi casûs, *marghar fornæmis ſakir*, I. FS. 1; II. Forn. 1, quos hoc nomen latiori quodam vagoque sensu complexum esse videtur, inveniuntur in libris I. *Fornæmix ſakir* et *Fornamix bolker*, II. *Fornæmis bolker* et *Utgiærþa bolker;* dubium enim non videtur

Digitized by Google

quin capita, quae in libris I. FB. et II. U. continentur, primitus ad praecedentes libros I. FS. et II. Forn. pertinuerint, at errato quodam ab illis fuerint divulsa. — *af fornæmom*, i. e. ex libro de huiusmodi rebus. III. 40. in titulo.

Forreþer, vide *Foreþer*.

Fors, m. fors, vattenfall: flumen declive, cataracta. Cfr. *Forta*.

Forſea, f. klokhet: prudentia. IV. 14: 17.

Forſkæl, n. pl. genom aftal bestämda vilkor eller stadganden: pactiones, statutae conditiones. II. A. 26; G. 2; III. 67. Cfr. *Skilia*.

Forta, ? (a *ta*, via, prov. tå) en öppen plats i byn, emellan tomterna eller husen, och vägen: locus apertus in pago, inter areas v. domos, et viam. I. M. pr; II. M. pr. Loco h. v. cod. B. habet *forſæ*, id vero vitiosum esse, vel inde patet, quod, si de cataractis sermo esset, *forſum* (dat. pl.) esset legendum. Cfr. *Jydſke Lov*, ed. P. K. Ancher, I. 47, et pag. 313, 314.

Forviſt, f. bistånd, hjelp: praesidium, adiumentum. *veta manni f.*, II. Add. 7: 21.

Forvunnin, adj. förvunnen: convictus. II. K. 48. not. 86.

Forværka, v. a. c. dat. förverka: crimen committendo perdere. II. Add. 7: 20. *engin a annars lot at f.* etc., solemnis iuris regula, ibid.

Forvæþia, adj. indecl. (a *væþ*, pignus; Isl. *forvedia*, ius redimendi pignoris amittere) förståndén. (pant), som ej mer kan lösas: (pignus) cuius dominium, debito non soluto, ad creditorem transiit. I. J. 6: pr; II. J. 14.

For ældri, adv. fordom, i forntiden: antiquis temporibus. Cfr. *Hæſþ*.

Foſterland, n. det landskap der man är född: provincia, ubi aliquis est natus. I. A. 12: 1; II. Dr. 12; A. 16. Cfr. *Faþir, Land*.

Foſtra (folſtra, perperam, I. A. 4: 2.), f. (egentl. fosterdotter: proprie alumna) hemmafödd trälinna, antingen hon blifvit frigifven eller ej: femina verna, sive in servitute manens, sive manumissa. I. A. 4: 2 (nisi forte *foſtræ* illo loco sit scriptum pro *foſtre* v. *foſtri*, i. e. servus verna); G. 4: 2; II. G. 3. *fræls f.*, I. G. 6: 3; II. G. 10. *annöþog f.*)(*ambut*, II. G. 11.

Foter (pl. *föter*, I. O. 6; FB. 7: 3; II. O. 2: 8. etc.), m. fot: pes. *annar f.*, alteruter pedum. II. J. 12. *þæt a föte ganger*, d. ä. lefvande kreatur: animal vivum. II. Add. 2: 4; III. 49. *ſtigha fotum af foſterlandi*, allitt. I. A. 12: 1; II. A. 16. *varþa dræpin a fotum manni* v. *mans*, d. ä. på samma ställe der den andre blifvit dräpen: iuxta (antea interfectum). I. Md. 6; II. Dr. 17. Cfr. *Barfötter, Crusſu foter*.

Foþer, n. foder: pabulum. *enna natta f.*, ett dygns foder: diurnum pabulum. III. 126. Cfr. *Hæſtafoþer*.

Foþer fæ, n. en annans kreatur, emottaget till utfodring: alienum pecus stabulo receptum. I. FB. 6: pr; II. U. 13.

Fra, fran (fræ, I. A. 4: 2; G. 5: 1. *fræn*, III. 131.) praep. c. dat. från (ställe, tid etc.): a, de, ex (loco, tempore etc.). *vræka man, ganga* etc. *f. kirkiu, þingi, mæſſu*, I. K. 22; Md. 14: pr; II. K. 47; III. 90. *ganga f. kono ſinni*, I. A. 8: pr. *ganga* v. *ælta annan f. (bo ok) boslot*, I. G. 5: 1; III. 131. *ganga f. arvi*, vide *Ganga*. *taka akernam f. manni*, I. FS. 6: pr. *taka diur fæ f. hirþingia*, I. FB. 10: pr. *f. mær* v. *fær ſtolin*, I. Þ. 8: 1; 14, 17. *giſtus bort f. barnum ſinum*, I. A. 4: 2. *(iorþ) f. arvum giva*, bortgifva (jord) undan arfvingarne, till deras förfång: (fundum

Digitized by Google

v. agrum) in fraudem v. detrimentum heredum, alii donare. I. A. 10, 21: 1. *halffætte örtugh... ok alt niþer fra,* ned (der-) ifrån, derunder: infra. II. Þ. 3. *f. iulaaptne,* II. K. 51. *f. dionyſii* (sc. *dagh*), III. 113. *f. þy förſt daghas,* a primo diluculo. II. K. 50. Cfr. *Stryka.*

Frafal, n. pl. frånfälle, död: decessus. IV. 15: 7. Utrum necem quoque significet h. v. ubi dicitur: *þa ſkal vighi a þingi lyſa ok f. arvingia ſighia,* I. Md. 1: pr, an hoc loco pro *f.* legendum sit *forfal,* ut habet II. Dr. 1, quod vix meliorem sensum praebere nobis videtur, an forte legendum sit: *þa... lyſa æller ok forfal* etc., lectorum iudicio relinquimus. Illum locum ita vertit Locc. "caedes in iudicio publicabitur, et obitum eius heredes indicabunt;" hunc vero Bg. ita: "caedes publicator et quod accidit heredibus indicator." At non dubium est quin heredis interfecti fuerit factam caedem in iudicio manifestare. Cfr. I. S. 1.

Fra falla, v. n. dö, falla ifrån: mori, decedere. I. A. 21: pr; II. A. 30.

Fraganga, v. a. gå ifrån, skilja sig ifrån: recedere (ab aliquo), deserere. III. 76.

Frals, vide *Fræls.*

Fram, adv. fram: in medium (ex. e. proferre), ad destinatum locum (venire). *komber eig f.,* I. Þ. 9. *komber livande barn f.* (sc. *til kirkiu*), II. K. 1. Scribitur *fræm,* II. VS. 12. *framt,* II. Forn. 21. not. 71. Cfr. *Fram föra* etc. compos. infra. *um f.,* framom, framför: prae; vide *Um fram.*

Fram, praep. från: ab, ex. *framþy* pro *fram þy,* III. 11. Cfr. *Fræmlagha.*

Fram föra, v. a. framföra: proferre. *ræt f.,* framföra eller erlägga böter: mulctam (actori) afferre v. solvere. I. VS. 4; II. VS. 12. *lagh f.,* göra lagarne kända (genom deras kungörande och användande): leges (promulgando et iudicando) cognitas facere. IV. 14: pr. Alias *lagh f.* quoque significat iuramentum iudiciale edere: gå ed. II. J. 14.

Framförelſe, f. framförande: prolatio. *orþanna f.,* IV. 12.

Framleþes, fræmleþis, adv. (a *leþ*) 1) framdeles: in posterum. II. Add. 7: 21. not. 51. 2) vidare, ytterligare: ulterius, porro. II. Add. 11: 3, 7.

Framlius, n. pl. ljus, som voro så stälda i kyrkan, att presten, då han stod vänd emot altaret, hade dem framför sig: candelae in aede sacra ita collocatae, ut sacerdos, ad aram conversus, eas ante oculos haberet. I. K. 8: 1; II. K. 15; IV. 21: 49.)(*baklius,* I. K. 8: pr; II. K. 14.

Fram læggia, v. a. framlägga: promere, in medium afferre. I. A. 17: 1; R. 13; J. 6: 1; FS. 5: 3; II. VS. 12. etc.

Frammarmer, adv. (compar. a *fram*) längre fram, förut: prius, protinus. *þer ſum os fylghia f.,* d. ä. närmare: qui propius nos sequuntur v. nobis adsunt. IV. 19: 3.

Frammi, adv. framme: praesto. II. Þ. 40, 41.

Framnit, adv. i. q. *frammi* v. *fram.* I. Þ. 9. Stj. Locc. Ver. et Ih. referunt h. v. ad fictum verbum *framna,* producere; sed verisimilius nobis videtur illam lapsui calami originem debere.

Framſagha, f. ytrande: enuntiatio. Speciatim h. v. occurrit de nemdarii pronuntiatione. III. 86; V. 3. Cfr. *Fram ſighia, Fram ſægn.*

Fram ſighia (fræm ſighia), v. a. upgifva, tillkännagifva: pronuntiare, indicare. *f. mætans orþ,* II. Add. 11: 5. *f. iſtaþu man,* ibid. 13: 2. *f. byar bygningar, liþ,* etc. d. ä. ytra sig i sådana

Digitized by Google

saker: de eiusmodi rebus pronuntiare (ut nemdarius). ibid. 10.

Fram ſægn, f. (scribitur in acc. *fram-ſeng* et *fram-ſængu*, III. 130.) i. q. *fram-ſagha*, II. Add. 10. *göra f.*, neml. i sådana mål, hvari det tillhörde nämndemannen att meddela sitt ytrande: enuntiationem facere in iis rebus, quae ad nemdarium pertinebant. III. 130.

Fran, vide *Fra*.

Freadagher, *fredagher*, m. fredag: dies Veneris (Freiae). Cfr. *Langafreadagher*, *Matſkuts fredagher*.

Frider, vide *Friper*.

Frilla, f. frilla: concubina. II. K. 57; III. 95. Cfr. *Slokifrilla*.

Frillubarn, *frildo barn*, n. frillobarn: filius v. filia naturalis, a concubina natus natave. I. A. 8: 3; II. K. 72: 2; A. 12, 26; Add. 12: 2; IV. 1, 9: 2. not. 29; 14: 19.

Frillu ſun, m. frilloson: filius naturalis. II. A. 12. Cfr. *Slokifrillu ſun*.

Fripbrut, n. fredsbrott, brytande af allmän fred och säkerhet: violatio publicae pacis v. securitatis. I. K. 12: 2; II. K. 25.

Friper, *frider*, m. 1) fred, lugn: pax, tranquillitas. II. Praef. *gups f.*, IV. 16: 6. 2) allmän fred och säkerhet emot andras oförrätter, och särdeles emot deras hämd, emot hvilka någon förbrutit sig: publica securitas ab aliorum iniuriis, et speciatim a vindicta eorum, quos aliquis laesit. II. Add. 7: 14—16. Inde *frip balker*, liber de publica pace. II. Fr. rubr. *frip bepas*, II. Dr. 28. *f. bryta*, I. K. 12: 1, 2; B. 1: pr; II. K. 25, 52; Fr. 1. cfr. *Fripbrut*. *f. ſin hægna*, I. B. 1: pr. *ſik i f. lata döma*, I. S. 1 (ubi tamen pro *i f. lata* perperam est scriptum *frid löſæ*); B. 1: 1. *fripar (mans) ægha vald*, I. G. 3; II. G. 2. *ſirigæra f. ſinum*, I. A. 15; II. A. 19. *at han van* v. *inti þæt alt a endagha til fripar hans* (d. ä. för att göra den andre sin fred förlustig: ad pacem ab altero abiudicandam) *ſum lagh til ſæghia*, iurisiurandi formula. I. Md. 1: 3; B. 1: 2; II. Dr. 3. *æghi ſipan* v. *givi hænni f. dags ok nattar til ſkogs*, I. Md. 14: pr; II. Fr. 12; Dr. 28; A. 19. *f. flya*, fly såsom fredlös: amissa securitate in exsilium abire. I. Md. 1: 3; 4, 5: 2, 4; S. 1; A. 15; II. Dr. 4, 9, 11, 12; A. 19; U. 21; Add. 7: 6. *i f. bipia*, vide *Bipia i. f. giva*, I. R. 1: 1; II. R. 1; Add. 7: 22. *f. fa*, II. O. 1: 6; IV. 19: 2. *i f. koma*, I. G. 3; II. G. 2. *ær f. mans u bötter* v. *utbötter*, vide *U bötter*. Verba: *um maper frip böte man*, II. Dr. ind. 3, nullum sensum praebere nobis videntur. — Cfr. *Byar-*, *Hem-*, *Iula-*, *Kirkiu-*, *Kirkmæſu-*, *Paſka-*, *Qvinna-*, *Stæmnu-*, *Þingfriper*, *Mot*.

Fripgærþi, n. fredadt gärde, der kreatur ej få insläppas: ager consaeptus, a quo arcenda sunt pecora. I. FS. 6: 3; II. Forn. 23, 27, 30; III. 41. Cfr. *Fryogiærþ*.

Friphelagher, adj. (*friphelhan* pro *friphelghan*) åt hvilken särskild fred är lofvad: sanctus, cui peculiaris securitas est sponsa. II. Add. 7: 23. Cfr. *Grip*.

Friplös, (*frillös*, II. Forn. 28. not. 95; Add. 7: 21. not. 51.), adj. fredlös, så att den brottslige kan af den förolämpade eller af målsegaren saklöst dräpas: securitatis expers, adeo ut aliquis ab eo, quem laesit, vel ab actore impune possit occidi. I. K. 22; II. R. 16; Forn. 28; Add. 2: 1; 13: 1; III. 39, 48, 124. *lata döma (man) f. (ſiri arva ok æptimælanda)*, I. Md. 1: 3; B. 1: 2; II. Dr. 4. *læggia f. ivi hæraþ*, III. 80. *læggia f. mællan ælvar ok tiviþar*, II. G. 12; Forn. 48; Add. 12: 1. Cfr. *Ælf*. *döma f. um alla lagſæghu*, III. 68. *f. fara*, i. q. *frip flya*, II. Add. 7: 8. E-

Digitized by Google

xemplum quoque occurrit extensioris publicae securitatis privationis: *væri f. viþer alt hæraþet*, II. Add. 9: 2, nisi forte pro *viþer* legendum sit *ivir*. — *frid löſœ*, perperam pro *i frid latœ*, I. S. 1.

Friþlöſa, f. fredlöshet: publicae securitatis privatio. II. Add. 7: 8.

Fru, f. fru: domina. *var f. ſancta maria*, II. Add. 13: 2. Cfr. *Varfru, Vara fru dagher, Husfrugha*.

Frycter, m. frukt, gröda: fructus. I. Br. 1.

Fryct træ, n. fruktträd: pomus. III. 123.

Fryogiærþ, III. 117. vocabulum, ni fallimur, a scriba sive male lectum, sive calami lapsu deformatum, pro quo legendum est *friþgiærþi*, quod vide. Ih. suspicatur h. v. ab Isl. *frió*, semen, posse derivari, ut adeo denotet arvum iam frumento consitum; quod non verisimile nobis videtur.

Frœ, vide *Fra*.

Frœls (frals), adj. 1) fri: liber. I. K. 15: pr; II. Add. 7: 23.)(*þræl*, I. R. 9: pr; II. Þ. 21.)(*annöþogher*, II. G. 10. coll. c. 11; R. 20.)(*frœlsgivi*, II. Dr. 7. *f. foſtra*, I. G. 6: 3; II. G. 10. *f. ættaþ kona*)(*frœlsgiva*, II. Add. 12: 2. 2) skattfri, frälse (jord): immunis a vectigali. *f. iordh, bol, godz*,)(*ofrœls iordh* etc. V. 2, 3.

Frœlſa, v. a. (egentl. befria), skydda, betrygga: (proprie liberare), defendere, tueri. IV, 14: 11; 16: 17. Cfr. *Frœlſi*.

Frœlsgiva (frœsgiva), f. frigifven trälinna: liberta. II. G. 3; Add. 8.)(*frœls ætiaþ kona*, II. Add. 12: 2. Cfr. *Frœlsgivi*.

Frœlsgivi (fralsgivi, frœsgivi; frœlsgui, I. S. 5.), m. frigifven träl (antingen han var ättledd eller ej): libertus (sive in ingenuam familiam receptus erat, sive non). I. S. 5; A. 25; G. 4: pr, 2; II. A. 35; G. 3.)(*þræl*, I. Md. 2; S. 6: 1; VS. 3: 2; B. 2: 1; II. VS. 11; Fr. 3; Dr. 7.)(*ætborin*, I. S. 6: 1; R. 5: 1; II. R. 7.)(*frœls*, II. Dr. 7. Cfr. *Ætleder*.

Frœlſi, n. 1) trygghet, lugn: otium, securitas. *rikinu til f. ok til naþa*, IV. 19: 2. Cfr. *Frœlſa*. 2) frihet från skatt och annan tunga: immunitas a vectigali aliisque oneribus publicis. IV. 19: 1, 3. 3) förmånsrättigheter: insignia iura. *kirkiunnar f.*, iura ecclesiae, non immunitas, ut vertit Locc. et Ih. quoque credidisse videtur, etsi Hic vertit: privilegia ecclesiastica. I. Br. pr. Cfr. *Frœlsleker*.

Frœlſis bol, n. frälsegods: praedium a publicis oneribus immune. III. 98.

Frœlſis iorþ, f. frälsejord: solum a publicis oneribus immune. III. 98.

Frœlsleker, m. frihet, rättighet (som någon eger framför andra): ius (insigne, quo aliquis, prae aliis, fruitur). I. Br. 6. Cfr. *Frœlſi*.

Frœm, Frœmlepis, Frœm ſighia, vide *Fram* etc.

Frœmia, v. a. främja, (med framgång) utföra: perficere, ad finem ex voto perducere. IV. 15: 3. *far han eig ſokn frœmt* v. *frœmda*, I. R. 9: pr; II. R. 20. *giter eig ſin vilia frœmt*, II. Add. 7: 12.

Frœmlagha, f. (a *fram*, ab, ex, quod cfr. et *liggia*) frånvaro: absentia. *firi hins f.* propterea quod alter absens est, et paterni praedii culturam non curat. II. A. 27.

Frœmſter, adj. superl. (a *fram*) främst, förnämst: princeps, summus. IV. 19: 2.

Frœn, vide *Fra*.

Frœndi, m. frände, slägtinge: cognatus. I. A. 8: 1; 9: 1; 15; II. A. 3, 26; III. 106. etc. *hos brödrom ſinum*

Digitized by Google

ok -dum, apud fratres suos et (alios) cognatos. IV. 15: 17. Cfr. *Fœperni, Möperni.*

Frændkona (frænkona), f. fränka, qvinlig slägtinge: cognata. *dotter æller f.*, II. K. 52. Cfr. *Frænka.*

Frændlingi (frænlingi), m. i. q. *frændi.* IV. 15: 9.

Frændſimi, frændſim (frænſim, frænzim, frøncimi, frænſcim), f. (a *frændi* et *ſæmia*) frändskap, skyldskap: cognatio.)(*ſiffkaper*, I. G. 9: 6.)(*guþſiva lagh*, II. K. 52. *tælia f.*, gradus consanguinitatis numerare. I. G. 7; II. G. 14. *f. ukur ær ſva ſkyld ſum nu havir iak talt* etc. formula iurisiurandi, I. G. 7; II. G. 14. Cfr. I. G. 9: 6; II. G. 16.

Frændſima ſpiæl (v. ſpial), n. blodskam, lägersmål i förbudna leder: incestus. I. Br. 5; II. K. 52; III. 94, 96. Ih. male vertit: adulterium cum consanguineo commissum.

Frændſæmia, f. i. q. *frændſimi.* II. K. 52. nott. 38, 50.

Frænka, f. II. K. 52. not. 56. contr. a *frændkona*, quod vide.

Fræſt, f. bestämd tid, anstånd: tempus praefinitum, dilatio. *manada f.*, IV. 19: 1.

Fræſtning, f. försök, undersökning: tentatio, inquisitio. *lun ſkal i bo ſitia til -ga*, d. ä. för att utröna om hon är hafvande: ut exploretur an gravida sit. II. A. 4. Bg. h. v. cum v. *fræſt* confundens, vertit: ei tempus dator etc.

Frölön, f. ersättning för utsäde, prov. frölön: sementis compensatio. II. K. 73: 2; IV. 21: 94.

Fulder (fulþer, I. R. 9: pr.*)*, adj. 1) full, fullkomlig, verklig: plenus, verus, in quo nihil deficit. *ful þry ar*, II. K. 72: 3. *til fulla ſiex marka*, ibid. §. 5. *ful viſa*, III. 136. Cfr. *Almœnnings öre, Band, Bolöþſla, Brœnna, Fang, Fornœmi, Fœarföling, Fæſta, Gengœrþ, Gorþiuver, Malsmater, Rœtlöſa, Sar, Valdsværk, Vitni, Vitnismaþer, Þiufnaþer, Þiufs böter, Þiuft, Þiuver, Öre, Folgilder.* — *Fult*, n. absolute, full betalning, ersättning etc.: plena solutio, compensatio etc. *giœlde* v. *givi f. fore-koſten*, II. K. 22; III. 89. *ok (sc. gialde) f. for þæt han tok*, III. 126. *hvat han haver giort f. æller œy*, d. ä. betalt så mycket som han bort: an tantum (vectigal) pependerit, quantum debuit, necne. V. 3. 2) fullkomligt gällande: ratus. *væri þæt fult ær aſyn gör*, II. M. 3. 3) fäld (i rättegång), sakfäld: convictus, qui (in iudicio) nequit se defendere. *varþer enhvar full, varþa þer allir fulir*, I. Md. 14: 1.

Fulkoma, v. a. fullkomna, fullborda: perficere, consummare. IV. 16: 11.

Fulkomelſe, f. fullbordande, verkställighet: perfectio, consummatio. *gœrninginna f.*, IV. 12.

Fulkomen, adj. (a *fulkoma*) 1) som alldeles kommit eller hunnit (till något), fullkomlig: qui rem plene adeptus est, perfectus. *þa ær han f. til valds*, d. ä. han har erhållit full rätt att förvalta ämbetet: potestatem plene adeptus est. I. R. 2. not. 20. Cfr. *Vald. f. at valdi ok viti ſinu*, hunnen till full kraft och förstånd: ad plenam aetatis et ingenii maturitatem provectus. IV. 14: 15. 2) rätt, verklig: plenus, verus. *f. œldare*, cfr. *Skiœliker.*

Fulkomna, v. a. (a *fulkomen*) i. q. *fulkoma.* IV. 12.

Fulla, v. a. 1) fylla: explere. *f. ep ſin at mantali*, II. Add. 13: 1. 2) fullborda: perficere, consummare. IV. 16: 10. 3) bevisa: probare. I. G. 7.

*Fullbyr (*gen. *fulbyar* v. *fulz byar)*, m. full, verklig by: plenus v. verus

Digitized by Google

þagus.)(*þorp,* I. J. 15: 1; II. J. 36. *byr þænni havir varit f. bæþi i heþnu ok kriſtnu* etc. formula iurisiurandi, l. c.

Fullilika, adv. fulleligen: plene. I. Br. 1.

Fulſæri (fulzære, ful ſari), n. (a *ſar*) fullsår: plenum v. gravius vulnus. I. S. 1; II. Add. 3: pr; III. 146.)(*bloþvite,* II. Add. 7: 2. *hugga f.*)(*ſla,* II. Add. 7: 18. cfr. *Sla. full ſar,* vide in *Sar.*

Fulvirþi, n. (a *værþ*) fullt värde: plenum pretium. *ſvær ... at f. ær,* d. ä. att den erbudna betalningen är i värde fullt svarande mot skulden: iurat pecuniam numeratam esse plenam compensationem mutuo acceptae. II. Add. 2: 10.

Funder, m. (a *finna*) 1) fynd: inventio. Cfr. *Höka-, Koppofunder.* 2) sammankomst: conventus. Cfr. *Samfunder.*

Fyghurtandi (fyurtandi), num. fjortonde: decimus quartus. IV. 14: 14; 15: 14; 16: 14. Cfr. *Fiugurtan.*

Fyl, fyll, n. föl: pullus equinus. I. A. 16: 1; Þ. 15; II. A. 20; Þ. 50. Cfr. *Foli.*

Fylghia (fylgha, fylia, fölghia; imperf. pl. *fulghdu,* IV. 19: 1. *fylhþy,* pro *fylghþi* v. *fylghþu,* IV. 16: 12.), v. a. c. dat. 1) följa, efterfölja: sequi. *han -di ſiþum broþors ſins,* IV. 14: 14. 2) medföljа: sequi, comitari, etc. *f. liki til garþsliþs, manni (til ſtums,* etc.), I. K. 18; R. 1: pr; FS. 2: 1; II. K. 42; O. 1: 6, 8; R. 1; II. Forn. 3, 4; Add. 7: 7. not. 54; IV. 19: 1. *f. gengærþ, almænningsöre,* följa med gengärden etc. till stället der den skulle lefvereras, hvilket ålåg nämndemannen: sistere se in loco ubi traderetur commeatus vel publicum vectigal, quod nemdario incumbebat. II. Forn. 42; III. 57; V. 3. *arver ſum manböter f.,* II. Add. 11: 4, 17—19. *manböter ſum eig f. ættarböter,* §. 19. ibid. *fylghþy þy fæm lifspund ſylfs,* IV. 16: 12. *ſva at f. ma,* IV. 19: 1, locutio subobscura, cuius sensus alio loco clarius ita exprimitur: *ſva at eig ſe of mikin mun a,* II. Add. 6: 3. cfr. *Muner.* — Cfr. *Daghfulghit, Frammarmer, Hem fylghia.*

Fylsvat (fylsvæt, fyl vet; fylfvæt, II. Þ. 39.), f. (a *fyl* et *vat*) ed, hvarigenom den, hos hvilken en häst blifvit klandrad, intygar att den blifvit hos honom född och upfödd: iuramentum, quo aliquis adserit equum litigiosum domi suae esse natum et nutritum, vel secundum iurisiurandi formulam, *at þæt var hema föt ok þær drak ok dibi miolk or moþor ſpina. f. firi ganga,* I. Þ. 9, 13, 15; II. Þ. 39, 41, 46, 50. Cfr. I. Þ. 8. Stj. Locc. Ver. Ih. et P. K. Ancher *(Jydſke Lov,* p. 315. v. *fyls witnæ)* male vertunt: plenum testimonium. Cfr. *Hema föder, Hemföþo eþer.*

Fyr (fir, för, for), adv. (abbrev. a *fyrra*) 1) förr: prius. *f. æn,* förrän: antequam. I. K. 12: pr, 1; Md. 8; A. 18: 1; Br. 2; II. Þ. 9, 17; Add. 7: 13. etc. 2) förr, förut: antea. I. K. 14: 2; J. 13: 1; 14; M. pr, 7; Þ. 5: 1; Br. 2; II. Þ. 53. etc. 3) conj. förrän: antequam. II. Add. 9: 2; 11: 17; 12: 2; III. 99.

Fyrmer, adv. förr, fordom: antea, olim. III. 22.

Fyrnar orþ, Fyrnuværk, vide *Firnar orþ, Firnarværk.*

Fyrnas, v. dep. (a *forn*) blifva gammal: veterascere. I. K. 6; II. K. 9. Scribitur *fornas, förnas,* II. K. ind. not. 12; cap. 9. not. 86.

Digitized by Google

Fyrra (förra, firra), adv. 1) förr: prius. I. K. 14: pr; FB. 7: pr; II. U. 14; Add. 7: 28; III. 74; IV. 18: 9. *þ.en ſum f. ær at tali i ættar træno*, d. ä. i närmare led beslägtad: propiore gradu cognatus. II. Add. 11: 16. 2) förr, förut: antea. II. VS. 14: Add. 7: 26; 11: 4; III. 76. 3) conj. förrän: antequam. II. Add. 11: 7.

Fyrri (ſirre), adj. comp. förre: prior. II. Add. 2: 11. superl. *fyrſter (förſter, forſter; fyſtæ* pro *fyrſtæ*, I. CB. not. 20; II. Add. 9: pr, 1.), 1) först: primus. I. K. 1; S. 1; Þ. 14; CB; II. K. 3; Forn. 42. etc. *fyrſta hus*, neml. som brinner: domus primum flammis consumta. IV. 8. 2) förnämst: princeps. *fyrſtu hærra*, III. 118.

Fyrſt (förſt), adv. (superl. a *fyr*) först: primum. I. Ml. 3: pr; R. 1: pr; 5: 6. etc. *þ.es f.*, primum illius (villam intrantis), I. Þ. 5: pr; II. Þ. 30. Scribitur *fyſt*, II. Add. 9: pr; 11: 6; 12: 2; 13: pr. *foſt*, II. Þ. 9, 30. *forſt*, II. Þ. 10.

Fyrſter, vide *Fyrri*.

Fyrſtum, adv. forst, till en början: primo. IV. 13, 19: 1.

Fyrſt, vide *Fyrſt*.

Fæ (fa, I. A. 17: 1. gen. *fæiær, feaar, fiær)*, n. 1) få, fäkreatur: pecus. I. R. 8: pr; 9: pr, 1, 2; 12: 1; FS. 5: 3; 6: 3; FB. 5, 10; II. Þ. 16; U. ind. 8. coll. c. textu cap. etc.)(*diur*, vide *Diur*.)(*pænningar*, IV. 16: 12. Pro *fæ*, II. R. ind. 8, sine dubio legendum est *faar*. — Cfr. *Fæper-, Hof-, Horn-, Legho-, Nam-, Tiuper-, Tækkiufæ, Ihald.* 2) gods, saker (af hvarjehanda slag) som någon eger: bona, res (singulares) cuiuscumque generis ad aliquem pertinentes. *ligiande fæ*, lifbös lösegendom: res mobiles, non sese moventes.)(*iorþ, man* (i. e. *þræl*) et *qvikfæ*, II. G. 2. *iak ſtal eig fæ þit* etc. I. Þ. 4: 2. *rænæ man fæiar ſins*, II. O. 1: 10. *læggia fæ ſit in til gætſlu, inlagt fæ*, vide *In læggia. gield guldit fæ*, II. Add. 2: 6. *gær agærþ til mæþ fæ bæggia þerra*, I. J. 4: 1. *fore fæ ok fulla øra*, allitt. d. ä. för full betalning: pleno pretio soluto. II. Add. 11: 6. *til fæ ſighia*, d. ä. lofva skänker: dona promittere. I. G. 2: pr. *biuþa fæ*, d. ä. lösen för träl: pretium (servi redimendi) offerre. II. A. 31. *eig lagh ok eig fæ*, hvarken ed eller böter: neque iuramentum nec muleta. I. LR. not. 3. Cfr. *Forneghæ fæ, Handſalder, Handſadufæ, Qvikfæ, Stolin.* 3) egendom i allmänhet: bona (alicuius, *universaliter*). *taks eig fæ til*, I. A. 5. *fæ ſkipta*, I. A. 9: pr. *þripiungs ſkipti a fæ þerra*, I. G. 4: 1. *þa ſkal fæ* (den dödes qvarlåtenskap: bona defuncti relicta) *i takum ſtanda*, II. A. 18. 4) värde: pretium. Haec significatio tantum occurrit in locutione *fæiar bætri, værri*, bättre, sämre i värde: pretio melior, vilior. II. VS. 11; R. 18; Þ. 18.

Fæ, v. a. vide *Fa*.

Fæarfoling, (ſearfolængh, fæiær fölengh, föiærfolengh), f. (in Iure Norveg. *ſiárfæling*, ab Isl. *fela*, occultare) egentl. fädöljande; så kallas det, om den som dräpt en annans häst eller nöt, antingen gömer den döda kroppen, eller nekar till gerningen: occultatio pecoris; ita appellatur eius delictum, qui, alieno armento occiso, sive occisum corpus occultat, sive factum infitiatur. *veta (manni) f.*, I. R. 8: pr; II. R. 17. *full f.*, ibid. *þu vete mær f. ok þu drapt fæ mit*, formula iurisiurandi, ibid.

Fæar ganger (ſiærganger; fængans, lege *færgans* v. *fæargans*, pro *fæargangs*, I. J. 13: 4.), m. egentl. boskapens gång (på bete); boskapens be-

Digitized by Google

tande på den gemensamma betesmarken: proprie, itus pecoris (in pascuo); pastio pecorum in compascuo agro. I. J. 13: 4; II. Dr. 31; J. 32. Cfr. *Fang.*

Fæarlæstir, fæiærlæstir, m. pl. skada som tillskyndas boskap genom våldsam behandling: laesio pecoris. II. R. 18. Ita verti posset h. v. nisi procul dubio legendum esset *fiorlæsting,* quod vocabulum inscius quidam scriba a *fæ* deducendum autumavit.

Fædþær, vide *Fuþir.*

Fælags, adv. (a *fælægh*) i bolag eller gemensamt bo: in societate v. communione bonorum. V. 2.

Fælla (flaz pro *falz,* praes. pass. III. 58. *fællen* pro *fældan,* III. 86. *fall* pro *fæld,* II. Add. 2: 14. not. 73.), v. a. (a *falla*) 1) fälla, göra att något faller: demittere, deiicere, facere ut aliquid cadat. *f. klocko niþer,* I. K. 10: 4. *f. træ a man,* I. Md. 12: 1. *þæn a ælgh ær fællir,* I. FB. 7: 1. Cfr. *Kæfti.* 2) sakfälla, förklara skyldig: sontem, noxium pronuntiare. *næmd skal væria ælder f.,* II. Dr. 40, 41; A. 14; Add. 6: 2; 7: 21, 26. *næmdaman skal v. æ. f.,* II. K. 63; Þ. 2; Add. 10; IV. 18: 2. *þæt liggi til siu mæn af næmdine þæn v. æ. f. hun vil,* III. 74. *vil næmdamaþer þæt væria han fælde fyrra,* III. 76. *næmdaman sigher sik rætlika fælt hava,* III. 86. *f. næmd,* II. Add. 2: 14. *f. eþ,* förklara ogild: irritum pronuntiare. II. Add. 12: 1; 13: 1. Cfr. *Falz eþer. fællir hana lukt hæraþsnæmd,* I. B. 8; II. Fr. 12; A. 19. *fværia eþ a mot næmdinni ok þy hon fællir,* II. Add. 2: 5. *fælder af næmd,* II. K. 47. *laghlika* v. *rætlika fælder,* II. K. 48, 70; Forn. 39; III. 86. *siþan han ær fælder,* II. K. 72: pr. *doma man fældan,* II. Add. 9: pr. Cfr. *Laghfælder.* — *Fællas,* blifva sakfäld eller brista i bevisning: noxius pronuntiari v. probatione deficere. *fals han* v. *æn han fals (at tylst, suk,* etc.), I. Md. 3: 2; B. 9; A. 15; R. 6; J. 2: pr; Þ. 1, 6: 1; 17; FS. 5: pr; 6: 3; Br. 1. etc. *fals maþer for suk,* III. 80. *fals han at laghum,* d. ä. enligt lag: secundum leges. I. A. 11. *fals han at rætloso,* II. Forn. 4. *varþer han fækter,* I. G. 7. *fals han til þrænni siextan örtogher,* d. ä. i ett mål der så stora böter ega rum: si cadat tali caussa, pro qua tanta muleta est solvenda. II. K. 63. *fals hanum vitni,* om vitnen fattas honom: si testes ei deficiant. II. Þ. 52. — Cfr. *Falla 3, Ufælder.* 3) *niþer f.,* försumma (något som skall göras): negligere. *dagsværki n. f.,* III. 92.

Fælægh, n. bolag, egendoms gemenskap: societas, communio bonorum. II. A. 6. Cfr. *Biuþa, Bofalagsmæn.*

Fælöt, f. betesmark: pascuum. I. J. 17: 2; II. J. 41.

Fæ mark, fearmark (fær mark), f. gemensam betesmark: ager compascuus. I. J. 15: pr; II. J. 32, 34. Pro *fæ marku* I. J. 13: 4. perperam habet *fa marku. ægha a f.,* vide *Ægha.* Cfr. *Mark.*

Fæmgrena, adj. femgrenig: quinque ramorum. Cfr. ind. nom. locc. v. *Foran fæmgrena.*

Fæmtan, num. femton: quindecim. I. Br. 2; VK; II. Add. 7: 29.

Fæmtandi, num. femtonde: decimus quintus. IV. 14: 15; 15: 15; 16: 15.

Fæmtighi, num. femtio: quinquaginta. I. VK.

Fæmtunger, m. femtedel: quinta pars. I. Þl; II. Add. 11: 16.

Fænita? v. a. synes betyda nytja eller dölja, så vida ej detta ord upkommit genom misskrifning: h. v. quae occurrit in formula iurisiurandi: *iak ær eig viþ taku þiuver þin ok eig fænitte iak fæ þit æller kosta þina,* II. Þ. 29, videtur habere utendi (forte a *nyta*)

Digitized by Google

aut occultandi significationem, nisi forte corrupta sit.

Fænæþer, m. fänad, fäkreatur: pecus. I. VS. 5; II. VS. 14; Þ. 15.

Færd, f. (a *fara*) färd, resa: iter. IV. 15: 14. Cfr. *Bort-*, *Bruþ-*, *Hem-*, *Hær-*, *Köp-*, *Mæd-*, *Um-*, *Utfærd*.

Færma, vide *Ferma*.

Fær mark, vide *Fæ mark*.

Færſker, adj. färsk: recens. *viþ f. gærning*, in flagranti crimine. III. 72.

Fæſt (dat. *feſti*, forte lapsu calami, II. Add. 11: 6.), f. (egentl. stadfästelse: confirmatio, a *faſter*, firmus) 1) fästning, trolofning: sponsalia. II. Add. 8. *f. taka*, emottaga, ingå fästning (på en annans vägnar): desponsationem (alius nomine) acceptare. I. G. 1; II. G. 1. *firi fæſt ſkilia*, förrätta fästning: desponsare. I. G. 2: pr; II. G. 2. *ryva fæſt*, II. K. 52. Cfr. *Fæſta ruf*. 2) stadfästelse af jordaköp (och förpantning) med föreskrifna formaliteter: solemnis emtionis venditionis (vel pignerationis) de fundo contractae confirmatio (cfr. I. J. 2: pr; II. J. 1.). *f. til reþa*, II. J. 14. *mæþ f. ok umfærd (lagha)*, I. M. 4; II. M. 4. *mæþ köpe f. ok umfærd*, II. Add. 11: 6. Locutio *f. ok umfærd* occurrit in his iurisiurandi formulis: *iak köpte iorþ þæſſa mæþ f. ok mæþ u. at u iltu* etc. I. J. 2: 2; II. J. 3. *ſkipt þæſſi var aldrigh ſarin af* v. *ſald fra bole þæſſu mæþ f. æller mæþ u.* etc. I. J. 7: pr; II. J. 15. *han ſik þa iorþ . . . mæþ f. ok u. fore fæ ok fulla öra* etc. II. Add. 11: 6. Cfr. *Opolfaſter*, *Styrifaſter*, *Köpfæſt*.

Fæſta, f. 1) fasthet, kraft: firmitas, vis. *full f.*, IV. 19: 5. 2) arrende: locatio conductio. I. A. 24: 1; II. A. 34. Cfr. *Ars fæſta*.

Fæſta, v. a. (a *faſter*) 1) fästa, stadfästa: firmare, confirmare. *ſkipan viþer lagh f.*, IV. 19: 1. *vir fæſtum (þy mal) mæþ vart vald* etc. §. 2. ibid. 2) fästa, trolofva (sig med): despondere (sibi). *kono f.*, I. A. 8: 3; G. 6: pr, 1, 2; II. A. 12; G. 3, 7—9; Add. 12: 2. 3) fästa, trolofva (med en annan, om giftoman): despondere (alii, de sponsore). *f. (kono manni)*, I. G. 9: 7; II. K. 52; G. 16; Add. 8. 4) fästa (tjenstbjon): conducere (servum mercenarium). *f. leghoman*, I. FB. 11: 1; II. U. ind. 27; cap. 26. *iak fæſtis eig mæþ þær*, I. FB. 11: 1; II. U. 26. 5) utfästa (böter): promittere (mulctam pendendam). Vide *Fæſter*.

Fæſta ruf, n. (a *ryva*) trolofningsskilnad: separatio sponsaliorum, repudium. I. G. 2: 1. Cfr. *Fæſt 1*.

Fæſter, adj. (part. pass. a *fæſta*) 1) trolofvad: desponsatus. *þær ſum kona ær f.*, II. K. 69. not. 44, 46. *hion tu ſum f. æru*, III. 104. Cfr. *Fangen fæſt*. 2) utfäst (om böter): promissus (de mulcta). *hæmnas æptir böter -ar*, II. Add. 7: 10. *hvat þar (sc. böter) varo -ar æller ofæſtar*, II. Add. 11: 4, 17, 19. *böter . . . -ar ok borghaþar*, §§. 18, 19. ibid.

Fæſtiband, n. "väggband, den öfversta stocken på långväggen, som hopbinder hela huset: supremi duo trabes parietum longiorum, quibus totum aedificium firmatur et revincitur." Sic recte Ver. — Ih. vertit: "fastigium sive trabs suprema, quae in ipso culmine aedificium continet;" Locc. "subscudes aut fibulae parietum;" Lund. "firmamenta, quibus revinciuntur parietes." I. K. 6; II. K. 9.

Fæſtikona (feſtir kona), f. fästeqvinna: sponsa. I. G. 3, 9: 1, 3, 4; II. G. 2, 16.

Fæſtimaþer, m. fästeman: sponsus. I. G. 3; II. G. 2.

Digitized by Google

Fæſtir, adj. superl. pl. vide *Fair.*

Fæſtnuþar ſtæmna, fæſtnæþæ ſtæmpna, f. sammankomst till trolofnings förrättande: conventus, in quo celebrantur sponsalia. *f. læggia*, I. G. 2: pr; II. G. 2.

Fæſtning, f. fästning, trolofvande: desponsatio; inde

Fæſtninga mali, m. den gåfva *(vingæf)*, som vid fästning af fästemannen lofvades åt qvinnans giftoman: donum, *vingæf* dictum, quod sponsus in sponsaliis pollicebatur sponsori. *ræna man-la*, sades om den som trolofvade utan att vara rätt giftoman: dicebatur de eo, qui feminam despondebat, quamvis non erat iustus sponsor. II. Add. 8.

Fæſtninga ran, n. ingrepp i giftomans rättighet att trolofva: raptio iuris despondendi, desponsatio ab alio quam legitimo sponsore facta. II. Add. 8.

Fæþerni (faþerni, II. A. 11; III. 83.*)*, n. (a *faþir*) 1) fäderne (slägt): paternum genus. I. Md. 1: 1; II. Dr. 2; Add. 8.)(*möþerni*, I. Md. 1: 4 (ubi *fædrærnni* perperam scribitur), 5; 3: 2; A. 3: 1; II. Dr. 7; A. 3. etc. *fæþernis frændi*, I. A. 4: 2; II. A. 6. etc. 2) fädernearf: hereditas a patre relicta. I. A. 8: pr, 3; II. A. 11; R. 30; J. 46; Add. 7: 18; III. 52, 83; IV. 2. Cfr. *Ærfþa vita.*

Födſlo dagher, m. födelsedag: dies natalis. IV. 19: 5. Cfr. *Vara fru födſlu dagher.*

Fodſlo timi, m. födelsetid: tempus nativitatis. I. Br. 6. not. 63; IV. 19: 5. not. 6.

För, adj. skicklig, i stånd: habilis, par. Cfr. *Æptir mæli, Vanför, Firi.*

För, Förra, Förſt, vide *Fyr* etc.

Föra, v. a. 1) föra: vehere, ducere, ferre. *f. þiuf* etc. *til þings*, I. Md. 8, 11, 14: pr. etc. *han fores os*, d. ä. till oss: ad nos. IV. 19: 1. *före han ſinum hæraþshöfþinga*, IV. 20: 3. *f. buþkaſla*, IV. 19: 1. *f. vingru* (lege *vingæf*) etc. III. 67. Cfr. *Fram-, Valdföra, Forneghæ fæ.* 2) föra, utöfva: gerere. *dom f.*, vide *Domber 3.* Cfr. *Epförd.*

Förnas, vide *Fyrnas.*

Föþa, v. a. 1) föda, framföda: gignere, parere. *f. döt barn*, II. Add. 3: 7. *föþas*, födas: nasci. IV. 14: 17. *þæt ſum af föþis*, I. A. 16: pr, 1; II. A. 20. *barn ær* v. *varþer föt*, I. G. 6: pr; II. Add. 12: pr, 2. *han var föder* v. *föd-der i vangum* etc. IV. 14: 1, 4, 8; 15: 4; 16: 13. 2) föda, upföda, underhålla: nutrire, alere. I. Þ. 15; II. Þ. 50; J. 5; U. 13. not. 2; Add. 7: 21; 11: 10. — Cfr. *Hema, Hema föder, Inföder.*

Föþa, f. föda: alimentum, victus. II. Þ. 14; J. 6; IV. 19: 1.

Föþilſæ timi, m. i. q. *födſlo timi.* II. K. 1. not. 84.

G.

Galin, adj. galen: furiosus, mente captus. I. Md. 7; II. Dr. 18.

Gamal, adj. gammal: vetus, antiquus, aetate provectus. I. Br. 2; V. 1. *gamblan*, acc. II. Add. 7: 29. *gamblum*, dat. pl. I. VS. 2: pr; II. K. 52. defin. *gambli*, IV. 15: 11, 13; 16: 5. *fæmtan ara g.*, I. Br. 2; II. Add. 7: 29. Cfr. *Siunættinger.*

Ganga (gængæ, I. Þ. 14. imperf. *gik, gek; gæk*, I. Þ. 17. *gar*, praes. contracte pro *ganger*, II. K. 48; A. 1; R. 14. etc. *gans* pro *gangs*, praes. pass. II. K. ind. 12; Add. 7: 26. *gengit* pro *gangit*, II. Þ. 41.*)*, 1) v. n. gå: ire.)(*liggia, dö*, I. B. 9. *a föte g.*, vide *Foter. g. i ſokn annars preſts, a þing, i kirkiu*, I. K. 16; Md. 1: 3; II. K. 48.

Digitized by Google

g. hem at manni, II. Dr. 40, 41. *g. til roms,* I. A. 12: pr. *g. a biorn ſpiut,* I. Md. 15: 2. *g. at ſtiæla,* I. Þ. 2: 1; II. Þ. 20. *g. at ſværia,* I. Þ. 3: pr. *g. til ſkripta,* II. Fr. 13. *g. a giptarmal,* II. Add. 11: 14. *g. i borghan, i tak; tak ær gangit,* vide *Borghan, Tak. gange ekke þær af,* d. ä. ifrån det som han förut har sagt: ne recedito ab accusatione primum facta. II. Dr. 1. *til (arfs) g.,* I. A. 2; II. R. 30. not. 20; Add. 11: 16. not. 62. *g. til tvigia lota,* II. A. 1. *til g. (ok ſværia) mæþ tylftar eþa* etc. I. Þ. 8: 1; 14. *til loſn* etc. *ganga,* vide *Löſn. fra (arvi, mänbotum) ganga,* I. A. 1; II. Add. 11: 18, 19; IV. 14: 19. *viþer (banorþi) ganga,* vidgå, bekänna: confiteri. I. Md. 1: pr; 14: pr, 3. Cfr. *Viþerganga. g. a griþ v. grud ok göra ſæt,* allitt. d. ä. hämnas, då fred blifvit lofvad eller förlikning gjord: securitate promissa vel compositione facta ulcisci. I. O. 2; II. O. 1: 2; Add. 5: pr; IV. 19: 2. *buþkafle ær ſiri gangen,* II. R. 3. *ſkaþi ganger gönum (garþ),* I. FS. 5: 1. *æn þüfnaþer æller bosran havir ivir (þem) gangit,* I. G. 9: 5. *i ærfþ g.,* om böter: de mulcta, II. Add. 12: pr, 2. *arver ganger i kollaſkipti,* vide *Kollaſkipti. æptir þylik mal agher eig hæmd g.,* II. Add. 11: 19. *i eþom ſum vitni ok foreþa agho ſiri g.,* föregå: antecedere. II. Add. 13: pr. *vangömſla hans gek eig at,* d. ä. ej tillkom, egde rum: eius incuria non accessit. I. FB. 10: 1. *ut g.,* utgå, utbetalas (om skatt): solvi, expendi (de tributo). V. 2. *þæn ſum iorþ gik ut af,* III. 110, i. q. *ſum hun var ut af givin,* II. A. 26. — Cfr. *Ater-, For-, Fra-, In-, Undanganga, Legha, Viſt, Þings ganga.* 2) vara gängbar, i bruk (om mynt, vigt, mått): in usu esse (de moneta, pondere, mensura). I. Br. 4; III. 58; IV. 16: 11. 3) verkställas, ega rum (om vissa juridiska handlingar): agi, dari etc. (de quibusdam actibus iudicialibus). *eþer ganger,* III. 49. *tvænni tylfter ganga,* II. Add. 2: 2; III. 48. *næmd ganger (ſiri),* II. Add. 2: 14; III. 46. 49. *vitni ganger ſiri,* II. Praef. 4) v. a. göra, verkställa (dylika handlingar): facere (eiusmodi actus). *eþ g.,* II. K. 49; VS. 12, 13; Þ. 58; Form. 37; Add. 2: pr, 4, 11, 12; 5: 3. etc. *lagh g.,* vide *Lagh. tylftar eþ ſiri g.,* I. G. 5: pr. *fylsvat ſiri g.,* vide *Fylsvat. g. ſiri* (d. ä. svärja: iurare) *mæþ tylftar eþe,* II. G. 4. *ſiri g. mæþ tvænni tylftum,* I. G. 9: 6, 7; J. 7: pr; II. J. 15. *næmd varþer gangen,* II. Add. 2: 14. *gangs nokrum vitnum a (mal),* II. Add. 7: 26. Cfr. *Eþgængt.*

Gap, n. gap, öpning, t. ex. på en gärdsgård: hiatus, apertura, ex. c. in saepimento. I. FB. 1; II. U. 2. *g. ligger opit,* II. U. 4.

Gara, vide *Gæra.*

Garþalös, vide *Garþlös.*

Garþa viti, n. åtal eller böter för ogild gärdsgård: actio v. mulcta ob saepem non rite structam. II. U. 6. Cfr. *Viti.* Cod. K. habet *garþ.uuiþi* (l. c. not. 47.), quod vitiosum videtur.

Garþer (gærþer; garz pro *garþ,* I. J. 17: 1. *gar,* I. FS. 5: 1. *garſs* v. *gaarss* pro *garz,* I. G. 9: 1; Þ. 4: 1. *kurz,* V. 1.), m. 1) gärdsgård: saepes. I. R. 9: 2; J. 7: 2; 8, 9: 1; 11, 13: pr, 1; 14, 15: pr; 16: pr; 17: 1, 2; FS. 5; FB. 3; II. K. 63; O. 1: 14; J. 19; Forn. 23, 36; U. 6, 10; Add. 4: 1; 10: IV. 21: 33. etc. Cfr. *Bol-, Fiſki-, Half-, Kirkiu-, Ris-, Toptar-, Utgarþer, Gærþa, In-, Innangærþis, Innan, Kalla, Utan, Utangarþs.* 2) inhägnad plats, t. ex. varggård: locus circumsaeptus, ex. c. luporum capiendorum caussa. II. Forn. 46. Cfr. *Kirkiu-, Træa-, Varghagar-*

Digitized by Google

þer. 3) gård, bygnader, hus och hem: villa, aedificia (ubi aliquis habitat), domicilium. I. B. 1: pr; G. 9: 1; Þ. 5: pr; II. K. 65; A. 22; G. 16; Þ. 17, 30; Add. 7: 1, 5, 7, 8, 19; IV. 6.)(*tompt*, II. Add. 7: 2, 4. *lepa til g. ok grindar*, allitt. vide *Lepa. gæra ſiunætting ſiri g. mans*, I. J. 14; II. J. 33. *ſtanda ſiri ſinum g. mæþ repo vætti*, II. Forn. 47. *væria ſiri ſinum g.*, II. Add. 10. *gipter* v. *ogipter af* v. *or* (sc. *faþurs*) *garþi*, I. A. 21: 1; II. A. 28, 30; Forn. 50; III. 83. *gipt ok af g. gör*, vide *Gæra 4. lot af g. göra (ſyni)*, II. A. 30. *kopa iorþ i g.*, I. A. 6: pr; II. A. 8. — Cfr. *Af 7, Hema föder, Konongsgarþer.* 4) gård, landtgård, hemman: praedium. III. 100. *vara* (sc. *konongs*), *biſkupa* etc. *garþar*, IV. 19: 1.

Garþi, n. vide *Gærþi.*

Garþlös, ga þulös, adj. som är utan gärdsgård: saepimento carens. *taka in* v. *in takit fæ a* v. *at -ſo*, d. ä. på ohägnad mark: in agro non consaepto. II. Forn. 35; Add. 4: 1; 10; III. 41.

Garþs iadher, m. ren, kanten af åker eller äng utmed gärdsgården: margo agri vel prati, iuxta saepem. II. J. 30. Cod. K. perperam habet *garzliþ*, not. 4. ibid. Sed utrum *garþs iadhri* sit legendum, an *grasiaþri*, ut habet I. J. 13: 3. dubium videtur. Cfr. *Grasiaþer. Iaþer.*

Garþsliþ (garþliþ), n. gårdsport: ostium areae, vel, ut vertit Ih., porta, per quam in aream domus intratur. I. K. 18; Md. 14: pr; II. K. 42; Dr. 28; Add. 7: 4, 29. *ſiri eno g.*, d. ä. då de bo i samma hus: in una domo habitantes. II. Dr. 7; III. 63. *garzliþi* perperam scriptum est pro *garziaþri*, II. J. 30. not. 4.

Gas, f. gås: anser. II. R. 17; U. 8.

Gat, vide *Gita.*

Gata, f. väg: via. I. J. 13: 4; II. J. 33. Cfr. *Sörgata.*

Gava, f. gåfva: donum. IV. 12. Cfr. *Hemgava.*

Gen, f. möte: occursus; inde *i gen* v. *igen*, 1) ut praep. c. dat. till mötes: obviam. I. R. 1: pr; II. R. 1. *gæra* (sc. *gengærþ*) *i g. kononge*, II. J. 12. cfr. *Gengærþ.* 2) adverbialiter, a) till mötes: obviam. *i g. fara* v. *riþa*, I. R. 1: pr. not. 5; II. G. 1; R. 1. b) emot: contra, exadversus. I. M. 6; II. M. 4, 6; Add. 2: 2. c) tillbaka: retro. *koma ater i g.*, II. K. 72: 3. *böte han ater i g.*, III. 111. cfr. *Böta 3.* Omissa praepositione *i*, v. *gen* procedente tempore induit speciem praepositionis. Cfr. v. seq. et *Mot.*

Gen, 1) praep. c. dat. (et acc.? II. J. ind. 39.) a) till mötes: obviam. I. R. 1: pr. not. 8. b) emot: exadversus. I. J. 17: pr; II. J. 39. 2) adv. a) till mötes: obviam. I. G. 1. b) emot: contra. *ſighia ne g.*, III. 106. *g. ſtanda*, göra motstånd: resistere. II. Add. 5: 1. Cfr. nomen *Gen* supra.

Genepher, m. ed som i rättegång af endera parten aflägges emot en å andra sidan aflagd ed, eller för att bestyrka motsatsen af hvad vederparten med sin ed bekräftat: insiurandum contrarium, quo alter litigantium repugnat iuramento ab altera parte in eadem caussa antea dato. II. Add. 2: 11.

Gengærþ (gengiarþ, gengerd, gingærdh), f. (ab *i gen gæra*, vide *Gen, Gæra 4.*) 1) sammanskott af lifsmedel som skickades biskopen till mötes under hans resor: commeatus, qui episcopo obviam in itineribus eius vehebatur. I. K. 2; II. K. 4. *nattar g.*, en dags föda: cibaria diurna. I. K. 3, 5; II. K. 5, 8, 22. Exactores regios, *lansmæn*, quoque talem commeatum aliquando poposcisse, colligi potest ex IV: 19: 4.

Digitized by Google

Cibaria, quae singuli sacerdotes certis in casibus debuerunt episcopo, quoque ita sunt appellata. II. K. 73: pr. *biſkups g.*, ibid. 2) dylika sammanskott som ursprungligen äfven blifvit gjorda åt konungen under hans resor, hafva sedermera blifvit förvandlade till en årlig skatt: eiusmodi commeatus, qui primitus regi quoque, iter facienti, debitus est, procedente tempore in annuum vectigal est conversus. II. Forn. 40, 42; III. 116; V. 1—3. *lagha g.*, III. 57; V. 1, 2. *full g.*, II. K. 53; III. 20, 98; V. 1. *hel g.*, V. 2, 3. *half g.*, V. 1—3.

Genmæli, n. motsägelse, invändning: contradictio, exceptio. I. R. 10; II. R. 25.

Gera, vide *Gæra*.

Geſl, f. gissel, piska: flagrum. I. LR.

Geſtan, adv. (rectius *genſtan*, superl. a *gen*, rectus) genast: mox, statim. II. K. 72: 3. not. 56.

Giald, giæld, n. 1) betalning, ersättning: solutio, compensatio. I. A. 16: pr; R. 4: pr; 9: pr; II. A. 20; R. 18, 20. Cfr. *Ater giæld, Giæld guldin, Skapa giæld, Half-, Tvægildi.* 2) skatt, pålaga: tributum. Cfr. *Almænnings giæld, Ingæld, Utgæld.* 3) gäld, skuld: aes alienum, debitum. II. K. 65. not. 24; 73: pr. not. 10.

Gialda, giælda (gialþa, I. R. 11: pr. *giælþæ*, III. 97. *gælda*, II. Þ. 18. *giallæ*, III. 39. *giællæ*, III. 91. imperf. *galt;* sup. *guldit;* part. pass. *guldin)*, v. a. 1) erlägga, betala, ersätta: pendere, solvere, rependere. I. A. 20, 24: pr; 25; R. 9: 3; 12: 1; II. K. 12, 65, 70, 72: pr, 1, 3; 73: 3. etc. *apter (ater) g.*, I. K. 7: 1; 8: 1; 9; R. 8: pr; 9: 2; 13; Þ. 1; FS. 5: 1, 3; FB. 9: 1. etc. *ſkapa g.*, I. R. 11: pr. Cfr. *Skapa giæld. g. ſult* v. *lælt ſiri (koſt* etc.), vide *Fulder, Hel. g. liſ ſit ſiri*, II. R. 10. *ut g. (tiunda, almænnings öra*, etc.), I. Br. 1; II. Forn. 41; Add. 11: 6; III. 85. *up g.*, III. 6. *þæn grip ær ſiri var guldin*, vide *Firi gialda. g. annars at*, umgälla en annans fel, blifva lidande genom en annans förvållande: per alienam culpam damnum accipere v. poenas luere. *eig galt þu min at at þu miſti þæt*, II. Þ. 29. Cfr. *Halfgildi, Skuld.* 2) böta: mulctam pendere. *g. biſkupi þrer marker* etc. I. K. 12: pr; 16; FS. 5: pr, 2; 6: pr; Br. 1; IV. 18: 9.

Giara, vide *Gæra*.

Gift, gipt, f. (a *giva*, egentl. gåfva: donum, cfr. *Hem-, Sialagift.*) 1) en afgift till presterskapet, hvilken synes vara den samma som annars kallas *tiþaköp:* tributum, idem, ut videtur, quod alias *tiþaköp* appellatur. I. K. 19. — Cfr. *Huſl-, Provaſtargift.* 2) den handling hvarigenom qvinna gifves någon till hustru, hvilken skall förrättas af den slägtinge, som af denna handling kallas *giftarmaþer*, eller med hans tillåtelse: actus ille, quo sponsor, hinc *giftarmaþer* dictus, vel eius mandatarius, feminam nuptui dat. II. Add. 8. *ſiri g. (konu) ſkilia*, förrätta denna handling, bortgifta qvinna: feminam nuptui dare. I. G. 9: 1, 2; II. G. 16; Add. 8. 3) giftermål, äktenskap: nuptiae, coniugium. *æptir g.*, efter ingånget äktenskap: post celebratas nuptias. II. K. 53, 72: pr. *giptar* v. *gipta bolker*, giftermåls eller äktenskaps balk: liber de coniugiis. I, II. G. rubr.

Gifta, gipta (gipfta, gypta), v. a. 1) bortgifta (qvinna), förrätta *gift:* (feminam) nuptui dare; in pass. *giftas*, blifva bortgift (om qvinna), gifta sig: nubere. I. A. 6, 7; Br. 2; II. K. 52; A. 6, 8, 9; G. 16; Add. 8, 12: 2. *giſta (konu)* v. *giftas manni*, I. A. 6: pr; 16: 2; G. 9: 5; II. A. 8, 21. *g. mæþ*

Digitized by Google

mund ok mæþ mæle v. *male*, I. A. 7; II. A. 10. cfr. *Munder*, *Mundgipt*. *giftas bort fra barnum ſinum*, säges om enka som har barn, och ingår nytt gifte: dicitur de vidua, quae, liberos e priori matrimonio habens, ad secunda vota migrat. I. A. 4: 2. 2) I vidsträcktare bemärkelse brukas detta ord äfven om mannen som gifter sig: latiori sensu h. v. quoque usurpatur de viro, cui uxor adiungitur. II. K. 72: pr. *giftir maþer ſon ælla dottor*, ibid. §. 2. *þæn (maþer) ... gifter ær til (konu) mæþ laghmælum* v. *laghum*, I. A. 8: 1; II. A. 11; Add. 12: pr. Cfr. *Gifter*. 3) Emedan giftomannen, då han *firi gift ſkilde*, bestämde makarnes rättigheter i boet, så har äfven ordet *gifta* afseende på dessa rättigheter eller egendoms gemenskapen makarne emellan: cum sponsor in collocando determinaret rationem communionis bonorum inter coniuges, h. v. quoque respicit illam communionem. *g. til tvæggia lota* (de marito), I. A. 25; II. A. 35. *g. til hælfnings* (de uxore), I. G. 4: 2; II. G. 3. *g. til þriþiungs*, II. G. 3. *g. til almænnings iorþ*, II. A. 8.

Gifta, *gipta*, f. gifte, äktenskap: nuptiae, coniugium. I. A. 6: 1; II. A. 8, 9; III. 20.

Giftar mal (*giptærmal*, *giptæ mal*), n. (egentl. det tal som hölls af giftomannen vid qvinnas bortgiftande: solemnis formula collocandi a sponsore pronuntiata) 1) qvinnas bortgiftande, förrättandet af *gift:* feminae solemnis collocatio in matrimonium. *-lum* v. *firi -lum (konu) rapa*, hafva rättighet att, såsom giftoman, bortgifta qvinna: ius habere feminam in matrimonium collocandi. II. Add. 8. 2) giftermål, äktenskap: nuptiae, coniugium. II. G. 18. epilog. *a g. ganga* (de femina), II. Add. 11: 14.

Giftarmaþer (*giptær man*, *giftomaþer*), m. giftoman, qvinnans slägtinge hvilken det tillhör att förrätta *gift:* sponsor, cognatus feminae, cuius est eam in matrimonium collocare. II. K. 52; Add. 8, 12: pr, 2.

Giftar qvælder, *giptær qvælder*, m. den afton då äktenskap fullbordas genom *gift:* vespera, qua sponsa traditur in manum mariti nuptumque datur, ut recte vertit Lund.; non vero vespera desponsationis, ut crediderunt Locc. et Ver. II. G. 2; III. 67.

Giftaröl (*giptar öll*), n. gästabud, som anställdes på giftarqvällen: convivium nuptiale, eo die celebratum, quo sponsa nuptui dabatur; non vero convivium sponsalitium, ut vertunt Locc. et Bg. I. Md. 13: 1; II. Dr. 27. Cfr. *Brullöp*.

Gifter, adj. (part. pass. a *gifta*) gift (man eller qvinna): matrimonio iunctus (vir vel femina). I. A. 21: pr, 1; Br. 5; II. K. 43. etc. *g. kona*)(*löſk kona*, II. Add. 12: pr. Cfr. *Gifta*, *Garþer* 3, *Lagh-*, *Mundgipt*, *Ugipter*.

Gigha, f. violin: pandura. Diversum tamen a *fipla* hoc instrumentum musicum fuisse videtur. *þæn ſum mæþ g. ganger æller mæþ fiþlu far*, allitt. I. LR.

Gilbroþer, m. gillbroder, ledamot af något af de fordom brukliga gillen: sodalitii socius; Cfr. Ih. *Gloss.* v. *gilde*. *han var þerra g.*, d. ä. ledamot af S. Nicolai gille i Skara: socius communitatis S. Nicolai, quae Scaris olim viguit. IV. 16: 12.

Gilder, adj. 1) gällande, giltig: valens, ratus. II. Dr. 2; Add. 11: 5, 12; III. 67, quibus addendum videtur II.

Digitized by Google

Add. 9: pr, ubi *ſkilder* scriptum est. *være g.*, gälla: valere. I. Br. 1; III. 144. *eþ gildan göra*, II. Add. 12: 1; 13: 1. Cfr. *Laghgilder*. 2) i godt stånd (om gärdsgård etc.): idoneus, rite exstructus (de saepe etc.). I. K. 13; J. 9: 1; 11, 13: 1; 17: pr, 1; FB. 1; II. K. 26; J. 21, 23, 28, 39, 40; Forn. 36; U. 1. Cfr. *Folgilder*. 3) för hvilken skall bötas (om han blir dräpen): pro quo (si occidatur) mulcta penditur. II. Add. 7: 4. Cfr. *Iam-*, *Tvæ-*, *Ugilder*.

Gingærdh, vide *Gengærþ*.

Gior, *Giora*, *Giord*, vide *Gæra*.

Gipt, *Gipta*, etc. vide *Gift* etc.

Giri, f. girighet: avaritia. II. Praef.

Girugher, adj. girig: avarus. IV. 14: 12.

Giſtar (giſta), m. pl. gislan: obsides. I. R. 1: pr; II. R. 1. Cfr. *Ugiſtat*.

Giſta, vide *Gæſta*.

Giſtning (giſtnigh), f. gästning, gästers emottagande: hospitium, acceptio hospitum. IV. 19: 1.

Gita (getir pro *giter*, II. Þ. 51. imperf. *gat*, pl. *gatu*, II. Add. 9: 1; IV. 16: 4; 19: 5.), v. a. gitta, kunna, förmå: posse. *g. nait, ſkilt, qværn draghit, vitæt*, etc. I. Md. 8; A. 4: 2; G. 6: 3; J. 15: 1; Þ. 4: 1; LR. etc. *g. ſak* v. *þiuſſak rundit*, vide *Rinna*. *mæþ alt þæt þer gatu*, IV. 19: 5. Pro *giter (forfall ſik af þæſſum* etc.), II. Add. 9: 1, legendum videtur *viter*, nisi forte aliud quoddam vocabulum ibi sit omissum aut corruptum.

Giva (gyvæ, I. K. 3, 19. *gips* pro *gifs*, II. G. 2, 3. *giægs* (nisi forte *giærs* legendum), II. G. 3. imperf. *gaf*; conj. *gævi*, II. VS. 12.), 1) gifva: dare. *g. þrer marker, tva öra* etc. I. K. 3, 15: pr, 1. etc. *g. gift, hindradags gæf, vingæf*, I. K. 19; G. 4: 1, 2. etc. *han gaf half mark (sc. at kækisgæf)*, I. VS. 3: 1. *g. manni ſak, banorþ, næmni*, vide *Sak* etc. *g. man ſaklöſan, lidughan*, IV. 19: 1, 3. *ut g. (þræl* etc.), II. Þ. 21; III. 82. *g. kirkiu*, d. ä. utnämna kyrkoherde: nominare curatum. II. K. 21. *þæt gyvi* (ut sine dubio legendum est pro *gyri*) *var fru ſancta maria*, II. Add. 13: 2. — Cfr. *Friþer, Dagher, Hem giva*. 2) skänka: donare. I. A. 10, 21: 1; G. 2: pr; II. K. 24; R. 30; J. 46; Add. 11: 11. etc. *iorþ* etc. *bort g.*, II. Add. 11: 12. *g. fore ſina* v. *mans ſial*, II. K. 60, 68; III. 28, 101. cfr. *Sialagift*. 3) i. q. *gifta 1. fæſta æller g.*, II. Add. 8. 4) *g. ſik*, begifva sig: se conferre. *g. ſik i kloſter*, I. A. 9: pr; II. A. 13. *givis han*, dep. pro *givi han ſik*, ibid. 5) *givas*, gifvas, vara till: dari, exsistere. *fyrra æn eþſöret gafs*, II. Add. 7: 28.

Giæf, vide *Gæf*.

Giæld, *Giælda*, vide *Giald*, *Gialda*, *Gælda*.

Giæld guldin, adj. lemnad i betalning: in solutum datus. *g. fæ ... ok ſvær ater af hanum ſiþan*, om man med ed af en annan återfordrar det man förut lemnat honom i betalning: si quis res in solutum datas cum iuramento repetat. II. Add. 2: 6.

Giæra, *Giærd*, etc. vide *Gæra* etc.

Glata, v. a. förderfva, förstöra: perdere, corrumpere. I. K. 9; II. K. 16.

Glædias (imperf. *glæddis*), v. dep. glädjas: laetari. IV. 15: 5.

Godgærning, f. god gerning, välgerning: bona actio, beneficium. IV. 16: 12.

Godlynder, adj. (a *lund*) godlynt: comis. IV. 15: 7.

Godvili, m. 1) godhet, välvilja: benevolentia. IV. 15: 13. 2) fri vilja, samtycke: liberum arbitrium, consensus. IV. 7, 19: 4.

Godvilliader, adj. välvillig: benevolus. IV. 15: 18; 16: 17.

Digitized by Google

Gononger, vide *Kononger*.

Gora, vide *Gœra*.

Gor, m. egentl. gorr, det som finnes i kreaturens tarmar: excrementum in ilibus pecorum; inde

Gorvargher, m. boskapsdråpare; så kallas den som hugger ned annans boskap: pecorum (alienorum) interfector. I. O. 9.

Gorþiuver (gör þiufver, gurþiufver), m. boskapstjuf: abactor. II. Þ. 16. *fulder g.*, den som stjäl boskap till två öres värde: qui abigit pecora, quorum pretium implet duas oras. II. Þ. 58.

Goþer, goder (guþer, III. 50.*)*, adj. 1) god: bonus. I. LR; II. Praef; Forn. 38; Add. 11: 2; IV. 15: 12, 13, 15. etc. Cfr. *Ar*, *Arkononger*, *Gœta*. 2) rask, skicklig: fortis, habilis. *g. laghmaþer*, IV. 15: 10. *g. ſkyttari*, IV. 15: 5. *g. clærker*, IV. 14: 17. *g. drænger*, vide *Drænger*. 3) lätt: facilis. *eig g. at þra*, IV. 15: 3.

Gops, goz (göz, II. G. 17. etc.*)*, n. 1) gods, egendom (i allmänhet, fast eller löst): bona (generatim, mobilia vel immobilia). II. K. 72: 2; 73: pr; A. 6, 24; G. 17; Add. 7: 20; III. 56, 72, 93, 100, 101; IV. 12, 19: 1. *kirkiu g.*, II. K. 61. 2) jordagods, gård: praedium. II. R. 16; III. 39; IV. 19: 3; V. 2. *frælſt, ofrælſt g.*, V. 2. *kirkiu g.*, III. 105. *gammalt kronunna g.*, V. 1. — H. v. occurrit quidem IV. 16: 17, at ille locus corruptus esse videtur, ut not. 18. ibid. est observatum.

*Granni (*pl. *grannar, grannæ, grænnær, grænnæ)*, m. granne; pl. innevånarne i en by eller *grænd*: vicinus; pl. incolae eiusdem pågi v. viciniae *(grænd)*. I. Md. 14: pr; J. 13: 2, 4; 15: pr; M. pr, 5; Þ. 5: pr; 6: pr; FB. 4: pr; 7: 2; II. Forn. 32; U. 6; Add. 6; 2; III. 74, 86, 117; IV. 19: 1. etc. *mæþ ſinum næſta g.*, I. Br. 1; II. K. 37, 56; III. 6, 24. *a -na (hans) kalla*, v. *ſina -na til kalla*, I. R. 7: pr; Þ. 5: pr; II. Forn. 30; U. 29; IV. 20: 3. *en af -num*)(*al grænden*, III. 130. cfr. *Grænd. (aldra) -na almænninger*, vide *Almænninger* 2 a). *aldra -na egn (æng)*)(*aldra göta egn*, I. M. 2; II. M. 2. Cfr. *Ulovandis*.

Grasiæþer, m. ren, den gräsbevuxna kanten af åker eller äng: herbosus agri vel prati margo. I. J. 13: 3, nisi forte *garziæþer* legendum sit. Ib. vertit: "pratum aratro subactum." Cfr. *Garþs iadher*, *Jæþer*.

Graſkin, n. gråverk, ekorreskinn: pellis sciuri. IV. 16: 12.

Grava, v. a. 1) gräfva: fodere. I. K. 7: 2; II. K. 13. *g. grunval*, IV. 16: 6. 2) nedgräfva, äfven begrafva: defodere, sepelire. I. K. 1; J. 10: pr; II. K. 1; J. 22.

Gresſæti, vide *Græsſæti*.

Grimber, adj. grym, elak: crudelis, trux. IV. 14: 5.

Grimu maþer, m. (a *grima*, persona, larva) egentl. maskerad man; så kallas skogsröfvare: vir personatus; ita appellatur praedo silvaticus. II. Dr. 21.

Grinþ, grind, f. grind: porta clathrata. Cfr. *Leþa*, *Qviggrind*.

Gripa (grippin pro *gripin)*, v. a. gripa, fånga: comprehendere, capere. II. Þ. 10; IV. 18: 12.

Griper, m. 1) fäkreatur: pecus. I. Þ. 1, 8—10, 12: pr; 13, 14; FS. 6: 1, 4; LR; II. Þ. 18, 39—42, 44, 46—49; Forn. 25, 26, 29. 2) brukas äfven om träl: occurrit quoque de servo, II. Þ. 53. 3) och, som det synes, om hvad slags lösörepersedel som hälst: et de qualibet, ut videtur, re mobili. I. Þ. 19: 1; II. Þ. 55, 58.

Griþ, f. 1) allmän fred och säkerhet: publica pax et securitas. *varþa ...ſiri griþum*, ansvara för den all-

Digitized by Google

manna säkerheten, neml. så vida den af den sålde trälen blifvit störd: praestare venditi servi delicta contra publicam securitatem. I. Þ. 19: pr. 2) i synnerhet, säkerhet, som utlofvas af den, emot hvilken någon förbrutit sig, eller af hvilken han annars befarar fiendtlighet: pax v. incolumitas, quam alicui pollicetur is, quem laesit, vel a quo alias metuit hostilem acceptionem. *g. beþas*, I. Md. 1: pr; G. 9: 1; II. Dr. 1; G. 16. *manni g. æsta*, I. Md. 14: pr. *g. sæka (sælia*, ut videtur, legendum*)*, I. G. 9: 1. *g. giva*, II. G. 16. *hava g. til skogs dags ok nattar*, I. B. 8. *ganga a g. ok göra sæt*, allitt. I. O. 2; II. O. 1: 2; Add. 5: pr. cfr. *Ganga 1.* Cfr. *Friþer, Grud.*

Grud, f. i. q. *grip 2. ganga a g. ok göra sæt*, II. Add. 5: pr. not. 41; IV. 19: 2. Cfr. *Ganga 1.*

Grun, f? (Isl. *gruner*, m.) mistanke: suspicio. I. Þ. 5: pr; II. Þ. 30.

Grunvalder, m. grundval: fundamentum. IV. 16: 6.

Græmia (græmya), v. a. gräma, förtörna: iratum facere, offendere. I. Md. 1: 2. Cfr. *Hylla.*

Grænd, f. (a *granni*) grannlag, inbegreppet af alla grannarne (i en eller flera byar): vicinia. III. 130. Eiusmodi vicinia, de qua l. c. sermo est, pro diversa pagorum amplitudine unum pluresve pagos complexa esse videtur. Cfr. *Granni, Næmdarmaþer.*

Græs, græs, n. gräs: gramen. *niuta sum hunder g.*, proverb. d. ä. ej hafva någon nytta eller glädje af det man eger: rebus suis non frui nec gaudere posse. I. LR.

Græsspæri, græspari, m. (a *græs* et *spara*, parcere) grässparare, så kallas antingen den, som inhägnar sin betesmark, eller den, som utan att hafva med gärdsgård omgifvit densamma, der intager andras kreatur: parcus graminis; ita appellatur, aut qui pascuum suum circumsaepit, aut qui in eo, nondum saepe munito, aliena pecora capit. Incertum enim est, utrum verba: *hetir g. sa byr ær sva gærid*, respiciant proxime antecedentia: *eig ma han æller intaka* etc., an illa quae antea sunt dicta: *vil maþer — gæra.* I. J. 17: 2; II. J. 41. Ih. deducit h. v. a *spærra*, includere, quod nobis non videtur verisimile.

Græsseti, gresseti, græssætti, græseti, m. husman, inhyseshjon, som ej har del i byns egor: tugurii dominus v. incola, qui non est particeps agrorum fundi. I. FB. 3; II. U. 8. H. v. deduci quidem posset a *græs* et *sitia*, ut proprie significaret hominem, qui in gramine v. nuda humo sedet; cum vero in Iure Danico (ex. c. Jyd.L. I. 51.) occurrat *garth sete* eodem fere sensu ac *græseti*, (cfr. P. K. Anchers *saml. jurid. Skrifter*, II. 512. seq. not.) verisimile nobis videtur h. v. per metathesin ortam esse a *garþseti*, et significare hominem, qui in alieno fundo sedeat v. habitet, seu, ut dicitur ll. cc. *siter i by mans.* Exemplum similis omnino metatheseos praebet v. *gras*-vel *garþsiaþer.*

Græsvægher, m. ängsväg, på hvilken höet inköres: via de prato ad pagum ducens, qua foenum devehitur. I. J. 12: 2; II. J. 26.

Gud, guþ, m. Gud: Deus. *mæþ gud (*pro *guds)* v. *guþs nadum*, I. Br. pr; IV. 15: 12; 19: pr. *ær guþs vart heþer*, som vore, eller lände till Guds ära: quod gloriae Dei inservire posset. IV. 19: pr. *guþs rætter*, vide *Rætter. guþslikami*, vide *Likami.* Cfr. *Hulder, Qvæþia, Tröst, Vat, Vatter.*

Guddottir, f. guddotter, qvinna som var döpt eller confirmerad eller hållen

Digitized by Google

till dopet eller confirmationen af en viss person, kallades dess *g.*: filia spiritualis; sic appellatur femina respectu eius, qui eam baptizavit vel confirmavit, vel in baptismo v. confirmatione tenuit. III. 103.

Gudfapir, m. gudfader, den som döpt eller confirmerat en viss person, eller hållit den vid dopet eller confirmationen: pater spiritualis, vir qui alii cuidam contulit baptismum v. confirmationem, eumve in baptismo v. confirmatione tenuit. I. K. 1; II. K. 1.

Gudmoþir, f. gudmoder, som hållit någon vid dopet eller confirmationen: mater spiritualis, quae aliquem in baptismo v. confirmatione tenuit (etsi h. v. Latine vertitur: commater, IV. 21: 19; cfr. gloss. Lat. v. *Commater*). I. K. 1; II. K. 1; III. 103.

Gudſiva lagh (guzciva v. *guziw lagh)*, n. pl. andlig skyldskap, som grundar sig derpå, att någon döpt eller confirmerat en annans barn eller hållit det till dopet eller confirmationen: cognatio spiritualis, inde exorta, quod aliquis alius filium vel filiam baptizavit v. confirmavit, vel in baptismo v. confirmatione tenuit. II. K. 52; IV. 21: 22. Cfr. *Guddottir* etc.

Gudſivi, comm. (a *ſivi*, cognatio) man eller qvinna, med hvilken man är i så kallad andlig skyldskap *(gudſiva lagh)*: cognatus spiritualis. *gudmoþor* etc. *æller (sc. andra) g. ſina*, III. 103, quod tamen ita Latine est redditum: "commatrem . . . vel illam cuius filium vel filiam tenuerit in baptismo vel confirmatione," IV. 21: 19.

Gudſyſtir, f. gudfaders dotter, eller faders guddotter: soror spiritualis, i. e. filia patris spiritualis, v. patris filia spiritualis. III. 103.

Gulf, n. golf, vägg, eller annat som innesluter eller afskiljer särskilda rum; äfven mellangärdet och de andra fastare delar som omgifva magen och skilja den från den öfriga kroppen; således *gulfa mælli*, i magen eller veka lifvet: pavimentum, paries, vel alius generis dissaeptum; quoque diaphragma aliaeque firmiores corporis partes quae circumcludunt stomachum; inde *gulfa mælli*, in ventre. I. VS. 1: pr. Ver. quem fere secuti sunt Lund. et Ih., vertit *gulf*, "paries, exterior corporis pars quae intestina includit," et *gulfa mælli* "in concavitate ventris vel pectoris."

Gull, n. guld: aurum. I. J. 6: 1; II. J. 14; IV. 16: 9. Cfr. *Mark*, *Öre*.

Gullfingrini, n? gullring: annulus aureus. I. R. 2; II. R. 2. Scribitur *fingrini*, I. R. 2. not. 18.

Gurþiuver, vide *Gorþiuver*.

Guþ, *Guþdottir*, etc. vide *Gud* etc.

Gæf (giæf, giaf), f. (a *giva*) 1) gåfva (det som gifves): donum. IV. 14: 17. Cfr. *Hem-*, *Hindradags-*, *Lækirs-*, *Morghon-*, *Til-*, *Vingæf*. — Då skifte eller köp af lösegendom afslöts utan *vin* och *vitne*, skedde det, på sätt ÖGL. uplyser, under sken af ömsesidig gåfva, då den ene sades *löna* den andres gåfva: cum permutatio vel emtio venditio rerum mobilium non praesentibus proxeneta et testibus contrahebatur, id, teste Iure Ostrogotico, fiebat sub specie mutuae donationis, ubi alter dicebatur remunerare *(löna)* alterius donum. Inde iurandi formula: *at han a eig hanum . . . g. at löna*, I. R. 7: pr; II. R. 16. 2) gåfva (kontrakt): donatio. II. Add. 11: 11; III. 67.

Gælda (giælda), v. a. gilla, snöpa: castrare. I. S. 4: 6; II. O. 2: 7.

Gæra (gyæra, göra; giaræ, I. R. 8: 1. *geræ*, I. K. 2. *gieræ*, I. Þ. 14. *garæ*, I. J. 2: pr; Þ. 8: pr. *giaræ*, II. R.

Digitized by Google

1. *gorœ*, II. R. 20; J. 1. etc. *giœriœ*, II. Þ. 50. *gaar*, praes. pro *gær*, I. M. 5. *gökre*, male, pro imperf. *görþe*, III. 68. *gördþenæ* pro *gördþe hanæ*, II. Add. 7: 11. not. 90. part. pass. *gör*, I. G. 6: pr; M. pr; II. K. 2. etc. cfr. *Ganga 1, Mere. gior*, II. G. 2, 12; Add. 11: 14; IV. 14: 13. *gor*, IV. 8. *görd*, II. Add. 7: 25. not. 64; IV. 19: 1. *giord*, IV. 19: 2. n. *giöt* pro *giört*, I. K. 12: 2. f. pl. *görar*, I. A. 18: 1; II. A. 8, 26. sup. *gœrid*, nisi *gær* legendum, I. J. 17: 2.), v. a. 1) göra: facere. g. *mylnu, fiſkigarþ, kirkiu*, d. ä. bygga: exstruere. I. M. pr, 1, 4, 6; II. K. 2. *hus up g.*, II. K. 2. *lagh g.*, IV. 14: pr, 1. *nœmd g.*, I. S. 2. *rœt g.*, vide *Rœtter. ingin (hus) gör han vip*, II. Forn. 38. *han gœri af þiuvi ſlikt han vil*, II. Þ. 27. *g. (sc. ſokn) mœþ tvem (sc. ſoknamannum) um qvœldin*, d. ä. tillkännagifva att han följande dagen ämnar uttaga böterna: condicere mulctam postridie solvendam. III. 92. not. 80. Cfr. *Siunœttinger, Stœmna, Stœmnudagher. at ſær gör*, för sig kommen, kommen till full stadga: ad plenam aetatis viriumque maturitatem provectus. IV. 14: 13. (Isl. *vel at ſér gérr*, virtute et viribus pollens. BH.). *g. ſik orþiuva*, vide *Orþiuva. g. ſik malsman uſkyldra kono*, III. 106. Cfr. *Firigœra.* 2) *gœras*, dep. göra sig (till), blifva: se facere, fieri. *g. löfvirkinger, gorvarghet* etc. I. Md. 10; O. 9, 10; II. O. 1: 10; Dr. 21; U. 29; Add. 5: pr. *mœn göras aſutir*, komma öfverens (om): conveniunt (de). I. Md. 1: 2; II. Dr. 3. 3) gifva, erlägga: dare, pendere. *g. gengœrþ, tiunda, tiþaköp, prœtighi þœnninga*, I. K. 2, 4, 15: pr; Br. 2; II. K. 2, 4, 8, 22, 36, 43, 72: 5. etc. *g. hemfylgþ ſuni ſinum*, I. A. 21: pr. *g. ſkœppu biug provaſtanom*, II. K. 39. *ſkötning til (kirkiu) g.*, II. K. 2. *han havir minna giort* etc. II. K. 37. *fœ, pœnninga til g.*, tillskjuta, tillägga: addere, supplere. II. J. ind. 10; III. 135. cfr. *Agœrþ. lot af (garþe) g.*, afskilja någons lott (af egendom): partem bonorum ad aliquem pertinentem separare. I. A. 21: pr; II. A. 30; Add. 7: 24; III. 136. *gengœrþ af g.*, V. 2. *g. ut*, II. K. 6. cfr. *Utgœra.* 4) skicka: mittere. *mœn til þings g.*, etc. I. Md. 1: pr; G. 9: 1; R. 1: pr. *g. (sc. gengœrþ) i gen kononge*, II. J. 12. cfr. *Gengœrþ. gipt ok af gurþe gör*, allitt. d. ä. som flyttat från fadrens hus till mannens: (sponsa) quae e paterna domo ad mariti domicilium migravit. II. Add. 12: 2. Cfr. *Brupfœrd.*

Gœrd (gœrþ, giœrd, gyœrþ, giardþ), f. (a *gœra*) 1) i sammans. görande: in compos. factio. Vide *Siunœttings-, Sœttargœrþ.* 2) gerning; förekommer här blott om brott: actio; hic tantum de delictis occurrit. II. Add. 7: 8. not. 74; 11, 25; 10; IV. 14: 11; 19: 2. *firi g.*, för sjelfva gerningen: pro ipsa actione,)(*firi niþings vœrk*, II. Add. 7: 23. *þœn gœrþena giorþe* v. *gör*, den brottslige: auctor criminis. II. Add. 7: 26; III. 68, 83 (ubi pro *gœrþena* perperam est scriptum *gœrþerte*); IV. 19: 1, 2. *hœmna a annan œn þœn ſum g. giorþe*, II. O. 1: 9; Add. 5: pr. not. 45; 7: 11. Cfr. *Gœrning 2, Afgœrþ.* 3) utskyld, gärd: tributum, vectigal. II. K. 53. not. 97; V. 3. Cfr. *A-, Gen-, Skiuta-, Utgœrd.*

Gœrning (giarning, gerneng, gœrnongh; gœrnneg, garnegœ, III. 68.), f. (a *gœra*) 1) görande: factio, confectio. *kirkiu garþ ſtapul œller klokna hus g.*, d. ä. bygning: exstructio, aedificatio. III. 92. 2) gerning, i synnerhet brott: actio, facinus (cfr. *Gœrd* 2.). II. Dr. 40, 41; Add. 2: 14; 7: 8; 11: 13, 14; III. 70, 137; IV. 12, 19: 1,

Digitized by Google

2. -*ginna fulkomelſe*, IV. 12. *högh g.*, svårt brott: grave crimen. III. 134. *viþ færſka g.*, vide *Færſker*. *þæn g. giorþe*, II. K. 22; III. 68, 69. *hæmna a annan man æn þæn g. giorþe*, II. Add. 5: pr. *hvar ſum gör g. a han*, d. ä. dräper, sårar eller gör blodvite: qui eum occidit aut vulnerat. II. Add. 7: 15. *gör han nokra g. a nokrom manni* (vel rectius *nokon man* ut in not.), II. Add. 5: 1. *hvart noka g. gör a þæt malit*, d. ä. hvilken som hämnas: qui ulciscitur. III. 68. *gör (ſven* etc.) *g. . . . a ſama malet*, III. 69. Cfr. *Godgærning*.

Gærſimi, görſimi, f. dyrbarhet: res pretiosa. *iorþ æller -mar*, allitt. II. A. 23, 24.

Gærþa, v. a. (a *garþer 1.*) gärda, bygga gärdsgård: saepire. I. K. 13; J. 9: pr; 17: 3; II. O. 1: 14; J. 21; U. 4. *garþ g.*, I. J. 13: 4; 17: pr, 1; II. J. 39—41; U. 6. *g. um kring (ſik) ſialver*, I. J. 13: 4; 17: 1; II. J. 31, 40. Cfr. *Utgærþa*.

Gærþi (giærþi, giarþi, garþi), n. (a *garþer*) gärde: ager vel pratum consaeptum. I. R. 9: 2; FB. 4; II. R. 22, 23; U. 9, 11; III. 126. Cfr. *Aker-*, *Friþgærþi*.

Gæſta (giæſta, giſta), v. a. gästa: hospitari. *þæn . . . giæſt* (sup.) *haver*, II. Add. 7: 1. *g. mæþ vald*, III. 89. *g. . . . manna hus*, IV. 19: 1. *g. i . . . hus*, ibid. not. 8.

Gæſter, m. gäst, främmande person: hospes.)(*bondi*, I. K. 15: 1; II. K. 32.

Gæta (giæta), v. a. vårda: custodire. II. A. 18.

Gæta (praes. *gæter, giater* v. *giæder*), v. a. afla: procreare. *g. barn viþ konu*, I. A. 5; 8: 3; II. A. 7, 12.

Gæta, v. a. c. gen. erinra sig, omtala: commemorare. *ær hans e giætit at goþo*, han ihågkommes eller omtalas alltid till det bästa: semper honorifice commemoratur. IV. 15: 16.

Gætas, v. dep. c. dat. behaga: placere. *giæts eig . . . frændum at*, behagar det ej slägtingarne, äro de ej nöjde dermed: si id cognatis non placeat, v. cum eorum consensu non fiat. II. A. 6.

Gætſla (giæzla), f. (a *gæta*) vård, förvar: custodia. I. R. 13; II. R. 29.

Göma, v. a. 1) förvara: custodire. II. Dr. 40, 41; Þ. 17, 58. 2) bevara: conservare. II. G. 18; IV. 15: 18. 3) iakttaga: observare. I. Br. 3. *g. at mannum*, II. Forn. 46. *han gömde þerra* (sc. *lagha*), IV. 14: 13.

Göma, f. förvar: custodia. II. R. 29. not. 6. *undir ſinni g. hava*, II. Add. 11: 14. Cfr. *Vangöma*.

Gönum, gönom, praep. c. acc. genom: per. I. VS. 1: 3; FS. 2: 3; 5: 2; II. Forn. 14, 20. Cfr. *Þær*.

Gönum lægher, adj. (a *læggia*) genomstungen: transfixus. I. VS. 1: pr.

Gör, göra, görd, vide *Gæra*.

Görſimi, vide *Gærſimi*.

Gör þiuver, vide *Gorþiuver*.

Götar, m. pl. 1) Göter i allmänhet, Öst- och Vestgötar: Goti, Sveciae meridialis incolae. Cfr. *Svear, Væſtgötar, Öſtgötar*. 2) under benämningen *allir götar* inbegripas här blott Vestergötlands innevånare: *allir götar* hic tantum sunt Vestrogotiae incolae. I. R. 1: pr; II. R. 1. *til þings föra firi alla g.*, d. ä. till aldragötating: ad iudicium commune Vestrogotorum. I. Þ. 5: 2; II. Þ. 33. Cfr. *Egn, Mark, Þing*.

Göz, vide *Goþs*.

Göþa, göda, v. a. göda (jord): stercorare. II. Forn. 38; III. 50.

Digitized by Google

H.

Haft, vide *Hapt*.

Haftiſi (rectius *haftilſi*), n. (a *hæfta*) häktelse, fängsligt förvar: carcer, vincula. III. 70.

Hafva, vide *Hava*.

Halataghl, n. tagel, hästsvans: pilus caudae (equinae). I. R. 9: 3. Cfr. *Hali*, *Taghl*.

Halbani, *Halbend*, vide *Haldbani*, *Haldbænd*.

Hålda (halþa, I. J. 2: pr; 6: 1; III. 117. *halla*, III. 88; IV. 19: 2; 20: 1. imperf. *hælt*, I. Md. 3: pr; CB; Br. 1. *hiolt*, I. CB. not. 44; II. K. 37. pass. *hiǫlts* [*hiolz*], IV. 16: 13.), v. a. c. acc. v. dat. 1) hålla: tenere. *a (barni) h.*, I. K. 1. *h. a vakni ſinu*, I. Md. 12: pr; Add. 11: 19. *h. a hælghadome*, II. Add. 11: 9; 12: 1. *h. i beſsle*, I. CB. *h. bonda mæn uplats*, II. Add. 5: 1. *h. manni undir od ok æg*, I. Md. 3: pr. *inne h.*, behålla i sitt förvar: retinere, secum habere. I. Br. 1. *ater h.*, qvarhålla: detinere. I. Br. 1; II. K. 37. *ſum vid þænna tinda haldas eig ſiri kirkiu vigſl*, som ej tillhållas (att betala) denna tionde för kyrkinvigning: qui non obligantur ad (pendendas) has decimas pro templi consecratione. I. Br. 2. *h. man ledughan*, conciliare alicui immunitatem. V. 2. *þæn lagh mæþ h.*, is, cum quo faciunt, cui favent leges. II. Add. 9: pr. 2) hålla, förrätta: habere, celebrare. *þing h.*, IV. 16: 13. 3) hålla i bet (kreatur): pascere (Moeso-Got. *haldan*, idem). *h. fæ i friþgærþi*, I. FS. 6: 3; II. Forn. 27. *h. a ſinu, ivir ramærki*, III. 117. Cfr. *Ihald*. 4) hålla, iakttaga: servare, observare. *at þætta matti hælder haldas, rættin haldis, at var ſkipan mati ena lund haldas, þer ſkuldu huna h.*, IV. 19: 1, 2, 5. *h. dagh, ſtæmnudagh*, vide *Dagher 3, Stæmnudagher. ſiunætting h.* v. *in h.*, vide *Siunættinger. h. in (ſokn) mæþ þrem* (sc. *ſoknamannum*), III. 92. not. 80. cfr. *Gæra 1.* 5) qvarhålla: retinere. *h. þræl, leghoman, nokkadrumb, grip*, I. A. 22; FB. 11: 1; II. A. 31; Forn. 29; U. 28, 29; Add. 4: 5; IV. 20: 1. *halder þæn hærran hanum*, IV. 19: 1. *halder bonden hans pænningum*, III. 88. Cfr. *Væþ*. 6) underhålla: alere, sustentare. II. Add. 7: 21. *brytia firi (bo) h.*, II. A. 21. Cfr. *Uppe halda*. 7) behandla: tractare. Vide *Mishalda*.

Haldbani (halbani, hall bani, halfbani, halſs bani), m. (a *halda*) dråpares medhjelpare, som vid dråpet hållit den dräpne: homicidii socius, qui, occidendum tenendo, interfectorem adiuvat. I. Md. 3: pr, 3; II. Dr. 8.

Haldbænd (halbend, halfbænd, haldsbend, halſs bænd), f? (a *haldbani*) 1) haldbanes handling eller delaktighet i dråp: crimen illius homicidii socii, qui *haldbani* dicitur. I. Md. 3: 3; II. Dr. 8. 2) med detta ord beteknas äfven den eller de personer, som på sådant sätt äro brottslige: h. v. quoque respicit eum eosve homines, qui ita homicidam adiuverunt. *h. næmna*, nämna den eller dem som äro skyldige till *haldbænd*: eiusmodi socium sociosve homicidii nominare. I. Md. 1: 1; II. Dr. 3.

Halds örar (halz örar, halſs örar), m. pl. (ab Isl. *halld*, custodia) inlagsfä som blifvit emottaget till vårdande under ovilkorlig ansvarighet: res alienae custodiae commissae, eaque lege a depositario acceptae, ut sine ulla exceptione restituantur. I. A. 21: 3; II. A. 30. Stj. quem fere secuti sunt Ver. Locc. et Ih., h. v. a *hals*, collum, deducens, vertit: "den skuld död man är skyldig till kronan för någon sin brott," vel,

Digitized by Google

et loquitur Ih., "mulcta qua vita redimitur." At non dubium est quin h. v. eadem sit ac v. *halzfæ* in Iure Scanico et Selandico Erici R. (III. 33.) occurrens, quam varie intellexerunt Iuris Danici interpretes, etsi nullo modo suspecta est explicatio, quam dedit Andreas Sunonis (*Legg. prov. Scan.* XVI. 7.): "quicunque recipiet ea conditione quaelibet conservanda, ut in eodem quicquid eis contigerit valore reddantur, quae deposita *Holdsfæ* [lege *halzfæ*] lingua patria nominantur" etc.

Halfgarþer, m. gärdsgård emellan tvenne tomter (eller annan gärdsgård), hvaraf grannarne stängde hälften hvardera: saepes inter areas (v. agros), cuius dimidia pars ab utroque vicinorum struebatur. II. J. 21. Cfr. *Halfgærþi*.

Halfgildi, n. (a *giald*) ersättning af halfva värdet: dimidii pretii compensatio. *giælda h.*, I. R. 9: 3. not. 37; II. R. 24; III. 151. *taka h.*, I. R. 9: pr; II. R. 20.

Halfgærþi, m. i. q. *halfgarþer*. I. J. 9: 1; II. J. 21. not. 71.

Halfmark (hafmark, III. 79.), f. half mark: dimidia marca. I. R. 12: 1; II. K. 34, 56; VS. 10; R. 21. Scribitur divisim *half mark*, I. VS. 3: 1; 5; Þ. 18; FS. 3; II. VS. 14; Dr. 19. etc.

Halfmarka land, n. ett stycke åkerjord som utan tvifvel innehöll fyra öresland: ager, qui sine dubio quatuor *öresland* continuit. II. K. 2. Cfr. *Öres land*.

Halfthundræd (hafthundræd), num. ett halft hundrade (50 eller 60): dimidia centuria (quinquaginta v. sexaginta). IV. 16: 12.

Halftninger, vide *Hælfninger*.

Hali, m. svans: cauda. I. LR. not. 7. Cfr. *Halataghl*.

Halmber, m. halm: stramentum. Cfr. *Hylia*.

Halfs bani, Halfs bænd, vide *Haldbani, Haldbænd*.

Halfs örar, vide *Halds örar*.

Halver, adj. half: dimidius. I. K. 18; Md. 2, 3: 2. etc. *half fæmti*, quatuor cum dimidio. I. Md. 1: 4; 3: 2, 3. etc. *halfemto, halfemte*, pro *half femto* v. *femte*, II. Dr. 7, 8. *half fætte*, II. Þ. 3. *hælf* pro *half*, II. Dr. 7. *haf, haft*, vide *Halfmark, Halfthundræd. alt* pro *halft*, I. B. 7. *halft bo*, I. Þl. *halvu minna*, dimidio minus, non tertia pars, ut, Andreae Sunonis paraphrasin Iuris Scanici male intelligens, docet Brinc (Diss. *de vet. Sv. et Got. praecip. instit.* p. 48. not. g.). I. Md. 1: 5; II. Dr. 7; III. 63. *halft þæt æptir ær*, hälften af det som återstår: dimidia pars eorum quae restant. II. Fr. 11. *ætt hans ær half þrælar ok frælsgivar*, hans (den ättleddes) halfva slägt, neml. hans naturliga skyldemän, äro trälar och frigifne, (och endast den andra hälften, neml. ättledarens slägt, i hvilken han blifvit uptagen, består af friborne): dimidia pars eius (qui in familiam alicuius est receptus) generis, nempe naturales eius cognati, sunt servi et liberti, (altera vero pars, nempe ea familia, in quam receptus est, est ingenua). I. Md. 2; II. Dr. 7. Aliter, sed male, Locc. ceterique interpretes haec explicant. *half tylft*, vide *Tylft*.

Hamber, m. skepnad: forma. *i trols ham*, I. R. 5: 5; II. R. 9.

Han, pron. han: ille. Scribitur *an*, I. A. 22; FB. 11: 2; II. K. 63. not. 75. *hæn*, I. R. 5: pr. *æn*, I. Md. 8. *han mæþ epe sinum* etc. den som: is qui.

Digitized by Google

II. Praef. — gen. *hans; þa ær han miſti hans,* då han miste honom: quando eum perdebat. II. Þ. 18. *til hans,* emot honom: contra eum. II. Add. 7: 15. not. 5. cfr. *Gæta.* dat. *hanum,* I. Md. 1: 3; 6; A. 21: pr. etc. acc. *han,* ex. c. *þa ſkal han* (honom: eum) *ſökia,* I. S. 6: 1. *ær han havir,* I. A. 22. *hin han ætledde,* ibid. 23. *han ſkal rum kalla,* I. Þ. 5: pr. *han ſkal arvin hava,* II. K. 73: 1. *þæn ene han griper,* II. Þ. 10. *þæn ſum . . . han vil föþa,* II. J. 5. *þa ſkal han laghmaþer up döma,* II. Add. 13: 1. *hvar han dræper,* III. 111. *ſum han ſtyrdi,* IV. 16: 12. *þæn ſum han far,* IV. 18: 12. *ær han förde,* IV. 20: 3. *ſöken,* contr. pro *ſöke han,* II. Forn. 39. not. 97. — Fem. *hun,* quod vide.

Hand (hant, III. 67, 68. dat. *hændi* v. *handi;* pl. *handær, hanþer,* pro *hænder,* I. Md. 8; III. 67. *hænd,* III. 136.), f. band: manus. I. Md. 8; S. 4: pr; O. 3. etc. *taka i hand manni,* I. J. 2: pr. *fa, fælia, raþa i hand* v. *hænder manni,* vide *Fa 4, Sælia, Raþa. ſætia (umbuþ) i hand manni,* updraga, gifva ombud: mandare. III. 67, 68. *i hænder fa,* emottaga: accipere. III. 67. *i handum hava,* possidere. I. Þ. 3: 1; 8: pr; 9, 10, 12: pr, 2; 13, 17; II. K. 73: 7; II. Þ. 49; III. 97, 112, 136. *i hændi hava,* idem. I. Þ. 12: 1. *handa mællum hava,* idem. II. A. 31. Cfr. *Handamælli. kænna* v. *hitta grip (ſin) i annars mans* v. *i þiufs handum,* I. Þ. 10, 14; II. Þ. ind. 48; cap. 42. *i handum taka (þiufnuþ),* I. R. 11: pr; II. R. 26; Þ. 1, 2, 5, 6, 29, 58; III. 145; IV. 18: 1, 5, 7. *i handi taka,* I. Þ. 4: 1. *af handum* v. *hændi fær,* i. q. *af fær,* ifrån sig: a se. *ſkiuta kono af handum fær,* förskjuta: repudiare uxorem. I. A. 8: 3. *ſværia barn æf h. ſ.,* d. ä. svärja att man ej är far till barnet: iureiurando negare se esse patrem infantis. II. Add. 2: 3; III. 46. *ſökia garþ af hændi* v. *handum fær,* d. ä. fribet från skyldigheten att underhålla gärdsgården: instituta actione petere immunitatem ab officio saepis struendae. I. J. 11, 13: 1; 17: pr, 1. *fara fær iord af handum,* vide *Fara. taka tva (mæn) af þæs hænde* etc. i. q. *af þem,* I. J. 2: pr. *bipin af bæggia handum,* i. q. *af baþum,* II. Þ. 54. *a hænder manni,* i. q. *a man. ſökia a hænder manni (ſirnarorþ),* I. R. 5: 3. *ſva ſum (han ſökte) fyr a* (sc. *hænder fær),* I. J. 13: 1; II. J. 28. *vita, vitna, bæra vitni, vinna, ſværia a hænder manni (banorþ* etc.), I. Md. 1: 2; 3: 1; 8; S. 1; B. 1: pr; R. 8: pr; II. Dr. 3, 8, 19; R. 17—20. *lepa (þiuft) a hand manni,* I. Þ. 16; II. Þ. 51 (ubi pro *a* scriptum est *i*). cfr. *Lepa.* — *Handin hælgha,* ett helgedomsskrin, som troligen till formen liknat en hand: theca sacrarum reliquiarum, quae sine dubio manus forma fuit figurata. IV. 16: 12. — Cfr. *Bak, Saman, Afhænda.*

Hand, ? slag: genus. Cfr. *Aldra-, Nokra-, þriggiahanda.*

Handamælli, adv. i händerna: in manibus. *h. hava,* besitta: possidere. I. A. 22. Cfr. *Hand.*

Handaværki (handværki, hanverki), n. 1) gerning, som verkställes med händerna: actio, quae manibus fit. *af -kum manna,* genom menniskors gerningar eller vållande: hominum contrectatione v. violentia. I. R. 8: 1; II. R. 18. *af hans -kum,* II. U. 22. 2) ett med händer gjordt verk, t. ex. en brunn, en fiskdam: opus manu factum, ex. c. puteus vel piscina. I. R. 9: 1; II. R. 21.

Handlin, n. handkläde: sudarium. II. K. 2.

Handran, n. rån, hvarigenom något med våld tages en annan ur händer-

Digitized by Google

na: rapina, qua aliquid alicui e manibus eripitur. *ræna man handran* v. *-ni*, L. R. 6; II. R. ind. 12; Add. 3: 3.

Handfalder, adj. (a *fælia*) öfverlemnad, anförtrodd: traditus, mandatus. *þæt ær handfalt fa*, det som han får åt sig anförtrodt: quod sibi mandatum accipit, I. A. 17: 1, nisi forte pro *fa* legendum sit *fæ*. Cfr. *Handfalu fæ*.

Handfalu fæ, n. öfverlemnadt eller anförtrodt gods: bona tradita vel mandata. II. A. 22. Cfr. *Handfalder*.

Handværki, vide *Handaværki*.

Hangi, m. (Isl. corpus humanum in patibulo suspensum) hängning: suspendium. H. v. occurrit in formula: *til hugs ok til hanga* (vide *Hug*), nisi forte dicendum sit v. *hanga* ibi esse v. n. hänga: pendere. Cfr. *Hængia*.

Hanni, vide *Hun*.

Hapt, haft, n. band, boja: vinculum. *i þiufs -tum*, d. ä. bunden af tjufven: a fure vinctus. I. Þ. 14; II. Þ. 48.

Har, n. hår: crinis, capillus. I. LR. *i h. taka*, I. K. 12: 1; II. K. 25. Cfr. I. S. 4: 4. not. 12. Cfr. *Lösharaþer*.

Har, vide *Hvar*.

Harder, adj. hård, sträng: durus, rigidus. IV. 12, 16: 16; 19: 4.

Harma, v. a. sörja öfver: dolere. IV. 15: 18.

Harfkip, vide *Hærfkip*.

Haræþ, hared, vide *Hæraþ*.

Hava (hafha, III. 86. *hæwæ*, III. 45. *hæft* pro *haft*, II. Add. 11: 1. imperf. *hafþi* v. *hafdi*, I. A. 21: pr; R. 5: 1; Br. 6. etc.), 1) v. a. hafva: habere. I. K. 6, 7: 3; 12: pr, 1; 15: 3; 18. etc. *i handum* v. *handamælli h.*, vide *Hand, Handamælli*. *h. ok hæfþa*, allitt. II. Add. 11: 1. *biskuper fkal gengærþ h.*, II. K. 73: pr. *böta fva mykit fum þer (sc. frændir) h. vilia*, II. A. 19. *havi fiælver*, behålle (det han tagit från den andre eller hittat): ipse habeto (id quod ab altero cepit vel invenit). II. Forn. 44; U. 14. *þæn inkte hafþe æptir faþur* etc. d. ä. ärfde: hereditate accipiebat. II. K. 72: pr. *h. man kæran*, IV. 12. *þa han havir gupslikama*, d. ä. bär: gestat. III. 133. *h. vilia fin (maþ fæ)*, vide *Vili*. *allan fin ræt up h.*, II. K. 42. 2) hålla: habere, celebrare. *þing h.*, II. Þ. 17; IV. 16: 13. 3) häfda: stuprare. *h. fæ æller hors* etc. II. R. ind. 8, nisi *at* (sup. ab *ægha*) sit addendum. 4) framhafva, föra: adducere, afferre. *h. þiuf til þings*, I. Þ. 3: 1. *grip frammi (framnit) h.*, I. Þ. 9; II. Þ. 41. 5) v. aux. hafva (gjort etc.): supino praepositum hoc verbum indicat praeteritum tempus. *havir af iorþu falt*, si quid de bonis immobilibus vendiderit. I. A. 21: pr. *fæft hava*, spopondisse. I. G. 9: 7. *hava at faþur fin*, rem habuisse cum patre suo. I. R. 5: 5. *þæn i hans garþ gæft haver*, qui in eius domum hospitio se recepit. II. Add. 7: 1.

Haveſka, f. (Isl. *hár*, celsus) höghet: excelsitas. Cfr. *Hiarta haveſka*.

Hel (hell, hæl), adj. 1) hel)(half etc: totus. *en h. hovoploter*, II. K. 60; III. 28. *gialdi helt firi*, ersätte fulla värdet: totum (occisi pecoris) pretium rependito. I. R. 9: pr; II. R. 20. 2) hel, oskadd, i godt stånd: integer, sartus tectus. I. K. 6; R. 10; FS. 5: 3; II. K. 9; Forn. 21. 3) frisk: sanus, vegetus. II. J. 46; III. 108. *h. ok uſiuker*, II. K. 60; III. 28.

Hel, n. vide *Hæl*.

Helagher (hælhir, hælhu, pro *hælghir, hælghu*, IV. 16: 1, 12.), adj. 1) helig: sanctus. I. K. 1; II. K. 1; IV. 14: 2; 16: 1, 6, 12. *hælghir mæn*, de aflidne helgonen: homines mortui, in sanctorum numerum relati. IV. 16: 2, 6. Cfr. *Friþhelagher*. 2) helig)(söcken: festus. III. 111. Cfr. *Allhelagher*.

Digitized by Google

Hem, n. 1) hem, boning: domus. *huſit ok hemet*, allitt. II. Add. 7: 8, 22. Cfr. *Brötar tak, Siunætta tak.* 2) verld: mundus. *ingin man þæſſu hems*, d. ä. i denna verlden: in hoc mundo. IV. 16: 12.

Hem, adv. hem: domum. I. K. 9; G. 6: pr; R. 10. etc. Cfr. *Endaghi, Fara 1, Ganga 1.*

Hema, adv. hemma: domi. I. Md. 1: 3; A. 13: 4; Þ. 5: pr; 6: pr; 15; II. K. 36. etc. *iak födde han h. i huſum ok hæſkæp* etc. formula iuramenti, I. Þ. 17; II. Þ. 52. Cfr. *Aſka.*

Hema föder, adj. 1) hemmafödd: domi natus. *ſværia at þæt var hema föt*, I. Þ. 8: 1; II. Þ. 39. *væria* v. *ſværia at i hans gardi þær var þænni griper h.*, I. Þ. 13; II. Þ. 47. *væria* v. *vitna* v. *vinna ſin i hemaföt*, svärja att kreaturet eller trälen, hvarom tvistas, är hemmafödd: iurare pecus v. servum litigiosum domi esse natum. I. Þ. 10, 12: pr, 1; 17; II. Þ. 44, 47, 52. Cfr. *Fylsvat, Hemföþo eper.* 2) som hemma upfödes eller underhålles: qui domi alitur. *hema föd diur*, II. VS. 14; Dr. 39. Cfr. *Diur.*

Heman, adv. hemifrån: domo. I. A. 12: 1; 13: 4; II. A. 16; Add. 7: 16.

Hemfriþer, m. hemfrid: pax v. securitas, qua quisque in domo sua fruitur. II. O. 1: 14; Add. 5: pr. Cfr. *Hemſokn.*

Hemfylgd, hemfylgh (hemfylghz), f. hemföljd, 1) egentligen hvad af föräldrar gifves åt dotter vid hennes giftermål: proprie bona, quae filiae nubenti a parentibus dantur. I. A. 5; II. A. 7.)(*hemgæf*, I. J. 1; II. J. 1. 2) äfven hvad vid dylikt tillfälle gifves åt son: quoque ea, quae filio uxorem ducenti dantur. I. A. 21: pr; II. A. 30.

Hem fylghia, v. a. följa hem, säges om det som gifves såsom *hemfylgd*: domum sequi; dicitur de bonis, quae filiae vel filio coniugium ineunti a parentibus dantur. *iord latu h.*, gifva jord till hemföljd: fundum eiusmodi dono dare. I. A. 21: 1; II. A. 30.

Hemfærd, f. hemresa: reditus domum. Cfr. *Bort færd.*

Hemföþo eper, m. ed, hvarigenom den, hos hvilken en träl eller ett fäkreatur blifvit klandradt, intygar att trälen eller kreaturet är hemmafödt: iuramentum, quo aliquis adserit servum vel pecus, de quo lis sit mota, domi suae esse natum. II. Add. 2: 4; III. 46, 49. Cfr. *Hema föder, Fylsvat.*

Hemgava, f. i. q. *hemgæf*. II. K. 72: 2. not. 25.

Hemgift, f. i. q. *hemgæf*. II. K. 72: 2. not. 25.

Hem giva, v. a. gifva såsom *hemgæf*: dono *hemgæf* dicto dare. I. A. 21: 2; II. K. 72: 2; A. 30.

Hemgæf, f. hemgift, 1) gods som af föräldrar gifves åt son vid hans giftermål: bona, quae a parentibus filio, uxorem ducenti, dantur.)(*hemfylgd*, I. J. 1; II. J. 1. 2) äfven hvad vid dylikt tillfälle gifves åt dotter: quae filiae nubenti dantur. II. K. 72: 2; Add. 11: 11; IV. 21: 101. Cfr. *Hemgava, Hemgift.*

Hemkynni (hemkinni), n. pl. (Isl. *heimkynni*, a *kynni*, notitia) hemvist: domicilium. *vænda hæl ok nakka at -num, koma apter til -na*, I. A. 12: 1; II. A. 16. *hema at -num*, II. A. 16.

Hemſokn, f. (a *ſökia*) hemgång: securitatis domesticae violatio. *veta* v. *gæra manni h.*, I. Md. 9; II. O. 1: 6; Dr. 20; Add. 7: 4, 6, 8, 28. coll. c. II. Add. 7: 1—3. Cfr. *Hemfriþer.*

Hemula, v. a. hemula, försvara förytrad jord, då den klandras: praedium alienatum defendere, v. eius evi-

Digitized by Google

tionem, mota lite, avertere. III. 101. Cfr. *Uhemol.*

Hemulika (hæmolika), adv. enskildt, särskildt: privatim, seorsum. II. Add. 6: 3; IV. 19: 1.

Herra, vide *Hærra.*

Herþingi, vide *Hirþingi.*

Heta (hæta; imperf. *hæt*, IV. 15: 2.), v. n. heta, kallas: appellari. IV. 15: 1, 9; 19: 1. *h. vaþi, fingin fæſt, aldragöta þing, aker, vitulös iorþ*, etc. I. VS. 2: 1; G. 6: pr; R. 3: 2; J. 11, 18; Þ. 5: pr; FS. 4; Add. 13: 1; III. 127. *h. þengsbani, þiuver, græsſpari, falſari*, etc. I. Md. 4; A. 17: 1; J. 17: 2; II. Praef; K. 7; Dr. 7; A. 10; R. 3; Þ. 13; IV. 2, 15: 2. *hete þrer (marker) ok æru tvar*, vide *Mark.*

Hetta, vide *Hætta.*

Heþer (hedþær) ? *toko marghir h. af varum laghum*, IV. 14: 19. Locc. vertit: "multos calumniatores depulit legibus nostris;" Rabenius vero, suadente, ut videtur, Ih. (cfr. l. c. not. 14.), haec ita interpretanda censet: "legisterium Vestrogoticum a paganismi reliquiis, quae adhuc supererant, purgavit." Harum interpretationum neutra nobis vera videtur, praesertim cum vv. *toko marghir* vertenda videantur: multi capiebant, minime vero: capiebat multos. Quid autem hic significet v. *heþer* (alias heder: honor, IV. 19: pr.), nos ignorare fatemur.

Heþin, adj. 1) hednisk, hedning: paganus. IV. 14: 1. 2) odöpt (om barn): non baptizatus (de infante). III. 132.

Heþna, f. hedendom, äfven den hedniska tiden före Christendomens införande: ethnicismus; quoque remotissima tempora, ante acceptam Christianam fidem. *bæþi i h. ok kriſtnu*, I. J. 15: 1; II. J. 36. *högha byr ok af h. bygder*, allitt. ibid.

Hialp (hiælp), f. hjelp: auxilium. II. Add. 7: 7; IV. 19: 3. *ſökia (man) til -þa*, d. ä. för att få hjelp: ut auxilium petat. II. Add. 7: 2.

Hialpa (hiælpa, imperf. *halp*, sup. *hulpit)*, v. a. c. dat. hjelpa: opem ferre. II. Add. 7: 21; IV. 16: 12. *ſiukum h.*, d. ä. meddela dem den H. Nattvarden eller yttersta smörjelsen: sacram coenam vel supremam unctionem aegrotis impertiri. I. K. 14: 2, 3; II. K. 28. *h. fær*, se expedire, sibi consulere. IV. 19: 1. *h. hö ok korne*, i. e. foenum segetesque colligere. II. K. 52.

Hialæghi, n. (Isl. *hiá*, apud) samlag, köttslig beblandelse: concubitus. IV. 1.

Hiarta, n. hjerta: cor, animus; inde

Hiarta haveſka, f. själsstorhet: magnanimitas. IV. 14: 11.

Higat, vide *Hingat.*

Himiriki, n. himmelrike: coelorum regnum. IV. 12.

Hin (hinn, I. J. 13: pr.), pron. 1) den andre (Germ. *jener*): ille. I. R. 7: pr; J. 13: pr; Þ. 5: 1; 10, 18, 19: 1; FB. 9: pr; II. A. 3, 27; G. 12. etc. *byr hin*, II. J. 36. 2) den (som): is (qui). *h. ær*, I. A. 13: 4; R. 11: 1; J. 20; Þ. 7: pr; 8: 1; 9, 14, 16, 19: pr; FS. 5: 2. etc. *h. ſum*, II. Forn. 30; Add. 11: 6. Haud raro abest part. relat. *ær* v. *ſum*, ex. c. *h.* (den som: is qui) *han ætledde*, I. A. 23. *h. garþ a*, I. R. 9: 2. *h. i handum havir*, I. Þ. 9, 12: pr. *h. ſit havir takſæt*, I. Þ. 17. 3) artic. defin. *h. annar, þridi, þrættandi*, I. K. 2; Md. 14: 3; A. 5; II. A. 16; Þ. 41. *h. ſkyldaſti, ælſti*, etc. I. Md. 1: 4; A. 5; G. 2: pr; LR. not. 16. *hinum ældri*, II. M. 1. *hins dræpna*, II. Dr. 12. etc.

Hindradagher, m. (pro *hin annar dagher*) dagen näst efter giftarqvällen: postridie nuptiarum. II. G. 2; III. 67.

Digitized by Google

(ubi perperam est scriptum *findrædagh* pro *hindrædagh*). Cfr. *Hindradagsgæf, Giftarqvæld.*

Hindradagsgæf, f. morgongåfva, så kallad, emedan eganderätten dertill ej tillföll hustrun förr än de nygifte kommit *bapi a en bulster ok ena bleo;* donum a sponso sponsae datum, ac ita appellatum quia dominium datorum bonorum non transiit ad uxorem antequam coniuges adscendissent torum. I. B. 7; A. 5, 25; G. 4: pr, 1, 2; 9: 2; II. Fr. 11; A. 7, 35; G. 3, 16; III. 67, 100. *gips at hindradags,* pro *gifs at hindradags gæf,* II. G. 2. Cfr. *Morghongæf.*

Hingat (higat, hængat), adv. hit: huc. I. R. 1: pr; II. R. 1; IV. 16: 1, 2.

Hinna, f. hinna: membrana. *ma seia hinnu,* om man kan se hinnan (som betäcker hjernan): si appareat membrana (cerebri, dura mater dicta). I. VS. 1: 1.

Hinnugh, adv. (a *hin vægh*) dit, åt det hållet: illuc, versus illum locum. *h. sum dræpit* (partic.) v. *dræpin var,* åt det stället, der dråpet skedde: versus illum locum, ubi caedes est facta. I. Md. 14: 2; II. Dr. 30.

Hinvægh, hinvagh, praep. c. gen. på andra sidan om: trans. *annar h. kiæglu* v. *kolmarþ,* den andre (boende) på andra sidan om skogen Käglan eller Kolmården: alter trans silvam Käglan v. Kolmården (habitans). I. Þ. 12: 2; II. Þ. 45. inde: *h. kiæglu mæn,* män från andra sidan om Käglan: viri trans silvam Käglan habitantes. II. Þ. ind. 45.

Hion, n. pl. 1) *h. tu* v. *bapi,* fästman och fästeqvinna, eller man och hustru: sponsus et sponsa, seu maritus et uxor. I. A. 16: pr, 2; G. 7; J. 4: 2, 3; II. K. 52; A. 20, 21; G. 14; J. 11; III. 104. 2) tjensthjon, husfolk: servi, aliique homines ad domum pertinentes. I. K. 15: pr; R. 11: pr; Þ. 7: pr; II. K. 30, 43, 66; Dr. 40; R. 26; Þ. 35; Add. 7: 1, 8; III. 87. Cfr. *Legho hion.*

Hionalagh, n. hjonalag, äktenskap: coniugium. II. K. 59; A. 10. *h. binda, byggia, liusa,* II. K. 69. et not. 43. ibid.

Hiorþahug (hiorþæhog), n. (a *hiord,* grex) dråp å annans boskapshjord: caedes alienae gregis. III. 137.

Hirþi, m. herde: pastor. *mæþ hund ok mæþ h.,* allitt. I. FS. 6: 3; II. Forn. 27. Scribitur *hirdth,* II. Forn. 27. not. 91.

Hirþingi (herþingi), m. i. q. *hirþi.* I. R. 9: pr; FB. 10; II. Fr. 15; R. 20; Forn. 23; U. 23, 24; III. 41, 54.

Hitta, v. a. 1) hitta, finna: invenire. I. Þ. 5: 1, 2; 8: pr; 9, 14; FS. 6: 1; II. A. 16, 22; Þ. 34; Forn. 20; Add. 2: 7. etc. *h. koppofund, höka,* I. FB. 7: pr, 2, 3; II. U. 14, 16. *hittas,* pass. finnas, vara till: inveniri, esse. II. A. 6; Add. 8; IV. 14: pr. 2) råka, träffa: offendere, convenire. *hin skyldasta at h.,* I. G. 2: pr; II. G. 2. *hittas (at),* dep. råkas, stöta tillsammans: convenire, concurrere, collimitare. I. J. 9: pr; II. J. 21; Add. 7: 7; IV. 10. *hittis at kirkiugarþer ok toptargarþer,* d. ä. om båda gärdsgårdarne träffa in på samma ställe: si saepes coemiterii et areae in unum locum incidant; nisi forte pro *toptargarþer* legendum sit *topt,* i. e. si coemiterium et area collimitent. I. J. 9: pr; II. J. 21. 3) råka, af en händelse göra något: casu aliquid facere, (contingere). *hittir hin sit at stæþia,* I. Þ. 15; II. Þ. 50.

Hiælp, Hiælpa, vide *Hialp, Hialpa.*

Hof, n. hof, måtta, sedighet: modus, modestia. IV. 14: 14.

Hofdhengi, vide *Höfþingi.*

Digitized by Google

Hoffæ, n. (a *hover*, ungula) kreatur med hofvar: armentum solidis ungulis praeditum. *h. ok hornfæ*, allitt. I. Þ. 19: 2; II. Þ. 56.

Hoffamber, adj. sedig, återhållsam: modestus, temperans. IV. 15: 7.

Hofpa, v. a. (Isl. *höfda*, incipere) *h. epin*, förestafva eden: praeire verba iuramenti. II. Dr. 22; Add. 7: 27; 11: 13—15.

Hog, vide *Hug*.

Holagh, n. (a *ho*, alveus) träverket hvarpå vattenrännan i en qvarn hvilar: sublicium canali molari subiectum. I. M. 2; II. M. 2. Sic quoque h. v. explicant Stj. Locc. et Ih.

Hold, *huld*, n. hull, kött: caro. *nyti h. ok hup*, allitt. d. ä. behålle (egaren) det döda kreaturet: occisi pecoris corpus retineto (dominus). I. R. 9: pr; II. R. 20. *fa ater h. ok hup*, återställe (den som legt) etc.: reddito (conductor locatori) etc. III. 151.

Holder, vide *Hulder*.

Holmber, m. 1) holme: insula. Vide ind. nom. locc. vv. *Danaholmber*, *Putuholmber*. 2) instängd, afskiljd plats: locus inclusus v. separatus; inde

Holms tompt, f. nybygge, anlagdt på byns betesmark; så kalladt för sin enstaka belägenhet, och derför att egaren hade *inga vitu utan garþs*, eller var afstängd från delaktighet i byns egor: area insularis; villa in communi pascuo exstructa ita dicebatur ob insularem situm, et quia dominus illius a communione pagi agrorum erat exclusus. II. J. 32. *holmsköp*, perperam sine dubio, est scriptum I. J. 13: 4. cfr. not. 68. ibid.

Holt, n. liten skog, prov. hult: nemus. Cfr. *Byrfuholt*, aliaque silvarum nomina, IV. 11: 1.

Hor (öre, perperam, III. 121.), n. hor: adulterium. I. G. 5: 1; II. K. 58; III. 94. *enfalt*, *tvæfalt h.*, II. K. 52; III. 121. coll. c. I. Br. 5.

Horbarn, n. barn aflad i hor, och kanhända, i vidsträcktare bemärkelse, oäkta barn i allmänhet: liberi adulterini, ac forsan, sensu latiori, quoque spurii. I. A. 8: pr; II. A. 10, 11.

Horkona, f. qvinna som begått hor: adultera. II. K. 58.

Hornfæ, n. hornkreatur: pecus cornutum. Cfr. *Hoffæ*.

Horo, *huro*, *huru*, adv. 1) huru, på hvad sätt: quomodo. I. R. rubr. not. 1; Þl; II. K. ind. 36, 69; A. ind. 3; cap. 6; IV. 12. 2) huru (länge etc.): quam. *h. længi*, *þikla*, II. K. 1; Add. 11: 3; IV. 12. *h. marghir*, ehuru många: quotcumque. II. Add. 7: 20. Cfr. *E.* Scribitur *hufu*, I. K. 1, quod propius quidem accedit ad Isl. *hverfu* s. *hvesfu*, ideoque antiquior esse forma videri potest; attamen, cum h. v. non nisi hoc unico loco ita scripta inveniatur, id potius lapsu calami factum nobis videtur.

Hors, n. 1) sto, prov. hors: equa. II. R. 8; Þ. 50.)(*hæfter*, I. R. 9: 1; 12: 1; II. R. 21, 23, 28; Forn. 1, 2. not. 73; IV. 6. 2) häst eller sto: equus aut equa.)(*nöt*, I. R. 8; Þ. 19: 2; II. O. 3; R. ind. 8; capp. 17, 18; Þ. 56; Forn. 30. — Cfr. *Hyrfu*, *Örs*, *Stophors*, *Vildi hors*.

Horfak, f. horsak, anklagelse för hor: caussa v. accusatio adulterii. *giva kono finni h.*, II. G. 6; Add. 4: 5.

Hortugha, vide *Hortuta*.

Hortuta, f. horkona: adultera, moecha. I. R. 5: 5. Incertum est, an pro *hortutu* legendum sit *hortucu*, ita saltem legisse videtur scriptor cod. B. cum ille habeat *hortughu*, II. R. 9. Origo vocis latet; nobis tamen verisimile videtur *tuta* v. *tyta* olim significasse feminam, unde *vargtytta*, lupa,

Digitized by Google

atque apud Dalekarlos, *tytta*, vetula (secundum Ver. avia, secundum Ih. in *Dial. Lex.*, amita, matertera, vel senex ancilla).

Hoſt, Hoſtþing, vide *Höſt, Höſtþing*.

Hovoþ, hovod, n. hufvud: caput. I. K. 10: pr, 1, 2; Md. 12: 2; VS. 1: 1; FB. 10: 1; II. Dr. 38; Add. 7: 4. *höfþi*, dat. I. S. 4: 3, 5; O. 6. *ſtanda a halſi ok a höfþi ok hæria man*, allitt. I. O. 10.

Hovoþlin, n. presterlig hufvudbonad af linne: infula linea. II. K. 2.

Hovoþloter (huvudloter), m. hufvudlott, en af de lotter, hvari ett arf först delas: portio hereditatis principalis. II. K. 60; Add. 11: pr, 1; III. 28, 142. Cfr. gloss. Lat. v. *Capitalis pars*.

Hovoþs maþer (hufuzmaþer), m. hufvudman: princeps; 1) i brott eller ansvarighet: in reatu. *ær* v. *vari hvar h. ſiri ſik*, II. O. 1: 6; Forn. 34; Add. 3: 2. Cfr. *Forman.* 2) i edgång: in iureiurando.)(*iſtaþa man*, II. Add. 13: 2; III. 76. Scribitur *höüitſſman*, IV. 21: 34. not. 49.

Hovoþſynd, f. synd, för hvilken skulle undergås uppenbar skrift: peccatum, quod publica poenitentia lui oportuit. I. K. 4; II. K. 6, 72: pr. coll. c. IV. 21: 99, 106.

Hovoþ tekn (hoffod tekn), n. pl. synes betyda målade bilder, som funnos i Mariæ kyrka i Skara: ad verbum, insignia principalia; pictae quaedam, ut videtur, imagines, in templo Mariae Scarensi. IV. 16: 12. Locc. vertit "primarium velum"; Ih. (*Gloss.* v. *let*) "primariae imagines".

Hovoþtiunda (hovod tinda), v. n. gifva hufvudtionde: pendere decimas capitales. I. K. 3; Br. 2. Cfr. *Hovoþtiundi*.

Hovoþtiundi (hovothtinda pro *hövothtiunda)*, m. hufvudtionde, tionde af lösegendom: decimae bonorum mobilium, decima capitalis (cfr. gloss. Lat. h. v.). I. K. 4; Br. 2; II. K. 2, 5, 6, 72; III. 22, 99.

Hvadan (hvadæn), adv. hvadan: unde. *h. af*, idem. IV. 14: 11.

Hvar (hva, II. K. ind. 37, 38; cap. 23, 52; III. 2. etc. *hvær, hver*, I. Br. 5; II. Praef.*)*, pron. hvar, hvarje: quisque. I. Md. 1: 5; 5: 6; J. 17: 3. etc. n. *hvart*, I. A. 18: 1; II. K. 72: 2, 5. *hvært*, I. Þl; III. 68. dat. m. *hvarium*, I. Md. 3: pr; J. 14. etc. *hvarum*, III. 76, 91. f. *hvarri*, I. J. 2: 2; 15: 1. n. *hvariu*, IV. 15: 6. *hvarþiu*, III. 128. acc. m. *hvarn*, II. Þ. 8. *hværn*, I. Md. 1: 3. *hvan*, I. R. 5: pr, 2. *hvænn*, I. Md. 1: 2. *han*, I. K. 13. *hvar*, II. K. 26. f. *hvaria*, I. K. 15: pr; FB. 2. *hværia*, I. Md. 1: 2. *hværriæ*, I. A. 8: 1. n. *hvart*, I. K. 15: pr; R. 8: pr. n. pl. acc. *hvær*, IV. 20: 4. Pro *hvat*, I. K. 8: 1. legendum videtur *hvart*. — *h. þerra*, I. Md. 14: 1; G. 9: 1; J. 12: pr; II. Dr. 7. etc. *ærvi þerra ſiſkini hvart annat*, pro: *hvart þerra ſiſkini ærvi annat*, II. Add. 11: 14. *balka, hiona h.*, I. K. 13, 15: pr; II. U. 5. *hvart þætta*, II. Forn. 33. *hvart*, hvardera: uterque. I. A. 18: 1. *hvar þridi*, I. FB. 2. *hvær ſiarþa ar*, IV. 20: 4. *þy at hvaro*, vide *þy*. *utan hvan pænning*, utan all betalning: nulla pecunia (mercede) accepta. IV. 16: 12. *h.* (hvar och en: unusquisque) *þaghar hovoþtiunda gör*, II. K. 72: 5. *hvar)(annar*, vide *Annar* 1. *h. ſum*, hvilken, eho som: quicumque. I. Br. 3—5; II. K. 52, 53, 65, 70; R. 16; Þ. 2, 7. etc. *hvær*, omissa part. rel. *ſum*, idem. *h. halder*, I. FB. 11: 1. *h. inne vil ligia*, II. K. 23. *h. ſkipta brot gör*, ibid. 52. *h. þem huvir* etc. II. Forn. 45. *h. han* (eum) *dræper*, III. 111.

Digitized by Google

etc. *hvært noka gærning gör*, III. 68. *e h.*, vide *E.*

Hvar (har, I. R. 5: pr.*)*, pron. hvilken: quis. I. R. 5: 2; II. R. 6, 8. dat. m. *hvem*, IV. 19: 3. *hven*, male, II. R. 30; J. 46. acc. m. *hvarn*, I. R. 2. *hven*, II. R. 2. n. *hvat*, II. K. ind. 30, 31, 55. *vet eig h.* (hvem som) *drap*, I. R. 8: 1. *hvat hælder ær*, d. ä. i hvilketdera fallet som hälst: in utrocumque casu. II. Add. 11: 6. *hvat hælder ... æller*, vide *Hvat. hvat mal þæt ær*, II. Add. 13: 1. *a hvat dögre*, I. A. 13: 4. *e hvat dagh þæt ær*, II. Forn. 29. *hvat epom, mal, tima ars þæt hælſt ær*, II. Add. 13: pr; IV. 4; V. 2.

Hvar, adv. hvar: ubi. *e h.*, vide *E. h. ligger*, ubicumque iaceat. II. J. 19.

Hvardagher, m. hvardag: dies profestus; inde

Hvardags klæþi (hvarþax clæþi), n. pl. hvardagskläder: vestis quotidiana. I. G. 5: 1; II. G. 6.

Hvarghi, hvarghin (hvarhin; n. *hvarghit*, dat. *hvarghum*, acc. n. *hvarti)*, pron. ingendera, prov. horgen: neuter, nullus. I. J. 9: 1; II. A. 20; Þ. 2. *h. þerra*, I. A. 13; J. 16: pr; II. A. 16; J. 21, 37; Add. 6: 2. *hvarti þæt*, vide *þæn.* Cfr. *Ala, Hvarti.*

Hvarghi, hvarghin (hvarhhin, hvarhin), adv. 1) ingenstädes: nusquam. I. VS. 1: 4; Þ. 8: 1; 14, 17; II. Þ. 39, 49, 52. 2) ingalunda, på intet sätt: nullo modo, neutiquam. I. Þ. 4: 1; 5: 1; II. Þ. 29, 30.

*Hvarin (*rectius *hvarein* v. *hvaren)*, pron. hvar och en: quisque. I. A. 2: 1; II. A. 2.

Hvarti, (hværtti, I. R. 13. *hvatti*, II. U. 8.*)*, conj. (proprie n. a pron. *hvarghin;* ex. c. *far h. firi eig lagh ok eig fæ*, I. LR. not. 3.) hvarken: neque. *hvarti . . . æller*, I. Md. 6; B. 5; Þ. 7: pr; FB. 3; II. K. 53; Add. 6: pr; III. 83; IV. 16: 12. etc. *h . . . ok eig*, II. Add. 7: 6; IV. 19: 1. Vocabulis allitterationis caussa connexis h. v. in propositione negativa (pariter ac *baþi* in affirmativa) nonnumquam otiosa praeponitur; ex. c. *h. ſpik æller ſper*, I. VS. 4. *h. ſtaf æller ſtol*, IV. 16: 9.

Hvartvægia (hvartigia), pron. hvardera (af två): uterque. *h. byr*, II. J. 37.

Hvas, adj. hvass, skarp: acer, asper. *h. geſt*, I. LR.

Hvat (hvæt, I. R. 9: pr.*)*, conj. (proprie n. a pron. *hvar;* ex. c. *hvat þem ſkil [hælder] hæl æller hugher*, hvilketdera som [hälst] åtskiljer dem etc.: utrumcumque eos separet etc. I. B. 4; G. 5: 1. etc.) ehvad, antingen: sive, utrum. *hvat . . . æller*, I. A. 18: 1; J. 3: 1; II. K. 60; Add. 10. etc. *hvat hælder . . . æller*, I. S. 1; A. 5; R. 9: pr; J. 3: 3; M. 2; Br. 3. etc.

Hvemleder, hvem leþer, vocabulum nobis incognitae significationis, occurrens in formula, vel, ut videtur, proverbio: *gæri hvemleder ſik vreþan*, I. FB. 11: 2; II. U. 29.

Hug (ug, hog), n. hugg, huggning: caedes, caesio. II. Forn. ind. 12, 14. *lagha hug*, rättighet att hugga träd i bys allmänning: ius caedendi arbores in communi pagi silva. II. J. 19; Forn. ind. 13. not. 25 (nisi pro *hug* ibi legendum sit *lot*). *döma til hugs ok til hanga*, allitt. döma att halshuggas och att hängas, d. ä. till döden: ad obtruncationem vel suspendium damnare. I. Md. 8; Þ. 3: pr; II. Þ. 24. Varia poenarum genera in furto puniendo ll. citt. esse allata, recte observat Locc., qui tamen verba: *til hogs* minus recte ver-

Digitized by Google

H.

Haft, vide *Hapt*.

Haftiſi (rectius *haftilſi*), n. (a *hæfta*) häktelse, fängsligt förvar: carcer, vincula. III. 70.

Hafva, vide *Hava*.

Halataghl, n. tagel, hästsvans: pilus caudae (equinae). I. R. 9: 3. Cfr. *Hali*, *Taghl*.

Halbani, *Halbend*, vide *Haldbani*, *Haldbænd*.

Hålda (*halþa*, I. J. 2: pr; 6: 1; III. 117. *halla*, III. 88; IV. 19: 2; 20: 1. imperf. *hælt*, I. Md. 3: pr; CB; Br. 1. *hiolt*, I. CB. not. 44; II. K. 37. pass. *hiqlts* [*hiolz*], IV. 16: 13.), v. a. c. acc. v. dat. 1) hålla: tenere. *a (barni) h.*, I. K. 1. *h. a vakni ſinu*, I. Md. 12: pr; Add. 11: 19. *h. a hælghadome*, II. Add. 11: 9; 12: 1. *h. i beſsle*, I. CB. *h. bonda mæn uplats*, II. Add. 5: 1. *h. manni undir od ok æg*, I. Md. 3: pr. *inne h.*, behålla i sitt förvar: retinere, secum habere. I. Br. 1. *ater h.*, qvarhålla: detinere. I. Br. 1; II. K. 37. *ſum vid þænna tinda haldas eig ſiri kirkiu vigſl*, som ej tillhållas (att betala) denna tionde för kyrkinvigning: qui non obligantur ad (pendendas) has decimas pro templi consecratione. I. Br. 2. *h. man ledughan*, conciliare alicui immunitatem. V. 2. *þæn lagh mæþ h.*, is, cum quo faciunt, cui favent leges. II. Add. 9: pr. 2) hålla, förrätta: habere, celebrare. *þing h.*, IV. 16: 13. 3) hålla i bet (kreatur): pascere (Moeso-Got. *haldan*, idem). *h. fæ i friþgærþi*, I. FS. 6: 3; II. Forn. 27. *h. a ſinu, ivir ramærki*, III. 117. Cfr. *Ihald*. 4) hålla, iakttaga: servare, observare. *at þætta matti hælder haldas, rættin haldis, at var ſkipan mati ena lund haldas, þer ſkuldu hana h.*, IV. 19: 1, 2, 5. *h. dagh, ſtæmnudagh*, vide *Dagher 3, Stæmnudagher. ſiunætting h.* v. *in h.*, vide *Siunættinger. h. in (ſokn) mæþ þrem* (sc. *ſoknamannum*), III. 92. not. 80. cfr. *Gæra 1.* 5) qvarhålla: retinere. *h. þræl, leghoman, nokkadrumb, grip*, I. A. 22; FB. 11: 1; II. A. 31; Forn. 29; U. 28, 29; Add. 4: 5; IV. 20: 1. *halder þæn hærran hanum*, IV. 19: 1. *halder bonden hans pænningum*, III. 88. Cfr. *Væþ*. 6) underhålla: alere, sustentare. II. Add. 7: 21. *brytia firi (bo) h.*, II. A. 21. Cfr. *Uppe halda*. 7) behandla: tractare. Vide *Mishalda*.

Haldbani (*halbani, hall bani, halfbani, halſs bani*), m. (a *halda*) dråpares medhjelpare, som vid dråpet hållit den dräpne: homicidii socius, qui, occidendum tenendo, interfectorem adiuvat. I. Md. 3: pr, 3; II. Dr. 8.

Haldbænd (*halbend, halfbænd, haldsbend, halſs bænd*), f? (a *haldbani*) 1) haldbanes handling eller delaktighet i dråp: crimen illius homicidii socii, qui *haldbani* dicitur. I. Md. 3: 3; II. Dr. 8. 2) med detta ord beteknas äfven den eller de personer, som på sådant sätt äro brottslige: h. v. quoque respicit eum eosve homines, qui ita homicidam adiuverunt. *h. næmna*, nämna den eller dem som äro skyldige till *haldbænd*: eiusmodi socium sociosve homicidii nominare. I. Md. 1: 1; II. Dr. 3.

Halds örar (*halz örar, halſs örar*), m. pl. (ab Isl. *hallð*, custodia) inlagsfä som blifvit emottaget till vårdande under ovilkorlig ansvarighet: res alienae custodiae commissae, eaque lege a depositario acceptae, ut sine ulla exceptione restituantur. I. A. 21: 3; II. A. 30. Stj. quem fere secuti sunt Ver. Locc. et Ih., h. v. a *hals*, collum, deducens, vertit: "den skuld död man är skyldig till kronan för någon sin brott," vel,

Digitized by Google

et loquitur Ih., "mulcta qua vita redimitur." At non dubium est quin h. v. eadem sit ac v. *halzfæ* in Iure Scanico et Selandico Erici R. (III. 33.) occurrens, quam varie intellexerunt Iuris Danici interpretes, etsi nullo modo suspecta est explicatio, quam dedit Andreas Sunonis (*Legg. prov. Scan.* XVI. 7.): "quicunque recipiet ea conditione quaelibet conservanda, ut in eodem quicquid eis contigerit valore reddantur, quae deposita *Holdsfæ* [lege *halzfæ*] lingua patria nominantur" etc.

Halfgarþer, m. gärdsgård emellan tvenne tomter (eller annan gärdsgård), hvaraf grannarne stängde hälften hvardera: saepes inter areas (v. agros), cuius dimidia pars ab utroque vicinorum struebatur. II. J. 21. Cfr. *Halfgærþi*.

Halfgildi, n. (a *giald*) ersättning af halfva värdet: dimidii pretii compensatio. *giælda h.*, I. R. 9: 3. not. 37; II. R. 24; III. 151. *taka h.*, I. R. 9: pr; II. R. 20.

Halfgærþi, m. i. q. *halfgarþer*. I. J. 9: 1; II. J. 21. not. 71.

Halfmark (hafmark, III. 79.), f. half mark: dimidia marca. I. R. 12: 1; II. K. 34, 56; VS. 10; R. 21. Scribitur divisim *half mark*, I. VS. 3: 1; 5; Þ. 18; FS. 3; II. VS. 14; Dr. 19. etc.

Halfmarka land, n. ett stycke åkerjord som utan tvifvel innehöll fyra öresland: ager, qui sine dubio quatuor *öresland* continuit. II. K. 2. Cfr. *Öres land*.

Halfthundræd (hafthundræd), num. ett halft hundrade (50 eller 60): dimidia centuria (quinquaginta v. sexaginta). IV. 16: 12.

Halftninger, vide *Hælfninger*.

Hali, m. svans: cauda. I. LR. not. 7. Cfr. *Halataghl*.

Halmber, m. halm: stramentum. Cfr. *Hylia*.

Halfs bani, Halfs bænd, vide *Haldbani, Haldbænd*.

Halfs örar, vide *Halds örar*.

Halver, adj. half: dimidius. I. K. 18; Md. 2, 3: 2. etc. *half fæmti*, quatuor cum dimidio. I. Md. 1: 4; 3: 2, 3. etc. *halfemto, halfemte*, pro *half femto* v. *femte*, II. Dr. 7, 8. *half fætte*, II. Þ. 3. *hælf* pro *half*, II. Dr. 7. *haf, haft*, vide *Halfmark, Halfthundræd. alt* pro *halft*, I. B. 7. *halft bo*, I. Þl. *halvu minna*, dimidio minus, non tertia pars, ut, Andreae Sunonis paraphrasin Iuris Scanici male intelligens, docet Bring (Diss. *de vet. Sv. et Got. praecip. instit.* p. 48. not. g.). I. Md. 1: 5; II. Dr. 7; III. 63. *halft þæt æptir ær*, hälften af det som återstår: dimidia pars eorum quae restant. II. Fr. 11. *ætt hans ær half þrælar ok frælsgivar*, hans (den ättleddes) halfva slägt, neml. hans naturliga skyldemän, äro trälar och frigifne, (och endast den andra hälften, neml. ättledarens slägt, i hvilken han blifvit uptagen, består af friborne): dimidia pars eius (qui in familiam alicuius est receptus) generis, nempe naturales eius cognati, sunt servi et liberti, (altera vero pars, nempe ea familia, in quam receptus est, est ingenua). I. Md. 2; II. Dr. 7. Aliter, sed male, Locc. ceterique interpretes haec explicant. *half tylft*, vide *Tylft*.

Hamber, m. skepnad: forma. *i trols ham*, I. R. 5: 5; II. R. 9.

Han, pron. han: ille. Scribitur *an*, I. A. 22; FB. 11: 2; II. K. 63. not. 75. *hæn*, I. R. 5: pr. *æn*, I. Md. 8. *han mæþ epe sinum* etc. den som: is qui.

Digitized by Google

tit: "ad amputationem membrorum." Stj. vertit: "till hank och hängia: ad hamum sive uncum, et suspendium." *hun a eig h. ok eig hanga,* I. Þ. 5: 2. Cfr. *Hugga 5, Hiorþa-, Skoghar-, Storþa-, Vaþahug.*

Hugga (guggæ, I. FB. 5. *hogger* pro *hugger,* I. O. 6; III. 87. *heoger,* III. 137.*)*, v. a. 1) hugga: (securi, gladio etc.) caedere. *h. hand* etc. *af manni,* I. S. 4: pr, 1—4, 7; IV. 19: 2. *h. af föter* etc. *(af manni),* I. O. 6; II. Add. 7: 17. *varþa huggin i hovoþ,* I. VS. 1: 1. *h. up hus mans,* d. ä. bryta up: effringere. I. R. 4: 1. *h. up skogh tiældra mællum,* II. Forn. 11; Add. 3: 6. cfr. *Tiældra. niþer h. (bu mans, fæ, nöt, ek),* I. O. 9; FB. 5, 7: 2; III. 137. *hugga,* absol., hugga träd i skogen: ligna in silva caedere. II. J. 19; Forn. 7, 10. etc. 2) hugga ned, fälla (träd): caedere (arbores). *h. ek, undirviþu,* I. FS. 2: pr; II. Forn. 8, 9. 3) tillhugga: materiam ligneam securi formare. *h. æxul, andurstang,* I. FS. 2: 3; II. Forn. 14. 4) sönderhugga: ictibus conscindere. *h. klæþe æller vapn annars,* II. Add. 7: 13. 5) halshugga: obtruncare. *kona ær eig huggande ok eig hængiande,* II. Þ. 33. cfr. *Hug.* 6) hugga fullsår: plenum vulnus infligere.)(*sla,* II. Dr. 41; Add. 7: 5, 7; III. 79, 87, 89.)(*dræpa,* IV. 19: 2. Cfr. *Bloþ, Bloþviti, Fulsæri, Sar.* 7) slå: ferire. *til h. mæþ hvasst gesl,* I. LR. 8) bitas (om fargalt): mordere (de verre). I. Md. 15: 4; II. Dr. 39.

Hugher, hughi, m. håg, sinne: animus. Cfr. *Hæl, Reddughi.*

Hugstor (huxstor), adj. högsint, högmodig: superbus, elatus. IV. 15: 10.

Hvi, adv. hvi, hvarföre: cur. I. Þ. 6: pr; II. Praef; IV. 12.

Hvilas, v. dep. hvila sig: requiescere. IV. 15: 12; 16: 1.

Hvilikin (hvilkin, hulkin, holgkin, hwlgin), pron. (ab obsol. *hvi,* Moeso-Got. *hve,* cui, et *liker,* similis) 1) hurudan: qualis. I. G. 8: 1; II. G. 15. 2) hvilken: quis. IV. 12. 3) hvilken som hälst: quicumque. I. Br. 2, 3; II. K. 48, 49, 52, 58; Dr. 41; Forn. 7, 50; Add. 3: 1; III. 81, 111, 114; IV. 4. — Cfr. *Hulkalund.*

Hvin, m. snattare: furunculus. II. Þ. 13, 14.

Hvinska (hvinzka), f. snatteri: furtum minus. II. Þ. 3, 10, 13; Add. 2: 12; III. 116; IV. 18: 11.

Hvinsku þiuver (hwinku kiuuer), m. i. q. *hvin.* III. 115, 116.

Hvit, n. (a *hviter,* albus) mjölkmat, smör: lacticinia, butyrum. II. K. 56; III. 24. coll. c. IV. 21: 38.

Huld, vide *Hold.*

Hulder, holder, adj. huld: propitius. *biþi sva sær guþ h.,* I. R. 8: pr; 9: pr; IV. 18: 2, 13. Cfr. *Hylla, Vat, Vatter.*

Hulder, part. pass. a *hylia,* q. vide.

Hulkalund, adv. på hvad sätt (som hälst): quo (cumque) modo. III. 112. Cfr. *Lund.*

Hulkin, vide *Hvilikin.*

Hun, hon, pron. hon: illa. I. K. 10: 3, 4; A. 4: pr. etc. gen. *hænnar, hænnær, hennær,* I. A. 8: 2; 15; II. A. 7; J. 6. etc. *hænær,* I. A. 5. *hennæ,* II. A. 6, 19. etc. dat. *hænni,* I. B. 4; A. 8: 3. etc. *hanni,* I. G. 6: pr, 3; 7; III. 106. *hænnæ,* I. B. 4. *hænnir,* II. Dr. 11. *hæne,* I. G. 3. acc. *hana,* I. K. 6; B. 4; A. 8: 3; 15. etc. *hona,* V. 2. *gördþenæ* pro *gördþe hanæ,* II. Add. 7: 11. not. 90.

Hunder, m. hund: canis. I. Md. 15: 4; VS. 5; II. R. 20. Cfr. *Hirþi, Græs.*

Hundræd, num. hundrade: centum. IV. 16: 12. *tu h.,* I. Br. 6. not. 63; IV. 19: 5. *hundræþæ,* gen. pl., II. A. 28. Cfr. *Halfhundræd.*

Digitized by Google

Hus, n. hus: domus. I. A. 13: pr; J. 10: 1; 11; Þ. 5: pr, 1; II. Praef; K. 2; O. 1: 14. etc. *h. ok hem*, allitt. vide *Hem. h. ok hæſkaper*, allitt. vide *Hæſkaper. or huſum taka (þiufnaþ)*, II. Add. 7: 19. Cfr. *Dragha, Inviſtar-, Nöt-, Qværna-, Ut-, Utviſtarhus.*

Huſa, v. a. bygga hus: aedificia exstruere. I. J. 13: 2, 3; II. J. 29, 30. Cfr. *Hyſa.*

Huſalös, adj. obebygd, utan hus: aedium vacuus. *h. tompt*, II. Forn. 36; III. 45.

Husbonde, m. husbonde: dominus. 1))(*landboe, bryti*, II. K. 17; V. 2. 2))(*leghoman æller trogivin man*, II. Add. 7: 31.

Husfrugha, husfruha, husfrua, husfru, f. husmoder, bondes hustru: materfamilias. II. O. 1: 13; A. 16; Add. 7: 20, 24; III. 146; IV. 2, 18: 9.)(*bonde*, I. Br. 2. not. 32; II. K. 54; A. 25; Þ. 9, 11, 12, 33, 34; III. 21, 56, 100; IV. 18: 10, 13. Cfr. *Husprea.*

Huskona, f. 1) trälinna: serva. I. G. 5: pr; LR; II. G. 4; U. 29; IV. 20: 2. 2) träls hustru: uxor servi, contubernalis. I. G. 4: 3; II. G. 3.

Huſl (huls), n. (Isl. et Anglo-Sax. item; Moeso-Got. *hunſl*, sacrificium) den heliga Nattvarden: sacra coena. I. K. 14: pr, 1; II. K. 27, 28. *h. taka*, I. K. 15: pr. *viþ -li taka*, I. A. 13: pr; II. A. 16.

Huſla, v. a. meddela den heliga Nattvarden: sacram coenam impertire. I. K. 14: pr; 15: 1; FB. 4: 1; II. K. 27, 32; U. 11.

Huſlgipt, f. skriftpenningar: pecunia sacerdotibus data pro sacra coena impertienda. IV. 21: 93.

Husprea (hosprea), f. (Isl. *húſsfreya*) i. q. *husfrugha*. I. A. 12: 1; 18: pr; Þ. 5: 2.

Huxa, v. a. (a *hugher*) begrunda, uptänka: meditari, excogitare. IV. 14: 1, 17; 19: pr.

Huxan, f. eftertanke, begrundande: meditatio. IV. 12.

Huþ, f. hud: cutis, pellis. *miſta h.*, blifva hudstruken: flagellari. II. Þ. 13, 14, 33. Cfr. *Hold.*

Huþſtryka (hudſtrika, huſtryka), v. a. hudstryka: virgis caedere. I. LR; II. Fr. 15; Þ. 17, 58; U. 29; III. 54; IV. 20: 2, 3.

Hvælper, m. hvalp: catulus. Cfr. *Bykkiulhvælper.*

Hyggia, f. sinne: animus. IV. 14: 11.

Hyggia, v. a. tänka: cogitare. *h. at*, besinna: reputare. IV. 12.

Hylia, v. a. hölja, betäcka: tegere. *hult halmi*, betäckt med halm: stramento tectum. I. Þ. 5: 1. *hul* pro *hult*, II. Þ. 30.

Hylla, v. a. (a *hulder*) göra huld: propitium reddere. *guþ hylla at ſær ok at* (vel forte *eig* legendum) *græmia*, göra Gud (eller bedja Gud vara) sig huld, eller vred (om man svär falskt): Deum sibi propitium vel (falsa iuranti) iratum precari. I. Md. 1: 2. Haec respiciunt iurisiurandi formulam: *ſva ſe mær guþ hulder ok vattum minum.*

Hyrna, f. hörn: angulus. Cfr. *Hyrnuſtokker, Stokhyrna*, et ind. nom. locc. v. *Þrøhyrna.*

Hyrnuſtokker, m. hörnstock, hörn af ett hus: trabs in angulo domus, parietes connectendi caussa, posita. I. Md. 9; II. Dr. 20. Cfr. *Stokhyrna.*

Hyrſa, f. sto: equa. I. Þ. 15. Cfr. *Hors.*

Hyſa, v. a. 1) i. q. *huſa*. II. J. ind. not. 4: VII, VIII; cap. 29. not. 94; 30. not. 3. 2) hysa, härbärgera: domo recipere. IV. 20: 1.

Digitized by Google

Hædhan (hædhæn), adv. hädan: hinc. IV. 16: 9.

Hæfta, vide *Hæpta*.

Hæfþ, hæfd, f. (a *hava*) 1) bruk: usus. *at nytræ h. landſins for ældri*, IV. 14: 17, efter landets nyttiga bruk i forntiden: "iuxta utilem observantiam s. consuetudinem regionis suae ab antiquo," ut huius obscuri loci sensum recte, ni fallimur, exprimit WILDE (*Sueciae Hist. Pragm.* p. 307.), quem secutus est Ih. Locc. vero ita: "easque senio absterso in usum revocavit." BURMAN (*om Province Lagarnes ålder* etc. *Vitterh. Hist. och Antiq. Acad. Handl.* 6. B. p. 226.) vertit: "för att uplifva sitt fäderneslands föråldrade lagar." 2) häfd, eganderättens förvärfvande genom besittning: usucapio. *lagha h.*, II. Add. 11: 7.

Hæfþa, v. a. 1) häfda, besitta och bruka (jord): possidere et colere (fundum). III. 112. *hæft (pro haft) ok hæfþat*, allitt. II. Add. 11: 1. 2) häfda, lägra: stuprare. II. Add. 12: pr; III. 103.

Hægha, v. a. (forte a *hag*, saepes; cfr. *Hægna*. Germ. *hegen*) vårda: curare, tueri. Cfr. *Mishægha*.

Hægna (hagnæ), v. a. (a *hag*, saepes) 1) inhägna, omgifva med gärdsgård: saepire. I. J. 17: 2; II. J. 41. 2) skydda, förvara: tueri. *friþ ſin h.*, I. B. 1: pr. *þa havir hun arf hægnat*, d. ä. förvarat arfvet (åt barnet): hereditatem (infanti) servavit. I. A. 4: pr. Pro *hægnat* scriptum est *egnat*, II. A. 4. quod forte verti posset: tillegnat: appropriavit.

Hæl (heel), n. död: mors. *hvat þem ſkil h. æller hugher*, ehvad döden eller äktenskapsskilnad uplöser äktenskapet: sive morte sive divortio separentur (coniuges). I. B. 4; G. 5: 1; II. Fr. 8; G. 6. *ſkil þem at h. æller hughi*, idem. II. J. 9. Aliter, sed perperam, haec explicat Stj. quem secuti sunt Locc. Ver. et Ih. Cfr. tamen Locc. *Lex. Iuris* v. *hugde*. *ſla i hæl*, slå i hjäl: occidere. IV. 15: 10. not. 39; 16. not. 64.

Hæl, m. häl: calx. Cfr. *Hemkynni*.

Hæl, adj. vide *Hel*.

Hælda, f. (forte a *halda*) hälla, hilla, något som bindes vid kreaturens ben, för att hindra dem att flöja: compes, qua a saliendo cohibentur pecora. I. FS. 6: 4; II. Forn. 29.

Hælda, v. a. hälla, hilla, sätta *hælda* på kreatur: compede vincire pecudem. II. Forn. ind. 27. not. 39, ubi tamen pro *helder* sine dubio legendum est *halder*.

Hælder (halldær, I. LR. *hælþer*, I. B. 4. *hældr*, I. S. 1. *hællær, heller*, II. Add. 7: 11; IV. 19: 4. etc. *æller*, II. G. 6. *hældæ*, I. M. 2.), adv. comp. häldre: potius. *vil han h. böter taka æn* etc. I. S. 6: 1. *hvat bonden vil h.*, II. K. 39. *biþi* v. *fa aldrigh h. ræt æn* etc. I. LR; II. Ü. 29. *h. hupſtrukin huskona*, IV. 20: 2. *eig h. þa þingas æn* etc. IV. 19: 4. *at þætta matti h. haldas*, IV. 19: 1. *hvat h. ær*, vide *Hvar. hvat h. (... æller)*, ehvad, antingen: sive, utrum; vide *Hvat. þy h.*, derför, af den orsaken: eam ob caussam, ideo. I. K. 21; J. 5; II. K. 46; Add. 11: 15. *þy at h.*, idem. II. Praef; J. 13. — *Hælſt (hælz*, III. 74. *hæſtz*, II. Add. 13: pr.), superl. hälst: potissimum. *hvar* (pron.) *h.*, hvilken som hälst: quicumque. III. 39; IV. 19: 3. *hvat (eþom* etc.) *.. hælſt*, vide *Hvar. hvar* (adv.) *.. h.*, hvar som hälst: ubicumque. II. K. 72: 3; III. 74. *hulkalund .. h.*, huru som hälst: quocumque modo. III. 112.

Hælfninger (hælmninger, hælfmünger, halftninger), m. (a *halver*) hälft: dimidium. I. G. 4: 2; II. Fr. 11; G. 3; J. 46; III. 52, 108; IV. 13.

Digitized by Google

Hælgh (hælgþ), f. helg, högtid: festum. Vide *Forhælgþ*, *Paſkahælgh*.

Hælgha daghar, m. pl. (a° *helagher*) helgdagar: dies festi. I. Br. 4; II. K. 52, 69; Add. 5: 3; III. 18.

Hælgha þorsdagher, m. Christi himmelsfärds dag: dies adscensionis (cfr. gloss. Lat. h. v.). I. J. 9: 1; FB. 1; Br. 4; II. K. 52; J. 21; U. 1, 6; III. 18; V. 2.

Hælghidomber, m. helgedom; så kallades helgonens qvarlefvor, hvilka förvarades i kyrkorna, och vid edgång vidrördes af dem som svuro: res sacra; ita appellabantur reliquiae sanctorum, quae in templis adservabantur, et ab iis, qui in iudicio iurabant, tangebantur. IV. 16: 12. *hælghum dome valda*, vide *Valda*. *biþia ſva ſær guþ hulłan ok vattum ſinum ok hælghadoma han a halder* etc. formula iurisiurandi, in qua verba: *ok hælghadoma* (acc. pl.) ad praeced. v. *guþ* sunt referenda, non vero ad verba: *ſær ok vattum ſinum*, ut credidit Bg. (*C. I. VG.* p. 44. not *)). II. Add. 11: 9. Eadem fere formula, verborum ordine paullum mutato, occurrit II. Add. 12: 1.

Hælghis bot, f. (a *hælghi*, pax, securitas; cfr. *Manhælgi*) böter för brott emot allmän fred och säkerhet, t. ex. dråp: mulcta homicidii vel alio modo violatae publicae securitatis. I. Md. 3: 4, nisi pro *hælghis* forte legendum sit *manhælghis*. Cfr. *Manhæliæs bot*.

Hælghuna mæſſu dagher, m. i. q. *aldrahælghuna dagher*. II. K. 52, 54. Scribitur: *hælghuna dagher*, *helghomæſſo dagher*, II. K. 52. not. 69; cap. 54. not. 10.

Hælmninger, vide *Hælfninger*.

Hælraþ, hælræþ, n. pl. råd eller andra ord eller gerningar hvarigenom man tillskyndar någon döden, utan att dock sjelf dräpa, eller vid dråpet vara behjelplig: consilia aliave dicta vel facta, quibus aliquis alii necem parat, non tamen ipse caedem patrans, ad eamve auxilio adiuvans. *raþa man -þum*, I. Md. 3: 2; II. Dr. 8. Cfr. *Raþa*, *Raþsbani*.

Hælviti, n. (a *hæl* et *viti*, poena) helvete: infernum, gehenna. IV. 12.

Hæmd, f. 1) hämnd: vindicta privata. II. Add. 11: 19. 2) straff: poena. IV. 19: 2.

Hæmna, v. a. vel *hæmnas*, v. dep. hämnas: ulcisci. *h. þiufs* etc. (c. gen.), I. O. 2; II. O. 1: 11; Add. 5: pr; 7: 18. *h. a man*, II. O. 1: 9; Add. 5: pr; 7: 11, 18. *h. up á man*, IV. 9: 1. *h. æptir böter fæſtar*, d. ä. sedan böter blifvit af den brottslige utfästa: mulcta a reo promissa. II. Add. 7: 10. *h. a ſæt mal ok böt*, sedan saken blifvit förlikt och böter erlagda: compositione facta mulctaque soluta. II. Add. 7: 9. *h. a konongs dom*, d. ä. sedan konungen dömt i saken: caussa a rege iudicata. II. Add. 7: 18. Cfr. *Ræſſing*.

Hæmolika, vide *Hemulika*.

Hæn, vide *Han*.

Hænda, v. a. (a *hand*) taga med händerna, gripa: manu apprehendere. *þæn a hæra ær hændir*, allitt. I. FB. 7: 1; II. U. 15.

Hængia (hengihiæ, II. Þ. 58.), 1) v. a. uphänga: suspendere. II. Þ. 3, 17, 58; IV. 18: 5. *up h.*, II. Þ. 22, 58; Add. 7: 29; III. 71, 111. Cfr. *Hugga* 5. 2) v. n. a) hänga: pendere. I. K. 10: pr; II. K. 17. b) hänga i galge: suspendi (in patibulo). II. Þ. 6, 19—21; III. 116, 145; IV. 18: 5, 7; V. 3. cfr. *Uppi*. — Cfr. *Hungi*.

Hæpta, hæfta, v. a. (a *hapt*) fasthålla, qvarhålla: retinere. I. G. 9: 1; II. G. 16.

Hæraþ (hæræþ, hærad, hæræd), n. härad: territorium, plures pagos (*byar*) continens, cui unus praeerat iudex, *hæ-*

Digitized by Google

raþshöfþingi dictus. I. K. 13; Md. 1: 3; 3: 3; 6, 14: 3; S. 1; B. 6; II. Dr. 40, 41; Þ. 17; Add. 2: 14; 6: 1, 2; 7: 21, 25; 11: 13, 14; III. 128, 144; IV. 19: 1. etc.)(*land*, I. J. 16: 1; II. J. 38; U. 6.)(*byr*, I. J. 16: 2; II. J. 38. *fiærþungs h.*, vide *Fiærþunger. firi h.*, inför häradets innevånare, d. ä. på häradstinget: coram incolis territorii (in conventu iudiciali). I. Þ. 5: 2; II. Þ. 33. Nomina territoriorum in Vestrogotia enumerantur I. Þl; VK. — Scribitur *hæreþ*, I. K. 7: pr. *haræþ*, I. B. 1: 1; 7. etc. *haraz* (gen.), I. Þ. 14. *haræd*, *hared*, I. Þl; VK. *hæræz*, I. J. 16: 1. (sed pro *hæræz*, III. 77, videtur esse legendum *hæræzhöfþingæ*). *hæraþ*, *hærætþ*, II. Dr. 8, 31. *hærat*, *hærætt*, II. Þ. 30; J. 38. etc. *hæraþe*, II. O. 1: 13; R. 4. *færæt*, male, III. 80. *hæræþ*, gen. pro *hæræþs* v. *hæræz*, I. J. 16: pr; II. Add. 10, 11: 5. — Cfr. *Friþlös*, *Innan*, *Rætter*, *Utan*.

Hæraþs almænninger, *aſyn*, vide *Almænninger 2 b)*, *Aſyn 2*.

Hæraþsdomber, m. dom, gifven på häradstinget: sententia in iudicio territoriali lata. III. 48.

Hæraþshöfþingi (*hæræþs-*, *hæraz-*, *hæraſs-*, *hæraſz-*, *hæræſz-*, *herezhöfþingi*, *hærazhofþingi*, *hæræzhöfdenge*, *hærazhöfdinge*, *hærads hyfþingi*), m. häradshöfding: iudex territorialis, praeses haeradae. I. Md. 1: 3; 11; B. 6; Þ. 5: 1; 6: pr; II. K. 63; Dr. 4; Þ. 17, 30; J. 5; Forn. 40; Add. 6: 1; 7: 25, 27; 11: 13—15; 12: 1; 13: 1; III. 2, 58, 74—77, 80, 89, 122, 144; IV. 19: 1; 20: 3; V. 2. Scribitur *hæraz-* v. *hæræzhöþingi*, II. Fr. 10; Dr. 22; Forn. 45, 46; U. 29; Add. 1.

Hæraþsmanna mal, n. ordförande-befattning för häradsboarne; häradshöfdinge-ämbete: iudicis territorialis potestas v. iurisdictio. II. Add. 1.

Hæraþsnæmd (*hærædz-*, *hæraz-*, *hærær-*, *hæraſz-*, *hæræſsnæmd*, *-næmpd*, *-nempd*, *-nemd*; *kæræſz namd*, I. A. 11. *hærærs næmd*, I. A. 15. *hæræz nenpd*, II. A. 19. *hæræznemp*, III. 72. *hæræznempdæ*, III. 77.), f. häradsnämnd: viri intra territorium habitantes, ad caussam inquirendam nominati. II. Add. 2: 14; III. 76, 122.)(*fiærþungs næmd*, II. Add. 10. *h. ſkal vita hvat hælder . . . æller* etc. v. *hvat pær ær ſant um*, II. Add. 7: 11, 12, 16, 18, 25; 11: 14. *þæt ſkal h. vita væria æller fælla han*, II. Add. 7: 21. *han væris mæþ aldri h. æller fællis*, IV. 19: 2. *til þæs h. vær han æller fællir*, II. Dr. 40, 41. *væri ſik* v. *væris mæþ h.*, I. A. 15; III. 109, 132. *þæt ligger til h.*, II. R. 10; Add. 5. not. 36; 10; III. 87. *þæt ſkal ſtanda (qvart) til h.*, II. Add. 7: 21. not. 51; 26. Cfr. *Lukter*.

Hæraþsræfft, f. häradsförbud eller fredlysning (angående skogsåverkan): interdictum territoriale v. in iudicio datum (ne arbores in aliena silva caedantur). *læggia* v. *taka ſkogh i h.*, I. FS. 2: pr; II. Forn. 7; IV. 7. Locc. vertit verba: *utan ſkogher ſe lagaþer i h.*, ita: "nisi silva in certas et mensuratas territorii partes divisa ac distincta sit;" Lund. vero recte, ut nobis videtur: "nisi silva sit interdicto territorialis iudicis prohibita, ut ne caedatur."

Hæraþsþing, n. häradsting: iudicium territoriale.)(*fiærþungs þing*, II. G. 12; Add. 9: 2; III. 128, 130; IV. 7.)(*lands þing*, II. Add. 2: 10.)(*fiærþungs þing* et *lands þing*, II. Add. 11: 5; 12: 1; III. 68.)(*ræſſinga þing*, II. Forn. 43; III. 57.

Hærbærghi, n. 1) gästrum: cubiculum hospitale. II. K. 2. not. 15. 2) i allmänhet ett rum, der vissa saker förvaras: cella, ubi res cuiusvis generis

Digitized by Google

reponuntur. Cfr. *Bak-, Korn-, Mathærbærghi.*

Hærdis lös, hærdi lös, adj. (Isl. *hirdulaus,* a *hirda,* servare) vårdslös, liknöjd: incuriosus, negligens. IV. 19: 4.

Hærfærþ, f. härfärd: expeditio militaris. II. Add. 9: 1.

Hæri, m. hare: lepus. Cfr. *Hænda.*

Hæria, v. a. (a *hær,* exercitus) 1) föra krigshär, anfalla med krig: exercitum ducere, bello infestare. *h. a land,* I. O. 4. *h. land,* II. O. 1: 8. 2) plundra: spoliare. *h. man,* I. O. 10.

Hærlænsker, adj. (ab adv. *hær,* hic, et *land*) inländsk, inom landet (Vestergötland) född eller boende: indigena, intra provinciam (Vestrogotiam) natus vel habitans. I. S. 3; II. Þ. 45.)(*utlænsker,* I. Md. 5: 5; II. Dr. 14.

Hærra (herræ; hæræ, IV. 19: 5.), m. herre: dominus; ita appellantur 1) Gud: Deus. *var h.,* I. Br. 6. not. 63; II. G. 18. fin; IV. 19: 5. 2) konungen, riddare och de förnämste bland presterskapet: rex, equites, insigniorisque dignitatis clerici. I. Br. pr; IV. 19: 5. *fyrstu hærrar,* III. 118. 3) landsherren, konungens högste ämbetsman inom landskapet: praetor provinciae. III. 57. coll. c. II. Forn. 43. Cfr. *Lands hærra.* 4) enskild herre eller husbonde (i krigstjenst): herus, dominus (sub quo aliquis militat). II. O. 1: pr; III. 72; IV. 19: 1. *hærra þiæniſt,* II. R. 30; J. 46.

Hærramot, n. konungamöte: conventus regum. I. CB. not. 40.

Hærſkip (harſkip), n. krigsskepp, kaparefartyg: navis bellica v. piratica. I. O. 10; II. O. 1: 10.

Hærvapn, n. pl. krigsvapen: arma militaria. IV. 16: 16.

Hæſkaper (hæſkæper), m. (forte a *hia,* apud; cfr. *Hialæghi*) familj, hus: familia. *ægha barn i h.,* I. A. 6: pr; II. A. 8. *hema i huſum ok h.,* allitt. I. Þ. 17; II. Þ. 52. *vræka bröt leghoman af h. ok af viſt ſinni,* I. FB. 11: 2; II. U. 27. Stj., quem secuti sunt Ver. et Ih., derivat h. v. ab Isl. *hiú,* hion: famulitium, unde *hiúſkapr,* hjonalag: coniugium.

Hæſtafoþer (haſtæfoþer), n. hästfoder: pabulum equarium. III. 89.

Hæſtaſven, m. stallmästare eller stalldräng: stabularius. IV. 15: 11. Cfr. Ih. Diss. *Catal. Reg. Sv. G.,* p. 81. seq.

Hæſter (æſtæ pro *hæſtæ,* II. Add. 6: pr. not. 77.), m. 1) häst: equus v. equa. I. R. 9: 3; Þ. 1. etc.)(*ſkiut,* V. 1. *þæn h. havir i handum,* allitt. d. ä. det stulna: rem furto sublatam: I. Þ. 8: pr. Cfr. *Tiuþer hæſter.* 2) häst: equus,)(*hors;* vide *Hors 1.*

Hætta, v. a. äfventyra, våga, förlora: periclitari, perdere. *h. viþ ſinum þrim markum* etc. d. ä. böta: mulctari. I. K. 5; 12: pr; A. 22; II. K. 8; 72: 1; A. 31; Þ. 7; Forn. 29; U. 25, 29; Add. 2: 9; IV. 20: 1. *h. viþ ſva mykli leghu* etc. I. FB. 10: pr; II. U. 23. *h. ſliku ſamu viþer,* I. FB. 11: 2; II. U. 27; III. 88.

Hævia, v. a. begynna: incipere. *þa hæfs i vargs næſi,* IV. 10.

Höfþingi (höfdhengi, hofdhengi, höfhengi), m. höfding, styresman: praefectus, primas. Cfr. *Hæraþshöfþingi. væſtgötar ok þerra -giar,* d. ä. häradshöfdingar: iudices territoriales. IV. 14: 17. *laghmaþer ok lands -giar,* landets höfdingar, d. ä. häradshöfdingarne: iudices territoriales. IV. 15: 10. *rikiſins -giar,* de förnämste herrarne i riket: proceres regni. IV. 14: 17.

Högha byr, m. gammal by, som ända från hedniska tiden varit bebygd: pagus vetustus, ab ethnicismo inde conditus, ut recte vertit Ih. *högha byr ok af hepnu bygder,* allitt. I. J.

Digitized by Google

15: 1; II. J. 36. Cod. K. pro *högha* male habet *höxter;* h. v. enim non ab adj. *högher* est derivanda, sed a *högher,* hög: tumulus, ut recte observavit Ih. *(Gloss.* vv. *hedenhös, hög);* cum nempe ethnicismi tempore in tumulis sepelirentur maiores nostri, inde factum est, ut, his aboliti ethnicismi monumentis tantum superstitibus, vv. *högher* et *hepna* idem fere significaverint. Cfr. ÖGL. h. v. et SkL. v. *Högha man.*

Högher, adj. 1) hög: altus. *höghe altare,* vide *Altare.* superl. *höſtæ,* pro *högſtæ,* II. Forn. 39. Cfr. *Domari.* 2) viktig, svår: gravis. *höghre ſak*)(*læghri,* IV. 12. *högh gærning,* vide *Gærning* 2.

Höghia, v. a. (a *högher*) höja, upphöja: extollere, evehere. IV. 14: 11.

Höka funder, m. fynd af hökar: inventio accipitrum, II. U. ind. 16; a

Höker, m. hök, falk: accipiter, falco. I. FB. 7: 3; II. U. 16.

Höra (horæ, IV. 19: pr.*),* v. a. 1) höra: audire. *h. vitni,* etc. IV. 12, 20: 3. 2) tillhöra: pertinere (ad aliquem). *h. nokrom hærra til,* IV. 19: 1. *hörer hos (*pro *os) þæt* etc. IV. 19: pr.

Hörængiar, m. pl. (a *höra,* audire) åhörare, vitnen, som på *fægnarþinget* skulle intyga, att målseganden på *endagen* fullgjort sin bevisning emot den anklagade: auditores, testes, qui in iudicio adfirmarent actorem accusationem suam contra reum constituto die rite probasse. I. B. 1: pr. Cfr. *Umſtaþumæn,* et Weyllr, *Glossar. Iur. Dun. Norv.* v. *Lowhöringer.*

Hoſt (hoſt, II. Add. 9: 2.*),* m. höst: auctumnus. II. K. 54, 73: 2; III. 18, 87, 87, 88. *ſokia bape vur ok h.,* neml. på de tider om höst och vår, då utsökning i allmänhet ej fick ske: illo auctumnali vernoque tempore, quo exactiones iudiciales universe erant prohibitae. III. 140. Cfr. ÖGL. vv. *Anfriþer, Varfriþer.*

Höſtþing (hoſtþing), m. räfsinga-, fjerdings- och häradsting, som hölls om hösten: iudicium supremum, quadrantis et totius territorii, auctumnali tempore celebratum.)(*varþing,* II. U. 6; Add. 9: 2, 3; III. 74. Cfr. III. 57.

Höt, n. hot: minae. II. Add. 7: 3. not. 22; 13. not. 97; 16. not. 11. Cfr. *Höta.*

Höta, v. a. höta, hota: minari. *þa ær ſköt hötter mæþ litlo bötter, þa æn hötter ſköt bötter,* den hötte är snart, eller med litet bött, d. ä. för hot bötes föga: parva mulcta penditur ei, qui minas tantum passus est. II. Add. 7: 13, 16.

Hötſl (hözl), f. hotelse: minae. II. Add. 7: 16.

Hözunnudagher, vide *Kötſunnudagher.*

I.

I (y, I. J. 12: pr.*),* praep. c. dat. et acc. 1) i: in. *varþa dræpin* etc. *i kirkiugarþi,* I. K. 12: pr, 1. *i ænglandi,* IV. 16: 9. *i advent,* II. K. 49. *falla i hovoþſyndir,* I. K. 4. *ganga i kirkiu* (acc.), II. K. 48. *i fiall up,* I. J. 12: pr. *læte þa i (aker æller æng) fæ,* III. 117. *i laghum,* vide *Lagh. köpa, ſkipta iorþ i iorþ,* vide *Köpa, Skipta. i (mark* etc.*) ægha,* vide *Ægha. i gen, i mote, i mælli,* vide *Gen, Mot, Mælli.* 2) till: in, ad. *hun flyddi* etc. *i noreghe, værænd, ængland,* IV. 15: 17; 16: 1, 9. *boren i danmark,* IV. 15: 13. *kalla i mærki* etc. vide *Kalla. hos (*pro *os) iſkiput,* tilldelat oss: nobis tributi. IV. 19: pr. 3) ibland: inter. *i alrum mannum,* I. J. 19: 1; II. J. 45. *flya i æt hans*

Digitized by Google

(hins dræpna), I. Md. 5: 4; II. Dr. 12. — Cfr. *In*, praep.

Ia, 1) interj. ja: omnino, certe (interj. affirmantis v. consentientis). Cfr. *Qvæþa*. 2) ut subst. n. ja, bifall: consensus. *utan arvans ia ok vilia*, II. Add. 11: 12. *ia (sit) til giva*, ibid; IV. 19: 5.

Iafliker, adj. (a *iaf*, dubium) tvifvelaktig, osäker: dubius. *iaflik vitni ok ymislik*, allitt. osäkra och skiljaktiga eller stridiga vitnesmål: testimonia dubia et diversa v. contraria. II. Add. 9: 1; 11: 9. Cfr. *Uiafliker*.

Iak, pron. jag: ego. I. Md. 1: 2; VS. 4; G. 7; R. 5: pr, 1—5. etc. Scribitur *iæk*, I. Þ. 14; IV. 14: 17. *iæc*, I. VS. 4. Cfr. *Min*.

Iamgilder, adj. (a *iamner*) lika gild, för hvilken (t. ex. om han blir sårad) skall bötas lika mycket (som för en annan): pro quo (ex. c. si vulneretur), eadem (ac pro alio quodam) mulcta est pendenda. *i. at ſarum*, I. S. 3: pr.

Iamkyrnis mæn (iamp- v. *iæmpkyrnis mæn)*, m. pl. gode män, valde till att skifta arf emellan arfvingar: arbitri, ad hereditatem inter heredes dividendam electi. II. Add. 11: pr, 1; III. 142. Stj., quem secutus est Ih., deducit h. v. a *kora*, eligere; nobis autem verisimilius videtur *iamkyrni* v. *iamkerni* significasse aequationem: jämkning, a *iæmka*, aequare.

Iamlangadagher, m. den dag då ett år förlidit: dies quo exit annus. *ſiri i.*, I. A. 9: 1; II. A. 13. Cfr. *Iamlangi*, *Dagher 3*.

Iamlangi (iamlængi, iæmlangi, iamplangi; iamlægi, II. Fr. 13.), m. (egentl. lika längd: aequalis longitudo) 1) den tid eller dag på följande året efter det något skett, då lika stor del af året förflutit, som på den dag hvarifrån tiden räknas; årsdag: illud tempus sequentis anni, postquam aliquid factum est, quo aeque magna pars anni praeteriit, ac illo die, a quo incipit spatium; dies anniversarius. *til iamlanga*, till samma tid följande året: ad idem tempus sequentis anni. I. S. 4: 8; A. 12: pr; 14: pr; II. A. 15, 17; III. 97. *ſiri i.*, III. 97. 2) ett års tid: annuum tempus, annus. *þryſvar a i.*, I. A. 4: 2; II. A. 6. *þre i.*, IV. 15: 17. *(en) nat ok i.*, natt (ett dygn) och år: dies et annus. I. B. 9; A. 9: 1; II. K. 68; Fr. 13; A. 13, 18; Forn. 36; III. 45, 93. Cfr. *Iamlangadagher*.

Iammarghir, pron. pl. lika många: aeque multi. I. A. 24: pr; J. 16: pr; M. 3. Scribitur *æm marghir*, II. J. 37. Cfr. *Æmmangir*.

Iammykit, adv. lika mycket: tantumdem. I. Md. 13: 1; A. 19; III. 63. Scribitur *æmmykit*, *æmmikyt* v. *æmmikit*, II. Dr. 7, 14, 27; A. 27.

Iamna (iampna, iæmpna), v. a. jämna, dela jämnt: aequare, aequis partibus dividere. II. Add. 11: pr, 1; III. 142.

Iamnarvi (iamnærvi, iampn arvæ), adj. pl. indecl. samarfva, lika berättigade till arf: coheredes, qui una consequuntur hereditatem. I. A. 3: pr; II. A. 3.

Iamnaþer, m. likhet, lika vedergällning: aequalitas, talio; inde

Iamnaþar eþer (iamnæþer v. *iampnaþæ eþer)*, m. en ed, hvarigenom den brottslige, då han erlade böter, försäkrade att han i lika fall skulle nöja sig med lika upprättelse af målseganden, som han nu gaf honom: iusiurandum, quo reus actori promisit, se in pari caussa pari mulcta fore conten-

Digitized by Google

tum ac nunc ipse penderet, vel, secundum iuramenti formulam: *æn iak gavi þær ſlika ſak ſum þu giver nu mær, þa vildi iak ſlikum rætti una (v. lita at þolikum ræt) ſum nu före iak þær fram.* I. VS. 4; II. VS. 12. H. v. a Stj. Locc. et Ih. male explicatur. Cfr. *Skandinav. Litter. Selskabs Skrifter,* 17:de Bind, Kiöbenh. 1820. p. 331. seq.

Iamner (iampner, iæmner, iæmpner; iamp, iam v. *iæm,* pro *iampn* v. *iæmn,* II. K. 72: 3, et nott. 54, 56. ibid.*)*, adj. (egentl. slät: planus) 1) jämn, precis: integer, ubi nihil deest vel superat. *i. þry ar,* II. K. 72: 3. 2) lika stor: aequalis, eiusdem magnitudinis. III. 98, 135; V. 2. *i. vita,* d. ä. lika många vitnen: aequalis testium numerus. I. M. not. 1. coll. c. textu §. 3. 3) lika, enahanda: par, aequus. *i. vita,* I. J. 13: 3; 15: 1; II. J. 30, 36. Cfr. *Kyn.*

Iamnſkylder (iamſkylder, iamn-, iam-, iampn-, iamp- v. *iæmpſkilder),* adj. jämnskyld, lika nära beslägtad: eodem cognationis gradu iunctus. I. Md. 1: 5; A. 3: 1; II. A. 1. not. 21; 3; G. 18; Add. 11: 7, 16 (in pr.), 19; III. 136. *-dir ſin i mællum,* säges om sådana personer, som äro icke allenast jämnskylde med en viss tredje person, utan ock sins emellan beslägtade: inter se aeque cognati esse dicuntur ii, qui, cum alio quodam homine eodem cognationis gradu iuncti, quoque inter se sunt cognati. II. Add. 11: 16, 17, 19. Cfr. *Kollaſkipti.*

Iamrift, adj. n. *þa alt var iamrift nat ok dagher,* I. R. 5: 5. Stj., quem sequuntur Locc. et Ih., haec intelligit de crepusculo, "quando," ut dicit Ih., "tempus aequaliter divisum est inter diem noctemque." Ver. autem credit haec verba significare aequinoctium. Utra harum interpretationum sit vera, eo difficilius est iudicatu, cum non constet utrum *iamrift* sit legendum, an *æmrikt,* ut habet II. R. 9. Illud, si rectum sit, nobis videtur posse deduci a *repa,* dividere, cum vi vocis significaret aequaliter divisum: lika deladt. Conferri merentur Anglo-Sax. *æfen, æfnunge, æfentid,* vesper, quasi aequatum tempus, quaeque e Bensonii *Vocabulario Anglo-Sax.* attulit Ih., *æfenhrepſung,* vesper, et *æfenrima,* crepusculum.

Iamt (iæmth), adv. jämnt, lika: aeque. *i. ſkipta,* II. K. 72: 5. *i. gobom clærkom,* IV. 14: 17. *iampnare,* comp. II. Add. 11: pr.

Iarn, n. järn: ferrum. III. 81.

Iarnblæſare, m. järnblåsare, masugnsegare: ustor ferrarius. III. 81.

Iarþa, Iarþeghandi, vide *Iorþa, Iorþeghandi.*

Iatta, v. a. (egentl. bejaka: affirmare, a *ia*) lofva: promittere. III. 97.

Ic, Igh, vide *Eigh.*

Igen, praep. et adv. vide *Gen.*

Ihald (yhald), n. (a *halda* 3), *ihald fear, fæiær* v. *fiær,* åverkan, som består deri, att man håller sin boskap med hund och herde i annans inhägnade gärde: usurpatio alieni prati consaepti, quae fit, si quis ibi pecora sua pascit. II. K. 63; Add. 4: 1; 10; IV. 21: 33. coll. c. I. FS. 6: 3; II. Forn. 27.

Iki, Ikki, vide *Ækki.*

Ikurni, m. ekorn, ekorre: sciurus. III. 113.

Ilbragd (ilh braghd), n. illistigt påfund: malae artes. IV. 14: 4.

Ilder (ylder), adj. ond: malus. II. Praef; Add. 7: 21. *i. vili,* illvilja, ondska: malitia. II. R. 9.

Illa, v. a. (ab *ilder*) 1) tillvita, lägga till last: criminari, incusare. *illa at manni at han* etc. II. K. 3. 2) klandra, anställa klander: vindicare. *i. iorþ,*

Digitized by Google

grip, etc. I. J. 2; Þ. 12: 1; 13, 19: 3; II. Þ. 42, 44, 46, 47, 57; J. 1, 2, 46; III. 141. *i. iorþ at manni,* I. J. 2: 2. Ita quoque legendum est II. J. 3, ubi pro *at* perperam est scriptum *af.* — Cfr. *Uilter.*

Illan, f. klander: rai vindicatio. II. J. 46; III. 141.

In, praep. i: in. *in vaſzbo,* I. VK. *in köpſtaþ,* III. 79. *in þrea ſtaþi,* III. 72, 111.

In, adv. in: intro. Cfr. *In ganga, Intaka* etc. *ſiunætting in halda,* vide *Siunættinger. in köpa*)(*ut ſælia,* IV. 19: 1. *ſværia in til mans,* d. ä. med ed öfverbevisa någon: iuramento alium convincere. II. R. 17.

Inföder, adj. infödd: indigena, in hoc regno (v. hac provincia) natus. IV. 16: 10.

In ganga (ingans pro *ingangs,* II. K. ind. 12.), v. n. ingå: introire. I. Þ. 5: 1; II. Þ. 30. *varþer in gangit,* d. ä. om tjufven går in (i kyrkan): si fur intret (in aedem sacram). I. K. 7: 1; II. K. 12.

Ingaſtæþi, adv. ingenstädes: nusquam. IV. 1.

Ingin (engin, ængin, ængyn, enghin, engn), pron. 1) adj. ingen: nullus. I. K. 22; II. K. 71, 72: pr; III. 32, 70. etc. gen. m. *engſins, ingſins,* I. A. 9: 1; 12: 2; II. A. 13, 16. *engſis,* II. Add. 7: 20. *einngxſins,* ibid. not. 46. dat. *ingum, engum,* II. Fr. 11; Add. 7: 19. acc. f. *ænga, ingæ,* I. Md. 5: pr; J. 13: 4. acc. pl. n. *ingin, engin,* II. Forn. 38; III. 50. *ingin* v. *ingti* (n.) *þerra,* I. A. 23; II. A. 32. *ingin þæn,* vide *þæn.* 2) subst. m. ingen: nemo. I. Md. 5: 7; B. 7; J. 13: 4. etc. n. *ingti (incti, incte, engti, eignti, ænct, ængtæ, inthe),* intet: nihil. I. B. 9; II. K. 17, 39, 41, 53, 72: pr; 73: pr; A. 12; R. 28; Add. 2: 4; III. 49, 78, 98, 115, 119; IV. 12; V. 3. *ægha ingti i (bo, ſkoghi),* ej ega del i: nullam partem dominii v. usus rei habere. II. A. 24; Forn. 8, 49; Add. 4: 5. *ſvari ingu (engu) fori,* II. Fr. 13; III. 116. *þæt ær ingti,* det är fåfängt, onyttigt: nihil est. IV. 19: 1.

Ingæld (ingæl), n. ingäld, inkomst: reditus, vectigal. V. 1.

Ingærþis (ingiærþis), adv. (a *garþer*) inom gärdsgård eller hägnad: intra saepem. II. Forn. 21; U. 9. not. 77; 10. Cfr. *Innangærþis.*

In iorþ, f. inegor, inhägnad jord: ager consaeptus,)(*byar mark.* Cfr. *En iorþ.*

Inleþſla, f. (a *leþa*) hustrus kyrktagning då hon blifvit gift eller fått barn: novae nuptae vel puerperae introductio in ecclesiam. II. K. 53; III. 20. *i. æptir gift* v. *giftu,* nygift hustrus kyrktagning: novae nuptae introductio in ecclesiam. ibid. *i. æptir barn,* d. ä. efter barnsbörd: post puerperium. II. K. ind. 53; III. 20. *inleþſlu lius,* ljus som brunno vid kyrktagningen: candelae, quae in illa solemnitate accendebantur. II. K. 53; III. 20.

In læggia, v. a. inlägga: deponere. *fæ ſit til gætſlu* v. *gömo in l.,* I. R. 13; II. R. 29. not. 6. *inlagt (inlægt,* II. A. ind. 29.) *fæ,* inlagsfä: res v. bona deposita. I. A. 20; II. A. 29.

Inlænder (i lender, I. R. 1. not. 7.), adj. (a *land,* v. *lænda,* advenire) den som inkommit eller blifvit emottagen i ett land, eller eger rättighet att der vistas: qui in provinciam quandam ingressus v. receptus est, vel ius habet ibi morandi. *at han ær ſva i. ſum lagh þerra (sc. öſtgöta) ſigia,* d. ä. att han der lagligen gjort sitt inträde som konung: eum regionem illam, ut regem, rite esse ingressum. I. R. 1: pr. Cfr. ÖGL. v. *Inlænding. varþa i.,* få fred

Digitized by Google

eller rättighet att återkomma i landet (om den, som för begånget brott varit fredlös): in patriam v. provinciam restitui, ius redeundi accipere (de exsule). I. Br. 3; III. 68.

Inlændſker, adj. (a *land*) i. q. *hærlænſker*.)(*utlændſker*, III. 87.

Inna, v. a. 1) hinna, uphinna: assequi. II. U. 6. 2) hinna till slut, slutas: finiri. I. A. 24: 1; II. A. 34. 3) vinna, förvärfva: dominium rei assequi, adquirere. I. G. 2: pr; II. G. 2. 4) göra, verkställa: facere, efficere. *at han inti alt a endagha* etc. I. B. 1: 2. Cfr. *Friþer*.

Inna, f. (Isl. *inna*, solvere) betalning, afgift, utskyld: pensio, tributum. *i. æller utgærd*, V. 2.

Innan (innæn, innen; innæ, II. K. 58. not. 28; III. 68, 139.), praep. c. gen., dat. v. acc. 1) i (ställe, tid eller sak): in (loco, tempore, re, v. locum etc.) *i. byar*, II. J. 3; III. 139. cfr. II. Þ. 57. not. 98. *i. ſokna* (gen.), I. K. 15: 3. *i. hæraþs*, I. Þ. 14; II. Þ. 49. *i. ſinu* v. *apru hæraþi*, II. U. 6; Add. 6: 1. *i þy hæraþe ſum gærningin var gör i.*, II. Dr. 40, 41; Add. 11: 14. *i. lands*, I. Þ. 12: pr; 18; II. O. 2: pr; Þ. 39, 44, 53. *i. lands ok laghſagu*, III. 112. *i. rikis* v. *konongsrikis maþer*, vide *Konongsriki*, *Riki*. *i. ſtæmmu mans*, II. M. 1. *i. þem fangilſum*, III. 111. *i. ſkoghe*, II. Forn. 7; Add. 4: 5. *ſva mykit af trænu ſum bin liggia i.*, II. U. 14. *bæra bok ok ſtol i. ſokn* (acc.) etc. II. K. ind. 35. *falla i. mans handaværki*, II. R. 21. *læggia horkono i. ſiæng ſina*, II. K. 58. (*ſik* pro *ſina*, not. 28. ibid.). *i. nio vikna faſtu*, II. K. 49. *i. förſta endaghom*, II. Forn. 42. *ſva mykit ... ſum han havir fangit i. iorþinni*, pro rata parte agrorum, quam adquisivit. II. Forn. 36. *i. hærra þiæniſt*, II. J. 46. *i. eþe* v. *laghum ſtunda*, II. Add. 2: pr, 1. *taka ſkogh i. hæraþs ræfſt*, II. Forn. 7. *i. hvarn rættin*, II. Forn. 9. *i. þrea ſtaþi*, III. 56. *ſkiptis ... i. ingigærþa bol* etc. IV. 13. *komber eig blodviti i.*, vide *Koma*. 2) inom: intra. *i. garþs*, inom hägnad: intra saepem. I. J. 16: pr; II. J. 32; V. 1. *i. garþ*, I. J. 13: 4. *i. garþsliþ*, II. Add. 7: 4. *i. ſoknamærkis*, II. K. 50. *i. takmarkana*, III. 79. *i. þre dagha*, II. Þ. 58. *i. manaþ af þæn dagh*, III. 68. *i. þriggia vintra*, I. J. 6: pr. *i. þre vintir*, II. J. 14. *i. þrim arum*, I. Br. 2. *i. (næſtu) þry ar*, II. Add. 11: 1, 2, 7, 12. *i. fæmta, ſætta man* v. *mans*, vide *Maþer*. 3) innan, före: ante (tempus). *i. þæn, attunda, þrættiunda dagh*, II. K. 49, 72: pr; Add. 7: 10; III. 68, 69. *i. manaþa dagh*, vide *Dagher*. *i. nat ok iamlanga*, I. B. 9. *i. förſta landsþings*, II. G. 12.

Innangærþis, adv. i. q. *ingærþis*. I. FS. 5: 3; III. 139.

Inni, adv. inne: intus. *lik ligger i.*, d. ä. hemma: domi. I. K. 15: pr. *hitta ſit i.* (i hus: in aedibus) *undi las ok lykki*, I. Þ. 5: 1. *i kirkiu i.*, II. K. 22. *i. i kirkiu*, ibid. 23. *i. mæþ*, vide *Mæþ*. Cfr. *Brænna*, *Taka*.

Innismaþer, m. (ab *inni*, domus) inhyses man, husman: inquilinus, tugurii incola. II. Forn. 46.

Innurlika, adv. innerligen, sorgfälligt: intime, diligenter. IV. 14: 17.

Inrikis, adv. inrikes: in (hoc) regno. II. Add. 11: 7.

Inſamin, vide *Enſamin*.

Inſighli, n. insegel, sigill: sigillum. I. Br. 6; IV. 19: 5.

Intaka (taka in), v. a. 1) intaga andras kreatur som man finner på sina egor: aliena pecora in agro suo capere. I. J. 17: 2; FS. 6: 4; II. J. 41; Forn. 29, 30, 35; Add. 4: 1; 10. 2) intaga jord, inhägna mark: solum saepire. I.

Digitized by Google

J. 14, 17: pr; M. 5; II. J. ind. not. 4: xvi; cap. 33, 39, 40. not. 64; M. 5; III. 144. *int. tva löter af vatne*, i. q. *ſtæmna*, I. M. not. 1. 3) emottaga, upbära (om utskylder): capere, accipere (vectigalia). V. 3.

Intaka, f. intaga: ager recens consaeptus. *-u taka*, intaga jord: solum saepire. I. J. 13: 4; 14; II. J. 33. Cfr. verbum *Intaka* 2.

Invid, n? husgeråd: supellex. I. Br. 2. not. 32. Ih. h. v. derivat a *vider*, quod notare dicit "lignum, materiam aedificiorum communiorem, et dein ipsas aedes."

Inviſtar hus (in viſtæ hus), n. hus eller rum hvari menniskor bo eller vanligen vistas, och till hvilka ej blott räknas sängkammare, utan äfven visthus och sädesbod: aedificia v. cellae, in quibus habitant vel morari solent homines, et inter quas non solum cella dormitoria, verum etiam penaria et frumentaria numerantur.)(*uthus*, I. Þ. 5: pr; II. Þ. 30. Cfr. *Uthus*, *Utviſtarhus*. Ih. haec ita explicat: "meo iudicio *inviſt* dicitur, quum quis intra aream suam est, *utviſt* dum exit, et extra suos lares est aut commoratur, et hinc *inviſtarhus* sunt illa aedificia, quae eadem area circumscribuntur, in qua degit dominus domus, dum reliqua, ut bovile et cetera, extra eandem collocari solent. Eiusdem census est *hemviſt*, domicilium."

Iorþ, *iord* (gen. *iorþar*, I. J. 1. etc. dat. *iorþo* v. *iorþu*, I. A. 18: pr; 21: pr. etc.), f. 1) jord: terra. *i i. grava* v. *liggia*, I. J. 10: pr. 2) jord, mark: ager.)(*ſkogher*, II. J. 33. Cfr. *Repa*, *Vitulös*. 3) jord, fast egendom: bona immobilia. I. O. 4; A. 6: pr; 18: pr; 21: pr, 1, 2; G. 2: pr; J. 1, 2. etc. *iorþar (iorþ.) bolker*, I, II. J. rubr. *i þy hærape ſum i.* (den tvistiga jorden: ager litigiosus) *ligger*, II. Add. 2: 14. Cfr. *Almænnings-*, *Arva-*, *Bups-*, *En-*, *Frælſis-*, *In-*, *Kirkiu-*, *Köpo-*, *Opol-*, *Ærfþa iorþ*, *Köpa*, *Skipta*.

Iorþa, v. a. jorda, begrafva: humare, sepelire. II. K. 22, 42; IV. 14: 2; 15: 11. Scribitur *iarþe*, III. 111.

Iorþa ran (iorþæ ræn), n. inkräktning af annans jord: occupatio alieni agri. III. 144.

Iorþa ſkipti, n. delning af egorna i en by emellan jordegarne: divisio agrorum pagi inter fundorum dominos. III. 140.

Iorþaværþ, n. köpskilling för såld jord: pretium venditi fundi. I. J. 4: pr. (ubi *værþi*, út videtur, pro *værþit* est scriptum); II. J. 9.

Iorþeghandi (iorþeighandi), adj. jordegande: qui proprium fundum habet. II. J. 1, 3, 33, 36.)(*landboe*, I. Br. 2. Cfr. *Iorþeghandi*, m.

Iorþeghandi (iarþeghændi, iardeghendi), m. jordegare: dominus fundi. I. K. 10: pr; J. 15: 1; II. K. 17.)(*landboe*, II. Forn. 51; U. 25; Add. 7: 8. Cfr. *Iorþeghandi*, adj.

Iorþriki (iurþriki, iurdriki), n. jorden: orbis terrarum.)(*himiriki* et *hælviti*, IV. 12. *ingin -s maþer*, ingen menniska på jorden: nemo omnium hominum. ibid. *iurþriktskærleker*, kärlek till jordiska ting: rerum terrestrium amor. ibid.

Iſtapu man (iſtadhæ man, iſtapu man), m. den som *ſtander i epe*, edgärdsman: qui in aliena caussa una cum aliis iusiurandum iudiciarium dat, sacramentalis.)(*hovopsmaþer*, II. Add. 13: 2; III. 76. Cfr. *Standa*.

Iſtæd, *iſtaþ* (*yſtapæ*), n. (a *ſtanda*) stegbögel: stapia. I. CB.

Ivir (*ivi*, III. 93. *yvir*, II. Forn. 48.), praep. 1) öfver: super. *ægha vægh*, *fara*, *gæra klöftroþ*, *aka i. topt*

Digitized by Google

mans, etc. I. J. 12: pr, 1; 13: 2; FS. 4. *konongs ſværd ganger i. man*, III. 93. *læſa i. folke*, I. K. 16. *i. alla rikiſins höfdingia*, IV. 14: 17. *i. alla löte*, ibid. *mur i. hus*, II. Praef. Cfr. *Þangbrækka*. 2) utöfver: trans, ultra. *i. ramærki*, III. 117. *i. præſkulla*, II. J. 12. *eig i. (vatn) a land*, I. M. 4. *i. nat ok iamlanga*, II. Fr. 13. *i. kyndilsmæſſu dagh, iula aptan*, II. K. 37; III. 138. *ganger Þær i. (sc. i. nat ok iamlanga)*, I. B. 9. *i. lagha böte*, III. 133. 3) öfver, i: per. *i. alt ſit ſkiri*, II. Add. 10; V. 3. *i. alt rikit*, IV. 19: 2. 4) angående, om: de. *i. kirkiunnar frælſi, kirkiuſkulder, ſkogha hug, eÞſöre*, I. Br. pr; II. K. 61; Forn. 6; Add. 7: 25. *döma i. annan*, II. Forn. 48. *kæra i. annan*, vide *Kæra*. *Þær i.*, I. Br. pr; II. K. 61.

Ivirlös, adj. utan öfverplagg eller kappa: sine cucullo v. pallio. I. Þ. 5: 1; II. Þ. 30.

Iul, n. pl. jul: festum nativitatis Christi. *femte dagher iula*, II. Forn. 46. Cfr. *Attundi, Tolfti*.

Iula aptan, m. julafton: vigilia nativitatis Christi. II. K. 51; Forn. 51; III. 138.

Iuladagher, m. juldag: dies nativitatis Christi. I. Br. 4; II. K. 52, 54; III. 21.

Iulafriþer, m. allmän fred under julhelgen, från julafton till tjugonde dagen: publica pax, a vigilia nativitatis Christi usque ad octavam epiphaniae. *bryta i.*, II. K. 51.

Iula otta, f. julotta: tempus antelucanum diei nativitatis Christi. IV. 15: 11.

IurÞriki, vide *IorÞriki*.

IÞras, v. dep. ångra: poenitere. II. J. 12.

Iæmlangi, Iæmpkyrnis mæn, Iæmpna etc. vide *Iamlangi, Iamkyrnis mæn, Iamna* etc.

Iærtingni (iærtekne), n. järtecken: miraculum. IV. 15: 12, et not. 47. ibid.

Iæþer, m. (Isl. *iadar*) kant, brädd: margo. Cfr. *GarÞs iadher, Grasiæþer*.

K.

Kal, ? kål: brassica. III. 123.

Kalker (calker), m. kalk, bägare som brukas vid den H. Nattvardens utdelande: calix, quo in sacra coena utuntur. I. K. 5; II. K. 2, 8.

Kalla (kællær pro *kallar*, I. Þ. 10. *kallzæs* pro *kallas* v. *kallaÞes*, II. Add. 13: 2.), v. a. 1) kalla, tillkalla etc.: vocare. *a preſt k.*, I. K. 1. *a ſina granna k., ſina granna til k.*, vide *Granni*. *k. man til ſvara*, II. Forn. 48. not. 4. *man rum k.*, vide *Rum*. Cfr. *Akallan, Laghkallaþer*. 2) säga: dicere. *k. bonda tænda (bondi tende* scriptum est), d. ä. hafva uptändt ljusen: candelas accendisse. I. K. 8: 2. *kallas annat eig ægha*, I. J. 4: 2. *kallar hvar Þerra ſik eig ægha, k. han hava lönt bo, Þæn ær han kallar hem giva*, etc. I. Md. 14: 1; A. 17: 1; 21: 2; G. 7; R. 5: 5; 7: pr; J. 7: 1, 2; 15: pr; 19: pr; M. 3; Þ. 10, 12: pr. etc. *kallar han ſannan at væra, k. han bana væra, k. barn ſit væra* etc. I. Md. 3: 2; B. 9; A. 22, 25; Þ. 3: 1, 2; 17; FS. 2: 1; 5: 3. etc. Verbum *væra* interdum omittitur. *k. eig friÞ brutin (sc. væra), k. han forfallalöſan, k. baÞi vaÞa*, etc. I. K. 12: 2; 14: 4; VS. 1: 1; Þ. 6: pr; II. J. 13. — *Kallas*, pro *kalla ſik*, I. A. 4: pr; G. 9: 7; J. 7: 1; II. Þ. 42; J. 16. 3) kalla: appellare. *k. annan bykkiuhvælp, frælsgiva, hortutu, þiuf, þræl*, I. R. 5: pr, 1, 5; Þ. 6: 1; 16, 19: 1; II. Add. 2: 13. *Þæt kallar ſvarta ſlagh, dana arf, holmsköp, aflagha eÞ, bræÞa vitni*, I. B. 5; A. 14: 1; J. 13: 4; II. K. 49; O. 1: 4.

Digitized by Google

kallar et konongſten, IV. 15: 5. *þæt inventarium kallas*, II. K. 73: 3. *af hanum æru lums lagh kallaþ*, IV. 14: 1. *þy var han -þer kringalli*, IV. 14: 4. *han kallar ſik aþru namni æn han heter*, IV. 19: 1. *þu kallaþe mik uqvæþins orþ*, I. R. 5: pr, 2. 4) vädja, hänskjuta: appellare, provocare. *k. ſik undir högre domara*, II. K. 70. *mærki v. ſtaþer ær han kallar i*, det gränsmärke eller ställe, hvilket han åberopar såsom gränsskilnad: limes v. locus terminalis, ad quem provocat. I. J. 16: pr; II. J. 37. *aþrum innan garþs k.*, beropa sig på en gränsskilnad, som skulle ligga inom den andres hägnad: provocare ad limitem intra alterius saepimentum situm. ibid. *kallar til enka akers*, om han beropar sig på, säger sig hafva fått: si provocet ad unicum agrum, i. e. si dicat se accepisse talem. I. A. 21: 2; II. A. 30.

Kalver, m. kalf: vitulus. Vide *Ala.*

Kamber (camber), m. takås, ryggås, prov. kam: fastigium aedificii. *ligger k. hel*, är kyrkekammen eller ryggåsen hel: si fastigium templi sit integrum. I. K. 6; II. K. 9.

Kanceler, m. canceller: cancellarius. IV. 19: 5.

Kapa (capa), f. kappa, kåpa: pallium. I. FB. 10: 1; II. U. 24.

Kaplan (kapellan, caplan), m. (egentl. kapellan: sacelli antistes), *biſkups k.*, en prest som gjorde notarie tjenst hos biskopen, och följde med honom på hans ämbetsförrättningar: sacerdos qui a manu episcopi erat. II. K. 4. not. 57; 52. not. 47.

Kar, n. 1) kista eller skrin, eller i allmänhet något hvari saker inläggas och förvaras: arca v. cista, v. quodcumque vas ad res condendas aptum. *i luktu æller læſtu kari ark æller kiſtu*, I. Þ. 5: 2; II. Þ. 33. 2) kärl: vas (fictile, argenteum, etc.). Cfr. *Silfkar.*

Karl, m. 1) karl: vir. Vide *Almænnings-, Bo-, Stafkarl.* 2) enskild man: privatus vir)(*kononger. eig karl* (de enskilde, d. ä. häradet: privati viri, in territorio, quibus una pars tripartitae mulctae cessit) *ok eig kononger*, allitt. II. Dr. 17. *ſva ſiri karle ſum ſiri konunge*, II. Þ. 58.

Karmaþer (carman; rectius *karlmaþer)*, m. karl, man: vir.)(*kona*, allitt. I. VS. 2: pr; J. 3: pr; II. J. 4; Add. 13: 1.)(*qvinman*, I. Br. 2.

Kasna vargher, m. mordbrännare, en som upbränner andras hus: incendiarius, qui alienas aedes incendit. II. R. 3. Stj. deducit h. v., quam, repugnantibus omnibus manuscriptis codicibus, *rasnavargher* legendam putat, ab Anglo-Sax. *ræſn*, domus (? secundum Benson, laquear, asser; Moeso-Got. *razn*, domus); Ver. a "*kaxn*, fungus betulae adnascens, unde igniarium et fomes conficitur;" Ih. denique ab Isl. *kaſa*, cumulare, h. v. vertens: "incendiarius, qui coacervatis per insidias lignis ad alterius aedium ostia, incendium suscitat, eoque omnes, qui intus sunt, comburit." At nobis non dubium videtur h. v. esse deducendam a *kaſa*, gen. pl. *kasna*, casa, vocabulo Romanis Goticaeque originis gentibus sine dubio communi; *k.* igitur vi vocis significat aedium destructorem. Cfr. *Vargher.*

Kaſta, v. a. kasta: iacere, coniicere etc. *k. up garþ*, nedrifva gärdsgård: saepem deiicere. I. J. 13: pr; II. J. 27. *k. æller ſkiuta æptir man*, II. Add. 7: 2. *han kaſtadi i lagh var margha urætti* etc. IV. 14: 4.

Kaſter, m. kast, stapel: strues; inde *Kaſtlaþa*, v. a. lägga i kast, stapla: struere, struem facere. II. J. 19. not. 61. Cfr. *Lada.*

Kaſtlæggia, v. a. i. q. *kaſtlaþa.* II. J. 19; Forn. 10.

Digitized by Google

Kilta, f. (Isl. *kiolta*) sköte: gremium, sinus vestis. *ſun ſværkis* (lege: *ſun hans ſværkir*) *var boren i danmark i k.*, d. ä. blef buren till Danmark i skötet: in sinu portatus est in Daniam. IV. 15: 13. Cfr. Ih. *Gloss.* h. v. et Diss. *vet. Catal. Regg. Sv. G.* p. 91. seq.

Kippa, v. a. rycka: vellere, abripere. II. G. 5.

Kirkia, kyrkia (kiurkia, I. K. 17: pr; 20: pr; 22. etc. *kyrky, kiurky, kirky*, pro *kyrkiu* etc. I. K. 7: pr; Þ. 3: pr; II. K. ind. 24; IV. 16: 12.), f. 1) kyrka: aedes sacra. I. K. 1; VK. etc. *ſtanda utan k.* (de excommunicato), IV. 4. 2) kyrka, församling: ecclesia. *þæn dagher ſum biuþs til faſtu af kirkiu*, II. K. 56. *kirkiunna rætter*, kyrkans rätt eller lag: ius ecclesiasticum. II. K. rubr. not. 1; cap. 70; III. 32. Sed rubrica: *af kyrkiu ræt*, I. K. 3, sine dubio est mendosa, ut not. 12. ibid. est observatum. *kirkiu bolker*, liber de iure ecclesiastico. I, II. K. rubr; IV. 21: 1. not. 1. *ugilder ſva firi k. ſum firi kononge*, allitt. d. ä. så att den som dödar honom, slipper både att *faſta* och *böta*, eller undergå penitens och borgerligt straff: ut, qui eum occidit, neque ecclesiasticae nec civili poenae sit obnoxius. I. Þ. 3: pr; II. Dr. 19; Þ. 24. — Cfr. *Frælſi 3.*

Kirkiubol, n. prestgård: praedium ad aedem sacram pertinens, usuique sacerdotis destinatum. I. K. 1; II. K. ind. 64; capp. 1, 36, 62, 66, 73: pr; III. 5. Huc quoque referendum est IV. 13, nisi forte *kyrkubol* illud, quod ibi occurrit, sit nomen proprium praedii cuiusdam.

Kirkiu bygning, f. kyrkbygning eller reparation: exstructio v. reparatio aedis sacrae. II. K. 67. Cfr. *Bygning.*

Kirkiu byr, m. kyrkeby: pagus in quo est aedes sacra. I. K. 20: 3; Br. 3; II. K. 45.

Kirkiu drap, n. dråp som begås i kyrka: homicidium in aede sacra patratum. II. K. 5. not. 58.

Kirkiudroten, m. kyrkvärd: curator v. oeconomus aedis sacrae. I. K. 10: pr. (cfr. tamen not. 32. ibid.); II. K. 65. et not. 23. ibid.; III. 92. Pro *kirkiudrotnar* perperam scribitur *kyrkedrocnare*, II. K. ind. 65. not. 72. *kirkio domara*, cap. 65. not. 86. *kirkiodrotwar*, ibid. not. 23.

Kirkiu dyr (v. dör), n. pl. kyrkdörr: ostium aedis sacrae. I. K. 1; II. K. 1, 69.

Kirkiufriþer, m. kyrkofred: securitas publica eorum, qui aedem sacram adeunt, ibi sunt, vel inde domum revertuntur. II. Add. 5: pr. coll. c. Add. 7: 13—15.

Kirkiugarþer (kiurkiugarþer, kirkiugarder, -gærþer, -gærder, -gaþer), m. 1) gärdsgård omkring kyrkegården: saepes circa aream templi. I. K. 13, 20: pr; J. 9: pr; III. 92. etc. 2) kyrkegård: area templi consaepta, coemeterium. I. K. 1, 5, 12: pr, 1; 21; Br. 3; II. K. 5; III. 93, 111; IV. 16: 1. etc. — Cfr. *Garþer, Ryva.*

Kirkiu iorþ, f. kyrkans jord: praedium v. praedia aedis sacrae. II. K. 67.

Kirkiu landboe, m. landbo på kyrkans jord: colonus, qui colit fundum aedis sacrae. II. K. 6. not. 65. Observandum tamen est, cit. Cap. de colonis universe agere.

Kirkiunykil, m. kyrknyckel: clavis aedis sacrae. II. K. 65.

Kirkiupænningar, m. pl. kyrkans penningar: pecunia aedis sacrae. II. K. 65.

Kirkiuſkuld, f. kyrkans skuld: debitum aedis sacrae. II. K. 61.

Kirkiu ſokn, f. kyrksocken: paroecia. II. Add. 7: 21.

Kirkiuſtaþer, m. ställe der en kyrka är bygd eller skall byggas: locus

Digitized by Google

ubi exstructa vel exstruenda est aedes sacra. IV. 16: 1.

Kirkiutiundi, m. kyrktionde: pars decimarum aedi sacrae cedens. H. v. occurrit quidem, at perperam, II. K. 65. not. 17.

Kirkiu vægher, m. kyrkväg: via ad aedem sacram ducens. I. Br. 3; II. Forn. 32; Add. 7: 13.

Kirkiuværiandi, m. (a *væria*) i. q. *kirkiudroten.* II. K. 65. Scribitur *kyrkiu vægri,* III. 92. not. 80.

Kirkmæsſa (kirkiomæsſa, kirmæsſa, kyrmæsſa; sed perperam *kyndermesſa,* II. K. 52. not. 74.), f. kyrkmessa, högtid till firande af en kyrkas invigning: festum dedicationis templi; inde

Kirkmæsſu dagher, m. den dag då kyrkmessan firas, eller på hvilken kyrkan blifvit invigd: dies, quo celebratur festum dedicationis templi. II. K. 50, 52, 54; III. 11, 18.

Kirkmæsſu friþer, m. allmän fred inom soknen på kyrkmessodagen: publica pax et securitas intra paroeciam die consecrationis templi. *bryta k.,* II. K. 50; III. 11.

Kiurkia, vide *Kirkia.*

Kiursgæf, vide *Lækirsgæf.*

Kiænna, etc. vide in *Kæ.*

Kland, n? klander: rei vindicatio. Cfr. *Laghakland.*

Klanda, v. a. klandra (en annans besittning), tillegna sig: vindicare (rem). I. FS. 2: 1; FB. 7: pr; II. U. 14; Add. 4: 5. not. 29. *klænder,* praes. ind. II. Forn. 3; U. ind. 28. Cfr. *Laghklanda, Oklandader.*

Klavi (clævi), m. klafve: numella qua praesaepi alligantur pecora. I. R. 12: pr; FB. 6: pr; II. R. 28; U. 13. Ne quis dubitet de vera h. v. significatione, afferre liceat Magni Lagab. *Gulaþ. L. C. 15. KaupB.* "*ef af ofmegri deyr, eda klafe kyrkir,*" i. e. "si (pecus) fame moriatur, vel numella strangulatur," quod verbis *ſult ok klavi* exacte convenit.

Klerkdomber (clærkdomber), m. lärdom: doctrina. IV. 14: 17.

Klerker (klærker, clærker), m. klerk: clericus (cfr. gloss. Lat. h. v.). I. K. 2; II. K. 59; III. 105 (ubi h. v. variis modis est deformata); IV. 14: 17.)(*lekman,* I. Br. pr; II. K. 36; III. 5, 98; V. 2.

Klocka (kloccha, klokcha, clocca), f. klocka: campana. I. K. 5, 10; IV. 16: 12. etc.

Klockari (klocchæri), m. klockare: aedituus. I. K. 10: 2; II. K. 19.

Klokna hus (clocnæ v. *kloncnæ hus),* n. klocktorn: campanile. III. 92; IV. 14: 2. Cfr. *Stapul.*

Klokna opensdagher, m. onsdagen näst före påsk, så kallad deraf, att klockorna då bundos, för att ej gifva ljud under de följande dagarne före påsk: feria quarta post dominicam palmarum, v. dies Mercurii proxima ante pascha, sic dicta, quia campanae tunc ligabantur, ut sequentibus diebus ante pascha silerent. II. K. 51.

Klokſkaper, m. slughet: calliditas. II. Praef.

Kloſter, n. kloster: coenobium. II. Add. 11: 11; IV. 15: 11. *giva ſik i k.,* I. A. 9: pr; II. A. 13.

Klyf, f. börda som en häst bär på ryggen, prov. klef v. klöf (unde klöfsadel): onus dorso equi impositum. II. Þ. 58 (ubi perperam scribitur *klylf*); III. 92. not. 80.

Klærkdomber, Klærker, vide *Klerkdomber, Klerker.*

Klævi, vide *Klavi.*

Digitized by Google

Klæþa, v. a. kläda: vestire. II. Add. 11: 10.

Klæþa löſa, f. brist på kläder: penuria vestimentorum. II. J. 5.

Klæþi (clæþi, klædi, klepe; klæther, II. Add. 3: 4. not. 99.), n. pl. kläder: vestimenta. I. G. 9: 1; Þ. 17, 19: 2, 3; II. G. 16; R. 14; Þ. 52, 56, 57; J. 6; Forn. 44; Add. 3: 4; 7: 12, 13; IV. 16: 12. Cfr. *Hvardags-, Mæþalklæþi, Baþi.*

Klöf, f. (Isl. *klauf*) klyfta: fauces (riparum vel rupium). IV. 10.

Klöftroþ, n. (a *klöf*, ungula bifida, et *troda*, calcare) trampning af kreaturens klöfvar, väg som boskapen går: calcatus ungularum, actus pecoris. *gæra k. ivir aker ok æng*, I. J. 13: 2; II. J. 29. Scribitur *klöftorþ*, II. J. ind. 29.

Kniver, m. knif: culter. I. O. 8. *ſitia um k. ok kötſticki mæþ manni*, allitt. d. ä. sitta till bords med en annan, äta af samma köttstycke och bruka samma knif: eum alio mensae accumbere, de eodem frusto carnis vesci eodemque cultro uti. ibid. Cfr. *Enæggiaþer.*

Knæ, n. knä: genu. I. Þ. 5: 1; II. Þ. 30. *havir kona v. husprea barn i knæ*, d. ä. om hon har ett litet barn: si uxor puerum infantem habeat. I. Md. 1: 1; A. 12: 1; II. Dr. 2; A. 16.

Kolbrænna, m. kolbrännare: carbonarius. IV. 15: 2.

Kolder (colder, coller, kollr), m. 1) kull, barn af samma gifte: unius coniugii proles. I. A. 2: 1; 5, 6: pr; II. A. 2, 7, 8; III. 73. Cfr. *Sam-, Sunderkolla.* 2) slägtingar på fädernet eller mödernet i motsats sins emellan: cognati paterni vel materni, invicem oppositi. I. Md. 1: 5; II. Dr. 7; Add. 11: 18. *arvi kollum ſkipta ſunder i tu*, dela arf i två lika delar emellan fäderne och möderne slägtingarne: hereditatem duabus aequis partibus inter paternos et maternos cognatos dividere. I. A. 3: 1; II. A. 3. Cfr. *Kollaſkipti.*

Kollaſkipti, n. arfskifte, hvarigenom arf delas emellan slägtingar på fädernet och mödernet: hereditatis divisio inter paternos et maternos cognatos. *arver ganger* v. *falder i k.*, II. Add. 11: 16, 18. *hvat þæt ær hælder k. æller iamſkylder ſin i mællum*, ehvad arfvet delas emellan slägtingar på fädernet (å ena) och mödernet (å andra sidan), eller emellan sådana som äfven sins emellan äro beslägtade: sive inter paternos et maternos cognatos dividatur hereditas, sive inter eos, qui quoque inter se consanguinitate sunt iuncti. II. Add. 11: 17. — Cfr. II. A. 3. et vv. *Iamnſkylder, Kolder* 2.

Kolli (colli), m. kulle, grafhög: tumulus. IV. 14: 1, 2. Cfr. ind. nom. loc. v. *Kindkulle.*

Koma (coma; kuma, cumbær, kum, kummin, I. VS. 1: pr; J. 20; FB. 4: 1; II. Þ. 58. etc.), 1) v. n. komma: venire. I. K. 1; 17: 1; 21. etc. *at k.*, tillkomma: advenire. I. J. 20. *til k.*, idem: I. J. 3: pr; Þ. 12: pr. *barn komber til*, d. ä. födes: nascitur. II. Add. 12: pr, 2. *iorþ ... ær til komen*, d. ä. förvärfvad: adquisitus. III. 112. *æn doþſöker ſva braþlika kom til*, inträffade: accidit. II. Add. 13: 1. *æn ſva komber til*, om sådan händelse inträffar: si res id ferat. II. Dr. 11. *a k.*, åkomma, ske: fieri. *umfærþ, lagha leþſn, forbuþ, mætans orþ, lagha hæfþ komber a*, I. J. 2: pr; II. G. 2; Þ. 58; J. 1; M. 2; Add. 11: 5, 7; III. 67; IV. 18: 1, 5. *laghakland, akoma komber a man*, II. U. 28, 29; Add. 4: 5; 7: 16. Cfr. *Akoma, Domber. bloþviti, loter (ok lagha ſkipti) komber i*, II. Add. 7: 13; 11: 1; III. 142. *komber eig bloþviti innan*, II. Add. 7: 3, 13. not. 99. *ſkiælnaþer komber man-*

Digitized by Google

na mællin, vide *Skiælnaþer. komber þæt i vapna ſkipte þerra i mællin*, II. Add. 7:17. *komber eig ne, köpruvi viþer*, har ej rättighet att neka, att rifva köpet: non habet ius negandi v. emtionem rescindendi. I. R. 5: 3, 4; J. 2: pr; II. J. 1. cfr. *Dider, Lagh. viþ vitsorþ komen*, vide *Vitsorþ*. — Cfr. *Saman, Ut koma*. 2) v. a. åstadkomma, bringa: efficere, perducere. *lagh i ſkript koma*, vide *Lyſa. han kom þær criſtnu a ok lif ſit at rættum döda*, IV. 16:1. *han . . . kom ſit biſkupsdöme til rætta lydnu*, ibid. 4. *han kom tiunda af bondom biſkupi*, ibid. 13.

Kona (kuna, II. Add. 11:18.), f. 1) qvinna: femina. I. A. 6, 8: 2, 3; 15; G. 6: 3; R. 5: 5; II. O. 2: 5. etc.)(*maþer, karmaþer*, vide has vv.)(*mö*, ut infra *ænkia*)(*mö*, II. Add. 8. *taka k. mæþ vald*, vide *Taka. egho faþghar* v. *bröþlungar tver ena k.*, d. ä. om de hafva beblandelse med samma qvinna: si rem habeant cum eadem femina. I. G. 8: pr; II. O. 3. Cfr. *Enlöper, Frænd-, Hor-, Hus-, Leghokona, Ovormaghi*. 2) hustru: uxor. I. K. 15: pr; Md. 11; B. 4, 7; A. 4: 1; 5, 24: pr; 25; G. 1, 2. etc. *kallar ſik ſva ſkylda k.* (qvinna: femina) *hava at ſinni k.* (hustru: uxor) etc. I. G. 7. Cfr. *Apalkona, Biþia* 2, *Mundgipt*.

Kononger (cononger; gononger, I. Þ. 3: pr; 5: 1. *konong* pro *konongs*, III. 79. *konox, konoggé, konogh*, pro *konongs* etc. I. K. 7: pr; R. rubr. not. 1; III. 93.), m. 1) konung: rex. I. K. 1; Md. 3: 3; S. 1; B. 1: 1; A. 14; G. 1; R. 1, 2, 3: 1; J. 5; II. J. 12; M. 8. etc. *conongs* (vel forte legendum *cononga*) *bolker*, berättelsen om de tre nordiska konungarnes sammanträde på Danaholmen: narratio de conventu trium regum septentrionalium. I. CB. rubr. Cfr. *Epſöre, Karl* 2, *Kirkia* 2. 2) kunglig prins: princeps regius. *koll k. ok byrisleph k.*, IV. 15: 15. Cfr. Ih. *Gloss.* h. v. et Diss. *vet. Catal. Regg. Sv.G.* p. 100. seq.

Konongsgarþer, m. kungsgård (hvaräst konungens *bryti* eller länsman bodde): villa regia (ubi habitabat exactor regius). I. Þ. 3: 1; II. Þ. 27. Cfr. *Bryti, Lænsmaþer*.

Konongsliker, adj. kunglig: regius. *k. rætter*, utskylder till kronan: vectigalia regia. IV. 19: 3.

Konongsriki (konongriki), n. konungarike: regnum. I. G. 1; II. Add. 11: 7; III. 111. *innan konongsrikis maþer*, inom riket född man: vir in regno (Sveo-Gotico) natus. I. Md. 5: pr; S. 3: pr; II. Dr. 10.

Koppofunder (köpo v. *cöpo funder)*, m. fynd af bisvärm: examinis apum inventio. I. FB. 7: pr, 2; II. U. 14. Origo prioris h. v. partis latet; Ih. credit tamen illam olim latiorem habuisse significationem, et omne insectorum genus denotasse.

Kor, m. chor, rummet närmast högaltaret i en kyrka: pars templi, arae principali proxima. IV. 16: 12.

Korn (corn), n. säd: seges, frumentum. I. FB. 2; Br. 2. not. 32; II. K. 36, 43, 52, 72: 1; 73: 1; Þ. 58; U. 7, 21; III. 1, 18, 126; IV. 19: 1; V. 1. Cfr. *Spitals korn*.

Kornhærbærghi, n. sädesbod: cella frumentaria. II. Þ. 30.

Kornſkiæmma, f. i. q. *kornhærbærghi*. I. Þ. 5: pr.

Kornſkyld, f. spannmålsskuld: debitum frumentarium. III. 140.

Korntiundi, m. tionde af säd: decimae frumenti. I. Br. 1 (ubi cod. A. perperam habet *copitinda*); III. 5.

Korporale, n. linneklädet, som läges öfver kalken och patén: linteum, quo teguntur calx et patella, panem

Digitized by Google

vinumquè sacro usui destinatum continentes (sic dictum quasi tegumentum corporis Christi, ut recte observat Stj.). II. K. 2.

Koſta, v. a. åtgå, erfordras till omkostnader (om penningar): ad impensas opus esse (de pecunia). *pænningar ſum koſtadi . . . kyrkiu* (nisi forte *kyrkia* sit legendum), IV. 16: 12.

Koſter (coſter), m. 1) kost, spis, föda: cibus. II. A. 4; Add. 6: pr, 2, 3; III. 89; IV. 19: 1. Speciatim de commeatu *gengærþ* dicto occurrit II. K. 22; J. ind. 12. *vara a k. mans,* II. K. 43. 2) bekostnad: impensa. *af ſinum k.,* IV. 16: 12. 3) pl. saker, egodelar: res, utensilia. *fæ æller k.,* I. R. 13; II. R. 29; Þ. 29. *egn æller aldra (*lege *a-dra) k.,* IV. 14: 11. *qvikir k.,* kreatur: res viventes, pecora. V. 1.

Kovi, m. (egentl. koja, rum: casa, conclave; Isl. *koſi*) kapell, afskiljdt chor eller sidobygnad i en kyrka: sacellum, podium templi. IV. 16: 12.

Koþ pro *qvoþ,* imperf. a *qvæþa,* quod vide.

Kraka (crakæ), v. a. upsätta en takresning eller annan dylik ställning, med påspikade krakar eller läkten; prov. kraka: substructionem tecti, vel aliud eiusmodi opus e iunctis trabibus asseribusque conficere. *k. ok flaka kirkiu,* upsätta takresning och lägga tak på kyrka: fastigium templi erigere scandulisque tegere. I. Þl. Lund. vertit vv. *k. ok flatæ* (ut legit Stj.): "palis circumcirca cingere atque munire," et lh. v. *kraka:* "palis humo defixis communire." Cfr. *Flaka.*

Krava, f. (a *kræſia*) kraf: exactio, petitio. *at fyrſtu -vom,* I. FS. 2: 2. not. 2.

Kringer, m. krets: circus. *kring um,* adverbialiter, omkring: circum. I. J. 13: 2; II. J. 29. Cfr. *Um kring.* Inde cognomen *kringalli,* quod vide in ind. nom. homm.

Kriſtin (criſtin), adj. 1) christen: christianus. I. K. 1; II. Praef; IV. 15: 1. etc. 2) döpt: baptizatus. III. 132.

Kriſtindomber (criſtændomber), m. christendom: christianismus. IV. 15: 12. not. 47. *fa k.,* d. ä. blifva döpt: per baptismum recipi in ecclesiam christianam. I. A. 4: pr; 12: 1; II. K. 28; A. 4, 16.

Kriſtna (criſtna, crisna; crisma, II. K. 27. not. 96.*),* f. 1) christendom, christna läran: christiana religio. II. K. 1; IV. 14: 2; 16: 1, 2. *þa ær k. var ok allir kriſtnir,* sedan christendomen blef antagen och alla blefvo christne: postquam accepta est christiana fides, omnesque facti sunt christiani. I. K. 1. *criſtnu bolker,* i. q. *kirkiu bolker,* III. 3. rubr. 2) dop: baptismus. *þarva, beþas, fa -nu,* I. K. 1, 14: pr, 1; II. K. 1, 27. 3) den tid som förflutit från christna lärans införande: recentius tempus, post acceptam christianam fidem. Cfr. *Heþna.*

Kriſtna (criſtna), v. a. christna, döpa: baptizare. I. K. 14: pr; II. K. 1, 27.

Kroker, m. (egentl. krok, omväg: uncus, ambages) pl. försåt, list: fallacia, malae artes. IV. 14: 4.

Krona, f. kronan, staten: (proprie corona), regnum, fiscus regius. Cfr. *Goþs.*

Kronika, f. krönika: chronica. IV. 15. 18. not. 73.

Kræfia (krævia), v. a. 1) tillsäga, upmana: indicere, admonere. II. Forn. 46. (per metathesin scribitur *quæriæ,* not. 79. ibid.). 2) begära, fordra: petere. *boſkipti k.,* I. B. 7; A. 5; II. Fr. 11; A. -. *ſier væghær k.,* I. M. 5; II. M. 5. Cfr. *Tækkiumaþer.* 3) kräfva, fordra: appellare, exigere. I. R. 9: pr; II. K. 65; R. 20; U. 29; Add. 2: 11;

Digitized by Google

4: 5; 7: 10; III. 84, 91; IV. 20: 1; V. 3. *k. man ſkuld*, I. R. 7: pr. *k. ſkuld v. ſkyldir (af manni)*, I. A. 18: 1; J. 6: 1; II. K. 65; R. 16. etc. *openbara ſkript k.*, de delicto, II. K. 72: pr. *ut k.*, II. Add. 12: 1; V. 1.

Kvarſæta, etc. vide in *Q.*

Kuna, vide *Kona.*

Kunna, v. a. 1) veta, känna: scire, cognoscere. *k. ſkæl mællum ræt ok uræt*, IV. 12. 2) kunna: posse. *k. firigæra kono æller ko*, I. R. 5: 5. 3) framför ett annat verbum utmärker *kan* stundom en hypothes: alii verbo praepositum v. *kan* interdum indicat hypothesin; ex. c. *kan han ok ſla han*, om det händer att han slår honom: si forte eum verberet. II. Forn. 44. *kan man hitta* etc. II. U. 29. *nu kan þem ſkilia a, nu kan ſva varþa*, etc. II. Add. 6: 2, 4; 7: 4, 5. Cfr. *Kæra.*

Kunugher, adj. (a *kunna* 1.) kunnig, känd: cognitus. IV. 14: 2.

Kuſka, v. a. nödga (med öfvertalande eller hotelser): cogere (exhortationibus v. minis). III. 76. coll. c. IV. 21: 34. Stj., Ih. aliique crediderunt h. v. significare "blanditiis lactare, sermonis illecebris permovere."

Kyn, n. slägt: cognatio. *iæmn kynnum*, lika nära i slägt: eodem cognationis gradu iuncti. II. A. 1.

Kyndilsmæſſa (kyndil- v. *kindilmeſſa)*, f. (Isl. *kyndill*, Fenn. *kyntilä*, candela) kyndelsmessa, så kallad deraf, att kyrkljusen då invigdes för hela året: festum purificationis Mariae, sic dictum a consecratione candelarum tunc celebrata. III. 5; IV. 3. *kyndilsmæſſu dagher*, d. II Februarii. II. K. 37, 54; Add. 4: pr. Sed *kyndermeſſo* perperam pro *kyrkmeſſo* scriptum est II. K. 52. not. 74.

Kyrkia, vide *Kirkia.*

Kyt (rectius *kiþ*), n. kid, kidling: haedus. III. 102.

Kæfti, n? gömställe: latebra. *fællir i k.*, tjufven gömmer undan det stulna: fur rem sublatam in latebram abscondit. I. Þ. 5: pr. Ita Stj. quoque haec intellexisse videtur, dum h. v. vertit "cavea, caverna, latebra." Locc. ita vertit citata verba: "quae videntur ferre in latebram." Pro *kæfti* scriptum est *kiæfli*, II. Þ. 30; illud vero rectius esse, rythmica citt. verborum connectio cum antecedentibus: *"vræker, fiæt æptir"* testari videtur.

Kælda (kyælda), f. källa: fons. IV. 15: 1.

Kænna (kiænna; kannir pro *kænnir*, I. Þ. 14.), v. a. 1) känna, igenkänna: noscere, agnoscere. I. Þ. 8: 1; 9, 10, 13, 14; II. Þ. 10. Cfr. *Rætkænna, Sankænna.* 2) tillvita: obiicere. *k. manni lagha ſpiæl*, IV. 15: 8. *kænnis þæt hanum at han* etc. II. Add. 7: 21. not. 51. 3) *kænnas*, v. dep. erkänna: agnoscere, fateri. *k. ſkuld*, II. Add. 2: 10. *k. viþer*, a) igenkänna: recognoscere. I. Þ. 13; II. Þ. 46. b) erkänna: agnoscere, fateri. *vir kænnums þær viþer*, IV. 19: pr.

Kæpſir, kæfſir (kiæpſir, kiæfſir), m. (egentl. den som lefver tillsammans med frilla: concubinus) träl som hade *huskona:* servus contubernalem habens. *a ækki k. i barnum*, trälen har ingen del i, d. ä. ingen rätt till, eller magt öfver sina barn (hvilka tillhöra modrens egare): servus nullo paterno iure fruitur (nam liberi eius pertinent ad dominum matris suae). I. G. 4: 3; II. G. 3.

Kæra (kiæra), v. a. kära, anställa åtal eller rättegång: agere, actionem instituere. II. Forn. 32; III. 112, 117. *a (mal) k.*, III. 112, 117, 142, 144. *k. a man*, I. J. 9: 1; II. J. 21; U. 9. not.

Digitized by Google

82;* 10, 12; III. 107. *k. til mans*, II. Forn. 30, 44; Add. 7: 29. *k. ivir man*, II. U. 9. *hvat han ſik k. kan*, hvad det är han påstår eller med sitt käromål åsyftar: quid actione sua petat v. postulet. IV. 12. Cfr. *Akærande, Okærder.*

Kæra, f. käromål, åtal: actio, petitio. *at fyrſtæ k.*, III. 82.

Kærleker (kiærlek, kiærllekær), m. kärlek: amor. IV. 12. Cfr. *Iorþriki.*

Kæro mal (kiæro maal), n. rättegångsmål: caussa iudicialis. II. Add. 10.

Kölna, f. kölna, mälthus: aedicula, ubi maceratur et torretur hordeum, cerevisiae coquendae destinatum. IV. 8.

Köp, n. 1) köp och skifte: emtio venditio et permutatio. I. J. 1, 2: pr; 3: 3; Þ. 19: 1; II. Þ. 55; J. 1, 7.)(*gæf*, III. 67. Cfr. *Tiþa-, Torgh-, Væggiarköp.* 2) pris: pretium. *almænnilik(t) köp*, IV. 19: 1. Cfr. *Almænnings köp.*

Köpa (chöpær pro *köper*, I. FB. 5. *copt* pro *köpt*, I. J. 7: 1. *kopt, göpt, kööp*, II. Add. 11: 11. *kopte* pro *köpte*, ibid.), v. a. förvärfva genom köp eller skifte: emtione vel permutatione adquirere. I. A. 6: pr; J. 2: 2; 3: pr. 2; 4: pr; 7: pr, 1. etc.)(*þiggia*, II. Add. 11: 11. *k. (iorþ) mæþ löſom örom*, I. J. 3: 4; 4: 2; II. J. 8, 11. *k. firi löſa öra*, II. Add. 11: 11. *k. iorþo ſinni*, I. J. 4: 1; II. J. 10. *k. iorþ i iorþ*, I. J. 3: 2; II. J. ind. 10; cap. 7; Add. 11: 11. *af köpter*, genom köp frånskiljd: emtione separatus. I. J. 7: pr; II. J. ind. 15. Cfr. *Torgh köp, Vin.* — *Köpas viþ*, v. dep. afsluta köp (eller skifte) sins emellan: emtionem venditionem (vel permutationem) inter se contrahere. I. Þ. 12: 1, 2; II. Þ. 44, 45. *köpas mæn iorþum viþer*, d. ä. skifta jord: si praedia v. agros invicem permutent. II. J. 3.

Köpa vin, m. *vin*, som var närvarande vid köp: proxeneta, qui in emtione venditione aderat. II. Þ. ind. 55. Cfr. *Vin.*

Köpa vitni, n. vitnesbörd om lagligen förrättadt köp: iuratum testimonium de emtione venditione rite facta. *bæra k.*, I. J. 2: 2; II. J. 3.

Köpe (köpæ), m. köpare: emtor. I. J. 2: pr; II. J. 1.

Köpe iorþ, vide *Köpo iorþ.*

Köpfærþ, f. resa i handelsärender: iter, negotiorum mercatoriorum caussa institutum. *-um fara*, I. A. 19; II. A. 27.

Köpfæſt (cöpfaſt), f. stadfästelse af jordaköp med föreskrifna formaliteter: solemnis emtionis venditionis de fundo contractae confirmatio. *-um binda*, sålunda befästa ett afslutet jordaköp: talem contractum solemni ritu confirmare. I. J. 2: pr; 3: 3; II. J. 1, 7. Cfr. *Fæſt* 2.

Köpo funder, vide *Koppofunder.*

Köpo iorþ (köpe iorþ), f. genom köp förvärfvad jord: fundus v. ager emtione adquisitus. II. A. 26; R. 30; J. ind. 3, 11; cap. 46; III. 52, 108. Huc vero non pertinent verba *köpe* (praes. conj. a *köpa*) *iorþ*, II. A. ind. 23, 24, ut ex ipso textu illorum Capitum satis constat.

Köpruf, n. (a *ryva*) brytande eller upref af ett afslutet köp: factae emtionis venditionis rescissio. I. J. 2: pr; II. J. 1.

Köpſtaþer, m. (a *ſtaþer*; egentl. handelsställe: locus mercatorius) stad: urbs. III. 79.

Köpunger, m. i. q. *köpſtaþer.* Vide ind. nom. locc. v. *Faluköpunger.*

Kötſticki, n. köttstycke: frustum carnis. Vide *Kniver.*

Kötſunnudagher (kiotſunnudagher), m. fastlags söndagen, så kallad (lika-

Digitized by Google

som Ital. *carnevale*) af den ersättning man då i förväg tog sig derför, att man under den stora fastan, som begyntes onsdagen derefter, ej fick äta kött: dominica carnis; ita appellabatur dom. Esto mihi (pariter ac Ital. *carnevale*) ab esu carnis, quo in mox sequenti quadragesima abstinendum erat. II. J. 46; IV. 3. Scribitur lapsu calami *hötunnudagher*, III. 141.

L.

Lada (läþa), v. a. (Isl. *hlada*, Germ. *laden*) 1) lägga i hög: struere, in cumulum congerere. I. J. 20; II. J. 45. *l. tiunda*, afsätta tionden, lägga den i en särskild hög: decimas seponere. II. K. 36. Cfr. *Aflada, Kaſtlaþa.* 2) införa (säd) i lada: horreo condere (segetes). II. K. 73: 1; V. 1.

Lagh (lægh, I. A. 7; R. 1: pr. etc. *lahum* pro *laghum*, I. þ. 4: pr.), n. pl. 1) lag: lex, ius. *l. væsgöta*, II. Praef. *væſtragötlands l.*, IV. 14: pr. *landſins l.*, ibid. 17. *væsgötſk l.*, II. K. rubr. *kums l.*, IV. 14: 1, 17. *l. ok laghbok*, II. Praef; Add. 11: 11. *l. ok rætter*, I. þ. 12: 2. *ræt l.*, I. R. 1: pr; IV. 14: 13. *l. göra ok fram föra*, IV. 14: pr. *l. tælia, ſva ær i -um talt*, vide *Tælia. ſkipan viper l. fæſta*, vide *Fæſta 1. þæn l. mæþ halda*, vide *Halda 1. ſum l. ær* (rectius *æru*) v. *varu*, I. þ. 18, 19: 1. *ſum l. ſighia*, vide *Sighia. væri l. ſamu*, II. Add. 9: 2; 11: 14. *i laghum*, i lagen, enligt lag: in legibus, secundum leges. IV. 6. *i l. varum*, I. K. 1; IV. 1, 2. *i l. manna*, II. þ. 52. *i enom l. vara*, II. U. 13. *at laghum*, enligt lag, lagligen: secundum leges, legitime. I. G. 9: 4; II. G. 16; J. 7. *at l. varum*, II. O 1: 4; J. 13. *at gambhum l.*, II. K. 52. Cfr. *Fælla 2. mæþ laghum (ſa, böta, væria, löſa*, etc.), idem. I. A. 8: 3; R. 8: 1; þ. 13, 15; FB. 3, 4: 1; II. G. 3; J. 12; Add. 10, 11: 3, 4, 7. etc. cfr. *Rinna. mæþ l. rættum*, I. þ. 5: 2; 16; II. þ. 51. (II. þ. 33. pro *laghum* habet *lagha*, ut *rættum* sit subst.) *mæþ ſlikum* v. *ſamu laghum*, II. þ. 2; IV. 18: 4. *laghum (löſa)*, idem, I. þ. 12: 1. (nisi forte *mæþ* addendum sit). Cfr. *Bonda-, Lands-, Ulagh.* 2) ed: iuramentum. *l. ganga*, I. J. 6: 1; II. K. ind. 49; Add. 11: 6; III. 39, 76. *l. ſiri ganga mæþ tolf manna eþe* etc. II. R. 16. *ganga l. ok eþ*, II. Add. 13: 1. *l. fa, framföra*, vide *Fa 4, Framföra. innan -um ſtanda*, i. q. *i eþe ſtanda* (vide *Eþer*), II. Add. 2: 1. *læggia (mal) til -a*, II. þ. 7; IV. 18: 6. *han komber eig -um viþ*, han får ej fria sig med ed: ei non licet iuramento se defendere. I. FB. 11: 1; II. U. 27. not. 8. *ræt göra . . . mæþ -um*, vide *Rætter*. Cfr. *Fæ 2.*

Lagha (lægha), adj. indecl. (gen. a *lagh*) laga, laglig: legitimus. Vide *Aflagha, Bot, Buþ 4, Forbuþ 1, Forfal, Fæſt 2, Hug, Leþſn, Loter, Rætter, Stæmna, Tak, Topt, Vingæf, Værn, Ölſtæmna.*

Lagha brut, n. lagbrott: delictum, legis violatio, III. 83, nisi *lugha* sit adj.

Laghagengærþ, vide *Gengærþ.*

Laghakland (lagh klad), n. laga klander: legitima vindicatio. II. U. 28, 29; Add. 4: 5. Cfr. *Laghklanda.*

Laghaloter, m. laglig andel: legitima portio. II. R. 30. not. 20.

Laghaſpiæl (lægha ſpiæl), n. lagarnes kränkning eller förspillande: legum corruptela vel violatio. II. Praef; IV. 14: 11; 15: 8.

Laghaſtæmna, f. laga stämning: legitima citatio v. in ius vocatio. II. Add. 9: 1.

Laghat, Laghaþer, vide *Læggia.*

Digitized by Google

Laghbiuþa (lagh biuþa, lagh byþæ, lægbiudæ), v. a. lagligen erbjuda eller hembjuda (jord åt arfvingen eller förre egaren till lösen): (fundum v. agrum heredi v. priori domino redimendum) legitime offerre. I. J. 3: pr, 4; II. J. 4, 8; Add. 11: 5, 7—11; III. 135. *lag eig biuþa* pro *eig lagbiuþa*, I. J. 3: 4.

Laghbok, f. lagbok: codex iuris. II. M. 8. not. 47; Add. 9: pr; 13: 1 *l. væsgöta*, I. K. rubr; II. Praef. Cfr. *Lagh*.

Laghböta, v. a. lagligen böta: legitimam mulctam solvere. I. Þ. 5: 2.

Lagh döma, v. a. lagligen döma: legitime iudicare. *l. manni*, lagligen tilldöma: legitime adiudicare. I. J. 16: pr; II. J. 37; M. 3.

Lagher, vide *Læggia*.

Laghfangen, adj. lagligen förvärfvad: legitime adquisitus. II. Add. 11: pr, 2. *æller* (alias, i. e. nisi *umfærd komber a*, et *bapin koma a en bulſter ok undir ena ble*) *ær hun* (sc. *iorþ*) *eig l.*, II. G. 2.

Laghfælder, adj. lagligen sakfäld eller dömd: legitime damnatus. II. Forn. 39. not. 89; Add. 11: 11; 12: 2.

Laghgilder, adj. gild, lagligen gällande: ratus. III. 68. *laghilth* pro *laghgilt*, III. 142.

Laghgipt, adj. f. lagligen gift: legitime nupta. *l. kona*, II. A. 11.

Laghkallaþer (laghkalþer), adj. lagligen kallad: legitime vocatus. *l. til ſvara*, kallad till svars, stämd: ad respondendum, in ius vocatus. II. Forn. 48; III. 53.

Lagh klad, vide *Laghakland*.

Laghklanda, v. a. lagligen klandra, tillegna sig: vindicare. I. FB. 11: 1; II. Add. 4: 5. not. 27. Cfr. *Laghakland*.

Laghlika, adv. lagligen: legitime, legi convenienter. I. Md. 11, 15: 2. not. 70; Þ. 9; Br. 2; II. K. 47. not. 71; 48; Þ. 1. etc.

Laghliker, adj. laglig: legitimus, iustus. II. K. 72: 2; IV. 14: 14; V. 1.

Lagh lyſter, adj. lagligen kungjord: legitime publicatus. II. Þ. ind. 49.

Laghlös, adj. *at -ſo*, adv. olagligen: contra legem, lege non observata. I. Þ. 3: 2. Ita quoque, ni fallimur, legendum II. Þ. 28, ubi pro *laghlöſo* scriptum est *ſaklöſo*.

Laghmal, n. mål, rättegångssak: causa forensis. III. 68.

Laghman, vide *Laghmaþer*.

Laghmansdöme, n. lagmansämbete: iudicis provincialis officium v. potestas. II. Add. 1; IV. 14: 13, 15.

Laghmaþer (lagman), m. lagman: iudex provincialis, legifer. I. R. 1: pr; 3; II. A. 10; G. 12; R. 1, 3; J. 5; Forn. 48; Add. 1, 2: 10, 11, 14; 9: pr; 12: 1; 13: 1; III. 57, 68, 75, 89, 144; IV. 14: 5, 17—19; 15: 10; 19: 5; 20: 4. *laghmaz* pro *laghmanz*, II. Forn. 43. *galman* pro *lagman*, I. Þ. 11. Cfr. *Land*, *Namn*.

Laghmæli (lægmæli, laghmale), n. lag, lagens stadgande: lex, iuris placitum. H. v. occurrit tantum in his formulis: *at laghmæli*, enligt lag, lagligen: legi convenienter. I. A. 7, 8: pr; 10; J. 7: 2; 13: 2; 15: 1; 18; II. A. 11, 31 (ubi tamen praep. *at* est omissa); J. 17, 29, 36, 43. *mæþ -li*, I. A. 22; J. 3: 2; 13: 2. *mæþ -lum*, I. A. 8: 1; II. A. 11. *æptir -lum*, II. Add. 7: 26. not. 86.

Laghſaga (lagſægha), f. (a *ſighia*) lagsaga, lagmans jurisdiction: iurisdictio iudicis provincialis, provincia. II. Praef; III. 68. *land ok l.*, allitt. III. 112.

Laghſkipta, v. a. c. dat. lagligen dela; legitime dividere. I. M. 5; II. M. 5; Add. 11: pr.

Digitized by Google

Laghstæmna, v. a. lagligen stämma: legitime in ius vocare. II. Add. 9: pr, 1.

Laghtakin (laghktakin), adj. lagligen bestämd eller utsatt: legitime constitutus. I. G. 9: pr; II. G. 15.

Laghvarapêr (laghvarþer, lagværæþer), adj. lagligen tillsagd: legitime monitus. II. Forn. 45; III. 58.

Laghvunnin, adj. lagligen förvunnen, dömd: legitime convictus v. damnatus. II. K. 48. not. 86; Add. 5: 1.

Lan, n. 1) lån: commodatum. *at lane taka*, emottaga till låns: commodato accipere. I. Þ. 10; II. Þ. 42. *til lans taka*, IV. 8. 2) den lånta saken: res commodata. I. R. 10; II. R. 25; Þ. 42. *viþ l. taka*, I. R. 11: 1; II. R. 27. Ambae hae significationes connectuntur in locutione: *taka lan at lane*, II. R. ind. 25. 3) penningelån, försträckning: mutuum. *taka l.*, II. K. 65.

Lana, læna, v. a. 1) utlåna: commodare. I. R. 11: 1. 2) låna (af annan): commodato accipere. II. Add. 7: 8. 3) försträcka: mutuo dare. II. K. 65.

Lanardroten (lönær droten, landroten), m. husbonde: herus. I. O. 7; II. Add. 5: pr.)(*landboe*, I. A. 24: 1; II. A. 34. Origo prioris partis h. v. est dubia. Cfr. *Lands droten.*

Land (lanþ, I. R. 1: pr. *lant*, III. 56.*)*, n. 1) land, jord: terra, solum.)(*vatn*, I. M. 4; II. M. 4. Cfr. *Halfmarka-, Öres land.* 2) landskap: provincia. I. Md. 5: 4; O. 4; Þ. 13; II. K. 72: 3; Þ. 47; III. 118; IV. 14: 11, 17; 15: 10; V. rubr.)(*hæraþ*, I. J. 16: 1; II. J. 38; U. 6. *l. ok laghsaga*, allitt. III. 112. *firi l. ok laghman*, i. q. *a landspingi*, I. Þ. 11 (ubi *galman* pro *lagman*); II. Þ. 43. *vart l.*, i. e. Vestrogotia, I. R. 1: pr; Þ. 12: 2; 13; IV. 14: 11.)(*finvid ok halland*, IV. 10. *alt l.*, hela landet: tota (haec) provincia. II. Forn. 45; III. 58, 144. *i -di* v. *-dino*, I. A. 14: pr; II. Forn. 46. not. 38; Add. 6: 3; IV. 19: 1. *hær i l.*, II. A. 17. *i l. þæssu*, I. G. 9: 7. *hit til -ds*, IV. 16: 9. *af l. (sara*, etc.*)*, I. A. 12: pr, 1; G. 8: pr, 1. *asyn* v. *tolf skiælika mæn af -dino næmna*, II. M. 3; Add. 2: 14. *lands asyn*, vide *Asyn. ut svoren af -di*, IV. 2. *l. flya*, II. Dr. 11; III. 56, 83. *l. ryma*, III. 68. *firi gæra l. ok lösum örum*, allitt. förverka sin lösa (och fasta?) egendom jämte rättigheten att vistas i landet: ob commissum crimen amittere bona sua mobilia (et immobilia?), una cum iure morandi in provincia (v. regno). I. O. 2; II. O. 1: pr; R. 3. (coll. c. I. O. 4.). *l. væria*, II. K. 4; Add. 9: 1. *-dum raþa* (de rege), II. M. 8. *böta viþ l. ok konong*, I. Þ. 5: 1, ubi *land* idem ac *hæraþ* significare videtur, nisi *hæraþ* sit legendum, ut habet II. Þ. 30. — Cfr. *Fosterland, Innan, Norþan, Sunnan, Utan, Hær-, In-, Utlænsker.*

Landamæri, n. gränsort emellan landskap eller riken: locus in confinio provinciarum v. regnorum. I. CB. not. 1; II. Þ. 44, 45; IV. 10. not. 1, 50. *sva sum sigs i -rum*, i. e. in capite de limitibus inter Sveciam et Daniam (I. CB.), IV. 15: 3. Si excipias II. Þ. 44, 45, ubi pro *landæmæris* forte legendum est *landæmærkis*, h. v. non nisi in pl. occurrit, et rectius forsan vertitur: gränsor: limites.

Landamærki, n. gränsmärke emellan landskap: limes, terminus inter provincias. I. Þ. 12: 1, 2. Cfr. *Landamæri.*

Landboe (lanboe), m. landbo, arrendator: colonus. I. K. 4; 20: 3; A. 18: pr; 24: pr; II. K. 6, 45, 72: 4; 73: 5; A. 33; IV. 8, 16: 12. Cfr. *Almænnings*

Digitized by Google

landboe, Bondi, Bryti, Husbonde, Iorþeghandi, Kirkiu landboe, Lanardrotin.

Landfæſta (lanfæſta), f. ett stycke land vid brädden af en ström, vid hvilket den till en qvarn hörande dammbygnaden fästes; eller rättigheten att vid en annans jord fästa en dylik bygnad: pars ripae fluminis, cui adfigitur agger molaris, seu ius alieno agro adfigendi eiusmodi opus. I. M. not. 1; §§. 4, 6; II. M. 4, 6.

Landi (pl. landa, lænder), m. landsman, från samma landskap: popularis, eiusdem provinciae incola. I. R. 2. not. 15; Þ. 13; II. R. 2; Þ. 47. *allandæ* pro *allæ landæ*, I. R. 2.

Landroten, vide *Lanardroten.*

Lands almœnninger, vide *Almœnninger 2 c).*

Landsdomari, m. konungens ämbetsman, som på konungens vägnar utöfvade högsta domare och verkställande magten inom landskapet: praetor, qui regis loco summam intra provinciam habuit iurisdictionem et magistratum. III. 105. coll. c. IV. 21: 31. Cfr. *Domari, Lands hœrra*, et gloss. Lat. v. *Dominus terrae.*

Lands droten (lanz droten), m. landsherre: dominus provinciae. Sic, at mendose, ni fallimur, pro *landroten* vel potius *lanardroten* habet cod. D. II. Add. 5: pr. not. 40. Cfr. *Lanardroten.*

Lands hœrra, m. i. q. *Landsdomari.* II. K. 4; Forn. 43; III. 71. Cfr. *Hœrra 3*, et gloss. Lat. v. *Dominus terrae.*

Landsiord, vocabulum corruptum, pro quo *buziord* est legendum, II. K. ind. not. 75.

Landſkap (lanzſkapp), n. i. q. *land* 2. IV. 15: 6.

Landſkyld (landſkild), f. landskyld, afrad: vectigal e praediis. II. Forn. 51; IV. 20: 4.

Landslagh, n. pl. landets (landskapets) allmänna lag: commune provinciae ius. *dylia, ſkipta æptir -um*, II. Add. 7: 26; III. 100. *böte æptir -um* (neml. för dråp, sår etc: pro caede, vulnere etc.),)(*þæt ær ugilt* v. *þer hava brutit epſöret*, II. Add. 7: 5. coll. c. 1, 4. ibid.

Landsviſt (lansviſt), f. rättighet att vistas i landet: ius morandi in provincia v. regno. I. O. 4.

Lands vœgher, m. landsväg: via principalis, per provinciam ducens. II. Forn. 32.

Landsþing, n. lagmansting, ting för hela landskapet (Vestergötland): iudicium provinciale, v. commune Vestrogotiae. II. K. 70; G. 12; Forn. 39, 48; Add. 2: 14; 9: pr, 3; 11: 6, 7; 12: 1; III. 32, 68, 120, 144; IV. 21: 42. Cfr. *Götar, Hœraþsþing, Land 2, Þing.*

Langafreadagher, langafredagher, m. långfredag: dies mortis Christi, feria sexta ante pascha proxima. I. K. 17: 1; II. K. 40.

Langer (longer, V. 2.), adj. lång, långvarig: longus (loco v. tempore). II. J. 18; Add. 7: 13; V. 2. Superl. *længſter*, I. S. 4: 1; II. Add. 10. *at lænſto (pro længſto)*, längst: longissime, non diutius (quam). II. A. 18. Cfr. *Ændlanger.*

Las (laas, laſs), n. lås: sera. I. Þ. 5: pr; II. Þ. 30. Cfr. *Lykil.*

Laſs, las, n. lass: vehes, plaustrum onustum. I. FB. 8; II. Forn. 10, 11, 33; U. 20; Add. 3: 1; 4: 5; III. 92. not. 80. Scribitur *læs*, II. Forn. ind. 3; cap. 8, 9; U. ind. 20. *ſæx* etc. *laſſa æng*, äng som gifver sex lass hö: pratum, quod sex plaustra foeno replet. I. J. 7: 3; II. K. 2; J. 19. Cfr. *Akerlaſs, Viper.*

Lata (læta, I. K. 15: pr; 20: 1. etc. *letæ*, I. K. 3; B. 1: pr. imperf. *læt* v. *lot*, IV. 16: 6, 12.), v. a. 1) lemna,

Digitized by Google

öfverlemna: relinquere, tradere. *han læt nitan bo* etc. lemnade efter sig: moriens reliquit. IV. 16: 12. *lækisgæf l.*, I. VS. 3: 1 (nisi pro *lata* legendum sit *luka*). *ut l.*, II. Forn. 30. *flæsta þe pænninga* etc. *læt han til*, släpte till: suppeditabat. IV. 16: 12. Cfr. *Up lata.* 2) släppa: dimittere. *löfan l.*, vide *Lös. l. þiuf til lösnar*, vide *Löfn. bort l.*, IV. 19: 1. *l. fæ i (aker æller æng)*, III. 117. *l. (hæft, grip) i tiuþer*, vide *T'iuþer.* 3) mista: perdere. *lif (fit) l.*, I. Þ. 3: pr; II. Praef; K. 11; Dr. 40, 41; A. 22; Þ. 7, 24, 58; Forn. 1; III. 72; IV. 15: 15; 18: 6. Cfr. *Liflat.* 4) v. aux. a) låta (ske, vara): sinere (ut sit, fiat). *l. lik inni liggia, l. tiunda apter ſtanda*, I. K. 15: pr; 20: 1. b) låta (göra), föranstalta: curare (faciendum). *l. kirkiu vighia, vitni bæra, döma ſik, endagha döma, ſkuldir luka*, I. K. 3; Md. 1: 2, 3; B. 1: pr; A. 4: 2. etc. *han læt ſkriva korn, boa ödbönnen, göra kyrkiur*, etc. IV. 16: 12.

Lavarþer (lavarþi), m. (Anglo-Sax. *hlaford*, unde Angl. *lord*) herre, husbonde: dominus, herus.)(*þræl æller ambut*, I. R. 11: pr; II. R. 26.

Laurinzar dagher (ſancta lafrinzſa v. *laurencii dagher)*, m. Larsmessodagen: festum S. Laurentii, d. X Augusti. I. Br. 4; II. K. 52; III. 18.

Laþa, v. a. vide *Lada.*

Laþa, f. lada: horreum. I. Þ. 5: pr; II. K. 2; Þ. 30.

Laþi, m. i. q. *laþa. ökia l. ſin mæþ ſtolo* (lege *ſtolno*) *korne*, II. Þ. 58.

Led, Leda, vide *Leþ, Leþa.*

Legha, v. a. lega, hyra (annans ting eller arbete): conducere (res v. operas). I. R. 12: pr; II. R. 28; Add. 7: 8; III. 115, 151; V. 1. *lekt* v. *legkt*, pro *legt* v. *leght*, I. J. 19. not. 6; IV. 5. *l. man*, II. U. 28, 29. *l. man til at dræpa* etc. III. 109; IV. 9: 1.

Legha (læga), f. 1) lega, hyra (af ting eller arbete): conductio rerum vel operarum. *legho ganga*, vel forte rectius *a l. ganga*, arbeta för lega hos andra: operas suas aliis locare. II. U. 29; IV. 20: 1. 2) hyra, lön: merces, qua conducuntur alienae operae. I. FB. 10: pr; 11: 1; II. U. ind. not. 21; cap. 23, 26, 27; III. 57. *taka* v. *giva l. til at dræpa man*, II. O. 1: 12; Add. 5: pr; III. 109; IV. 9: 1.

Legher, Leghersbot, etc. vide *Lægher* etc.

Leghodrænger (leghædrenger, legho- v. *leoghæþrenger, logo-* v. *leogoþrænger)*, m. legodräng: mercenarius. II. Add. 4: 5; III. 2, 147. Cfr. *Bondi.*

Legho fæ, n. legd boskap: pecora conducta. I. FB. 6: pr; II. R. 28; U. 13.

Legho hion, n. pl. legohjon: servi (et servae) conductitii. II. Add. 13: 2.

Leghokona, f. legoqvinna: ancilla mercenaria. IV. 20: 1.

Leghomaþer (leghemadær, legho-, leghu-, lægho- v. *lægoman)*, m. i. q. *leghodrænger.* II. U. 26; Add. 4: 5. not. 26; III. 76. *l. æller drængher*, abundanter, ut videtur, dicitur II. U. 28.)(*bofaſter maþer*, III. 114.)(*trogivin man*, II. Add. 7: 31.)(*þræl*, I. FS. 2: 2; II. Forn. 5.)(*innismaþer, möllari* etc. II. Forn. 46, 50. Cfr. *Bondi.*

Legho oxe, m. ett skymfnamn, som gafs åt den, som lät lega sig till att dräpa eller såra en annan: bos conductitius; ita appellatur is, qui ad alium interficiendum vel vulnerandum conducitur. III. 109.

Legho ſven, m. i. q. *leghodrænger.* II. Þ. ind. 36, ubi tamen *repoſven* legendum videtur.

Legman, vide *Lekman.*

Lekari, m. spelman, gycklare: fidicen, ludio. I. LR. *lekara rætter*, ibid. rubr.

Digitized by Google

Leker, adj. lekman, den som ej är klerk: laicus.)(*lærder*, IV. 16: 16.

Lekman (lecman, legman), m. i. q. *leker*.)(*klerker*, quod cfr.)(*preſter*, III. 91.

Leta (letta, læta), v. a. leta, eftersöka, undersöka: quaerere, scrutari, inquirere. I. Þ. 5: 1; II. Þ. 30. *han letadi lums lagh*, IV. 14: 17. *þæt ſannaſta l.*, II. Add. 7: 25. *by l.*, I. Þ. 5: pr; II. Þ. 30. *at* v. *mæþ vitnum l.*, II. A. 10; G. 16.

Leta, vide *Lata*.

Leva, v. a. (Moeso-Got. *lewian*, tradere) lemna: relinquere. II. A. 20; IV. 16: 12. Pro *liver* legendum videtur *leves*, I. A. 16: pr.

Lever, m. brödkaka, lef: placenta panis. II. Þ. 14.

Leþ (led), f. 1) väg, resa: via, iter. II. Forn. 1. Cfr. *Framlepes*. 2) sätt: modus. *þæſſa l.*, på detta sätt: hoc modo. I. Br. pr. *hvaria l.*, på hvad sätt som hälst: quocumque modo. II. Þ. 34. Cfr. *Samuleþ*.

Leþa (leda, lædæ), v. a. (sup. *let*, part. pass. *leder*, n. *leet*) 1) leda: ducere. I. R. 2; Þ. 3: pr, 1; II. G. 5; R. 2; Þ. 24, 25; Add. 7: 17. *l. fiæt or by*, uptäcka (tjufvens) spår, hvilka föra ur byn: vestigia (furis) ex pago ducentia indagare. I. Þ. 5: pr; II. Þ. 30. *l. þiufſtolet til ſala*, föra tjufgods, som blifvit såldt, och hos köparen klandras, till fångesmannen: rem furto sublatam, posteaque venditam, et demum a domino vindicatam, ad venditorem deducere. I. Þ. 8: 1; 13; II. Þ. 39, 46, 47. *l. til landamærkis (v. landamæris)*, I. Þ. 12: 2; II. Þ. 45. coll. c. I. Þ. 12: 1; II. Þ. 44. Cfr. *Inleþſla*. 2) bevisa: probare. *l. (þiuft a hand manni) til garþs ok grindar*, bevisa att en annan haft det stulna i sitt hus: probare alium rem furtivam in domo sua habuisse. I. Þ. 4: 1; 16; II. Þ. 29, 51. *l. (þiufnaþ) a man*, idem. II. Þ. 1, 2, 5; Add. 7: 19. Cfr. *Leþſn*. 3) öfvertyga, öfverbevisa: convincere. *varþa vitnum leder*)(*takin mæþ*, II. Forn. 1, 9, 11.

Leþſn (lezn), f. bevisning (att någon haft tjufgods i sitt förvar): probatio (qua aliquis convincitur possedisse rem furtivam). *ær i handum takit ur huſum draghit æller lagha l. a komin*, II. Þ. 2 (ubi *lezl* scribitur), 58; IV. 18: 1, 5. Cfr. *Leþa* 2.

Lid, f. backe, sluttning, prov. li: locus declivis. Vide ind. nom. locc. vv. *Almſtars-*, *Guſu-*, *Hardæmarslidir*.

Lid, *Lidſtolpi*, vide *Liþ*, *Liþſtolpi*.

Lidugher (ledhugher), adj. ledig, fri: liber, immunis. IV. 19: 3; V. 2.

Lif, n. 1) kropp: corpus. *barn ær föt af moþor livi*, II. Add. 12: pr. 2) lif: vita.)(*goþs*, IV. 12.)(*ſial*, IV. 19: 1. *taka l. af manni*, IV. 15: 16. Cfr. *Lata* 3, *Miſta*.

Lifdaghar, m. pl. lifsdagar, lifstid: vivendi tempus. IV. 15: 5. Cfr. *Dagher* 4.

Liflat, n. lifvets förlust: vitae amissio. II. Praef; Þ. 5 (ubi *liflazt* pro *liflatz*); IV. 6. Cfr. *Lata* 3.

Lifspund, n. lispund: viginti (?) pondo. IV. 16: 12.

Liggia, *ligia (liegiæ*, III. 28, 45. etc. *liogiæ*, III. 46, 93. *legiæ*, III. 75. *liggir* pro *liggir*, II. Fr. 13. imperf. *la*, I. M. 2. *læ*, II. M. 2. imperf. conj. *laghi*, I. R. 9: 2; II. Add. 11: 17.), v. n. 1) ligga: iacere. *ſiuker l.*, I. K. 14: 2; A. 13: pr; II. K. 3. etc. *lik liggir inni*, I. K. 15: pr. *ſillir*, *kamber*, *præſkulli* etc. *liggia*, I. K. 6; M. 2. *l. hos kono*, I. A. 8: 1; G. 5: 1; 8: pr. etc. Cfr. *Mæþ*, *Viþ*. *l. ugilder*, vide *Ugilder*. *l. (ugilder) a værkum ſinum*, i. q. *l. ugilder*, I. Md. 6; II. Dr. 17; Þ. 25. *l. opin*, *öpe*, vide *Gap*, *Opin*, *Öpe*.

Digitized by Google

liggiande fæ, vide *Fæ* 2. 2) ligga sjuk: decubare, aegrotare. I. VS. 3: pr; II. VS. 10. *liggir .i (ſarum) længi,* I. B. 9; II. Fr. 13. 3) ligga begrafven: sepultus iacere. II. K. 23, 42; III. 93, 111; IV. 14: 1; 15: 4, 13. etc. 4) vara belägen: situs esse. I. K. 20: pr; M. 6; II. Dr. 31; Add. 2: 14. etc. 5) vistas, uppehålla sig: morari. *l. (a* v. *i) ſkoghum (ok ræna),* I. Md. 10; II. Dr. 21. *l. a (viþer ſtokhyrno),* dröja, blifva qvar: remanere, commorari. II. Dr. ind. 4 (nisi forte *a* sit superfluum). 6) *liggia til,* tillhöra: pertinere. *væghar, garþar* etc. *l. til byar* v. *tompt,* I. J. 12: 2; II. J. ind. 18; Forn. 32, 36. *þæt -ger til þings manna vitna,* II. Add. 11: 9. *l. til næmd,* tillhöra nämnden att undersöka och ytra sig om: pertinere ad nemdae inquisitionem et decisionem. Vide *Næmd, Fiærþungs-, Hæraþsnæmd, Lukter.* 7) *liggia viþ,* bero på, vara förknippadt med: pendere ab, coniunctum esse cum (aliqua re). *l. viþ tolf, fiuratighi marker,* d. ä. så stora böter: duodecim etc. marcarum mulcta. I. Md. 1: 3; Þ. 5: 1; II. Dr. 4; Þ. 30. (Germ. locutio: *es liegt daran, es ist daran gelegen,* similem habet significationem. Cfr. *Niála-Saga, Gloss.* v. *liggia*).

Lika, v. a. likna: comparare. II. Praef.

Likami, m. lekamen, kropp: corpus. *guþs l.,* Christi lekamen, det till den H. Nattvarden invigda brödet: corpus Christi, panis consecratus. III. 133. *ægha -mans luſta viþ konu,* II. O. 3.

Likvægher (ligvægher), m. väg till kyrkan, anlagd för att derpå föra lik: via, qua ad aedem sacram vehebantur mortuorum corpora. I. J. 12: 1; II. J. 26.

Limber, m. lem: membrum. IV. 19: 2.

Lin, n. linne: linteum. *þorf viþ lin ok lækirsgæf,* allitt. d. ä. om såret måste förbindas och af läkare skötas: si vulnus sit alligandum et a medico curandum. I. S. 1. Cfr. *Handlin, Hovoþlin.*

Lindi, m. gördel: cingulum. II. K. 2.

Linlika, adv. (a *liner,* len, lindrig: lenis) lindrigt: leniter. IV. 19: 1.

Liſta, v. a. förse med list eller ram: limbo ornare. IV. 16: 12. Ih. male confundit h. v. cum v. *lita,* tingere.

Lita, v. n. (- *at* c. dat.) nöjas: contentus esse. I. G. 9: 5; II. VS. 12; G. 16; III. 84.

Litil, adj. liten: parvus. *l. finger,* lillfinger: digitus minimus. I. S. 4: 1. *litla ſtund,* på en kort tid: brevi tempore. IV. 14: 5; 19: 1. *mæþ litlo,* II. Add. 7: 3, 13.

Liva, v. n. lefva: vivere. I. A. 13: pr; 18: pr; II. K. 73: 3; Add. 8, 11: 12; 12: 2; IV. 15: 12, 17, 18. etc. Cfr. *Leva.*

Livandi, adj. lefvande: vivus. I. A. 5; II. K. 1; A. 7, 28; Add. 8, 12: pr. *faþirin l.,* medan fadren lefver: vivo patre. II. Add. 11: 14.

Liugha, v. n. ljuga: mentiri. *fiarþungs næmd æn han ær lughin ſaker,* om han är ljugen brottslig (falskeligen anklagad) d. ä. om målsegaren brustit i sin bevisning, ligger saken till fjerdings nämnden: si falso sit insimulatus, i. e. si actor defecerit in accusatione probanda, de re cognoscito nemda quadrantis territorii. I. B. 1: pr.

Liuri, m. (Isl. *lióri*) öpning eller fönster på taket, prov. ljur, lyr: foramen v. fenestra in tecto. I. O. 6; II. O. 2: 2.

Liuslika, adv. ljusligen, tydligt: dilucide, diserte. II. Add. 9: pr.

Liuta, v. a. få: accipere. *liuter annar firi mylnu dorom,* om en annan (än qvarnens egare) får den jorden, som är utanför qvarndörren (hvari-

Digitized by Google

genom vägen till qvarnen blir stängd): si (agro diviso) alius (quam molinae dominus) accipiat solum ante portam molinae (quo aditus molinae intercluditur). I. M. 5; II. M. 5.

Liþ (lid, lyd), n. grind, prov. led: porta clathrata. I. J. 8; FB. 1, 3; II. K. 63; J. 19, 20; U. 1, 8, 10; Add. 4: 1; 10; IV. 13; 21: 33. Cfr. *Garþsliþ.*

Liþa, v. n. lida, förlida: praeterlabi (de tempore). Cfr. *Utliþin.*

Liþstolpi, m. ledstolpe, grindstolpe: fulcrum portae clathratae. IV. 15: 5.

Loker, m. ört, växt, (lök): herba. III. 123. *til löf ok lok*, allitt. I. J. 7: 3; II. J. 19.

Lopt, n. luft: aër. I. Md. 12: 2; II. Dr. 26.

Lota, löta, v. a. lotta: sortiri. I. J. 14; II. J. 33. *l. ok laghſkipta*, allitt. II. Add. 11: pr.

Loter (luter, löter; pl. *löter*, acc. *lote, löte, lyti, lötte)*, m. 1) lika del, lott: pars aequalis. I. K. 17: pr; B. 7; A. 9: pr; CB; II. K. 2, 36; Fr. 11; Ö. 11: 13; Add. 7: 20, 24; IV. 18, 18: 10; 19: 1, 2. *tver löter*, två tredjedelar: bes. I. A. 24: pr; 25; M. 4; Þl; II. A. 1; G. 18; J. 6; Add. 11: 16. Cfr. *Tvælöte. þrir, fiurir löter*, I. Þl; II. Add. 11: 16. *Attundi loter*, en åttondedel: octava pars. I. Þl. cfr. *Attunger. fœxtan örtogher i hvarn lot*, i. q. *i þrea ſtaþi*, d. ä. till konungen, häradet och målseganden: regi, territorio et actori. I. R. 5: pr; II. R. 6. *i þre löte*, idem. II. Forn. 15. not. 45; 17. not. 57. — Cfr. *Hovoploter.* 2) del i allmänhet: pars (qualiscumque). I. Br. 1; II. K. 60, 72: 2; Add. 4: pr; III. 5, 28; IV. 14: 1. 3) andel: portio rata, ad aliquem pertinens. I. A. 4: 2; 9: pr; 18: pr; 21: pr; G. 9: 2; Br. 2. not. 29; II. K. 36, 37, 39; A. 23; G. 3, 18; Þ. 9; J. 19; Add. 7: 20, 24; 11: 2, 3; III. 91, 136; IV. 18: 10. *mans* v. *kono l.*, II. A. 3; III. 73. *lagha l.*, I. FB. 7: 2; II. Forn. ind. 13; U. 14; Add. 11: 16. cfr. *Laghaloter.* — Cfr. *Bos-, Egho-, þing-, Ærfþa loter, Standa.* 4) lott: sors. I. J. 14; II. J. 33; Add. 11: pr; III. 142. *lagha l.*, II. Add. 11: 1. *l. ok lagha ſkipti*, allitt. II. Add. 11: pr, 1, 2; III. 142. 5) sak: res. *i alla löte*, till alla delar, fullkomligen: ex omni parte. IV. 14: 13. *ivir alla löte*, öfver all ting, utomordentligen: eximie, mirum in modum. IV. 14: 17. *mæþ allum ærlikum lotum*, d. ä. sätt eller medel: omnibus honestis modis. IV. 16: 17. *at adrum* (forte legendum *nokrum*) *rœſſinga þings lutum*, i mål som förevarit vid räfsinga ting: in caussis in iudicio supremo iudicatis. II. Add. 5: 1.

Lottakari (lottækari), m. deltagare: particeps, socius. *l. þiufnaþar*, I. Þ. 3: 2; II. Þ. 28.

Lova, v. a. tillåta: permittere. II. K. 2; IV. 19: 1. *l. manni þingsgangu*, I. Md. 1: pr; II. Dr. 1. Cfr. *Ulovandis.*

Lughin, vide *Liugha.*

Luka, v. a. (part. pass. *lukter*) stänga, prov. locka: claudere. I. J. 9: 1; II. J. 21. *lukter æller læſter*, allitt. I. Þ. 5: 2; II. Þ. 33.

Luka (luca), v. a. (part. pass. *lukin*) 1) erlägga, utgifva: pendere. *l. tiunda, böter*, etc. I. K. 20: pr; A. 5, 18: 2; Þ. 14, 18; Br. 2; II. K. 44, 72: pr, 5; VS. 10; A. 7, 26; G. 2; Þ. 49, 53; U. ind. 25; III. 2. *l. firi iorþ*, I. J. 3: 4; II. J. 8. *up l.*, I. FB. 11: 1; II. U. 26, 27. *ater l.*, II. J. 10. 2) betala: solvere. *l. ſkuld* v. *ſkyldir*, I. B. 7; A. 4: 2; 18: 1; J. 6: 1; II. K. 73: pr; Fr. 11; A. 6, 26; R. 16; J. 14. *l. tilgœf*, återlemna städjan: arrham reddere. I. A. 24: 1; II. A. 34.

Luktar þing (luctær þing), n. (ut videtur, a *luka*, lykta, sluta: finire)

Digitized by Google

det sista eller slutliga tinget, tingets sista sammanträde: ultimus iudicii consessus. II. Add. 9: 2.

Lukter (lucter), adj. stängd: clausus. Cfr. *Luka. lukt hæraþsnæmd*, tilläfventyrs: samlad, till öfverläggning innesluten häradsnämnd: considens territorii nemda. *þæt skal slitas mæþ l. h.*, II. Add. 7: 27. *þæt ligger til l. h.*, II. Add. 5: pr. *þæt skal l. h. vita*, II. Add. 11: 13. *þæt skal l. h. væria æller fælla*, II. A. 14. *væri sik mæþ l. h.*, I. B. 9; A. 11; II. Fr. 13; IV. 9: 1. cfr. III. 72. not. 21. *fællir hana l. h.*, I. B. 8; II. Fr. 12; A. 19. *lukt fiærþungsnæmd*, II. Add. 3: pr. Observandum est pro *aldri*, IV. 19: 2, scriptum esse *luctri*, II. Add. 7: 27, quod, etsi, si numerum adsessorum nemdae respexeris, eodem redeat, fortuitum esse videtur, cum hic locus non e statuto R. Magni sit excerptus, sed e Jure Ostrogotico, quod loco *l. hæraþs næmdinne* habet *konongs ræfft*. Cfr. not. 88. l. c. — Stj. et Locc. crediderunt h. v. idem esse ac *lutter*, merus, purus Ih. vertit: "*luktr*, decisio litis peremtoria vel probatio legalis," perperam credens, in locutione *mæþ luktri hæraþs næmdinni*, "posterius in genetivo casu positum esse." Quocumque modo vertendum sit hoc epitheton, id tamen certo constare videtur, nullam illud respicere specialem procedendi vel nemdam constituendi rationem.

Lund, f. 1) lynne: indoles. Cfr. *Godlynder*. 2) sätt: modus. *þæssum lundum*, II. Add. 11: 16; V. 1. Cfr. *Annur-, Ena-, Hulka-, Samulund*.

Luster, m. lust, benägenhet, upsåt: pronus animus, voluntas.)(*nöd*, IV. 12.

Lusti, m. lusta: libido. Cfr. *Likami*.

Lustin, vide *Lysta*.

Luter, vide *Loter*.

Lykil, m. (a *luka*) nyckel: clavis. I. Þ. 5: 2. *undir las ok lykki* (pro *lykli*), allitt. I. Þ. 5: 1; IV. 18: 9. Cfr. *Arkar lykil, Nykil*.

Lysa (lysa), v. a. c. dat. 1) kungöra, tillkännagifva: publicare, indicare. I. Md. 15: 2. not. 70; Þ. 14, 18; II. G. 2; Þ. 48, 49, 53; Add. 6: 2; 7: 25. not. 69; III. 67; IV. 19: 1. *l. vighi, sarum*, etc. I. Md. 1: pr; S. 1; B. 1: pr; R. 3: 2; J. 3: 3; FS. 6: 1; II. K. 69; Dr. 1; R. 3; J. 7; Forn. 25. *l. ok næmna alla*, nomina omnium palam edicere. II. Dr. 1. *lysas biltugher*, III. 120. 2) stadga, påbjuda: sancire, statuere. II. Add. 7: 31. *goþ lagh l. ok i skript koma*, d. ä. stadga och låta skriftligen författa: bonas leges ferre, litterisque mandandas curare. II. Praef. *mæþ skript lysir laghbok var*, d. ä. uttryckligen föreskrifver: diserte praescribit v. statuit. II. Add. 13: 1. Cfr. *Lagh lyster, Öghlysa*.

Lysta, v. a. (*lista*; part. pass. *lustin*) slå: ferire, verberare. I. K. 12: 1; S. 4: 5; B. 4; II. K. 25; Fr. 6—8; Dr. 39.

Lyter, adj. lytt: deformatus. Cfr. *Læster*.

Læa, v. a. låna (ut): commodare. I. R. 10; II. R. 25, 27. *utan hun se læth*, om ej jorden af egaren är uplåten åt någon annan att brukas, så att egaren kan vara i okunnighet om den inkräktning som af tredje man blifvit gjord: nisi fundus a domino alii utendus sit concessus, ut adeo dominus possit ignorare usurpationem a tertio quodam factam. III. 112. Lund. vertit: "nisi aut commodati, aut precarii, aut precariae potius titulo concessus sit;" credit vero sensum esse eum, quod ipse commodatarius non potuerit usucapere. Ih. male vertit: "nisi terra inculta fuerit."

Digitized by Google

Lægger, m. lägg, ben: os. *mötes æg ok l.*, om såret går in till benet: si ferrum usque ad os penetret. I. VS. 1: 2.

Læggia, lægia (leogiæ, III. 21, 46. *lagiæ, laggær, laggi*, pro *lægiæ* etc. I. G. 5: 1; R. 13; J. 4: pr. *læx, legs, leegs*, pro *lægs*, praes. pass. I. A. 16: pr; II. Þ. 7; J. ind. 9. *laghat*, sup. I. R. 13. *laghþer*, part. pass. IV. 2. etc. *lagaþer*, I. FS. 2: pr.), v. a. 1) lägga: ponere, collocare. *i vaggu lagþer*, I. Þ. 17. *a altara l.*, vide *Altare*. *l. aþrum fæ ſit til gætſlu*, II. R. 29. cfr. *In læggia. l. hovoþlote*, II. Add. 11: pr. *til ſkiptis l.*, I. A. 5; J. 4: 1. *l. væþ, viþerlæghi*, vide has vv. *l. lön a*, vide *Lön. vægh* v. *gatu (af* sc. *topt) l.*, I. J. 12: pr; 13: 4; M. 5. *l. til*, addere. III. 22. *læggias* (dep. pro *læggia ſik*) *hos kono*, concumbere cum femina. I. G. 6: pr. cfr. *Viþ.* — Cfr. *Bo, Fram-, Kaſtlæggia.* 2) bestämma, förordna: statuere, constituere. *dagh, fæſtnaþar* v. *manaþar ſtæmnu, ſtæmnudagh (til) l.*, vide *Dagher 3, Fæſtnaþar ſtæmna, Stæmna, Stæmnudagher. l. (mal) til lagha* v. *næmd*, vide *Lagh 2, Næmd. l. harda ræfſt viþer*, IV. 19: 4. *l. man friþlöſan, biltughan*, vide has vv. Cfr. *Utlægher. l. man ugildan*, I. Md. 11. *l. almænnings giæld* v. *alagh*, II. O. 1: 15; IV. 9: 2; 19: 4. *l. ſkogh i hæraþs ræfſt*, I. FS. 2: pr. Cfr. *Alæghin.* 3) sticka, genomstinga: transfigere, punctim vulnerare. II. Add. 3: 5; III. 146. *l. gönom vaþva mans*, I. VS. 1: 3. Cfr. *Gönum lægher.* — Incertum nobis videtur utrum huc, an ad verbum quoddam *lagha*, nobis incognitum, referenda sit locutio: *lagher man annan up a ſæt mal ok böt*, III. 87, cuius tamen sensus non dubius videtur. Cfr. *Sætta.*

Lægh, Læghæ etc. vide *Lagh, Lagha* etc.

Lægher (legher), n. (Isl. *legord*) lönskaläge: stuprum. I. G. 6: 2, 4; II. G. 8, 9, 11, 13, 18; Add. 12: pr, 2. Cfr. *Lönþar lægher.*

Lægher barn, n. oäkta barn, afladt i lönskaläge: spurius. II. Add. 12: pr, 1.

Lægher bot, læghers bot (læghære bot), f. böter för lönskaläge: mulcta stupri. II. G. 12; Add. 12: pr, 1. *lægher böter* v. *böte*, sing. m. occurrit II. Add. 12: pr, 2. Cfr. *Bot.*

Lægherſtaþer (leghorſtather), m. 1) grafställe, begrafning: sepulcretum, sepultura. I. K. 15: pr, 1; 18; II. K. ind. 31; cap. 42. 2) afgift till presterskapet för grafställe och begrafning, prov. lägerstad: pecunia sacerdotibus pro sepultura data. I. K. 15: 2; 18; II. K. 23, 31—33.

Læghoman, vide *Leghomaþer.*

Læghra, v. a. lägra: stuprare. II. G. 4; Add. 12: 2.

Læghri, adj. compar. lägre, ringare: inferior, minor. *ſumar (ſakir æru) l.*, IV. 12.

Lækir, m. läkare: medicus; inde

Lækirsgæf, lækis giæf, f. läkarelön: merces medico data. I. S. 1; VS. 3: 1; II. VS. 10, 14. Huc sine dubio quoque referendum est I. VS. 5, ubi *kiursgæf* perperam est scriptum. Cfr. *Lin.*

Læn, n. län, förläning (af kungsgård): feudum, ususfructus praedii regii privato cuidam concessus. II. O. 1: 15; Add. 1; IV. 9: 2; 19: 4. *þæn ſum lænit a)(lænsmaþer*, synes betyda den konungens ämbetsman, åt hvilken ett af Upsala ödes gods var förländt, och hvilken förestod det derunder lydande *bo:* praefectus regius v. vasallus, qui in quodam praediorum Upsaliensium habitabat, eique circumiacenti regioni praeerat. II. O. 1: 15. Cfr. *Bo 4.*

Læna, vide *Lana.*

Digitized by Google

Lænder, adj. som innehar län: qui feudum habet. *l. maþer*, vasallus,)(*bondi*, I. J. 5; II. J. 13.

Længi, adv. länge: diu. I. K. 1; A. 13: pr; II. K. 71, 72: 3; Add. 11: 3; IV. 19: 1. *ligger i (ſarum) længi*, allitt. I. B. 9; II. Fr. 13. *længer (lengær)*, compar. I. K. 15: pr; VS. 3: pr; A. 12: pr; 18: pr; J. 6: pr; 13: 4; 16: pr; M. 2; II. K. 68. etc. *lægger*, III. 102, 112.

Længræ, *længra*, adv. comp. (a *langt*) längre (i afseende på rum): longius. I. K. 18; II. K. 42.

Længmaþer, *længman*, m. (egentl. länsinnehafvare: vasallus) 1) länsman, konungens tjenstman, hvilken bodde på en kungsgård: exactor v. vectigaliarius regius, qui habitabat in praedio regio. II. O. 1: 15; Þ. 58; Forn. 47; Add. 1; IV. 9: 2; 19: 4. Cfr. *Bryti*, *Konongsgarþer*, *Læn.* 2) biskops länsman: exactor episcopi. II. K. 25. not. 79; cap. 71; III. 32. Cfr. *Umbuþsman.*

Længpreſter, m. biskopens ombudsman, kontraktsprost: mandatarius episcopi, praepositus territorialis. II. K. 23; III. 91. *biſkups l.*, I. K. 12: 1, 2; II. K. 25.

Lærder, adj. (egentl. lärd: doctus) klerk: clericus. *lærdir mæn*, I. A. 10; IV. 16: 17. Cfr. *Leker*, *Boklærder.*

Læſa, v. a. läsa: legere. *l. ivir folke*, om prest: de sacerdote, I. K. 16; II. K. 35.

Læſa, v. a. (a *las*) läsa, stänga: claudere. Vide *Luka.*

Læsſa, v. a. lassa: plaustro imponere (onus). I. FS. 2: 1; II. Forn. 3.

Læſta, v. a. förderfva, stympa: frangere, mutilare. I. R. 9: 3; II. R. 24. *l. mal mans*, I. S. 4: 5. *æn læſt* (part. pass.) *ær*, I. S. 4: 8. Cfr. *Læſter*, *Fiorlæſting.*

Læſtar bot, f. böter för stympning, lytesbot: mulcta mutilationis. I. S. 4: 8.

Læſter, m. stympning, lyte: mutilatio. I. S. 4: pr, 1, 2, 4—6, 8. *mæta þræls læſtir*, värdera skadan som blifvit gjord genom trälens stympande: aestimare damnum servi mutilatione datum. I. VS. 3: 2; II. VS. 11. Cfr. *Fœar-*, *Vaþa-*, *Vilialæſter.*

Læſter, adj. (part. pass. a *læſta*) stympad: mutilatus. *l. æller lyter*, allitt. II. Fr. 15; III. 54.

Læta, vide *Lata*, *Leta.*

Lætlater, adj. lättlynt, vänlig: comis, facilis. IV. 16: 4. Ih. (*Gloss.* vv. *flat* et *later*) confundit h. v. cum v. *litillater*, modestus.

Læþer, vide *Læa.*

Löf, n. löf: frons, folium arboris. Cfr. *Loker.* Inde

Löfvirkinger, m. (a *virka*, fabricare) en som bygger (och bor i) löfhyddor; så kallas skogsröfvare: casarum frondearum structor (et habitator); ita appellatur praedo silvaticus. II. Dr. 21. Ita Bg. quoque explicat h. v. Cfr. *Lösvittinger.*

Lögh, f. lögning, simmande: lavatio, natatio. I. O. 6.

Lön, f. lön, ersättning: praemium, compensatio. IV. 15: 12. Cfr. *Arvudis lön*, *Frölön.*

Lön, f. döljande: occultatio. *læggia l. a*, dölja: occultare. II. A. 24; III. 116. Cfr. *Lönþ.*

Löna, v. a. löna, vedergälla: remunerare. IV. 16: 12. *gæf l.*, vide *Gæf.*

Löna, v. a. dölja: occultare. II. A. 23. *l. ok bort* v. *undan ſkiuta*, I. A. 17: 1 (ubi *lön* pro *lönt* scriptum est); II. K. 72: 1; A. 22. *undan l.*, V. 3.

Lönar droten, vide *Lanardroten.*

Digitized by Google

Lönder, adj. (part. pass. a *löna*) lönlig, fördold: occultus. IV. 12.

Lönleka, adv. lönligen: clam, occulte. III. 96.

Lönþ, f. (a *löna*; Isl. *leynd*) döljande: occultatio. Cfr. *Lön*. Inde

Lönþar lægher, n. lönskaläge: concubitus clandestinus, stuprum. I. G. 6: 1.

Löpa, v. n. 1) löpa, springa: currere. I. Md. 12: pr; R. 11: pr; Þ. 16; FS. 5: 3; II. G. 17; IV. 16: 9. etc. *l. or bandum*, befria sig från sina band: vinculis se liberare. I. Md. 7; II. Dr. 18. *l. a hærſkip*, gå ombord eller fara på kaparefartyg: navi praedatoria proficisci. I. O. 10; II. O. 1: 10. *l. a tompt*, i fiendtlig afsigt inträngа på en annans tomt: hostiliter invadere in alienam aream. II. O. 1: 14. 2) rinna: fluere. II. M. 4. *l. ivir* (egentl. rinna öfver), vara öfrig, till öfverlopps: redundare. II. J. 14.

Löpis eþer, m. (a *löpa*) löpande, d. ä. förhastad ed; så kallas den ed, som gås af en part, hvilken ej har laga vitsord: iuramentum festinatum v. tumultuarium; ita appellatur iusiurandum iudiciale ab eo factum, cui ius iurandi non competit. II. Add. 13: 1. Conferri meretur vocabulum Isl. *hleypi-dómar*, förhastade omdömen, fördomar: praeiudicia.

Löpſtighar, m. pl. en springandes vägar: tramites, quibus aliquis currit. *taka þræl a -um*, fasttaga en träl som rymt ifrån sin egare: servum fugitivum comprehendere. I. Þ. 18; II. Þ. 53.

Lös (löſs), adj. 1) lös: solutus, liber. *varþer (griper) lös*, I. FS. 6: 4; II. Forn. 29. *varþer altara ſten lös*, I. K. 5; II. K. 8. *löſan* v. *löſt lata*, lössläppa: liberare, vinculis exsolvere. I. Þ. 3: 2; 5: 1, 2; 13; II. Þ. 17, 28, 30, 33, 47, 58; IV. 18: 8. *lös fara* v. *löpa*, om vatten som ej är updämdt: de aqua libere profluenti, I. M. 4; II. M. 4. *þa æru tver löter löſir* v. *þriþiunger lös af bole*, en eller två tredjedelar af gården äro fria från arrendet: bes vel triens praedii a contractu locationis conductionis liberatur. I. A. 24: pr; II. A. 33. *elder varþer l.*, II. Forn. 34; Add. 3: 2; IV. 8. 2) rörlig: mobilis. Cfr. *Lösörar*, *Pænninger*, *Öre*. 3) i sammansättningar: den som är utan: in compositionibus: carens. Vide *Forfalla-*, *Friþ-*, *Sak-*, *Vitne-*, *Vitulös* etc.

Löſa (löſa, II. O. 1: 13; Add. 11: 7, 8.*)*, v. a. (egentl. göra lös: solvere) 1) medelst bevisning af sin egenderätt återtaga sin egendom som blifvit bortstulen eller förlorad och sedan återfunnen i en annans förvar: rem suam, furto ablatam v. amissam, posteaque in alienis manibus inventam, dominium suum probando recipere. I. Þ. 8: 1; 9, 10, 12: 1, 2; 13—15; II. Þ. 53. 2) lösa med penningar: pecunia redimere; ex. c. a) lösa ett fäkreatur som af en annan blifvit intaget: pecus suum in alieno agro captum redimere. I. FS. 6: 1, 4; II. Forn. 25, 29, 30. b) igenlösa gifven eller tagen pant: pignus datum *(væþ)* v. captum *(nam)* redimere. I. R. 7: 1; J. 6; II. J. 14. *ater l.*, II. U. 6. Cfr. *Skuld*. c) lösa någon ur trälldom: e servitute redimere. I. A. 22; II. A. 31. d) lösa från straff genom böters erläggande: mulcta solvenda a supplicio redimere. I. Þ. 5: 2; II. Þ. 21, 22, 33; Add. 7: 22. not. 54; III. 145; IV. 19: 4. *l. ſik af ſkoghe*, d. ä. från nödvändigheten att fly: redimere necessitatem fugiendi (in silvam). II. O. 1: 13. *l. brut ſin*, II. Add. 11: 11. e) lösa, börda jord som (af en slägtinge) förytras eller blifvit

Digitized by Google

förytrad: fundum v. agrum (a cognato) alienandum v. alienatum redimere. II. Add. 11: 5—8. *ater l.*, II. K. ind. 68; Add. 11: 7, 8. Cfr. *Bupsiorþ.* 3) betala: solvere. *l. ſkuld*, II. R. 16. 4) afgöra: solvere, decidere. *lands aſyn ſkal l, mælli þerra*, I. J. 16: pr; II. J. 37. — Pro *lyſæ* perperam scriptum est *löſæ* II. Þ. 48.

Lösgiurþer, adj. med uplöst gördel: cingulo solutus. I. Þ. 5: 1; II. R. 9; Þ. 30.

Lösharaþer, adj. med uplöst hår: solutis crinibus. I. R. 5: 5; II. R. 9.

Löſka (löſker, II. K. 43. not. 39.), adj. indecl. 1) lös, rörlig: mobilis. *l. pænningar*, vide *Pænninger.* 2) ledig, ogift: innuptus. *l. man*, II. K. 43; III. 1. *l. kona*, I. Br. 5; II. G. 9; Add. 12: pr; III. 96. Cfr. *Löſkalæghi.* 3) kringstrykande: vagus, erroneus. *l. mæn*, II. Dr. 40.

Löſkalæghi, n. lönskaläge: stuprum. II. K. 57.

Löſn, f. lösen: redemtio, 1) hvarigenom en tjuf köpes fri från galgen: qua fur a patibulo liberatur. IV. 18: 5. *gange aldrigh til l. utan til liflats*, allitt. II. Þ. 5. *lata þiuf til -nar*, låta tjufven friköpa sig: pecuniam pro vita furis accipere. II. Þ. 7; III. 145. 2) hvarigenom såld jord inlöses af säljarens arfvinge: qua fundus venditus ab herede venditoris redimitur. II. Add. 11: 6. — Cfr. *Löſa* 2 *d*), *e*).

Lösvittinger, m. vettlös: mente captus. Verba: *gærs maþer l.*, I. Md. 10, potius, secundum Locc., vertenda nobis viderentur: "si quis amentem se simulet," quam: "si quis adeo vecors fuerit," ut maluit Ih. (*Gloss.* v. *göra*). At vix dubium est, quin pro *l.* legendum sit *löfvirkinger.*

Lösörar (lösöræ, lösæræ), m. pl. lösören: bona mobilia.)(*iorþ*, II. K. 24. not. 73; A. 8; J. 46; Add. 11: 11. Cfr. *Öre.*

Löt, f. betesmark: pascuum. I. FS. 1; II. Forn. 2. Cfr. *Fæ löt.*

Löta, Löter, vide *Lota, Loter.*

M.

Magha, v. n. (praes. *ma* [*mæ*, I. A. 17: 1; R. 7: pr; J. 14, 18.], pl. *moghu* v. *mughu;* impf. *matti* v. *mati;* in inf. non occurrit) 1) kunna: posse. I. K. 1; Md. 14: 2; VS. 1: 1; 3: pr; A. 16: 2; G. 9: 5; J. 13: pr; II. K. 3; A. 16; Add. 7: 28; III. 74; IV. 15: 8. etc. 2) måga, vara berättigad (att göra): ius habere (aliquid faciendi). I. K. 20: 3; 22; A. 4: 2; 8: 3; 10, 21: 1. etc. 3) (i synnerhet i nekande sats) skola, böra: (praesertim in positione negativa) debere, oportere. *ma hvarghit* etc., ingendera skall, är skyldig: neutri incumbat. II. A. 20. *han ma eig, eig mughu þer* etc. I. Md. 5: 4; VS. 2: 1; A. 17: 1; R. 13; J. 5; II. A. 10. etc. *han ma væl heta laghaſpiæll, ransman* etc. iuste appellatur etc. II. Praef. *nu ær þe fiughur domaren ma hindra*, IV. 12, nisi pro *domæren ma* legendum sit *domæræn mughu*, i. e. quae iudici impedimento esse possunt. 4) må: v. aux. optativae significationis. *at þætta matti hælder v. ena lund haldas, matti hava fulla fæſtu*, ut haec eo certius observentur etc. IV. 19: 1, 2, 5.

Maghandi (mogandhe, II. K. 72: 1. not. 93.), adj. (a *magha*) mogande, till mogen ålder kommen: adultus. II. Add. 11: 14. *m. maþer*, I. Þ. 2: pr; II. R. 17; Þ. 19, 20.)(*ovormaghi*, I. B. 3: pr; II. K. 72: 1; Fr. ind. 4; Add. 11: 8; III. 112. *til -da ar koma*, II. Add. 11: 8.

Digitized by Google

Magher, m. besvågrad person: affinis. IV. 15: 16.

Makabro, Makavægher, vide *Marka vægher.*

Mal (maal, maall, mall; mælinu, dat. def. IV. *1.)*, n. 1) tal, målföre: sermo, loquela. I. S. 4: 5. Cfr. *Giftar-, Hæraþsmanna mal.* 2) mål, (rättegångs- eller annan) sak: res, caussa (forensis vel non forensis). I. Md. 1: pr, 2; S. 1; G. 8: pr, 1; R. 9: pr; FB. 9: 1; IV. 15: 3, 7. etc. Cfr. *Domber, Gærning* 2, *Banz-, Drapa-, Kæro-, Lagh-, Orbota-, Sara-, Syndamal, Sætta.*

Mal, n. (egentl. viss tid: certum temporis momentum) mattimme, måltid: tempus cibi capiendi. II. Add. 7: 21. *vara ſkilder at um mal ok matu* v. *mætti*, allitt. II. Forn. 34; Add. 3: 2; V. 1. Cfr. *Aſka, Mals mater.*

Malaruf, n. (a *mali* 2, et *ryva*) brytande af legoaftal: contractae locationis conductionis (operarum) rescissio. II. Forn. 37; III. 49. coll. c. II. U. 27. Stj. ita vertit h. v. "sakbrott, der man uprifver en sak som afdömd är;" eumque secuti Locc. Ver. et Ih. ita: "rescissio sententiae semel latae."

Muli, m. 1) gåfva, afgift: donum, pensio. Cfr. *Fæſtninga muli.* 2) lega: locatio conductio. Cfr. *Malaruf.*

Mali, n. vide *Mæli.*

Malseghanda rætter, m. målsegande-rätt: ius actoris (v. portio mulctae ei cedens). III. 117. *ægha -ten af manni*, III. 124.

Malseghandi (malseghendi, -eighandi, -æghendi, -eganda, -hæghendi), m. målsegande: actor. II. O. 1: 13; Þ. 4, 9, 10, 31, 58; Forn. 44, 46, 47; U. 6; Add. 7: 20, 24; III. 2. not. 10; 69, 72, 75, 79, 80, 86, 88, 91, 111, 120, 121, 133; IV. 9: 1; 18: 5, 10—12.

Mals mater, m. ett mål mat: cibi portio, ad hominem semel saturandum sufficiens. *fulder m.*, II. Þ. 14.

Malsmaþer, malsman, m. 1) målsman: tutor, curator.)(*ovormaghi, kona, husfru*, II. G. 18; Add. 11: 8; III. 97, 106; IV. 18: 13; 21: 85. 2) målsegande: actor. III. 68, nisi forte hoc loco *malseghandi* sit legendum.

Man, n? träl: servus. II. G. 2.

Man, m. vide *Maþer.*

Manaþer (manæder), m. månad: mensis. III. 68. *-þa dagher, fræſt, ſtæmna*, vide *Dagher 3* etc.

Manböter, f. pl. (sing. m. *manböter* v. *-böte*, cfr. *Bot*) mansbot, böter för dråp: mulcta homicidii. II. Add. 11: 4, 17—19. Cfr. *Arvabot, Ættarbot.*

Mandrap, n. dråp: homicidium. I. Md. rubr; 5: 1; II. Dr. 10. *utan m. eit*, d. ä. böter för dråp: mulcta homicidii. I. A. 18: 1; II. A. 26.

Mangir, pron. pl. många: multi. I. Br. 2; II. Dr. 1; Þ. 39; J. 10; Forn. ind. not. 52; IV. 12; 19: 5. Cfr. *Æmmangir.*

Manhet, f. manlighet, kraft: virtus, fortitudo. IV. 15: 6. not. 24.

Manhælghi, n. 1) personlig fred och säkerhet: uniuscuiusque securitas publica. I. B. 1: pr. 2) brott emot denna fred: laesio huius securitatis. II. Add. 4: 2. coll. c. Fr. 1.

Manhæliæs bot (rectius, ut videtur, *manhælghis bot*), f. i. q. *hælghis bot.* II. Dr. 8.

Mannilika, adv. manligen: viriliter. IV. 16: 12.

Mantal, n. antal af menniskor: numerus hominum. *öka* v. *fulla ep at mæntali*, d. ä. antalet af de svärjande: augere v. complere numerum iurantium. II. Add. 13: pr, 1. *ſkipta æptir -li*, in capita dividere. II. A. 3; Add. 11: 16; III. 73.

Mantul, m. mantel: pallium. II. G. 5.

Mærghir, pron. pl. många: multi. I. Md. 1: 1; A. 9: pr; FS. 1; II. A. 3; Forn. ind. 43; cap. 1; Add. 7: 20; 11: 4, 17;

Digitized by Google

III. 100; IV. 14: 4, 17, 19; 15: 12, 15; 16: 12. *marhæ* pro *marghæ*, I. J. 4: 1. Cfr. *Iammarghir.*

Mark, f. mark, skog, utmark: solum, silva, pascuum. I. Md. 14: 1, 2; R. 8: 1; J. 17: pr, 3; II. Dr. 29, 30; R. 18; J. 39, 42. *aldra göta mark*, I. Md. 14: 3; II. Dr. 31. Cfr. *Byar-, Fæ-, Ödmark.*

Mark (mærk, I. Md. 3: 3; A. 22; G. 1. *marcher, mærchær*, pl. I. K. 5, 7, 8: 1. etc.), f. 1) mark (vigt): marca librata. *tolf marker, half m. guls*, I. G. 1; II. G. 1; IV. 16: 12. *m. (sc. silfs) væghin (= öre guls)*, I. A. 22; II. A. 31. 2) mark (penningar), en summa, ursprungligen svarande emot en mark silfver: marca, summa pecuniae, primitus continens vel aequiparans argenti libram. I. K. 3, 5, 7. etc. *m. pænninga*, II. Add. 13: 2. *þrer m. i qvikom koſtom*, V. 1. *þrer m. hete þrer ok æru tvar (ſæxtan örtogher i hvarn þriþiung* v. *lot)*, i. q. *þrænni ſæxtan örtogher;* dessa böter kallades 3 marker, men voro i sjelfva verket blott 2, emedan i hvar lott blott erlades 16 örtuger, eller tillsammans 48 örtuger, hvaraf 24 utgjorde en mark: mulcta trium marcarum appellabatur, duarum vero marcarum revera erat; cum enim quaevis portio huius mulctae trifariam dividendae, sedecim esset ortugarum, tota mulcta effecit quadraginta octo ortugas, quarum quaevis marca continebat viginti quatuor. I. Md. 1: 3; R. 5: 6; II. Dr. 4; R. 6—9, 12, 14—18; Þ. 41, 43; J. 26, 41, 45; Forn. 2, 26; U. 18, 20, 22; Add. 2: 13. Cfr. *Halfmark, Öre, Örtogh, Pænninger.*

Mark, n. märke: signum, nota, character. III. 81. Cfr. *Skot-, Takmark.*

Marka bro, f. bro som hörer till en *markavæghер:* pons, ad viam *markavæghер* dictam pertinens.)(*almanna bro*, II. Forn. 32. not. 47. Cfr. *Marka vægher.*

Markar ſkiæl, marka ſkiæl, n. pl. rågång emellan två byars marker, prov. markaskäl: limites inter silvas et pascua duorum pagorum. I. J. 16: pr; II. J. 37.

Marka vægher, m. skogs- eller markväg, väg som förer till byns skog eller mark: via ad silvam v. pascuum pagi ducens.)(*almænnings vægher*, II. Forn. 32. not. 45. Pro *marka væghær* et *marka brør* textus l. c. habet *maka-væghær* et *makabroor;* quae tamen diversitas tantum minus accurato scribendi modo, quo litt. *r* in fine syllabae haud raro omittitur, tribuenda videtur.

Martensmæſſa, f. Mårtensmessa: festum Martini, d. XI Novembris. V. 3. *martens mæſſu dagher*, I. G. 9: pr; II. G. 15; Forn. 41; V. 2.

Maſkus dagher v. *fredagher*, vide *Matſkuts fredagher.*

Mata, f. mat: cibus. II. Forn. 34. Cfr. *Mal.*

Mater, m. i. q. *mata.* Cfr. *Mals mater.*

Mathærbærghi, n. visthus, skafferi: cella penuaria. II. Þ. 30.

Matſkamma, f. i. q. *mathærbærghi.* I. Þ. 5: pr.

Matſkut, n. matskott, sammanskott af matvaror: collecta cibariorum; inde

Matſkuts fredagher (maſkuz fredagher), m. en fredag, på hvilken matvaror offrades, troligen åt de fattiga: dies quidam Veneris, quo collecta cibariorum in aede sacra pauperibus, ut videtur, offerebatur. II. K. ind. 41; cap. 41. not. 27. In textu cit. Cap. scribitur *maſkus dagher.*

Maþer, man, m. 1) menniska: homo. I. K. 22; R. 8: 1; II. Praef; IV. 12. *varþer m. i kirkiu dræpin*, etc.. si quis etc. I. K. 3, 12. *annar m.*, någon

Digitized by Google

annan: alius quidam. I. K. 10:4. *fæmti m.*, en som är i femte led beslägtad: quinto consanguinitatis gradu coniunctus. II. Add. 8. *innan, til* etc. *þriþia, fiærþa, fæmta, ſætta mans*, I. Md. 1:5; Br. 5; II. K. 52; Dr. 7; Add. 2: 12, 13; 8; III. 63. *næſtir mæn*, vide *Nærmer. leþa til þriþia mans*, i. e. *ſala*, I. Þ. 13. *vita mæn eig* etc. vet man ej: si ignorent (homines). I. Md. 14: 3. *þa kalla mæn þæn* etc. tunc is dicitur etc. I. Þ. 3: 2. Cfr. *Helagher, Kar-, Qvinmaþer.* — *Allir mæn*, a) alla: omnes. I. Md. 1: 2; Br. pr; II. K. 31, 36; Dr. 3; III. 5, 117; IV. 16: 14. b) alla, som bo i häradet: omnes territorii incolae; i. q. *hæraþ*. I. Md. 5: 1; G. 3, 9: 3; R. 4; Þ. 16; FS. 5: 1; II. Dr. 10; G. 2; R. 5. *aldramanna þing*, vide *Þing. almænninger aldra manna*, i. q. *bys almænninger*. II. U. 10. coll. c. ind. capp. 2) man: vir.)(*kona*, I. Md. 5: 2; B. 8; O. 6; J. 3: 1, 3; Þ. 17; FS. 6: pr; Br. 5; II. O. 2: 9; A. 3; Add. 11: 16. etc.)(*barn*, I. K. 14: pr, 1; J. 3: 3. *varir mæn*, våra landsmän, d. ä. Vestgötar: nostri populares, i. e. Vestrogoti. II. Þ. ind. 45; cap. 47. Cfr. *Boklærder, Lærder.* 3) tjensteman, tjenare: minister, servus. *mæn ſina ſænda* v. *lata fara* (de rege), I. G. 1; R. 1; II. G. 1. *allir varir* (sc. *konongs*) *mæn*, IV. 19: 3. *biſkuper ſkal mæn ſina viſa* etc. II. K. 2. Cfr. *Trogivin.* Sed *man*, II. G. 2, non huc pertinere videtur. Cfr. *Man.* — Scribitur in nomin. *maþer, maþær*, I. K. 3; S. 1; A. 5. etc. *maþar*, I. K. 10: 4; Md. 5: pr. *madær*, I. Þl. *mæþer*, II. Dr. ind. 14. *maþr*, II. Forn. ind. 20; cap. 24. *mæþr*, I. A. 8: pr. *marder*, I. K. 12: pr. *man*, I. K. 20: 1; Md. 7, 12: 2; 13: pr. etc. *mæn*, I. Br. 3; II. Dr. ind. 15; III. 57. defin. *maþrin* pro *mannin*, cfr. *Næmdarmaþer.* gen. *maz* pro *manz*, II. Forn. 43; Add. 4: 5. not. 23; III. 93. *man*, acc. pl. pro *mæn*, II. J. 37. *manin, mani, manum*, pro *mannin* etc. I. B. 9; III. 6, 24; IV. 16: 12. *mænni, mænnen, mænnæ*, pro *manni* etc. II. J. 33; Add. 13: 2; III. 125, 137.

Men, conj. vide *Mæn.*

Men, n. fel: vitium. Inde

Meneþer, m. mened: periurium. II. K. 49. *at han ſor ... ren ok eig men* (sc. *eþ*), II. Add. 12: 1.

Mera (*meræ*), adv. mera: plus. I. K. 7: 1; 8: 1. etc. Scribitur *mære*, III. 100, 127. *mæra, mæræ, mære*, I. K. 10: 4; 15: pr; II. Þ. 58; III. 1, 28, 86. *mærræ*, II. A. 27. *mer*, IV. 14: 10. — *half mark m.*, mera än half mark: plus quam dimidia marca. II. Þ. 58; IV. 18: 5. Cfr. *Mere.* Superl. *mæſt*, IV. 16: 12.

Mere (*meri, meræ*), adj. indecl. större: maior. I. J. 6: 1; II. J. 14; Forn. 22, 30; III. 98, 135; IV. 19: 3; V. 1, 2. *eig þy mera* (adv.) *at ſkaþi ſe mere gör*, I. K. 7: 1; 8: 1; FS. 5: 3; II. K. 12, 15; II. Forn. 22; IV. 8.

Metensmæn, vide *Mættensmæn.*

Midaptan (*miþaptan*), m. (medafton), klockan sex på aftonen: media vespera, hora sexta post meridiem. II. K. 52; IV. 21: 37. not. 61. Cfr. *Aptan.*

Mider, adj. midt uti, medlersta delen af en sak: medius. *i miþri vatnras*, i. q. *midſtrömis.* I. J. 17: 3; II. J. 42. Cfr. *Aptan.*

Midfaſta, f. midfasta: media quadragesima, tempus circa dominicam Laetare. IV. 3.

Midſtrömis (*miþ ſtrömis*), adv. midt i strömmen: in medio flumine. I. J. 17: 3. not. 2.

Midſumar (*miſſummar, mizumær*), m. midsommar: media aestas, tempus solstitii aestivi. III. 102. *-rs dagher*, fe-

Digitized by Google

stum Iohannis Baptistae, d. XXIV Lunii. I. Br. 4; II. K. 52; III. 18.

Mikialsmæsſa, f. michaëlis: festum S. Michaëlis, d. XXIX Septembris. I. FB. 11: pr; II. U. 26. *mikialsmæsſu dagher*, II. K. 54, vel, ut quoque dicitur, *ſancta mikiæls dagher*, I. Br. 4; II. K. 52. *annar dagher mikialsmæsſu* v. *mikaelis*, secundus dies huius festi duplicis, s. dies XXX Septembris. II. Forn. 46.

Mikil, Mikit, vide *Mykil, Mykit*.

Milder (mylder), adj. mild: mitis, clemens. IV. 14: 11, 19.

Min, pron. gen. (nomin. *iak*, q. cfr.), (mig): mei. II. Þ. 29. dat. *mær*, I. VS. 4; R. 8: pr; Þ. 8: 1; 17, 19: 1; FB. 9: pr. etc. *mœr*, I. Þ. 14. *mæ*, I. R. 9: pr. *mik*, II. VS. 12; R. 17. not. 37. acc. *mik*, I. R. 5: pr, 2.

Min, vide *Minna*.

Minna, v. a. påminna, tillsäga: monere. II. K. 70; III. 32, 95.

Minna (mine, III. 6.*)*, adv. mindre: minus. I. Br. 2. not. 32; VK. not. 13; II. K. 37, 39, 53, 63, 72: 5; Fr. 1, 2; Þ. 8, 13, 15, 23, 51, 58. etc. *min æn* pro *minnæ æn*, I. S. 5; B. 1: 1; 2: pr; Þ. 16. Sed pro *minna* forte legendum est *manni* I. VS. 3: 2. — Cfr. *Halver*.

Minni (minne), adj. mindre: minor. I. FS. 5: 3; II. Forn. 21; Add. 11: 11; III. 79; V. 1, 2.

Mioder (myoder, myödher), m. mjöd: mulsum, hydromeli. I. K. 2; II. K. 4. not. 57.

Miok (myok), adv. (Isl. *miök*) mycket: multum. IV. 16: 10, 16.

Miolk (myolk), f. mjölk: lac. Cfr. *Drikkia*.

Misfirma, v. a. c. dat. mishandla: violare. II. Dr. 41.

Mishalda, v. a. förorätta: iniuria adficere. II. Add. 11: 1.

Mishægha, v. a. misvårda: negligere, male curare. II. A. 6.

Miskun (miſcund), f. miskund, barmhertighet: misericordia, I. G. 8: 1; R. 3: pr; II. G. 15; R. 3. Inde

Miskunnar maþer (miskunnæ maþer), m. en man, som i något afseende beror af en annans barmhertighet: vir, cuius fortuna ab aliena misericordia pendet. *han ær m. bonda* etc. d. ä. det beror af jordegarens goda vilja, om han vill gifva bryten någon lön för hans tjenst: nullam mercedem, nisi a misericordia domini praedii, petere potest villicus. I. A. 17: pr; II. A. 22.

Miſta (myſta), v. a. c. gen. v. acc. mista: perdere, amittere. *þæn ſins havir miſt*, I. Þ. 5: 1; 7: pr; II. Þ. 34. *þa ær han miſti hans*, II. Þ. 18. *m. huþ ok öron*, II. Þ. 13, 14, 33. *m. lif ſit*, II. Add. 5: 2; III. 132. *m. vitu* v. *vitsorþ*, I. J. 5; III. 112. etc. Cfr. *Næmd*.

Miþer et compos. vide *Mider* etc.

Miæta, vide *Mæta*.

Molka, v. a. mjölka: mulgere. I. G. 6: 3; FS. 3; II. G. 11; Forn. 15.

Mordari, m. mördare: homicida, qui occultam caedem perpetrat. III. 70. Cfr. *Morþ*.

Morghongæf (morghengæf, morhongiæf), f. i. q. *hindradagsgæf*. II. G. 2 (ubi v. *morghinn* quoque legi potest *morghum;* forte enim hic, ut aliis quibusdam locis, *m* pro *n* est scriptum); Add. 11: 11; III. 67.

Morþ, n. mord: homicidium occultum. II. Add. 5: pr. coll. c. O. 1: 5. Cfr. *Myrþa*.

Moſi, m. mosse, kärr: palus. IV. 10. Cfr. ind. nom. locc. v. *Dumnar-, Hiarturſnæsmoſi* etc.

Mot, n. möte, sammankomst: occursus, conventus. *til förſta mots*, till dess han möter någon: donec aliquis ei ob-

Digitized by Google

viam venerit. II. Forn. 4. *hava m. mæþ manni,* I. Md. 1: 3; II. Dr. 4. *ægha friþ til m. ok til mæsfu,* allitt. I. O. 6. Cfr. *Preſta-, Hærramot.* — Inde 1) *a mot* v. *amot,* ut praep. c. dat., emot: contra. I. Br. 5; II. Praef; Add. a: 5, 14; 7: 18; III. 46, 77. 2) adverbialiter, *a mote,* emot: contra. I. K. 14: 4; II. K. 29; III. 74. *i mote,* a) till mötes: obviam. *i m. fara* v. *faras,* I. A. 13: 1; II. A. 16. b) emot: contra. *i m. ſtanda,* göra motstånd: resistere. II. Dr. 19. *hær imot,* III. 144. (ubi lectio est dubia). 3) *mote (motæ),* abiecta praep. *a* v. *i,* a) till mötes: obviam. I. R. 1: pr. b) emot: contra. II. Add. 2: 11; 7: 18. not. 20; III. 74. Scribitur *mötæ,* I. Md. 8. *mot,* IV. 12. *moth,* III. 48. Cfr. *Gen.*

Mots maþer, m. en man som man möter: vir qui obviam alicui venit. *lyſa firi fyrſta mots manni,* d. ä. för den förste man som man möter: primo viro obviam venienti. I. Þ. 14; II. Þ. 48.

Moþghur, f. pl. mor och dotter: mater et filia. I. G. 8: pr.

Moþir (moþer, moder), f. moder: mater. I. K. 1; A. 1. etc. Cfr. *Drikkia, Faþur-, Gudmoþir.*

Moþorbroþer, m. morbror: avunculus. I. A. 3: pr; II. A. 3.

Moþor faþir, m. morfader: avus maternus. I. A. 3: pr; G. 8: 1. etc.

Moþor moþer, f. mormor: avia materna. I. A. 1; II. A. 1.

Moþor ſyſtir, f. moster: matertera. II. O. 3.

Moþærni, vide *Möþerni.*

Munder, m. 1) i. q. *hemfylgd 1. gifta dottur ſina* v. *fa konu mæþ m. ok mæþ mæli,* allitt. i. e. cum dote et solemnibus collocationis verbis. Ita quoque haec intellexit Ih., dubitationem tamen addens: "nisi forte hic *mund* pro ore accipiatur, ut per pleonasmum *mund ok mæle* coniungantur." Ad posteriorem hanc sententiam abiit Bg. I. A. 7, 8: 3; II. A. 10. Cfr. *Mundgipt, Mæli.* 2) en gåfva, hvilken konungen, då han gifte sig, skänkte sin brud: donum, a rege nuptias apparante sponsae suae datum. II. G. 1.

Mundgipt (mungipt, mundgyrpft), adj. f. gift *mæþ mund ok mæþ mæli,* lagligen gift: legitime nupta. *m. kona,* I. A. 8: pr, 1.

Muner, m. 1) en sak af en viss storlek, värde etc.: res certi cuiusdam momenti, pretii etc. *öris m.,* så mycket som är värdt ett öre: quantum unam oram valet. I. K. 15: 1; II. K. 32. 2) skilnad: differentia. *ſva at eig ſe of mikin mun* (rectius: *of mikil muner*) *a,* d. ä. att det ej alltför mycket öfverstiger det vanliga priset: ut vulgare rei pretium non nimis excedatur. II. Add. 6: 3.

Mungat (mungæt), n. öl och andra slags drycker: cerevisia, aliaque potus genera. Inde

Mungats tiþir, f. pl. ett gille som hölls i hvar socken en viss tid på året, då soknens innevånare samlades för att, jämte iakttagande af vissa andliga ceremonier, gemensamt förpläga sig med öl och andra drycker, och hvarvid, ibland andra angelägenheter som då förehades, äfven tid till bröllopps hållande utsattes, då sådant af någon begärdes: sacra convivalia; ita appellabatur convivium quotannis certo tempore celebratum, in quo cuiusque paroeciae incolae, sacros quosdam ritus observantes, potandi gratia conveniebant, et tunc quoque, si quis id peteret, diem nuptiarum constituebant. I. G. 9: pr; II. G. 15. *mungats tiþa dagher* vero perperam scriptum est pro *brudlöps dagher,* I. G. 9: 1. — Cfr. Olai

Digitized by Google

Magni *historia gentt. Septentrional.* L. XVI. cap. XVI—XVIII.

Munhaf (munhaft), n. edsformulär, (egentl. ett bestämdt ytrande eller talesätt i allmänhet): formula iurisiurandi, (proprie, certa quaedam enuntiatio v. dicendi formula). I. Md. 1: 2; II. Add. 13: 1. *et m. ſkal æptir tylft hværia væra*, eden skall särskildt förestafvas hvar tylft: verba iuramenti singulis iurantium dodecadibus praeeuntor. I. Md. 1: 2; II. Dr. 3. Bg. vertit: "utrique dodecadi una eademque esto iurisiurandi formula." *ſværia mæþ lagha m.*, II. Add. 12: 1.

Muta, f. 1) gåfva (af lös egendom): donum, donatio (rei mobilis). I. A. 18: 2. *iorþ ma eig at mutu taka*, d. ä. utan de formaliteter som tillhörde gåfva af jord (skötning): fundus ne, ut res mobilis, neglecto solemni ritu *ſkötning* dicto, dono accipitor. I. M. 8. 2) muta: largitio, qua iudex, aliave persona in publico munere constituta, corrumpitur. II. Add. 1.

Mykil (mykin, mikil), adj. 1) stor: magnus. I. O. 6; J. 18; FB. 10: pr; 11: 1; II. K. 60, 72: 2; III. 74; IV. 14: 1, 17; 16: 15; 19: 1. etc. *mykin maþer for ſik*, vide *Raþ.* Cfr. *Of mikil.* 2) mycken: multus. IV. 15: 15. not. 57. *ſva myklu*, adverbial. så mycket: quanto, tanto. I. VS. 3: 2; II. VS. 11; IV. 19: 1.

Mykilhughaþer, adj. storsinnad, högmodig: magnanimus, superbus. IV. 14: 12.

Mykit (mikit), adv. (n. a *mykin*) 1) mycket: multum. II. VS. 11; R. 26; Add. 6: 4; IV. 15: 18; 16: 10. *ſva m. (ſum)*, tantum, quantum. I. Md. 5: 5; II. K. 42; A. 3, 23; Þ. 58. etc. Cfr. *Iammykit.* 2) ganska: valde, oppido. *m. godviliaþer*, IV. 15: 18.

Mylder, vide *Milder.*

Myllari, m. mjölnare: molendinarius. III. 147.

Mylna (myulna, mölna; mölla, I. J. 19: 1. not. 6. etc.), f. qvarn, prov. mölla: molina. I. Md. 15: pr; M. rubr, pr, 4—6; FB. 9: 1; II. M. pr, 4—6; U. 21, 22. *mölno balker*, II. M. rubr.

Mylnodör, n. pl. qvarndörr: porta molinae. I. M. 5; II. M. 5. Cfr. *Liuta.*

Mylnohiul, n. qvarnhjul: rota molaris. I. Md. 15: pr; II. Dr. 32; Add. 11: 19.

Mylno reþe (myllu reþe), n. qvarnredskap: instrumenta molaria. I. A. 18: pr; II. A. 26.

Mylnuſtaþer (mölloſtaþer, II. M. 2. not. 12.), m. qvarnställe, ställe der en qvarn kan anläggas eller blifvit anlagd: locus, ubi exstructa est vel exstrui potest molina. I. M. 2, 3; II. M. 2, 3.

Myrþa (imperf. *myrdi*, sup. *myrt*), v. a. (a *morþ*) mörda: occulte interficere. I. G. 8: 1; R. 5: 5; II. R. 9; III. 132; IV. 15: 11. Pro *myrþer* v. *mirþer* scribitur *myþer*, II. G. 15; *miþer*, II. O. 1: 5; G. ind. 15. *m. man for pænninga ſkyld*, d. ä. för att åtkomma hans penningar: alium clam interficere, ut pecunia sua possit spoliari. II. O. 1: 5.

Mæ, vide *Magha, Min.*

Mæd, Mæder, vide *Mæþ.*

Mædfærþ, f. sätt att behandla (fara med) eller umgås med menniskor, seder: ratio alios tractandi, mores. IV. 14: 14.

Mæla, v. a. (a *mal*) 1) (egentl. tala), föra talan, tilltala: (proprie loqui), agere, iure experiri. *m. a man*, I. Md. 5: 2; II. Dr. 11. *m. viþ man*, I. K. 12: pr; A. 8: 1; II. A. 11. *m. til mans*, I. K. 12: 1; II. Þ. 52. *mæli* v. *male (an-*

Digitized by Google

nars) mæla, föra en annans talan, vara målsman: alius loco agere v. causam dicere. I. A. 4: 2; Þ. 7: pr; II. A. 6; Þ. 35. Cfr. *Æptir mæla.* 2) säga: dicere. I. R. 9: 2; II. R. 23; Þ. 25. 3) lofva, utfästa: promittere, spondere. I. G. 6: 2; FB. 11: 1; II. G. 9; U. 25—27; III. 57.

Mæli (malœ), n. tal: sermo; cfr. *For-, Gen-, Tilmæli;* speciatim 1) talan inför domstol: quod ab actore v. reo in iudicio dicitur. Cfr. *Mæla, Æptir mæli.* 2) det tal som af giftoman hölls vid qvinnas bortgiftande: formula, quam sponsor feminam nuptui collocans pronuntiavit; nisi forte *mæli* v. *mælœ* scriptum sit pro *malœ,* ut adeo vv. *munder ok mali* sint synonymae. Isl. *mali,* dos. Cfr. *Munder 1.*

Mælli, mællum (mællin, etc.*),* praep. c. gen. (dat. a *mæþal*) emellan: inter. *tvar ſtuvur ok toptargarþer i malli (sc. þerra),* I. A. 21: 2. *ganger (sc. þæs) i mælli,* emellanåt: interdum. I. B. 9. *bya i mællin,* II. J. 13. *þerra i -in,* II. Add. 7: 17; 11: pr. *ſin i -in,* sins emellan: inter se. I. J. 14, 16: pr; II. A. 3. etc. *i mællum manna,* I. O. 6. *þerra i -um,* II. Add. 11: 2. *ſin i -um,* II. Praef; K. 61; A. 3; J. 33. etc. *i bya -um,* II. J. 37. *bola, gulſa* etc. *mælli,* I. K. 13; VS. 1: pr; J. 5, 11, 12: pr. etc. *-li topt ok akra,* I. J. 9: 1. *-li ſin,* I. Md. 14: 1. *mællin hiona, topta tvæggia,* etc. I. G. 7; J. 9: 1; II. Dr. 29. *-in tompta ok akragœrþes,* II. J. 21. *-in konongs ok biſkops,* II. J. ind. 13. *bo, ſyſkina, hiona mællum,* I. Þl; Br. 5; II. G. 14. *-um lekmanna ok klærka,* I. Br. pr. *ſtuþar rum ær -um (sc. hus ok tiældru),* I. J. 10: 1. *mællir ſverikis ok danmark, rikianna,* etc. I. CB; Þl. *mællan ælvar ok tiviþar,* II. G. 12. Pro *mællum* perperam scriptum est *markum* I. Md. 14: 1. Cfr. *Hand, Handamælli, Tiældra, Þæn.*

Mæn (men), conj. medan: dum. II. K. 73: 3. not. 52; A. 4, 16; Add. 5: 1; 11: 12. Sic quoque pro *met* legendum videtur III. 74. — Cfr. *Mæþan.*

Mær, vide *Min.*

Mæra, mære, vide *Mera.*

Mæri, f. märr, sto: equa. I. R. 5: 3.

Mærka, v. a. (a *mark,* signum) märka, utmärka: signare, designare. I. FB. 7: pr; II. U. 14; IV. 16: 1. (ubi *mærhtti* pro *mærkti*).

Mærki (merkœ), n. (egentl. märke i allmänhet: signum) råmärke: limes. I. J. 16: pr; II. J. 37. Cfr. *Landa-, Ra-, Soknamærki.*

Mæſſa, f. 1) messa: missa. I. K. 12: 1; II. K. 47. *þigiande mæſſa,* tigande messa, så kallades nattvardsmessan och instiktelseorden, hvilka i Romersk-Catholska kyrkan med låg röst läsas eller sjungas: missa tacita, canon (cfr. gloss. Lat. h. v.). I. K. 14: 2, 3; II. K. 28. Cfr. *Mot.* 2) högtid: festum. Cfr. *Apoſtla-, Botulfs-, Hælghuna-, Kirk-, Kyndils-, Martens-, Mikials-, Pancraſz-, Siala-, Ælinarmæſſa.*

Mæſſufat, n. pl. messkläder: vestimenta liturgica. I. K. 5, 7: pr; 9, 14: 3; II. K. 2, 8, 11, 15, 16, 28.

Mæſſuhakul, m. (Isl. *hökull,* Anglo-Sax. *hœcile*) messhake: pallium liturgicum. II. K. 2.

Mæſſuſœrker, m. mess-skjorta: subucula liturgica. II. K. 2.

Mæta, v. a. (egentl: mäta: metiri) värdera: aestimare, taxare. I. G. 9: 1 (ubi *miætæ* scribitur); II. G. 16; Add. 2: 10; 11: 6; V. 1. *værþa ok m.,* II. J. 14. Cfr. *Læſter.*

Mætans mæn (mættens men), m. pl. mätismän, värderingsmän: aestimatores. II. Add. 2: 10.

Digitized by Google

Mætans orþ, n. värderingsmäns utlåtande, mätismanna ord: arbitrium v. sententia aestimatorum. II. Add. 11: 5.

Mætti, n. mätte, mättande: saturamen. II. Forn. 34. not. 69; Add. 3: 2; V. 1. Cfr. *Mal.*

Mæþ (meþ, mæd, med; mæþer, II. Þ. 58. *mæder*, I. K. 14: 4; IV. 19: 3. *maþ*, I. Md. 3: 1; 11; S. 2; B. 1: pr. etc.), praep. c. dat. 1) med: cum. *dræpa man m. knivi*, I. O. 8. *m. bön æller m. pænningum*, IV. 19: 1. *tapas m. ſtyld æller m. rani*, I. R. 13. *m. barni digher*, I. A. 4: 1. *æta, hava mot m. manni*, I. Md. 1: 3. *þer m. (hanum) æru* v. *varo*, II. Add. 7: 1, 2, 7. *þem han var þa m.*, IV. 19: 1. Cfr. *Um.* 2) jämte: una cum. *torvu ſkæra m. bloþi*, I. K. 21. *ſtiæla, bæra þiuffak m. aþrum*, II. Þ. 11, 21. *boa i by m. aþrum*, I. J. 5; III. 117. *annar .. m. hanum*, I. Þ. 5: 1; 13; II. Þ. 58. *m. barni bana næmna*, I. Md. 1: 1. 3) hos: apud. *hema m. ſik*, II. K. 36. *liggia m. kono*, II. G. ind. 10; cap. 11. *þiuft hittis m. husfru* etc. II. Þ. ind. 33; Add. 2: 7. *leghoman m. aþrum*, III. 114. *i ro m. gudi*, IV. 15: 12. *inni m.*, idem. II. K. 39; A. 22; Þ. 10; IV. 18: 12. 4) jämnlikt, enligt: convenienter, secundum. *m. laghum, guþs rætti, laghmæli*, vide *Lagh, Rætter, Laghmæli. m. þy at*, i anseende dertill att, emedan: cum, quoniam. IV. 19: 1, 3.

Mæþal, n. det medlersta: medium; inde *i mælli* (pro *mædli*), vide *Mælli.* Cfr. *Mæþalklæþi*, et ind. nom. locc. v. *Mædal upland.*

Mæþalklæþi, n. pl. kläder som man vanligen brukar, och ej äro de dyrbaraste man eger: vestimenta ordinaria, non pretiosissima. I. Br. 2. not. 32.

Mæþan (mædþen, mædhæn, mædæn), conj. 1) medan: dum. II. K. 73: 3; A. 6, 28; Add. 5: 1. not. 61; IV. 15: 9, 12, 17. *e m.*, vide *E. mædhæns* pro *mædhæn hans*, IV. 15: 5. 2) då: cum. II. Þ. 58. not. 13; Add. 11: 1. Cfr. *Mæn.*

Mæþærni, vide *Möþerni.*

Mölna et compos. vide *Mylna* etc.

Möta, v. a. c. dat. möta: obviam venire. *m. manni*, I. FS. 2: 1; II. Forn. 3. *mötas*, dep. sibi invicem obviam venire, concurrere. I. J. 17: 3; II. J. 42. Cfr. *Lægger.*

Mötæ, adv. vide *Mot.*

Möþerni (moþærni, mödærni; mæþærni, I. A: 5, 8: 3; III. 52, 63, 73.), n. 1) möderne (slägt): maternum genus. Vide *Fæþerni. möþernis frænde*, II. Add. 11: 14. 2) mödernearf: hereditas a matre relicta. I. A. 5, 8: 3; II. A. 7, 12; R. 30; J. 46; III. 52, 73, 83; IV. 2. Cfr. *Ærfþa vita.*

N.

Na, v. a. c. dat. 1) finna, träffa: invenire. I. A. 14: 2; II. Fr. 12; A. 19; U. 12. 2) få, åtkomma: potiri, assequi. *utvæghum na*, I. J. 13: pr. (ubi *næ* scribitur); II. J. 27. *gita ſinu nait* v. *nat*, I. Md. 8; II. Dr. 19.

Nad, f. 1) lugn, ro: quies. IV. 19: 2. 2) nåd: gratia. IV. 19: pr. Cfr. *Gud.* 3) nådegåfva: donum divinum. IV. 12.

Nakki, m. nacke: cervix. Cfr. *Hemkynni.*

Nam, n. pant, som fordringsegare enskildt uttager hos gäldenären, till godtgörande af, eller säkerhet för sin fordran: pignus a creditore privata auctoritate ex bonis debitoris captum. I. R. 7: 1; II. U. 6. Cfr. *Næma, Akernam.*

Nam fæ, n. en annans kreatur, som är antingen intaget på marken, eller för skuld pantadt: alienum pecus aut

Digitized by Google

in agro, aut alias pignori captum. I. FB. 6: pr; II. U. 13. Cfr. *Nam, Akernam.*

Namn (nampn), n. 1) namn: nomen. II. K. 1; IV. 14: pr; 19: 1. *til namns ſigia,* säga hvad namn barnet som döpes skall hafva: nomen infanti baptizando dicere. I. K. 1; II. K. 1. *i n. faþurs* etc. ibid. 2) titel, värdighet: titulus, dignitas. *laghmans n.,* IV. 14: 7. Cfr. *Til namn, Niþinger.*

Namni, vide *Nœmni.*

Nar (naar), adv. när: quando. II. K. 2; Add. 10.

Nat, f. 1) natt: nox. I. K. 15: pr; A. 8: 1; II. K. 31; A. 11.)(*dagher,* vide *Dagher 1.* 2) dygn: dies civilis, dies cum nocte. I. K. 2; II. K. 4; Þ. 17; Forn. 51; U. 6. *n. ok iamlangi,* vide *Iamlangi. nattar gengærþ,* cfr. *Gengærþ. ſiu næter,* I. Þ. 9. *ſiu natta gamal,* I. J. 2: pr; II. J. 1. Cfr. *Siunæter, Siunættinger. ſiughurtan næter,* II. Forn. 40; IV. 19: 1. Cfr. *Stœmna. niu nætta kalver* etc. d. ä. nio dygn gammal: vitulus novem dies natus. III. 102. — Cfr. *Foþer, Þrenættinger.*

Natorþer (nathorþer, nætorþer, rectius *natværþer,* ut scribitur I. Md. 1: 3.*),* m. nattvard, aftonmåltid: coena. Cfr. *Daghurþer.*

Nattur, f. natur: natura. Cfr. *Synda.*

Natvaka, f. 1) nattvak, hvilket af presterskapet hölls öfver lik: vigiliae super mortuis, a sacerdotibus habitae. I. K. 15: pr; II. K. 42. 2) en afgift till presterskapet för dylikt nattvak: pecunia sacerdotibus pro eiusmodi vigiliis data. I. K. 15: 1; II. K. 31, 32.

Natværþer, vide *Natorþer.*

Naþelik, adj. ringa: levis. Aliter h. v. nobis non videtur posse explicari, II. Praef.

Ne (neÿ), interj. nej: neutiquam. *qvæþa* v. *ſighia ne viþ* v. *gen,* säga nej till, neka: negare. I. K. 8: 2; A. 10; G. 9: 7; R. 7: pr; J. 15: pr; Þ. 6: pr; FB. 8; II. K. 15; G. 4, 16; R. 16; J. 34; U. 20; Add. 2: 10; 11: 12; III. 106. Cfr. *Neqvæþi. han kumber eig ne viþ,* i. q. *han kumber eig dulum viþ* (vide *Duler, Koma 1.*). I. R. 5: 3, 4.

Neqvæþi (nekvaþi), n. nekande: negatio. *væria (ſik) mæþ -þum,* i. q. *dylia.* I. R. 11: pr; II. R. 26.

Nikil, vide *Nykil.*

Nitan, num. nitton: undeviginti. IV. 16: 12.

Nitandi, num. nittonde: decimus nonus. IV. 14: 19.

Niu, num. nio: novem. I. K. 7: pr; 10: pr; Md. 1: 4. etc.

Niundi, num. nionde: nonus. I. J. 2: pr; II. J. 14; IV. 14: 9. etc.

Niuta (impf. *nöt*), v. a. c. gen. njuta: frui. I. A. 4: pr; LR; II. Praef. (ubi *nyude* pro *niute*); K. 73: 7. not. 6; A. 4; U. 29. not. 31; Add. 11: pr; IV. 15: 11. *niuta at annars,* åtnjuta något godt för en annans skull: alieni meriti fructum reportare. IV. 15: 8. Huc quoque referenda videtur locutio *niuta þarva ſina,* göra sitt tarf: naturae necessitati inservire, exonerare ventrem, I. O. 6; II. O. 2: 3; *nöte* enim v. *nöter* citt. locc. pro *niuter* videtur esse scriptum, non vero ab infin. *nöta* deducendum. — Cfr. *Til namn.*

Niþ, niþer (niþir, niþar), adv. ned: deorsum. *n. falla, koma,* I. K. 10: 1; Md. 12: 2; 15: 3; II. J. 19. etc. Scribitur perperam *miþer,* III. 137. *n. fra,* vide *Fra.* Cfr. *Falla, Fœlla 1, 3, Hugga.*

Niþinger, m. niding, ärelös bof: homo infamis. *bœra niþings namn utan lands,* d. ä. försona sitt brott genom pelgrimsfärd till Rom: infamiam peregre (Romam) abeundo abluere. II. O. 2: pr. coll. c. G. 15.

Digitized by Google

Niþingsværk, n. nidingsverk, en ärelös menniskas gerning: scelus nefarium, parricidium. I. K. 3, 7: pr; O; R. 1: 1; II. K. 5, 11; O. 2; R. 1; Add. 3: pr; 7: 23.

Nokkadrumber, m. så kallas en ensam man eller qvinna, som ej betaler skatt, och ej vill antaga tjenst hos andra: sic appellatur solitarius vir v. femina, qui nec publica vectigalia pendit, nec conductas operas vult facere. II. U. 29; Add. 4: 5; IV. 20: 1. Scribitur *nocra dumbrær*, II. U. 29. not. 16. Ver. et Locc. credunt h. v. significare mulierem pigram ad fusum somniantem, sic dictam ab uneis illis *(nockar)* in fuso, quibus deductum e penso filum apprehenditur; cui tamen explicationi id obstat, quod coli rotales saeculo demum XVI sunt inventae. Cfr. *Nokka kona*.

Nokka kona, f. så kallas en ensam qvinna, som ej betaler skatt, och ej vill antaga tjenst hos andra: sic appellatur femina solitaria, quae nec vectigalia publica solvit, nec operam suam aliis vult locare. IV. 20: 1. Propria h. v. significatio latet. Si vero conferatur Ius Scanicum et Selandicum, ubi quoque occurrit *nockækonæ* v. *nokkæ frughæ*, id tamen colligi potest, feminas solas habitantes hoc cognomine fuisse notatas. Neque enim h. v. in Iure Scan. denotat feminam proprio lare carentem, ut narrat Ib., nec, ut crediderunt Danici Iuris interpretes, respicit ius quoddam hereditarium. — Cfr. *Nokkadrumber*.

Nokor (noghor, V. 2. *nakor, nagher*, II. K. ind. 37, 38. nott. 40, 42, *nokæ* pro *nokræ*, III. 68.*)*, pron. någon: aliquis. I. R. 9: 2; 11: pr; Br. 1, 4; II. Praef; K. ind. 24, 62, 64. etc. *nokor* v. *nokot þerra*, I. Br. 2; II. Dr. 29; A. 32. *nocorsmaz* pro *nokors manz*, III. 93. *hittir han nokot ſit*, d. ä. något som tillhör honom: rem aliquam ad se pertinentem. II. Þ. 34. *nokor þæn* v. *þænni*, vide *þæn, þænni*.

Nokra handa, pron. indecl. någos slags: cuiusdam generis. II. Praef. Cfr. *Hand*.

Norþan, adv. nordan, norr ifrån: a septemtrione. *n. af lande*, från norra delen af landskapet: ex septemtrionali provinciae parte. I. R. 1: pr; II. R. 1.

Norœn (noren, norin), adj. (egentl. nordisk: septemtrionalis), norsk: norvegicus. I. Md. 5: 3; S. 3: 1; CB; II. Dr. 13.

Nu, adv. 1) nu: nunc. *nu ær ranſak ſiund, nu ſtander ſak open*, I. Þ. 6. 2) i början af en period utmärker *nu* ofta öfvergången till ett annat ämne: in principio periodi h. v. saepe indicat transitum ad novam materiam v. alium casum; ex. c. *nu ſkal bonde* etc., *nu æn hittir* etc. I. Þ. 5: 1, 2. *nu qvæþer han ne viþ, nu ær þæt böt, nu ær utviſtar hus*, etc. ibid. 6, 7: pr; II. K. 2, 27, 73: pr, 2—7; Þ. 58; Add. 7: 2—20. etc.

Num, conj. (Isl. *nema*) 1) om icke: nisi. I. K. 12: pr; 15: pr; 18: pr; Md. 4. etc. Cfr. *Sæka. æller num*, idem. I. Md. 1: 3; II. Dr. 4; Þ. 39, 41. 2) utom: praeter. I. K. 22; A. 21: 2; J. 7: pr; II. A. 12, 30; J. 15. 3) än: quam. *ikki mera num* etc. II. A. 22.

Ny, n. ny, nymåne: novilunium. Cfr. *Næþar*.

Nya, v. a. förnya: renovare. *ater n.*, IV. 19: 2.

Nykil (nikil), m. nyckel: clavis. II. K. 65; G. 11; Þ. 30 (ubi *nicly* pro *nycli* scribitur), 33; Add. 12: 2. Cfr. *Arkar lykil, Kirkiunykil*.

Nyſmurþer, adj. (a *ſmyria*) nyss smord: recens unctus v. litus. I. LR.

Digitized by Google

Nyta, v. a. använda till sin nytta: in usum suum convertere. I. R. 9: pr; LR. not. 9; II. R. 20; quibus tamen locis v. *nyti* quoque ad infin. *nytia* referri potest. Hoc verbum non est confundendum cum vv. *niuta* et *nöta*.

Nyter, adj. nyttig: utilis. Cfr. *Hæſþ*, *Unyter*.

Nytia, v. a. i. q. *nyta*. II. K. 73: 7; III. 114.

Nœfder, vide *Nœmna*.

Nœma (nœma, nœmda, male, II. U. 6. not. 50. impf. *nempde*, part. pass. *nempder*, pro *nœmde, nœmder)*, v. a. taga *nam*, panta hos gäldenär: pignus ex bonis debitoris privata auctoritate capere.)(*mæþ þingi ut taka*, I. Md. 3: 4; II. Dr. 8. *n. man*, I. R. 7: pr; II. U. 6. Cfr. *Nam*, *Fornœmi*.

Nœmd (nempd), f. (a *nœmna* 2, quod cfr.) nämnd, tolf män som utnämndes för att undersöka vissa tviste- eller brottmål: duodecim viri, qui nominabantur ad inquirendas certas causas civiles vel criminales. II. K. 47; Add. 2: 5, 14; 7: 3, 9, 25, 26, 29; 12: 1; 13: 1; III. 76. *n. gœra*, I. S. 2. *n. ſœtia (mannum)*, I. Þ. 6: pr; IV. 19: 1. not. 31. *n. ſiri ſik ſœtia* (de rege), I. R. 3: 1; II. R. 3. *ſœtia mœn* (sc. litigantes) *til n.*, IV. 19: 1. *læggia eþ* etc. *til n.*, II. Add. 2: 9; III. 46, 75. *þœt ligger til n.*, II. Forn. 28; U. 10; Add. 10; III. 75. *eþer ligger til n.*, II. Add. 13: 1. coll. c. 12: 1. *væri ſik mæþ -dinni*, II. U. 10. *i n. ſtanda*, II. Add. 13: 1. *n. ſtander ſiri*, II. Add. 2: 9. *n. ganger (ſiri)*, II. Add. 2: 14; III. 46, 49. *n. varþer gangen*, II. Add. 2: 14. *n. ganger ater*, III. 76. *miſti -dina*, uteslutes ur nämnden: e nemda excluditor. III. 77. *þœt liggi til ſiu manna af -dinni*, d. ä. nämndens pluralitet: decidit or pluribus nemdae suffragiis. II. Forn. 31; Add. 2: 2—8; 4; III. 48, 74. *liggi a ſiu mœn af n.*, III. 46. *ſiu mœn af n. agho ſværia* etc. II. Þ. 2; IV. 18: 1. *væri ſik mæþ ſiu m. af n.*, I. G. 5: 1; II. Fr. 1; G. 6; Forn. 11, 34. not. 75; 35, 38; U. 29; III. 5, 41, 117. *væri ſik mæþ tolf manna eþe ok ſiu m. af n. æptir*, II. G. 12. coll. c. Add. 12: 1. *biþi ſik ok þem ſiu m. af n. ſva guþ hullan* etc. II. Add. 12: 1; IV. 18: 2. — Cfr. *Fiærþungs-*, *Hæraþsnœmd*, *Lukter*.

Nœmdarmaþer (nœmdœ-, nempdœ-, nempder-, nempdimaþer v. *-man, nœmpdoman;* defin. *nempdœmaþrin* pro *-mannin*, II. Forn. 42, 43, 47.), m. 1) nämndeman, en inom hvar *grœnd* utnämnd man, som egde ett slags inseende öfver sitt *ſkire*, och i vissa fall skulle undersöka der upkomna tvister och värja eller fälla den tilltalade: vir in quacumque vicinia *(grœnd)* electus, qui viciniae suae quodam modo praeerat, cuiusque erat de certis quibusdam litibus ibi exortis cognoscere, reumque absolvere vel condemnare. III. 130; II. Þ. 34; Forn. 42, 43, 47; Add. 1; III. 57, 86; V. 3. *n. ivir alt ſit ſkiri* etc. II. Add. 10; V. 3. *þœt ſkal -nin vita*, II. Fr. 1; V. 3. *n. ſkal væria æller fœlla*, II. K. 63; Þ. 2; Add. 10; IV. 18: 2. *væria ſik mæþ (ſik ok ſinum nœſta granna ok) ſinum -ni*, I. Br. 1; II. K. 37, 56; III. 6, 24. 2) en af ledamöterna i *nœmd:* unus ex iis viris, e quibus constabat nemda. III. 76, 77. *væria ſik mæþ ſiu -num* (alias *ſiu mannum af nœmdinni*), I. Br. 1; II. Forn. 33. not. 61. 3) edgärdsman, en af de tolf män som svuro i en tylftared: sacramentalis, unus ex iis, qui iusiurandum duodenarium dabant. *vitna mæþ tvœnni tylftum -ns vitnum*, I. Md. 11. *vita mæþ tvœnni tylftum -na*, II. Dr. 22. *vitu hava mæþ* etc. II. J. 38. *vœria mæþ* etc. I. J. 16: 1. *hœraþshöfþin-*

Digitized by Google

gi ſkal vœria han mæþ etc. I. B. 6; II. Fr. 10.

Nœmna (nempna, namnæ), v. a. 1) nämna, namngifva: nominare. I. G. 2: pr; II. Dr. 1; G. 2; Add. 13: 1. *bana, haldsbœnd* etc. *n.*, I. Md. 1: 1; II. Dr. 1, 3. *þœn ſum nœfder* (pro *nœmder*) *œr*, den som är kallad att göra dagsverke: is, cui de operis faciendis indictum est. III. 92. not. 80. 2) utnämna, förordna: designare, eligere. I. CB. *þa ſkal laghmaþer n. tolf* etc. d. ä. förordna en nämnd: nemdam constituere. II. Add. 2: 14. 3) förordna, utsätta: constituere. *þing (til) n.*, I. R. 1: pr; Þ. 6: pr; II. R. 1. Cfr. *Þing 2. aſyn (til) n.*, I. J. 16: pr; M. 3; II. J. 37; M. 3; III. 144. — Sed *nœmna, nœfna*, perperam pro *nœma*, II. U. 6. not. 50.

Nœmni (nempne, namni), n. namn, titel (t. ex. af *bani, haldbani* etc.): nomen, cognomentum (interfectoris etc.). *n. giva*, nämna (dråpare etc.): nominare (interfectorem etc.). II. Dr. 2. *ſva gaf iak þœr n. til a þingi*, I. Md. 1: 2; 3: pr, 1; S. 1; II. Dr. 3, 8. *n. bœra*, II. Dr. 8.

Nœr, adv. nära: prope. I. J. 10: 1; II. J. 22. superl. *nœſt*, I. K. 20: 2; Þ. 5: pr. Cfr. *Þœr*.

Nœrmer (nœrme), adj. comp. närmare: propior. II. Add. 11: 16. *nœſter*, superl. I. A. 4: pr; G. 9: pr; Þ. 12: 1; 14; Br. 3; II. K. 3. etc. *nœſti frœndi*, II. J. 7. *nœſta manna*, i. q. *nœſta frœnda*, II. Þ. 11. coll. c. IV. 18: 13. *ſiri n. manni (œr hanum möte) ok i n. by*, i. q. *ſiri fyrſta motsmanni* etc. I. Þ. 5: 1; II. Þ. 32.

Næs, n. näs: isthmus, promontorium. Cfr. ind. nom. locc. vv. *Lof-, Mœdals-, Strœngianœs* etc.

Næſar, f. pl. näsborrar, näsa: nares, nasus. I. S. 4: 2.

Nœtorþer, vide *Natorþer*.

Nœþar (naþœr), n? nedan, fullmåne: luna decrescens. *bœþi ny ok n.*, d. ä. i en månads tid: menstruo spatio. I. Þ. 49: pr; II. Þ. 54.

Nöd, f. nödvändighet: necessitas. IV. 12.

Nödogher, adj. ovillig, som ej vill: invitus. II. K. 52.

Nödogt (nodhoght), adv. nödigt, ogärna: invite, gravate. IV. 16: 2.

Nögha, v. a. (a *nöd*) nödga: cogere. I. K. 20: 3; II. K. 45. not. 63 (ubi codd. K. et M. habent *nödgha*); Dr. 41. Cfr. *Nöþa*.

Nöt, n. nöt, oxe eller ko: bos. III. 137; IV. 20: 4. Cfr. *Hors, Söþer*.

Nöta (imperf. *nöte* v. *nötte*), v. a. förtära: consumere. II. A. 4; Þ. 11; IV. 18: 13; V. 1. *up n.*, IV. 19: 1. Cfr. *Niuta, Unötter*.

Nöthus, n. fähus: bovile. I. Þ. 5: pr; II. K. 2 (ubi cod. K. habet *nötos*); Þ. 30.

Nöti, n. sällskap: societas. Vide *Farunöti, Öknöte*.

Nöþa, v. a. i. q. *nögha*. II. K. 45, nisi illo loco *nöþgha* sit legendum.

O.

Oborghaþer, adj. utan borgen, för hvilken borgen ej är ställd: non satisdatione firmatus. *böter ofæſtur ok -þar*, II. Add. 11: 19.

Odal, vide *Opal*.

Odder, m. udd: cuspis. *o. ok æg*, allitt. d. ä. spjut och svärd: cuspis hastae et acies ensis. I. Md. 1: 2; 3: pr; II. Dr. 3.

Odmark, vide *Ödmark*.

Oeſli, vide *Ofæſli*.

Of dyrt, adv. alltför dyrt: nimio pretio. *o. ſœlia*, IV. 19: 1.

Digitized by Google

Offer (offær), n. offer (till presterskapet): stips sacerdotibus oblata. I. K. 17: 1; II. K. 40. Cfr. *Crusfufoter.*

Offerdagher (offordagher), m. offerdag: dies, quo stips sacerdotibus offertur. II. K. ind. 54.

Of mikil, adj. alltför stor: nimius. II. Add. 6: 3.

Ofra, v. a. (a *offer*) offra (till presterskapet): stipem sacerdotibus offerre. II. K. 53, 54; III. 20 (ubi *offe* perperam pro *ofre*). *o. ok a altara læggia*, allitt. II. K. 54. not. 4; III. 21.

Ofræls, adj. skatte (jord): tributarius. Cfr. *Frœls.*

Offokn, f. (a *fökia*) för mycken lagsökning; så kallades det, om någon i samma sak (onödigtvis?) gjorde *fiunætting* mer än tre gånger: nimia petitio; ita appellabatur diei condictio in eadem caussa plus quam ter (temere?) repetita. III. 127. Cfr. ÖGL. v. *offökia.*

Oft, adv. ofta: saepe. IV. 19: 1. Cfr. *Opta.*

Ofœfli (oefli, ofvælli), n. (Isl. *afl*, kraft: vis) öfvermagt: vis maior, quam aliquis repellere nequit. I. R. 12: 1 (ubi *afœfli* pro *af ofœfli*); FB. 6: 1; II. R. 28; U. 13. *af o. fino*, af dem som äro mägtigare än han: ab iis, qui eo sunt potentiores.)(*af viperlikum*, II. Add. 9: 1.

Ofœfter, adj. ej utfäst eller lofvad (om böter): non promissus (de mulcta, quam reus nondum spopondit se soluturum). II. Add. 11: 4, 17, 19. Cfr. *Fœfta 5, Fœfter 2, Oborghaper.*

Oghormaghi, vide *Ovormaghi.*

Ogilder, Ogipter, vide *Ugilder, Ugipter.*

Ognar bot, f. (ab *ogn*, terror) idem, ut videtur, ac *arvabot.* III. 119. Ib. vertit: "mulcta, quae penditur ab homicida, ut timere vindictam consanguineorum desinat."

Ohemol, Oilter, vide *Uhemol, Uilter.*

Ok, oc, conj. 1) och: et. I. K. 1. etc. 2) ock, också: quoque. I. M. 1; II. Fr. 15; Dr. 31; Forn. 11. etc. *ok ænfker*, IV. 16: 9. *æller ok*, I. Md. 14: 1; II. Add. 7: 19; 11: 11; IV. 19: 1. *fva ok*, II. K. 52, 72: 3; A. 27; Add. 7: 26; 11: 19; III. 112; IV. 19: 1, 3.

Okar, vide *Ukar.*

Oklandader, uklandaper, adj. oklandrad: non vindicatus, de quo non mota est lis. II. Add. 11: 1, ubi *ok klandæt* pro *ok oklandæt* est scriptum. Cfr. *Uilter.*

Okærder (okyærder), adj. opåtald, hvarom ingen tvist blifvit väckt: de quo non mota est lis. II. Add. 11: 2.

Olia, ola, v. a. smörja med olja, meddela yttersta smörjelsen: oleo ungere, suprema unctione impertire. I. K. 14: pr; 15: pr, 3; FB. 4: 1; II. K. 27, 30, 34; U. 11.

Oling (öleng, olneng), f. yttersta smörjelsen, ett af Catholikernes föregifna Sacramenter: suprema unctio, fictitium Catholicorum Sacramentum. I. K. 14: pr, 1; II. K. ind. 30; cap. 27, 28, 42.

Onder, adj. ond: malus. II. Praef; IV. 14: 11. *ondefter (öndefter)*, superl. II. Þ. 58. *ont iarn*, III. 81. Cfr. *Drykker.*

Onyter, vide *Unyter.*

Op, n. rop: clamor. *o. ok akallan*, allitt. II. Add. 7: 12.

Openbar (uppenbar), adj. uppenbar: manifestus. II. K. 58; R. 14; Add. 3: 4. Cfr. *Skript.*

Openbara (upenbara), v. a. uppenbara, tillkännagifva: patefacere, notum facere. II. Add. 7: 26; IV. 15: 12.

Digitized by Google

Openbarlika, adv. uppenbarligen: palam. II. K. 48, 57; Þ. 30; III. 96.

Opïn (öpen, dat. pl. *opnom, ypnom, upnum)*, adj. öppen: apertus. I. K. 7: 1; II. K. 12. *liggia o.*, säges om ogild gärdsgård: apertus iacere, dicitur de saepimento non rite exstructo. I. K. 13; II. K. 26; U. 5. *ſak ſtander o.*, d. ä. återstår, är oafgjord: caussa est integra, nondum decisa. I. Þ. 6: 1. Cfr. *Bref 3, Gap.*

Opplöghia, vide *Aplöghia.*

Opſadrup (upſæ drup), n. (Isl. *upſar-dropi*) takdropp: stillicidium. I. J. 10: 1; II. J. 22. Hodie in Vestrogotia dicitur öfsedropp, ab öfs (Isl. *ups*), takfot: suggrunda.

Opta, adv. ofta: saepe. IV. 12. not. 19, 32. compar. *optari*, I. Br. 2; II. K. 1, 6, 72: 4; Þ. 14; Add. 12: pr; IV. 12. not. 23. *offtharen*, II. K. 72: 5. not. 85. Cfr. *Oft.*

Or, 1) praep. ur: ex. I. K. 20: 3; Md. 5: 4; 7; B. 4; A. 17: pr; 22; G. 9: 1; B. 9: 2; Þ. 5: pr; IV. 10. etc. Scribitur *ur*, I. K. 14: 3; 21; VS. 1: pr; II. K. ind. 11; cap. 45. etc. *v*, I. VS. 1: 3; II. K. 28, 47. *ör*, I. O. 6. Cfr. *Dragha, Oter.* 2) adv. ut, bort: foras, abhinc. I. A. 4: 2; 9: 1.

Orbota mal (orbötæ mal), n. urbota mål: crimen quod mulcta piari nequit. I. O. pr; II. O. 1; Add. 5: pr.

Ordela, v. a. göra slut på en tvist: finem liti imponere. III. 32. *o. ſik*, befria sig från en tvist, eller från kärandens påstående: lite v. actoris petitione se liberare. II. K. 70; Forn. 39.

Ore, Ores land, vide *Öre, Öres land.*

Orka, v. a. orka, förmå: posse. *o. (at) ærvopa, böta, væria ſik*, etc. II. A. 21; Þ. 13, 14, 21; U. 21; IV. 9: 1.

Orlof, n. tillåtelse, (orlof): venia. II. K. 73: 7. not. 89; III. 88, 125.

Ormylia (urmylia, örmylia), m. (a *or*, ex, et *mold*, humus) ett smädenamn, hvarmed den utmärktes, som olofligen ur jorden upgrof råmärken: effossor; ita appellabatur is, qui terminos illicite effodiebat. I. J. 19: 1; II. J. 45.

Oroſta, f. strid, fältslag: pugna, proelium. *oreſto* pro *oroſto*, II. A. 16. *oroſtær* pro *oroſtor*, IV. 15: 15.

Orſaker, adj. saklös: insons. I. K. 22.

Ortogh, vide *Örtogh.*

Orþ, n. ord: verbum. IV. 12, 14: 14; 19: 1. Cfr. *Firnar orþ, Uqvæþings orþ.*

Orþa ſkipti, n. ordväxling: altercatio. II. Add. 7: 30.

Orþiuva, adj. indecl. urtjufva: insons furti, a furti crimine liber. *gæra ſik o.*, I. Þ. 4: 1; 14; II. Þ. 29, 48. *vin ſkal o. gæra um al köp*, I. Þ. 19: 1; II. Þ. 55. *han vet han hvarti þiuf æller orþiuf (ordþyff*, pro *orþiuva)*, han vet ej antingen den anklagade är tjuf eller oskyldig: nescit, utrum accusatus sit fur, an furti insons. IV. 18: 2. Cfr. *Værþer.*

Os, vide *As.*

Oſkapaþer, adj. ej tillskuren (om tyg till kläder): non formatus (de materia vestimentorum nondum dissecta). I. Þ. 19: 3.

Oſkylder, vide *Uſkylder.*

Oſpaker, adj. ofredlig: non pacificus, rixosus. II. Praef.

Oſtyrliker, adj. ostyrig: effrenatus. II. Praef. not. 13.

Oter (otær), m. utter: lutra. *þæn a o. ær or a taker* v. *drægher*, allitt. I. FB. 7: 1; II. U. 15.

Otta, f. otta: mane, tempus antelucanum. Cfr. *Iula otta.*

Digitized by Google

Ovan, adv. 1) ofvanifrån: desuper. *o. fara*, d. ä. från de nordligare landskapen: e regionibus septemtrionalibus. I. R. 1: pr; II. R. 1. 2) derutöfver, utomdess: insuper. II. R. 17, 18; Þ. 18. *a ovan*, idem. I. R. 7: pr; 8: pr; FS. 5: 1; II. R. 17. not. 38; Þ. 30; Forn. 19, 29; U. 22. *ovan a*, I. FB. 9: 1; 11: 1; II. R. 16; U. 22. not. 79.

Ovormaghi, oghormaghi (a *magha*, et *ovor*, partic. negatoria, cfr. Ih. *Gloss.* v. *öfver*), m. 1) öfvermage, den som ej fyllt femton år: pupillus, impuber, qui nondum excessit quindecim annos. II. Add. 7: 29; I. B. 3; J. 3: 3; II. Fr. 4, 5, 14; O. 2: 14; J. 7; Add. 2: 1; 8, 13: 1; III. 48, 97; IV. 21: 85. Cfr. *Maghandi*. 2) i vidsträcktare bemärkelse innefattar denna benämning äfven qvinnor af hvad ålder som hälst: latiori sensu h. v. quoque comprehendit feminas cuiuscumque aetatis. *kona ær o.*, I. Þ. 5: 2; II. Þ. 33.

Oxabyrþi, vide *Öxabyrþ*.

Oxi (ukſi, okſi; öxa, acc. I. R. 12: pr.), m. oxe: taurus castratus. I. R. 9: 1; 12; FS. 3; II. R. 21, 23, 24, 28; Forn. 2. not. 73; 15; V. 1. Cfr. *Legho oxe*.

Opal (odal), n. jord (hvartill man har full eganderätt): fundus v. ager (pleno dominio ad aliquem pertinens). I. J. 17: 3; II. J. 42.

Opensdagher, m. onsdag: dies Mercurii (Odini). Cfr. *Klokna opensdagher*.

Opolfaſter (opolfæſter, öpælfaſter), m. en af de nio fastar eller gode män, som voro närvarande vid köp (och förpantning) af jord, och af hvilka den förnämste kallades *ſtyrifaſter*: unus e novem rogatis testibus (firmatoribus), qui in solemni fundi emtione venditione (v. pigneratione) aderant, quorumque princeps appellabatur *ſtyrifaſter*. I. J. 2: pr; II. J. 1, 14.

Opoliorþ (opolz iord), f. jord, hvartill man har full eganderätt: fundus, pleno dominii iure ad aliquem pertinens. II. Add. 11: 11; III. 139. *arftakin o.*, II. Add. 11: 5, 9, 11.

Opolſkipti (othalſkipte), n. egoskifte (emellan grannar i by): divisio agrorum (ad vicinos in eodem pago pertinentium). *valda o.*, hafva rättighet att påstå egodelning: habere ius petendi divisionem agrorum. I. J. 14; II. J. 33.

Opol vatn, n. vatten, som tillhör någons *opoliorþ*: aqua (flumen v. lacus), ad fundum alicuius pertinens. II. Add. 11: 5, 9, 11.

Opolvatnværk, n. vattenverk, hvartill någon har full eganderätt: mola aliudve opus aquarium, quod pleno dominio ad aliquem pertinet. II. Add. 11: 5, 9, 11.

P.

Pancraſz mæſſa, f. Pancratii messa: festum Pancratii, d. XII Maii. I. Br. 3.

Panninger, vide *Pænninger*.

Paſka aptan (paſcha aftan), m. påskafton: vigilia paschae. I. Br. 1.

Paſka dagher, m. påskdag: dies paschae. I. Br. 4; II. K. 51, 52, 54, 57, 65, 73: 6; III. 18, 90.

Paſkafriþer, m. allmän fred ifrån onsdagen före påsk, till påskdagen om aftonen: publica pax, a die Mercurii festum paschae proxime praecedente, ad vesperam diei paschae. II. K. 51.

Paſka hælgh, paſka hælgþ, f. påskhelg: festum paschae. II. K. 49.

Paſka pænningar, m. pl. en afgift i penningar, som vid påsktiden gafs åt presterskapet: pecunia quotannis circa festum paschae sacerdotibus data. II. K. 73: 7. Cfr. §. 6. ibid. Haec pen-

Digitized by Google

sio videtur esse eadem, quae alias dicitur *tiþaköp* v. *huſlgipt.*

Paſkar, paſchar, m? pl. påsk: festum paschae. I. FB. 11: pr; II. K. 38, 57, 65; U. 26; III. 104. *fiærþe dagher paſka,* II. Forn. 46.

Pavi, m. påfve: papa. *pavin i rom,* I. G. 8: 1; II. G. 15.

Pencoſt, f? pingst: festum pentecostes. II. Forn. 46. not. 51.

Piker, ? käpp, staf: baculum. I. K. 15: 2; II. K. 33.

Pingizdagher (pinkyz-, pikis-, pingins-, piginsdagher), m. pingstdag: dies pentecostes. III. 18. *-gha dagher,* I. Br. 4; II. K. 52. *fiærþe dagher -gha,* II. Forn. 46.

Plikt, f? straff, (plikt): poena. IV. 12.

Preſta arver, m. arf efter prest: hereditas a sacerdote relicta. II. K. 73: pr.

Preſtabol, n. i. q. *kirkiubol.* II. K. ind. not. 73.

Preſta mot (præſta möt), n. prestmöte: synodus. I. Br. 3.

Preſtaſtæmna (preſtaſtampna), f. i. q. *preſta mot.* III. 91.

Preſter, m. 1) prest: sacerdos. I. Md. 5: 5; II. Dr. 14. *æn p. ær,* om den döde varit prest: si mortuus fuerit sacerdos. I. A. 14: pr, 1; II. A. 17. Cfr. *Lænspreſter, Væria.* 2) kyrkoherde: curatus. I. K. 1, 5, 7. etc.)(*diakn* etc. III. 105.

Provaſtargiſt (provaſta gift), f. en årlig afgift till domprosten: pensio annua, praeposito canonicorum debita. I. Br. 1; II. K. ind. 39; cap. 37. coll. c. 39.

Provaſter (proveſter), m. domprost: praepositus canonicorum. II. K. 39; III. 6; IV. 19: 5.

Provaſtu bol, n. domprost-gård eller boställe: praedium usui praepositi canonicorum destinatum. IV. 16: 3.

Pröva, v. a. 1) bevisa: probare. *p. til mans at han* etc. III. 78. 2) undersöka: inquirere, cognoscere. IV. 12, 20: 3.

Pænninga böter, f. pl. penningböter: mulcta pecuniaria. II. Praef; Add. 12: pr.

Pænninger, pæninger (pænnigh, panningum, pænniggum, panniggum, pro *pænning, -gum,* I. Br. 2; IV. 16: 12.), m. 1) pl. (lös) egendom: bona (mobilia). I. Br. 2; II. K. 72: 1, 4; A. 4, 6; Þ. 9, 58; III. 88, 97. fin, 99, 100; IV. 18: 9.)(*iorþ,* II. Add. 11: 11; III. 135. *löſka -gar,* I. Br. 2; II. K. 72: 1. not. 90. *löſir -gar,* II. K. 72: 1.)(*iorþ,* II. K. 24; Add. 11: 2, 3, 12.)(*arver,* II. A. 30. cfr. *Arver 1.* Cfr. *Bo-, Enpænningar.* 2) penningar: pecunia. II. Praef; K. 53; III. 20, 97; IV. 16: 12; 19: 1. *af -gum,* sc. *paſka pænningum,* II. K. 73: 6. cfr. h. v. *alægna -gar,* vide *Alæghin. mark, örtogh -ga,* vide *Mark* 2, *Örtogh.* Cfr. *Erpænninger, Kirkiu-, Paſka-, Skotpænningar, Myrþa.* 3) ett mynt, hvaraf sexton gingo på en *örtogh:* monetae genus, numulus, quorum sedecim efficiebant unam ortugam. II. Dr. 7; III. 63. *-ar bla,* vide *Blar. fiurir, atta -ar,* II. K. 39; III. 1. *þrætighi -ar,* en afgift till presterskapet, som i visst fall erlades af den som emottog arf; pensio, quam in certo casu sacerdotibus debebat is, qui hereditatem adibat. II. K. 72: 5; IV. 21: 108. *ſvænſkir -ar,* i. e. tales, qui apud Suecos in usu erant, quorumque octo efficiebant unam ortugam, unusque aequabat duos Goticos numulos. II. K. 43. coll. c. nott. 40, 41. ibid. et III. 1.

Pænnings öl, n. drickande på krogen: compotatio cauponia. *riþa til p.,* d. ä. till krogen: ad cauponam. II. Add. 7: 15.

Digitized by Google

Q.

Qvar (kvær; pl. *qvarri,* III. 142.), adj. qvar: reses, quietus. Cfr. *Sitia, Standa.*

Qvarsæta, f. (a *qvar sætia*) qvarstad: sequestratio rei pendente lite exhibendae. Cfr. *Qvarsætu tak.*

Qvarsætu tak (qvarsatu tak), n. borgen, som gafs då någon i en annans förvar hittade en sak som blifvit stulen eller rånad från honom, och tredje man ansvarade derför, att den, under den derpå följande rättegången, skulle vara tillstädes: sponsio, qua aliquis spondebat rem furto vel rapina sublatam, et a domino in aliena custodia inventam, sub lite esse exhibendam. I. Þ. 8: pr. (ubi v. *tak,* non expressa, subintelligitur); 9, 11; II. Þ. 39, 40, 42, 43, 52.

Qvesa, f. (Isl. *qveisa;* inde qvesrot: bryonia alba; qvesved: solanum dulcamara) bukref; här kanhända sjukdom i allmänhet: morbus colicus; hic forte quicumque morbus. I. R. 12: 1; II. R. 28. Cfr. *Niála-Saga, Gloss.* v. *kveisa.*

Qviggrind, qviþgrind, f. grind till en qvi, d. ä. fåfälla eller inhägnad plats, der kreaturen på marken om nätterna instängas: porta clathrata saepti, quo noctu includuntur pecora. I. R. 5: 5; II. R. 9. Ih. dubitat "annon a *qviga,* bucula, nomen hoc derivatum sit, vel a *qvick,* prout vivens quid vel animal denotat, cum addito *rind,* quod apud Islandos, teste Gudm. Andreae in *Lex. Islandico* p. 199. nec non Alemannos, bovem notat." At explicatio supra allata, quam Stj. dedit, ac Ver. aliique secuti sunt, nobis verisimilior videtur; nisi forte legendum sit *qvigindi,* stut, qviga: iuvencus.

Qvika, v. n. röra sig, lefva: se movere, vivere. *nokot þæt ær qvikandis ær,* d. ä. något kreatur: pecus aliquod. I. FB. 3.

Qvikfæ, n. kreatur: pecora. I. Br. 1; II. G. 2.

Qvikker, adj. lefvande: vivus. I. S. 1. *q. tiundi,* i. q. *qviktiundi.* I. K. 17: 1; II. K. 40. Cfr. *Koster 3.*

Qviktiundi, m. qvicktionde: decimae pecorum. II. K. ind. 40; cap. 40. not. 20.

Qvindi, n. qvinnkön, qvinnor: sexus muliebris, feminae. II. K. 60; III. 28; IV. 19: 2.

Qvinnaþer, qvinnan, f. qvinna: femina. I. Br. 2; II. Add. 11: 19.

Qvinnafriþer, m. qvinnofred: securitas publica feminarum. II. Add. 5: pr.

Qviþer, m. mage, (qved): alvus, (uterus). *hava (barn) i knæ ok (annat) i q.,* allitt. I. A. 12: 1; II. A. 16.

Qviþgrind, vide *Qviggrind.*

Qvædia, vide *Qvæþia.*

Qvælder, m. afton, qväll: vespera. I. K. 2; G. 9: pr; II. K. 4, 51; G. 15; III. 92. not. 80. Cfr. *Giftar qvælder.*

Qvælia, v. a. klandra, väcka tvist om: litem de re movere, rem litigiosam reddere. I. J. 2: pr; II. J. 1.

Qvæmilika, adv. beqvämt, lämpligt: commode. IV. 14: 11.

Qvær, vide *Qvar.*

Qværn, f. qvarn: molina. I. G. 6: 3; II. G. 11; IV. 5.

Qværn, f. hustru: uxor. Cfr. *Broþerqværn, Sunaqværn.*

Qværnahus, n. qvarnhus: aedificium molare. IV. 5.

Qværnavægher, m. qvarnväg: via ad molinam ducens. II. Forn. 32.

Qvæsti, n? (vel forte pl. a *qvaster,* m.) qvastar: scopae. II. Forn. 49; Add. 4: 5.

Digitized by Google

Qvæþa, v. a. (impf. *koþ* pro *qvoþ*) säga: dicere. I. R. 5: pr, 2. *q. ia viþer*, säga ja till, samtycka: adsentiri. I. A. 10; II. K. 65; IV. 9: 1. Cfr. *Ne, Negvæþi, Uqvæþinger.*

Qvæþia (qvædia), f. 1) helsning: salutatio. *fændir allum ... guþs q.* etc. I. Br. pr; IV. 19: pr. 2) samtycke: consensus. II. G. 15.

R.

Ra, f. (egentl. stång: pertica) råmärke: limes. I. CB. not. 5.

Rad, Rada, vide *Raþ, Raþa.*

Rafft, vide *Ræfft.*

Ramærki, n. råmärke: limes. I. CB. not. 5; III. 117; IV. 10. nott. 29, 50; 15: 3. not. 10.

Ran, n. rån: rapina. I. R. 13; Þ. 5: 1; FB. 6: 1; II. R. 29; Þ. 32; U. 13; IV. 19: 1. Cfr. *Bos-, Fæstninga-, Hand-, Iorþaran, Takfætia.*

Ranfak, ? ransakning efter tjufgods i andras hus: rei furto sublatae investigatio in aliena domo. I. Þ. 5: pr; 6; II. Þ. ind. 34; cap. 30; Add. 7: 19.

Ranfaka, v. a. ransaka efter tjufgods i andras hus: res furto sublatas in aliena domo investigare. I. Þ. 5: pr; II. Þ. 30, 34.

Ranfakan, f. i. q. *ranfak*. II. Þ. 30, 34.

Ransman, m. rånsman: raptor. II. Praef.

Rantakin, adj. med rån borttagen: raptus, vi ablatus. I. Þ. 17; II. Þ. 52.

Ras, f. lopp: cursus. Cfr. *Vatnras.*

Rasleker (rectius *rafkleker*), m. raskhet, själskraft: alacritas, fortitudo. IV. 14: 11.

Raft, f. (egentl. hvila: quies) ett stycke väg, så långt som man i allmänhet går utan att behöfva hvila: spatium viae, quantum vulgo sine cessatione itur. IV. 16: 12.

Raþ (rad), n. 1) råd: consilium. I. Br. pr, 6; II. K. 65; A. 6; J. 7; IV. 19: 1, 3. *vara i raþum mæþ andrum*, d. ä. i samråd: alio conscio v. consentiente agere. II. Add. 11: 15. *mykin maþer for fik til aldra raþa ok rætra*, d. ä. utmärkt rådig och rättvis i alla saker: in quaecumque re consilii et iustitiae plenus. IV. 14: 17. 2) föranstaltande: cura, procuratio. IV. 16: 12. Cfr. *Raþa 2, Hælraþ.*

Raþa (rada; imperf. *ræþ)*, v. a. 1) råda, gifva råd: consilium dare, suadere. III. 136, ubi lapsu calami scriptum est *craþæ*. 2) skaffa, tillskynda: parare, maturare. *r. fær koft*, IV. 19: 1. *r. (fæ) i hænder þiuvi*, I. Þ. 4: pr, 2; II. Þ. 29. *r. man hælraþum*, med råd eller andra ord eller gerningar gifva anledning till dråp: consiliis aliisve dictis vel factis necem alicui maturare. Cfr. *Hælraþ, Raþsbani.* 3) hafva om hand, förestå: in sua potestate tenere, praeesse. *r. lyklum*, etc. I. A. 4: 2; II. K. 65. not. 16; A. 6. *r. firi bo*, II. A. 15. 4) råda, vara rådande, regera: potestatem v. ius decidendi habere, regnare. II. K. 21; R. 3; III. 125; IV. 15: 9. *giftarmalum r.* v. *firi giftarmalum r.*, vide *Giftarmal 1. landum r.*, II. M. 8. 5) aga, slå: castigare, verberare. II. Fr. 14, 15; III. 54.

Raþafak, f. (a *raþ* 2.) mål eller anklagelse angående gifvet råd eller annan tillskyndelse till något brott: caussa v. accusatio contra eum, qui alieno crimini consiliis aliove modo caussam praebuit. *r. draps*, mål som angår *raþsbænd:* caussa, ubi de crimine *raþsbænd* dicto agitur. II. Add. 2: 12.

Raþsbani (rafzbani), m. den som genom råd eller andra ord eller gerningar ger anledning till dråp: qui

Digitized by Google

consiliis, aliisve dictis vel factis necem alicui maturat. I. Md. 1: 1; 3: 2; II. Dr. 3, 8. Cfr. *Hælraþ*, *Raþa* 2, et Bring, Diss. *de iudicio homicidii secundum iura Sviog. vetusta*, §. 7.

Raþsbænd, f? radsbanes brottslighet; delaktighet i dråp genom *hælraþ*: crimen illius homicidii socii, qui *raþsbani* dicitur. I. Md. 3: 3; II. Dr. 8.

Reddughi (rectius *rædhughi*), m. räddhåga, förskräckelse: terror. II. Praef.

Ren, f. ren, åkerren: margo agri, confinium. *bryta up r. ok ſten*, d. ä. de i renen nedsatta råmärken: lapides terminales in confinio positos effodere. I. J. 19: 1; II. J. 45. Ih. credit h. v. significare palum limitaneum.

Render, adj. omgifven med ren: finibus terminatus. *æn hun* (sc. *ſkipt*) *ær eig rend ok ſtend*, d. ä. skild från den närgränsande jorden genom ren och råmärken: si ager certis finibus lapidibusque in confinio positis non sit terminatus. I. J. 18; II. J. 43.

Rener, adj. ren: purus. *r. eþer*, vide *Meneþer*.

Repa, v. a. (a *rep*, funis) refva, mäta (jord) med rep: metiri (agros fune). *r. iorþ i attunga*, genom mätning fördela jorden på åttingarne i byn: agros in partes primarias pagi describere. I. J. 14; II. J. 33.

Reſa, v. a. 1) upresa: erigere. *up r.*, I. Md. 15: 3; II. Dr. 38. 2) drifva up (djur i jagt): excitare (feram e latibulo). *þæn a ræf ær reſer*, allitt. I. FB. 7: 1; II. U. 15.

Retloſa, vide *Rætlöſa*.

Repa (*ræþæ*), v. a. tillreda: parare. *r. vætti*, d. ä. tillkalla vitnen, hafva dem i beredskap (neml. då böterna kräfvas): testes advocare v. paratos habere (cum mulcta expetitur). I. R. 9: pr; II. R. 20. coll. c. I. R. 7: pr; II. R. 16. *ſtanda ſiri ſinum garþe mæþ reþo væti*, d. ä. med vitnen, hvilka (åtföljde af tylftared) skulle *intyga* att han intet var skyldig den som sökte honom: cum paratis testibus, qui (una cum iuramento duodenario) adsererent eum alteri nihil debere. II. Forn. 47. coll. c. I. R. 7: pr; II. R. 16. *fæſt, umfærþ til r.*, vide *Fæſt* 2, *Umfærþ*. Vox *büg reet* quoque deducenda videtur a verbo *repa*, quasi segetes triturando praeparatae. Cfr. *Büg reet*.

Reþe, n. redskap, prov. rede: instrumenta. Cfr. *Mylno reþe*.

Reþoſven, m. fogde, hufvuddräng: dispensator. ✕ *bryti*, II. Þ. 36.

Riffla (*rivſla*), f. i. q. *riva*. II. Forn. 15.

Rift, f. råmärke: limes. I. CB. Alii codices pro *riftir* habent *riſtir* v. *riſtaſtenar*. Utrum rectius sit, nobis incognitum est.

Riki, n. rike: regnum. I. CB; II. Add. 7: 20; III. 111; IV. 14: 17; 15: 5, 16, 17; 19: pr, 1, 2. *innan rikis maþer*, II. Dr. ind. 10. Cfr. *Himi-*, *Iorþ-*, *Konongsriki*, *In-*, *Utan-*, *Utrikis*.

Rinna, *rænna*, v. n. 1) springa, prov. ränna: currere. II. Add. 7: 2. *þu rant*, currebas. I. R. 5: 1. *riþer i* (*garþ*) *ok rinder* v. *rænder or*, allitt. I. A. 17: pr; II. A. 22. 2) rinna: fluere. I. J. 17: 3; M. 7; II. J. 42. 3) gå (om väg): ducere (de via). I. J. 8, 12: pr; II. J. 20, 24. 4) *up r.*, upskjuta (ur jorden, om säd och gräs): prodire e terra (de gramine segetibusque). *ſiþan up ær runnit* v. *runnin*, I. FS. 4; II. Forn. 16. Cfr. *Uprunnin*. 5) v. a. c. dat. undfly, undslippa: effugere. *han giter eig þiuffak mæþ laghum rundit*, etc. I. Þ. 5: 1; 16; II. Þ. 30, 51.

Risgarþer, m. risgärdsgård: saepes cratitia. I. FB. 9: 1; II. U. 22.

Digitized by Google

Rishoſpe, m. så kallas barn, som blifvit afladt af en biltog fader, hvilken i hemlighet smugit sig in i landet till sin hustru: ita dicitur infans ab exsule uxorem furtim visitante procreatus. IV. 2. Origo h. v. latet. Stj. aliique eam deducunt a *ris*, sarmenta, et *hæſpa*, quasi in silva procreatus.

Riſt, *Riſtaſten*, vide *Rift*.

Riva, f. refsa, prov. rifva: rastellum, pecten. I. FS. 3; II. Foru. 15. not. 46. Ih. credit h. v. significare velum nauticum. Cfr. *Riffla*.

River (rivar), adj. (Isl. *rifr*) frikostig: largus. *r. i ræſſtum*, allitt. d. å. ej sparsam eller skonsam i straff: promtus in puniendo. IV. 15: 2.

Rivſla, vide *Riffla*.

Riuva, vide *Ryva*.

Riupa, v. a. (Isl. *rióda*, forte a *raudr*, ruber) besmörja med blod eller röd färg: sanguine v. rubore linire, cruentare. *þu röt* (forte addendum *a*) *hanum od ok æg*, iurandi formula, II. Dr. 3.

Ripa, v. n. rida: equitare. I. FS. 1; FB. 4: 1; II. A. 6; G. 1; R. 1; Add. 7: 1, 3, 5, 15, 19; III. 118; IV. 15: 10. etc. Scribitur *rydha*, II. K. 28. not. 4. *reet* v. *reſt* pro *reþſt*, equitabas. I. R. 5: 5; II. R. 9. Cfr. *Rinna 1.*

Roppa, f. svans: cauda. I. LR. Scribitur *rumpa*, II. R. 24.

Rota, v. a. rota, böka (om svin): rostro eruere terram (de suibus). I. FB. 2; II. U. 7.

Rotan (rotæn), f. rotande, bökande: soli versatio a suibus facta. I. FB. 2; II. U. 7.

Rotin, adj. rutten: putris. Cfr. *Af roten*, *Uroten*.

Rugher, m. råg: secale. II. K. 36, 73: 2; III. 1. *ær rughi* (dat.) *ſait* v. *ſat*, I. A. 24: pr; II. A. 33. Cfr. *Vinterrugher*.

Rum, adv. ut, prov. rum: foras. *rum kalla*, utkalla: foras evocare. I. Þ. 5: pr; II. Þ. 30. Cfr. *Rummi*.

Rumer, adj. rymlig: spatiosus. *en r. dagher*, tillräckligt lång tid: satis spatiosum tempus. IV. 19: 1.

Rummi, adv. (a *rum*) ute, prov. romme: foris. *falder klocka r. niþer*, d. ä. klocka som hänger ute i fria luften (i klockstapel) och ej inne i kyrkan (i torn): si campana, sub dio (non in templo) pendens, decidat. I. K. 10: 1; II. K. 18. coll. c. I. K. 10: pr; II. K. 17. Stj. ceterique interpretes crediderunt *klocka rummi* esse substantivum; in quo errore nos quoque fuisse, ex not. 20. ad II. K. ind. 18. apparet. At recte omnino cod. G. illo loco habet *falder rumi;* nec a vero aberrant codd. K. et L. qui pro *rumi* habent *ute*.

Runi, m. fargalt, prov. rone, orne: verres. I. Md. 15: 4; II. Dr. 39.

Ryma, v. a. göra (rum) ledigt, fly ifrån: vacuum facere (locum), fugere. *r. land*, gå i landsflykt, blifva biltog: in exsilium abire. III. 68. *ryma*, absolute, idem. II. Add. 7: 23; III. 68, 69.

Ryva, *riuva* (imperf. *ref*), v. a. 1) rifva: scindere. II. Add. 7: 12. *r. up kirkiugarþ ok hus i ſætia*, d. ä. nedrifva stängslet och sätta hus i kyrkogården: diruere saepem circa coemeterium, ibique aedificia exstruere. III. 125. 2) återkalla, uphäfva: rescindere. *r. (köp)*, I. J. 2: pr; II. J. 1. cfr. *Köpruf*. *r. hovoþlot*, II. Add. 11: pr. Cfr. *Fæſt 1*, *Malaruf*.

Rædelika, adv. med räddhåga: timide. IV. 12. not. 53, ubi tamen alii codd. habent *redeligen*, candide, probe.

Ræſſa, v. a. c. dat. straffa: punire. IV. 14: 11.

Ræſſing (ræpſing, ræſingh), f. straff: poena. *hæmna -gar a þingi* v. *æptir*

Digitized by Google

rætta -gar, hämnas derför att man blifvit lagligen tilltalad och dömd till straff: ulcisci poenam sibi in iudicio irrogatam. I. O. 2; II. Add. 5: pr. Cfr. *Ræfst 1.*

Ræfsinga þing, n. synes vara det ting, der landsdomaren i högsta instans å konungens vägnar dömde: supremum, ut videtur, iudicium, a praetore regio, regis nomine habitum. II. Forn. 43; Add. 5: 1; 9: 2; III. 57.

Ræfst (rafst, ræpst), f. 1) straff: poena. II. Praef; IV. 19: 4. *hæmnas rætta ræfsta*, II. O. 1: 11; Add. 5: pr. not. 42. Cfr. *Ræfsing, River.* 2) förbud, fredlysning: interdictum. Cfr. *Hæraþsræfst.* — E Iure Ostrogotico, unde excerptus est tractatus de criminibus violati iurisiurandi regii, II. Add. 7, nomen iudicii regii in Ostrogotia, *konongs ræfst*, scribae indiligentia irrepsit, II. Add. 7: 26. not. 79; 27. not. 88.

Rækna, v. a. göra räkenskap: rationes putare. II. K. 65.

Ræna, v. a. 1) råna, röfva (sak): rapere, praedari. I. Md. 10; R. 11: pr; Þ. 17; II. R. 26; Þ. ind. 32; cap. 52, 58; U. 6; III. 113; IV. 19: 1. *fæ varþer ... rænt æller brænt*, II. A. 29. 2) röfva (person): spoliare. *r. man*, II. R. 12, 13. *r. man handran* v. *handrani*, I. R. 6; II. R. ind. 12; Add. 3: 3. *r. man fæiar sins* v. *klæþa sinna* v. *þiufs sins*, I. Þ. 5: 1; II. O. 1: 10; R. 14; Þ. 32; Add. 3: 4. *r. man fæstninga mala*, vide *Fæstninga mali.*

Rænna, vide *Rinna.*

Ræpsing, Ræsingh, Ræpst, vide *Ræfsing, Ræfst.*

Rætt, adv. rätt: recte. *tiældra ligger r.*, I. J. 19: pr. *r. göra*, IV. 12. *at þer eig rættare vita*, II. Add. 11: pr. Cfr. *Urætt.*

Rætkænna, v. a. känna igen: agnoscere, noscitare. *hvarghi þa rætkændi iak han fyr æn hær*, iuramenti formula, I. Þ. 17. Cfr. *Sankænna.*

Rætlika, adv. rätteligen, lagligen: iuste, legitime. II. K. 70; Add. 12: 1; III. 32, 86. Cfr. *Urætlika.*

Rætlöfa (rætlofa), f. orätt, laglöshet; under detta namn innefattades åtskilliga förbrytelser emot eganderätten: damnum iniuria datum. I. FS. 2: 1; FB. 9; II. Forn. 4; U. 22; III. 41. *full r.*, II. Forn. 15, 16. Rubrica *retlofæ (rectius rætlöfo*, ut III. 37. rubr.*) bolker* saltem non ad ea est accommodata, quae continent tria priora Capita Libri ita inscripti. Cfr. not. 1. pag. 36; not. 36. p. 261.

Rætmæli, n. det som efter lag bör göras eller gifvas: quod iustum est, v. iure debetur. *fyns hanum r.*, d. ä. om den, hvars få gjort skada, undandrager sig ansvaret, och nekar att utbetala böterna: si is, cuius pecus pauperiem fecit, nolit respondere ad postulatum actoris mulctamque pendere. I. R. 9: pr; II. R. 20. Stj. ceterique interpretes perperam vertunt: laga tillmäle: legitima accusatio v. actio.

Rætta, v. a. (part. pass. *rætter*) 1) visa till rätta, hänvisa (resande till härbärge): deducere, delegare (viatores ad hospitia). II. Add. 6: pr, 2, 3; IV. 19: 1. 2) döma: iudicare. IV. 12. not. 42.

Rættari, m. en man, hvars pligt det var att antingen sjelf emottaga resande, eller anvisa dem andra härbärgen: vir, cuius officium erat viatores aut ipse hospitio accipere aut ad alios hospites delegare. II. Add. 6: pr, 1, 2; IV. 19: 1. *rættara balker*, II. Add. 6. not. 69.

Rætter (rætar, I. LR. rubr. *ræthar*, II. K. rubr. not. 1. *rat* pro *ræt*, III:

Digitized by Google

80.), m. 1) rätt, lag: ius. I. Þ. 12: 2; II. Þ. 45. *fætia -tin*, IV. 19: 1. *bryta r.*, II. R. 1. *guþs r.*, Mosaiska och canoniska lagen: ius Mosaicum et canonicum. *mæþ guþs r.*, I. A. 8: 3; 10; G. 9: 6. *at g. r.*, I. G. 7; II. A. 12; G. 14, 16. *kirkiunna r.*, vide *Kirkia*. *lekara r.*, I. LR. rubr. *mæþ r. æller bön*, V. 2. 2) rätt, det som är rättvist eller lagligen bör göras: ius, quod iustum v. faciendum est. *fkiæl mællum r. ok uræt, -tin fulkomna*, IV. 12. *r. hava*, iustam caussam habere. II. Add. 9: pr. *fökia fik ræt ut*, III. 80. *fa r. af manni*, II. Add. 9: 1. *r. göra (manni)*, t. ex. utbetala böter eller annat som man är skyldig: facere quod debetur, ex. c. mulctam etc. solvere. II. K. 22; R. 18; Forn. 39, 40, 46; Add. 12: 1; III. 68, 80, 91; IV. 19: 1. *r. göra um tiunda, fækt, utlaghor*, II. K. 38; V. 2. *r. göra mæþ botum æller laghum*, utbetala böterna eller fria sig med ed: mulctam solvere aut iuramento se defendere. II. G. 12. *biþer hæraþshöfþinga göra fik r.*, d. ä. skaffa honom rätt: efficere ut (actor) ius suum consequatur. III. 80. *mæþ lagha -tum*, d. ä. medelst böters erläggande: mulctam solvendo. II. Þ. 33, nisi pro *lagha* legendum sit *laghum*. Cfr. *Fram föra*, *Raþ*, *Urætter*. 3) rätt, rättighet (till det man har att fordra, i synnerhet böter): ius (quod alicui competit, praesertim de mulcta). *allan fin r. up hava*, II. K. 42. *af allum konongslikum r.*, d. ä. skatt: ab omnibus tributis regi debitis. IV. 19: 3. *þa vildi iak flikum r. una* v. *lita at þolikum r.*, d. ä. lika böter: pari mulcta contentus essem. I. VS. 4; II. VS. 12. *ægha r. a (mal)*, d. ä. rätt att taga böter: habere ius capiendi mulctam. I. B. 5; II. Fr. 9; Dr. 17; III. 96, 146. *biþi* v. *fa aldrigh (hælder) r.*, I. LR; II. U. 29; IV. 20: 2. *konongs r.*, den delen af böter, som tillfaller konungen: portio mulctae regi cedens. II. K. 62—64, 66; R. 10; Add. 5: 2; 13: 2; III. 79, 105, 121, 132. *hæraþs r.*, II. K. 62, 64, 66; III. 79, 105. *baþir -tir (sc. konongs ok hæraþs)*, III. 79, 105. *fiurar* etc. *marker i* v. *innan hvarn -tin (sc. konongi hæraþi ok malseghanda)*, II. Þ. 8; Forn. 9. *föke hvar fin r.*, II. Fr. 1. *biskups r.*, II. K. ind. 52. — Cfr. *Malseghanda rætter*, *Bondi*.

Rætter (ratter, II. A. 30.), adj. 1) rättvis: iustus. *r. domari, domber*, IV. 12. *þæt ræt ær*, ibid. *r. lagh, mæþ laghum -tum*, vide *Lagh* 1. 2) rätt, verklig: iustus, verus. *r. fkæptarvi, arvi, giftomaþer, hærra, malsmaþer, almofo maþer, fvarandi, malseghandi, umbuþsmaþer, ældari*, I. A. 21: 1; II. K. 52, 73: pr; O. 1: pr; G. 18; Þ. 14; Add. 9: pr; III. 69, 116; IV. 20: 2. *r. kirkiu vægher, faftu-, ftæmnudagher, endaghi, fkiæppa, bismari*, I. Br. 3; II. K. ind. 56; Forn. 45; Add. 12: 1; III. 88. *r. ræffing, lydna, framfagha, konungs utfkyller*, II. Add. 5: pr; IV. 16: 4; V. 1, 3. *r. dödi*, naturlig död: mors naturalis. IV. 16: 1. Cfr. *Torghköp*.

Rætvifi, f. rättvisa: iustitia. IV. 14: 14.

Rævar, m. räf: vulpes. Cfr. *Refa*, et ind. nom. homm. h. v.

Ræþa, vide *Reþa*.

Ræþas, v. dep. rädas: timere. IV. 12.

Ræþfl (ræzl), ? rädsla, fruktan: timor. IV. 12.

Rökta, v. a. ansa, laga om: curare. IV. 16: 12.

Rönas, v. dep. c. dat. göra sig känd (genom handlingar): notescere (factis). *han röndes finu riki væl*, han gjorde

Digitized by Google

sitt rike godt: bene de regno suo meruit. IV. 15: 16. Locc. vertit: "expertae et bonae administrationis regni sui."

Röra, v. a. upröra, upväcka: movere, excitare. I. Br. pr.

Röt, vide *Riuþa*.

Röta, v. a. röta: putrefacere. *r. hus*, d. ä. låta förfalla, förrutna: sinere domos putredine corruere. II. Forn. 38; III. 50.

Röva, v. a. röfva (gods): rapere. II. Praef; III. 72, 93.

Rövari, m. rånsman, röfvare: raptor, praedo. III. 70.

S.

Sa (*far, fær*), pron. (Moeso-Got. *sa*, is, hic) 1) den: is. I. J. 2: pr; 3: 3; 7: pr, 1, 2; 9: pr; 12: 2; 14, 16: pr; 17: 2; 19: pr; M. 2; Þ. 7: pr; 10, 17, 19: pr; FS. 2: 2; FB. 7: pr. 2) denne: hic. I. Þ. 14. 3) han: ille. I. Þ. 5: 1; 6: pr. — Cfr. *Su*.

Sa (part. pass. *sain* v. *saþer*), v. a. så: seminare. I. K. 20: pr, 1; A. 4: pr; J. 11. not. 42; FB. 2; II. K. 73: 2. etc. *sa korn til iorþ*, II. K. 36. Cfr. *Affædhum, Rugher*.

Sa, vide *Sea, Sva*.

Sagher, vide *Sighia, Undensagher*.

Saghær, pro *sarghær*, vide *Sargha*.

Sak (dat. *saku*, I. B. 1: pr.), f. 1) sak, mål: caussa. I. Md. 3: 2; B. 1: pr; 9; Þ. 5: 1; 19: 1; II. Dr. 40, 41; Forn. 1; U. 6; Add. 2: 8; III. 46, 80, 96, 127; IV. 12. *niu marka, sextan örtogha* etc. *sak*, ett mål, hvari nio markers etc. böter ega rum: caussa, in qua novem marcarum etc. mulcta penditur. I. K. 7: pr; 13; R. 4: pr; 5: pr, 1—4; FS. 2: pr; FB. 1, 8. etc. *biskups f.*, mål, hvari böter tillfalla biskopen: caussa, in qua mulcta cedit episcopo. II. K. 70; III. 32. *fornæmis f.*, vide *Fornæmi*. *giva manni f.*, tilltala, kära: actionem instituere contra aliquem. I. Md. 14: 3; VS. 4; B. 9; G. 5; R. 5: pr; 9: pr; Þ. 5: 1; 7: pr; 19: 1; FB. 9: pr; II. K. 58. etc. *giva manni f. fore mal* v. *lægher*, II. K. 37; Add. 12: pr. *gifs f. til*)(*varþer fangin mæþ*, II. Add. 5: 2. *giva sær sialver f.*, I. G. 7. *giva döþum f.*, vide *Döþer*. Cfr. *Bana-, Hor-, Skrok-, Þiufsak. f. sökia*, I. Md. 5: 6; G. 3; II. Fr. 2; Dr. 15; G. 2, 18. cfr. *Saksöki. sakum svara, sak bæra*, vide *Svara, Bæra. böta f. sina*, vide *Böta*. Cfr. *Opin, Raþasak, Sander*. 2) böter: mulcta. II. K. 38. not. 99. *ægha f. a* v. *af (mali)*, I. K. 12: 2; Md. 3: 3; 5: 7; S. 6: pr; G. 6: pr. etc. Cfr. *Enfuk*. 3) *sakir*, pl. skull: caussa. *fore sins vrangleks f.*, propter pravitatem suam. IV. 14: 4. Cfr. *Full r*.

Saker, sæker (sakar, sagker, II. Þ. 32.), adj. saker, skyldig till straff: noxius. I. Þ. 8: pr; II. Þ. 39. *þer æru allir ena lund sakir*, I. Þ. 4: pr; II. Þ. 29. *þa ær han*, v. *niun han se f. at þrim markum* v. *þrænni sextan örtoghum*, etc. d. ä. då, eller annars skall han böta tre marker etc: tunc, v. alias tribus marcis etc. mulctator. I. K. 14: 1; 16; G. 6: 1; 9: 3; J. 12: 1; 17: 2; 19: 1; Þ. 5: 1; 6: pr; 9; FS. 1, 2: pr. etc. Cfr. *Liugha, Orsaker*.

Sakgivi, m. i. q. *saksöki*. II. Add. 2: 8.

Saklös (sæklös, II. Fr. 14; Þ. 27.), adj. 1) oskyldig: insons. II. O. 1: 5; Þ. 9; IV. 18: 10; 19: 1; 20: 3. *at -so*, II. O. 1: 15; IV. 9: 2. 2) fri för straff eller ansvar: a reatu v. poena immunis. I. Þ. 3: 1; FB. 10: pr; II. Fr. 14, 15; Þ. 14, 17, 58; J. 27; Forn. 29, 32, 39, 44, 47; U. 6, 23; Add. 7: 8; IV. 20: 3. etc. *væri saklöst at pænninga botum*,

Digitized by Google

II. Add. 12: pr. *at -ſo*, I. Md. 1: 3; Þ. 5: 1; FS. 2: 2, 3; II. K. 25, 52; Dr. 4, 40, 41; Þ. 14, 17, 27 (ubi praep. *at* est omissa), etc. cfr. *Laghlös. væri þæt -ſt ſiri ſtæmnu*, d. ä. han är fri från den påföljd stämningen annars skulle hafva, neml. att han kunde dömas ohörd: liber esto ab eo effectu factae citationis, ut posset in contumaciam iudicari. II. Add. 9: 1. Cfr. *Sokn.*

Saklöſt, adv. saklöst, utan ansvar eller straff: impune. II. Add. 5: 3. *þem ſ.*, I. Þ. 5: 1.

Sakna, ſækna, v. a. sakna: desiderare, rem amissam esse sentire. II. Þ. 39, 52, at perperam. Cfr. *Sankænna.*

Sakſöki (ſakſökæ, ſakſoki, ſakſioki), m. målsegare: actor. I. Md. 3: 3; 5: 7; S. 6: pr. (ubi perperam *ſakſolæ* scribitur); B. 1: 2; 2: pr; 7; G. 9: 3; R. 4; FS. 2: 1; Br. 1; II. K. 28, 37, 72: 1. not. 12; Fr. 11; Dr. 8, 16, 23; A. 31; G. 16; R. 4, 5, 18; Add. 7: 23; III. 46 (ubi perperam *ſaclöckiæ* pro *ſakſökiæ*); IV. 19: 2.

Sakſökiandi (ſakſöchendi), m. i. q. *ſakſöki.* I. K. 14: 1; II. K. 72: 1; III. 5.

Sakſökiare, m. i. q. *ſakſöki.* II. K. 28. not. 3; 37. nott. 86, 95.

Saköre, m. saköre, böter: pecunia mulctatitia. *ſaköres brut*, brott, hvarför bötes: delictum, quod mulcta piatur. V. 1.

Sali, ſæli, m. (a *ſælia*) säljare: venditor. I. Þ. 8: 1; 12: pr, 1; 13; II. Þ. 39, 44, 46.

Samaleþ, Samalund, vide *Samuleþ, Samulund.*

Saman (ſæman, ſæmæn), adv. samman: una, coniunctim. I. Þ. 19: 1; Br. 2; II. Praef; Fr. 14. etc. *til ſ.*, idem. V. 2. *all* v. *alt ſ.*, I. Md. 8; II. K. 72: 2; Dr. 19; Add. 11: 18, 19. Cfr. *Alz. handum ſ. taka*, I. G. 2: pr; II. G. 2. *ſ. ganga*, I. J. 16: pr; II. J. 37. *ſ. koma*, sammanträda i äktenskap: matrimonio coniungi. I. A. 16: pr; 18: 1; J. 4: 3; II. A. 20, 26; J. 11. *ſ. ægha*, II. Forn. 12; III. 117. *ſ. ſkipta*, II. Add. 11: 3. *bröþir* etc. *ſ. ſöktir*, II. Dr. 7; III. 63.

Samfunder, m. 1) sammankomst, folksamling: conventus, coetus. I. Br. 3. 2) i. q. *ſamviſt. hava ſ. mæþ manni*, II. Add. 7: 21. not. 51.

Sami, pron. samme: idem. I. K. 6; Br. 1; II. K. 72: pr, 4; Dr. 17. etc. *ſliker ſ.*, likadan: similis, vide *Sliker. þæs ſamæ* pro *þæs ſamæ*, II. Add. 7: 29. not. 2.

Samkolla, adj. indecl. (a *kolder* 1) af samma kull, helslägt (om syskon): germanus, qui utrumque parentem cum alio habet communem. II. Add. 8. Cfr. *Sunderkolla.*

Samna, v. a. samla: colligere. IV. 16: 16.

Samvara, f. i. q. *ſamviſt.* II. Praef. not. 5.

Samvigilſe, f. vigsel: matrimonii benedictio sacerdotalis. II. K. ind. 53.

Samvigſl, f. i. q. *ſamvigilſe.* II. K. ind. not. 63.

Samviſt, f. sammanvaro, umgänge: commercium, conversatio. *hava ſ. mæþ manni*, II. Dr. 4; Add. 7: 21. not. 51. *friþlöſa manna ſ.*, i. e. *ſ. mæþ friþlöſum mannum*, II. Forn. 28. Cfr. *Samfunder* 2, *Samvara.*

Samviſtas, v. dep. umgås, vara tillsammans: commercium habere (cum aliquo). *ſ. mæþ manni*, II. Dr. 4; Add. 7: 21; III. 120, 124.

Samvit, n. samvete: conscientia. II. Add. 13: 2.

Samuleþ (ſamæleþ, I. R. 9: 2.), adv. sammaledes, på samma sätt: eodem modo, pariter. II. K. 73: 7. not. 96; Dr. 7; A. 3; Forn. 48. not. 2; U. 26. not. 3; III. 76, 94.

Digitized by Google

Samulund (ſamalund, I. J. 2: 2.*)*, adv. sammalunda: eodem modo, pariter. I. Md. 1: 2; J. 2: 2; Br. 1. not. 19; II. K. 5, 73: 7; VS. 11; Dr. 3; A. 25; R. 30. not. 20; J. ind. 8; cap. 2, 3, 28; Forn. 16, 28, 48; U. 26; Add. 11: 16. Cfr. *Lund* 2.

Sander (ſanþer, ſænder; neut. *ſat* pro *ſant,* II. Add. 7: 12. not. 95; 25. not. 64.*)*, adj. 1) sann: verus. *vita* v. *ſkoþa hvat þær ær ſant um,* II. Add. 2: 14; 7: 12, 25. *þæt ſannaſta vitna, leta,* II. Praef; Add. 7: 25. *ſ. þiufnaþer,* II. Add. 7: 19. *ſann aſynar vitni,* II. R. 12, 13. *ſ. bani,* I. Md. 1: 2; II. Dr. 3. *ſ. þiuver,* I. Þ. 3: pr, 1; 5: 1; II. Þ. 24, 25, 30. *ſ. ældare,* IV. 20: 3. *ſ. forfal,* V. 3. Cfr. *Saramaþer, Siunættings gærþ.* 2) i synnerhet brukas detta ord om den som verkligen är uphofsman till, eller delaktig i något brott: speciatim h. v. significat verum criminis auctorem v. socium. *ſ. at ſak* v. *gærning* v. *þiuft,* I. Md. 3: 2; S. 1; FS. 2: 1; II. K. 15; Dr. 8, 19; G. 5; Þ. 12; Forn. 3; U. 22; IV. 19: 1. *þu æſt ſ. at ſak þerre,* formula iuramenti, I. R. 5: pr; 8: pr; II. R. 17. *iak ær eig ſ. at ſak þerre þu giver mær,* I. R. 9: pr; FB. 9: pr; II. R. 20. *ſværi at han vet han hvarte ſannan æller uſannan,* II. Þ. 2. *gita man ſannan giort at ſak,* d. ä. öfverbevisa om brottet: aliquem criminis convincere posse. II. Þ. 4; Add. 1. Cfr. *Uſander.*

Sanka, v. a. i. q. *ſamna.* IV. 16: 9.

Sankænna (ſænkiænna), v. a. i. q. *rætkænna. hvarghi ſankændi iak fyr æn hær,* iuramenti formula, I. Þ. 8: 1; 14; II. Þ. 49. Huc quoque pertinent II. Þ. 39, 52, ubi pro *ſankændi* perperam scriptum est *ſaknædi* v. *ſæknaþe.*

Sannind, f. samvete, öfvertygelse om det sanna och rätta: recta conscientia, veri bonique cognitio. II. Praef.

Sannindaman, m. samvetsgrann, rättskaffens menniska: homo religiosus, veri bonique amans. II. Praef.

Sar (ſær, ſarr), n. sår, egentligen af svårare beskaffenhet, gjordt med dödande vapen: gravius vulnus, ferro inflictum. I. S. 1, 3, 6; VS. 5; B. 9; O. 2; II. Fr. 13; Add. 5: 1; 7: 5, 6, 8; III. 84.)(*bloþvite* et *ſkena,* vide h. vv.)(*læſter,* I. S. 4: pr, 1—6. *full ſar, hugga* v. *ſargha fullum ſarum,* II. O. 1: 12; Add. 7: 1, 19; IV. 9: 1. Cfr. *Fulſæri, Vaþa ſar.*

Sar, adj. sårad: vulneratus. I. S. 5; II. K. ind. not. 24; cap. 52; Add. 7: 4. not. 26; III. 84. *værþer maþer a manni ſar,* I. S. 1, ubi Ih. credit *ſar* esse substantivum, et pro *værþer* legendum *væter (Gloss.* v. *veta).* At eiusmodi emendatio nobis non videtur esse necessaria.

Sar, pron. vide *Sa.*

Sarabot, f. sårabot: mulcta vulnerationis. I. A. 18: 2; II. A. 26; Add. 7: 8.

Sara mal (ſæræ mal), n. mål som angår sår: caussa, ubi de vulneratione quaeritur. I. S. rubr; 2; III. 68.

Saramaþer, m. den, som sårat en annan: is, qui alium vulneravit. *ſander ſ.,* I. S. 2. Ita sine dubio quoque legendum est I. S. 1, ubi pro *ſaramaþær* scriptum est *maþær.*

Sargha (ſærgha), v. a. sarga, såra: vulnerare. I. K. 12: pr; S. 1; VS. 1: pr; 5; B. 9; LR; Br. 3; II. K. 22; VS. 14; Fr. 13; Dr. 40; Add. 3: 7; 7: 13, 15; III. 109, 146; IV. 19: 2. *ſ. fullum ſarum,* II. O. 1: 12; IV. 9: 1. *þæn ſargsaþe* (lege *ſarghaþe*) den som sårade: is qui vulneravit. III. 84. *ſaghær* pro *ſarghær,* II. O. 1: 12; Þ. 17. Cfr. *Bloþvite.*

Sarþ, vide *Særda.*

Satter, ſater, adj. (a *ſætta*) förlikt, ense: reconciliatus, concors. I. J. 20;

Digitized by Google

II. J. 45; III. 107. *mæn ſatta göra*, II. VS. 12. *hittas ſattir ok ſkilias uſattir*, II. Add. 7: 7. Cfr. *Aſater*.

Sax, *Saxtan*, vide *Siax*, *Sæxtan*.

Se, praes. conj. a *vara*, quod vide.

Sea (*ſeiæ*, *ſe*; impf. *ſa*), v. a. 1) se: videre. I. Md. 11; VS. 1: 1; G. 8: 1; R. 5: 1—5; 8: pr; Br. pr; IV. 16: 12. etc. *a ſea*, I. S. 4: 8; A. 4: pr; II. A. 4. cfr. *Aſyn. eþ ſea*, säges om den part, hvars vederdeloman går ed: iuramentum videre, dicitur de eo, cuius adversarius dat iuramentum iudiciale. I. K. 12: 2; II. K. 25; J. 38; Add. 7: 16. 2) syna, besigtiga: inspicere. *ſkiæl ſe*, I. J. 16: pr. Sed II. J. 37. perperam scriptum est *ſiætiæ*.

Seia, vide *Sea*.

Sial (*ſyal*, *ſyæl*), f. själ: animus. II. G. 18. fin; Add. 13: 2; IV. 15: 11, 12, 18; 16: 1, 2, 12, 17; 19: 1. Cfr. *Biþia*, *Giva* 2.

Siala dagher, m. själadag: dies animarum. *förſte ſ. æptir mikialsmæſſu dagh*, en helgdag i October månad: dies quidam festus in mense Octobre. II. K. 54. Cfr. *Sialamæſſu dagher*.

Sialagift (*ſiælægift*), f. själagåfva, testamente till kyrkor, kloster, m. m.: legatum ad pios usus datum. II. K. 60. not. 37; Add. 11: 11.

Sialamæſſa, f. själamessa, messa för de döda, som hålles i Romersk-Catholska kyrkan: missa pro defunctis, in ecclesia Romano-Catholica habita. II. K. 55; III. 21.

Sialamæſſu dagher, m. *ſ. æptir hælghumamæſſu dagh*, alla själars dag: dies commemorationis animarum, d. II Novembris. II. K. 54. *förſte ſ. æptir mikialsmæſſu*, not. 6. ibid. cfr. *Siala dagher*.

Sialfræþi (*ſiælfræþi*), n. i. q. *ęnræþi*. II. Forn. 23.

Sialffins, pron. indecl. (pro *ſialfs ſins*) sin egen: suus ipsius, proprius. IV. 14: 17; 19: 2. not. 69. (ubi scribitur *ſiæffins*). Cfr. *Sialver*.

Sialfviliande (*ſiælfviliændis*), adj. sjelfvillig, af egen vilja: volens, proprio consilio. II. Add. 7: 16; III. 76.

Sialver, *ſiælver*, pron. sjelf: ipse. I. K. 2, 10: 2; A. 10; G. 7. etc. *ſælft*, pro *ſiælft*, II. R. ind. 22. *ſiælt*, pro *ſiælft*, II. Add. 12: pr. *hans ſiælfs*, hans egen: proprius eius. IV. 15: 16. *ſit ſialfs*, IV. 19: 2. *ſiri ſiælva* (fem.) *ſina ſynd*, II. Add. 12: pr. Cfr. *Sialffins*.

Siang, *ſiæng*, f. säng: lectus. I. Md. 11; A. 8: pr; II. K. 58; Dr. 22; A. 11. *givi tva öra til ſ. hænnar* (sc. *huskono*), II. G. 3.

Siax, num. sex: sex. I. K. 13, 14: 4; Md. 1: 2; VS. 2: 1; B. 2: 1. Scribitur *ſæx*, I. Md. 1: 4, 5; S. 4: 1. etc. *ſex*, I. Md. 1: 4, 5; 2; G. 6: 1. etc. *ſiex*, II. K. 3, 26, 29, 72: 5. *ſax*, I. FS. 2: 1; 3; FB. 1, 8.

Siaþurnx, vide *Fiærþungs næmd*.

Siffkaper, m. (egentl. skyldskap: cognatio; cfr. *Gudſivi*) svågerskap: affinitas.)(*frændſimi*, I. G. 9: 6.

Sigher, m. seger: victoria. IV. 15: 15, 17.

Sighia, *ſæghia* (*ſygiæ*, I. K. 1. *ſikghiæ*, II. J. 33. *ſiegiæ*, III. 45.), v. a. säga: dicere. I. Md. 1: pr; A. 10, 11, 12: pr; 13: 1; R. rubr. not. 1; CB. not. 1; Pl. etc. *ſaghþi*, impf. II. R. 8; Add. 11: 12. *ſaghi* (forte lapsu calami), II. R. 6. *ſagher*, part. pass. II. A. 4. Cfr. *Stæmnudagher*, *Unden ſagher*. *ſaghæt*, n. part. pass. I. Þ. 4: 2. *ſauct*, pro *ſact* v. *ſagt*, II. K. 58; R. 21. not. 82; 23. not. 93. etc. *ſaghder*, kallad: dictus, appellatus. IV. 14: 11. *mæſſu ſighia*, I. K. 12: 1; 14: 2; II. K. 28. *ſum* v. *þæt ær lagh* (*til*) *ſ.*, I. Md. 1: 3; B. 1: 2; A. 7; G. 9: 7; R. 1: pr; 7: pr; 11: pr. etc. *þing ſ.*, hänskjuta ett mål till tinget, sedan det blifvit på endagen

Digitized by Google

förehafdt: caussam, die constituto, *endaghi* dicto, actam, ad iudicium relegare. I. J. 14; II. J. 29, 33. Cfr. *Sægnarþing. til (fæ) f.*, tillsäga, lofva: promittere. I. G. 2: pr; II. G. 2. *ater f.*, säga återbud: prius dictum retractare. II. Þ. 41. Cfr. *Namn, Ne, Fram-, Viþerſighia.*

Sik, vide *Sin.*

Silfkar, n. silfverkärl: vas argenteum. IV. 16: 12.

Sill, vide *Syll.*

Silver (ſylvær), n. silfver: argentum. I. J. 6: 1; II. J. 14; IV. 16: 9, 12.

Sin, n. gång: vicis. *enu ſinni*, en gång: semel. I. K. 4; IV. 14: to. *eth ſynnæ*, II. K. 6. not. 68. *fyrſta ſinni*, IV. 16: 13. *annut* v. *adru -ni*, I. FS. 4; II. Forn. 16. *þridia ſin* v. *-ni*, I. A. 6: pr; II. A. 8. *þrim* v. *ſæx -num*, ter, sexies. II. K. 70; O. 2: 16; Þ. 14. Cfr. *Uſini.*

Sin, pron. rec. gen. sig: sui. I. FS. 2: 2. not. 2; II. K. 58; Add. 7: 15, 16; III. 116; IV. 19: 1. cfr. *Mælli.* dat. *ſær*, I. K. 10: 2; 12: 2; Md. 1: 2, 3. etc. *ſer*, II. G. ind. 2; cap. 16. *ſæ*, I. J. 4: pr; Þ. 17; IV. 19: 1. not. 13. *ſik*, I. Br. 1, 2; II. Dr. 20; III. 46. etc. Cfr. *Dræpa, Vatter. ſær*, adverbialiter, för sig: separatim. *ſ. hvete ok ſ. rugh* etc. II. K. 36. acc. *ſik*, I. K. 14: 4; 15: 3; Md. 1: 3; B. 1: 2. etc.

Sin, pron. poss. sin: suus. *ſins*, genit. m. et n. I. Md. 8; Þ. 5: 1; 7: pr. etc. *viſa til ſins*, bevisa att man är egare: probare rem suam esse. I. Þ. 12: pr. *ſinna*, f. I. A. 18: pr; II. Þ. 9. *ſinnær*, IV. 2, 16: 9. *ſinni*, dat. f. I. Md. 11; A. 8: pr; G. 5: 1; Br. 3. etc. *ſinnæ*, II. Praef. sed *ſinæ*, II. Add. 11: 15. mendosum videtur. *ſynæ, ſynnæ*, acc. f. pro *ſina*, II. O. 3; Þ. 2; V. 2. sed *ſinni, ſini*, male, II. O. 3; J. 28. *a ſino*, d. ä. på den delen af gärdet, som tillhör kreaturets egare: in ea agri parte, quae ad dominum pecoris pertinet. II. U. 9.

Sin, conj. vide *Siþan.*

Sindrædagher, vide *Hindradagher.*

Sinslæſtum, ſinlæſtum, adv. särskildt: separatim. *ſværia f.*, II. Þ. 1, 11, 13, 58; Add. 11: pr, 13—15; IV. 18: 1, 2. *taka f. ſkript firi hvart þerra (sc. frændſima ſpial hor ok ſkriptabrot) ok böta f.*, d. ä. särskildt för hvartdera brottet: separatim pro singulis delictis. III. 94. Locc., cui adsentiunt Stj. et Ih., derivat h. v. a *læſter*, lectio, ut *ſværia f.* proprie esset vertendum: inrare "prout ipsi praelegitur iuramentum."

Sior, m. sjö: lacus, mare. Cfr. *Almænnings ſior*, et ind. nom. locc. v. *Biærghſior, Bokſior* etc.

Sitia (ſytær pro *ſiter*, I. A. 12: 1; II. A. 4.), v. n. 1) sitta: sedere. *ſ. firi adrum (a vægh)*, d. ä. sitta i försåt: insidiari. II. Add. 7: 13, 15, 16. vide *Aſka, Kniver.* 2) förblifva, vara (i samma ställning): remanere, esse (in eodem statu). *hema f.*, II. A. ind. 27. *ledugher f.*, V. 2. *ugipter f.*, II. A. 6. *ſiter maþer ok gærs nokkadrumber*, II. U. 29. *ſiter nokkadrumber . . . vid eig* etc. IV. 20: 1. *ſiti um þry ar*, neml. utan att erlägga hufvudtionde: a decimis capitalibus pendendis immunis. I. Br. 2. *ſ. . . . mæþ allum tinda*, d. ä. utan att betala: nullas decimas pendere. II. K. ind. 37. *qvar f.*, a) blifva qvar: remanere. I. Md. 1: 3. Cfr. *Qvarſæta.* b) försumma (det som skall göras): negligere (quod faciendum est). III. 92, 130. *q. ſ. um tiunda, gengærþ, almænnings ören, ſkiutagærd, ſkyld*, I. Br. 1; II. K. 37, 38; Forn. 40, 41; Add. 4: pr; III. 5, 118, 138. *q. ſ. mæþ laghagingærd, almænnings öre*, V. 2, 3. 3) vistas, bo: commorari, habitare. *ſ.*

Digitized by Google

innan ſoknar, i girklandi, I. K. 15: 3; A. 12: 2. *græsſæti ſiter i by mans,* I. FB. 3. *ſ. a annars iorþ* v. *goþſe,* II. Forn. 38; V. 2. *i bo ſ.,* vide *Bo. a bole ſ.,* I. A. 4: pr; III. 98; V. 1. *ſiri bo ſ.,* d. ä. förestå: praeesse, vide *Bryti. qvar ſ.,* om landbo: de colono. I. A. 24: 1.

Siu (ſyv, I. Þ. 9.*),* num. sju: septem. *ſ. mæn (ſiumæn,* III. 46.*) af næmdinni,* vide *Næmd.*

Siukdomber, m. sjukdom: morbus. II. K. 1.

Siulter, vide *Sulter.*

Siunattinger, vide *Siunættinger.*

Siundi (ſyundi, ſyndi), num. sjunde: septimus. IV. 14: 7. etc. *ſ. dagher (sc. æptir utfarudagh),* II. K. 55; III. 21.

Siunga, v. a. sjunga: canere. *mæsſu ſ.,* II. K. 28. nott. 6, 7, 10. *ſ.* absolute, idem. II. K. 22, 25; III. 91.

Siunæter, f. pl. (pro *ſiu næter*) sju dygn: septem dies. II. J. 1; III. 117. *ſiunatta dagher,* vide *Dagher 3.* Cfr. *Siunætta tak.*

Siunætta tak, n. borgen som gafs då någon i en annans förvar funnit en honom frånstulen sak, och löftesmannen ansvarade antingen, i händelse detta skett på landsvägen, derför att den klandrade saken skulle på sjunde dagen derefter framvisas hemma hos den, i hvars förvar den blifvit funnen *(ſiunætta tak til hus ok til hems, brötar tak),* eller ock, om innehafvaren sade sig hafva lånt det klandrade, att detta på sjunde dagen skulle upvisas hos den som upgafs vara långifvare: sponsio, de re furtiva, a domino in aliena custodia inventa, septimo post die exhibenda, sive in domicilio possessoris, si in via publica inventa esset, sive, cum possessor se commodato eam accepisse diceret, in domicilio commodatoris. II. Þ. 40, 42. Cfr. *Brötar tak.*

Siunættinger (ſyunattinger, ſynættinger, ſinættinger; ſiunæ tinger, I. J. 13: pr.*),* m. (a *ſiunæter*) egentl. en tid af sju dygn; utsättandet af sjunde dagen (efter tillsägelsen), då en sammankomst skulle hållas med den som man antingen ville tilltala för vissa brott, eller med hvilken man hade att göra i vissa civila angelägenheter; äfven sammankomsten som hölls på sjunde dagen: proprie, septem dierum spatium; condictio septimi diei, in certis quibusdam tam civilibus quam criminalibus caussis usitata, v. conventus illo die habitus. II. Add. 7: 16. not. 11; 29. not. 1. *gæra ſ. (manni,* v. *ſiri manni,* v. *ſiri garþi mans),* utsätta sjunde dagen till sammankomst: septimum diem alicui condicere. I. B. 1: pr; A. 22; R. 8; J. 2: pr; 3: pr; 6: 1; 13: 2; 19: pr; Þ. 8: pr; 10, 12: pr; 13, 15, 17; II. A. 31; R. 16—18, 20; Þ. 39, 41, 44, 50, 52; J. 1, 4, 14, 33, 44; U. 22; Add. 7: 16; 11: 5. *gæra -gs,* I. R. 9: pr; J. 14. *viſa ſ.,* idem. I. J. 2: pr; FB. 8; II. J. 1; U. 20. *ſökia mæþ -gi,* I. J. 13: pr; FB. 9: pr; II. Fr. 1; Forn. 12. *ſökia þre -ga,* III. 127. *vara man viþ ſ.,* d. ä. tillsäga tredje man derom: diem sibi condictum alii indicare. I. Þ. 17. *ater ſighia ſiri tvem (-gum) mæþ lagha forfallum,* II. Þ. 41. cfr. *Sighia. ſiu natta gamal ſkal ſ. vara,* d. ä. på sjunde dygnet efter det tillsägelsen skett, skall sjunättingen hållas: septimo die post factam condictionem habetor conventus. I. J. 2: pr; II. J. 1. coll. c. I. B. 1: pr. *halda ſ. (ſiri manni),* infinna sig på utsatt dag hos den eller dem, med hvilka man vill hafva sammankomst: condicto die se sistere ei v. iis, cum quibus habendus est conventus. I. B. 1: pr; R. 8: 1; J.

Digitized by Google

2: pr; 6: 1; 14; Þ. 8: pr; II. R. 16, 18; Þ. 39, 41, 52; J. 1, 14, 33; Add. 7: 16. not. 11. *in halda f.*, idem. I. J. 13: 2; Add. 11: 5; III. 39. *a -gi*, på sjelfva sammankomsten: in conventu condicto. I. A. 22; R. 8: 1; II. A. 31; R. 18; J. 27; Add. 7: 29. not. 1. Cfr. *Siunættings dagher, -gærþ, Þrenættinger.*

Siunættings dagher, m. den dag, på hvilken sjunätting hålles: dies, quo habetur conventus *siunættinger* dictus. I. J. 13: pr; II. J. 1, 27.

Siunættings gærþ, f. i. q. *siunættinger. sokia mæþ f.*, II. J. 27, 28. *sanna f. halda*, I. B. 1: pr.

Siutan, num. sjutton: septemdecim. I. VK.

Siutandi, num. sjuttonde: decimus septimus. IV. 14: 17; 15: 17; 16: 17.

Siuærings bater, m. båt, som ros med sju åror: navis septem remorum. I. FS. 3.

Sizskini, vide *Syzskini.*

Siþan (siþen, sypan, sidæn, sydæn), 1) adv. sedan: postea. I. K. 1, 13; Md. 3: pr; 6, 8, 14: pr, 1; A. 5, 8: 3; R. 8: pr; FS. 2: 2. etc. *f. ... ær*, postea quod, postquam. I. A. 16: pr; II. K. 73: pr; G. 7; Þ. 50; IV. 15: 15. 2) omissa partic. relat. *ær*, conj. sedan: postquam. I. G. 6: pr; J. 4: 3; FS. 4; II. K. 73: 2, 6. etc. Scribitur contracte *sin*, I. J. 2: pr; FB. 11: 1.

Siþari, adj. comp. sednare: posterior. *varþa (at) vitnum f.*, hafva flere vitnen: plures testes habere.)(*hava iæmmargh vitni*, I. J. 16: pr; M. 3; II. J. 37. Hunc esse sensum citt. verborum, quantumvis ambiguorum, ex loco analogo, III. 86, concludi posse nobis videtur. Etsi igitur notissimum est adv. *siþer* (q. cfr.) significare minus, non adsentire possumus Ih., qui credit v. *siþari* notare inferiorem, et citata verba sic explicat: "si alter testibus inferior fuerit, h. e. si pauciores habuerit testes."

Siþer (sydher), m. sed: mos. II. K. 53. not. 95; IV. 14: 14. Cfr. *Usiþer.*

Siþer, adv. mindre: minus. *æn f.*, ännu mindre: multo minus. II. Add. 9: 1.

Siælagift, vide *Sialagift.*

Siæla vaþi, m. själavåda: animi periculum. II. Praef.

Siælfræþi etc. vide *Sialfræþi* etc.

Siælia, vide *Sælia.*

Siæng, vide *Siang.*

Siökiare, vide *Soknare.*

Skallavræt (skalvræt), f. (a *skall*, n. et *vræka*) skallgång: ferarum venatio publice instituta. II. Forn. 46.

Skam, f. 1) skada: detrimentum. II. G. 4. 2) skam: pudor, opprobrium. I. LR, ubi in accus. scribitur *skama ok skaþæ*, allitt., quod similitudini soni amborum illorum nominum tribuendum videtur.

Skamma, vide *Skiæmma.*

Skamt, adv. kort: breviter. *f. þær æptir*, paullo post. IV. 14: 10, ubi *skamp* scribitur; cfr. not. 5. ibid.

Skanungs bor, m. pl. innevånarne af Skånings härad: territorii *Skanung* incolae. I. Þl.

Skapa, v. a. bilda, tillskära (om kläder): formare. I. Þ. 19: 2. Cfr. *Oskapaþer.*

Skaparvi, m. laglig arfvinge: legitimus heres. *rætter f.*, II. A. 30. Vulgaris h. v. derivatio, a *skap*, membrum genitale, nobis dubia videtur. Cfr. *Skæptarvi.*

Skatter, m. skatt, utskyld: vectigal, tributum. Cfr. *Skuld.*

Skaþa giæld, n. skade-ersättning: compensatio damni. II. Þ. 10. Cfr. *Gialda 1.*

Skaþalös, adj. skadeslös: indemnis. III. 68.

Digitized by Google

Skaþi (ſkæþi, I. R. 11: pr; II. Add. 7: 13. not. 97. *ſkadi,* IV. 18: 11.*)*, m. skada: damnum. I. K. 7: 1, 3; 8: 1; R. 11: pr; Þ. 5: 1; FS. 5: 1 (ubi *ſcaþ þær* pro *ſcaþæ þær* scriptum est; cfr. not. 52. pag. 269.), 2, 3; LR; II. R. 5, 15; Þ. ind. 10; cap. 21, 58; Forn. 9, 30; U. 21, 22; Add. 7: 1. etc. Cfr. *Akerſkaþi.*

Skena, f. svårare sår eller annan kroppsskada, med eller utan blodsutgjutelse, tillfogad med vapen som ej är dödande, t. ex. en stång: vulnus vel laesio gravior, instrumento non per se letali, ex. c. pertica, facta.)(*ſar,* III. 146, ubi tamen verba *ok ſkeno* sine dubio sunt delenda, nisi forte verba *ſva ſiri — drap* respiciant ea, quae in principio cap. leguntur: *Sarghar — ræt a;* v. *ſar* enim potest respondere verbis: *Sarghar — ful ſari, ſkena* autem verbis *ben bryter.*)(*ſar* et *blopvite,* vide *Bloþvite. ſla ſkeno,* II. Add. 7: 1. Cfr. *Vapa ſkena,* et ÖGL. h. v.

Skena, v. a. c. dat.? tillfoga *ſkena:* instrumento non per se letali percutere. II. Add. 7: 3, ubi tamen h. v. delenda est (cfr. cap. 1. ibid.), nisi hoc loco significet vim quandam aedibus illatam. Anglo-Sax. *ſcænan,* frangere.

Skial, Skialliker, Skialnaþer, vide *Skiæl* etc.

Skild, Skilder, vide *Skuld, Skylder.*

Skilia (ſkyl, ſcyld, ſkylþer, pro *ſkil* etc. II. J. ind. 38; III. 63.*)*, v. a. 1) skilja: separare. *ſ. tiunda at,* II. K. 36; III. 1. *moþor viþer bo ſ.,* matrem ab administratione bonorum removere. I. A. 4: 2. cfr. *Hæl. Skilias,* dep. åtskiljas: separari, discedere. *mæn ſ.,* I. A. 13: 4; II. Add. 7: 7; V. 2. *ſ. viþ þiuf, kono,* etc. I. Þ. 3: 1; II. G. 14; III. 95. *ſ. at,* I. Br. 2; II. K. 52; G. 2; III. 67. *ſkildir at (at bo ſinu),* I. A. 21: 1; III. 63. cfr. *Atſkilder, Mal. ſkilias at* quoque significat litigare: tvista, II. J. ind. 11, nisi *ſkil a* ibi, ut in textu cap., sit legendum. 2) impers. c. acc. tvista, vara oense: litigare. *ſkil ſopn, mæn, tva kirkiur* etc. *(um markar ſkial* etc.*)*, si (lis) separet paroeciae incolas, etc. i. e. si litigent. I. K. 11; R. 7: pr; J. 15: pr; 16: pr; II. K. 61; J. 35; III. 39, 87. *ſ. þem a, æn þem ſ. a, ſ. a hion tu, þorp ok by,* etc. I. K. 8: 2; 14: 4; A. 7; J. 4: 2; 5, 7: pr; 15: 1; 16: 1, 2; FB. 7: pr. etc. 3) stadga, förordna: statuere, ordinare. *böte* etc. *(ſva* v. *æptir þy) ſum ſkils,* i. q. *ſum lagh ſighia,* II. K. 36; Add. 7: 8, 25; 11: 16. *ſum fyr var ſkilt,* II. Add. 7: 22. not. 53. *þa ſkal lands aſyn ſ. mælli þerra,* I. M. 3. *ſ. ſiri fæſt, giſt,* vide *Fæſt 1, Giſt 2. ſ. manni iorþ til væ]ia,* vide *Væþ. utan ... ſva ſe fore ſkilt,* d. ä. oftaladt: nisi ita pactum sit. II. Add. 7: 10. cfr. *Forſkæl.* — Prð *ſkiælikæ (hanum tolf manna eþ þæs at ganga),* II. Þ. 58, legendum nobis videtur *ſkilia.* At contra pro *ſkilder* sine dubio legendum est *gilder,* II. Add. 9: pr.

Skilnaþer, vide *Skiælnaþer.*

Skinnari, m. körsnär, garfvare: pellio, coriarius. IV. 13.

Skiolder, m. sköld: scutum. IV. 16: 16. *ſculd* pro *ſkiold,* I. O. 4. Cfr. *Þangbrækka.*

Skip, n. skepp, fartyg: navis. I. A. 13: 3, 4; FS. 3; II. A. 16; Forn. 15; III. 115. Cfr. *Hærſkip.*

Skipa, v. a. ordna: ordinare. 1) förordna, stadga: statuere. I. Br. pr, 2, 4, 6. not. 63; II. Praef; K. 73: 1; Þ. 53; Add. 6: pr; IV. 19: 1, 2, 4, 5. 2) förordna, tillsätta: constituere, creare. *ſ. giſla, rættara,* etc. II. R. 1; Add. 6: 1;

Digitized by Google

IV. 19: 1. 3) handhafva, förvalta: administrare. *ſ. epum*, II. Add. 13: 2. Cfr. *Staver.* 4) tilldela: tribuere, impertiri. IV. 19: pr. 5) fördela: disponere, partiri. I. K. 13; J. 14.

Skipan (ſkippæn), f. förordnande, stadga: decretum, constitutio. II. Add. 6: 1; IV. 19: 1, 2, 5.

Skipilſi, f. i. q. *ſkipan*. I. Br. 6.

Skipt, f. åkerskifte, teg: agri portio. I. J. 7: pr, 1; 18; II. J. 15, 16, 43. Sed pro *ſkiptir*, II. J. ind. 18, legendum est *utſkiptir*. Cfr. *Utſkipt.*

Skipta (ſkypta, II. Add. 11: 3.*)*, v. a. c. dat. 1) skifta, dela: dividere. I. K. 17: pr; Md. 1: 5; 14: 1; A. 18: pr; 21: pr, 3; II. K. 72: 1. etc. *ſ. (arvi, fæ) vip annan*, I. A. 2: 1; 9: pr; Þl; II. A. 2. *i tu* v. *þry ſ.*, dela i två, tre delar: in duas, tres partes dividere. I. B. 7; A. 3: 1; Þl; II. K. 36; Fr. 11; A. 3; Þ. 9; Add. 6: pr; 7: 24; IV. 18: 10. *ſaman ſ.*, II. Add. 11: 3. *ſ. or (bo) barna lot*, I. A. 4: 2. *ſ. (arvi* etc.*) kollum, attungum, þridiungum*, d. ä. emellan fäderne- och möderne-slägtingar etc. inter paternos et maternos cognatos etc. dividere. I. A. 3: 1; J. 8; Þl. *þaghar ær* v. *fyr æn* (sc. *arvi*) *ſkiptis*, I. Br. 2. *bo ſ.*, skifta bo: bona dividere, a) i allmänhet: generatim. I. A. 4: pr; 18: pr; 21: 3; J. 4: 1; II. J. 10. b) då egendomen genom brott är förverkad: cum bona propter commissum crimen spoliantur. II. O. 1: 13; Þ. 9; Add. 7: 6; IV. 18: 10. cfr. *Boſkipti.* — Cfr. *Arver 3, Laghſkipta, En-, Utſkipter.* 2) bortskifta, byta: permutando alienare, permutare. *ſ. iorþ*, II. K. 67; J. 8. *ſ. iorþ i iorþ*, I. J. 3: 4; II. Add. 11: 11; III. 135. *tver* (sc. *preſtir*) *ſ. kirkium*, II. K. 73: 7. 3) förordna: constituere. *giſla ſ.*, I. R. 1: pr. 4) handhafva: administrare. *laghum ſ.*, II. Praef. — Cfr. *Skripta.*

Skipti (ſkifti), n. 1) skifte, byte: permutatio. Cfr. *Orþa-, Vapnaſkipti.* 2) skifte, delning: partitio, divisio. I. A. 5, 21: pr; J. 4: 1; II. Add. 11: 2, 3. etc. *lagha ſ.*, vide *Loter 4. ſökia til -is*, II. Forn. 12. Cfr. *Iorþa-, Kolla-, Oþol-, Þriþiungs-, Þræſkipti.* 3) andel, som erhållits genom skifte: portio, quae rei divisione alicui cessit. II. Add. 11: 1—3; IV. 18: 10. — Cfr. *Boſkipti.*

Skir, adj. skär, ren: purus. II. K. 22. Cfr. *Uſkir.*

Skira, v. a. rena: purgare. III. 122, quem tamen locum nos non intelligere fatemur. Locc. ita vertit verba: *ſkal ſkira fiarþung nempd*, "purgatio sui fiet cum tetradis nemda." Cfr. *Skiri.*

Skiri, n. (Angl. *shire*) distrikt, område; brukas om den del af ett härad, hvaröfver en nämndeman hade inseende: praefectura; occurrit de ea territorii parte, cui praeerat nemdarius. II. Add. 10; V. 3. Difficile est iudicare, an h. v. originem debeat praecedenti verbo *ſkira*, cum illius significatio non certo constet.

Skirſkuta, ſkærſkuta (ſkyrſkuta, ſkiærſkota), v. a. framställa för närvarande eller tillkallade vitnen: appellatis testibus monstrare, vel praesentium memoriae antestando commendare. I. R. 5: pr, 2; 9: pr; II. Fr. 1; R. 6, 8, 20; Form. 4; Add. 4: 2. *ſ. ſiri manni* v. *grannum*, I. Þ. 5: 1; 6: pr; II. Þ. 32, 34.

Skirſkuta vitni (ſkyrſkutæ v. *ſkærſcutæ vittni)*, n. vitnes intygande derom, att en sak blifvit *ſkirſkutad*: testimonium, quo probatur rem fuisse testibus monstratam. *ſ. veta* v. *bæra*, I. B. 1: pr; R. 5: pr.

Skirſl, ? (a *ſkira*) rening: purificatio, lustratio, (reconciliatio). II. K. 5.

Digitized by Google

Skiulder, vide *Skylder*.

Skiut, n. häst (sämre, till skjutsning), prov. skut: equus (vilior, vectarius). III. 71; IV. 19: 4; V. 1. Cfr. *Skiuta gærd*.

Skiuta, v. a. 1) skjuta, fösa: propellere, trudere. *f. æller fkiuva*, allitt. II. Add. 7: 3, 13. *f. ut um dör*, foras protrudere. II. G. 5. *f. af handum fær*, förskjuta: abigere, repudiare. I. A. 8: 3; II. A. 12. *f. bort*, undansticka, skaffa ur vägen: subducere. I. A. 17: 1; II. A. 22. Cfr. *Undan fkiuta*. 2) skjuta (med spjut eller båge): telo vel arcu iaculari. I. Md. 12: 2; O. 6 (ubi *fkytær* pro *fkiutær*); II. O. 2: 2; Dr. 26; Add. 7: 2.

Skiuta gærd, f. hästars anskaffande till skjutsning: equorum vectariorum praestatio. III. 118. Cfr. *Skiut*.

Skiuva, v. a. c. dat. skuffa, prov. skjufva: pulsare, trudere. Cfr. *Skiuta*.

Skiæl (fkial), n. pl. (a *fkilia*) 1) skilnad: discrimen. IV. 12. 2) gränsmärke, råmärke: limes. I. J. 16: pr; II. J. 37; IV. 15: 3. Cfr. *Markar fkiæl*. 3) sing. urskiljning, förstånd: ratio. *til fkiæls komin*, d. ä. till moget förstånd: ad ingenii maturitatem provectus. II. Add. 11: 14. 4) förhållande, sätt, vilkor: conditio, res. *höra, pröva hans f.*, d. ä. huru det förhåller sig med honom: de conditione eius cognoscere. II. U. 29; IV. 20: 3. *mæþ þem -lum*, med det vilkor: ea conditione. IV. 19: 1. *mæþ aþrum -um*, med andra förord eller vilkor: aliis conditionibus. III. 110. *mæþ fiu v. flikum famu -um*, i afseende på sju, eller samma omständigheter: septem v. earundem rerum ratione habita. IV. 12. et not. 30. ibid. *tæsse try f.*, dessa tre särskilda saker: haec tria. not. 34. ibid. Cfr. *Forfkæl*.

Skiæla tak, n. borgen för en omtvistad sak, som synes hafva blifvit given då målet drogs under lagmannens pröfning: sponsio de re litigiosa, quae, ut videtur, dabatur cum caussa ad legiferum deferretur. *f. firi land ok laghman*, I. Þ. 11; II. Þ. 43. Legifer olim dicebatur *lagh fkilia*, i. e. de iure decidere, sententia vero eius *fkila*; qua in re h. v. origo nobis videtur quaerenda. Ih. sine dubio deducit h. v. a *fkiæl*, limes, cum eam sic perperam explicet: "quando quis res suas ad provinciae limites reperit, alterque spondet, se in iudicio publico caussam dicturum" (*Gloss.* v. *tak*).

Skiælika, adv. lagligen: iuste. II. Forn. 1, 9. Cfr. *Skilia, Ufkiælika*.

Skiæliker (fkialliker), adj. (a *fkiæl* 3.) förståndig, trovärdig: prudens, fide dignus, locuples. *-kir mæn*, II. Add. 2: 14; III. 68; IV. 19: 1. *-ki*, absolute, II. Þ. 58. *f. vitni*, II. Add. 11: 6. Quid significet h. v. II. U. 29; IV. 20: 3, difficile est dictu, cum significatio v. *ældari* non sit cognita. Id tamen vix est dubium *f. ældari* priori, idem esse ac *fulkomen* v. *fander æ.* posteriori loco. Stj. Locc. et Lund. vertunt: "qui rationis usu fruitur." Ih. contra credit h. v. cit. l. significare furiosum, quod multo minus verisimile nobis videtur. Cfr. not. 31. pag. 222. — Cfr. *Ufkiæliker*.

Skiælnaþer, fkilnaþer (fkialnaþer), m. oenighet, strid: rixa. *f. komber manna mællum*, II. Add. 7: 9, 11, 13, 16. not. 10; 18; 11: 14; III. 87.

Skiæmd, f. i. q. *fkam* 2. Inde

Skiæmdar dödlu, m. skamlig, vanhederlig död: inhonesta mors. IV. 15: 10. Sic quoque Stj. et Locc. recte explicant h. v.; Lund. vero et Ih., v. *fkiæmdær* male deducentes a *fkamber*, brevis, vertunt: cita mors.

Skiæmma (fkæmma, fkamma), f. kammare, stuga: cella, cubiculum. II. K.

Digitized by Google

2. not. 15. Cfr. *Korn-, Mat-, Symnſkiœmma.*

Skiœmma, v. a. (a *ſkamber,* brevis) förkorta: breviorem facere. *ſ. ſina leþ,* förkorta sin väg, d. ä. komma fortare: accelerare iter. II. Forn. 1.

Skiœpter, adj. (a *ſkapt,* manubrium) försedd med skaft eller handtag: manubrio instructus. *ſ. vakn,* I. Þ. 19: 2; II. Þ. 56.

Skiœra, ſkœra, v. a. skära: secare. I. K. 21; O. 6. etc. *ſkoren (ſœþ),* II. K. 73: pr. *ſkoren klœþi,* tillskurna kläder: materia vestimentorum dissecta. II. Þ. 56. Cfr. *Uſkoren. buþkaſla up ſ.,* IV. 19: 1. cfr. *Buþkaſli. þing up ſ.,* d. ä. sammankalla ting genom budkafles upskärande: iudicium circummissa tessera convocare. IV. 20: 3. *vatn ſkœr ſik ut ivir aker* etc. II. M. 7; IV. 5. *iorþ œr ut ſkoren,* II. M. 7.

Skiœrdagher, m. i. q. *ſkiœrþorsdagher,* non festum purificationis Mariae, ut crediderunt Locc. aliique. II. K. 52.

Skiœrþorsdagher (ſkiœrdorsdager), m. skärthorsdag: dies viridium, feria quinta festum paschatis proxime antecedens. I. Br. 3; II. K. 52. not. 87.

Skogha brœnna, f. skogseld: incendium silvae. II. Forn. 33; Add. 3: 1.

Skoghar hug (ſkoghœ hugh), n. skogshygge: lignorum caesio in (aliena) silva. I. FS. 2: 2; II. Forn. 6.

Skogher, m. skog: silva. I. Md. 1: 3; 10; O. 5; A. 16: 1; J. 13: 4; FS. 2: 2, 3; 5: pr; FB. 7: 2, 3; 8, 9: 1. etc. *œgha vitu til ſkogs,* ega del i (byns) skog: particeps esse (communis pagi) silvae. I. J. 7: 3. not. 29; II. J. 19. *œghi friþ* v. *griþ til ſkogs,* d. ä. till dess han hinner rymma till skogen: pace fruitor, ut possit fugere in silvam; vide *Friþer, Griþ. löſa ſik af ſ.,* vide *Löſa.* — Nomina silvarum Vestrogotiae enumerantur IV. 11: 1. — Cfr. *Aldin-, Almœnnings-, Byar-, Tymber-ſkogher, Hœraþsrœfft,* et ind. nom. locc. vv. *Artu-, Kuluſkogher* etc.

Skola, v. aux. skola: debere, nota futuri etc. *ſkal,* praes. ind. I. K. 1. etc. *ſkulu,* pl. praes. I. K. 1, 3. etc. *ſkolu,* I. G. 4: pr. *ſkuldi,* impf. I. Md. 1: 2; II. Add. 9: 1. *ſkuldœ,* II. Add. 8. *han ſkuldi til kirkiu fara,* in eo esset ut etc. IV. 15: 11. *at han ſkuldi eig liva lœnger,* quod longior vita ei non esset concessa. ibid. 18. *þœn œr ſlika arvudis lön ſkal up taka,* is qui accipiet etc. IV. 16: 1.

Skot, n. (a *ſkiuta*) 1) skott (med spjut eller pil): ictus teli. Cfr. *Skotmark.* 2) skatt, (sammanskott): tributum, (collecta). III. 2. Cfr. *Matſkut, Skotpœnningar.*

Skotkononger, m. (a *ſkot* v. *ſköt,* cfr. *Sköta*) skötkonung, K. Olofs tillnamn, hvilket han erhöll deraf, att han vid sin hyllning, såsom barn, bars i skötet: rex in sinu portatus; cognomen Olavi, regis Sueciae, cui infanti ac in sinu portato sacramentum dicebant subditi. IV. 15: 1.

Skotmark, n. skottmärke, mål att skjuta på: meta iaculatoria. IV. 15: 5.

Skotpœnningar, m. pl. kronoskatter: vectigalia publica. III. 2; V. 2.

Skœþa, vide *Skuþa.*

Skript (ſcrift), f. (a *ſkriva*) 1) skrift: scriptura. Cfr. *Lyſa* 2. 2) kyrkestraff: poena ecclesiastica, (poenitentia). *openbar ſ.,* II. K. 72: pr. *taka ſ.,* III. 94. *taka openbarlika ſ.,* III. 96. *ganga til -ta,* II. Fr. 13.

Skripta, v. a. c. dat. (a *ſkript* 2.) belägga med kyrkestraff: poenam ecclesiasticam irrogare. *(mali) af landi* v. *landum ſ. ok til rom* etc. d. ä. ålägga den brottslige att gå till Rom: iubere eum, qui crimen commisit, Romam abire, ut peccato absolvatur. II.

Digitized by Google

O. 3; G. 15. Addendum videtur I. G. 8: pr, 1, ubi pro *ſkriptæ* scriptum est *ſkiptæ*.

Skriptabrut (ſcriptæ brot), n. olydnad i undergående af kyrkestraff, eller nytt begående af samma brott, för hvilket man förut undergått kyrkestraff: inobedientia in subeunda poena ecclesiastica, vel iteratio eiusdem criminis, ob quod aliquis antea subiit poenam ecclesiasticam. I. G. 8: 2; II. K. 48, 52; III. 94, 96; IV. 21: 4, 27. not. 14; 28. not. 16.

Skriva, v. a. 1) skrifva: scribere. IV. 19: 5. *ſtanda ut ſkrivin*, II. Add. 9: pr. *ſlikt mal ſkal alt til rom ſ.*, i. e. *af lande ſkripta mæþ breve til pavans i rom*, nisi pro *ſkriva* legendum sit *ſkripta*. II. G. 15. 2) måla: pingere. IV. 16: 12.

Skrokſak, f. (a *ſkruk*) falsk beskyllning: falsa accusatio. *varþer ſ. givin ſaramal*, d. ä. om målseganden brister i bevisningen: si actor nequeat probare accusationem vulnerationis. I. S. 2.

Skrokvitni, n. (a *ſkruk*) falskt vitnesbörd: falsum testimonium. *bæra ſ.*, IV. 4.

Skruk, n. osanning, dikt, (skrock): mendacium, commentum. II. Æ. 4. Cfr. *Skrokſak*, *Skrokvitni*.

Skruþer (ſcruder), m. skrud, (messekläder): vestis, ornatus (quem sacerdotes sacra celebrantes gerunt). I. K. 8: 1; IV. 16: 12.

Skræppa, f. skräppa, väska, påse: pera. I. K. 15: 2; II. K. 33.

Skuld, ſkyld (kuld, I. J. 6: 1. *ſkildir*, pl. pro *ſkyldir*, I. B. 7.), f. 1) skuld: debitum. I. A. 21: 3; II. A. 30; Add. 2: 10. *ſ. fram læggia, löſa*, etc. II. R. 16. *ſ. gialda*, II. A. 8; R. 16; Add. 2: 11; III. 73. *ægha manni ſ. at gialda*, I. R. 7: pr; II. R. 16; III. 39, 91, 97. *löſa nam mæþ ſ.*, d. ä. med skuldens betalande: debitum solvendo. I. R. 7: 1. Cfr. *Kirkiuſkuld*, *Kræfia 3*, *Luka 2*, *Sökia*, *Utſkyld*. 2) skyldighet: officium, quod aliquem oportet facere. *inga ſ. bæra þær til*, ej vara skyldig eller förpligtad dertill: ad hoc faciendum non obligari. IV. 19: 1. 3) landskyld, afrad: vectigal e praediis. I. J. 6: pr. not. 21; II. K. 17, 73: 5; Forn. ind. 51; III. 138. *givi ſva mykla ſ.* etc. d. ä. ersättning till jordegaren för den upburna afkastningen af jorden: tantam dato perceptorum fructuum compensationem etc. III. 74. *eig gæra ſkat æller ſ.*, allitt. hvarken betala skatt som jordegare, eller afrad som landbo: neque publicum nec privatum vectigal solvere. II. U. 29; IV. 20: 1. Cfr. *Landſkyld*. 4) (för..) skull: (alicuius rei) caussa, gratia. *for pænninga, þranga, timans ſ.*, II. O. 1: 5; J. ind. 6; IV. 12. *firi giri, þryzſku, vangömo ſ.*, af girighet etc.: avaritiâ etc. II. Praef; K. 47; U. 6; III. 93; V. 3.

Skulder, vide *Skiolder*.

Skullugher, vide *Skyldugher*.

Skunkufals maþer, m. en smädetitel, som gafs åt en frigifven träl: titulus derisorius, quo insigniebatur libertus. II. Dr. 7. Origo h. v. nobis est incognita.

Skuþa, ſkoþa, v. a. skåda, undersöka: examinare, exquirere. II. Þ. 58; Forn. 46; Add. 2: 14.

Skyſla, v. a. sköfla, säges om det boskifte som sker då någons egendom genom brott blifvit förverkad: deripere, expilare, dicitur de divisione bonorum propter commissum crimen facta. III. 83. coll. c. II. Add. 7: 20; IV. 19: 2. Cfr. *Boſkipti 2*.

Skyld, vide *Skuld*.

Skylda, v. a. afkasta i arrende (om jord): vectigalia reddere (de agro). III. 74. Cfr. *Skuld 3*.

Digitized by Google

Skylder (ſkylþer, ſkilder, ſkiulder), adj. skyld, beslägtad: cognatus. I. G. 7. *ſ. manni*, I. A. 22; II. Dr. 8; III. 106. etc. *ſkyldare*, närmare beslägtad: cognatione propior. II. K. 52; Add. 8. *ſkyldaſter*, närmast beslägtad: cognatione proximus. I. Md. 1: 1, 4; 5: 2; A. 11, 12: 1; 14: pr. etc. *æptir faþurbroþer æller annan ſin -dan*, II. Add. 11: 19. *frændſim ukur* v. *þerra ær ſva ſ.* etc. I. G. 7, 9: 6; II. G. 14, 16. Cfr. *Iamn-, Uſkylder.*

Skylder, pro *ſkilder*, vide *Skilia.*

Skyldugher, adj. skyldig, förpligtad: obligatus, qui aliquid facere debet. I. K. 15: 1, 3; II. K. 32. Scribitur *ſkullughær*, IV. 19: 1.

Skÿlla, v. a. beskylla: insimulare. II. K. 3. not. 41.

Skyrſkuta, vide *Skirſkuta.*

Skytta, m. i. q. *ſkyttari*, quod vide.

Skyttari, m. skytt: iaculator. IV. 15: 5. Scribitur *ſkytta*, not. 19. ibid.

Skæppa, f. skäppa: modius. I. A. 24: pr; FB. 2; II. K. 39; A. 33; Forn. 45; U. 7; III. 58; IV. 16: 11, 12. *tvar -pur*, neml. säd: duo modii frumenti. I. K. 19. *ſiu, VIII ſkæpna tiunde*, II. K. 39. *faluköpongs ſ.*, en skäppa korn eller hafre, som af hvar bonde skulle årligen lefvereras i Falköping, och hvilken synes hafva tillfallit Falköpings kyrka: modius hordei vel avenae, qui de quovis praedio quotannis pendi debuit in urbe *Faluköponger*, quique, ut videtur, templo illius urbis cessit. I. Br. 1; II. K. ind. 39. coll. c. IV. 21: 30. not. 23. Cfr. *Faluſkæppa.*

Skæptarvi, m. i. q. *ſkaparvi. rætter ſ.*, I. A. 21: 1.

Skærda, v. a. minska: minuere. *ſomi hans var -der*, I. B. 1: pr.

Skærſkuta, vide *Skirſkuta.*

Skæpi, vide *Skapi.*

Sköt, adv. snart: cito. II. Add. 7: 13, 16; IV. 12. *ſum ſkötaſt*, med det snaraste: quam citissime. II. Fr. 13.

Sköta, v. a. (a *ſköt*, sinus vestis) skänka (jord), öfverlemna eganderätten genom skötning: donare (agrum v. fundum), dominium ad alium transferre per symbolicam traditionem *ſkötning* dictam. II. J. 12; M. 8. not. 47; IV. 15: 1; 16: 3. Cfr. *Skötning.*

Skötning, f. 1) gåfva af jord, egentligen den dervid brukliga symboliska tradition, hvilken skedde på det sätt, att gifvaren kastade en jordtorfva i gåfvotagarens kappa: donatio rerum immobilium, quae olim fiebat per symbolicam traditionem, cum donator conjiiceret glaebam in pallium donatarii.)(*köp* etc. I. J. 1; II. J. 1. 2) sjelfva jorden som på detta sätt gafs: ipse fundus v. ager ita donatus. II. K. 2; J. 12.

Sla (ſlær, ſlæghit, II. Add. 7: 16, 18.), v. a. slå: ferire, percutere. II. Fr. ind. 6—8; Forn. 44; U. 12. not. 96; Add. 3: 7; III. 56. *ſla æng*, pratum caedere. I. J. 20; II. J. 45; U. 6. *ſla til blama, bloþs* v. *bloþvite*, vide *Blami* etc. *ſla*, absol.)(*ſla ſkeno, göra bloþvite, hugga ſullum ſarum*, i. q. *ſla til bloþs*, II. Add. 7: 1.)(*hugga fulſæri*, II. Add. 7: 18.)(*hugga*, vide *Hugga 6.* Cfr. *Aſlata, Svarta ſlagh, Uſlæghin.*

Slemer, adj. elak, grym: malus, saevus. *Æmunder ſleme*, I. CB; IV. 15: 3.

Sliker, adj. 1) slik, sådan: talis. I. G. 8: 1; II. G. 15; Þ. 2, 27, 58; IV. 14: 17; 16: 1, 12; 19: 1. *taki ſlikan malsman hun vil*, d. ä. hvilken: quemcumque. III. 106. *ſlikum* (cuicumque) *han vil*, II. Add. 11: 5. *i ſlikum by*, i den eller den byn: in tali, hoc vel illo pago. IV. 19: 1. 2) likadan: similis. I. VS. 2: 1; 4; FB. 2; II. VS. 12; Þ. 17;

Digitized by Google

U. 7. *böte ſlika (sc. böter) for hvar þerra*, II. Add. 13: 2. *ſ. ſami*, I. B. 2: 1; A. 21: pr; II. Fr. 3; A. 30; IV. 12, 19: 2. *hætta viþ ſliku ſamu*, I. FB. 11: 2; II. U. 27; III. 88.

Slikt (ſlit), adv. (n. a *ſliker*) 1) så mycket, lika mycket: tantum. *ſ. a bol ſum annat, ſ. ſkal kolder taka ſum kolder*, etc. I. K. 13; Md. 1: 5; VS. 2: pr; B. 3: pr; A. 2, 5, 8: 2; 18: 1; FS. 5: 3; þl; II. K. 17, 26; Dr. 26; A. 2, 3. etc. *ſ. ſkal vaþa læſt væra* etc. lika mycket skall derför bötas: simili mulcta luitor etc. I. S. 4: 8. *ſ. han vil*, quidquid voluerit. II. þ. 27. 2) så, likaså: sic, pariter. *ſ. ſum lagh ſighia*, I. J. 2: 1; II. J. 2. *ſ. ær vita til þæs ſkipaþ . . . ſum* etc. II. þ. 53.

Sliſker, adj. snål, prov. slisk, slisken: avarus. IV. 15: 3.

Slit, vide *Slikt*.

Slita, v. a. sluta, afgöra: finire, decidere. II. Add. 7: 27. Incertum est, an h. v. eadem sit ac v. *ſlita*, sönderslita: terere, scindere, II. Add. 7: 12. Cfr. Ih. *Gloss.* h. v.

Slokifrilla, f. (ant. Dan. *ſlökæfrith*, nunc *ſlegfred*) frilla: concubina. Ih. deducit h. v. ab Isl. *ſlæki*, ancilla (secundum BH. femina pigra). Inde

Slokifrillu ſon, m. oäkta son: filius naturalis. I. A. 8: 2.

Slæ, vide *Sla*.

Slæppa, 1) v. n. slippa: elabi. *undan ſ.*, IV. 19: 1. 2) v. a. c. dat. släppa: dimittere, liberare. *ſ. þiuvi*, II. þ. 31; III. 115, 116.

Slæþi, m. släde: traha. I. FS. 3; II. Forn. 15.

Smalænſker, adj. småländsk: in regionibus *ſmaland* dictis, natus vel habitans. I. Md. 5: pr.

Smyria, v. a. smörja: ungere. I. LR. Cfr. *Nyſmurþer*.

Sniller, vide *Sniæller*.

Snilli, f. klokhet, skicklighet: prudentia, dexteritas. IV. 14: 11, 17.

Sniæller, adj. klok, vis: prudens. IV. 15: 16; 16: 11; 19: 1. Scribitur *ſniller*, IV. 19: 1. not. 12.

Sokia, vide *Sökia*.

Sokn (ſökn, II. R. 20.), f. (a *ſökia*) 1) socken: paroecia, (parochia). I. K. 14: 2; 15: 3; 16, 18; J. 9: pr. etc. Scribitur *ſopn*, I. K. 10: pr; 11, 12: pr. *ſopcn*, ibid. 10: 1. *ſcon*, II. K. 47. not. 83. *ſtæmma firi ſ.*, d. ä. inför de till gudstjenst församlade soknemännen: coram paroecianis ad sacra celebranda convenientibus. II. Add. 9: pr. Cfr. *Byr 2, Kirkiu ſokn.* 2) lagsökning: actio, exactio iudicialis. I. R. 9: pr; II. R. 20; Forn. 46; Add. 7: 21. not. 51. *lagha ſ.*, II. J. 23. *böte . . . ok væri ſaklös firi ſokninne*, d. ä. han skall böta godvilligt, utan utsökning, och derigenom undgå särskilda böter för en sådan utsökning: mulctam sponte solvendo, immunis esto a mulcta contumaciae vel exactionis. II. Forn. 39. not. 95. coll. c. Add. 5: 1. Cfr. *Offokn*.

Soknamæn, m. pl. soknemän, sokneboar: incolae paroeciae, (parochiani). II. K. 22, 25, 57, 65. nott. 3, 18; 67; Add. 9: 1; III. 125. Scribitur *ſopnær mæn*, I. K. 12: 2.

Soknamærki, n. soknemärke, rämärke som utvisar soknens gräns: terminus paroeciae. *bryta kirkmæſſu friþ innan -is*, d. ä. inom soknen, der kyrkmessan firas: intra terminos paroeciae, ubi illud festum celebratur. II. K. 50.

Soknare, m. (a *ſokn*) publik åklagare, fiskal: actor publicus. *biſkups ſ.*, II. K. 58. Scribitur *ſiökiare*, not. 29. ibid.

Sola ſæter, n. solnedgång: occasus solis. II. Forn. 30.

Somi, m. heder: honor. I. B. 1: pr.

Sopn, Sopnar mæn, vide *Sokn, Soknamæn*.

Digitized by Google

Sot, f. sot, sjukdom: morbus. I. K. 1; II. K. 1.

Sottabyr, m. (a *ſot*) i. q. *falbyr*. II. U. 12. not. 92.

Sotter, vide *Sökia*.

Soven, adj. sofvande: dormiens. I. O. 3; II. O. 2: 2.

Spaker, adj. fredsam, saktmodig: pacificus, mansuetus. *rætvis ok ſ.*, II. Praef; IV. 14: 18. Cfr. *Oſpaker*.

Spaklika, adv. med klokhet: prudenter. IV. 14: 11.

Spakmænni, n. stilla, fredsamt folk: homines pacifici v. tranquilli. II. Add. 9: 1.

Spang, f. spång: ponticulus. II. Dr. 34.

Sper, vide *Spiær*.

Spik, f. (egentl. spik: clavus) i. q. *ſpiær* (q. cfr.); vel forte n., späck, fett: lardum, adeps; etenim adipe veteres in curandis vulneribus forsitan usi sunt. *þorf viþ ſ. ok ſpiær*, I. S. 1. *þorf hvarti viþ ſ. æller ſpiær*, I. VS. 4; II. VS. 12. Priorem h. v. explicationem, secundum quam vv. *ſpik* et *ſpiær* essent synonymae, dedit Stj. cui adsentit Ih. Bg. haud facile quidem adducitur ad credendum duo vocabula eiusdem significationis ita esse coniuncta; at hoc nemini mirum videri potest, cui cognita est allitteratio. Ver. vertit v. *ſpik* "unguentum;" Locc. vero (in *Lex. Iur.*) perperam "oleum."

Spilla, v. a. c. dat. förderfva, förstöra: perdere. I. M. pr, 1; II. M. pr, 1. *æller ær mal hans ſpilt*, I. Md. 1: pr; S. 1. *ſpilter æller ſprængder*, allitt. I. Þ. 1; II. Þ. 18. *ſpilla ſær viþ hors æller nöt*, rem nefariam cum pecore habere. II. O. 3. Cfr. *Uſpilder*.

Spini, m. spene: mamma, uber. Cfr. *Drikkia*.

Spital, n. hospital: nosocomium. I. Br. 1; II. K. 36; III. 5, 6.

Spitals korn, n. en del af tionden, som tillföll hospitalet: pars decimarum, quae nosocomio cessit. II. K. 37. coll. c. 36.

Spiæl, n. (a *ſpilla*) kränkning, förstörande: violatio, corruptela. Cfr. *Frændſima ſpiæl*, *Laghaſpiæl*, *Uſpiælder*.

Spiær, *ſper*, ? egentl. spjut; här sonde, ett chirurgiskt instrument till undersökande af sårs djuphet: proprie lancea; hic specillum, instrumentum chirurgicum, quo exploratur vulnerum profunditas. Cfr. *Spik*.

Sprængia, v. a. spränga: rumpere. *ſprender* pro *ſprengder*, II. Þ. ind. 18. Cfr. *Spilla*, *Uſprængder*.

Spyria (ſpiria), v. a. 1) söka, efterforska: quaerere, vestigare. IV. 14: 11, 17. *up ſ.*, utforska, uptäcka: explorare. I. K. 7: 3; II. K. 13. 2) spörja, fråga: interrogare. *at ſ.*, I. R. 2; Þ. 6: pr; II. K. 23; R. 2.

Spækt, f. (a *ſpaker*) saktmod: mansuetudo, lenitas. IV. 15: 13.

Stadder, vide *Staþia*.

Stadliker, adj. ståndaktig, fast: constans, firmus. IV. 14: 13.

Stafkarl, m. (a *ſtaver*) tiggare, (stackare; egentl. en som går med staf): mendicus (qui cum baculo incedit). I. K. 15: 2; II. K. 33; Þ. ind. 14.

Stakker, m. stack: strues, meta (foeni). II. K. 73: 4; IV. 21: 94.

Stallari, m. (a *ſtaller*) stallmästare: magister stabuli. II. K. 3; IV. 14: 5.

Staller, m. stall: equile.)(*nötlus*, II. Þ. 30.

Standa (ſtanþa; ſtandi, I. Md. 1: pr. impf. *ſtoþ*. praes. *ſtar* pro *ſtander*, III. 48. *ſtænder*, I. J. 13: pr.), v. n. 1) stå: stare. I. K. 6; Md. 1: pr, 2; M. 2; II. Forn. 47; III. 67, 117. etc. *i mote, möte, mot ſ.*, emotstå, göra motstånd: resistere. I. Md. 8; II. Dr. 19; IV. 12. *apter, ater ſ.*, a) stå qvar: in loco ma-

Digitized by Google

nere. I. K. 20: 1. b) återstå: restare, superesse. V. 3. *i epe, laghum, tylft, nœmd f.*, vide *Eper, Lagh* 2, etc. cfr. *Iſtapa man. firi f.*, försvara: defendere. *forfall, nœmd ſkal f. f.*, II. Add. 2: 9; 9: 1; quibus addendum videtur: *-de þa hanum firi ærfþa vitu* etc. si pro *vitu* legendum sit *vita*, II. Add. 11: 3. *til arfs f.*, hafva att vänta arf: habere spem obtinendae hereditatis. I. A. 16: 2; II. A. 21. *arve ſtander til mans*, arf tillkommer någon: ius hereditarium alicui competit. III. 136. *ſum atalan ok akallan fyrſt ſtod a þingi*, d. ä. var, innehöll: erat, continebat. II. Add. 9: pr. *þæt (mal) ſkal f. (qvart) til hæraþsnœmdinne*, i. q. *liggia til* etc. vide *Hæraþsnœmd. ſak -der opin*, vide *Opin*. Cfr. *Gen, Hovoþ, Tak, Uti*. 2) förblifva i samma skick eller tillstånd: in eodem statu manere. *arver -der til iamlanga*, I. A. 14: pr. *læſtir ſkulu til iamlanga f.*, I. S. 4: 8. *-der hun (væþſæt iorþ) þrea vinter* etc. I. J. 6: pr. *-der þæt þry ar . . . okært*, II. Add. 11: 2. *e huro længi ſkipti ſtander* (lege *ſtandit*) *haver*, ibid. §. 3. 3) gälla, vara beståndande: valere, ratus esse. *um tiunda -de ſva ſum* etc. II. K. 73: 7; III. 22. *-di ſum hun (aſyn) gær, ſum giort ær*, II. J. 37; Add. 11: 6, 9. *-de þæn domber ſva ſkilder* (forte *gilder*), II. Add. 9: pr. *qvar f.*, idem. II. Add. 2: 11; III. 142. Cfr. *Ater ganga*. 4) inberäknas: referri (ad alicuius portionem etc.). *-de* (sc. mulcta) *i þera* (sc. *landboa*) *ſkyld*, "quod deducetur de eorum pensione debita," ut recte vertit Locc. II. K. 17. *þæt ſkal i hans lot f.*, I. A. 21: pr; II. U. 14; Add. 11: 12. — Cfr. *Undirſtanda*.

Stanga, v. a. stånga: cornibus ferire. I. Md. 15: 4; II. Dr. 39.

Staþul, m. klockstapel: strues trabum compactarum, in qua pendent campanae. I. K. 5.)(*klokna hus*, III. 92.

Starvi, m. (Anglo-Sax. *ſteorfa*, caedes, clades) pest, smittosam sjukdom: lues. I. FB. 6: 1; II. U. 13. Ita recte, nobis iudicibus, Ih. (Diss. *vet. Catal. Reg. Sv. G.* p. 142.) interpretatur h. v., cui sine dubio respondet v. *qveſa*, I. R. 12: 1; II. R. 28. Varie h. v. scribitur (cfr. not. 6. pag. 64; not. 12. p. 217.), unde concludere licet eam perdiu fuisse obsoletam. Stj. legit *ſtarm*, quod ipse et Locc. vertunt "mortalitas," Ver. "morbus letalis," Lund. "morbus insanabilis et mortifer," Ih. vero (*Gloss.* v. *storm*) "tempestas, qua deiecta arbor in pecudem incidit illamque occidit."

Stava, v. a. förestafva (ed): verba praeire (iuranti). II. Forn. 47.

Staver, m. 1) staf: scipio, pedum. I. FB. 10: 1; II. U. 24. Cfr. *Stafkarl*. 2) särskildt biskopsstaf: speciatim pedum episcopale. I. R. 2; II. R. 2. *f. ok ſtol*, allitt. biskopsstaf och biskopsstol; dermed beteknas biskopsämbetet, och de dertill hörande egendomar och inkomster: pedum et sella episcopalis, pro munere episcopali, et bonis reditibusque ad illud pertinentibus. IV. 15: 1; 16: 3, 7, 9, 10, 16. *ſkipa f. ok ſtole*, förvalta biskopsämbetet: munere episcopali fungi. IV. 16: 16.

Staþer (ſtader), m. 1) ställe: locus. I. J. 16: pr; II. J. 37; U. 29; III. 122; IV. 12. *hvar ſin ſtaþ*, hvar på sitt ställe, eller för sig: quisque suo loco. II. Dr. 7; III. 63. *nokrom ſtaþ*, någorstädes: alicubi. II. J. 1. *hvarn ſtaþ*, hvar som hälst: ubicumque. I. G. 4: 1; II. A. 1; G. 3. *i hvarn ſtaþ*, allestädes: ubique.

Digitized by Google

IV. 14: 13. *böta* etc. *i* v. *innan þrea ſtaþi*, åt tre håll, till treskiftes: mulctam pendere trifariam dividendam. II. G. 17; Þ. 13, 15, 22; Forn. 15—19, 24, 27; U. 6, 10, 16; III. 56, 72, 75, 111, 123, 131, 132; IV. 18: 6. Cfr. *Annarſtaþ, Bol-, Ennor-, Kirkiu-, Köp-, Lægher-, Mylnu-, Þingſtaþer, Ingaſtæþi.* 2) tillstånd: status, conditio. Cfr. *Annöpogher.*

Staþfaſter, adj. stadfäst: confirmatus. II. Praef.

Staþva (ſtadva), v. a. (a *ſtaþvi*) stadga, förordna: constituere, sancire. I. Br. 6. not. 63; II. K. 73: 4. not. 57; IV. 19: pr. Recentior forma *ſtathga* v. *ſtadga* occurrit II. Prael. not. 4; K. 73: 4, 7. not. 12.

Staþvi, m. (a *ſtæþia*) 1) öfverenskommelse, aftal: pactum. I. FB. 11: 1; II. U. 26. *binda ſ.*, III. 85. 2) stadga, förordning: constitutio, mandatum. I. Br. rubr; IV. 19. not. 1.

Stefna, vide *Stæmna.*

Sten, m. 1) sten: lapis. IV. 16: 2. *Stenen dighri*, vide ind. nom. locc. Cfr. *Altara ſten, Tiældruſten.* 2) gränssten, råmärke: lapis terminalis. I. CB. Cfr. *Ren.*

Stender, adj. (a *ſten* 2.) utmärkt med gränsstenar: lapidibus terminalibus limitatus. Cfr. *Render.*

Stiala, vide *Stiæla.*

Stiborþ, n. stigbord, damlucka: emissarium. I. M. 2; II. M. 2.

Sticki, n. stycke: frustum. Vide *Kötſticki.*

Stigha, v. n. stiga, gå: gradi, ire. Vide *Foter.*

Stigher, m. stig, gångstig: semita. Vide *Löpſtighar.*

Stikæmæz, ſtekomæz, ? (ab ant. Germ *ſtekemeſſet*) värja: gladius, quo punctim feritur. II. Forn. 50; III. 147. Ih. derivat h. v. a *sticka*, pungere; at nostrates antiquitus non dixerunt *sticka*, sed *stinga.*

Stild, vide *Styld.*

Stinga, v. a. stinga, sticka: pungere. II. Add. 7: 19. not. 31. *ſ. ögha ut*, I. O. 6; R. 9: 3; II. O. 2: 10; R. 24. *ſtaf ſin hos (fæ) ſ.*, d. ä. nedsticka den i dyn bredvid kreaturet: pedum in limo defigere iuxta pecus submersum. I. FB. 10: 1; II. U. 24.

Stinger, ſtingi, m. synes vara antingen stynget, en för boskapen farlig insekt, eller, såsom Ih. menar, ormbett: aut oestrum, animalculum pecoribus perniciosum, aut, ut opinatur Ih., morsus serpentis. *ſ. ok ſtarvi*, allitt. I. FB. 6: 1; II. U. 13. Stj. et Locc. vertunt "cornu petitio."

Stiornfaſter, adj. (a *ſtiorn*, gubernaculum), (fartyg) med (påsatt eller fastbundet) styre: (navis) gubernaculo munita, v. cui alligatum est gubernaculum. *ſkip ſ.*, I. FS. 3. Stj. ita explicat h. v. "kallas det som styrefast är;" Locc. vero "gubernaculo firmiter insistens." Cfr. *Styrifaſter.*

Stiupbarn, ſtypbarn, n. styfbarn: privignus vel privigna. I. A. 15; II. A. 19.

Stiæla, ſtiala (impf. *ſtal*, sup. *ſtolet*), v. a. stjäla: furari. I. Md. 8; R. 11: pr; Þ. 2, 4: pr, 2; II. Þ. 2, 5. etc. Cfr. *Stölin. ſtiælas*, dep. stjäla sig, smyga sig (in, bort, etc.): furtim aliquid facere (ex. c. accedere vel se subducere). I. A. 8: 3; II. A. 12; IV. 2, 16: 9.

Stokhyrna, f. hörn af ett hus, knut, der bjelkarne äro sammanfogade: angulus domus, ubi compactae sunt trabes. *liggia a viþer ſ.*, d. ä. qvarblifva hemma: domi residere. II. Dr. ind. 4. Cfr. *Hyrnuſtokker.* — Non vero v. *ſtokker* denotat domum, ut in gloss. ad R. Magni Lagab. *Gulaþ.L.* dicitur, nec ita h. v. explicavit P. Vidalin ibi citatus.

Digitized by Google

Stokka, v. a. sätta i stock: cippo includere, pedes alicuius trunco infigere. II. Þ. 3, 4; Add. 7: 19.

Stokker, m. 1) stock: truncus. II. Add. 7: 17. Cfr. *Bryt-, Hyrnuſtokker, Ælgſtokt.* 2) bistock: alveare. I. FB. 7: pr; II. U. 14.

Stol, m. stol; särskildt biskopsstol: sella; speciatim sella episcopalis. Cfr. *Staver, Biſkups ſtol.*

Stol, f. prestkappa: stola sacerdotalis. II. K. 2. Cfr. *Bok.*

Stolin, ſtulin, 1) part. pass. a *ſtiæla;* stulen: furto sublatus. I. K. 7: pr; A. 20; Þ. 8: 1. etc. *ſtolo* pro *ſtolno*, II. Þ. 58. Cfr. *Þiufſtolin.* 2) adj. bestulen: furto rebus suis orbatus. I. Þ. 3: 1; 5: pr; II. K. ind. not. 13; Þ. ind. 31; cap. 26, 30, 58. *ſ. fæiar ſins*, I. Md. 8; II. Dr. 19. *ſtolir* pro *ſtolin*, II. Þ. 25.

Storþahug, n. huggande och upstaplande af sex eller flera lass ved i en annans skog: lignorum, quibus sex vel plures vehes implentur, caesio et in struem acervatio, in aliena silva facta. II. Forn. 10; Add. 3: 6. In Iure Scanico et Selandico dicitur *vithſtor* vel, sine dubio scribarum errore, *vithſcor.* Quid significet prior h. v. pars, nobis est incognitum. Stj. et Locc. videntur eam derivasse a *ſtor*, magnus; Ver. credens *ſtorþ* significare gramen, vertit "cum instar graminis succiditur silva;" Ih. denique vertit "*ſtord*, penu, rerum quarumvis copia," et credit *göra ſtorþahug* idem esse ac *kaſtlæggia*, quod aperte falsum est.

Stoþ, n. flock af hästar: grex equorum (Cfr. ÖGL. h. v.). Inde

Stoþhors, n. häst som går (ute i skogen) i flock med andra hästar: equus gregarius, v. gregatim cum aliis equis (in silva) errans. I. A. 16: 1; II. A. 20. Isl. *ſtódhroſs*, secundum Gudmundum Andreae, est "equa ad pullos gignendos, sed non ad operas laborum saginata vel pasta in pascuis." Cfr. P. K. Ancher, in notis ad Ius Iuticum, p. 323, 324, et *Viga-Glums Saga*, Havn. 1786. in ind. h. v.

Stra döa, v. n. (a *ſtra*, stramentum) sotdö (på strå, d. ä. i sin säng): morbo decedere. IV. 15: 17, 18.

Stryka, v. a. stryka: fricare, palpare. *ſ. barn ſit fra fær*, fördrifva sitt foster: abortum procurare. I. R. 5: 5. Cfr. *Hupſtryka.*

Stulin, vide *Stolin.*

Stulpi (ſtolpi), m. stolpe: fulcrum. I. K. 6; M. 2; II. K. 9; M. 2. *ſtulpa rum*, II. J. 22. Cfr. *Liþſtolpi.*

Stumber, m. egentl. stuf, det som återstår då något är stympadt; stubbe, den nedersta delen af en trädstam, som står qvar sedan trädet är nedhugget: proprie, pars residua rei truncatae; infima pars trunci, quae, caesa arbore, suo loco restat. *til ſtums fara*, neml. för att se hvar trädet är hugget: ad truncum reverti (ut appareat ubi arbor sit caesa). I. FS. 2: 1. Cfr. *Stuver.*

Stund, f. (kort) tid: (breve) temporis spatium. II. Dr. 17; IV. 14: 5; 19: 1.

Stunta, v. a. förkorta: abbreviare. II. Forn. 1. not. 68. Cfr. *Skiæmma.*

Stuva, f. stuga, boningshus: domicilium, aedes, in qua aliquis habitat. I. A. 21: 2; II. K. 2; A. 30. Cfr. *Öl-ſtuva, Baſtugha.*

Stuver, m. i. q. *ſtumber.* I. FS. 2: 2; II. Forn. 6. *til ſtufs fara*, II. Forn. 3, 4.

Stuþ, f. stolpe, (stod): fulcrum. *ſtuþar rum*, I. J. 10: 1.

Stuþi, f? hjelp, sammanskott: auxilium, symbola. Vide *Ættarſtuþi.*

Styld (ſtild), f. 1) stöld: furtum. I. R. 13; II. R. 29; Þ. 16, 58. Cfr. *Var-*

Digitized by Google

þa. 2) saken, som blifvit bortstulen: res furto sublata. II. Þ. 31.

Stypbarn, vide *Stiupbarn.*

Stypdottir, f. styfdotter: privigna. IV. 21: 18.

Styra, v. a. c. dat. v. acc. styra: regere. IV. 15: 6, 8. not. 31; 10, 13. *domber ſtyris æptir vitnum,* domen rättas efter, eller beror på vitnesmålen: sententia nititur prolatis testimoniis. II. Praef. *ſum han ſtyrdi þær til,* som dertill förmådde honom: qui eum ad istas actiones impulit. IV. 16: 12. Cfr. *Oſtyrliker.*

Styrari, m. styresman: rector, moderator. *lagha ſ.,* lagarnes handhafvare: legum administrator. IV. 14: 11. Ih. credit pro *laghæ* legendum esse *ulaghæ,* et vertit "iniuriarum vindex." Cfr. not. 7. l. c.

Styrifaſter, ſtyrisfæſter, m. ordföranden ibland de nio fastar, som voro närvarande vid köp (eller förpantning) af jord: princeps novem testium rogatorum, in solemni emtione venditione (vel pigneratione) fundi praesentium, cuius erat verba facere. I. J. 2: pr; II. J. 1, 14. In antiquis diplomatibus, Latine scriptis, quae vidit Br., *ſtyrifaſter* appellatur prolocutor. Cfr. *Opolfaſter.*

Styrifaſter, adj. i. q. *ſtiornfaſter.* II. Forn. 15.

Styrkia, v. a. styrka, försvara: firmare, defendere. IV. 14: 17; 19: 5. not. 97.

Styva, v. a. (a *ſtuver*) stympa: mutilare. *ſtokka æller ſ.,* allitt. II. Þ. 3. Hodieque *ſtyfva* in quibusdam Sueciae provinciis significat: aures (pecoribus) abscidere. Cfr. II. Þ. 13, 14.

Stæmma, f. fördämning i vatnet (för fiske): moles (piscium capiendorum caussa) aquae opposita. *fiſkia i ſ.,* d. ä. i det fördämda vatnet: piscari in aqua mole praeclusa. I. M. 1; II. M. 1.

Stæmna, v. a. fördämma: molibus obstruere (aquam). I. M. 4; II. M. 4.

Stæmna (ſtempna, ſtefna), v. a. 1) bestämma, utsätta: condicere, constituere. *ſ. þing manni,* II. Forn. 48; Add. 7: 8. *ſ. hem þing at manni,* II. Add. 5: 1. 2) stämma, kalla för rätta: citare, in ius vocare. II. Add. 7: 16; 9. *þæn ſtæmdi,* den som stämde: is qui (alterum) in ius vocavit. II. Add. 9: pr. *ſ. manni,* ibid. §. 2. *ſ. man til ſvar,* II. Add. 9: pr, 2. *ſ. man til þings,* II. Forn. ind. 48. *ſ. up a man,* II. Add. 7: 26. Cfr. *Laghſtæmna.*

Stæmna (ſtempna, ſtefna), f. en sammankomst, som är utsatt att hållas på en viss dag: conventus ad certum diem constitutus. I. CB; II. K. ind. not. 5; Add. 7: 16. *lagha ſ.,* II. Add. 7: 29, ubi alius codex habet *ſiunættinger. ſiughurtan natta ſ.,* en sammankomst som utsattes att hållas om fjorton dagar: conventus ad diem decimum quartum condictus. *ſ. n. ſ. gæra,* utsätta en sådan sammankomst: eiusmodi conventum condicere. I. Þ. 12: 1 (ubi pro *ſiughurtan* perperam scriptum est *ſiughurra*); II. Þ. 44. *manaþar ſtæmna,* sammankomst, som skulle hållas efter en månads förlopp: conventus post menstruum tempus habendus. *m. ſ. (manni) gæra* v. *til læggia,* I. J. 3: pr; Þ. 12: 2; II. Þ. 45; J. 4. *a m. ſ.,* I. J. 3: pr; II. J. 4, 5; Add. 11: 8. Cfr. *Fæſtnaþar-, Preſta-, Þings-, Ölſtæmna, Stæmnudagher, Undenſagher.* 2) stämning: citatio, vocatio in ius. II. Add. 9: pr, 1. Cfr. *Laghſtæmna.*

Stæmnudagher (ſtempnudagher), m. bestämd dag, då en sammankomst skall hållas, eller något annat verkställas; äfven den bestämda tiden före stämnodagen: dies constitutus, quo conven-

Digitized by Google

tus est habendus, vel aliud quoddam faciendum; quoque spatium concessum, illum diem antecedens. II. Forn. 46; Add. 7: 10. not. 82; III. 88; V. 3. *lagha f.*, I. FB. 11: pr; II. Forn. 46; U. 26; Add. 11: 7. *f. göra* v. *til læggia*, utsätta sådan dag: eiusmodi diem constituere. II. K. 2; V. 2. *halda f. at adrum*, infinna sig på utsatt dag: stato die adesse. II. K. 3, 4. *bryta f. vip annan*, II. K. ind. 3, 4. *fiughurtan natta f.*, en sådan dag, som inträffade fjorton dagar efter det den blifvit utsatt: dies quatuordecim ante diebus constitutus. II. Forn. 40; V. 2. *f. fiortannatta longer, fidan f. ær utliden*, d. ä. tiden före stämnodagen: spatium concessum. V. 2. *ær f. firi fagher*, d. ä. är dag förut bestämd (sagd), då det skall undersökas om enkan är hafvande: si praestitutus sit dies, quo exploretur an gravida sit vidua. II. A. 4.

Stæmnufriþer (ſtempnofriþer), m. allmän fred och säkerhet på lagligen utsatta sammankomster, samt på vägen dit och derifrån: pax v. securitas publica eorum, qui conventus condictos obeunt, vel inde domum revertuntur. II. Add. 5: pr. coll. c. Add. 7: 16.

Stærkia, v. a. stärka, gifva kraft: corroborare. IV. 19: 5.

Stæþia (n. part. pass. *ſtaþit*), v. a. (egentl. göra att något stadnar, qvarhålla: sistere, in loco retinere; a *ſtaþer*) råka på, träffa (t. ex. något som man genom stöld eller rån förlorat): offendere, invenire (ex. c. rem suam furto vel rapina sublatam). I. Þ. 9, 10, 14, 15, 17; FB. 5; II. Þ. 41, 49, 50, 52.

Stæþia (n. part. pass. *ſtat*) v. a. 1) öfverenskomma: pacisci. II. K. 73: 7. 2) stadga, förordna: sancire, statuere. III. 22.

Su, pron. (Moeso-Got. *ſo*, ea, haec) 1) den: ea. I. Þ. 6: 1. 2) hon: illa. I. A. 5. — Cfr. *Sa*.

Sva, adv. 1) så: sic, ita. I. K. 20: 2; Md. 1: 2, 5; 3: pr, 1. etc. *f. ſum*, a) så som: sicut. I. K. 17: pr; G. 9: 7; J. 6: pr; Þ. 19: 1. etc. b) likasom: pariter ac. I. Md. 2; A. 18: pr; G. 9: 4; R. 9: 1; J. 13: 1; Þ. 3: pr; 19: 3; Br. 2; II. Dr. 7. etc. *ok f.*, a) och likaså: et pariter. I. K. 15: pr; Md. 3: pr; 5: 1; S. 5; G. 3, 9: 3; R. 9: 1; II. K. 38, 42, 52, 55. etc. b) och äfven (om motsatta): et quoque (de oppositis), ex. c. *luka o. f. taka, taka o. f. vræka*, etc. I. A. 18: 2; 21: 3; R. 1: pr. c) och derefter: et deinde. I. J. 2: pr; 3: pr; II. K. 72: 3; IV. 10, 16: 2. — *for f. værþ ſum* etc. för samma pris: eodem pretio. II. Add. 11: 6, 7. — Scribitur *ſvæ*, I. J. 2: 1; II. VS. 14; R. 21. *ſo*, III. 20, 21. *ſa*, II. K. 32. not. 38. *ſvat* pro *ſva at*, I. K. 12: 2. — Cfr. *Vat, Vatter*. 2) så: tam. I. O. 6; A. 9: pr; 13: pr; 22. etc. Scribitur *ſæ*, I. Md. 5: 5. *ſw vanför* pro *ſva vanför*, III. 80.

Svar (ſvær, III. 53.), n. svar, svaromål inför rätta: responsio (in iudicio). II. Add. 9: pr. *til f. ſtæmna*, cfr. *Stæmna. laghkallaþer til -ra*, II. Forn. 48; III. 53. *til -ra* v. *-rs koma*, II. Forn. 48; Add. 9. Cfr. *Anſvar*.

Svara (ſværæ, IV. 12.), v. a. c. dat. svara inför rätta, ansvara: in iudicio respondere, rationem reddere, culpam sustinere. II. Þ. 11, 17, 36; III. 89, 109; IV. 12. *f. ſak ſinni*, II. Forn. 48. *ſakum f.*, svara i (en annans) saker, för (en annans) brott: in (alienis) caussis respondere. I. R. 11: 1; II. Dr. 11; R. 27; III. 56. *f. brutum mans*, idem. V. 2. *f. vandræþum firi*, II. O. 1: 12. *f. ingu firi*, II. Fr. 13; III. 116. *f. ſlikku* v. *ſva mykit firi ſum* etc. II. Þ. 17; IV. 9: 1.

Svarandi (ſværende), m. (part. a *ſvara*) svarande: reus, is cui lis intenditur. IV. 12. *rætter f.*, II. Add. 9: pr.

Digitized by Google

Svarta ſlagh, n. ett hugg eller slag, som hvarken medför blånad eller blodvite: percussio, quae neque adfert livorem, nec sanguinis effusionem. I. B. 5; II. Fr. 9. Ih. dubitat utrum h. v. sit derivanda a *ſvarter*, niger, an a *ſvarder*, svål: cutis pilosa. Isl. *ſvada*, *ſvödu-ſár*, leve vulnusculum, cum h. v. nihil commune habere videtur. Cfr. ÖGL. h. v.

Svat, vide *Sva 1.*

Subdiakn, m. subdiaconus. III. 105. Cfr. gloss. Lat. v. *Subdiaconus.*

Svear, m. pl. Svear, Svealands innevånare: Sveones, Sveciae septemtrionalis incolae. I. R. 1: pr; II. R. 1. *ſvea kononger ok göta*, IV. 19: pr.

Sven, m. tjenare: minister. III. 89. *ſ. æller frændi*, II. A. 26; R. 30; J. 46; III. 69. *ærkibiſkupſins ok biſkupanna ſvenar*, IV. 19: 3. *ſ. til vapn*, väpnare: armiger,)(*riddari*, IV. 19: 1. Cfr. *Hæſta-*, *Legho-*, *Repoſven.*

Sulter (ſiulter, ſylter), m. svält, hunger, prov. sylt: fames. I. FB. 6: pr; II. U. 13.

Sum, part. relat. som: qui, ubi, etc. *þæn ſ.*, I. K. 7: 1; 11. etc. *þær ſum*, I. VS. 1: pr, 3; J. 13: 2; II. A. 19. etc. *þit ſum*, II. A. 26; U. 6. *hinnugh ſum*, I. Md. 14: 2. *þa ſkal* (sc. *þæn*) *niþer hugga ſum ſtæþer*, I. FB. 5. *tiunda luka* (sc. *þær*) *ſum bol ligger*, I. K. 20: pr. *iula otto* (sc. *þa*) *ſum han ſkuldi* etc. IV. 15: 11. *til hælgha þorsdagh* (sc. *þa*) *ſum ſkotpæninga ægha göras*, V. 2.

Sum, conj. som: ut, quam. I. K. 8: 1; 9, 10: 4; 15: 1; II. K. 36. etc. *ſlikt ... ſum*, lika mycket som: tantum quantum. Cfr. *Slikt. ſ. ſkötaſt*, vide *Sköt. ſ. dyraſt giter han*, II. Add. 6: 3; IV. 19: 1.

Sumar, *ſomar*, m. sommar: aestas. Cfr. *Midſumar*, *Vinter.*

Sumer, pron. någon, (prov. som), pl. somlige: aliquis, quidam. II. Forn. 38; Add. 11: 12; III. 50; IV. 12.

Sun (ſon), m. son: filius. I. K. 15: pr; A. 1, 2. etc. gen. *ſunar*, *ſuner*, *ſonar*, I. K. 1; J. 1; II. A. ind. 1; cap. 2. *ſons*, II. K. 1. dat. *ſuni*, *ſyni*, I. A. 21: pr; II. A. 30. pl. nom. *ſynir*, *ſyni*, I. A. 21: pr; II. Dr. 7; A. 3, 9. etc. Cfr. *Apalkono-*, *Broþorſon*, etc.

Sunadottir, f. sondotter: neptis ex filio. I. A. 3: pr; II. A. 3.

Sunaqværn, f. sonhustru: nurus. II. O. 3.

Sunar arver, *ſyna arver*, m. arf efter son: hereditas a filio relicta. I. A. 2: pr; II. A. ind. 1; cap. 2.

Sunarbörn, *ſuna börn*, n. pl. sonbarn: nepotes v. neptes ex filio. I. A. 1; II. A. 1.

Sunarſun, m. sonson: nepos ex filio. I. G. 8: 1.

Sund, n. 1) simning: natatio. *dræpa man a ſunde*, II. O. 2: 4. 2) sund: fretum. Vide ind. nom. locc. vv. *Hærbænk-*, *Stæmnu-*, *Þiudmaræſund.*

Sunder (ſynder), adv. sönder, i delar: in partes. *ſkipta ſ. i tu*, skifta i två delar: in duas partes dividere. I. A. 3: 1; II. A. 3.

Sunderkolla (ſynderkolla), adj. indecl. (a *kolder 1.*) af olika kull, halfslägt (om syskon): qui alterutrum tantum parentem cum alio habet communem. II. Add. 8. Cfr. *Samkolla.*

Sundriſker, adj. söderländsk: e regionibus meridianis. I. B. 2: pr. Cfr. *Supermaþer.*

Sunnan, adv. sunnan, från söder: a meridie. *ſ. af lande*, I. R. 1: pr; II. R. 1. Cfr. *Norþan.*

Sunnudagher, m. (Isl., Anglo-Sax. et Moeso-Got. *ſunna*, Germ. *sonne*, sol) söndag: dies solis. I. G. 9: pr; II. K. 52. not. 78; III. 18. Scribitur *ſin-*

Digitized by Google

no dagh, II. G. 15. *ſyndagher*, II. K. 52. *ſundagher*, *ſöndagh*, *ſondag*, ibid. not. 78. *ſönedagher*, II. K. ind. not. 79. — Cfr. *Kötſunnudagher*.

Suþermaþer, *ſuþerman*, m. söderländning: vir, e regionibus (v. partibus Europae) meridianis. I. Md. 5: 6; S. 5; II. Fr. 2; Dr. 15.

Svænſker, adj. Svensk, (från Svealand): Svecus, (in parte Sveciae septemtrionali habitans vel usitatus). *ſ. man æller ſmalænſker*, allitt. I. Md. 5: pr. *ſ. pænningar*, vide *Pænninger 3.*

Svæ, *Svær*, etc. vide *Sva* etc.

Sværia (ſvariæ, I. Md. 3: pr; III. 74. impf. *ſor*, II. Add. 12: 1. sup. *ſvoret*, I. K. 8: 2; III. 74.), v. a. svärja: iurare. I. Md. 1: 2; 3: pr, 1; S. 2. etc. *mæþ ſvornum* v. *ſornum eþe*, I. K. 9; R. 4: pr; 8: pr; 9: pr; Þ. 1; FB. 9: 1; II. K. 72: 2; A. 4; R. 18; Þ. 10, 18; Forn. 8, 30; U. 22; Add. 11: 2, 6; III. 137; IV. 5, 8, 18: 11. *ſværia mæþ eneþe ſinum*, I. FS. 5: 3; II. Forn. 21. *ſ. mæþ umſtapumannum*, II. Dr. 3. *ſ. mæþ tolf manna eþe*, II. Forn. 22. *ſ. m. t. m. e. ok tvem vitnum*, II. Þ. 49; Add. 11: 9. *ſ. mæþ tolf mannum*, I. R. 7: pr; Þ. 3: pr; II. VS. 10; R. 17; Þ. 24; Add. 2: 10. *ſ. m. t. m. ok tvæggia manna vitnum*, II. R. 16. *ſ. m. t. m. ok aſynar vitni*, II. R. 20. *ſ. mæþ tylftar eþe*, I. VS. 3: 1; II. Forn. 22. *ſ. m. t. e. ok tvæggia manna* v. *tvænni vitnum*, I. Þ. 8: 1; 17; FB. 7: pr; II. U. 14. *ſ. mæþ tvænni tylftum*, I. G. 7 (ubi tamen pro *ſværiæ* scriptum est *væriæ*); II. G. 14. *ſ. m. t. t. ok fiura manna foreþe* v. *tvænni foreþum*, I. Þ. 7: pr; II. Þ. 35. *hæraþshöfþingi ſkal ſ. enſamin ſiri hæraþsnæmdinni*, III. 122, ubi *ſværia* idem ac *ſtava* v. *hoſþa eþin* nobis videtur significare. — Cfr. *Af 3*, *In*, *Meneþer*, *Sinslæſtum*, *Ut ſvoren*, *Þora*, *Eþſöre*, *Tvæſöre*.

Sværþ, n. svärd: gladius. IV. 14: 17; 15: 15, 17. *þa ſkal konongs ſvær ivi han ganga*, III. 93. Cfr. *Dikur*.

Sydher, vide *Siþer*.

Sydri, adj. södre: meridialis, australis. IV. 16: 12.

Syknt, adj. n. (a *ſökia*), (en sådan dag) då det är tillåtet att lagsöka en annan, söckent: (dies) profestus, cum iure agere licet. Scribitur *ſynct*, III. 111.

Syll (ſill; aut *ſylder?)*, ? syll, fotträ: trabs infima in aedificio ligneo. I. K. 6, 7: 2; II. K. 9, 13.

Symnſkæmma, f. sofrum, sängkammare: cubiculum dormitorium. I. Þ. 5: pr.

Syna (ſinæ), v. a. syna, besigtiga: inspectare. I. S. 1 (ubi *lata* forte addendum est); II. Forn. 30. *ſynas*, synas, visa sig: videri, apparere. II. R. 13; Add. 3: 3; 4: 2; 7: 12.

Syna arver, vide *Sunar arver*.

Synar vitni, n. 1) åsyna vitne: oculatus testis. *mæþ ſ.*, i dess närvaro: praesente teste. I. R. 9: pr. 2) vitnesbörd af åsyna vitne: testimonium oculati testis. *ſ. bæra*, I. R. 8: pr. Cfr. *Aſynar vitni*.

Synd, f. synd: peccatum. II. K. 72: pr; O. 2: pr; Add. 12: pr. Cfr. *Hovoþſynd*, *Synda mal*.

Synda, v. a. synda (i synnerhet bedrifva otukt): peccare (speciatim stuprum facere). *ſ. mæþ kono*, I. Br. 5; II. K. 57. *ſ. amot natturinni*, I. Br. 5.

Synda mal, n. mål angående någon bedrifven synd: caussa, ubi de commisso peccato agitur. I. R. 5: 6; II. R. 9.

Synder, *Synderkolla*, vide *Sunder*, *Sunderkolla*.

Syndi, vide *Siundi*.

Synia, v. a. (praes. *ſun* v. *ſyn*, imperf. *ſundi*, part. pass. *ſunder*. *ſins* pro *ſyns*, I. Þ. 6: pr.) vägra: denegare. I.

Digitized by Google

G. 9: 3; R. 9: pr; Þ. 5: pr; 6, 8: pr; 10, 11; FS. 2: 1; II. Dr. 40; G. 16; R. 20; Þ. 30, 34, 39, 42, 43, 52; Forn. 4; III. 95.

Syſa (aut *ſyſta?* sup. *ſyſt*), v. a. sysla, uträtta: fungi, efficere. IV. 19: 4.

Syſtir (ſyſter, ſiſter, ſyſtur), f. syster: soror. I. A. 1, 23; II. A. 32. etc. pl. *ſyſter, ſyſtær*, I. G. 8: pr; II. O. 3. Cfr. *Faþur-, Gudſyſtir.*

Syſtor börn, n. pl. systerbarn: sororis liberi. I. A. 1; II. A. 1.

Syſtor dottir, f. systerdotter: sororis filia. II. O. 3.

Syſturſun, m. systerson: sororis filius. I. A. 3: pr; G. 8: 1.

Syſtra börn, n. pl. syslingar: sororum liberi. II. A. 3.

Syſtraſynir, m. pl. systrars söner, manliga syslingar: sororum filii. II. Dr. 7; III. 63.

Syſtrungi, comm. *ſyſtrunger*, m. *ſyſtrunga (ſyſtlunga)*, f. sysling: matruelis. I. G. 8: pr, 1; Br. 5; II. O. 3; G. 15. Cfr. Tab. III. *ſyſtrunga börn*, II. Dr. 7.

Syzſkini (ſizſkini), n. pl. syskon: fratres et sorores. I. Br. 5; II. Fr. 14; Add. 11: 14; III. 56, 134.

Sæ, vide *Sin, Sva.*

Sæd (ſæth), f. 1) säd: seges, frumentum. II. U. 25; III. 57; V. 1, 2. *tiundi*, d. ä. prestgårdens gröda: segetes praedii sacerdotalis. II. K. 73: pr. (coll. c. §. 1.), 7. *giær eig ſ.*, giver ej tionde: non pendit decimas. IV. 20: 1. Cfr. *Sæþi.* 2) gröda: annona. *æftir þridiu ſ.*, d. ä. efter tre år: post tres annos. I. Br. 2.

Sæghia, vide *Sighia.*

Sægnarþing, n. ett på endagen utsatt ting, der ett mål, som blifvit på endagen fullföljdt, skulle slutligen afgöras: iudicium, ad quod caussa, die constituto *endaghi* dicto, privatim inter actorem et reum acta, deferebatur, ut ibi ad finem perduceretur. I. Md. 1: 3; S. 1; B. 1: 1; A. 22; J. 13: 2; 14; II. Dr. 3, 4; A. 31; J. 29, 33. H. v. orta est a locutione *þing ſighia* (cfr. *Sighia*), non vero a sententia pronuntianda, ut credidisse videntur Stj. et Locc.; multo minûs a testibus audiendis, ut coniicit Ih., vel inde, quod actor reo caussam in hoc iudicio denuntiaret, ut perperam narrat Ver.

Sæka, v. a. (a *ſaker*) göra saker, skyldig att böta: sontem v. mulctae obnoxium reddere. *num han ſæki ſik (at þrim markum* etc.), I. R. 5: 6; J. 20 (ubi *ſækti* scriptum est); Þ. 10, 11; FB. 3, 4: pr; 7: 3; II. R. 9; Þ. 42, 43 (ubi *ſaki*), 52; U. 9, 16. *þa ſaker han ſik at þrænni ſæxtan örtughum*, II. U. 6. *þær til at han ſæki ſina granna*, på det han må befordra dem till ansvar: ut vicinos suos (conveniat et) mulctae obnoxios reddat. III. 117.

Sæka, v. a. gifva, öfverlemna: dare, tradere. I. A. 21: 3; G. 9: 1, nisi utroque loco *ſæliæ* sit legendum, ut nobis verisimile videtur.

Sæker, Sæklös, Sækna, vide *Saker* etc.

Sækt, f. böter: mulcta. II. K. 38; IV. 8; V. 3.

Sækta, v. a. lagsöka, anställa rättegång: actionem instituere. *ſökia æller ſ.*, allitt. II. Add. 7: 16.

Sæli, vide *Sali.*

Sælia (ſæliæ, II. J. ind. 8; cap. 4, 6.), v. a. *(ſæl, ſaldi, ſalt)* 1) öfverlemna: tradere. *manni i hand ſ.*, I. R. 2, nisi *ſætiæ* ibi sit legendum. *fram ſ.*, II. A. 30. *ſækæ*, ni fallimur, perperam pro *ſæliæ* scriptum est I. A. 21: 3; G. 9: 1. — Cfr. *Handſalder.* 2) förytra (genom köp eller skifte): alienare (venditione vel permutatione). I. A. 21: pr; II. A. 30. *ſ. vip löſom ö-*

Digitized by Google

fom v. *firi löfa öra*, I. J. 3: 4; II. J. 8; Add. 11: 11. 3) sälja: vendere. I. J. 2: pr; 3: pr, 3; 4: pr; 6: 1; Þ. 13, 19: pr, 2; II. K. 67; J. 4, 6; Add. 11: 6. etc. *af ſalder*, frånsåld: venditione separatus. II. J. 15; Forn. 36. *fran ſalder*, idem. II. Forn. 36. not. 78; III. 45.

Sæman, vide *Saman*.

Sæmia, f. 1) samtycke, öfverenskommelse: consensus. II. Add. 11: 2; III. 117, 144. 2) sämja, enighet: concordia. II. Praef. Cfr. *Frændſæmia*.

Sæmia, 1) v. a. öfverenskomma, förlika sig: convenire, rem componere. *ſæmi (ſik* add. cod. K.*) mæþ grannomen*, II. M. 2. 2) v. impers. c. dat. åsämja: convenire (inter homines). *ſæmber mannum a, ſ. a baþum*, etc. I. J. 16: pr; Þ. 11; FB. 7: pr; II. J. 37; M. 3; Forn. 12. *ſ. þem eig (a)*, II. M. 3; Forn. 12; Add. 2: 10. *þæn bondom ſ. um*, II. Add. 6: 1. Cfr. *Uſæmia*. — *Sæmias*, idem. *ſæms þem eig a*, I. J. 16: pr; II. J. 37.

Sænder (ſænþær), adv. i sänder, på en gång: simul, una. *baþir, allir* etc. *ſænder*, I. A. 13: 2; II. A. 16; Þ. 6; Forn. 9; Add. 6: pr; III. 145.

Sænder, adj. vide *Sander*.

Sændi maþer, m. sändebud: nuntius. *ſændi mæn gæra*, skicka sändebud: nuntios mittere. I. R. 1: pr. not. 4; II. R. 1. Cum vero cod. A. illo loco omittat verbum *gæra*, verisimile est *ſændi* ibi scriptum esse pro *ſænde* v. *ſændæ*, mittere.

Sær, vide *Sa, Sin*.

Sær, Særæ mal, Særgha, vide *Sar* etc.

Særda (impf. *ſarþ*), v. a. (Isl. *ſerda*, vide *Niála Saga*, cap. VIII; Anglo-Sax. *ſerþan*) lägra, häfda: stuprare, rem habere. Occurrit de flagitio naturae contrario, I. R. 5: 2.

Særker, m. skjorta: subucula. Cfr. *Mæſſuſærker*.

Særlik (rectius forsan *ſærlika*), adv. särskildt: separatim. II. Add. 13: 1.

Særliker, adj. särskild: peculiaris. II. Add. 9: pr; III. 81.

Sæt, f. förlikning: litis compositio. *ſættum lyſa*, I. R. 3: 2; II. R. 3. *gör ſ.*, gjord förlikning: facta compositio, cfr. *Griþ, Gruþ*.

Sætia, v. a. 1) sätta: ponere. *ſ. man i biſkups ſtol, fangelſe*, I. R. 2; III. 116. *ſ. viþi qviſt, riftir, ſtena (i iorþ)*, I. J. 20; CB. *hus nær tiældru ſ.*, I. J. 10: 1. *inſighli fore bref ſ.*, I. Br. 6. *ſ. (umbuþ) i hand manni*, vide *Hand. pant ſ.*, II. K. 65. *iorþ at væþium ſ.*, vide *Væþ, Væþſætter*. At pro *ſætiæ*, II. J. 37, legendum est *ſea*. — Cfr. *Takſætia*. 2) förordna: constituere. *ſ. man firi bo*, förordna någon att förestå egendomen: aliquem bonis praeficere. I. A. 4: 2; 12: pr; II. A. 15. *ſ. man til domara*, IV. 12. *þæn i hans (sc. hæraþshöfþinga) ſtaþ ær ſatter*, II. U. 29. *ſ. ræt*, stifta lag: ius constituere. IV. 19: 1. *ſ. næmd* v. *mæn til næmd*, vide *Næmd*.

Sætta (ſæta), v. a. förlika: componere. *ſ. ſak*, II. Add. 7: 18. *ſ. ok böta*, III. 84. *hæmnas a*, v. *læggia? man up a ſæt mal ok böt*, hämnas sedan målet är förlikt och böterna betalda: causa composita et mulcta soluta ulcisci. II. Add. 7: 9; III. 87. *ſættas*, dep. ingå förlikning: compositionem facere. I. Þ. 5: 1; II. Þ. 30; Add. 7: 30; III. 84, 107. Cfr. *Satter*.

Sættargærþ, f. (a *ſæt*) förliknings verkställande: compositionis factio. *þa a han* (sc. is, qui vulneratus est) *iam-*

Digitized by Google

naþar eþ mæþ ſ., då skall han emottaga jämnadsed och förlikning (hvilken tillvägabragtes genom böter, som den brottslige erlade): accipito iuramentum aequalitatis et compositionem (quae mulcta a reo solvenda efficeretur). I. VS. 4.

Sætti (ſæti), num. sjette: sextus. I. Md. 1: 5; CB; III. 63; IV. 12, 14: 6. etc. *half ſ.*, quinque cum dimidio. II. Þ. 3.

Sætunger, m. sjettedel: sextans. Inde

Sætungsmæn, m. pl. män som hvar för sig ega en sjettedel af en viss sak: viri, quorum quisque sextantem cuiusdam rei habet. IV. 13.

Sævirdning, f. sidvördnad, förakt: despectus, contemtus. *göra manni ſ.*, IV. 15: 10, ubi *ſævirdnigh* scriptum est, at forte legendum *ſævirdingh*. Isl. *ſvívirding*.

Sæxtan (ſextan, ſaxtan, ſiextan), num. sexton: sedecim. I. VS. 3: pr; R. 5: 3; II. K. 36, 37. etc. Cfr. *Örtogh*.

Sæxtanörtogher, f. pl. vide *Örtogh*.

Sæþi, n. säd: seges. II. U. 25; III. 57. Cfr. *Sæd*.

Sökia (ſöchia, I. K. 20: 3. *ſokiæ*, I. R. 9: 2; J. 13: 1. etc. part. pass. *ſotter* pro *ſökter*, II. Forn. 47. not. 83; U. 22. *ſoc* pro *ſoct* v. *ſot*, III. 63.), v. a. 1) gå till, besöka: adire. *ſ. kirkiu*, I. K. 20: 2. *ſ. til kirkiu*, I. K. 20: 3; II. K. 45. *ſ. garþ mans (i þrangum)*, II. Add. 7: 1, 2, 8. *ſ. man til hialpa*, ibid. 2. *ſ. fang ok fær gang (til ſkogs)*, d. ä. gå till skogen för att hugga ved m. m. och beta kreatur: silvam adire v. frequentare, lignorum caedendorum pecorumque pascendorum caussa; vide *Fang*. Cfr. *Hemſokn*. 2) lagsöka, tilltala: convenire, appellare. *ſ. haldbana*, etc. I. Md. 3: pr; II. R. 16; Forn. 39, 46, 47; Add. 7: 26. *ſ. man um ſkoghar hug*, I. FS. 2: 2. *ſ. man til ſkuld ſinnar, til ættarbot, iorþa ſkipti*, etc. I. R. 7: pr; II. Dr. 7; Add. 2: 10; III. 140. *ſ. man til ugils*, vide *Ugilder*. *ſ. man mæþ ſiu mannum*, d. ä. i sju mäns närvaro: septem viris praesentibus. II. G. 12; Add. 12: 1. *ſ. manni* (nisi *han* pro *hanum* sit legendum) *mæþ ſoknamannum*, III. 92. not. 80. *ſ. up a man*, II. Add. 7: 26. Cfr. *Saman*. 3) anställa åtal, åtala, utsöka: agere, exigere. II. K. 70; G. 18; U. 8, 22; III. 92.)(*væria*, I. R. 9: 1, 2; II. R. 21; Forn. 4. *ſ. ugvæþins orþ*, etc. I. R. 5: pr, 3. *ſak ſ.*, vide *Sak 1. ſ. æptir gengærd*, V. 2. *ſ. ſin* v. *ſik ræt*, II. Fr. 1; III. 80. *ſ. up garþ*, vide *Up. til ſkiptis ſ.*, vide *Skipti*. Cfr. *Hand, Siunættinger, Sækta, Uſokter, Ut ſökia*.

Sörgata, f. (prov. *ſör* v. *ſörn*, Isl. *ſaur*, sordes, stercus), en (af kreaturens träck) smutsad väg: via (pecorum merdis) inquinata. I. FS. 4; II. Forn. 16. Cum h. v. non possit esse contracta a *ſöþagata*, non derivanda est a *ſoþer*, ut crediderunt Locc., Ver. et Ih., qui vertunt: via pecoris.

Söþer, m. får, prov. sö: ovis. II. R. 17; Þ. 15; U. 8, 23. (ubi mox antecedentis v. *nöt* caussa, *ſöt* pro *ſöþ* scriptum est).

T.

Ta (pl. *tær*), f. tå: digitus pedis. I. S. 4: 7.

Ta, ? väg, gata, prov. tå, tå: via, trames. Cfr. *Forta*.

Tagbænda, f. (a *tag*, vimen, et *binda*) ett slags båt, hvars delar voro sammanbundne med vidjor, utan att deri fanns spik eller något annat järn: cymba, non clavis aliisve ferreis vinculis, sed vimento tantum connexa. I. FS. 3. Cfr. Ih. *Gloss*. v. *bonde*.

Taghl, n. hår: pilus. Cfr. *Halataghl*.

Digitized by Google

Tak, n. borgen: fideiussio, sponsio. I. Þ. 8: pr; II. Þ. 39, 42, 52. *lagha t.*, I. Þ. 11; II. Þ. 43. *t. beþas*, I. Þ. 8: pr; 10; II. Þ. 39, 42. *i t. ganga*, I. Þ. 8: pr; 17; II. Þ. 39—42, 52. *t. ær gangit*, I. Þ. 9; II. Þ. 41. *i takum ſtanda*, d. ä. i qvarstad, (taka händer): in sequestro esse depositus. II. A. 18. *biþia man til taka*, d. ä. att gå i borgen: rogare aliquem ut fideiubeat. I. Þ. 8: pr; II. Þ. 39. et not. 66. ibid. Cfr. *Brötar-, Qvarſætu-, Skiæla-, Siunætta tak.*

Tak, n. företag, bemödande: conamen, res proposita. *til aldra taka i ſtrid*, till allt hvad till strid hörer: ad omnia quae ad pugnam pertinent. IV. 14: 17.

Taka (*tacher* pro *taker*, I. K. 17: pr. *takkær*, I. A. 16: pr. *tækær*, *tæki*, I. A. 16: 2; III. 73. *tiker*, *tiki*, II. A. 11; G. 18; Þ. 34; III. 106. impf. *tok*, 2. pers. *tokt*, I. J. 2: 1.), v. a. 1) taga: capere. I. K. 15: 1; 17: pr; B. 7; A. 2: 1; Þl. etc.)(*böta*, *luka*, I. Md. 1: 5; VS. 2: pr; B. 3: pr; A. 4: 2; 18: 2. *arf t.*, I. A. 2: pr; 6: pr; 8: 2; 9: 1. etc. cfr. *Arver* 2. *taker ſun* (*iorþ* sc. *at arvi*) *æptir faþur*, II. K. 7. *þa taker moþormoþer* etc. (sc. *arf*), I. A. 1. *i handum t.*, vide *Hand. t.* (*akernam fra manni*),)(*ælta*, I. FS. 6: pr. *t.* (*þræl*) *i æt mæþ ſik*, vide *Æt. t. kono mæþ vald*, våldtaga: feminam vi stuprare. II. O. 1: 7; Add. 7: 12. *af daghum t.*, vide *Dagher* 4. *t. tva* (sc. *mæn*) *af þæs hænde ær ſæl* etc. I. J. 2: pr. *man til draps t.*, vide *Drap. t. man fore annars mans gærd*, IV. 19: 2, i. q. *hæmnas a annan æn þæn ær gærþina görþe*, II. Add. 7: 11. *af þavanum bref t., dom t.*, skaffa sig: impetrare. I. G. 8: 1; III. 74. *þa* (*a*) *ſa vald at taka* (*mylnuſtaþ*) etc. sätta sig i besittning af: occupare. I. M. 2. *t. til ſin*, åtaga sig: suscipere. IV. 19: 1. Cfr. *Burt, Har, Hus, Saman, Viþ, Undan, In-, Up-, Uttaka*. 2) emottaga: accipere. I. K. 15: pr; Md. 1: 4; S. 6: 1; Þ. 5: 1; II. K. 73: 3; Þ. 58; IV. 16: 12. etc. *takit hvarte fæþerne æller möþerne*, neque paterna nec materna hereditate accepta. III. 83. Cfr. *Arver* 3, *Fæſt* 1, *Lan, Legha, Muta, Utakin, Væþ.* 3) antaga, bestämma: accipere, constituere. *t. konong, biſkup, laghman, rættara, malsman*, I. R. 1: pr; 2; II. R. ind. 3; Add. 6: 1; III. 106. *t. faſtudagha, lagh*, II. K. 48; IV. 15: 6. *dagh, manaþa dagh, endagha* (*til*) *t.*, II. Add. 7: 25; 11: pr, 5—7; 12: 1; III. 68. cfr. *Laghtakin, Undir taka.* 4) gripa, fasttaga: deprehendere. I. Md. 8, 11; A. 15; Þ. 3, 5: 1; 18. *varþa takin viþ* v. *mæþ* (*ſtyld* etc.), I. Þ. 2: pr; II. R. 10; Þ. 58; Forn. 9, 11, 44; III. 58, 114, 126. *varþa inne takin mæþ kono*, II. K. 58. *t. man i ſkoghi ſinum, viþ ſtuf*, I. FS. 2: 2. 5) borttaga: auferre. I. R. 13; FS. 3, 5: pr; III. 126. *ſtiæla ok t.*, I. Þ. 4: pr. *t. fæſtikono mans*, bortröfva: rapere. I. G. 3. 6) träffa, råka (om skott etc.): ferire, tangere (de ictu). II. Add. 7: 2. 7) begynna: incipere. *t. at fyrnas*, I. K. 6. *t. dela*, II. Add. 11: 16. not. 86. *t. viþer*, idem. IV. 15: 15, nisi pro *vaxæ* ibi sit legendum *varæ*, ut credidit Ih. 8) *takas*, pass. finnas: inveniri, exsistere. *taks eig fæ til*, I. A. 5; II. A. 7.

Taki, m. löftesman: fideiussor. I. Þ. 9, 17; II. Þ. 41, 52.

Takmark, n. gränsmärke: limes. *innan-kana* (gen. pl.), inom (stadens) gränsor: intra (urbis) limites. III. 79.

Takſætia, v. a. emottaga, eller låta ställa borgen (för en sak, som man genom stöld eller rån förlorat, och sedermera i en annans förvar återfunnit): fideiussionem accipere (pro re sua, furto vel rapina sublata, et post-

Digitized by Google

ea in aliena custodia inventa). I. Þ. 15, 17; II. Þ. 50, 52. *t. grip ſin*, I. Þ. 12: pr; II. Þ. 44. *t. i qvarſætu tak*, II. Þ. 52. *t. ſiri ran*, d. ä. för en sak, som man genom rån förlorat: pro re rapina sublata. I. Þ. 9, 10; II. Þ. 41.

Tal, n. tal, antal: numerus. *fyrra at tali*, närmare i afseende på antalet af slägtleder: prior numero (graduum consanguinitatis). II. Add. 11: 16. Cfr. *Mantal*.

Tala, v. n. 1) tala: loqui. II. A. 16. *t. viþ man*, I. R. 5: 6; II. R. 9. 2) föra talan (vid domstol): iure agere. *t. til man*, III. 89. *t. a* (ex. c. *ſkipti*), åtala: rem litigiosam reddere. II. Add. 11: 1, 2. Cfr. *Atala*, *Atalan*, *Tiltala*.

Tala, f. talan, åtal: actio, accusatio. *talu veta* v. *gæra*, I. Md. 3: pr; II. J. 29. Cfr. *Atala*.

Tapa (tappa), v. a. förlora, (tappa): perdere. I. R. 13; Þ. 13; II. R. 29; Þ. 46; IV. 14: 7.

Tea, v. a. te, visa: ostendere. IV. 15: 12.

Tegher, m. teg: portio agri v. prati ad alíquem vicinorum in pago pertinens. I. J. 13: 3; II. J. 30.

Tez, vocabulum, sine dubio, corruptum ac superfluum. II. Add. 7: 16. not. 11.

Tialdra, vide *Tiældra*.

Tid (thüdh), m. gång: vicis. *en t.*, semel. II. K. 72: 4. not. 73.

Tidare (thidare), adv. comp. oftare: saepius. IV. 12. not. 23.

Tiker, vide *Taka*.

Til, praep. c. gen. 1) till: ad. *t. kirkiu, þings, iunabækar*, I. K. 1; Md. 1: pr; R. 1: pr. etc. *giva garþ t. hindradags gæf*, III. 100. *hemſokn göres t. mans*, II. Add. 7: 8. *göra gærning t. mans*, d. ä. emot: contra. II. Add. 7: 15. not. 5. *ſværia in t. mans*, vide *In*. *vara gipter t. (kono)*, I. A. 8: 1. *þær t.*, vide *þær*. *t. þæs*, donec, vide *þæn*. *t. vara*, vara till, finnas: adesse, exsistere. I. Md. 1: 1; A. 4: 2; 14: 1; 23; G. 2: pr. etc. *ſum brut æru t., ſum gengærþ virþis t., ſum eghandans domber ær t., ſum þæt ær vært t.*, etc. II. Praef; III. 116; IV. 19: 4; V. 1. 2) ända till: usque ad. *t. ſætta mans*, I. Md. 1: 5. *t. ſæx marka, half mark, ſæx laſa*, etc. II. K. 72: 5; A. 28; Þ. 5; Forn. 11; IV. 16: 12; V. 1. etc. *t. fullar þiuft*, II. Þ. 6. *t. örtugh korn*, V. 1. 3) conj. till dess: donec. *t. enge ſun dör, fæſta hans ær int.*, etc. I. A. 2: pr; 24: 1; II. Add. 9: 2; 11: 14; III. 39, 80, 95. *e til*, vide *E*. — Cfr. *þær*.

Tilgæf, f. 1) fästningagåfva: arrha sponsalitia. I. G. 2: pr; II. G. 2. 2) städja: arrha conductitia. I. A. 24: 1; II. A. 34.

Til mæli, n. tilltal: adloquium. *ælta man af lagha -lum*, drifva bort den som kommit för att i rättegångsmål lagligen tillsäga en eller göra något: vi repellere eum, qui in caussa iudiciali aliquid legitime indicturus vel acturus advenit,)(*ælta af þing ſtæmnu*, II. Add. 7: 16. not. 7. Cfr. ÖGL. h. v.

Til namn, n. titel, värdighet: titulus, dignitas. *nöt ſins goþa faþurs til nams*, d. ä. konungavärdigheten: accepit (regium) dignitatem, quam bonus eius pater habuerat. IV. 15: 13. Ih., qui forsan credidit *til* esse praepos., vertit: "titulum suum regium dignitatemque, bono suo patri acceptam retulit" (Diss. *vet. Catal. Regg. Sv. G.* p. 89.).

Til ſighia, v. a. tillsäga: indicare, adloqui. II. K. 8.

Tiltala, v. a. kära: agere, petere. IV. 12.

Tiltalandi (tiltalendi), m. kärande: actor. IV. 12.

Digitized by Google

Timi, m. tid: tempus. II. Add. 6: 3; 13: 2; IV. 12. *timi ars*, tid på året: anni tempus. V. 2. *i ytarſta tima*, i (barnets) sista stund: in extrema hora, sc. infantis; nam sequentia: *mans æller konu*, non ad v. *tima* sunt referenda, ut credidit Bg., sed ad v. *döpilſe*. II. Add. 13: 1. *hvarn* v. *hulkin tima*, när som hälst: quocumque tempore. II. Forn. 46; III. 111. *en tima*, en gång: semel. II. K. 65; Dr. 7; Add. 12: pr. Cfr. *En-tima*, *Födſlo timi*, *Þing timi*.

Tiu, num. tio: decem. I. K. 3; Br. 2; VK; II. K. 72: 4; J. 18.

Tiugh, n. tjog: icas. *fæm t.*, centum. IV. 20: 4. Ih. confundit h. v. cum v. *tigher*, Isl. *tugr*, decas.

Tiughu (tyughu), num. tjugo: viginti. I. VS. 3: pr; A. 4: pr; VK; II. J. 18. etc. Scribitur *tyghu*, IV. 15: 15; 16: 12. *tiughi*, III. 72.

Tiunda, v. n. betala tionde: decimas dare. II. K. 36; 72: 1. Cfr. *Hovoptiunda*.

Tiundi (tyiundi), num. tionde: decimus. IV. 14: 10; 15: 10; 16: 10.

Tiundi, (tyundi), m. tionde: decimae. I. K. 5, 15: pr; 17, 20: pr, 1; G. 8: 1; Br. 1; II. K. 36, 38, 39. etc. Scribitur *tyendh*, *thiendh*, *tiendhæ*, *thighendhe*, etc. II. K. ind. nott. 8, 10, 39, 41, 44; cap. 73: 7. not. 100. *tinda*, *-dæ*, *-dæn*, *-danum*, pro *tiundu* etc. I. Br. 1, 2; II. K. ind. 36, 37; cap. 6, 37. Cfr. *Hovoþ-*, *Kirkiu-*, *Korn-*, *Qviktiundi*, *Qvikker*.

Tiuþer, n. tjuder: funis, quo pecus pascens intra certos fines retinetur. *lata hæſt* v. *grip i t.*, I. FS. 6: 2, 4; II. Forn. 26, 29.

Tiuþerfæ, n. tjudradt kreatur: pecus in pastu fune ligatum, ne certum quoddam spatium excedat. I. FB. 4: pr; II. U. 9; III. 40. in titulo.

Tiuþer hæſter, m. tjudrad häst: equus in pastu ligatus (cfr. *Tiuþerfæ*). II. U. ind. 11.

Tiuþra, v. a. tjudra: pecus pascens fune ligare ne ultra certum spatium circumvagetur. II. U. ind. 9, 10; cap. 10.

Tiþaköp (thiþa köp, tydæ köp), n. (a *tiþir*) en årlig afgift till presterskapet, af dem som ej betalte tionde: annua pensio, quam sacerdotibus debebant ii, qui decimas non pendebant. II. K. 43; III. 1, 2; IV. 21: 65. Perperam scribitur *tionda kiöp*, II. K. 43. nott. 38, 48. Cfr. *Paſka pænningar*.

Tiþir, f. pl. offentlig gudstjenst: sacra publica. *t. veta*, hålla gudstjenst: celebrare sacra. I. K. 12: pr. Cfr. *Mungats tiþir*.

Tiældra, tialdra (tyaldra), f. råmärke, prov. tjällra: limes. I. J. 10: 1; 19: pr; II. J. 22, 44. *t. mællum*, hela sträckan emellan två råmärken: toto agri v. silvae spatio inter duos limites. II. Forn. 11; U. 5; Add. 3: 6.

Tiældrubrut, n. råmärkens upgräfning: motio limitum. II. K. 63; Add. 4: 1; 10; IV. 21: 33. not. 40. Cfr. *Ren*.

Tiældrubyrd (tyalrubyrd), f. i. q. *tiældrubrut*. II. K. 63. not. 71; IV. 21: 33.

Tiældru ſten, m. gränssten: lapis terminalis. I. J. 10: pr; II. J. 22.

Tiæra, f. tjära: pix liquida. Cfr. *Torf*.

Toft, vide *Topt*.

Tolfti (tofte, IV. 16: 12.), num. tolfte: duodecimus. *t. dagher*, I. Br. 4; II. K. 51, 52; vel *t. dagher iula*, II. K. 49; IV. 3; trettondedagen: festum epiphaniae, d. VI Ianuarii, dies duodecimus (exclusive, v. decimus tertius inclusive) post diem nativitatis Christi.

Tompt, *Tomptgarþer*, vide *Topt*, *Toptargarþer*.

Topt, f. tomt: area. I. J. 2: pr; 7: 2, 3; 9; M. pr. *lagha t.*, II. J. 18, 19; Forn. 13. Scribitur *toft*, I. J. 11, 12: pr, 1; 13: pr. *topft*, I. J. 11. *top*, I. J. 9: pr. *tompt*, II. O. 1: 14; J. 1; III. 45. etc. *tomp*, I. J. 9: pr. nott. 32, 34; M.

Digitized by Google

not. 1; III. 45. *tompnt*, IV. 5. *garþar ǣggia ater til t.*, d. ä. sedan hemmanets egor äro bortsålda, äro gårdsgårdarne qvar, hvilka det åligger tomtens egare att underhålla: divenditis agris ad praedium pertinentibus, restant saepimenta cum area connexa, i. e. areae dominus obligatur ad illa struenda. II. Forn. 36; III. 45. Cfr. *Holms tompt.*

Toptargar'er (tomptæ-, tompt-, tompgarþer), m. gärdsgård omkring tomt: saepes circa aream. I. A. 21: 2; J. 9: pr; II. A. 30; J. ind. 21; cap. 21.

Torf, n? torf: caespes. *döma til t. ok til tiæru*, allitt. I. Md. 8; Þ. 3: pr; II. Dr. 19 (ubi *thors* pro *torfs*); Þ. 24. ett straff för tjufvar, som bestod deri, att brottslingens hufvud rakades, beströs med tjära och derpå beströddes med fjäder, hvarefter han måste springa gatlopp emellan menniskor, som på honom kastade torf, stenar och dylikt: poena furum, quae in eo consistebat, quod fur, capite decalvato, pice liquida lito, plumisque adsperso, inter homines ab utroque latere ordinatos, currens, ab illis caespitibus, lapidibus aliisque eiusmodi rebus peteretur. Haec ex antiquo Iure Norvegico, ubi fur ita puniendus appellabatur *torfs madr ok tioru madr* (K. Hagen Hagensens *Froſtęþ.L.* part. 15. cap. 37; *BiarkeyarR.* cap. 62.), illustravit Calonius, Diss. *de prisco in patria servorum iure*, §. 35. not. — Ih. credit v. *torf* significare lapidationem, a *tyrva*, Anglo-Sax. *torfian*, lapidare; at, etiamsi *torfian* quoque habeat latiorem iactandi significationem (vide Mareschalli *observ. in vers. Evang. Anglo-Sax.* p. 546.), v. *tyrva* tamen (Isl. caespite tegere, BH.) potius a *torf* deducenda nobis videtur.

Torgh, n. torg: forum. I. Þ. 19: 3; II. Fr. 8; Þ. 57.

Torghköp, n. köp, afslutet på torget: emtio in foro facta. *köpa -pe rættu*, I. Þ. 19: 3; II. Þ. 57.

Torva, f. torfva: caespes, gläeba. I. K. 21.

Tro, f. tro, trohet: fides. *t. giva*, lofva trohet: fidem promittere. II. O. 1: pr. Cfr. *Trogivin.*

Troa, v. a. tro, hafva förtroende för: credere, confidere. I. Þ. 5: 1. — II. Þ. 30. pro *troa* habet *tro a.*

Trogivin, adj. som lofvat någon trohet: qui fidem alicui promisit. *t. man*, II. Add. 7: 31. Cfr. *Tro.*

Trol, n. troll: monstrum magicum. I. R. 5: 5.

Troldomber, m. trolldom: ars magica. II. Add. 5: 2.

Troleker, adj. trogen: fidelis. I. R. 1: pr; II. R. 1.

Trolika, adv. troget: fideliter. I. R. 1: pr. not. 10.

Trolshamber, vide *Hamber.*

Trolſkaper, m. i. q. *troldomber*. I. Þ. 5: 2; II. Þ. 33.

Trygger, adj. 1) trogen: fidelis. IV. 15: 10. 2) trovärdig: fide dignus. I. S. 2; III. 84; IV. 19: 1. not. 32.

Træ, n. 1) träd: arbor. I. O. 5; II. O. 2: 12; U. 14. Cfr. *Fryct træ*, *Ættar træ*. 2) stock, spira: tignus. I. Md. 12: 1; 15: 3; II. Dr. 25, 38.

Træagarþer, m. trädgård: hortus. *treagar* pro *treagarþ*, III. 123.

Træþa, v. a. plöja: arare. I. J. 17: 1; II. J. 40.

Træþi, n. egentl. plöjning; åkerjord: proprie aratio; ager. II. R. 19. not. 59. *t. up taka*, plöja up jord, som förut ej varit plöjd: novalem arare. I. J. 17: 1; II. J. 40.

Tröſt, f. förtröstan: fiducia. *mæþ guþs t.*, med förtröstan på Gud: Deo confidens. IV. 14: 15.

Digitized by Google

Tver, num. två: duo. I. B. 3: 1; A. 13: pr, 2, 3; 24: pr; G. 8: pr. etc. *tvær*, I. G. 8: pr; II. Fr. 5. fem. *tvar*, I. Md. 1: 3; A. 21: 2; G. 8: pr. *tva*, I. G. 8: pr. *tver*, II. O. 3. neut. *tu*, I. A. 16: pr; 21: 2; J. 4: 3. gen. *tvæggia*, I. Md. 8; G. 7; J. 2: 2; 9: 1. etc. *tvægiæ*, I. Þ. 9; II. K. 60. *tvigiæ*, II. A. 1, 35. *tviogæ*, III. 84. dat. *tvem*, I. Md. 14: 3; R. 8: pr; Br. 3. *tvænni*, I. Md. 1: 2; 14: 1; G. 9: 5. *tvanni*, I. Md. 11; G. 7; J. 2: 2; 13: 2. *tvannum*, I. G. 9: 7. acc. m. *tva*, I. K. 15: pr; Md. 8. *tvæ*, I. B. 3; G. 1. *tve*, II. VS. 14. f. *tvar*, I. K. 2; Md. 5: 6. n. *tu*, I. J. 4: 2. *tvænni*, II. J. 27. *i tu ſkipta*, vide *Skipta*. Cfr. *Annattvæggia*, *Hvartvægia*.

Tvæfalder, adj. tvefald: duplex. Cfr. *Hor*.

Tvægilda, v. a. ersätta dubbelt: duplum rependere. II. R. 17, nisi *tvægildæ ater* pro *tvægildi ater giældæ* errato sit scriptum.

Tvægilder, adj. för hvilken bötes dubbelt: ob quem duplex penditur mulcta. II. Add. 5: 1; III. 87.

Tvægildi, n. ersättning af dubla värdet: dupli compensatio. *t. ater gialda*, I. R. 8: pr. Cfr. *Tvægilda*.

Tvælöte, pro *tvæ löte*, m. pl. två tredjedelar: bes. II. R. 30. not. 20; M. 4. not. 32.

Tvæſkylder, adj. skyldig att betala dubbelt: ad duplum solvendum obligatus. II. Forn. 51; III. 138.

Tvæföre, n. (a *fværia*) dubbel edgång: duplex iuratio. Inde

Tvæföres eþer, m. ed, som af olika tylfter emot hvarannan gås i samma mål: iuramentum contrarium, a diversis dodecadibus in eadem caussa factum. III. 46. coll. c. II. Add. 2: 2.

Tvætylter, adj. (a *tylft*), (ed) som gås af två tylfter: (iuramentum) a duabus iurantium dodecadibus datum. II. Add. 7: 25. Scribitur *tvætyltæþer*, not. 71. ibid.

Tyghu, vide *Tiughu*.

Tylft (*tylpt*, *tilft*, *tilpt*, *tölft*, *tylt*; *tylfpt*, I. J. 2: 2. *typlt*, I. FB. 6: pr.), f. 1) tolft, ett antal af tolf: dodecas. *half t. (bonda manna)*, I. J. 15: 1 (cfr. not. 91. ibid.); II. J. 36. 2) i synnerhet ett antal af tolf män, som tillsammans svuro i den deraf så kallade tylftareden: speciatim numerus duodecim virorum, qui una iurabant in iuramento inde *tylftar eþer* dicto. I. Md. 1: 2; II. Dr. 3. *i t. ſtanda*, a) om de tolf edgärdsmännen: de duodecim iuratoribus. I. Md. 1: 2; II. Dr. 3. b) om vitnen: de testibus. I. R. 6; J. 2: 1; II. R. 12; J. 2. *firi t. ganga (ok ſværia* etc.), framträda inför tylften (för att aflägga den ed, som tylften sedan skulle bekräfta): coram duodecim iuratoribus prodire (et iuramentum dare, a duodecim viris postea confirmandum). I. Md. 1: 2; R. 8: pr; J. 2: 1, 2; 15: 1; II. Dr. 3; R. 18; J. 2, 3, 36. *vitni i t. bæra*, I. J. 2: 2; 15: 1; II. J. 36. *vitni bæra firi t.*, II. J. 3. Cfr. *Tylftar eþer*. *t. a fæþerni ok half t. a möþerni*, I. Md. 3: 2; II. Dr. 8; Add. 2: 12, 13. not. 60. cfr. *atertan manna eþer* in v. *Eþer*. *tvænni -er*, d. ä. dubbel tylftared, eller tjugofyra mäns ed: iuramentum duarum dodecadum v. viginti quatuor virorum. I. B. 1: pr; G. 7, 9: 6, 7; J. 7: pr; II. K. 52; Dr. 3; J. 15, 29; Add. 2: 2; 13; III. 48, 76. cfr. *Næmdarmaþer 3*, *Sværia*, *Vita*, *Vitna*, *Væria*, *Værna*.

Tylftar eþer, m. tolf mäns ed: iuramentum dodecadis v. duodecim virorum. I. K. 8: 2; 12: 2; Md. 1: 2; A. 17: pr; G. 5: pr; R. 7: 1; 13; FB. 6: pr; II. K. 15, 25; A. 22; G. 4; R. 29; Add. 9: 1. *t. ok tvæggia manna* v. *tu vitni*, I. G. 9: 5; Þ. 14, 19: (1,) 3;

Digitized by Google

FB. 11: 1; II. G. 16; Þ. 39, 48, (52, 55,) 57; U. 26. Cfr. *tolf manna eþer* in v. *Eþer; Dylia, Sværia, Tvætylter, Vita, Vitna, Væria, Þrætylter.*

Tymber (timber), n. timmer: materiale, ligna aedibus contignandis apta. I. A. 18: pr; II. A. 26; Forn. 31; Add. 4: 3.

Tymber ſkogher, m. timmerskog: silva arborum aedificandi materiam praebentium. II. Forn. 33; Add. 3: 1.

Tyrva, v. a. (a *torf*) slå, prov. torfva (egentl. med torf eller stenar): ferire, icere (proprie caespitibus v. lapidibus). *t. man til bana mæþ ſtenum,* IV. 16: 2.

Tyundi, vide *Tiundi.*

Tækkiu fæ, tækiu fæ, n. (a *taka*) kreatur (eller annan egendom) som man på en annans vägnar emottagit: pecus (aliave res) alieno nomine acceptum. I. FB. 6: pr; II. U. 13. Cfr. *Tækkiumaþer.*

Tækkiumaþer, m. (a *taka*) upbördsman, en som på en annans vägnar emottager något: qui aliquid alieno nomine accipit, (exactor). *-mæn kræfia,* begära att män må bli förordnade att emottaga böterna: viros poscere, qui mulctam accipiant. I. S. 1.

Tælia, v. a. (a *tal*) 1) räkna: numerare. II. G. 16; IV. 16: 12. Cfr. *Frændſimi, Up tælia.* 2) förtälja, upläsa, säga: recitare, dicere. I. VS. 2: 1. *ſva ær i laghum talt,* I. Þ. 4: pr; II. Þ. 29. *lagh t.,* upläsa lagarne (för folket, såsom lagmännen plägade): ius dicere, leges recitare (ut solebant legiferi). IV. 14: 4, 10, 13. *tald lagh ok takin,* allitt. lagar, som (af lagmännen) voro uplästa och (af folket) antagna: leges a legiferis recitatae et a populo receptae. IV. 15: 6.

U, V.

U̇, vide *Or.*

Vaſter, vide *Væva.*

Vagn, m. vagn: currus. Scribitur *vaghin,* II. Þ. 58. *vang,* I. FS. 3; II. Forn. 15.

Vagna, vide *Væghna.*

Vakn, n. vapen: arma. I. Md. 12: pr; Þ. 19: 2; II. Add. 5: 1. not. 59. Cfr. *Vapn.*

Vakta, v. a. gifva akt på: observare, notare. *v. at mannum,* II. Forn. 46. not. 69.

Vald (gen. *vælz,* IV. 14: 11.), n. 1) magt, välde, kraft: potestas, potentia. I. R. 2. not. 20 (cod. A. pro *valds* male habet *valdær,* a *vælia,* eligere, ut videtur); II. Praef; K. 48; R. 2; IV. 14: 7, 11, 14, 17; 19: pr, 2. *friþar mans ægha v.,* I. G. 3; II. G. 2. *hvarti mæþ vitu æller valdi minu,* I. Þ. 7: pr; II. Þ. 35. *fulkomen at valdi ok viti ſinu,* IV. 14: 15. Cfr. *Fulkomen.* 2) våld: vis, violentia. II. Add. 7: 19. not. 29. Cfr. *Gæſta, Taka 1.* 3) rättighet (att göra något): ius (aliquid faciendi). I. M. 2; Þ. 5: 1; II. Þ. 21, 30; M. 2; Forn. 12; IV. 18: 5. *þæt ær vald hans,* I. Md. 1: 1; A. 9: 1; II. Dr. 1; A. 13; J. 7, 12. *þæt ær vald* (sc. *hans*), I. J. 3: pr. (II. J. 4. pro *vald* male habet *vell,* väl: bene). *v. ok vitsord,* allitt. II. Add. 11: pr. *v. ok værn ok vitsord,* ibid. §. 6.

Valda, v. a. c. dat. (impf. *vulti* v. *valt;* sup. *vullit* v. *valdit*) 1) råda, hafva rätt att afgöra: potestatem v. ius decidendi habere. I. K. 11; R. 3: pr; II. K. 21. not. 50. (ubi in cod. M. scribitur *volla*). *v. hælghumdome,* säges, i oss obekant mening, om den, hvars vederpart skulle vid edgång vidröra helgons qvarlefvor: dicitur, sensu no-

Digitized by Google

bis incognito, de eo, cuius adversarius in iurando tangeret sanctorum reliquias. II. J. 15, 38. — Cfr. *Opolfskipti.* 2) vålla, vara skyldig (till brott): in caussa esse, auctor esse (criminis). I. Þ. 7: pr; 19: 1; II. Þ. 35, 55; III. 104.

Valder, m. vall, mark: campus. Cfr. *Grunvalder, Vighvalder,* et ind. nom. locc. vv. *Affævalder, Linkorna vallir.*

Valder, part. pass. a *vælia,* vide *Vald 1.*

Valdföra (valföræ), v. a. 1) med våld föra (från ett ställe till ett annat): vi transportare (e loco in alium). II. Add. 7: 19; III. 111. 2) våldföra: violare. *qvindi v.,* d. ä. våldtaga: vi stuprare. IV. 19: 2.

Valdsværk (valzverk), n. 1) våldsgerning: violenta actio. *mæþ -kum,* II. Dr. 41. *mæþ fullum -kum,* II. R. 13; Add. 3: 3. *ſtanda gen mæþ vapnum ok -kum,* allitt. II. Add. 5: 1. 2) upsåtligt brott: delictum consulto commissum. *mæþ (fullum) -kum,* d. ä. med upsåt: consulto. II. Forn. 9; U. 21, nisi his locis pro *valzverkum* legendum sit *viliaverkum.*

Valdugher, adj. väldig, mägtig: potens. IV. 12, 19: 1.

Valtra, v. n. vältra sig: volutari. II. U. 7. Cfr. *Vælta.*

Valtran, f. vältring: volutatio. I. FB. 2; II. U. 7.

Van, f. vån, osäker förmodan: incerta opinio. *veta v. til arva mans,* II. A. 18.

Vanda, v. a. bry sig om, prov. vånna: curare, laborare. IV. 19: 4.

Vandræþi, n. (a *vander,* difficilis, et *raþa*) fara: periculum. II. O. 1: 12; Forn. 50.

Vanför, adj. svag, som ej kan hjelpa sig sjelf, (vanför): debilis. III. 80.

Vang, vide *Vagn.*

Vangöma, f. vårdslöshet: incuria. II. U. 6, 13. not. 5.

Vangömſla, f. i. q. *vangöma.* I. R. 12; FB. 6: pr; 10: 1; II. R. 28; U. 13, 24.

Vant, Vantræs, vide *Vatn, Vatnras.*

Vapn, n. i. q. *vakn.* II. Dr. 23; Þ. 56; Add. 7: 7, 13; 11: 19. Cfr. *Hærvapn, Sven, Valdsværk.*

Vapnaſkipti, n. vapenskifte: dimicatio, pugna. II. Add. 7: 17.

Var, f. vår: ver. III. 57, 87, 140. Cfr. *Höſt.*

Var, pron. vår: noster. I. K. 1; R. 1: pr. etc. *værs,* gen. n. I. Br. pr, 6. *varre,* dat. f. II. Add. 9: pr.

Vara, væra (væriæ, perperam, I. Þ. 13.*),* v. n. vara: esse. I. Md. 1: 1, 2; 3: 2; 5: 5. etc. *æm,* praes. ind. 1. pers. I. Þ. 14. *æſt,* 2. p. I. R. 5: pr; 8: pr. *er* pro *ær,* I. K. 3, 6, 7: pr, 2; 10: 3, 4; II. O. 1: 6. etc. *ar* pro *ær,* I. A. 13: 2; J. 6: 1; FS. 2: pr; III. 67. *aru* pro *æru,* I. A. 21: 1; R. 5: 5; III. 98; V. 2. *æræ, æra,* II. Praef; K. 21, 60, 72: 5. *ara,* V. 1. *vær* pro *var,* impf. I. CB. *vært,* 2. pers. impf. I. Md. 3: 1. *ſe,* praes. conj. I. K. 7: 1; 8: 1; 10: 4. etc. *ſi,* idem, III. 1. — *viþ v.,* vide *Viþ. þæt ær ſva at underſtanda,* etc. vide conj. *At 4.*

Vara (væra, I. K. 5.*),* v. a. tillsäga, underrätta (om något som skall göras): commonere, denuntiare (de eo, quod faciendum est). *man viþ v.,* I. K. 5; Þ. 13; II. K. 2. not. 23; 8; Þ. 46, 52; J. 45. Cfr. *Laghvaraþer, Sünættinger.*

Vara fru dagher, m. vårfrudag, någon af Jungfru Marias högtidsdagar: festum S. Mariae. I. Br. 4; II. K. 52; III. 18. *v. þæn förſti um höſten,* d. ä.

Digitized by Google

Marie himmelsfärds dag: dies assumtionis S. Mariae, d. XV Augusti. II. K. 54. Cfr. *Vara fru födſlu dagher.*

Vara fru födſlu dagher, m. Jungfru Marie födelsedag, Mormessa, (sednare vårfrudagen om hösten): dies nativitatis S. Mariae, d. VIII Septembris. I. Br. 3.

Vardveta, vide *Varþveta.*

Varfru, f. Jungfru Maria: S. Maria virgo. II. K. 15. not. 23. etc. at perperam, pro *vattum.* Cfr. *Fru.*

Varghagarþer, m. varggård, en instängning till vargars fångande; saeptum, lupis capiendis accommodatum. II. Forn. 46. Cfr. S. Nilsson, *Skandinavisk Fauna*, 1. *B. Lund 1820*, p. 58.

Varghanæt, n. vargnät: rete, quod lupis tenditur. II. Forn. 46.

Vargher, m. 1) våldsverkare, förstörare: violator, latro. Cfr. *Gorvargher, Kasna vargher.* 2) varg: lupus. I. R. 12: 1; FB. 6: pr; II. R. 28; U. 13. Cfr. *Vinna* 2. — Si, ut innuit BH., h. v. proprie significet intrepidum, audacem, *á-argr*, ab *argr*, pavidus, verisimile est, eam primum ad lupos, deinde generatim ad violatores fuisse translatam.

Varia, vide *Væria.*

Varſker, adj. (a *vara*, videre) klok, upmärksam, prov. varsk: prudens, perspicax. IV. 14: 19; 16: 14.

Varþa (varda, værþa, værdha, værþe, varþee; vordhæ, II. K. 14. not. 8. etc.), v. a. c. dat. 1) vårda, sköta: custodire, curare. I. A. 12: pr; G. 6: 3; II. G. 11. 2) vårda sig, bry sig om: curare, pensi habere. I. Md. 1: 3. 3) ansvara för, prov. våla: praestare (periculum rei, damnum etc.) I. K. 7: 2; 8: pr; 10: 2; 20: pr; A. 9: 1; R. 12; J. 2: pr; Þ. 19: pr; FB. 6; II. K. 13, 14, 19; A. 13; R. 28; Þ. 54; J. 1; U. 13; Add. 11: 6; III. 115. *botum v.*, i. q. *böta*, I. Md. 5: 2; II. Dr. 11; Add. 11: 4, 17. *(ſiunætta) taki firi v.*, i. q. *i tak ganga*, genom borgen ansvara för en sak: fideiussione pro re spondere. II. Þ. 42. *varþæ* pro *væriæ*, ni fallimur, scriptum est I. J. 2: pr.

Varþa (impf. *varþ, vard*, III. 124; IV. 15: 11. not. 44; 16: 12; 19: 1.), v. n. 1) varda, blifva: esse, fieri, ex. gr. *varþer maþer dræpin, ſar*, etc. si quis occisus, vulneratus etc. fuerit. I. K. 3, 12: pr; Md. 1: pr; S. 1. etc. *værþer altara ſten lös*, si mensa altaris refixa fuerit. I. K. 5. *værdi aldrigh inlænder*, I. Br. 3. *þæn ær firi ſtyld ær vurþin*, den som varit ute för stölden, d. ä. blifvit bestulen: is qui furto obnoxius est, v. res suas furto perdidit. I. Þ. 3: 1; II. Þ. 25. *ſliker vard aldrigh til godgærninga*, IV. 16: 12. Scribitur in praes. *varþer, varþær, værþer, værþær, værder, værdær, verþer, verder, verdher*, I. K. 1, 3, 5, 7: pr, 1; 12: pr; Md. 1: pr; S. 2; G. 5: 1. etc. *varþr*, II. G. 6. *vaþer*, II. G. 2; Þ. 50; Forn. 29. *væþer*, II. R. ind. 19; Þ. 25; Add. 6: 3. impf. pl. 3. p. *vurþu*, I. A. 18: 1. 2) ske: fieri. *værdær* v. *værdar þæt ſva* etc., *þæt værdær ok ſva oft* etc. IV. 19: 1. *nu kan ſva v.* etc. II. K. 73: 3. not. 49; Add. 6: 4.

Varþa, v. a. öfverlemna: tradere. Cfr. *Anvarþa.*

Varþer, adj. vide *Værþer.*

Varþer, part. pass. a *Væria*, q. vide.

Varþia, vide *Værþia.*

Varþing, n. räfsinga-, fjerdings- och häradsting som höllos om våren: iudicium supremum, quadrantis et totius territorii, verno tempore celebrata. Cfr. *Höſtþing.*

Varþnaþer, m. (a *varþa*) vårdnad, familj: tutela, familia. I. R. 11: 1.

Varþveta, vardveta, v. a. c. dat. (a *varþer*, custodia, cura, et *veta*) vår-

Digitized by Google

da, underhålla, prov. vardvajta, vålveta: curare, tueri. I. K. 1; J. 13: pr; II. K. 1, 44; U. 6. Scribitur *vorvetha*, II. K. 1. not. 94.

Vaſler, vide *Væſler*.

Vat, vatt, f. de tolf män tillsammantagne, som svuro i en tylftared: duodecim viri in iuramento *tylftar eþer* dicto una iurantes. *biþia ſva ſær guþ holl ok v. ſinni*, I. G. 9: 5; R. 8: pr. Cfr. *Vatter, Fylsvat*.

Vata, vide *Afata*.

Vatn (*vant*, II. J. 42.), n. 1) vatten: aqua. I. K. 1. 2) sjö eller ström: lacus v. flumen. I. R. 12: pr; J. 17: 3; M. 4, 7; FB. 6: pr; II. Add. 11: 6, 7; IV. 5. etc. Cfr. *Almænnings-, Opolvatn*, et ind. nom. locc. vv. *Vandriuda-, Örsvatn*.

Vatnras, f. vatnets lopp, strömfåra: cursus fluminis, alveus. I. J. 17: 3. Scribitur *vant ræs*, II. J. 42.

Vatnværk, n. vattenverk: mola, aliudve opus aquarium. II. Add. 11: 6 (ubi *vatnværþ* perperam scribitur), 7. Cfr. *Opolvatnværk*.

Vatter (*vattum* pro *vattum*, II. Þ. 52.), m. en af de tolf män som svuro i en tylftared: unus e duodecim viris in iuramento *tylftar eþer* dicto una iurantibus. *ſva ſe mær guþ holl ok vattum minum*, formula iuramenti, I. Md. 1: 2; 3: pr; VS. 4; II. Dr. 3, 8. *biþia ſva ſær g. h. ok v. ſinum*, I. K. 12: 2; Md. 1: 3; 3: 1; S. 1; G. 7, 9: 6, 7; R. 5: pr; J. 2: 1, 2; 7: pr; 15; Þ. 14, 17; II. K. 3, 15. etc. Cfr. *Vat, Vætti*.

Vaxa, v. n. växa: crescere. *han tok viþer v.*, hans välde begynte stadga sig: potestate crescere coepit. IV. 15: 15; cfr. not. 59. ibid. Scribitur in praes. *vægzs*, I. Br. 1. Cfr. *Avaxter*.

Vaþa blod, n. blod, utgjutet genom våda: sanguis fortuito effusus. I. K. 21; II. K. 46.

Vaþa bot (*vaþæ böt*), f. vådabot: mulcta delicti involuntarii. I. VS. 2: 1.

Vaþa brænna (*vaþæ branna*), f. vådeld: incendium fortuitum. II. U. ind. 22.

Vaþa eþer (*væþæ eþer*), m. vådaed: iuramentum de damno casu dato. II. VS. 13; Add. 5: 3.

Vaþa hug, n. vådahugg: ictus fortuitus. I. B. 5; II. Fr. 9.

Vaþalæſter (*væþæ læſter*), m. stympning, gjord med våda: mutilatio casu facta. I. S. 4: 8.

Vaþa ſar (*vaþæ ſær, væþæ ſar*), n. sår, gjordt med våda: vulnus casu inflictum. I. VS. rubr; 1: 4; 2: pr; 3: pr.

Vaþa ſkena, f. en med våda tillfogad *ſkena:* vulnus v. laesio fortuita, instrumento non per se letali facta. I. VS. 4; II. VS. 12.

Vaþa værk, n. vådlig gerning: actio fortuita v. involuntaria. *dræpa man mæþ v.*, I. A. 11; II. A. 14; Add. 11: 13.

Vaþi, m. 1) våda, fara: periculum. IV. 19: 1. Cfr. *Siæla vaþi*. 2) våda, vådlig gerning: casus, actio involuntaria. I. VS. 1: pr, 1; 2: 1; II. U. 22; Add. 7: 14; 11: 13, 14.

Vaþir, f. pl. kläder: vestimenta. Cfr. *Bruþ vaþir*.

Vaþvi, m. (Isl. *vöðvi*) köttfull del af kroppen: torus, pars corporis carnosior. I. VS. 1: 3.

Ubarþer, adj. ej slagen: non verberatus. II. Forn. 30.

Ubiþin, adj. oombedd: non rogatus. III. 68.

Ubrutliker, adj. obrottslig: insons. II. O. 1: 13; Add. 7: 24.

Uburghin, adj. obärgad (om gröda): non perceptus v. collectus (de fructu terrae). II. A. 20; J. 9.

Ubötter, adj. obött, för hvilken böter ej blifvit erlagda: non mulcta lutus v. redemtus. *ær friþer mans u.*, om böterna, genom hvilka en fredlös

Digitized by Google

skulle återfå sin fred, (vid hans död) ännu icke äro erlagda: si (mortuo exsule,) mulcta pro pace v. iure in patriam redeundi nondum sit soluta. I. B. 7. Dubia tamen est tam lectio quam significatio h. v. Cfr. not. 13. l. c. — II. Fr. 11. habet *ut bötter*, quod nullum sensum praebere nobis videtur.

U dömder, adj. odömd: non iudicatus. *at -do*, utan föregången dom: re non in iudicium vocata. III. 92.

Udöme, n. elakt efterdöme, prov. udöme: malum exemplum. IV. 14: 11.

Veta (vœitta, vœta), v. a. 1) göra: facere. *talu v.*, I. Md. 3: pr. *vitni v.*, i. q. *vitni bœra*, I. B. 1: pr. *v. manni hemsokn*, I. Md. 9; II. Dr. 20. *v. manni sar*, I. S. 6: 1; VS. 2: 1. Cfr. *Atala, Forvist, Fœarföling, Tipir, Varpveta.* 2) förläna, gifva (jord) till förläning: feudi nomine dare. II. M. 8.)(*sköta*, not. 47. ibid.

Veta, n. vide *Vætta.*

Vepe vœrk, n. (a *vepa*, venari) jagt: venatio. II. U. ind. 15.

Ufœlder, adj. ej sakfäld: non condemnatus. *at -du*, I. R. 4: pr; II. O. 1: 15; R. ind. 4. Cfr. not. 15. pag. 152. *at -du mali*, IV. 9: 2.

Ugilder, ogilder, adj. 1) ogild, ej gällande: irritus. II. J. 46; Add. 7: 26; 11: 2; III. 141. 2) ogild, oduglig, ej i godt stånd (om gärdsgård, väg, etc.): non rite paratus v. exstructus etc. (de saepe, via, etc.). I. J. 11, 13: 1; 17: pr, 1; II. J. 23, 28, 39, 40; Forn. 32. *liggia u.*, I. FB. 1; II. K. 8. not. 81; J. 21; Forn. 32; U. 1, 3, 6. Sed pro *ugilt* legendum est *opit*, II. U. ind. 4. 3) ogild, (gerning) för hvilken ej bötes: impunitus, (factum) pro quo nulla mulcta solvitur. I. LR; II. Þ. 17; Add. 5: 1; 7: 4, 6; III. 87; IV. 19: 4. 4) ogild, för hvilken ej bötes (om han blir dräpen): qui impune occidi potest. II. Add. 7: 4; IV. 9: 1. *döma (drapara* v. *þiuf) u. firi arva ok æptimælanda*, d. ä. att dråparen kan af den dräpnes arfvinge saklöst dräpas, eller att tjufven kan (af målseganden) dräpas, utan att hans arfvinge i sådant fall har någon talan: sententiam ferre (de homicida vel fure), secundum quam sive homicida ab occisi herede actionem instituente impune occidatur, sive fur (ab actore) occidi possit, nulla actione illius heredi competente. I. Md. 1: 3; 8; B. 8; Þ. 3: pr; II. Fr. 12; Dr. 4, 19; Þ. 24, 58. *dömi* v. *læggi u. han* (sc. eum, qui occisus est) *a þingi*, I. Md. 8—11; II. Dr. 19—22. *fökia man til ugils*, d. ä. att han må blifva dömd ogild: actionem instituere contra aliquem, ut neci obnoxius iudicetur. I. S. 6: 1. *liggia u.*, II. Þ. 58; III. 109. *liggia u. i botum*, II. Add. 11: 17. *liggia u. a vœrkum sinum*, II. Þ. 25. I samma mening brukas detta ord om klocka, för hvilken ej bötes om den blir sönderslagen, samt om fäkreatur som flöjer: eodem sensu occurrit h. v. de campana, ob quam, si rumpatur, nulla mulcta solvitur, et de pecore saepimenta transsiliente. I. K. 10: 3; R. 9: 2; II. K. 19; R. 22.

Ugipter (ogipter), adj. ogift: innuptus. I. A. 21: pr; II. K. 72: 2; A. 6, 30; III. 56. *u. ter* v. *af garpe*, II. A. 28; Forn. 50; III. 83. cfr. *Garper 3.*

Ugifiat, adj. n. *at ugifiadu*, utan att gislan blifvit gifven: non datis obsidibus. IV. 15: 10.

Uhemol (uhemul, ohemol), adj. som ej kan hemulas eller försvaras mot klander: cuius possessio v. alienatio defendi, vel evictio averti nequit. II. Add. 11: 3; III. 101, 150.

Uhemolt (uhemmolth), adv. oförsvarligen, olagligen: iniuste, nullo iure. III. 89.

Digitized by Google

Uiafliker, adj. otvifvelaktig, säker: indubitatus. II. Add. 9: 1.

Vigh, n. 1) strid, oenighet: pugna, rixa. I. O. 6. 2) dråp: caedes. *v. vinna*, allitt. pro *dræpa*, I. K. 12: pr. (ubi *vihit* pro *vighit*). *vighi lyſa*, I. Md. 1: pr; II. Dr. 1.

Vighia (via, II. K. 1.), v. a. 1) inviga (saker till heligt bruk): consecrare (res sacro usui destinatas). *v. kirkiu*, I. K. 3; Br. 2, 3; II. K. 2, 6, 10, 72: 4; IV. 16: 12. *ſva ſum kirkia ær til vighþ*, såsom det vid kyrkans invigning blifvit bestämdt (angående tionden): prout in consecratione aedis sacrae statutum est (de decimis). I. K. 17: pr; II. K. 36. *han vighdi (kirkiu) til fæm pænninga bla* etc. IV. 16: 11. *v. kirkiugarþ*, IV. 16: 1. *v. krusſur, mæsſuſat, kalka*, etc. I. K. 5; II. K. 2, 8. *ſont v.* (in baptismo), I. K. 1; II. K. 1. Cfr. *Uvighþer*. 2) inviga till biskop: episcopum consecrare. IV. 16: 2. 3) viga: nuptias conficientibus benedicere. *v. hion*, III. 104. *vighias viþ konu*, III. 95. 4) förrätta en viss ceremoni vid begrafning: ritum quendam liturgicum in sepultura peragere. *lik v.*, I. K. 18; II. K. 42.

Vighvalder, m. ställe der en strid hålles eller ett dråp sker: locus pugnae vel caedis. I. Md. 3: 1; S. 2; II. Dr. 1, 17.

Vigſl (vixl, vilx, vixls, vixlt), f. 1) invigning: consecratio (rerum sacrarum). *kirkiu v.*, I. K. 3, 6; Br. 2; II. K. 9. *altara v.*, I. K. 5; II. K. 8. 2) biskopsinvigning: consecratio episcopi. I. R. 2; II. R. 2. 3) vigsel: benedictio nuptialis. III. 20. (ubi *fyxl* scribitur). Cfr. *Vigſla lius, Samvigſl, Samvigilſe*.

Vigſla lius, n. pl. ljus som brunno under vigseln: candelae, quae in benedictione nuptiali accendebantur. II. K. 53; III. 20.

Vika, f. i. q. *uka*. II. K. 21; A. 4; IV. 19: 1. *nio vikna faſta*, II. K. 49. cfr. *Faſta 3*.

Vild, f. veld: favor (alterius partis). II. Praef.

Vilder (vilþir), adj. 1) vild: ferus. II. VS. 14; Dr. 39. 2) vilsefarande: errans. III. 82.

Vildi hors, n. vildhäst: equiferus. I. Br. 2. not. 32. Cfr. *Stoþhors*.

Vili, m. vilja: voluntas. II. K. 67; U. 22; Add. 6: 4. etc. *mæþ v.)(vaþa*, II. Add. 11: 13, 14. *þæs v.*, i det upsåt: eo consilio. II. Add. 7: 1. *fræmia ſin v. (viþ kono)*, II. Add. 7: 12. *ægha* v. *hava ſin v.* (cum pecore), I. R. 5: 3; II. R. 8. Cfr. *Godvili, Ilder, Vreþsvili*.

Vilia, v. a. vilja: velle. impf. *vildi*, I. VS. 4; II. Add. 6: 2. etc. pl. *vildu*, II. Add. 7: 3. *num han vili*, nisi velit. I. K. 15: pr; 18. etc. *þæs viliandis*, i det upsåt: eo consilio. II. Add. 7: 1. not. 4. Cfr. *Sialfviliande*.

Vilia brænna, f. mordbrand: incendium consulto factum. II. U. ind. 21.

Vilia laſter, m. upsåtlig stympning: mutilatio consulto facta. I. S. 4: 8.

Vilia værk, n. upsåtlig gerning: actio consulto patrata. *mæþ -kum*, upsåtligen: consulto. II. O. 2: 14; U. 22; Add. 11: 13. Cfr. *Valdsværk*.

Uilter (oilter), adj. (ab *illa*) oklandrad: non vindicatus, de quo nulla lis est mota. II. Add. 11: 1. *at -tu*, I. J. 2: 1, 2; II. J. 2, 3. *at -to ok uklandaþo*, allitt. III. 112.

Vin, m. 1) vän: amicus. II. VS. 12. Cfr. *Uvin*. 2) mäklare, en af båda parterna tillkallad bonde, hvilken, jämte två vitnen, skulle vara närvarande vid köp af lösören äfvensom af allmänningsjord, för att sedan, i händelse det köp

Digitized by Google

ta godset klandrades, intyga att det blifvit köpt, och framskaffa säljaren: proxeneta, vir ab utraque parte advocatus, qui, una cum duobus testibus, in emtione venditione rerum mobilium et praediorum publicorum aderat, ut, si postea ageretur de re evincenda, testaretur eam esse emtam, litemque venditori denuntiaret. I. Þ. 12: pr, 1; 13, 19: 1; II. Þ. 44, 46, 55. *lagha v.*, II. Þ. ind. 55. *köpa (ok fælia) mæþ v. ok vitni*, I. Þ. 19: 1, 2; II. Þ. 55, 56. *almænnings iorþ . . . mæþ v. ok vitni vingæn* (lege *fingæn* v. *fangin*), II. Add. 11: 11. Dylik mäklare synes äfven hafva varit tillstädes då kreatur eller andra varor lemnades till skulds betalning: eiusmodi proxeneta quoque adfuisse videtur cum pecora aliaeque merces in solutum darentur. *giæld guldit fæ mæþ v. ok vitni*, II. Add. 2: 6. — Cfr. *Köpa vin.*

Vinga, v. a. i egenskap af *vin* öfvervara köp etc.: proxenetae nomine in emtione venditione etc. adesse. *v. þræl ok ambut*, I. Þ. 19: pr; II. Þ. 54. *pænningar . . . æru vingaþer* etc. III. 99. Cfr. II. Add. 11: 11. not. 50.

Vinghan, f. köp eller annan tradition som sker med *vin* och vitne: emtio venditio v. traditio, quae fit praesentibus proxeneta et testibus. IV. 21: 107.

Vingæf (vingiaf), f. (vängåfva), en skänk, som af fästeman vid trolofningen utlofvades och vid äktenskapets fullbordan gafs till qvinnans giftoman: (donum amico datum), donum, quod sponsus in sponsaliis pollicebatur, in nuptiis vero dabat sponsori. I. A. 18: 2; G. 2: pr; 4: pr, 2; 6: 2; II. Dr. 11; A. 26; G. 2, 3, 9; R. 30. not. 20; Add. 8, 11: 16. not. 64; III. 56, 67 (ubi perperam *vingru* scribitur), 129. *lagha v.*, I. G. 2: pr. *vingiæff*, perperam pro *vingæn*, IV. 21: 107. not. 80.

Vinna (impf. *van; vitnder*, perperam pro *vinder*, II. Þ. 41.), v. a. 1) göra, verkställa: facere, efficere. *vigh v.*, dräpa: caedem facere. I. K. 12: pr. *v. lagha værn*, lagligen värja: legitime defendere. I. Þ. 10; II. Þ. 41. *værk a (man) v.*, vide *Værk*. *han van alt til friþar mans* etc. I. Md. 1: 3; II. Dr. 3. cfr. *Friþer*. 2) vinna, förvärfva: adquirere. *v. sigher*, IV. 15: 15. not. 57. *han van sveriki mæþ sværdi*, ibid. 15, 17. *han van först finland til cristindom*, ibid. 12. not. 47. *þæn a vargh ær vinder*, allitt. d. ä. som tager honom: qui eum capit. I. FB. 7: 1; II. U. 15. 3) vinna, segra: vincere. *v. delo*, III. 74. *-ni þæn ræt havir*, II. Add. 9: pr. 4) bevisa, förvinna: probare, convincere. *v. banaorþ a hænder manni*, II. Dr. 3. *v. firi hemaföt*, I. Þ. 12: pr; II. Þ. 44. *v. mæþ tvænni tylftom*, II. J. 29. *-ni han mæþ tolf mannum* (i. e. *tolf manna epe*), III. 71, 111. *-ni han sva sum . . . skils*, II. Add. 7: 8. *v. til (sins mæþ tolf manna epe)*, d. ä. bevisa sin eganderätt: dominium suum probare. I. Þ. 18; IV. 18: 12. *v. sik til*, bevisa sin slägtskap: cognationem probare. III. 106. Cfr. *Förvunnin*, *Laghvunnin*. 5) finnas, vara till: existere, adesse. *e mæþan toft hans vinder*, I. J. 13: pr. *vinnas*, idem. *v. pænningar at*, II. Þ. 58.

Vinord, vinorþ, n. *vins* befattning vid köp etc.: officium proxenetae, *vin* dicti. *biþia bonda til v.*, I. Þ. 19: pr; II. Þ. 54.

Vinter (vitter, vetter, væter), m. 1) vinter: hiems. *baþi v. ok somar*, I. K. 13; II. K. 26; J. 21. 2) pl. år: anni. *þre, tiu* etc. *v.*, I. K. 3; J. 6: pr; 13: 4; 16: pr; M. 2; II. K. 2, 72: 4; J.

Digitized by Google

14, 37; M. 2; III. 136; IV. 15: 4, 15, 17, 18.

Vinterrugher, m. vinterråg: secale hiemale v. autumno satum. II. K. 73: 2. Scribitur *vinther ruff*, ibid. not. 45.

Vir, pron. vi (två eller flera): nos (duo vel plures). I. Md. 1: 2; J. 2: 1. *hos* pro *os*, dat. IV. 19: pr. Hoc pronomine, de se loquentes, quoque utuntur rex et episcopus, I. Br. 1—3, 6; IV. 19. Cfr. *Vit*.

Virþa, vide *Værþa*.

Viſa, v. a. 1) visa: monstrare. *v. (manni) þing*, d. ä. kalla honom för rätta: alium in ius vocare. I. Md. 3: pr, 1, 2; B. 1: pr; G. 9: 5; R. 5: pr; J. 3: pr; 13: 2; 14, 19: pr; II. Dr. 8; A. 31; G. 16; J. 29, 33, 44. *v. ſiunætting*, vide *Siunættinger*. 2) skicka: mittere. II. K. 2; Þ. 52; Add. 7: 8; III. 89. *v. legoman i eþ*, III. 76.

Viſs, adj. viss: certus. *v. umbuþsmaþer, viſt buþ*, II. Forn. 51. et not. 16. ibid. *hans viſt umbuþs man*, III. 74.

Viſsa, f. visshet, säker underrättelse: certa notitia. III. 136.

Viſt, f. (a *vara*, edere; cfr. *Daghurþer*) mat: cibus. *ganga a v. mans*, gå till en annans bord, i hans bröd: convictu alicuius uti. I. FB. 11: 1; II. U. 26, 27. *vræka man af v. ſinni*, I. FB. 11: 2; II. U. 27.

Viſt, f. (a *vara*, esse, vel potius ab obsol. *viſa* [Moeso-Got. *wiſan*, unde Germ. *geweſen*], unde hodieque habemus *vistas, hemvist*, etc.) vistande: mansio, commoratio. Vide *At-, För-, Lands-, Samviſt, In-, Utviſtarhus*.

Viſt, adv. visst: certo. *ſva viſt*, conj. så vida, så framt: siquidem. II. Add. 6: 2; IV. 19: 4.

Vit, n. 1) vett, kunskap: scientia, notitia. *mæþ ſinu* v. *minu viti*, II. Þ. 11, 35; U. 12. Cfr. *Samvit*. 2) vett, förstånd: ratio, mens. Cfr. *Fulkomen, Lösvittinger*.

Vit, pron. pers. dual. vi (två): nos (duo). I. J. 2: 1; II. J. 2. Cfr. *Vir*.

Vita (praes. *vet*, I. A. 13: 4; R. 8: 1. etc. *væt*, I. S. 1. impf. *viſti*, II. Add. 7: 21.), v. a. veta: scire. I. Br. pr; II. Add. 11: pr. *v. mæn eig bana*, I. Md. 14: 3. *vet ingin arva hans*, II. A. 18. *han vet han hvarti þiuf æller orþiuf*, IV. 18: 2. *eig v. up tælia*, II. Add. 7: 25.

Vita (*ritæ*, perperam, I. Md. 1: 2. sup. *vitæt*, I. J. 7: 3; 15: 1. *vitit*, II. J. 36.), v. a. 1) bevisa: probare. *v. mæþ umſtaþumannum*, I. Md. 1: 3; B. 1: 2. *(til) v. mæþ þrim mannum*, I. Þ. 13; II. Þ. 47. *v. mæþ tolf manna eþe*, II. R. 16; Forn. 42; III. 57. *v. m. t. m. e. ok tvem vitnum*, III. 142. *v. m. tolf mannum*, V. 3. *v. m. t. m. ok tvem vitnum*, III. 107. *v. (ſiri, æptir) m. tylftar eþe*, I. Md. 8; VS. 5; A. 17: 1; 20, 22; R. 5: pr; J. 2: pr; II. K. 3; Dr. 19; A. 22, 29; R. 15; J. 1, 13. *v. m. tylftar eþe ok tvæggia manna* v. *tvem vitnum*, I. Þ. 12: pr; II. Þ. 44; Add. 9: 1. *v. m. tylft a fæþerni ok halfri a möþerni*, I. Md. 3: 2; II. Dr. 8. *v. (æptir) m. tvem* v. *tvænni tylftum*, I. Md. 1: 2; S. 1; A. 7; M. 2; II. A. 31; M. 2. *v. m. t. t. ok tvem vitnum*, II. J. 11; Add. 11: pr. cfr. *Vitni 4. v. a hænder manni*, I. Md. 1: 2; II. R. 18, 19. *v. þræl ſughurra marka værþum*, I. Md. 5: 7. *v. frælsgiva til tvæggia lota (giptan)*, I. A. 25; II. A. 35. *v. ſik til fullbyar*, I. J. 15: 1; II. J. 36. *v. baþum* v. *allum þem til egho* v. *egnar*, I. J. 4: 2; 15: pr; II. J. 11. *v. til ſins*, vide *Sin. v. til arſfæſtu*, I. A. 18: pr. (nisi pro *at vita* legendum sit *vitu*). *v. til half mark (at han gaf ſva)*, I. VS. 5; II. VS. 14. *alla (ſkipt) bort v.*, d. ä. genom sin bevisning fråntaga den andre

Digitized by Google

hela åkerskiftet: eiusmodi probationem instituere, qua alter totum agrum amitteret. I. J. 18; II. J. 43. *far iki vitæt a han*, I. J. 7: 3. (cfr. not. 26. ibid.). 2) utlåta sig öfver, intyga (med ed; om nämndeman eller nämnd): affirmare, sententiam suam dicere (dato iureiurando; de nemdario v. nemda). *þæt ſkal næmdin v. hvat hælder* etc. II. Add. 7: 9. cfr. *Hæraþsnæmd. þæt ſkal næmdamannin vita (næþ eþe ſinum) hvat hælder* etc. II. Fr. 1; V. 3. cfr. *Næmdarmaþer 1.* 3) tillvita, beskylla: accusare. *v. manni (ſak v. at han* etc.), I. Þ. 7: 1 (?); II. Þ. 4, 58; Forn. 33, 38; U. 22; Add. 4: 4. *v. manni barn*, II. Add. 12: 1. *vitis þæt nokor man, vita annan at han* etc. I. Br. 1; II. R. 6; Þ. 37; III. 132. *v. man ſiri þiuf*, d. ä. att han släppt tjufven lös: quod furem liberavit. II. Þ. 38, nisi *þiuft* legendum sit, ut in ind. Capp.

Vita, f. vetskap: notitia, conscientia. Vide *Vald 1.*

Vita, f. 1) bevisning: probatio. I. Þ. 13; II. Þ. 53. Cfr. *Eþs-, Ærfþa vita, Iamner 2.* 2) rättighet eller skyldighet att bevisa eller med ed fria sig: ius v. onus probandi vel iuramento se defendendi. I. J. 4: 2; 5, 7: pr, 1, 2; 15, 16: 1, 2; 18; Þ. 12: pr; FB. 7: pr; 11: 1; LR; II. Þ. 44, 52; J. 11, 13, 15—17, 34, 35, 38, 43; U. 14, 26. *þrer æru þiufs vitur*)(*vitulöſor*, I. Þ. 4: 2; II. Þ. 29. *bundin viþ v.*, I. Þ. 7: pr; II. Þ. 35. 3) rättighet att behålla eller tillegna sig: ius tenendi v. sibi appropriandi. I. A. 21: 2; J. 16: pr; II. A. 30; J. 37. *ægha v. innan garþ manni*, ega rätt att tillegna sig jord, som af en annan är inhägnad: habere ius sibi appropriandi agrum ab altero consaeptum. I. J. 13: 4; II. J. 32. *ægha v. til utſkipta*, I. J. 7: 3; II. J. 19, 31. 4) rättighet (i allmänhet): ius (generatim). II. A. 25; Add. 11: 7. Cfr. *Iamner 3.* 5) intyg: testimonium. *þings manna v.*, II. Add. 9: pr.

Viter, adj. förståndig, klok: prudens, intelligens. II. Add. 6: 2.

Viti, n. (a verbo *vita 3.*) fel, brott (som tillvites någon), eller straff derför: culpa, peccatum (de quo aliquis accusatur), vel poena illius delicti. Cfr. *Garþa viti, Hælviti.*

Vitna, v. a. 1) bevisa: probare. *v. til (sc. ſin) mæþ ſornom eþe*, d. ä. bevisa sin eganderätt: probare rem suam esse. II. Þ. 10. *v. ſiri hemaföt mæþ tylftar eþe ok tvæggia manna* v. *tvem vitnum*, I. Þ. 17; II. Þ. 52. *v. (a hænder manni bardagha) mæþ tvænni tylftom*, I. Md. 11; B. 1: pr; J. 13: 2. *v. up a man*, II. Add. 7: 26. *v. allum þem til egnar*, II. J. 34. cfr. *Egn.* 2) vitna: testari, testimonium dicere. I. Þ. 3: pr; 19: 1; II. Praef; R. 17; Þ. 24, 55; Add. 7: 18; IV. 12, 20: 3. *aſyn -ar mæþ manni*, I. J. 16: pr; II. J. 37; M. 3.

Vitne lös, adj. som är utan vitnen (om tylftared): qui testibus caret (de iuramento duodenario). II. Add. 12: 1.

Vitni (vittum, perperam pro *vittnum*, I. FB. 7: pr.), n. 1) bevis: probatio. *löſa* v. *ſokn frœmia mæþ lagha -num*, I. R. 9: pr; Þ. 10. *gangs nokrum -num a (mal)*, II. Add. 7: 26. *mæþ -num þem at* etc., med sådana bevis: tali probatione. I. Þ. 16; II. Þ. 51. 2) edgärdsmännens edliga utlåtande: sacramentalium (in iuramento duodenario iurantium) enuntiatio. *vitna mæþ tvænni tylſtum nœmdarmans -num*, I. Md. 11. 3) vitnesbörd, bevis genom vitnen: testimonium, probatio per testes: *mæþ þerra (sc. manna) -num*, II. Þ. 32. *mæþ granna, tvæggia manna* etc. *-num* v. *-ni*, d. ä. i deras närvaro: praesentibus vicinis etc. II. K. 60; Forn.

Digitized by Google

30; Add. 2: 11; III. 74, 84. *tolf manna eþer* etc. *ok tvæggia manna vitni*, d. ä. två mäns vitnesbörd: iuratum duorum virorum testimonium; vide *Eþer, Sværia, Tylftar eþer, Vita, Vitna, Væria. v. bæra* (så väl om parten sjelf, som om vitnen: tam de ipsis litigantibus, quam de testibus), I. Md. 1: 2; S. 1; A. 22; R. 1: pr; 8: 1; 9: pr; J. 2: 1; 13: pr, 2; 15: 1; 16: pr; II. R. 12; Add. 2: pr; 9: 1; 11: 9; 13; III. 48. *v. bæra* quoque dicitur de lapide terminali, pedo pastoris, etc. I. J. 10: pr; FB. 10: 1. *mæþ v. borno*, I. J. 2: 1. *v. veta*, I. B. 1: pr. Cfr. *Afynar-, Köpa-, Skirſkuta-, Skrok-, Synarvitni, Hand, Iaſliker, Styra, Tylſt, Urætter, Þingsmæn, Þingsvitni.* 4) vitne: testis. I. Þ. 17; II. Add. 11: 6; IV. 12, 19: 1; 20: 3. *taka v.*, II. Add. 10. *v. ok foreþer*, II. Add. 13: pr. *eþer gangs mæþ -num*, vide *Eþer. varþa -num ſiþari*, etc. vide *Siþari. full v.*, III. 67, 76. *mæþ -num æller brevum*, II. A. 26; III. 67, 85, 110. *mæþ (tvænni, þæſſi) -num*, i vitnens närvaro: praesentibus testibus. I. Þ. 6: pr; FS. 2: 2. not. 2; II. Þ. 47 (nisi *vitu* ibi legendum sit); J. 45; Forn. 48; V. 2. *mæþ -num takin*, I. Md. 11. *vita, væria* v. *værna mæþ tvænni tylftum ok tvænni vitnum*, sc. *i tylft hvarri*, vel i. q. *tvænni foreþum* (vide I. J. 2: 2; II. J. 3; Add. 11: 6.); cfr. *Vita, Væria, Værna.* — Cfr. *Aſynar vitni, Eþer, Fælla 2, Leta, Leþa, Sværia, Tylftar eþer, Vin, Ærfþar vitni.* 5) bevisningsrätt: ius probandi. I. Þ. 17, nisi pro *vittni*, ut nobis verisimile videtur, ibi legendum sit *vitu.* — Cfr. *Bræþa vitni.*

Vitnismaþer, vitnis man, m. vitne: testis. I. Þ. 3: pr; II. Praef; Þ. 24. *fulder v.*, I. R. 9: pr; II. R. 20; Add. 13: 1.

Vitsorþ (vizorþ, visorþ), n. 1) i. q. *vita 2.* II. Þ. 58; J. 37; Add. 10, 13: 1; III. 86. *værn ok v.*, allitt. II. Add. 11: 9. *iæmna mæþ -þum*, d. ä. med ed: dato iureiurando. II. Add. 11: 1. coll. c. pr. Cfr. *Vald 3.* 2) i. q. *vita 3. viþ v. konen*, III. 112.

Vitter, vide *Vinter.*

Vittia, v. a. besöka, bese, prov. vitja: visere, inspicere. *bo v.*, I. A. 4: 2; II. A. 6.

Vitulös, adj. 1) ovetande: insciens. *vitulös eþer*, ed, hvarigenom nämndeman förklarar att han ej vet, om den anklagade är skyldig eller oskyldig: iuramentum ignorantiae, quo nemdarius asserit se nescire, utrum reus sit noxius an innoxius. IV. 18: 2. 2) som är utan vitsord: qui non habet ius probandi vel iuramento se defendendi. II. Þ. 2, 11, 58; IV. 18: 1. *v. iorþ*, I. J. 18; II. J. 43.

Vitulöſa, f. det tillstånd eller fall, då man ej har vitsord: status vel casus, ubi aliquis non habet ius probandi vel iuramento se defendendi. I. Þ. 4: 1; II. Þ. 29. (ubi *vitulös* pro *vitulöſor*).

Vitu orþ, n. i. q. *vitsorþ 1.* I. J. 16: pr.

Viþ, viþer (vid, vider; viþr, I. A. 10; R. 13; Þ. 4: pr. *viþar*, I. Þ. 5: 1. *vidd*, IV. 16: 13.), praep. c. acc. et dat. 1) vid: iuxta, ad, in. *v. garþs liþ, aſkubæk*, II. Add. 7: 29; IV. 16: 13. *binda man v. træ*, etc., vide *Binda. bræſter hun* (sc. *klocka*) *v.*, d. ä. derviđ: in eo, tunc, sc. cum decidit. I. K. 10: 4. *v. væra*, vara närvarande: adesse. I. R. 7: pr; II. Add. 9: pr; 11: pr, 6; III. 67, 84, 107, 142; IV. 19: 5. *v. umfærþ væra*, I. J. 3: 3. *utan v.*, vide *Utan. qvæþa ia* v. *ne v.*, vide *Ne, Qvæþa. komber eig köpruvi* etc. *v.*,

Digitized by Google

vide *Koma.* Cfr. *Ganga, Hætta, Kænna 3, Liggia 7, Þorva.* 2) med: cum. *gæra (lönþar-) lægher, hava hialæghi v. kono,* I. G. 6: 1; II. Add. 12: 2; IV. 1. *liggia, læggias v. kono,* I. A. 8: 3; G. 6: 2, 3. *ægha barn v. kono,* I. G. 6: 3; II. G. 18; Add. 12: pr. cfr. *Gæta, Likami. ægha sin vilia v. ko* etc. I. R. 5: 3. *spilla sær v. hors,* II. O. 3. *göra staþva, köpruf, ran v. man,* I. FB. 11: 1; II. J. 1; IV. 19: 1. *bryta stæmnudagh v. annan,* II. K. ind. 3, 4. *han atti orostær v. sveriki,* IV. 15: 15. *sættas v. man,* I. Þ. 5: 1. *bæra til skiptis v. annan,* I. A. 21: pr. *taka halft* etc. *v. annan,* I. Þl. *hava bo sit halft v. landboa,* I. A. 18: pr. *taki sva hvart up v. annat* etc. II. Add. 11: 16. Cfr. *Dela, Köpa, Skilia, Skipta, Tula, Vægia.* 3) emot: contra. *harder v. leka ok lærda,* IV. 16: 16. *v. (liki, husli, halsörum, lani,* etc.) *taka,* emottaga: accipere. I. K. 18; A. 13: pr; 21: 3; R. 11: 1; 13; Þ. 4: pr. etc. cfr. *Viþertaku þiuver.* — Cfr. *Bryta 4, Mæla.* 4) till, för, i förhållande till: ad, ratione (rei). *böta v. konong,* etc. vide *Böta 3. saker at markum þrim* etc. *v. biskup, sakfökandan,* etc. I. K. 14: 1; G. 6: 1; 9: 3. *sæka sik v. man,* I. FB. 4: pr. *lösa (sik) v. konong,* II. O. 1: 13; Add. 7: 22. not. 54. *vara friþlös v. alt hærapet,* II. Add. 9: 2. (cfr. tamen *Friþlös*). *man v. vara,* vide *Vara. sælia iorþ v. löfom örom,* I. J. 3: 4.

Viþer, m. 1) träd: arbor. Cfr. *Aldinviþer, Undirviþer.* 2) skog: silva. Vide ind. nom. locc. vv. *Eds-, Gicelderviðer* etc. 3) ved: ligna. *lass viþar,* I. FB. 8; II. U. 19.

Viþerganga, viþer v. *viþ ganga,* v. a. c. dat. vidgå, erkänna, bekänna: fateri, confiteri. I. Þ. 5: 1; FS. 6: 1; II. K. 72: pr; Dr. 31; G. 14; R. 14; Þ. 30; Add. 3: 4; 13: 2. *viþgangit barn,* af fadern erkändt (oäkta) barn: filius v. filia (naturalis) a patre agnitus v. agnita. I. A. 23.

Viþerliker, adj. jämnlik: aequalis, par. *af -kum,* af sina vederlikar: ab (hominibus) sibi aequalibus v. aeque potentibus. II. Add. 9: 1.

Viþerlæghi, n. sammanskott af penningar eller annan egendom, till gemensamt ändamål: pecunia aliave bona in communem usum collata. *læggia v.,* III. 85.

Viþersighia, v. a. c. dat. afsäga sig: abdicare. II. K. 57.

Viþertaka, viþ taka, v. a. c. dat. emottaga: accipere. *v. hanum,* II. J. 5. Cfr. *Viþ 3.*

Viþertaku (viþ taku) þiuver, m. den som emottager tjufgods i förvar: receptor rerum furtivarum. I. Þ. 4: 2; II. Þ. 29.

Viþ ganga, vide *Viþerganga.*

Viþin, vocabulum nobis incognitae significationis; forte corruptum. III. 139. Nobis quidem legendum videtur *vitni.* Locc. vertit: "spatium;" Lund. autem "campus frumentarius."

Viþi qvister, m. videqvist: ramulus saligneus. I. J. 20; II. J. 45.

Viþskipti, ? vidskepelse: artes superstitiosae. II. Add. 4: 5; 5: 2; IV. 21: 21. *fara mæþ -lum,* II. R. 11. Scribitur *vidhskipilse,* IV. 21: 21. not. 99.

Vka, f. (Dan. *uge*) vecka, prov. uga: septimana. I. A. 4: pr; II. K. 49. not. 97; IV. 19: 1, et not. 38. ibid. Cfr. *Vika.*

Vkar, okar, pron. poss. dual., fem. *ukur, okur,* vår (bägges): noster (amborum). I. G. 7; II. G. 14.

Vklandaþer, vide *Oklandader.*

Vksi, vide *Oxi.*

Vlagh, n. pl. olaglighet: factum iuri contrarium v. irritum. II. Add. 7: 25, 26. not. 81.

Digitized by Google

Ulovandis (olovandiſz, olovenþæs), adv. olofvandes: non data venia. I. J. 12: 1; FS. 1, 2: pr; FB. 4: pr; II. J. 26; Forn. ind. not. 38; cap. 1, 2, 7, 13; U. 14; III. 71; IV. 6. *u. grannum*, utan grannarnes loſ: sine venia vicinorum. I. FB. 5; II. U. 9, 12. Cfr. *At* in fine.

Um, praep. c. acc. 1) omkring: circum. *ganga um akra ok ængiar*, I. J. 2: pr. *tompt ſum gært v. garþer ær um*, II. O. 1: 14. *kring um*, idem, vide *Kringer*. *vara um faþur mæþ adrum*, d. ä. hafva samma fader: eundem habere patrem. I. A. 2: 1; II. A. 2. *ſitia um knif ok kötſticki mæþ adrum*, vide *Kniver*. Cfr. *Binda* 1. 2) omkring, öfver: per. *um alt landit, alla laghſaghu*, etc. II. Forn. 45; III. 58, 68, 118; IV. 15: 17; 16: 12; 19: 1. 3) förbi: praeter. *up um klövena*, IV. 10. *ut um dör*, foras. II. G. 5. 4) om, angående: de. *mæn ſkil um iorþ*, etc. I. J. 15, 16: pr. *um mylnoſtaþ, þy mal, þa misfæmiu*, etc. I. M. 3; FB. 9: 1; Br. pr, 4; II. K. ind. 6, 7. etc. *vitni um* (derom: de ea re) *bæra*, I. S. 1. 5) i afseende på: ratione (rei). *orſaker ær preſter um þæt*, I. K. 22. *lidhogher om alla utſkyller*, V. 2. *orþiuva gæra um köp*, I. Þ. 19: 1. *ræt göra um tiunda, utlaghor*, II. K. 38; V. 2. *qvar ſitia um tiunda*, etc., vide *Sitia* 2. Cfr. *Mal.* 6) om, på (tid): in (tempore). *um dagh*, vide *Dagher* 1. *um hælgha þorsdagh, præſta möt, botulfs mæſſu, miþfaſtu*, etc. I. FB. 1; Br. 3, 4; IV. 3. etc. *um höſt*, III. 18, 57, 87, 88. *um þry ar*, i tre års tid: tres annos. I. Br. 2. *um aret*, quovis anno, vide *Ar*. *um tva, ſiughurtan næter, ſæx ukur*, II. K. 4; IV. 19: 1. 7) *um ſik*, för sig: separatim. III. 1.

Um, conj. om: si. II. K. ind. 1—5. etc.

Umbuþ, n. uppdrag, (ombud): mandatum. *u. manni i hand ſætia*, III. 68. *hava u. mans*, II. Þ. 17.

Umbuþsman, m. ombud, ombudsman: mandatarius. II. Forn. 51; III. 74, 116. *biſkups u.*, i. q. *(biſkups) lænsmaþer*. II. K. 47; III. 96.

Um fram, praep. c. acc. framför: prae. IV. 15: 5.

Umfærþ, f. 1) (egentl. kringgående) en symbolisk tradition af såld, skänkt eller förpantad jord, hvilken skedde på det sätt, att köparen och säljaren eller gifvaren etc. jämte en löftesman *(þæn ſum u. varþar)* och alla jordegarne i byn, skulle *ganga um akra ok ængiar ok ſva apter a topt ſiþan* (vide I. J. 2: pr; II. J. 1.): (proprie circumitus), symbolica fundi venditi, donati vel pignori dati traditio, quae ita facta est, ut emtor et venditor v. donator etc. una cum sponsore et praesentibus omnibus praediorum in pago dominis, irent circum agros et prata, ac inde in aream redirent. I. J. 2: pr; 3: 3; II. G. 2; J. 1, 7; III. 52, 67, 108. *u. til repa*, I. J. 6: pr. (ubi tamen pro *þera* quoque legi potest *gera*). *fæſt ok u.*, vide *Fæſt* 2. 2) sjelfva jorden som på detta sätt öfverlemnades: ipse fundus qui ita tradebatur. *varþa v. qvælia u.*)(*værþ*, ansvara för, eller väcka tvist om umfärdens bestånd, eller den genom umfärd öfverlemnade jorden: spondere pro, vel litem movere de traditione, v. de fundo tradito. I. J. 2: pr; II. J. 1.

Um kring, praep. c. acc. omkring: circum. I. J. 13: 4; 17: 1. etc. Cfr. *Kringer*.

Umſtapumæn, m. pl. omkringstående, närvarande män: viri circumstantes v. praesentes. *vita v. ſværia mæþ mannum*, d. ä. med de på endagen

Digitized by Google

närvarande åhörare: cum auditoribus die constituto, *endaghi* dicto, praesentibus. I. Md. 1: 3; B. 1: 2; II. Dr. 3. Cfr. *Hörœngiar.*

Una, v. n. vara nöjd, åtnöja sig: contentus esse. Cfr. *Iamnaþar eþer.*

Undan (undœan, unþœn), 1) praep. c. dat. undan: a, seorsum a. *vir takum u. þœsſi giſtning vara garþa* etc. IV. 19: 1. cfr. *Undan takin.* 2) adv. undan, bort: e medio, abhinc. I. J. 20; II. J. 45. Cfr. *Vœgia.*

Undan ganga, v. n. gå undan, ifrån: secedere, elabi. *þem ne ſaghþe ma þœt eig u. g.,* d. ä. de skola ej förlora sin andel: iis, qui denegarunt, non adimitor sua portio. II. Add. 11: 12.

Undan ſkiuta, v. a. undansticka, skaffa ur vägen: subducere. II. K. 72: 1.

Undan takin, adj. undantagen: exceptus, exemtus. II. Forn. 46; Add. 11: 11.

Unden ſugher, adj. undsagd, förbuden: cui interdictum est. *han œr u. þriggia kononga ſtœmpnum,* d. ä. han är förvist ifrån de tre (nordiska) konungarikena: ad verbum: illi sunt interdicti trium regum conventus, i. e. tres reges convenerunt de aqua et igni illi interdicendo, v. in tribus regnis (borealibus, sc. Svecia, Norvegia et Dania) aqua et igni ei est interdictum. Hic nobis videtur esse sensus obscurae huius locutionis. II. O. 1: pr.

Underbunden, adj. förbunden till, underkastad: obligatus, obnoxius. V. 2.

Undir (undi, unþir), praep. 1) under: sub. *u. ſyll, mylnohiul, hovoþ,* I. K. 7: 2; Md. 15: pr; FB. 10: 1. cfr. *Blea, Halda 1. u. las ok lykki* v. *nykli,* I. Þ. 5: 1; II. Þ. 30; IV. 18: 9. 2) till: ad. *dela ſik u. landsþing* v. *högre domara,* vide *Dela. fara af ofrœlſe iorþ ok u. frœlſe,* V. 2. *ſa affœdhom u. frœlſt* v. *ofrœlſt bol,* V. 3. *hava landboa u. kirkiu,* II. K. 73: 5. *u. preſtins borþ,* vide *Borþ.*

Undirſtanda, v. a. (Angl. *understand*) förstå, prov. understå: intelligere. I. Br. 1, 2; II. A. 3.

Undir taka, v. a. beramma, utsätta: constituere. II. Add. 7: 25.

Undirviþer, m. träd som ej bär frukt: arbor non fructifera. I. J. 7: 3; 13: 4; II. J. 19, 32; Forn. 8, 9.)(*aldinviþer,* vide *Aldinviþer.*)(*ek aldinbœr* v. *ſum aldin bœr,* I. FS. 2: pr; FB. 8; II. U. 19. coll. c. 17. ibid. -*þur*)(*aldin ſkogher,* II. Forn. 12.

Unger, adj. ung: iuvenis. I. VS. 2: pr; Br. 2; IV. 14: 13. *adalvarder, bœrdikt ungi,* den yngre: iunior. IV. 16: 6, 10, 16. comp. *yngri,* III. 56. superl. *yngſter,* I. A. 5, 6: pr. *ungſter,* III. 73. *ynſti* pro *yngſti,* II. A. 8.

Uniter, vide *Unyter.*

Unna, v. a. 1) älska: amare. Vide *Avund.* 2) förskaffa, tillskynda (unna): comparare, conciliare. I. A. 15; II. A. 19.

Unningia lagh, unninga lagh, n. pl. hittelön, som tillföll den, som till egaren återskaffade en sak, som blifvit honom frånstulen, eller en träl som rymt: praemium, quod debebatur ei, qui offenderat dominoque restituerat rem furto sublatam vel servum fugitivum. I. Þ. 14 (ubi perperam *unnitigiæ lagh*), 18; II. Þ. 27, 48, 49, 53. Stj. derivat h. v. a *vinna* v. *finna;* Ih. ab "*unna,* dare" (potius concedere, largiri), "ut denotet donum vel praemium quod pro labore dandum lex iubet."

Unyter (onyter, uniter), adj. onyttig: inutilis. I. M. 5; II. M. 5; Add. 9: pr.

Unötter, adj. (a *nöta*) ej förtärd: non consumtus. I. A. 5; II. A. 7.

Digitized by Google

Up, adv. up: sursum. *skiuta up a lopt*, I. Md. 12: 2; II. Dr. 26. *kasta, taka up garþ*, I. J. 13: pr; II. J. 27. *sökia up garþ*, d. ä. att den må blifva upkastad: actionem instituere de saepe destruenda. ibid. *i* v. *a fiall up*, I. J. 12: pr; II. J. 25. *up a*, i. q. *a*, II. Forn. 41. not. 14. *vitna, hæmnas* etc. *up a man*, II. Add. 7: 26; IV. 9: 1. *up a fæt mal ok böt*, III. 87. *up brinna, brænna, gialda, hava, luka, spyria*, vide *Brinna* etc.

Up bæra, v. a. upbära, emottaga: accipere. II. K. 73: pr, 5. not. 66; §. 7; III. 136; V. 2, 3. Scribitur *oppæbæra*, II. K. 42. not. 32.

Up döma, v. a. döma ogild: irritum iudicare. *eþ up d.*, II. Add. 2: 10, 11; 13: 1. *næmd up d.*, II. Add. 2: 14.

Upenbar, vide *Openbar*.

Up lata, up læta, v. a. 1) uplåta, öppna: reserare, aperire. *hus u.*, I. þ. 5: pr, 1; II. þ. 30, 34; Add. 5: 1. *las u.*, II. þ. 30. 2) uplåta, öfverlemna (till bruk eller ego): cedere, tradere. II. K. 73: 7; Dr. 41.

Uppe halda, v. a. uppehålla, underhålla: sustinere, servare. *hus u.*, II. K. 2.

Uppi, adv. uppe: superne. *u. hængia*, uphängas (i galge): suspendi (in patibulo). I. þ. 2.

Uprunnin, adj. (åker eller äng) der säden eller gräset begynt att skjuta up: (ager vel pratum) ubi prodire coepit seges vel gramen. I. FB. 2; II. Forn. ind. 16; U. 7. Cfr. *Rinna 4*.

Upsa drup, vide *Opsadrup*.

Up taka, v. a. 1) uptaga: capere, tollere. *bo mans u.*, sätta sig i besittning af en annans egendom: bona alterius spoliare. I. R. 4: pr; II. R. 4. *træþi u.*, vide *Træþi*. 2) upbära, emottaga: capere, accipere. I. G. 4: 1; II. K. 73: 5—7; Forn. 32, 40. not. 4; Add. 11: 16, 18, 19; 12: pr; III. 119; IV. 16: 1; V. 3.

Up tælia, v. a. upräkna: enumerare. II. Add. 7: 25; IV. 13, 19: 2, 5.

Uqvæþinger, m. något som är skamligt eller otillbörligt att säga: nefas dictu; inde

Uqvæþings orþ (ut recte II. R. 6; *uqvæþins* v. *ukvaþins orþ*), n. oqvädinsord: nefarium convicium. I. R. 5: pr, 1, 5; II. R. 6, 7, 9. *u. kono*, I. R. 5: 5; II. R. 9. *kalla man u.*, I. R. 5: pr, 2; II. R. 6, 8.

Ur, vide *Or*.

Vraka, vide *Vræka*.

Vranger, (n. *vranct* pro *vrangt*), adj. 1) vrång, sned, oriktigt ställd eller belägen etc.: obliquus, non iusto loco positus v. situs etc. II. J. 44. 2) vrång, orätt, falsk: pravus, falsus. I. B. 6; II. Praef; Fr. 10; III. 86 (ubi *frangæ*, male, pro *vrangæ*); IV. 12. not. 3.

Vrangleker, m. vrånghet, orättfärdighet: pravitas, perversitas. IV. 14: 4.

Vrangvis, adj. vrångvis, elak: perversus (homo), malignus. II. Praef; IV. 14: 4, 5.

Vrankt (*vranct*, pro *vrangt*), adv. vrångt, snedt, i oriktig ställning: oblique etc. (cfr. *Vranger 1.*). I. J. 19: pr; II. J. 44.

Vrasvili, vide *Vreþsvili*.

Vreþer, adj. vred: iratus. II. R. 15; Add. 7: 7. An huc pertineat v. *vreþan*, I. FB. 11: 2; II. U. 29, non liquet.

Vreþsamer, adj. i. q. *vreþer*. II. Praef.

Vreþsvili (*vrez vili, vræsvili, vrasvili*), m. vredes mod, fiendtligt sinne: iratus v. hostilis animus. *mæþ v.*, I. R. 5: 6; III. 87. *vara a vighvalle mæþ v.*, I. Md. 3: 1; S. 2.

Uroten, oroten, adj. ej förrutnad: non putredine consumtus. I. M. 2; II. M. 2.

Digitized by Google

Vræka (vraka), v. a. 1) drifva: agere. I. FB. 5; II. U. 12. 2) bortdrifva: pellere, propellere. I. K. 22; FB. 11: 2; II. K. 47; Dr. 4; G. 17; U. 26, 27; III. 56. 3) förkasta, afsätta: reiicere, removere. I. R. 1: pr; II. R. 1. Aliter, at, nobis iudicibus, parum feliciter, hos locos explicat Ih., qui credit *vræka* ibi significare: renuntiare. — Cfr. *Bort vrækiſi.* 4) gå på skall: publicum venatum facere. II. Forn. 46. Cfr. *Skallavræt.* 5) bedrifva, göra: peragere, facere. *ærændi ſit v.*, I. G. 1; II. G. 1. 6) v. n. vräka: iactari. *utan hænni vræki hunger til* etc., d. ä. om ej hunger påkommer henne: nisi fames ei accidat. II. J. 5. Similem locutionem e Iure Sudermannico citat Ih. (*Gloss.* II. 2031.), qui credit *vræka* ibi significare impellere, cogere.

Vrækia, v. a. (Isl. *rekia*) uptäcka, öpna: explicare etc. *v. fiæt æptir* (Isl. *rekia ſpor*, BH.), följa någon på spåren: vestigia alicuius persequi. I. Þ. 5: pr; II. Þ. 30.

Vræsvili, vide *Vrepsvili.*

Uræt, oræt, adv. orätt: iniuste, perperam. *þem u. var giort*, II. Add. 6: 4. *tiældra ligger u.*, I. J. 19: pr. *ſitia nætting in halda u.*, II. Add. 11: 5.

Urætlika, adv. orätt, orättvist: iniuste, prave. II. Praef.

Urætter, m. orätt, det som är orättvist: iniuria, quod iniustum est. IV. 14: 4. Cfr. *Rætter* 2.

Urætter, adj. orätt: iniustus, falsus. *u. vitni bæra*, II. Praef. *u. domber*, IV. 12.

Uſander, adj. ej sann (uphofsman till ett brott), oskyldig: non verus (criminis auctor), insons. Cfr. *Sander* 2.

Uſatter, adj. oense: discors, inimicus. Cfr. *Satter.*

Uſini, adv. (a *ſin*) olyckligtvis, i en olycklig stund: infeliciter. IV. 15: 12.

Uſiuker, adj. ej sjuk: non aegrotus. II. K. 60; III. 28.

Uſiper, m. osed: pravus mos. IV. 14: 7; 19: 1.

Uſkipt, vide *Utſkipt.*

Uſkipter, adj. oskift, odelad: non divisus. II. Forn. 12. *at -to*, ibid. not. 26. *af -tu*, af oskift bo: ex bonis nondum divisis. II. Þ. 10; IV. 18: 11.

Uſkir, adj. oskärad: pollutus. I. K. 21; II. K. 5, 46.

Uſkiælika (uſkiallicæ), adv. olagligen: iniuste, non legitime. II. K. 71; Add. 2: 14; III. 32; IV. 19: 1.

Uſkiæliker, adj.)(*ſkiæliker*, II. U. 29. Cfr. *Skiæliker.*

Uſkoren, adj. 1) ej skuren (om säd): non messus (de segete). II. K. 73: pr. 2) (åker) der säden ej är skuren: (ager) nondum messus. III. 117. 3) ej tillskuren (om kläder): non dissectus (de materia vestimentorum). *u. klæþi*, II. Þ. 57.

Uſkylder, oſkylder (uſkilder, oſkilder), adj. oskyld, obeslägtad: non cognatione coniunctus. II. A. 3, 30; Add. 11: 4, 16, 17; III. 106. *uſkyldare*, på fjermare håll beslägtad: remotiori cognationis gradu iunctus. II. Add. 11; 19.

Uſlas, v. dep. beklaga sig, sörja, prov. usla sig: miseriam suam plangere, vehementer dolere. IV. 15: 7.

Uſlæghin, adj. (a *ſla*) ej slagen (om äng): nondum caesus (de prato). I. FS. 4; II. K. 73: 4; III. 117.

Uſokter (uſotter, uſökter; uſæktæ pro *uſöktu*, II. R. ind. 5.), adj. 1) ej lagförd: non conventus v. in ius vocatus. II. G. 18. *at -tu*, I. R. 4: 1; II. R. 5. 2) ej utsökt: non in iudicio exactus. II. U. 22.

Uſparlika, adv. ospardt: non parce. IV. 16: 12.

Uſpilter, adj. ej förderfvad: non perditus, incorruptus. II. Forn. 30.

Digitized by Google

Uſpiælder, adj. oskadd: illaesus. II. Forn. 30.

Uſprængder, adj. ej sprängd: non ruptus. II. Forn. 30 (ubi *uſprænt* pro *uſprænct* v. *uſprængt*).

Uſæmia, v. impers. c. dat. ej åsämja: non convenire (inter aliquos). *uſæmber þem a*, II. Þ. 58.

Ut, adv. ut: foras. *ut til almænnings*, I. J. 13: 4. *iorþ gange þit ſum hun var ut af givin*, II. A. 26. *ut gialda*, vide *Gialda*. *(sc. gialdi) ut tindan, pænningana*, I. Br. 1; III. 5, 88. *huſa* v. *byggia ut a aker* v. *mark*, d. ä. ute: foris. I. J. 13: 3, 4; II. J. 30, 31, nisi *ut* ibi pro *uti* sit scriptum.

Utakin, adj. ouptagen, ej emottagen: non acceptus. II. K. 73: 5—7.

Utan, praep. c. gen. et acc. 1) utanföre, utom: extra. *u. garþsliþ, garþ, kirkiugarþ, boþar, kirkiu*, I. Md. 14: pr; J. 13: 4; Þ. 19: 3; II. Add. 7: 4; III. 93; IV. 4. *u. garþs*, II. J. 32; U. 8. cfr. *Utangarþs*. *u. attungs*, II. J. 3. *u. hæraþs*, I. Þ. 14; II. Þ. 49; U. 6. *u. lands*, I. Þ. 18; II. O. 2: pr; Þ. 39, 53; U. 6; III. 112, 136. *u. biſkupsdömet*, III. 99. *u. konongsriki* v. *-kis*, I. G. 1; II. Add. 11: 7; III. 111. cfr. *Utanrikis*. *u. lands æller biſkupsdömes maþer*, II. K. 72: 3. *firi u.*, idem. I. K. 1; II. K. 1. *u. viþer*, idem. *u. v. þing*, I. Md. 1: pr; II. Dr. 1. *ſa iorþ u. v. (frælſis bol)*, III. 98. *u. rættan ſtæmnudagh, þing*, III. 88; IV. 19: 4. 2) förutan: praeter. I. Md. 5: 7; A. 17: pr; 18: 1; R. 2; Þ. 5: 2; Br. 1, 2; III. 116; IV. 16: 3. etc. *firi u.*, idem. I. Md. 2; Dr. 7. 3) utan: sine. I. FB. 7: 2; II. K. 56; III. 88; IV. 8. *firi u.*, idem. I. R. 10; II. R. 25.

Utan (uten), conj. om ej: nisi. I. K. 4; J. 9: 1; Þ. 5: 1; FS. 2: pr; Br. 2; II. K. 31, 42, 53, 72: 4. etc. *u. at (hun haldis æptir)*, idem. IV. 19: 1.

Utan, conj. utan, men: sed. *u. köpe ſik koſt*, III. 89. *u. bidia pæn valdugha domaran* etc. IV. 12.

Utangarþs, adv. utomgårds: extra saepem areae. I. FB. 3. Cfr. *Utan 1.*

Utanrikis, adv. utrikes: extra regnum. II. G. 1; Add. 9: 1; 11: 7. *u. maþer*, utrikes född eller boende man: vir extra regnum (Sveo-Goticum) natus vel habitans. II. Dr. 12.

Utarſter, vide *Ytarſter*.

Utbyamæn (ut biæmæn), m. pl. en annan bys eller andra byars innevånare: alius pagi v. aliorum pagorum incolae. III. 117.

Ut bötter, vide *U bötter*.

Ut döma, v. a. döma till betalning: (debitum) solvendum iudicare. II. R. 16, 21. Utrum hanc an aliam significationem habeat h. v. I. S. 1, difficile est dictu. Cfr. not. 8. ibid.

Utfaru dagher, i. q. *utfærþa dagher*. II. K. 55.

Utfærþ, f. likbegängelse, jordafärd: exsequiae. Inde

Utfærþa dagher, m. begrafningsdag: dies exsequiarum. II. K. ind. 55; III. 21. Scribitur *utferdo dagher*, II. K. 55. not. 12.

Utgarþer, m. gärdsgård omkring åkrar och ängar m. m.: saepes circa agros et prata etc. I. FB. 1; II. U. 1, 2. Cfr. *Bolgarþer*. Titulus libri *ut giærþæ bolker*, II. U. rubr. vel rectius *utgarþa balker*, ibid. nott. 1, 28, non est accommodatus ad argumentum istius libri, sed occasionem ei dedit v. *ut garþer* in principio cap. 1. Cfr. *Fornæmi*.

Utgæld (utgæl), n. pl. utskylder: tributa. V. 2.

Utgæra, v. a. utgifva, utbetala: pendere, solvere. I. Br. 1; II. K. 72: 5; Dr. 7; Forn. 40; V. 1—3.

Utgærd, f. i. q. *utgæld*, V. 2.

Digitized by Google

Utgærþa ſik, v. rec. göra *utgarþar*, gärdsgårdar omkring sina egor: circumsaepire agros suos. I. J. 13: pr; II. J. 27.

Ut gærþa bolker, vide *Utgarþer*.

Uthus, n. uthus: aedificium, in quo non habitant vel morari solent homines. Cfr. *Inviſtar hus*.

Uti, adv. 1) ute: foris. *a löt, æng*, etc. *u.*, I. FS. 1; FB. 9: pr; II. K. 73: pr, 1; R. 14; Forn. 2; U. 21, 22; III. 126. Sed verba *a uti*, III. 128, superflua esse videntur. *þæt u. ſtander)(up ær takit*, II. K. 73: 6. Cfr. *Ut.* 2) ute, förliden: finitus. *þa* v. *til u. æru þre vikur* etc. II. K. 21, 68; III. 136. *ſidan dager ær u.*, I. J. 6: pr. not. 21.

Utkoma, v. n. utbetalas, utfalla: pendi, solvi. V. 2.

Ut komin, adj. (vel part. ab *ut koma*) utkommen, född, härstammande: exortus. *af manni* v. *manna alf* etc. *u.*, II. A. 1; R. 30. not. 20; Add. 11: 16.

Utlagha, f. i. q. *utgæld*. V. 2.

Utlaghder, vide *Utlægher*.

Utliþin, adj. förliden: finitus, praeterlapsus. II. K. 72: 3; V. 2. Cod. N. habet *om lidhin*, II. K. 72: 3. nott. 59, 64.

Utlægher, adj. (a *læggia*) i. q. *biltugher (lagþer)*, IV. 19: 1. Scribitur *utlaghder*, ibid. b. Quod discrimen Ih. credit esse inter h. v. et v. *biltugher*, id nulla nititur veritate.

Utlænſker, adj. utom landskapet (Westergötland) född eller boende: extra provinciam (sc. Vestrogotiam) natus vel habitans. I. Md. 5: 4, 5; Þ. 12, 13; II. K. 72: 3; Dr. 14; Þ. 44; III. 87, 106, 114.

Ut rikis, adj. indecl. utrikes: extra regnum (Sveciae) natus vel habitans. II. Dr. 14. *löſka mæn u.* pro *löſka u. mæn*, II. Dr. 40.; coll. c. ind. capp.

Utſkipt, f. andel af intagor å bys utegor: portio agri in communi pagi silva vel pascuo consaepti (ad aliquem vicinorum pertinens). I. J. 7: 2; II. K. 2. not. 14; J. 17; IV. 13. cfr. *Vita S.* Scribitur *uſkipt*, II. J. 17. not. 48; *uſkipte, byſkipthe*, pro *utſkipta* (gen. pl.), II. K. 2. et not. 14. ibid. Ver., quem sequitur Lund., vertit: "utjord: partes fundi circumiacentes, sed extra id solum quod limitatum et aedificiis occupatum est." Locc. vero: "partes fundorum in extraiacentibus possessionibus."

Utſkyld (utſkyll), f. i. q. *utgæld*. V. 2. *konungs -ler*, V. rubr, 1. *lagha -ler*, V. 1.

Ut ſvoren, ut ſoren, adj. v. part. pass. (a *ſværia*) i. q. *biltugher lagþer*, förklarad biltog, hvilket skedde med en ed af nämnden: exsul pronuntiatus, quod iureiurando nemdae fiebat. III. 120; IV. 2.

Ut ſökia, v. a. utsöka: exigere. II. G. 12, 18; Add. 12: 1.

Ut taka, v. a. uttaga (böter etc.): capere, exigere (mulctam etc.). I. Md. 3: 4 (ubi pro *ut* scriptum est *ok*); S. 4: 8; II. Forn. 4. Cfr. *Þing* 2.

Utviſtar hus, utviſta hus, n. i. q. *uthus*. I. Þ. 7: pr; II. Þ. 35.

Utvægher, m. utväg, väg på hvilken man kan komma ut från ett ställe: via, qua e loco quodam exiri potest. Cfr. *Na* 2.

Uvighþer, adj. oinvigd, ohelgad: non consecratus, pollutus. I. K. 3; ubi *uvighz* pro *uvighþ* scriptum est.

Uvin, m. ovän: inimicus. II. Praef. (ubi *winum* pro *uvinum*); Add. 7: 2, 15.

Uvis, adj. ovis: insipiens. II. Praef. (ubi *wiſum* pro *uviſum*).

Vullit, vulti, vide *Valda*.

Vurþin, vide *Varþa*.

Digitized by Google

Væggiar köp (vægiæ cöp), n. (a *vægger*, paries) väggköp; så kallas det, då bonde köper jord af sin hustru: emtio parietina v. intra parietes facta; sic appellatur ea emtio venditio, qua maritus ab uxore fundum emit. I. J. 3: 2; II. J. 7.

Vægha, v. a. väga: ponderare. *mark væghin*, vide *Mark*.

Væghandi, m. (a *vægha*, interficere) dråpare: interfector. I. Md. 1: pr, 1; II. Dr. 1.

Vægher (væghan pro *væghinum*, II. Add. 7: 16.), m. 1) väg: via. I. K. 1; J. 8, 12: pr; M. pr, 5; Þ. 3: 1, 2. etc. Cfr. *Almænnings-, Græs-, Kirkiu-, Lands-, Lik-, Marka-, Qværna-, Ut-, Þingsvægher, Farin.* 2) sätt: modus. *margha vægha*, på många sätt: multis modis. IV. 14: 17. 3) sida: latus, pars. Cfr. *Annanvagh, Hinvægh, Væghna*.

Væghfarandi, adj. resande: iter faciens. II. Add. 6: pr, 2, 3; IV. 19: 1.

Væghna, pl. defect. (proprie gen. pl. a *vægher*), 1) håll, sidor: partes. *fiughurra v.*, II. J. 20. *bægia vagna lands*, I. M. not. 1. 2) vägnar: (suo v. alius cuiusdam) nomine v. loco. *a v. af biſkups* v. *hans* v. *ſina v.*, II. K. 48; III. 68 (ubi *væcnæ* scribitur), 69.

Vægia, v. a. gifva skänker (mutor), för att vinna någons ynnest: largitione favorem captare. *vægias undan viþ manni*, gifva någon mutor för att undslippa (ansvar): largitione (reatum) effugere. III. 96. In Iure Iutico et Selandico occurrit *væghſæl*, largitio. Cfr. ÖGL. h. v.

Væitta, vide *Veta*.

Vælta, v. n. i. q. *valtra*. I. FB. 2.

Væra, v. n. vide *Vara*.

Væra, f. vistande: mansio, commoratio. II. Add. 10. Cfr. *Samvara*.

Værdugher (n. *værdhughut* v. *værduct*), adj. värdig, värd: dignus. IV. 19: 1, 3.

Væria (varia, I. J. 2: pr; FS. 6: 2. etc. *værder, værþer, værþe, vært*, pro *varder* etc. I. Md. 14: 3; II. Þ. 2; III. 6, 74.), v. a. 1) värja, försvara: defendere. *land v.*, II. K. 4; Add. 9: 1. Cfr. *Kirkiuværiandi*. 2) i synnerhet, försvara (sig eller en annan) inför rätta: speciatim, in iudicio defendere (se v. alium). *v. æller fælla*, vide *Fælla* 2. *værias)(falla*, II. Dr. 29. *v. ſik mæþ neqvæþum*, vide *Neqvæþi*.)(*ſökia*, I. R. 9: 1, 2; II. Forn. 4. *v. ſik mæþ ſinum eneþ*, IV. 19: 1. *v. ſik mæþ ſiax preſtum*, i. e. sex sacerdotum iuramento. I. K. 14: 4; II. K. 29. *v. ſik mæþ tolf mannum*, I. R. 8: pr; 9: pr; FB. 8; II. K. 57; R. 17, 20; U. 20; IV. 19: 1. *v. ſ. m. tolf manna eþe*, II. K. 52; R. 8, 23, 24; Forn. 4, 11, 15, 28, 31, 33. *v. (ſik* v. *forfal) m. t. m. e. ok tvæggia manna* v. *tvem vitnum*, I. R. 6; II. R. 6, (12;) III. 39, 76. *v. ſ. m. t. m. e. ok ſiu mæn af næmdinni æptir*, vide *Næmd. v. (ſik) m. tylftar eþe*, I. G. 6: 4; R. 9: 3; Þ. 13; FS. 6: pr, 2, 3; II. G. 11; Forn. 9, 18, 24, 26, 27; U. 21. *v. (ſ.) m. t. e. ok tvæggia manna* v. *tvænni vitnum*, I. Þ. 9; FB. 9: pr; II. Þ. 41, 47; U. 22; III. 84. *v. ſ. m. fiughurtan mannum*, II. Þ. 13; III. 123. *v. ſ. m. atertan manna eþe*, II. Add. 2: 13. *v. (ſik) m. tvænni tylftum*, I. Md. 14: 1, 3; J. 19: pr; Þ. 7: 1; II. Fr. 1; Dr. 29, 31; G. 14; Þ. 6; III. 74, 145; IV. 18: 1, 7, 13. cfr. *Sværia. v. ſ. m. t. t. ok ſiura manna foreþe* v. *tvænni foreþum*, I. Þ. 6: 1; II. Þ. 1, 2, 11, 58; IV. 18: 1, 2. cfr. I. Þ. 9. not. 22. *v. (ſik) m. t. t. ok tvænni vitnum*, I. J. 2: pr; 15: pr; II. Þ. 37;

Digitized by Google

J. 3, 34, 44; Add. 11: 1, 6. cfr. *Vitni 4. v. ſ. m. næmdinni, ſiu mannum af næmdinni, fiærþungs næmdinni, hæraþsnæmd, luktri hæraþsnæmd,* vide *Næmd, Fiærþungs-, Hæraþsnæmd, Lukter.* Cfr. *Næmdarmaþer. v. firi manni,* I. G. 9: 6; II. G. 16. *v. firi hemaföt,* I. Þ. 10, 12: 1; II. Þ. 44, 47. *v. iorþ, fæþerne ſit,* I. J. 2: pr, 1; II. Add. 7: 18; III. 74. *næmd vær fore epſöre,* II. Add. 7: 3, 26. *næmd vær nokot mal,* III. 76. *e a væriandi vitu,* I. LR. *ſiþan far eig vart (han),* d. ä. han kan ej bestrida trälens lösande: redemtioni servi obstare nequit. I. A. 22; II. A. 31. — Pro *væræ* perperam scriptum est *væriæ,* I. Þ. 13. Cfr. *Varþa, Værþia.*

Værk, n. 1) verk, gerning: actio. *liggia (ugilder) a -kum ſinum,* ligga ogild, om man blir dräpen å bar gerning: in flagranti crimine impune occidi. I. Md. 6; II. Dr. 17; Þ. 25. *-kum mans varþa,* I. A. 9: 1; II. A. 13. *værk a (man) vinna,* d. ä. hämnas: ulcisci. I. S. 6: 1. Cfr. *An-, Firnar-, Niþings-, Valds-, Vaþa-, Veþe-, Viliaværk.* 2) verk (bygnad etc.): opus. I. R. 9: 1; M. 2; II. R. 21; M. 2. — Cfr. *Handaværki, Fifki-, Vatnværk.*

Værknaþer, m. arbete: opus. II. K. 52. Cfr. *Þværa værknader.*

Værn, f. (a *væria*) 1) värn, beskydd: praesidium. II. Praef. fin; IV. 14: 14. 2) den tilltalades försvar emot käromål eller anklagelse: defensio rei contra actorem. I. Br. 1; II. Praef; IV. 19: 1. *v. ægha* v. *firi ſik hava,* hafva rättighet att värja sig: ius (iuramento) se defendendi habere. II. Þ. 2, 36. *vinna lagha v.,* I. Þ. 10; II. Þ. 41. Cfr. *Vald 3, Vitsorþ.*

Værna, v. a. i. q. *væria 2. v. (iorþ) mæþ tvanni tylftum ok tvanni vitnum,* I. J. 2: 2. cfr. *Vitni 4.*

Værpli, m. *værpla,* f. (ab Isl. *værpa,* constringere), band (hvarmed något ombindes): vinculum, ligamen (quo aliquid circumligatur). I. FB. 7: 3; II. U. 16.

Værra, adv. värre: peius. Cfr. *Fara 5.*

Værras, v. dep. förvärras, komma i sämre belägenhet: in deteriorem statum redigi. IV. 15: 7. not. 27. Sensum v. *uſlas,* quam textus l. c. habet, male intellexit iste interpres.

Værri, adj. comp. sämre: deterior, minoris pretii. I. K. 10: 4; VS. 3: 2; R. 8: pr; II. K. 20; R. 17; V. 1. *fæiar v.,* sämre i egendom d. ä. i värde: pretio deterior. II. VS. 11; Þ. 18. — *Værſter,* superl. värst, elakast: pessimus, improbissimus. IV. 16: 7.

Værſla, f. (a *væria*) omvårdnad: tutela. II. R. 27.

Værþ, n. köpskilling, (värde): pretium (quo aliquid emitur). I. J. 2: pr; 3: pr; II. J. ind. 9; cap. 1, 4; Add. 11: 6, 7, 11. Cfr. *Iorþaværþ, Fulvirþi.*

Værþa (virþa), v. a. värdera: aestimare. II. J. 14; III. 116.

Værþa, vide *Varþa.*

Værþer (værder, verþer, varþer), adj. 1) värd (i penningar etc.): quod certo quodam pretio constat. I. K. 8: 1; 9, 10: 4; R. 9: 3. not. 37; II. Þ. 15, 16; Add. 6: 4; III. 101. etc. *fiughurra marka, tvæggia öra v.,* I. Md. 5: 7; R. 8: pr. 2) värd: dignus. *þy æm iak v. ær han v. ær han eig v. orþiuva at vara, unningia lagha,* etc. formula iurisiurandi. I. Þ. 3: pr; 14; II. Þ. 24, 48, 49.

Værþia (varþia, verþiæ), v. a. idem, ni fallimur, verbum ac *væria.* II. J. 1, 2.

Værþörar (værþhöræ), m. pl. varor och penningar: pecuniae et merces. II. Add. 11: 11. Ih. nimis arctam huic v.

Digitized by Google

tribuit significationem, ut antehac est observatum. Cfr. C. J. Schlyter, Diss. *Tentamina ad illustrandam historiam Iuris Scandin.*, Fascic. 1. p. 20. not. 43.

Væſler, vaſler, adj. fattig, usel: pauper. *væſlir mæn*, I. K. 17: pr. (ubi haec coniuncte scribuntur); Br. 1.

Væſtan, praep. vester om: versus occidentem (ab aliquo loco). IV. 10.

Væſtgötar (væsgötar), m. pl. Vestgötar: Gotiae occidentalis incolae. II. G. 15; IV. 14: 13, 14, 17; 15: 5, 10. *-ta lagh*, IV. 14: 10. *laghbok -ta*, I. K. rubr; II. Praef. Cfr. *Götar* 2.

Væſtgötſker (væſt- v. væsgöſker), adj. vestgötsk: vestrogoticus. I. Md. 5: pr; II. K. rubr; Dr. 10.

Væta, Væter, Væti, vide *Veta, Vinter, Vætti.*

Vætta (vætæ, vetæ), n? grand, en sak af minsta värde, prov. vätta, vitta: hilum, res minimi pretii. *nokot v.*, IV. 19: 1. not. 15. *iak a ok þu ikki v. i*, jag eger (den omtvistade saken) och du har ej minsta del deri: res (litigiosa) mea, nec minima eius portiuncula tua est; formula iuramenti. I. J. 2: 1, 2; II. Þ. 39; J. 2, 3 (ubi *vætti* scribitur); Ü. 14.

Vætti (væti), m. egentl. vitne; en som i rättegångsmål svärjer, antingen som vitne eller i tylftared eller nämnd: proprie testis; qui iuramentum iudiciale dat, sive testis sit, sive nemdarius, sive unus e duodecim viris in iuramento *tylftar eþer* dicto iurantibus. *ſværi hvar v. ſins læſtom*, II. Þ. 1; Add. 11: 13—15.

Vætti (væti), n. vitnesbörd, bevisning genom vitnen: testimonium, probatio per testes. Cfr. *Reþa.*

Væva, v. a. vefva, inveckla: involvere. *þær var (han) i klæþum vaſþer ok i vaggu laghþer*, formula iuramenti. I. Þ. 17; II. Þ. 52.

Væþ, n. pl. (in sing. occurrit I. J. 6: 1, ubi tamen *ſin* pro *ſit*, ni fallimur, legendum est), pant: pignus. II. J. ind. 14. *(iorþ) at væþium ſætia*, pantsätta (jord): oppignerare (fundum). I. G. 1; II. G. 1. *ſkilia manni iorþ til vaþia*, lemna jord till pant: fundum pignori dare. I. J. 6: pr; II. J. 14. *iorþ at væþium taka*, ibid. *v. læggia*, gifva (lös) pant: rem (mobilem) pignori ponere. I. J. 6: 1; II. J. 14. *v. löſa*, ibid. *vaþium halda*, qvarhålla panten: pignus detinere. ibid. Cfr. *Forvæþia.*

Væþa eþer, -læſter etc. vide *Vaþa eþer* etc.

Væþſætter, adj. pantsatt: oppigneratus. *v. iorþ*, II. J. ind. 14.

Y.

Ymisliker, ymsliker, adj. skiljaktig: diversus. Cfr. *Iafliker.*

Ymuman, m. tillåfventyrs en man från trakten af Umeå, eller från Norrland i allmänhet: forsitan vir e regione Umaënsi, vel e quavis Norrlandiae parte. Sic h. v. explicat Bg. II. Dr. 15. *alzmanni ok ymu*, pro *a. ok ymumanni*, ibid.

Ypin, vide *Opin.*

Yrkia, v. a. arbeta: operari. *y. (iorþ)*, odla, plöja, prov. yrka: colere, arare. I. J. 11; II. J. 23. *(iorþ) up y.*, I. J. 12: 2; II. J. 26. Cfr. *Ayrkia.*

Yta, v. n. (ab *ut*) komma ut: exire. *ytir hvarghin*, d. ä. om man ej blir genomstungen, så att spetsen af svärdet går ut på andra sidan af den sårade delen: si (mucro) nullibi exeat (transfixa quadam corporis parte). I. VS. 1: 4. coll. c. §. 3. ibid.

Ytarſter, adj. superl. ytterst, sist: extremus, ultimus. II. Add. 13: 1; IV. 3. Scribitur *utarſter*, II. A. 25.

Digitized by Google

Þ.

Þa (Þæ, I. R. 8: pr; Þ. 5: 1; Br. 1, 3. etc. *da,* I. CB; III. 32.*)*, 1) adv. då: tunc. I. K. 1, 3, 5. etc. *Þa ær,* då när: cum. I. K. 1, 8: 2; A. 21: pr. etc. *Þa ... til, at* etc. i. q. *Þær til* etc. *Þa var han bötandi at,* IV. 15: 7. *Þa fek han doma til,* IV. 16: 13. 2) *Þa* förekommer stundom utan betydelse: h. v. interdum fere otiosa occurrit. *Þa ſkal biſkuper* etc. I. K. 5. *Þa a hæraÞ,* I. B. 1: 1. *hvarghi Þa rætkændi iak,* I. Þ. 17. *Þa ſkal alt ſkipta* etc. II. A. 26. *Þa mærkti iak* etc. II. U. 14. *Þa vilium, havum, givum vir,* I. Br. 3. not. 53; IV. 19: 1—3. *æn Þa rættarin vil* etc., *æn Þa æn Þer Þrætta, Þa æn nokor ær* etc., *Þa æn han böter eig* etc. IV. 19: 1. 3) conj. då, när: cum. I. A. 12: 1; R. 5: 5; II. K. 3, 73: 7.

Þa, vide *Þiggia, Þæn.*

Þaghar (Þagher), 1) adv. då: tunc. II. K. 3; Þ. 2; III. 136; IV. 15: 1. *Þ. ær,* då när: tunc quando. I. Br. 2. 2) conj. då, när: quando, cum. I. K. 7: 3; G. 2: pr; 9: 2; J. 4: 1; 14; II. K. 13, 15, 21. not. 51; 72: 3, 5; O. 1: 13; A. 12; G. 2, 16; Þ. 40; J. 3, 4, 10, 33; Add. 7: 1, 19, 22; 11: 5; 12: 2; IV. 18: 6. Scribitur *ÞaÞghær,* III. 67. *thoghor,* II. K. 72: 5. not. 86.

Þan, Þat, Þanni, etc. vide *Þæn, Þænni.*

Þangbrækka (Þengbrækka), f. skog: silva. *bæra ſkiold ivir Þ.,* d. ä. infalla (egentl. genom skogen) i riket med väpnad hand: armata manu (per terminalem silvam) in regnum invadere. I. O. 4; II. O. 1: 8; Add. 5: pr, ubi cod. G. pro *-ku* habet *thængbrinku.* H. v. orta est a poëtica circumlocutione, qua veteres appellarunt arbores v. silvas *Þang brækku* (non *Þangbrecku,* ut refert Ih.) v. *iordar,* backens eller jordens tång: algam clivi v. terrae (vide *vidar heite,* in *Edda Island.* ed. a P. J. Resenio, Havn. 1665.), quae duo vocabula, *Þang* et *brækku,* demum in unum sunt conflata. Non igitur h. v. denotat litus maris, ut crediderunt Stj., Locc. et Ver., nec pontem litoralem, ut in *Lex. Iur.* statuit Locc.

Þar, vide *Þu, Þær, Þæt.*

Þarf (Þærf), f. tarf, behof: necessitas. IV. 19: pr, 1, 4. Cfr. *Niuta.*

Þarf, praes. a *Þorva,* quod vide.

ÞaÞghær, ÞaÞo, vide *Þaghar, Þy.*

Þe, Þen, Þer etc. vide *Þæn, Þær, Þæt.*

Þengbrækka, vide *Þangbrækka.*

Þengsbani (rectius *Þegnsbani,* vide *Þægn*), m. en fri mans dråpare: ingenui hominis interfector. II. Dr. 9. Cfr. I. Md. 4. not. 36.

Þiana, Þianeſta, vide *Þiæna, Þiæniſta.*

Þiggia, v. a. (impf. *Þa,* sup. *Þighat*) emottaga till skänks, (tigga): dono accipere. *köpt æller Þighat, köpte æller Þa,* II. Add. 11: 11.

Þigia, v. n. tiga: tacere. III. 112. Inde

Þigiande mæsſa, f. vide *Mæsſa.*

Þikla, adv. ofta: saepe. IV. 12.

Þin (n. Þit), pron. din: tuus. I. Md. 1: 2; R. 5: 3, 4; 9: pr; J. 15: pr. etc.

Þing, n. ting, sak: res. II. K. 11. not. 96; 61; III. 150. H. v. forsan eadem est ac proxime sequens.

Þing (Þigns pro *Þings,* II. Add. 12: 1. *Þins,* II. G. 12; Forn. ind. 48.*)*, n. 1) ting: conventus iudicialis. I. Md. 1: pr, 2, 3. etc. *lagha Þ.,* II. Add. 7: 29. *aldragöta Þ.,* Westergötlands landsting: iudicium omnium (Vestro-) Gotorum. I. B. 1: pr; R. 1: pr; 3: 2; II. R. 1, 3. *aldramanna Þ.,* idem. I. Þl. *Þ. næmna, viſa, ſighia, buÞa, upſkiæra, halda, hava,* vide *Næmna 3, Viſa 1, Si-*

Digitized by Google

ghia, Buþa 2, Skiæra, Halda 2, Hava 2. firi þingi, inför tingsmenigheten: coram hominibus in iudicio congregatis. I. Þ. 14. Cfr. *Fiærþungs-, Hæraþs-, Höſt-, Lands-, Luktar-, Ræſſinga-, Sægnar-, Varþing.* 2) personer som sammankallades för att uttaga böter m. m. som ej af den skyldige blifvit godvilligt erlagda: conventus hominum, mulctam vel tributa non ultro soluta exigendi caussa, publica auctoritate convocatorum. *ſtæmna* v. *næmna hem þ. at manni,* II. Add. 5: 1. *næmni þ. hem til hans ok taki ut gengærþina,* II. Forn. 40. *mæþ þ. (man-) hælghis bot, gengærd, almænnings öre ut taka,* I. Md. 3: 4; II. Dr. 8; V. 2, 3. Cfr. Schlyter, Diss. p. 531. cit. p. 9, 10.

Þinga, v. n. hålla ting: conventum iudicialem celebrare. I. R. 3: 1 (ubi *þingi* pro *þingæ,* ni fallimur, scriptum est); II. R. 3; III. 89; IV. 19: 4.

Þinganga, vide *Þings ganga.*

Þingat, adv. dit: illuc. I. K. 20: 2; Md. 14: 3; R. 1: pr; II. Dr. 31; R. 1.

Þingfriþer, m. tingsfred: pax v. securitas publica eorum, qui conventum iudicialem obeunt vel inde domum revertuntur. II. Add. 5: pr. coll. c. 7: 13—16.

Þing loter, m. böter, som tillföllo hela landskapet, och, troligen på landstinget, fördeltes emellan häradena, och sedan på häradstingen emellan hvart härads innevånare: mulcta, quae universis Vestrogotiae incolis cessit, et, ut videtur, in iudicio provinciali inter territoria, ac in iudiciis territorialibus inter cuiusvis territorii incolas dividebatur. I. Þl.

Þings domi, m. dom, gifven på tinget: sententia in conventu iudiciali lata. *æptir -ma,* I. J. 13: pr. i. q. *ſiþan domber kombet a hans mal af þinge,* II. J. 27.

Þings ganga (þinganga), f. frihet eller lejd (för dråpare) att komma till tinget: venia (interfectori concessa) iudicium secure obeundi. *lova þ.,* I. Md. 1: pr; II. Dr. 1.

Þingsmæn (þingmæn, I. J. 3: pr.*),* m. pl. män som äro eller varit närvarande på tinget (då ett mål der förevarit): viri in iudicio praesentes. I. Md. 1: pr; S. 1; J. 3: pr; II. Dr. 1; Add. 9: pr, 1; 11: 9. *þingsmanna vitni (bæra),* I. Md. 1: 2 (ubi *hamna* pro *manna*); 3: pr; S. 1; B. 1: pr; J. 14; II. Dr. 3, 8; J. 33; Add. 11: 9.

Þings ſtæmpna, þingſtæmpna, f. sammankomst på tinget: conventus iudicialis. II. Add. 7: 16.

Þingſtaþer, m. tingsställe: locus, quo celebrantur iudicia. III. 128.

Þings vitni, n. vitnesbörd af män, som på tinget äro eller varit närvarande: testimonium virorum in iudicio praesentium. I. J. 14; II. J. 33.

Þings vægher, þingvægher, m. tingsväg: via ad locum iudicii ducens. II. Add. 7: 13.

Þing timi, m. den tid då ting hålles: tempus, quo celebratur iudicium. IV. 19: 4. not. 91.

Þit, adv. dit: illuc. II. K. 45; A. 26; U. 6; Add. 7: 8; V. 3.

Þit, conj. vide *Þy.*

Þit, n. a *Þin,* quod vide.

Þiufnaþer, m. tjufnad, stöld: furtum. I. G. 9: 5; R. 11: pr; Þ. 3: 2; 7: pr; FS. 6: 1; II. G. 16; R. 26, 28; Þ. 28, 35; Forn. 25; IV. 18: 11. *ſander þ.,* II. Add. 7: 19. *fulder þ.,* II. Add. 7: 19. not. 35; IV. 18: 3.

Þiufſak, þiufs ſak, f. mål angående, eller anklagelse för stöld: caussa v. accusatio furti. I. Þ. 16; II. Þ. 51; Add. 2: 7; III. 46. *giva* v. *vita manni þ.,* I. Þ. 1; II. Þ. 1, 4; IV. 18: 1. *bæra*

Digitized by Google

Þ., vara anklagad för stöld: furti accusari. II. Þ. 11.

Þiufs böter (Þiuf böter), f. pl. tjufsböter: mulcta furti. III. 116. *fullar Þ.*, I. Þ. 1, 9. not. 22; II. Þ. 3, 6, 8, 16, 18, 58; Forn. 1; III. 145; IV. 6.

Þiufs eper, m. ed i tjufmål: iuramentum in caussa furti. II. Add. 5: 3. coll. c. III. 111.

Þiufſka, f. tjufvens brottslighet eller ansvar: furis noxa v. reatus. *dragha Þ. a ſik*, ådraga sig mistanka för stöld: suspicionem furti v. reatum sibi contrahere. I. Þ. 6: pr; II. Þ. 34.

Þiufſtolin, adj. stulen: furto ablatus. II. Þ. ind. 39, 40. *Þiufſtolit*, n. absolute, det stulna: res furtiva. I. Þ. 8; II. Þ. 39.

Þiuft (Þyft, I. Md. 8.*)*, f. 1) tjufnad, stöld: furtum. II. Þ. ind. 2, 33, 38; cap. 10, 17; III. 79. *full Þ.*, II. Dr. 19; Þ. 3, 6, 17; III. 111, 145; V. 3. *full Þ.*)(*hvinſka*, III. 116. coll. c. II. Þ. 3. 2) den stulna saken: res furto ablata. I. Md. 8; Þ. 3: pr, 1; II. Dr. 19; Þ. 24—26, 30, 31. *kirkiunna Þ.*, II. K. 11. not. 96.

Þiur, m. tjur: taurus. I. Md. 15: 4; II. Dr. 39.

Þiuvas, v. dep. (imperf. *Þiuftis* v. *Þyftis*) göra sig till tjuf: furem se facere, furari. *iak ſtal eig fæ Þit ok eig Þyftis iak a* v. *at Þy*, formula iuramenti, I. Þ. 4: 2; II. Þ. 29.

Þiuvaper, adj. bestulen: rebus suis furto orbatus. *Þiuvær Þær*, mendose, sine dubio, scribitur, I. Þ. 3: 1.

Þiuver, m. tjuf: fur. I. Md. 8; O. 2; A. 17: 1; R. 12: pr; Þ. 3, 4. etc. *fulder Þ.*, den som gjort *full Þiuft*: qui plenum furtum commisit. I. Þ. 3: pr; II. Þ. 7, 24; III. 145; IV. 18: 8. *vita man firi Þiuf*, vide *Vita 3.* Scribitur *Þiwær*, I. Md. 8; II. Praef. *Þiuer*, I. Þ. 3: pr. *Þyf* pro *Þiuf*, II. Þ. ind. 7. — *Þiuva bolker*, I, II. Þ. rubr. — Cfr. *Gor-, Hvinſku-, Vipertakuþiuver, Orþiuva.*

Þiæna, Þiana, v. a. 1) tjena: servire; *Þ. gudi*, IV. 16: 12; särdeles göra krigstjenst: speciatim militare. IV. 19: 3. Cfr. *Örs.* 2) *Þ. ſik*, genom tjenst förvärfva, förtjena: sibi adquirere. IV. 12. fin. 3) förskaffa, bete, göra: praestare. IV. 14: 14.

Þiængn, vide *Þægn.*

Þiæniſta (Þianeſta, Þianoſta, Þiæniſt, Þiænæſt), f. 1) tjenst, särdeles krigstjenst: ministerium, speciatim militia. *hærra Þ.*, II. R. 30; J. 46. 2) den heliga Nattvarden: sacra Coena. *II. K.* 65, 73: 6; III. 90, 95, 104.

Þiæniſtu maþer (Þiæniſtæ v. *Þianoſto man)*, m. tjenstman (i hof- eller krigstjenst): minister aulicus vel militaris, (ministerialis). II. Forn. 50; Add. 1; III. 77.

Þo (Þö, II. Add. 7: 13. not. 97; IV. 12, 13. *tha*, II. K. 9. not. 90; 15. not. 14. etc. *Þy*, vide infra*)*, adv. dock, likväl: tamen. I. J. 6: pr. not. 21; Þ. 5: 1; II. K. 1, 73: pr; O. 1: 14; Forn. 30. not. 23; Add. 7: 8; 9: 1; 11: 7, 14; 13: 1. *Þo at*, om ock: etiamsi. I. K. 6, 10: 4; Þ. 5: pr; II. K. 20, 31; VS. 10; J. 21. *æn Þo at*, idem. II. K. 9; VS. 14; Dr. 7, 14, 39; G. 7; Þ. 17, 30. etc. (II. Add. 11: 7. pro *æn* scriptum est *a*). *æn Þö at*, idem. II. Add. 7: 13. not. 97; 16. not. 7; 19. not. 30; IV. 12. *æn Þy at*, II. Add. 7: 19. *æn Þot*, IV. 12. not. 11. *æn Þyt*, II. A. 16; IV. 12. *Þo hvaro, Þo at hvaro, Þot hvaru*, rectius *Þy hvaro* etc. vide *Þy.*

Þola, v. a. tåla: pati. I. LR; III. 112. *Þ. ſokn*, blifva lagsökt: exactionem iudicialem pati. II. Forn. 46. *Þ. bortvræ-kilſi*, blifva afsatt: deiici (munere v. dignitate), IV. 14: 7. *Þolande ær qvinaþer . . . manböter miſta*, d. ä. hon

Digitized by Google

måste tåla sig dermed: femina patitor amissionem mulctae homicidii. II. Add. 11: 19.

þolikin (þoliker?), pron. dylik, sådan, prov. tocken: talis. II. VS. 12, 13; R. 21, 28: not. 99; Þ. 53; U. 22; III. 110. Cfr. *E, þyliker.*

þora, v. a. töras, våga: audere. II. G. 14; Add. 7: 16; III. 80. *num han þore sværia* v. *vita*, I. VS. 3: 1; 5; II. VS. 10, 14; Dr. 16. *þor han eig sværia*, I. Þ. 8: 1; 13; FB. 11: 1; II. G. 4; Þ. 39, 47; U. 26. *æn þer þora vita, þor han vita*, etc. I. A. 25; J. 2: pr; 19: pr; II. A. 35; J. 1, 44.

þorp, n. enstaka gård, liten by, (torp): praediolum solitarium, pagus minor.)(*byr*, I. J. 15: 1; II. J. 35. Secundum Eddam trium hominum coetus appellatur *þorp.* — Cfr. ind. nom. locc. vv. *Arnbiorna-, Hæggu-, Olafsþorp.*

Þorsdagher, m. thorsdag: dies Iovis (Thori). Cfr. *Hælgha-, Skiærþorsdagher.*

þorva, v. a. (praes. *þorf* v. *þarf*) 1) behöfva, tarfva: egere, opus habere. I. K. 14: pr; II. K. 27; J. 6. *við þ.*, idem. I. S. 1; VS. 4; II. K. 67, 72: pr. not. 78; VS. 12, 13; U. 29; IV. 19: 1. 2) *eig þ.*, ej behöfva eller vara nödsakad (att göra): non necesse habere (aliquid facere). II. K. 42.

þra, v. a. (Isl. *þrá*, contumacia, obstinatio), sätta sig emot, motsäga, (trotsa), prov. trå: adversari, contradicere. IV. 15: 3.

þrang (þræng), f. trångmål, nöd: angustiae, necessitas. II. K. 56; J. ind. 6; cap. 5; Add. 7: 1; III. 24.

þrenættinger, m. utsättandet af tredje dagen till sammankomst: condictio tertii diei, quo haberetur conventus. *þ. gæra*, II. Þ. 47. Cfr. *Siunættinger.*

þreskulli (þriscull, dræskulli), m. tröskel: limen. I. M. 2; II. G. 5; J. 12; M. 2.

þridi, þriþi, þryþi, num. tredje: tertius. I. K. 2, 14: 2; 17: pr; II. K. 49, 65; G. 12. not. 27. etc. *dridiu* pro *þridiu*, I. Br. 2.

þridiunger, þriþiunger, m. en tredjedel: triens. I. K. 13; B. 7; A. 5, 18: pr; 24: pr; G. 9: 2; M. 4; Þl; II. K. 26; O. 1: 13; A. 1. etc. *fæxtan örtogher i þ. hvarn*, i. q. *i hvarn lot* (vide *Loter* 1.), I. Md. 1: 3; R. 5: 2; II. U. 8. Scribitur *dridiunger*, I. Þl. *þriþinger, thridhingh* etc. II. K. 8. not. 81; Fr. 11; V. 1.

þriggia, þrim, vide *þrir.*

þriggia handa, pron. treggehanda, tre slags: triplex, triplicis generis. IV. 12. Cfr. *Hand.*

þrir, num. tre: tres. I. VS. 3: 1; Þ. 4: pr. *þry*, II. Þ. 29. f. *þrear*, I. G. 2: pr; Þ. 4: 1. *þrer*, I. K. 7: 1; Md. 1: 3. *þre*, II. Dr. 4; Þ. 29. n. *þry*, I. Md. 13: 1; Þ. 11; Þl. *þru*, I. Þ. 5: pr. gen. *þriggia*, I. K. 13; Md. 14: 1. *þrigiæ*, I. B. 7. dat. *þrim*, I. K. 5; J. 6: pr; Br. 2. *þrem*, I. Md. 5: 7. *þrym*, III. 137. acc. m. *þrea*, I. VS. 5; J. 6: pr. *þre*, I. CB; Þl. *þrer*, I. K. 17: pr. f. *þrear*, I. FS. 2: pr; 3. *þreæ*, I. FB. 8. *þræa*, I. S. 4: 2. *þrer*, I. K. 3, 5. *þre*, II. K. 52. etc. n. *þry*, I. B. 7; Br. 2. *þri*, II. Fr. 11; Forn. 8. *i þry skipta*, vide *Skipta. hete þrer ok æru tvar*, vide *Mark.* Cfr. *þrænni.*

þriskulli, vide *þreskulli.*

þrisvar, þriter, vide *þrysvar, þryter.*

þriþiunger, vide *þridiunger.*

þriþiungs skipti, n. skifte, hvarigenom något delas i tre delar, t. ex. då makars egendom delas så, att två tredjedelar tillfalla mannen och en tredjedel hustrun: partitio, qua aliquid tri-

Digitized by Google

fariam dividitur, ex. c. cum bona coniugum ita dividuntur, ut bes cedat marito et triens uxori. I. G. 4: 1; II. G. 3.

Þryska (þryzska, þriska; rectius *þrytska),* f. (a *þryter*), tredska, tredskhet: contumacia. II. Add. 5: 1. not. 58; V. 2. fin. *fore þ. skyld,* af tredskhet: contumaciter. II. K. 47; U. 6; III. 93; V. 3.

Þrysvar, þrisvar, adv. tre gånger: ter. I. A. 4: 2; II. A. 6; III. 32, 95.

Þryta, v. n. tredskas: contumaciter agere. II. U. 4.

Þryter (þriter), m. tredska: contumacia. II. Add. 5: 1. *bæra þ. vip,* i. q. *þryta,* I. R. 7: pr; II. R. 16, 17.

Þræl (þrell, þrel; þral, I. Md. 13: 1; B. 2: 1. *þrell,* I. S. 6: 1. *dræl,* I. Þ. 2: 1. *dræll,* I. R. 11: pr.), m. träl: servus. I. Md. 5: 7; S. 6: pr; G. 4: 3; R. 11; II. Dr. 16, 27; G. 3; R. 27; Þ. 20, 22; Add. 2: 1, 13; 7: 29; 13: 1; III. 48. Cfr. *Ambut, Bondi, Bryti, Frœls, Frœlsgivi, Lavarþer, Leghomaþer, Þægn, Ættaþer.*

Þrængia (drœngia), v. a. nödga, tvinga: cogere, compellere. II. Add. 7: 16. *þ. sik til at være nœmpdaman,* muneri nemdarii se obtrudere. III. 77.

Þrænni (þræni), num. tre: tres. *þ. niu marker,* I. R. 4; II. O. 3; R. 13—15. etc. Cfr. *Örtogh.*

Þrænnisœxtanörtogher, vide *Örtogh.*

Þræskipti, n. treskifte: divisio in tres partes. *til -is,* II. Forn. 18. not. 59; 19. not. 63; 24. not. 83.

Þræta (þrætta), v. n. träta: rixari, verbis concertare. IV. 19: 1.

Þrætighi, num. trettio: triginta. I. VK; II. K. 72: 5. Scribitur *þrætinghi,* IV. 21: 108.

Þrætiundi, num. trettionde: trigesimus. II. K. 55, 72: pr.

Þrættan, num. tretton: tredecim. I. Md. 5: pr; II. Dr. 10; Þ. 4; IV. 15: 4.

Þrættandi, num. trettonde: decimus tertius. I. K. 2; II. K. 4; IV. 15: 13; 16: 13. Male scribitur *þrænttandi,* IV. 14: 13.

Þrætylter, adj. (a *tylft*), (ed) som gås af tre tylfter: (iuramentum) a tribus iurantium dodecadibus factum. II. Add. 7: 25. Scribitur *þrætylftæþer,* not. 71. ibid.

Þu, pron. du: tu. I. R. 5: pr, 1—5. etc. cfr. *Vætta.* dat. *þær (þer, þar),* I. G. 9: 5; R. 5: pr; 9: pr; FB. 11: 1; II. VS. 12. cfr. *Iamnaþar eþer, Nœmni. þik,* II. Dr. 8; R. 20. not. 73; U. 26. not. 99. acc. *þik,* I. R. 5: 2; FB. 11: 1.

Þumulfinger, m. tumme: pollex. I. S. 4: 1.

Þungi, m. tunga, pålaga: onus. IV. 19: 4.

Þusæn, þusand, num. tusende: mille. I. Br. 6. not. 63; IV. 19: 5.

Þværa værknader (thværæ vercnæder), m. III. 18, i. q. *stor værknaþer,* II. K. 52, ut recte observat Ih. Quid autem significet prior h. v. pars, non constat. Ver., quem sequitur Locc., illam deducens a *tvära,* iterare agrum, vertit: "iterata agri aratio per transversum."

Þy (zy, I. A. 16: 2. *þo,* vide infra), conj. (dat. n. a *þæn*) derför, fördenskull: propterea, eam ob caussam. I. A. 7, 16: 2; G. 6: pr; 7, 9: 5; R. 8: 1; J. 13: 2; Þ. 5: 1; 17. etc. cfr. *Værþer. þy at,* I. K. 15: pr; VS. 3: pr; Þ. 6: pr; 19: 1; FS. 4. *eig þy mera (at)* etc. I. Þ. 14; II. K. 43; A. 27; Þ. 23; III. 1. cfr. *Mere. þit* (pro *þyt* v. *þy at*), I. K. 15: pr. *þy at hvaru,* likväl: tamen. I. J. 18; II. J. 43. *þo at hvaro, togh at hvario,* idem. II. K. 1. not. 7; Forn. 47. not. 89. *þyt hvaru,* IV. 16: 12; 19: 1. *þot hvaru,* II. Forn. 47. *þy hvaru,* idem. II. K. 1; Þ. 27; IV. 16: 12. *þo hvaro,* II. Add. 6: 3. *þaþo hvare* pro

Digitized by Google

Þa þo hvaro, tunc tamen, III. 97. *æn Þyt hvaru at,* om ock: etiamsi. IV. 19: 1. *Þy hælder, Þy at hælder,* vide *Hælder.*

Þy, vide *Þæn, Þæt.*

Þy barn, n. (a *Þy,* servus v. serva) egentl. barn, födt af en trälinna: proprie filius v. filia ex ancilla procreatus v. procreata; i. q. *frillubarn.* II. K. 72: 2. not. 45.

Þydiſker (Þiþiſker), adj. Tysk: Germanus. I. A. 14: 1; II. A. 17.

Þyft, vide *Þiuft.*

Þykkia, v. impers. tyckas: videri. I. K. 20: 2; II. K. 45.

Þyliker (Þilikin), pron. dylik: talis. I. R. 9: 1; 12: pr; Þ. 12: 2; II. Dr. 40, 41; R. 28; Þ. 15, 45; Add. 11: 19.

Þyt, contr. pro *Þo at* v. *Þy at,* vide *Þo, Þy.*

Þæ, vide *Þa.*

Þægn (Þiængn), m. fri menniska: homo liber. IV. 16: 7.)(*Þræl,* I. Md. 13: 1; II. Dr. 27 (ubi perperam scribitur *aghu*). *mykin Þ.,* en ädel, frikostig man: vir liberalis. IV. 16: 15. Cfr. *Þengsbani.*

Þæn, Þen, pron. dem. den: is. I. K. 8: pr; A. 23; FB. 7: 1. etc. scribitur *Þan,* I. A. 21: pr; III. 90. f. *Þe,* II. K. 68; III. 76, 98, 132. *Þy,* II. A. 7; Add. 7: 25. not. 64. n. *Þæt, Þet,* I. K. 3, 7: pr; 13. *Þat,* I. K. 7: pr; A. 17: 1; III. 67. gen. m. et n. *Þæs, Þes, Þæſs,* I. K. 12: 1; S. 2; A. 4: pr; Þ. 19: pr, 3; II. A. 20, 22. dat. m. *Þem, Þæm,* I. Md. 1: 1; A. 16: 2. f. *Þerri, Þerre, Þerræ,* I. R. 5: pr; 8: pr; II. G. 5. *Þeræ,* I. Md. 8. *Þærre, Þærræ,* I. A. 16: 2; II. A. 21, nisi illis locis *Þa* (acc.) legendum sit. *Þe,* II. M. pr. not. 5. n. *Þy,* I. Md. 1: pr; R. 3: pr; 5: pr, 2; Add. 2: 5. *Þi,* II. Add. 9: pr. acc. m. *Þæn, Þen,* I. A. 13: 4; 21: pr. *Þan,* I. A. 22. f. *Þa,* I. Md. 3: 2; Add. 2: 14. *Þæ,* I. R. 9: pr. *Þe,* II. K. 72: pr; Add. 11: 11; III. 96. n. *Þæt, Þet,* I. K. 13, 17: 1; B. 5. *Þat,* I. K. 22; Md. 1: 3; III. 68. pl. nom. m. *Þer,* I. K. 11. *Þær,* I. A. 12: 1. *Þe,* II. K. 7, 21; Dr. 40. *Þör,* II. A. 16. *Þö,* I. Þl. not. 39; II. Forn. 12. *Þir,* III. 2. *Þi,* II. Add. 2: 14. not. 70. f. *Þör,* pro *Þær,* II. A. 8. n. *Þy,* I. Þ. 5: pr. *Þyy,* I. Md. 1: 2. *Þe,* I. J. 16: 1; M. 2; III. 104. *Þön,* II. Dr. 27; IV. 12. *Þö,* I. Þl. not. 50. gen. m. *Þerræ,* II. J. 13; IV. 14: pr. dat. *Þem,* I. K. 15: pr; Þ. 5: 1; II. K. 41; IV. 19: 1. acc. m. *Þa,* I. K. 15: pr; Þ. 3: pr; II. Dr. 1. *Þe,* II. K. 30, 72: 1; IV. 15: 5; 16: 12. f. *Þer,* II. Fr. 8. n. *Þy,* I. A. 16: 1; FB. 9: 1; IV. 15: 6. *Þen,* IV. 16: 12. *Þe,* II. G. 18. — *Þæt æru,* sunt. I. VS. 1: 4; 3: 1; B. 1: 1; A. 21: 2; II. K. 60. *Þæs i (v. Þæsſi) mællin* v. *mællum,* dess emellan: interim. II. Forn. 46; III. 89. *Þæsſamæ,* pro *Þæs ſamæ,* II. Add. 7: 29. not. 2. *til Þæs,* a) dertill: ad illud. II. Þ. 53. b) till dess: donec. I. K. 8: 1; II. Dr. 40, 41; Add. 11: 4, 17. cfr. *Ær. i Þerri,* adverbialiter, deri: in eo. I. B. 9; II. Fr. 13; Forn. 29. *ſiri Þy,* a) derför: eam ob rem, ideo. II. Þ. 2; IV. 15: 7. b) derför att, ty: propterea quod, nam. II. Forn. 16; IV. 12, 14; 2. *ſiri Þy at,* derför att: propterea quod. I. Md. 2; Þ. 5: 1, 2; 6: pr; FB. 4: 1; II. K. 72: 1; A. 6; Þ. 58. etc. *mæþ Þy at,* vide *Mæþ 4. æptir Þy ſum,* vide *Æptir.* — Observationes quasdam ad grammaticam proprie pertinentes hic addere liceat. 1) Post hoc pronomen part. relat. *ær* v. *ſum* haud raro omittitur; ex. c. *Þæn vighit van,* den som begick dråpet: is qui alterum occidit. I. K. 12: pr. *iord Þa* (eam quae) *ær köpt,*

Digitized by Google

I. A. 6: pr. *þæn (ær) ſtæmdi*, is, qui in ius vocabat. II. Add. 9: pr. *þæn ſalde*, II. Add. 11: 6. *þæn ſarghaþe*, III. 84. *þa* (eos qui) *i þerra goþs æru*, IV. 19: 3. 2) *þæn* additur post pron. *nokor, ingin*, etc. *nokor þæn dagher, faſtudagher, loter*, II. K. 56; III. 5, 24. *nokot þæt ær qvikandis ær*, I. FB. 3. *nokon þæn i hans garþ* etc. II. Add. 7: 1. *nokor þæn ær ſander (ær)*, IV. 19: 1. *æn nokor ær þæn ær* etc. ibid. *ingin þæn ær læn havir*, IV. 19: 4. *engſis þæs loter*, II. Add. 7: 20. *ingom þem vitnom*, IV. 12. not. 9. *hvart þerra þæt ugift ær*, II. K. 72: 2. *annar þæn ſum* etc. II. Add. 7: 22. not. 53. *annars þæs buþ*, II. Add. 7: 19. *aþru þy man legher*, III. 115. *flæſta þe pæninga*, IV. 16: 12. *flæſtir þer ſva taka*, IV. 19: 4. *hvarti þæt* (nisi *þerra* pro *þæt* legendum sit), IV. 18: 2. 3) gen. n. *þæs* certis in casibus pro acc. *þæt* ponitur, ex. c. *mæþ umſtaþu mannum vita þæs at han* etc. I. B. 1: 2. *(næmd gæra* etc.*) þæs at ſværia*, I. S. 2; Þ. 3: pr; 19: 3. *þæs ganga at ſværia*, II. Þ. 24. *þor eig þæs ſværia*, I. Þ. 8: 1. *gær han þæs eig*, II. M. 5. (Nomina in simili constructione in gen. posita inveniuntur, ex. c. *bos at vittiq*, I. A. 4: 2. *griþar at beþas*, I. Md. 1: pr; G. 9: 1.). Nonnumquam *þæs* verti potest derom: de eo. *bær iak þæs vitni*, I. J. 2: 1. *eþ þæs at ganga*, II. Þ. 58. — Cfr. *þæt*.

Þæn, art. def. den: Graec. ὁ, ἡ, τό. *þæn yngſti kolder*, I. A. 6: pr. *þæt nya*, II. K. 10. *þæs hælgha anda*, II. K. 1. *þem ælþri fiſkigarþi*, I. M. 1. *a þingi þy fyrſta*, I. S. 1. *a ... þing þe næſto*, III. 130. *þen ſkyldaſta*, I. Md. 5: 2. *þet dræpna* (acc.), I. R. 9: pr. *þe'ælſtu* (acc. f.), II. K. 30. *þem ſkyldaſtu* (dat. pl.), II. Add. 8.

Þænni, pron. denne: hic. I. J. 13: pr; 15: 1; Þ. 8: 1. scribitur *þanni*, I. Þ. 17. f. *þæſſi*, I. J. 7: pr; 15: pr; 19: pr. n. *þætta*, I. S. rubr; B. rubr. *þattæ*, I. LR. rubr. gen. n. *þæſſæ*, IV. 16: 12. dat. m. *þeſſom*, II. K. 37. not. 91. f. *þæſſi*, I. Þ. 13; IV. 19: 1. *þeſſe*, II. Forn. 1. n. *þæſſu*, I. G. 9: 7; R. 9: pr; J. 7: pr. acc. m. *þænnæ, þennæ*, I. Þ. 14, 19: 1; FB. 7: pr. f. *þæſſæ*, I. J. 2: 1, 2; Br. pr, 1, 3, 6. n. *þættæ, þettæ*, I. A. 8: 1; II. Dr. 8. pl. nom. m. *þeſſir*, II. Forn. 46. *þæſſi*, II. Add. 2: 9; III. 46. f. *þæſſæ*, IV. 19: 1. n. *þæſſi*, I. K. 6; FB. 6. *þaſſi*, I. R. 5: 6. *þeſſen*, II. Add. 11: 19. *þeſſu* (forte lapsu calami), II. O. 3. dat. m. *þæmma, þemmæ*, I. Br. 3; II. K. 54. not. 1; Forn. 46; IV. 16: 7. *þænnæ*, II. Forn. 46. not. 57. *þæſſum*, II. K. 54; Forn. 46. not. 58. f. *þeſſum*, II. Add. 11: 16. n. *þæmma*, II. K. 72: 4; Add. 3: 1. *þæſſum*, I. Br. 3; II. Add. 3: 1. not. 87. *þeſſi*, II. Þ. 47 (nisi pro *vitnum* ibi legendum sit *vitu*). acc. m. *þeſſæ*, II. Forn. 32; Add. 2: 9. n. *þeſſi*, II. O. 1: 13; IV. 12. — *þætta æru*, hi etc. sunt. I. R. 5: 5; IV. 11. nott. 2, 35, 44, 61; V. 1. *nokot þætta (mal)*, pro *nokot af þæſſum (malum)*, II. K. 37; IV. 19: 2. not. 82. *at nokrom þæſſom lot*, II. K. 37. not. 91. *a nokrom þæna dagh*, II. K. 52. *a nokrom þæſſum daghum*, III. 18.

Þær, þer, (þar, I. A. 21: 2; G. 6: pr; Þ. 19: pr; III. 63, 142. *þör*, II. Þ. 54.), adv. der: ibi. I. K. 12: 2; VS. 1: pr, 3; A. 8: 1; 11; R. 3: 2. etc. *þær æru*, sunt. I. Md. 13: 1. *þ. næſter*, I. Þ. 19: pr. *þ. næſt* (adv.), I. Md. 1: 4; 14: 3; S. 4: 1; II. Dr. 7, 31. *þ. a*, a) deri, derpå: in eo. I. Md. 3: 3; 5: 7; G. 6: pr; II. J. 29. etc. b) deremot: contra id. III. 144. *þ. af*, a) deraf: de

Digitized by Google

eo I. Md. 15: pr; R. 9: 1, 2; Br. 2. not. 32; II. K. 72: 1; R. 10; III. 76, 86, 99. etc. cfr. *Af 1, Bondi.* b) derifrån: inde. II. Dr. 1. *þ. at,* II. U. 6; IV. 18: 12. *þ. firi,* I. J. 16: pr; II. K. 52; Forn. 15; Add. 7: 16, 18, 25; IV. 12. not. 42; 15: 12; 18: 5. *þ. gönum,* I. FS. 5: 1. *þ. i,* II. Forn. 12; III. 100, 142; IV. 16: 12. *þ. ivir,* vide *Ivir 2, 4. þ. mæþ,* II. K. 73: 3; Forn. 1; IV. 12. *þ. til,* a) dertill: ad illud. I. A. 21: 2; Þ. 12: pr; II. K. 58, 70; O. 1: 8; Forn. 45. not. 35; IV. 12, 16: 12; 19: 1, 4, 5. b) till dess: donec. II. K. 15. not. 12; 38; G. 11; Forn. 48; Add. 7: 8, 22; III. 68, 104. c) till den ändan: eum ad finem. I. Br. 6; II. Add. 7: 29; III. 117; IV. 12, 19: 1, 5. *þ. viþer,* IV. 19: pr. *þ. um,* II. Add. 2: 14; 7: 12, 25. *þ. æptir,* II. K. 54; Add. 7: 21. not. 51; IV. 14: 10.

Þær, þer, part. relat. som: qui. *þæn þær hana a, þær minna havir,* etc. II. G. 3; Forn. 13. not. 33; 25. not. 86. *hin þær bröt,* II. Forn. 20. not. 66; Add. 7: 2. not. 16. *han þær intok,* II. Forn. 29. not. 1. *þer ... þær allum þem* etc. II. J. 34. *domarin þær dom havir,* IV. 12. *þær þem far,* IV. 19: 1. *þær han kallar i,* II. J. 37. *þær havir husprea lykil til,* I. Þ. 5: 2. *þær han flyr til,* II. Add. 7: 2. *alt þær han far,* II. Add. 5: 1. not. 65.

Þær, vide *Þu, Þæn, Þæt.*

Þærf, vide *Þarf.*

Þærfliker, adj. nyttig, tjenstaktig: utilis, commodus. IV. 16: 14.

Þæt, pron. pers. n. (m. f. *han, hun*) det: illud. I. Md. 14: 3; A. 21: pr. dat. *þy,* I. Md. 1: 1; G. 9: 5; Þ. 19: 3; FB. 6: pr. acc. *þæt,* I. K. 1; R. 8; II. K. 1. pl. nom. m. *þer,* I. K. 3, 4. *þær,* I. K. 12: pr; Md. 13: pr. *þeer,* II. O. 1: 6; Þ. 29, 30. *þeir,* I. S. 5. *þe,* II. Praef; K. 52; A. 8. *þör,* II. Dr. 3; A. 12; Þ. 58; Add. 7: 10, 20. *þö,* II. Add. 7: 3, 10. *þæ,* III. 74. f. *þær,* I. A. 18: 1; III. 98. *þer,* I. A. 21: pr. *þar,* II. Add. 11: 19. *þaar,* II. Add. 7: 10. not. 80; 11: 4, 17, 19. *þe,* II. Add. 7: 10. n. *þer,* I. K. 9; II. Add. 5: pr. *þen, þeen,* II. Add. 7: 26; 11: 4, 17, 19. *þön,* II. VS. 14; Dr. 39; A. 20; Forn. 32; IV. 12. *þö,* II. A. 21. gen. m. *þerra,* I. K. 2; A. 13: 1, 2, 4. *þerre,* II. Dr. 7, 29. *þærra,* I. Md. 14: 1; A. 13: 3. n. *þerræ,* II. Forn. 43; IV. 14: 13. *þærræ,* III. 57. dat. *þem,* I. J. 2: pr; II. Add. 11: 19; IV. 16: 12. acc. m. *þem, þæm,* I. K. 14: 4; A. 4: 2. *þa,* II. Þ. 28 (nisi *þæn,* acc. sing. a pron. dem. *þæn,* legendum sit). f. et n. *þem,* I. K. 9; G. 5: 1. — Cfr. *Þæn.*

Þæþan, adv. dädan, derifrån: illinc, inde. I. Þ. 3: 1; II. Þ. 27; Add. 7: 4.

Þö, Þön, Þör, vide *Þæn, Þæt.*

Þöma, Þöþi, vide *Döma, Döþi.*

Æ.

Æ, vide *A, E.*

Ædli, n. natur, beskaffenhet: genus, indoles. *ænsker, östgötsker at ædlum,* till börden Engelsman, Östgöte: genere Anglus, Ostrogotus. IV. 16: 8, 17.

Æfla, v. a. 1) skaffa sig, förvärfva: comparare, adquirere. IV. 14: 11. 2) upbygga: exstruere. IV. 15: 11 (ubi *ælfti* pro *æflti* scriptum est).

Æffter, effter, adj. (ab *æptir*) efterst, sist: postremus, ultimus. I. A. 6: 1; II. A. 8, 9.

Æg, f. ägg: acies. Cfr. *Lægger, Odder, Enæggiaper.*

Ægha, egha, agha (eighæ, I. Þ. 10. praes. 1. et 3. p. *a,* I. K. 7: 3; 12: 2; J. 2: 1, 2. etc. *aer,* III. 32. *agher,* II. Praef; K. 53. *aghar,* II. A. 12. *ægher,* II. K. 44, 52. 2. p. *at,* I. Þ. 7: pr; 13; II. Dr. 8. pl. *æghu, aghu, egho; aghæ,*

Digitized by Google

II. O. 3. pr. conj. *aghe*, II. A. 23, 24. impf. *atti*, I. A. 8: 1; R. 5: 3. *ati*, III. 6. *aatte*, II. K. 37. sup. *at*, I. R. 5: 5.), v. a. 1) ega: in dominio habere. I. K. 20: pr; Md. 15: pr, 1, 2; A. 16, 17: pr; 19, 24: pr; R. 9: pr, 2; J. 2: pr; 4: pr, 2; 5, 7: 2; 20; M. 1, 2; Þ. 10; FB. 7: 1. etc. *ægha i (mark* etc.), ega del i: particeps rei esse. I. Md. 14: 1; FB. 3; II. Þ. 58; Forn. 12; IV. 7. cfr. *Bo, Ingin, Kæpſir. æ. a fæmarku*, d. ä. enskildt ega ett stycke jord: privatum agellum in communi pascuo habere. I. J. 15: pr; II. J. 34. *æ. barn*, d. ä. vara far dertill: pater infantis esse. I. A. 8: 1; II. A. 11; Add. 12: pr. cfr. *Vip* 2. *æ. þiuf*, säges om den, hvars egendom blifvit bortstulen: dicitur de eo, cuius bona a fure sunt sublata. II. Þ. 27. *þer ær han (*sc. *frælsgiva) æghu*, d. ä. de, hos hvilka han är ättledd, eller af hvilka han var frigifven: ii, in quorum familiam receptus est, vel a quibus manumissus erat. I. A. 25. *þer ær æghu þem (*sc. *ſtiupbarn)*, d. ä. deras släglingar: cognati eorum. I. A. 15. — Cfr. *Vætta.* 2) hafva: habere. *vitu æ.*, I. A. 21: 2; J. 4: 2; 5. etc. *æ. oroſtu*, IV. 15: 15. *æ. ſkuld at kræfia, æ. manni ſkuld at gialda*, I. R. 7: pr; III. 91, 97. Cfr. *Friþer, Likami, Vili.* 3) häfda, hafva beblandelse med: stuprare, rem habere cum aliqua v. aliquo. *æ. moþor ſina* v. *faþur ſin*, I. R. 5: 4, 5; II. R. 8, 9. *egho faþghar tver ena konu*, v. *moþghur tva en man*, etc. I. G. 8: pr; II. O. 3. 4) skola hafva, hafva att fordra eller taga: habere ius capiendi (ex. c. mulctam). *þæt (þrer marker* etc.) *a biſkuper, (a) atviſt a ſakſöka örtogh, niu marker a kononger a mandrapi*, etc. I. K. 13; Md. 3: 3; 5: 1; G. 2: 1; 8: 2; II. Fr. 1. *þætta ægher biſkuper (*sc. *at botum)*, II. K. 52. *æ. ſak a* v. *af mali*, vide *Sak* 2. *æ. böter a ſarum*, I. S. 3: 1. *æ. at botum örtogh* etc. I. S. 5. *æ. landſkyld*, IV. 20: 4. *þa a preſter pik ok ſkræppu*, I. K. 15: 2. *hvat preſter a at utfærþa dagh*, II. K. ind. 55. *þa a han iamnaþar eþ* etc. I. VS. 4. *æ. arf, iammykit af arvi*, I. A. 7, 19. 5) skola, böra, vara berättigad (att göra): debere (facere), oportere, ius (faciendi) habere. *æ. böta, luka, þinga* etc. I. K. 7: 3; A. 18: 2; R. 3: 1; 8: 1; II. K. 54, 70; Dr. 8; R. 16; Þ. 2. *æ. at gærþa, at löſa, at giælda*, etc. I. K. 13; A. 22; R. 1: pr; 7: pr; Þ. 7: pr; FB. 3, 4; II. K. 30. etc. *han haver minna giort æn han atte*, II. K. 37; III. 6. 6) vara skyldig (att gifva): debere (alicui aliquid). *þer eghu biſkupi þrer marker*, I. G. 8: 2. *hvarte lius æller pænninga ægher bonde preſti*, II. K. 53; III. 20. 7) *æghas*, dep. slås, kämpa: luctari, pugnare. *æ. viþer*, II. Add. 7: 4.

Æi, æigh, vide *Eigh.*

Ækki, adv. icke: non. I. K. 21; S. 6: pr; G. 4: 3. Scribitur *akki*, I. Md. 3: 3. *ecki*, I. K. 7: 2. *ekke*, II. Dr. 1. *eki*, I. B. 5; II. K. 20. *ikki*, I. VS. 3: 1; A. 10; Þ. 8: 1. *iki*, I. K. 10: 4; A. 11, 17: pr. etc.

Ældari, m. vox incognitae significationis. II. U. 29; IV. 20: 2, 3. Stj., quem secuti sunt ceteri interpretes, vertit: incendiarius: mordbrännare, ab *elder*, ignis, quod sine dubio falsum est, etsi Lund., qui in eiusmodi rebus nullam omnino meretur fidem, narrat codicem quendam manuscriptum post verba: *ær han ſkælliker þa nyute þæs*, addere: *"Tha ſkal han i bali brinnä ſum bränt hafwer fori bondanum: ok aghi ä Bondin fyrſt fullt fori ſitt hawä."* Haec forte a recentiori quodam istius codicis possessore, qui in eundem errorem ac Stj. incidit, e Codice Magnaeano vel Christophoriano in mar-

Digitized by Google

gine l. c. fuerunt adnotata. — Cfr. *Skiæliker.*

Ældri (ælþri), adj. comp. äldre: antiquior, natu maior. I. M. 1; II. M. 1. Scribitur perperam *edþre*, III. 56. Superl. *ælſter*, I. K. 15: pr; A. 5; II. Add. 8; III. 73.

Ælf, f. älf: fluvius. *mællan æ. ok tiviþar*, mellan älfven (Götaälf) och skogen Tiveden, d. ä. öfver hela Westergötland: inter fluvium (hodie Götaälf dictum) et silvam Tiveden, i. e. per omnem Vestrogotiam. II. G. 12; Forn. 48; Add. 12: 1.

Ælfti, vide *Æſla.*

Ælgher, m. älg: alces. I. FB. 7: 1; II. U. 15.

Ælgſpiut, n. sjelfskott, utsatt till älgars dödande: hasta, ita posita, ut in praetereuntes alces ipsa se eiaculetur. I. Md. 15: 2. Cfr. *Biornſpiut.*

Ælgſtokt, vox, ni fallimur, scribae errato deformata, pro qua legatur *ælgſtokk*, II. Dr. ind. 37; cap. 37. a *ælgſtokker*, m. ett slags sjelfskott, hvarigenom älgar dödas; troligen det träd, hvarvid älgspjutet fästes: truncus, ita positus, ut occidat praetereuntes alces; illud, ni fallimur, lignum, in arci modum tensum, cui adfigitur hasta, *ælgſpiut* dicta. Cfr. S. Nilsson, *Skandinavisk Fauna*, I. D. p. 282.

Ælinar mæſſa, f. Helenas (af Sköfde) messa: festum Helenae Schedviensis, d. XXXI Iulii. I. Br. 3.

Æller, conj. eller: vel. I. K. 12: 1; 14: 1. etc. Scribitur *ællær*, I. K. 12: pr; 19; Md. 1: pr. etc. *ellær*, I. G. 8: 1. *eller*, I. K. 4, 5. etc. *allær*, I. Md. 5: 6; 6, 15: 1; VS. 1: pr; G. 8: 1; II. Dr. 1. etc. *allar*, I. O. 2. *ællar*, I. K. 12: 1; R. 5: 3. *hællær*, I. FS. 5: 2. *ællr*, II. R. 30; Forn. 45. *elder*, III. 117. *ellder*, III. 134, 144. *ælla*, II. K. 4, 6, 11. etc. *allæ*, I. Md. 5: 3. *elle*, III. 134. — *æ. ok*, vide *Ok. æ. num*, vide *Num.*

Æller (ællær, ællar, eller, ælla), adv. 1) eljest, annars: alias, alioquin. *æ. ær mal hans ſpilt, æ. ſkal han friþ flyˌ* etc. I. Md. 1: pr; S. 1; J. 17: 2; II. K. 42; J. 41; Add. 11: 17; III. 68; IV. 19: 4. not. 92. 2) annorlunda: aliter. *æn (sc. þer) eig vilia æ. (sc. ſkipta).* I. J. 14 (pro *æ.* perperam scriptum est *allir*, II. J. 33.). 3) för öfrigt: praeterea. *allan (sc. tiunda) æ. bort flytia* v. *föra*, I. K. 20: 1; II. K. 44.

Ællighis (ællighæs), adv. eljest, annars: alias. II. Add. 10; IV. 19: 4.

Ællighær (ellighær), adv. för öfrigt: alioquin, praeterea. IV. 19: 2, 3.

Ællir, ællær, etc. pro *allir* etc. vide *Alder.*

Ælliupti (ælliufti, æliupti), num. elfte: undecimus. IV. 14: 11; 15: 11; 16: 11.

Ællivu (ællivo, ælliuvu), num. elfva: undecim. I. S. 5; B. 1: 1; VK; II. Fr. 1; IV. 16: 12.

Ælta, v. a. drifva, jaga: agere, pellere. I. R. 9: 2; Þ. 14 (ubi *altir* pro *æltir*); FS. 6: pr; II. R. 22, 23; Þ. 48; Forn. 24; U. 6; Add. 7: 16; III. 131. In locutione *æ. akernam fra manni*, h. v. non, ut crediderunt Lund. et Ih., aliam quam consuetam habet significationem.

Æm, vide *Vara.*

Æmmangir (pro iammangir), pron. pl. i. q. *iammarghir.* II. A. 33; J. 37. not. 52.

Æm marghir, Æmmykit, vide *Iammarghir, Iammykit.*

Æmni, n. ämne, förmögenhet: facultates. IV. 19: 4.

Æmrikt, vide *Iamrift.*

Æn, conj. om: si. I. K. 1, 2, 14: 2, 3; 19. etc. Scribitur *en*, I. K. 3, 10: pr, 1, 4; A. 5, 7; R. 2, 7: pr; J. 14, 15: pr; Þ. 10, 13; II. A. 25, 27; III.

Digitized by Google

83; IV. 19: 1. etc. *an*, I. B. 1: pr; A. 15; J. 18. *hæn*, I. FB. 8. — *æn þo at* etc. vide *þo*.

Æn, conj. än: quam. I. K. 14: pr; S. 5. etc. Scribitur *en*, I. K. 4, 10: 4; II. Dr. 23; Þ. 23, 30; Add. 5: pr; 7: 21; III. 79. *an*, I. Þ. 5: 1; 14; III. 6. Cfr. *Fyr*.

Æn, conj. men: sed. I. K. 12: pr, 1; 15: pr; Md. 1: pr; S. 1; J. 9: 1; M. 4; Þ. 19: pr; CB; II. Praef; K. 39, 73: 4, 6, 7. etc. Scribitur *en*, I. Þ. 5: pr; 6: pr; II. K. 2; A. 20; Add. 7: 21; IV. 19: 1. *æn for tva öra ... ſkal böta*, II. Þ. 3, ubi scriba, ut videtur, credidit v. *æn* significare quam.

Æn, adv. 1) än, redan: iam. IV. 14: 13. 2) ännu, hittills: adhuc. IV. 15: 5. *æn þa*, II. Forn. 39. *æn ſiþan*, II. Forn. 44. 3) dessutom, ytterligare: praeterea, ulterius. *þa böte æn biſkupi* etc. I. Br. 3. *æn et ar*, ibid. 6. not. 63. *æn fylgþy þy fæm lifspund ſylfs*, IV. 16: 12. Cfr. *Siþer*.

Æn, vide *En, Han*.

Ænda, v. a. ända, sluta: finire. *ænt*, n. part. pass., IV. 12.

Ændaghi, vide *Endaghi*.

Ændlanger (ænlanger), adj. på längden, ändalångs: secundum. *up at odnem -gum*, längs up åt sjön Ånimen: secundum longum latus lacus Ånim. IV. 10.

Æng (engh), f. äng: pratum. I. J. 20; FB. 9: pr; II. K. 73: 4. Cfr. *Aker, Enka, Laſs, Sla*. H. v. non est confundenda cum *æng* pro *egn*, quod vide.

Ængil, m. ängel: angelus. IV. 16: 1. *hænglum* pro *ænglum*, IV. 15: 12.

Ængin, vide *Ingin*.

Ænker, vide *Ænſker*.

Ænkia, f. enka: vidua. I. G. 6: pr; II. G. 7; Add. 8, 12: 2.

Ænnættinghæ, vide *Annattvæggia*.

Ænſker, adj. Engelsk: Anglus. I. Md. 5: 6; S. 5; B. 2: pr; II. Dr. 15; A. 17; IV. 16: 8, 9. Scribitur *anſker*, I. A. 14: pr. *ænker*, II. Fr. 2.

Ænt, vide *Ænda*.

Æntiggia, vide *Annattvæggia*.

Æptimælandi, vide *Æptir mælandi*.

Æptir (eptir, æftir, eftyr, æpti, æfti, aptir, aftir, afti; ættir, IV. 14: 13.), praep. c. acc. et dat. 1) efter (i tid): post (ratione temporis). *æ. ſægnarþing, martensmæſſu dagh*, etc. I. A. 22; G. 9: pr; II. K. 54, 57; Forn. 40; III. 57. *æ. gift, æ. þridiu ſæd*, vide *Gift 3*. *Sæd. æ. þæt*, deresten: postea. I. Br. 3. cfr. *Ar. æ. at*, sedan: postquam. III. 117. *æ. han döþan, moþor döþa, böter fæſtar*, etc. sedan han är död, etc.: illo mortuo, etc. I. A. 8: 1; II. K. 73: 4; Fr. 14; Add. 7: 10; 11: 12, 14. *ærva, taka, hava (pænninga* etc.) *æ. faþur* etc. I. Br. 2; II. K. 7, 72: pr, 1; 73: 3. *liva æ. annan*, I. A. 13: pr. *dör ſun a barn æ. ſik*, I. A. 21: 2. *æru æ. (sc. han) ... frænder*, II. A. 3. *hænnar arva æ. hænni*, III. 67. *þæn preſter æ. (sc. han) komber*, II. K. 73: pr, 1, 2, 4—7. *heta æ. annan*, IV. 15: 9. *hörængiar ganga æ. tvænni tylftum*, I. B. 1: pr. Cfr. *Munhaf*. 2) efter, åt (i rörelse till ett ställe): h. praep. designat locum, quo tendit motus quidam. *fara æ. (þiuvi, ſinu*, etc.), I. Md. 8; Þ. 6: pr; 9, 10, 16; II. U. 6. *vrækia fiæt æ. (sc. þiuvi)*, vide *Vrækia. kaſta æller ſkiuta æ. man*, II. Add. 7: 2. *komber hin æ.*, I. Þ. 14. *bryta hus æ. konu*, II. G. 7; Add. 12: 2. *ſpyria æ. manni*, IV. 14: 11. 3) enligt: secundum, pro. *domber ſtyris æ. vitnum*, II. Praef. *æ. landslaghum*, II. Add. 7: 5, 26; III. 100. *æ. mantali*, II. Add. 11: 16; III. 73. *æ. ærfþa lot ſinum*, II. Add. 11: 10. *æ. hans ordom*, IV. 19: 1. *æ. þy ſum* etc. II. Praef; III. 116; V.

Digitized by Google

3. 4) adv. efteråt: postea. *late döma ſik i friþ æ.*, I. B. 1: 1. *ſværia æ.*, I. J. 14; FS. 5: 3; II. Add. 2: 14; 11: pr. *vita æ. mæþ tylftar eþe*, I. Md. 8. *eþ ſin æ.*, I. J. 6: 1. *rættin haldis æ.*, IV. 19: 1. 5) qvar, återstående: residuus. *þæt ſum æ. ær*, det som återstår: quod restat. I. B. 7; II. Fr. 11.

Æptir mæla (eftyr mæla), v. a. c. dat. föra talan efter en dräpen, anställa dråpsprocess: homicidii actionem instituere. I. Md. 1: pr; S. 1; II. Dr. 1. *vet eig hvat hælder -lir qvikum æller döþum*, I. S. 1.

Æptir mælandi (æpti-, epti-, v. *æftimælændi)*, m. den som för talan i dråpmål: is qui homicidii actionem instituit. *(friþlös ok) ugilder firi arva ok æ.*, allitt. vide *Ugilder 4.*

Æptir mæli, n. talan eller process i dråpmål: actio homicidii. *til æ. för*, i stånd, vuxen till utförande af dråpsprocessen: par actioni homicidii instituendae. II. Dr. 2.

Ær (er, I. K. 5, 7: 1; 8: pr; 15: pr. etc. *ar*, I. J. 10: pr; Þ. 10, 12: 1; 17.), part. relat. som: qui, cum, ubi, etc. *þæn, þæt, þer, þæs* etc. *ær*, is, eius etc. qui v. cuius v. cui etc. I. K. 5, 8: pr; 12: 1; Md. 1: 1; 15: pr, 1, 2; B. 1: 2; 9; A. 12: 1; R. 3: 2; 9: pr; J. 2: pr; FB. 7: 1. etc. *þa* (eos v. eam) *ær*, I. Þ. 3: pr; II. Dr. 1, 8. *hin ær*, vide *Hin. ſa ær*, I. J. 7: 1, 2; 12: 2; 17: 2; 19: pr. etc. *han ær*, II. A. 14. *þæſſi ær*, I. J. 15: pr. *þa, þaghar, ſiþan ær*, vide Þa etc. *til þæs ær*, till dess: donec. I. K. 7: 1; G. 6: 3; J. 20; II. K. 15; A. 18. *þingat ær*, I. K. 20: 2. *hiona hvart ær* (quod, acc.) *olia ſkal*, I. K. 15: pr. *þry öl ær ... at*, in quibus. I. Md. 13: 1. *dötær ... ær*, I. A. 2: 1. *a hvat dögre ær*, I. A. 12: 4. *hion þin ær* etc., quorum. I. Þ. 7: pr. — Nonnumquam omittitur illud pronomen v. adverbium, quod respicit h. v.; ex. e. *þa ſkal (hin) æftir fara ær* etc. I. Þ. 10. *baþi (þa) ær ny ær ok næþar*, II. Þ. 54. *þem viþ varo (þa) ær værþ ut galts*, II. Add. 11: 6.

Ær, vide *A, Ar, Vara.*

Æra, f. ära, belöning: honor. IV. 19: 3. Cfr. Ih. *Gloss.* v. *förära.*

Ærchibiſkuper, m. ärkebiskop: archiepiscopus. II. K. 3; IV. 16: 2; 19: 3, 5.

Ærchidiakn, m. archidiaconus. IV. 19: 5.

Ærffallin, Ærftakin, vide in *A.*

Ærfþ, f. (ab *arver*) arf: successio ab intestato. II. K. 72: 2. not. 36; Add. 11: 4, 16, 17; 12: pr, 2. *arfþar* v. *ærfþa bolker*, I. A. rubr; III. 34. in titulo.

Ærfþa iorþ (ærfþer v. *arfþæ iorþ)*, f. arfjord: fundus v. ager hereditarius. II. A. 26; Add. 11: 11; III. 108.

Ærfþa loter, m. arflott, andel som man genom arfsrätt erhållit eller är berättigad till: portio, quae iure hereditario alicui competit. II. Add. 11: 5, 7, 10.

Ærfþar vitni, n. vitne, som intygar att den omtvistade saken genom arf tillfallit innehafvaren: testis, qui adserit rem litigiosam hereditate venisse ad possessorem. I. J. 2: 1; II. J. 2.

Ærfþa vita, f. bevisning derom, att man genom arf erhållit en omtvistad sak: probatio, qua aliquis firmat se rem litigiosam hereditate accepisse. *æ. fæþernis æller möþernis*, i. e. de re paterna aut materna hereditate accepta. II. Add. 11: 3. Cfr. *Standa 1.*

Ærlika, adv. hederligt: honeste. IV. 16: 12.

Ærliker, adj. hederlig: honestus. IV. 14: 17; 16: 17; 19: 1, 5; V. rubr.

Ærva (erva, arfva; herft pro *ærft*, I. J. 7: 1.), v. a. ärfva: hereditate v.

Digitized by Google

hereditatem accipere. II. R. 30. not. 20; Add. 11: 16, 17; III. 28. *æ. ſkipt*, I. J. 7: 1. *æ. manböter*, II. Add. 11: 4, 17. *æ. æptir faþur* etc. I. Br. 2; II. K. 72: pr. not. 73; §. 1. nott. 88, 1; §. 5. *æ. man*, II. K. 72: 1; III. 99, 136. *ærft faþur æller moþor*, d. ä. sedan de ärft etc.: postquam hereditatem paternam vel maternam acceperunt. III. 134.

Ærver, *Ærvi* etc. vide *Arver* etc.

Ærvisöl, n. arföl, gästabud som af arfvingen anställdes till den dödes minne: silicernium, compotatio ab herede in memoriam defuncti parata. I. Md. 13: 1 (ubi *æruitöl* lapsu calami, ni fallimur, est scriptum); II. Dr. 27.

Ærvoþa, vide *Arvuda*.

Ærændi, n. ärende: negotium. I. G. 1; II. G. 1.

Æſta, v. a. c. gen. äska, begära: poscere, petere. *griþar æ.*, I. Md. 14: pr.

Æt (ætt, æth), f. ätt, slägt: genus, cognati. I. Md. 1: 4, 5; 2, 5: 4; II. Dr. 6, 7, 12; Add. 11: 4, 17; III. 119. *taka (þræl) i æt mæþ ſik*, i. q. *ætleþa*, II. A. 32; Add. 8, 12: 2.

Ætborin, adj. född i fri slägt, friboren: ingenuus. I. S. 6: 1; VS. 4; G. 4: pr; 6: 3, 4; R. 5: 1; II. VS. 12; G. 3, 11 (ubi *ætbörnna* pro *ætborna*); R. 7.

Æthz vita, vide *Eþs vita*.

Ætleda, *ætleþa*, v. a. uptaga en frigifven träl i sin slägt: libertum v. libertam in familiam suam recipere. I. A. 23; R. 3: 2; II. A. 32 (ubi pro *ætled* v. *ætleder* legendum videtur *þæn ær ætlede*); R. 3. Cfr. *Æt*, *Ætleder*.

Ætleder (æt leþer, ætlædder), adj. (part. pass. ab *ætleda*), frigifven och af någon friboren man uptagen i hans ätt: manumissus, et ab ingenuo quodam viro in familiam receptus. I. Md. 2; A. 23.)(*frælsgivi*, i. e. libertus, qui, recentiori tempore, cum hoc institutum exolescere coepisset, non erat in ingenuam familiam receptus. II. Dr. 7. Cfr. Bring, Diss. *de vet. Suec. et Goth. institutis*, p. 50.

Ættarbot (ætar bot, æterbot), f. böter, som af dråpares slägtingar (eller, i fall dråparen var träl, af hans husbonde) erlades till den dräpnes: mulcta, quam cognati homicidae (vel, si servus erat interfector, dominus eius) pendebant occisi cognatis. I. Md. 1: 4, 5; 2, 4, 5: pr; II. Dr. 5—7, 9, 10; Add. 11: 4, 19; III. 63. Cfr. II. Add. 11: 17. not. 91.

Ættarſtupi, f? sammanskott, som dråparen upbar af sina slägtingar till ättarbotens utgörande: symbola, quam a cognatis suis recipiebat interfector, dum solvenda erat mulcta *ættarbot* dicta. II. Dr. 7, 10. Cfr. Calonius, Diss. *de prisco in patria servorum iure*, §. 32.

Ættar træ, n. stamträd, stamtafla: arbor vel tabula consanguinitatis. II. Add. 11: 16.

Ættaþer, adj. i. q. *ætborin*. I. G. 4: pr; II. G. 3. (ubi *ætiæþæ* perperam pro *ættæþæ*). *æ. man*)(*þræl*, I. Md. 4; II. Dr. 9.)(*frælsgivi*, II. R. ind. 7.)(*ætleder*, I. Md. 2. *fræls æ. kona*)(*frælsgiva*, II. Add. 12: 2.

Ættir, vide *Æptir*.

Ö.

Ödbön, m. vocabulum, cuius significatio nobis est incognita. IV. 16: 12. Locc. vertit verba: *ö. hælgha*, "supplicationum sanctuarium."

Ödmark (odmark), f. (ab *öþe*) ödemark: desertus campus. I. K. 20: 2; II. K. 45, ubi cod. G. habet *utmark*.

Ögha, n. (pl. *öghun*) öga: oculus. I. S. 4: 3; O. 6; R. 9: 3; II. O. 2: 10; R. 24.

Digitized by Google

Öghlyſa, v. a. framvisa: exhibere, ante oculos ponere. II. Þ. 40.

Öka (ökia, II. Þ. 58.*)*, v. a. öka, föröka: augere. II. K. 10; Add. 13: pr; IV. 12, 16: 9, 10. Cfr. *Lapi*.

Ökee, vocabulum, ut videtur, lapsu calami deformatum, II. Forn. 15, cuius loco aut *ökſe* legendum videtur, ut habet not. 40. ibid., aut *ekiu*, ut scriptum est I. FS. 3.

Öker, m. ök, ett par dragare: iugum, biga. II. Forn. ind. not. 4.

Öknöte, n. en af de två dragare, som höra till en ök: iumentum iugale. I. FS. 1, 2: 2; II. Forn. 2, 5.

Öl (öll), n. (egentl. öl: cerevisia) dryckeslag, gästabud: symposium, convivium. I. Md. 13: 1; G. 6: pr; II. Dr. 27; G. 7; Add. 12: 2. Cfr. *Giftar-, Pænnings-, Ærvisöl*.

Ölbænker, m. bänk, på hvilken man sitter till bords: scamnum, in quo mensae adsident coenantes vel potantes. I. B. 4; O. 8; II. Fr. 6; O. 2: 1.

Öleng, vide *Oling*.

Ölſtuva, f. hus eller rum, hvaräst dryckeslag eller gästabud hålles: domus v. cubiculum, ubi habetur symposium v. convivium. I. Md. 13: pr; II. Dr. 24.

Ölſtæmna (ölſtempna), f. sammankomst för att dricka, gästabud; förekommer här om ett förgäfves tillagadt bröllopp eller giftaröl: conventus potatorius; occurrit de convivio nuptiali frustra parato. I. G. 9: 4; II. G. 16. *lagha ö.*, ett sådant gästabud, hvartill tiden i laga ordning blifvit bestämd: eiusmodi convivium rite condictum. I. G. 9: 3. Ih. confundit h. v. cum v. *mungåts tipir;* Calonius vero (Diss. *de prisco in patria servorum iure*, §. 21. not.) confundit tria illa convivia, quae l. c. commemorantur, cum istis, quorum mentio fit I. Md. 13: 1.

Ömblegher, adj. ömklig, prov. ömlig: miserabilis. IV. 15: 13. Quod Fant (*Script. Rer. Suec.*) de h. v. perperam disserit, neminem moveat.

Öre (ore, I. K. 13; Md. 3: 3; S. 4: 1; II. U. 2. etc. pl. *örær*, I. VS. 1: 4; 3: 1; R. 8: pr; II. VS. 10. *örer*, I. B. 2: 1. *öræ*, II. R. 17.*)*, m. 1) en åttondedels mark (vigt): octava pars librae. *ö. gulls*, I. A. 22; II. A. 31. 2) öre, ett mynt, utgörande en åttondedels mark: ora, moneta, de qua octo efficiebant unam marcam. I. K. 16; Md. 1: 4; 3: 2; II. K. 26, 35; Dr. 7. etc. *tolföra* pro *tolf öra*, II. K. 26. *ſva marghir örar*, d. ä. så stor summa penningar: tanta pecuniae summa. I. J. 4: 1; II. J. 10. Cfr. *Ålmænnings öre, Örtogh*. 3) pl. *örar*, penningar och annan lös egendom: pecunia aliaque bona mobilia. *fore fæ ok fulla öra*, allitt. II. Add. 11: 6. *löſir örar*, lösören: bona mobilia. I. O. 2, 4; A. 6: pr; J. 3: 4; 4: 2; II. O. 1: pr; R. 3; J. 8, 11, 46. not. 99; Add. 11: 11; III. 52, 73, 108. Cfr. *Halds-, Lös-, Værpörar, Saköre*.

Öres land (oræſs land), n. ett stycke åkerjord, som antingen innehöll en viss rymd, eller var upskattadt till ett visst värde, efter någon måttstock som nu ej är känd; troligen så stort stycke jord, hvarpå ett visst mått (öre) säd kunde sås: ager certi cuiusdam spatii vel pretii, secundum mensuram nunc incognitam; forte ager, in quo certa seminis quantitas serebatur. I. J. 7: 3; II. J. 19. Cfr. *Halfmarka land, Örtogh* 2, et Weylle, *Gloss. Iurid. Dan. Norv.* v. *ortug*.

Digitized by Google

Örlögh, n. örlig, krig: bellum. IV. 15: 15. not. 57.

Örnavingi, m. ett, troligen utländskt, mynt, i värde svarande mot aderton Götiska *pænningar*; utan tvifvel så kalladt i anledning af sin stämpel: ala aquilina; ita, sine dubio ab impressa nota, appellabatur extera quaedam, ut videtur, moneta, duodeviginti nummulis (*pænningar*) Goticis valens. II. Dr. 7; III. 63.

Örs, n. häst: equus. *mæþ örs þiæna*, göra krigstjenst till häst: equestrem militiam facere. IV. 19: 3. Cfr. *Hors*.

Örter, f. pl. pro *yrter*, ab *urt*, ört: herba, nisi legendum sit *ærter*, pisa. III. 123.

Örtogh, *örtugh* (*ortogh*, *ortugh*, I. K. 15: pr; II. R. 11. etc. *artogh*, III. 1, 5, 18, 20. pl. *örtoghær*, I. VS. 3: pr. *örtoghor*, I. K. 13; B. 2: pr; FS. 4, 5: pr, 1. *örtöghr*, I. Md. 1: 4. *ortohær*, *örtuher*, I. J. 13: pr; II. R. 12.), f. (II. K. 31.), 1) örtug, ett mynt, hvaraf 3 utgjorde ett öre, och 24 en mark: (solidus,) moneta, de qua III efficiebant unam oram, et XXIV unam marcam. I. Md. 1: 4; S. 5; VS. 3: pr; II. Dr. 7; Þ. 3, 4, 8; Add. 6: pr; III. 63; IV. 18: 6; 19: 1. etc. *ö. pænninga)(tvar skæppur (korns)*, I. K. 19. *attaörtoghum* pro *atta örtoghum*, I. FB. 4: pr. *sæxtanörtogher*, I. R. 5: pr, 2. *þrænni sæxtanörtogher*, I. R. 6, 7: pr; 8: pr; J. 12: 1; 17: 2; 19: 1. etc. *þrænnisæxtanörtogher*, I. R. 5: 3, 4; J. 12: 2; 13: pr; FB. 3, 8, 9: 1. Cfr. *Mark* 2. 2) *ö. fæd* v. *korn*, ett örtugland, utan tvifvel tredjedelen af ett öresland: solum, quod sine dubio continebat trientem agri *öresland* dicti. V. 1.

Östgötar (*östgötær*), m. pl. Östgötar: Gotiae orientalis incolae. I. R. 1: pr; II. R. 1.

Östgötsker (*östgötzkær*), adj. Östgötsk: Ostrogoticus. IV. 16: 17.

Öxabyrþ (*öxæ byrþe*, *oxâbyrþi*), f. rättighet att bära yxa, d. ä. hugga i en skog: ius ferendae securis, i. e. caedendarum arborum in silva. *ægha ö. til skogs*, I. J. 13: 4; II. J. 32.

Öxi, m. yxa: securis. I. FS. 2: 2; II. Forn. 5, 15. not. 40; 44.

Öpa, v. a. föröda, förstöra: perdere, dilapidare. II. Forn. 12; IV. 16: 16. Cfr. *Bolöþsla*.

Öpe, adj. indecl. öde: desertus, incultus. *liggia ö.*, I. M. 2; II. M. 2; Forn. ind. 31; cap. 31. not. 32.

Öpe bol (*ödhebol*), n. ödehemman: praedium desertum. II. Forn. 31; Add. 4: 3; IV. 21: 45.

Öper, m. rikedom, egendom: divitiae, bona. *upsala ö.* v. *ödhe*, kungsgårdar, anslagne åt Konungens i Upsala underhåll, och använde till boställe för den öfver hvart *bo* förordnade kunglige ämbetsman: praedia regalia, usui Regis Upsaliensis dicata, in quibus habitabant praefecti regii. II. M. 8; V. 1. Cfr. *Bo* 4, *Læn*.

Digitized by Google

2. GLOSSARIUM,

CONTINENS VOCABULA MEDII AEVI LATINITATIS.

A.

Abinvicem, alter ab altero. IV. 21: 1.

Absentare se, abesse. IV. 21: 30.

Ad, ad manus (habere), pro *in manibus*. IV. 21: 85.

Adinvicem, invicem, coniunctim. IV. 21: 97, 103.

Adventus, tempus trium vel quatuor septimanarum, festum nativitatis Christi antecedens. II. K. 49. not. 94; IV. 21: 5.

Alamannus, Almanicus, Germanus (þydiſker). IV. 21: 103.

Aliomodo, pro *alio modo*. IV. 21: 57.

Amonitio, pro *admonitio*. IV. 21: 68.

Annuntiationis (sc. dies), d. XXV Martii. III. 113.

Anona, frumentum. IV. 21: 1, 37, 91, 98, 100.

Ante, antequam. IV. 15: 15.

Anticus, pro *antiquus*. IV. 21: 44.

Apostolica sedes, vide *Sedes*.

Archuvus, strues, meta (foeni). IV. 21: 94. not. 4.

Ascensio, Assumtio, vide *Dies*.

Ascribere (pro adscribere), adsignare, tribuere. IV. 15: 1.

Assignare, definire. IV. 21: 36.

B.

Bannum, proclamatio (matrimonii in aede sacra). IV. 21: 24.

Baseus, basa, pro *basis*. IV. 21: 48.

Benedicere, coniuges sacro ritu copulare (vighia). *b. sponsos, coniuges*, IV. 21: 24, 26, 74. *b. nuptias*, IV. 21: 116. *benedici cum femina*, IV. 21: 25.

Benedictio nubentium, sacer ritus, quo copulantur coniuges. IV. 21: 69.

Beneficium, ecclesia curato cuidam demandata. IV. 21: 97.

Benivolus, pro *benevolus*. IV. 15: 7.

Biblia, f. codex sacrarum scripturarum. IV. 16: 12.

C.

Campanarium, turris, in qua pendent campanae; *campanarii* enim pro *camppanum* legendum videtur IV. 21: 81.

Campanarius, custos campanarum, aedituus. IV. 21: 52. Cfr. not. 13. p. 327.

Canon, "oratio, quae in missa unte consecrationem, et in ipsa consecratione divinae hostiae recitatur a sacerdote." IV. 21: 61.

Canonicus, clericus, ecclesiae (cathedrali) deserviens, capitulique adsessor. IV. 21: 55.

Capitalis pars, i. q. hovoþloter. IV. 21: 56. *C. decima*, vide *Decima*.

Capitulum, collegium canonicorum ad ecclesiam (cathedralem). I. Br. pr, 6.

Digitized by Google

Captivare, capere, captivum facere. IV. 15: 18.

Captivatio, in captivitatem comprehensio. IV. 15: 18.

Cardinalis, consiliarius pontificis Romani; episcopus, presbyter vel diaconus primarius. IV. 17.

Carena (a *quadragena*), ieiunium XL dierum. IV. 17, 21: 124, 139.

Castuppa, pl. vocabulum incognitae significationis. IV. 21: 87.

Cathedralis, vide *Ecclesia*.

Celebrare, absolute, missam agere. IV. 21: 54, 137.

Cena, *Cenobium*, vide *Coena*, *Coenobium*.

Centenaria, centum. *quinque -ae*, quingenti. I. VK. not. 27.

Chrisma (*crisma*), oleum consecratum. IV. 21: 115.

Chrismale (*crismale*), vas, in quo chrisma asservatur. IV. 21: 136.

Claustrum, i. q. *coenobium*. IV. 15: 15.

Clericus, in gradu quodam ministerii ecclesiastici ordinatus. IV. 21: 36. not. 51; 41.)(*laycus*, cfr. *Laycus*.)(*religiosus*, IV. 21: 15. *c. inferiorum ordinum*, ibid. 31.

Clerus, ordo clericorum. IV. 21: 99.

Cliens, famulus, minister. IV. 21: 8.

Coena domini, feria quinta festum paschatis proxime antecedens (skiærþorsdagher), sic dicta a sacra coena illo die instituta. IV. 21: 6.

Coenobium, communis monachorum vel monialium habitatio. IV. 15: 11.

Cognoscere, per Hebraismum, pro stuprare, rem habere. IV. 21: 17—19.

Colonia (*colloniæ*), 1) praedium colono locatum. IV. 21: 92. 2) praedium, generatim; "habitaculum rusticum cum sufficienti praedio ad alendum colonum vel familiam rusticam." IV. 21: 45. not. 88.

Commater, "mulier dicitur esse ei, cuius filium vel filiam de fonte baptismatis suscepit, vel e contra, mulier *commater* est illius, qui filium suum [sc. mulieris] aut filiam suam de fonte baptismatis suscepit." Priorem significationem h. v. habere videtur IV. 21: 19, ubi verba non exacte respondere videntur iis, quae dicuntur III. 103. Cfr. Gudmoþir, Gudsivi.

Commemoratio animarum, festum d. II Novembris celebratum (sialamæssu dagher). III. 21.

Communicare, *-catio*, pro *excommunicare*, *-catio*, III. 66.

Communitas, populus. IV. 15: 10. not. g.

Computus, ratio. IV. 21: 141.

Confirmare, confirmationem conferre. IV. 21: 112, 113, 115.

Confirmatio, sc. baptismi; sacramentum in ecclesia Romana receptum. IV. 21: 19, 112, 114, 115.

Convertere; e converso, contra, vice versa. II. Add. 2: 14; III. 76.

Corpus Christi, panis ad sacram coenam consecratus. IV. 21: 62, 67, 73, 82, 83, 86, 118. *recipere c. C.*, ibid. 30. *perceptio corporis C.*, ibid. 26, 67. not. 91; 74.

Crisma, *Crismale*, vide *Chrisma*, *Chrismale*.

Cum, apud. IV. 13, 15: 17, 18. Cfr. *Secum*.

Curatus, sacerdos, cui ecclesiae cuiusdam cura est demandata. IV. 21: 13, 60, 76, 82. not. 42; 127, 140, 141.

Curia, praedium, villa, (garþer 3, 4). IV. 13, 21: 32, 84, 109, 111.

Cybus, pro *cibus*. IV. 21: 70.

Cymiterium, *cimiterium*, pro *coemeterium*. IV. 21: 8. not. 48; 9. not. 62; 11, 12, 54, 58, 78, 80.

Digitized by Google

D.

Dacia, Dania. IV. 15: 3, 18.

Dacus, Danus. IV. 21: 103.

Decima, decimae (tiundi). IV. 21: 1, 2, 65, 98. *d. capitalis*, i. q. hovoptiundi. ibid. 99, 100, 102, 103, 109.

Decimare, decimas solvere. IV. 21: 1, 66, 99—101, 103—107, 110, 111, 126.

Decolare, pro *decollare*. IV. 21: 79.

Dedicatio, consecratio (aedis sacrae). *dies -onis (ecclesiae)*, i. q. kirkmæssu dagher. III. 21; IV. 21: 7, 37, 70.

Deferre, ferre. IV. 21: 2, 90.

Denarius, 1) i. q. pænninger 3. IV. 21: 65, 108, 109. 2) i. q. pænninger 2. IV. 21: 43, 82, 83, 93. Cfr. *Marca, Ora.* 3) i. q. pænninger 1. IV. 21: 101, 105.

Derelinquere, pro *delinquere*. IV. 21: 31. Cfr. not. 32. pag. 323.

Dies animarum, i. q. fiala dagher. IV. 21: 70. *d. a. proxima michaelis*, III. 21; IV. 21: 70. dies lunae proxima post festum Michaëlis; nam ferias 2:am, 3:am et 4:am post dictum festum, saltem secundum calendarium Scarense, fuisse dies animarum, docet adnotatio ad illud calendarium in cod. O. fol. 153.

Dies (omnium) apostolorum, pl. i. q. (allir) apostoladaghar. IV. 21: 37.

Dies ascensionis (pro *adscensionis*), i. q. hælgha þorsdagher. IV. 21: 37.

Dies assumptionis (sc. *Mariae*), d. XV Augusti. III. 21; IV. 21: 70.

Dies (omnes) beatae virginis, festa S. Mariae. IV. 21: 37.

Dies circumcisionis, i. q. attundi dagher iula. IV. 21: 37.

Dies dedicationis, epiphaniae, vide *Dedicatio, Epiphania.*

Dies ieiunanda, i. q. faſtudagher. IV. 21: 5, 38.

Dies Iohannis (baptiſtae), i. q. midſumarsdagher. IV. 21: 37. Cfr. *Iohannis baptistae, Feſtum I. b.*

Dies Laurentii, d. X Augusti. IV. 21: 37.

Dies Matthiae, d. XXIV Februarii. IV. 21: 117.

Dies Michaelis, d. XXIX Septembris. III. 18, 21; IV. 21: 37, 70. Cfr. *Festum Michaelis.*

Dies nativitatis (domini), i. q. iuladagher. III. 18; IV. 21: 37, 70.

Dies omnium sanctorum, i. q. aldra hælghuna dagher. III. 18, 21; IV. 21: 37, 70.

Dies paschae, pentecostes, vide *Pascha, Pentecoste.*

Dies Petri, d. XXII Februarii. IV. 21: 117.

Dies purificationis, i. q. kyndilsmæssu dagher. III. 21; IV. 21: 70.

Diffinire, pro *definire*, decernere. IV. 21: 116.

Dimidietas, dimidium. IV. 21: 77.

Dispensare, relaxare, indulgere. IV. 21: 124.

Domesticus, "hospitii dominus, qui hospitio excipit" (D. P. Carpentier, *Supplem. ad Gloss. Cang.*). IV. 21: 63.

Dominica (sc. *dies*), i. q. funnudagher. IV. 21: 37, 133. *d. quasi modo geniti*, dominica prima post pascha, sic appellata a verbis, quae in introitu ad missam canebantur: quasi modo geniti infantes etc. IV. 21: 5.

Dominus terrae, i. q. lands hærra. IV. 21: 31, 42.

Dyaconus, pro *diaconus*, persona ecclesiastica, "cuius officium praesertim erat Evangelium legere ac recitare in sacris liturgiis." IV. 21: 31.

Dyocesanus, adj. pro *dioecesanus*, (episcopus) dioeceseos. Cfr. *Praelatus.*

Dyocesis, pro *dioecesis*, provincia, cui praeest episcopus. IV. 21: 103, 104, 138.

Digitized by Google

Dyonisii (sc. dies), d. IX Octobris. III. 113.

E.

Ecclesia, 1) aedes sacra. III. 66; IV. 13, 21: 2—4, 7, 8. etc. *e. cathedralis*, episcopalis, sic dicta a cathedra episcopi. IV. 21: 55, 121, 139. *e. parochialis*, cui praeest parochus s. curatus. IV. 21: 55. *e. falacopensis*, IV. 21: 30. not. 23. 2) i. q. kirkia 2, *ecclesia Christi*, IV. 15: 1. *e. Scarensis*, i. e. dioecesis Scarensis. IV. 21: 1. not. 1.

Edy, pro *haedi*. IV. 21: 75.

Elemosina, pro *eleemosyna*. IV. 17.

Emenda, mulcta. IV. 21: 2. not. 16; 73.

Emendare, mulctam solvere. IV. 21: 1, etc. passim.

Emunitas, pro *immunitas*. III. 66.

Epiphania (ephiphania), festum d. VI Ianuarii celebratum. *dies -niae (domini)*, III. 18; IV. 21: 37. *octava -niae*, d. XIII Ianuarii. IV. 21: 5, 6.

Eskillus, crastinus -li, d. VII Octobris. IV. 21: 120.

Exactor, i. q. lænsmaþer. IV. 21: 88. *e. episcopi*, ibid. 29.

Excessus, delictum. IV. 21: 123.

Excommunicare, e communione ecclesiae excludere. III. 66; IV. 21: 78, 138. Cfr. *Communicare*.

Excommunicare, perperam pro *exercere*. IV. 21: 60.

Excommunicatio, exclusio e communione ecclesiae (bann). IV. 21: 41, 79, 119. Cfr. *Communicatio*.

Excoriare, flagellare. IV. 21: 88.

Explicit, finitur. III. 151.

F.

Fabrica, exstructio. *f. ecclesiae* etc. IV. 21: 81.

Facere, faciet eum excoriari, eum excoriandum curabit. IV. 21: 88. not. 62.

Falcastrare, falce secare. IV. 21: 94.

Familiaris, homo ad familiam alicuius pertinens (hion). IV. 21: 32.

Feria, dies (hebdomadis). *quarta f.*, dies Mercurii. IV. 21: 6.

Festivus, festus. *dies -vi*, IV. 21: 5, 37.

Festum beatae Birgittae, die VII Octobris celebratum. IV. 21: 120.

Festum duplex, "cum duo festa [immobilia] concurrunt eodem die, quo casu dignioris festum agitur, alterius sequenti" (?). IV. 21: 120.

Festum Iohannis baptistae, d. XXIV Iunii. IV. 21: 75. not. 13. Cfr. *Iohannis baptistae, Dies I. b.*

Festum Michaelis, d. XXIX Septembris. IV. 21: 120. Cfr. *Dies Michaelis*.

Festum terrae, genus festorum, cuius rationem ignoramus. IV. 21: 120.

Filiastra, privigna. IV. 21: 18. not. 84; 115.

Flectare, pro *flectere*. IV. 21: 115.

Fratres, monachi. *f. mendicantes*, i. e. ordinis Dominici et Francisci. IV. 21: 122.

Furare, pro *furari*. IV. 21: 48, 88. not. 61.

Furtus, pro *furtum*. IV. 21: 5.

G.

Garcifer, famulus. IV. 15; 11.

Guerra, bellum, Gall. *guerre*. IV. 15; 15.

H.

Habere, episcopi habent (i. q. aghu) *iudicare*, pro *episcoporum est iudicare*. IV. 21: 123.

Digitized by Google

Hereditare, hereditatem accipere. *h. patrem* etc. I. A. 1. not. 6; IV. 21: 100. *h. bona,* IV. 21: 100, 109.

Herens, pro *heres.* IV. 21: 94. not. 95.

Hii, pro *hi.* IV. 15. in tit.; 21: 110.

Hostia, sic appellatur panis consecrandus vel consecratus. IV. 21: 128.

Hostium, pro *ostium.* IV. 21: 48.

Hummulus (a Suec. *humle),* lupulus. IV. 21: 126.

I.

Impetere, iure convenire (sökia). IV. 21: 29. not. 18.

Imponere, i. q. *impetere.* IV. 21: 29.

Impotionare, veneno interficere, Gall. *empoisonner.* IV. 15: 9.

In, electus fuit in regem, pro *e. f. rex.* IV. 15: 18.

Infans, filius v. filia (barn 2.). IV. 21: 20, 40, 65, 108.

Infra, pro *intra. i. annum,* IV. 21: 47, 76. *i. triduum* etc., ibid. 88, 99, 100. *i. sacros* (an addendum *ordines?*), ibid. 136.

Integraliter, integre, plene. IV. 15: 6.

Intercedere, veniam precari (de episcopo). IV. 21: 11.

Interdicere, i. q. forbuþa 2. IV. 21: 2—4, 25, 42, 68, 84, 85, 90.

Introducere, recipere in ecclesiae communionem. IV. 21: 124.

Intromittere se (de aliqua re), immiscere se (rei cuidam). IV. 21: 125.

Inventarium, "descriptio rerum, quae post alicuius decessum in illius bonis reperiuntur," vel alii cuidam sunt tradenda. II. K. 73: 3; IV. 21: 95.

Insingere, i. q. olia. IV. 21: 61, 62. not. 66.

Iohannis baptistae (sc. festum). IV. 21: 75. Cfr. *Festum I. b., Dies I. b.*

Irrequisitus, non rogatus. IV. 15: 10; 21: 55, 56.

Iuramentum regium, i. q. eþsöre. *infringere i. r.,* IV. 21: 32, 33.

Ius, i. q. rætter 3. *i. regium,* IV. 21: 18, 20, 21, 31—33, 72. *i. provinciae,* ibid. 31, 32.

L.

Laycus, laychus, pro *laicus,* popularis, e populo. IV. 21: 99.)(*clericus,* ibid. 33, 77.)(*sacerdos,* ibid. 36, 49, 68, 115.

Legifer, i. q. laghmaþer. IV. 21: 99.

Levare, accipere, (uptaka 2.). IV. 21: 89, 92, 93, 96, 97.

Libertates, privilegia. IV. 15: 6, 8.

Lucratus, adquisitus. IV. 21: 76.

M.

Magnopolensis, e Mechlenburg. IV. 15: 18.

Marca, i. q. mark 2. IV. 6, 13, 21: 3, 4, 7, 8. etc. *m. denariorum,* i. q. mark pænninga. IV. 21: 8.

Matutinae, pl. sacra nocturna, hora tertia post mediam noctem celebrata. IV. 15: 11.

Medietas, dimidium. IV. 13, 21: 12, 56, 98.

Minorare, minuere. IV. 15: 8.

Missa, sacer ritus, a formula: *ite, missa est (sc. ecclesia),* nomen sortitus. IV. 17, 21: 3. not. 24.

Modicum, modice. IV. 15: 7.

Monachus, coenobii habitator. IV. 15: 11.

Monusculum, pro *munusculum.* IV. 21: 29.

Digitized by Google

N.

Natale, festum natale. *n. domini,* festum nativitatis Christi. IV. 21: 98. *nox -lis domini,* nox illud festum proxime antecedens. IV. 15: 11.

Nativitas, sc. *Christi,* vide *Dies nativitatis, Vigilia.*

Nempda, i. q. næmd. IV. 21: 34.

Nempdarius, 1) i. q. næmdarmaþer 1. IV. 21: 2, 33, 38. 2) i. q. næmdarmaþer 2. IV. 21: 2. *-rii quartae partis provinciae,* i. q. fiærþungs næmd. ibid. 40.

Nichil, pro *nihil.* IV. 21: 45, 90, 99, 100, 105, 108.

Nichilominus, pro *nihilominus.* IV. 21: 54.

Noricus, Norvegus. IV. 21: 103.

Norvegia, i. q. noregher. IV. 15: 17, 18.

Nox, dies civilis (nat 2.). IV. 21: 75, 100, 115. Cfr. *Procuratio.*

O.

Octava (epiphaniae, etc.), dies octava post festum quoddam. Vide *Epiphania, Purificatio.*

Offerre, i. q. ofra. IV. 21: 69, 70, 139.

Officialis (episcopi), i. q. lænsprester. IV. 21: 36, 55, 141.

Officium, sacer actus. IV. 21: 135. *o. pascale,* ibid. 93.

Oppressio (opressio) infantium, sc. qua infans a matre dormiente in lecto suffocatur. IV. 21: 99, 106.

Ora, i. q. öre 2. IV. 13, 21: 6, 8, 11—13, 16, 22, 40, 60, 63. not. 70; 81. *o. denariorum,* idem. IV. 21: 8. not. 60. *o. fuena,* IV. 21: 8.

Ordeum, pro *hordeum.* IV. 21: 1. not. 3.

Orreum, pro *horreum.* IV. 21: 91, 94.

Osgotia, i. q. östragötland. IV. 15: 9, 11.

Ostgotus, i. q. östgötsker. IV. 21: 103.

P.

Papa, supremus ecclesiae Romano-Catholicae pontifex. IV. 17.

Parentela, gens, familia. IV. 15: 9.

Parochia, pro *paroecia.* IV. 21: 3, 8, 13, 60, 64, 84, 91.

Parochialis, vide *Ecclesia.*

Parochianus, paroeciae incola. IV. 13, 21: 3. nott. 23, 28; 8, 10, 12, 43, 45, 46, 53, 80, 82, 141.

Particeps, pl. pro *participes.* IV. 17.

Pascha, pasca, festum resurrectionis Christi. IV. 21: 2, 14, 67, 68. not. 94; 82—86, 93. *dies -ae,* III. 21; IV. 21: 6, 26. not. 13; 30, 37, 39, 67, 70, 74, 82.

Paschalis, ad festum paschatis pertinens. Vide *Officium.*

Pentecoste, quinquagesima (dies post pascha), festum adventus Spiritus sancti. *dies -es,* IV. 21: 37.

Placitum, 1) libitus, quod alicui placet. IV. 21: 55. 2) i. q. þing 1. IV. 15: 10; 21: 42. *p. generale,* i. q. landsþing. IV. 21: 123.

Plaustrare, plaustro vehere. IV. 21: 37, 81.

Plaustratum, plaustri onus. IV. 21: 65.

Plenarius, plenus. IV. 21: 101.

Poenitentia, i. q. skript 2. IV. 17, 21: 124. *p. puplica,* i. q. openbar skript. IV. 21: 4, 29, 106.

Poenitere, subire *poenitentiam. puplice p.,* IV. 21: 99.

Pomerannia, Germ. Pommern. IV. 15: 18.

Possessor, dominus (rei). IV. 21: 78.

Possidere, in dominio habere. IV. 21: 107.

Digitized by Google

Praebenda, ecclesia minor maiori ita adnexa, ut sacerdos huic deserviens, ex illa percipiat reditus. IV. 21: 121.

Praelatus, praefectus. *p. dyocesanus*, episcopus. IV. 21: 122.

Praemittere, praedicere, antea dicere. IV. 21: 116, 141.

Praepositus, i. q. provaſter. IV. 21: 30.

Praesentare, certum quendam sacerdotem sibi petere (de paroeciae incolis). IV. 21: 10.

Presbyter, prestbiter, 1) sacerdos (preſter 1.). IV. 21: 61. not. 64; 125, 131. 2) curatus (preſter 2.). IV. 21: 31, 52—54, 61, 66. not. 88; 72, 82, 116.

Procurare, i. q. gengærþ giva. *p. episcopum*, IV. 21: 89—91, 94.

Procuratio, 1) i. q. gengærþ 1. IV. 21: 90. *p. episcopi*, ibid. 45. *p. unius noctis, duarum noctium*, ibid. 8, 9. 2) i. q. gengærþ 2. ibid. 77.

Protocutor, i. q. hæraþshöfþingi. IV. 21: 33. *p. provinciae*, idem. ibid. 34.

Provincia, 1) i. q. hæraþ. IV. 21: 1, 3, 5, 30, 43, 78, 102. not. 45; 123, 124. *quarta pars -ciae*, i. q. fiærþunger 2; vide *Nempdarius*. Cfr. *Ius, Protocutor*. 2) regio, cui praeerat praepositus territorialis (i. q. hæraþ?). IV. 21: 141.

Puplice, pro *publice*, palam. IV. 21: 24, 29, 39. etc.

Puplicus, pro *publicus*. IV. 21: 4, 29, 106.

Purgare, i. q. væria 2. IV. 21: 2, 33, 38, 40.

Purificatio, sc. *S. Mariae*, i. q. kyndilsmæsſa. IV. 21: 2. *octava -tionis*, ibid. 141. Cfr. *Dies purificationis*.

Putativus, filius p., i. e. naturalis;)(*legitimus*, IV. 21: 110.

Q.

Quadragesima, ieiunium quadraginta dierum ante pascha. IV. 21: 38. Cfr. *Faſta 3*.

Quo ad, quod attinet ad. IV. 15: 18.

R.

Reconciliatio (reconſiliatio), consecratio aedis sacrae crimine pollutae. IV. 21: 9, 54.

Redimerint, pro *redemerint*. IV. 21: 47.

Registrare, in *registrum* (i. e. regestum) referre. IV. 21: 121.

Relicta, vidua. IV. 15: 18.

Religiosus, monachus. IV. 21: 15.

Repulsio, depulsio. IV. 21: 3.

Residentia, mansio, domicilium. *r. personalis*, IV. 21: 109.

Residuum, i. q. ſkriptabrut. IV. 21: 4, 27.

Rusticus, i. q. bondi 1. I. VK. not. 27; IV. 21: 61, 106.)(*mercenarius*, IV. 21: 35.

S.

Saecularis, mundanus. *s. iudicium*, commune forum ( )(ecclesiasticum). IV. 21: 131.

Sanguinis sententia, quid sit, nos ignoramus. IV. 21: 132.

Scarensis, vide *Ecclesia*.

Scitus, pro *situs*. IV. 21: 64.

Secum, apud se. *si sepultus esset s.*, i. e. in eius paroecia. IV. 21: 58.

Sedes apostolica, i. e. papae, S. Petri Apostoli, ut fabulantur, successoris. *visitare, adire s. a.*, IV. 21: 17, 18.

Digitized by Google

Septuagesima, dominica nona ante pascha (dies LXX:ma ante dominicam quasi modo geniti). IV. 21: 5.

Serviens, minister. IV. 21: 8.

Sibi, pro *ei.* IV. 21: 141.

Siligo, secale (rugher). IV. 21: 1. not. 3; 94.

Singulariter, singulatim. IV. 21: 108.

Siquidem, aeque, pariter. IV. 15: 9.

Siquis, pro *si quis.* III. 66; IV. 21: 28, 29, 35, 38, 40. not. 65; 42, 84.

Solidus, i. q. örtogh. II. K. 63. not. 76; IV. 6, 21: 1, 2, 5, 8, 21, 33, 37, 63, 65, 69, 71, 102.

Solutus, non matrimonio iunctus. IV. 21: 27. not. 14; 65.

Spiritualis, filia s., i. q. guddottir. IV. 21: 19. *soror s.,* i. q. gudſyſtir. ibid. *caussa s.,* caussa ad ecclesiasticum forum pertinens. IV. 21: 41.

Stola, vestis sacerdotalis. II. K. 2. not. 20.

Subdyaconus, pro *subdiaconus,* persona ecclesiastica, cuius officium erat diacono in sacrificio catholico ministrare. IV. 21: 31.

Suecia, i. q. ſveriki. IV. 15: tit., 1, 3, 7, 18.

Suecus, adj. et m. i. q. ſvænſker. IV. 15: 18. *sueus,* idem. IV. 21: 103. *suevus,* IV. 15: 18. *suenus,* IV. 21: 8, 103. not. 47.

Suppletio, expletio (plena solutio). IV. 21: 2.

Synodalia statuta, i. e. in synodo sancita. IV. 21: 134.

T.

Talentum, i. q. *mark t. t. cerae,* IV. 21: 8.

Tapetum, "pannus sericus aut pretiosioris materiae, qui feretro insternitur, cum mortui cadaver humanum defertur" (Carpentier, *Supplem. ad Gloss. Cang.*). IV. 21: 8, ubi tamen h. v. videtur significare velum in consecratione templorum usitatum.

Tela, pannus. IV. 21: 8.

Teneri, tenetur habere etc. pro *habeto* etc. IV. 13, 21: 8, 69, 70. *teneri* v. *tenere debitum alicui,* debere alicui. IV. 21: 14, 85. not. 49.

Terra, i. q. land 2. I. VK. not. 1; IV. 15: 6, 8. Cfr. *Dominus terrae, Festum terrae.*

Totaliter, in totum. IV. 21: 94.

Transgressor, noxius, criminis auctor. IV. 15: 2.

Tribulatio, aerumna, difficultas. IV. 15: 15.

Truncus, arca eleemosynaria, ex trunco arboris cavato formata. IV. 21: 139. Cfr. Brytſtokker.

U, V.

Vaermelandia, Suec. Wärmeland. I. VK. not. 27.

Vendicare, pro *vindicare.* IV. 15: 1.

Vestgotia, vesgocia, i. q. væſtragötland. I. VK. nott. 1, 27; IV. 15: 4, 15; 21: 103.

Vestgotus, vesgotus, adj. et m. i. q. væſtgötſker. IV. 15: 5. *leges-torum,* ibid. 10. *leges-tae,* IV. 21: 18. not. 83.

Vigilia, dies profestus proximus ante festum, sic dictus a nocturnis officiis primitus in praecipuis festis celebratis. *v. nativitatis (domini),* i. q. iula aptan. IV. 21: 6. *v. ieiunanda,* i. q. faſta ok forhælgþ. ibid. 37.

Violens, pro *violans.* III. 66; IV. 21: 37. not. 53.

Unctio, uncio, i. q. oling. IV. 21: 58, 62.

Ungere, i. q. olia. IV. 21: 62. Cfr. *Inungere.*

Digitized by Google

3. INDEX

NOMINUM PROPRIORUM LOCORUM.

A.

Affævalder (axaval), fordom en skog, nu Axevallahed i Walle härad: olim silva, nunc campus in territorio Valle. IV. 11: 1.

Agga, ett ställe emellan sjöarne Örsjön och Näsöl i Nordals härad: locus inter lacus Örsjön et Näsöl in territorio Nordal. IV. 10.

Agnistadhir, pl. fordom en kyrkby, nu troligen byn Agnestad nära Falköping: pagus in Vestrogotia. IV. 16: 1, 12.

Alamar, skogen Almaren, en del af Kinneskogen vid Wettern, sydvest om Kinnekulle i Kinnefjerdings härad: silva in territorio Kinnefjerding. IV. 11: 1.

Aldramanna brækka, Allmänna bräcka, en höjd vid gränsen af Kållereds socken i Askims härad och Fjäre härad i Halland: clivus in confinio territoriorum Askim et Fjäre. IV. 10.

Aldubiærgh (ollabærgh), Ålleberg i Wartofta härad: mons in territorio Vartofta. IV. 11: 2.

Alir, allir, pl. troligen norra delen af Ale härad: territorium in Vestrogotia. I. Þl; VK. Cfr. *Alshæraþ*.

Almstars (v. alnitars) lidir, pl. ett ställe nära sjön Näsöl i Dalskogs socken af Nordals härad: locus prope lacum Näsöl in territorio Nordal. IV. 10.

Alna, Alsnön eller Adelsön i Mälaren: insula in lacu Mälaren. IV. 19: 5.

Alshæraþ, troligen södra delen af Ale härad: territorium in Vestrogotia. I. Þl; VK. Cfr. *Alir*.

Alti (falti), tilläfventyrs sjön Anten i Kullings och Bjärke härad: lacus in Vestrogotia. IV. 11: 3.

Alvastrar, pl. Alvastra kloster i Lysings härad af Östergötland: coenobium in Ostrogotia. IV. 15: 11, 13, 16, 18.

Anæfrö, förmodligen Fröskogs socken i Tössbo härad: paroecia, ni falhmur, Fröskog in territorio Tössbo. IV. 10.

Anæ niz, ett ställe, troligen på gränsen af Mo och Westbo härad i Småland: locus in prisco confinio Vestrogotiae et Smalandiae. IV. 10.

Anætrana, ett ställe på forna vestra gränsen af Sundals härad: locus in priscis finibus territorii Sundal, versus occidentem. IV. 10.

Anæ ö, anni ö, ett ställe i Westbo härad i Småland, på forna gränsen af Westergötland och Finveden: locus in prisco confinio Vestrogotiae et Smalandiae. IV. 10.

Arnbiornaþorp, ett ställe i *Vidhems* socken: locus in paroecia *Vidhem*. IV. 13. et not. 10. ibid.

Digitized by Google

Artuſkogher (ortu-, arcuſkogher), en skog i Westergötland: silva in Vestrogotia. IV. 11: 1.

Aſar (aſserra), pl. ett af Upsala ödes gods, troligen beläget i Ås socken af Åse härad: unum e praediis Upsaliensibus. II. M. 8. et not. 47. ibid. Cfr. *Asbo*.

Asbo, det under kungsgården *Aſar* lydande *bo* eller distrikt, hvilket innefattade Åse, Wiste, Skånings och Nordals härad: regio fiscali praedio *Aſar* subiecta quatuorque territoria complexa. I. Pl.

Aſhæraþ, Ås härad: territorium in Vestrogotia. I. Pl; VK.

Aſkemshæraþ, Askims härad: territorium in Vestrogotia. I. VK.

Aſkubækker, en bäck, troligen vid gården Askeberga i Wads socken af Wadsbo härad; eller möjligtvis Askebäcken, som faller i Örsjön, i Mölltorps socken af samma härad: rivus quidam in Vestrogotia. IV. 16: 13. Cfr. Lindskog, *Beskrifning om Skara Stift*, IV. h. p. 71.

Aſtubiærgh, aſkabærgh, ett berg på gränsen af Marks härad och Halland: mons in confinio territorii Mark et Hallandiae. IV. 10.

Aſuhæraþ, Åse härad: territorium in Vestrogotia. I. Pl; VK.

Aſundi, sjön Åsunden i Kinds och Redvägs härad: lacus in territoriis Kind et Redväg. IV. 11: 3.

B.

Bullœbygd (bœllabygd), Bållebygds härad: territorium in Vestrogotia. I. Pl; VK.

Barknahæraþ, Barne härad: territorium in Vestrogotia. I. Pl; VK.

Barn, ett ställe vid sjön Fegen på gränsen af Kinds härad och Westbo härad i Småland: locus in confinio territorii Kind et Smalandiae. IV. 10.

Bialbo, byn Bjälbo, fordom Folkungaslägtens gods, ej långt från Skenninge i Östergötland: pagus in Ostrogotia, quondam praedium ad Folkungorum familiam pertinens. IV. 14: 17.

Biarkahæraþ, Bjärke härad: territorium in Vestrogotia. I. Pl; VK.

Billingh, berget Billingen i Wadsbo, Kåkinds, Walle och Gudhems härad: mons in Vestrogotia. IV. 11: 2.

Biur, biuri ö, biurö, ett ställe på gränsen af Marks härad och Himle härad i Halland: locus in confinio territoriorum Mark et Himle. IV. 10.

Biœknœbro v. *biœtnœbro*, en bro i Westergötland, tilläfventyrs Björnabro öfver ån Lidan, emellan Laske och Skånings härad: pons quidam in Vestrogotia. IV. 16: 12.

Biærghſior, tilläfventyrs Säfsjön (som ock kallas Elabäckssjön) på gränsen af Burseryds och Bosebo soknar i Westbo härad af Småland: lacus in confinio, ut videtur, paroeciarum Smalandicarum Burseryd et Bosebo. IV. 10.

Blekonger, Bleking: Blekingia. I. CB.

Bokſior, Bocksjön på gränsen af Kinds härad och Gunnarps socken i Halland: lacus in confinio territorii Kind et Hallandiae. IV. 10.

Bokœbœkker, bökebekker, en bäck som rinner ur Bocksjön i sjön Fegen: rivus inter lacus Bocksjön et Fegen. IV. 10. Cfr. *Bokſior*.

Botn, bont, Boxsjön eller Bassjön på gränsen af Kinds härad och Gunnarps socken i Halland: lacus in confinio territorii Kind et paroeciae Hallandicae Gunnarp. IV. 10.

Brangiri, sjön Bręngen på gränsen af Wartoſta och Redvägs härad: lacus in confinio territoriorum Vartoſta et Redväg. IV. 11: 3.

Digitized by Google

Brimſæſten, brymſæſten, en gränssten emellan Möre och Bleking, vid Bröms: lapis terminalis inter Smalandiam et Blekingiam. I. CB.

Brun, skogen Brun i Wings socken af Ås härad: silva in territorio Ås. IV. 11: 1.

Byrſuholt, skogen Bösshult i Sandhults socken af Wedens härad: silva in territorio Veden. IV. 11: 1.

Bærgsbol, en gård i *Vidhems* socken: praedium in paroecia *Vidhem.* IV. 13.

C.

Cakind, Carlabyr, etc. vide in *K.*

D.

Dal, Dalsland: Dalia. I. VK. not. 27; IV. 10.

Dalar, pl. byn Dala i Gudhems härad: pagus in territorio Gudhem. IV. 15: 16. not. 64.

Danabækker, Danabäck på gränsen af Kinds härad och Fagereds socken i Halland: rivus in confinio territorii Kind et paroeciae Hallandicae Fagered. I. CB; IV. 10.

Danaholmber, Danholmen, en liten ö i Danafjorden vid inloppet till Göteborg, belägen på den forna gränsen af Sverige, Norrige och Dannemark: insula, sita in maritimo aditu hodiernae urbis Gotoburgi, et in prisco confinio regnorum Sueciae, Norvegiae et Daniae. I. CB; IV. 10.

Danmark, Dannemark: Dania. I. Þ. 12: 2; CB; II. Þ. 45; IV. 15: 3, 13.

Dimar, pl. Dimbo socken i Wartofta härad: paroecia in territorio Vartofta. IV. 16: 12.

Diupudal, Djupedalen, en bäck på gränsen af Dalsland och Westergötland: rivus in confinio Daliae et Vestrogotiae. IV. 10.

Dùpædal, ett ställe vid sjön Lygnern på gränsen af Westergötland och Halland: locus in confinio Vestrogotiae et Hallandiae. IV. 10.

Dumn, antingen byn Domnaryd vid gränsen af Tveta, Mo och Wartofta härad, eller Dumsbro på gränsen emellan Wartofta och Tveta härad nära Wettern: locus in confinio territoriorum Vartofta et Tveta. IV. 10.

Dumnærmoſi, Dummemosse, på gränsen af Mo och Tveta härad i Småland: palus in confinio territoriorum Smalandicorum Mo et Tveta. IV. 10.

Dumnærqvild, ett ställe (troligen en källa) söder om Dummemosse: locus versus meridiem a palude *Dumnærmoſi.* IV. 10.

Dværghærud, byn Dverred i Lindome socken af Fjäre härad i Halland: pagus in territorio Hallandico Fjäre. IV. 10.

E.

Edsvider, skogen Edsveden i Laske, Kullings och Gäsene härad: silva in territoriis Laske, Kulling et Gäsene. IV. 11: 1.

Ekebækker, en bäck i Westbo härad i Småland, på forna gränsen af Westergötland och Finveden: rivus in prisco confinio Vestrogotiae et Smalandiae. IV. 10.

Ekes hæraþ, Ekshärads samt troligen flera soknar, nu utgörande norra delen af Elfvedals härad i Wärmeland: territorium in Vermelandia. I. VK. not. 27.

Elvahæraþ, troligen de soknar som omgifva nedre delen af Klarelfven, neml. Carlstads Tingslag samt Öfre och Nedre Ulleruds soknar i Kils härad

Digitized by Google

af Wärmeland: territorium in Vermelandia. I. VK. not. 27.

Erexbiærgh (errosberch), Eriksbergs by i Gäsene härad: pagus in territorio Gäsene. IV. 15: 15; 16: 12.

Ezvær, Edsvära socken i Skånings härad: paroecia in territorio Skåning. IV. 14: 11.

F.

Faluköpunger (a *fala*, vide *Nordfala*), staden Falköping: urbs in Vestrogotia. I. Br. 1, 3; II. K. 39; III. 6. *ecclesia falacopensis*, IV. 21: 30. not. 23.

Finland, Finland: Fennonia. IV. 15: 12. not. 47; 19: 5.

Finvid, Finveden eller Finheden, vestra delen af Småland, eller Sunnerbo, Westbo och Östbo härad: pars occidentalis Smalandiae, nunc in tria territoria divisa. IV. 10.

Fiærdrundæ land, vestra delen af Uppland, ett af de tre så kallade folkland, hvaraf detta landskap fordom bestod: pars provinciae Uplandiae occidentalis. I. CB.

Flakbækker, Flagbäcken på gränsen af Kållereds socken i Askims härad och Lindome socken i Fjäre härad: rivus in confinio territoriorum Askim et Fjäre. IV. 10.

Flodnæhæraþ, Flundre härad: territorium in Vestrogotia. I. Þl; VK.

Foran fæmgrena, ett femgrenigt furuträd, som tjenade till råmärke på gränsen af Dalsland och Westergötland: nobilis quaedam pinus quinque ramorum, in confinio Daliae et Vestrogotiae sita. IV. 10.

Fravædh, ett ställe, hvaräst en bro varit anlagd; tilläfventyrs Tråfva socken i Laske och Skånings härad: locus quidam, ubi pons exstructus fuit. IV. 16: 12. Spegel appellat hunc pontem *Findvada bro* (*Sv. Kyrkio hist.*, p. 277.).

Friggiæron, troligen Friggeråkers socken i Gudhems härad nära Falköping: paroecia in territorio Gudhem. IV. 16: 1.

Frikuhæraþ, troligen Frykeruds med flera soknar i Kils och Grums härad, som stöta till sjön Nedre Fryken och Fryk- (eller Nors-) elfven i Wärmeland: territorium in Vermelandia. I. VK. not. 27.

Friſkdal, troligen norra delen af Fryksdals härad i Wärmeland: territorium in Vermelandia. I. VK. not. 27.

Friſki, Frisjön i Marks och Kinds härad: lacus in territoriis Mark et Kind. IV. 11: 3.

Frökinshæraþ, *frokinshæraþ*, Frökinds härad: territorium in Vestrogotia. I. Þl; VK.

Fulabækker, en bäck på forna gränsen af Tössbo härad: rivus in priscis finibus territorii Tössbo. IV. 10.

Fygdis vik, en vik af sjön Fegen på gränsen af Westergötland, Halland och Finveden: sinus lacus Fegen, in confinio Vestrogotiae, Hallandiae et Smalandiae. IV. 10.

G.

Ganærör, ett ställe på gränsen af Marks härad och Wiske härad i Halland: locus in confinio territoriorum Mark et Viske. IV. 10.

Gaſamoſi, troligen Karleby mosse: palus ad pagum Karleby pertinens. IV. 15: 10. not. 39. Cfr. *Karlapitt*.

Geremæbiærgh, Gerums berg, södra delen af Hvarfsberget, som gränsar till Gerums socken i Wartofta härad: mons in territorio Vartofta. IV. 11: 2.

Gilbiærgæhæraþ, Gillbergs härad i Wärmeland: territorium in Vermelandia. I. VK. not. 27.

Digitized by Google

Girkland, grekland, Grekland: Graecia. I. A. 12: 2; II. A. 16. Cfr. tamen J. Hallenberg, *Anmärkningar öfver 1:a D. af Lagerbrings Sv. R. Hist.* 2. Afd. p. 201. seq.

Giælærvider, skogen Gälaveden i Ås och Kinds härad: silva in territoriis Ås et Kind. IV. 11: 1.

Giæſini, Gäsene härad: territorium in Vestrogotia. I. Þl; VK; IV. 15: 15.

Gnipi, Knipan, ett berg vid byn Knipered i Lindome socken af Fjäre härad i Halland: mons in paroecia Lindome et territorio Hallandico Fjäre. IV. 10.

Gradni, ett ställe ej långt ifrån sjön Ånimen i Tössbo härad: locus haud procul a lacu Ånimen in territorio Tössbo. IV. 10.

Granbröt, skogen Bröten i Amnehärads och Lyrestads soknar af Wadsbo härad: silva in territorio Vadsbo. IV. 11: 1.

Groland, pl. Grolanda socken i Frökinds och Wilske härad: paroecia in territoriis Frökind et Vilske. IV. 14: 13.

Gromshæraþ, troligen Grums socken och Borgviks kapell i Grums härad af Wärmeland: territorium in Vermelandia. I. VK. not. 27.

Gryti, skogen Gryten i Skånings och Wilske härad: silva in territoriis Skåning et Vilske. IV. 11: 1.

Græni fal, ett ställe på gränsen af Mo och Östbo härad i Småland: locus in confinio territoriorum Smalandicorum Mo et Östbo. IV. 10.

Gudems bo, det under kungsgården *Gudhem* lydande distrikt, som innefattade Gudhems, Frökinds, Wilske, Ås och Marks härad: regio fiscali praedio Gudhem subiecta, ac quinque territoria complexa. I. Þl.

Gudemshæraþ, Gudhems härad: territorium in Vestrogotia. I. Þl; VK; II. M. 8. not. 47.

Gudhem, byn Gudhem i Gudhems härad, fordom ett af Upsala ödes gods: unum e praediis Upsaliensibus, in territorio Gudhem situm. II. M. 8.

Gunnuræloter, Gunnurs andel, en gård i *Vidhems* socken: portio Gunnurae, praedium in paroecia *Vidhem.* IV. 13.

Guſulidir, kuſu liþir, en skog, troligen vid Kusebacka i Skallsjö socken af Wätle härad: silva in Vestrogotia. IV. 11: 1.

Gyrem, troligen byn Gerum, i Wartofta eller i Skånings härad: pagus in Vestrogotia. IV. 16: 1.

Gæſtilren, ett ställe emellan Dala och Kungslena i Wartofta eller Gudhems härad, men ej nuvarande byn Hvarf, såsom några menat: locus fere in confinio territoriorum Vartofta et Gudhem. IV. 15: 16.

Gökem, Gökhems socken i Wilske härad: paroecia in territorio Vilske. IV. 14: 3.

Götalir, bostället Götala nära Skara: praedium publicum in territorio Skåning. IV. 16: 12.

Götland, Götaland: Gotia, Sueciae pars meridialis. IV. 16: 11.

H.

Haal, Halleberg i Wäne och Åse härad: mons in territoriis Väne et Åse. IV. 11: 2.

Haghas, en gård i *Vidhems* socken: praedium in paroecia *Vidhem.* IV. 13. not. 10 (ubi lectio est dubia).

Halland, Halland: Hallandia. I. CB; IV. 10.

Hallæbol, Hallegården i Wedums socken: praedium in paroecia Vedum. IV. 13.

Hardœmars lidir, pl. tilläfventyrs Härskogs- eller Ånimskogsbräckan, stora backar nära sjön Ånimen i Tössbo

Digitized by Google

härad: locus haud procul a lacu Ånimen in territorio Tössbo. IV. 10.

Haslöfa, byn Hassellösa i Kinnefjerdings härad: pagus in territorio Kinnefjerding. IL M. 8. not. 47, ubi *hufslöfa* mutandum est in *haslöfa,* ut re vera habet manuscriptus codex.

Hasmærholt, halmarholt, tilläfventyrs Hammarskogen i Björsäters, Lexbergs och Ullärfva soknar af Wadsbo härad: silva in territorio Vadsbo. IV. 11: 1.

Hattas, hatteras, skogen Hattåsen i Gullereds socken af Redvägs härad: silva in territorio Redväg. IV. 11: 1.

Hiartæhovod, hiættæhovod, tilläfventyrs Hofveström, som faller ut i vestra ändan af Hjerterudssunden i Nordals härad: forte flumen, quod in lacum Hjerterudssunden in territorio Nordal effunditur. IV. 10.

Hiartursnæs mosi, en mosse på gränsen af Dalsland och Westergötland: palus in confinio Daliae et Vestrogotiae. IV. 10.

Hidinsbol, en gård i *Vidhems* socken: praedium in paroecia *Vidhem.* IV. 13.

Hildi, skogen Hillet i Barne och Laske härad: silva in territoriis Barne et Laske. IV. 11: 1.

Hindos, Hindæros, ett ställe på gränsen af Mo och Tveta härad i Småland: locus in confinio territoriorum Smalandicorum Mo et Tveta. IV. 10.

Hiordsas, hiordas, ett ställe på gränsen af Mo och Östbo härad i Småland: locus in confinio territoriorum Smalandicorum Mo et Östbo. IV. 10.

Hiordshus, troligen det ställe, der nu staden Åmål är belägen, och hvaräst, enligt Hr A. Lignells upgift, på en gammal charta skall vara anteknadt: *"här finnas nogra jordhus;"* hvilken antekning dock, likasom traditionen, att före stadens anläggande der ej funnits andra bygnader än jordkojor, synes hafva upkommit genom misförstånd af det gamla namnet *hiordshus:* locus, ut videtur, ubi nunc sita est urbs Åmål. IV. 10.

Hising, ön Hisingen vid utloppet af Götaelf: insula in ostio fluvii Götaelf. I. VK.

Holæfio, ett af Upsala ödes gods, tilläfventyrs beläget i Hålanda socken af Ale härad: unum e praediis Upsaliensibus. II. M. 8.

Holæfio bo, det under kungsgården *Holæfio* lydande distrikt, hvilket innefattade Wäne, Flundre, Bjärke och norra delen af Ale härad: regio *fiscali praedio Holæfio* subiecta, triaque territoria et partem quarti continens. I. Pl.

Honbori, byn Hornborga i Wedums socken: pagus in paroecia Vedum. IV. 13.

Hofæbyr, hufabyr, byn Husby i Kinnefjerdings härad: pagus in territorio Kinnefjerding. IV. 15: 1.

Hvarboæbiærgh, hvarffbobærgh, Hvarfsberget i Wartofta härad: mons in territorio Vartofta. IV. 11: 2.

Hviti sten, ett rämärke på gränsen af Sverige och Danmark: lapis terminalis in confinio Sueciae et Daniae. I. CB.

Hundæbiærgh, Hunneberg i Wäne och Åse härad: mons in territoriis Väne et Åse. IV. 11: 2.

Hværf, Hvarfs socken i Wartofta härad: paroecia in territorio Vartofta. IV. 16: 13.

Hædna, möjligtvis Hedan, en gård och ett berg i Dalskogs socken af Nordals härad, nära sjön Näsöl: locus prope lacum Näsöl in territorio Nordal. IV. 10.

Hæggudorp, säteriet Häggatorp i Wedums socken: praedium in paroecia Vedum. IV. 13.

Digitized by Google

Hælgiarsas, byn Elgerås i Wadsbo härad: pagus in territorio Vadsbo. IV. 15: 17.

Hælluvad, ett ställe på gränsen af Dalsland och Westergötland: locus in confinio Daliae et Vestrogotiae. IV. 10.

Hæra, tilläfventyrs Härja socken i Wartofta härad, eller Härene socken i Kullings härad, eller Häreneds (nu Sophia Magdalenas) socken i Kinnefjerdings härad: paroecia aut pagus in Vestrogotia. IV. 14: 10.

Hærbænk ſund, ett sund på forna gränsen af Tössbo härad: fretum in priscis finibus territorii Tössbo. IV. 10.

Hæſtubughi, ett ställe på gränsen af Marks härad och Halland: locus in confinio territorii Mark et Hallandiae. IV. 10.

Hökesas, skogen Hökensås i Wartofta härad: silva in territorio Vartofta. IV. 16: 12.

I.

Ingigærþæ bol, en gård i *Vidhems* socken: praedium in paroecia *Vidhem.* IV. 13.

Iulas, ull as, ett ställe på gränsen af Marks härad och Halland: locus in confinio territorii Mark et Hallandiae. IV. 10.

Iunabækker, Junabäck, som vid Jönköping faller ut i Wettern: rivus, qui in meridialem angulum lacus Vettern effunditur. I. R. 1: pr; II. R. 1.

Iurſershæraþ, Jösse härad i Wärmeland: territorium in Vermelandia. I. VK. not. 27.

Iutland, Jutland: Iutlandia, peninsula Danica. I. CB.

K.

Kakind, cakin, Kåkinds härad: territorium in Vestrogotia. I. Þl; VK.

Karlæpitt, vel, ut in textu Latino scribitur, *carlabyr,* byn Karleby i Wartofta härad nära Falköping, hvaräst ännu finnes en graf med namnet Ravare (Ragvalds) hög: pagus in territorio Vartofta. IV. 15: 10.

Karlsbol, en gård eller by i *Vidhems* socken; möjligtvis byn Karlaby i Wester-Bitterna socken: praedium vel pagus in paroecia *Vidhem.* IV. 13.

Kasſæbol et

Kazubol, gårdar eller byar i *Vidhems* socken: praedia vel pagi in paroecia *Vidhem.* IV. 13.

Kili, skogen Kiliamossen i Åse härad: silva in territorio Åse. IV. 11: 1.

Kind, Kinds härad: territorium in Vestrogotia. I. Þl; VK.

Kindabo (kyndabo), det under kungsgården *Ökol* lydande distrikt, som innefattade Kinne, Wälle och Kåkinds härad: regio fiscali praedio *Ökol* subiecta, quae tria territoria complectebatur. I. Þl. not. 52.

Kindahæraþ, Kinne och Kinnefjerdings härad: territorium in Vestrogotia. I. Þl; VK.

Kindkulle, berget Kinnekulle i Kinne och Kinnefjerdings härad: mons in territoriis Kinne et Kinnefjerding. IV. 11: 2.

Kinnæ ſten, ett råmärke på gränsen af Sverige och Dannemark: lapis terminalis in confinio Sueciae et Daniae; I. CB.

Kiægla, skogen Käglan på gränsen emellan Nerike och Westmanland: silva in confinio Nericiae et Vestmanniae. I. Þ. 12: 2; II. Þ. 45.

Digitized by Google

Kleær moſi, en mosse på forna gränsen af Tössbo härad: palus in priscis finibus territorii Tössbo. IV. 10.

Klintærmoſi, en mosse på forna gränsen af Westergötland och Fjäre härad i Halland: palus in prisco confinio Vestrogotiae et Hallandiae. IV. 10.

Klittæmoe, skogen Klyftamon på gränsen af Wadsbo och Kinne härad: silva in confinio territoriorum Vadsbo et Kinne. IV. 11: 1.

Klokkobiærgh, ett berg på gränsen af Marks härad och Halland: mons in confinio territorii Mark et Hallandiae. IV. 10.

Klyſiær, pl. ett ställe, troligen i Askims härad och socken, på forna gränsen af Westergötland och Halland: locus in prisco confinio Vestrogotiae et Hallandiae. IV. 10.

Kolandshæraþ, *colœnshæraþ*, Kullings härad: territorium in Vestrogotia. I. þl; VK.

Kolmarþ, skogen Kolmården på gränsen af Östergötland och Södermanland: silva in confinio Ostrogotiae et Sudermanniae. II. þ. 45.

Konongœvad, troligen ett vad öfver Falkenbergsån på gränsen af Kinds härad samt Faurås och Årstad härad i Halland: vadum, ut videtur, in flumine Falkenbergensi, in confinio territoriorum Kind, Faurås et Årstad. IV. 10.

Konongs lidſtolpi, så kallades en viss grindstolpe i Levene i Wiste härad: ita appellabatur fulcrum quoddam portae clathratae in pago Levene. IV. 15: 5.

Konongſten, ett af Konung Stenkils skottmärken, nu kalladt Skäktesten, vid Kungskullen i Levene: lapis quidam in pago Levene, quo in iaculando metae loco usus est Rex Stenkillus. IV. 15: 5.

Korsbol, en gård i *Vidhems* socken: praedium in paroecia *Vidhem*. IV. 13.

Kullen, vide *Qvalni*.

Kuluſkogher, Kuleskogen i Bjärke och Wäne härad: silva in territoriis Bjärke et Väne. IV. 11: 1.

Kyrkubol, en gård i *Vidhems* socken, tilläfventyrs Kyrketorp i Öster-Bitterna socken: praedium in paroecia *Vidhem*. IV. 13. Cfr. gloss. v. *Kirkiubol*.

L.

Langaſkedde, Långesked, en del af skogen Stöpen i Wadsbo och Kåkinds härad: silva in territoriis Vadsbo et Kåkind. IV. 11: 1.

Langer, sjön Lången i Wadsbo härad: lacus in territorio Vadsbo. IV. 11: 3.

Laſkæhæraþ, Laske härad: territorium in Vestrogotia. I. þl; VK.

Lenar, pl. Kungslena socken, by och kungsgård i Wartofta härad: paroecia, pagus et praedium regium in territorio Vartofta. IV. 15: 16. not. 64.

Lenboabiærgh, *lena bærgh*, Kungslenaberget, norra delen af Hvarfsberget i Vartofta härad: mons in territorio Vartofta. IV. 11: 2.

Lida, ån Lidan, som faller ut i Wenern vid Lidköping: fluvius, qui prope urbem Lidköping in lacum Venern effunditur. IV. 11: 4.

Linkornæ vallir, Eckornavallen i Gudhems härad: campus in territorio Gudhem. IV. 14: 4.

Livini, fordom en kungsgård, nu byn Levene i Wiste härad: olim praedium regium, nunc pagus in territorio Viste. IV. 15: 4, 5. Priori loco textus Latinus perperam habet *humi*.

Liungh, byn Ljung i Skånings härad: pagus in territorio Skåning. II. M. 8. not. 47.

Lodne, sjön Lönen i Redvägs härad: lacus in territorio Redväg. IV. 11: 3.

Digitized by Google

Lofnæs, ett ställe nära Wenern på Tössbo härads forna gräns, och troligen ej långt från Åmål: locus in priscis finibus territorii Tössbo, prope lacum Venern. IV. 10.

Lungbo, det under kungsgården *Lungho* lydande distrikt, hvilket innefattade Barne, Laske, Gäsene, Kullings, Wedens, Bållebygds, Wätle, Säfvedals, Askims, Hisings och södra delen af Ale härad: regio fiscali praedio *Lungho* subiecta, quae decem territoria partemque undecimi continuit. I. Pl.

Lungho, lungh, ett af Upsala ödes gods, nu troligen byn Long i Barne härad: praedium Upsaliense, in territorio Barne situm. II. M. 8.

Lygni, lyghnir, sjön Lygnern på gränsen af Marks härad och Halland: lacus in confinio territorii Mark et Hallandiae. IV. 10, 11: 3.

Lygnisviðer, skogen Lygnisvider vid sjön Lygnern i Marks härad: silva in territorio Mark. IV. 11: 1.

Lyngas, en gård i *Vidhems* socken: praedium in paroecia *Vidhem.* IV. 13. not. 10 (ubi lectio est dubia).

Lyniendi (tyniende), sjön Lunden eller Hornborgasjön i Walle och Gudhems härad: lacus in territoriis Valle et Gudhem. IV. 11: 3.

Lærikiu skogher, Lärkeskogen i Barne, Bjärke och Kullings härad: silva in territoriis Barne, Bjärke et Kulling. IV. 11: 1.

M.

Mal, ett ställe i Westbo härad af Småland, på forna gränsen af Westergötland och Finveden: locus in prisco confinio Vestrogotiae et Smalandiae. IV. 10.

Mark, Marks härad: territorium in Vestrogotia. I. Pl; VK.

Meſe, sjön Mäsern på gränsen af Marks härad och Himle härad i Halland: lacus in confinio territorii Mark et Hallandiae. IV. 10.

Mildu hed, Mildesmaden, en Skara domkyrka tillhörig gård, som förr varit domprostboställe: praedium, olim usui praepositi Scarensis, deinde templo cathedrali Scarensi adsignatum. IV. 16: 3.

Miodyrtædal, ett ställe på gränsen af Kinds härad och Gunnarps socken i Halland: locus in confinio territorii Kind et Hallandiae. IV. 10.

Miors, mior, miör, sjön Mjören på gränsen af Wätle, Kullings och Ale härad: lacus in confinio territoriorum Vätle, Kulling et Ale. IV. 11: 3.

Miælki, malki, Mjelkesjön på gränsen af Marks härad och Himle härad i Halland: lacus in confinio territorii Mark et Hallandiae. IV. 10.

Mohæraþ, Mo härad i Jönköpings län: territorium in praefectura Iunecopensi. I. VK; IV. 20: 4.

Musren illa, et

Musren mio, ställen på gränsen af Dalsland och Westergötland eller Bohuslän: loci in confinio Daliae et Vestrogotiae aut praefecturae Bahusensis. IV. 10.

Myklæmoſi, en mosse på forna vestra gränsen af Sundals härad: palus in priscis finibus territorii Sundal versus occidentem. IV. 10.

Myrſubiærgh, Mösseberg i Wilske och Gudhems härad: mons in territoriis Vilske et Gudhem. IV. 11: 2.

Mædalbyr, Mällby socken i Bjärke eller i Kållands härad: paroecia in territorio Bjärke aut Kålland. IV. 14: 2.

Mædalsnæs, ett ställe på gränsen af Marks härad och Wiske härad i Halland: locus in confinio territoriorum Mark et Viske. IV. 10.

Digitized by Google

Mædal upland, pl. Medelplana socken på Kinnekulle: paroecia in monte Kinnekulle. IV. 16: 12.

Mæghinsſior, Mejisjön i Bosebo socken och Westbo härad af Småland: lacus in territorio Smalandico Vestbo. IV. 10.

Möre, norra och södra Möre härad i södra delen af Calmare län: pars meridialis praefecturae Calmariensis. I. CB.

N.

Nizærqvild, Nissakälla på gränsen af Mo, Östbo och Tveta härad i Småland: fons fluminis Nissa, in confinio territoriorum Smalandicorum Mo, Östbo et Tveta. IV. 10.

Nordal, Nordals härad i Dalsland: territorium in Dalia. I. pl; VK. not. 27.

Nordfala (ut quidam volunt, a prov. *fala*, skoglös betesmark: planum pascuum), norra delen af den så kallade Falbygden, eller det skoglösa slättlandet emellan Mösse-, Ålle- och Hvarfsberget i Wartofta, Gudhems och Wilske härad: pars septemtrionalis planae regionis circa confinium territoriorum Vartofta, Gudhem et Vilske. IV. 11: 1.

Noregher, Norrige: Norvegia. I. CB; II. p. 45; IV. 15: 17.

Norþmarkar, pl. Nordmarks härad i Wärmeland: territorium in Vermelandia. I. VK. not. 27.

Noſs, ån Nossan, som faller ut i viken Dettern i sydvestra hörnet af Wenern: fluvius, qui in meridialem angulum lacus Venern, Dettern dictum, effunditur. IV. 11: 4.

Nærikia, Nerike: Nericia. II. p. 44.

Næshyl, sjön Näsöl på gränsen af Dalskogs, Gunnarsnäs och Skålleruds soknar i Nordals härad: lacus in territorio Nordal. IV. 10.

Næshæraþ, Näs härad i Wärmeland, eller kanske blott södra delen deraf: territorium in Vermelandia. I. VK. not. 27.

O.

Odnem (ödhnem), sjön Ånimen i Tössbo härad: lacus in territorio Tössbo. IV. 10.

Odnemæ (ödhnema) ſkogher, Ånimskog, fordom en skog, nu en socken i Tössbo härad: olim silva, nunc paroecia in territorio Tössbo. IV. 10.

Offrud, ett ställe, hvaräst en bro blifvit anlagd: locus quidam, *ubi pons* exstructus fuit. IV, 16: 12.

Olafstorp, säteriet Ölstorp i Öster-Bitterna socken af Laske härad: praedium in paroecia Öster-Bitterna et territorio Laske. IV. 13.

Olafsærvæþridiunger, Olofs arfvingars tredjedel, så kallades åtskilliga gårdar i *Vidhems* socken: triens heredum Olai; hoc nomine comprehendebantur praedia quaedam in paroecia *Vidhem*. IV. 13.

Ormæſkogher, Ormeskogen i Wadsbo härad: silva in territorio Vadsbo. IV. 11: 1.

Oſee, ett ställe, hvaräst en bro blifvit bygd: locus quidam, ubi pons exstructus fuit. IV. 16: 12. Hunc pontem hodie appellari *Nybro* dicit Rhyzelius, *Episcoposcopia Sviog*. p. 168.

P.

Pikkæbol, en gård i *Vidhems* socken: praedium in paroecia *Vidhem*. IV. 13.

Putuholmber, *pituholmber*, en holme i Wenern på gränsen af Nordals och Tössbo härad: insula in lacu Venern et confinio territoriorum Nordal et Tössbo. IV. 10.

Digitized by Google

Q.

Qvalni, Kållands härad: territorium in Vestrogotia. I. Pl; VK. Scribitur, forte errato, *kullen,* II. M. 8. not. 47.

R.

Rabækker, Råbäck, en bäck som faller i Falkenbergsån på gränsen af Kinds härad och Halland: rivus in confinio territorii Kind et Hallandiae. IV. 10.

Radkalver, sjön Råkalfven (nära Hålebosjön) på gränsen af Mo och Östbo härad i Småland: lacus in confinio territoriorum Smalandicorum Mo et Östbo. IV. 10.

Rafior, troligen Rassjön (som äfven kallas Hålebosjön), på gränsen af Mo och Östbo härad i Småland (ehuru denna sjö ligger norr om Råkalfven, hvilket synes strida mot namnens ordning i texten): lacus, ni fallimur, in confinio territoriorum Smalandicorum Mo et Östbo. IV. 10.

Redvægh, Redvägs härad: territorium in Vestrogotia. I. Pl; VK.

Ridungsvider, tilläfventyrs Rydeskogen i Barne härad: silva in Vestrogotia. IV. 11: 1.

Rislingi, skogen Ruslingen i Ullärfva och Bäcks soknar af Wadsbo härad: silva in territorio Vadsbo. IV. 11: 1.

Risvider, skogen Risveden i Ale och Kullings härad: silva in territoriis Ale et Kulling. IV. 11: 1.

Rodke, skogen Rålken i Wiste härad: silva in territorio Viste. IV. 11: 1.

Rom, staden Rom: urbs Roma. I. A. 12: pr; G. 8: pr, 1; II. K. 52; O. 3; A. 25; G. 15.

Rosen, Rösen, ett hemman nu tillhörande staden Åmål: praedium prope urbem Åmål. IV. 10.

Rön, skogen Rön eller Rönneskog i Kinnarums socken af Marks härad; eller Röneskogen i Hofs socken af Gäsene härad: silva in territorio Mark aut Gäsene. IV. 11: 1.

S.

Sampsior, en sjö i Westbo härad, på forna gränsen af Westergötland och Finveden: lacus in prisco confinio Vestrogotiae et Smalandiae. IV. 10.

Samsior, Saugsjön på gränsen af Kållereds socken i Askims härad och Fjäre härad i Halland: lacus in confinio territoriorum Askim et Fjäre. IV. 10.

Sandæholt, en skog, tilläfventyrs i Sandhults socken af Wedens härad: silva in Vestrogotia. IV. 11: 1.

Saxsior, troligen sjön Asperun nära Mejisjön i Bosebo socken och Westbo härad af Småland: lacus in territorio Smalandico Vestbo. IV. 10.

Sialand, Seland: Selandia, insula Danica. I. CB.

Sighlistungem, tilläfventyrs Längums socken i Laske eller i Wiste härad: locus natalis legiferi Alli. IV. 14: 4.

Sinuas, ett ställe på forna gränsen af Westergötland och Fjäre härad i Halland: locus in prisco confinio Vestrogotiae et territorii Hallandici Fjäre. IV. 10.

Siviþæbol, en gård i *Vidhems* socken: praedium in paroecia *Vidhem.* IV. 13.

Skadur, tilläfventyrs sjön Skagern på gränsen af Westergötland, Nerike och Wärmeland: lacus in Vestrogotia. IV. 11: 3.

Skalander, pl. ett af Upsala ödes gods, nu byn Skalunda i Kållands härad: unum e praediis Upsaliensibus, nunc pagus in territorio Kålland. II. M. 8. et not. 47. ibid.

Digitized by Google

Skalandæ bo (ſkalanbo), det under kungsgården *Skalander* lydande distrikt, som innefattade Kållands, Sundals och Wedbo (samt tilläfventyrs Walbo) härad: regio fiscali praedio *Skalander* subiecta, quae tria territoria complectebatur. I. Þl. et not. 52. ibid.

Skani, Skåne: Scania. I. CB.

Skanungs hæraþ, Skånings härad: territorium in Vestrogotia. I. Þl; VK; II. M. 8. not. 47.

Skaptæmoſi, en mosse på gränsen af Mo och Östbo härad i Småland: palus in confinio territoriorum Smalandicorum Mo et Östbo. IV. 10.

Skarir, pl. staden Skara: urbs in Vestrogotia, capitalis dioeceseos Vestrogoticae. I. Þl; Br. 3; II. K. 52; III. 19, 22; IV. 16: 3, 4, 6—8, 10—12. *-ra biſkuper*, I. Br. pr.

Skatuſior, sjön Skategöl på gränsen af Kinds härad och Fagereds socken i Halland: lacus in confinio territorii Kind et paroeciae Hallandicae Fagered. IV. 10.

Skipvidhaholt, ſkipindæ-, ſkipruþaholt, skogen Skeppvidahult i Skepphults socken af Marks härad: silva in territorio Mark. IV. 11: 1.

Skiærſſior, en sjö i Westbo härad, på forna gränsen af Westergötland och Finveden: lacus in prisco confinio Vestrogotiae et Smalandiae. IV. 10.

Skryutvi, ſtrukni, ſtrokne etc., sjön Stråken i Wartofta och Mo härad: lacus in territoriis Vartofta et Mo. IV. 11: 3.

Skuabækker, en bäck: rivus; et

Skuaſior, en sjö i Westbo härad, på forna gränsen af Westergötland och Finveden: lacus in prisco confinio Vestrogotiae et Smalandiae. IV. 10.

Skutruas, ett ställe på gränsen af Marks härad och Halland: locus in confinio territorii Mark et Hallandiae. IV. 10.

Sködve, staden Sköfde: urbs *(Scedvia)* in Vestrogotia. I. Br. 3.

Slotbohæraþ, tilläfventyrs Eds (Gustaf Adolfs) socken i Grums härad, samt Bro, och kanhända flera soknar i Näs härad af Wärmeland: territorium in Vermelandia. I. VK. not. 27.

Slætas, ett ställe på gränsen af Askims härad och Halland: locus in confinio territorii Askim et Hallandiae. IV. 10.

Smaland, pl. Småland, innefattande Finveden, Wärend, Möre, m. fl. små landskap: Smalandia (parvae *regiones*), communi hoc nomine comprehendebantur *Finvid, Værænd, Möre*, ceteraeque diversae regiones inter Ostrogotiam, Vestrogotiam, Hallandiam, Scaniam, Blekingiam et mare Balticum sitae. I. CB; II. Þ. 44.

Spadabon, ſpadabotn, troligen byn Spadebo eller Spabo i Burseryds socken af Westbo härad i Småland: pagus in territorio Smalandico Vestbo. IV. 10.

Spadi, sjön Spaden på gränsen af Kinds härad och Westbo härad i Småland: lacus in confinio territorii Kind et Smalandiae. IV. 10.

Spekuos, ett ställe på gränsen af Marks härad och Himle härad i Halland: locus in confinio territoriorum Mark et Himle. IV. 10.

Speta, ett ställe på forna vestra gränsen af Sundals eller Nordals härad: locus in priscis finibus territorii Sundal aut Nordal versus occidentem. IV. 10.

Stanzbiærgh, Stångsberget emellan Levene och Baljered: mons prope pagum Levene. IV. 15: 5.

Stenen dighri, en stor sten som tjente till råmärke på den forna gränsen af Tössbo härad: ingens lapis quodam

Digitized by Google

loco in priscis finibus territorii Tössbo iacens, terminumque indicans. IV. 10.

Stipi, skogen Stöpen i Wadsbo och Kåkinds härad: silva in territoriis Vadsbo et Kåkind. IV. 11: 1.

Strandvider, tilläfventyrs de så kallade Wikeskogar vid sjön Wiken i Wadsbo härad: silva in Vestrogotia. IV. 11: 1.

Stræka, *ſtraka*, ett ställe på gränsen af Marks härad och Halland: locus in confinio territorii Mark et Hallandiae. IV. 10.

Strængiænæs, staden Strängnäs: urbs Strengnesia, metropolis dioeceseos Sudermannicae. IV. 19: 5.

Stæmnu ſund, ett sund i skärgården utanför Göteborg, på forna gränsen af Sverige och Dannemark: fretum quoddam inter insulas circa aditum urbis Gotoburgi sitas, in prisco confinio Sueciae et Daniae. IV. 10.

Sveæmar, skogen Sveamo i Wartofta härad: silva in territorio Vartofta. IV. 11: 1.

Sveriki, Sverige: Suecia. I. CB; IV. 15: 1, 3, 6—9, 13, 15, 17, 18.

Suntru as, ett ställe på gränsen af Sverige och Dannemark: locus in confinio Sueciae et Daniae. I. CB.

Sunzhæraþ, troligen södra delen af Fryksdals härad i Wärmeland, eller Sunne och Emterviks soknar: territorium in Vermelandia. I. VK. not. 27.

Surtubærgh (ſpyrtubiærgh), ett berg vid Wenern, på gränsen af Dalsland och Westergötland: mons in confinio Daliae et Vestrogotiae, prope lacum Venern. IV. 10.

Syndal, Sundals (och tilläfventyrs, då det heter *alt f.*, äfven Walbo) härad i Dalsland: territorium in Dalia. I. pl.

Synderfala, södra delen af Falbygden: meridialis pars regionis, hodie Falbygden dictae. IV. 11: 1. Cfr. *Nordfala*.

Syndervider, en skog i Westergötland: silva in Vestrogotia. IV. 11: 1.

Sæfiuſior, *ſivſiör*, Säfsjön i Wedens och Gäsene härad: lacus in territoriis Veden et Gäsene. IV. 11: 3.

Sæmundæ bol, en gård i *Vidhems* socken: praedium in paroecia *Vidhem*. IV. 13.

Sæmundæ loter, Sämunds andel, en gård i *Vidhems* socken: portio Saemundi, praedium in paroecia *Vidhem*. IV. 13.

Sænda, ett ställe i Westbo härad, på forna gränsen af Westergötland och Finveden: locus in prisco confinio Vestrogotiae et Smalandiae. IV. 10.

Sævudal, *ſævudæl*, Säfvedals härad: territorium in Vestrogotia. I. VK.

T.

Thiſlaſkogher, Tisselskog, fordom en skog, nu en socken i Wedbo härad: olim silva, nunc paroecia in territorio Vedbo. IV. 10.

Tida, ån Tidan, som vid Mariestad faller ut i Wenern: fluvius, qui prope urbem Mariestad in lacum Venern effunditur. IV. 11: 4.

Tidær, *tiþir*, en sjö i Westergötland: lacus in Vestrogotia. IV. 11: 3.

Tindæ land, Tiundaland, ett af de tre Folklanden i Upland: pars veteris Uplandiae. I. CB. Cfr. *Fiærdrundæ land*.

Tiviþer, skogen Tiveden på gränsen af Westergötland och Nerike: silva in confinio Vestrogotiae et Nericiae. II. G. 12; Forn. 48; Add. 12: 1; IV. 16: 12.

Tiærnagli, *tyærunægli*, Tjärkilen, en gård nära Wenern, vid gränsen af Tössbo och Nordals härad: praedium pro-

Digitized by Google

pe lacum Venern, in confinio territoriorum Tössbo et Nordal. IV. 10.

Tolerſior, toleresſior, tilläfventyrs Harasjön nära Elabäckssjön i Bosebo socken och Westbo härad af Småland: lacus in territorio Smalandico Vestbo. IV. 10.

Tolker, sjön Tolken i Marks härad: lacus in territorio Mark. IV. 11: 3.

Tranumoſi, Tronemosse på gränsen af Sundals och Walbo härad i Dalsland: palus in confinio territoriorum Sundal et Valbo. IV. 10.

Tranuqviſlir, pl. troligen en bäck på forna vestra gränsen af Sundals härad: rivus, ut videtur, in priscis finibus territorii Sundal versus occidentem. IV. 10.

Tranuſkogher, en skog i Westergötland: silva in Vestrogotia. IV. 11: 1.

Trælgha, byarne Norr- och Sunn-Trälje i Kinnefjerdings härad: pagus in territorio Kinnefjerding. IV. 14: 7.

U, V.

Vadsbo, vaſzbo, Wadsbo härad, det under kungsgården *Vaþ* lydande distrikt: territorium in Vestrogotia, praedio fiscali *Vaþ* subiectum. I. þl; VK; II. M. 8. not. 47.

Valla hæraþ, Walle härad: territorium in Vestrogotia. I. þl; VK; II. M. 8. not. 47.

Valſior, Waldsjön på gränsen af Mo och Westbo härad i Småland: lacus in confinio territoriorum Smalandicorum Mo et Vestbo. IV. 10.

Vandryudæ vatn, vandriþavatn, sjön Wandryvatten i Ale, Bjärke och Flundre härad: lacus in territoriis Ale, Bjärke et Flundre. IV. 11: 3.

Vangir, pl. Wånga socken i Skånings härad: paroecia in territorio Skåning. IV. 14: 1.

Vargsnæs, ett ställe på forna gränsen af Tössbo härad: locus in priscis finibus territorii Tössbo. IV. 10.

Varnem, værnhem (contr. pro *værnardshem,* domus Bernhardi), Warnhem, fordom ett Bernhardinerkloster, nu en kyrkby, vanligen kallad Klostret, i Walle härad: olim coenobium, nunc pagus in territorio Valle. IV. 15: 15, 17; 16: 16.

Vartoptæ bo, det under kungsgården *Vartoptær* lydande distrikt, som innefattade Wartofta, Redvägs och Kinds härad: regio fiscali praedio *Vartoptær* subiecta, triaque territoria complexa. I. þl.

Vartoptæ hæraþ, Wartofta härad: territorium in Vestrogotia. I. þl; VK.

Vartoptær, pl. säteriet Wartofta, fordom ett af Upsala ödes gods, i Wartofta härad och Åsaka socken: praedium Upsaliense, in territorio Vartofta. II. M. 8.

Vaſzbo, vide *Vadsbo.*

Vata (v. *Vatn*), tilläfventyrs Örerydssjön på gränsen af Mo och Westbo härad i Småland: locus in prisco confinio Vestrogotiae et Smalandiae. IV. 10.

Vaþ, fordom ett af Upsala ödes gods, nu byn Wad i Wadsbo härad: praedium Upsaliense in territorio Vadsbo. II. M. 8.

Vidhem, Wedums socken i Laske härad: paroecia in territorio Laske. IV. 13.

Vidundæhæraþ, viddunhæraþ, Wedens härad: territorium in Vestrogotia. I. þl; VK.

Vighn, byn Wing i Walle eller i Ås härad: pagus in territorio Valle aut Ås. IV. 16: 12.

Vilſkæ hæraþ, Wilske härad: territorium in Vestrogotia. I. þl; VK.

Viniæhæraþ, Wäne härad: territorium in Vestrogotia. I. þl; VK.

Digitized by Google

Virmilſkogher, Wärmskog, fordom en skog, nu en socken i Gillbergs härad af Wärmeland: olim silva, nunc paroecia in territorio Vermelandico Gillberg. I. VK. not. 27.

Viſings ö, Wisingsö i Wettern: insula in lacu Vettern. IV. 15:13, 17, 18.

Visneem, Wisnums härad i Wärmeland: territorium in Vermelandia. I. VK. not. 27.

Viſtahæraþ, Wiste härad: territorium in Vestrogotia. I. þl; VK; IV. 15:4.

Viſulangi, sjön Weselången i Marks härad och Halland: lacus in territorio Mark et Hallandia. IV. 10.

Vitries fiald, vitrics fiæl, ett berg på gränsen af Dalsland och Westergötland eller Bohuslän: mons in confinio Daliae et Vestrogotiae aut praefecturae Bahusensis. IV. 10.

Ullærvis bro, en bro öfver åu Tidan vid Ullärfva i Wadsbo härad: pons haud procul ab urbe Mariestad. IV. 16: 12.

Ulþær ö, utan tvifvel Öfra och Nedra Ulleruds soknar i Kils härad af Wärmeland: duae ecclesiae in Vermelandia. I. VK. not. 27.

Unæbiærgh, ett berg på gränsen af Marks härad och Halland: mons in confinio territorii Mark et Hallandiae. IV. 10.

Upland, pl. höglandet på Kinnekulle, nu Öster-, Wester- och Medelplana soknar: edita regio, in monte Kinnekulle sita. IV. 14: 8; 16: 16. Cfr. *Mædal upland.*

Upſalir, pl. Upsala, Sveriges forna hufvudstad: urbs Uplandiae, olim capitalis regni Sveo-Gotici. I. CB; IV. 15: 12; 19: 5. *upſala kononger,* I. CB. *upſala öþer,* vide gloss. v. *Öþer.*

Vraksnæs, ett ställe på gränsen af Sunnerbo härad i Småland och Tönnersjö härad i Halland: locus in confinio territoriorum Sunnerbo et Tönnersjö. I. CB. Cfr. Indicem limitum ex *Libro Census* R. Valdemari, infra in Addendis.

Vrighuhæſter, en skog i Westergötland: silva in Vestrogotia. IV. 11: 1.

Utland, pl. Wätle, Säfvedals och Askims härad samt ön Hisingen på södra sidan af Götaälfs utlopp: quatuor territoria in Vestrogotia, iuxta ostium fluminis Götaälf. I. þl. coll. c. VK. Pars veteris Norvegiae, nunc praefecturae Gotoburgensis, dicto flumini ab occidentali latere confinis, sc. territoria Södre, Nordre, Fräkne et Torpe, hodieque comprehenduntur nomine *Inland.*

Væbohæraþ, Wedbo härad i Dalsland: territorium in Dalia. I. þl.

Væni, vænir, sjön Wenern: lacus inter Vestrogotiam, Daliam et Vermelandiam. IV. 10, 11: 3.

Værænd, södra delen af Småland emellan Finveden och Möre, eller Albo, Kinnevalds, Konga, Norrvidinge och Upvidinge härad: australis Smalandiae regio, inter *Finvid* et *Möre,* nunc in quinque territoria divisa. IV. 16: 1.

Væshæraþ, Wäse och Ölme härad i Wärmeland: territorium in Vermelandia. I. VK. not. 27.

Væſtmanna land, Westmanland: Vestmannia. I. CB.

Væſtragötland, Westergötland: Vestrogotia. I. CB; II. Forn. 46; IV. 14: pr; 15: 10. Scribitur *wſgöthalandh,* II. K. 53. not. 95. *væſtergötland,* II. M. 8. not. 47; IV. 10. not. 2; 11. nott. 2, 35, 44, 61; V. rubr., 1.

Vætluſiæl, skogen Wätlefjäll i Bergiums och Ångareds soknar af Wätle

Digitized by Google

härad: silva in territorio Vätle. IV. 11: 1.

Vætluhœraþ, Wätle härad: territorium in Vestrogotia. I. VK.

Vætur, sjön Wettern: lacus inter Vestrogotiam, Smalandiam, Ostrogotiam et Nericiam. IV. 10, 11: 3.

Vætursvidher, troligen lilla Tiveden, eller någon annan vid Wettern belägen skog: silva in Vestrogotia, lacui Vettern confinis. IV. 16: 12.

Vœxſior, vœxyor, staden Wexiö i det forna Wärend: urbs Smalandiae. IV. 16: 1; 19: 5.

Y.

Ymſi, sjön Imsen i Wadsbo härad: lacus in territorio Vadsbo. IV. 11: 3.

Yſter, sjön Östen i Wadsbo härad: lacus in territorio Vadsbo. IV. 11: 3.

Þ.

Þiudmaræ ſund, Hjerterudssunden i Nordals härad, eller deras utlopp i Wenern vid Köpmannebro: lacus v. fretum in paroecia Skållerud et territorio Nordal. IV. 10.

Þrœhyrna (treſſler, træflor), sjön Trehörningen i Wadsbo härad: lacus in territorio Vadsbo. IV. 11: 3.

Þusbohœraþ, Tössbo härad i Dalsland: territorium in Dalia. I. VK. not. 27.

Þœgſluas, ett ställe på gränsen af Marks härad och Fjäre härad i Halland: locus in confinio territoriorum Mark et Fjäre. IV. 10.

Æ.

Ællikær, en gård i *Vidhems* socken: praedium in paroecia *Vidhem*. IV. 13.

Ællæmyr, en skog i Westergötland: silva in Vestrogotia. IV. 11: 1.

Ængland, England: Anglia. IV. 16: 1, 2, 9, 12.

Ænnu os, ett ställe på forna gränsen af Westergötland och Fjäre härad i Halland: locus in prisco confinio Vestrogotiae et Hallandiae. IV. 10.

Æſsung, Essunga socken i Barne härad: paroecia in territorio Barne. IV. 14: 6.

Ö.

Ödhers, en gård i *Vidhems* socken: praedium in paroecia *Vidhem*. IV. 13.

Ökol, ökell, fordom ett af Upsala ödes gods, nu en by nära Warnhems kloster i Walle härad: olim praedium Upsaliense, nunc pagus in territorio Valle. II. M. 8. Cfr. *Kindabo*.

Ökrer, sjön Ökern i Ås härad: lacus in territorio Ås. IV. 11: 3.

Öra, Ör, nu prestgård, i Nordals härad: praedium in paroecia Ör et territorio Nordal. IV. 10.

Örnœbiærgh, hornabiærg, ett berg på gränsen af Marks härad och Fjäre härad i Halland: mons in confinio territoriorum Mark et Fjäre. IV. 10.

Örſior, 1) Örsjön i Wadsbo eller Öresjön i Wedens eller i Marks härad: lacus in Vestrogotia. IV. 11: 3. 2) Örsjön på gränsen af Kinds härad och Gunnarps socken i Halland: lacus in confinio territorii Kind et Hallandiae. IV. 10.

Örſkogher, en skog, tilläfventyrs belägen vid Örsjön: silva in Vestrogotia. IV. 11: 1.

Örs vatn, Örsjön i Nordals härad: lacus in territorio Nordal. IV. 10.

Örœbro, en bro i närheten af Upsala, tilläfventyrs öfver Örsundsån e-

Digitized by Google

mellan Hagunda och Lagunda härad: pons quidam haud procul ab Upsalis. IV. 15: 13, ubi praep. *i* forte mutanda est in *viþ*. Cfr. IHRE, Diss. *Vet. Catal. Regg. Svio-Got.* p. 90.

Öſterfala, östra delen af Falbygden: pars orientalis regionis, nunc Falbygden dictae. IV. 11: 1. Cfr. *Nordfala*.

Öſtervider, en skog i Westergötland: silva in Vestrogotia. IV. 11: 1.

Öſtfygdi, sjön Östfegen på gränsen af Kinds härad och Westbo härad i Småland: lacus in confinio territorii Kind et Smalandiae. IV. 10.

Öſtragötland, Östergötland: Ostrogotia. I. R. 1: pr; CB; II. R. 1; p. 44; IV. 15: 9, 11.

Digitized by Google

4. INDEX

NOMINUM PROPRIORUM HOMINUM.

A.

Adalvarder gambli, A. ungi, två biskopar i Skara: duo episcopi Scarenses. IV. 16: 5, 6, 10.

Albertus magnopolensis, Albrecht af Mechlenburg, Konung i Sverige: Rex Sueciae. IV. 15: 18.

Alguter (karlsſun et *ſitrygsſun),* två lagmän i Westergötland: duo Vestrogotiae legiferi. IV. 14: 12, 15, 16. Cfr. *Röriker.*

Alli, lagman i Westergötland: legifer Vestrogotiae. IV. 14: 4. Cfr. *Kringalli.*

Allvius, vide *Koll.*

Andres, Andreas (And), domprost i Upsala: praepositus canonicorum Upsaliensium. IV. 19: 5.

Anunder, 1) biskop i Strängnäs: episcopus Strengnesensis. IV. 19: 5. 2) *A. haraldsſun,* riddare, lagman i Södermanland: eques, legifer Sudermanniae. ibid.

Arnſten, en jordegare i *Vidhems* socken: incola paroeciae *Vidhem.* IV. 13.

*Aſtmuder (*rectius *aſtmunder),* biskop i Skara: episcopus Scarensis. IV. 16: 3.

Aſzur, 1) lagman i Westergötland: legifer Vestrogotiae. IV. 14: 10. 2) biskop i Wexiö: episcopus Vexionensis. IV. 19: 5.

B.

Biorn kialki, lagman i Westergötland: legifer Vestrogotiae. IV. 14: 2.

Botil, f. vide *Bryniulver.*

Botn, en af de tolf män, som satte gränsstenar emellan Sverige och Dannemark: unus e duodecim viris, qui limites inter Sueciam et Daniam posuerunt. I. CB.

Bryniulver, 1) biskop i Skara: episcopus Scarensis. I. Br. pr. 2) *B. botillarſun,* en af Konung Magni riddare och rådsherrar: eques et consiliarius Regis Magni. IV. 19: 5.

Byrghir, Birger, Konung i Sverige: Rex Sueciae. II. Add. 7: 31; IV. 15: 18.

Byrghitta, en qvinna, troligen den i Skottland i 6:te århundradet lefvande S. Brigitta, efter hvilken en källa i Husby blifvit benämnd: femina quaedam, cuius nomine fons Husbyensis est insignitus. IV. 15: 1.

Byrisleph, Konung Sverker den äldres sonson och Carl Sverkerssons brorson: nepos Regis Sverkeri senioris, filiusque fratris Regis Caroli. IV. 15: 15. Cfr. S. LAGERBRING, *Svea Rikes Historia,* 2. D. p. 190, 191.

Bændikter, Benedictus, 1) två biskopar i Skara: duo episcopi Scarenses. IV. 16: 12, 16. 2) Konung Magni

Digitized by Google

broder, Hertig af Finland och biskop i Linköping: frater Regis Magni, Dux Finlandiae, episcopus Lincopensis. IV. 19:3,5. 3) Bengt Magnusson, Birger Jarls broder, lagman i Östergötland: frater Ducis Birgeri, legifer Ostrogotiae. IV. 19: 5. 4) Bengt Johansson Ängel, ärkedjäkn i Upsala: archidiaconus Upsaliensis. IV. 19:5. 5) *B. ionsſun*, en af K. Magni riddare och rådsherrar: eques et conſiliarius R. Magni. IV. 19: 5. 6) *B. ſkallaſun*, *B. magnusſun*, två jordegare i *Vidhems* socken: duo incolae paroeciae *Vidhem*. IV. 13.

Bœni, *bœnœ*, en jordegare i *Vidhems* socken: incola paroeciae *Vidhem*. IV. 13.

C.

Cakaldi (nisi *takaldi* legendum), en af de tolf män, som satte gränsstenar emellan Sverige och Dannemark: unus e duodecim viris, qui limites posuerunt inter Sueciam et Daniam. I. CB.

Cornuber, Konung Sverker den äldres fader: pater Regis Sverkeri senioris. IV. 15: 11.

Criſter, *kriſter*, Christus. I. K. 1; II. K. 1. Cfr. gloss. Lat. v. *Corpus chriſti*.

Criſtina, Konung Erik den heliges gemål och Inge den yngres dotter (eller, enligt andras upgift, Inge den äldres dotterdotter): coniux S. Erici et filia R. Ingonis iunioris (aut, ut alii ferunt, neptis ex filia R. Ingonis senioris). IV. 15: 12. not. h.

D.

Dan, en af de tolf män, som satte gränsstenar emellan Sverige och Dannemark: unus e duodecim viris, qui limites posuerunt inter Sueciam et Daniam. I. CB.

E.

Emunder, vide *Æmunder*.

Ereker, Lat. *ericus*, 1) Konung Erik den helige: Rex S. Ericus. IV. 15: 12, 15. not. i; 17. not. o. 2) Konung Erik Knutsson, den förres sonson: Rex Ericus Canuti filius, nepos S. Erici. IV. 15: 17. 3) *E. læſpe*, Konung Erik Eriksson: Rex Ericus balbus, pronepos S. Erici. IV. 15: 18. not. 73. 4) Hertig Erik, Konung Magni Birgerssons son och K. Birgers broder: Dux Ericus, filius Regis Magni Birgeri filii et frater R. Birgeri. IV. 15: 18. 5) Konung Erik, Magni Erikssons son: Rex Ericus, filius R. Magni Erici filii. IV. 15: 18. not. y. 6) Konung Erik, Hertig af Pomern: Rex Ericus, Dux Pomeraniae. IV. 15: 18.

F.

Folke, lagman i Westergötland: legifer Vestrogotiae. IV. 14: 19.

Folkongar, Lat. *fulcones*, pl. Folkunga slägten, Folke Filbyters afkomlingar: gens Folkungorum, a Folke Filbyter originem ducens. IV. 15: 16.

G.

Gaſi, *Grimaldi* et *Grimitun*, tre af de män, som satte gränsstenar emellan Sverige och Dannemark: tres ex illis viris, qui limites posuerunt inter Sueciam et Daniam. I. CB.

Gudvaſter rœver, *gutti rœver*, jordegare i *Vidhems* socken: incolae paroeciae *Vidhem*. IV. 13.

Digitized by Google

Gymkil, en af de tolf män, som satte gränsstenar emellan Sverige och Dannemark: unus e duodecim viris, qui limites inter Sueciam et Daniam posuerunt. I. CB.

Göstaver, Gustaf, lagman i Westergötland: legifer Vestrogotiae. IV. 14: 18.

H.

Hakun, Lat. *haquinus.* 1) *H. rödhe,* Håkan röde, Konung i Sverige: Rex Sueciae. IV. 15: 4. 2) K. Magni Erikssons son, Konung i Sverige och Norrige: Rex Sueciae et Norvegiae, filius Magni Regis. IV. 15: 18.

Halsten, Konung i Sverige: Rex Sueciae. IV. 15: 7—9.

Haralder, vide *Anunder, Karl.*

Hulmger, Hunger, vide *Ulvar.*

Hunvider, vide *Thorsten.*

Hyrna, vide *Ion.*

Hærvarder, biskop i Skara: episcopus Scarensis. IV. 16: 9.

I.

Iacuper, Jakob Israëlsson, ärkebiskop i Upsala: archiepiscopus Upsaliensis. IV. 19: 5.

Ingi, två Konungar i Sverige: duo Reges Sueciae. IV. 15: 6, 7, 9, 12. not. h. — Cfr. *Rangvalder.*

Iohannis baptistae domus, den efter Johannes Döparen benämnda Johannis af Jerusalem Ordens kloster: coenobia ordinis S. Iohannis Hierosolymitani. IV. 17.

Ion, Lat. *iohannes,* 1) Konung i Sverige: Rex Sueciae. IV. 15: 18. 2) *I. hyrna,* biskop i Skara: episcopus Scarensis. IV. 16: 14. 3) domprost i Strängnäs: praepositus canonicorum Strengnesensium. IV. 19: 5. 4) en jordegare i *Vidhems* socken: incola paroeciae *Vidhem.* IV. 13. — Cfr. *Bændikter, Magnus.*

Iærpulver, biskop i Skara: episcopus Scarensis. IV. 16: 13.

K.

Karl, karli, Lat. *karolus,* 1) Konung i Sverige: Rex Sueciae. IV. 15: 13, 15, 16. 2) lagman i Westergötland: legifer Vestrogotiae. IV. 14: 11. 3) *K. haraldsfun,* en af K. Magni riddare och rådsherrar: eques et consiliarius R. Magni. IV. 19: 5. — Cfr. *Ulvar.*

Kialki, vide *Biorn.*

Kiætil, biskop i Åbo: episcopus Aboënsis. IV. 19: 5.

Knaphöfdha, vide *Rangvalder.*

Knuter, Lat. *kanutus,* 1) Konung i Sverige: Rex Sueciae. IV. 15: 15. 2) *K. mathiosfun,* Riks-Drotset, lagman i Nerike: Drotsetus Regni, legifer Nericiae. IV. 19: 5.

Koll, Byrislefs broder: frater Byrislevi. IV. 15: 15. In textu Lat. ibid. appellatur *Allvius.*

Kringalli (a kringer, circulus, et *alli,* n. pr.*),* ett öknamn som gafs lagman Alli, för att utmärka hans illslughet: cognomen legiferi Alli, quo astutia eius designata est. IV. 14: 4.

L.

Laurentius dyakn, en jordegare i *Vidhems* socken: incola paroeciae *Vidhem.* IV. 13. Idem hic forsan fuit ac ille Laurentius, qui excerpta et adnotationes e iure Vestrogotico per Lydekinum scribendas curavit. III. 151. in fine.

Lumber, lagman i Westergötland: legifer Vestrogotiae. IV. 14: 1. *lums lagh,* ibid. 1, 17.

Digitized by Google

Lydekinus, troligen en munk, som skrifvit de i III:e afdelningen af detta verk tryckta excerpter och anteckningar: monachus, ut nobis verisimile videtur, qui scripsit excerpta et adnotationes, in sectione III huius operis editas. III. 151. in fine.

M.

Magnus, 1) tre Konungar i Sverige: tres Reges Sueciae. I. Br. pr; IV. 15: 13, 18; 19: pr. 2) *M. minnifkiold*, en Folkunge, lagman Äskils (samt Birger Jarls och lagmannen i Östergötland Bengts) fader: vir e gente Folkungica. IV. 14: 17. 3) *M. ionsfun*, en af Konung Magni riddare och rådsherrar: eques et consiliarius Regis Magni. IV. 19: 5. 4) *M. fkinnari*, en jordegare i *Vidhems* socken: incola paroeciae *Vidhem*. IV. 13. — Cfr. *Bændikter*.

Margareta, Drottning i Sverige, Norrige och Dannemark: Regina Sueciae, Norvegiae et Daniae. IV. 15: 18.

Maria, jungfru Maria: S. Maria virgo. *var fru fancta m.*, II. Add. 13: 2. *mariu kyrkia i fkarum*, I. pl; IV. 16: 6, 10—12.

Mathias, 1) Aposteln Matthias: S. Matthias Apostolus. IV. 21: 117. 2) rådsherren Matts Thyrnersson: consiliarius regius. Vide *Knuter*.

Minnifkiold, vide *Magnus*.

N.

Naghli, lagman i Westergötland: legifer Vestrogotiae. IV. 14: 14.

Nicholaus (pro *nicolaus*), en biskop i Lycien i 4:de århundradet: episcopus Lyciae saeculo IV. *fancta -fa kyrkia i fkarum*, IV. 16: 12.

Nænnir, en af de tolf män, som satte gränsstenar emellan Sverige och Dannemark: unus e duodecim viris, qui limites posuerunt inter Sueciam et Daniam. I. CB.

O.

Olaver fkotkononger, Olof Skötkonung, Konung i Sverige: Rex Sueciae. IV. 15: 1, 5. not. c.

P.

Philippus (philipus), Konung i Sverige: Rex Sueciae. IV. 15: 8, 9.

Pulli, en jordegare i *Vidhems* socken: incola paroeciae *Vidhem*. IV. 13.

Pætær, Lat. *petrus*, 1) Aposteln Petrus: S. Petrus Apostolus. IV. 21: 117. *fancta -rs kyrkia i fkarum*, IV. 16: 12. 2) Peter Elofsson, biskop i Westerås, Konung Magni canceller: episcopus Arosiensis, cancellarius Regis Magni. IV. 19: 5.

R.

Rangvalder (ranvalder), Lat. *ragvaldus*, 1) *R. knaphöfdha*, Konung i Sverige: Rex Sueciae. IV. 15: 10, et not. f. ibid. 2) *R. ræver* et *R. ingafun*, Konung Magni riddare och rådsherrar: equites et consiliarii Regis Magni. IV. 19: 5. — Cfr. I. CB. not. 8.

Rikulver et *Rodolvarder*, biskopar i Skara: episcopi Scarenses. IV. 16: 7, 8.

Ræver (räf: vulpes), vide *Gudvafter*, *Gutti*, *Rangvalder*, *Þorer*.

Röriker algutsfun, en af Konung Magni riddare och rådsherrar: eques et consiliarius Regis Magni. IV. 19: 5.

S.

Sighfrider, den förste christne lärare i Westergötland: primus christi-

Digitized by Google

anae fidei in Vestrogotia conditor. IV. 15: 1; 16: 1.

Sitrugger, lagman i Westergötland: legifer Vestrogotiae. IV. 14: 13, 15.

Skalli, vide *Bændikter*.

Stenar et *Stenfinder*, biskopar i Skara: episcopi Scarenses. IV. 16: 4, 17.

Stænkil, Konung i Sverige: Rex Sueciae. IV. 15: 5.

Störbiorn, *ftorbiorn*, biskop i Skara: episcopus Scarensis. IV. 16: 10.

Svantæpulker, lagman i Östergötland: legifer Ostrogotiae. IV. 19: 5.

Sven tiuguſkiæg, Konung i Dannemark: Rex Daniae. I. CB.

Sværkir (ſvarkir), två Konungar i Sverige: duo Reges Sueciae. IV. 15: 11, 13, 16—18.

T.

Thorſten, 1) en af de tolf män, som satte gränsstenar emellan Sverige och Dannemark: unus e duodecim viris, qui limites posuerunt inter Sueciam et Daniam. I. CB. 2) *Th. hunvidsſun*, en af Konung Magni riddare och rådsherrar: eques et consiliarius Regis Magni. IV. 19: 5.

Toki, *Tolle* et *Toti*, tre af de män, som satte gränsstenar emellan Sverige och Dannemark: tres ex illis viris, qui limites posuerunt inter Sueciam et Daniam. I. CB.

Tubbiſtallari, lagman i Westergötland: legifer Vestrogotiae. IV. 14: 5.

U, V.

Valdemarus, 1) Konung i Sverige: Rex Sueciae. IV. 15: 18. 2) Hertig Waldemar, Konung Magni son och Birgers broder: Dux Valdemarus, filius Regis Magni et frater Birgeri. ibid.

Ulvar, 1) två lagmän i Westergötland: duo Vestrogotiae legiferi. IV. 14: 7, 9. 2) *U. karlsſun*, *U. hulmgers (hungers) ſun*, Konung Magni riddare och rådsherrar: equites et consiliarii Regis Magni. IV. 19: 5.

Unni, den andre christne läraren i Westergötland; secundus christianae fidei conditor in Vestrogotia. IV. 16: 2.

Værnarder, Bernhard, biskop i Skara: episcopus Scarensis. IV. 16: 15.

Þ.

Þorer ræver et *Þyrnir*, lagmän i Westergötland: legiferi Vestrogotiae. IV. 14: 3, 8.

Æ.

Æmunder, *emunder*; *Æ. kolbrænna*, *Æ. ſlema*, två Konungar i Sverige: duo Reges Sueciae. I. CB; IV. 15: 2, 3.

Æſkil, Birger Jarls broder, lagman i Westergötland: frater Ducis Birgeri, legifer Vestrogotiae. IV. 14: 17.

Ö.

Ödgrimber, biskop i Skara: episcopus Scarensis. IV. 16: 11.

Önder (forte pro *emunder*, vide O. Rabenii Diss. *de ant. VestroG. legiferis*, p. 28. seq.), två lagmän i Westergötland: duo legiferi Vestrogotiae. IV. 14: 6, 13.

Digitized by Google

I. TABULA,

quae indicat locos editionis Stiernhielmianae, huic editioni respondentes.

*Asterisco * notantur loci, qui in editione Stiernhielmiana non inveniuntur.*

I. Kirkiu B.

1.	—	Stj. KyrkB.	1: pr, 1, 2.
2.	—	. .	4: pr.
3.	—	. .	9: 5.
4.	—	. .	9: 6.
5.	—	. .	6: pr, 1.
6.	—	. .	6: 2.
7.	—	. .	7: pr, 1, 2.
8.	—	. .	7: 3—5.
9.	—	. .	7: 6.
10: pr.	—	. .	8: pr.
— 1.	—	. .	8: 3.
— 2. *			
— 3, 4.	—	. .	8: 1, 2.
11.	—	. .	11: pr.
12.	—	. .	9: 4, pr, 1.
13.	—	. .	5: 1, 2, pr.
14.	—	. .	13: 2—4.
15.	—	. .	13: pr; 12: pr, 5, 6; 13: 1.
16.	—	. .	13: 5.
17.	—	. .	14: pr, 10.
18.	—	. .	12: 4.
19.	—	. .	15: pr.
20.	—	. .	14: 9; 11: 2.
21.	—	. .	9: 2.
22.	—	. .	16: pr.

I. Af Mandrapi.

1.	—	Stj. MandrB.	1.
2.	—	. .	2.
3.	—	. .	3.
4.	—	. .	14: pr.
5.	—	. .	9: pr; 10: pr; 9: 1, 3, 2; 14: 1.
6.	—	. .	8.

I. Af Mandrapi.

7.	—	Stj. MandrB.	15.
8. *			
9.	—	. .	4.
10.	—	. .	5.
11.	—	. .	6.
12.	—	. .	16: pr, 2, 1.
13.	—	. .	7: pr, 1.
14.	—	. .	11, 12: pr; 13, 12: 1.
15.	—	. .	17.

I. Af Særæ malum B.

1.	—	Stj. Sar. m. Vil.	1.
2.	—	. .	2: pr.
3.	—	. .	6: pr.
4.	—	. .	4.
5.	—	. .	6: 1.
6.	—	. .	6: 2; 5.

I. Af Vapæ ſarum.

1.	—	Stj. Sar. m. Vad.	1: pr, 1—3.
2.	—	. .	1: 4; 2.
3.	—	. .	3.
4.	—	. .	4.
5.	—	. .	5.

I. Bardaghæ B.

1.	—	Stj. BardB.	1: pr, 1—3.
2.	—	. .	2: pr, 1.
3.	—	. .	2: 2—4.
4.	—	. .	3: pr, 1.
5.	—	. .	1: 4.
6.	—	. Sar. m. Vil.	2: 1.
7.	—	. ArdB.	2.
8.	—	. MandrB.	10: 1.
9.	—	. Sar. m. Vil.	3: 2.

I. Orbotæ mal — Stj. ArdB. 1.

Digitized by Google

I. Arfþær B.

1. — Stj. ArfB. 1: pr.
2. — . . 1: 7; 2: 4.
3. — . . 1: 1; 2: 5.
4. — . . 6, 7: pr, 2, 1, 2.
5. — . . 2: pr, 1.
6. — . . 2: 2, 3.
7. — . . 8: pr.
8. — . . 8: 3, 4, 1, 2.
9. — . . 10: pr, 1.
10. — . . 10: 2.
11. — . . 11: pr.
12. — . . 12.
13. — . . 13.
14. — . . 14: 1, 2, pr.
15. — . . 11: 1.
16. — . . 15: 1, 2, pr.
17. — . . 16.
18. — . . 17, 18: 1, 2.
19. — . . 1: 8.
20. — . JordB. 11: 1.
21. — . ArfB. 19, 18: pr.
22. — . . 20.
23. — . . 21.
24. — . . 22: pr, 1.
25. — . . 22: 2.

I. Giptar B.

1. — Stj. GiptB. 1.
2. — . . 2: pr, 1; 4. fin.
3. — . . 4.
4. — . . 2: 4—6.
5. — . . 5: pr, 1.
6. — . . 6.
7. — . . 7: pr, 1.
8. — . . 7: 3, 4; 8: pr, 1.
9. — . . 3: pr, 1—7.

I. Retlofæ B.

1. — Stj. KonB. 1.
2. — . . 2.
3. — . ThingB. 1: pr, 1.
4. — . RätlB. 1.
5. — . . 10.
6. — . . 11.
7. — . . 12.

I. Retlofæ B.

8. — Stj. RätlB. 5: pr, 1—3.
9. — . . 6, 7.
10. — . . 8: pr.
11. — . . 13.
12. — . . 8: 1, 4.
13. — . JordB. 11: pr.

I. Iordþær B.

1. — Stj. JordB. 1: pr.
2. — . . 2, 4: pr, 1, 2.
3. — . . 6, 7: pr, 1, 2.
4. — . . 8.
5. — . . 9: 8, 6, 7.
6. — . . 10.
7. — . . 9: pr, 1—5.
8. — . BygdB. 1: pr; 3: pr; 1: pr.
9. — . . 1: pr, 1.
10. — . . 2: pr, 1.
11. — . . 4: pr.
12. — . . 3: 1—4.
13. — . . 4: 2, 1, 3; 5: pr, 1—3.
14. — . . 5: 4—6.
15. — . . 6: pr, 1, 2.
16. — . . 6: 3—6.
17. — . . 6: 6; 7, 2: 2.
18. — . . 8.
19. — . . 2: 3, 4.
20. — . RätlB. 2: pr.

I. Huru myrdnu ſkal gæræ — Stj. BygdB. 10: pr, 10, 1—7.

I. Þiuvæ B.

1. — Stj. ThiuwB. 16: pr.
2. — . . 2: 5, 6.
3. — . . 3, 4: pr, 1, 2.
4. — . . 1: pr, 1, 2.
5. — . . 6: pr, 1—5; 5, 9: pr, 1, 2.
6. — . . 6: 6—8.
7. — . . 9: 3, 4.
8. — . . 11: pr.
9. — . . 11: 1.
10. — . . 11: 2.

Digitized by Google

I. Þiuvæ B.

11. — Stj. ThiuwB. 10.
12. — . . 12.
13. — . . 13, 14.
14. — . . 15.
15. — . . 17.
16. — . . 18: pr.
17. — . . 18: 1.
18. — . . 18: 2.
19. — . . 18: 2. fin; 22.

I. Fornæmix ſakir.

1. — Stj. FornB. 1: pr.
2. — . . 2: pr, 1, 10, 11, 8, 9; 4.
3. — . . 1: 1.
4. — . RätlB. 2: 1.
5. — . FornB. 6: pr; 5: pr; 6: 1, 2; 8: pr, 2.
6. — . . 5: 1, 2; 10: 2; 11: 1; 10: 4.

I. Fornamix B.

1. — Stj. BygdB. 9: pr, 1.
2. — . FornB. 8: 3.
3. — . . 9.
4. — . . 10: pr, 3.
5. — . RätlB. 9.
6. — . . 8: 2, 3.
7. — . FornB. 13: pr, 1; BygdB. 13: 4; FornB. 13: 3, 4.
8. — . . 3: pr, 1, 3, 4, 6.
9. — . RätlB. 3: pr, 1.
10. — . . 8: 5, 6.
11. — . FornB. 12: pr, 1—3.

I. Lecara rætar — Stj. BardB. 7.

I. Conongs B. — Stj. Wästgötha Råmärken, p. 98.

I. Horo þing lot ſkal ſkiptæ — Stj. ThingB. 19.

I. Biſcups Bryniofs ſtaþve — Stj. p. 92, 93.

I. Weſtgöta Kyrkior *

II. Praefatio *

II. Kirkyu B.

1. — Stj. KyrkB. 1: 1—3.
2. — . . 2.
3. — . . 3: pr, 1, 2.
4. — . . 3: 3; 4: pr.
5. — . . 9: 5.
6, 7. — . . 9: 6.
8, 9. *
10. — . . 6: 3.
11. — . . 7: pr.
12. *
13. — . . 7: 2.
14. *
15. — . . 7: 5.
16. *
17. — . . 8: pr. cod. rec.
18. — . . 8: 3.
19. — . . 8: 1.
20. *
21. — . . 11: pr.
22. — . . 9: 4. cod. rec.
23. — . . 12: 2.
24. — . . 12: 3.
25. — . . 9: pr. cod. rec.
26. — . . 5: pr, 1, 2.
27. *
28. — . . 13: 3.
29. — . . 13: 4.
30. — . . 13: pr.
31. — . . 12: pr.
32. *
33. — . . 12: 6.
34. — . . 13: 1.
35. *
36. — . . 14: pr, 1—3.
37. — . . 14: 4, 5.
38. — . . 14: 5. fin.
39. — . . 14: 6, 7.
40. *
41. — . . 14: 10.
42. — . . 12: 4. cod. rec.
43. — . . 15: 1; 14: 8.
44. — . . 14: 9.

Digitized by Google

II. Kirkyu B.
45, 46. *
47. — Stj. KyrkB. 16: 1.
48. — . . 16: 2.
49. — . . 17: pr.
50. — . . 17: 1.
51. — . . 17: 2.
52. — . . 19: pr, 1—3, 5—7.
53. — . . 20: pr.
54. — . . 20: 1.
55. — . . 12: 1.
56. — . . 21.
57. — . . 23: 1.
58. — . . 23: 3.
59. — . . 18: pr.
60. — . . 22: pr.
61. — . . 18: 1.
62. — . . 18: 2.
63. — . . 27.
64. — . . 18: 2.
65. — . . 24: pr, 1; 25, 24: pr.
66. — . . 18: 3.
67. — . . 26: pr.
68. — . . 26: 1.
69. — . . 23: pr.
70. — . . 16: 3, 4.
71. — . . 16: 5.
72. — . . 28.
73. — . . 29.

II. Af Vaþæ ſarum B. *

II. Friþ B. *

II. Orbotæ mal *

II. Dræpare B. *

II. Arvæ B.
1—22. *
23, 24. — Stj. Add. ArfB. 16. p. 86.
25—35. *

II. Giptæ B.
1—11. *
12. — Stj. ThingB. 13.
13—18. *

II. Retloſæ B.
1—19. *
20. — Stj. RätlB. 6.
21. *
22. — . . 7: 1.
23. *
24. — . . 7: 3.
25—30. *

II. Þiufva B.
1—57. *
58, e cod. D. vide not. 99. ibid. — Stj. ThiuwB. 1: 3; 4: 3—5.

II. Iorþæ B.
1—11. *
12. — Stj. JordB. 3.
13—17. *
18. — . BygdB. 1: 2.
19. — . JordB. 9: 4, 5.
20—22. *
23. — . BygdB. 4: pr.
24—30. *
31. — . . 5: 1.
32. — . . 5: 2.
33—35. *
36. — . . 6: 2.
37—44. *
45. — . . 2: 4. RätlB. 2: pr.
46. — . JordB. 12: pr, 1.

II. Mölno B.
pr. *
§. 1. — Stj. BygdB. 10: 10.
— 2. — . . 10: 2.
— 3. — . . 10: 3. cod. rec.
— 4—6. *
— 7. — . . 10: 8.
— 8. — . Add. KonB. p. 86.

II. Fornæmis B.
1. — Stj. FornB. 1: pr. cod. rec.
2, 3. *
4. — . . 2: 11.
5. *
6. — . . 2: 9, 11. fin.
7. *

Digitized by Google

II. Fornæmis B.

8. — Stj. FornB. 2: 2.
9. — . . 2: 3.
10. — . . 2: 4.
11. — . . 2: 5.
12. — . . 2: 6.
13. — . . 2: 7.
14. *
15. — . . 1: 1. cod. rec.
16. — . RätlB. 2: 2.
17. — . FornB. 6: pr.
18. — . . 5: pr.
19. *
20. — . . 6: 2.
21. *
22. — . . 8: 1.
23. — . . 11: pr.
24—28. *
29. — . . 10: 4, 5.
30. — . . 11: 2—5.
31. — . BygdB. 11: pr.
32. — . . 3: 5, 6.
33. — . RätlB. 4: pr, 1.
34. — . . 4: 2.
35. — . FornB. 11: 6.
36. — . BygdB. 11: 1.
37. — . ThingB. 9: 10.
38. — . BygdB. 12: pr.
39. — . . 12: 1.
40. — . KyrkB. 4: 1.
41, 42. — . . 4: 2.
43. — . ThingB. 3: pr, 3, 2.
44. — . FornB. 3: 2.
45. — . ThingB. 16.
46. — . BygdB. 13: pr, 1, 2.
47. — . . 13: 3.
48. — . ThingB. 4: 1, pr.
49. — . FornB. 3: 5.
50. — . BardB. 5.
51. — . JordB. 15.

II. Ut giærþæ B.

1—3. *
4, 5. — Stj. BygdB. 9: 2.
6. — . . 9: 3—6.

II. Ut giærþæ B.

7. *
8. — Stj. FornB. 9.
9. — . . 10: pr.
10. — . . 10: 1.
11. — . . 10: 3.
12. — . RätlB. 9.
13. *
14. — . FornB. 13: pr, 2, 3.
15—17. *
18. — . . 3: 1.
19. *
20. — . . 3: 6.
21. — . RätlB. 3: 1. cod. rec.
22. *
23. — . . 8: 5.
24. — . . 8: 6.
25. — . FornB. 12: 7.
26. *
27. — . . 12: 2.
28. — . . 12: 6.
29. — . . 12: 8; BardB. 6.

II. Additamenta.

1. *
2: pr. *
— 1. — Stj. ThingB. 9: 1.
— 2. — . . 9: 3.
— 3. *
— 4—8. — . . 9: 5—9.
— 9. — . . 9: 9, 12.
— 10, 11. — . . 14: pr, 1—3.
— 12, 13. *
— 14. — . . 8: pr.
3. *
4. — . . 10.
5—10. *
11: pr, 1—15. *
— 16. — . ArfB. 1: 5, 2—5.
not. 64. ibid. — . . 1: 6.
— 17—19. *
12, 13. *

III.

1—38. *

Digitized by Google

III.		
39.	—	Stj. ThingB. 14: 4.
40—45.	*	
46.	—	. . 9: 4, 9.
47.	*	
48.	—	. . 9: pr, 1, 3.
49—53.	*	
54.	—	. BardB. 4.
55.	*	
56.	—	. Add. ArfB. 5. p. 86; GiptB. 5: 2.
57—62.	*	
63.	—	. ThingB. 15: pr, 1—3.
64—66.	*	
67.	—	. JordB. 1: 1, 2; GiptB. 2: 3.
68.	—	. ThingB. 11: pr, 2; 5.
69.	—	. . 11: 1.
70.	—	. . 11: 3.
71.	—	. ThiuwB. 16: 1.
72.	—	. . 20: pr.
73.	—	. ArfB. 2: 5.
74.	—	. Add. JordB. 5. p. 86.
75.	—	. ThingB. 6: pr.
76.	—	. . 7: pr, 1; 6: 1; 9: 11, 2, 11; 7: 2.
77.	—	. . . 2, 8: pr.
78.	—	. ThiuwB. 19: pr.
79.	—	. . 19: 1.
80.	—	. ThingB. 12.
81.	—	. Add. RätlB. *Um Järnbläfare*, p. 87.
82.	*	
83.	—	. ArdB. 3.
84.	—	. Sar. m. Vil. 3: pr.
85.	*	
86.	—	. ThingB. 8: 1, 2.
87.	—	. Sar. m. Vil. 7, 9.
88.	—	. FornB. 12: 4, 5.
89.	—	. Sar. m. Vil. 8: 1; ThingB. 18.
90.	—	. KyrkB. 11: 1.
91.	—	. . 18: 4.
92.	—	. Add. KyrkB. 2. p. 85.
93.	—	. KyrkB. 10.

III.		
94.	—	Stj. GiptB. 7: 2.
95.	—	. KyrkB. 23: 2.
96.	—	. . 18: 5; GiptB. 7: 2. fin.
97.	—	. Add. KyrkB. 12. p. 85; KyrkB. 24: 2.
98.	—	. JordB. 16.
99.	—	. KyrkB. 28: pr.
100.	—	. GiptB. 2: 2.
101.	—	. KyrkB. 22: 1.
102.	—	. . 14: 11.
103.	—	. . 23: 4.
104.	—	. GiptB. 3: 8.
105.	—	. Add. KyrkB. 18. p. 86.
106.	—	. Add. GiptB. 1. p. 86.
107.	—	. Sar. m. Vil. 3: 1.
108.	*	
109.	—	. . 8: pr.
110.	—	. JordB. 12: 2.
111.	—	. ThingB. 17: 1—3.
112.	—	. JordB. 13.
113.	—	. ThiuwB. 20: 1, 2; BygdB. 13: 5.
114.	—	. FornB. 2: 12.
115.	—	. Add. RätlB. 8. p. 87; ThiuwB. 2: 7. fin.
116.	—	. Add. KyrkB. 3. p. 85.
117.	—	. FornB. 11: 7—11.
118.	*	
119.	—	. ThingB. 15: 4.
120.	—	. . 17: pr.
121.	*	
122.	—	. ArdB. 4.
123.	—	. ThiuwB. 21.
124.	—	. ThingB. 17: 4.
125.	—	. KyrkB. 5: 3.
126.	—	. FornB. 7.
127.	—	. Add. ThingB. 4. p. 87.
128.	—	. ThingB. 3: 1.
129.	*	
130.	—	. . 3: 4.
131.	—	. ArfB. 5: 1.
132.	—	. GiptB. 8. cod. rec.
133.	—	. KyrkB. 9: 3.

Digitized by Google

III.

134. — Stj. ArfB. 5: pr.
135. — . JordB. 7: 3.
136. — . ArfB. 3.
137. — . RätlB. 5: 4.
138. *
139, 140. —. JordB. 5.
141. — . . 4: 3.
142. — . ArfB. 4.
143. *
144. — . FornB. 2: 13, 14.
145. — . ThiuwB. 2: 1, 3, 4, 7.
146. — . BardB. 3: 2; MandrB. 7: 2.
147. — . . 5.
148, 149. *
150. — . JordB. 1: 3.
151. *

IV.

1. — Stj. ArfB. 8: 5.
2. — . . 9.
3. — . JordB. 14.
— . KyrkB. 19: 4.

IV.

5. — Stj. BygdB. 10: 9.
6. — . Add. FornB. 1. p. 87.
7. — . . . 2. p. 87.
8. — . . BygdB. 10. p. 86.
9. *
10. — . p. 98, 99.
11. — . p. 98.
12. — . p. 87, 88.
13. *
14. — . p. 96, 97.
15. — . p. 93—95.
16. — . p. 95, 96.
17. *
18: 1, 2. — . ThiuwB. 7.
— 3—6. — . . 2: pr, 1, 2.
— 7, 8. *
— 9—13. — . . 8.
19. — . p. 88—92.
20: 1—3. *
— 4. — . ThingB. 1: 2.
21. *

V. *

II. TABULA,

quae indicat locos huius editionis, Stiernhielmianae editioni respondentes.

Stj. Kyrkiu B.

1. — I. KB. 1; II. KB. 1.
2. — II. KB. 2.
3. — . . 3, 4.
4: pr. — I. KB. 2; II. KB. 4.
— 1. — II. FornB. 40.
— 2. — . . 41, 42.
5: pr, 1, 2. — II. KB. 26; I. KB. 13.
— 3. — III. 125.

Stj. Kyrkiu B.

6: pr, 1, 2. — I. KB. 5, 6.
— 3. — II. KB. 10.
7: pr. — I. KB. 7: pr; II. KB. 11.
— 1. — . . 7: 1.
— 2. — . . 7: 2; II. KB. 13.
— 3, 4. — . . 8: pr, 1.
— 5. — . . 8: 2; II. KB. 15.
— 6. — . . 9.

Digitized by Google

Stj. Kyrkiu B.
8: pr. — I. KB. 10: pr.
— cod. rec. — II. KB. 17.
— 1. — . . 19; I. KB. 10: 3.
— 2. — I. KB. 10: 4.
— 3. — . . 10: 1; II. KB. 18.
9: pr. — . . 12: 1.
— cod. rec. — II. KB. 25.
— 1. — I. KB. 12: 2.
— 2. — . . 21.
— 3. — III. 133.
— 4. — I. KB. 12: pr.
— cod. rec. — II. KB. 22.
— 5. — I. KB. 3; II. KB. 5.
— 6. — . . 4; . . 6, 7.
10. — III. 93.
11: pr. — I. KB. 11; II. KB. 21.
— 1. — III. 90.
— 2. — I. KB. 20: 2, 3.
12: pr. — . . 15: pr; II. KB. 31.
— 1. — II. KB. 55.
— 2, 3. — . . 23, 24.
— 4. — I. KB. 18.
— cod. rec. — II. KB. 42.
— 5. — I. KB. 15: 1.
— 6. — II. KB. 33.
13: pr. — I. KB. 15: pr; II. KB. 30.
— 1. — . . 15: 3; . . 34.
— 2. — . . 14: pr.
— 3. — . . 14: 1—3; II. KB. 28.
— 4. — . . 14: 4; . . 29.
— 5. — . . 16.
14: pr. — . . 17: pr; II. KB. 36.
— 1—3. — II. KB. 36.
— 4—7. — . . 37—39.
— 8. — . . 43.
— 9. — . . 44; I. KB. 20: pr, 1.
— 10. — I. KB. 17: 1; II. KB. 41.
— 11. — III. 102.
15: pr. — I. KB. 19.
— 1. — II. KB. 43.
16: pr. — I. KB. 22.
— 1, 2. — II. KB. 47, 48.
— 3—5. — . . 70, 71.
17. — . . 49—51.

Stj. Kyrkiu B.
18: pr. — II. KB. 59.
— 1. — . . 61.
— 2. — . . 62, 64.
— 3. — . . 66.
— 4. — III. 91.
— 5. — . 96.
19: pr, 1—3. — II. KB. 52.
— 4. — IV. 4.
— 5—7. — II. KB. 52.
20. — . . 53, 54.
21. — . . 56.
22: pr. — . . 60.
— 1. — III. 101.
23: pr. — II. KB. 69.
— 1. — . . 57.
— 2. — III. 95.
— 3. — II. KB. 58.
— 4. — III. 103.
24: pr, 1. — II. KB. 65.
— 2. — III. 97.
25. — II. KB. 65.
26. — . . 67, 68.
27. — . . 63.
28: pr. — III. 99; II. KB. 72: pr.
— 1—9. — II. KB. 72.
29. — . . 73.

Stj. Konongs B.
1. — I. RB. 1.
2. — . . 2.

Stj. Giptar B.
1. — I. GB. 1.
2: pr, 1. — . . 2: pr.
— 2. — III. 100.
— 3. — . 67.
— 4—6. — I. GB. 4.
3: pr, 1—7. — . . 9.
— 8. — III. 104.
4. — I. GB. 3, 2: 1.
5: pr, 1. — . . 5.
— 2. — III. 56.
6. — I. GB. 6.
7: pr, 1. — . . 7.
— 2. — III. 94, 96. fin.

Digitized by Google

Stj. Giptar B.

7: 3, 4. — I. GB. 8: pr.
8: pr, 1. — . . 8: 1, 2.
— cod. rec. — III. 132.

Stj. Arffda B.

1: pr. — I. AB. 1.
— 1. — . . 3: pr.
— 2—5. — II. Add. 11: 16.
— 6. — . . . . not. 64.
— 7. — I. AB. 2: pr.
— 8. — . . 19.
2: pr, 1—3. — . . 5, 6.
— 4. — . . 2: 1.
— 5. — III. 73; I. AB. 3: 1.
3. — . 136.
4. — . 142.
5: pr. — . 134.
— 1. — . 131.
6. — I. AB. 4: pr, 1.
7. — . . 4: 2.
8: pr. — . . 7.
— 1, 2. — . . 8: 3.
— 3, 4. — . . 8: pr, 1, 2.
— 5. — IV. 1.
9. — . 2.
10. — I. AB. 9, 10.
11: pr. — . . 11.
— 1. — . . 15.
12. — . . 12.
13. — . . 13.
14: pr. — . . 14: 2.
— 1, 2. — . . 14: pr, 1.
15: pr. — . . 16: 2.
— 1, 2. — . . 16: pr, 1, 2.
16. — . . 17.
17. — . . 18: pr.
18: pr. — . . 21: 3.
— 1, 2. — . . 18: 1, 2.
19. — . . 21: pr, 1, 2.
20. — . . 22.
21. — . . 23.
22: pr, 1. — . . 24.
— 2. — . . 25.

Stj. Jordär B.

1: pr. — I. JB. 1.
— 1, 2. — III. 67.
— 3. — . 150.
2. — I. JB. 2: pr.
3. — II. JB. 12.
4: pr, 1, 2. — I. JB. 2: 1, 2.
— 3. — III. 141.
5. — . 139, 140.
6. — I. JB. 3: pr, 1.
7: pr, 1, 2. — . . 3: 2—4.
— 3. — III. 135.
8. — I. JB. 4.
9: pr, 1—3. — . . 7: pr, 1, 2.
— 4, 5. — . . 7: 3; II. JB. 19.
— 6—8. — . . 5.
10. — . . 6.
11: pr. — I. RB. 13.
— 1. — I. AB. 20.
12: pr, 1. — II. JB. 46.
— 2. — III. 110.
13. — . 112.
14. — IV. 3.
15. — II. FornB. 51.
16. — III. 98.

Stj. Bygda B.

1: pr. — I. JB. 8, 9: pr.
— 1. — . . 9: 1.
— 2. — II. JB. 18.
2: pr, 1. — I. JB. 10.
— 2. — . . 17: 3.
— 3. — . . 19: pr.
— 4. — . . 19: 1; II. JB. 45.
3: pr. — . . 8.
— 1—4. — . . 12.
— 5, 6. — II. FornB. 32.
4: pr. — I. JB. 11; II. JB. 23.
— 1—3. — . . 13: 1, pr, 2.
5: pr. — . . 13: 3.
— 1. — II. JB. 31.
— 2. — I. JB. 13: 4; II. JB. 32.
— 3. — . . 13: 14.
— 4—6. — . . 14.
6: pr, 1. — . . 15: pr, 1.

Digitized by Google

Stj. Bygda B.

6: 2. — I. JB. 15: 1; II. JB. 36.
— 3—5. — . . 16: pr, 1.
— 6. — . . 16: 2; 17: pr.
7. — . . 17: 1, 2.
8. — . . 18.
9: pr, 1. — I. FB. 1.
— 2—6. — II. UB. 4—6.
10: pr, 1. — I. M. pr, 2.
— 2. — . . 2; II. MB. 2.
— 3. — . . 3.
— cod. rec. — II. MB. 3.
— 4—7. — I. M. 4—8.
— 8. — II. MB. 7.
— 9. — IV. 5.
— 10. — I. M. 1; II. MB. 1.
11: pr. — II. FornB. 31.
— 1. — . . 36.
12. — . . 38, 39.
13: pr, 1—3. — . 46, 47.
— 4. — I. FB. 7: 1.
— 5. — III. 113.

Stj. Rätlosä B.

1. — I. RB. 4.
2: pr. — I. JB. 20; II. JB. 45.
— 1. — I. FS. 4.
— 2. — II. FornB. 16.
3: pr, 1. — I. FB. 9.
— cod. rec. — II. UB. 21.
4. — II. FornB. 33, 34.
5: pr, 1—3. — I. RB. 8.
— 4. — III. 137.
6. — I. RB. 9: pr; II. RB. 20.
7. — . . 9: 1—3; . . 22, 24.
8: pr. — . . 10.
— 1. — . . 12: pr.
— 2, 3. — I. FB. 6.
— 4. — I. RB. 12: 1.
— 5. — I. FB. 10: pr; II. UB. 23.
— 6. — . . 10: 1; . . 24.
9. — II. UB. 12; I. FB. 5.
10. — I. RB. 5.
11. — . . 6.
12. — . . 7.
13. — . . 11.

Stj. Fornämix B.

1: pr. — I. FS. 1.
— cod. rec. — II. FornB. 1.
— 1. — I. FS. 3.
— cod. rec. — II. FornB. 15.
2: pr, 1. — I. FS. 2: pr.
— 2—7. — II. FornB. 8—13.
— 8. — I. FS. 2: 2.
— 9. — II. FornB. 6; I. FS. 2: 2.
— 10. — I. FS. 2: 1.
— 11. — I. FS. 2: 1; II. FornB. 4, 6. fin.
— 12. — III. 114.
— 13, 14. — . 144.
3: pr. — I. FB. 8.
— 1. — . . 8; II. UB. 18.
— 2. — II. FornB. 44.
— 3, 4. — I. FB. 8.
— 5. — II. FornB. 49.
— 6. — I. FB. 8; II. UB. 20.
4. — I. FS. 2: 3.
5: pr. — II. FornB. 18; I. FS. 5: pr.
— 1, 2. — I. FS. 6: pr, 1.
6: pr. — . . 5: pr; II. FornB. 17.
— 1. — . . 5: 1.
— 2. — . . 5: 2; II. FornB. 20.
7. — III. 126.
8: pr. — I. FS. 5: 3.
— 1. — II. FornB. 22.
— 2. — I. FS. 5: 3.
— 3. — I. FB. 2.
9. — . . 3; II. UB. 8.
10: pr. — II. UB. 9; I. FB. 4: pr.
— 1. — . . 10.
— 2. — I. FS. 6: 2.
— 3. — I. FB. 4: 1; II. UB. 11.
— 4. — I. FS. 6: 4; II. FornB. 29.
— 5. — II. FornB. 29.
11: pr. — . . 23.
— 1. — I. FS. 6: 3.
— 2—5. — II. FornB. 30.
— 6. — . . 35.
— 7—11. — III. 117.
12: pr, 1. — I. FB. 11: pr, 1.
— 2. — . . 11: 1; II. UB. 27.
— 3. — . . 11: 2.

Digitized by Google

Stj. Fornämix B.

12: 4, 5. — III. 88.
— 6. — II. UB. 28.
— 7. — . . 25.
— 8. — . . 29.
13: pr. — I. FB. 7: pr; II. UB. 14.
— 1. — . . 7: pr.
— 2. — II. UB. 14.
— 3. — I. FB. 7: 2; II. UB. 14.
— 4. — . . 7: 3.

Stj. Bardaga B.

1: pr, 1—3. — I. BB. 1.
— 4. — . . 5.
2: pr, 1. — . . 2.
— 2—4. — . . 3.
3: pr, 1. — . . 4.
— 2. — III. 146.
4. — . 54.
5. — II. FornB. 50; III. 147.
6. — II. UB. 29.
7. — I. LR.

Stj. Sarämala B. medh Willia.

1. — I. SB. 1.
2: pr. — . . 2.
— 1. — I. BB. 6.
3: pr. — III. 84.
— 1. — . 107.
— 2. — I. BB. 9.
4. — I. SB. 4.
5. — . . 6: 1.
6: pr. — . . 3.
— 1. — . . 5.
— 2. — . . 6: pr.
7. — III. 87.
8: pr. — . 109.
— 1. — . 89.
9. — . 87.

Stj. Sarämala B. medh Wadhä.

1: pr, 1—3. — I. VS. 1.
— 4. — . . 2: pr.
2. — . . 2: 1, 2.
3. — . . 3.
4. — . . 4.
5. — . . 5.

Stj. Mandrapä B.

1. — I. Md. 1.
2. — . . 2.
3. — . . 3.
4. — . . 9.
5. — . . 10.
6. — . . 11.
7: pr, 1. — . . 13.
— 2. — III. 146.
8. — I. Md. 6.
9: pr. — . . 5: pr, 1.
— 1—3. — . . 5: 3, 4, 6, 5.
10: pr. — . . 5: 2.
— 1. — I. BB. 8.
11. — I. Md. 14: pr.
12: pr. — . . 14: 1.
— 1. — . . 14: 3.
13. — . . 14: 2.
14: pr. — . . 4.
— 1. — . . 5: 7.
15. — . . 7.
16. — . . 12: pr, 2, 1.
17. — . . 15.

Stj. Ardär B.

1. — I. Orb.
2. — I. BB. 7.
3. — III. 83.
4. — . 122.

Stj. Thiuwä B.

1: pr, 1, 2. — I. ÞB. 4.
— 3. — II. ÞB. 58.
2: pr. — IV. 18: 3, 4.
— 1. — . . 5; III. 145.
— 2. — . . 6.
— 3, 4. — III. 145.
— 5, 6. — I. ÞB. 2.
— 7. — III. 145, 115.
3. — I. ÞB. 3: pr.
4: pr, 1, 2. — . . 3: 1, 2.
— 3—5. — II. ÞB. 58.
5. — I. ÞB. 5: 1. fin.
6: pr, 1—5. — . . 5: pr, 1.
— 6—8. — . . 6.
7. — IV. 18: 1, 2.
8. — . . 9—13.

Digitized by Google

Stj. Thiuwä B.

9: pr, 1, 2. — I. ÞB. 5: 2.
— 3, 4. — . . 7.
10. — . . 11.
11. — . . 8—10.
12. — . . 12.
13, 14. — . . 13.
15. — . . 14.
16: pr. — . . 1.
— 1. — III. 71.
17. — I. ÞB. 15.
18. — . . 16—18, 19: pr.
19. — III. 78, 79.
20: pr. — . 72.
— 1, 2. — . 113.
21. — . 123.
22. — I. ÞB. 19.

Stj. Thingmala B.

1: pr, 1. — I. RB. 3.
— 2. — IV. 20: 4.
2. — III. 77.
3: pr. — II. FornB. 43.
— 1. — III. 128.
— 2, 3. — II. FornB. 43.
— 4. — III. 130.
4. — II. FornB. 48.
5. — III. 68.
6: pr. — . 75.
— 1. — . 76.
7. — . 76.
8: pr. — II. Add. 2: 14.
— 1, 2. — III. 86.
9: pr. — . 48.
— 1. — . 48; II. Add. 2: 1.
— 2. — . 76.
— 3. — . 48; II. Add. 2: 2.
— 4. — . 46.
— 5—8. — II. Add. 2: 4—7.
— 9 — III. 46; II. Add. 2: 8, 9.
— 10. — II. FornB. 37.
— 11. — III. 76.
— 12. — II. Add. 2: 9.
10. — . . 4.
11: pr. — III. 68.

Stj. Thingmala B.

11: 1. — III. 69.
— 2. — . 68.
— 3. — . 70.
12. — . 80.
13. — II. GB. 12.
14: pr, 1—3. — II. Add. 2: 10, 11.
— 4. — III. 39.
15: pr, 1—3. — . 63.
— 4. — III. 119.
16. — II. FornB. 45.
17: pr. — III. 120.
— 1—3. — . 111.
— 4. — . 124.
18. — . 89.
19. — I. Þl.

Additiones s. Fragmenta.

KyrkB. 2. — III. 92.
— 3. — . 116.
— 12. — . 97.
— 18. — . 105.
KonB. — II. MB. 8.
GiptB. 1. — III. 106.
ArfB. 5. — III. 56.
— 16. — II. AB. 23, 24.
JordB. 5. — III. 74.
BygdB. 10. — IV. 8.
RätlB. 8. III. 115.
— *Um Järnbläsare* — III. 81.
FornB. 1. — IV. 6.
— 2. — IV. 7.
ThingB. 4. — III. 127.

Hwadh En rätter Domara etc. — IV. 12.
K. Magni Ladulås Bref etc. — IV. 19.
Biskop Bryniulfws Bref etc. — I. Br.
Om Christne Konungar i Swerike — IV. 15.
— — *Biscupär* — — IV. 16.
— *förstä Laghmän i Wästergötlandh* — IV. 14.
— *Allmänningz Skoghar* etc. — IV. 11.
— *gamble Wästgötha Rämärken* etc. — I. CB; IV. 10.

Digitized by Google

ADDENDA ET EMENDANDA.

Pag. 4. lin. 18. lege: "II. KkB. 5; O. 2: 3; IV." etc.

p. 5. l. 18. lege: "II. KkB. 11—13; O. 2: 6; IV." *etc.*

p. 6. l. 22. pro: "IV. 21: 9, 11, 54." *lege:* "IV. 21: 11, 54."

p. 7. not. 40. þer *in textu pro* þer ær *scriptum est. Cfr. Praef. pag. VII.*

p. 11. ad Md. 1: 3. v. a (daghurþi) *adnota:* "a *pro* at *scriptum esse videtur." Cfr. Praef. p. VII.*

p. 13. not. 40. adde: "*Rec. man. in marg. adnot.* af hænna penningum eig; *quae verba, textui adnexa, hunc praebent sensum:* han skal botum varþæ af hænna penningum. eig frid flyia."

p. 15. not. 58. l. 2. pro höfþi *lege* hofþi.

p. 17. ad SB. 3: pr. adnota: "maþær *pro* maþær ær *est scriptum." Cfr. Praef. p. VII.*

p. 21. not. 7. l. 3. pro "cnm" lege "cum."

p. 25. ad AB. 4: 2. adnota: "barnæ mæli *pro* barnæ a mæli *scriptum est." Cfr. Praef. p. VII.*

p. 27. ad AB. 9: pr. vv. han skal — sinæ, *adnota:* "*In marg. rec. man. est adnot.:* allum þem (?) han hauer ærst komber han ut sidan haui þen arf sidan falder."

p. 29. not. 48. adde: "arff *forte sequentis* f *caussa pro* arff *scriptum est." Cfr. Praef. p. VII.*

p. 32. not. 72. adde: "arwnum *(pro* arvunum*) quoque legi potest."*

p. 33. not. 2. pro: "a *in* æ" *lege:* "*primum* æ *in* a."

p. 35. ad GB. 9: 1. v. mungatf tiþæ daghi *adnota:* "*lege* brullöps daghi." *Cfr. II. GB. 16.*

p. 45. not. 27. Cod. A. om. v. ok *praecedentis v.* lok *caussa. Cfr. Praef. p. VII.*

p. 46. not. 34. l. 4. ad v. annan *adnota:* "*pro* a annan:" *Cfr. Praef. p. VII.*

p. 56. ad ÞB. 8: 1. v. a (þriðiæ salæ) *adnota:* "a *pro* at *scriptum esse videtur." Cfr. Praef. p. VII.*

p. 62. not. 5. scaþ þær *pro* scaþæ þær *est scriptum. Cfr. Praef. p. VII.*

p. 72. l. 20. lege: "II. K. 50, 52, 22; III. 11; IV. 21: 7, 11."

p. 78. not. 20. verba: "*Lege* rumi falder" *et* "Male" *delenda sunt. Cfr. Gloss. v.* Rummi.

p. 98. l. 15. lege: "L = I. Bryn. 3; III." *etc.*

p. 106. dele not. 59.

p. 118. ad II. O. 1: 13. vv. huffru æ *adnota:* "huffruæ *quoque legi potest. Forsan* huffru æ *pro* huffruæ æ *scriptum est." Cfr. not. 6. ad §. 14. ibid.*

p. 119. l. 25. lege:
"§. 3 = I. KkB. 3; Orb. §. 6.
§§. 4, 5 = I. Orb. §. 6."

Ad §. 6. ibid. adnota: "§. 6 = I. KkB. 7: pr."

p. 142. not. 79. lege: "*Pro* tompgarþer þer." *Cfr. Praef. p. XX.*

p. 144. ad II. GB. 2. v. morghinn giæf *adnota:* "morghum *(lapsu calami pro* morghun*)* giæf *quoque legi potest."*

p. 150. ad II. RB. ind. 8. v. fæ *adnota:* "*forte legendum* far."

p. 153. ad II. RB. 10. v. firi *adnota:* "*adde:* gifs hænni fak firi." *Cfr. II. Add. 5: 2.*

p. 163. l. 24. pro: "IV. 18: 8, 6." *lege:* "IV. 18: 6."

Digitized by Google

p. 171. not. 66. l. 3. pro "gen. a taki" *lege* "gen. pl. a tak." *Cfr. Gloss. v.* Biþia.

p. 174. ad II. þB. 51. v. i (hand) *adnota:* "a *legendum videtur.*"

p. 185. not. 65. adde: "*Forte legendum:* af þy niþer ær fallit."

p. 191. not. 76. l. 1. post alla *supple v.* bort, *quae in quibusdam exemplaribus aut mutilata est, aut prorsus disparuit.*

p. 194. not. 47. l. 14. pro huſlöſa *lege* haſlöſa.

p. 205. l. 10. pro "æller [43])" *lege* "([43] æller."

p. 223. l. 19. pro:
"2: pr. §§. 1, 2 = III. 48."
lege: "2: pr, §. 1 = III. 48.
§. 2 = III. 46, 48."

p. 225. not. 84. adde: "*Cfr. not. 26. pag. 12.*"

p. 237. not. 59. lege: "*B. Altero*" etc.

p. 241. ad II. Add. 9: 1. v. giter (forfall) *adnota:* "viter *forsan legendum.*"

p. 245. ad II. Add. 11: 9. v. twem. (XII. mannum) *adnota:* "þem *sine dubio legendum.*"

p. 247. ad II. Add. 11: 14. v. ſkilnæþær (þerræ) *adnota:* "kom *addendum videtur.*" *Ibid. ad §. 15. v.* ſinæ *adnota:* "*Rectius* ſinni."

p. 259. not. 28. adde: "*Scriba forte in eo fuit ut scriberet* ſtat. *Quod si ita sit,* æ *non est legendum.*"

p. 262. ad III. 48. v. ſculu (met withnum) *adnota:* "ſum *forte legendum. Cfr. II. Add. 2: pr; 13: 1.*" *Ibid. ad v.* moth *adnota:* "um *addendum videtur.*"

Ibid. l. 21. lege: "II. Add. 2: 2—5," *etc.*

p. 265. l. 11. pro "*videlicet*" *lege* "*vt.*" *In cod. D. vv.* vt, sicut, *eodem modo quo hic (vide Tab. IV), sc. litt.* t *supra* v *posita, nonnullis locis (IV. 21: 83, 103. cfr. not. 53. pag. 339.) scriptae sunt.*

p. 266. not. 4. adde: "*Quaedam hic videntur esse omissa. Cfr. I. GB. 2: pr.*"

p. 268. ad III. 75. v. .VI. *adnota:* "*.III. forte legendum. Cfr. III. 46. ſin; II. Add. 2: 9.*"

p. 269. not. 52. Cfr. etiam not. 5. pag. 62.

p. 273. ad III. 97. vv. þaþo hware, *adnota:* "*pro* þa þo hwaro. *Cfr. not. 71. pag. 210.*"

p. 281. not. 77. Cfr. *Gloss. v.* Skeua.

p. 287. ad IV. 10. Cum situs locorum in hoc indice limitum Vestrogotiae aliquatenus illustretur ex illo indice locorum in confinio Vestrogotiae et Hallandiae, qui in Libro Census R. Valdemari *legitur, hunc, ex ipso manuscripto codice, in Regia Bibliotheca Stockholmiensi adservato, editum, exhibere haud videtur alienum. Hic liber, quem primum in publicam lucem, una cum notis I. Langebekii, a. 1790 emisit P. F. Suhm, denuo editus est inter* Scriptores Rer. Dan. *Tom. VII. p. 507. seq. cum titulo:* Liber Census Daniae tempore Regum Valdemari II. et Christophori I. confectus. *Autographum in membranis scriptum est saec. XIII, in 4:o minori, continetque 54 folia in tegmine membranaceo. Antiquiorem editionem videre nobis non contigit; recentior vero haud parum exacta est, attamen vitiorum non vacua; ex. c. litt.* a *et* o, *quoties in manuscripto codice virgula quadam ornantur, hic male leguntur* æ *et* ö. *Index limitum, de quo hic sermo est, in manuscripto codice legitur fol. 3o, in cit. collectione* Script. Rer. Dan. *p. 535, ac ita sonat:*

¶ Landæmærkæ byrius i ſtænfnæſundæ. i fiæræ. [1]) i klæuæras. i klyuær.

1) Territorium Hallandicum Fjäre.

Digitized by Google

i hæſtas, knap. i tu tiærn. i wambaſten i gnipu. i enſyokalf. i dyupædal. i. rafna. i muglæbæc. i waghaſrythwath. i thæghflæ as. i klockæbyargh.

¶ Vviſkærdal. [2]) i gaghnæ rör. i miethælnæs. i ormæ. i ekſio os. i öfræ. i biærnædal. i ſkutærbughæ. i ſkut ſio.

¶ Hænöflæ. [3]) i öræmuſæ. i thæchflæbæc. i thæchflæ ſyo. i myolbæc. i myol ſyo. i burö. i ſpek ſyo. i ſpæc ſyo. i ſpec ſyo. i ſpæc a. i ælmtæbiærgh. i ſkam a.

¶ Farthufæh*æræth.* [4]) i byæ ſyo. i höſtö. i almarnæſtikæ. i hælleſyo. i ef ſyo. i hunſhyll. i höcſyo os. i höſt ſyo. i dana eke. [5]) i dana ſyo. i dana bæc. i. ſcata os. i ſcata ſyo. i ſcatæ bec. i dyurædal. i wranæbæc. i hælghæas. i botn. i örſyo. i mullögh. i örſyo botn. i rakiældæ. i rabæc. i kunnungæwath.

¶ Araeſtath*æræth.* [6]) i myodkiældæ. i myod yrtædal. i thrangæ dal. i örmæ muſæ. i fugthæſas. i flo bæc. i kalf. i eſyuos. i porſ ſyo. i boghſyo ut at boghſyobec. i bogh as. i ſyghthi. i barnſbæc. i barna. i höghæſyo. i undærn as. i eghælſbæc. i holk. i hornæbiærgh. i felleas.

¶ Halmſtath*æræth.* [7]) i saxæwich. i felleforſ. i marthæ ſyo. i marthækiældæ. i wadna. i withibæc.

¶ Thundröſh*æræth.* [8]) i ſendæ os. i utrugſ næs. i utrugſ kiældæ. högſio lithi. i högſyo rör. i holmſtene. i alguthæ os. i frithekalf. i wracſnæs. i fuldubogha. i hildæſbæc. i hunſbiargh. haraſten. i enwalda fors.

¶ Höxh*æræth.* [9]) i wlffæbæcſ rör. i biörnæ ſyo. i ſwinæ ör. i ulff bæc. i fit iunk.

---

2) Territorium Viſke.
3) Territ. Himle.
4) Territ. Faurås.
5) Quercus quaedam, sita in paroecia Hallandica Fagered, haud procul a rivo Danabäck, et nomine Danaek insignita, in antiquis tabulis geographicis invenitur.
6) Territ. Årstad.
7) Territ. Halmstad.
8) Territ. Tönnersjö.

---

p. 296. ad IV. 14: 13. v. byrðr *adnota:* "*Pro* byrði. *Sic apogr.* RUGMANNI. *Cfr. not. 5o. pag. 8.*"

p. 322. not. 16. dele v. "Male." *Cfr. III. 94.*

p. 334. ad IV. 21: 82. vv. denarios Eccleſie. *adnota:* "Eccleſie denarios. *scriptum est; at verborum ordinem esse invertendum, solitis signis est indicatum.*"

p. 356. v. Altara ſten, *l. 1. pro* "*f.*" *lege* "*n.*"

p. 375. v. Burt, *adde:* "brut, *II. R. ind. 26.*"

p. 384. l. 6. pro: "Eſſti, *vide* Æſſti" *lege:* "Eſſter, *vide* Æſſter."

Ibid. v. Egn, *l. 5. post v.* "*solum*" *adde comma, quod in quibusdam exemplaribus non apparet.*

p. 413. v. Gulf, *l. 3. seq. lege:* "*äfven mellangärdet och de andra delar som omgifva bukhåligheten; således* gulfa mælli, *i buken eller veka lifvet: pavimentum, paries, vel alius generis dissaeptum; quoque diaphragma aliique parietes, qui circumcludunt cavitatem abdominis; inde*" etc.

p. 427. v. Huſlgipt, *adde:* "*Cfr.* Paſka pænningar."

p. 442. v. Klöſtroþ, *l. 1. pro* "*n.*" *pone* "*?*"

p. 462. verba "Metensmæn, *vide* Mættensmæn" *delenda sunt.*

---

9) Territ. Hök.

Digitized by Google

p. 485. v. Siala dagher, *l. 3, 4. pro: "en helgdag — Octobre" lege: "nästa måndagen efter Michaëlis: dies Lunae proxima post festum Michaëlis." Cfr. Gloss. Lat. v.* Dies animarum.

p. 524. v. Unden fagher. *Verba:* han ær u. *etc. ita forsan rectius explicantur: han är förvist ifrån de tre (nordiska) konungarnes sammankomster, d. ä. får ej vara tillstädes då de råkas (om han ock skulle vara tagen i tjenst eller beskydd af någon af dem): ei non licet adesse ubi conveniunt tres reges (septemtrionales, etsi aliquis eorum exsulem in ministerium vel tutelam receperit).*

Praef. p. XXXV. l. 15. in textu Latino inter 48 et 51 adde 50.

p. LIV. l. 22. pro "communicatam" (in quibusdam exemplaribus) lege "communicatum."

Digitized by Google

Cod. A. (*Bibl. Reg. Stockholm.* B. 53.) fol. 10.

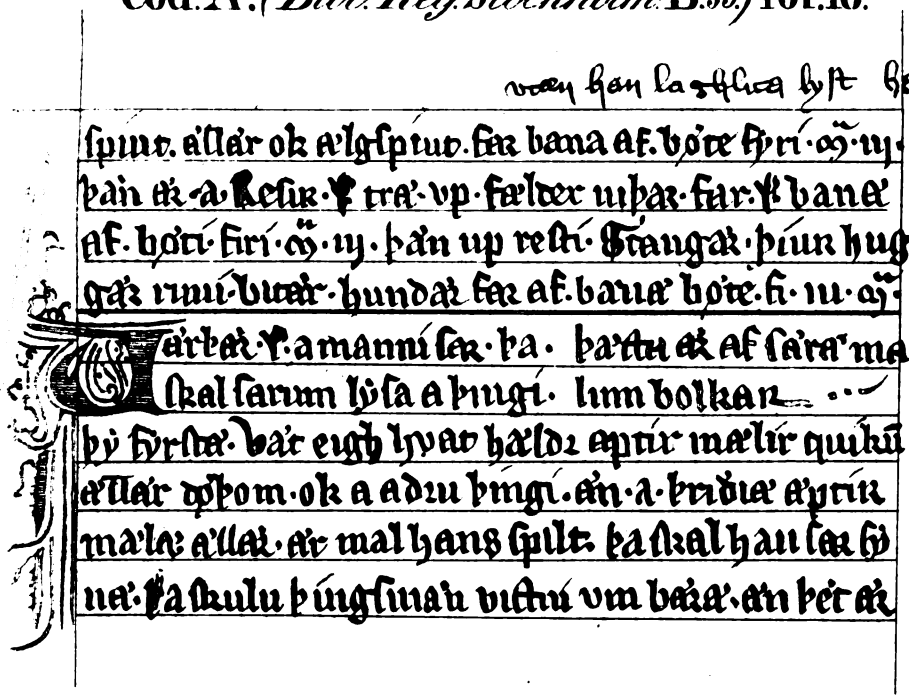

Sçkil *not. 47. pag. 7.* hattæ *not. 22. pag. 11.* illri *not. 28. pag. 27.*

fingin fæst *not. 7. pag. 34.* starm *not. 6. pag. 64.* riftir *not. 5. pag. 67.*

b, d, g *&c. bær, dær, gær, -a, -s, -i, -in, -um.* dr, hr, þr *der, hær, þær.*

k, kr, kr *kær, kir.* þ *þær.* ā, ē *&c, am, an, em, en, &c.*

g, tr *gra, tra.* þ *þre.* χ *rum.* z *zur.* mz, rz *mæþ, ræþ.*

uictū *uittnum (J B. 16. pr.).* bo *böte.* fi *firi.*

hær, hr, h *hæræþ, hærædi.* k, kr, k *konongær, -gi.*

mr, m, mr, m *mark, -ka, -kær, -kum.* mr *markær.*

ψ, ψ *maþær, man, -ns, -nni.* m, mr, m *maþær.* ſ *ſun.*

Digitized by Google

Digitized by Google

Cod. B. (*Bibl. Reg. Stockholm.* B. 58.) fol. 71.

bolker.

xxvi. vm lagha stempnu dagha,
xxvii. vm festir leghoman oc gar a vist hans
xxviii. vm maþr klænder leghoman firi adrum
xxix. vm nockædrumb oc ældærræ.

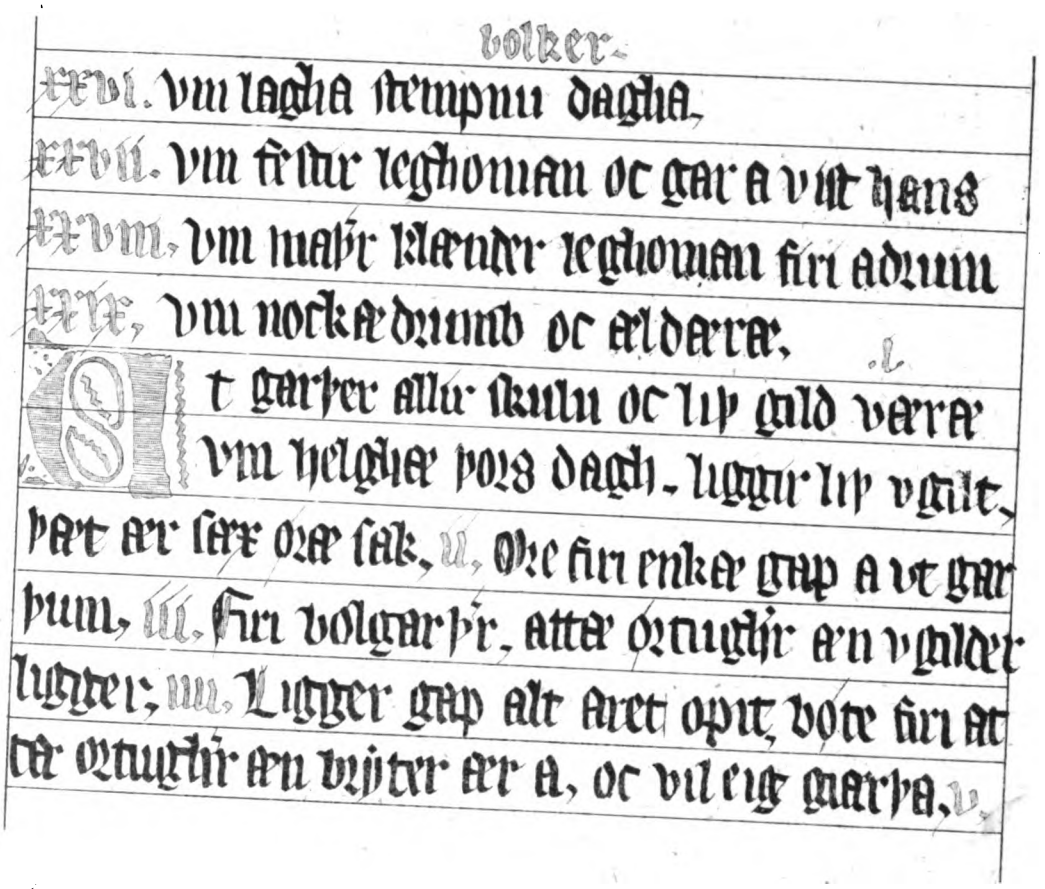

Ot garþer allir skulu oc liþ gild værræ
vm helghæ þors dagh. liggir liþ vgilt,
þæt ær sæx oræ sak, ii. Ore firi enkæ gap a vt gar
þum, iii. Firi bolgarþr, attæ ortughr æn vgilder
ligger; iiii. Ligger gap alt aret opit, bote firi at
tæ ortughr æn brijter ær a, oc vil eig giarþa, v.

hr. *her; hær; hur.* ꝑ *per; pær; par.* fs. *fs.* ꝝ, ꝝ, rm *rum.*
,b, *biskuper.* ,k, *kononger, -gs, -gi, -gin.* ꝟ *maþer.*
,mr, *mark, -ker, -ka, -kum.*

Digitized by Google

Digitized by Google

Tabula Consanguinitatis in cod. B.

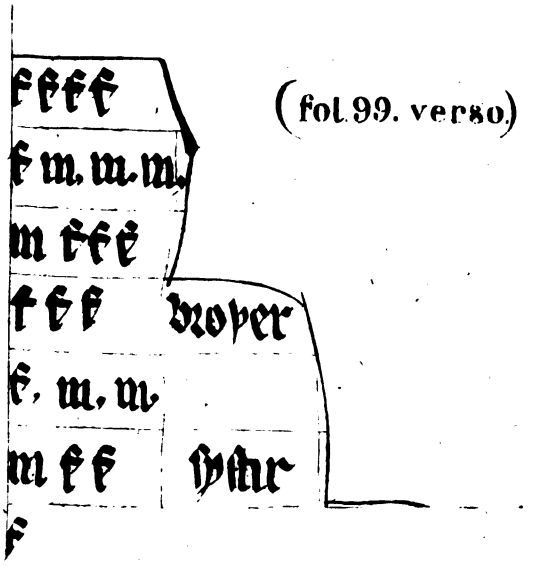

Digitized by Google

Digitized by Google

Cod. C. (Bibl. Reg. Stockholm. B. 59) Fol. 62.

Folio recto.

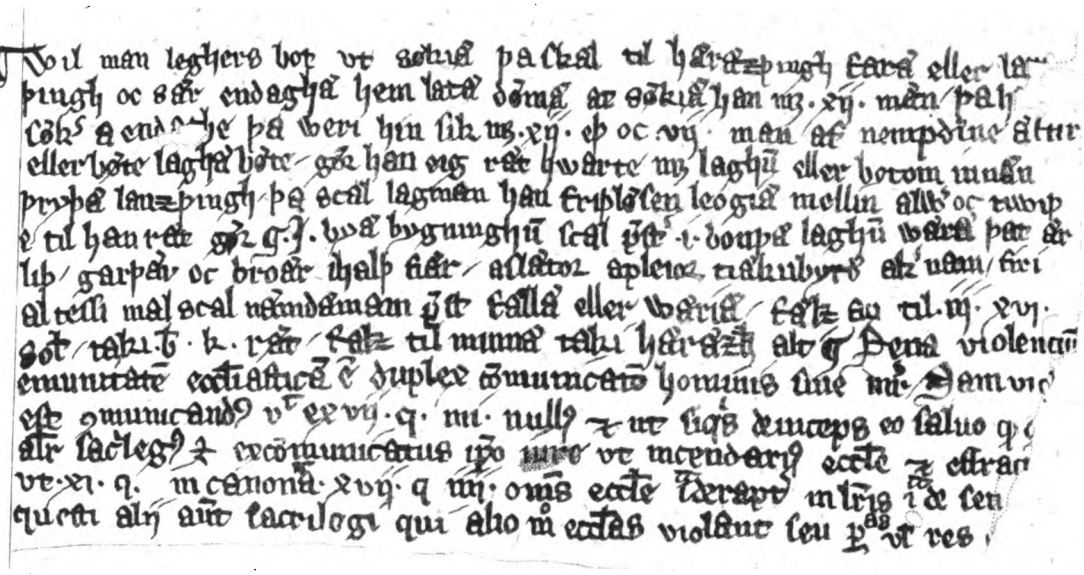

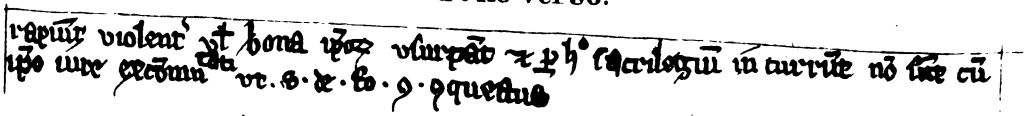

Vil man leghers bot vt sokia pa skal til haraþingh fara eller la-
þingh oc sar endagha hem lata domma at sokia han mz. xij. man pa h
sok a end[illegible]he pa weri hin sik mz. xij. eþ oc vij. man af nempdine altir
eller bote lagha bote gor han eig rat hwarte mz laghu eller botom innan
pryþa lanzþingh þa scal lagman han friþlosen leogia mellin allr oc tiwiþ
e til han rat gor g. j. bya bygningh scal þ[illegible] i. bouþa laghu wara þat ar
lip garþar oc broar ihalþ fiar aslator apleior tiakubyrd ak nam firi
al tessi mal scal namdamam þ[illegible] falla eller waria falz au til. iij. xvj.
sot taki. b. k. rat falz til minna taki haraþ alt ¶ Pena violentiu
emunitate ecclesiastica e duplex comunicatio hominis sive mr. Nam vi
est comunicandus vt ex vij. q. iiij. nullus et ut siquis deinceps eo saluo q
alr sacrilegus et excomunicatus ipso iure vt incendarius eccle et effrac
vt. xi. q. in canona. xvij. q iiij. omis eccle [illegible] in lris i de sen
questi alij aut sacrilegi qui alio m ecclas violant seu p[illegible] vt res

Folio verso.

rapiunt violent vt bona ipsorum vsurpant et p h sacrilegium in turrim no sunt cum
ipso iure excomunicati vt. s. de. fo. 9. conquestus

g, n, p &c. ger, gær, gi, ner, ni, per, pens, &c. mz, met (mot, mæn & vide not. 66. p. 225).

gra, gra. stra. quar. cri. pre. per. pro. pro.

giuir. biscupi. biscupi. biscuper, -ps, -pi. di half (dimidius).

h., h. han. ho. howod tiundæ. hæ., ha., hæra. hæraþi.

hæraþhof, hæraþho, hæraþh hæraþhöfþingi, -gæ. k. kona (not. 6. p. 257).

konon., kono, kon, ko., k. kononger, -gs, -gi. kyr., ky., k. kyrkiu.

malsegh. malseghændi, -dæ. mr, mr. mark, marker.

mrs marker (marcas). ψ., ψ. maþer, mæn &c. xij tylftar, tylftum.

Digitized by Google

Digitized by Google

Cod.D. (Bibl. Reg. Stockholm. B.59.) fol.49.

Fra aiwi sinum. ¶.

Christne Konungar i Swerike.

Olawar skotkonongar. war fyrsti. konongar sum cristin war. i. swerikí. han war dæptar. i. kyaldu þerra wid hosaby liggar oc heter lyrghistaa. af sighfridi biscupp. oc han skøtte þaghar allan byn till staffs oc stols. ¶. Annar konongar war. Amundar colbrannaa. oc hat þy colbrannaa. at war riwar. i. rafstu sinni. at brannaa hus manna. ¶. þridhi war. Amundar slemaa. þy at war sliskar. oc eygh godþar at þra. i. þy mali han wildi ffiamia. oc han gørdhe skiaal mallin swerikis oc danmarks swa sum sighx. i. landamarum. ¶. ffyrdhi. war hakun rødhe han war foddar. i. lifwini. wistaharaa. i. þrædan wintar war han konoggar. oc liggar. i. lifwini. sum han boren war.

war han *han war. not. 2. pag. 295.* þyuwarfnadþ *not. 3. pag. 308.*

war. gra. par, þær. köpp ær. vpp æru.

præ. pro. stru. dum, kum. hum.

hur, wur. þur. bor, þur. dæ, di.

æð. biscupær. halff (dimidius).

hæræzh, hæræzh. hæræzhöfþingi, -gæ. konongær, -gs &c.

mark, markær. madþær, manni &c.

ssun. öræ, örum (oræ, oras &c.).

Digitized by Google

Digitized by Google

Cod. G. (*Bibl. Reg. Stockholm. B. 6.*) fol. 5. verso.

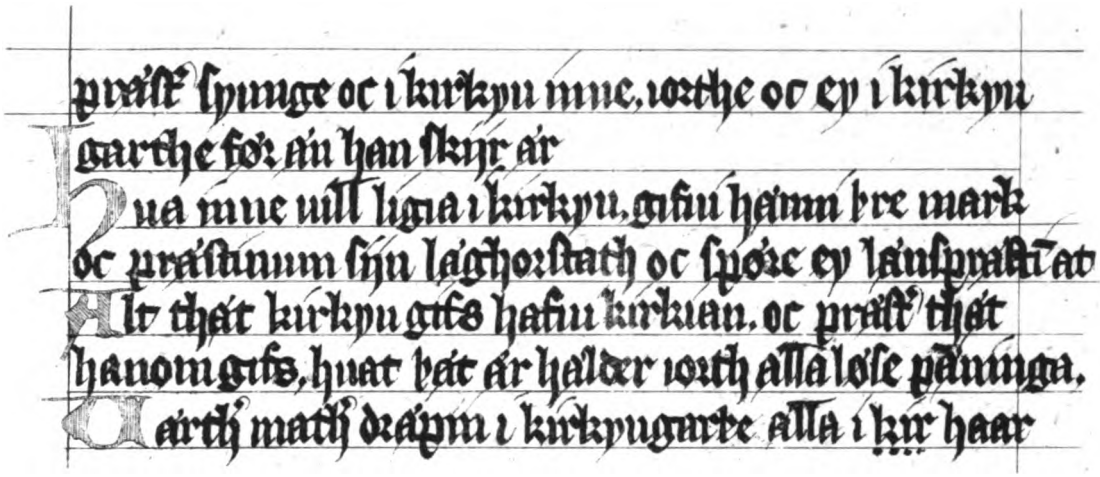

præst syunge oc i kirkyu inne, iorthe oc ey i kirkyu
garthe før an han skyr ar
Hua inne uill ligia i kirkyu, gifui hanni bre mark
oc præstinum syn laghorstath oc spøre ey lansprastinat
Alt that kirkyu gifs hafui kirkian, oc præst that
hanom gifs, huat bat ar halder iorth alla løse pæninga.
Varth math drapin i kirkyugarbe alla i kir haar

Cod. Bibl. Acad. Upsal. № 18. fol. 74. verso.

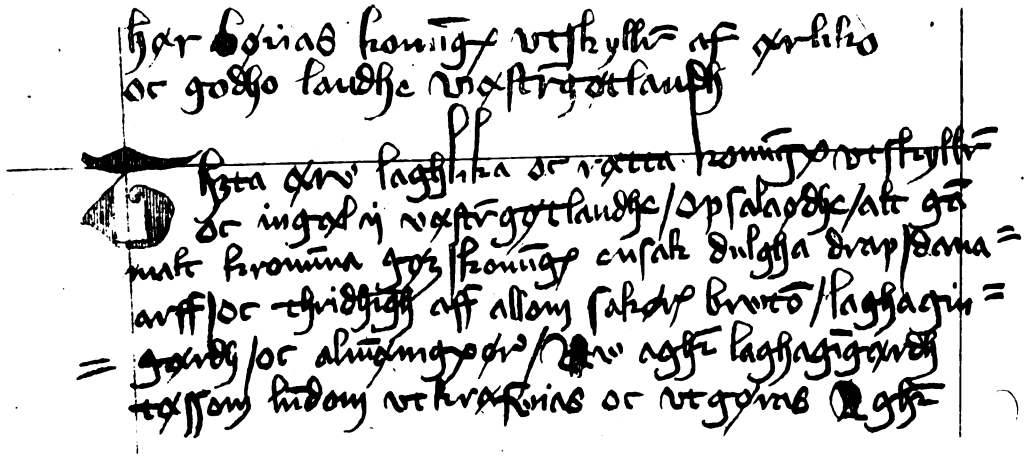

har bøias konungr utskyllr af arliko
oc godho laudhe vestrgøtlaudh

Hæta arv laghlika oc rætta konungr utskyllr
oc ingæl ij vestrgøtlaudhe / opsalaødhe / alt gan
malt kronuna gøz / konungr ensak dulgha drap / dana=
arff / oc thridhigh aff allom sakør bruto / laghagin=
=gærdh / oc aluinæmgyør / Ar agh laghagingærdh
tæssom lindom utkræfuias oc utgøras Agh

Cod. N. (*Bibl. Gymn. Lincop.*) fol. 1. verso.

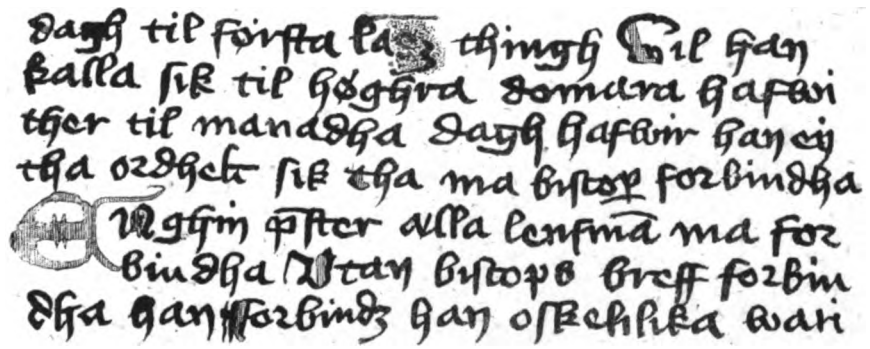

dagh til førsta la[illegible] thingh Gil han
kalla sik til høghra domara hafwi
ther til manadha dagh hafwir han ey
tha ordhelt sik tha ma bistop forbindha
lxiii Enghin præster alla lensma ma for
biudha Utan bistops breff forbin
dha han forbindz han oskelilika wari

Digitized by Google

Digitized by Google

Cod. O. (*Bibl. Acad. Upsal. Catal. Benz. N° 36.*) fol. 92.

Statuta generalia dicta Kirkoballi [illegible]

De quolibet genere anone debet decimari et qui non separaverit decimam ab anona propria et non posuerit per se vel non separaverit quodlibet genus ab invicem ut si ligo sit per se ordeum per se et avena per se episcopo eum dabit se decimum solidos similiter regi similiter provincie. Item qui non portaverit decimas ad ecclesiam ante purificacionem si impeditus fuerit super hoc purgetur se cum vii nepedarius vel emendabit xvi solidos actori tantum. Item si vero quis impeditus fuerit quod non solvit

De separacione decime

De apportacione decime

Ibid. fol. 99.

duo dies in anno bisextili et tunc dicendum est petrus trium mathian [illegible]

Item nullus faciat inflaciones conficiendo corpus Christi

Item nullus sepelit raptores satisfaccione non premissa sub pena excommunicacionis

Item festum beate Brigitte est festum Thre quod est in circumcisione Eskilli celebrandum et festum Michaelis est dux

Item Kathedrales ecclesie habeant bona sua registrata et bona prebendarum suarum

De inflacione corporis Christi

De raptoribus

festum Brigitte

Cod. L. (*Bibl. Reg. Stockholm. B. 35.*) fol. 6. verso

9 Saker kirkio ath fyrnas standa stulpa lig-
gia syller heelth dyrne thra och festhabandh
ligger kamber heell och altare hassin kirkio wigil
sina en tha ath hon bothes en tesso ærr aall heell

10 Pris kirkia och er meer thz nya en theth
forna thaa skall kirkio wighias

11 Vardhr kirkio brwthum och messofath stolen thz
ær nidingz werk j thz ær ix mrcs sakr kir-
kio sælffna och sa hrandha och swa kronningha
Wardhr ha fanghum j kirkio ellr anerstadz meth
kirkiona tiwfftha latha liff syth for

Digitized by Google

Cod. K. (*Bibl. Acad. Upsal. № 90.*) fol. 2. verso.

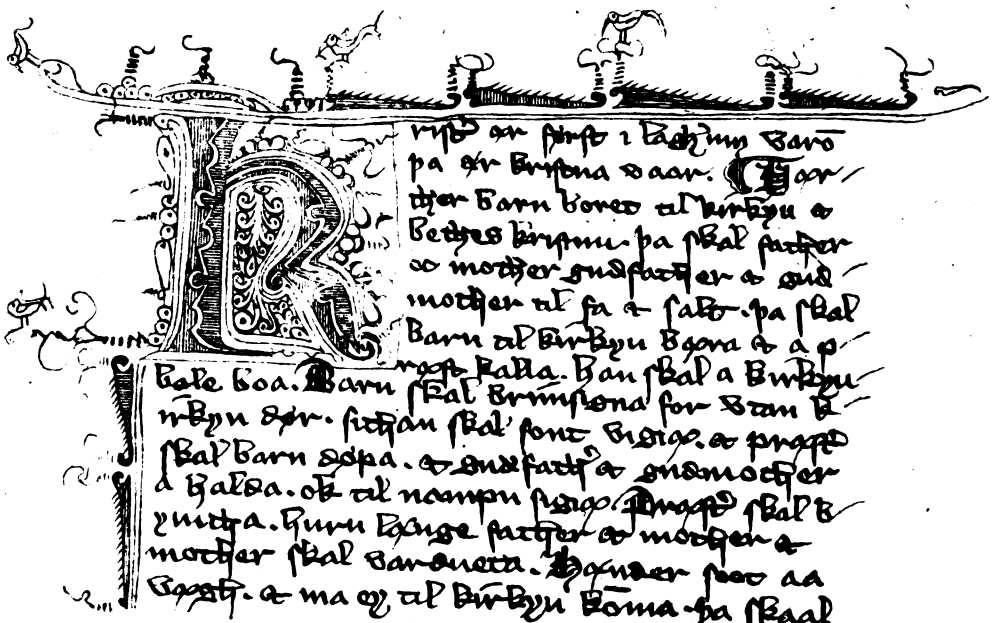

Cod. M. (*Bibl. Bergshammarens.*) fol. 2. verso.

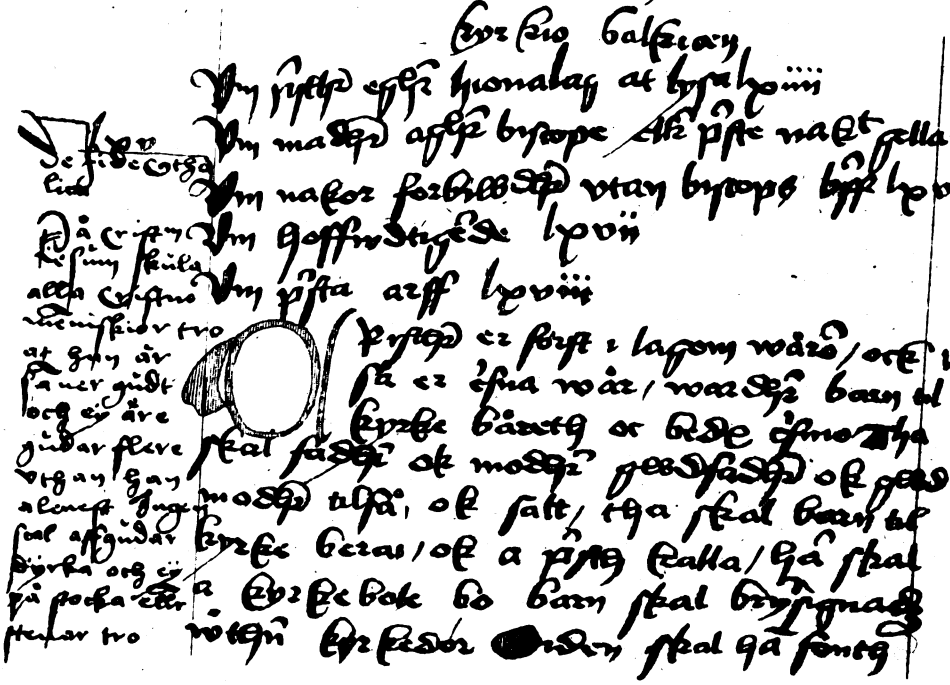

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Stanford Law Library
3 6105 061 949 637

13 Bdc

Digitized by Google

Digitized by Google